

טעמי השלחן

הערות וציונים
בשלחן ערוך אדמו"ר הזקן

מאת
הרב חיים אליעזר אשכנזי

אורח חיים
סימנים רנג - רנד
הלכות שהייה וחזרה

מכון שני-אור

תוכן

סימן רנג

- א-ב.** שהייה על גבי כירה..... א
- שהייה על גבי כירה שהוסקה בגפת ועצים – א / מחלוקת חנניה וחכמים
בשהיית מבושל כמאכל בן דרוסאי – ב / מבושל כמאכל בן דרוסאי ומצטמק
ויפה לו – ב / שהייה לצורך יום השבת – ג / מספיק מבושל כמאכל בן
דרוסאי בתחלת הלילה – ג / איסור שהייה הוא מחשש חיתוי – ד / היתר
גרופה או קטומה – ה / שהיית מבושל פחות מכמאכל בן דרוסאי בכירה גרופה
וקטומה – ה / חשש הגסה בשהיית תבשיל – ו / שהיית מבושל פחות
מכמאכל בן דרוסאי על גבי בלעך – ז / גחלים שעממו מאליהם דינן
קטומות – ז / שהייה בכירה שהוסקה בקש וגבבא – ח.
- ג.** שהייה בסמיכה לְכירה..... ט
- מותר להשהות בסמיכה – ט / יש אומרים מפני שדופני הכירה הם היכר שלא
יחתה – י / שיטת רבינו: דופני הכירה העשויים מכבר אינם היכר – י / היתר
סמיכה הוא מפני שהחיתוי אינו מועיל כל כך לקדרה הסמוכה – יא / דין שתי
כירות המתאימות – יג.
- ד-ו.** שהייה בתנור וכופח..... יד
- שהייה בתנור אסורה תמיד – יד / שהיית מבושל כמאכל בן דרוסאי – טו /
פרטי וטעמי חומרות שהייה בתנור – טו / באין היד סולדת שם אין חומרת
תנור – טז / בשהייה אין חילוק בין על גבי כירה לתוכה – יז / שהייה לאינו
גרוף וקטום ואין היד סולדת – יח / חזרה לתוך הכירה והתנור ואין היד
סולדת – יח / דיני שהייה בכופח – יט.
- ז.** שהייה בתנורים שלנו..... כ
- דינם ככירה – ב / שהייה בכירות ותנורי חשמל – ב / שהייה בקראק
פאט – כא.
- ח.** שהיית תבשיל חי..... כב
- מותר להשהות תבשיל חי – כב / שהיית תבשיל חי בסמוך לקבלת שבת – כג
/ טעמי היתר שהיית מבושל כמאכל בן דרוסאי – כד.
- ט.** שהיית מבושל כמאכל בן דרוסאי..... כו
- יש אוסרים – כו / המנהג להקל – כו.
- י.** שהייה בקדירה שיושבת על גבי גחלים..... כז
- אם כל שהייה על גבי גחלים היא הטמנה – כח / לאוסרים זה גם בגחלים
עוממות וקטומות – כט / דפנות הכירה והתנור אינם הטמנה – כט / אם
סתימת פי הכירה והתנור למעלה נחשבת ככיסוי הטמנה – ל / איסור הוצאת
קדירה המוקפת בגחלים – לא / הטמנה בלא כיסוי הקדירה אינה

הטמנה – לָב / ספק פסיק רישיה מותר – לָב / פסיק רישיה באמירה לגוי מותר – לָג / קושיא בטעם ההיתר – לָג / פסיק רישיה אסור דאורייתא – לָג / יש נוקטים שזה איסור דרבנן – לָד / באמירה לגוי מותר גם פסיק רישיה דניחא ליה – לָה / כיצד שייך ניחא ליה לגוי שעושה במלאכת ישראל – לָה / יש אומרים שפסיק רישיה באמירה לגוי קל כיון שאין בו מעשה – לָו / איסור אמירה לגוי חמור מאיסורי ממצא חפצך ודבר דבר – לָו / אמירה לגוי מדין שליחות וגם כדי שלא יבוא ישראל לעשות בעצמו – לָו / היתר פסיק רישיה הוא מפני שהגוי אינו מכוון ואינו שלוחו – לָט / צירוף כוונת ישראל למעשה הגוי – לָט / בנעשה על ידי גוי בפסיק רישיה אין גם איסור ליהנות – מָא / יש אומרים שפסיק רישיה הוא כמכוון – מָא / יש אומרים שפסיק רישיה אינו כמכוון – מָב / כן היא שיטת רבינו ובטעם שנקרא מלאכה הצריכה לגופה – מָד / אמירה לגוי בפסיק רישיה קל מאמירה במלאכה שאינה צריכה לגופה – מָה.

יא. נטילת קדירה מעל גבי נחלים מִז
מִן הַדִּין מוֹתֵר שֶׁמִּטְלֵטֵל הַגַּחְלִים מִן הַצֵּד – מִז / לַכְּתַחֲלָה לֹא יִטּוֹל שֵׁשׁ אֹמְרִים שְׁבַנְעֻנּוּעַ הַגַּחְלִים הוּא מִבְּעֵרִם – מִז.

יב. דין תבשיל שהושהה באיסור מִט
הַתְּבַשִּׁיל אִסוּר לְכֹל – מִט / הַשֶּׁהָה לְצוּרֶךְ יוֹם הַשַּׁבָּת – מִט / אִם הַתְּבַשִּׁיל מוֹקְצָה – מִט / גַּם בְּהַשֶּׁהָה בְּשׁוּגַג הַתְּבַשִּׁיל אִסוּר – נ / גַּם בְּהַשֶּׁהָה בְּשׁוּגַג אִסוּר לְכֹל – נ / אִסוּר עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּכַדִּי שִׁיעֶשֶׂה – נ / חוֹשֵׁשִׁים יִשְׁעֶשֶׂה לְצוּרֶךְ מוֹצָאֵי שַׁבָּת – נָא / גַּם בְּהַשֶּׁהָה בְּשׁוּגַג אִסוּר עַד בְּכַדִּי שִׁיעֶשֶׂה – נָב / אִסוּר גַּם לְאַחֲרֵים עַד בְּכַדִּי שִׁיעֶשֶׂה – נָב.

יג. שיעור בישול כמאכל בן דרוסאי נִד
לַכְּתַחֲלָה הוּא חֲצִי בִישׁוּל – נִד / בְּדִיעֵבַד סוּמְכִים עַל הָאֹמְרִים שֶׁהוּא שְׁלִישׁ בִישׁוּל – נָה / הַפֶּסֶק לַכְּתַחֲלָה הוּא רֶק חוּמְרָא – נָה / בְּדַעַת הַטוֹר בְּשִׁיעוֹר בִישׁוּל זֶה – נָו / שִׁיעוֹר זֶה בְּדִינֵי צְלִיָּה וּמְלִיחָה – נָו.

יד. חזרה בשבת על גבי כירה נִח
אִסוּר חֲזֵרָה לְכִירָה שְׂאִינָה גְרוּפָה וְקִטוּמָה – נִח / חֲזֵרָה עַל גְּבִי כִירָה שֶׁהוֹסְקָה בְּקֶשׁ וּגְבַכָּא – נִח / לַחֲנִינְיָה הַמְּשַׁנָּה מְדַגִּישָׁה חִידוּשׁ בְּאִסוּר חֲזֵרָה עַל אִסוּר שְׁהִיָּה – ס / לְשִׁיטַת "לְשִׁהוֹת תַּנֵּן" הַמְּשַׁנָּה לֹא מְדַגִּישָׁה חִידוּשׁ זֶה – ס / דַּעַת הַמְּשַׁנָּה בְּפֶרְטֵי אִסוּר שְׁהִיָּה לְשִׁיטָה זֶה – ס / אִם מְדַגִּישִׁים חִידוּשׁ רֶק בְּמִצְטַמֵּק וְרַע לֹו – סָג / אִם הַטוֹר וְהַשְּׁלַחֵן עוֹרֹךְ מְדַגִּישִׁים חִידוּשׁ בְּאִסוּר חֲזֵרָה עַל אִסוּר שְׁהִיָּה – סָה / רְבִינוּ אִינוּ מְדַגִּישׁ חִידוּשׁ זֶה מִשּׁוּם שִׁיטַת חֲכָמִים בְּשִׁהִיָּה – סָו / טַעֲמֵי אִסוּר חֲזֵרָה לְכִירָה שְׂאִינָה גְרוּפָה וְקִטוּמָה: א. חֲשַׁשׁ חִיתוּי לְפִי כְּמָה רֵאשׁוּנִים וְרוּב הַפּוֹסְקִים – סָז / חֲשַׁשׁ חִיתוּי לְבִיאוֹר סִפְרֵי הַיָּשָׁר – סָט / קוֹשִׁיא עַל בִּיאוֹר זֶה – ע / בְּחֲזֵרָה בְּשַׁבָּת הַחֲמִירוּ יוֹתֵר בְּחֲשַׁשׁ חִיתוּי – עָד / מַעֲשֵׂה הַהוֹשְׁבָה גּוֹרֵם שִׁיחַתָּה בְּהַמְשַׁךְ אֲלָיו – עָה / ב. חֲשַׁשׁ נִרְאָה כְּמִבְּשָׁל לְפִי רֵאשׁוּנִים אַחֲרֵים – עָו / חֲשַׁשׁ שִׁיבּוֹא מִכֶּךָ לְבִישׁוּל – עָו / דַּעַת הַמַּחְבֵּר בְּטַעַם אִסוּר חֲזֵרָה לְאִינָה גְרוּפָה וְקִטוּמָה – עָז / בִּיאוֹר הָאֲגָלִי

טל בפסק רבינו בטעם איסור חזרה — עט / חילוקים נוספים בין טעמי איסור חזרה לדעת רבינו — פ.

תנאי חזרה ומושיב לכתחלה — פב / איסור זה בכירה שהוסקה בקש וגבבא — פב / ההבדל בין נראה כמושיב לכתחלה למושיב לכתחלה ממש — פג / דין מושיב לכתחלה ודעתו ליטלו קודם שיתחמם — פד / מושיב לכתחלה הוא בין שנטל את הקדירה מבעוד יום ובין בשבת — פה.

העברה מסמיכה לעל גבה היא לעולם הושבה לכתחלה — פי / בטעם דין זה — פט / אם העברה ממעויבת התנור לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה — צא / אם העברת קדירה המונחת על גבי קדירה אחרת לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה — צב / אם העברה ממקום שאין היד סולדת לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה — צג / אם העברה מצד המדורה לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה — צג.

דיני הבלעך באיסור מושיב לכתחלה: אין מושיבים עליו לכתחלה — צד / מותר להושיב לכתחלה במקום שאין היד סולדת — צד / הושבה לכתחלה על גביו בצד האש והיד סולדת — צד / העברה מצד האש ואין היד סולדת לעל גבי האש — צה.

איסור הניח את הקדירה מידו: אם צריך שישא את הקדירה בידיו — צז / באם הקדירה הוסרה מהאש והונחה בלא רצון — צח / בגדר התנאי שלא יניחה מידו — צח.

איסור פינה מקדירה לקדירה: טעם החילוק בין חזרה להטמנה בפרט זה ודין חזרה בקדירה שניה — קג / פינה לכלי ראשון אחר — קה / פינה לכלי שני והחזיר לקדירה הראשונה — קו / הוספת מים בשבת לתבשיל החמין — קז / העברת מים ממיחם לסיר חמין על ידי מצקת — קז / שיטת הר"ג בדין חזרה בקדירה שניה — קח.

איסור שלא היה דעתו להחזיר: תלוי בדעתו בשעת נטילת הקדירה — קי / דעתו להחזיר מתקנת את פעולת נטילת הקדירה מעל האש — קיב / צריך דעת חיובית להחזיר — קיב / הדין בקדירה שהוסרה מהאש בלא ידיעה — קיג / הדין בקדירה שהיה דעתו שלא להחזירה מפני טעות — קיז.

איסורי חזרה נאמרו בתבשיל שמותר לסמכו לאש — קמז / טעמי איסור מושיב לכתחלה: א. לכמה ראשונים ופוסקים הוא מחשש חיתוי — קיז / וזה מפני שמושיב צונן — קיח / או מפני שמעשה ההושבה לכתחלה גורם חיתוי — קיח / ב. לכמה ראשונים ופסק רבינו הוא מחשש נראה כמבשל לכתחלה — קיט / לפסקי רבינו יש מקומות שבגרופה וקטומה מותר להושיב לכתחלה — קב / לפסק רבינו בכירה גרופה וקטומה אין חשש חיתוי — קכא / חשש נראה כמבשל לכתחלה הוא שמבשל בישול ראשון — קכג / חשש נראה כמבשל לסוכרים שישנו בכל חזרה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה — קכג / חשש נראה כמבשל לכתחלה הוא שמבשל תבשיל שלא התבשל כל צרכו — קכג / אין חוששים לכך שנראה כמחמם דבר לח צונן — קכד / הושבה לכתחלה על גבי פלטה חשמלית — קכה / חשש נראה כמבשל לכתחלה הוא שיבוא מכך לבישול — קכה / בדבר שאין בו משום בישול כלל אין איסור מושיב לכתחלה — קכה / במקרה שמותר לבשל ממש אין חשש נראה כמבשל לכתחלה — קכו / יש בדבר זה חשש חיתוי — קכו / איסורי מושיב לכתחלה

והטמנה דומים זה לזה – קבו / בדבר זה אין גם איסור הטמנה – קלא / עשו הטמנה כבישול – קלא / העברה מכירה לכירה ולהטמנה ולהיפך – קלד.

טו. חזרה בשבת לתנור ולכופח..... קלו

חזרה על גבי תנור או כופח שהוסק בגפת ועצים – קלו / דין חזרה לקראק פאט – קלז / סמיכה לתנור וכופח – קלז / חזרת תבשיל שמצטמק ורע לו – קלח / חזרת מצטמק ורע לו במקום שאין דרכו להאפות – קמ / יש מתירים חזרת מצטמק ורע לו – קמא / איסור מושיב לכתחלה במצטמק ורע לו – קמא / האיסור במצטמק ורע לו הוא חידוש בחזרה – קמב / בחזרה בשבת החמירו יותר בחשש חיתוי – קמג / יש אומרים שאיסור חזרת מצטמק ורע לו הוא מפני שנראה כמבשל – קמג / איסור חזרה לתנור הוא מחשש חיתוי – קמג / יש אומרים שהוא מחשש נראה כמבשל – קמד.

טז. איסור חזרה לתוך הכירה..... קמה

איסור תוכה הוא כתבשיל מבושל כל צרכו וגם מצטמק ורע לו – קמה / הגדרת על גבה ותוכה: כשרק חלק מהקדירה נמצא בתוך הכירה – קמה / אם הקדירה מונחת בתוך הכירה אבל לא על הקרקע – קמו / טעמי איסור תוכה: יש אומרים שהוא מחשש חיתוי ומפני החום הרב שבתוך הכירה – קמז / או מפני המעשה רב בחזרה לתוך הכירה – קמח / יש אומרים שהוא מחשש נראה כמבשל מפני החום הרב שם – קמט / אם בישול רגיל היה בקדירה על גבי הכירה או בתוכה – קנ / רבינו אינו מכריע בטעמי איסור חזרה – קנא / איסור תוכה בתנורים שלנו – קנא / דין תוכה בכירה שהוסקה בקש וגבכה – קנג / טעמי רבינו שאוסר זאת – קנה / ראיות לשתי הדעות – קנו / בכירות פשוטות אין איסור תוכה – קנו.

יח. תבשיל האסור בחזרה..... קנח

תבשיל שאינו מבושל כל צרכו אסור להחזירו משום בישול – קנח / תבשיל צונן אסור להחזירו מפני שמושיב לכתחלה – קנח / אין בישול אחר בישול בדבר יבש – קנח / בחימום יבש שלא כנגד האש – קנח.

יט. דיני חזרה בנטל את הקדירה בשבת..... קסב

תבשיל חם מותר בחזרה בשבת – קסג / אם הותרו איסורי מושיב לכתחלה ותוכה בנטלה משחשכה – קסד / שתי דרגות בקולת נטלה משחשכה ובהלכה בזה – קסו / קולת נטלה משחשכה באיסור מושיב לכתחלה לפי משמעות הרמ"א – קע / קולת נטלה משחשכה באיסור תוכה לפי משמעות הרמ"א – קע / מידת הקולא תלויה בטעמי שני האיסורים – קעא / הכרעת הרמ"א ורבינו בשתי הקולות – קעב / הכרח להבנת רבינו ברמ"א – קעג. המנהג להחזיר לתוך התנור שעממו גחליו – קעג / גם בנטלה משחשכה צריך גריפה וקטימה – קעו / דין חזרה לתנור שעממו גחליו והיד סולדת – קעז.

כ. סמיכה לכירה בשבת..... קפ

יש מתירים סמיכה לכירה שאינה גרופה וקטומה – קפא / מתירים גם כשגוף התבשיל נוגע בדופן התנור – קפב / טעם היתר סמיכה: החיתוי אינו מועיל

כל כך לקדרה הסמוכה – קפג / הטעם שאין דרך לבשל שם אינו מועיל להתיר – קפה / טעם
היתר סמיכה לסוברים שאיסור חזרה מפני שנראה כמבשל – קפז / דין חזרה בסמוך ממש לאש
לשיטה זו – קפז / גדרי היתרי חזרה לשיטה שאינו נראה כמבשל – קפט.

מותר להושיב לכתחלה בסמיכה לתנור שלנו וכירה – קצג / ההיתר הוא בכל
אופני הושבה לכתחלה – קצג / מותר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה כיון
שאינן דרך בישול בכך – קצה / איסורי חזרה בכלי ראשון – קצו / דין מושיב
לכתחלה בסמיכה בקירוב למדורה לפסק רבינו – קצו / דין זה לסוברים
שהאיסור מחשש חיתוי – קצח / אין דרך לבשל בסמיכה לתנור שלנו
וכירה – קצט / הוכחות רבינו שהושבה לכתחלה בסמיכה לכירה
מותרת – קצט / דעת הרמ"א שמושיב לכתחלה בסמיכה אסור – ר / דעת
הרמ"א במושיב לכתחלה בסמיכה למדורה – רז.

יש אוסרים סמיכה לכירה שאינה גרופה וקטומה – ר / דעת הרמב"ם
בזה – ריב / לרבינו טעמם מחשש חיתוי – ריא / דעת הרמב"ם בטעם איסור
חזרה בשבת – רטו / מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה גרופה וקטומה לשיטה
זו – ריט / בסמיכה בשבת החמירו יותר – רטו / המנהג לסמוך לכירה
בשבת – רכא / טוב להחמיר – רכב.

כא. חזרה למקום שאין היד סולדת רכד

שיעור היד סולדת שם בחומרת סמיכה – רכה / האיסור תלוי בחום
התנור – רכו / היינו בחום המקום שמניח שם – רכח / שיעור היד סולדת שם
לענין חומרות חזרה לתנור שבימיהם – רכח / סמיכה לכירה ותנור במקום שאין
היד סולדת – רל / סמיכה למדורה במקום שאין היד סולדת – רלב.

על גבי כירה ואין היד סולדת צריך גריפה וקטימה – רלה / ראיות רבינו לפסק
זה – רלו / חזרה באין היד סולדת חמורה מדין בישול שם – רמג / לסוברים
שאיסור חזרה הוא משום נראה כמבשל אין חומרא זו – רמד / חזרה לתנור
שבימיהם במקום שאין היד סולדת – רמד / חזרה למקום שהיד סולדת בכוונה
ליטול את התבשיל קודם שירתח – רמו.

במקום שאין היד סולדת אין צריך תנאי חזרה – רמו / אינו נראה כמבשל שם
לכתחלה – רמו / שיעור אין היד סולדת שם לענין זה – רנ / דין אין היד
סולדת לסוברים שמושיב לכתחילה מחשש חיתוי – רנא / דין אין היד סולדת
בסמיכה למדורה – רנג / אם גדר מקום שאין היד סולדת הוא שאין דרך בישול
בכך – רננ.

חזרה לתוך הכירה והתנור ואין היד סולדת – רנה / המגן אברהם אוסר זאת
ואילו רבינו נשאר בספק – רנה / תלוי בטעמי איסור תוכה – רנו.

כב. חזרה בסמוך לחשכה רסא

יש אוסרים חזרה לאינה גרופה וקטומה בסמוך לחשכה – רסג / דין מושיב
לכתחלה וחזרה לתוכה – רסד / בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו – רסו /
טוב להחמיר בחזרה סמוך לחשכה – רסז.

חזרה על גבי תנור בית החורף: צריך דבר נוסף – רסז / ראיות רבינו לפסק
זה – רסט / חזרה על גבי התנור ואין היד סולדת – רעא.

כג. סמיכה וחזרת תבשיל חי בסמוך לחשכה..... רעו

סמיכה בסמוך לחשכה לכירה ותנור שלנו מותרת – רעז / טעמי פסק זה – רעה / מושיב לכתחלה בסמיכה סמוך לחשכה – רפא / דין זה לרמ"א שאוסר בשבת עצמה – רפב / שיטות הפוסקים בסמיכה בקירוב למדורה סמוך לחשכה – רפג / סמיכה למדורה בשבת לסוכרים שסמיכה לכירה אסורה – רפז / סמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל מבושל לח וצונן – רצ / חזרה על גבי כירה בסמוך לחשכה של תבשיל מבושל לח וצונן – רצא / סמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כל צרכו – רצב.

הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה מותרת – רצז / שיטת ספר התרומה וסייעתו בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו – רחצ / אם חוששים לשיטה זו שיבוא לבישול בשבת – ש / שיטת הרא"ש והטור בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו – שב / שיטת הב"ח בהבנת דעת הספר התרומה וסייעתו – שג / שיטת רבינו בהבנת דעה זו: טעם איסור חזרה ישנו גם בסמוך לחשכה – שג / חזרה בסמוך לחשכה בכוונה ליטול את הקדירה קודם שבת – שח / סברות נוספות בטעם איסור חזרה סמוך לחשכה – שח.

הושבת תבשיל חי סמוך לחשכה ביחס לאיסור מושיב לכתחלה – שח / יש אומרים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי – שט / לטעם זה אין איסור בתבשיל חי – שיד / איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כל צרכו – שטז / הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה – שטז / חשש נראה כמבשל לכתחלה בסמוך לחשכה – שיז / היתר שהיית תבשיל חי ביחס לאיסור חזרה בסמוך לחשכה – שב / הדעות באיסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה – שבג / למעשה אין להחמיר בהושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה – שכה.

כד. דין תבשיל שתוחזר באיסור..... שכט

התבשיל אסור גם שמבושל כל צרכו והוחזר בשוגג – שכט / אופני החזרה שאוסרים בדיעבד – שכט / פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו: גדרי ההיתר – שלא / באיסור דאורייתא ולא נהנה כל כך אסור בדיעבד – שלא / ביאור בתוספות עירובין – שלז / באיסור דרבנן ולא נהנה כל כך מותר בדיעבד – שלט / שיטות ראשונים בסוגיה זו – שמ / דין שהייה וחזרה בדיעבד חמור מבשאר איסורים דרבנן – שמ / דין התבשיל בהחזיר ולא הספיק להתחמם – שמג / דין מעשה שבת דאיסורים דרבנן – שרמ / מקור לחומרת חזרה בדיעבד – שמו / דין תבשיל שהתחמם באיסור וכבר הצטנן – שמח / האיסור בדיעבד בחימם תבשיל לח וצונן הוא דוקא בחיממו על גבי האש – שמט / ספק בתנאי זה – שנ / חזרה אסורה בדיעבד למוצאי שבת עד בכדי שיעשה – שנג / תבשיל לח וצונן שהתחמם על גבי האש - משך האיסור בדיעבד – שנה / בחימום תבשיל לח וצונן פוסקים שזה איסור דאורייתא – שנו / הפסק לאיסור בחימום תבשיל לח וצונן הוא מהמנהג – שנו / בחימום תבשיל לח וצונן בדיעבד אין הכרעה – שנט / חוששים לשתי הדעות – שס / חזרת מצטמק ורע לו בדיעבד מותרת – שסב / חזרת מצטמק ויפה לו בשוגג מותרת בדיעבד לאחרים – שסב / דיני איסור בדיעבד למי שנעשה בשבילו אם דינו כלעושה עצמו או כלאחרים – שסג.

כה. דין תבשיל שהחזיר גוי באיסור.....שע

תבשיל מבושל ולא נהנה כל כך – שע / תבשיל שלא היה מבושל כל צרכו – שעא / היתר אינו נהנה ממלאכת הגוי – שעב / אמר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא ודרבנן ואינו נהנה כל כך – שעב / קירוב בישול במעשה שהוא חוץ לתבשיל אם הוא איסור דאורייתא – שעג.

חימם הגוי תבשיל צונן – שעז / בחימם תבשיל לח צונן עשה איסור בישול – שפ / תלוי אם היה ראוי לאכול מחמת חמימותו – שפ / חימם תבשיל צונן באיסור חזרה – שפב / תלוי אם נהנה מן האיסור – שפג / האיסור בדיעבד בחימם תבשיל לח וצונן הוא דוקא בחיממו על גבי האש – שפה / אם מקילים בדין התבשיל בדיעבד מפני מצות סעודת שבת – שפו / גם בחימם באיסור חזרה התבשיל אסור לכל אדם – שפז / איסור התבשיל הוא גם לאחר שיצטנן – שפח / לפסק רבינו כן הוא גם בחימם הגוי מעצמו – שפח / איסור מעשה שבת הוא על החפץ שנעשה בו האיסור – שצא / מפני סברא זו האיסור הוא לכל אדם – שצא / לפסק רבינו איסור לאחר שיצטנן הוא גם בחימם באיסור חזרה דרבנן – שצב / לפסק רבינו איסור לאחר שיצטנן הוא לכל אדם – שצה / איסור התבשיל עד למוצאי שבת בכדי שיעשה – שצה / לפסק רבינו גם איסור תבשיל שהצטנן הוא עד למוצאי שבת בכדי שיעשה – שצו.

חימם הגוי תבשיל צונן בלא ידיעת הישראל – שצו / הגוי אינו אוסר תבשיל של ישראל בעל כרחו – שצח / איסור זה תלוי במחשבה – שצח / אם עיקר איסור זה הוא במחשבה – שצח / ישראל שחימם תבשיל של חברו אוסרו בעל כרחו – שצט / גוי אינו אוסרו הגם שעשה מעשה בגוף הדבר – ת / קושיא מהסוברים שמעשה איסור באינו שלו אינו מתירו – תא / הגוי אינו אוסר תבשיל של ישראל דוקא מפני שהישראל אינו רוצה בכך – תד / הישראל אינו רוצה בחימום הגוי בכדי שלא יעבור באיסור – תו / האיסור נקבע לפי האומדן בשעת מעשה האיסור – תז / החילוק מגוי שעשה מעשה איסור בדבר של ישראל ואוסרו – תז / הביאור הקודם אינו מתאים בדעת רבינו – תח / טעם חדש בשיטת רבינו: הישראל אינו רוצה שהתבשיל ייאסר עליו – תט / החימום גורם איסור גם כשהתבשיל צונן – תי / החילוק מגוי שעשה מעשה איסור בדבר של ישראל ואוסרו – תיב / גוי שהשלים בישול בלא ידיעת הישראל – תיא / חימם גוי תבשיל צונן בסמוך לאש ובמקרה שחימם ישראל – תיב.

כו. חזרה על גבי הפסק בין הקדרה לאש.....תמו

קדירה ריקנית על האש מועילה כגריפה וקטימה – תיז / מדובר בהוספת קדירה תחת תבשיל שהושהה מערב שבת – תיח / השהה את התבשיל מערב שבת בהיתר – תיח / מניח קדירת חרס ישנה ולא חדשה – תיט / דין קדירת מתכת – תיט / הקדירה ריקנית מועילה אף שאינה מכסה את כל הגחלים – תב / היתר גריפה וקטימה הוא מדין היסח הדעת – תכא / יש צורך בהיכר שהסיח דעתו – תכב / קדירה ריקנית מועילה רק כהפסק המזכיר שלא יחתה – תכג / אם מועלת קטימה תחת הקדירה בלבד – תכד / דעות אחרות בגדר היתר קדירה ריקנית – תכה / האם קדירה ריקנית מועילה שאינו נראה כמבשל – תכה / הפוסקים אוסרים הושבה לכתחלה על גבי קדירה

ריקנית — תבו / פסק רבינו בהושבה לכתחלה על גבי קדירה ריקנית — תבו / הושבה לכתחלה על גבי הבלעך — תכט.

הושבה על קדירת חמין שעל האש מותרת — תל / היתר זה לסוברים שאיסורי חזרה הם מפני שנראה כמבשל — תלא / היתר זה לסוברים שאיסורי חזרה הם מחשש חיתוי — תלב / היתר זה לפסק רבינו שגרופה וקטומה הוא מחשש חיתוי — תלג / הקדירה מועילה כהפסק המזכיר שלא יחתה — תלג / היתר קדירת חמין לאוסרים סמיכה לכירה — תלד / האם קדירת חמין היא היתר או שאין זה כמושיב על גבי כירה — תלה / אם היתר קדירת חמין נאמר דוקא בקדירה טמונה — תלו / הטמנה על גבי האש המותרת — תלח / היתר קדירת חמין נאמר בעיקר כשיד סולדת על גבה — תמ / היתר קדירת חמין לפסק רבינו שמושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה — תמב / יש מעמידים את היתר קדירת חמין בתבשיל יבש דוקא — תמג / רבינו מעמיד היתר זה בכל תבשיל — תמה / היתר קדירת חמין נאמר גם בכירה — תמו.

יש אומרים שמעזיבת התנור דינה כגרופה וקטומה — תמו / מועילה כהפסק המונע חיתוי — תמח / עצם הריחוק מהאש אינו מועיל — תמח.
מותר להושיב לכתחלה על גבי מעזיבת התנור — תמט / דיון רבינו בדעת המגן אברהם בזה — תנ / סברא שמותר להושיב לכתחלה על גבי קדירה ריקנית — תנד / המחבר מחמיר בהושבת תבשיל לח לכתחלה על גבי הפסק — תנה / ביאור בדברי המגן אברהם סימן שי"ח — תנו / להלכה מותר להושיב לכתחלה כל תבשיל על גבי הפסק — תנב / על גבי התנור קל מעל גבי קדירה ריקנית לענין הושבה לכתחלה — תנד / ביאור חילוק זה לענין הושבה לכתחלה מחשש חיתוי — תנס / תבשיל לכתחלה על גבי הפסק — תנס.
יש אומרים שצריך דבר נוסף על המעזיבה לשם גריפה וקטימה — תנט / באין היד סולדת על גבי המעזיבה — תעב / הדבר הנוסף הוא הפסק המזכיר שלא יחתה — תעב / מיעוט החום מחוץ לאש הוא היכר המזכיר ולא היסח הדעת — תעג / דעות אחרות בגדר היתר חזרה על גבי מעזיבה ודבר נוסף — תעה / רק דבר נוסף על כלי הבישול מועיל כהפסק והיכר למנוע חיתוי — תעד / דעות אחרות בטעם איסור חזרה על גבי המעזיבה לעצמה — תעז / חזרה במקום שאין דרך לבשל ולא הוסיף דבר — תעז / היתר דבר נוסף הוא המקור לחזרה על גבי בלעך — תעה / דין חזרה בקטמה והובערה ובנפל הבלעך — תעה / ההבדל בין כיסוי רגיל בכירה לבלעך — תעט / אם הפסק הבלעך מועיל רק כשממעט את החום — תפא / כיסוי כפתורי הכירה — תפא / המעזיבה לעצמה מועלת לענין חשש נראה כמבשל לכתחלה — תפב / הושבה לכתחלה על גבי מעזיבה לסוברים שהאיסור מחשש חיתוי — תפג / להלכה אין מחזירים על גבי המעזיבה לעצמה — תפה / קודם שהוסק התנור מחזירים על גבי המעזיבה לעצמה — תפה.

כז. סמיכה לתנור המותרת והאסורה משום בישול תפח

סמיכת תבשיל שאין בו בישול מותרת — תפח / סמיכת כל תבשיל במקום שאין היד סולדת מותרת — תפט / סמיכת תבשיל שיש בו בישול לתנור שיוסק אחר כך אסורה — תצ / הכנת מלאכה שתיעשה על ידי גוי בהיתר — תצ / נתינת תבשיל שיש בו בישול לכירה שתופעל על ידי שעון שבת — תצד.

כח. הושבת תבשיל שיש בו בישול על ידי גוי וירתח בהסקת התנור בהיתר..... תצו מחלוקת אם כוונה טפלה של הגוי נחשבת – תצו.

כט. נתינת מים בקדירה הקבועה בתנור וירתחו בהסקת התנור בהיתר..... תק

ההיתר הוא משום שאין כוונת הגוי שיתחממו המים – תקב / כשכוונת הישראל שיתחממו אסור לומר לגוי ליתנם לקדירה – תקה / יש בזה איסור אמירה לגוי לעשות שהייה – תקו / בהשהה הגוי מעצמו המים אינם נאסרים – תקז / איסור נראה כמבשל לכתחלה במקרה זה – תקז / חשש חיתוי בהושבה קודם שיוסק התנור נכתב בפוסקים בחזרה על ידי ישראל – תקח / כיוצא בזה אסור באמירה לגוי – תקט / קשה שהרי מעשה האיסור דהסקה נעשה על ידי הגוי באינו מתכוון – תקי / אפשר לומר שאיסור שהייה נעשה מאליו בשהיית הקדירה במשך השבת – תקיא / דעת רבינו שאיסור שהייה הוא בהושבת הקדירה קודם שבת – תקיב / השהה קדירה באיסור אם צריך להורידה – תקיד / איסור חזרה הוא במעשה הושבת הקדירה בשבת – תקיד / החזיר קדירה באיסור אם צריך להורידה – תקיט / מעשה הושבה בתנור קודם שהגוי יסיקו הוא מלאכת איסור – תקיט / מעשה הושבה זה נעשה בידים – תקיז / כוונת הישראל להשהות מצטרפת לאמירתו ולמעשה הגוי – תקיז / הושבה על הכירה קודם שבת ותופעל על ידי שעון שבת – תקיט / אסור לישראל לתת את המים בעצמו בכל אופן – תקיט / האיסור מפני שיודע שהמים יתחממו על ידי הגוי – תקב / מותר לומר לגוי לתת מים לקדירה באם עיקר כוונת הגוי לחמם את הבית – תקב / אסור ליהנות ממים שנתנם הגוי לאחר שהוסק התנור באם היתה כוונתו גם שיתחממו – תקבא.

שיטה אחרת: אין איסור אמירה לגוי קודם שיוסק – תקכד / היינו גם כשכוונת הישראל שיתחממו ובישראל זה מעשה שהייה – תקכד / הטעם מפני שקודם שיוסק התנור סומכים על הפסק הקדירה – תקכה / באמת הקדירה אינה מפסקת והחילוק ממעזיבת התנור – תקכו / הטעם מפני שכשאין איסור בישול על ידי גוי אין גם איסור הושבה – תקל / איסור הושבה על ידי גוי הוא מפני שעשו הושבה כבישול או מחשש חיתוי – תקלא / הסברות המדוברות - לענין שהייה – תקלב / נתינת המים לקדירה על ידי ישראל בעצמו אסורה גם ללא איסור הושבה – תקלה / קולא בדיעבד בהשהה ישראל קודם שיוסק – תקלו / הבנת הקולא במשהה מערב שבת ואחר כך מסיק את התנור – תקלו / אם יש קולא בדיעבד בהחזיר ישראל קודם שיוסק – תקלח.

דעת המגן אברהם שעדיף ליתן קטניות מהקדירה לרוטב שבקערה – תקלז / דעת רבינו שעדיף לערות את הרוטב מהקדירה על גוש הקטניות שבקערה שדינם ככלי ראשון – תקמא.

סימן רנד

- א.** **שהיית בשר בצלייה בנחלים**..... תקמג
 אסור להשהות גם בשר חי בצלייה – תקמג / טיחת פי התנור בטיט מתירה להשהות בתוכו כל דבר – תקמד.
- ב.** **שהיית בשר רך או מוכן כמאכל בן דרוסאי בצלייה בנחלים**..... תקמה
 בשר רך מותר להשהותו בצלייה וכיסוי פי התנור – תקמז / בשר צלוי כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו – תקמח / היתר שהיית צלוי כמאכל בן דרוסאי על גבי גחלים לדעת הרמב"ם – תקמח / נכמה ראשונים מביאים את ההיתר הנזכר לעיל בכל אופן של צלייה – תקמח] / יש פוסקים שמתירים שהיית צלוי כמאכל בן דרוסאי גם בצד הגחלים ולמחמירים בשהיית תבשיל – תקמט / המגן אברהם פוסק על פי בעל המאור שהיתר זה היה רק בתוך תנורים קטנים שבימיהם – תקנ / דעת רבינו: בעל המאור אינו מחלק בין מבושל לצלי בראוי כמאכל בן דרוסאי – תקנא / בקולת בעל המאור בתנורים קטנים אין חילוק בין צלוי כמאכל בן דרוסאי או פחות מזה – תקנב / שיטת הרמב"ן בקולות שהיית צלי – תקנב] / אין סובר שמותר להשהות צלוי כמאכל בן דרוסאי בצד הגחלים למחמירים בשהיית תבשיל – תקנד.
 אסור להסיר בשר מעל גבי גחלים בוערות – תקנו.
- ג.** **דין עבר והשהה בצלייה**..... תקנח
 הברש אסור – תקנט / בתנור מכוסה הברש מותר – תקנט / השהה בשר גדי אצל הגחלים - מותר לפסק רבינו – תקס / מקורות רבינו לפסק זה – תקסא / ספק במעשה שבת הבא ממחלוקת הפוסקים - הולכים לקולא – תקסב / סיכום שיטת רבינו בדין דבר שיש מתירים לכתחלה – תקסג.
- ד.** **שהיית פירות**..... תקסה
 שהיית פירות הנאכלים חיים מותרת – תקסה / קירוב בישול בשבת של פירות הנאכלים חיים – תקסו / צליית פירות כאלו בכדי שתהא היד סולדת בהם הוא בישול – תקסו / בישולם הוא עד שיצולו כל צרכן – תקסז / בישול על ידי הטמנה בלא גחלים – תקסה / נתינת כיסוי הטמנה על תבשיל המונח על גחלים – תקסט / שהיית פירות שאינם טובים כל כך כשהם חיים בצלייה – תקסט / שהיית דברים אלו בקדירה – תקסט.
- ו.** **שהיית פת בתנור**..... תקעא
 איסור השהייה הוא כשלא קרמו פני הפת – תקעא / בתנור שלנו הגרוף וקטום זה מותר – תקעא / פרטי שיעור קרימת הפת – תקעב / דין פת שהושהתה קודם שקרמו פניה – תקעג.
- ז.** **השהה פת בשונג מותר לרדותה בשינוי ולאכלה**..... תקעה
 ההיתר הוא רק לצורך שלש סעודות בפת – תקעה / אכילת תבשיל בשבת אינה חובה כל כך – תקעו / יסוד חובת שלש סעודות ואכילת פת – תקעו / אם

מצות עונג שבת דאורייתא ולענין האיסור שלא להתענות בשבת – תקעו / שיעור חובת לחם משנה – תקעה.

- ט.י.** **השהה פת בהיתר יכול לרדותה בלא שינוי** תקפ
- ההיתר הוא רק לצורך שלש סעודות בפת – תקפ / [רדיית הפת ותקיעת שופר הן עובדין דחול ושבות קל – תקפא / דברי פוסקים שאיסור תקיעת שופר בשבת מטעם שיתקן כלי שיר – תקפא] / בתנורים שלנו מותר להוציא כל הפת בשינוי – תקפו / הדבקת הפת בתנורים שבימיהם – תקפח / בתנורים שלנו ואין צריך לפת לשבת – אסור להוציא – תקפח.
- יא.** **שהיית פת שלא קרמו פניה לצורך מוצאי שבת אסורה** תקפט
- יב.** **נתן פת בתנור בשבת אם מותר לרדותה קודם שתיאפה** תקצ
- מותר לרדותה לצורך עצמו שלא יעבור באיסור – תקצ / אסור לרדותה לצורך אדם אחר שלא יעבור באיסור – תקצא.
- יג.** **שהיית קמניות וירקות** תקצב
- יד.** **שהיית מים** תקצד
- שהיית מים שאינם מבושלים אסורה – תקצה / כן הוא בשהיית מים לשתיה – תקצה / שהיית מים לצורך הדחת כלים אסורה – תקצה / בטעם איסור שהיית מים שאינם מבושלים – תקצו / הוכחות רבינו ששהיית מים לשתיה אסורה – תקצו / בשיטת ראשונים שאיסור שהיית מים נאמר לענין מים לאפיית מוצאי שבת – תקצו / נתינת מים במיחם שבת בסמוך לחשכה – תרא / מים שהתחממו כמאכל בן דרוסאי מותרים בשהייה – תרא / שיעור מאכל בן דרוסאי בהיתר שהיית מים – תרא / שהיית מים שהוחמו והתקררו – תרב / מים שהושהו באיסור אסורים – תרג / דין מים שהושהו באיסור והתקררו – תרג.
- טו.** **שהיית מים בקדירה הקבועה בתנור** תרד
- השהייה אסורה – תרד / מים שהושהו באיסור אסורים – תרה / מים שהושהו באיסור לצורך שתייה דינם להדחת כלים – תרה / יש קולא בדיעבד בשהייה קודם שיוסק התנור – תרו.

סימן רנג

דין כירה ותנור ליתן עליה הקדרות בערב שבת
ובו כ"ט סעיפיםשהייה על
גבי כירה

- א.** כירה שהיא עשויה כעין קדירה גדולה ומסיקין אותה בתוכה על שוליה ושופתין על פיה קדרה למעלה והיא ארוכה וקצרה ויש בה למעלה מקום שפיתת שתי קדרות, אם הוסקה בגפת שהוא פסולת של זיתים או בעצים אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה לצורך הלילה או יעד למחר אם יבשמוניע הלילה אין להתבשיל מבושל עדיין כמאכל בן דרוסאי (פירוש שם אדם ליסמים שהיה אוכל תבשילו אף שעדיין לא נתבשל כל צרכו), שמא יחתה (פירוש ינער וייהפך הנחלים במחתה) כנחלים בשבת לגמור בישולו. אלא אם כן הכירה היא גרופה, דהיינו שגרף ממנה כל הנחלים לחוץ, או שהיא קטומה, דהיינו שכסה הנחלים באפר למעט חומם. ואין צריך לקטום עד שלא יהיה ניכר שם אש כלל אלא די בקטימה כל שהוא. ואפילו הובערו הנחלים אחר כך מאליהם אין בכך כלום, דכיון שגילה דעתו מבעוד יום שאינו צריך להנחלים שוב אין לחוש שמא יחתה בשבת. והנחלים ה^השעממו הרי הן בקטומות:
- ב.** ואם הוסקה בקש ובגבבא מותר להשהותו עליה אע"פ שאינה גרופה ולא קטומה, לפי שאין כנחלי הקש והגבבא ממשות כלל ואין לחוש בהם שמא יחתה:
- ג.** ב"י, מ"א סי' רנ"ז
ד. מ"א
ה. חנניה בברייתא שם
ו. רמב"ם
ז. רב אושעיא ל"ז
ח. ברייתא שם
ט. משנה

בנחלים בשבת למהר הבישול (ראה גמ' יח, ב ורש"י, רמב"ם רפ"ג, לעיל סי' רנב ס"א"ב). ובסעיפים א"יג ידבר (בעיקר) בפרטי איסור זה בשהיית בשר בקדירה, ובסי' רנד ידבר בפרטי איסור זה בשהיית שאר מאכלים.

שהייה על גבי כירה שהוסקה בגפת ועצים **א.** "כירה" כו': בשאר מלאכות, מותר להתחיל מלאכה מערב שבת ותיעשה מאליה בשבת, אבל גזרו חכמים שלא ליתן קדירה על האש מערב שבת והיא מתבשלת והולכת במשך השבת, מחשש שמא יחתה

להשהות אפי' מבושל כ"צ, ומדברים
בפרטי איסור שהיית תבשיל ביחס
לשיטה זו, ומסיימים שי"א שמותר
במבושל כמאב"ד (כחנניה), והרמ"א
מגיה "ונהגו להקל כסברא האחרונה".

ויסוד דברי רבינו באיסור שהייה
(בסעיפים יא"ג) הוא לשון הטושו"ע ונו"כ,
אבל רבינו מביא מקודם (בסעיף זה) את
המקילים שהאיסור הוא כתבשיל שאינו
מבושל כמאב"ד דוקא ("אסור ליתן עליה
תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה כו'
אם כשמגיע הלילה אין התבשיל מבושל
עדיין כמאכל בן דרוסאי"), וכותב (בסעיף
זה ובסעיפים הבאים) את פרטי איסור שהייה
ביחס לשיטה זו (וכן כותב בהמשך (ס"ח
אות א): "אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל
בן דרוסאי קודם כניסת שבת, שאז אין
לחוש לחיתוי"), ומסיים (בס"ט) שיש
אומרים ששהייה נאמרה גם במבושל כ"צ
ומוי"ל, "וכבר נתפשט המנהג להקל
כסברא הראשונה"¹.

ג. סעיף א: "כירה" כו' (וכל הסעיף):
טושו"ע ס"א ונו"כ. "כירה" שהיא
עשויה בעין קדירה גדולה": בטושו"ע
"כירה" שהיא עשויה כקדירה, ורבינו
מרחיב (הלשון "כעין קדירה", הוא מרשי

מחלוקת חנניה וחכמים בשהיית מבושל כמאכל
בן דרוסאי

ב. "כירה" כו': במשנה ר"פ כירה (לו, ב):
"כירה" שהסיקה בקש ובגבבא
נותנים עליה תבשיל, בגפת ועצים לא יתן
עד שיגרוף או עד שיתן את האפר"
(ובהמשך המשנה אמרו שלבית הלל יש
דין שווה לחמין ולתבשיל). ומבואר
בסוגי', שלחנניה איסור שהייה ע"ג כירה
שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק, נאמר
כתבשיל שאינו מבושל כמאכל בן דרוסאי
דוקא, אבל מותר להשהות מערב שבת
תבשיל שמבושל כמאב"ד ואילך.
ולשיטה זו, המשנה שאוסרת (גם תבשיל
מבושל כמאב"ד) מדברת בחזרה בשבת
דוקא ("להחזיר תנן") (ראה להלן ריש ס"ד).
ולחולקים עליו, אסור להשהות בכירה
הנ"ל מערב שבת גם תבשיל מבושל, וי"א
("חכמים" בלשון הראשונים) אפי' מבושל כל
צרכו (אם הוא מצטמק ויפה לו). ולשיטה
זו המשנה מדברת אפילו בשהייה מערב
שבת ("לשהות תנן וכל שכן להחזיר").

והנה, התוס' וסייעתם פסקו כחנניה
(יחבר להלן ס"ג אות ד מהק"א סק"ז וש"א), ואילו
הרי"ף (טו, א) והרמב"ם (פ"ג ה"ד) וסייעתם
פסקו כחכמים. והטושו"ע ס"א מביאים
קודם את הפוסקים (כחכמים) שאסור

סק"א ד"ה והנה וד"ה עוד רגע, סוס"י רנט
מ"ז ד"ה ראשונה, ראש יוסף (לו, ב ד"ה
ופש גבן, לח, ב ד"ה והנה המחבר וד"ה
שלש שיטות), קני המנורה סק"ו ומנורה
הטהורה סק"ח, הגהות רעק"א סק"ה,
תהל"ד שם.

מבושל כמאכל בן דרוסאי ומצטמק ויפה לו
1) פשטות רבינו, שמותר להשהות
מבושל כמאב"ד ואינו מבושל כ"צ בכל
אופן, גם תבשיל מצטמק ויפה לו (דלא
כחידוש בעל המאור טו, א), וכ"כ בדעתו
תהל"ד סק"י. ודנו בהבנת השו"ע בדעה
השניה בזה, פמ"ג (מ"ז סק"א, סי' רנד מ"ז

כיון שהתבשיל יתבשל עד למחר בלא חיתוי כלל (ראה להלן סי"ח), ואעפ"כ אסור. וכן נפסק בסי' רנד סי"א מהמ"א שם סק"כ, וכתבו שהאיסור הוא מחשש שיימלך לאוכלו בלילה ולצורך זה יחתה². ה. "אם כו' אין התבשיל מבושל עדיין כמאכל בן דרוסאי": בתבשיל שמבושל יותר ממאב"ד אין לחוש לחיתוי לדעה זו ולכן אין בו איסור שהייה (להלן סי"ח אות ג). וראה להלן סי"ג שיעור בישול כמאב"ד.

מספיק מבושל כמאכל בן דרוסאי בתחלת הלילה

"אם כשמגיע הלילה אין התבשיל מבושל עדיין כמאכל בן דרוסאי": בשו"ג מצוין למ"א, ולמדנו שכוונת רבינו להדגיש שהדין נקבע לפי מצב התבשיל "כשמגיע הלילה" דוקא, ומותר להשהות מבעו"י אפי' אם התבשיל אינו מבושל כמאב"ד בקבלת שבת ויהיה מבושל כמאב"ד בכניסת הלילה (ועפ"ז כותב להלן סי"ג: "מותר לסמוך לה קדרה כו' אע"פ שכשמגיע הלילה לא נתבשלה עדיין כמאכל בן דרוסאי"), ומקורו מהמ"א סק"ו ע"פ כמה ראשונים (וראה עד"ז להלן סכ"ב (אות ג וציון 344) לענין חזרה בסמוך לחשכה)³.

והמ"א מבאר בטעם הדין, שתוספת

ריש פרקין) (עד"ז להלן ריש סי"ד). "ומסיקין אותה בתוכה על שוליה": דברי עצמו. "ושופתין על פיה קדרה למעלה": שבמקרה רגיל משהים את הקדירה ע"ג הכירה למעלה (ראה בזה להלן סי"י אות ג, ציון 184). "והיא ארוכה וקצרה] – צרה לרחכה": ראה בגמ' (לח, ב) "נחלקה לרחבה" ורש"י.

ד. "אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה": למדנו שאיסור שהייה הוא בעצם ההנחה מבעוד יום (באם התבשיל ישאר בשבת), יתבאר בהרחבה להלן (סכ"ט אות רז).

שהייה לצורך יום השבת

"אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה לצורך הלילה או עד למחר": בטור כתוב (עמ' נח) שאסור להשהות "לצורך הלילה", וב"י וב"ח נוטים שאין חילוק בין שהייה לצורך הלילה או לצורך היום, וגם בשו"ע כתב בסתם שאסור להשהות. ולכן רבינו מפרט שאסור גם שהייה לצורך היום (ובהמשך לזה מפרט להלן סי"ג "מותר לסמוך כו' להשהותה שם לצורך הלילה או עד למחר"). והחידוש שהרי שהייה לצורך הלילה אסורה מפני שחוששים שיחתה בכדי לגמור בישול התבשיל (ראה בהמשך הסעיף), אבל לצורך יום השבת אין צורך לחתות

שהייה היא בעיקר לצורך הלילה (ראה להלן סי"ד אות ז וש"נ) ואז יש חשש שיחתה, ולא חילקו שלצורך היום מותר, ראה כיו"ב להלן ציון 70 אות ב מדברי רבינו סי' רנו ס"א בטעם איסור הטמנה לצורך הלילה שלא חילקו חכמים.

(3) א. אבל במ"א ושוע"ר סוסי' רנט

(2) א. ראה גם בסי' רנג ב"י עמ' סז בסופו ועמ' סח בסופו, אליה רבה סק"א, באוה"ל ס"א ד"ה להשהותו, סי' רנד ב"י ס"ג (עמ' עא) ד"ה במדרכי, תהל"ד סק"ה, סי' רנו ב"י בסוף הסי' (ד"ה רשב"ם). וראה מ"ש להלן ציונים 48 אות ג, 50. ב. להעיר, שאולי היה לאסור גם מפני

כבר עובר בלאו). ואולי הביאור כמשמעות הפמ"ג למ"א כאן, שהקולא מפני שבמלאכה בתוספת אין כרת וסקילה.

"כמאכל בן דרוסאי (פירוש שם אדם ליסטים שהיה אוכל תבשילו אף שעדיין לא נתבשל כל צרכו)": רש"י כ, א ד"ה בן דרוסאי, ביאורי מילים שבתוך השו"ע.

איטור שהייה הוא מחשש חיתוי

ו. "שמא יחתה (פירוש ינער ויהפך הגחלים במחתה) בגחלים בשבת": "חיתוי" פירושו שאיבת (נטילת) אש וגחלים, וכלי ה"מחתה" פירושו כלי שאיבה⁵. ואמרו כאן שחוששים שיחתה בגחלים. וצ"ב שאדרבא הוא צריך להם למהר בישול התבשיל. ולכן מפרש רבינו, שהחשש כאן שינער ויהפוך את הגחלים בכדי להבעירם, וגם זה נק' חיתוי ע"ש

שבת אינה דאורייתא ולכן לא אוסרים מפני החשש שיחתה כשאינו מבושל כמאב"ד בזמן התוספת. ומחה"ש ורעק"א מעירים שתו"ש דאורייתא. ומבארים בכוונת המ"א, שמלאכה בתו"ש אסורה רק בעשה (ולא גם בלאו כבשבת). או שמדאורייתא אין לתוספת שיעור, ושאר משך הזמן הוא דרבנן, ולכן החשש חיתוי בזמן התוספת הוא קל יותר. אמנם בשוע"ר סי' רסא (ס"ד ואילך ובק"א סק"ג) משמע, שבכל זמן התוספת שמקבל על עצמו מתחייב מהעשה דאורייתא. ועוד כתב שם, שבאמירת ברכו ותפלת ערבית מקבל עליו עיצומו של יום וחמור מתוספת, ואולי כוונתו שבאופן זה אסור במלאכה גם בלאו, ואעפ"כ סתימת רבינו כאן, שבכל אופן לא חוששים לחיתוי קודם חשכה, היינו גם לחיתוי לאחר אמירת ברכו ותפלת ערבית (ואף שאולי

4 בדפו"ר לא נכתבו סוגריים מסיימים לאחר תיבת "במחתה", ונכתבו סוגריים מתחילים (שאינן להם מובן) קודם תיבת "בגחלים" שלאחריה. ולכן בדפוסים מאוחרים כתבו סוגריים מסיימים לאחר תיבת "ינער", והשמיטו תיבת "בגחלים" שחשבו שהיא מיותרת (שיצא להם: "ויהפך הגחלים במחתה בגחלים בשבת"). אבל באמת הט"ס בדפו"ר היתה קלה מכשחשבו, שהסוגריים בין תיבת "במחתה" לבין תיבת "בגחלים" רק התהפכו משמאל לימין, ואי"צ למחוק תיבת "בגחלים".

5 רש"י שמות כה, לח (ראה ספר לעזי רש"י). שם כז, ג, ישעיה ל, יד, משלי ו, כז, שם כה, כב.

בקיצור הלכות שהייה בתחלתו לא הקפידו בזה, וכותבים גם "קודם שבת". ותוספת שבת שם מפרט זאת.

ב. בשולחן שלמה סקכ"ד כתב, שהאיטור נקבע לפי מצב התבשיל בזמן השקיעה [וממשיך שאולי זה תלוי בזמן קבלת שבת של כל הציבור אם מקבלים קודם שקיעה, כדעת הרמ"א ס"ב אפילו לענין חזרה בסמוך לחשכה, ע"כ. אבל מדברי רבינו כאן (ובפרט מציון השוה"ג למ"א סקכ"ו), שהביא ראשונים שבמפורש לא החמירו אפי' בקבלת שבת של כל הציבור, עיי"ש) רואים שאי"צ להחמיר בזה, כפי שלא מחמירים בזה בחזרה סמוך לחשכה, ראה להלן סכ"ב אות ג].

ה"ד) "שמא יחתה בגחלים כדי להשלים בישולו", אבל ברש"י (יח, ב) "יחתה בגחלים למהר בישולן", ורבינו להלן ס"ג וס"ט וסי' רנד ס"א לא הקפיד בזה.

היתר גרופה או קטומה

ז. "אלא אם כן הכירה היא גרופה כו', או שהיא קטומה" כו': בגדרי היתר גו"ק ובפרטי ההיתר שהוזכרו כאן, ראה להלן סכ"ו (אות היו ובצינונים לשם). ובדורות האחרונים נוהגים בבלעך, ראה להלן שם (אות מב ובצינונים לשם).⁶

שעושהו במחתה [כדומה לזה יש בכיאורי מילים לשו"ע סי' רנב ס"א "שמא יחתה, פירוש יגלה ויעור הגחלים במחתה"]. ובשוה"ג כאן מציין לרמב"ם, וצ"ע הכוונה (בדוחק הכוונה לרמב"ם פ"ג ה"ח) בדין חשש חיתוי בתנור "שמא יחתה כדי לבער (במהדורת פרנקל בשנו"ס מביאים גירסא "לנער") הניצוצות הנשארות בתנור", ואולי הציון ט"ס וצ"ל על תיבת "לגמור בישולו", ראה בהמשך).

"שמא יחתה כו' בגחלים בשבת לגמור בישולו": ע"ד לשון הרמב"ם פ"ג

שהיית מבושל פחות מכמאכל בן דרוסאי בכירה גרופה וקטומה

6) א. רבינו פוסק שגו"ק מועילים לשהיית תבשיל שמבושל פחות מכמאב"ד, וזאת מדברי השו"ע בדעה זו (עמ' עח): "ולא הוזכרה גרופה וקטומה והיסק דקש וגבבא [בהיתר שהייה בפוסקים (ביאודה"ג)] אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי" [אבל במבושל כמאב"ד ואילך מותר גם בהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק]. וראה סי' רנד ס"ו אות ב לענין פת בתנור.

והנה רעק"א כתב (בהגהות לשו"ע, ובהגהות למשניות ר"פ כירה), שאין פסק זה ברור. דהרא"ש (פ"ג סי' א) כתב בשם הרבינו יונה בביאור המשנה (יט, ב) "אין צולין בשר ביצה ובצל אלא כדי שיצולו מבעוד יום" ואמרו בגמ' (כ, רע"א) שיצולו כמאב"ד (בלבד), שלפוסקים כחכמים ששהייה אסורה במבושל כמאב"ד (ראה לעיל בפנים אות ב), הכוונה שמותר לצלותם כשהם כמאב"ד ע"ג כירה גו"ק. והיינו שדברי המשנה ר"פ כירה שמשדין ע"ג גו"ק (לדעה זו) מדברת במבושל

כמאב"ד ואילך דוקא, ובמבושל פחות מכמאב"ד גו"ק לא מועיל. ומוסיף רעק"א, שאין סיבה לומר שלחנניה ששהיית תבשיל מבושל כמאב"ד מותרת גם בלא גו"ק, שהיית מבושל פחות מכמאב"ד מותרת ע"ג גו"ק, כיון שאין מקור לזה, והמשנה ר"פ כירה שמתרת בגו"ק מדברת בחזרה בשבת (של תבשיל מבושל) לדעה זו (ראה לעיל שם) [להעיר, דמ"ש ב"י (עמ' סב) מרבינו ירוחם בשם רבינו יונה, "דהא דשרי להחזיר, דוקא משהגיע כו' למאב"ד, אבל אם לא הגיע לא יחזיר" (משום בישול), מדבר בסתם בגו"ק (כפי שכותב "דהא דשרי להחזיר"), ולכן שהיית פחות מכמאב"ד לא אוסרת].

ומביא שהרשב"א (לו, ב ד"ה והאי תבשיל) אכן מסתפק בדין זה, ומסיק שגו"ק מועלת להשהות אפי' מבושל פחות מכמאב"ד. אבל לדעתו במקו"א יש חשש הגסה בפחות מכמאב"ד. דבגמ' (יח, ב) אמרו בהיתר נתינת צמר ליורה מע"ש, שאין חוששים למגיס כיון שהיורה טוחה בטיט (הובא להלכה בטושו"ע סי' רנב ס"א), וכתב הרשב"א (שם ד"ה ואקשי

העתיקהו סמ"ג (ל"ת סה עמ' קכב במהדורת מכון י"ם) וסמ"ק (סי' רפב, עמ' רפה בסופו). ובהגהות מיימוניות (פ"ג אות ב) כתב על דברי הרמב"ם ששהייה אסורה אא"כ גרף וקטם, שמדבר במבושל פחות מכמאב"ד (דוקא, לשיטתו שפוסק כחנניה). וכ"מ במאירי (עמ' 143) ופסקי ריא"ז (פ"ג ה"א אות ו).

[אבל בקו"א סי' רנד סק"א (יתבאר בסי' רנד ס"ב אות ז) כותב רבינו, שהטור סי' רנד הולך בשיטת הרא"ש, שפשט המשנה "אין צולין" לפוסקים כחכמים הוא כביאור הרבינו יונה, ע"כ. ואולי גם לרא"ש והטור, לפוסקים כחכמים אכן יש חידוש זה מפני הקושיא מהמשנה הנ"ל, אבל לפוסקים כחנניה שאי"צ לחדש זאת זה מותר].

חשש הגסה בשהיית תבשיל

ובענין קושיית הרעק"א, שבגמ' אמרו שיש חשש מגיס ביורה ולכן צ"ל איסור להשהות קדירת תבשיל שהגסה בו אסורה, יתכן שהראשונים דלעיל שלא דנו בזה (מלבד חי' הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והמאירי בסוגי' יח, ב), הם מפרשים כמ"ש הרמב"ן (שם ד"ה ונראה) בתירוץ אחרון, שרק בצביעה יש חשש שיבוא להגיס ולא בבישול אוכל, וכתב שכן משמע בירושלמי, עיי"ש. וילמדו זאת מכך שהגמ' לא הזכירה באיזה מקום בשהיית תבשיל שהקדירה צ"ל טוחה. והרי לרמב"ם (פ"ט ה"ג) והשו"ע (סי' שיח ס"ד) שפוסקים שיש בישול בכל תבשיל שאינו מבושל כ"צ, א"כ הקו' ממגיס היא גם בתבשיל שמבושל יותר מכמאב"ד, וכיון שלא הזכירו ששהיית קדירה שאינה מבושלת כ"צ צ"ל טוחה, זה מראה שלדעתם אין חשש מגיס בבישול קדירה. ועוד, שבאם היה חשש מגיס בקדירת

ודילמא), שבשהיית קדירת תבשיל לא חששו למגיס אף שאינה טוחה, כיון שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול (ובהכרח לפי זה שהרשב"א לו, ב הנ"ל מדבר בקדירה טוחה ולכן התיר שהיית מבושל פחות מכמאב"ד, וראה גם ברשב"א לו, ב בסופו), ועד"ז כתב כס"מ (פ"ט ה"ג) בשם הרמ"ך (וראה גם כס"מ פ"ג הי"א בשם הרמ"ך, שבשהיית קדירת תבשיל חי דוקא לא חששו להגסה כפי שאין בזה חשש חיתוי, ראה להלן ס"ח), ויוצא שבמבושל פחות מכמאב"ד יש חשש חיתוי לרבינו יונה וחשש הגסה לרשב"א והרמ"ך, ולכן צ"ע לדינא, ע"כ (הוזכר בבאור הלכה ס"א ד"ה אלא כשהתחיל, אבל ראה במ"ב סקי"ג, טז, לו ומא). וראה גם שפת אמת (כ, א ד"ה בגמ' תניא חנניה, לו, ב ד"ה ועי' ברא"ש).

ב. אמנם באמת פסק השו"ע ששהיית מבושל פחות מכמאב"ד ע"ג כירה גו"ק מותרת ואין חשש חיתוי, זה כדעת כל הראשונים מלבד רבינו יונה הנ"ל (מהם שפוסקים כחנניה ומהם כחכמים): בעל המאור (טז, ב), השלמה (ר"פ כירה ד"ה כלל דשמעתא, הובא במאורות שם ד"ה וכירה שהיא), חי' הרמב"ן (לו, ב בסופו, לו, ב ד"ה ואקשינן וד"ה ופריק, לח, ב ד"ה וכיון), חי' הריטב"א (יח, ב ד"ה ואי שדא, לו, א ד"ה ת"ש דתניא), חי' הר"נ (לו, ב ד"ה או דילמא, לח, ב ד"ה ונמצאו), מגיד משנה (פ"ג ה"ד בסופו) בדעת הרמב"ם, מיוחס לר"נ (לו, ב ד"ה ומנו חנניה), כלבו (הל' שבת ד"ה דין כירה) וארחות חיים (הל' שבת סי' סד). וכ"מ בספר התרומה (סי' רלא בסימנים): "אבל לא נתבשל כמאב"ד, אסור להשהות ע"ג כירה כו', אם אינה גרופה מגחלים או אינה קטומה",

גחלים שעממו מאליהם דינן כקטומות
ח. "והגחלים שעממו הרי הן
 כקטומות"⁷: ברייתא (לז' סוע"א), רמב"ם
 (פ"ג ה"ד) (ראה גם להלן ס"ט בסופו⁸). והב"י
 (עמ' נד) מקשה מדוע הטור לא הביא דין

"ואפילו הובערו הגחלים אחר כך
 מאליהם אין בכך כלום" כו': היינו גם
 במדובר כאן בתבשיל שאינו מבושל אפי'
 כמאב"ד (ראה פמ"ג א"א סק"ג, ראש יוסף לו, ב ד"ה
 והנה המ"א, הגהות רעק"א למ"א סק"ג, שעה"צ סק"יז).

אות ו, ובשבת אסורה לי"א מחשש חיתוי,
 ראה להלן ס"ז. ויוצא, שלפוסקים אלו
 החשש חיתוי בחזרה בשבת גדול יותר
 מהחשש חיתוי בשהייה מע"ש של תבשיל
 אפי' מבושל פחות מכמאב"ד (ראה גם
 בט"ז סוסקט"ו (יבואר להלן ציון 434 אות
 ב), שבחזרה בשבת הוא קרוב לבוא לידי
 איסור תורה [דחיתוי]), ולכן יש ללמוד
 מהיתר בלעך בחזרה בשבת להיתר שהיית
 מבושל פחות מכמאב"ד. וראה עד"ז
 ברא"ש פ"ג סי' א בשם הרבינו יונה
 ובמיוחס לר"נ (לז' סוע"א) בשם הרא"ה,
 שחזרה חמורה משהייה באיסור תוכה
 ולכן אין ללמוד מהיתר סמיכה דשהייה
 להתיר סמיכה דחזרה (וצ"ל בכוננת הרבינו
 יונה, ששהייה בתוך כירה גו"ק מותרת
במבושל כמאב"ד ואילך (משא"כ בחזרה),
 אבל באינו מבושל כמאב"ד הוא אוסר
 אפי' על גבי כירה גו"ק, כנ"ל בתחלת ציון
 זה. וראה ח"י פני אריה (מהרא"ל כץ)
 שלומד (ר"פ כירה), שלרבינו יונה גם
 שהייה בסמיכה לכירה של מבושל פחות
 מכמאב"ד אסורה). ואמנם להלכה לומדים
 מהיתר סמיכה דשהייה להתיר סמיכה
 דחזרה, ראה להלן ס"כ אות ב וציון 248,
 אבל איננו סוברים ששהייה חמורה
 מחזרה. וראה להלן ציון 724 אות ב.

(7) בדפו"ר כנראה בט"ס: "כקטומה",
 ותוקן כאן.

(8) ועיי"ש, שיש סברא שגחלים
 שעממו דינם כקטומות רק כשאין היסור"ל

תבשיל, היה אסור להשהות קדירת
 תבשיל שאינו מבושל כ"צ גם שלא ע"ג
 האש (ראה כס"מ פ"ג הי"א בדעת
 הרמב"ם, טוש"ע סי' רנב ס"א וב"י ושו"ע
 סי' שיח סי"ח, שהגסה בתבשיל שלא
 התבשל כ"צ והוא בכ"ר היא בישול
 דאורייתא), כדברי הגמ' וההלכה בשריית
 צמר ליורה, שאסור להשהות גם כשאינה
 ע"ג האש באם אינה טוחה (כנ"ל). וראה
 בענינים אלו, מגורה הטהורה סק"ג,
 שביתת השבת דיני שהייה והטמנה בא"ר
 סק"יד, שולחן שלמה סק"ד (ביד).

שהיית מבושל פחות מכמאכל בן דרוסאי על
 גבי בלעך

ג. בבדי השלחן סי' עא סק"ד מעיר,
 שהיתר הבלעך כגו"ק נלמד מהיתרים
 דומים שנכתבו בשו"ע ונו"כ בחזרה בשבת
 (ראה במצויין בפנים), וא"כ יתכן שזה
 מועיל רק במבושל כ"צ כמו בחזרה בשבת
 (ראה להלן ריש סי"ח), ואינו מועיל
 בשהייה מע"ש של תבשיל שאינו מבושל
 כמאב"ד, ע"כ. אמנם לפי הנ"ל מובן
 שלהלכה אין מקור לסברא זו.

ויש להוסיף: סמיכה לכירה בשהייה
 מותרת לכו"ע, ובסתם היא מותרת גם
 בתבשיל מבושל פחות מכמאב"ד, אבל
 שיטת הרי"ף והרמב"ם שסמיכה בחזרה
 בשבת אסורה, והבנת רבינו שאסורה
 לדעתם מחשש חיתוי, ראה בכ"ז להלן
 ס"כ אות יב"ג. וכן שהיית כל תבשיל
 בתוך כירה גו"ק מותרת, ראה להלן ס"ה

שבת תחת הקדירה צריך אפילו להורידה קודם שבת (וראה פמ"ג א"א סק"ג בסופו), ועיין.

שהייה בכירה שהוסקה בקש וגבבא

ז. סעיף ב: "ואם הוסקה בקש ובגבבא" כו': משנה וטושו"ע שם. "לפי שאין בגחלי הקש וגבבא ממשות כלל": בדומה ללשון הר"נ (ריש פרקין) "דקש וגבבא אין להם גחלת", ועד"ז ברמב"ם (פ"ג ה"ד) "שהרי אין שם גחלים בוערות".

זה, ולמעשה לא הביאו בשו"ע (ראה תר"ש סק"ו, פמ"ג א"א סק"ג). ויש לעיין בשיעור העמימות שהן נק' כקטומות (ראה מ"ב סק"ד). ועוד להעיר, שמסדר דברי רבינו משמע קצת, שבגחלים שעממו מאליהם אין את הקולא שהביא קודם שאם הובערו מאליהם לאחמ"כ (ע"י הרוח) עדיין דינם כקטומות, ולכן כשהוריד אסור להשהות מחדש (וכל שכן להחזיר בשבת), ואולי כשהובערו קודם

ולכן ההיתר בשהייה גם במקרה הנ"ל יהיה דוקא מפני שהגחלים כקטומות.

שם. ויש להוסיף, שיש איסור שהייה גם באין היסור"ל שם, ראה להלן ס"ה אות ח.

ג. ואפילו הוסקה בגפת ועצים מותר לסמוך לה קדרה י. ברייתא
 בסמוך חוצה לה מבעוד יום להשהותה שם לצורך
 הלילה או עד למחר אע"פ שכשמגיע הלילה לא
 נתבשלה עדיין כמאכל בן דרוסאי, ואין חוששים שמא
 יחתה בנחלים שבתוך הכירה כדי למחר בישול הקדרה
 שחוצה לה שאין חיתוי זה מועיל לה כל כך.

שהייה
 בסמיכה
 לכירה

ושתי כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרם מפסיק
 בניניהם האחת גרופה או קטומה והשנייה אינה גרופה
 ולא קטומה, מותר להשהות על גבי הגרופה וקטומה
 אע"פ שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה, לפי שזהו
 כסומך חוצה לה לשאינה גרופה וקטומה:

בשבת (תבשיל שאין בו בישול), שצריך
 להרחיק מעט מהאש להיכר שלא יחתה,
 ואי"ז דומה לסמיכה (בקירוב) לכירה
 המותרת דשם דופני הכירה מפסיקים (הובא
 בס"י שיח מ"א סקל"ח ושער"ר סוסכ"ד), והב"ח (עמ"נ נה)
 דן בחומרא זו לענין שהייה מערב שבת,
 ושיירי כנה"ג (הגב"י אות ה) למד שהב"ח
 סובר שבשהייה אי"צ להרחיק, ולכא"ו יש
 לעיין אם זוהי כוונת הב"ח, עיי"ש (ומנחת
 כהן (משמרת השבת ש"ב פ"ה ד"ה והנה צריך עיון, ואילך)
 כתב בפשטות שמותר להשהות בסמוך למדורה,
 אבל לא הביא מהרא"ש. ויש לעיין בב"י (עמ"נ סה
 ד"ה כתבו). וראה ברס"י רנד לענין שהיית
 צלי בלא קדירה בסמוך למדורה].

"להשהותה שם לצורך הלילה או עד

מותר להשהות בסמיכה

א. "ואפילו הוסקה בגפת ועצים מותר
 לסמוך לה קדרה בסמוך חוצה לה
 מבעוד יום להשהותה שם כו' אע"פ
 שכשמגיע הלילה לא נתבשלה עדיין
 כמאכל בן דרוסאי": טוש"ע ס"א
 מהסוגי' (לז, א)⁹. "ואפילו הוסקה בגפת
 ועצים": ולא פירט שאינה גו"ק, אולי
 מפני ההמשך מס"ב שמדבר באינה גו"ק.
 "לסמוך לה קדרה בסמוך חוצה לה":
 דסמיכה בתוך הכירה אסורה, שנפסק
 לעיל ס"א שצריך לגרוף את כל הגחלים
 לחוץ. וראה עוד בלשון זה להלן (אות ד).

[לענין שהייה בסמיכה למדורה:
 הרא"ש (פ"ג סי' י) כתב בסומך למדורה

המתאימות להיתר סמיכה בכלל (ס"ג).
 אבל יש לעיין בטעם שהקדים וכתב דין
 שהייה ע"ג כירה שהוסקה בקש וגבבא
 (ס"ב), באמצע דיני כירה שהוסקה בגפת
 ועצים (ס"א וס"ג).

(9) בטוש"ע, סדר הדינים הוא כך:
 שהייה ע"ג כירה שהוסקה בגפת ועצים;
 סמיכה לכירה זו; שהייה ע"ג כירה
 שהוסקה בקש וגבבא; הגהת הרמ"א
 דהיתר סמיכה בשתי כירות המתאימות.
 אולם רבינו צירף דין סמיכה בשתי כירות

המדורה"), ובכך יש לו "היכרא ולא אתי לאחתויי", ע"כ.

ובשו"ע סי' שיח סט"ו הובא הדין שמותר להניח בשבת כנגד המדורה תבשיל שאין בו משום בישול, ובמ"א סקל"ח: "מותר להניחו כנגד המדורה. דדמי לסמיכה בכירה דשרי. ואף על גב שאין דבר מפסיק בינו ובין האש, כיון שהצריכו חכמים להרחיק קצת מן המדורה אית ליה היכרא, ולא אתו לאחתויי (הרא"ש)", ע"כ.

משמעות המ"א, שגם למסקנת הרא"ש היתר סמיכה לכירה הוא משום היכר (ולכן היתר סמיכה למדורה דומה לזה). ויש להביא ראיה להבנת המ"א, דהרא"ש לומד בהתחלה שסמיכה אפי' בקירוב למדורה מותרת כמו סמיכה לכירה, ובודאי כוונתו מטעם היכר שישנו בשני המקרים, בכך שהקדירה מונחת בצד האש ולא על גבה. ולכן גם למסקנא שסובר שסמיכה בצד האש גרידא אינה היכר (וצריך להרחיק), מדוע שנאמר בדעתו, שאפילו סמיכה בצד דפנות הכירה (גם בקירוב) אינה היכר. אלא הם אכן היכר ולכן אי"צ לחדש טעם אחר בהיתר סמיכה זו. ולפ"ז י"ל הפי' גם בתוס' (לז סוע"א) ושאר שכתבו שבסמיכה לכירה דופני הכירה מפסיקים, שכוונתם שמועילים משום היכר.

שיטת רבינו: דופני הכירה העשויים מכבר אינם היכר

ג. וכן רבינו מביא בסי' שיח סכ"ד את דברי הפוסקים הנ"ל, שהיתר סמיכה כנגד המדורה בריחוק מעט הוא משום היכר: "אבל אסור ליתנו על האש ממש

למחר": נמשך אחר דבריו לעיל ס"א (אות ד): "אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה לצורך הלילה או עד למחר", עיי"ש.

"מותר לסמוך לה קדרה כו' אע"פ שבשמניע הלילה לא נתבשלה עדיין כמאכל בן דרוסאי": ע"פ מ"ש לעיל ס"א (אות ה): "אסור ליתן עליה תבשיל כו' אם כשמגיע הלילה אין התבשיל מבושל עדיין כמאכל בן דרוסאי", עיי"ש.

יש אומרים מפני שדופני הכירה הם היכר שלא יצתה

ב. "ואין חוששים שמא יחתה בגחלים שבתוך הכירה כדי למהר בישול הקדרה שחוצה לה שאין חיתוי זה מועיל לה כל כך": בסוגי' לא ביארו את הטעם שסמיכה קלה משהייה על גבה, ורבינו מחדש טעם: "שאין חיתוי זה מועיל לה כל כך" (למהר בישול הקדירה שנמצאת מחוץ לכירה). ונרמזו לזה גם להלן ס"כ (אות ד) לסוברים שסמיכה לכירה ותנור שלנו מותרת גם בחזרה בשבת: "שאין לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו כמו שנתבאר למעלה".

הנה הרא"ש (פ"ג סי' י) מקשה, מדוע התירו (בגמ' מ, ב) להשים קיתון של מים כנגד המדורה בשביל שתפיג צינתן (שלא יגיעו לבישול), ואין חוששים שיחתה בגחלים. ומיישב שכנגד המדורה זה דומה לסמיכה לכירה שמוותרת (בגמ' לו, א). ומקשה: "ומיהו לא דמי כולי האי לסומך, דהתם מפסיק כותלי הכירה, אבל הכא שהוא אצל המדורה הוה ליה למיחש שמא יחתה". ומיישב שאף כנגד המדורה, חכמים הדגישו שמרחיק מהאש (שאמרו שמניח "כנגד המדורה" ולא אמרו "אצל

מהצד, שהחום שם מועט קודם החיתוי, הם היכר הגם "שעשויים מכבר". אבל מההלכה שאסור להניח ע"ג מעזיבת התנור לאחר שהוסק גם אם אין היסור"ל שם (ראה להלן סכ"ו אות לח ע"פ המ"א סוס"י רנט), רואים ש"עשוי מכבר" הוא אינו היכר גם כשאין חום¹⁰].

היתר סמיכה הוא מפני שהחיתוי אינו מועיל כל כך לקדרה הסמוכה

ד. לכן מחדש רבינו, שכאשר מניח לצד האש וגם דופני הכירה מפסיקים, החיתוי לא יועיל כ"כ, שחום מועט שבתוך הכירה (שנוצר ע"י החיתוי) אינו מגיע לצדה בהפסק הדפנות (כלשון הפוסקים כאן: "מותר לסמוך לה קדרה בסמוך חוצה לה", היינו שמדגישים ב' פרטים: שסומך (– מן הצד), ושהסמיכה היא מחוץ לכירה (– שהדפנות מפסיקות)). ולכן מעיקרא אין לחשוש לחיתוי.

משא"כ כשמניח ע"ג מעזיבה שמעל האש, החיתוי יועיל למהר הבישול (אף שהמעזיבה מפסקת), וצריכים להיכר שלא יחתה. ואמרו שהמעזיבה "שהיא עשויה מכבר" אינה הפסק והיכר.

והחילוק בין צד הכירה לע"ג מעזיבת התנור, הוא כמ"ש ההגמ"ר (פ, א): "ולא נפיש הבליה דדופן כל כך כמו מלמעלה על גביו כנגד החום, דסליק הבלו מלעיל טפ"י"¹¹, וכ"כ רבינו במהדורא בתרא

או אפילו בסמוך לה ממש אלא צריך להרחיק קצת, כי יש לחוש שמא ישכח שהוא שבת ויבא לחתות בגחלים, אבל כשאנו מצריכים אותו להרחיק קצת, יש לו בזה היכר וזכרון ולא יבא לחתות בגחלים". אבל בהיתר סמיכה לכירה הוא מחדש כאן (כנ"ל), שזה מפני שהחיתוי לא מועיל כ"כ במקרה זה, ויש ללמוד שסובר שדופני הכירה אינם היכר, ולכן הוצרך לחדש טעם.

ונראה שרבינו מדבר לפי ההלכה, שאסור להחזיר בשבת ע"ג מעזיבת (גג) התנור לאחר שהוסק והאש בתוכו אינה גו"ק, כיון שהמעזיבה אינה הפסק והיכר המוציאים מחשש חיתוי, שכן "היא עשויה מכבר" (בתנור ולא נעשית לצורך הפסק והיכר) (ראה להלן סוס"י). ולפ"ז אי אפשר לומר שההיתר לסמוך לכירה שאינה גו"ק לאחר שהוסקה הוא מפני שדופני הכירה העשויים מכבר הם הפסק והיכר (וכ"ה גם בסמיכה בשהייה מע"ש, דמשמעות רבינו במקו"א, שגם בשהייה מערב שבת המעזיבה אינה מועלת (ראה להלן ציון 750 אות ג וש"ג). ובלאו הכי, כשמחדשים טעם להיתר סמיכה דחזרה (כדלהלן) מובן שהיתר זה ישנו גם בסמיכה דשהייה).

[אולי היינו מחלקים, שהמעזיבה שהיא מעל האש והחום שם מרובה גם קודם החיתוי (כדלהלן), היא אינה היכר כיון ש"עשויה מכבר", אבל דפנות הכירה

(11) ראה במ"ש להלן ציון 663 אות

ד.

(10) ראה להלן ציון 663 אות ג"ד,

ויש בזה מחלוקת בין רבינו לאגלי טל.

וראה גם להלן ציון 247 אות ב.

שהבל התנור לא יזיק לכותל, ומודדים שלשה טפחים מהכותל לחלק הרחב שבתנור, מכל מקום עיקרו עולה למעלה" (ראה עוד בסוגי' זו, להלן סי'ב אות ד ואילך, סכ"ו אות מא, ציון 720 אות א)¹².

להלכות הטמנה (ר"ה והנכון): "כנודע שטבע ההבל לעלות למעלה, ואף שמתפשט גם כן לצדדים עד ג' טפחים כדתנן רפ"ב דכ"ב [וי, א] שמרחיקין את התנור מכותל חבירו בכדי

שבסמיכה החיתוי לא מועיל כ"ב, היא חידוש גדול יותר (וישנו רק בסמיכה ולא במקו"א שרק אין דרך לבשל שם), ראה להלן ציון 254 אות ג.

ג. ראה להלן סכ"ט אות יז וציון 720 אות א על סמיכה לדפנות המפסיקות בתוך התנור.

ד. יש לעיין אם אפשר ללמוד גם במסקנת הרא"ש (הנ"ל בפנים אות ב), שר"ל שכותלי הכירה המפסיקים גורמים שהחיתוי לא יועיל כ"ב (ואי"ז דומה להיתר כנגד המדורה שהוא רק משום היכר כלשון הרא"ש, ראה להלן בציון זה אות ה), או שהרא"ש אכן לומד שכותלי הכירה העשויים מכבר הם היכר (ראה בפנים שם), ולדעתו יהיה מותר להחזיר גם ע"ג מעזיבת התנור, ראה במ"ש להלן ציון 670, ורק להלכה לדידן צ"ל טעם אחר, כנ"ל בפנים. וראה במ"ש להלן ציון 268 אות ג.

ה. בסומך בקירוב למדורה כתב הרא"ש והובא להלכה (כנ"ל בפנים), שחוששים לחיתוי כיון שאין דפנות המפסיקות, והיינו שבלא דפנות המפסיקות יש תועלת בחיתוי אף שסומך מהצד. וכן אפילו בריחוק מעט מהמדורה אמרו שיש היכר (ובלשון רבינו "היכר וזכרון") שלא יחתה (כנ"ל בפנים), היינו שיש תועלת בחיתוי כיון שאין דפנות המפסיקות. אבל עדיין הריחוק מועיל מדין היכר, ראה בזה להלן ציונים 253 אות א, 254 אות ב.

12 א. לפ"ז ספק הגמ' לו, א בדין סמיכה הוא, האם יש לחוש לחיתוי בסמיכה בצד הכירה שהחיתוי אינו מועיל כ"ב, ופושטים להיתר. ומה שאמרו שם בשתי כירות המתאימות, שמשחה על גו"ק "ואע"ג דקא סליק ליה הבלא מאידך" [מהאינה גו"ק (מובא בהמשך הסעיף)] - צ"ל שמדברים על הבל מועט, דהבל רב לא מגיע לשם אפי' ע"י החיתוי לסברת רבינו. וכן אמרו שם, שאין ראייה מהברייתא דשתי כירות המתאימות לכך שסמיכה לצד הדפנות מותרת, כיון שבמניח במקום גבוה שולט בה האויר (משא"כ בסומך בצד הדפנות). ולדברי רבינו יש לפרש, שלכך בודאי שהחום אפי' לאחר החיתוי הוא מועט ולא יועיל לו (כיון שחום מועט והפסק קודם החיתוי אינם מתירים, כמו ע"ג מעזיבה ואין היסור"ל, כנ"ל בפנים).

אמנם בחידושי הריטב"א (שם ד"ה דילמא) וברבינו פרחיה (ד"ה אבל לסמוך) מבארים, שהיתר סמיכה הוא מדין היכר וגילוי דעת שמסיח דעתו מחום הקדירה (כמוכח מכך שהניחה בסמיכה ולא על גבה, וע"ד היתר גו"ק, ראה להלן סכ"ו אות ו), ולא מפרשים שמעיקרא אין לחשוש לחיתוי כיון שלא יועיל לו. וגם בפנ"י (לו, א בסופו) כתב, שבסמיכה אין חשש חיתוי מפני "דלא מסקא הבלא בכה"ג", ונראה שם שכוונתו לקודם החיתוי, ואב"מ.

ב. במקו"א מבואר שאין דרך לבשל בסמיכה לכירה, אבל הסברא דכאן

דין שתי כירות המתאימות

ה. "ושתי כירות המתאימות" כו': רמ"א ס"א (עמ' עד) ע"פ הברייתא (לז, א).

"אע"פ שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה": היינו הבל מועט, דהבל רב לא מגיע לשם אפי' ע"י החיתוי (כנ"ל אות ב ואילך).

"לפי שזהו כסומך חוצה לה לשאינה גרופה וקטומה": לשון רבינו (כלומר, שזה ככל סמיכה בצד כירה ולא חמור יותר). והנה בט"ז סק"ד מקשה, שבגמ' אמרו ששהיה ע"ג כירה גו"ק המתאימה לכירה אחרת שאינה גו"ק, קלה בסברא מסמיכה בצד כירה שאינה גו"ק, כיון שבמניח במקום גבוה שולט בה האויר. וא"כ לאחר שהתבאר בשו"ע שמותר לסמוך, לאיזה טעם מוסיף הרמ"א

שכיו"ב מותר להשהות ע"ג כירה המתאימה, ע"כ. והנה רבינו מעתיק את הרמ"א. ואולי נדייק בדבריו (כלשון הרמ"א) "מותר להשהות על גבי הגרופה וקטומה אע"פ שמוסיף הבל מאינה גו"ק" (בגמ' אמרו בסתם: "ואע"ג דקא סליק ליה הבלא מאידך"), שכוונתו כסברת פוסקים (א"ר סק"ו להבנת פמ"ג מ"ז סק"ד, תו"ש סק"י), שיש חידוש בהיתר ב' כירות¹³, שמותר אע"פ שהבל הכירה האינה גו"ק הסמוכה נוסף על הבל הכירה שהקדירה מונחת עליה (והו"א שהחיתוי יועיל במקרה זה). והסברא בגמ' שסמיכה בב' כירות קל מסמיכה בצד הכירה, היא בדרך את"ל.

ועוד י"ל, שיש חידוש בהיתר ב' כירות, כיון שמניח את הקדירה ע"ג כלי בישול וגם סומך לאינה גו"ק (ראה להלן ציון 720 אות א).

שהייה בתנור
וכופח

ד. ^זותנור שהוא עשוי כעין קדירה גדולה לרחב למטה
וצר למעלה, ומתוך כך נקלט חומו לתוכו יותר
מכבירה, אסור אפילו ^חלסמוך לו אם ^ההיד סולדת שם,
אפילו הוא גרוף וקטום, ואפילו הוסק בקש או כגנבא,
ואין צריך לומר להשתות על גביו או בתוכו, דמתוך
שהכלו חם ביותר אינו ^ומסיה דעתו וחוששים שמא
יחתה בזו האש המעומה אע"פ שהיא אש קש וגנבא
ומכוסה באפר:

ה. ולמה אסרו בתנור הגרוף, מפני שהגרוף אינו גרוף
אלא רוב האש ועצמה ואי אפשר לגרוף כל האש
עד שלא תשאר ניצוץ אחת, ומפני שהכלו חם ביותר יש
לחוש שמא יחתה להבעיר הנצוצות הנשארות בתנור.

ו. ואם נתקרר הכלו עד ^זשאין היד סולדת שם, מותר
להשתות שם בתוכו וכל שכן שמותר להשתות על גביו
או לסמוך תוצה לו אם אין היד סולדת במקום שמשהה.
ואפילו ^חבשבת עצמה מותר להשתות שם (אבל בתוך
התנור ממש או בתוך הכירה, אסור ליתן שם בשבת
אפילו תכשיל שבישל כל צרכו אע"פ שהן גרופים
וקטומים וגם אין היד סולדת בהן כלל) כמו שיתבאר:

קונטרס אחרון

א. ואם נתקרר כו' שם בתוכו כו'. אף שסיים המ"א דכתוכו
אסור, היינו להחזיר, אבל להשתות אין שום סברא כלל לחלק בין
תוכה לגבה כדאיתא בהדיא בסוגיא דף ל"ז ע"א עיין שם:

ב. ^זוכופח שהוא עשוי ככירה אלא שאין בו למעלה רק
מקום שפיתת קדרה אחת ומתוך כך חומו גדול מחום
הכירה אבל פחות הוא מן חום התנור, אם הוסק בקש
או כגנבא דינו ככירה ^חשהוסקה בקש וגנבא, ואם הוסק
כגפת ועצים דינו בתנור לכל דבר:

ק. רי"ף, רא"ש,
רמב"ם, בי"י,
ט"ז

שהייה בתנור אסורה תמיד
א. סעיף ד: "ותנור" כו': משנה ונו"כ. "שהוא עשוי כעין קדירה גדולה":
(ורש"י) וגמ' לה, כ, טושו"ע ס"א לשון רבינו (ראה עד"ו לעיל ריש ס"א).

מבושל כמאב"ד מותר בשהייה בתנור אפי' אינו גו"ק (מלבד הקולא שמותר להשהותו בסמיכה לתנור דלא כאיסור המשנה בסמיכה דחזרה בשבת)¹⁴. וכן פסק הרמ"א (עמ' עח). דלא כב"ח שאוסר בתנור שאינו גו"ק (עמ' נח אות ז).

"ותנור כו' אסור כו' אם היד סולדת שם": הגהת רמ"א ע"פ הגמ"ר, ורבינו ירחיב בזה בסעיף הבא (אות ה ואילך).

"ותנור כו' אסור כו', אפילו הוא גרוף וקטום, ואפילו הוסק בקש או בגבבא": לשון הטושו"ע שאסור שהייה בתנור אפילו הוסק בקש וגבבא ואפילו הוא גרוף וקטום, ורבינו לא הקפיד בסדר הדברים (אבל ראה להלן ריש סט"ו וסט"ז).

פרטי וטעמי חומרות שהייה בתנור ב. "דמתוך שהבלו חם ביותר אינו מסיח דעתו וחוששים" כו': רמב"ם (פ"ג ה"ה, הובא בב"י עמ' נה). והביאור שגו"ק בכירה מועילים מפני שהם היסח הדעת (ראה להלן סכ"ו אות ח), ובתנור לעולם אינו מסיח דעתו ולכן אין היתר גו"ק.

ועצ"ע הטעם שבתנור אסור גם סמיכה, דראה לעיל ס"ג בסמיכה לכירה, שאין חוששים (מעיקרא) לחיתוי, שלא יועיל שם כ"כ (שחום מועט שבתוך הכירה (שנוצר ע"י החיתוי) אינו מגיע חוצה לה מצדה), וצ"ע מדוע בסמיכה לתנור

"ותנור כו' אסור" כו': מביא איסור תנור (ואיסור כופח שהוסק בגפת ועצים להלן ס"ו) בהמשך למדובר לעיל ס"א (אות ה) באיסור שהייה של תבשיל שמבושל פחות מכמאב"ד (דוקא), היינו שגם לפוסקים כחנניה ששהיית מבושל כמאב"ד מותרת, והסוגי' דתנור וכופח מדברת בחזרה בשבת (כדלהלן), עדיין החומרות דתנור וכופח שהוסק בגפת ועצים לעומת כירה, ישנם גם בשהייה מע"ש של תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד. שכ"מ רש"י (לו, ב ד"ה הא קרמו). וכן הר"נ כתב (יו, ב ד"ה ונמצאו) לשיטת הפוסקים כחנניה, שתבשיל האסור בשהייה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא אסור בשהייה אפילו בסמיכה לתנור וכופח שהוסק בגפת ועצים והם גו"ק. וכ"מ בדרכי משה הארוך סוס"י רנד ומ"א שם סקכ"ד-כה לענין שהיית קטניות, עיי"ש (וכן כתב או מרמז רבינו בסי' רנד ס"ו, ס"ט ואילך).

שהיית מבושל כמאכל בן דרוסאי

וכן מרמז רבינו בהמשך הדברים הנ"ל שאיסור תנור הוא במבושל פחות מכמאב"ד, שלפוסקים כחנניה אין איסור שהייה במבושל כמאב"ד גם בתנור וכופח בכל אופן (וכ"מ להלן ס"ח אות ג, עיי"ש). כדברי הראשונים, שלפוסקים כחנניה המשנה דתנור וכופח וסוגיית הגמ' שעליה מדברות בחזרה בשבת (ולא בשהייה מע"ש), ויש שפירטו שלכן תבשיל

לח, ב (קודם המשנה), הגמ"ר (פ, א), ר"נ (טז, רע"ב, יז, ב ד"ה ונמצאו, ואילך). ועוד ראשונים, ב"י (עמ' נג) ד"ה ודע, דרכי משה הארוך סק"ב ד"ה אבל רש"י.

14 ראה תוס' לח, ב ד"ה תנור, בעל המאור (טז, א הובא ברא"ש פ"ג סי' א), מגיד משנה פ"ג ה"ח ד"ה וכן תבשיל, רשב"א לח, א ד"ה ולענין וד"ה והתימה,

החיתוי, שהיה נשאר בחומו זמן מסוים ללא הגחלים. וראה מעין זה בסי' תקז סי"ב ואילך, שהאפיה בימי האחרונים היתה בד"כ בתנור גרוף מגחלים].

"ומפני שהבלו חם ביותר יש לחוש שמא יחתה": היינו דמפני שהבלו חם אינו מסיח דעתו ולכן יש לחוש שמא יחתה (ע"ד הרמב"ם דלעיל שם). וכן מפני שהבלו חם, יתכן שגם הניצוצות הנשארים ייעשו אש ע"י החיתוי (ע"ד מ"ש לעיל שם בטעם איסור סמיכה לתנור ואיסור תנור שהוסק בקש וגבבא. ראה בכ"ז בפמ"ג א"א סק"דח) 16.

"להבעיר הניצוצות": ברמב"ם: "לבער הניצוצות", ואין לזה מובן, ורבינו תיקן "להבעיר" (וכ"ה בלבוש ס"א). וראה במהדורת פרנקל שבכת"י הגי' "לנער" (ראה לעיל ס"א אות ו).

באין היד סולדת שם אין חומרת תנור ה. "ואם נתקרר הבלו עד שאין היד סולדת שם, מותר להשהות שם בתוכו וכל שכן שמותר להשהות על גביו או לסמוך חוצה לו כו'. ואפילו בשבת עצמה מותר להשהות שם כו', כמו שיתבאר" כו': בהמשך למ"ש לעיל (אות א) (ע"פ הרמ"א) שלהשהות אפילו בסמיכה לתנור אסור "אם היד סולדת שם", מביא את דברי המ"א סק"ט שמבאר ברמ"א, שהיתר אין היסו"ל בתנור הוא (לא רק בסמיכה, אלא) גם בהושבה על גבו וראה

חוששים לחיתוי. ואולי הביאור, שהחיתוי בתנור שחומו רב יכול להועיל לחום הקדירה הסמוכה לתנור. וכיו"ב הביאור בטעם ששהייה בתנור אסורה גם כשהוסק בקש וגבבא, והרי "אין בגחלי הקש וגבבא ממשות כלל" (לעיל ס"ב) ולא יזה צורך יחתה, אלא כתב בכס"מ (פ"ג ה"ה) בשם הרמ"ך "דאגב חמימות התנור הקש והגבבא כוערות", היינו שבתנור שחומו רב, יתכן מקרה שגם ניצוץ של קש וגבבא ייעשה אש ולכן יחתה (ואסרו תמיד) (וראה ע"ז להלן אות ד בטעם איסור שהייה בתנור הגרוף).

ג. "וחוששים שמא יחתה כזו האש המעוטה אע"פ שהיא אש קש וגבבא ומכוסה באפר": ברמב"ם הלשון "או מכוסה", ורבינו קיצר "ומכוסה" (כיון שאסור אפילו כשיש כל הקולות, כמ"ש לעיל (ע"פ הטושו"ע) "אפילו כו' ואפילו" כו' 15), וגם הוסיף "באפר" (ולא הזכיר שכ"ה גם כשהאש קש וגבבא וגרופה, שבזה ידובר בסעיף הבא).

ד. סעיף ה: "ולמה אסרו בתנור הגרוף" כו': רמב"ם (פ"ג ה"ד, הובא בב"י עמ' נה, מ"א סק"ח). "ומפני שהבלו חם ביותר יש לחוש שמא יחתה": ברמב"ם: "מפני שהבלו חם שמא יחתה", ורבינו הרחיב (ע"פ לשון הרמב"ם שהובא לעיל אות ב).

[בפשטות הכוונה שהתנור היה "הבלו חם ביותר" אפילו לאחר שגרפוהו וקודם

16 ראה במה שיש לדון עפ"ז להלן ציונים 137 אות ה, 185 אות א, 195 אות א, 280 אות ה.

15 וראה א"ר סקי"א, פמ"ג א"א סק"ח, ראש יוסף לו, ב ד"ה כירה ומ"ב סק"ב שחולקים מהי דעת הרמב"ם עצמו בזה.

בשבת אסור לתת בתוכו אפי' אין היסור'ל שם (ראה להלן אות ט), אבל להשהות [מערכ שבת] אין שום סברא כלל לחלק בין תוכה לגבה כדאיתא בהדיא בסוגיא דף ל"ז ע"א עיין שם: [שהביאו דברי ר' חלבון, שהמשנה התירה להושיב רק על גבי הכירה אבל אסור להושיב בתוך הכירה, ואמרו שאם המשנה מדברת בחזרה בשבת ("להחזיר תנן") מוכן החומרא של תוכה, אבל אם המשנה מדברת בשהייה מערכ שבת ("לשהות תנן"): "מה לי תוכה מה לי על גבה" (ומיישבים שעדיין הרישא של המשנה מדברת בשהייה מערכ שבת, אולם ר' חלבון מדבר על הסיפא של המשנה שמדברת בהיתר חזרה בשבת ע"ג כירה גו"ק, ומבאר שאסור להחזיר לתוכה אפילו גו"ק (ראה להלן סט"ז)), ע"כ. וראינו שבשהייה מערכ שבת אין סברא לחלק בין תוך הכירה לעל גבה, ולכן דברי הפוסקים שבאין היסור'ל שם מותר להשהות על גבי התנור (ככירה), זה כולל בודאי היתר להשהות בתוכו¹⁷.

ז. "ואם נתקרה הבלו עד שאין היד

בהמשך לענין תוכו), ו(לא רק בשהייה מערכ שבת, אלא) גם בחזרה בשבת, ויתבאר להלן סכ"א. (המ"א לומד זאת מההגמ"ר (פ, א) מקור הרמ"א, ולזה כוונת ה"שוה"ג שציין להגמ"ר).

בשהייה אין חילוק בין על גבי כירה לתוכה ו. "ואם נתקרה הבלו עד שאין היד סולדת שם, מותר להשהות שם בתוכו וכל שכן שמותר להשהות על גביו" כו': לאחר שמבאר המ"א ברמ"א, שהיתר אין היסור'ל בתנור הוא גם בהושבה על גבו, וגם בחזרה בשבת (כנ"ל אות ה), מסיים: "מיהו בסעיף ה' משמע דאסור לתת לתוכו" [לתוך התנור (והכירה) אפילו גו"ק ואין היסור'ל שם]. אמנם רבינו פוסק כאן שבאין היסור'ל שם מותר להשהות אפילו בתוך התנור (וכל שכן הכירה).

ומבאר בקונטרס אחרון: "א) ואם נתקרה כו' שם בתוכו כו'. אף שסיים המ"א דבתוכו אסור, היינו להחזיר [בחזרה

גו"ק, אלא כוונת הגמ' שבאם "להחזיר תנן", פשוט שר' חלבון מדבר בחזרה לתוך כירה אפי' גו"ק, כיון שמדבר על הרישא של המשנה, ובמסקנא חידשו שכ"ה גם לדעה "לשהות תנן", ע"כ.

והנה רבינו כותב כאן בסתם, שמפורש בסוגיא שבשהייה "אין שום סברא כלל לחלק בין תוכה לגבה", ואינו כותב שזה רק לשי' תוס'. י"ל מפני שמדבר בגו"ק דוקא (כמ"ש להלן בפנים אות ח), ובזה גם רש"י סובר כתוס' שהגמ' אומרת שאין סברא שבשהייה זה אסור. (ועוד, שרש"י מדבר שם לשיטתו שאיסור שהייה לאינה

17) א. רש"י מפרש, שבקושיית הגמ' סברו, שבאם המשנה "להחזיר תנן" ושהייה ע"ג כירה אפי' אינה גו"ק מותרת (כחנניה), ר' חלבון אסור שהייה מע"ש בתוך כירה שאינה גו"ק. אבל באם המשנה "לשהות תנן" ושהייה ע"ג כירה שאינה גו"ק אסורה (כחכמים), בהכרח שר' חלבון אסור להשהות בתוך כירה אפילו גו"ק, ומקשים שאין סברא שזה אסור. ומיישבים, שגם אם "לשהות תנן" ר' חלבון אסור חזרה לתוך כירה אפי' גו"ק. אבל תוס' (ד"ה אא"ב) לומדים, שלא התכוונו בקושיא שר' חלבון ייאסור שהייה בתוך כירה אפי' אינה

לזה גם בשהייה מערב שבת, ואכן לענין שהייה בכירה שאסורה רק באינה גו"ק, לא הביא שיש היתר באין היסור"ל שם ומביא היתר זה רק לענין תנור שאסור גם בגו"ק, וכותב את ההיתר בהמשך לתחלת הסעיף המדבר בטעם שאסרו שהייה בתנור הגרוף (ואינו מזכיר שבאין היסור"ל שם מותר גם באינו גו"ק), בכדי לרמז שהיתר אין היסור"ל שם נאמר רק לענין תנור גו"ק. ולכן אסור להשהות תבשיל האסור בשהייה, בתוך ועל גבי כירה ותנור שאינם גו"ק אפי' אין היסור"ל שם¹⁸. [ניתבאר להלן סכ"א (אות ו), שמותר לסמוך לתנור שאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, כמו שמותר לסמוך לכירה שאינה גו"ק (אפילו היסור"ל שם)].

חזרה לתוך הכירה והתנור ואין היד סולדת ז. "ואפילו בשבת עצמה מותר להשהות שם (אבל בתוך התנור

החזרה לתוכה (שהוא מעשה רב) יגרום שיחתה בשעת ההושבה אפי' בגו"ק. ולאופן זה מובן שבשהייה מע"ש שאין איסור בחיתוי בשעת ההושבה, אין סברא להחמיר בשהייה בתוכה יותר מבשהייה על גבה. ג. החום הרב שישנו בתוך הכירה גורם שבחזרתו לשם הוא נראה כמבשל גם בגו"ק. ולאופן זה מובן שבשהייה מע"ש שאין איסור נראה כמבשל, אין סברא להחמיר בשהייה לתוכה יותר מבשהייה על גבה.

(18 ראה במ"ש לעיל ציון 8, וראה להלן ציון 307 במ"ש עפ"ז בהבנת הרמ"א, ציון 319 אות ח שכ"מ הרעק"א בהבנת המ"א.

סולדת שם, מותר להשהות שם כו' אם אין היד סולדת במקום שמששהה": ראה להלן סכ"א (אות ד ובעינים לשם), שמשערים לענין זה בחום המקום שמניח שם שאין היסור"ל בו, ולא משערים לקולא באם חום המקום לא יביא שתהיה היסור"ל כתבשיל שמונח שם (וגם לא משערים לחומרא שדוקא במקום הגחלים אין היסור"ל, אלא כל שאין היסור"ל במקום שמששהה – מותר).

שהייה לאינו גרוף וקטום ואין היד סולדת ח. "ואם נתקרר הבלו עד שאין היד סולדת שם, מותר להשהות שם בתוכו וכל שכן שמותר להשהות על גביו או לסמוך חוצה לו אם אין היד סולדת במקום שמששהה": דעת רבינו להלן סכ"א (אות זיא) (ולומד זאת במ"א) בחזרה בשבת, שצריך גו"ק גם במקום שאין היסור"ל, עיי"ש. ונראה כאן שרבינו חושש

גו"ק הוא מפני שמטמין בדבר המוסיף הבל, ולכן יש סברא ששהייה בתוכה ואינה גו"ק חמורה מעל גבה, אבל אי"ז לשיטה (וכן הלכה, להלן ריש ס"ו), ששהייה היא לא הטמנה, עיי"ש ברש"י (ותוס').

ב. ראה להלן סט"ז בכ"מ, שיש כמה אופנים בטעם איסור חזרה לתוך כירה גו"ק: א. בחזרה לתוך הכירה יש חשש חיתוי מיוחד, מפני החום הרב במקום התבשיל. בדומה לחשש חיתוי המיוחד בחזרה לתנור שחומו רב ולעולם אינו מסיח דעתו מחימום התבשיל. והנה לאופן זה צ"ל שמאיזה טעם בשהייה מערב שבת לא רצו להחמיר בזה. ב. חוששים שמעשה

כשדופני הקדרה בולטין מדופני התנור הגו"ק ואין היסוד"ל שם).

דיני שהייה בכופח

י. סעיף ו: "וכופח" כו': משנה (ורש"י) וגמ' לח, ב, טושו"ע ס"א ונו"כ.

"אם הוסק בקש או כגבא דינו ככירה שהוסקה בקש וגבא": היינו שמותר להשהות בכופח זה גם כשאינו גו"ק, ככירה (דלעיל ס"ב), כדעת השו"ע ודלא כדעת הטור, ראה ב"י (עמ' נו ד"ה ומ"ש וכופח) וט"ז סק"ו, ובשוה"ג צויין לראשונים שסוברים כן שהובאו בפוסקים הנ"ל (ראה גם להלן ציון 163 אות א).

"ואם הוסק¹⁹ בגפת ועצים דינו כתנור לכל דבר": הוספת רבינו, אולי מרמז שגם סמיכה לכופח גו"ק אסורה, כתנור (ראה לעיל ס"ד), כסתומת הטושו"ע (וראה גם מהר"ם לח, ב ד"ה בגמ' אלא), ודלא כהרשב"א (בסוגי, הובא במ"מ פ"ג סוף ה"ז) שמקיל בסמיכה לכופח גו"ק²⁰ (ואכן להלן סט"ז בחזרה בשבת לא הזכיר שכופח שוה לתנור "לכל דבר", כיון שלא הזכיר שם דין סמיכה (עיי"ש אות ב)).

ממש או בתוך הכירה, אסור ליתן שם בשבת אפילו תבשיל שבישל כל צרכו אע"פ שהן גרופים וקטומים וגם אין היד סולדת בהן כלל) כמו שיתבאר": מבאר, דמ"ש ש"אפילו בשבת עצמה מותר להשהות שם", זה רק בסמוך ועל גבי כירה ותנור, אבל איסור חזרה בשבת לתוך הכירה אפי' גו"ק (דלהלן סט"ז) הוא גם באין היסוד"ל שם (וכל שכן לתוך התנור). ע"פ דברי המ"א (שהחכרו בקו"א דלעיל אות ו): "מיהו בסעיף ה' משמע דאסור לתת לתוכו". יובא גם להלן סכ"א (אות יג"ט). וראה שם שרבינו כותב דין זה בסוגריים (כאן ובסכ"א) כיון שמסתפק אם לפסוק כמו המ"א בדין זה.

"בתוך התנור ממש כו', אסור ליתן שם בשבת כו' אע"פ שהן גרופים וקטומים וגם אין היד סולדת בהן כלל": מרמז לפסק להלן סט"ז (אות ב), שאיסור תוכה בגו"ק הוא רק כשמחזיר לתוך הכירה ממש, ולא "כשדופני הקדרה בולטין קצת למעלה מדופני הכירה" (ובנדו"ד: לתוך התנור ממש, ולא

תנור גו"ק, ראה שעה"צ סקכ"ג. ובפשטות כ"ה דעת הר' אשר שהובא בהשלמה (ר"פ כירה ד"ה כללא דשמעתא) ומאורות (לח, ב) ובעוד ראשונים, ראה א"ר סק"י. וראה במ"ש להלן ציון 193 אות ב]. וראה שעה"צ סקכ"ז, וצע"ק.

19 בדפו"ר כנראה בט"ס: "הוסקה", ותוקן כאן.

20 אבל הרמ"ך שבכס"מ פ"ג ה"ז מתיר סמיכה גם לתנור גו"ק, כדעת הרא"ה שבמיוחס לר"נ לח, ב ד"ה תניא [וברמ"ך שבכס"מ שם ה"ה, מתיר שהייה גם ע"ג

ז. י'והתנורים שלנו שפתחם מן הצד, אין הכלם (מרובה) ר. כל בו חם כל כך כהכל התנור שבימיהם, ולא כהכל הכופח הואיל והן רחבים יותר משפיתת קדרה אחת, ולפיכך חרי דינם שוה לכירה לכל דבר:

שהייה
בתנורים
שלנו

דינם ככירה

בשוה"ג) ושאר סברות שהובאו בכ"י (עמ' נג, ד"ה ותנור, וד"ה כתב), עיי"ש. וכן משמע במ"א סק"י ופמ"ג, שבאם בתנור שלנו (שפתחו מהצד) יש מקום לקדירה אחת דינו ככופח (וראה גם פמ"ג מ"ז סק"ה בסופו. ולבוש ס"א קיצר, ראה א"ר סק"ט). ובשביטת השבת (ויני שהיה והטמנה ס"ב ובא"ר סק"ה) הביא דברי המאירי (פ"ג בפ"י המשנה "תנור שהסיקוהו"): "וכתבו הגאונים שכירה שלנו אעפ"י שאין בה אלא שפיתת קדירה אחת, הואיל ויש בדפנותיה פתח רחב ואע"פ שסותמין אותו ברעפים כיון שאין הסתימה נעשית לגמרי בסיד או בטיט וכיוצא בו האויר שולט בה ודינה ככירה", אבל צ"ע אם אפשר להקל עפ"ז כנגד משמעות הפוסקים האחרונים²².

מהרמ"א (עמ' עו) "ותנורים שלנו דינם ככירה". ורבינו כותב שהטעם לזה תלוי בשנים: מפני שפתחם מהצד לכן אין דינם כתנור של ימיהם. וזה מלמד שאפי' כשיש בו שאר חומרות תנור, היינו מקום לקדירה אחת בלבד²¹, והוא צר ככיוון הפתח ורחב מבפנים (ראה לעיל ס"ד), עדיין אין דינו כתנור באם פתחו מהצד. ועוד כותב רבינו, שתנורים שלנו מפני שרחבים יותר משפיתת קדירה אחת אין דינם ככופח אלא ככירה. וזה מלמד שתנור שפתחו מהצד אבל יש בו מקום לקדירה אחת, דינו ככופח (ואפי' שהכופח שמדובר במשנה פתחו מלמעלה (לעיל ס"ו)). ולומד זאת מהכלבו (צויין

דרך לבשל הרבה פעמים בגו"ק, שהיו עושים כן בכדי שלא יקדיח התבשיל, ולכן הגו"ק זה לא היה היכר שמסיח דעתו, משא"כ בכירות שלנו, שלא צריכים בלעך בכדי למעט את החום דאפשר לשלוט ע"ז, ולכן הבלעך הוא היכר מיוחד שמסיח דעתו (ראה להלן סכ"ו אות ו, שהיתר גו"ק בכירה הוא מדין היכר שמסיח דעתו מחיתוי), ע"כ. ושם או"ח ח"ד סי' עד (בישול אות כו) מביא השואל סברות אחרות, דהאויר שולט בכירות ותנורים שלנו, וכן שיש בהם טרמוסטט שלא מניח להם להתחמם ביותר (אולי הכוונה שלכך לעולם אין בהם חום כמו בתנור של ימיהם), ע"כ.

21) בתנור של ימיהם היה מקום רק לקדירה אחת, ראה פי' רבינו יהונתן (הובא במלאכת שלמה) וכן מיוחס לר"ג רפ"ג: "תנור, שהוא פתוח פתח קטן מלמעלה וסגור מכל צדדיו כי אם מעט", וכ"מ במאירי פ"ג בפ"י המשנה "תנור שהסיקוהו".

שהייה בכירות ותנורי חשמל

22) המנהג הוא, שכירות ותנורי חשמל (וגעז) דינם ככירה שהוסקה בגפת ועצים, והיכר מועיל כגו"ק (כהיכר בלעך ע"ג כירה, ראה להלן סכ"ו אות מב). ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"א רס"י צג כתב בטעם הדבר, שבתנור של ימיהם שחומו היה רב (ראה לעיל ס"ד-ה), היה

שהייה בקראק פאט

והנה יש לעיין בדין קראק פאט (סיר בישול איטי), דלפמ"ש בפנים במשמעות הפוסקים, שכל שיש בו מקום רק לקדירה אחת דינו ככופח ואפילו אם חומו מועט, א"כ מושב הקראק פאט שיש בו מקום רק לקדירה אחת דינו ככופח (ואפי' שנאמר שהחום שם אינו רב ככופח של ימיהם), ולכן היכר כגו"ק לא יועיל בו. רק יש סברא להקל ע"פ הסברא המחודשת באג"מ ח"א הנ"ל, שבתנור וכופח שבימיהם היו מבשלים לפעמים בגו"ק ורק מפני זה אמרו שגו"ק אינו היכר שם, אבל בכלי חשמל הבלעך הוא תמיד היכר [ראה גם פמ"ג א"א סק"ח, שקטימה בתנור לא מועילה כיון שאולי קטם כדי שלא יתחרך התבשיל, אבל מסיים "ועוד יש תירוצים"

(מדוע קטימה בתנור אינה היכר, ראה לעיל ס"ה אות ד), היינו שלא סומך על סברא זו. ואכן ראה ספר אוצרות השבת עמ' תקכא-תקכב תשובה מבעהמ"ח שמירת שבת כהלכתה, שמושב הקראק פאט דינו ככופח, ואין להשהות בו מערב שבת תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד, ולהחזיר אליו בשבת אסור תמיד (ראה להלן סט"ו). גם יש להעיר, שבפשטות הבלעך הוא היכר רק כשממעט את החום, ראה להלן ציון 664 אות ב, ולכן שכבה מועטת של נייר כסף (אלומיניום) שיש נוהגים להניח במושב הקראק פאט סביב ותחת קדירת התבשיל אינו מועיל כגו"ק גם אם היה דינו ככירה. ואכ"מ בהיתר הקראק פאט מדין הטמנה.

שהיית
תבשיל חי

ח. וכל זה כשכבר התחיל להתבשל מבעוד יום אלא שעדיין לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי, אבל אם הוא שחי לגמרי, מותר ליתנו ^האפילו בתוך התנור שהוסק כגפת ועצים ואינו גרוף וקטום, ואין חוששים שמא יחתה בשבת, דכיון שעבשיו הוא חי הוא מסיח דעתו ממנו עד למחר, שבליילה לא יהיה ראוי עדיין אף אם יחתה בנחלים, ובכל הלילה עד למחר יוכל להתבשל אף בלא חיתוי כלל.

ש. גמרא י"ח
ת. ב"י

ומכל מקום ^אצריך שיתננו שם סמוך לחשכה ממש, שאם נתנו שם מבעוד יום כבר נתבשל קצת קודם כניסת שבת וצריך לסלקו משחשכה, אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת שבת, שאז אין לחוש לחיתוי, ^בשאף בלא חיתוי יכולה להתבשל כל צרכה לצורך הלילה, כיון שנתבשלה כבר חצי בישולה מבעוד יום, וגם היא ראויה כבר להאכל על ידי הדחק בבישול זה שמבעוד יום.

^גואפילו אם לא נתן אלא חתיכה אחת בקדרה ^גגמ' שהתחילה כבר להתבשל, מותר כאלו היתה כולה חיה, לפי שעל ידי אותה חתיכה מסיח דעתו מכל הקדרה עד למחר.

וכל זה בכשר חי שאי אפשר לו להתבשל עוד לצורך הלילה, אבל ירק חי וכיוצא בו אסור להשהותו אלא אם כן נתבשל כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום, לפי שאף שהוא חי עבשיו יכול הוא להתבשל לצורך הלילה [ו]אינו מסיח דעתו ממנו עד למחר:

ועצים ואינו גרוף וקטום": הגמ' אומרת שמותר להשהות תבשיל חי בתנור, ובפשטות מדובר בתוכו. וכ"מ המשך הגמ' (לפי' כל הראשונים), שכבשר חי צלי, יש חידוש שאסור להשהותו (אפי') בתוך התנור, ואי"צ להאריך (ראה בסי' רנד ס"א). ורבינו מפרט שההיתר הוא אפילו

מותר להשהות תבשיל חי

א. "וכל זה" כו' (וכל הסעיף): טוש"ע ריש ס"א ונו"כ, והיסוד בגמ' ית, ב. וראה סי' רנד ס"א, שההיתר כאן מדבר בכשר שמההו בקדירה דוקא.

"אפילו בתוך התנור שהוסק כגפת

יהיה ראוי לאכילה בלילה ולכן אין לחוש לחיתוי, ואין להוסיף על ההיתר²³. וכן נדייק בדברי רבינו כאן (ובכ"מ) בסתם "צריך שיתננו סמוך לחשכה ממש" ששולל קבלת שבת לענין זה (וכן ההמשך "שאם נתנו שם מבעוד יום כבר נתבשל קצת קודם כניסת שבת" זה מדבר בעיקר על חשכה, כפי שממשיך "אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת שבת", וזה מדבר על חשכה כמבואר לעיל ס"א (אות ה) שבהיתר שהיית תבשיל מבושל כמאב"ד הולכים לקולא על חשכה ולא על קבלת שבת). או שנאמר שקבלת שבת היא כמו חשכה לענין דיני שבת בד"כ וכן כאן לקולא²⁴. ונוסיף סברא, שהמקבל שבת מוקדם, גם הסעודה שלו מוקדמת מן הסתם, ועדיין התבשיל לא יהיה מוכן לו לסעודת הלילה אפי' עם החיתוי ולכן מסיח דעתו ממנו.

וראה מ"ב סק"י שנוקט בדין דכאן "סמוך לשקיעה ממש", וכן החמיר בשביתת השבת (דיני שהיה והטמנה בא"ר סקט"ו) שלא מתחשבים בקבלת שבת, וכן נוטה שולחן שלמה סק"ד²⁵.

"ומכל מקום צריך שיתננו שם סמוך

בתוך תנור שאינו גו"ק (וכ"כ בסי' רנד שם), וכ"ה בהגמ"ר (פ, א, הובא בקיצור בב"י עמ' נג ד"ה ד"ע, ואולי לזה כוונת השו"ג) ההגמ"ר מדבר בתנור שבימיו, אבל דעתו שם שדינו ככלל כתנור שבימיהם). וכן פשטות הרמב"ם פ"ג ה"ח ("על גבי האש כו' בין בתנור").

"שבלילה לא יהיה ראוי עדיין אף אם יחתה בנחלים": כ"ה בהגמ"ר (עט, א), ועוד.

"ואין חוששים שמא יחתה כו', ובכל הלילה עד למחר יוכל להתבשל אף בלא חיתוי כלל": ראה סי' רנו ס"א בטעם שאין חוששים שיחתה למחר בכדי לשמור את החום, ואכ"מ.

שהיית תבשיל חי בסמוך לקבלת שבת ב. "ומכל מקום צריך שיתננו שם סמוך לחשכה ממש": יש לדון (כפי שמקשים רבים) במקרה שמקבל שבת מוקדם, וכשמושיב תבשיל חי בסמיכות לקבלת שבת, התבשיל יכול להיות מוכן ללילה. האם נאמר שהיתר חכמים בתבשיל חי נאמר רק כשמניחו סמוך לחשכה ממש, שבמקרה זה התבשיל לא

אפשר להתחשב לקולא בשהיית תבשיל חי, בסמוך לקבלת שבת של כל הציבור, ע"כ. והנה המ"א סקט"ו כותב, שטוב להושיב הקדירות בתנור סמוך לחשכה, כיון שהיתר תבשיל חי הוא לכו"ע (משא"ב היתר מבושל כמאב"ד), ובמ"א סי' רנו וסי' רסא סק"ג מדבר על המנהג בימיו בקבלת שבת ע"י אמירת ברכו קודם הלילה, אבל לא כתב אם זה היה משך זמן קודם הלילה (ולכן אין הכרח שמתיר שהיית תבשיל חי בסמוך לקבלת שבת של כל הציבור אפילו

23) ראה לעיל ס"א אות ה וציון 3 לענין היתר שהיית תבשיל מבושל כמאב"ד, שזה תלוי לפסק רבינו במצב התבשיל בכניסת הלילה ולא בקבלת שבת, וכן להלן ס"ב אות ג בדין חזרה בסמוך לחשכה (אבל יש בדינים הני"ל טעם מיוחד, שאין אוסרים מפני חיתוי בתוספת שבת, עי"ש).

24) ראה עד"ז בדינים דלהלן ציון 220 אות א.

25) וכתב שולחן שלמה שם, שאולי

שאינו גו"ק (בהמשך לתחלת הסעיף) (ראה לעיל ס"ד אות א).

לחשכה ממש": כ"ה הלשון בכ"מ (ראה סי' רנד ס"ג, יג, סי' רנו ס"א, יא, ריש הלכות שהייה והטמנה שבסוסי רנט), וראה במ"ש בזה להלן (ציון 442 אות דז).

טעמי היתר שהיית מבושל כמאכל בן דרוסאי

"אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת שבת, שאז אין לחוש לחיתוי, שאף בלא חיתוי יכולה להתבשל כל צרכה לצורך הלילה, כיון שנתבשלה כבר חצי בישולה מבעוד יום, וגם היא ראויה כבר להאכל על ידי הדחק בבישול זה שמבעוד יום": מביא ב' טעמים לשיטת חנניה, (א): תבשיל שמבושל כמאב"ד ייגמר בישולו עד שעת אכילה גם בלא חיתוי, ואי"צ לחיתוי למהר את הבישול. והוא מהרא"ש (סי' א בשם גאון, ציון בשו"ה א): "כיון דבשיל כמאב"ד מטיא קדירה בעידנא ולא אתי לחתויי בגחלים"²⁶. ובמקו"א יבואר ממשמעות רבינו, שהטעם שתבשיל שמבושל כמאב"ד ייגמר בישולו עד שעת אכילה גם בלא חיתוי,

"וצריך לסלקו משחשכה": כ"ה לשון המ"א סק"ב, והכוונה בפשטות שצריך לסלקו קודם חשכה.

ג. "אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת שבת, שאז אין לחוש לחיתוי": היינו לפוסקים כחנניה, בהמשך לסגנון לעיל ס"א (אות ב, ה).

"אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת שבת": הכוונה לקודם חשכה (ולא מחמירים כשקיבל שבת מוקדם שצריך להיות אז כמאב"ד), ראה לעיל ס"א (אות ד).

"אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי קודם כניסת שבת, שאז אין לחוש לחיתוי": ומותר גם בתוך התנור

צריך כל כך חיתוי לצורך אכילת הערב" (ולכן מותרת במבושל כמאב"ד ואילך. משא"כ בהטמנה שהיא לצורך מחר חוששים שתתקרה, והחיתוי מועיל לה, ולכן חוששים שיחתה בכדי לחממה, ומפנ"ז הטמנה אסורה בכל תבשיל). ויש לעיין, שאומרים בשהייה שבודאי תתבשל מאליה בלא חיתוי עד שעת אכילה (כמבואר כאן), וגם אומרים שמעט חיתוי לא יועיל לחממה כיון שהיא מגולה. ואולי מפנ"ז מפרש רבינו בסי' רנו ס"א, שמעט חיתוי אינו מועיל לקדרה מגולה "לשמור חומה עד למחר", ראה בזה להלן ציון 70 אות ב.

כשזה משך זמן קודם הלילה). וראה לעיל ציון 3 אות ב, שלענין היתר שהיית תבשיל מבושל כמאב"ד, משמעות רבינו שלא מתחשבים בקבלת שבת של כל הציבור. וראה שולחן שלמה שם, שאין מסתבר להתיר נתינת תבשיל חי ע"ג כירה שאינה גו"ק כשכוונתו לצורך סעודת הלילה. (26) וראה גם במאירי פ"ק שיובא בסי' רנד ציון 4.

אבל ברא"ש פ"ד סי' א: "דסתם משהה קדרה על גבי כירה בלא הטמנה, לצורך אכילת לילה הוא משהה כיון שמניחה מגולה, וחתויי כל דהו אינו מועיל לה כיון שהיא מגולה ושליט בה אורא, וגם אין

דרוסאי קודם כניסת שבת, שאז אין לחוש לחיתוי" כו': ראה סי' רנז ס"א בטעם שאין חוששים שיחתה בכדי לשמור את החום ללילה או למחר, ואכ"מ²⁷.

"שנתבשלה כבר חצי בישולה מבעוד יום": ראה להלן סי"ג שיעור כמאב"ד, וכאן מדובר לכתחלה.

"נתן כו' חתיכה אחת חיה בקדרה שהתחילה כבר להתבשל, מותר": במהדורא בתרא להלכות הטמנה דן בטעם שבנתינת החתיכה לקדירה אין איסור הטמנה מבעו"י בדבר המוסיף הבל, ואכ"מ.

"אבל ירק חי וכיוצא בו אסור להשהותו אלא אם כן נתבשל כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום" כו': מ"א סק"ד ע"פ הבי"י (עמ' נד), ראה דין זה גם בסי' רנד סי"ג.

הוא מפני שלסיום הבישול מספיק חום אש נמוך (סי' רנד סי"ד אות א). ויש לעיין בנפק"מ לטעם זה²⁷.

(ב): כיון שיכול לאכול את התבשיל בדוחק, אינו חושש כ"כ להמשך הבישול ולא יחתה עבורו. והוא ע"פ פסק רשב"ם בתוס' (מח, א ד"ה דויתים) ושאר"ר, שתפוחים חיים טובים לאכילה כתבשיל מבושל כמאב"ד (ויותר ממנו) ולכן מותרים בשהייה לחנניה, כתבשיל זה (יובא בסי' רנד סי"ד אות א), והכוונה בפשטות שכיון שהם טובים חיים לאכילה לכן לא יחתה אפילו כשחושש שלא יתבשלו. וכ"מ המ"א סי' רנד סק"ו שכתב, שדין שהיית מים חיים (אם הוא כדין תפוחים הנ"ל), תלוי בעד כמה צריך שהמים יהיו חמים (ראה בכ"ז שם סי"ד אות א). וכ"כ כמה פוסקים בטעם היתר שהיית תבשיל מבושל כמאב"ד²⁸.

"אלא אם כן נתבשל כבר כמאכל בן

אסור להשהותו כו', שמא יחתה כו' למהר בישולו". ובמיוחס לר"נ (כ, א ד"ה וכמה) "דכיון דכ"כ הוא מבושל והוא בר אכילה קצת לא קפיד עליה ולא אתי לחתויי". ובלבוש (ס"א ד"ה ויש אומרים): "שכיון שראוי לאכילה קודם שהשההו לא חיישינן לשמא יחתה בגחליו שהרי ראוי לאוכלו בלילה", ועד"ז בתוספת שבת סקי"ח. וראה גם בריטב"א שיובא בסי' רנד ציון 4. ובשפת אמת (כ, א ד"ה בגמ' איתמר).

29 ראה במ"ש בזה להלן סי"ד אות ז ובציונים לשם.

27 ראה בסי' רנד ציון 84 אות א.
28 בספר יראים (סי' רעד, ח"ב עמ' קמג, ב): "וכשהוא כמאכל בן דרוסאי שוב אינו מקפיד עליו כל כך ואין לגזור בו". ובאו"ז (הל' שבת סי' ח בשם הר' יוסף) מבאר את הגמ' (יח, ב) "בשיל שפיר דמי" [ומותר להשהות] - שמדברת לחנניה אפי' במבושל כמאב"ד בלבד: "שבשיל היינו כמאב"ד [וכיון ש]ע"י הדחק ראויה לאכילה לא אתי לאחתוייה" [וזוה הכוונה שנק' לענין זה "בשיל"], ע"כ. ובפסקי ריא"ז פ"ג ריש ה"א: "כירה כו' משהין עליה כו' כמאכל בן דרוסאי כו' ויש שאוכלין אותו בכך כו', אבל לא הגיע למאכל בן דרוסאי

שהיית
מבושל
כמאכל בן
דרוסאי

טז. ה'יש אומרים שאפילו תבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי או אפילו נתבשל כל צרכו אלא שהוא מצטמק ויפה לו, דהיינו ישיפה לו לאדם ושמח במה שהתבשיל מצטמק, חוששין שמא יחתה בשבת למחר בישולו או כדי שיהא מצטמק, ולפיכך דינו שזה לכל דבר לאילו התחיל להתבשל ולא נתבשל עדיין כמאכל בן דרוסאי שנתבאר למעלה.

^ז וכבר נתפשט המנהג להקל כסברא הראשונה: ז. רמ"א

"או אפילו נתבשל כל צרכו אלא שהוא מצטמק ויפה לו": אבל מבושל כ"צ ומצטמק ורע לו מותר להשהות גם לדעה זו.

המנהג להקל

"וכבר נתפשט המנהג להקל כסברא הראשונה" [דלעיל ס"א (אות ב, ה) וס"ח (אות א)]: ברמ"א ס"א (עמ' עח): "ונהגו להקל". אמנם המ"א סקט"ו כתב, שטוב להושיב הקדירות בתנור סמוך לחשכה, כיון שהיתר תבשיל חי (דלעיל ס"ח) הוא לכו"ע (משא"כ היתר מבושל כמאב"ד). אבל רבינו לא הזכיר זאת, ורק נוקט בכל הלכות שהייה בפשטות שהמנהג כמקילים. (אולם ראה בסי' רנד קו"א סק"א (יתבאר שם ס"ב אות ז וציון 13)). וראה גם להלן ס"כ (אות טו וש"א), שבמעשה שנעשה בשבת עצמה החמורה, רבינו חושש לכתחלה לדעת המחמירים בשהייה ופוסק שסמיכה דחזרה אסורה לכתחלה).

יש אוסרים "יש אומרים": פוסקים כחכמים ר"פ כירה (ראה לעיל ס"א אות ב). ובשוה"ג מצויין לרי"ף (טז, א), רמב"ם (פ"ג ה"ד, רמב"ן במלחמות (טז, ב - טז, א) ורבינו יונה (ברא"ש פ"ג סי' א).

וכך לומדים בדעת המחבר ס"א, שהביא דעה זו בסתם (ראש יוסף לח, ב ד"ה חנה המחבר ד"ה שלש שיטות, מחצית השקל סי' רנד סק"ד וסקי"ב, באור הלכה כאן ס"א ד"ה ונהגו). וכן משמעות השו"ע סי' רנד ס"ב (שצלוי כמאב"ד מותר להשהותו רק ע"ג גחלים (ראה סי' רנד ס"ב אות א)), ושם ס"ח ("תבשיל שהתחיל להתבשל ולא התבשל כל צרכו שאסור להשהותו" (ובהתבשל כ"צ מותר, שמדבר כפה"נ במור"ל), (וראה גם להלן סי"ד ציון 57 אות ב, בפנים אות ג וציון 59 אות ב)).

"שהוא מצטמק ויפה לו, דהיינו שיפה לו לאדם ושמח במה שהתבשיל מצטמק": מ"א סק"א, ע"פ הרמב"ן במלחמות (טז, א בסופו מתשובת הגאונים). (ועד"ז מביא רבינו להלן סי"י בהגדרת מצטמק ורע לו).

שהייה
בקדירה
שיושבת על
גבי גחלים

י. וכל זה כשאין הקדירה נוגעת בגחלים, כגון שיושבת על גבי כסא^ח של ברזל או על גבי אבנים בתוך הכירה

ה. רבינו חננאל

או התנור, אבל אם היא עומדת על גבי גחלים אף שהן

^ט עוממות וקטומות, אסור בכל ענין אף אם הוא מצטמק

י. רמב"ן

ורע לו, דהיינו שרע לו לאדם ועצב הוא בזה שהתבשיל

מצטמק או שהוא חי לגמרי. לפי שזה נקרא הטמנה

שמטמין על גבי הגחלים והגחלים הם מוסיפים הכל

כ. רד"ה רפ"ג,

תוס' מרדכי
רפ"ד

בקדירה, וואסור להטמין על גבי דבר המוסיף הכל אפילו

מצטמק ורע לו או חי לגמרי כמו שיתבאר בס"י רנ"ז,

עיינ שם הטעם.

ויש חולקין לעל זה ואומרים שלא אסרו להטמין על גבי

ל. אור זרוע

דבר המוסיף הכל, אלא כשמדכיק^ז דבר המיטלטל סביב

מ. הגמ"ר מ"א

הקדירה שהקדירה כולה טמונה באותה דבר, ואף שאותו

דבר אינו מוסיף הכל אלא שהעמיד הקדירה על גבי דבר

המוסיף הכל, הרי זה אסור כאלו היתה כולה טמונה

בדבר המוסיף הכל, אבל כאן אף שדופני הכירה או

התנור מקיפים סביב דופני הקדירה ואף אם פיהם סתום

למעלה, מכל מקום כיון שאין שום דבר המיטלטל דבוק

סביב דופני הקדירה, אין זה נקרא הטמנה מטעם

שיתבאר בס"י רנ"ז ואין שום איסור כמה שהיא עומדת

על גבי דבר המוסיף הכל. וכן להמנהג.

נ. רמ"א

ואפילו אם גחלים^ו בוערות מקיפות^ז ודבוקות סביב

ס. מרדכי

ע. משמעות

הגמ"ר ושארית

יוסף וגדולת

מרדכי

פ. רמ"א

צ. מרדכי

דופני הקדירה אין זה הטמנה כיון^פ שהוא מגולה למעלה.

אלא^ז שאז אסור לישראל ליטול הקדירה משם בשבת,

לפי שעל ידי נשילת הקדירה הוא מחתה את הגחלים

העליונות ונופלות על התחתונות ומכבות אותן

והעליונות הן נבערות מאליהן על ידי חיתוי זה. ואף

שהוא אינו מתכוין לחתות, מכל מקום פסיק רישיה ולא

ימות הוא, שאי אפשר ליטול הקדירה שלא יחתה

הגחלים. ומכל מקום מותר לומר לנכרי ליטלה. ואף

שכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור לומר לנכרי

לעשותו, מכל מקום כאן^ק שהאיסור נעשה מאליו בלא

ק. הגהות

מיימוניות

מתכוין והישראל אינו אומר לו כלל לעשותו, אלא שולחו לעשות דבר המותר, אם כן אף שמאליו נעשה האיסור הרי לא נעשה בשליחות הישראל, שהישראל לא צוהו על ככה, והנכרי אינו מוזהר כלל על השבת אלא שאסור לנו לשלחו לעשות איסור:

הקדירה נוגעת בגחלים. והב"י מבאר בדעתם, שכשהקדירה יושבת ע"ג גחלים ונוגעת בהם זה נק' הטמנה ואף שאינה מוקפת בהם, וכ"כ בשו"ע. אבל הדרכי משה לומד בדעת או"ז, שאם הקדירה נוגעת בגחלים והיא מגולה יש לה עדיין דין שהייה (ומותר בגו"ק או במבושל כמאב"ד לפוסקים כחנניה), ורק אם הקדירה מוקפת בגחלים או בשאר דבר המוסיף הבל זה דין הטמנה. וכתב בהגהה בשו"ע "וכן המנהג" [שמקילים בקדירה שנוגעת בגחלים ומגולה].

וזה כללות דברי רבינו בשני הקטעים הראשונים של סעיף זה. ובסי' רנז ס"י מביא שוב את המחלוקת בשהייה ע"ג גחלים אם נק' הטמנה, ובקו"א סק"ב מרחיב בסברות שתי השיטות, ואכ"מ.

ג. "וכל זה כשאין הקדירה נוגעת בגחלים, כגון שיושבת על גבי כסא של ברזל או על גבי אבנים בתוך הכירה או התנור"³⁰: הראשונים והטושו"ע מקור הדברים כאן כתבו בסתם, שדיני שהייה ע"ג כירה נאמרו בקדירה שיושבת ע"ג כסא של ברזל או אבנים (ולא ע"ג

א. לכללות מ"ש בסעיף, ראה טור ס"א (עמ' נט) ונו"כ, שו"ע ורמ"א סוס"א (עמ' עח) ונו"כ.

אם כל שהייה על גבי גחלים היא הטמנה ב. "וכל זה" כו': במשנה וגמ' ר"פ שלישי מדובר באיסור שהייה מבעו"י (וחזרה בשבת), ובפרק רביעי מדובר באיסור הטמנה מבעו"י בדבר המוסיף הבל. ורוב הראשונים לומדים שאלו שני איסורים שונים ושהייה אסורה דוקא בכירה שאינה גו"ק (כדברי המשנה שם), וכן יש אומרים וכן הלכה ששהיית מבושל כמאב"ד ואילך מותרת (ראה לעיל ס"א אות ב וס"ט), אבל הטמנה אסורה גם בגחלים גו"ק וכן ישנה לכו"ע גם כתבשיל מבושל [וגם שהיית תבשיל חי או מבושל כ"צ ומור"ל מותרת לכו"ע (ראה לעיל ס"ח"ט), אבל הטמנה אסורה בכל תבשיל (ראה סי' רנז ס"א)].

והנה יש ראשונים שמבארים כמהות החילוק בין שהייה להטמנה (יסודם מרבינו חננאל), שבשהייה, הקדירה יושבת ע"ג כסא של ברזל או ע"ג אבנים ואינה נוגעת בגחלים, משא"כ בהטמנה

בהמשך הסעיף). וזה מותר אפי' בתנור שבימיהם שאינו גו"ק, לעיל ס"ד אות א וס"ח אות א, ג.

(30) שמותר להשהות בתנור שבימינו הגו"ק, ראה לעיל ס"ז. וגם מדבר כאן בעיקר בשהיית תבשיל חי או מבושל (ראה

(שהן כקטומות (ראה לעיל ס"א אות ח)) מוסיפות הבל בקדירה, ורק שבשהייה הקדירה אינה נוגעת בגחלים ולכן אין בזה איסור מדין הטמנה (כנ"ל אות ב). ויוצא מהר"ג, שבאם הקדירה נוגעת בגחלים זה אסור גם בעוממות וקטומות (ואף שאינה מכוסה בגחלים).

"אף אם הוא מצטמק ורע לו, דהיינו שרע לו לאדם ועצב הוא בזה שהתבשיל מצטמק": רמב"ן במלחמות (טז, א בסופו מתשובת הגאונים). (עד"ז מביא רבינו לעיל ס"ט בהגדרת מצטמק ויפה לו).

"ואסור להטמין על גבי דבר המוסיף הבל אפילו מצטמק ורע לו או חי לגמרי כמו שיתבאר בס' רנ"ז ס"א, עיין שם הטעם"³¹: בשוה"ג מצויין לבעה"מ רפ"ג (טו, ב), תוס' (מו, ב ד"ה במה) ומרדכי רפ"ד (עג, א, רמז שכ"שכא), ולא ברור הכוונה שצייין דוקא לראשונים אלו, ראה ב"י (עמ' נט ד"ה ומ"ש רבינו, עמ' פא ד"ה פירש רשב"ם) שמביא את המקור בעיקר מראשונים אחרים.

דפנות הכירה והתנור אינם הטמנה ה. "ויש חולקין על זה ואומרים שלא אסרו להטמין על גבי דבר המוסיף הבל, אלא כשמדביק דבר המיטלטל סביב הקדרה שהקדרה כולה טמונה באותה דבר כו', אבל כאן אף שדופני הכירה או התנור מקיפים סביב דופני הקדרה ואף אם פיהם סתום למעלה, מכל מקום כיון שאין שום דבר המיטלטל דבוק סביב דופני הקדרה, אין זה נקרא הטמנה מטעם שיתבאר בס' רנ"ז ואין

הגחלים שבקרקע הכירה), והנה ראה לעיל ס"א (אות א): "ושופתין על פיה קדרה למעלה", היינו שבמקרה רגיל הקדירה נמצאת מעל הכירה (ולא בתוכה), אמנם כאן כותב רבינו "שיושבת על גבי כסא של ברזל או על גבי אבנים בתוך הכירה או התנור", רצונו לומר שאפילו אם הקדירה נמצאת בתוך הכירה או התנור יש לה דין שהייה (ראה לעיל ס"ה אות ח), שהכירה או התנור עצמם אינם הטמנה. ולהלן בדעה השניה (אות ה) יבאר זאת בהרחבה (ושם יש חידוש שאין בזה הטמנה אפילו כשהקדירה נוגעת בגחלים).

[אבל ההדגשה (בדעה דכאן) שהקדרה "בתוך הכירה או התנור" היא לא בשביל ההמשך לענין איסור קדירה שנוגעת בגחלים מדין הטמנה, דראה בס' רנז ס"י שאיסור זה הוא "אף אם היא [הקדרה] מגולה לגמרי"].

לאוסרים זה גם בגחלים עוממות וקטומות ד. "אבל אם היא עומדת על גבי גחלים אף שהן עוממות וקטומות אסור": בשוה"ג מצויין לר"ג, בהקדים, שמשמעות רש"י (בכ"מ) שאיסור שהייה ואיסור הטמנה מבעו"י בדבר המוסיף הבל חד הם, ושהייה ע"ג כירה גו"ק מותרת כיון שגחלים קטומות אינן מוסיפות הבל בקדירה (וא"כ גם הטמנה גמורה בגחלים קטומות מותרת), אבל הר"ג מבאר (כדעת הרבה ראשונים) (טו, ב ד"ה כירה), שגם גחלים קטומות או עוממות

הכירה והתנור אינן יכולות ליגע בכל דופני הכירה. ומפנ"ז המ"א הנ"ל מביא בשם הגמ"ר, טור, תוס' ורא"ש שהטמנה היא "בדבר המיטלטל" שמדביק אצל דופני הקדירה דוקא, ואף שהטור, תוס' ורא"ש לא כתבו דבר זה אלא כתבו שבהטמנה הדבר המקיף צריך ליגע בקדירה סביב כעין רמץ (בב"ל), ע"כ (ורק ההגמ"ר (פ, א) שהוזכר במ"א, כתב שצ"ל "דבר המיטלטל", כמצויין בשוה"ג כאן), ואכ"מ. ורבינו מדגיש נק' זו כבר כאן: "שלא אסרו להטמין כו' אלא כשמדביק דבר המיטלטל סביב הקדרה שהקדרה כולה טמונה באותה דבר כו', אבל כאן כו' שאין שום דבר המיטלטל דבוק סביב דופני הקדרה, אין זה נקרא הטמנה".

ו. "שלא אסרו להטמין על גבי דבר המוסיף הבל, אלא כשמדביק דבר המיטלטל סביב הקדרה שהקדרה כולה טמונה באותה דבר, ואף שאותו דבר אינו מוסיף הבל אלא שהעמיד הקדרה על גבי דבר המוסיף הבל, הרי זה אסור כאלו היתה כולה טמונה בדבר המוסיף הבל": ראה סי' רנו ס"י, שאסור להעמיד קדירה הטמונה בבגדים וכיו"ב שאינם מוסיפים הבל מעל גחלים או דבר אחר המוסיף הבל (מפני שהבגדים מוסיפים הבל בקדירה מחמת הגחלים וכיו"ב שתחתיהם, ובקו"א סק"ב מבאר בהרחבה שזה הטעם העיקרי להלכה זו, ואכ"מ). ויש לעיין בטעם שרבינו מזכיר הלכה זו כאן.

אם סתימת פי הכירה והתנור למעלה נחשבת ככיסוי הטמנה

ז. "ואף אם פיהם [של הכירה או התנור]

שום איסור במה שהיא עומדת על גבי דבר המוסיף הבל": לשון הרמ"א "ויש אומרים דאפילו אם הקדירה עומדת על האש ממש כל זמן שהיא מגולה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי", היינו שהטמנה היא רק כשהקדירה מוקפת מכל צידיה ולא כנגיעה בגחלים גרידא (ראה לעיל אות א). והמ"א סקי"ז מוסיף דברי כמה ראשונים, שהטמנה היא רק בדבר המיטלטל שמדביק אצל דופני הקדירה (שאיסור הטמנה הוא גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה בגחלים, ולכן אסרו הטמנה בדבר המיטלטל דוקא, כעין רמץ (כ"ה בראשונים)), אבל תנור סתום אי"ז הטמנה, ע"כ. רצונו לומר, שהרמ"א מדבר בקדירה שמונחת בכירה או בתנור (שבזה מדובר בכל הסעיף), ובסתם גם כשנמצאת בתוכם, ולכן בדברי הרמ"א שבקדרה שמגולה למעלה אין דין הטמנה, נכלל גם שדפנות הכירה והתנור אינם הטמנה (ראה מח"ש). ואלו דברי רבינו כאן (וכן בסי' רנו סוס"י מביא רבינו שיטה זו באופן דומה, ומוסיף שזה מפני שאסרו הטמנה כעין רמץ) (ראה גם לעיל אות א).

והנה רבינו מבאר בסי' רנו קו"א סק"ג, שהחילוק בין דבר המיטלטל לדופני כירה ותנור הוא, מפני שהדבר המקיף צ"ל דבוק לכל דופני הקדירה, כלשון תוס' (מח, א ד"ה דויתים) "דלא אסרו אלא כשמטמין ומדביק סביב הקדרה דומיא דרמץ", והרא"ש (פ"ד סי' ב) והטור (סי' רנו, עמ' פב) "שהרמץ נוגע בקדירה סביב", ומבאר רבינו "וסביב היינו מד' רוחותיה", וזה שייך רק בדבר המיטלטל ולא בדופני הכירה והתנור, ובפרט שהקדירה רחבה באמצעיתה ולכן דפנות

שהיא מגולה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי וכן המנהג" [להשאיר קדרה ע"ג גחלים והיא מגולה למעלה] (ראה לעיל אות ב, ה), ממשיך שאעפ"כ יש לזוהר להרחיק את הקדירה מהאש קודם שבת (שלא תהיה מוקפת בגחלים), בכדי שיוכל הישראל להסירה משם בשבת (בלא חיתוי בגחלים), ואם לא עשה כן ואין גוי שיסיר אותה בשבת, מותר לישראל להסירה בנחת, שלא יתכוון לנענע את הגחלים ודבר שאינו מתכוון מותר.

אבל המ"א סקי"ח מביא, שאכן המרדכי רפ"ג (סי' רצט) כתב, שאפשר שמותר לישראל להסיר הקדירה שעומדת ע"ג גחלים, כיון שאינו מנענען (כדברי הרמ"א), אבל כוונתו דוקא בעומדת ע"ג גחלים ולא כשהגחלים סביב הקדרה (שבודאי ינענען וזה פס"ר ואסור), שעל המשנה (מט, א) בטמן בגיזי צמר שהם מוקצות, שנוטל את הכיסוי והן נופלות (שהוא טלטול מן הצד), כתב המרדכי (רפ"ד, סי' שכג): "כתב ראבי"ה, אבל היכא דאיכא גחלים לוחשות סביב הקדרה אין לישראל ליטול ולסלק הקדרה מפני שמחתה ומבעיר את העליונות ומכבה את התחתונות כו'. הגה"ה: "וראוי לזוהר שלא לומר לנכרי לסלק כו'. אם יודע באמת שאין שם גחלים לוחשות בשעת הסילוק אפילו ישראל מותר לסלקו רק שיהיה לו מקום לתפוש הקדרה" [בלא ליגע בגחלים שהם מוקצות]. ומציין לשארית יוסף שכתב חילוק זה בביאור ב' דיבורי המרדכי (חידושי אנשי שם למרדכי סי' רצט אות ז). ומביא מראשונים נוספים שמשמע שאסור לישראל לסלק קדירה שמונחת באופן זה

סתום למעלה, מכל מקום כיון שאין שום דבר המיטלטל דבוק סביב דופני הקדרה, אין זה נקרא הטמנה": התיבות "ואף אם פיהם [של הכירה או התנור] סתום למעלה" הם הוספת רבינו על לשון הראשונים שבמ"א (דלעיל אות ה), ומרמז למ"ש בהמשך (אות ח) שהטמנה היא רק כשפי הקדירה מכוסה, וכותב כאן, שכשהקדירה אינה מוקפת סביב בדבר המיטלטל אי"ז הטמנה (ראה לעיל אות ה), ואף שפי הכירה או התנור סתום. ומשמע שפי הכירה או התנור יכול להיחשב כיסוי לקדירה לדין הטמנה (באם היא מוקפת סביב בדבר המיטלטל), וכנראה מדבר במקרה שפי הכירה או התנור נוגע בפי הקדירה. אבל בסי' רנז ס"י כתב: "ואף אם היא בתוך התנור ופי התנור מכוסה אין בכך כלום כו', לפי כו' דופני התנור ופיו אינם מודבקים להקדרה (ואף אם התנור הוא קטן וצר א"א שלא יהיה אור קצת מפסיק ביניהם)", ויש לעיין.

איסור הוצאת קדירה המוקפת בגחלים ח. "ואפילו אם גחלים בוערות מקיפות ודבוקות סביב דופני הקדרה אין זה הטמנה כיון שהוא מגולה למעלה. אלא שאז אסור לישראל ליטול הקדרה משם בשבת, לפי שעל ידי נטילת הקדרה הוא מחתה את הגחלים העליונות ונופלות על התחתונות ומכבות אותן והעליונות הן נבערות מאליהן על ידי חיתוי זה. ואף שהוא אינו מתכוין לחתות, מכל מקום פסיק רישיה ולא ימות הוא, שאי אפשר ליטול הקדרה שלא יחתה הגחלים": ברמ"א לאחר שכותב: "דאפילו אם הקדרה עומדת על גבי האש ממש כל זמן

שיבעיר ויכבה ואסור לסלק (להגה"ה אפילו ע"י גוי), ואעפ"כ לא אסר את עצם ההטמנה. וכן בהגה"ה משמע בפירוש, שגם אם אין לו מקום לתפוס את הקדירה בלא ליגע בגחלים אין איסור משום הטמנה. ואלא כ"ז מפני שמדברים שפי הקדירה מגולה ואי"ז הטמנה, ואכ"מ.

ואלו דברי רבינו כאן: כותב שאפי' הקדירה מוקפת כולה בגחלים בוערות (בשוה"ג מצייין למרדכי שכתב "לוחשות", ולומד מכך שאם הגחלים אינם בוערות אי"ז פסיק רישיה שיכבה ויבעיר, ומותר ככל אינו מתכוון³²) הדבוקות בה (בשוה"ג מצייין למשמעות הגמ"ר (שגם אם אין לו מקום לתפוס הקדירה אי"ז הטמנה) ושארית יוסף (שיש סביב הקדירה כ"כ שא"א להזיז הקדירה בלא להזיז הגחלים) וגדולת מרדכי (כתב ע"ד השא"י הנ"ל, שבהגה"ה במרדכי מדובר שיש סביב הדפנות כ"כ שא"א להזיז בלא חיתוי (חידושי אנשי שם שם)) אי"ז הטמנה, כיון שהיא מגולה למעלה

(כמה פוסקים לומדים בהבנת המ"א, שמפרש גם ברמ"א שמתיר רק כשהקדירה ע"ג גחלים אבל אינה מוקפת בהם).

הטמנה בלא כיסוי הקדירה אינה הטמנה ורבינו מבאר בסי' רנו קו"א סק"ג, שבכלל דברי הרמ"א שאפילו הקדירה עומדת ע"ג גחלים "כל זמן שהיא מגולה למעלה" אי"ז הטמנה הוא – כשכל דפנותיה טמונים בגחלים אבל פיה מגולה (ומוסיף רבינו: "ואף שנותנים עליה כיסוי כדי שלא יתטנף [התבשיל] בעפרורית אין בכך כלום"). כפי שהמרדכי עם פי' השארית יוסף שציינו במ"א, מדברים בקדירה המוקפת בגחלים ולא אסרו את עצם ההטמנה. ובפרט שלשון השארית יוסף, שהמרדכי וההג"ה מדברים "שיש סביב הדפנות כל כך שאי אפשר להזיז הקדירה שלא יזיז הגחלים, דומיא דכיסוי דקאי עלה, ונמצא מכבה ומבעיר", היינו שכל דפנותיה טמונים ולכן זה פסיק רישיה

מותר "בשעת הספק בלבד כשאין שם חשש ודאי כלל", כמו הדין דסי' שטז ס"ד במקרה שיש ספק אם יש זבובים בתיבה, שמותר לסוגרה כיון שכשיש ספק אי"ז פס"ר, וכן הדין דסי' שיח סכ"א במיחם שפינה ממנו את המים החמים, שמותר לתת לתוכו מים צוננים מרובים, שאינו מתכוון למלאכת צירוף, ואי"ז פס"ר כיון שיתכן שהמים שהיו בו מקודם מנעו ממנו להתחמם כ"כ עד שהמים הקרים יצרפו (יחזקו) אותו (אבל אם הספק הוא, שבשעת המעשה שלו יוצר מצב שיהיה פס"ר וודאי שתיעשה המלאכה, זה אסור, עיי"ש), ואכ"מ.

פסק פסיק רישיה מותר
32) יתכן שכוונתו לחלוק על המ"א, שכתב בהמשך דבריו "ובשבת בשחרית אסור לסלקן כי אם ע"י עכו"ם", ונראה דר"ל שאפי' בשבת בשחרית שהגחלים אינם בוערות חוששים שיש שם אש והוא מכבה ומבעיר ואסור לסלק הקדירה, ורבינו מביא מהמרדכי שאסור רק כשרואה גחלים בוערות (והמ"א ציין להגמ"י פ"ו אות כ בסופו, אבל לא כתוב שם שמדבר בשבת בשחרית). והטעם, דכשאין רואה גחלים בוערות אי"ז נחשב לפס"ר שיעשה איסור. ובפשטות מקרה זה דומה לדברי רבינו בקו"א סי' רעז סק"א, שספק פסיק רישיה

מביא מההגהות מיימוניות (פ"ו אות כ) שמתיר לומר לגוי מפני "דאין אומרים לו לא לכבות ולא להבעיר אלא לסלק המאכל". (הובא גם במ"א ושוע"ר בהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוס"י רנט: "ואם הגחלים סביב הקדרה לא יטול ישראל הקדרה מתוכם כי אם נכרי"). והמ"א מציין לפסק הרמ"א סוס"ה (ע"פ התרוה"ד), שמותר לומר לגוי ליתן תבשיל לח וקר אצל התנור ויסיק את התנור לצורך חימום הבית והתבשיל נרתח, וכתב המ"א סקמ"א (ע"פ התרוה"ד הנ"ל), שההיתר מפני שעיקר כוונת הגוי בהסקה היא לצורך חימום הבית (המותר באמירה) וכאינו מתכוון לחימום התבשיל, והתבשיל נרתח מאליו, ובאמירה לגוי לא אסרו מפני פס"ר (יובא להלן סכ"ח). וכן נפסק בכ"מ³⁴.

קושיא בטעם ההיתר

והנה, לרבי שמעון דבר שאינו מתכוון מותר (שבת כט, ב וש"ג), וכן הלכה (שוע"ר סי' שלו ס"א ובכ"מ), אבל אמרו "אבי ורבא דאמרי תרווייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישא ולא ימות" (שבת עה, א וש"ג), והכוונה בפשטות שמודה ר"ש שאסור דאורייתא³⁵, ואין

דמודה ר"ש כו', שמדברים לענין חיוב דאורייתא, ראה לדוגמא בגמ' עה, א קג, א קיז, א, ועוד. וכ"כ הרמב"ם פ"א ה"ו "חייב". וכ"מ תוס' שכתבו בכ"מ (ראה להלן ציון 43 וש"ג), שפס"ר דלא ניחא ליה (דוקא) הוא דרבנן. וכ"כ בספר ברכת אברהם (תשובות ר"א בן הרמב"ם) סי' יט. וכן פשוט לשער המלך פי"ב ה"א (ד"ה איברא), והרבה אחרונים. ולכן דנים בהבנת הרמב"ם הל' נזירות פ"ה הי"ד מדוע אינו לוקה, עיי"ש. וראה ציון הבא.

(בשוה"ג מציין לרמ"א. וראה עד"ז להלן סוס"ד בהטמנה בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל). וממשיך, "אלא שאז אסור לישראל ליטול הקדרה משם" כו' (ובשוה"ג מציין למרדכי), דאינו מתכוון ופס"ר אסור (ראה שוע"ר סי' רעז ס"א ואילך ובכ"מ) (וכ"ה במ"א ושוע"ר בהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוס"י רנט: "ואם הגחלים סביב הקדרה לא יטול ישראל הקדרה מתוכם").

פסיק רישיה באמירה לגוי מותר

מ. "ומכל מקום מותר לומר לנכרי ליטלה. ואף שכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור לומר לנכרי לעשותו³³, מכל מקום כאן שהאיסור נעשה מאליו בלא מתכוין והישראל אינו אומר לו כלל לעשותו, אלא שולחו לעשות דבר המותר, אם כן אף שמאליו נעשה האיסור הרי לא נעשה בשליחות הישראל, שהישראל לא צוהו על ככה, והנכרי אינו מוזהר כלל על השבת אלא שאסור לנו לשלחו לעשות איסור": ביאור דברי רבינו בהקדים: המ"א כתב שאסור לישראל ליטול קדירה המוקפת בגחלים מפני שזה פסיק רישיה (כנ"ל אות ח), אבל

(33) כמבואר ברס"י רמג ובמקומות רבים, ולשון זה הוא מהטוש"ע סי' שז ס"ב (שוע"ר סי' טו, וראה עד"ז לשון זה, להלן סכ"ט אות ג).

(34) ראה להלן סכ"ט אות ב, סי' רנט שו"ע סי' ט"ז ושוע"ר סי' ט"ז, סי' רעז מ"א סק"ז ושוע"ר סי' ט"ה, סי' שלא מ"א סק"ט ושוע"ר סי"ב, סי' שלו רמ"א ס"ב ושוע"ר סוס"ב.

פסיק רישיה אסור דאורייתא

(35) כ"מ בכמה סוגיות שהביאו הא

שועיר שם ס"ג(ד) חולק עליו ומוכיח שאינו מתכוון ופס"ר אסור גם בדרבנן, ומסיים שאעפ"כ באמירה לגוי יש להתיר פס"ר כנפסק בסי' רנג (ולא ביאר הטעם), וצ"ע בטעם ההיתר.

קולא באינו מתכוון ופס"ר ביחס למתכוון. אמנם באמירה לגוי נפסק שאינו מתכוון ופס"ר מותר, והתרוה"ד (סי' סד וסי' סו) פוסק כן מטעם שסובר שאינו מתכוון ופס"ר מותר בדרבנן³⁶, אבל המ"א (סי' שיד סק"ה, ראה

ליה אסור מדאורייתא, שהגמ' קג, א אומרת שפס"ר דלא ניחא ליה קל מדניחא ליה (ראה להלן בפנים), וראה גם בריב"ש (עמ' תקפא ד"ה גם הראיה) שהגמ' קג הנ"ל מדברת בדאורייתא, ואי"צ להאריך. ואולי כוונת האג"ט לדברי הריב"ש שמביא (עמ' תקעז ד"ה ועוד ראה (הא'), עמ' תקעט ד"ה ונראה (בסופו)) את שיטת הראב"ד שאוסר כיבוד הבית בשבת משום פס"ר שישווה גומות, וקשה לאג"ט שפס"ר הר"ז דאורייתא והגמ' אומרת (צה, א) שלחכמים כיבוד הבית הוא איסור שבות (כקושיית רבים על רש"י ושא"ר דלהלן), ולכן הסיק ששיטה זו סוברת שפס"ר הוא איסור שבות. אבל באמת את ההבנה שכיבוד הבית הוא פס"ר, כתבו גם רש"י (קכד, ב ד"ה של תמרה), בעה"מ (שבת מח, א, ביצה יב, א), חי' הרשב"א (צה, א ד"ה והאידינא) והר"נ (לו, א ד"ה והאידינא) ועוד ראשונים בשם תוס', וכן הבי"ח וכל נ"כ השו"ע סי' שלו ס"ב. ובעה"מ והרשב"א (שבת שם) מבארים לשיטה זו, שחכמים הנ"ל אינם מדברים בכיבוד הבית, עיי"ש, וראה באו"א בשער הציון סי' שלו סק"ד, ואכ"מ.

וראה גם שפת אמת שבת עה, א ד"ה בגמ' (והא), קג, א (ד"ה בגמ' מודה), יומא לד, ב (סוד"ה בגמ' ומי), נזיר מב, א (ד"ה בגמרא אמר) שלא היה פשוט לו שאיסור פס"ר הוא דאורייתא לכו"ע.]

יש נוקטים שזה איסור דרבנן

(36) בביאור הגר"א סקל"ח וסקס"ט כתב בשם התרוה"ד, שפס"ר מותר באמירה לגוי מפני שאיסור פס"ר דרבנן (ונחלק עליו, דפס"ר דניחא ליה הוא דאורייתא), וצ"ע במקור הביאווה"ג, דהתרוה"ד כותב רק שאינו מתכוון ופס"ר מותר בדרבנן (כבפנים), העיר בזה נשמת אדם הל' שבת כלל כ סק"י.

ובאגלי טל (מלאכת חורש סקכ"ב אות כא ומלאכת האופה סקנ"ה אות ה, וכן באבני נזר או"ח סי' קיז אות ו) כתב, שהתרוה"ד סי' רסה סובר שפס"ר אינו מלאכת מחשבת ואסור רק דרבנן, שכתב "ולגבי חילול שבת כו' בעינן מלאכת מחשבת [להתחייב], ואפי' פסיק רישיה פטור מן התורה לרבי שמעון במלאכת שבת", ע"כ. אבל לענ"ד התרוה"ד כותב זאת רק בדרך את"ל ליישב דברי הטור בהל' מילה, וממשיך שאי"ז מיישב. ואכן בהמשך כותב ביישוב הטור, שפס"ר דניחא ליה אסור דאורייתא ורק בדלא ניחא ליה אינו אסור דאורייתא, עיי"ש. וחי' חתם סופר מס' שבת מהדו"ח קלג, א (ח"ב עמ' קצג ד"ה באומר) פירש בתרוה"ד באו"א.

[וכן האג"ט (שם) כותב בשם הריב"ש סי' שצד שסובר כתרוה"ד סי' רסה, ע"כ. וצ"ע בכונתו, שהריב"ש מאריך שפס"ר דלא ניחא ליה אסור מדרבנן (דלא כשי' הערוך שמוטר), וא"כ בודאי שלדעתו פס"ר דניחא

בכ"מ נוטים שאסור דרבנן³⁷. והרי גם במדובר כאן לא איכפת ליה ממלאכת האיסור דהבערת וכיבוי הגחלים שנעשית בפס"ר (דרוצה רק בהוצאת התבשיל) – אבל באמת אי"ז טעם ההיתר באמירה לגוי, דפשטות הפוסקים שלא חילקו וגם אמירה לגוי באינו מתכוון ופס"ר דניחא ליה מותרת³⁸, ולכן צ"ע טעם ההיתר (ראה ביאוה"ג סקס"ט

באמירה לגוי מותר גם פטיק רישיה דניחא ליה ובאמת אמרו בגמ' (קג, א ורש"י), בתולש עשבים וקנים בשדה של חבירו, שבאם אינו מכוון ליפות את הקרקע אינו חייב משום היפוי בכל שהוא (כשיעור חיוב חורש), שאף שהיפוי הוא פס"ר אבל בקרקע חבירו לא איכפת לו מהיפוי, ולא אמרו בזה דמודה ר"ש כו' (בראשונים זה נק' בד"כ פס"ר דלא ניחא ליה) – שאינו נהנה מהמעשה שנעשה מאליו בפס"ר). ותוס'

ולכן נק' כאינו מתכוון לחימום התבשיל והאמירה מותרת (ואילו ה"ט"ז סובר שאינה כוונה טפלה ולכן אוסר את האמירה), עיי"ש. אבל באבני נזר או"ח סי' רנ (אות ז) מחדש סברא, שלגוי לא איכפת אם התבשיל יתחמם, כיון שאם התבשיל לא יתחמם ע"י היסק התנור, לא יאמרו לו לחממו לאחר ההסקה (שזה אסור מאמירה לגוי מפני שמכוון לבישול), ולכן אין לו שום כוונה בהסקה לחימום התבשיל (ולא רק כוונה טפלה שאינה נחשבת), ע"כ. אמנם הפוסקים לא סוברים סברא זו (כנ"ל), אולי מפני שכיון שהגוי התחיל בדרך חימום התבשיל, שהניחו אצל התנור, אומרים שיש לו כוונה בהסקה גם לחימום התבשיל (רק שהיא כוונה טפלה לכוונה לחימום הבית לפי רוב הפוסקים). אמנם עצ"ע אם הבישול הוא גם פס"ר דניחא ליה לגוי (שנהנה ממנו), כסברת האבנ"ז שלגוי לא משנה אם התבשיל יתחמם. ואכן לסברא זו לא שייך באמירה לגוי פס"ר דניחא ליה (שהרי לא יאמרו לו לעשות שוב בשביל מלאכה האסורה).

ואולי י"ל בכל זה, שמדובר גם כשכוונת הישראל לתת לגוי ליהנות מהמלאכת איסור שתיעשה באינו מתכוון ופס"ר, וזה

(37) ראה להלן ציון 43 וש"נ, וראה שוע"ר סי' שיט סכ"ט, סי' שכ סכ"ד, סי' שלו ס"ט, סי' שלו ס"א, סי' תקכג ס"ב, ועוד, וכן בכמה מהמקומות המצוינים לעיל ציון 34 מדובר לכאור' בפס"ר דלא ניחא ליה והותר רק באמירה לגוי.

(38) וכ"ה לשון רבינו בכ"מ (סי' רנט ס"ז, סי' רעז ס"ה, סי' שלו סוס"ב), שכל פטיק רישיה מותר באמירה לגוי.

והנה בפשטות כ"ה בדין דלהלן סכ"ח, שמותר לומר לגוי ליתן תבשיל לח וקר אצל התנור ויסיק את התנור לצורך חימום הבית והתבשיל נרתח, שמדובר בפס"ר דניחא ליה, שרוצה בחימום התבשיל ולצורך זה העמידו אצל התנור.

כיצד שייך ניחא ליה לגוי שעושה במלאכת ישראל

אבל יש לעיין, שהעיקר בהיתר אינו מתכוון ופס"ר באמירה לגוי הוא שהגוי אינו מתכוון, ראה להלן ציון 40, והאם גם ביחס לגוי זה פס"ר דניחא ליה בחימום התבשיל. ובהקדים, שהפוסקים דלהלן סכ"ח מבארים, שאמנם הגוי מתכוון בהסקה גם לחימום התבשיל (שהעמידו אצל התנור לצורך זה), אבל היא כוונה טפלה לכוונה בהיסק לצורך חימום הבית,

באמירה, וכשהישראל לא מזכיר באמירתו לגוי שיעשה מלאכת איסור – האמירה מותרת.

ובהשקפה ראשונה נבאר זאת ע"פ דברי רש"י (ע"ז טו, א סוד"ה כיון): "אבל על השבת לא נצטוו בני נח, ומה שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים עשה לי כך זהו משום 'ממצא חפצך ודבר דבר', דיבור [של חולן] אסור" (שבת קיג א"ב), ויש לומר שכשלא מזכיר בדיבורו עשייה אסורה ואין דיבור של חול, אין איסור אמירה לגוי אף שיוצא מזה בפס"ר מעשה איסור (כ"כ ישועות יעקב סק"ד בביאור דין זה).

שמפקפק בהיתר התרוה"ד מטעמים ע"ד מ"ש לעיל)³⁹.

איסור אמירה לגוי חמור מאיסורי ממצא חפצך ודבר דבר

י. הנה המ"א מביא מההגהות מיימוניות שההיתר הוא "דאין אומרים לו לא לכבות ולא להבעיר אלא לסלק המאכל" (כנ"ל אות ט), ובמקור הדברים בהגמ"י כתוב "אין אומרים לו לא לכבות ולא להבעיר ואיהו איסורא קעביד", היינו שבאמת הגוי עשה מלאכה רגילה (כפי שישראל העושה באינו מתכוון ופס"ר הוא כעושה בכוונה), אבל איסור הישראל הוא

כיון שאין בו מעשה

(39) בתוספת שבת סקכ"א וסקנ"ב ומחצית השקל סקמ"א ומשנה ברורה סקצ"ט כתבו, שהקילו באמירה לגוי ופס"ר יותר מבפס"ר דשאר איסורים דרבנן כיון שאמירה לגוי היא שבות דלית ביה מעשה, ע"כ. וזה בדומה לגמ' עירובין סח רע"א בטעם היתר אמירה לגוי במקום מצוה. ויש לעיין במקור להתיר מטעם זה, אמירה לגוי ופס"ר גם שלא במקום מצוה. יתירה מכך, להלכה נפסק שאמירה לגוי במקום מצוה מותרת רק במלאכה דרבנן, שזה שבות דשבות, ראה להלן בפנים אות י וש"ג, אבל אמירה לגוי בפס"ר אינה שבות דשבות, דפס"ר אסור בישראל דאורייתא, כנ"ל בפנים.

בהגהות הגר"ב פרענקיל והגהות אשל אברהם מבארים בהבנת ההיתר, שהישראל אינו שולח את הגוי לדבר שנעשה בפס"ר, כיסוד דברי רבינו דלהלן בפנים, אבל בפרטי ההסבר כתבו באו"א ממ"ש להלן בהבנת רבינו, עיי"ש.

ניחא לגוי, ובעצם זה צריך להיות אסור, כיון שאסור לומר לגוי לעשות מלאכה אפי' לצרכו בכלי הישראל, סי' שז סל"ה ובכ"מ, ולכן אמרו שפס"ר אפי' דניחא ליה מותר באמירה לגוי, וכך מותר לומר לו לעשות מלאכה ותיעשה מלאכה אחרת בפס"ר ויהנה ממנה וניחא ליה. ולזה כוונת רבינו שמדגיש (כנ"ל) "שכל פסיק רישיה מותר באמירה לגוי".

וכיו"ב בדין דסכ"ח הנ"ל שהגוי מסיק את התנור והתבשיל נרתח מאליו, ואמרו שכוונת הגוי בהסקה גם לחימום התבשיל, אבל היא כוונה טפלה לכוונה בהיסק לצורך חימום הבית - ונבאר שכוונת הגוי בהסקה לחימום התבשיל מפני שרוצה לאכלו, והפוסקים נקטו מקרה זה להדגיש שאעפ"כ מותר אמירה לגוי, כיון שהגוי רוצה בעיקר שלא יאמרו לו לחמם שוב את הבית והכוונה לתבשיל היא טפלה, ומתורץ קושיית האבני נזר הנ"ל.

יש אומרים שפסיק רישיה באמירה לגוי קל

לעשות בעצמן", היינו שהוא בעיקר איסור בפנ"ע.

ובאמת המ"א ורבינו כותבים בדין הסקת התנור ע"י הגוי והתבשיל מתחמם מאליו, שמותר דוקא מפני שהגוי מכוון בהסקה בעיקר לחימום הבית (כנ"ל אות ט) (ודעת הט"ז שהגוי מכוון בהסקה גם לחימום התבשיל ולכן אסור לומר לו להסיק (ראה להלן סכ"ח)), ולמדנו שלא מספיק שהישראל מזכיר מעשה המותר באמירה גרידא, אלא דוקא אם (בנוסף) הגוי מכוון (בעיקר) לדבר המותר באמירה ואינו מכוון לדבר האסור באמירה, זה מותר. אבל צ"ע בהבנת ההיתר שהגוי אינו מכוון, והרי הוא עושה מעשה (שבישראל) הוא מלאכה רגילה (כדברי ההגמ"י הנ"ל) מדאורייתא (כנ"ל אות ט), ומה זה שונה מאמירה לגוי לעשות בכוונה מלאכה אסורה. וכן הישראל יכול לבוא מאמירה זו לעשות כן בעצמו (כסברת הרמב"ם) ויעבור מדאורייתא (כנ"ל).

אמירה לגוי מדין שליחות וגם כדי שלא יבוא הישראל לעשות בעצמו

יא. והנה רש"י כתב בכ"מ (שבת קנ"ג, א ד"ה מאי טעמא, ע"ז כא, א - כב, א בכל הסוגי'), שאיסור אמירה לגוי לעשות מלאכה בשבת הוא מפני שהגוי עושה בשליחות הישראל. וכוונתו בפשטות ע"פ הגמ' (ב"מ ע"א, ב ורש"י), שאכן מה"ת אין דיני שליחות בגוי, אבל חכמים החמירו שיש שליחות בגוי בכדי לאסור. ולכן גוי שלוח מעות מישראל בריבית ובא להחזירם לו, ומצא ישראל אחר לגוי ואמר לו תן לי את המעות ואני אעלה לך רבית כמו שאתה מעלה למלוה, ועמדו לפני המלוה ואמר

אבל אי"ז מספיק, כיון שבאמת איסור אמירה לגוי חמור מאיסורי "ממצא וחפצך ודבר דבר" שלא להתעסק או לדבר בעניני חול (המדוברים בסי' שר"ש), כפי שאסור לומר לגוי אפילו קודם השבת שיעשה מלאכה בשבת (טוש"ע סי' שז ס"ב, שו"ע סי' ט"ו), וכן כשגוי עושה אפי' מעצמו בשבת מלאכה בכלי ישראל לצורך ישראל, והישראל רואהו הוא חייב למחות בו שלא יעשה (שר"ע סי' רנב ס"ב, מ"א סי' רעו סק"ד וסק"ד וסי' שכה סק"ל, שו"ע סי' רנג וסי' רנב וסי' רעו בכ"מ, ועוד). ואפילו כשגוי עשה מלאכה בשבת מעצמו לצורך ישראל בכלים שלו ובלא ידיעת הישראל, אסור לישראל ליהנות מהמלאכה בשבת, גזרה שמא יאמר לגוי לעשות (שו"ע סי' רנג ס"ב וסי' שכה ס"ט ובכ"מ, ראה להלן סכ"ה אות ט). וקשה לומר שכ"ז הרחקות לאיסורי "ממצא וחפצך ודבר דבר" גרידא. וכן באיסור אמירה לגוי קי"ל שהוא שבות גמור ואסור במלאכה דאורייתא גם לצורך מצוה (סי' רעו ס"ב ברמ"א וסי' שז ס"ה בשו"ע ורמ"א ונ"ב, שו"ע סי' רעו ס"ה וסי' שז ס"ה), אבל איסורי "ממצא וחפצך" כו' מותרים כשיש בהם תועלת לצרכי שמים (טוש"ע סי' שז וסי' ואל"ף, שו"ע סי' ואל"ף). וכ"ז מראה שאיסור אמירה לגוי הוא לא רק מפני שהישראל מתעסק או מזכיר מלאכת חול אלא הוא בעיקר בזה שאומר או מניח לגוי שיעשה מלאכה עבורו.

וכן מבואר ברמב"ם (פ"ו ה"א): "אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת כו' ואע"פ שאמר לו מקודם השבת ואע"פ שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת. ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהם ויבואו

הנכרי מעצמו בשביל ישראל אסור ליהנות בשבת ממלאכתו ולמוצאי שבת עד בכדי שיעשה משום גזרה שמא יאמרו לו לעשות בשבת. וכן אם רואה עושה מלאכה בשבת בשבילו פעמים שצריך למחות כגון אם יגיע לישראל ריוח ממנה אפילו לאחר השבת". וכן כותב רבינו במקומות רבים שבאמירה לגוי הגוי עושה בשליחות הישראל.

ובכמה מקומות מפרט רבינו יותר: באיסור אמירה לגוי ישנם שני איסורים: א. איסור עשיית גוי מלאכה בשביל הישראל, וגם כשעושה הגוי מעצמו צריך הישראל למחות בידו, כדברי הגמ' (קכא, ב) "גבי נכרי דקא עביד לדעתיה דישראל, מי שרי" [שגוי שבא לכבות דליקה ומתכוון להנאת ישראל אסור להניח לו לכבות]. טעם האיסור: כשעושה בשביל ישראל ה"ה שלוחו ממש, והר"ז כאילו עשה הישראל בעצמו ששלוחו של אדם כמותו, דיש שליחות לנכרי לחומרא כמ"ש ההגמ"י (הב"ל). ב. איסור אמירה לגוי לעשות מלאכה בשבת, שגם בגוי שעושה מלאכה בשביל עצמו, אסור לומר לו לעשות בכלי הישראל, שנראה כשלוחו. [ומבאר רבינו, שהאיסור בעצם עשיית הגוי בשביל הישראל חמור מהאיסור באמירת הישראל, ורואים זאת בדין ישראל השוכר מכס ובדין חליבה במקום צעב"ח, שהאיסור בעשיית הגוי בשביל הישראל לא הותר וצריך שהגוי יעשה בשביל עצמו, והאיסור באמירה אליו לעשות בכלי הישראל הותר] (ראה בב"ז: סי' רמד סי"ב, סי' רסג ק"א סק"ח "הענין הוא" כו', סי' שה סכ"ט, סי' שז סל"ה). ואכ"מ להאריך בכל המדובר באות זו.

לגוי ליתנם לישראל אחר הר"ז אסור, שהגוי שלוחו של הישראל המלוה בנתינת המעות ובקבלת הריבית, ושלוחו של אדם כמותו, והוא ריבית מישראל לישראל. ורש"י סובר שדין זה הוא לא רק בריבית אלא גם בשאר איסורים. וכ"כ בהגהות מיימוניות (פ"ו אות ב) בטעם איסור אמירה לגוי בשבת: "אסור ליתן לנכרי מעות בערב שבת שיקנה לו למחר ביום השוק, כי יש שליחות לנכרי לחומרא". והאחרונים דנים הרבה בשיטה זו.

ורבינו כתב בסי' רמג ס"א: "אסור חכמים לומר לנכרי לעשות לנו מלאכה בשבת בין בחנם בין בשכר ואע"פ שאומר לו מקודם השבת שיעשה בשבת ואע"פ שאינו צריך לאותה מלאכה עד לאחר השבת, שכשהנכרי עושה בשבת הוא עושה בשליחות הישראל, ואע"פ שאין אומרים שלוחו של אדם כמותו מן התורה אלא בישראל הנעשה שליח לישראל כו' אבל הנכרי אינו בתורת שליחות מן התורה מכל מקום מדברי סופרים יש שליחות לנכרי לחומרא כו'. ועיקר האיסור אמירה לנכרי בין בשבת בין ביו"ט אינו אלא מדבריהם כדי שלא תהא שבת קלה בעיני העם ויבאו לעשות בעצמן וכן ביו"ט ואפילו בחולו של מועד וכן בשאר כל איסורין שבתורה כמו שיתבאר במקומן". היינו שמביא את הטעמים של הרמב"ם ורש"י יחד, שמפני שלא יבואו לעשות בעצמם גזרו שליחות באמירה לגוי, ומבאר שאיסור אמירה לגוי בכה"ת ובשבת הוא אותו איסור.

וממשיך בס"ב: "והפליגו חכמים באיסור זה וגזרו בו גזרות, כגון אם עשה

ומובן שב' הנק' שהוזכרו בפוסקים בהיתר אמירה לגוי לעשות אינו מכוון ופס"ר (דלעיל ריש אות ט), כוונתם אחת: א. הישראל אינו אומר לו לעשות דבר האסור (כדברי ההגמ"י), שאם היה אומר לו היה שולחו לכך (מפני עצם האמירה, ויתירה מכך, מפני שהגוי היה מכוון בעשייתו לדבר זה לצורך הישראל). ב. הגוי אינו מכוון למלאכת האיסור (כדברי המ"א), שאם היה מכוון למלאכת האיסור לצורך הישראל היה נעשה שולחו גם בלא אמירת הישראל וצריך למחות בידו (כנ"ל אות יא).

ואלו דברי רבינו כאן: "ואף שכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור לומר לנכרי לעשותו, מכל מקום כאן שהאיסור נעשה מאליו בלא מתכוין והישראל אינו אומר לו כלל לעשותו [שאם היה אומר לו היה הגוי מכוון לכך], אלא שולחו לעשות דבר המותר [ואין גם איסור בעצם האמירה], אם כן אף שמאליו נעשה האיסור [ופס"ר בישראל העושה דינו כמלאכה בכוונה], הרי לא נעשה בשליחות הישראל, שהישראל לא צוהו על ככה [ולכן הגוי אינו מכוון ואינו עושה בשליחותו, כנ"ל], והנכרי אינו מוזהר כלל על השבת אלא שאסור לנו לשלחו לעשות איסור" [איסור אמירה לגוי הוא מדין שליחות וכאן אין שליחות, כנ"ל]⁴⁰.

היתר פטיק רישיה הוא מפני שהגוי אינו מכוון ואינו שולחו

יב. ועפ"ז יובנו דברי רבינו כאן, בהקדים: רבינו לשיטתו שעיקר איסור אמירה לגוי הוא מפני שנעשה שולחו והר"ז כאילו עשה הישראל בעצמו, וסובר שבמקרה שישראל שולח גוי לעשות דבר א' בכוונה (המותר באמירה) וייצא ממנו בפס"ר דבר נוסף שלא בכוונה (האסור באמירה), אין גדר שליחות על הדבר שהגוי עושה בלא כוונה. והטעם דשליחות אינה חלה על מלאכה שהשליח אינו מתכוון אליה וממילא אינו עושה אותה עבור המשלח. ולכן, אפילו שישראל עצמו העושה באינו מכוון ופס"ר, דינו ממש כמכוון (כנ"ל אות ט), אבל אמירה לגוי העושה איסור באינו מכוון ופס"ר מותרת, כיון שהגוי אינו עושה זאת עבור הישראל וממילא בשליחותו.

ואמנם באמירה לגוי אסור גם לומר לו שיעשה מלאכה עבור עצמו בכלי הישראל, מפני ש"נראה כשולחו" (כנ"ל אות יא), אבל איסור זה נאמר באמירה לגוי לעשות איסור, משא"כ כשאומר לו לעשות דבר המותר באמירה ויוצא מזה דבר האסור, שלא נאמר בזה איסור "נראה כשולחו".

פשטות המ"א דשם), שהגוי מתכוון בעיקר לדבר ההיתר, וכ"ה להלן סכ"ט אות ב, וראה גם ציון 688 אות א, ויש ללמוד, שאפילו אם הישראל מתכוון בעיקר לעשיית האיסור (אבל הגוי אינו מתכוון לכך, שהישראל לא הזכיר בציווי על

צירוף כוונת הישראל למעשה הגוי (40) א. להלן סכ"ח בדין הסקת התנור ע"י הגוי ויתחמם התבשיל, נפסק שהכוונה בהסקה לחימום הבית עיקרית, והכוונה לחימום התבשיל טפלה ואינה נחשבת, עיי"ש. והנה רבינו מבאר שם (וכן

בקדירה, שגם במדובר בקצוה"ח יש שליחות על עצם המעשה, ולכן כוונת המשלח מצטרפת בכדי לעשות את החלות קנין.

אמנם יתכן דלפמ"ש שו"ת חתם סופר או"ח סי' רא (ד"ה ופשוט) דלא שייך שליחות במעשים דעלמא, אלא רק בקיום מצוה ועבירת עבירה וקנין וכיו"ב, שיש ללמוד במדובר בקצוה"ח, שללא כוונת המשלח אכן אין כאן שליחות, שהרי זה מעשה בעלמא, והקצוה"ח סובר שאעפ"כ כוונת המשלח מצטרפת לעשות שיהיה חלות של שליחות על מעשה קנין. ולפ"ז כן יהיה לדעתו (במקרה הראשון הנ"ל) באמירה לגוי שעושה באינו מתכוון ופס"ר, שכוונת המעשה של המשלח תצטרף למעשה הגוי ותגרום שיהיה חלות של שליחות על מעשה הנעשה בכוונה, ולא יסבור כפסק רבינו.

אבל רבינו מחלק בין שני המקרים דאמירה לגוי הנ"ל, כנ"ל ציון זה אות א, וזה מורה לכאוי שאינו סובר כהבנת החת"ס בגדר שליחות, אלא לדעתו יש שליחות על מעשה בעלמא (הנעשה בכוונת עשייה). ולכן כוונת המשלח מצטרפת למעשה שליחות זה (כנ"ל באמירה לגוי ליתן המים בקדירה הקבועה).

ועצ"ע אם מפני זה יפסוק רבינו גם בסתם שליחות כקצוה"ח, או שצירוף כוונת המשלח למעשה הגוי הוא חידוש בדין שליחות לגוי לחומרא (וצ"ע במקורו).
ג. באבני נזר או"ח סי' רנ (אות ח"א) דן באומר לגוי לעשות מעשה איסור באינו מתכוון ופס"ר, אבל הישראל מתכוון למעשה האיסור, וכתב שלפסק רבינו שאיסור אמירה לגוי הוא מדין שליחות,

ההסקה את המטרה בחימום התבשיל, אלא בציווי זה בסתם מובן לגוי שהוא בעיקר בשביל חימום הבית) אי"ז אוסר. ולדברי רבינו כאן הפי' בזה, שאין שליחות על מעשה שנעשה ע"י השליח באינו מתכוון (מהסברא שנכתבה בפנים), ואי"ז משנה שהמשלח התכוון בליבו לכך.

והנה ראה להלן ציון 700 אות א, לענין ישראל שאמר לגוי ליתן מים בקדירה הקבועה בתנור (ולחסיק את התנור בהיתר), וכוונת הישראל שיתחממו המים (ואז יש איסור שהייה בנעשה ע"י ישראל), אבל הגוי אינו מתכוון לכך, שנתנית המים אסורה מדין אמירה לגוי להשהות. היינו שמצרפים את כוונת הישראל לנתנית הגוי ובכך נהיית מלאכת איסור, עיי"ש.

ולמדנו שרבינו מחלק: כאשר הגוי עושה באינו מתכוון, ומעיקרא אין במעשה זה שליחות, כוונת המשלח לא תשנה בזה. אבל כאשר הגוי עושה בכוונת עשייה (שנותן את המים בידים, ומעשה זה הוא המלאכת איסור שהייה בישראל, כמבואר שם) ובכך יש שליחות על המעשה, כוונת הישראל מצטרפת לעשיית הגוי וגורמת מלאכת איסור. [ויש בדין האחרון חידוש נוסף, שהרי עצם השליחות אצל גוי היא חידוש וישנה רק לחומרא, כנ"ל בפנים אות יא, ועדיין רבינו סובר שהיא חלה במקרה זה על מעשה כזה, שהמלאכת איסור שבו היא רק מפני הצירוף].

ב. והנה הקצוה"ח סי' ערה סק"ג מדבר בשולח שליח לעשות מעשה קנין בדבר הפקר והשליח אינו יודע שהכוונה לקנין, והקצוה"ח סובר שכוונת המשלח לקנות מצטרפת למעשה השליח והמשלח קנה. ואולי יש לדמות זאת למשמעות רבינו הנ"ל בישראל שאמר לגוי ליתן מים

(סוכה לג, ב) דכיון שא"א למעשיו בלא המלאכה שתיעשה מאליה "כמתכוין חשיב ליה", ובערוך (ערך פסק, הא'): "ואם אמר אינו מתכוון כו' אין ממש בדבריו אלא הרי הוא כמתכוון כו' ורוצה הוא", וכן ברכינו חננאל (שבת קלג א): "כל דבר שמתברר מעשיו לאותה מלאכה אין אומרים שלא היתה כוונתו לכך", ובמקו"א (סוכה לג, ב): "אמרין איערומי קא מערים" (בכך שאומר שאין כוונתו לכך).

וטעמם בפשטות: כיון שרבי שמעון סובר שדבר שאינו מתכוון מותר, לכן צ"ל שהסיבה שמודה בפס"ר שאסור דאורייתא (כנ"ל אות ט) היא מפני שבמקרה זה הוא כמתכוון. ועוד, דבשבת "מלאכת מחשבת [בלבד] אסרה תורה" (ב"ק כו, ב ובכ"מ), ולכן החיוב בפס"ר בשבת (כנ"ל) מורה שבפס"ר האיסור נעשה במחשבה (כמ"ש תוס' בכ"מ)⁴¹ — ובודאי זה מפני שהוא כמתכוון למלאכה⁴².

[וכ"ה דעת האחרונים בדרך כלל, שבאינו מתכוון ופס"ר דניחא ליה הוא כמתכוון למעשה האיסור. ועפ"ז מבארים את המחלוקת שהובאה בתוס' בכ"מ⁴³ ושאר, בדין פס"ר דלא ניחא ליה לדעת רבי שמעון (ראה לעיל (אות ט בסופה) שאין

בנעשה על ידי גוי בפסיק רישיה אין גם איסור ליהנות

]והנה כשגוי עושה מלאכה בשבת לצורך ישראל אפילו מעצמו בכלים שלו ובלא ידיעת הישראל, אסור לישראל ליהנות מהמלאכה בשבת (כפשטות הדינים דסי' שבה ועוד, ואי"צ להאריך), והיינו שאיסור הנאה ממלאכת גוי הוא גם כשהגוי עשה שלא בשליחות הישראל, אבל בדין דלהלן סכ"ח מותר ליהנות מחימום התבשיל שנעשה ע"י הגוי בפס"ר, והרי להיתר הנאה לא מספיק ההיתר שהגוי עושה שלא בשליחות הישראל כנ"ל. הביאור: לפי הנפסק שאיסור הנאה ממעשה גוי בשבת הוא בכדי שלא יאמר לו לעשות (ראה להלן סכ"ה אות ט וש"ט), מובן שאין איסור הנאה ממלאכה שאין בה איסור אמירה (כנפסק כאן). בביאור יותר: לסברא הנ"ל שכשגוי עושה שלא במתכוון אי"ז נחשב שעושה לצורך הישראל (ולכן אמירה מותרת), מובן שכיו"ב מלכתחלה המעשה שבת לא נאסר].

יש אומרים שפסיק רישיה הוא כמתכוון יג. ויש להוסיף בהבנת דברי רבינו, בהקדים הקושיא: בטעם איסור אינו מתכוון ופס"ר לרבי שמעון, כתב רש"י

41 שבת מא, ב ד"ה מיחם, יומא לד, ב ד"ה הני מילי, סנהדרין פה, א ד"ה ורבי. 42 כ"כ באבני נזר או"ח סי' רנ אות יב.

43 שבת קג, א ד"ה לא צריכא וד"ה בארעא, יומא לה, א ד"ה הני מילי, כתובות ו, א ד"ה האי, כריתות כ, ב ד"ה סבירא, ועוד.

ולדברי הקצוה"ח הנ"ל, כוונת המשלח תאסור בדין המדובר כאן, ע"כ. וכ"כ שו"ת ארץ צבי סי' סז. ולא הביאו ממשמעות רבינו הנ"ל ציון זה אות א.

[האבני נזר עצמו (שם ובכ"מ) וכן הרבה אחרונים חולקים על הקצוה"ח וסוברים שא"א להשתמש בכוונת המשלח להשלים את מעשה השליחות, ואכ"מ].

מתכוון ופס"ר (או אם הגוי עושה כן אפי' מעצמו לצורך הישראל), הר"ז כמו שהישראל שולחו לעשות גם את הדבר האסור כיון שהגוי כמכוון לכך, ולכאו' אי"מ דברי רבינו.

יש אומרים שפסיק רישיה אינו כמכוון יד. הביאור, דלרבינו יש שיטה אחרת בזה להלכה, בהקדים דברי הרמב"ם (פ"א ה"ו): "עשה מעשה ונעשית בגללו מלאכה שודאי תעשה בשביל אותו מעשה אע"פ שלא נתכוין לה חייב. שהדבר ידוע שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה", ויש ללמוד בדבריו, שהחויב בפס"ר דניחא ליה הוא כפשוטו, אע"פ שאינו מכוון, ואין מחדשים שבפס"ר נחשב שמכוון למלאכה. ויש לבאר, שבמקרה

בזה איסור תורה), שדעת תוס' ועוד שיש בזה איסור דרבנן, כדין מלאכה שאינה צריכה לגופה לדעת ר"ש (משנה צג, ב ובכ"מ), ודעת הערוך שאין בזה כלל איסור, והאחרונים מבארים שלתוס' כל פס"ר הוא כמכוון מפני שידוע שתיעשה המלאכה, ולכן גם פס"ר דלא ניחא ליה דינו כעושה מלאכה אבל אצל"ג (שאינו צריך לה אלא רק למלאכה שמתכוון אליה) ואסור מדרבנן, אמנם לערוך בפס"ר דניחא ליה הוא כמכוון למלאכת האיסור מפני שיש לו הנאה ממנו, ואילו בפס"ר דלא ניחא ליה אינו כמכוון ומותר, ואין זה דומה למלאכה שאצל"ג שהוא מכוון למלאכת האיסור רק שאצל"ג⁴⁴].

ולפ"ז כשישראל אומר לגוי לעשות דבר המותר ויוצא מזה דבר אסור באינו

ג. בתוס' שבת (מא, ב ד"ה מיחם) ויומא (לד, ב ד"ה הני מילי) כתבו, שלאינו מתכוון ופס"ר שיש ממנו איזה הנאה, הגמ' נמנעת מלקרוא אינו מתכוון ומעדיפה לקרוא מלאכה שאצל"ג, אבל לפס"ר שבדאי לא ניחא ליה קוראים אינו מתכוון. ולמעשה נוקטים שם בשני המקרים, שדינם כמלאכה שאצל"ג (ולרבי יהודה חייב מה"ת), כשיטתם בדין פס"ר שלא נח"ל, כמ"ש בפנים. והנה להבנת האחרונים שבפנים יוצא, שהגמ' קוראת אינו מתכוון אפילו למקרה שנחשב כמתכוון ממש (כלשון תוס' יומא שם "וכיון דהוי פסיק רישיה כמתכוין דמי", והרי דינו כמלאכה שאצל"ג) רק בשביל להדגיש דלא ניחא ליה. ואכן בתוס' כריתות (כ, ב ד"ה סבירא) משמע שנוקטים, שלשיטת הערוך זה יובן טוב יותר, כיון שפס"ר דלא ניחא ליה דינו שמותר כאינו מתכוון.

44) א. ראה דרוש וחיידוש לרעק"א מערכה י ביומא לד, ב (אות ח ואילך). חיידושי חתם סופר מהדו"ח שבת קג, א (ח"ב עמ' פ, פב), קלג, א (עמ' קצז), יומא לד, ב (עמ' סה, עד), ובכ"מ. קובץ שיעורים כתובות אות יח (באו"א קצת), ועוד.

וראה גם בהרחבה במרכבת המשנה ריש הל' שבת, שלומד בחיוב פס"ר, שהוא כמכוון למלאכת האיסור.

ב. ההבנה הנ"ל בדעת הערוך, מתאימה לשי' תוס' ועוד ראשונים בדעת הערוך, שפס"ר דלא נח"ל מותר כיון שאינו מכוון (ואכן ישנו היתר זה גם בשאר איסורים ולא רק בשבת), אבל שי' הרא"ש (פי"ד סי' ט) והר"נ (מ, ב ד"ה אלא) בדעת הערוך שההיתר הוא מפני שאינו מלאכת מחשבת ובשבת דוקא ולא בשאר איסורים שאי"צ שם מלאכת מחשבת, ומשמע שגם לערוך פס"ר הוא תמיד כמכוון.

למלאכה כל עיקר אלא שהיא נעשית בהכרח, כגון שסגר פתח ביתו והיה שם צבי, שהוא לא כיון לשמירת הצבי אלא שהמלאכה נעשית בהכרח. אבל מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא מתכוין לגוף המלאכה אלא שאינו מכוין לתכליתה. מיסוד ה"ר אברהם החסיד בשם אביו ז"ל, ע"כ (הובא במ"א סי' רעח). ובפשטות כוונת הר"א לבאר את החילוק בין פס"ר דניחא ליה (שנהנה מצידת הצבי) לבין מלאכה שאצל"ג, מפני שהרמב"ם פוסק שחייב בשתייהם – אבל בשתי הלכות נפרדות (שם ה"ד), ומבאר הר"א, שבפס"ר דניחא ליה הוא אינו מתכוון למלאכת האיסור משא"כ במלאכה שאצל"ג⁴⁵.

שאינ מוכרח שע"י מעשיו תיעשה המלאכה, לדעת ר"ש הכוונה למלאכה דוקא משייכת אותה אליו, ובלא כוונה אי"ז נחשב שהוא עשאה ולכן אינו חייב. אבל במקרה ש"הדבר ידוע" שע"י מעשיו תיעשה המלאכה, אי"צ לכוונה בכדי לשייכה אליו וחייב גם כשאינו מכוון. וכן לענין הצורך במלאכת מחשבת בחיובי שבת, שזה ש"הדבר ידוע" שתיעשה המלאכה זה נק' כבר מלאכת מחשבת ואפי' שאינו מכוון אליה.

ובאמת בכס"מ כתב (שם ה"ז): "מצאתי כתוב, ההפרש שיש בין מלאכה שאינה צריכה לגופה ובין פסיק רישיה ולא ימות הוא, דגבי פסיק רישיה אינו מכוון

ב. ועצ"ע בהקדים: להבנה שבאם "הדבר ידוע" שתיעשה המלאכה אי"צ לכוונה, נראה שאין חילוק בין פס"ר דניחא ליה לפס"ר דלא ניחא ליה בדין אינו מתכוון, וצריכים ללמוד בטעם הגמ' קג, א שלר"ש בפס"ר דלא נח"ל פטור, שזה רק מדין מלאכה שאצל"ג שלר"ש פטור עליה, כדברי התוס' בכ"מ, ראה לעיל בפנים אות יג, ולפ"ז לרמב"ם שפוסק שמלאכה שאצל"ג חייב עליה, כנ"ל בפנים, חייב באינו מתכוון ופס"ר אף דלא ניחא ליה. אמנם לשון הרמב"ם בחיוב אינו מתכוון ופס"ר (בהמשך ה"ו שהובאה בפנים): "כיצד הרי שצרך לראש עוף לשחק בו לקטן וחתך ראשו בשבת אע"פ שאין סוף מגמתו להריגת העוף בלבד חייב, שהדבר ידוע שאי אפשר שיחתוך ראש החי ויחיה אלא המות בא בשבילו, וכן כל כיוצא בזה", ובלשון "בלבד" אפשר לדייק שהוא רוצה בהריגת העוף וחייב בפס"ר דניחא

(45) א. וכ"מ בספר ברכת אברהם (תשובות ר"א בן הרמב"ם) סי' יט: "אבל בפסיק רישא ולא ימות חיובא איכא בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון, דמאחר שידע שהאיסור יעשה בודאי ושמחשבתו [למלאכה המותרת] אינה נעשית אלא בעשיית המלאכה [האסורה] הרי חיוב לעשות המלאכה [האסורה] ולפיכך חייב חטאת ומלאכת מחשבת קרינן ביה, כגון האי דפסיק רישיה של עוף אע"פ שאין סוף כוונתו למיתתו [ראה להלן ציון זה אות ב מהרמב"ם] הואיל והוא ידוע שהמות בא בחתיכת ראש העוף וחיוב לחתוך ראשו הרי חושב למיתתו וחייב חטאת", ובהמשך: "ואם בשאין סוף מגמתו לאיסור אלא האיסור ייעשה בודאי בשביל כוונתו המתרת, זה הוא שפירש אותו כל מבין" [את איסור פסיק רישא]. ונראה שלומד שבפס"ר יש מחשבה למלאכת האיסור אע"פ שאין כוונה.

על פקיקה זו [ראה גמ' קיא רע"ב], **שהדבר ידוע** שנוח לו בין הנסחט מהנעורת לתוך הכלי שיוכל ליהנות ממנו כשיהיה בכלי, אבל כשיהיה בלוע בנעורת אין לו בה הנאה של כלום והרי זו מלאכה הצריכה לגופה אע"פ שלא נתכוין לה וכן כל כיוצא בזה". היינו שכאשר "הדבר ידוע" (שהמלאכה תיעשה ו) יהנה ממנה, הר"ז מלאכה הצריכה לגופה וחייב, ואף שאינו מכוון לה⁴⁶.

וכ"כ רבינו בסי' שב סכ"א בדעת הסוברים שאסור ליתן מים ע"ג בגד, ששרייתו זהו כיבוסו, ואפילו אינו מתכוון לליבון דפסיק רישיה הוא, ומבאר רבינו שזה איסור תורה לדעתם, "שאיין זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, הואיל ומה שהבגד מתלבן נוח הוא לו אע"פ שאינו מתכוין לכך, עיין סי' רע"ח".

[ויש לומר שרבינו ילמד כן בשיטת תוס', שפס"ר דלא נחא ליה דינו כעושה מלאכה (אבל אצל"ג) (כנ"ל אות יג) — שטעמם שכל "שהדבר ידוע" שתיעשה המלאכה אין חסרון בהעדר הכוונה שלו, ובד"כ נפסק כשיטה זו (ראה לעיל ציון 37 וש"א).

(ורק לערוך פס"ר דלא נח"ל אין דינו כעושה מלאכה, כיון שסובר שחייב פס"ר הוא רק מפני הכוונה, ולדעתו הכוונה היא מפני ההנאה שיהיה לו מכך ובלא נח"ל

כן היא שיטת רבינו ובטעם שנקרא מלאכה הצריכה לגופה **מזו**, והנה ע"ע דיברנו לפסקי הרמב"ם, אבל לרבי שמעון עצמו, פס"ר דניחא ליה חייב (כנ"ל אות ט) ומלאכה שאצל"ג פטור (כנ"ל אות יג), וגם יש פוסקים כן להלכה (ראה שוע"ר סי' רעח בארוכה לענין מלאכה שאצל"ג), וקשה להבנה הנ"ל שפס"ר הוא כאינו מתכוון — דכיצד יהיה זה חמור ממתכוון ואצל"ג.

ואכן רבינו מבאר זאת בסי' רעח ס"ד: "והכל מודים בפסיק רישיה ולא ימות שחייב עליו מן התורה לפעמים [היינו כשניחא ליה, כדלהלן], וכיצד מצינו זה והלא כשאינו מתכוין למלאכה בוודאי אין צריך לגופה כלל [ובמלאכה שאצל"ל י"א שאינו חייב], מצינו בכגון שהדבר ידוע שנוח לו במלאכה שנעשית בלא כוונתו וחפץ הוא בה אע"פ שלא נתכוין לה והרי היא צריכה לו עכשיו שכבר נעשית מאליה בלא כוונתו. כיצד, כגון נקב שבחבית שמוציאין בו היין, שפוקק [הנקב] בנעורת של פשתן, שהנעורת בלועה מיין הרבה וכשמוציאה וחוזר ופוקק בה ומהדקה בחוזק אי אפשר שלא יסחוט יין ממנה ואע"פ שאינו מתכוין אלא לסתום הנקב הרי זה פסיק רישיה ואם יש כלי תחת פקיקת הנעורת שהיין הנסחט ממנה נוטף לתוכו הרי זה חייב

הל' שבת (ד"ה וראיתי בכ"מ, וראיתי יישוב), מחצית השקל סי' רעח, שפת אמת עה, א (ד"ה והנה), שדנו בקושיא זו וכתבו באו"א, ואכ"מ.

ליה דוקא, והיינו שבפס"ר דלא נח"ל הוא פחות ממכוון (וכן דעת הרבה אחרונים שלרמב"ם פס"ר דלא נח"ל מותר, כדעת הערוך), ואכ"מ.

מלאכה שאצל"ג (ראה במשנה כט, ב, שוע"ר שם סכ"ה), ולמדנו שיש איסור אמירה לגוי למלאכה שאצל"ג, ובכל זאת פוסקים שאין איסור אמירה לגוי לאינו מכוון ופס"ר (כנ"ל), וקשה כיצד מלאכה שאצל"ג תהיה חמורה מאינו מכוון ופס"ר, והרי לר"ש וי"א להלכה, מלאכה שאצל"ג היא איסור דרבנן ופס"ר דניחא ליה הוא איסור תורה (כנ"ל).

אבל זה מובן לפי הנ"ל, שהיתר אמירה לגוי לאינו מתכוון ופס"ר הוא מפני שאינו מכוון, אבל במלאכה שאצל"ג שהוא מכוון לעצם המלאכה אין היתר זה.

תקעט ד"ה ונראה), ואכ"מ.

ג. יש לעיין במקרה שעשה מלאכה באינו מתכוון ופס"ר והוא לא ידע שזה פס"ר שתיעשה, או שיש ספק אם יש כאן פס"ר (ראה בדברי רבינו בקו"א סי' רעז ס"א אימתי דינו כספיקא דאורייתא), לפי הסברות המדוברות כאן אם פס"ר חייב כיון שנק' שמכוון או שאכן מועיל בלא כוונה, ראה בזה שיעורי רבי שמעון שקאפ מס' כתובות סי' ד, חדושי רבי שמואל מס' כתובות סי' ז, ואכ"מ.

ד. לענין מ"ש בפנים שבאינו מכוון ופס"ר הוי מלאכת מחשבת, כיון שהדבר ידוע שתיעשה המלאכה ואפי' שאינו מכוון, כ"כ בחי' ר"ח הלוי על הרמב"ם פ"י הי"ז בפס"ר דלא ניחא ליה לרבי יהודה שהוא חייב, אפילו שאינו מתכוון בלא פס"ר פטור גם לדעתו מפני שאינו מלאכת מחשבת, עיי"ש (אבל בפס"ר דניחא ליה הוא סובר בסתם שזה מכוון ממש, כיון שמדבר בשיטת הערוך (והרמב"ם, לדעת

אין לו כוונה (כנ"ל אות יג))⁴⁷.

ומובן שרבינו כאן לשיטתו, ולכן כתב בטעם שאין איסור אמירה לגוי לאינו מתכוון ופס"ר, שאין שליחות על מעשה שנעשה בלא כוונה (ראה במ"ש להלן ציון 680 אות ג, וצ"ע).

אמירה לגוי בפסיק רישיה קל מאמירה במלאכה שאינה צריכה לגופה

זו. וכיו"ב כתב תהלה לדוד סי' שלו סק"ד, שדברי רבינו כאן מיוסדים על ביאור הר"א שבכס"מ, ועפ"ז מבאר דבר נפלא: במשנה ובגמ' מבואר שאסור לומר לגוי במפורש לכבות דליקה בבית הישראל (קכא, א הובא בטושו"ע סי' שלד סכ"הכו, שוע"ר שם סכ"ה ואילך). והנה כיבוי דליקה הוא

47 א. ראה לעיל ציון 44 אות ג מתוס' בכ"מ, והנה לשיטת רבינו ההבנה בתוס', שהעיקר בדברי הגמ' שפס"ר שנחשב כמלאכה הוא עדיין אינו מתכוון (ומ"ש תוס' "וכיון דהוי פסיק רישיה כמתכוין דמי", הוא לענין הדין בלבד שחייב כמתכוון). ורק שלפעמים הגמ' קוראת לפס"ר מלאכה שאצל"ג כיון שכך דינו, אבל הוא גם אינו מכוון.

ויש להוסיף: לפמ"ש בפנים יובנו דברי התוס' (פסחים כה, ב ד"ה לא) שגם אם לא אפשר ומכוון מותר לרבי יהודה, פס"ר אוסר, ובאבני נזר (או"ח סי' רנ אות יב) הקשה, מדוע פס"ר יהיה חמור ממכוון ממש והרי איסור פס"ר לרבי שמעון הוא מפני שנחשב כמכוון, אבל להבנה שבפנים פס"ר אכן חמור ממכוון, שפס"ר אסור בלא כוונה אפילו לרבי שמעון.

ב. לענין הדין שבפנים אם פס"ר הוא כמכוון, אפשר לדייק בשו"ת ריב"ש סי' שצד (עמ' תקעו ד"ה ומה שאמרו, עמ'

שהוא שבת ויצא ג"כ עם החפץ מרשות היחיד לרשות הרבים או יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים או יכניסנו מרשות הרבים לרשות היחיד, אבל אם לא היה נזכר מהחפץ משחשכה לא היה עובר על איסור של תורה, שלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת דהיינו שהוא מחשב ומתכוין לעשיית מלאכה ושגגתו שמביא עליה חטאת היא שאינו יודע שהיום שבת או שאינו יודע שמלאכה זו אסורה. ויש לומר שכוונתו לשלול מקרה שאינו מתכוון כלל לעשות מלאכה (וא"כ אינו יודע שתיעשה מלאכה האסורה), משא"כ כשמתכוון למלאכה מותרת (ולכן יודע שתיעשה ממילא מלאכה האסורה), ואכ"מ.

רח"ה) שפס"ר דלא נח"ל אינו מלאכה לסוברים שדבר שאינו מתכוון מותר, ומסתבר שהחילוק לדעתו בין פס"ר דנח"ל לפס"ר דלא נח"ל הוא, אם מתכוון למלאכה שתיעשה בפס"ר, כמבואר בפנים).

[וראה מעין זה באגלי טל מלאכת חורש סק"ב אות יג ואילך, שלענין כוונה צריכים יותר מחשבה מאשר לענין מלאכת מחשבת. ויש להעיר מהבנת הרא"ש והר"נ בערוך, ראה לעיל ציון 44 אות ב, ואכ"מ]. אבל יש להעיר מדברי רבינו סי' רנב סי"ז: "לא יצא אדם לרשות הרבים סמוך לחשכה וחפץ בידו, גזירה שמא ישכח להסיר החפץ מידו להצניעו עד לאחר שחשכה ואז יזכור שהחפץ בידו וישכח

נשילת קדירה
מעל גבי
גחלים

יא. ואם הגחלים אינן סביב הקדרה אלא תחתיה, מן הדין מותר אפילו לישראל ליטלה, שאף אם ינענע קצת הגחלים על ידי נשילת הקדרה לא יובערו על ידי כך ולא יוכבו. ואף שהן מוקצות ואסור לטלטל המוקצה אפילו בנענוע כל שהוא, מכל מקום כיון שאינו מנענען בידו אלא על ידי הקדרה הרי זה נקרא לטטול מן הצד ואין בו איסור כלל.

ר. רמב"ם, ב"י סי'
שיא, דרכי
משה

אלא שמכל מקום לכתחלה לא ישלנה הישראל בעצמו אלא על ידי נכרי. ואם אין שם נכרי ישלנה בעצמו, ויזהר ליטלה בנחת שלא יחתה הגחלים וגם שלא ינענען כלל (אם אפשר לו), לפי שיש אומרים שאפילו על ידי נענוע שבלבד הן מתבערות קצת, וכיון שהוא נוטלה בנחת בענין שיוכל להיות שלא ינענען כלל אין כאן פסיק רישיה ולא ימות, [ו]אף אם אע"פ כן הן מתנענעות אין בכך כלום שדבר שאינו מתכוין הוא:

ש. משמעות
המרדכי

בנענוע כל שהוא": ראה סי' שח סי"ד ובכ"מ.

"מנענען כו' על ידי הקדרה הרי זה נקרא לטטול מן הצד ואין בו איסור כלל": ראה סי' שט ס"ו ובכ"מ.

לכתחלה לא יטול שיש אומרים שבנענוע הגחלים הוא מבעירם

ב. "אלא שמכל מקום לכתחלה לא ישלנה הישראל בעצמו אלא על ידי נכרי. ואם אין שם נכרי ישלנה בעצמו, ויזהר ליטלה בנחת" כו': כאמור לעיל (אות א), הפוסקים מביאים מהב"י ע"פ הרמב"ם, שאין איסור בנשילת חררה מעל גבי גחלים מחשש חיתוי. אמנם המ"א בדיני שהיה והטמנה בקיצור שבסוס"י רנט כתב: "ואם הקדירה עומדת על גבי הגחלים, שרי [ליטלה בעצמו] אם אי אפשר

מן הדין מותר שמטלטל הגחלים מן הצד

א. "ואם הגחלים כו' תחתיה, מן הדין מותר אפילו לישראל ליטלה" כו':

הב"י סי' שיא (עמ' שלו) מביא מהרמב"ם (פכ"ה ה"טו) שמותר ליטול חררה מעל גבי גחלים, והב"י מבאר שאינו חותה בהם אלא רק מנענען, ואין איסור לטטול מוקצה דהוי לטטול מן הצד המותר. הובא בסי' זה בדרכי משה סק"ב, ומ"א סקי"ח. ורבינו מביא דין זה בקדירה שעומדת ע"ג גחלים, לפי הפסק לעיל ס"י שמותר להשהות קדירה ע"ג גחלים ואין בזה איסור הטמנה (ופשטות הגהת רמ"א, שכותב ע"פ היתר הב"י, שמותר אפילו ליטול קדירה שעומדת בתוך הגחלים כשאינו מכוון לחיתוי, ובוה לא פוסקים כן, ראה לעיל ס"י אות ח).

"ואסור לטלטל המוקצה אפילו

מתירים, וגם המרדכי כותב שאפשר שמותר לישראל באם אינו מנענע הגחלים ואינו מתכוון לנענעם, וגם המ"א סוס"י רנט לא אוסר למעשה, ולכן "יזהר ליטלה בנחת שלא יחתה הגחלים וגם שלא ינענען כלל (אם אפשר לו)", שאז אף אם ינענען הוא אינו מתכוון וגם אי"ז פסיק רישיה (ע"ד דברי הרמ"א סוס"א שמדברים בסתם בנטילת הקדירה אפי' שעומדת בתוך הגחלים, אבל בזה אין פוסקים כן, ראה לעיל ס"י (אות ח)). ובהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוס"י רנט כותב רבינו (בקיזור): "ואם הקדרה עומדת על הגחלים מותר [ליטלה בעצמו] אם אי אפשר על ידי נכרי (והוא הדין בקדרות שלצורך הלילה אם העמידן על הגחלים ובא ליטלן בשבת מעל הגחלים" כו' (לכאורה הכוונה, שגם כשבא ליטול בלילה, ובודאי שיש גחלים בוערות תחת הקדירה, שמותר ליטלה)). וראה גם סי' רנד ס"ב (אות ט).

"אין בכך כלום שדבר שאינו מתכוין הוא": ראה סי' שלז ס"א ובכ"מ.

בענין אחר", ומשמע שמפקפק בהיתר זה. (וראה גם בב"י סוס"י רנג משבלי הלקט, ובאגור סי' שנה (החכר בד"מ סק"ג), שנראה שאוסרים). וכן רבינו פוסק כאן, שלכתחלה לא יעשה כן, ובשוה"ג מצויין "משמעות המרדכי", שכתב (ר"פ כירה סי' רצט, הובא בב"י (עמ' נט) ומ"א סק"ח) במשהה קדירה ע"ג גחלים, שמותר לומר לגוי להסירה, "וגם הישראל עצמו אפשר שמותר להסירה, הואיל ואינו מנענע הגחלים ואינו מתכוין אליהם ואינו מזיזם ממקומם", היינו שלמרדכי יש היתר ליטול את הקדירה רק באם "אינו מנענע הגחלים ואינו מתכוין אליהם" [לנענעם בנטילת הקדירה], ורבינו מבאר בטעמו: "שאפילו על ידי נענוע בלבד הן מתבערות קצת", אכן כיון שקשה ליטול את הקדירה בלא לנענע את הגחלים, לכן המרדכי לא קבע למעשה שמותר ("אפשר שמותר"). וע"י גוי לא חשש עד כדי כך). ועפ"ז פוסק רבינו, שלכתחלה יאמר לגוי, אבל באם אין גוי אין לאסור, כיון שהרמב"ם והפוסקים שהביאוהו

יב. כל מקום שנתבאר שאסור להשהות תבשיל שלא

נתבשל כמאכל בן דרוסאי, אם עבר ושהה תאפילו

ת. גמרא ל"ח

כשונג ששכחה שם או שהיה סבור שהוא מותר, אסור

בין לו "בין לאחרים עד שימתינו כמוצאי שבת בכרי

א. מ"א

שיעשו:

התבשיל אסור לכל

והטושו"ע מדברים גם בדין תבשיל מבושל כ"צ שהושהה באיסור, ונפסק בשו"ע שיש חילוק בין השהה במזיד להשהה בשוגג. אולם רבינו מזכיר רק "תבשיל שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי", לפי ההלכה לעיל ס"ט, שמותר להשהות מבושל כמאב"ד ואילך. וראה להלן סי"ג בשיעור פחות מכמאב"ד שאוסר בדיעבד⁴⁸.

א. "כל מקום שנתבאר שאסור להשהות תבשיל שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי, אם עבר ושהה אפילו בשונג ששכחה שם כו', אסור בין לו בין לאחרים": גמ' לח, א, טור סוס"א, שו"ע ס"א (עמ' עו, עח) ומ"א סקי"א (הגמ')

ויש לסמוך על סברא זו בדיעבד ובדוחק. וכמה פוסקים מבינים בפשטות, ששהייה בדיעבד דומה להטמנה בזה, ראה פמ"ג סי' רנד א"א סק"ב, תהל"ד סי' רנד סק"ה, באור הלכה סי' רנג ס"א ד"ה להשהות. אבל מסתימת רבינו כאן משמע, שכל שהייה אסורה בדיעבד (ואפילו בדוחק), הקשה כן תהל"ד שם (ראה גם פמ"ג סי' רנו א"א סק"ח, שמחלק שהטמנה לצורך יום השבת קלה משהייה), וראה במ"ש בזה להלן ציון 50 אות א.

ד. בסי' רנד ס"ח יבואר, "שקנסו על המשהה תבשיל בשונג [שלא יאכלו] אע"פ שאין לו תבשיל אחר, לפי שאין חיוב כל כך לאכול תבשיל בשבת כו'. ומכל מקום אם אין לו מה לאכול כלל בשבת אלא אותו התבשיל בלבד שהשהה בשונג, מותר לו לאכול, מפני כבוד השבת שאסור להתענות בו".

אם התבשיל מוקצה

ה. בענין תבשיל שאסור לכל מחמת איסור מעשה שבת - אם הוא אסור גם

(48) **א.** "כל מקום שנתבאר שאסור להשהות תבשיל שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי": כלומר: השהה בכירה, כופח ותנור באופנים האסורים שהתבארו לעיל (ס"א, ס"ד-ח). והלשון "כל מקום שנתבאר שאסור להשהות", כולל הן איסור שהייה שתלוי במקום (בתנור), והן איסור מפני שהוסק בגפת ועצים (בכופח) או שהאש אינה גו"ק (ע"ג ובתוך כירה), ראה עד"ז להלן ציון 453 אות א.

ב. "עבר ושהה אפילו בשונג": כותב לשון "עבר" גם ביחס לשונג, וכ"ה להלן סכ"ד ובסי' רנד רס"ג וסוסי"ג-טו - ראה בגמ' לח סוע"א "עבר ושהה", והראשונים פירשו שמדובר בשונג.

השהה לצורך יום השבת

ג. בשהייה לצורך יום השבת יש מחלוקת אם אסורה, ולהלכה נפסק שאסורה, ראה לעיל ס"א אות ד וציון 2 אות א וש"נ. ולענין דיעבד: ברמ"א סי' רנו ס"א ומ"א סק"ח ושוע"ר סוס"א מובא, די"א שהטמנה מבעו"י לצורך יום השבת מותרת

(וכ"ה בשו"ע סי' רנד ס"ג), כלשון הגמ':
 "חזרו וקנסו על השוכח", אמנם מבואר
 בגמ' שעפ"ז אמר רנב"י שמהשה בשוגג
 (סתם) לא יאכל, וראה מגיד משנה פ"ג
 ה"ט בסופו, וכ"ה הלשון בשו"ע סי' רנד
 סוס"ח (וכ"כ רבינו בסי' רנד כמ"פ).

אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשה

**ב. "אם עבר ושהה כו' אסור כו' עד
 שימתינו במוצאי שבת בכדי**

סק"ה וח"ב סי' לה (במהדו"ח: ח"א ריש
 סי' רנג ד"ה וכו' המג"א) מעיר, שבדרבנן
 פוסק רבינו שבנעשה בשוגג מותר בדיעבד
 (ראה בפנים, וש"נ), ואעפ"כ בשהייה הוא
 פוסק שאסור בשוגג לכל, ע"כ. וראה
 מנורה הטהורה סק"ז שמקשה כיו"ב על
 המ"א עצמו (וצ"ל שהמ"א עצמו סובר
 שבכל דרבנן אסור בשוגג, וכ"כ התהל"ד
 שם בדעתו, ראה להלן ציון 467 אות ה).

[והנה בגמ' לח, א מבואר, שאסרו
 בשהייה בשוגג כיון שרבו משהים במזיד
 ואומרים שכחים היינו, אבל לא נראה
 שאסור בשוגג לאחריים, מחשש שישו
 עבור אחרים במזיד ויאמרו שכחים היינו,
 כיון שלא מצאנו איסור בשוגג לאחריים
 מטעם כיו"ב, ראה להלן ציון 501 אות ב].
 והנה טעם פסק רבינו הוא בודאי כמ"ש
 המ"א, שכ"מ הטושו"ע והדרכי משה.
 ואולי נאמר בסברתם, שלא מצאנו
 שמחלקים במעשה שבת בין מזיד לשוגג
 אם אסור גם לאחריים (והאיסור במעשה
 שבת דאורייתא לעושה האיסור לעולם
 ולא לאחריים - הוא (רק) במזיד), ולכן אי"צ
 לחדש זאת במעשה שבת דשהייה. אבל
 ראה להלן סכ"ד אות יד, וצ"ע.

גם בהשהה בשוגג התבשיל אסור
 "אפילו בשוגג כו' אסור": בד"כ
 איסורי שבת דרבנן שנעשו בשוגג מותרים
 בדיעבד (לפסק רבינו), ולפ"ז דברי הגמ'
 ששהייה בשוגג אסורה בדיעבד הם
 חומרא מיוחדת באיסור זה (וכיו"ב
 מחמירים בחזרה והטמנה בדיעבד) (ראה בזה להלן
 סכ"ד אות ד-ה ובציונים לשם)⁴⁹.

**"בשוגג שישכחה שם או שהיה סבור
 שהוא מותר": בטושו"ע מדובר בשוכח**

בטלטול משום מוקצה, ראה שוע"ר סי' שח
 בסופו, סי' תקטו ס"ד וסט"ו, ובמ"ש בסי'
 רנד ס"ט אות ח (וראה סי' תה בסופו וצ"ע
 בסתירה לכא"ו), חדושי חתם סופר (לו, ב
 ד"ה נוטלין אבל, לו, א ד"ה ולטעמך,
 שו"ת חת"ס אור"ח סי' עח בסופו), תהל"ד
 סי' רנג סק"ה וסי' שיח סק"ב וח"ב סי' לז
 (במהדו"ח: ח"א רס"י רנג ד"ה והנה היכא),
 ואכ"מ.

ו. ראה להלן סכ"ט אות ג ע"פ הרמ"א,
 שאסור להשהות גם ע"י גוי, וראה שם אות
 ז וציון 694 בגדר איסור זה לדעת רבינו
 ובדין התבשיל בדיעבד.

גם בהשהה בשוגג אסור לכל

(49) המ"א סק"א מביא מההגמ"ר
 (עט, ג ד"ה שכח קדרה, בסופו), שלרבי
 מאיר דמבשל בשבת בשוגג מותר בדיעבד
 ורק גזרו גזירה מיוחדת בשהייה בשוגג
 שאסורה בדיעבד (כמבואר בגמ' לח, א) -
 הרי היא אסורה לעושה האיסור בלבד
 ומותרת לאחריים. אבל כתב המ"א,
 שמשמעות הטושו"ע והד"מ שאיסור
 שהייה בשוגג בדיעבד הוא גם לאחריים,
 ומבאר שזה מפני שפוסקים ברס"י שיח
 כרבי יהודה שגם מבשל בשבת בשוגג
 אסור בדיעבד לכל, ע"כ. אכן התהל"ד

מבעוד יום עשייתו בדבר שאסרו להתחיל כמו שנתבאר בס"י רנ"ג, שאיסור זה גם כן קל בעיני הבריות ויש לחוש שיעבור עליו בשביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד, ולכן הצריכו להמתין בכדי שיעשו גם לאחרים גזרה שמא יאמרו לאחר שיתחיל להם מבעוד יום, אבל אין לחוש כלל שמא יאמר לישראל לעשות לו מלאכה בשבת בשביל ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד, ועוד שהישראל לא ישמע לו שאין אדם חוטא ולא לו⁵⁰.

שיעשו": גמ' יח, ב, רמב"ם (פ"ג ה"ט) והגהות אשר"י (פ"ג סי' ג) שכ"ה בכל שהייה, רמ"א שם. וראה סי' שיח ס"א שבד"כ איסורי שבת אפילו דאורייתא שנעשו ע"י ישראל אסורים בדיעבד רק בשבת עצמה (ורק בעשה איסור דאורייתא במזיד, אסור לעושה האיסור לעולם), וזו חומרא מיוחדת בשהייה שאסור בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, ומבאר שם: "שלא הוצרכו להמתין כן אלא בנכרי העושה בשביל ישראל כו', וכן אפילו בישראל העושה אלא שהתחיל

שיחתה לצורך מוצ"ש וזה אסור).

יש להוסיף: המ"א סי' רנד סק"כ כתב, ששהיית פת או תבשיל לצורך מוצ"ש אסורה - אפי' שאין לחשוש לחיתוי לצורך אכילת מוצ"ש, ראה לעיל ס"ח לענין שהיית תבשיל חי לצורך יום השבת - מפני שחוששים שימלך וירצה לאכלו (בליל) שבת ולכן יחתה. וכ"כ רבינו שם ס"א (לענין שהיית פת, אבל לענין שהיית תבשיל הזכיר לעיל ס"א אות ד ובסי' רנד שם, שאסורה שהייה אפי' לצורך יום השבת, ולא הזכיר לצורך מוצ"ש, אולי מפני שאין מצוי שהייה כזו).

אמנם לפ"י צ"ע הדיון בפוסקים (דלעיל ס"א אות ד וציון 2 אות א) אם שהייה לצורך יום השבת אסורה, ולא הוכיחו מאיסור שהייה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, כנ"ל (וכל שכן שהייה לצורך יום השבת). אבל מובן טעם משמעות רבינו, ראה לעיל ציון 48 אות ג, ששהייה לצורך יום השבת אסורה בדיעבד גם בדוחק, שזה כפי שהייה לצורך ליל שבת אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש גם בדוחק (ורק בהטמנה לצורך יום השבת מקילים בדיעבד כמבואר

חוששים שישנה לצורך מוצאי שבת

50) א. יסוד הדברים מהראשונים (יצוינו להלן ציון 695), והם כתבו (בקיצור) ששהייה קלה בעיני הבריות ולכן אסור בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, אמנם רבינו מפרט "שאיסור זה גם כן קל בעיני הבריות ויש לחוש שיעבור עליו בשביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד", היינו שאפי' בשהייה לצורך מוצ"ש עלול לחתות בשבת ולכן שהייה זו אסורה (מע"ש וכן בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש), ומפנ"ז גם שהייה לצורך שבת אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש. ולכאן זה הפי' הפשוט בדברי הראשונים הנ"ל (שאם שהייה לצורך מוצ"ש אינה עלולה לגרום שיחתה ואסורה, אין סיבה להחמיר בשהייה אפי' לצורך שבת שאסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש). וכ"מ ברא"ש שכתב (חולין פ"ק סי' יט), שאמירה לגוי אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש כיון שחוששים שיאמר לגוי שיעשה בשבת כדי שיהיה מוכן לו למוצ"ש מיד, וממשיך שכיו"ב (טעם) האיסור בשהייה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש (היינו שגם בשהייה החשש

גם בשהייה בשוגג עד מוצ"ש בכד"ש, כיון שעדיין חששו שאיסור שהייה הוא קל בעיני הבריות ויעבור עליו במזיד (בשביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד (ראה לעיל אות ב) ויאמר שוגג הייתי (וכ"כ הגהות מלוא הרועים לרי"ף (דף יז ע"א)).

אסור גם לאחרים עד בכדי שיעשה ד. "אסור בין לו בין לאחרים עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו": מפרט שחומרת "עד מוצ"ש בכד"ש" היא גם לאחרים (וכ"כ בסי' רנד ס"ג, ס"ו (וראה כ"ב להלן ציון 483 אות ה וש"נ לענין חזרה)), ובסי' שיח ס"א מבאר את הטעם בזה (הובא לעיל אות ב): "שאיסור זה גם כן קל בעיני הבריות ויש לחוש שיעבור עליו בשביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד, ולכן הצריכו להמתין בכדי שיעשו גם לאחרים גזרה שמא יאמרו לאחר שיתחיל להם מבעוד יום"⁵¹.

גם בדברים שיתבשלו עד למחר בלא חיתוי (מטעם שמא ימלך לאכול בלילה, כנ"ל מהמ"א). וכן הטור סוס"י רנד מפרש כרש"י ותוס' וסייעתם הנ"ל, וגם כותב שם ס"ה לענין שהיית פת, שאסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש. וראה עוד בזה בסי' רנד ציון 72 אות א.

ב. בדברי רבינו סי' שיח ששהייה קלה כיון "שהתחיל מבעוד יום עשייתו בדבר שאסרו להתחיל", ראה להלן סכ"ט אות ז. ג. ראה להלן סכ"ד אות ח שרבינו מחדש שגם חזרה בדיעבד אסורה עד מוצ"ש בכד"ש.

51) א. יש לעיין שלפ"ז היה מספיק לאסור עד מוצ"ש בכד"ש למי שהושהה

גם בהשהה בשוגג אסור עד בכדי שיעשה ג. "אם עבר ושהה אפילו בשוגג כו' אסור כו' עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו": הרמ"א הנ"ל מביא חומרת "עד מוצ"ש בכד"ש" בהמשך לדין השהה במזיד, אבל רבינו מפרט חומרא זו גם בהשהה בשוגג (וכ"כ בסי' רנד ס"ג, ס"ג-טו, ובסי' זה סכ"ד לענין חזרה). והפוסקים כתבו שכן משמע בהגהות אשר"י (פ"ג סי' א), ודנים בדעת הרמב"ם (פ"ג ה"ט) בזה (ראה ב"י עמ' ס סוד"ה כל, א"ר סק"ב, פמ"ג א"א סק"א ומ"ב סק"ב). אכן מפורש כן בשו"ע סי' רנד ס"ח (עיי"ש גם בב"י סוף הסי' וביאור"ג סק"ח).

וראה פמ"ג (שם) בטעם הדבר, דהנה איסור שהייה בשוגג בדיעבד הוא מגזירה מיוחדת, כיון שאנשים השהו במזיד ואמרו שכחים היינו (גמ' לח, א) (וגם לדין שפוסקים כרכי יהודה במבשל בשבת שאסור בשוגג, האיסור בשהייה בשוגג הוא מגזירה מאוחרת (ראה להלן ציון 468)). ויש לומר שאסור

שם, שהרי בהטמנה בדיעבד אין איסור למוצ"ש, ראה להלן ציון 483 אות ג.

והנה המקור לאיסור שהייה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש הוא (כמובא בפנים), בברייתא יח, ב בשהיית עסטיות ומים, ורש"י ותוס' וסייעתם מפרשים באיסור שהייה זו, שדברים אלו צריכים חיתוי עד סיום השבת, ראה סי' רנד ס"ד אות ד, ואולי נאמר בדעתם שדוקא מפני זה אמרו בברייתא שהשהייה שלהם אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש [וכן הר"נ יח, ב (ד"ה מרחץ) מדבר בשהיית מים], אבל אין חוששים בכל שהייה לשמא ימלך.

אמנם בפשטות איסור שהייה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש הוא לכו"ע בכל שהייה,

שהטעם שאסרו עד מוצ"ש בכד"ש גם לאחרים, זה מפני שבד"כ במעשה שבת שנעשה ע"י ישראל לא חילקו בין העושה עצמו לאחרים (מלבד בעושה דאורייתא במזיד שאסור לעושה האיסור לעולם ולא לאחרים, ראה סי' שיח שם).

ב. ראה להלן ציון 526 אות ג, שגם אמירה לגוי היא קלה בעיני הבריות, אבל לא החמירו בה לחשוש שיאמר לגוי שיעשה עבור אחרים, עיי"ש.

ג. בטעם שאסור בשהייה אפי' בשוגג לאחרים עד מוצ"ש בכד"ש, ראה לעיל ציון 49.

בשבילו וכבר לא יאמר לאחרים להשהות בשבילו, אלא בפשטות זה תלוי בדיון במקרה שאוסרים במעשה שבת לעושה עצמו ולא לאחרים, אם מי שנעשה בשבילו דינו כמוהו עצמו או כאחרים, ראה להלן סכ"ד אות טו"טז, ולפי הפסק בסי' שיח שם שמי שנעשה בשבילו דינו כאחרים (ראה להלן סכ"ד שם), מובן שבשביל לאסור בשהייה עד מוצ"ש בכד"ש לכל מי שהושהה בשבילו היו צריכים לאסור על אחרים בכלל, ואלו דברי רבינו שם בסתם. ולפי הסברא שמי שנעשה בשבילו דינו כמוהו עצמו, נאמר

שיעור בישול
כמאכל בן
דרוסאי

יג. שיעור מאכל בן דרוסאי, יש אומרים שהוא כמו שלישי בבישול הראוי לכל אדם ויש אומרים שהוא

ב. רש"י

כמו חצי בבישולו. ולענין הלכה אע"פ שבדברי סופרים

ג. רמב"ם

הלך אחר המיקל, מכל מקום משום חומר שבת צריך

ד. מ"א סי' רנד

ליוזר לכתחלה שיתבשל חצי בישולו מבעוד יום אם

ה. עולת שבת

אין שם אחד מדרכי ההיתר. (ב) אבל בדיעבד יש להתיר

התבשיל בכל ענין אם נתבשל שלישי בישולו מבעוד יום:

קונטרס אחרון

(ב) אבל בדיעבד כו'. זה פשוט לפי מה שכתבו הב"ח והמ"א

סי' רנ"ד להקל בדיעבד בתנור מכוסה ולא שריק כדעת ספר

התרומה וסיעתו, אף דרכים פליגי עלייהו כמ"ש שם וגם לא הוזכר

דעתם כלל בשו"ע, וכל שכן הכא שהשו"ע עצמו ביורה דעה סי'

(קי"ד) [קי"ג] כתב דהוא שלישי בישולו וכאן אינו אלא חומרא

בעלמא משום חומרא דשבת כמו שכתב המ"א, פשיטא דיש להקל

בדיעבד כרבים החולקים על הרמב"ם, דהיינו רש"י ור"ן סוף פרק

קמא והרשב"א והטור יורה דעה שם ומהר"ם בהגהות מדרכי

ושאר פוסקים:

לכתחלה הוא חצי בישול

המחבר בדין בישולי גויים, והכא פסק

[המחבר חצי בישולן לחומרא משום

חומרא דשבת". ורבינו מביא דין זה כאן,

בהמשך לפסק דלעיל ס"ט, שנוהגים

להשהות תבשיל מבושל כמאב"ד ואילך.

כמשמעות המ"א כאן סקט"ז, שמציין

בהיתר שהיית תבשיל מבושל כמאב"ד

לפסק השו"ע סי' רנד. וכ"כ הלבוש (ס"א

ד"ה יש אומרים) (וכ"כ רבינו לעיל ס"ח (אות א),

ובסי' רנד סי' ד"טו)⁵².

א. "שיעור מאכל בן דרוסאי" כו':

בשו"ע סי' רנד ס"ב: "אין צולין בצל

וביצה ובשר על גבי גחלים אלא כדי

שיצלו מבעוד יום משני צדדיו כמאכל בן

דרוסאי שהוא חצי בישולו" (להשהות ע"ג

גחלים צלוי כמאב"ד מותר לכו"ע (ראה להלן סי'

רנד ס"ב אות א), ובמ"א סק"ח: "חצי בישולו.

ענין ביורה דעה סי' קי"ג [סי"ח] דיש

אומרים שהוא שלישי בישולו [כן פסק שם

ר"פ כירה, להלן ציון 469 בדעת הגמ"ר, סי'

רנד ס"ב אות ז בדעת הטור, ומתירים כבר

בשליש בישול, ואילו השיטה ששיעור

מאב"ד בשהייה הוא חצי בישול מקורה

מהרמב"ם, ראה להלן בפנים אות ב,

והרמב"ם פוסק בשהייה כחכמים דחנניה,

(52) א. להעיר: ראה להלן בפנים

אות ב, שרש"י, ר"ן, רשב"א, טור והגמ"ר

סוברים ששיעור מאב"ד בשהייה הוא

שליש בישול, והנה ראשונים אלו פוסקים

כחנניה ששהיית תבשיל מבושל כמאב"ד

מותרת (ראה רש"י ור"ן ורשב"א בסוגיות

סק"ב, שיש חידוש בקולת הב"ח ומ"א, כיון שבעלי השו"ע דחו את שיטת הסה"ת וסייעתו מהלכה (שלא הזכירו אותה), וזה מפני שהרי"ף, הרמב"ם, תוס', הרא"ש, הר"ן והטור חולקים עליהם, ואעפ"כ הב"ח והמ"א סומכים עליהם בדיעבד, ע"כ (יתבאר שם ס"ג אות ד).

הפסק לכתחלה הוא רק חומרא

וכותב רבינו כאן, שאם הב"ח והמ"א סי' רנד התירו בדיעבד מפני המתירים לכתחלה שרבים חולקים עליהם (כמ"ש רבינו שם) ולא הוזכרה דעתם בשו"ע, כל שכן שיש להקל בדיעבד בהשהה באיסור תבשיל מבושל שליש בישולו, שהרי השו"ע עצמו ביו"ד סי' קיג פסק שמבושל כמאב"ד הוא שליש בישול, וא"כ פסק השו"ע בענין שהייה שכמאב"ד זה מבושל חצי בישולו הוא בודאי רק "חומרא בעלמא משום חומרא

"שבדברי סופרים הלך אחר המיקל":
ע"ז, א. רמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ה⁵³.

בדיעבד סומכים על האומרים שהוא שלישי בישול

ב. " (ב) אבל בדיעבד יש להתיר התבשיל ככל ענין אם נתבשל שליש בישולו מבעוד יום": פסק רבינו (וכ"כ בסי' רנד סי' ד-טו. בשוה"ג צויין לעולת שבת (ס"א ד"ה ומ"ש ויש אומרים, הוזכר במ"א סקט"ז), אבל הוא התיר בשיעור זה אפילו לכתחלה).

ומבאר בקו"א סק"ב, שקולא זו פשוטה ובהקדים: בריש סי' רנד נפסק, שאסור להשהות צלי בשר שור ועז שאינו מבושל כמאב"ד בתנור מכוסה ואינו טוח בטיט, וכתבו הב"ח (עמ' ט) והמ"א סקי"א שבדיעבד הבשר מותר, כיון שסומכים על ספר התרומה וסייעתו שמתירים אפילו לכתחלה (שאינן חוששים שיפתח את התנור ויחתה). ורבינו מבאר שם בקו"א

בתבשיל בקדירה, שזה יהיה בסתירה לפסק ההוא.

ב. ראה שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קעח וח"ד סי' לה (הע' ליו"ד סי' עו), ששיעור מאב"ד בחצי בישול או שליש בישול זה מתוך פעולת הבישול (וכתב שזה יותר זמן מאם נשער מתוך זמן הבישול), ע"כ. ובפשטות נראה כך לפי שני הטעמים דלעיל ס"ח אות ג בהיתר שהיית מבושל כמאב"ד, עיי"ש.

(53) דרכו של רבינו בשו"ע במקומות רבים, שכשאין הכרעה בין הפוסקים הוא פוסק בדברנן לקולא, עמד בזה שו"ת מהרש"ג ח"א או"ח סי' ס (בתחלתו), יו"ד סי' כה (ד"ה ב)).

ראה לעיל ס"א אות ב, וא"כ הפוסקים שהובאו בפנים מצרפים את שיטת הרמב"ם להחמיר, לשיטת רש"י וסייעתו שהלכה כחנניה (ראה תוספת שבת סי' רנד סקי"ג), וראה להלן סכ"ג אות ה שבדרבנן לא מצרפים חומרת פוסק א' לשני.

ואולי טעמם, שההלכה לדין כחנניה היא גם מפני שכ"כ תוס', סה"ת, אר"ז, סמ"ג, סמ"ק והרא"ש (ראה ב"י עמ' נג), והם לא כתבו דעתם בשיעור מאב"ד, ויתכן שסיברו שהוא חצי בישול, ולכן יש להחמיר.

ועוד י"ל, שיסוד הפסק כאן הוא מפני שבצלי ע"ג גחלים יש לפסוק כן, מפני פסק השו"ע סי' רנד כמבואר בפנים, ואין להקל

ור"ן סוף פרק קמא (ח, א ד"ה גמי), והרשב"א (בתורת הבית, הובא בב"י יו"ד שם), והטור יורה דעה שם, ומהר"ם בהגהות מרדכי (עט, ג) ושאר פוסקים (ראה מלחמות ר"פ כירה (טו, ב), אליה רבה סקט"ו מכמה ראשונים)⁵⁴.

דשבת" כמ"ש המ"א (ראה לעיל אות א), ולכן בודאי שיש להקל בדיעבד ע"פ דעת רבים החולקים על הרמב"ם (הסובר (פ"ט ה"ה ובפיה"מ פ"ג מ"א) שמבושל כמאב"ד זה חצי בישול), וסוברים שזה שלישי בישולו, הם "רש"י (כ, א ד"ה בן דרוסאי, מנחות נו, א ד"ה מאבל),

בשהייה ולחומרא (שכבר בשליש בישול אינו "חיי"), ולפ"ז אין ללמוד משם שכ"ה דעת הטור גם לפוסקים כחנניה ולקולא, ולכן רבינו מביא שהטור יו"ד פוסק כן בדין בישולי גויים לקולא וע"כ יש ללמוד שיפסוק כן גם בשהייה לפוסקים כחנניה. אבל באמת קשה לומר לרבינו שהטור סי' זה כותב שיעור מאב"ד בשליש בישול בעיקר כנפק"מ לפוסקים כחכמים בשהייה (כהבנת הב"ח), שלהבנת רבינו בקר"א סי' רנד סק"א (יתבאר שם בס"ב אות ז) הטור פוסק כחנניה בשהייה, והרמב"ם שפוסק כחכמים הוא סובר שכמאב"ד זה חצי בישול (ראה בפנים). ועוד, שרבינו לומד בסי' רנד שם, שהטור מפרש בפוסקים כחכמים כהבנת רבינו יונה בדעתם, וזה להיפך משי' הב"ח, עיי"ש, וצ"ע.

ד. המ"א ורבינו כותבים בסתם, שהשו"ע יו"ד סי' קיג ס"ח פוסק ששיעור מאב"ד הוא שלישי בישול. ולהעיר שהב"י שם כותב, שסומך על רש"י והרשב"א שהשיעור שלישי בישול באיסור בישולי גויים דרבנן, וכן בשו"ע כותב פסק זה במקרה שזה קולא, ועפ"ז הבינו כמה פוסקים כי בדין בישולי גויים ששיעור חצי בישול הוא קולא, יש לפסוק שיעור זה לדעת השו"ע. וברור שלהבנה זו, צ"ל כדברי המ"א ורבינו, שפסק השו"ע באיסור שהייה דרבנן לשיעור חצי בישול לחומרא זה מפני חומרא דשבת.

54 א. רבינו כותב, שפסק השו"ע בשיעור מאב"ד בשהייה הוא, "חומרא בעלמא משום חומרא דשבת", ויש להעיר מלשון הרא"ש פ"ד סי' ב בשם הר"ח, בטעם שבמחלוקת באיסור מושיב לכתחלה פסקו כחמיריים: "משום חומרא דשבת חשיבא כשל תורה ואזלינן לחומרא". וצ"ל שבמדובר כאן הוא "חומרא בעלמא" כיון שרוב הראשונים מקילים (כדברי רבינו בהמשך), אבל יתכן שפסק משום חומרא דשבת יהיה אסור כשל תורה. וראה במ"ש להלן ציון 480 אות ד, בענין הפסק בדיעבד בדין הרא"ש הנ"ל.

ב. רבינו כותב שיש להתיר תבשיל שהשהה אותו כשהוא מבושל שלישי בישולו, כיון שהפסק להחמיר לכתחלה הוא רק חומרא - אבל אינו סומך על הכלל שבמקום שיש מתירים לכתחלה סומכים עליהם בדיעבד, ואפילו במדובר כאן באיסור דרבנן, ראה בזה בסי' רנד ציון 29. בדעת הטור בשיעור בישול זה

ג. רבינו מביא, שהטור יו"ד סי' קיג פוסק ששיעור מאב"ד הוא שלישי בישול, אבל לא הביא שהטור כותב כן גם כאן (עמ' נד) לענין שהייה. אולי מפני שאפשר לפרש בטור כמ"ש הב"ח בדעתו (עמ' נב ד"ה ומ"ש אם, עמ' נו ד"ה וכתב ב"י, יו"ד סי' סט סכ"א (עמ' פג), שו"ת החדשות סי' כו), שכותב זאת דוקא בשיטת הפוסקים כחכמים

ע"פ הרמב"ם ששיעור זמן מליחה הוא שיעור מיל, ובנוגע לשיעור המדוייק של מיל לענין מליחה (כ"ד או י"ח רגעים), ראה פלתי שם (סק"ד ד"ה אלא), שזה גם תלוי במחלוקת בשיעור כמאב"ד. הנה כותב הפלתי דשיעור מליחה לעיכובא הוא כשיעור צלייה כמאב"ד (כפי שהובא לעיל ציון זה אות ה שבצלייה כמאב"ד כבר אין לו דם), ומבאר, די"ל שלרמב"ם שכמאב"ד הוא חצי בישול (ראה בפנים), אם כן שיעור מליחה לעיכובא כמאב"ד הוא, כזמן חצי צלייה שלמה, ומובן פסק הרמב"ם דשיעור מליחה זה כשיעור מיל (כנ"ל), דלשיטתו בפיה"מ שהילוך מיל הוא כ"ד רגעים (ראה פ"ח יו"ד שם סקכ"ו), זה קרוב לחצי (כמאב"ד) משיעור שעה שהזכרה בצלייה שלמה (בפסחים נח, א, והשיעור שעה שהזכרה הוא ברווח). אבל לפוסקים דשיעור כמאב"ד הוא שליש בישול, שיעור מליחה כשיעור מיל יהיה כסוברים ששיעור מיל הוא י"ח רגעים (כנפסק בתרוה"ד הנ"ל), שזה קרוב לשליש משיעור שעה הנ"ל בצלייה שלמה.

ובשו"ת שארית יהודה (למהרי"ל מיאנוויטש, אחי רבינו, בתחלת הספר) הל' מליחה סי' סט שם (בשוה"ג) מקשה, שהשו"ע שם פסק ששיעור מליחה הוא לא פחות מי"ח רגעים (היינו שליש בישול, כנ"ל), וזה סותר לדבריו בהל' שבת ששיעור מאב"ד הוא חצי בישול (ראה בפנים) [ויש להוסיף, שזה לכאור' סותר גם לפסק הרמ"א סי' עו הנ"ל בשיעור צלייה להבנת הב"ח והפלתי], ומיישב שהשו"ע יו"ד כתב רק ששיעור מליחה הוא לא פחות מי"ח רגעים, וכונתו לסמוך על שיטה זו רק בדיעבד, כמ"ש כמה פוסקים שסומכים עליהם בדיעבד [היינו כמ"ש רבינו כאן].

שיעור זה בדיני צלייה ומליחה
 ה. כן יש להעיר בדברי רבינו בסתם שהרשב"א, הטור והשו"ע פוסקים ששיעור מאב"ד הוא שליש בישול (שכותבים כן בדין בשולי גויים), מדברי הרשב"א בשם הגאונים (תורת הבית ב"ג ש"ג ד"ה ולענין צלי בלא מליחה, חי' חולין צג, א ד"ה חתכיה, וראה בדעתו גם בש"ך סי' עו סקכ"ה) והטור (יו"ד סי' סט סכ"א, עמ' פג), והרמ"א (יו"ד סי' עו ס"ב וס"ה) ששיעור צליית בשר בכדי שאי"צ מליחה הוא בחצי צלייתו, וכתב הב"ח (או"ח סי' רנג עמ' נב ד"ה ומ"ש אם, יו"ד סי' סט שם) בטעם הטור, שצלוי הראוי למאב"ד הוא חשוב צלוי שאין לו דם (אסור) והטור תופס לחומרא באיסור דם כהרמב"ם ששיעור מאב"ד הוא חצי בישול (הלשון ששיעור צלייה המועילה לאיסור דם היא בצלייה כמאב"ד - יש גם בחי' הרשב"א חולין שם ד"ה ואם תאמר כיון, בדק הבית ב"ג ש"ג ד"ה ולענין מליחה לקדרה, ר"נ חולין מ, א ד"ה ואי איכא, מא, ב ד"ה כבר וד"ה ומיהו, דלא כמו שהבינו כמה פוסקים שהוא חידוש הב"ח וחלקו עליו).

ולהבנת הב"ח צ"ל בהבנת דברי רבינו, שהרשב"א, הטור והשו"ע פוסקים באיסור בישולי גויים דרבנן שהשיעור הוא שליש בישול לקולא, ויש ללמוד מדבריהם פסק זה גם בשהייה דרבנן לקולא (כפי שמביא רבינו בתוך הסעיף "שבדברי סופרים הלך אחר המיקל". ודלא כב"ח עמ' נב הנ"ל (ובשו"ת החדשות סי' כו) שכתב שכאן בסי' רנג מדובר בבישול דאורייתא). והטור החמיר דוקא באיסור דם, ואפי' אם בבישול איסורו דרבנן, כיון שעיקרו דאורייתא, ראה כנה"ג יו"ד סי' סט הגב"י אות ש.

ו. והנה בשו"ע יו"ד סי' סט ס"ו הובא

חזרה בשבת
על גבי כירה

יך. כירה שהסיקוה בקש ונכבא, או אפילו בגפת ועצים
אלא שהיא גרופה וקטומה, ונטל הקדרה מעליה בין
מבעוד יום בין משתשכה ובא להחזירה עליה בשבת, אם
עודה בידו, שלא הסירה מידו כשנמלה מעל הכירה עד
שעה שרוצה להחזירה, ולא יפינה ממנה התבשיל
לקדירה אחרת, אלא רוצה להחזירו כשהוא באותה
קדירה שהיתה על הכירה, מותר לו להחזירו (בשבת)
אם בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה היה ז'דעתו
שיחזירנה אחר כך, שנמצא שלא במלה עדיין שהייה
הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום, כיון
שבשעת סילוקה מהכירה אין דעתו לעוקרה ממנה
לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך.

ו. רב אשי שם
[לת, ב, מ"א]

ז. אביי שם

אבל אם בתחלה כשנמלה לא היה דעתו להחזירה לה,
וכן אם הסירה מידו פעם אחת או שפינה התבשיל
לקדירה אחרת, כבר במלה לה שהייה הראשונה
וכשרוצה להחזירה הרי זה כ"כמושיבה בשבת בתחלה,
וחכמים לא התירו אלא חזרה, אבל לא להושיב קדרה
בתחלה בשבת על הכירה, אע"פ שהיא בענין שאין בה
משום איסור בישול, כגון שהיא מבושלת כבר כל
צרכה, שאין בישול אחר בישול ומותר לסומכה אצל
המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו, מכל מקום
כשמעמידה על הכירה שהוא מקום שדרך לבשל שם הרי
זה נראה כ"כמבשל לבתחלה בשבת.

ח. רשי"י

ט. ר"ן, רד"ה

ומכל מקום, כשהיה דעתו להחזירה ועודה בידו מותר
להחזירה אפילו לכירה אחרת, אע"פ שהבלה מרובה
מהראשונה.

י. רמב"ם

אבל אם בתחלה היתה טמונה בדרך שיתבאר בס' רנ"ז,
ובשבת בא לעוקרה מהטמנה זו ולהושיבה לכירה,
אסור, שהרי זה כמושיב בתחלה.

וכן אם היתה בכירה, ובשבת בא ליטלה מהכירה
ולחטמינה אפילו בכרים וכסתות או בשאר בגדים שאין
מוסיפים הכל אלא מעמידין ההבל, אסור, שהרי זה

כ. הגהות
מיימוניות

כמטמין בתחלה בשבת, שאסור אפילו בדבר שאינו מוסיף חבל אלא על דרך שיתבאר בס' רנ"ז.

ומכל מקום, אם לאין הכרים והכנס[ת]ות כרוכים אלא ל. ט"ז סכיב דופני הקדרה, אבל פיה מגולה למעלה, הרי זה מותר, שאין זה דרך הטמנה:

גרופה וקטומה, ונטל הקדרה מעליה כו' ובא להחזירה עליה בשבת כו', מותר לו להחזירו" כו': ע"ד לשון הטושו"ע ס"ב: "כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה כו', מותר להחזירה כו' על גבה". והם מדברים בסתם בכירה שהוסקה בגפת ועצים, ופשוט בסוגי" ר"פ כירה, שהיתר חזרה בשבת ע"ג כירה שהוסקה בגפת ועצים הוא רק כשהכירה גו"ק (כדברי בית הלל במשנה שם שע"ג כירה גו"ק מותר להחזיר)⁵⁵.

אולם, יש לדון בלשון רבינו כאן – שהבליע את הצורך בדין גרופה וקטומה ומדגיש בעיקר את הצורך בתנאי חזרה, ובהקדים:

א. עד כאן התבאר איסור שהייה מערב שבת, ומכאן עד סוף הסימן יבאר איסור חזרה בשבת עצמה.

ויבאר שבאיסור חזרה לכירה בשבת, ישנם שלשה חידושים עיקריים על איסור שהייה מערב שבת: א. איסור להחזיר ע"ג כירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק תבשיל שמבושל כל צרכו ואפילו מצטמק ורע לו. ב. איסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה אפי' גו"ק. ג. איסור להחזיר לתוך הכירה אפי' גו"ק ואינו מושיב לכתחילה.

איסור חזרה לכירה שאינה גרופה וקטומה

ב. "כירה שהסיקה בקש וגבבא, או אפילו בגפת ועצים אלא שהיא

חזרה על גבי כירה שהוסקה בקש וגבבא

ד. רבינו מפרט: "כירה שהסיקה בקש וגבבא, או אפילו בגפת ועצים אלא שהיא גרופה וקטומה כו', מותר לו להחזירו", היינו שע"ג כירה שהוסקה בקש וגבבא מחזירים בשבת גם בלא גו"ק. [אבל הטושו"ע מקצרים כאן, ולא הזכירו דין כירה שהוסקה בקש וגבבא, ודלא כמ"ש לעיל ס"א בשהייה].

וזה מבואר בסוגי" ריש כירה לחנניה ד"להחזיר תנן": "הכי קתני [במשנה ריש פרקין]. כירה שהסיקה בקש ובגבבא מחזירין עליה תבשיל, בגפת ועצים לא

55 א. איסור חזרה ע"ג כירה שאינה

גו"ק הוא לדעת רבינו בעצם מעשה החזרה (ולא בשהייה שלאחמ"כ), ראה להלן סכ"ט אות ח.

ב. אם דין גריפה וקטימה דחזרה הוא כגריפה וקטימה דשהייה (דלעיל ס"א): בקולת קטימה "כל שהוא", ראה להלן ציון 80. בקולת "קטמה והובערה (מאליה)", ראה להלן סכ"ו אות מב. בקולת "גחלים שעממו מאליהם", ראה להלן ס"ט אות ח"ט.

ג. בדין מחזיר תבשיל ע"ג כירה שאינה גו"ק ומתכוון ליטלו קודם שיתחמם, ראה להלן ציון 319 אות יא.

שכן להחזיר"), והסיפא מביאה מחלוקת ב"ש וב"ה אם מותר להחזיר בשבת ע"ג כירה גו"ק, ע"כ מהגמ'.

משמעות הדברים שלפירוש "להחזיר תנן", דברי המשנה "לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר" באו לאסור חזרה ע"ג שאינה גו"ק ומבושל כמאב"ד ואילך (ואפי' במבושל כ"צ (כ"כ כל הראשונים)⁵⁶, וגם מצטמק ורע לו (לדעת רוב הראשונים, ראה להלן סט"ו אות ג ושי"ג).

לשיטת "לשהות תנן" המשנה לא מדגישה חידוש זה

אבל לפירוש "לשהות תנן", איסור המשנה: "לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר" הוא גם בשהייה. והמשנה לא הזכירה חידוש באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק (וההדגשה במשנה בדין חזרה היא רק שבית הלל מתירים חזרה ע"ג כירה גו"ק, דלא כבית שמאי)⁵⁷.

קדירה ע"ג כירה בשבת אין איסור משום עשיית אוהל.

56 להלכה שכל שאינו מבושל כ"צ יש בו איסור בישול, צ"ל שדין המשנה באיסור חזרה ע"ג אינה גו"ק, מדבר על תבשיל שמבושל כ"צ דוקא, ראה להלן ציון 204 מכמה אחרונים.

דעת המשנה בפרטי איסור שהייה לשיטה זו 57 א. בפשטות, הטעם שהמשנה "לשהות תנן" לא הזכירה חידוש בדין חזרה על שהייה הוא, שסוברת שאסור להשהות כל תבשיל ע"ג אינה גו"ק (ואפילו מבושל כ"צ ואולי גם מור"ל), ואין חידוש בענין זה בחזרה בשבת. (אבל המשנה "להחזיר תנן" (ושהייה מותרת), מדגישה

לחנניה המשנה מדגישה חידוש באיסור חזרה על איסור שהייה

במשנה ריש פרקין (לו. ב): "כירה שהסיקה כו' בגפת ועצים, לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר כו'. בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין, ובית הלל אומרים אף מחזירין".

ומבואר בגמ' שלחנניה שמותר להשהות מע"ש תבשיל שמבושל כמאב"ד ואילך, הרישא מדברת בחזרה בשבת ("להחזיר תנן"), ומלמדת שאין להחזיר ע"ג כירה אלא גו"ק. והסיפא מוסיפה שאכן יש מחלוקת בענין זה בין ב"ש לב"ה, אם גו"ק מועלת להחזיר.

ולסוברים ("חכמים" בלשון הראשונים) שאסור להשהות מע"ש אפי' תבשיל שמבושל כמאב"ד, הרישא מדברת גם בשהייה מע"ש, ומבארת שאין להשהות ע"ג כירה אלא גו"ק ("לשהות תנן, וכל

יחזיר עד שיגרוף או עד שיתן אפר". וכך הדין גם לסוברים כחכמים ד"לשהות תנן", כמבואר ברמב"ם שבפ"ג ה"ד פוסק כחכמים, ושם בה"י כתב: "ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה או בכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבה". וראה באוהל"ל ס"ב ד"ה כירה. ועוד בדיני חזרה לכירה שהוסקה בקש וגבבא ראה להלן ציון 84 (וש"ג), סט"ז אות ט ואילך.

ה. בביאור כללות לשון הטושו"ע ורבינו כאן, שהזכירו שנטל את הקדירה מע"ג כירה גו"ק (ובא להחזירה כו'), ראה להלן ציון 60 אות ב ושי"ג.

ו. ראה סי' שטו ס"ט בטעם שבהנחת

מותרת), וסוברת שמותר להשהות תבשיל שמבושל כ"צ דוקא, ואסור להשהות תבשיל שאינו מבושל כ"צ (כמו רבי יוחנן) - כיון שסתם "תבשיל" במשנה הוא גם אינו מבושל כ"צ, ולכן אאפ"ל שהמשנה "להחזיר תנן", מרמזת להיתר שהיית תבשיל שמבושל כ"צ בלבד, ע"כ. ומשמע מכאן שאפשר לחדש בהבנת המשנה שיטה חדשה בדין שהייה (כמו רבי יוחנן), שאין תנא הסובר כן.

ולכן יש לפרש כוונת דבריהם (ב"ל, א הנ"ל), שרק לפי האמת אין תנא סובר כרב ורבי יוחנן, אבל הסיבה שאמוראים אלו לא העמידו המשנה "לשהות תנן" כדבריהם, היא בעיקר מטעמים אחרים: אם המשנה סוברת שמותר להשהות תבשיל שמבושל כ"צ (כרבי יוחנן) או אם הוא מור"ל (כרב), היה לה לפרט (כדברינו בתחילה) את החידוש באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק של כל תבשיל (כפי שהמשנה "להחזיר תנן" מפרטת, כנ"ל).

[אבל ראה ציון זה בהמשך, שמשמעות כמה ראשונים שהחידוש שאיסור חזרה הוא גם במור"ל, הוא אינו חידוש חשוב שהמשנה צריכה להזכירו.

ולכן יש לבאר באופן נוסף מה שרב לא פירש המשנה ("לשהות תנן") כמותו: בית הלל אמרו (לפירוש "לשהות תנן"), שמשנה "חמין ותבשיל" ע"ג כירה גו"ק (ראה בגמ' לו, ב). וי"ל שכל מימרת בית הלל "חמין ותבשיל" היא פי' המימרא ברישא: "בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר", ועל זה באים בית הלל לבאר כי סתם "חמין" הם גם מבושלים כ"צ ומור"ל (תוס' לו, ב ד"ה חמין) ואפילו הם מותרים דוקא בגו"ק, ראה פנ"י לו, ב ד"ה ועוד נ"ל דהוכרח,

חידוש באיסור חזרה בשבת של תבשיל שמבושל כמאב"ד ואילך, שמותר בשהייה, כמבואר בפנים).

ויתכן למצוא נק' זו בראשונים:

תוס' (לו, א סוד"ה אא"ב) כותב שאין תנא הסובר כרב (לו, ב) שאסור להשהות מבושל כ"צ ומוי"ל ומותר מור"ל. כיון שלרבי יהודה דבריייתא, שהייה אסורה גם במור"ל (ראה גם תוס' לו, רע"ב). [נצ"ע מגמ' לח סוע"ב ותוס' שם שרבי יוסי סובר כרב, ראה מהר"ם לתוס' האחרון]. ונראה שם בפשטות שזה שרב אינו מפרש את המשנה "לשהות תנן" וסוברת כמותו, כיון שאין להעמיד המשנה כדעה שאין לה שום תנא, עיי"ש.

ותוס' ממשיכים שכיו"ב אין תנא הסובר כמו רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן (לו, ב), שאסור להשהות מבושל כמאב"ד ואילך, ומותר מבושל כ"צ ואפי' מוי"ל, ע"כ. וגם כאן אפשר לבאר בהמשך דבריהם מקודם, שגם דעה זו אינה מפרשת את המשנה כמותה (ש"לשהות תנן" במבושל כמאב"ד ואילך, אבל מותר מבושל כ"צ ומוי"ל, וראה תוס' לו, ב ד"ה חמין) שלשון "תבשיל" במשנה יכול להיות בדוחק על אינו מבושל כ"צ בלבד, כדי לא להעמיד המשנה כדעה שאין תנא הסובר כמותה.

[ולתוס' הבנת המשנה "לשהות תנן" היא בודאי ששהייה אסורה בכל תבשיל ואפילו מור"ל, כדעת רבי יהודה דבריייתא להבנת תוס'. וכפי שהגמ' לו, א אומרת שלפירוש "לשהות תנן" המשנה כרבי יהודה].

אמנם יש לעיין בהבנה זו: תוס' כתבו במקו"א (לו, ב רד"ה חמין) שאאפ"ל שהמשנה "להחזיר תנן" (אבל שהייה

אין לפרש את המשנה כדעה זו (כנ"ל). ב. ראה ברשב"א (לו, ב ד"ה ב"ש אומרים) שסתם "תבשיל" הוא מו"ל, ופשטות דבריו שבכלל זה הוא גם שהתבשיל מבושל כבר כ"צ, עיי"ש. ולפ"ז לפי "לשהות תנן" ואמרה המשנה "נותנים עליה תבשיל, בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר", ואם כן מפורש במשנה שאסור להשהות תבשיל שמו"ל. וראה פנ"י לו, ב ד"ה אמנם לענ"ד (הא').

נ"עכ"פ, הרשב"א סובר שאם רבי יהודה מתיר מור"ל וגם המשנה לומדת כך, הנה אין צריך לומר בזה חידוש בחזרה לגבי שהייה, שהיא אסורה גם במור"ל (שנראה שהרשב"א סובר כרוב הראשונים שחזרה אסורה במור"ל, ראה להלן ציון 169 אות ב). וראה בנק' זו בהמשך ציון זה.

וגם הרשב"א לומד בפירוש "לשהות תנן", שהרישא "בגפת ובעצים לא יתן" כו' מדברת רק ב"תבשיל" שמו"ל (בהמשך לריש המשנה: "כירה שהסיקה בקש ובגבבא נותנין עליה תבשיל"), ולא ב"חמין" שמור"ל (אפי' שבהמשך המשנה מזכירים "חמין", והרשב"א לומד לו, ב ד"ה ב"ש אומרים) שב"חמין" שבמשנה מדובר בודאי במבושל כ"צ ומור"ל, ולכן מותר להשהות מור"ל באינה גויק גם לפירוש זה. ראה מגיני שלמה לו, ב ד"ה ועי"ל דאפי'.

(וראה ראש יוסף לו, ב ד"ה וא"ת) שדן ביחס לפסק המחבר ס"א שמותר להשהות מור"ל, ומפרש שלמחבר מדובר ברישא של המשנה ("לשהות תנן") גם בחמין אבל רק באינם מבושלים כ"צ ואינם מור"ל. ולאידך הסיפא שמדברת בחזרה, מדברת למחבר דוקא במבושל כ"צ, שאל"כ אסור משום

שפת אמת ריש פרקין, הגהות ר"ש מדעסויא (בסוף הש"ס) לתוס' לו, ב ד"ה חמין. ולכן בוודאי המשנה לא מתאימה לדעת רב].

ב. הרשב"א (לו, א סוד"ה אי אמרת, שם ד"ה רבי יהודה, לו, ב ד"ה הא דא"ר (בתחלתו, ובסופו)) לומד שלרבי יהודה (בשיטת בית הלל) אסור להשהות מבושל כ"צ ומו"ל, אבל מותר מבושל כ"צ ומור"ל. וכ"ה שיטת המשנה לפירוש "לשהות תנן", וכדעת רב ושמואל. וכתב (לו, א סוד"ה רבי יהודה, שם, ב סוד"ה הא דא"ר) שאם נלמד שלרבי יהודה אסור להשהות אפי' מור"ל, אין תנא הסובר כרב ושמואל, ורב תנא הוא ופליג, ע"כ.

משמעות דעתו שאם רבי יהודה סובר כרב, אפשר לפרש שגם המשנה סוברת כך. אבל אם רבי יהודה אוסר גם במור"ל, רב לא יפרש שהמשנה סוברת כדעתו, כיון שאין לחדש בהבנת המשנה שיטה חדשה בדין שהייה שלא מצאנו תנא הסובר כמותה. וכיו"ב כותב הרשב"א (לו, ב ד"ה הא דא"ר, בתחלתו), שהגמ' לא הציעה בפירוש המשנה "להחזיר תנן" (אבל שהייה מותרת), שמותר להשהות מבושל כ"צ (בלבד) ואסור מבושל כמאב"ד (כדעת רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן), שאין תנא הסובר כן.

והנה הרשב"א בכל הסוגי' לא הזכיר אפשרות בפירוש "לשהות תנן", שאסור להשהות אינו מבושל כ"צ (בלבד) ומותר להשהות מבושל כ"צ וגם מו"ל (כרב שמואל הנ"ל). וי"ל מפני שלפ"ז היה למשנה להדגיש שבחזרה יש חידוש שאסורה גם במבושל כ"צ (כנ"ל).

אבל אי"ז מוכרח: א. בלאו הכי הרשב"א כותב שאין תנא הסובר כן, ולכן

וגבבא (אפי' אינה גו"ק). ראה בזה להלן סט"ז אות י. היינו שרש"י סובר שגם הרישא דרישא של המשנה: "כירה שהסיקה בקש וגבבא נותנים (משהים) עליה תבשיל", נאמרה גם לבית שמאי.

אבל משמעות פיה"מ לרמב"ם שהרישא: "כירה שהסיקה בקש וגבבא נותנים (משהים) עליה תבשיל" היא דברי בית הלל, ראה להלן סט"ז שם, ואולי לדעתו גם ההמשך: "בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר" הוא דברי בית הלל, ואין ראייה שלבית שמאי היתר שהיית מור"ל ע"ג כירה שהוסקה בגפת ועצים הוא רק בגו"ק (כפי ההלכה ברמב"ם פ"ג ה"ח שיותר להשהות ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמור"ל).

ג. משמעות חי' הרמב"ן (לו, ב ד"ה ופירוש מצטמק), שלרב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן שיותר להשהות מבושל כ"צ ומוי"ל, אפשר לפרש המשנה "לשהות תנן" שמדברת באינו מבושל כ"צ דוקא. וכ"כ במלחמות (טו, א: "ובזה נסתייעו" כו.). וצ"ע לפי' זה בכך שהמשנה לא הזכירה שחזרה אסורה גם במבושל כ"צ. ואכן בתוס' ישנים (לו, א לתוד"ה אא"ב) כתבו שרבי יוחנן יפרש "להחזיר תנן", והמשנה אומרת חידוש בחזרה ביחס לשהייה - שבחזרה אסור במבושל כ"צ.

אם מדגישים חידוש רק במצטמק ורע לו ד. מהרשב"א שהובא לעיל ציון זה אות ב מבואר, שהמשנה אינה צריכה להדגיש חידוש באיסור חזרה ביחס לאיסור שהייה - שחזרה אסורה גם במור"ל. וי"ל בטעמו שהמשנה לא ראתה צורך להדגיש חילוק קל כזה. וראה שם אות א בשיטת תוס' בזה. וראה להלן בפנים אות ג בסופה שגם משמעות השו"ע כהרשב"א.

בישול (ראה להלן סי"ח אות א), עיי"ש. ולהעיר שבדעת הרשב"א צ"ל שהרישא אינה מדברת בחמין אלא רק בתבשיל, כנ"ל. ונפרש כן בביאור דעת המחבר, וחמין שבהמשך המשנה מדברים גם במבושלים כ"צ. ואין שינוי כ"כ מהרישא לסיפא לדעת המחבר כמ"ש הראש יוסף).

וגם הרשב"א והמחבר לומדים שהטעם שבי"ה הזכירו "חמין" הוא רק אגב בית שמאי (לשיטה "לשהות תנן"), ואין כוונתם שדינם שווה לתבשיל ומותר להשהותם במבושלים כ"צ רק בגו"ק (ראה שפת אמת ריש פרקין). וע"ד מ"ש הרשב"א (לו, א ד"ה רבי יהודה) לענין הברייתא לח, א, עיי"ש. (להעיר שהדיון הנ"ל אם המשנה לפירוש "לשהות תנן" אוסרת גם שהיית מור"ל, הוא רק לבית הלל, אבל בדעת בית שמאי שם לפירוש זה (שאמרו: "חמין אבל לא תבשיל" אפי' בגו"ק), פשוט לרש"י שאסור להשהות אפי' מור"ל ע"ג אינה גו"ק, ראה ברש"י (לו, ב ד"ה בית שמאי): "נותנין עליה חמין אחר שגרפה", ובהמשך (שם): "ומה הן משהין [בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל]. בגרוף וקטום." [ובתוס' (שם ד"ה חמין בסופו) שבית שמאי מדברים גם בחמין שהוחמו כ"צ והם מור"ל, ועוד שלב"ש לדעה זו גם לחמין שלא הוחמו כ"צ יש דין של מור"ל לענין חשש חיתוי, ע"כ]. שרש"י לומד שהרישא "בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר", הולכת גם לבית שמאי, ומדברת לבית שמאי בחמין, וזה שממשיכים: "בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל".

וזה מתאים למשמעות רש"י (הנ"ל, ובעוד מקומות) שבית שמאי אינם אוסרים שהיית תבשיל ע"ג כירה שהוסקה בקש

להשהותו על גבי האש, כשנוטלים אותו בשבת אסור להחזירו למקומו. ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה". וראה במגיד משנה שכוונת הרמב"ם לדבריו שם ה"ח שיותר להשהות ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמבושל כ"צ ומור"ל, ועל זה מבאר כאן שאסור להחזיר בשבת ע"ג האש עצמה תבשיל שמור"ל.

ובהשגות הראב"ד: "כל שמותר לשהותו על גבי האש. א"א כמדומה לי שבוש הוא זה וצריך להיות כל שאסור", ע"כ.

ויש לומר שמחלוקת הרמב"ם עם הראב"ד היא מעין מחלוקת תו"י עם הרשב"א הנ"ל ציון זה אות ד: הרמב"ם סובר שיש מקום להדגיש (ואפילו באופן של כלל - "כל שמותר להשהותו כו' אסור להחזירו" כו') שחזרה חמורה משהייה בכך שאסורה גם במור"ל, וזה דומה לשי' תו"י [אמנם קשה בדעת הרמב"ם, מדוע המשנה לא הדגישה שחזרה אסורה גם במור"ל]. ואילו הראב"ד סובר שאין מקום ללשון זה (עכ"פ לא באופן של כלל), ובדומה לרשב"א, ועל כן הנוסח ברמב"ם צריך להיות שהאסור בשהייה אסור גם בחזרה. וראה גם להלן ציון 278 אות ה.

[במגיד משנה כתב, שהרמב"ם שם מדבר גם בתבשיל חי שהשהה אותו מע"ש ע"ג כירה שאינה גו"ק או שהשליך בקדירה חתיכה חיה, ומבואר לעיל ה"ח שזה מותר (ראה בשוע"ר לעיל ס"ח), וכותב כאן שאם השהה אותו ואח"כ נטלו, אסור להחזירו אלא ע"ג כירה גו"ק, ע"כ. אבל הראב"ד סובר שכיון שעתה כשבא להחזיר התבשיל אינו חי, אי"ז בכלל "כל שמותר להשהותו".]

ו. בצל"ח לו, ב (ד"ה פליגי נמי) כתב,

אבל שי' התוס' ישנים (לו, א לתוד"ה אא"ב) שאפ' לפרש שהמשנה "להחזיר תנן", והחידוש בחזרה ביחס לשהייה הוא רק שאסור אפילו מור"ל, עיי"ש. וכ"מ המלחמות (טז, רע"א: "והרי משנתנו" כו') בהבנת הבעה"מ (טו, ב - טז, א), אכן שם מדובר גם במבושל כמאב"ד (ועד"ז בפנ"י לו, א ד"ה אלא דהשתא, חי' גור אריה למהר"ל ר"פ כירה בהרחבה), ודו"ק.

ויש להעיר שלפי' "לשהות תנן", אמרו בסיפא של המשנה שלבית שמאי יש חידוש בחזרה ביחס לשהייה, שאסור להחזיר ע"ג כירה גו"ק אפי' חמין (ראה בגמ' לו, ב ורש"י). וכיו"ב אמרו בברייתא (לו, א) בדעת בית הלל לפי רבי מאיר, ובדעת בית שמאי לפי רבי יהודה, עיי"ש. והרי לדעה זו לחמין יש תמיד דין של מור"ל, ראה בתוס' (לו, ב ד"ה חמין, בסופו) וברשב"א (לו, ב ד"ה בית שמאי). [ובודאי לדין שנפסק בסי' שיח שכל שאינו מבושל כ"צ אסור להחזירו בשבת כבר מאיסור בישול, שצריכים לפרש שמדובר במשנה ובברייתא שם בחזרת חמין שמבושלים כ"צ (ראה להלן ציון 204), והם מור"ל (ראה תוס' שם)]. ורואים שהתנא מדגיש חידוש באיסור חזרה שישנו רק במור"ל.

אכן בברייתא הנ"ל בדעת בית הלל לפי רבי יהודה, שמתירים כל שהייה וחזרה ע"ג כירה גו"ק, לא הזכירו שיש חידוש בחזרה ביחס לשהייה עכ"פ בכירה שאינה גו"ק. ולתוס' שלרבי יהודה שהייה אסורה במור"ל (ראה לעיל ציון זה אות א) הוא מובן. ולרשב"א שלרבי יהודה שהייה מותרת במור"ל (ראה שם אות ב), הברייתא לא הזכירה חידוש זה בדומה למשנה.

ה. ברמב"ם פ"ג ה"י: "כל שמותר

שמבושל, שאין איסור להחזירו מדין בישול, ראה להלן רס"ח). ודלא כפי שהמשנה מתחילה בהדגשת הלכה זו (לדעת חנניה (ראה לעיל אות ב)). אלא צ"ל שהטור סמך על מ"ש לעיל ס"א בדעה זו (כנ"ל) 58.

והשו"ע ס"א כותב (בקיצור) בסיום הדעה שאין איסור שהייה כתבשיל שמבושל כמאב"ד ואילך: "ולא הוזכרה גו"ק [לדעה זו] כו' אלא כו' לענין אם נטל הקדירה מעליה ובא להחזירו עליה בשבת".

ובשו"ע ס"ב (דיני חזרה) כותב: "כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה כו' מותר להחזירה" כו' (בתנאי חזרה), ואינו מזכיר שישנו חידוש באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק. אלא זה מבואר היטב לפי אלו שלומדים שהשו"ע ס"א פוסק שגם שהייה ע"ג כירה שאינה גו"ק אסורה כתבשיל שמבושל אפי' כ"צ (ומו"ל) (ראה לעיל ס"ט). ולכן השו"ע ס"ב אינו צריך להדגיש את איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק.

[אמנם גם לדעה זו שהייה מותרת כתבשיל שמבושל כ"צ ומור"ל (ראה לעיל ס"ט), ואעפ"כ השו"ע ס"ב לא הזכיר שיש חידוש בחזרה ואינה גו"ק שאסורה אפי' כתבשיל שמור"ל (רק בכ"י (ריש עמ' סד) כתב זאת)] 59.

אם הטור והשלחן ערוך מדגישים חידוש באיסור חזרה על איסור שהייה

ג. והנה הטור ס"א מביא את שתי הדעות (ע"פ חכמים וחנוניה) אם יש איסור שהייה כתבשיל שמבושל כמאב"ד, ובסיום הדעה שאין איסור בזה, כותב: "ותבשיל שנתבשל כ"צ אפילו מו"ל מותר גם כן לשהותו עליה [לדעה זו]. אבל להחזיר, כגון שהניח התבשיל עליה מבעו"י ונטלו ממנה בשבת ובא להחזירו עליה, אינו מחזיר עליה אא"כ גו"ק" כו'. היינו שלדעה זו, התחדש איסור להחזיר בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק, תבשיל שמבושל (כמאב"ד או כ"צ).

ואף שבס"ב בדיני חזרה כותב הטור: "כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה כו', מותר להחזירה" כו' (אם אין כתבשיל איסור בישול, ובתנאי חזרה ולא לתוך הכירה), ובהמשך: "ואם אינה גרופה וקטומה אסור להחזירה לא מיבעיא בשבת אלא אפילו מבעוד יום" (בסמוך לחשכה (ראה להלן סכ"ב) כו'. והטור פוסק כחנוניה (שכתב לעיל ס"א) שאביו הרא"ש פוסק כן (ראה ס"י רנד ס"ב אות ז), ואעפ"כ אינו מתחיל את ס"ב העוסק בדיני חזרה, בהדגשת האיסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמבושל (והיה צריך להדגיש זאת, בפרט שבדיני חזרה מדובר רק כתבשיל

58) אבל ראה בדברי הטור בקיצור פסקי הרא"ש פ"ג ה"א"ב, שאינו מזכיר כלל שיש חידוש באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק ביחס לאיסור שהייה.
59) א. ראה במ"ש לעיל ציון 57 אות ד ואילך.

שמלשון הגמ' משמע שלמ"ד "לשהות תנן" אין שום חומרא בחזרה יותר מבשהייה, עיי"ש. אמנם לפמ"ש ע"ב, כ"ה רק לפי תוס', ולא לפי הרשב"א ומכל שכן הרמב"ן. וראה אור שמח רפ"ג (ד"ה רש"י ד"ה להחזיר).

וכן לכופח שהוסק בגפת ועצים, "לפי שדינם ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת בכל ענין, גזירה שמא יתהה בגחלים. ואף שלהשהות מערב שבת לא חששו לחיתוי במצטמק ורע לו, מכל מקום לענין חזרה בשבת החמירו יותר".

היינו שהחידוש באיסור חזרה בשבת (לתנור ולכופח שהוסק בגפת ועצים ולכירה שאינה גו"ק) הוא כתבשיל שמור"ל, וסגנון זה מתאים לשיטת חכמים ששהייה (בכלים הנ"ל) מותרת רק במור"ל, כפי שרבינו ממשיך: "ואף שלהשהות מערב שבת לא חששו לחיתוי במצטמק ורע לו". אבל לשיטת חנניה וההלכה יש חידוש גם באיסור חזרה (לכלים הנ"ל) של תבשיל שמוי"ל (שמותר להשהות לדעתם כשהוא מבושל כמאב"ד (ראה במ"ש לעיל ס"א אות ב, ס"ד אות א)).

אמנם יבואר להלן סט"ו (שם), שיתכן שסגנון רבינו זה קשור לפסק שלו להלן

רבינו אינו מדגיש חידוש זה משום שיטת חכמים בשהייה

ד. והנה רבינו הביא לעיל ס"א וס"ט את דעות חנניה וחכמים בשהייה, ומסיים שנהגו להקל כחנניה. ובכל זאת כאן בחזרה כותב רבינו (כלשון השו"ע ס"ב): "כירה שהסיקה כו' בגפת ועצים אלא שהיא גרופה וקטומה, ונטל הקדרה מעליה כו' ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו כו', מותר לו להחזירו" כו'. מדגיש שמותר להחזיר בשבת ע"ג כירה גו"ק דוקא בתנאי חזרה, ואינו מדגיש את הדגשת המשנה (לדעת חנניה) שאסור להחזיר בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמבושל כ"צ (ורק להלן ריש סי"ח מבאר שדיני חזרה נאמרו כתבשיל שמבושל כ"צ, ואם לא כן אסור להחזיר בכל אופן מאיסור בישול דאורייתא)⁶⁰.

ויותר מזה קשה להלן סט"ו (אות ד): רבינו כותב שאסור (בכל אופן) להחזיר לתנור, ואפילו התבשיל מצטמק ורע לו,

ג. אבל לענין הטמנה, המחבר מציין בסי' רנז ס"ז שהיא אסורה גם במבושל כ"צ (ר"ל שאין בזה את הדעה השניה שישנה בשהייה), ו(אולי אגב זה מציין שהיא אסורה) גם במור"ל.

60 בתהלה לדוד סקי"א מקשה, בטעם שרבינו אינו מדגיש כבר בסעיף זה שאיסור חזרה הוא גם במור"ל (דלא כבאיסור שהייה), ומזכיר זאת רק להלן סט"ו (ראה בהמשך בפנים). אכן לענ"ד יש להעיר יותר מזה כנ"ל בפנים, שרבינו אינו מדגיש כאן שאיסור חזרה הוא גם במוי"ל, למרות שפוסק בשהייה כחנניה.

ב. ע"פ המבואר בפנים (שהשו"ע ס"ב סובר בסתם כשיטת חכמים בשהייה), מובן יותר לשון השו"ע שם, שנטל את הקדירה מע"ג כירה גו"ק (ובא להחזירה כו'). ולכאורה הרי העיקר הוא שרוצה להחזיר את הקדירה ע"ג כירה גו"ק כו'. אלא שורה זו בשו"ע נאמרה לפי הפוסקים בשהייה כחכמים (כנ"ל), והשו"ע מרמז שמששים מע"ש תבשיל שמוי"ל (שבזה מדובר כאן, כמבואר בסיום דברינו בפנים) ע"ג כירה גו"ק דוקא. וראה ביאורים נוספים בזה, להלן בפנים אות יד לדעת הב"ח, ואות טו. וביאור לשון הטור ורבינו בזה, מובן מהמדובר להלן בפנים אות יד-טו ופשוט.

שהייה ע"ג אינה גו"ק (ראה לעיל ס"א אות א, ה).
 וכ"ה בתוס' (לח, ב ד"ה פינה) שכתבו בדין
 פינה ממיחם למיחם, שהסברא בגמ'
 לאסור להחזיר ע"ג כירה גו"ק הוא
 מחשש חיתוי, ונראה במכל שכן שאיסור
 החזרה ע"ג אינה גו"ק הוא לדעתם
 מחשש חיתוי (בדומה לטעם איסור
 שהייה, כנ"ל) (ראה מהר"ם לו, ב ד"ה אבל לא,
 שנראה שלמד כן בתוס').

וכ"ה בבעל המאור (טו, ב): "וכן אם גרף
 כל הגחלים והוציאם לחוץ כו' מותר
 לשהות ולהחזיר שם כל דבר, דהא ליכא
 למיחש לחתויי בגחלים", ולמדנו שכל
 האסור בחזרה לאינה גו"ק הוא מחשש
 חיתוי.

וכן פשטות הרא"ש (פ"ג סי' י) שמדבר
 בהיתר בגמ' (מ, ב) להניח קיתון של מים
 כנגד המדורה בשבת באם לא יגיעו
 לבישול, והרא"ש מקשה שאין זה דומה
 לסמיכה לכירה שמותרת כיון ש"מפסיק
 כותלי הכירה", אבל כנגד המדורה "הוי
 ליה למיחש שמא יחתה" (ויהיה אסור
 באיסור חזרה), ומבאר: "כיון שהצריכו
 חכמים להרחיק מן המדורה כו' איכא
 היכרא ולא אתי לחתויי". ולמדנו שאיסור
 חזרה בשבת (בפשטות גם כתבשיל שאין
 בו איסור שהייה⁶¹) הוא מחשש חיתוי⁶².

סוס"כ שסמיכה בשבת אסורה לכתחלה,
 ונראה שסברתו שבמעשה שנעשה בשבת
 עצמה חוששים להחמיר כחכמים בשהייה
 מע"ש, ורק בשהייה מע"ש נוהגים להקל
 כחנניה. ורבינו מרמז לכך כבר כאן,
 שכותב את דיני חזרה בשבת, בסגנון
 מתאים לאוסרים שהייה מע"ש, עיי"ש.

טעמי איסור חזרה לכירה שאינה גרופה
 וקטומה:

א. חשש חיתוי לפי כמה ראשונים ורוב
 הפוסקים

ה. "כירה שהסיקה כו' בגפת ועצים
 אלא שהיא גרופה וקטומה, ונטל
 הקדרה מעליה כו' ובא להחזירה עליה
 בשבת כו', מותר לו להחזירו" כו': כאמור
 (לעיל אות ב ואילך), נאסר להחזיר ע"ג כירה
 שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק כל
 תבשיל ואפי' מור"ל (ולחנניה והפוסקים
 כמוהו, איסור החזרה בכל תבשיל מבושל,
 הוא חידוש באיסור חזרה בשבת).

יש בראשונים שתי שיטות בטעם
 האיסור:

בספר הישר לר"ת (שיובא להלן אות ו ציון 66)
 כתב שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק
 הוא מחשש שיחתה בגחלים לצורך
 חימום התבשיל (בדומה לטעם איסור

שאין היסור"ל, ראה לעיל ס"ה אות ח. אבל
 יש להוכיח שהרא"ש מדבר באיסור חזרה:
 (א). הרא"ש מדבר שם גם במניח שמן
 כנגד המדורה לסוברים שאין בו משום
 בישול, שמותר להניחו אפי' עד שהיסור"ל
 בו, ודן מדוע לא חששו בזה לחיתוי. והנה
 נראה שלרא"ש שפוסק בשהייה כחנניה,

61) כך למד בדעת הרא"ש, בב"ח
 (עמ' סד) ד"ה ואיכא, עיי"ש. והנה פשטות
 הרא"ש שמדבר במניח מים צוננים כנגד
 המדורה במקום שאין היסור"ל (ודן מדוע לא
 חששו לחיתוי, כפי שחששו ע"ג כירה,
 כנ"ל בפנים), ראה להלן ציון 300 אות ג.
 אבל נראה שיש גם איסור שהייה במקום

וכ"כ הט"ז סק"ג וסקט"ו, והמ"א סקכ"ו וסקמ"ג⁶³.
 מחשש חיתוי, והם פוסקים כחנניה
 (ואבמ"ל).

אכן רבינו כותב כך גם בדעת הפוסקים
 בשהייה כחכמים, ולדעתם החידוש
 באיסור חזרה לכירה שאינה גו"ק בשבת
 הוא: א. שאסור להחזיר ע"ג הכירה
 מור"ל. ב. שאסור גם לסמוך לכירה
 שאינה גו"ק – ורבינו מפרש שהטעם הוא
 שבחזרה בשבת חששו לחיתוי גם באלו⁶⁵.

וכך כותב רבינו בפשיטות בכל
 סימן זה. והוא כותב כן בהבנת פוסקים
 של הפוסקים כחנניה (וכן בהבנת
 פוסקים סתם, אכן רבינו פוסק בסתם
 כחנניה (ראה לעיל ס"ט))⁶⁴. וזה כמו
 הראשונים והפוסקים שהובאו לעיל
 שכתבו שטעם איסור חזרה הוא

מבעוד יום אתי נמי להחזיר משחשיכה".
 (62) וכ"ה במיוחס לר"נ לו, ב ד"ה
 אבעיא, וראה גם להלן ציון 83 אות ג (אבל
 במקו"א הוא כותב באו"א, ראה להלן ציון
 74 אות ד, סט"ז אות ו). וברבינו פרחיה לח,
 א ד"ה וב"ה ולח, ב ד"ה באעי, עיי"ש.
 וראה להלן ציון 74 אות ו וש"נ בדעת
 הבי"י, וציון 276 אות ו וש"נ בדעת הרמ"א.
 (63) יש לצרף לזה את המ"א סי' שיח
 שהובא לעיל ציון 61, עיי"ש. וראה גם להלן
 ציון 169 אות ו בדברי המ"א סי' זה סקל"ד.
 וסי"ט אות ח מהט"ז ומ"א שבצורך בגו"ק
 אין קולא בנטלה משחשכה לכו"ע, וציון
 688 אות ג בהבנת פסק המ"א שיש איסור
 חזרה קודם שיוסק התנור. ועוד, רבינו כותב
 להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כד,
 כו), ששיטת הט"ז והמ"א שגם איסור מושיב
 לכתחלה לכירה גו"ק הוא מחשש חיתוי,
 עיי"ש, ובציון 437 מהמ"א בכ"מ.
 (64) ראה להלן ס"כ אות ד, (ציונים
 268 אות ב, 319 אות ה), סכ"ג אות כא,
 (ציון 449 אות ה), סכ"ו אות ז, יד, כג, לא,
 לו. וכן בדברי רבינו בסי' שיח סוסכ"ד
 (שהובאו לעיל ציון 61), ובמהדו"ב להלכות
 הטמנה (שיובאו להלן בסעיף זה אות כח).
 (65) א. בדין חזרת מור"ל, ראה להלן
 סט"ו אות ד"ה. ובדין סמיכה לכירה, ראה

אין חשש חיתוי בשהיית דבר שאינו צריך
 בישול, ורק בחזרה יש חשש זה, ראה להלן
 ציון 144 אות ג, ה.
 (ב). הרא"ש מדבר שם גם בטעם
 שבסמיכה כנגד המדורה אין איסור (חזרה
 ד) מושיב לכתחלה, ופשטות דבריו שגם
 איסור זה הוא מחשש חיתוי, ראה בדברי
 רבינו להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג
 אות כה). ויש לומר שמכל שכן שלדעתנו
 איסור חזרה לכירה שאינה גו"ק הוא
 מחשש חיתוי (גם באינו מושיב לכתחלה).
 עכ"פ המ"א סי' שיח סקל"ח ושוע"ר שם
 סוסכ"ד הביאו את דברי הרא"ש שצריך
 להרחיק מהמדורה מחשש חיתוי, ביחס
 לתבשיל שהוא מבושל כ"צ ואין בו משום
 בישול, ומניחו במקום שהיסו"ל בסמוך
 למדורה (שאינה גו"ק). והנה לדעתם
 שפוסקים כחנניה (ראה לעיל ס"ט),
 בתבשיל זה אין חשש חיתוי דשהייה,
 והחשש חיתוי שהם מדברים בו הוא בודאי
 בחומרת חזרה, כדעתם שתובא בהמשך
 בפנים.

אמנם צ"ב בהבנת הרא"ש פ"ג סי' ב, על
 איסור חזרת תבשיל שמבושל כ"צ סמוך
 לחשכה (ראה להלן סכ"ב אות ה וסכ"ג אות
 כ): "דכיון דאינה מתבשלת עוד על הכירה
 הוי כתחלת שהייה, ואי שרינן להחזיר

ואסרו תבשיל שמבושל כ"צ (ומור"ל
 (כנ"ל), כתב בספר הישר לר"ת⁶⁶ :

"הדבר ידוע" בחזרה, שסתם חזרה
 היא בקדירה שהוסרה מהאש וכבר
 הצטננה, וכשמחזירה הוא מגלה דעתו

(השיטה השניה בטעם איסור חזרה לאינה גר"ק, תובא
 להלן אות ט).

חשש חיתוי לביאור ספר הישר
 ן. והנה, בטעם שבחזרה חששו לחיתוי

השמשות, החזרה אסורה. כיון שעכשיו
 הוא צריך לה אתי לחתוי בגחלים, כיון
 שמחזירה והדבר ידוע שנצטננה. מה שאין
 כן בהטמנה שאפילו היא רותחת, הוא
 מטמינה. [ו]השהייה ודאי היא קלה
 משניהם, שהשהייה משמע שמההה את
 הקדרה במקום בישולה ולא הזיזה משם,
 ולזו ודאי לא אתי לחיתוי כי ודאי רותחת
 היא שלא נסתלקה מעל הכירה, לפיכך
 מותר לשהות אע"פ שאינה גרופה וקטומה
 מאחר שהוא כמאב"ד".

ג. באמת ר"ת סי' רלז הנ"ל מדבר
 ברוצה להושיב לכתחלה בשבת (ברוצה
 להושיב קדירה שלא היתה על האש
 מקודם כניסת שבת עד שנטלה בין
 השמשות, וראה להלן בפנים אות יב
 שבמקרה זה הוא מושיב לכתחלה. אם לא
 שנדחוק שר"ת מדבר דוקא כשלא הניחה
 ע"ג קרקע או שהיה דעתו להחזירה, ונאמר
 שר"ת מתיר להחזיר במקרים אלו, ראה
 בסוגי' לח, ב). ונלמד בכונת ר"ת, שאיסור
 מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, ומפני
 שבמושיב לכתחלה הקדירה הצטננה.
 ודו"ק שר"ת לא פירט שהאיסור שמדבר
 והחשש חיתוי, הם דוקא במקרה שרוצה
 להחזיר ע"ג כירה שאינה גר"ק, ואלא מדבר
 (גם) באיסור מושיב לכתחלה. וראה להלן
 בפנים אות כו בדומה לזה מכמה ראשונים.
 אכן יש ללמוד בפשטות בהבנת ר"ת
 בסי' רלז הנ"ל, שגם (ומכל שכן) איסור
 חזרה ע"ג אינה גר"ק הוא לדעתו מחשש

להלן ס"כ אות יג ובציונים לשם, ויזכר גם
 בקו"א סק"ד (יתבאר בסכ"א אות ג).
 ב. לשיטה זו, היתר גר"ק גדרו היסח
 הדעת שלא יחתה, ראה להלן סכ"ו אות ו
 וש"נ. ובהיתרי סמיכה חזרה לכירה
 (למתירים זאת) וסמיכה למדורה, ראה
 להלן ס"כ אות ד"ה ובציונים לשם.
 ובהיתרי קדירה ריקנית וקדירת תבשיל
 ומעזיבת התנור, ראה להלן סכ"ו בכ"מ.
 ובחזרה לכלי ראשון, ראה להלן ציון 268
 אות ב.

ג. בדברי המפרשים ורבינו בטעם
 חומרות חזרה לתנור ולכופח שהוסק בגפת
 ועצים, וחומרת חזרה לתוך הכירה, ראה
 להלן סט"ו אות ה, סט"ז בכ"מ.
 66) נדפס לראשונה תקעא
 (המדובר בפנים הוא בסי' קפט, קצא).
 ומהדורה מתוקנת יותר בתשיט ואילך (שם
 זה בסי' רלה, רלז).
 ב. לשונו בסי' רלה: "אבל אם סילקו
 לערב, אז ודאי יש לחוש לשמא יחתה כו',
 אפילו [כשמחזירה] מבעוד יום [בסמוך
 לחשכה], כי כיון שהוא נותן עליה או
 בתוכה מגלה דעתו שצריכה חימום כו',
 ולכן צריך לעשות היכרה בגרופה
 וקטומה".
 ובסי' רלז: "אבל אם היתה הקדרה
 מסולקת מבעוד יום, כדרך שעושים לקדרה
 שבישלה כל צרכה, ובא בין השמשות
 להחזירה על הכירה כדי לחממה, אין בידי
 כח להתיר. ואפילו שהיא חמימה בין

בליל שבת, וגם מפני שהתבשיל ראוי כבר עתה לאכילה ע"י הדחק (ראה לעיל ס"ח אות ג). (ולחכמים חששו לחיתוי במבושל כ"צ ומוי"ל, אבל במבושל כ"צ ומור"ל (וכן בסמיכה לכירה של כל תבשיל), לא חששו לחיתוי).

והראשונים כתבו בשם ר"ת, שאיסור הטמנה מבעו"י בדבר המוסיף הבל חמור מאיסור שהייה, ואיסור הטמנה ישנו אפי' בתבשיל שמבושל כל צרכו (ומור"ל), שחששו שמא יטמין ברמץ ויחתה בגחלים גם בתבשיל זה.

והחילוק בין שהייה להטמנה: שהייה בסתם היא לצורך הלילה וחום התבשיל ישתמר עד שעת אכילה, וע"כ גם לא יצטרך לחיתוי. ואפילו אם משהה לצורך מחר והקדירה מתקררת והולכת, ניכר שאינו חושש כ"כ שהתבשיל ישאר חם, שהרי לא הטמין את הקדירה. וגם מעט חיתוי לא יועיל לקדרה שהיא מגולה והאוויר שולט בה. וע"כ לא חששו שיחתה.

אבל בהטמנה שמכסה את הקדירה מכל צד, מראה שהיא לצורך מחר, והקדרה מתקררת והולכת וצריכה חיתוי. וגם מראה בהטמנה שמקפיד שהקדירה לא תתקרר. ועוד שמעט חיתוי יועיל שישמר החום בקדירה כיון שהיא טמונה.

לגמרי, הוא מושיב לכתחילה ואסור להחזירו גם ע"ג כירה גוי"ק. ראה להלן סי"ח אות ב, ולכן עולה שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גוי"ק הוא דוקא בתבשיל שלא הצטנן לגמרי.

שצריכה חימום, וכיון שהוא צריך "עכשיו" לקדירה, ע"כ חששו שיחתה.

אבל שהייה היא בקדירה שנמצאת במקום בישולה ולא הזיזה משם, ובודאי היא רותחת, וע"כ לא חששו לחיתוי במבושל כמאב"ד (לחנניה, שפוסק כמותו), ע"כ.

ולמ. בראשונים שיביאו דברים אלו, רק במיחוס לר"נ (לו, ב ד"ה אביאי, עיי"ש). ובאחרונים זה הוזכר באור שמח רפ"ג (ד"ה דע), ובשער הציון סקל"ז.

קושיא על ביאור זה

ז. ויש לעיין בדברי הסה"י הללו, שבחזרת תבשיל שמבושל כ"צ והצטנן יש לחוש לחיתוי (כדלהלן), ובפרט בטעם שחזרה אסורה גם בתבשיל שלא הצטנן לגמרי, שחששו לחיתוי גם בתבשיל זה [כדברי הספר הישר (הובא לעיל ציון 66 אות ב) שחזרה אסורה אפילו שהקדירה "חמה", כיון "שהדבר ידוע שהצטננה" (קצת) ויש לחוש בזה לחיתוי. וכ"כ בשעה"צ שם בשם הסה"י: "דכשנוטלה מן האש פעמים שמצטננת קצת וחיישינן שמא יחתה בחזרתו"⁶⁷].

דהנה איסור שהייה מע"ש הוא מחשש חיתוי (כמבואר בגמ' יח, ב), ולחנניה במבושל כמאב"ד לא חששו לחיתוי, מפני שגם בלא החיתוי התבשיל יהיה ראוי לאכילה

חיתוי (כמו טעם איסור שהייה ע"ג כירה שאינה גוי"ק), וגם כאן החשש הוא מפני שהקדירה הצטננה, וכמ"ש בפנים. והרי המיחוס לר"נ והאו"ש והשעה"צ שיצויינו בפנים כתבו כן.

(67) להעיר שבחזרת תבשיל שהצטנן

עכשיו הוא ראוי לאכילה (ויתכן אפי' שלא ע"י הדחק), וגם יישאר בחימומו עד שעת האכילה, ואין לחשוש לחיתוי⁶⁸.

וכך י"ל בחזרה בתוך השבת לצורך אכילת היום, שאמנם הקדירה צריכה חיתוי (בדומה למה שאמרו בהטמנה

ועל כן חששו לחיתוי גם במבושל כ"צ (ומור"ל), ע"כ. הובא כ"ז בפוסקים⁶⁸.

וקשה, שכל שכן כשמחזיר בשבת תבשיל שכבר מבושל כ"צ והצטנן (מעט), לצורך אכילת הלילה, שהתבשיל יתחמם כל צרכו גם בלא החיתוי, וגם

והרי יש לומר שהחיתוי בליל שבת מועיל אפילו לקדירה מגולה, ראה להלן ציון 70 אות ב. ואי"ז דומה לשהייה מערב שבת, שהתבשיל יתבשל או יתחמם כל צרכו בלא חיתוי, עד שעת האכילה (כנ"ל בפנים. וכן משמע ביחס להטמנה מערב שבת לצורך הלילה, שהתבשיל אי"צ לחיתוי, ראה להלן שם).

[ומ"ש הסה"י ששהייה מע"ש מותרת כיון שהקדירה בודאי רותחת (ראה לעיל בפנים אות ו וציון 66 אות ב), והרי למבואר כאן העיקר הוא שבשהייה התבשיל יגיע לחימומו עד שעת אכילת הלילה (משא"כ בחזרה) - י"ל בכונתו שאם סתם שהייה היתה בקדירה שהיא צוננת בכניסת שבת, אזי היו חוששים לחיתוי, כיון שיכול להיות שהזמן לא יספיק לחימומה ולבישולה כל צרכה עד שעת אכילת הלילה].

אמנם מלשון הסה"י סי' רלו (שהובא לעיל ציון 66 שם) משמע קצת, שעיקר חזרה היא בין השמשות (ולא בלילה ממש בסמוך לאכילה), ולכאורה יש זמן שהתבשיל יתחמם עד שעת האכילה בלילה. ובפרט קשה משמעות הסה"י סי' רלה (הובא לעיל שם) שגם איסור חזרה בסמוך לחשכה (קודם שבת) הוא בכדי שלא יחתה בתבשיל זה בשבת (וכ"כ רבינו בדעת הסה"ת וסייעתו, ראה להלן בפנים אות ח וש"נ). ורואים שהחשש חיתוי

68 ראה: סה"ת סי' רלא, העתיקו במרדכי סי' רצא. ובקיצור: סה"ת בסימנים שם, העתיקוהו סמ"ג ל"ת סה (הטמנה. סמ"ג ח"א עמ' קכט במהדורת מכון י"ם). הג"מ פ"ג אות ב. חי' הריטב"א לד, א (בסופו), מז, ב (בתחלת פ"ד). ושם נאמר בטעם השני, שהטמנה אסורה במבושל כ"צ כיון שבכך שמכסה את הקדירה מראה שמקפיד שלא תתקרר.

וכן: תוס' והרא"ש והרשב"א והר"נ ר"פ במה טומנין. ושם נאמר בטעם השני, שהטמנה אסורה במבושל כ"צ (ומור"ל) כיון שמעט חיתוי יועיל לקדירה שהיא טמונה. הובאו בסי' רנו טור (בקיצור) וב"י ס"ז ומ"א סקט"ז ושוע"ר ס"א.

69 א. לסוברים שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול, ואסור להושיבו בשבת מדין חזרה (הרשב"א, הריטב"א והר"נ בכ"מ), אפשר לבאר בטעם החשש חיתוי בחזרה, שבחזרת תבשיל שמבושל כמאב"ד וגם הצטנן מעט, צריכים וחוששים לחיתוי יותר מבשהיית תבשיל שמבושל כמאב"ד והוא רותח, ואכ"מ. אכן עצ"ע גם לשיטה זו בטעם איסור חזרה של תבשיל שכבר מבושל כ"צ.

ב. בפשטות יש לבאר: במחזיר בליל שבת בסמוך לאכילה (כלשון הסה"י דלעיל בפנים אות ו: שהוא צריך "עכשיו" לקדירה) קדרה שהצטננה (אפילו מעט), יש לחשוש שיחתה בכדי למהר את החימום.

לצורך מחר), אבל בקדירה מגולה אין לחוש לחיתוי⁷⁰.

ר"ת היא כסברת הסה"ת וסייעתו, יתכן שלר"ת יהיה איסור חזרה בסמוך לחשכה גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, כשיטת סה"ת וסייעתו ע"פ סברתם הנ"ל, ראה להלן סכ"ג אות כא), וע"כ הסה"י מדגיש שהבעה"ב גילה דעתו שרוצה בחימום, ורק מפני זה חוששים לחיתוי (אבל אם לא היה מגלה בדעתו, לא היינו חוששים). ובכל זאת בשהייה, שהתבשיל צריך בישול עד שיהיה מבושל כ"צ, ופשוט שהבעה"ב רוצה בזה, לא חששו לחיתוי, כיון שאין צריך לכך. וקשה מדוע חששו לחיתוי בחזרה אף שאין צריך לכך (כנ"ל בארוכה). ועוד, שאי"ז מיישב לפי הטעם השני שרבינו הביא לעיל ס"ח אות ג, שלחנניה במבושל כמאב"ד לא חששו לחיתוי, מפני שהתבשיל ראוי כבר עתה לאכילה ע"י הדחק, וקשה מדוע חששו לחיתוי בתבשיל מבושל כ"צ שמחזירו בשבת אפי' בסמוך לאכילה.

ובכל אופן, נשאר קשה מדוע בחזרה לצורך יום השבת חוששים לחיתוי, כמ"ש בהמשך בפנים. (והידוש לומר שכל איסור חזרה הוא מפני שסתם חזרה היא לצורך הלילה, ולא חילקו חכמים בחזרה לצורך היום (כמ"ש רבינו לענין הטמנה לצורך הלילה, ראה להלן ציון 70 אות ב)).

(70) א. הטור סי' רנו (ראה ציון 68) כתב בטעם שאסרו להטמין תבשיל מבושל כמאב"ד ויותר, רק את הטעם (הראשון) שהטמנה היא לצורך מחר וחוששים לחיתוי. ואולי נאמר שלדעתו הושבת קדירה לצורך יום השבת אסורה לעולם, כיון שצריכה חיתוי, ואף אם הקדירה מגולה. ואכן זה טעם איסור חזרה לצורך אכילת היום (ומה ששהייה אפי' לצורך

בחזרה ישנו גם כשמחזיר בריחוק זמן מהאכילה) (שמחזיר בסמוך לחשיכה, קודם שבת) והתבשיל יתבשל או יתחמם כ"צ בלא חיתוי עד שעת האכילה.

[וברור שיתבשל עד שעת אכילה, מכך שלטוברים שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה (הדעה הראשונה להלן סכ"ב), וכן לסוברים שאיסור זה נאמר רק בתבשיל שמבושל כ"צ (ראה להלן סכ"ב אות ה וש"נ) - מותר להשהות בסמוך לחשכה תבשיל שהוא מבושל רק כמאב"ד (לפוסקים כחנניה), והוא גם צונן. מכאן שבודאי התבשיל יתחמם ויתבשל כל צרכו עד שעת אכילה ואין צריך לחיתוי.

וקשה לומר שהטוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה מחשש חיתוי, **מחדשים** שגם במחזיר בסמוך לחשכה צריך חיתוי בכדי לגמור בישול או חימום התבשיל עד שעת האכילה. ובפרט לפמ"ש רבינו שבסמוך לחשכה ישנו גם איסור מושיב לכתחלה (ראה להלן סכ"ב אות ד), ולפ"ז צ"ל שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא דוקא בתבשיל שלא הצטנן לגמרי (דאל"כ הוא מושיב לכתחלה ואסור בחזרה אפי' ע"ג כירה גו"ק, ראה סברא זו לעיל ציון 67), וא"כ בודאי שהתבשיל שמושיבו בסמוך לחשכה הוא יתחמם לגמרי עד זמן האכילה].

והנה, לשון הסה"י שם בחזרה סמוך לחשכה: "כי כיון שהוא נותן עליה או בתוכה, מגלה דעתו שצריכה חימום" (ולכן חוששים שם לחיתוי). אבל נראה שכותב זאת כיון שמדבר שהתבשיל כבר מבושל כ"צ (ראה שם מלשונו בסי' רלז, שסתם קדירה שמסולקת (ובא להחזירה) היא כבר מבושלת כ"צ. אכן למוזכר לעיל ששיטת

ועולה מדברי רבינו, שבשהייה לצורך אכילת הלילה היה מתאים לאסור מטעם זה שמעט חיתוי יועיל לשמור את התבשיל חם עד האכילה (ועכ"פ נחוש לחיתוי לאחר שהתבשיל מבושל כ"צ, שאז צריך רק לשמור על החום, ולזה מספיק מעט חיתוי). וזה על דרך הטעם השני בהטמנה, שמעט חיתוי יועיל לה. ולמעשה מותרת מפני שאין את הטעם הראשון לאסור, שהרי בשהייה לצורך הלילה אין צורך כ"כ לחיתוי.

ועוד כותב רבינו שם, שבמטמין לצורך הלילה סברא שיהיה דינו כבשהייה, כיון שאין צריך כ"כ לחיתוי. אבל אסרו גם בזה (בשוה"ג צוין למשמעות הרמ"א ס"א, עיי"ש) "שלא חילקו חכמים בגזרתם" [בהטמנה]. ומבוארת דעת רבינו, שכאשר יש רק את הטעם השני לאסור - אין לאסור.

אבל בצמח צדק חי' למשנה רפ"ד (עמ' מא, ג) נראה שחולק על רבה"ז בזה. שהצ"צ אכן פוסק (כרבה"ז) שאף הטמנה לצורך הלילה אסורה - [בתועפות ראם ליראים סי' רעד אות קס (ח"ב עמ' קמג, ב) מפרש בדא"פ בלשון היראים החדש שסובר שהטמנה לצורך הלילה מותרת (ועיי"ש גם אות קסא מהרוקח רס"י צ), והעיר משם על פסק הצ"צ הנ"ל] - והצ"צ כותב בטעם הדברים, שכפי שכתב הסה"ת (ראה לעיל ציון זה אות א) ששהייה גם לצורך היום מותרת, מפני שבשהייה הקדרה מגולה ואינו חושש לחימום התבשיל (היינו שהטעם השני עיקר), כך י"ל להיפך בהטמנה, שכיון שניכר שמקפיד שלא יתקרר, לכך יש לאסור גם במטמין לצורך הלילה (שהטעם השני לבד מספיק לאסור). ועד"ו י"ל לתוס' וסייעתם (ראה

מחר מותרת, כיון שסתם שהייה היא לצורך הלילה (כנ"ל בפנים) וכאן לא היתה מעיקרא גזרה במבושל כמאב"ד).

אבל כל הראשונים והפוסקים (צווינו לעיל ציון 68) הביאו עוד טעם לאיסור הטמנת תבשיל שמבושל כמאב"ד ויותר, והוא שהקדירה טמונה ורוצה בחום ויועיל החיתוי (והסה"ת בסימנים וסייעתו שצווינו שם הביאו רק טעם זה), ומשמע שמהטעם שהטמנה היא לצורך מחר לבד אין לאסור בקדרה מגולה. וזה כמ"ש הסה"ת והמרדכי (ותוס' וסייעתם בקיצור) והמ"א ושוע"ר (שצווינו שם), ששהייה אפי' לצורך היום מותרת מפני שהקדרה מגולה.

ב. [משמעות רבינו שם, שגם מהטעם השני לבדו (שהקדירה טמונה) אין לאסור כל שאין את הטעם הראשון לאסור (שטמונה לצורך מחר), כיון שמושיב לצורך הלילה:

הנה לשון רבינו במשהה (תבשיל שמבושל כמאב"ד) לצורך יום השבת, שלא חששו לחיתוי גם בזה, "לפי ש[בשהייה] אין מעט חיתוי מועיל לה [לקדירה] לשמור חומה עד למחר כיון שהיא מגולה". היינו שסברת התוס' וסייעתם (שצווינו לעיל ציון 68), שמעט חיתוי אינו מועיל שישמר חום בקדירה מגולה, נאמרה דוקא אם רוצה לשמור חום למחר.

[כמדומה שהבנה זו מתאימה יותר בלשון הרשב"א והר"ג, מאשר בלשון תוס' ובעיקר הרא"ש, עיי"ש. ואכן מהר"ם ושפת אמת למדו בתוס' שבשהייה גם לצורך הלילה החיתוי מעט לא יועיל. והנה הקרבן נתנאל הגיה ברא"ש כהר"ג ורשב"א. אבל בתוס' הרא"ש רפ"ד הוא כלשון בפסקי הרא"ש שלפנינו. וראה במ"ש לעיל ציון 26].

בשבת עצמה החמירו יותר" וחששו לחיתוי גם באלו.

ואולי נאמר בהבנת הדברים: אף שחשש חיתוי במבושל כמאב"ד בכניסת השבת הוא רחוק, בכל זאת בשבת עצמה החמירו ואסרו חזרה גם מפני חשש כזה.

אכן יש לעיין בהבנה זו: הבנה הנ"ל

הטמנה בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל, וי"א שהוא מחשש שיושיב בשבת קדירה צוננת שמבושלת כ"צ, ויחתה בגחלים, עיי"ש. ונראה שמקור הרא"ש לחשש זה הוא מאיסור חזרה בשבת. ובכל אופן הדיון שבפנים מתאים גם לחשש שמדובר ברא"ש. אלא אם נאמר שהמקרה המדובר ברא"ש הוא בקדירה צוננת לגמרי, ולכן חוששים שיחתה.

[עוד י"ל בהבנת הרא"ש (לחודדי), שחוששים שיחזיר במושיב לכתחילה (ובקדירה צוננת לגמרי הוא תמיד מושיב לכתחלה, להלן סי"ח אות ב). ורבינו כותב להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כה), שמשמע קצת מלשון הרא"ש שבמושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק יש חשש חיתוי. ולפ"ז י"ל שהרא"ש הא' מדבר שחוששים שיחזיר ע"ג גחלים עוממות, ובמושיב לכתחלה ישנו חשש חיתוי גם כשמושיב ע"ג גחלים עוממות שהם כגו"ק, ובגחלים עוממות יש לחשוש יותר לחיתוי, ראה לעיל ציון זה אות ג].

ה. שיטת רשבי"ם (הובא בראשונים ופוסקים שצוינו בציון 68) שלחנניה אין איסור במבושל כמאב"ד אפי' בהטמנה מערב שבת, כיון שלחנניה אין לחשוש לעולם לחיתוי לצורך החימום בלבד. ולדעתו צ"ב ביותר מדוע בחזרה בשבת החמירו וחששו לחיתוי.

בחזרה בשבת החמירו יותר בחשש חיתוי

ח. והנה רבינו מדבר להלן (סט"ו אות ד"ה, ס"ב אות יג) בדעת הפוסקים בשהייה כחכמים, ולדעתם החידוש באיסור חזרה בשבת הוא: א. שאסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמור"ל. ב. שאסור לסמוך לכירה שאינה גו"ק – ורבינו מפרש בטעם הדבר, ש"לענין חזרה

לעיל ציון 68), שכיון שבהטמנה מעט חיתוי מועיל, לכך יש לאסור גם במטמין לצורך הלילה, ע"כ. [ראה גם קרית מלך רב על הרמב"ם פ"ד].

וי"ל שהצ"צ נסמך ע"ז שהסה"ת בסימנים וסייעתו (ראה לעיל שם) כתבו בטעם איסור הטמנה רק את הטעם השני. ג. אולי ניישב את הקושיא שבפנים:

בשהייה מערב שבת יש לו גחלים המועילות לקדירה (בליל שבת הם מועילות לגמרי, וביום השבת הם מועילות רק קצת, כמבואר בפנים), ולכן לא חששו לחיתוי. אבל בחזרה בשבת חוששים שיחזיר לגחלים (אחרות) שאינן מועילות כלל, ולכך יחתה בשוגג להבעירם.

אבל אי"ז נכון, מפני שבאמת אין חוששים שאדם יבעיר בשבת גחלים עוממות לגמרי, כפי שאמרו שבגו"ק אין חשש חיתוי אפי' בחזרה בשבת, והרי גחלים עוממות הם כקטומות (ראה להלן סי"ט אות ח ואילך).

[וגם לסוברים שבמושיב לכתחלה יש חשש חיתוי גם בגו"ק (ראה להלן בפנים אות כו), הרי לחשש זה מספיק לאסור חזרה במושיב לכתחלה, ויש לאסור גם בגו"ק, ואילו כאן מדובר בטעם איסור חזרה (בתנאי חזרה) לכירה שאינה גו"ק].

ד. ראה ברא"ש פ"ג סוסי"י (הובא בסי' רנז מ"א סק"א ושוע"ר ס"ב) בטעם איסור

(בלא השהייה שלאחמ"כ). וכן במקרה שמושיב קודם שיוסק התנור ובשעת ההושבה אין אפשרות לחתות, אין חוששים כל כך שיחתה אח"כ כשיוסק התנור, והקילו במקרה זה בחזרה ע"ג המעזיבה, שהמעזיבה מועלת כגו"ק. וכן ישנה סברא שכשגוי מושיב את הקדירה אין חוששים שיחתה הישראל (ראה בכ"ז להלן ציון 673 אות א, סכ"ט אות ח, ציונים 724 אות ב, 730 אות ב).

ויש לומר ע"פ היסוד הנ"ל: ההושבה לאש גורמת שיחתה בהמשך אליה, יותר מאשר היא גורמת שיחתה לאחר זמן, ולכן בקירוב זמן למעשה החזרה חוששים שיחתה גם במקרים שאין חוששים שיחתה לאחר זמן. ולכן "בחזרה בשבת עצמה החמירו יותר" וחששו לחיתוי בכמה אופנים שבשהייה מערב שבת לא חששו לחיתוי (להנניה – בתבשיל שמבושל כמאב"ד ואילך, ואפי' מבושל כ"צ. ולכו"ע – בתבשיל שמור"ל. ולחכמים – בסמיכה לכירה). שחששו שיחתה בשעת החזרה בשבת אפי' באופנים אלו, ובזמן זה החיתוי אסור. אבל בשהייה מע"ש החיתוי מותר בשעת ההושבה לאש⁷².

וזה גם טעם החשש חיתוי בחזרה סמוך לחשכה של תבשיל שאין בו איסור שהייה מבעוד יום, שחששו שיחתה בסמוך למעשה החזרה, כולל בתחלת חשכה⁷³.

שייכת לסוברים שאיסור חזרה הוא רק בשבת עצמה ולא בסמוך לחשכה (ראה להלן סכ"ב, וראה להלן בקו"א סק"ז (יתבאר בסכ"ג אות ג) שכן הוא לדעת הפוסקים בשהייה בחכמים), ומובן לפי דברינו, שרק בשבת עצמה החמירו יותר. וכן היא שייכת לסוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה (ראה להלן סכ"ב) – מטעם שלא יבוא מכך להחזיר בשבת עצמה (וזה חשש מצוי לדעה זו) (ראה להלן סכ"ג אות ב).

אבל משמעות רבינו במקו"א, שיש סוברים שאיסור חזרת תבשיל שמבושל כמאב"ד ואילך ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא משום חשש חיתוי, שחששו שיחתה בתבשיל זה המונח על האש בשבת. ולכן אמרו שלא יניח הקדירה כבר בסמוך לחשכה (כטעם איסור חזרה בשבת עצמה מחשש חיתוי) (ראה להלן סכ"ג אות כא)⁷¹. ולשיטה זו קשה, מדוע החמירו ואסרו מפני חשש רחוק כבר קודם שבת (בסמוך לחשכה).

על כן נראה לפרש בהבנת סברת רבינו באו"א, בהקדים:

מעשה ההושבה גורם שיחתה בהמשך אליו בדברי רבינו במקו"א רואים, שהחשש חיתוי נגרם בעיקר ממעשה ההושבה ע"ג האש. היינו שמעשה ההושבה גורם שיחתה. ולכן פוסק רבינו שמעשה איסור חזרה הוא כבר בעצם ההושבה ע"ג האש

בתוך הכירה, מושיב לכתחלה) הם מפני שבשעת חזרה יש לחוש יותר לחיתוי, כי כן רגילים לעשות, והוא חשש גדול יותר מהחשש בשהייה.

(73) א. אכן אסור להחזיר בשבת

(71) וכן מפורש בדברי ר"ת בסה"י סי' רלה דלעיל ציון 66 אות ב, עיי"ש.

(72) כן כתב התוספת שבת בכ"מ (סקי"ח, כו, ל, לד, מג), שהחומרות בחזרה בשבת (בתבשיל שאין בו איסור שהייה,

ב. חשש נראה כמבשל לפי ראשונים אחרים
מ. שיטה שניה בטעם איסור חזרה ע"ג
 כירה שאינה גו"ק היא, שיטת
 הרשב"א (מ, ב ד"ה מביא אדם וד"ה ומי"מ מסתברא),
 הריטב"א (לו, ב ד"ה גמרא. לו, א ד"ה ת"ש דתניא. לט,
 א סוד"ה כל), והר"ן (טו, ב ד"ה בית שמאי וד"ה גמ'. יט,
 א ד"ה תנו, הב'), שהוא מפני שנראה בכך
 כמבשל⁷⁴.

חשש שיבוא מכך לבישול
 וכביאור חשש נראה כמבשל, י"ל ב'ב'
 אופנים: א. חכמים אסרו לעשות דבר
 הדומה לאיסור תורה של בישול בשבת
 (שישנו בחזרת תבשיל שיש בו בישול),
 וכיו"ב יש במקומות אחרים, ואכ"מ. ב.
 חכמים אסרו לעשות דבר הדומה לאיסור
 תורה של בישול, מחשש שמכך יבוא
 לבשל ממש. ובמקו"א נכתב שברשב"א

בסמוך לחשכה תביא חיתוי בשבת, ראה
 בפנים, ואינה לדעת הרא"ש (ואף שגם
 הרא"ש סובר שאיסור חזרה בשבת הוא
 מחשש חיתוי, ראה לעיל בפנים אות ה),
 וכן אינה לדעת הסוברים שאין איסור
 חזרה בסמוך לחשכה (אף שרבינו כותב גם
 בדעתם שאיסור חזרה בשבת הוא מחשש
 חיתוי, ראה לעיל בפנים ריש אות ח וש"נ),
 ועצ"ע.

ג. ראה במ"ש בהמשך ליסוד שבפנים,
 להלן אות כו בסופה, סט"ז בכ"מ, סכ"ט
 בכ"מ, ועוד.

ד. ראה להלן סכ"ז אות לא וציון 631
 אות ב, שמשמעות רבינו שהחשש חיתוי
 בחזרה בשבת הוא בעיקר שיחתה בשביל
 להוסיף בבישול התבשיל, עיי"ש.

74) א. יסוד הדברים מרש"י לו, ב
 במשנה, על דברי בית שמאי שאוסרים
 שהייה וחזרה ע"ג כירה גו"ק, כיון שנראה
 כמבשל. אכן הראשונים שבפנים לומדים
 שגם לבית הלל יש חשש זה כשמחזיר
 בשבת עצמה (אפי' בתנאי חזרה) ע"ג כירה
 שאינה גו"ק.

ב. הטעם שחזרה אסורה גם במור"ל
 (לסוברים כן), הוא מפני שגם בזה הוא
 נראה כמבשל, כ"מ בר"נ (יט, א ד"ה תנו,
 הב'), עיי"ש. וכ"כ מנחת כהן (משמרת

תבשיל שמבושל כ"צ למקום האש בתנור
 קודם שהוסק (בלא הפסק המועיל), ואח"כ
 יוסק התנור בהיתר ע"י הגוי, ואף שבשעת
 החזרה אין אפשרות חיתוי - ויש לומר
 מפני שמעשה ההסקה שע"י הגוי יכול
 לגרום חיתוי ע"י הישראל כהושבה עצמה.
 באו"א, ועיקר: חוששים שהגוי יסיק את
 התנור מיד לאחר החזרה, ואכן החזרה
 במקרה זה תגרום חיתוי כמו חזרה לאחר
 שיוסק התנור. ראה בכל זה להלן סכ"ט
 אות ט.

ב. הט"ז סקט"ו מבאר שלרא"ש אין
 חוששים שחזרה סמוך לחשכה תביא
 לחיתוי בשבת (ולכן הרא"ש יכול לסבור
 שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל
 שאינו מבושל כ"צ, ראה בכ"ז להלן סכ"ג
 אות כ וריש אות כא וציון 426 אות ב).
 ולמבואר כאן צ"ל בסברת הרא"ש שאדם
 מבדיל בין קודם שבת לשבת עצמה, וחזרה
 שקודם שבת אינה גורמת לחיתוי בשבת,
 אפילו בסמיכות זמן לחזרה (והיא גורמת
 חשש חיתוי בשבת, רק כמו ששהייה
 מבעו"י גורמת). וכך צריך לבאר לשיטת
 הסוברים שאין כלל איסור חזרה בסמוך
 לחשכה.

או שנאמר שהסברא שבפנים אכן
 מתאימה בעיקר לסוברים שגם חזרה

לו, ב סוד"ה ובגמרא דילן, מדבר רק בשהייה, ויש לעיין במיוחס לר"נ לו, א סוד"ה אי אמרת), וכן סתימת הריטב"א לח, ב ד"ה אלא כירה (לענין איסור חזרה בתנור), וצ"ע (ראשונים אלו סוברים שלחנניה אין איסור וחשש חיתוי דשהייה בתבשיל שמבושל כמאב"ד, גם בשהייה בתנור, שמעמידים לדעתו את המשנה דתנור בחזרה בשבת, ראה בדבריהם לח, ב).

ד. המנחת כהן, השפת אמת, האגלי טל והאור שמח לומדים גם בדעת הרי"ף והרמב"ם, שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל (השפ"א והאו"ש מטעמים הפוכים זמ"ז. ולהעיר שלרי"ף והרמב"ם שפוסקים בשהייה כחכמים, חשש נראה כמבשל נצרך רק במור"ל), אבל רבינו לומד אחרת בשיטה זו, ראה כ"ז להלן ס"כ אות יג ובציונים לשם. וראה להלן סט"ז אות ו בדעת הרמב"ן. וכן במיוחס לר"נ מ, ב רד"ה שמן משמע שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, וראה בדעתו גם להלן סט"ז שם (אבל במקו"א כותב באו"א, ראה לעיל ציון 62 ולהלן ציון 83 אות ג).

ה. ההיתרים באיסור חזרה - ע"ג אש גו"ק, סמיכה לכירה שאינה גו"ק (למתירים זאת) וסמיכה כנגד המדורה שאינה גו"ק - יסודם לשיטה זו, כיון שאינו נראה שם כמבשל. ובד"כ זה מפני שאין דרך בישול בכך, ראה בהרחבה להלן ס"כ אות ו ובציונים לשם. ובהיתרי קדירה ריקנית וקדירת תבשיל ומעזיבת התנור, ראה להלן סכ"ו בכ"מ. ובחזרה לכלי ראשון, ראה להלן ציון 268 אות ב.

זעת המחבר בטעם איסור חזרה לאינה גרופה וקטומה

ז. בשו"ע סי' שיח סט"ו נפסק שמותר להניח דבר שאין בו משום בישול (מבושל

השבת ש"ב פ"ז ד"ה ואמנם צריך שנבאר), חי' ר"מ קזיס (עמ' 74). ראה בזה להלן ציונים 169 אות ו, 173 אות ב.

ג. בחזרה בשבת התחדש איסור בתבשיל שאין בו איסור בשהייה מע"ש, ראה לעיל בפנים אות ב ושי"נ, והראשונים שבפנים סוברים בפשטות שבחזרה בשבת לא התחדש כלל חשש חיתוי (שבתבשיל שאין בו חשש חיתוי בשהייה מע"ש, אין בו חשש חיתוי גם בחזרה בשבת), ולכן הם חידשו בחזרה בשבת את חשש "נראה כמבשל". וכ"מ בריטב"א לו, ב ד"ה גמרא, ובאגלי טל שיובא להלן בפנים אות י. [להעיר שהרשב"א והר"ן (שצויינו בפנים) מזכירים חשש נראה כמבשל, גם במים שלא התבשלו ויש בהם חשש חיתוי דשהייה, ראה בזה להלן ציון 258 אות ד]. והנה הראשונים הנ"ל פוסקים בשהייה כחנניה (רשב"א לח, א ד"ה ולענין. ריטב"א לו, א ד"ה ולענין, ובכ"מ. ר"נ יז, סוע"ב), וא"כ לדעתם חזרת תבשיל שמבושל כמאב"ד (לדעתם בכ"מ שאין בו איסור בישול), וכן מבושל כ"צ ומוי"ל ע"ג כירה שאינה גו"ק, אסורה דוקא מחשש נראה כמבשל (ולא רק חזרת תבשיל שמור"ל). [ופלא מ"ש באור שמח רפ"ג (ד"ה דע) שהסוברים שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול, אינם יכולים לסבור שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, עי"ש].

אבל ראה ברשב"א (לו, ב סוד"ה עד שיגרוף, הב') בטעם איסור תנור הגרוף: "ואתי לאשהווי או לאהדורי בכירה שאינה גרופה ואתי לחתווי, א"נ אתי לאשהווי או לאהדורי בתנור גופיה דאינו גרוף", ומשמע שגם בתבשיל האסור בחזרה (מבושל כמאב"ד, שאין בו בישול לדעתו, כנ"ל) יש חשש חיתוי בשבת בכירה שאינה גו"ק ובתנור אפי' הגרוף (מקור דבריו, הרמב"ן

להלן אות כו בסופה וש"ג). ומסתבר שכך כוונת הראשונים גם בהבנת חשש זה שישנו באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק⁷⁵.

ובר"נ לענין חשש נראה כמבשל באיסור מושיב לכתחלה, מוכח שכוונתם לאופן הב', וכך נראה שרבינו למד בשיטה זו (ראה

[וראה בב"י סי' שיח סט"ו (עמ' תטז סוד"ה וכתב הר"ג) שמסתפק לדעת הרשב"א שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול, אם מותר לסמוך תבשיל זה כנגד המדורה, עיי"ש. כלומר הב"י סובר שמבושל כמאב"ד גרע בסברא ממבושל כ"צ לענין איסור חזרה, ומסתפק אם יהיה נפק"מ ביניהם בסמיכה כנגד המדורה, עיי"ש. ויש לעיין אם חילוק הב"י המחודש הוא בחשש חיתוי (בדומה לרב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן בגמ' לז, ב בשהייה ע"ג כירה, להבנת תוס' לז, א סוד"ה אא"ב, ורמב"ן שם סוד"ה תא שמע, ועוד), או בחשש נראה כמבשל].

ועוד: גם הרמ"א סי' שיח שם לא הביא את חומרת הרא"ש (אף שהגיה בנק' אחרות באותו סעיף), והרי ראה להלן ציון 276 אות ו שנראה שהרמ"א סובר שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי. וראה גם שם אות ז.

75 א. וכך לומד בהבנת שיטה זו האור שמח שיובא להלן ציון 258 אות ג, עיי"ש. ועד"ז לומדים כמה אחרונים בהבנת רש"י הנ"ל ציון 74 אות א בשיטת בית שמאי, יובאו להלן ציון 442 אות ב(א). וראה בהשלכות הדבר להלן ציון 258 אות ד. ולשון המיוחס לר"נ (מ, ב ד"ה שמן): "משום מראית העין כו' מחזי כמבשל", ויל"ע.

וראה עוד בעניני נראה כמבשל (ואינו נראה כמבשל) להלן ציון 139.

ב. ראה להלן ציון 258 אות ג שישנה הדגשה שדוקא ממעשה הדומה למעשה בישול רגיל יכול לבוא לבישול ממש.

כ"צ והוא יבש ואפילו צונן) כנגד המדורה אפי' במקום שהיסור"ל. ובמ"א סקל"ח ושוע"ר סוסכ"ד כתבו (ע"פ הרא"ש פ"ג סי' י) שיש להרחיק מעט מהאש מחשש חיתוי, ע"כ. ויש לעיין בטעם שהמחבר עצמו לא הזכיר תנאי זה (הרא"ש הובא בקיצור בב"י ריש עמ' ת).

ואולי נבאר שהמחבר סובר שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, וסובר שבעצם הסמיכה לצד האש הוא כבר אינו נראה כמבשל, ואין צורך להרחיק מהאש (ראה בסברא זו להלן ציון 257 אות ב וש"ג), ולכן הוא לא חושש לחומרת הרא"ש (המ"א ורבינו הביאו את הרא"ש, לשיטתם שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי, ראה לעיל ציון 61).

אמנם יש להעיר: משמעות המחבר בכ"מ, שפוסק בשהייה כחכמים כחנניה (ראה במ"ש לעיל ס"ט וש"ג), ולפ"ז בתבשיל שמדובר בסי' שיח יש לדעתו חשש חיתוי מאיסור שהייה (באם הוא אינו מור"ל), וא"כ המחבר היה עדיין צריך להביא את חומרת הרא"ש (שבפשטות החומרא של הרא"ש היא גם בחשש חיתוי דשהייה, וראה לעיל ס"ג אות א). וגם: ראה שירי כנה"ג הגב"י אות ה שמדייק במחבר סי' רנג שסובר לחומרת הרא"ש.

ועוד: בד"כ לומדים במחבר שהוא אוסר סמיכה בשבת לכירה שאינה גו"ק, ורבינו כותב במקו"א ששיטה זו סוברת שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (דוקא), ראה כ"ז להלן סי"ב אות יב"ג ובציונים לשם. וראה גם להלן סי"ט ציון 237 ובפנים אות ח, בדברי הב"י.

מותר גם להחזירו בשבת⁷⁷.

וביותר יש לתמוה על הרב מלאדי, דבמקום שאסרו [חזרה אפילו] בגרוף, כגון בהניח ע"ג קרקע וכדומה, השיג [רבינו] על הט"ז שפירש [שאיסור זה] משום שמא יחתה, מכח דברי הר"נ [שכתב שהאיסור משום שנראה כמבשל לכתחלה] (ראה להלן בקר"א סק"ח⁷⁸),⁷⁹ ואילו באיסור דאינו גרוף כתב [רבינו] בעצמו שמא יחתה [כנ"ל], ולא נזכר מדברי הר"נ.

ונראה לי שדעתם ז"ל [דקשה להם על שיטת הר"נ]: דאי נימא דהאיסור [חזרה] באינו גרוף וקטום [הוא] משום דמחזי כמבשל, א"כ אפילו [בכירה] קטומה ליתסר, דהא בקטומה כל שהוא סגי [שיחשב כקטומה] (ראה לעיל ס"א⁸⁰), ואפילו

ביאור האגלי טל בפסק רבינו בטעם איסור חזרה

י. באגלי טל (מלאכת האופה סקמ"ח אות ג"ד): "ונפלאתי על המגן אברהם (ראה לעיל אות ה וש"ט), והתוספת שבת (סקי"ח, כג, לד, ועוד), והרב מלאדי בשו"ע שלו (ראה לעיל שם וש"ט), שכתבו דטעם איסור חזרה בשאינו גרוף וקטום [הוא] משום חשש שמא יחתה.

ו[נקשה] הרי מפורש בהר"ן דטעם איסור חזרה משום שנראה כמבשל (ראה לעיל אות ט וש"ט)⁷⁶.

ו[עוד ד] באמת אין שום טעם לדבריהם, דשמא יחתה שייך גבי שהייה [ע"ג כירה שאינה גו"ק מע"ש], כמו בחזרה [ע"ג כירה שאינה גו"ק בשבת, וא"כ תבשיל שמותר להשהותו ע"ג כירה שאינה גו"ק מע"ש, צ"ל

בישול דרבנן, וישנו רק במקום שנראה כמבשל, ואכמ"ל.

76) אכן יש ראשונים שכתבו שטעם האיסור הוא חשש חיתוי, הובאו לעיל אות ה.

77) ראה במ"ש בזה לעיל אות ו"ח.
78) יתבאר בסכ"ג אות כז. וראה בהרחבה להלן בסעיף זה אות כז.

79) אבל המ"א והתוספת שבת (שהוזכרו באג"ט מקודם), סוברים שגם האיסור בהניח ע"ג קרקע (מושיב לכתחלה) הוא מחשש חיתוי, ראה במ"א דלהלן סכ"ג אות כז וציון 437, ובתוספת שבת סק"ל וסקמ"ב"מג.

80) הקולא דקטימה "כל שהוא" היא מהר"נ (טו, ב) ע"פ הירושלמי פ"ג ה"א, הובא בב"י (עמ' נד ד"ה ומ"ש אלא) ומ"א סק"ג. והנה הם מדברים בשהייה, עיי"ש (ואכמ"ל). אכן האג"ט למד בפשטות שגם

וממעשה הדומה למעשה שאינו בישול רגיל (ויש בו איסור בישול), לא יבוא לבישול ממש, עיי"ש.

ג. ביאור החומרא בחזרה בשבת ביחס לשהייה מע"ש הוא פשוט לשיטה זו: בחזרה בשבת של תבשיל שמבושל כ"צ חששו שיבוא מכך לבישול בשבת, ובשהייה מע"ש לא חששו לזה.

ובגדר איסור חזרה בסמוך לחשכה לשיטה זו, ראה להלן ציון 442 אות ח.

ד. באגלי טל מלאכת האופה סקמ"ח אות ה ואילך (ובכ"מ) כותב שיטה שלישית בטעם איסור חזרה: שיטת התוספות ישנים לז' סוע"ב שאיסור חזרה קשור לאיסור בישול לחומרא ולקולא. והאג"ט כותב שם שהשו"ע אינו פוסק כן. ראה בזה להלן ציון 144 אות ד.

ושם סקי"ט אות כד כותב סברא נוספת: לרמב"ם איסור חזרה הוא גדר איסור

חיתוי:

* בסי"ט מביא רבינו בנטל את הקדירה משחשכה ובא להחזירה, שהמנהג להקל בכמה פרטים באיסור חזרה, אבל באיסור חזרה לכירה שאינה גו"ק אין מקילים בנטלה משחשכה. ונראה שמנהג זה מובן רק לפי הסברא שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, ולכן אין טעם לחלק בין נטלה מבעו"י לנטלה משחשכה (ראה בזה להלן סי"ט אות ח).

* בסוס"כ חושש רבינו לכתחילה לשיטת הרי"ף והרמב"ם, שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת אסורה, עיי"ש. ולדעת רבינו שיטה זו שייכת רק לפי הסברא שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, שבסמיכה לכירה הוא אינו נראה כמבשל (ראה בזה להלן סי"ב ריש אות יג וציון 279).

* בסכ"א (אות ז ואילף) פוסק רבינו (ע"פ הרמ"א והמ"א), שגם בחזרה ע"ג כירה במקום שאין היסו"ל צריך גו"ק, עיי"ש. ולדעת רבינו פסק זה שייך רק לפי הסברא שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, שבחזרה במקום שאין היסו"ל הוא אינו נראה כמבשל (ראה בזה להלן ציון 319 אות ה"ז).

'קטמה והובערה [מאליה] דינה כקטומה' (ראה לעיל שם)⁸¹. כיון ש[במעשה הקטימה] סילק דעתו מלחנות [ואין חשש חיתוי אפילו שהקטימה אינה ניכרת]. אבל באיסור מחזי כמבשל מה מועיל סילוק דעתו [שהרי כשמחזיר והקטימה אינה ניכרת הוא נראה כמבשל, ומדוע זה מותר]⁸².

ועל כן [ומעין זה] כתב הרשב"א במשנת 'מולאיר [מיחם] הגרוף' (מא, א) דדוקא [במים שבאים ממולאיר המונח] על גרופה מותר להפשיר [יין בתוכם, שהמים אינם חמים כ"כ ואינם מבשלים], אבל [במים שבאים ממולאיר המונח] על קטומה אסור [לפי שהקטימה אינה אלא כל שהוא, ואפילו קטמה והובערה שרי" (רשב"א), והמים חמים ומבשלים].

על כן פירשו [הפוסקים הנ"ל] דלהחזיר [כשאינו מושיב לכתחלה] לא [אסור משום ש]מחזי כמבשל, רק משום שמא יחתה, ובקטום, שסילק דעתו מלחנות, שרי [להחזיר, אפילו שהקטימה אינה ניכרת], ע"כ.

חילוקים נוספים בין טעמי איסור חזרה לדעת רבינו

יא. בדברי רבינו בהמשך הסימן, רואים טעמים נוספים לשיטתו שאיסור חזרה לכירה שאינה גו"ק הוא מחשש

"קטמה והובערה (מאליה)" ישנה גם בחזרה, ראה בזה להלן סכ"ו אות מב. 82 בשולחן שלמה סקי"א כתב ליישב, שכיון שהותר בבין השמשות להחזיר ע"ג כירה זו (מפני שבסמיכות זמן לקטימה, היא היתה ניכרת), לכך הותר לכל השבת. אכן להבנה זו רק אם הקטימה ניכרת בבין השמשות, מותר להחזיר, וצ"ע בפוסקים, ע"כ.

בחזרה יש קולא זו. וי"ל שלמד זאת מכך שהירושלמי והפוסקים הנ"ל לא חילקו בזה. ועוד, שהר"ג שם כתב: "ומתני' נמי דייקא דקתני 'שיתן את האפר' ומדלא קתני 'שיטמין באפר' משמע דבקטימה כל שהוא סג"י, והנה בסוגי' ריש פרקין מבואר שלחנניה שורה זו במשנה מדברת בחזרה (ולרמ"א פוסקים כחנניה, ראה לעיל ס"ט). (81) האג"ט לומד בפשטות שקולת

דבר לצורך היכר). והנה לסברא שאיסור חזרה ע"ג אינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל יהיה מותר להחזיר ע"ג המעזיבה, כיון שאין דרך לבשל שם, ובכ"מ מוכח שבסברא זו אין חסרון כשלא הוסיף דבר (ראה בזה להלן ס"כ אות ה' ובציונים לשם) ⁸³.

ה ואילך, ציון 569 אות ה, אות מב. ג. בסוגי' לז, א לומדים כמה ראשונים שהגמ' למדה היתר סמיכה בחזרה, מהיתר סמיכה בשהייה (יצויינו להלן, וראה גם להלן ציון 248). והנה לפ"ו היה עדיף לכאור' לומר שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי כמו איסור שהייה. ואכן דעת תוס' (ד"ה מהו) ובעל המאור (טו, ב), הובא ברא"ש פ"ג סי' א) בהבנת הסוגי', מתאימה עם דעתם דלעיל בפנים אות ה. אמנם הרשב"א (בסוגי') והר"נ (טז, א) מפרשים את הסוגי' דסמיכה כנ"ל, אבל הם סוברים שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל בפנים ריש אות ט וש"נ), היינו שלא חששו לכך (וראה להלן ציון 724 אות ב).

ואכן הריטב"א (לז, א ד"ה ת"ש דתניא) כותב, שהגמ' לא למדה היתר סמיכה דחזרה מהיתר סמיכה דשהייה, כיון שטעם האיסורים אינו דומה, (שאיסור שהייה הוא מחשש חיתוי, אבל) איסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, ואפילו בכירה גו"ק יש חילוק בין שהייה לחזרה באיסור תוכה (ראה לעיל ס"ה אות ו ולהלן ס"ז) עיי"ש. [גם הרא"ש פ"ג סי' א בשם הרבינו יונה והמיוחס לר"נ (לז סוע"א) בשם הרא"ה, כתבו שאין ללמוד מסמיכה דשהייה לסמיכה דחזרה, והרי בחזרה יש חומרא של איסור תוכה, ע"כ. אבל לא פירטו שטעמי שני האיסורים שונים זמ"ז. וראה

* ועיקר: בסוסכ"ו פוסק רבינו (ע"פ הרמ"א והמ"א), שאסור להחזיר ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק (כשמחזיר לאחר שהוסק התנור). שהמעזיבה אינה הפסק והיכר להוציא מחשש חיתוי, כיון "שהיא עשויה מכבר" (בתנור ולא הוסיף

83) א. בדינים שהובאו בפנים באות זו רואים שבחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק יש חשש חיתוי, וראיית האגלי טל שהובאה לעיל בפנים אות י מוכיחה, שבחזרה זו הוא אינו (בהכרח) נראה כמבשל (דאם הוא נראה כמבשל, לא תועיל קטימה כל דהו, ראה שם). וראה בסברא בזה להלן ציון 139 אות א.

אמנם במושיב לכתחלה הוא נראה כמבשל לכתחלה לדעת רבינו, ראה להלן בפנים אות כז, ובמקרה זה אפילו גו"ק ממש אינן מועילות להתיר. וראה במ"ש להלן ציון 173 אות ה לענין איסור חזרה לתנור.

ב. חילוקים נוספים בין שתי השיטות: (א). במניח דבר שאין בו משום בישול, כנגד המדורה - מדין חשש חיתוי בחזרה, צריך להרחיק מעט מהאש, ראה לעיל ציון 61. אבל מדין נראה כמבשל יש לדון אם צריך להרחיק מהאש, ראה להלן ציון 257 אות ב וש"נ.

(ב). רבינו מבאר במהדור"ב להלכות הטמנה (יתבאר להלן בפנים סעיף זה אות כח) שבדבר שאין בו משום בישול כלל (כמו שמן לחד מ"ד בגמ' מ, ב) יש חשש חיתוי, ואין חשש נראה כמבשל, עיי"ש.

(ג). בחזרה בתנאי חזרה ע"ג קדירה ריקנית (וע"ג בלעך) שעל האש שאינה גו"ק, אין חשש חיתוי, ויש לעיין אם יש חשש נראה כמבשל, ראה להלן סכ"ו אות

תנאי חזרה ומושיב לכתחלה

יב. "כירה שהסיקוה בקש וגבבא"⁸⁴, או אפילו בגפת ועצים אלא שהיא גרופה וקטומה, ונטל הקדרה מעליה כו' ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו כו', ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת כו', מותר לו להחזירו (בשבת) אם בתחלה כשנטל הקדרה

מעל הכירה היה בדעתו שיחזירנה אחר כך כו'. אבל אם בתחלה כשנטלה לא היה דעתו להחזירה לה, וכן אם הסירה מידו פעם אחת או שפינה התבשיל לקדרה אחרת כו', לא התירו" כו': בסוגי' לה רע"ב ישנן דעות שונות אם ההיתר להחזיר ע"ג כירה (הגו"ק) בשבת הוא בתנאי חזרה דוקא, וגם דעות שונות איזה

בשיטת המיוחס לר"נ בטעם איסור חזרה, לעיל ציונים 62, 74 אות ד, ולהלן סט"ז אות ו].

ולהעיר עוד שגם שיטת הרי"ף והרמב"ם שמהיתר סמיכה דשהייה א"א ללמוד לסמיכה דחזרה, אבל רבינו לומד בשיטתם שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי בדומה לאיסור שהייה (ראה להלן ס"כ אות יביג ובציונים לשם).

ד. בכירה חשמלית שיש בה מידת חום אחת (פלטה חשמלית), אין חשש חיתוי ומותר להחזיר עליה בלא בלעך, שו"ת הר צבי או"ח סי' קלו, אגרות משה ח"ד סי' עד (בישול, אות לה), שש"כ פ"א ס"ל, ועוד. וראה להלן ציון 139 אות ג לענין חשש נראה כמבשל ואיסור מושיב לכתחלה בכלי זה.

איסור זה בכירה שהוסקה בקש וגבבא

(84 רבינו מפרט (והטושו"ע לא פירטו, ראה לעיל ציון 55 אות ד): "כירה שהסיקוה בקש וגבבא כו' אם עודה בידו" כו'. מלמדנו שגם בחזרה ע"ג כירה שהוסקה בקש וגבבא אסור להושיב לכתחלה וצריכים תנאי חזרה. ומרמז לזה גם להלן סי"ט אות א ואות ב קטע "לפי שיש" (בסופו). וזה כמשמעות הרמב"ם פ"ג ה"י: "ואין מחזירין לעולם אלא כו' בכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבה. והוא שלא הניח הקדרה על גבי הקרקע" כו'. ואולי

לזה כוונת שער הציון ס"ב ד"ה כירה. וכ"כ הכלבו סי' לא וארחות חיים הל' שבת סי' ע (בכופח שהוסק בקש וגבבא). וכן משמע בשנות אליהו פ"ג מ"ב. [באור שמח רפ"ג (ד"ה והנה, הא): "ותו בהעמידן ע"ג קרקע ג"כ יהא אסור בחזרה בשבת בהסיקוהו בקש וגבבא, וכל זה זר", וצ"ע]. וראה במ"ש להלן ציונים 137 אות ה, 195 אות ג, סט"ז אות יג בסופה.

[עד"ז מפרט רבינו להלן סט"ז (אות ט ואילך) שגם בכירה שהוסקה בקש וגבבא יש איסור תוכה].

והנה ראה להלן קו"א סק"ג (יתבאר בס"כ אות ט), שלסוברים שמותר לסמוך לכירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק, לא שייך איסור להושיב לכתחילה בסמיכה, ע"כ. אבל בכירה שהוסקה בקש וגבבא אין צורך בגו"ק (ראה לעיל ציון 55 אות ד), ועדיין כותב רבינו כאן שיש איסור להושיב על גבה לכתחלה.

הביאור: בחזרה ע"ג כירה שהוסקה בגפת ועצים הצריכו שהכירה תהיה גו"ק, וכיו"ב יש בה איסור מושיב לכתחלה. ולכן גם ע"ג כירה שהוסקה בקש וגבבא שייך לאסור להושיב לכתחילה. ועוד: בכירה שהוסקה בקש וגבבא יש איסור תוכה (ראה להלן סט"ז שם), ולכן שייך בה גם איסור מושיב לכתחלה.

(ע"פ המ"א בהבנת הרמ"א במקו"א) – שהתבשיל (יבש) לא הצטנן לגמרי.

יג. "מותר לו להחזירו (בשבת) כו', שלא במלה עדיין שהייה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום כו'. אבל אם כו' כבר במלה לה שהייה הראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה, וחכמים לא התירו אלא חזרה, אבל לא להושיב קדרה בתחלה בשבת על הכירה": יסוד הדברים מרש"י בסוגי" (ציוין בשוה"ג) שכתב כמ"פ, שכשאין תנאי חזרה "בטלה לה הטמנה דאתמול והוי ליה כמטמין לכתחלה" (הובא בט"ז סקי"א). וברמ"א ריש ס"ה ברוצה להושיב בשבת תבשיל שלא היה ע"ע על האש "דלא התירו אלא חזרה ובדרך שנתבאר". ובמ"א סק"כ וסקכ"ד שכשאין תנאי חזרה "הוי ליה כמושיב בשבת לכתחלה (בתחלה)". וראה גם במ"א סקל"ו וסי' רנו סקי"ד וסי' שיח סקכ"ו⁸⁷.

תנאי חזרה צריכים. דובר בטושו"ע ורמ"א ס"ב ונו"כ. ורבינו פוסק כמו הרמ"א והמ"א סק"כ-כא (ע"פ הרא"ש פ"ג סוסי" ב והטור), שצריך ג' תנאי חזרה דלהלן: ⁸⁵

א. הקדירה "עודה בידו" (כפסק הרמ"א. ואין מספיק שלא יניחה ע"ג קרקע, כפסק המחבר)⁸⁶.

ב. לא פינה ממיחם למיחם (כפסק המ"א, ציוין בשוה"ג).

ג. "דעתו להחזירה" (כפסק הרמ"א).

ולפוסקים אלו לעולם אסור להחזיר כשאין א' מהתנאים ואין חילוק ביניהם.

וולהלן סי"ט יובא שיש קולא בדין תנאי חזרה במקרה שנטל את הקדירה משחשכה, "וטוב להחמיר" (וגם שם אין הבדל בין ג' התנאים (ראה ציון 230)).

וראה בהמשך את פרטי כ"א מהתנאים.

ולהלן סי"ח (אות ב) יובא תנאי רביעי

מידו), ראה להלן ציון 259 וש"נ.

ההבדל בין נראה כמושיב לכתחלה למושיב לכתחלה ממש

87) א. לשון רבינו: "וכשרוצה להחזירה [בלא תנאי חזרה שהזכור] הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה [ולהלן סי"ט: "נראה כמושיב בשבת בתחלה"], וחכמים לא התירו אלא חזרה, אבל לא להושיב קדרה בתחלה בשבת על הכירה". ויש ללמוד: כשמחזיר בלא תנאי חזרה (שנאמרו כאן) זה כמו "מושיב בתחלה" (ממש), ו"מושיב בתחלה" (ממש) אסור כיון שאינו כלל "מחזיר". ויש לדייק עד"ז בחלק מהמקורות שצויינו בפנים, עיי"ש.

85) הטושו"ע מתחילים: "מותר להחזירה כל זמן שהיא רותחת", והמ"א סקי"ט מבאר שהם מדברים בתבשיל לח, ודעתם שאם אין היסו"ל בו אסור להחזירו משום בישול. אבל לדין ברמ"א סי' שיח סט"ו מותר להחזירו כל זמן שלא הצטנן לגמרי, ע"כ. ורבינו מביא פרט זה להלן ריש סי"ט, בצירוף לפסק בסוסי"ח וריש סי"ט, שגם תבשיל יבש מותר להחזיר כל שלא הצטנן לגמרי, עיי"ש.

86) במקרים שמותר להחזיר בלא תנאי חזרה, רבינו מדגיש שזה מותר אפילו הניחה ע"ג קרקע (ואינו מסתפק באמירה שמותר אפילו אם הסיר את הקדירה

צרכו) על האש, שאל"כ הוא מבשל בשבת, ראה בזה להלן ציון 269 אות ח.

ג. רבינו מדגיש כאן: "ובא להחזירה עליה בשבת כו', וחכמים לא התירו כו' להושיב קדרה בתחלה בשבת על הכירה כו', כשמעמידה על הכירה" כו' - וזה מפני שבסמיכה לכירה אין איסור להושיב לכתחלה, ראה להלן ס"כ אות ז וציון 279 אות ה. וראה גם להלן בפנים סעיף זה ריש אות טו.

ד. בדין הושבה לכתחלה ע"ג כירה גו"ק תבשיל שמור"ל, ראה להלן סט"ו אות ג בסופה.

דין מושיב לכתחלה ודעתו ליטלו קודם שיתחמם

ה. בדין הושבת תבשיל לכתחלה ע"ג כירה גו"ק, בכוונה ליטלו קודם שיתחמם: באגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ב אות ד) כותב שאסור להחזיר תבשיל באופן האסור ובכוונה ליטלו קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו. וראה להלן ציון 319 אות יא, שחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק או סמיכה האסורה באופנים שונים, ועושה אותם בכוונה ליטול את התבשיל קודם שיגיע כו', פשוט לדעת רבינו שהם אסורות, שהרי לדעתו אסור להניח באופנים ההם אפי' במקום שאין היסור"ל (ועכ"פ אסור במקום שהיסור"ל אבל התבשיל לא יגיע שתהיה היסור"ל בו), עיי"ש.

והנה רבינו פוסק להלן סכ"א אות יב שמותר להושיב לכתחלה בכירה גו"ק במקום שאין היסור"ל, כיון שאינו נראה בזה כמבשל (וי"ל בכוונתו שמותר אפי' במקום שהיסור"ל במקום עצמו, אלא שהתבשיל לא יגיע במקום זה לידי היסור"ל בו, ראה שם ציון 325 אות ה).

אכן יש לומר, שכאשר היסור"ל שם

וזה מתאים למשמעות רבינו להלן בקו"א סק"ג (יתבאר בס"כ אות ח ואילך, עיי"ש ציונים 270 אות א (וש"נ), 273) שישנו חילוק בין מחזיר לאחר שהניחה ע"ג קרקע (שנאמר כאן), לבין מחזיר "תבשיל ישן שנצטנן לגמרי", שרק באחרון הוא "מניח לכתחלה" (ממש).

[ראה להלן ציונים 222, 235 שתנאי חזרה שהתבשיל לא הצטנן לגמרי חמור משאר תנאי חזרה (שלכו"ע אסור להחזיר תבשיל שהצטנן לגמרי בנטלה משחשכה). אבל אין לפרש שזה מפני שבתבשיל שהצטנן לגמרי הוא לעולם מושיב לכתחלה ממש, ראה בלשון רבינו להלן סי"ח אות ב: "דכיון שנצטנן לגמרי בטלה לה שהיה הראשונה, והרי זה כמושיב בשבת לכתחלה" (וצ"ל שזה מטעם אחר). וכנראה דעת רבינו שרק מושיב "תבשיל ישן שנצטנן לגמרי", הוא לעולם מושיב לכתחלה ממש].

וכיו"ב מחלק רבינו במהדו"ב להלכות הטמנה (יתבאר להלן בפנים סעיף זה אות כח): "שאיין לאסור בו [בשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל] חזרה על גבי כירה בהניחו ע"ג קרקע או אפילו ליתנו לכתחלה" [שלא היה על האש לפני שבת. כי דבר שאין בו משום בישול כלל, שייך להושיבו גם כשכלל לא התבשל, היינו שיש מושיב לכתחלה חמור יותר ("אפילו") מסתם הושבה לאחר שהניח את התבשיל ע"ג קרקע.

וצ"ע בנפק"מ בכל זה.

ב. בכ"מ קורא רבינו בשם "חזרה", גם למה שנראה כהושבה בתחלה (וגם להושבה בתחלה "ממש") - שבכללות כל הושבה בשבת נקראת "חזרה", מפני שמושיב תבשיל שכבר היה והתבשל (כל

שלדעתו בנטלה מבעוד יום אסור להחזירה בשבת גם ע"ג כירה גו"ק⁸⁸. והב"ח מביא שהר"ן (יד, ב ד"ה ומיהו) הביא בשם הירושלמי שזה מותר, והביאו ב"י (עמ' סג), והב"ח מסיים "וכן נהגו להקל".

ואכן כותב רבינו: "ונטל הקדרה מעליה בין מבעוד יום בין משחשכה ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו כו', מותר לו להחזירו (בשבת)", היינו שגם בנטלה מבעו"י (ועודה בידו) מותר להחזירה בשבת.

[ורבינו כותב תיבת "בשבת" בסוגריים, כדרכו בכ"מ כשמעתיק לשון הפוסקים שקדמוהו (בנדו"ד הטושו"ע), ומוסיף פרט שלא הזכיר בדבריהם].

ציין לדברי רבינו אלו בשולחן שלמה סק"י. וכתב שכ"מ דעת הרמ"א ס"ה⁸⁹

מושיב לכתחלה הוא בין שנטל את הקדירה מבעוד יום ובין בשבת

יד. "כירה כו' שהיא גרופה וקטומה, ונטל הקדרה מעליה בין מבעוד יום בין משחשכה ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו כו', מותר לו להחזירו (בשבת)": לשון הטושו"ע ס"ב: "כירה כו' גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה אפילו בשבת מותר להחזירה" (בתנאי חזרה). וכתב הב"ח (עמ' סא"סב) שהטור לא כתב: "ונטל הקדרה מעליה, מותר להחזירה אפילו בשבת", אלא כתב: "ונטל הקדירה מעליה אפילו בשבת, מותר להחזירה" כו', וכוונתו שלא רק אם נטלה מבעו"י שמותר להחזירה מבעו"י, אלא גם אם נטלה בשבת שמותר להחזירה בשבת. אכן הטור העמיד את היתר חזרה בשבת רק בנטלה בשבת,

וכוונתו ליטול את התבשיל קודם שיגיע שתהיה היסוד"ל בו - הוא נראה כמבשל לכתחלה (בעצם מעשה ההושבה). והרי הר"ן והרשב"א שהובאו באג"ט שם כתבו שגם באופן זה הוא נראה כמבשל, ראה להלן ציון 319 שם. (אף שמדובר שם בהושבה ע"ג אש שאינה גו"ק, אך ראה להלן ציון 137 אות ג שנראה שהחשש במושיב לכתחלה לכירה גו"ק הוא גדול יותר מהחשש שישנו בחזרה בתנאי חזרה ע"ג אש שאינה גו"ק. וקשה לומר שהר"ן והרשב"א מחמירים דוקא במושיב לכתחלה ע"ג אש שאינה גו"ק, שלא מצאנו במושיב לכתחלה חילוק בין אינה גו"ק לגו"ק, וכן לא מצאנו באינה גו"ק חילוק בין מושיב לכתחלה לבין מחזיר בתנאי חזרה, ראה להלן ציון 278 ריש אות ה וש"נ). ועצ"ע לפי החילוק שנכתב בציון 319 שם

(ע"פ הנכתב בציון 258 אות ד).

ו. איסור מושיב לכתחלה ישנו רק במקרים ששייך איסור חזרה לאינה גו"ק, ראה להלן בפנים ס"כ אות ט וציון 271 וש"נ.

88) הב"ח כותב שכ"מ גם בתוס' לו, ב ד"ה וב"ה, וצ"ע הכוונה. וראה בתוס' רי"ד ריש פרקין בדעת ר"ת שבתוס' הנ"ל, ומשמע שרק אם סילק את הקדירה מבעו"י (היינו שהניחה ע"ג קרקע) אסור להחזירה משחשכה, עיי"ש.

89) הרמ"א מדבר בתבשיל שהתבשל כל צרכו מע"ש והוא קר (היינו שהורד מהאש מע"ש), וכותב שאין להחזירו בשבת אפי" ע"ג כירה גו"ק, "דלא התירו אלא חזרה ובדרך שנתבאר" (וכאן הוא מושיב לכתחלה), ע"כ. וכתב בשולחן שלמה שיש לדייק מהרמ"א שאם היה כאן

דהנה הירושלמי שמתיר בנטלה מבעו"י להחזיר משחשכה ע"ג כירה גו"ק ובתנאי חזרה (כנ"ל), הוא מקיל בנטלה משחשכה שמותר להחזיר (ע"ג כירה גו"ק) גם בלא תנאי חזרה, והר"נ (שם) פוסק כך. אבל הב"י (שם) כתב שרוב הראשונים אינם פוסקים כן, וגם בשו"ע לא הביא היתר זה.

ואכן רבינו מפרט שגם בנטל את

והפמ"ג (א"א סקל"ג וסקל"ה) והמ"ב סקנ"ג ושעה"צ סקמ"ד, ע"כ⁹⁰. נוכ"מ בפרישה סק"י. אבל בלבוש ס"ד אפשר ללמוד שפוסק כהבנת הב"ח בטור, ראה פמ"ג א"א סקל"ה].

מצד שני, רבינו מפרט: "ונטל הקדירה מעליה בין מבעוד יום בין משחשכה ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו כו', ומותר לו להחזירו" כו'.

שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, ובדעתו מובן שישנו חידוש בהיתר להחזיר ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה (כמשמעות הטור לפי המ"ב). משא"כ בדעת השו"ע שאין חידוש באיסור הושבה ע"ג כירה אפי' שאינה גו"ק בסמוך לחשכה על איסור שהייה מבעו"י (שלא הביא איסור חזרה בסמוך לחשכה, ראה גם בב"י עמ' סד).

אכן כמה ראשונים פירשו בגמ' הנ"ל ע"ד תוס', ואף שאינם סוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה, ראה בעל המאור (טז, ב) כפי שהובא ברמב"ן (לח רע"ב בשם אחרים) וברשב"א (לח סוע"א בשם יש מי שפירש), תורי"ד (לו, ב בסופו), ר"נ (טו, ב ד"ה בית שמאי, יז, ב ד"ה פסקא). והר"נ (שם) מבאר שהחידוש בהיתר חזרה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה, הוא מפני שבית שמאי אוסרים זאת, עיי"ש.

[כמה מהראשונים הנ"ל מזכירים "בין השמשות", ולא "סמוך לחשכה", ויש לפרש בדבריהם כמ"ש הפנ"י לו, ב ד"ה בד"ה ובי"ה].

ותוספת שבת סקכ"ב מבאר בלשון השו"ע ע"ד ביאור רש"י בגמ' הנ"ל, עיי"ש. **ב.** לפי הבנת הבי"ח בטור, מובן לשון הטושו"ע - שנטל את הקדירה מע"ג הכירה (ובא להחזירה כו'), והרי העיקר שבא

תנאי חזרה היה מותר להחזירו אף שנטלו מהכירה מבעו"י ומחזירו בשבת, ע"כ. ויש להעיר: בפשטות הסברא לאסור לגמרי בנטלה מבעו"י ומחזירה משחשכה היא, מפני שבזה הוא לעולם מושיב לכתחלה, וא"כ י"ל שכוונת הרמ"א גם לפרט זה (ומ"ש הרמ"א "ובדרך שנתבאר" - הכוונה גם למשמעות השו"ע ריש ס"ב שמותר דוקא בנטלה בשבת, כהבנת הבי"ח שהובאה בפנים), ועיין.

90) **א.** המ"ב מבאר, שהטושו"ע ר"ל שחזרה מותרת לא רק בסמוך לחשכה אלא גם בשבת עצמה, ע"כ. היינו שהחולקים על הבי"ח ילמדו את לשון הטושו"ע כך: "כירה כו' גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה, אפילו בשבת מותר להחזירה".

ולפ"ז לשון הטושו"ע הוא בדומה ללשון הגמ' לח רע"ב: "לדברי האומר [במשנה] מחזירין [ע"ג כירה גו"ק], אפילו בשבת". וביאור המ"ב בטושו"ע הוא ע"פ ביאור תוס' (שם ד"ה אפילו, לו, ב ד"ה ובי"ה) בגמ' הנ"ל. [ראה באר הגולה אות מ שלשון הטושו"ע הוא מלשון הגמ' הנ"ל].

אבל יש להעיר שהביאור הנ"ל שייך בעיקר בטור שסובר שתבשיל המותר בשהייה מבעו"י, אסור להחזירו ע"ג כירה

הכירה עד שעה שרוצה להחזירה, ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת, אלא רוצה להחזירו כשהוא באותה קדירה שהיתה על הכירה, מותר לו להחזירו (בשבת) אם בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה היה בדעתו שיחזירנה אחר כך, שנמצא שלא בטלה עדיין שהיה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום" כו': לשון הטושו"ע ס"ב: "כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדרה מעליה כו' מותר להחזירה" כו' (בתנאי חזרה). ולכאורה הרי העיקר שרוצה להחזיר את הקדירה ע"ג הכירה. אלא זה הקדמה למה שמבארים שיכול להחזיר רק כששמר על תנאי חזרה בקדירה, והכוונה ששמר עליהם מנטילתה מהכירה עד שבא להחזירה⁹¹.

הקדירה משחשכה מותר להחזירה (מעיקר הדין) רק אם עודה בידו וכו' (בתנאי חזרה). שאף שבדין נטלה מבעו"י אנו מקילים כמו הירושלמי והר"נ, אבל בדין נטלה משחשכה איננו מקילים כמותם (מעיקר הדין).

אמנם להלן סי"ט יובא שהמנהג להקל כמו הירושלמי והר"נ בנטלה משחשכה, ורק "טוב להחמיר", עיי"ש.

העברה מסמיכה לעל גבה היא לעולם הושבה לכתחלה

מז. "כירה שהסיקה בקש וגבבא, או אפילו בגפת ועצים אלא שהיא גרופה וקטומה, ונטל הקדרה מעליה כו' ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו, שלא הסירה מידו כשנטלה מעל

באיסור מושיב לכתחלה (ע"ג כירה גו"ק, עיי"ש אות ח), ובטור כאן מדובר בצורך בגו"ק. אבל ראה שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קל שיש מקילים ע"פ הירושלמי להחזיר בנטלה בשבת גם ע"ג כירה שאינה גו"ק (הובא ברכי יוסף כאן סק"ב. וראה גם שו"ת חתם סופר או"ח סי' עח ד"ה עוררני).

ד. בשולחן שלמה סק"א, ד בסופו (עמ' פו) וסי' רנו סק"ט, דן בחילוק בין הנפסק כאן שנטל את הקדירה מע"ג הכירה מבעו"י מותר להחזירה בשבת בתנאי חזרה, ואי"ז מושיב לכתחלה בשבת, לבין הנפסק בנו"כ השו"ע סי' רנו ס"ד (שוע"ר ס"ח) שאם גילה את ההטמנה מבעו"י, אסור לכסותה משתחשך, שהר"ז כמטמין לכתחלה בשבת, עיי"ש.

(91) א. ביאורים נוספים בזה ראה לעיל בפנים אות יד להבנת הב"ח, וציון 59 אות ב.

להחזיר את הקדירה ע"ג הכירה כו'. וראה ביאורים נוספים בזה לעיל ציון 59 אות ב, ולהלן בפנים אות טו.

ג. עצ"ע בהבנת לשון הטור ס"א (עמ' נז): "אבל להחזיר, כגון שהניח התבשיל עליה מבעו"י ונטלו ממנה בשבת ובא להחזירו עליה, אינו מחזיר עליה אא"כ גו"ק" כו'. וקשה שמשמע שרק בנטלה בשבת מותר להחזירה, ולא בנטלה מבעו"י. ונצטרך לבאר גם כאן שהכוונה שבא להחזיר בשבת (ועל חזרה בסמוך לחשכה הטור ידבר רק בס"ב). ואכן השו"ע סוס"א משנה מלשון הטור וכותב: "הוזכרה גו"ק כו' לענין אם נטל הקדירה מעליה ובא להחזירו עליה בשבת".

[בפרישה סק"י מבאר שהטור בא להוציא מהסוברים בר"נ ע"פ הירושלמי (ראה להלן סי"ט) שאיסור חזרה לא נאמר בנטלה בשבת, ע"כ. וצ"ע שהם מדברים

שנמצא שלא בטלה עדיין שהיה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום" כו'.

ויש ללמוד שמרמז בתחלת דבריו ("ונטל הקדירה מעליה"), שרק אם נטל את הקדירה מעל הכירה, יכול להחזירה לשם (או ע"ג כירה אחרת) (ראה בהמשך הסעיף אות כט). וממשיך ומפרט בכל התנאי חזרה, שנאמרו דוקא בקדירה שנטלה מעל הכירה. אבל נטילת קדירה שהיתה סמוכה לכירה, והושבתה אפי' בתנאי חזרה ע"ג הכירה היא לעולם מושיב לכתחלה⁹⁴.

ונלמד מדברי רבינו, שזהו הדיוק גם בלשון הטושו"ע (שהביא בתחלת דבריו כנ"ל) שנטל את הקדירה מעל הכירה, שמרמזים שבנטל את הקדירה מסמיכה לכירה, לעולם אסור להחזירה ע"ג הכירה⁹⁵.

ויש לעיין בטעם שפירטו שנטל את הקדירה מעל הכירה. וי"ל שמרמזים שרוצה להחזיר את הקדירה למעל הכירה (שבמקרה וגיל מחזירים קדירה למקום שנטלה⁹²), ולכן צריכים תנאי חזרה (משא"כ אם רוצה לסמוך לכירה, שאי"צ תנאי חזרה⁹³). [מטעם זה פירטו שנטל את הקדירה מעל כירה גו"ק, שהרי מותר להחזיר רק ע"ג כירה גו"ק (ראה לעיל בתחילת הסעיף)].

והנה רבינו כותב כלשון הטושו"ע, אבל מוסיף ומפרט גם בהמשך: "אם עודה בידו, שלא הסירה מידו כשנטלה מעל הכירה עד שעה שרוצה להחזירה, ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת, אלא רוצה להחזירו כשהוא באותה קדירה שהיתה על הכירה, מותר לו להחזירו (בשבת) אם בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה היה בדעתו שיחזירנה אחר כך,

לאש אחרת הגו"ק, הוא "מחזיר", ראה להלן אות כט.

ראה עד"ז להלן ציון 161.

93 ראה לעיל ציון 87 אות ג וש"נ.

94 ראה גם להלן סי"ט ציון 220 אות

ב שנדייק כן (וראה גם להלן ציון 161 בסופו). וראה במ"ש בנק' זו בתנאי דלא פינה לקדירה אחרת, להלן ציון 119 אות ב.

95 א. ולדעת השו"ע שרק בהניחה

ע"ג קרקע אסור להחזירה (ראה לעיל בפנים אות יב), ונבאר בהמשך בטעמו שרק כשרואים שאין כוונתו להחזירה, ומחזירה, הוא מושיב לכתחלה (ראה להלן בפנים אות כ), צ"ל בדיוק השו"ע שבפנים, שאפי' כשסמכה לכירה - כשהיא ע"ג קרקע -

ב. ברמב"ם פ"ג ה"י: "כל שמותר לשהותו על גבי האש [שאינה גו"ק (ראה לעיל ציון 57 אות ה)], כשנטלים אותו בשבת אסור להחזירו למקומו [שאינו גו"ק]. ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה כו'. והוא שלא הניח הקדרה על גבי הקרקע, אבל משהניחה על גבי קרקע אין מחזירין אותה".

ויש לפרש שלשון הרמב"ם בתחלת ההלכה - "כשנטלים אותו בשבת" - הוא מתייחס גם למדובר בהמשך ההלכה שצריך שלא יניח את הקדירה בינתיים, כמ"ש בפנים בלשון הטושו"ע, ועפ"ז מובן קצת אריכות לשון הרמב"ם בתחלת דבריו, ואכמ"ל.

92 אכן ההלכה שגם אם מחזיר

בטעם דין זה

ולפי הדעה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה בזה כמבשל לכתחלה (שנראה שמניח תבשיל שלא התבשל עדיין (כ"צ), ומניחו בכדי לבשלו) (ראה להלן אות כו), ההבנה היא, בהקדים שבסמיכה אמרו שאין דרך לבשל לכתחלה (שאינן דרך להניח שם תבשיל שצריך ביטול בכדי לבשלו, ולכן לעולם אינו נראה במקום זה כמבשל לכתחלה, ומותר להושיב שם לכתחלה) (ראה להלן ס"ב אות ר"ז). ויש לומר שכשנוטל קדירה ממקום שאין דרך לבשל לכתחלה, ומניחה אפי' בתנאי חזרה במקום שדרך לבשל לכתחלה (– על גבה), הוא נראה בזה כמבשל לכתחלה (שנראה שמניח תבשיל שלא התבשל עדיין, ומניחו בכדי לבשלו), ואסור ככל מושיב לכתחלה⁹⁶.

מ"ז. בהבנת הדין הנ"ל (שהרי גם בסמיכה, הקדירה מונחת בסמוך לאש ומתחממת ממנה, ומדוע כשמעביר מסמיכה לעל גבי הכירה בתנאי חזרה הוא מושיב לכתחלה ואינו מחזיר בלבד), יש לומר: לפי הדעה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (שמעשה הושבה לכתחלה ע"ג האש גורם חיתוי) (ראה להלן אות כו), ההבנה היא, בהקדים שבסמיכה אמרו שהחיתוי לא יועיל כ"כ לקדירה (שחום מועט שבתוך הכירה (שנוצר ע"י החיתוי) אינו מגיע חוצה לה מצדה) (ראה להלן ס"ב אות ד וציון 269 אות ד). ויש לומר שכשנוטל קדירה ממקום זה ומניחה אפי' בתנאי חזרה במקום שהחיתוי יועיל (– על גבה), זה גורם שיחתה כמושיב לכתחלה לאש.

ב. דעת השו"ע שבשבת "החמירו יותר" וחששו לחיתוי גם בסמיכה, ראה להלן ס"ב אות יב"ג, היינו שלדעתו לענין איסור חזרה בשבת מתייחסים לסמיכה לכירה כמקום שהחיתוי יועיל. וא"כ צריך לומר בדעתו, שהסיבה שאסור להעביר מסמיכה לע"ג כירה גוי"ק (כנ"ל בפנים אות טו בדעתו), היא מפני שבסמיכה לכירה עדיין אינו נראה כמבשל לכתחלה, ואילו כשמושיב לכתחילה ע"ג כירה גוי"ק נראה בכך כמבשל לכתחלה (כמשמעות רבינו כ"ז בדעתו, ראה להלן ציון 279 אות ה), כמ"ש בפנים כאן בטעם ההיתר לשיטה זו. **ג.** ראה להלן בקו"א סק"ג (יתבאר בס"כ אות יא) שמשמעות הרמ"א שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה (ועיי"ש ציון 276 אות ו אם זה מפני שלדעתו במושיב לכתחלה בסמיכה יש חשש חיתוי או שהוא נראה כמבשל לכתחלה). והנה

רואים שאין כוונתו להחזירה ע"ג האש, וע"כ כשנוטלה משם ומניחה ע"ג האש הוא מושיב לכתחלה. ובפרט לסברא להלן ציון 113 (ע"פ ההלכה בסי' שכח) שגם בנפלה מאליה ע"ג קרקע אסור להחזירה, עיי"ש. **ב.** ראה מעין כל זה להלן ציון 125 אות א (וציון 261), על התנאי שיהיה דעתו להחזירה, ש"ל שצריך שיהיה דעתו להחזירה על גבה, ואין מספיק דעת לסומכה, עיי"ש.

96 א. ואף שאין דרך לבשל בסמיכה, והיינו יכולים ללמוד שלכן תבשיל שסמוך לכירה הוא נראה כמבושל כבר כ"צ, וכשמעבירו ע"ג האש הוא רוצה רק לחממו טוב יותר ואינו נראה כמבשל לכתחלה. אמנם כפה"נ סברא זו שאין דרך לבשל בסמיכה, אינה מספיקה להוכיח שבשמעבירו ע"ג האש אינו רוצה לבשלו לכתחלה, כמבואר בפנים.

הוא מחשש חיתוי עצ"ע (ראה במ"ש להלן ציון 149 אות א). וי"ל שאכן בדיוק שבפנים באות טו רבינו לשיטתו (להלן בפנים אות כז ובכ"מ) שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה].

ה. באור שמח רפ"ג (ד"ה והנה בהלכה, בסופו) מביא מהגמ' לז סוע"א שדנו אם סמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת, והביאו מאמר ר' חייא: "קטמה ונתלבתה - סומכין לה, ומקיימין עליה [בשהייה], ונטלין ממנה, ומחזירין לה", ולמדו שגם בשביל סמיכה צריך קטימה (אלא שקטמה ונתלבתה היא כקטומה). והשיבו שאולי ר' חייא הזכיר "סומכין" רק אגב "מקיימין", כפי שהזכיר "נטלין" אגב "מחזירין" (ובאמת לסמיכה אי"צ קטימה). ודחו ש"סומכין" ו"מקיימין" הם שני מקרים נפרדים, ולא יאמר "סומכין" רק אגב "מקיימין", ע"כ.

וקשה שהגמ' היתה יכולה לתרץ שנקט "סומכין" לומר ש"סומכין" לחוד ו"מחזירין" לחוד, ואם סמך מע"ש יכול רק לסמוך בשבת (ולא להחזיר על גבה, אפילו אם "קטמה (ונתלבתה)", שהר"ז מושיב לכתחלה), ורק אם השהה על גבי הכירה מע"ש יכול להחזיר על גבה בשבת. ומכך שהגמ' לא תירצה כנ"ל, יש ללמוד שאכן אפשר להעביר בשבת מסמיכה לע"ג כירה גו"ק, ע"כ מהאור שמח.

ויש להשיב: י"ל שאכן אסור להעביר מסמיכה לע"ג כירה גו"ק, ואעפ"כ הגמ' לא תירצה כדברי האו"ש, כיון שתי' זה אינו מספיק. שמסדר מאמר ר' חייא ("סומכין" ואח"כ "מקיימין") משמע ש"סומכין" מדבר גם בסמיכה דשהייה (וכן כל הראשונים כותבים שסוגיית הגמ' דסמיכה מדברת בודאי גם בסמיכה דשהייה, ולפי"ז בהכרח

למבואר בפנים יתכן שלרמ"א מותר להעביר מסמיכה לעל גבה, דלא כדיוק הטושו"ע שבפנים. וראה גם להלן ציון 278 אות ה מדהגול מרבבה בהבנת הרמב"ם.

ד. יש להקשות על כל המדובר בפנים באות טריטז: ראה בהמשך הסעיף (אות כט, מהמ"א ע"פ הירושלמי והרמב"ם) שאסור ליטול קדירה שהיתה טמונה ולהושיבה ע"ג כירה גו"ק, שהוא מושיב לכתחלה (ומדובר שם בעיקר שהקדירה היתה טמונה מבעו"י בדבר שאינו מוסיף הבל, עיי"ש, ובציונים 145 אות א, 154 אות ג, 157). וקשה שהיו צריכים לומר יתירה מכך, שאפי' אם הקדירה סמוכה לאש, אסור להושיבה ע"ג האש הגו"ק, וכבר לא היו צריכים לומר שאסור להעביר מטמינה לכירה. ואולי נלמד מכך שמותר להעביר מסמיכה לאש לע"ג כירה גו"ק.

וי"ל בשני אופנים:

(א). נקטו מטמינה לכירה, מפני שנמשכו אחר הדין השני שם שגם מכירה לטמינה אסור (והדין האחרון אינו שייך בסמיכה, שמותר לסמוך לכתחלה).

(ב). ועיקר: ע"פ דברי רבינו במהדו"ב להל' הטמנה (יתבאר להלן בפנים אות כח) שחכמים עשו כאילו המטמין במעשה ההטמנה הוא מחמם בתבשיל חום שהיסו"ל בו ומבשלו. וזוהי ההו"א של הירושלמי הנ"ל שמטמינה לכירה אינו מושיב לכתחלה, שבטמינה הוא כמבשל, וע"כ כשמעביר מטמינה לע"ג האש לא ייראה כמבשל, עיי"ש. ויש לומר שלא הוצרכו לומר שאסור להעביר מסמיכה לע"ג כירה, שהרי אין דרך לבשל בסמיכה ואינו נראה כמבשל (כנ"ל בפנים ובציון זה אות א).

[לפי השיטה שאיסור מושיב לכתחלה

שמעיקרא אין איסור מושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה, כיון שאין דרך לבשל שם לכתחלה ואינו נראה כמבשל לכתחלה (ראה להלן סכ"ו אות מג).

מעתה: לדעה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, נראה שמותר ליטול קדירה שהיתה מונחת ע"ג המעזיבה לבדה (שהונחה מערב שבת ומבושלת כמאב"ד, וכבר אין איסור שהייה (ראה לעיל ס"ט)), ואפילו היתה מונחת ע"ג המעזיבה ודבר נוסף, ולהניחה בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק. ואין לחשוש כאן למושיב לכתחלה, כיון שגם כשהיתה מונחת על גבי המעזיבה החיתוי היה מועיל, ומותר להניח שם רק מפני שהמעזיבה (או הדבר נוסף) הם הפסק והיכר שלא יחתה (ראה להלן סכ"ו אות כג, לו ואילך, ציון 666), וחידוש לומר שכשנוטל ממקום זה ומחזיר בתנאי חזרה לע"ג האש הגו"ק, הוא כמושיב לכתחלה לאש ונחשוש שיחתה.

אבל לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, אסור ליטול קדירה שהיתה מונחת ע"ג המעזיבה, ולהחזירה אפי' בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק. כיון שהקדירה היתה מונחת בתחלה במקום שאין דרך לבשל לכתחלה, וכשנוטלה

יז. והנה ישנם כמה מקרים שיש בהם חשש חיתוי וצריך גו"ק [ולשיטה שגם איסור מושיב לכתחלה לגו"ק הוא מחשש חיתוי, יש שם גם איסור זה], אבל רבינו סובר שמותר להושיב שם לכתחלה (כגו"ק), כיון שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ושם אינו נראה כמבשל לכתחלה (כדלהלן). ויש לברר אם מותר ליטול קדירה שהיתה מונחת באופנים אלו, ולהושיבה בשבת בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק:

אם העברה ממעזיבת התנור לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה

* ע"ג מעזיבת התנור: מותר להחזיר לשם דוקא מפני שיש סוברים, שהמעזיבה מפסקת בין הקדירה לאש והאש נחשבת כגו"ק (ראה להלן סכ"ו אות כט), ובעיקר: להלכה נפסק (במחזיר לאחר שהוסק התנור) שהמעזיבה אינה מועלת כגו"ק וצריך דבר נוסף המפסיק (ראה שם אות לו ואילך). [ובפשטות, לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, כיו"ב אסור להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור לבדה אפי' האש שבתוך התנור גו"ק (ראה להלן ציון 666)]. אכן לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, נראה

לקיים רק אם לא סמך מקודם - שבערב שבת אין איסור מושיב לכתחלה. ולכן הגמ' הכריחה שר' חייא ר"ל שגם לסמיכה דשהייה צריך קטימה (וקטמה ונתלבתה היא כקטומה). ועיין בצ"ח בסוגי" (ד"ה מאי הוי).

שהגמ' למדה ממאמר ר' חייא שסמיכה גם דשהייה אסורה, וזה מפני שר' חייא מדבר בסמיכה גם דשהייה, וקשה הטעם שר' חייא הזכיר סמיכה דשהייה (דבשהייה מערב שבת אין לומר (ע"ד חילוק האו"ש) ש"סומכין" לחוד ו"מקיימין" לחוד, ומותר

פוסק להלן סכ"א שיש שם חשש חיתוי וצריך גו"ק (שם אות ז ואילך). [ובפשטות, לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, כיו"ב אסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה אפי' גו"ק ואין היסור"ל שם (ראה להלן ציון 325 אות דח)]. אכן רבינו פוסק שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ומותר להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק ואין

משם ומניחה במקום שדרך לבשל לכתחלה, הוא לעולם נראה בזה כמבשל לכתחלה. כמו בנוטל מסמיכה ומניח ע"ג הכירה (ראה לעיל אות ט-טז). (וראה גם להלן סי"ט (ציון 226) שיש לדייק כן)⁹⁷.

אם העברה ממקום שאין היד סולדת לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה
* ע"ג כירה ואין היסור"ל שם: רבינו

אבל ראה להלן בפנים אות כ ובציונים לשם בגדר האיסור בהניח את הקדירה ומחזירה לאש, וההיתר בעודה בידו להחזירה. שנראה שהצד שתלאה במקל או הניחה ע"ג מיטה אסור להחזירה (וכן הלכה), סובר שכל שהניחה באיזה מקום שהוא הסתלקה במציאות הישיבה הקודמת שע"ג האש, וחזרת הקדירה ע"ג האש היא הושבה לכתחלה. או שסברתו שכל שאין ראה שכוונתו להחזיר את הקדירה לאש כבעודה בידו, אין לה שייכות לישיבה ע"ג האש, וההושבה לאחמ"כ היא הושבה לכתחלה. ולפ"ז קשה לחדש שקדירה המונחת ע"ג קדירה שעל האש דינה כעודה בידו. וראה גם שם ציון 115 אות א מהשולחן שלמה סקכ"א, גיד.

אלא לענ"ד יש לפרש טעם המקילים הנ"ל, ע"פ השיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, וסוברים שקדירה ע"ג קדירה היא כמונחת ע"ג האש לענין זה, כיון שהחיתוי מועיל גם לקדירה העליונה. אבל לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, קדירה ע"ג קדירה אינה כמונחת ע"ג האש לענין זה, כיון שמונחת במקום שאין דרך בישול בכך, כמבואר ע"ד כ"ז בפנים.

אם העברת קדירה המונחת על גבי קדירה אחרת לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה (97) ראה להלן סכ"ו אות יא ואילך, שמותר להחזיר ע"ג קדירת תבשיל או מיחם המונחים על האש שאינה גו"ק, והטעם לדעת המ"א ורבינו מפני שקדירת תבשיל ומיחם הם הפסק והיכר לחשש חיתוי. ושם אות יט ואילך, שמותר אפילו להושיב לכתחלה על גבם, והטעם לדעת המ"א מפני שהם "היכר גדול" לחשש חיתוי, ולדעת רבינו מפני שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל לכתחלה. ולפ"ז דין קדירה המונחת ע"ג קדירה שעל האש, ורוצה להעביר את העליונה ע"ג האש עצמה הגו"ק בתנאי חזרה, הוא כמבואר בפנים בדין קדירה שמונחת ע"ג המעויבה ורוצה להניחה ע"ג האש הגו"ק. והנה בשלחן שלמה סק"י (שש"כ פ"א הע' קכה) כתב להצדיק את הנוטלים קדירה שהיתה מונחת ע"ג קדירה ומניחים אותה ע"ג הבלעך, שקדירה זו עמדה מכניסת השבת במקום שמעמידים לשמור על החום (ע"ג הקדירה התחתונה), ולא עשה מעשה שמראה שסילק דעתו מלהחזירה לאש, והיא כעודה בידו, ולכן בהושבתה לאחמ"כ ע"ג האש הוא אינו מושיב לכתחלה, ע"כ. וכ"כ בשו"ת ישועת משה ח"א סי' לג.

לכתחלה, יתכן שאסור ליטול קדירה שהיתה מונחת ע"ג כירה ואין היסודל שם, ולהחזירה אפי' בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק ויסודל שם, שבכך נראה כמבשל לכתחלה⁹⁸.

אם העברה מצד המדורה לעל גבי האש היא הושבה לכתחלה

* בסמוך ממש למדורה (ויסודל שם): כסי' שיח סוסכ"ד נפסק שאסור להניח בשבת תבשיל שאין בו משום בישול בסמוך ממש למדורה (אם האש אינה קטומה), מחשש חיתוי. [ובפשטות כיו"ב אסור להושיב לכתחלה בסמוך ממש

היסודל שם, כיון שלעולם אינו נראה שם כמבשל לכתחלה (שם אות יב).

מעטה: לדעה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, נראה שמותר ליטול קדירה שהיתה מונחת ע"ג כירה ואין היסודל שם (שהניחה מערב שבת והיתה מבושלת כמאב"ד או שהאש גו"ק), ולהניחה בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק ויסודל שם – שהרי הקדירה היתה מונחת במקום שהחיתוי יועיל, ולכן היה שם איסורי חזרה (כנ"ל).

אבל לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל

בסי"ח בסתם].

ואלא י"ל שאכן הדין דסי"ח מדבר במקרה שהתבשיל הצטנן לגמרי ע"ג הגחלים, שנעשו עוממות, ולכך רק מפני שהתבשיל הצטנן לגמרי הוא מושיב לכתחלה.

וא"כ יש לדייק שמותר ליטול תבשיל מע"ג האש במקום שאינו מחזיק שהקדירה תשאר בחום שהיסודל בו (והתבשיל לא הצטנן לגמרי), ולהחזירו בתנאי חזרה ע"ג האש. וראה להלן ציונים 100 אות א, 325 אות ה, שבפשטות שיעור זה נחשב לענין איסור מושיב לכתחלה כמקום שאין היסודל ואינו נראה כמבשל לכתחלה. ובכל זאת מותר להעבירו לע"ג האש במקום שהיסודל, ודלא כמ"ש בפנים.

[אם אפשר לפרש את הדין דסי"ח שכבתה לגמרי האש שתחת הקדירה, ראה להלן בפנים אות כ].

וראה ע"ד כל זה, בתנאי שיהיה דעתו להחזירה, להלן ציון 125 אות ב.

וראה להלן קו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כג ואילך). שמשמעות רבינו שבשבת עצמה יש לפסוק כטעם נראה כמבשל לחומרא (משא"כ בסמוך לחשכה).

98 אבל יש להביא ראיה להיפך, בהקדים: להלן סי"ח אות ב יבאר רבינו שאסור לעולם להושיב תבשיל צונן לגמרי, שבכך הוא מושיב לכתחלה. וקשה מדוע הוצרך לבאר זאת, והרי הוא פוסק לעיל סעיף זה אות יב שכל שהסיר את הקדירה מידו הוא לעולם מושיב לכתחלה, ונצטנן לגמרי הוא מן הסתם שכבר אינו בידו (וההיתר שמניח את הקדירה, ואוחז בה בידו, ראה להלן סעיף זה אות יט, זה לא הוזכר בשוע"ר. ועוד שגם מקרה שהתבשיל הצטנן לגמרי באופן זה, הוא איננו מצוי).

[במ"א סקל"ו בהבנת הרמ"א (מקור הדין דסי"ח) אי"ז קשה, שמדברים במקרה שאין צורך בשאר תנאי חזרה (יובא להלן סי"ט אות ג), ואפ"ל שהתבשיל הצטנן לגמרי ע"ג קרקע, משא"כ רבינו כותב את דינו

אבל לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, יש לדון אם מותר ליטול קדירה שהיתה מונחת בסמוך ממש לאש, ולהחזירה בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק, ואינו נראה בכך כמושיב לכתחלה.

דיני הבלעך באיסור מושיב לכתחלה:

אין מושיבים עליו לכתחלה

יח. (א) מקובל לפסוק שהבלעך (טס ברזל) שנוהגים להניח ע"ג האש, מועיל שהאש נחשבת כגו"ק (ומותר להשהות עליו מע"ש תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד (ראה לעיל ציון 6 אות ג), וכן מותר להחזיר עליו בשבת תבשיל שמבושל כ"צ (ראה להלן סכ"ו אות מב וש"א), אכן אסור להושיב עליו בשבת לכתחלה (במקום שהיסור"ל¹⁰⁰), אלא רק בתנאי

למדורה אפי' קטומה, לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה להלן ציון 268 אות ד. וראה בציון 300 אם כ"ה גם כשאין היסור"ל שם)]. אכן יש לדון אם בהושבה במקום זה הוא נראה כמבשל לכתחלה, ולכן גם לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, יהיה איסור להושיב לכתחלה במקום זה (גם כשהאש קטומה) (ראה להלן ציון 268 אות ג וש"ג).

מעתה: לדעה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, נראה שמותר ליטול קדירה שהיתה מונחת בסמוך ממש לאש (שהניחה מערב שבת והיתה מבושלת כמאב"ד או שהאש גו"ק), ולהניחה בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק – שהרי הקדירה היתה מונחת במקום שהחיתוי יועיל, ולכן היה שם איסורי חזרה⁹⁹.

ראה גם ציון 289 אות א) לא יגיע במקום זה שתהיה היסור"ל בו (ואם כבר היסור"ל בו, חומו לא יישמר). ואף שהיסור"ל במקום עצמו, הר"ז מניח במקום שאין היסור"ל. וכ"כ באג"מ או"ח ח"א סי' צד ("במקום שאף אם יעמוד שם כל היום לא יהיה היד סולדת אלא יתחמם כפי הראוי לאכילה לבד לא אסרו"). ח"ד סי' עד בישול אות לב (ע"ד הנ"ל). בחזרה ע"ג הבלעך (מדבר שם בסתם גם כשמושיב מעל האש, כגון שהלהבה נמוכה).

הושבה לכתחלה על גביו בצד האש והיד

סולדת

ב. באג"מ או"ח ח"א שם וח"ד שם אות לב ואות מב נראה שפוסק שאסור להושיב לכתחלה ע"ג הבלעך במקום שהיסור"ל, גם בצד האש (בסמוך אליה) [היינו באם החום

99) נכתב בפנים לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, שאפשר ליטול קדירה המונחת במקומות שמותר להושיב שם לכתחלה, ולהניחה במקום שאסור להושיב שם לכתחלה. ויש להקשות: לפ"ז לעולם אפשר להושיב לכתחלה בשבת ע"ג האש (כשלא הקפיד על תנאי חזרה) ע"י שיניח בינתיים במקומות הנ"ל, ראה במ"ש בזה להלן ציון 103.

מותר להושיב לכתחלה במקום שאין היד

סולדת

100) א. ראה להלן סכ"א אות יב שמותר להושיב לכתחלה ע"ג האש הגו"ק במקום שאין היסור"ל. וראה להלן ציון 325 אות ה, שנראה שלפסקי רבינו השיעור לענין זה הוא: כל שהתבשיל (שמניח,

לא יביא שהתבשיל שמונח שם בכלי יגיע שתהיה היסור"ל בו, והרי לענין להושיב לכתחלה במקום זה, זה נחשב כמקום שאין היסור"ל בו (ראה לעיל ציון 98 וש"ס). וגם שזה בצד האש.

והנה בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' סא. וראה גם שם סי' עד ביטול אות יא"ב) פוסק שקדירה שהיתה מונחת ע"ג הבלעך בצד האש במקום שהיסור"ל [כלומר שהיסור"ל במקום עצמו שמניח], מותר להניחה ע"ג הבלעך מעל האש, כיון שע"ג הבלעך זה נחשב כע"ג האש [לענין חזרה], "דכל זמן שהפח חם מחמת האש, הוא שייך לאש", ו"מכיון שהיא על הבלעך שעל התנור לא נחשב חזרה" [מושיב לכתחלה].

ולכן הרוצה ליטול מאכל מהקדירה המבושלת כ"צ בשבת (ואסור ליטול ממנה בכלי כשהיא מעל האש משום מגיס (דרבנן), ראה שוע"ר סי' שיח ס"ל, תהל"ד סי' רנב סק"א, ועוד), יכול להזיזה לצד האש ע"ג הבלעך במקום שהיסור"ל, וליטול ממנה¹⁰², ואח"כ יחזירנה למקומה מעל

האש ואף בסמוך ממש להאש יש להחמיר" [שלא להוציא מהקדירה בכף משום הגסה]. וקשה שפעמים רבות ע"ג הבלעך היסור"ל רק בסמוך ממש להאש, וא"כ אם יניח שלא בסמוך ממש להאש, לא יוכל להחזיר ע"ג האש, כמ"ש האג"מ (המצויין בפנים) בסי' סא (ראה בהמשך בפנים).

ב. טעם האג"מ שבפנים הוא מפני שעיקר הטעם לאיסור הגסה בתבשיל שמבושל כ"צ הוא כמ"ש התפארת שמואל לרא"ש פ"ג סי' יא (אות טז): "דשמא יטעה ויראה לו שהיא מבושלת כל צרכה ויבוא

חזרה (ראה שו"ת אגרות משה בכ"מ, יצויינו בהמשך בפנים ובציונים, ועוד).

וצריך לומר ש(לפסק רבינו (להלן סכ"א אות יב) שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, וישנו רק במקום שדרך לבשל לכתחלה) מחשיבים את המקום שע"ג הבלעך, כמקום שדרך לבשל לכתחלה¹⁰¹.

העברה מצד האש ואין היד טולדת לעל גבי האש

(ב) קדירה שהיתה מונחת ע"ג הבלעך בצד האש, אם מותר להושיבה ע"ג הבלעך מעל האש:

לעיל (אות יז) נכתב לפי פסקי רבינו, שצ"ע אם מותר ליטול קדירה שהיתה מונחת ע"ג הכירה ואין היסור"ל שם או שהיתה מונחת בסמוך לאש ואפי' היסור"ל שם, ולהושיבה אפי' בתנאי חזרה ע"ג האש הגו"ק והיסור"ל שם. והנה ע"ג הבלעך בצד האש (אפי' בקירוב אליה), יש את שני החסרונות: בד"כ החום שם

שם יביא שהתבשיל שמניח יגיע ליסור"ל בו, כנ"ל בציון זה אות א, וזה תלוי בסוג המתכת שממנה עשוי הבלעך ובעוביו. ולהעיר מהספק להלן ציון 268 אות ג בדעת רבינו אם להלכה יש איסור להושיב לכתחלה בצד המדורה הקטומה ובקירוב אליה. ואולי גם לצד שמותר בצד המדורה, אסור ע"ג הבלעך כיון שהוא שייך לאש (ראה בהמשך בפנים).

101 ראה במ"ש בזה עוד להלן ציון 576.

102 א. צ"ע בלשון האג"מ (המצויין בפנים) אות יא: "ואם מקצת [הקדירה] על

למקומה מעל האש, ע"כ¹⁰⁴ (הובא בש"כ פ"א סכ"ה), וצ"ע למעשה לפי פסקי רבינו¹⁰⁵.

האש¹⁰³. אבל אם הזיזה ע"ג הבלעך למקום שאין היסור"ל, אסור להחזירה

המעשה הראשון נעשה, י"ל שזה עדיין מושיב לכתחלה (וגם במקרה זה יש לחשוש לחיתוי או שגם במקרה זה הוא נראה כמבשל, ראה להלן אות כ"ז). ואם הם לא נעשו בהמשך אחד, ובשעת המעשה השני לא ניכר שגם המעשה הראשון נעשה, ובפרט אם בנוסף לזה שני המעשים נעשו ע"י שני אנשים, יתכן שאכן אין בזה איסור מושיב לכתחלה, שבמקרה זה אין לחשוש לחיתוי או שנראה כמבשל.

104 א. באג"מ סי' סא הנ"ל נראה שסובר שאפי' אם הקדירה היתה מונחת ע"ג הבלעך מעל האש ואין היסור"ל שם כלל (שהאש נמוכה), שאסור להעבירה לע"ג הבלעך במקום שהיסור"ל.

ב. אבל האג"מ באות יב הנ"ל כותב בסתם שקדירה שמונחת ע"ג הבלעך בצד האש מותר להניחה ע"ג הבלעך מעל האש, ואינו מחלק (כמ"ש בסי' סא הנ"ל) שאם היתה מונחת במקום שאין היסור"ל זה אסור, וצ"ע.

ג. בשולחן שלמה סק"י (ד"ה ועפ"ז) מיישב את המנהג להעביר קדירות בשבת ממקום למקום ע"ג הבלעך, ואין בודקים אם היה היסור"ל במקום הראשון. ומיישב שאם הסירה מהאש על דעת להחזירה ע"ג האש (הגו"ק), ובינתיים מעמידה במקום שמעמידים בכדי לשמור על החום, דינה כ"עודה בידו", וע"כ מותר להחזירה לאחמ"כ לע"ג האש (הגו"ק). ע"כ.

אכן: (א). ראה שם בתחלת דבריו (לענין מעביר מע"ג קדירה לע"ג האש), שכותב סברא זו רק ליישב מנהג המקילים. (ב). יש לדון בעצם סברתו הנ"ל, ראה לעיל ציון 97.

105 למעשה (עכ"פ בשעת הדחק,

[בהגסה] לידי חיוב סקילה", אכן כשהורידו מהאש לא יטעה בזה [אולי מפני שיכול לראות טוב יותר כשאינה על האש. אבל לאיסור סקילה יש ביטול גם בכלי ראשון (ראה ר"נ יט, א ד"ה תנו (הב'), ועוד)]. וכתב האג"מ שכך כשהקדירה מונחת בצד האש, שאי"ז מקום שמבשלים תחלת ביטול, וזה דומה לקדירה שהורדה מהאש, ע"כ.

[בבדי השלחן סי' קכד סק"י כתב לענין האיסור להוציא בכף מקדירה שעומדת על האש: "פשוט דלאו דוקא עומד על האש ממש, אלא אפילו עומד סמוך לאש כיון שעומד במקום שמתבשל שם הרי זה כעומד על האש", ע"כ. ויל"ע אם האג"מ יאסור נטילה בכף מקדירה שעומדת בצד האש במקום שיכולה להתבשל שם, לפי טעמו הנ"ל].

והנה לעיל בפנים אות יז בסופה נכתב בדעת רבינו, שבאם מותר ליטול קדירה המונחת בצד האש ולהניחה ע"ג האש, זה רק מפני שסוברים שבצד ובסמוך לאש הוא מקום שדרך לבשל, ולפ"ז צ"ב בטעם היתר האג"מ להוציא בכף מקדירה שמונחת במקום זה.

103 יש להקשות: מפסק זה יוצא שלעולם אפשר להושיב לכתחלה ע"ג האש בשבת, ע"י שיניח בינתיים ע"ג הבלעך במקום שהיסור"ל והחום לא יביא שהתבשיל יהיה יסור"ל בו (שאין במקום זה איסור מושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 100 אות א), ואח"כ יעביר לע"ג האש במקום שהיסור"ל לגמרי. וראה לעיל ציון 99 שכיו"ב יש להקשות על מה שהסקנו שם.

ואולי הביאור: באם שני המעשים נעשו בהמשך אחד, ובמעשה השני ניכר שגם

ויחזירנה".

כלומר, הפיהמ"ש פוסק כמו הצד בגמ' (לח, ב) בתנאי ד"עודה בידו", שאפי' הניחה ע"ג מיטה אסור להחזירה (ולא רק הניחה ע"ג קרקע), והוא כותב לפי זה שהקדירה צ"ל "מונחת באויר" (ואין מספיק שיאחז בקדרה בידו והיא מונחת ע"ג מיטה).

ולפ"ז לדין שפוסקים (ע"פ הרמ"א (ראה לעיל אות יב)) כמו הצד הנ"ל בגמ', שהקדירה צ"ל "עודה בידו", ו"שלא יסירה מידו", יש לפסוק שהקדירה צ"ל "מונחת באויר"¹⁰⁶.

אבל כמה פוסקים¹⁰⁷ הביאו מהירושלמי (פ"ג סוף ה"א) שאם נתן את

שבסוגית הגמ' יש צד שבכלל "עודן בידו" ומותר להחזירה הוא אפי' שהניחה (לגמרי) ע"ג מיטה, ורק שלא הניחה ע"ג קרקע, עיי"ש. ודלא כתורת שבת כאן סקי"ג.

ואדרבא כמה פוסקים דלהלן ציון 107 כתבו בהבנת הרמ"א כך: השו"ע כתב: "ולא הניחה על גבי קרקע", והרמ"א הגיה: "ועודה בידו", והגיה זאת קודם דברי המחבר ולא לאחריהם כדרכו במקרים שחולק עליו, ולכן כוונת הרמ"א שצריך (רק) שידו תאחז בקדירה (ואפי' הניחה ע"ג מיטה), וגם שלא יניחה ע"ג קרקע - שאז אין מספיק שיאחז בה בידו, כדברי הירושלמי (דלהלן בפנים), ע"כ.

107) צוינו בשמירת שבת כהלכתה ח"א פ"א הע' ס"טב. ויש להוסיף ממקור חיים (לחוות יאיר, נדפס בשו"ע השלם) ס"ב ד"ה ועודה בידו (הב'), עיי"ש.

איסור הניח את הקדירה מידו:

אם צריך שישא את הקדירה בידו

י.ז. "אם עודה בידו, שלא הסירה מידו כשנטלה מעל הכירה עד שעה שרוצה להחזירה כו', מותר לו להחזירו כו', שנמצא שלא בטלה עדיין שהייה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום כו'. אבל כו' אם הסירה מידו פעם אחת כו', כבר בטלה לה שהייה הראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה, וחכמים לא התירו אלא חזרה, אבל לא להושיב קדירה בתחלה בשבת על הכירה": בפיהמ"ש לרמב"ם (רפ"ג) כתב: "ומה שאמרו בית הלל מחזירין [בשבת ע"ג כירה גו"ק], בתנאי שלא תונח הקדירה על דבר אלא שתהיה באויר עד שישפ[ו]ןך ממנה

כשאינו יכול להוציא מהקדירה כשהיא ביד) אפשר לצרף את המקילים להלן אות יט כשידו אוחות בקדירה, ועכ"פ כשהקדירה נשענת על ידו, שמותר אח"כ להחזירה ע"ג האש הגו"ק. וכל זה בצירוף למבואר להלן סי"ט שלדין בנטלה משחשכה (רק) "טוב להחמיר" להזהר בתנאי חזרה.

אכן אין להתיר מפני שנאמר שהנחה ע"ג הבלעך בצד האש (ואפי' במקום שאין היסו"ל) היא כהנחה ע"ג מיטה, ולא כהנחה ע"ג קרקע, כיון שלפסקי רבינו אסור ליטול מע"ג מיטה ולהושיב לכתחלה, ראה לעיל אות יב, וטוב להחמיר בזה גם בנטלה בשבת, ראה להלן ציון 230.

106) אכן אין להכריח בלשון הרמ"א "ועודה בידו", שזה מורה שהקדירה צ"ל לגמרי בידו (- מונחת באויר) - כיון

הסירה מידו פעם אחת", ולהלן סט"ו וסי"ט כמ"פ וס"כ שהקדירה "עודה בידו". ואפשר לפרש גם בדבריו שכל שאוחז בקדירה (ועכ"פ בבית יד שלה), זה נק' ש"עודה בידו", ו"לא הסירה מידו", ומותר להחזירה. ורק אם הסירה מידו ממש (שלא אחז בה כלל) אסור להחזירה.

[לפי הבנה זו, כאחז בידו בקדירה מותר להחזירה גם אם הניחה ע"ג קרקע, וגם אם נטלה מבעו"י ובא להחזירה משחשכה, כפסק האג"מ הנ"ל].

אכן רבים אומרים שקולא זו לא התפשטה אצלנו, אלא פוסקים כמו

הקדירה ע"ג ספסל, וידו אוחזת בה, יכול להחזירה ע"ג האש הגו"ק¹⁰⁸, אבל לא אם הניחה ע"ג הארץ, ע"כ מהירושלמי. והם פוסקים כן לדידן כרמ"א. ועכ"פ בנטלה משחשכה (כמבואר בפוסקים (ראה להלן סי"ט) שבנטלה משחשכה (רק) "טוב להחמיר" להזהר בתנאי חזרה).

ובשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עד ביטול אות לג) פוסק שאפי' אם הניח את הקדירה ע"ג קרקע וידו אוחזת בבית יד שלה מותר להחזירה¹⁰⁹.

ולשון רבינו: "אם עודה בידו – שלא הסירה מידו כשנטלה מעל הכירה עד שעה שרוצה להחזירה" (ובהמשך: "אם

במקל (ואוחזו בידו) או הניחה ע"ג מיטה אסור (ראה בפנים בריש אות זו), שמספיק שיידו אוחזת בקדירה. ובפרט שטעם האיסור לפי צד זה הוא שתלאה במקל או הניחה ע"ג מיטה זה בכלל האיסור שנאמר בהניחה ע"ג קרקע, עיי"ש בסוגי'.

אולם יש להעיר בדבריו: הירושלמי הנ"ל בפנים כותב: "הניחו בארץ", וכוונתו בכלל זה שהעמידה בארץ וידו אוחזת בה, ועדיין אסור להחזירה, עיין בסוגי'.

ב. הרמב"ם בספר היד פ"ג ה"י לא הזכיר שהקדירה צ"ל באויר, ומשמע שאף הרמב"ם מתיר להלכה אם הקדירה מונחת וידו אוחזת בה, ע"כ.

ויש להעיר: הרמב"ם בפיה"מ פוסק בודאי לפי הצד בגמ' שהניחה ע"ג מיטה אסור, והוא כותב לפסק זה שהקדירה צ"ל מונחת באויר (כנ"ל בפנים בתחלת הדברים). אבל הרמב"ם הנ"ל בספר היד כותב רק שלא יניח את הקדירה ע"ג קרקע, והכס"מ מבאר שהרמב"ם פוסק שם כמו

(108) הסברא בזה: באם אחז כל הזמן בקדירה, זה מדגיש שכשבא להחזירה הוא אינו מושיב לכתחלה, אלא רק מחזיר. ובפתח הדביר סק"ג כתב שכשיידו אוחזת בקדירה אין היסח הדעת מלהחזיר, וכ"מ בתורת שבת סקי"ג, וראה במ"ש להלן ציונים 111-112.

(109) טעמיו: א. לשון הגמ' והשו"ע שלא "הניחה" ע"ג קרקע, וזה מורה ששוללים רק שלא יניחה לבדה ממש (ע"ג קרקע) ואינו אוחז בה כלל, אבל אם גם אחיזה בה לא מועלת, היו אומרים שאפילו לא "יעמידה" וכיו"ב, ע"כ מהאג"מ.

[יש לעיין בכוונתו שמדבר על הדעה שרק הניחה ע"ג קרקע אסור, ואולי כוונתו שפוסקים שיידו אוחזת זה מספיק, במקרה שמקילים כדעה זו (ראה משנ"ב סקנ"ו, אג"מ אורח ח"ב סי' ט). או שהוא לומד מהדיוק הנ"ל, שגם לרמ"א ולדידן שפוסקים כמו הצד בגמ' שאפי' תלאה

שזה נחשב שהקדירה הוסרה מקודם מהאש (והונחה), והוא מושיב לכתחלה, ואסור.

בגדר התנאי שלא יניחה מידו

ויבואר בהקדים כמה אופנים בגדר היתר עודה בידו ואיסור חזרה כשהסירה מידו:

א. כאשר הקדירה עודה בידו, היא שייכת במציאות אל ההושבה הקודמת על האש וכשמחזירה לאש הוא רק "חזרה". ואילו הנחת הקדירה עושה סילוק הישיבה הקודמת ע"ג האש, ולכן החזרה לאש היא הושבה חדשה.

ב. כאשר הקדירה בידו, הדבר מעיד כי כוונתו להחזירה לאש ונמשכת הישיבה הקודמת. אבל כשאין ראייה מפורשת שכוונתו להחזירה לשם (שהניחה), אין לקדירה שייכות לאש.

ג. כאשר הקדירה בידו ולא רואים שכוונתו לסלקה מהאש, הקדירה שייכת עדיין לאש. אבל כשמסיר את הקדירה

הפיהמ"ש לרמב"ם שרק אם הקדירה היתה מונחת באויר, מותר להחזירה. ולומדים בפ"י דברי רבינו שהקדירה "עודה בידו" ו"לא הסירה מידו" – שהוא נושא אותה בידו באויר.

ויש מקילים כשחלק מהקדירה מוגבה והיא נשענת על ידו (שיש סברא שהפיהמ"ש יסכים שמותר להחזיר), ולא הניחה ע"ג קרקע (שלירושלמי מותר להחזיר כשאוחז בידו בקדרה), שיכול להחזירה.

באם הקדירה הוסרה מהאש והונחה בלא רצון **ב.** יש לעיין במקרה שהקדירה הוסרה מהאש בלא רצון או ידיעה (והונחה), כגון שהקדירה נפלה מהכירה או כבתה האש תחת הקדירה או העביר את הקדירה מע"ג האש והניחה בתנאי חזרה ע"ג כירה שחשב שהיא דולקת, ובאמת היתה כבויה, ובכל המקרים האוכל עדיין לא הצטנן לגמרי¹¹⁰ – אם מותר להושיב את הקדירה ע"ג כירה דולקת (הגו"ק), או

כשמקילים כמו הצד שרק הניחה ע"ג קרקע אסור, ואולי יש לפסוק כך גם כשמחמירים אפי" בהניחה ע"ג מיטה, כנ"ל ציון זה אות א).

(110) ראה להלן סי"ח אות ב שבהצטנן לגמרי אסור בכל אופן להחזיר. (י"ל שהדין דסי"ח מדבר שהתבשיל הצטנן לגמרי כיון שהגחלים שתחתיו עממו, ראה לעיל ציון 98, ולכן אסור להחזיר רק בהצטנן לגמרי, אבל הדיון כאן הוא במקרה שהגחלים כבו לגמרי).

הצד שהניחה ע"ג מיטה מותר, ומובן שהרמב"ם לא הזכיר שהקדירה צ"ל באויר, שהרי אפי" הניחה לגמרי ע"ג מיטה מותר. ואולי כוונת האג"מ, שמכך שהרמב"ם בספר היד לא הדגיש שכל הנחה ע"ג קרקע אוסרת להחזיר, וגם אם ידו אוחזת בקדירה (כפי שהדגיש בפיה"מ לצד שהניחה ע"ג מיטה אסור, שצריך שהקדירה תהיה באויר), יש ללמוד שלדעתו שם בהניחה ע"ג קרקע וידו אוחזת בה מותר להחזירה (ויש לפסוק כך

ונראה שהצד שתלאה במקל והניחה ע"ג מיטה אסור להחזירה, לומד את גדר התנאי ד"עודה בידו" באופנים א"ב דלעיל. וסברתו שבשביל להתיר צריך שהקדירה תהיה בידו ולא תהיה ישיבה חדשה לקדירה, משא"כ כשהניחה באיזה מקום שהוא, הסתלקה במציאות הישיבה הקודמת. או שסברתו שצריך שעודה בידו ויראו במעשיו שכוונתו להחזירה לאש, משא"כ כשתלאה במקל (שעשה פעולה לקראת הנחת הקדירה) או הניחה ע"ג מיטה¹¹¹.

אבל הצד השני לומד את גדר התנאי ד"עודה בידו" באופן הג' דלעיל. וסברתו שמספיק שלא הראה שכוונתו לסלקה לגמרי מהאש, ולכן כל שלא הניחה ע"ג קרקע אלא תלאה במקל והניחה ע"ג מיטה – לא רואים שכוונתו לסלק לגמרי את הקדירה מהאש ומותר להחזיר¹¹².

מידו ומניחה, זה מראה שכוונתו לא להחזירה לאש, וזה עושה סילוק הישיבה הקודמת ע"ג האש.

(בסגנון אחר: לאופן א, המציאות קובעת שייכות הקדירה לאש (הונחה או לא הונחה). לאופן ב', הכוונה הנראית במעשיו משייכת את הקדירה לאש, וכשאינן נראית כוונה להחזירה לאש, הקדירה אינה שייכת לאש. ולאופן ג', הכוונה הנראית במעשיו נאמרה לענין ביטול שייכות הקדירה לאש, וכשמעשיו מראים שאין כוונתו להחזירה – מסתלקת שייכות הקדירה לאש).

והנה בגמ' (לה, ב) אמרו (לחד מ"ד) שעודה בידו מותר להחזירה, והניחה ע"ג קרקע אסור להחזירה. והסתפקו (למ"ד (זה) בדין תלאה במקל (ואחזו המקל בידו) או הניחה ע"ג מיטה, אם מותר להחזירה.

אכן רבינו כותב: "אם עודה בידו, שלא הסירה מידו כו'. אבל כו' אם הסירה מידו" כו', ולא הזכיר (שהסירה מידו) והניחה (שזה הגורם העיקרי לסילוק לאופן זה), וצ"ע.

(112) וכן הלבוש ס"ב כתב: "שהניח הקדירה על גבי הקרקע דהוי ליה כאילו הסיח דעתו מלהחזירה או אפילו עודנה בידו והסיח דעתו מלהחזירה, אסור" ע"כ. היינו שלדעתו רק בהניח ע"ג קרקע אסור להחזירה (ולא בהניחה ע"ג מיטה. ראה א"ר סק"ב, פמ"ג א"א ריש סק"ב וסוף סק"ב א), ומובנים דבריו שטעם האיסור הוא "דהוי ליה כאילו הסיח דעתו מלהחזירה", כלומר: מעשיו מראים שאין כוונתו להחזירה לאש, וכמ"ש בפנים באופן הג'.

(111) רבינו פוסק כמו הצד שהקדירה צ"ל "עודה בידו" ו"לא יסירה מידו", ותלאה במקל או הניחה ע"ג מיטה אסור להחזירה (ראה לעיל אות יב וריש אות יט). והנה בדעתו קשה לומר כהאופן הב' שבפנים (שהיתר עודה בידו הוא שראיה חיובית שדעתו להחזירה גורמת את שייכות הקדירה לאש), כיון שנראה בדעת רבינו שאפילו אם הסיח דעתו להחזיר לאחר שנטל את הקדירה - והקדירה עודה בידו - מותר להחזיר, ראה להלן אות כג ואילך, וכיצד ראייה ממעשיו על הכוונה שלו תועיל כאשר דעתו ממש היא להיפך. אלא צריכים לומר בדעת רבינו כאופן הא' שבפנים - שבעצם זה שהקדירה עודה בידו היא שייכת לאש.

אבל לפי אופן ג', יהיה מותר להחזירה ע"ג כירה דולקת, כיון שאין הוכחה שכוונתו היתה לסלק את הקדירה מהאש¹¹³ (ועוד: באם הקדרה נפלה לע"ג הכירה בצד האש, וכן בכבתה האש, זה בפשטות כמונחת ע"ג מיטה)¹¹⁴.

וא"כ לפי הנפסק שהקדירה צ"ל "עודה בידו" ולא יניחה ע"ג שום דבר (ראה לעיל אות יב וריש אות יט) (ולדעת רבינו

וי"ל שכיו"ב הקושיא דלעיל תלויה באופנים הנ"ל: לפי אופנים א"ב, כאשר הקדירה מונחת בלא אש תחתה, וגם אין לנו ראייה שכוונתו להחזירה לאש (שהרי יתכן כי הניח הקדירה על הכירה סתם בשביל להניחה באיזה מקום – ובגמ' נקבע רק על "עודה בידו", שזה ראייה שכוונתו להחזירה לאש) – ההושבה לאחמ"כ על האש היא הושבה חדשה.

ואכן יש לעיין בסברת הדין דסי' שכח, בהקדים שטעם הנפסק שם שחזרה לאחר שנפלה מאליה ע"ג קרקע היא הנחה לכתחלה, זה בודאי מפני שבמציאות יש כאן סילוק ואיננו מתחשבים בזה שלא ראינו שאין כוונתו להחזירה, וא"כ קשה מדוע (בהניחה בעצמו או שנפלה) ע"ג כלי, זה קל מע"ג קרקע ואינו מניח לכתחלה (ראה באופן הא' שנכתב בפנים). וכ"ז לפסק השו"ע סי' שכח.

אמנם המ"א סי' שכח סקב"ז ושוע"ר ס"ל פסקו שרק בנפלה הרטיה מאליה יש חילוק בין נפלה ע"ג כלי או שנפלה ע"ג קרקע, אבל בהסירה בעצמו אסור תמיד להחזירה, גם בעודה בידו. וא"כ בדין ההוא החמירו בודאי ביחס לדין דכאן, ואין ללמוד משם שגם כאן בנפלה מאליה ע"ג קרקע הוא לכו"ע מושיב לכתחלה.

(114) אולי נאסור במקרה שהקדירה נפלה מהכירה או כבתה האש תחת הקדירה, מפני שהאדם לא הוריד בעצמו את הקדירה מהכירה, וא"כ כשמחזירה הוא לעולם אינו "מחזיר" (אלא מושיב לכתחלה). אולם אין לאסור מפני זה, כיון שבפשטות הדיון אם נעשית חזרה או הושבה לכתחלה, הוא מדבר כולו בנפעל, כלומר אם ישיבת הקדירה היא המשך

ואכן הלבוש ממשיך (כלשונו הנ"ל) שגם היסח הדעת בכל זמן שהקדירה בידו גורם איסור להחזיר (דלא כדברי רבינו, ראה בציון הקודם). וע"כ הוא יכול לסבור שהאיסור בהניחה ע"ג קרקע הוא מדין היסח הדעת. וראה עוד בשיטת הלבוש להלן ציון 130 אות ג.

(113) לפי הבנה זו, גם בנפלה הקדירה ע"ג קרקע מותר להחזירה (עכ"פ מיד לאחר שנפלה). אמנם בשו"ע סי' שכח סכ"ה נפסק בנפלה רטיה מע"ג המכה ע"ג כלי, שמותר להחזירה לע"ג המכה, אבל אם נפלה ע"ג קרקע, אסור להחזירה, שהר"ז כמניח לכתחלה בשבת ואסור משום שמא ימרח. וראינו שגם בנפלה מאליה ע"ג קרקע, הר"ז כמניח לכתחלה. ויש לעיין אם נלמד משם שגם כאן בנפלה הקדירה מאליה ע"ג קרקע הוא מושיב לכתחלה (ראה גם לעיל ציון 95 אות א) - או שנחלק, שבדוקא אמרו כאן: "הניחה ע"ג קרקע" (ולא "נפלה"), אבל כשנפלה אפי' ע"ג קרקע הוא אינו מושיב לכתחלה (מהסברא שנכתבה בפנים). וידוע הכלל שאין מדמים גזירות חכמים זל"ז. [מעין זה: לצד כאן שהניחה ע"ג מיטה אסור להחזירה, הדין דכאן חמור מהדין דסי' שכח, דשם בהניחה ע"ג כלי מותר להחזירה].

הניחה ע"ג כירה שחשב שהיא דולקת והיתה כבויה) – אסור להושיבה ע"ג כירה דולקת (וטוב להחמיר גם כשקרה בשבת עצמה)¹¹⁵.

חסרון זה. ומברר שאכן במקרה שהביא מהטמנה אין חסרון שהניחה ע"ג קרקע (ואכמ"ל). ונוטה שאכן בנדו"ד בכבתה האש הר"ז כמונחת ע"ג מיטה, ורק שאי"ז כהניחה ע"ג קרקע, ע"כ. ויתכן שלפ"ז חוזר בו גם מדבריו שהובאו לעיל במעמיד מע"ש ע"ג כירה שחשב בטעות שהיא דולקת).

ובשו"ת בצל החכמה ח"ד סי' קלז. באגרות משה (או"ח ח"ד סי' עד בישול אות לח, ועיי"ש גם באות מא) כותב שבכבתה האש שתחת הקדירה, זה דומה לקדירה שמונחת ע"ג הבלעך, שמותר להעבירה לע"ג הבלעך במקום חם יותר (ראה לעיל בפנים אות יח בסופה), ומתיר אפי' בכבתה האש מבעו"י ורוצה להעביר את הקדירה בשבת, ע"כ. ומשמע שמתיר כ"ז אפי' לכתחלה (ולא רק בעת הצורך, מפני שמחשיב זאת כהיה דעתו להחזיר וההיתר ע"פ המ"ב סקנ"ו). וצ"ע שלא הדגיש (באות לח, משא"כ באות מא) שמותר רק אם המקום הראשון עדיין חם והיסו"ל בו, כמ"ש בדוגמא שהביא (ראה לעיל בפנים שם). ועוד צ"ע שהרי בנידון דכאן אין אש, ומדוע שהקדירה תיחשב כלא הורדה מהאש. ואין ראייה מהמ"א סקל"ו, ראה לעיל ציון 98.

ב. באם העביר את הקדירה מע"ג האש והניחה בתנאי חזרה ע"ג כירה שחשב שהיא דולקת, ומייד לאחר שהניחה ראה שהיתה כבויה, יתכן שיהיה חילוק בין אופנים א"ב שבפנים: לאופן א' (לעיל ציון

להלן סי"ט "טוב להחמיר" גם כשנטלה בשבת עצמה (ראה להלן ציון 230)) והיינו כאופן א' וב' – יוצא שקדירה שנפלה מהכירה או כבתה האש שתחתה (או

לישיבה הקודמת או שהיא ישיבה חדשה. ואי"ז תלוי כלל בפועל - אם אצלו היא חזרה בלבד או הושבה חדשה. וראיה מזה שלא מצאנו שיאסרו להעביר את הקדירה לאדם אחר, והמחזיר הוא אינו זה שנטל (ורשאי להחזיר גם אם הראשון אינו רוצה שיחזיר, ולכן אינו מחזיר בשליחות הראשון. אבל ראה מקור חיים שצויין לעיל ציון 107), וק"ל.

115) א. ראה בענינים אלו בשולחן שלמה סקי"ב ג, סקי"ד א (העמיד בע"ש ע"ג כירה שחשב בטעות שהיא דולקת, נחשב לו כהעמיד ע"ג האש ומותר להעביר משם בשבת לכירה דולקת כיון שזה רק תיקון ההעמדה הקודמת, ע"כ. ולכאוי לא ביאר מדוע זה נחשב כהעמיד ע"ג האש, ובודאי לפוסקים שגם בהניחה ע"ג מיטה אסור להחזיר, ראה בסברות שנכתבו בפנים).

סקי"ח, סקכ"א ב (כבתה האש, הר"ז כאוחז בידו ודעתו להחזיר, כיון שלא עשה בעצמו מעשה שמבטל את השדייה הקודמת. ודבר שדעת האדם שלא ייעשה והוא נעשה מאליו, דינו אינו חמור מנעשה ברצון האדם ודעתו להחזירו. וראיה מהמבואר בהגהות רעק"א בדין הטמנה ומפסק השל"ה בתפלין (יובא בהרחבה להלן ציון 130 אות ד)).

סקכ"א, ג"ד (הקשו לו שכל הנ"ל שייך לתנאי שיהיה דעתו להחזירה (ראה בזה בהרחבה להלן שם), ובנדו"ד בהניחה ע"ג קרקע אסור להחזירה גם אם היה דעתו להחזירה, אבל בדוגמאות שהביא אין

חזרה, אבל לא להושיב קדרה בתחלה בשבת על הכירה": הר"נ (יז, ב ד"ה בע"מ) מקשה, מדוע בחזרה בשבת הסתפקו (בגמ' לח, ב) אם פינה ממיחם למיחם הוא סיבה לאסור החזרה, ואילו בהטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל בשבת, אמרו (בגמ' נא, א) שכשפינה ממיחם שהוחם בו למיחם אחר, זה מתיר להטמין ("השתא אקורי קא מקיר לה – ארתוחי קא מירתח לה"). ומבאר בתירוץ א': בחזרה רוצים שלא יהיה נראה כמבשל (לכתחלה) (ראה להלן אות ב), ותבשיל המונח במיחם שני הוא יותר נראה כמבשל (לכתחלה) מאשר תבשיל

איסור פינה מקדירה לקדירה:

טעם החילוק בין חזרה להטמנה בפרט זה ודין חזרה בקדירה שניה

בא. "ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת"¹¹⁶, אלא רוצה להחזירו כשהוא באותה קדירה שהיתה על הכירה, מותר לו להחזירו בו, שנמצא שלא בטלה עדיין שהייה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום בו. אבל בו שפינה התבשיל לקדירה אחרת, כבר בטלה לה שהייה הראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה, וחכמים לא התירו אלא

להחזירה. ולא ברורה לי כוונת השולחן שלמה שכיון שטעה יש לסמוך על הירושלמי שבר"נ.

ד. במדובר בפנים באות זו, יש נפק"מ לדיון אם מותר ליטול קדירה שמונחת ע"ג קדירת חמין שעל האש ולהניחה ע"ג האש עצמה הגו"ק, ראה לעיל ציון 97.

116) הלשון בגמ' לח, ב ובמ"א סק"כ: "פינן ממיחם למיחם, ו"מיחם" זה קומקום של מים (ראה ברש"י לגמ' שם. וברש"י ופיה"מ לרמב"ם ועוד בריש המשנה לח, סוע"ב, ומשנה וגמ' מא, סוע"א ואילך, ועוד). אבל כתב רבינו לעיל "ונטל הקדירה מעליה" בו, ובהתאם לזה כתב כאן: "ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת, אלא רוצה להחזירו כשהוא באותה קדירה שהיתה על הכירה בו. אבל בו שפינה התבשיל לקדירה אחרת" בו.

[בדומה לזה בריש המשנה לח, סוע"ב: "אין נותנין ביצה בצד המיחם", אבל בטוש"ע סי' שיח ס"ג (שוע"ר ס"ז): "ליתן ביצה בצד קדרה". וכן בגמ' נא, א

111 נכתב שנראה שכ"ה שי' רבינו) אסור להניחה ע"ג אש דולקת, כיון שבמציאות היה כאן סילוק. אבל לאופן ב' י"ל שמותר להניחה ע"ג אש דולקת, כיון שראינו בכל הזמן שהיתה כוונתו להחזירה לאש, והנחה מועטת ע"ג הכירה השניה אינה נחשבת כהסירה מידו לענין זה.

ג. באם הוריד את הקדירה מהאש והניחה מידו - בטעות (כגון שחשב שקדירה זאת מיועדת לסעודה זו, ואח"כ ראה שהיא מיועדת לסעודה שלאחמ"כ) - כתב בשולחן שלמה סק"כ שכיון שטעה יש לסמוך על הירושלמי שבר"נ (ראה להלן סי"ט) שבנטלה בשבת אי"צ בתנאי חזרה (ולא נאמר בזה פסק הרמ"א (ראה שם) ש"טוב להחמיר" בתנאי חזרה גם בנטלה בשבת). וגם שהמקרה דכאן נק' שדעתו להחזיר, שלא כוון כלל להוריד קדירה זו מהאש (ראה בזה להלן ציון 130 אות ו), ע"כ.

ויש לעיין מה הדין בזה לפסק רבינו להלן סי"ט ציון 230 ש"טוב להחמיר" בהסירה מידו בשבת גם אם היה דעתו

למיחם, לבין ההיתר במקרה זה להטמין, וכותב שבחזרה רוצים שלא יהיה מושיב לכתחלה (ראה לעיל אות יג), וכשפינה למיחם אחר הוא מושיב לכתחלה (ובחזרה לא התיירו להחזיר תבשיל צונן, ואדרבא להלכה כתבשיל צונן הוא לעולם מושיב לכתחלה (ראה להלן סי"ח אות ב)), וההיתר בהטמנה כשפינה למיחם אחר זה ע"פ הדין שהטמנת צונן מותרת כמ"ש הר"נ (השני, הנ"ל), ע"כ. ודברי המ"א דומים לתי' הא' של הר"נ (הראשון, הנ"ל). ושוב ראינו שלדעת המ"א איננו מגיעים לחילוק המחודש בתי' הב' של הר"נ, שהדיון בפינה ממיחם למיחם בחזרה אינו מדבר כשרוצה להחזירם כשהם במיחם השני¹¹⁷.

ועוד: המ"א סי' רנו שם כותב שבהטמנה אין איסור גם אם החזיר את התבשיל למיחם הראשון (ראה בזה בשו"ע"ר שם סי' וק"א סק"א). ובפשטות לתי' הר"נ הב' הנ"ל, יהיה איסור להטמין בהחזיר למיחם הראשון (כמו בחזרה), ושוב משמע שהמ"א איננו פוסק כתי' זה¹¹⁸.

המונח במיחם ראשון. משא"כ באיסור הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל (שבכל אופן אינו נראה כמבשל, והטמנה אסורה רק מטעם אחר, ואמרו שכשפינה למיחם אחר מותר להטמין).

ובתירוץ ב' כתב, שאכן הספק בגמ' בדין חזרה הוא, אם מותר להחזיר את התבשיל למיחם הראשון ולהחזירו כך ע"ג האש (ולא אם רוצה להחזירו כשמונח במיחם השני, שהוא מותר (סברת הדבר תבואר להלן אות כב). ובהטמנה התיירו להטמין את התבשיל כשמונח במיחם שני), ע"כ.

[ובמקו"א (כג, ב ד"ה אמר וד"ה וכן) מבאר הר"נ שהטמנה במיחם שני מותרת, כמו שמותר להטמין את הצונן, ע"כ].

והנה המ"א סק"כ פוסק בסתם שפינה ממיחם למיחם אסור להחזיר ע"ג האש, ופשטות דבריו שגם ברוצה להחזיר את התבשיל כשמונח במיחם השני, זה אסור. ואכן המ"א סי' רנו סקי"ד מדבר על החילוק בין איסור החזרה בפינה ממיחם

118 א. אכן ישנו קצת חילוק בין תי' א' של הר"נ לבין תי' המ"א: התי' הא' כותב שחזרה בפינה ממיחם למיחם אסורה מפני שנראה כמבשל, אבל המ"א נוקט בסתם שזה מפני שבכך הוא מושיב לכתחלה, והיינו שטעם דין זה יובן גם אם איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה בדעת המ"א בטעם איסור מושיב לכתחלה להלן סקי"ג אות כו וציון 437). והנה לפ"ז נצטרך להוסיף ביאור בחילוק בין שני האיסורים בדין תבשיל צונן, והרי שניהם מחשש חיתוי, ואכמ"ל.

ב. ראה בדומה לתירוץ הר"נ (הא')

(בהטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל): "לא אסרו אלא אותו מיחם אבל פינה ממיחם למיחם מותר", אבל בטושו"ע סי' רנו ס"ה מדברים בקדרה. וראה ב"י רס"י רנח].

117 (117) כיו"ב יש ללמוד בדעת המפרשים שיצויינו להלן ציון 118 אות ב, שאינם סוברים לחילוק הר"נ, וע"כ תירצו את הקושיא באו"א. וראה גם ברשב"א (מ, ב ד"ה ומ"מ מסתברא) שלומד שהגמ' ד"פינה ממיחם למיחם" בחזרה מדברת (לכל לראש) כשרוצה להחזיר את המיחם השני ע"ג האש, עיי"ש. ובמחצית השקל סי' רנו סקי"ד.

בפינה מקדירה לקדירה הוא ברוצה להחזיר את התבשיל כשהוא בקדירה השניה¹¹⁹.

להחזיר לאש בפינה ממיחם למיחם, הוא בפינה למיחם קר (כלי שני), ע"כ. [גם במאירי לח, ב (ד"ה לא הניחם, בפירוש האחרון) מביא פירוש שהדיון בגמ' הוא כשפינה לכלי ראשון אחר. וראה גם רבינו ירוחם נ"ב עמ' סט ריש טור ב. אבל ברשב"א מ, ב (ד"ה ומ"מ מסתברא) נראה כתוס', ועיין גם ברשב"א שהובא ברבינו ירוחם שם (ובקיצור בב"י ס"ד, עמ' סו, ואכ"מ)].

ולפ"ז, לדין שפוסקים שבתבשיל לח שלא הצטנן לגמרי אין בא"ב (ראה להלן סי"ט אות א וש"נ), יש לפסוק (כהבנת הפמ"ג בתוס') שבפינה למיחם אחר שהוא כלי ראשון (ועודו בידו), מותר להחזיר ע"ג האש.

[יש להוסיף: סברת תוס' הנ"ל היא שרק בכלי שני שהתבשיל התקרר יש לחשוש לחיתוי, שתוס' סוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה בכ"ז להלן בפנים אות כו). אבל רבינו פוסק להלן בפנים אות כז שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ולהלן קו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כג ואילך) משמע שבשבת עצמה פוסק רבינו כטעם זה גם לחומר). אמנם עדיין אפ"ל גם בסברת ופסק רבינו, שהדיון בפינה ממיחם למיחם הוא דוקא כשפינה למיחם שהוא כלי שני, וזה מפני שרק בפינה לכלי שלא היה על האש ורוצה להושיבו על האש הוא במציאות כמושיב לכתחלה (ע"ד הסיר את התבשיל מידו, ראה לעיל בפנים אות כ), משא"כ אם פינה לכלי שכבר היה על האש ורוצה

וכן פשטות דברי רבינו כאן (ובכ"מ בסי' זה שמזכיר את תנאי זה), שהאיסור (ע"פ פסק המ"א (ראה לעיל אות יב)) להחזיר

והמ"א: תוס' ותוס' הרא"ש לח, ב ד"ה פינה (ושפ"א לתוס', וראש יוסף שם ד"ה בעי), תוס' נא, א ד"ה אבל, בעל המאור (טו, ב), מאירי לח, ב (ד"ה לא הניחם, בפירוש הראשון), ואכמ"ל.

(119) א. החזיר את התבשיל לקדירה הראשונה והחזירו כך ע"ג האש - אם זה נק' מושיב לכתחלה: (נראה שרבינו סותם: "ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת, אלא רוצה להחזירו כשהוא באותה קדירה שהיתה על הכירה, מותר לו להחזירו כו'. אבל כו' שפינה התבשיל לקדרה אחרת, כבר בטלה לה שהייה הראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה, וחכמים לא התירו" כו').

פינה לכלי ראשון אחר

ב. הגה הפמ"ג (א"א סק"כ ובראש יוסף לח, ב ד"ה בעי) דן בפינה למיחם אחר שהוא כלי ראשון, אם להחזירו הוא מושיב לכתחלה. ומביא שברש"י (שם ד"ה מיחם) משמע שהדיון בגמ' בפינה ממיחם למיחם הוא בפינה לכלי ראשון אחר, אבל בתוס' (שם ד"ה פינה) משמע שהדיון בגמ' הוא דוקא בפינה למיחם קר (שיבוא לחתות). ומבאר הפמ"ג שרש"י לשיטתו במקו"א שיש בא"ב בדבר לח שאינו רותח, וסובר שדבר שנמצא בכלי שני הוא כאינו רותח לענין זה, וא"כ כשפינה את התבשיל לכלי שני אסור להחזירו לאש כבר משום בישול, ולכן מפרש רש"י שהדיון בגמ' הוא בפינה לכלי ראשון אחר. ואילו תוס' לשיטתם במקו"א שאין בא"ב כלל גם בתבשיל לח, ולכן יכולים לפרש שהדיון בגמ' אם מותר

פינה לכלי שני והחזיר לקדירה הראשונה
 ג. אכן הפמ"ג כותב קולא דוקא כשפינה
 את התבשיל לכלי ראשון, והוא לא היה
 כלל בכלי שני, והפמ"ג אינו מרמז שגם אם
 פינה את התבשיל לכלי שני, יהיה חילוק
 בין אם רוצה להחזירו בכלי שני, לבין אם
 רוצה להחזירו בכלי ראשון. ויש ללמוד
 שלדעתו לפי הצד שפינה ממיחם למיחם
 אסור - שאסור בשני האופנים (ובפשטות
 גם אם רוצה להחזירו באותו כלי ראשון
 שהיה בו מתחלה).

וְכַךְ יֵשׁ לִפְרֵשׁ מ"ש בּפְרִיִּשָׁה סִקט"ז:
 "שפינהו ממיחם למיחם. פירוש ורוצה
 אחר כך להחזיר למיחם הראשון, [ואסור]
 משום דהוה כהניחו על גבי הקרקע". וי"ל
 שר"ל שאסור להחזיר אפילו בהחזירו
 למיחם הראשון. ואצ"ל שסובר כתי' הבי'
 של הר"נ שהובא בפנים, וכשעה"צ דלהלן
 בפנים אות כב, שמותר להחזיר במיחם
 שני.

ובהגהות רעק"א למ"א סק"כ כותב (על
 דברי המ"א שפינה ממיחם למיחם אסור
 להחזיר): "והר"נ כתב עוד לפרש האיבעיא
 דפינן ממיחם למיחם, היינו דאם חזר
 ושפכן למיחם הראשון שבידו, אם הוי
 כהניח על גבי קרקע או לא", ע"כ.
 ולא נתברר אם כוונתו להחמיר, ור"ל
 שאף אם לפשטות ההלכה לא נחמיר
 בהחזירו למיחם הראשון (דלא כמו
 שנכתב בהבנת הפמ"ג), אכן יש להחמיר
 מפני התי' השני של הר"נ. או שכוונתו
 להקל, ור"ל שלתי' השני של הר"נ
 האיבעיא רק ברוצה להחזיר במיחם
 הראשון, ולא ברוצה להחזיר במיחם שני,
 ובדומה לדעת השעה"צ דלהלן בפנים אות
 כב.

ובמחצית השקל סי' רנו סקי"ד נראה

להחזירו. או שטעם האיסור בפינה למיחם
 אחר הוא שאז התבשיל הצטנן קצת, ולכך
 זה נחשב כמושיב לכתחלה ונראה כמבשל
 לכתחלה (ע"ד הדין דלהלן סי"ח אות ב),
 וזה ישנו דוקא בכלי שני, ולא כשפינה
 לכלי ראשון.

והנה לעיל בפנים אות טו דייקנו בכל
 דברי רבינו, שנטילת קדירה שהיתה
 סמוכה לכירה, והושבתה אפי' בתנאי
 חזרה ע"ג הכירה, זה לעולם מושיב
 לכתחלה, עיי"ש. והנה לשון רבינו בתנאי
 המדובר כאן: "ולא פינה ממנה התבשיל
 לקדירה אחרת, אלא רוצה להחזירו
 כשהוא באותה קדירה שהיתה על הכירה,
 מותר לו להחזירו", וע"פ מ"ש כאן שמותר
 להעביר לכ"ר אחר ולהחזיר ע"ג האש, יש
 לומר שרבינו מרמז שבהעביר לכ"ר שהיה
 ע"ג האש מותר להחזיר ע"ג האש, אבל
 לא בהעביר לכ"ר אחר שהיה סמוך לאש
 (אף שרוקן כ"ר זה מהתבשיל שהיה בו
 כשהיה סמוך לאש).

וכ"ז מובן לפי הסברה שנכתבה לעיל
 שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה
 כמבשל לכתחלה, ואיסור פינה ממיחם
 למיחם הוא מפני שכשמושיב כלי שלא
 היה ע"ג האש הוא במציאות מושיב
 לכתחלה. וי"ל שכ"ה כשנוטל כלי שהיה
 ע"ע סמוך לאש, וזה מקום שאין דרך
 לבשל לכתחלה, ומניחו ע"ג האש, שזה
 מקום שדרך לבשל לכתחלה (ראה לעיל
 בפנים אות טז בסופה).

אבל לסברות שנכתבו לעיל, שאיסור
 פינה ממיחם למיחם הוא מפני שהמיחם
 הכלי שני הוא צונן (ולכך יש לחשוש לחיתוי
 או שהוא נראה כמבשל לכתחלה), אין
 איסור זה בפינה למיחם שהוא כלי ראשון,
 וגם אם הוא כלי ראשון מסמיכה לאש].

בשיטת רבינו.

(ג). בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' כ סק"א וח"י סי' יח כתב שלפעמים בחלק מהתבשיל אין היסור"ל בו, ולמ"א סי' זה סק"ב בסופו יש להחמיר ולא לערות מים רותחים לתבשיל, לחשוש לשיטת המחבר שיש בא"ב בדבר לח שאינו רותח, אבל העולם אינם נוהרים בזה, כמבואר במ"ב סקפ"ד, ע"כ. וצ"ע שגם המ"א מדבר כשיש עצה אחרת, ולא כשא"א באופן אחר, ראה להלן סכ"ט אות כ, וכאן א"א באו"א.

(ד). כאשר מערה מהמיחם ישירות לסיר התבשיל, אם יש שאלה שהאדים העולים מהסיר, וכן הניצוק, יעשו את המיחם והמים שבתוכו בשריים, ראה שולחן שלמה שם, שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' כ סק"ב (וש"נ), שש"כ פ"א הע' מז].

העברת מים ממיחם לסיר חמין על ידי מצקת ה. בשוע"ר סי' תנא סכ"ח פוסק, שכלי ששהה מעט בתוך כלי ראשון עד שהמים שנשאבו לתוך הכלי הפנימי העלו רתיחה, דינו ככלי ראשון גם לקולא (לענין הגעלה), וגם לאחר שהוצא מהכלי ראשון. וזה מפני שדפנות הכלי הפנימי התחממו ככלי ראשון, עיי"ש. והנה לעיל ציון זה אות ב נכתב (גם בפסקי רבינו), בפניה את התבשיל למיחם אחר שהוא כלי ראשון, שמותר להחזירו. ולפי כ"ז יתכן שמותר להוציא מים ע"י מצקת מתוך המיחם שעל האש והמתין שהמים הראשונים ירתחו בתוך המצקת (ראה אבני נזר או"ח סי' נט שמתיר להוציא בכף מתוך מים שנמצאים ע"ג האש, ואין בזה חשש הגסה, ואכ"מ), או שהורידו מהאש והוא בידו, ויערה את המים מהמצקת לסיר התבשיל ש(רוצה להחזירו) ע"ג האש. וזה מפני שלמצקת יש דין כ"ר.

שטובר שבהחזיר למיחם הראשון, מותר להחזיר ע"ג האש, עיי"ש. אבל לא ראיתי שיזכירו דבריו למעשה].

הוספת מים בשבת לתבשיל החמין

ונמצא שאם רוצה להוסיף בשבת מים חמים לתבשיל החמין, אסור לרוב הפוסקים לעשות זאת בשפיכה מהמיחם שעמד על האש (ואפי' עודו שם או שמוחזק ביד) לכלי (אפי' המוחזק ביד), ואח"כ ישפוך מהכלי לסיר התבשיל שע"ג האש (או שמוחזק ביד ורוצה להחזירו ע"ג האש). אכן מותר לשפוך ישירות מהמיחם שעמד על האש (ועודו שם או שמוחזק ביד) לסיר התבשיל שע"ג האש (או שמוחזק ביד ורוצה להחזירו ע"ג האש). [אף שמים רותחים הם מור"ל, ראה סי' רנד סי"ד, אך ראה להלן סט"ו אות ג בסופה וציון 171 מכמה פוסקים שגם במור"ל יש איסור מושיב לכתחלה].

ד. [בעירווי מים לסיר תבשיל החמין, יש לדון:

(א). בקדירה שמונחת על האש יש איסור הגסה, ראה סי' שיח ס"ל, ויש להסתפק אם עירווי בנחת נק' הגסה (ראה שולחן שלמה סי' שיח סקס"ב-סג בכ"מ, שש"כ פ"א הע' מו (וראה להלן ציון 733 שבדי השלחן לומד מדברי רבינו בקו"א סקי"א שמותר לערות לקדירה שעל האש, וצ"ע בהוכחה). וא"כ עדיף לערות כשסיר התבשיל בידו (ראה סי' שיח שם שבזה רק הגסה ממש אסורה).

(ב). בעירווי מים לתבשיל החמין שהתייבש לגמרי, אין איסור בישול אחר צלייה לפוסקים שחימום בכלי דבר שהתבשל, דינו כבישול ולא כצלייה, שולחן שלמה סי' שיח סקכ"ו, ב. וראה להלן ציון 205 אות ד וש"נ שנכתוב כן

שיטת הר"ן בדין חזרה בקדירה שניה

בב. אבל בשער הציון סקמ"ז מביא את החילוק המחודש בתי' הב' של הר"ן, שמותר להחזיר את התבשיל כשהוא במיחם השני, וסומך על קולא זן¹²⁰.

והנה יש לעיין בסברת החילוק של הר"ן. בשולחן שלמה (סקי"ב, ב) כתב שבהחזיר את התבשיל למיחם הראשון,

נראה כאילו היתה כוונתו בתחלה שלא להחזיר את התבשיל ע"ג האש (ולכן העבירו לשני) והתחרט והחליט להחזירו, וזה דומה להעמיד ע"ג קרקע שהוא מושיב לכתחלה¹²¹, ע"כ. היינו שלאידך ברוצה להחזיר את התבשיל כשהוא במיחם השני, לא ראינו שהתכוון שלא להחזירו, ועדיין הוא נחשב כ"מחזיר"¹²².

וי"ל גם באו"א: כפינה את התבשיל

אבל יש לפקפק אם במיחם של שבת שלנו המים רותחים מספיק בשביל שהמצקת תיחשב ככ"ר. ובפרט שבצמח צדק פסקי דינים יו"ד סי' צב (עמ' קעח, קפג) נשאר בצ"ע בדין דסי' תנא, אא"כ מרתיח את הכלי הפנימי יפה יפה.

[ראה בענין זה בשולחן שלמה סקי"ב, א בסופו (שש"כ פ"א סוסי"ז והע' מט בסופה). והוא מדבר לשיטת השעה"צ סקמ"ז שמקיל בתנאי דפינה ממיחם למיחם, ובפרט בפינה למיחם שני, וע"כ בשולחן שלמה מתיר זאת בפשטות, עיי"ש. אבל כאן מדובר לשיטת רבינו שתנאי זה אינו קל משאר תנאי חזרה (ראה לעיל בפנים אות יב), וכן שבפינה למיחם שני אסור להחזיר (כמבואר בפנים באות זו)].

ו. יש לעיין אם מותר להעביר דבר גוש לכלי שני ולהושיבו על האש, כיון שאנו פוסקים שבדבר גוש לא שייך כלי שני ובאם היסור"ל בו דינו כבכלי ראשון, ראה להלן סכ"ט אות כ וציון 732 אות א.

120 א. לא ברור כוונת השעה"צ בציון לתוס' (הנ"ל ציון 118 אות ב), והרי התוס' אינם מחלקים כמו הר"ן.

ב. ראה לעיל ציון 119 אות ג בדעת הפרישה והרעק"א בזה.

ג. בחי' ר"מ קזיס (עמ' 75) לומד בהבנת

הר"ן, שבגמ' הסתפקו בהחזיר את התבשיל למיחם הראשון, אבל להחזירו כשהוא במיחם שני פשוט שאסור. ואין כוונת הר"ן ב"אי נמי" לומר חילוק חדש בין חזרה להטמנה, שהחילוק הקודם הוא חילוק נכון (ראה לעיל בפנים ריש אות כא). אלא הר"ן מתייחס לפרט שכתב בחילוק הקודם שהספק בגמ' הוא במחזיר למיחם שני, ומבאר כאן ד"אי נמי" שהספק בגמ' הוא רק במחזיר למיחם הראשון, ע"כ. וראה בהמשך בפנים מהחי' הר"ן.

(121) ראה לעיל ציונים 111-112 שיש

שיטות שונות אם כוונת האדם שלא להחזיר לאש לאחר שנטל את הקדירה, גורמת שהחזרה לאחמ"כ תהיה הושבה לכתחלה, ואם יסוד האיסור להחזיר בהניחה ע"ג קרקע הוא, שנראה שכוונתו היתה שלא להחזירה.

(122) לפי הבנה זו, י"ל שפינה ממיחם למיחם ורוצה להחזיר במיחם ראשון, זה חמור יותר מהניחה ע"ג מיטה (ובשניהם הסתפקו בגמ' בדינם), שבמקרה הראשון יש סברא שכוונתו שלא להחזיר את הקדירה לאש, אבל בהניחה ע"ג מיטה אין סברא זו, והטעם לאסור הוא מסיבות אחרות, ראה לעיל אות כ.

ופינה ממיחם למיחם ורוצה להחזיר

כשההטמנה התחילה מבעו"י (ראה רש"י ומפרשים ריש פרקין ובב"מ, ואבמ"ל).

והר"ן כותב שלשיטה זו, בודאי מותר להחזיר במיחם שני ע"ג כירה גו"ק, כמו שאמרו בפניה למיחם אחר שמותר להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל (אפילו בתחלה, וזה כמטמין את הצונן (ראה ח"י הר"ן נא, א ד"ה אמר רב)). והסתפקו במחזיר את התבשיל למיחם ראשון החם ומושיבו ע"ג הכירה, שהשהייה בינתיים במיחם שני היא כהניחה ע"ג מיטה והחזרה לאחמ"כ (במיחם ראשון החם) היא הטמנה לכתחלה.

אבל לדידן שסוברים שגחלים גו"ק הם מוסיפים הבל (ואסור להטמין בהם אפי' מבעו"י (ראה לעיל ס"י אות ד, וכן ס"י רנו ס"ו רק לענין דיעבד וכשלא ידע מהגחלים), אבל גו"ק מועיל לאיסור חזרה בשבת (שאינו מטעם הטמנה)), אפשר שספק הגמרא לאסור בחזרה בפניה ממיחם למיחם ע"ג כירה גו"ק הוא אפילו במחזיר במיחם שני, שיש לאסור זאת כהניחה ע"ג קרקע (היינו מהטעמים דלעיל (אות כא וצ"ע 118)), ע"כ¹²⁴.

בפנים. אבל לסברא השניה זה אסור, כיון שהשהייה במיחם השני נחשבת כהונחה הקדירה ע"ג מיטה או קרקע. ובשולחן שלמה שם כתב: "וכן משמע קצת מהריטב"א דממיחם למיחם [שלישי] קיל טפי מלהחזיר למיחם הראשון", ע"כ. ובודאי כוונתו לחי' הר"ן (שנדפסו בדורות קודמים ע"ש הריטב"א) לח, ב ד"ה בעי. אכן לענ"ד הסברא של הר"ן (ובודאי הסברא של החי' הר"ן) היא שונה מסברת השולחן שלמה, ראה בהמשך בפנים. (124) ראה גם נמוק"י בסוגי' שכתב

למיחם שני ואח"כ החזירו למיחם הראשון, שהשהייה במיחם השני נחשבת למפרע כהונחה הקדירה ע"ג מיטה או קרקע (שהרי מיחם זה לא היה ע"ג האש). אבל בעומד להושיב את המיחם השני עצמו ע"ג האש, הרי זה כעודה בידו ומותר להחזיר¹²³.

אבל לענ"ד קשה לומר שכוונת הר"ן לסברות הנ"ל, כיון שפשטות דבריו שהטעם להיתר החזרה במיחם שני הוא דומה לטעם דהיתר ההטמנה במיחם שני (שאם לפי הר"ן בתי' זה, יש טעם להיתר הטמנה במיחם שני שאינו בחזרה במיחם שני, לא היה צריך לחדש שחזרה במיחם שני מותרת). והסברות הנ"ל להיתר חזרה במיחם שני, אינם שייכות בהיתר הטמנה במיחם שני, דשם מדובר במטמין בתחלה, ודו"ק.

ואכן, החידושי הר"ן (לח, ב ד"ה בעי) מדבר בשיטת רש"י שאיסורי שהייה וחזרה הם כמו איסור הטמנה, והיתר חזרה (בתנאי חזרה) ע"ג כירה גו"ק הוא היתר הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל

במיחם שני, זה קל מהניחה ע"ג מיטה (ופשוט לגמ' שזה מותר), כיון שהתבשיל היה כל הזמן בידו.

123) ראיתי בספר שבות יצחק ח"ב עמ' רב בסופו.

נפק"מ בין שתי הסברות: במקרה שמעביר ממיחם שני למיחם שלישי, ורוצה להחזיר לאש את המיחם השלישי - לסברא הראשונה זה מותר (גם לצד בגמ' שפינה ממיחם למיחם אסור להחזיר), כיון שלא ראינו שהיתה לו כוונה שלא להחזירו, כ"כ בשולחן שלמה שצויין

במלה לה שהייה הראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה, וחכמים לא התירו אלא חזרה, אבל לא להושיב קדרה בתחלה בשבת על הכירה":

תלוי בדעתו בשעת נטילת הקדירה

בגמ' ופוסקים הלשון בתנאי השלישי בסתם: "שדעתו להחזיר". אכן רבינו מפרט: "בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה היה בדעתו שיחזירנה אחר כך", "שבשעת סילוקה מהכירה אין דעתו לעוקרה ממנה לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך"¹²⁶, והאופן האוסר בחזרה: "בתחלה כשנטלה לא היה דעתו להחזירה לה" (וכ"ה להלן סי"ט (אות ב קטע "אבל המנהג"), ובשאר מקומות בסי' זה קיצר).

ופשטות דברי רבינו, שהכל תלוי בדעתו בשעת נטילת הקדירה, וגם לקולא. שאם בשעת נטילת הקדירה היה

ולפ"ז מבואר היטב טעם המ"א ורבינו שלא הזכירו את חילוק הר"נ, ששייך בהטמנה (באינו מוסיף הבל) ולא בחזרה לדין.

איסור שלא היה דעתו להחזיר:

בג. "כירה כו' ונטל הקדירה מעליה כו' ובא להחזירה עליה בשבת, אם עודה בידו כו', ולא פינה ממנה התבשיל לקדירה אחרת כו', מותר לו להחזירו (בשבת) אם בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה היה בדעתו שיחזירנה אחר כך"¹²⁵, שנמצא שלא במלה עדיין שהייה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום, כיון שבשעת סילוקה מהכירה אין דעתו לעוקרה ממנה לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך. אבל אם בתחלה כשנטלה לא היה דעתו להחזירה לה, וכן אם הסירה מידו פעם אחת או שפינה התבשיל לקדרה אחרת, כבר

לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך. אבל אם בתחלה כשנטלה לא היה דעתו להחזירה לה", וראה גם להלן ציונים 261, 278 אות ו.

ב. לעיל בפנים אות יז נכתב בדעת רבינו בתנאי שלא יניחה, שיש לעיין אם מותר ליטול קדירה שמונחת ע"ג הכירה ואין היסור"ל שם, ולהניחה ע"ג הכירה והיסור"ל שם, עיי"ש. ויש לעיין עד"ז בתנאי המדובר כאן, אם דעת להחזיר ע"ג כירה במקום שאין היסור"ל, מספקת להתיר להחזיר ע"ג כירה במקום שהיסור"ל. וראה גם להלן ציון 323.

(126) וכ"כ באגלי טל מלאכת האופה סכ"ד: "ושיהיה דעתו בעת סליקתו להחזירו אח"כ". ובמ"ב סקנ"ו: "אבל אם

בשם הר"נ ככל הנ"ל (הובא בפי' מהר"י אבוהב לטור, ד"ה ופי' פינה). ובמאירי בסוגי' (לה, ב ד"ה לא הניחם).

(125) א. לעיל בפנים אות טר"ט נכתב בדיוק הלשון דכאן: "אם בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה" - שזה מרמז שקדירה שמונחת בסמיכה לכירה, היא כמונחת ע"ג מיטה או קרקע, ואינו יכול להושיבה ע"ג הכירה, עיי"ש.

והנה יתכן ללמוד עד"ז בסתימת הדברים: "בתחלה כשנטל הקדרה מעל הכירה היה בדעתו שיחזירנה אחר כך" - שצריך שיהיה דעתו להחזירה ע"ג הכירה, ולא בסמיכה אליה (אבל זה מודגש פחות בדבריו בהמשך: "שבשעת סילוקה מהכירה אין דעתו לעוקרה ממנה

מהקדירה שהיתה ע"ג האש (שני תנאים אלו הוא כסדר שהובאו בסוגי, עיי"ש. ועוד: התנאי הראשון הוא פסק הרמ"א, והתנאי השני הוא פסק המ"א (ציינו לעיל אות יב)). ואח"כ מוסיף תנאי שנעשה עוד לפני כן – שבשעה שנטל את הקדירה היה דעתו להחזירה (ומפריד בין שני התנאים הראשונים לתנאי השלישי, בפסק ההלכה, עיי"ש).

אבל בהמשך (לאחר שהביא את התנאי הג') הוא עומד בזמן שנטל את הקדירה, וכותב תחלה חסרון שנעשה בזמן ההוא: שלא היה דעתו להחזירה, וממשיך עם חסרונות שנעשו מלאחר נטילת הקדירה עד הזמן שבא להחזירה: הסירה מידו או העביר לקדירה אחרת (ומפריד בין התנאי הא' לשני התנאים האחרונים בתיבת "וכן")¹²⁸.

דעתו להחזירה, אפי' שאח"כ היה דעתו שלא להחזירה (ושוב נמלך), הוא אינו מושיב לכתחלה¹²⁷.

[עפ"ז יש לבאר: בתחלת הדברים (כשמדבר באופן המותר בחזרה), כותב את התנאים בסדר – א. עודה בידו. ב. לא פינה לקדירה אחרת. ג. היה דעתו להחזירה. ובהמשך (כשמדבר באופן האסור בחזרה), כותב בסדר – א. לא היה דעתו להחזירה. ב. הסירה מידו. ג. פינה לקדירה אחרת.

וע"פ מ"ש לעיל, יש הבנה לשני האופנים: בהתחלה מדבר ברגע ש"בא להחזירה" (את הקדירה) וכותב תחלה את התנאים שנעשו עד זמן זה: א. הקדירה עודה בידו, ב. לא פינה את התבשיל

להחזיר נאמר במקרה שהקדירה בידו, ולפ"ז אפ"ל שתנאי זה נצרך בשעת נטילת הקדירה. אבל יש סוברים (איכא דאמרי בסוגי' שם, באור הלכה ס"ב ד"ה ודעתו להחזירה מכמה ראשונים) שהתנאי נאמר במקרה שהניח את הקדירה מידו (ע"ג קרקע או גם ע"ג מיטה), ומסתבר שלדעתם תנאי זה נצרך דוקא במשך הזמן שהקדירה מונחת.

ד. הלבוש ס"ב כתב: "אפילו עודנה בידו והסיח דעתו מלהחזירה, אסור" (להחזירה). ופשטות דבריו שהיסח הדעת בכל משך הזמן שהקדירה בידו גורם איסור להחזיר (וכפה"נ רבינו חולק עליו). וכן מ"ש בסתם בשולחן שלמה (סק"י. סקי"ד, ב. סקב"א, ד ד"ה גם צ"ע) זה כדעת הלבוש אבל לא כדעת רבינו. וראה עוד בשיטת הלבוש להלן ציון 130 אות ג.

128) סדר כתיבת התנאי חזרה

בתחלה כשנטלה לא היה דעתו לזה ושוב נמלך להחזיר תיכף, אסור, ע"כ.

127) א. ראה להלן ציונים 260, 323 שפירשנו את דברי רבינו דשם ע"פ המבואר כאן.

ב. יש לחקור מה הדין במקרה שנטלה מבעו"י ובשעת הנטילה לא היה דעתו להחזירה, אכן כשהיתה בידו קודם השבת הוא נמלך להחזירה, ולא החזירה עד שחשכה (או עד סמוך לחשכה, למשמעות רבינו להלן סכ"ב אות ד שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה). ויש לעיין שאולי מכיון שבכניסת זמן האיסור (הקדירה היתה בידו) והיה דעתו להחזירה, לכך החזרה בתוך זמן האיסור היא אינה נק' מושיב לכתחלה.

ג. המבואר בפנים מתאים לסוברים (בסוגי' לח, ב) וכך פוסק רבינו (ראה לעיל בפנים אות יב) שהתנאי שיהיה דעתו

דעתו להחזיר מתקנת את פעולת נטילת הקדירה מעל האש

בד. ויש לבאר שיטת רבינו: בשעה שעומד עם הקדירה בידו, הקדירה שייכת במציאות לאש, והיסח הדעת מלהחזירה אינו מבטל מציאות זו (ראה לעיל אות כ וציון 112). אבל מעשה סילוק הקדירה מהאש עצמו, יכול להחליש את המציאות הנ"ל (וייחשב כסילוק במציאות מהאש), ולכן צריך שתהיה דעתו להחזיר ובוזה "מתקן" את מעשה הסילוק (בצירוף לכך שהקדירה בידו. דכשהניח את הקדירה מידו, דעתו להחזיר אינה מועלת (כנפסק לעיל אות יב)).

ואלו גם דבריו: "שנמצא שלא בטלה עדיין שהייה הראשונה שהשהה אותה שם על הכירה מבעוד יום, כיון שבשעת סילוקה מהכירה אין דעתו לעוקרה ממנה לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך", וקשה הטעם שחוזר על התנאי השלישי, ומדגיש שדוקא מפני שתנאי זה התקיים, לא בטלה שהייה הראשונה, והרי גם בכיטול שני התנאים האחרים מתבטלת השהייה הראשונה והוא מושיב לכתחלה (כמבואר בדברי רבינו בהמשך, ובמקומות שצויינו לעיל אות יא).

אלא מדגיש רבינו, שאפילו שנעשה מעשה סילוק הקדירה מהאש, לא בטלה שהייה הראשונה, וזה מפני שבשעת סילוק הקדירה היה דעתו להחזירה¹²⁹. (אבל מהות שני התנאים הראשונים היא רק שישאיר את הקדירה כפי שהיא ולא יעשה סילוק).

[וממשיך: "אבל אם בתחלה כשנטלה לא היה דעתו להחזירה לה, וכן אם הסירה מידו פעם אחת או שפינה התבשיל לקדרה אחרת, כבר בטלה לה שהייה הראשונה וכשרוצה להחזירה הרי זה כמושיבה בשבת בתחלה" – במקרה שלא שמר על התנאי חזרה, ג' התנאים שווים, שהם מעשים שגרמו שהשהייה הראשונה תתבטל].

צריך דעת חיובית להחזיר

בה. ויש להוסיף ביאור בשיטת רבינו, ובהקדים: בגדר התנאי שיהיה דעתו להחזיר, י"ל בב' אופנים: א. צריך דעת חיובית להחזיר, כפשטות הלשון בגמ' ופוסקים: "דעתו להחזיר", ורק באופן זה הישיבה הקודמת לא הסתלקה. ב. דעת שלא להחזיר גורמת סילוק הישיבה הקודמת. נפק"מ ביניהם: אם דעת סתם גורמת סילוק.

וכשמדבר במקרים שמושיב לכתחלה - הוא מביא את כל הד' חסרונות, בד"ב בסדר: א. הניחו ע"ג קרקע, ב. לא היה בדעתו להחזירו, ג. פינה לקדירה אחרת, ד. התבשיל צונן, יצויינו להלן ציון 259. (129) עצ"ע באריכות הלשון: "שלא בטלה עדיין שהייה הראשונה כו", כיון שבשעת סילוקה מהכירה אין דעתו

בדברי רבינו בהמשך הסימן: כשמדבר במקרים שמחזיר בתנאי חזרה, הוא מקצר וכותב רק את התנאים - שעודה בידו והיה בדעתו להחזירה (על הרוב בסדר כזה, ולפעמים בסדר הפוך), ראה להלן אות כט, סט"ו אות א, סט"ז, ס"ט אות א ואות ב ליד ציונים 217, 218, 227, ס"כ אות יב (עיי"ש ציון 278 אות ז).

הקדירה מע"ג האש, שהוא סילוק במציאות כנ"ל מהאש, ולכן צריכים דעת חיובית להחזיר כדי לתקן את מעשה סילוק הקדירה. אבל לא מסתבר שתנאי זה נצרך בכל משך הזמן שהקדירה בידו. אמנם באם היינו לומדים במהות התנאי, שדעת שלא להחזיר מגרעת, אפשר לומר שהיא מגרעת בכל משך הזמן שהקדירה בידו, שדעת זו בעצמה גורמת סילוק¹³⁰.

להחזיר. וזה דומה לפסק הלבוש בתנאי הא' שרק הניחה ע"ג קרקע אסור להחזירה, שמעשיו מראים שכוונתו שלא להחזירה, משא"כ בהניחה ע"ג מיטה, ראה לעיל ציון 112.

הדין בקדירה שהוסרה מהאש בלא ידיעה ד. כמה פוסקים דנים במקרים שהקדירה הוסרה מהאש בלא ידיעה (שהקדירה נפלה מהכירה או שכבתה האש שתחת הקדירה), ולפי השיטה שצריך דעת חיובית להחזיר, ודנים אם במקרים הנ"ל זה נק' שהקדירה הוסרה מהאש ללא דעת חיובית להחזיר, ואסור להחזירה.

ומבארים שכיון שדעת האדם שהקדירה תהיה ע"ג האש עד שעת האכילה, אפשר להחשיב את המקרים הנ"ל כהיתה לו דעת חיובית להחזיר. והכלל הוא שדבר שדעת האדם שלא ייעשה והוא נעשה מאילו, דינו אינו חמור מנעשה ברצון האדם ודעתו להחזירו. ומביאים לכך שתי ראיות:

(א). בהגהות רעק"א (לשו"ע סי' רנט ס"ג ולמשניות ספ"ד) כתב, במטמין מבעו"י בדבר שאינו מוסיף הבל ונתקלקלה הגומא מאליה בשבת, שמותר להכין מחדש את מקום ההטמנה (באם הדבר אינו מוקצה). ומדמה זאת לנפסק בשו"ע סי' רנו ס"ד

ורבינו פוסק שצריך דעת חיובית להחזיר (ולכן גם דעת סתם גורמת סילוק), כלשון רבינו: "בדעתו שיחזירנה אחר כך", "אין דעתו לעוקרה ממנה לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך", והאופן האוסר בחזרה: "לא היה דעתו להחזירה לה".

ועפ"ז אפשר לבאר כי הצורך בדעת חיובית להחזיר הוא דוקא בשעת סילוק

לעוקרה ממנה לגמרי אלא להחזירנה לה אחר כך".

130 א. וכיון שמפרשים את התנאי דדעתו (חיובית) להחזיר, שמדבר בשעת נטילת הקדירה מע"ג האש דוקא, אין מקור שדעת מפורשת שלא להחזיר מגרעת במשך הזמן שהקדירה בידו, אלא אפילו דעת זו אינה גורמת סילוק.

ב. גם לסוברים שהתנאי שיהיה דעתו להחזיר נאמר רק במקרה שהניח את הקדירה מידו (ע"ג קרקע או גם ע"ג מיטה), ולדעתם תנאי זה נצרך דוקא במשך הזמן שהקדירה מונחת, ראה לעיל ציון 127 אות ג - אפשר לומר שגדר התנאי הוא שצריך דעת חיובית. כיון שכאשר הקדירה מונחת יש סילוק במציאות או שזה מורה שאין דעתו להחזיר (כשמונחת ע"ג קרקע), ראה לעיל בפנים אות כ, ובשביל לתקן זאת צריכים דעת חיובית להחזיר.

ג. לדעת הלבוש שהתנאי שיהיה דעתו להחזיר נצרך בכל משך הזמן שהקדירה בידו (ראה לעיל ציון 127 אות ד. וכן אם הקדירה ע"ג מיטה, ראה בהמשך), יתכן שגדר התנאי הוא שדעת שלא להחזיר מגרעת. ולכן נפרש במ"ש הלבוש: "אפילו עודנה בידו והסיח דעתו מלהחזירה, אסור" (להחזירה), שר"ל שיש לו דעת שלא

וכתב בשולחן שלמה כאן סקי"ח שכפי שכתב השל"ה בתפלין, שמפני שרוצה שהתפלין יהיו עליו כל זמן התפלה, לכך בנשמטו ממקומם מאליהם הר"ז כחולצן ע"ד להחזירם, כ"ה במדובר כאן, שדעתו של אדם שיעמדו הקדירות על האש עד זמן האכילה, ובכבתה האש מאליה הר"ז כנטל את הקדירה ודעתו להחזירה, ע"כ.

אבל יש להעיר שהמ"א סי' כה הנ"ל כתב בטעם דין השל"ה (וכ"ה במ"ב סי' כה סקמ"ד): "משום שבשעת תפלה מסתמא אינו מסיח דעתו מהם" (ולכך "הוי כחולצן על מנת להחזירן"), והאם נאמר כיו"ב כאן שאינו מסיח דעתו בכל היום מהקדירה, וצ"ע.

יתירה מכך: בסי' כה סל"ב כתב רבינו בטעם דין השל"ה: "אנו שאין לובשים אותם אלא בשעת התפלה, ואז מסתמא אינו מסיח דעתו מהם, והוא מרגיש בשעה שנשמטין ממקומן, והוי ליה כמזיון בעצמו ממקומן על מנת להחזירן מיד למקומן שכבר נתבאר דאינו צריך לחזור ולברך". ויש ללמוד בדעת רבינו, שרק מפני שאינו מסיח דעתו מהתפלין והוא מרגיש בשעה שנשמטין ממקומן - לכך הר"ז כמזיון מעצמו על מנת להחזירן.

[אמנם בשולחן שלמה כאן סקב"א, ב (ד"ה ודוגמא) כתב באו"א: טעם השל"ה הוא "משום דבתחלת הלבישה ודאי דעתו להיות לבוש בהם כל זמן התפלה", וכיו"ב כאן שבודאי (כשהניח את הקדירה ע"ג האש) דעתו להשהותה ע"ג האש עד הסעודה, ע"כ. וצ"ע שסברא זו נאמרה בהל' תפלין במ"ב סי' כה סקמ"ג לענין הורידן בעצמו וחזור ולובשן אבל היה דעתו בשעת הברכה לעשות כן (לדעת המחבר שמצריך לברך כשלא היה דעתו),

שמותר להחליף בעצמו את כל הכיסוי של ההטמנה, ע"כ. ויש ללמוד שרעק"א סובר שדבר שדעת האדם שלא ייעשה והוא נעשה מאליו, דינו אינו חמור מנעשה ברצון האדם ודעתו להחזירו. כ"כ שו"ת הר צבי, חלק טל הרים, מבשל סי' ז. שולחן שלמה כאן סקי"ח, סקב"א ב.

והנה בעצם פסק הרעק"א בהטמנה, כ"ה כפה"נ גם שיטת רבינו סי' רנט ס"ד שלא הביא את הדעה שבשו"ע שם ס"ג בנתקלקלה הגומא מאליה, שאסור לטמון מחדש (גם כשהדבר אינו מוקצה), עיי"ש. אולם בסי' רנו ס"ח פוסק רבינו בגילה את הכיסוי של ההטמנה, שגם אם לא היה דעתו להחזירו, מותר להחזירו (ראה בזה בתהל"ד שם סק"ד. ושולחן שלמה כאן סקב"א, א הביא פסק זה מהערוך השולחן סי' רנו ס"ב), ולפ"ז אין ראייה לכלל הנ"ל מדיני הטמנה.

(ב). ברמ"א ונו"כ סי' ח סו"ד טו וסי' כה סי"ב נפסק, שאם הוריד את הטלית או התפילין ודעתו להחזירם, כשחזור ולובשם אי"צ לברך. אבל אם הטלית נפלה מאליה או התפילין נשמטו ממקומם מאליהם, ומחזירם למקומם, צריך לברך. והמ"א סי' כה סקב"א מביא מהשל"ה, שעכשיו לא נהגו לברך כשנשמטו התפלין ממקומם מאליהם, "משום שבשעת תפלה מסתמא אינו מסיח דעתו מהם, והוי כחולצן ע"מ להחזירן". והגהות רעק"א למ"א סי' ח סק"כ (רעק"א סקי"ב) כתב (בשם ספר תוספת שבת) דאפשר שכ"ה גם בנפלה הטלית מאליה בשעת התפלה. וכ"כ תהל"ד סי' ח סקי"ב (והעיר שבסי' ח סכ"ז פסק רבינו בסתם, שבנפלה טליתו מאליה צריך לחזור ולברך, ואף שבסי' כה סל"ב הביא את השל"ה להלכה בתפלין).

הוסר במציאות מהאש ולא היה דעת להחזיר.

אבל י"ל באו"א, בהקדים שמסתבר שהדעת של שמעון (הבעה"ב) היא שהקדירה תהיה ע"ג האש עד שעת האכילה, וי"ל שהרעק"א סובר שמחשיבים מקרה זה כהיתה לשמעון דעת חיובית להחזיר (כמ"ש בדעת הרעק"א האחרונים דלעיל ציון זה אות ד). וכוונת הרעק"א שאם איסור מושיב לכתחלה הוא איסור התלוי במחשבה, ומחשבת ראובן אינה פועלת, מחשבת הבעה"ב להחזיר מועלת. אבל אם איסור מושיב לכתחלה הוא איסור התלוי במעשה, ראובן הוא הבעה"ב על הנטילה מהכירה, והמחשבה של ראובן בשעת הנטילה קובעת, ומחשבת הבעה"ב אינה מועלת.

הדין בקדירה שהיה דעתו שלא להחזירה מפני טעות

ו. באם הוריד את הקדירה מהאש - בטעות - ולא היתה דעתו להחזירה (כגון שחשב שקדירה זאת מיועדת לסעודה זו, ואח"כ ראה שהיא מיועדת לסעודה שלאחמ"כ), יש לעיין אם מותר להחזירה לאש, שהרי לא היתה דעת חיובית להחזירה.

ובשביתת השבת (דיני שהייה והטמנה באר"ח סקמ"ז) לומד שדעת בטעות קלה מדעת שלא בטעות, עיי"ש. אך הוא מדבר שם בהמשך לדברי הרעק"א הנ"ל ציון זה אות ה, ולפשטות שיטה זו שגדר התנאי הוא שדעת שלא להחזיר אוסרת (כנ"ל ציון זה שם), מובן שדעת שלא להחזיר בטעות היא קלה מדעת זו שלא בטעות. אבל כאן מדובר למשמעות רבינו שהגדר הוא שצריך דעת חיובית להחזיר (ראה בפנים), ויש לעיין בשיטה זו אם יש חילוק כאשר

עיי"ש. ולא לענין נשמטו ממקומם מאליהם (שזה חמור יותר, שאפילו לרמ"א צריך לברך). וראה גם הליכות שלמה תפלה פ"ג (דבר הלכה סקכ"ג בסופו) שהולך בדרכו בשולחן שלמה, וצ"ע].

וכמדומה שיש ללמוד איפכא מהדין בציצית ותפלין - כולל מדברי המ"א מהשל"ה - שבסתם דבר שהיתה דעת האדם שלא ייעשה והוא נעשה מאליו (והאדם אינו חושב עליו כל הזמן, ואינו יודע מיד כשנעשה). אין דינו כנעשה ברצון האדם ודעתו להחזירו.

ולמעשה נכתב בהרחבה לעיל בפנים אות כ ובציונים לשם, שנראה שבמקרים המדוברים כאן הקדירה כמונחת ע"ג מיטה ואינה בידו, וא"כ לפסק רבינו שכל שהסירה מידו אסור להחזירה, אסור להחזיר במקרים הנ"ל כבר מפני שחסר התנאי דעודה בידו.

ה. בהגהות רעק"א כאן סק"ו, דן בראובן שנטל קדירת שמעון מהכירה ועודה בידו אבל לא היה דעתו להחזירה, אם מותר להחזירה. ומבאר שזה תלוי בגדר איסור שעיקרו מעשה והוא תלוי במחשבה - אם מחשיבים זאת כאיסור התלוי במחשבה ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, או שמחשיבים זאת כאיסור התלוי במעשה ואדם אוסר דשא"ש, עיי"ש.

ויש ללמוד בהשקפה ראשונה שרעק"א סובר (כהלבוש הנ"ל ציון זה אות ג), שגדר התנאי הוא שדעת שלא להחזיר אוסרת חזרה, והוא דן אם הדעת של ראובן שלא להחזיר אוסרת. אכן אם נאמר שגדר התנאי הוא שצריך דעת חיובית להחזיר (ראה בפנים) - החזרה אסורה גם אם איסור מושיב לכתחלה הוא איסור התלוי במחשבה, ואינו אוסר דשא"ש, כיון שהכלי

שהוא מקום שדרך לבשל שם הרי זה נראה כמבשל לכתחלה בשבת": ראה לעיל (אות ה ואילך) שיש שתי שיטות בטעם איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק: א. חשש חיתוי. ב. נראה כמבשל. והנה, שתי השיטות ישנן (באופן דומה) בטעם איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק:

ב. "אבל לא להושיב קדרה בתחלה בשבת על הכירה, אע"פ שהיא בענין שאין בה משום איסור בישול, כגון שהיא מבושלת כבר כל צרכה, שאין בישול אחר בישול ומותר לסומכה אצל המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו¹³¹, מכל מקום כשמעמידה על הכירה

לא היתה דעת חיובית מפני הטעות. ובשולחן שלמה שהובא לעיל ציון 115

בכ"מ (לח, ב ד"ה ואסיקנא. לט, א סוד"ה כל. מ, ב ד"ה ואסיקנא).
ג. הר"צ ושאר מדברים שם בכל תבשיל שהתבשל וכבר הצטנן, כיון שסוברים שאין בא"ב בכל אופן. ורבינו כותב כאן בלשון דומה, אבל אין כוונתו לדבר לח שהצטנן שלדידן יש בזה בא"ב, ראה להלן סי"ט אות א וש"נ.

ד. הר"צ ושאר מדברים שם במחזור למדורה שאינה גו"ק, שסוברים שגם איסור חזרה ע"ג אש שאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, ומבארים שבסמוך למדורה אפי' שאינה גו"ק אין דרך בישול בכך ולכן מותר (ראה לעיל בפנים אות ט, ולהלן ס"ב אות ו ובציונים לשם). אבל רבינו פוסק שאיסור חזרה ע"ג אש שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל בפנים אות ה. וראה להלן ציון זה אות ז, בטעם שבסמיכה המוזכרת כאן אין חשש חיתוי), ורק איסור מושיב לכתחלה ע"ג האש הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה להלן בפנים אות כז). ומביא כאן את "מהלך" הראשונים רק לענין דין מושיב לכתחלה. וכיו"ב ירמו רבינו להלן ס"ב אות ז, שמותר להושיב לכתחלה כנגד המדורה, שאין דרך לבשל שם לכתחלה, ואינו נראה כמבשל לכתחלה. ועיי"ש בציון 268 אות א שכן משמע בראשונים הנ"ל (גם לענין מושיב לכתחלה).

אות ג נראה שמחשיב מקרה זה כהיתה דעת חיובית להחזיר, עיי"ש. (מקרה זה קל בפשטות מהמדובר לעיל ציון זה אות ד, בדבר שהיתה דעת האדם שלא ייעשה והוא נעשה מאליו, והאדם אינו חושב עליו כל הזמן ואינו יודע מיד כשנעשה השינוי. שבנדוד, האדם חשב על התבשיל בשעת השינוי וידע ממנו).

איסורי חזרה נאמרו בתבשיל שמותר לסמכו לאש

131) א. כנפסק בשו"ע ורמ"א סי' שיח סט"ו (שו"ע"ר סכ"ד) בדבר יבש ואפילו צונן, ובתבשיל לח שאינו צונן (וכאן מדובר דוקא בחימום דבר שאינו צונן, ראה להלן סי"ח אות ב וריש סי"ט).

ורבינו מרמז כאן (ובכ"מ) שההיתר דסי' שיח הנ"ל הוא גם במושיב לכתחלה בסמיכה למדורה ולכירה, וכ"כ רבינו יותר במפורש להלן ס"ב אות ז, יתבאר שם.

ב. מהלך הדברים בפנים - שאיסור חזרה הוא בתבשיל שכבר מבושל ואין בו איסור בישול, ומותר לסמוך תבשיל זה כנגד המדורה אפי' במקום שהיסו"ל בו, אבל אסור להעמידו ע"ג האש - דומה לדברי הר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב': "אבל צונן שנתבשל" כו') מהרשב"א מ, ב (ד"ה ומ"מ מסתברא), עיי"ש. וכ"ה בריטב"א

שלא תשאר ניצוץ אחת"). וכ"מ בספר הישר לר"ת סי' רמ.

וכך כותב רבינו להלן בקו"א סק"ח: "מדברי הט"ז מבואר, דאיסור החזרה בגרוף [להושיב לכתחלה], הוא גם כן משום חיתוי. וכן משמע קצת מלשון הרא"ש סימן יו"ד. ואפשר דהמ"א סבירא ליה נמי הכי" (יתבאר בסכ"ג אות כד"כו ובציונים לשם)¹³².

שהמים לא יגיעו לבישול), והובא להלכה בסי' שיח מ"א סקל"ח ושוע"ר סוסכ"ד. והנה לשון רבינו כאן: "ומותר לסומכה אצל המדורה" (הלשון בר"נ: "כנגד המדורה"), ואולי נלמד שמדייק שסמיכה למדורה קטומה ומושיב לכתחלה, מותרת אפילו בקירוב לאש, שאין דרך בישול גם בזה, ואינו נראה כמבשל לכתחלה. או שעדיין נלמד שמדובר כאן בסמיכה בריחוק מעט מהמדורה, אפילו קטומה. ראה בזה בהרחבה להלן ציון 268 אות ג (וש"נ).

ח. לשון רבינו, שמותר לסמוך תבשיל שאין בו משום בישול אצל המדורה, "אפילו במקום שהיד סולדת בו", ולכאוי מקצר והכוונה: אפילו במקום שהתבשיל יגיע שתהיה היסור"ל בו. אבל במקום שהיד סולדת בו והתבשיל לא יגיע שתהיה היסור"ל בו, מותר לסמוך גם תבשיל שיש בו משום בישול, כ"מ בסי' שיח סכ"ד (מהב"י ושוע"ר סי"ד), ראה להלן סכ"א אות א.

132) ראה גם להלן סכ"ו מהקו"א סק"י: ציון 614 אות א, בפנים אות לג"לה. לעיל ציון 66 אות ג דייקנו כן גם בדעת ספר הישר לר"ת סי' רלז, עיי"ש. וכ"מ ברבינו פרחיה שצויין לעיל ציון 62.

ציונים למקרים שונים שיש לדון אם יש בהם חשש ואיסור זה, ראה במצויין להלן ציון 137.

טעמי איסור מושיב לכתחלה:

א. לכמה ראשונים ופוסקים הוא מחשש חיתוי

תוס' (לה, ב ד"ה פינה) כתבו שהסברא בגמ' לאסור להחזיר בפניה ממיחם למיחם ע"ג כירה גם גו"ק (ראה לעיל אות יב"ג), היא מחשש חיתוי (ראה לעיל ס"ה (מהרמב"ם): "שהגורף אינו גורף אלא רוב האש ועצמה, ואי אפשר לגרוף כל האש עד

ה. הר"נ ושאר מבארים שם שמותר לסמוך תבשיל זה כנגד המדורה, כיון שאין דרך בישול בכך. ורבינו כותב כאן שלאידך ע"ג האש הוא מקום שדרך לבשל שם", ומצרף את דברי הר"נ במקו"א (ראה להלן בפנים אות כז) שאיסור מושיב לכתחלה ע"ג האש הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ומובן האיסור להושיב לכתחלה במקום שדרך לבשל. וכל זה מפורש ברשב"א וריטב"א שם.

[ובאריכות דבריו ("אע"פ שהיא בענין כו' מכל מקום" כו') מדגיש רבינו את הניגוד, שאפי' שאין איסור בישול בתבשיל זה, בכל זאת כשמושיבו ע"ג הכירה "הרי זה נראה כמבשל לכתחלה". וראה במהדו"ב שתובא להלן בפנים אות כח שדן בנק' זו].

ו. הר"נ ושאר כתבו שם, שכמו שמותר להחזיר דבר שאין בו משום בישול כנגד המדורה, כיו"ב מותר להחזיר דבר זה לכלי ראשון, ורבינו השמיט דוגמא זו, ראה בזה להלן ציון 268 אות ב.

ז. הרא"ש פ"ג סי' י מבאר שבגמ' מ, ב אמרו שסומך אדם קיתון של מים "כנגד המדורה", ולא אמרו "אצל המדורה", כיון שצריך להרחיק מעט מהאש מחשש חיתוי (מלבד שצריך להרחיק במקרה שמדובר בגמ' (במים שיש בהם בישול), בכדי

ואילך) (ולא הניחו במקום צונן), ויש לעיין בטעם שחוששים לחיתוי במקרה שנמלך להחזירו.

אלא י"ל בהקדים מ"ש לעיל (אות ח) בשיטת רבינו, שמעשה ההושבה לאש הוא בכלל הדברים שגורמים שיחתה. ואכן בחזרה בשבת לכירה שאינה גו"ק חששו לחיתוי (גם במקרים שבשהייה מערב שבת לא חששו לחיתוי), מפני שחוששים שיחתה בשעת ההושבה לאש, והרי בשעת החזרה בשבת החיתוי אסור, עיי"ש.

או מפני שמעשה ההושבה לכתחלה גורם חיתוי

וי"ל שאכן קי"ל שבגו"ק הוא מסיח דעתו ולא יחתה (כנ"ל), אבל במושיב לכתחלה תבשיל בכדי לחממו, חוששים שמעשה זה יביא שיחתה לצורך החימום (אפילו בכירה גו"ק). ואכן חשש זה ישנו רק בסמיכות זמן להושבה לאש, שבמושיב לכתחלה מבעו"י (ואין איסור שהייה), אין חוששים שזה יביא לחיתוי בשבת.¹³⁵

ויש לעיין בטעם שבמושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק חששו לדעה זו לחיתוי, והרי קי"ל שבגו"ק הוא מסיח דעתו ולא יחתה (ראה להלן סכ"ו אות ו וש"ג).

חה מפני שמושיב צונן

והנה תוס' (הני"ל) כתבו שהחשש חיתוי בפניה ממיחם למיחם, הוא מפני שהמיחם השני קר¹³³. וכן לשון ספר התרומה (סי' רלא) בדין הניחה ע"ג קרקע: ש"הניח קדירה על הקרקע צונן". ונלמד בכוונתם שבתבשיל קר צריכים יותר את החיתוי, וע"כ חוששים לו יותר. וכ"ז דומה למובא במקו"א מהספר הישר שהחשש חיתוי בחזרה בשבת הוא מפני שהתבשיל הצטנן וצריך לחימומו¹³⁴.

ועצ"ע הטעם שחוששים לחיתוי במושיב לכתחלה בכירה גו"ק, והרי לשיטה זו בכל חזרה התבשיל הצטנן (כנ"ל מדברי הסה"י), ואעפ"כ בגו"ק ומחזיר בתנאי חזרה לא חוששים לחיתוי. וגם צ"ע שאיסור מושיב לכתחלה הוא להלכה גם במקרה שכשנטל את התבשיל לא היה דעתו להחזירו (ראה לעיל אות יב, כג

לכתחלה הוא מפני שמושיב תבשיל שהצטנן. וי"ל שכוונתם שלכך מעשה ההושבה הוא מושיב לכתחלה ולא חזרה, אכן החשש חיתוי הוא מפני עצם מעשה ההושבה לכתחלה (ולא מפני שתבשיל צונן צריך יותר את החיתוי כמ"ש לעיל בפנים).

ג. ישנה סברא שאיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה (ולהלן סכ"ב אות ד) הוא מפני שחוששים שזה

133) ראה לעיל ציון 119 אות ב נפק"מ בזה.

134) ראה לעיל אות ו. ועיי"ש ציון 66 אות ג שדייקנו שר"ת מדבר (גם) באיסור מושיב לכתחלה. ועיי"ש בפנים באות ז במה שיש לדון בסברא זו.

135) א. ראה לעיל ציון 72 שיסוד הדברים נמצא בתוספת שבת, עיי"ש.

ב. כיו"ב י"ל בהבנת דברי תוס' וסה"ת (שהובאו לעיל בפנים), שאיסור מושיב

מכלל, מ, ב ד"ה ומ"מ מסתברא. ריטב"א לח, ב ד"ה ואסיקנא, מ, ב ד"ה ואסיקנא. ר"נ יו, ב ד"ה לא וד"ה בעי¹³⁶.

ושיטת בעה"מ מורכבת משתי השיטות הקודמות: בהושבה ע"ג כירה שאינה גו"ק יש חשש חיתוי (ראה לעיל אות ה), ובהושבה לכתחלה ע"ג כירה (גם) גו"ק הוא נראה כמבשל (בעה"מ טו, ב). וכך פוסק רבינו (בכ"מ¹³⁷).

ש"הניח קדירה על הקרקע צונן, ונבאר שבנוטל מקרקע צונן ומושיב ע"ג האש הוא נראה כמבשל (ע"ד ההלכה דלהלן סי"ח אות ב במושיב תבשיל צונן). ואין צריכים ללמוד (כמ"ש לעיל בפנים אות כו וציון 135 אות ב) שכוונת הסה"ת לחשש חיתוי. וראה להלן סכ"ג אות כזיכח ובציונים לשם, בדעת רבינו בשיטת הסה"ת (וסייעתו) בטעם איסור מושיב לכתחלה. ד. כ"ה ברמב"ן (לח, ב ד"ה וזה מוכיח) "ולפיכך אסרו הניחו ע"ג קרקע, משום דדמי למתחיל להניח ולבשל". וראה עוד להלן סט"ז אות ו וציון 183 וש"ג, בדעת הרמב"ן והריטב"א והמיוחס לר"נ בטעמי פרטי איסור חזרה.

ה. יסוד כל זה מרש"י לו, ב במשנה (והר"נ טו, ב ד"ה בית) שכתב חשש נראה כמבשל בטעם בית שמאי שאוסרים שהייה וחזרה ע"ג כירה גו"ק, והראשונים שבפנים לומדים שגם לבית הלל יש חשש זה בחזרה בשבת עצמה ומושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק.

137 א. בהושבה ע"ג כירה שאינה גו"ק, ראה לעיל בפנים אות ה ובציונים לשם וש"ג.

ובהושבה לכתחלה ע"ג כירה (גם) גו"ק, ראה שוע"ר כאן בפנים (בשוה"ג צוין לר"נ

ב. לכמה ראשונים פוסק רבינו הוא מחזש נראה כמבשל לכתחלה

ב. שיטה שניה בטעם איסור מושיב לכתחלה היא, שיטת הרשב"א, הריטב"א והר"נ, שיסוד איסור חזרה (ע"ג כירה שאינה גו"ק) הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל אות ט וש"ג), וכך איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל (רשב"א לח, ב ד"ה

יביא לחיתוי בשבת עצמה, ראה להלן ציון 438 אות א. והנה למבואר בפנים צ"ל שהאיסור להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, הוא מפני שחוששים שיחתה בסמוך למעשה החזרה, כולל בתחלת חשכה. וע"ד המבואר לעיל בפנים אות ח, עיי"ש.

136 א. הרשב"א וסייעתו סוברים (בכ"מ) שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול, והם מדברים בחלק מהמקומות שצוינו בפנים במושיב לכתחלה תבשיל שמבושל כמאב"ד. אכן פשוט שלדעתם גם במושיב לכתחלה תבשיל שמבושל כ"צ הוא נראה כמבשל, ולכן גם זה אסור.

ב. כיו"ב כתב תוס' הרא"ש (לח, ב ד"ה פינה) בביאור איסור חזרה בפינה ממיחם למיחם: "אבל הכא שמחזירו לכירה חמה מבעיא ליה, אי הוה כמו מניחה ע"ג קרקע ונסתלקה שהייה ראשונה והוי כמו שהייה חדשה ובשיל בשבת" (הדעות בטעם איסור חזרה בפינה ממיחם למיחם הובאו לעיל בפנים אות כא וציון 118).

ולהעיר שאי"ז כמ"ש רבינו להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כה) במשמעות פסקי הרא"ש פ"ג סי' י.

ג. אפשר ללמוד כן גם בדברי הספר התרומה באיסור מושיב לכתחלה:

והנה נראה שלסוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, יש במקרים אלו בהכרח גם איסור מושיב לכתחלה לאש גו"ק. ורק לרבינו שמחלק בטעם שני האיסורים, פוסק שאין איסור מושיב לכתחלה במקרים אלו.

בהקדים: לסוברים שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה בגו"ק הם מחשש דומה (חשש חיתוי או חשש נראה כמבשל לכתחלה), יוצא שיש חשש אחד שגורם איסור, ויש שתי דרגות בחשש זה: א. בעצם מעשה חזרה. ב. במעשה חזרה חמור יותר - כשהוא מושיב לכתחלה. עבור החשש הראשון מועיל גו"ק, ועבור החשש השני שהוא גדול וחמור יותר - אינו מועיל גו"ק.

וא"כ לשיטה זו, בכל מקרה שעצם מעשה החזרה גורם חשש (ואסור להחזיר כשאינה גו"ק), גם מושיב לכתחלה (אפי' לגו"ק) יגרום חשש (שהרי הם מאותו חשש ממש והוא חמור יותר).

ורק לפסק רבינו שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, ואיסור מושיב לכתחלה בגו"ק הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה - יתכן שבאופנים מסוימים יש את עצם איסור חזרה באינה גו"ק מטעם שמא יחתה ואין איסור מושיב לכתחלה בגו"ק, ולאידך, יתכן שלא יהיה איסור חזרה בגו"ק מטעם שמא יחתה, ועדיין יהיה שם איסור מושיב לכתחלה כיון שנראה כמבשל לכתחלה. וזה מפני שלכל חשש יש את התנאים שלו.

ראה בכל זה להלן ציונים 279 אות ה (בסמיכה לכירה לשיטת הרי"ף והרמב"ם), 268 אות ג'ד ו-436 אות א (בסמיכה בקירוב למדורה), 325 אות ח (במקום שאין היסור"ל), 443 אות ב ו-447 אות ב (במושיב

ובעה"מ), להלן ס"כ אות ז, סכ"א אות יב, קו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כז. מזכיר שם שהר"נ סובר כן), סכ"ו אות יט (בשוה"ג מציין לר"נ), קו"א סק"י (יתבאר בסכ"ו אות לו. מזכיר שם שהבעה"מ והר"נ סוברים כן), מהדו"ב להל' הטמנה (קרוב לסופה, תובא להלן בפנים סעיף זה אות כח).

וראה להלן ס"כ אות יג וציון 279 שנראה שרבינו מחלק כפנים גם בדעת הרי"ף והרמב"ם. וראה להלן ס"ט אות ח שנראה בדומה לחילוק זה, במנהג חזרה לתוכה בנטלה משחשכה. ובציון 276 אות ו וש"נ נכתב בדא"פ חילוק זה גם בדעת הרמ"א. וראה ציון 319 בסופו מהמאירי.

לפסקי רבינו יש מקומות שבגורפה וקטומה מותר להושיב לכתחלה

ב. כיון שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, לכן דעת רבינו שאין איסור זה כשאינו נראה כמבשל לכתחלה, ראה להלן ס"כ (שם, בסמיכה לכירה ולמדורה), סכ"א (שם, במקום שאין היסור"ל), סכ"ו (שם, ע"ג קדירת תבשיל), קו"א סק"י (שם, ע"ג מעזיבת התנור). וראה להלן ציון 442 אות ג יתירה מכך בשיטת רבינו, שיש **ומבשל ממש** ואינו נראה כמבשל לכתחלה, הוא פחות חמור לחשש זה מאינו מבשל ממש ונראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש. וראה יסוד הדברים בציון 258 אות ג.

והטעם שבמקומות הנ"ל אינו נראה כמבשל לכתחלה, זה בד"כ מפני שאין דרך לבשל שם לכתחלה, עיי"ש. וראה במ"ש בזה להלן ציון 139 אות ב.

ג. רבינו כותב בכמה מהמקרים הנ"ל, שיש צורך לגו"ק מחשש חיתוי, אבל כשגו"ק אין איסור מושיב לכתחלה, מפני שאינו נראה כמבשל לכתחלה (כנ"ל).

לזה, ראה שם ריש אות ו). אכן למעשה נפסק להלן סי"ט שאין למחות ביד הנוהגים, וכל אדם יחמיר לעצמו דלא כמנהג הנ"ל באיסור תוכה. וא"כ עצ"ע המקור של רבינו לפסוק בכ"מ לקולא באיסור מושיב לכתחלה דלא כט"ז ומ"א (כנ"ל).

ה. הרמב"ם מבאר, שבתנור הגרוף חוששים לחיתוי "מפני שהגרוף אינו גורף אלא רוב האש ועצמה ואי אפשר לגרוף כל האש עד שלא תשאר ניצוץ אחת ומפני שהבלו חם שמא יחתה כדי לבער הנצוצות הנשארות בתנור" (היינו שבתנור שהבלו חם יתכן שגם הניצוצות הנשארים ייעשו אש ע"י החיתוי), ורבינו הביאו לעיל ס"ה, ובפשטות אין זה שייך בכירה הגרופה (ראה מ"מ פ"ג ה"ד: "וכירה מתוך שהבלה מועט אינה ראויה להתחמם בניצוצות מועטים ומתוך כך אין לחוש לחתוי" [בגרופה], והוא מחי' הרשב"א לו, ב ד"ה עד שיגרוף (הב'). וכ"כ פמ"ג א"א סק"ז. ואולי ב' הפירושים ברש"י לו, ב בהבנת בית שמאי חולקים בזה, ראה פנ"י לרש"י), ואולי מפנ"ז רבינו אינו חושש באופן זה לחיתוי אפי' במושיב לכתחלה (כנ"ל ציון זה אות ד).

וכן ראה במ"ש לעיל ס"ד אות ב מהרמב"ם שבתנור שחומו רב יתכן מקרה שגם ניצוץ של קש וגבבא ייעשה אש ולצורך זה יחתה, והנה בכירה לא מצאנו זאת, אבל איסור מושיב לכתחלה הוא גם בכירה שהוסקה בקש וגבבא, ראה לעיל ציון 84, וצריך לומר שאין זה מחשש חיתוי.

[בח"י הרשב"א (לו, ב ד"ה והאי תבשיל) דן אם בכירה גרופה או שהוסקה בקש וגבבא שייך חשש חיתוי ומסיק שזה אינו

לכתחלה בסמוך לחשכה), סכ"ו אות מג וציון 666 (ע"ג מעזיבה בלא דבר נוסף, והאש שבתוך התנור גוי"ק).

לפסק רבינו בכירה גרופה וקטומה אין חשש חיתוי

ד. לפי המבואר ע"ע: פסק רבינו בכמה מקרים שאין איסור מושיב לכתחלה (וכן דבריו במהדו"ב להל' הטמנה קרוב לסופה, לגבי תבשיל שאין בו כלל בישול, יובאו להלן בפנים סעיף זה אות כח), מורה שהוא פוסק שבמושיב לכתחלה לגוי"ק לעולם אין חשש חיתוי (כפי שקיי"ל שבגוי"ק הוא מסיח דעתו ולא יחתה, ראה להלן סכ"ו אות ו וש"נ). ואינו פוסק כמו הסברא דלעיל בפנים אות כו, שמעשה ההושבה לכתחלה יכול לגרום שיחתה אפי' בכירה גוי"ק.

[בנוסף על המשמעות להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כג ואילך), שבשבת עצמה יש לפסוק כטעם נראה כמבשל לחומרא (משא"כ בסמוך לחשכה). וראה לעיל בפנים אות טז ואילך ובציונים לשם, נפק"מ בדא"פ שטעם נראה כמבשל יהיה לחומרא לעומת טעם חשש חיתוי].

ויש לעיין בטעם שרבינו הכריע לקולא דלא כדעת הט"ז והמ"א לחשוש לחיתוי (ראה לעיל בפנים ריש אות כו). ובאגלי טל שהובא לעיל בפנים אות י לומד בהבנת רבינו בקו"א סק"ח, שזה מפני שהר"נ פוסק כן. ועצ"ע שהט"ז והמ"א הם בשיטת תוס' ואולי גם בשיטת הרא"ש (ראה לעיל בפנים ריש אות כו).

והנה המנהג דלהלן סי"ט (בנטלה משחשכה) סובר כפה"נ, שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש אות ז. ומסתבר שלדעתו גם איסור מושיב לכתחלה הוא מטעם זה (אבל אין הוכחה

הנה הרשב"א והריטב"א (שם) כותבים בסתם שבמושיב לכתחלה הוא "נראה כמבשל". אכן הבעה"מ (שם) והר"ן (שם רד"ה לא ורד"ה בעי) ורבינו (שם) מפרטים שבמושיב לכתחלה הוא "נראה כמבשל לכתחלה".

ויש לעיין בטעם שמושיב לכתחלה תבשיל שהתבשל ע"ג כירה גו"ק הוא נראה כמבשל, ומה החילוק בין זה לבין מחזיר בתנאי חזרה שאינו נראה כמבשל¹³⁸.

מעצם איסור חזרה (אלא רק שיש בו תנאים השייכים לו. ואדרבא בכמה מקרים יש את עצם איסור חזרה ואין איסור מושיב לכתחלה, כנ"ל שם).

ז. נפק"מ בין שני טעמי איסור מושיב לכתחלה, ראה במקרים שהוזכרו לעיל ציון זה אות ג, וכן לעיל בפנים אות טז"ז (נטילה ממקומות מסויימים וחזרה ע"ג האש הגו"ק). ציון 119 אות ב (פינה לכלי ראשון אחר שהיה סמוך לאש ורוצה להחזיר ע"ג האש הגו"ק). להלן סכ"ט ציונים 688 אות ג, 700 אות ה (מושיב לכתחלה בתנור קודם שיוסק ע"י הגוי בהיתר).

ח. בכמה מקרים אין איסור מושיב לכתחלה לפי שני הטעמים באיסור זה, ודנים בטעם שאין איסור לפי שני הטעמים, ראה לעיל ציון 119 אות ב (פינה לכלי ראשון אחר שהיה ע"ג האש ורוצה להחזירו). להלן ציון 169 אות ו (מושיב לכתחילה דבר שאין דרכו לאפותו במקום שמושיב, והוא מור"ל), סי"ט אות ו (היתר להושיב לכתחלה בנטלה משחשכה), ציונים 268 אות ב (מושיב לכתחלה בכלי ראשון), 269 (בסמיכה לכירה), סכ"ז אות יט (ע"ג קדירת תבשיל), סכ"ו אות לג"לו (ע"ג מעזיבת התנור), אות מג וציון 666 (ע"ג מעזיבת התנור ודבר נוסף). וראה גם להלן בפנים אות כח וציון 149 (בהו"א בירושלמי שמטמינה לכירה ומכירה לטמינה מותר).

138) ראה לעיל ציון 83 אות א מהאגלי טל, שרבינו אינו סובר לחשב

שייך, אמנם הרשב"א (שם ד"ה עד שיגרוף, הב') לומד שהחשש חיתוי אפי' בתנור הגרוף (או שהוסק בקש וגבבא) הוא לא שיחתה בתנור זה (כדברי הרמב"ם הנ"ל שמביא רבינו), אלא שיבוא מכך לחתות בהוסק בגפת ועצים ואינו גרוף].

אבל יש להעיר שאותה קושיא יש גם בענין איסור תוכה בכירה גרופה ובכירה שהוסקה בקש וגבבא אכן רבינו להלן סט"ז אינו דוחה את הסברא שאיסור זה הוא מחשש חיתוי (אלא רק נשאר בספק בטעם האיסור), עיי"ש בכ"מ.

ו. בגמ' לח, ב י"א שאין כלל איסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק, ויש מקילים כשיש חלק מתנאי חזרה, ויש מחמירים שצריך כל תנאי חזרה. והנה המקילים סוברים שמושיב לכתחלה אינו גורם איסור (ול"א מותר כשיש חלק מתנאי חזרה), ורק חזרה לאינה גו"ק גורמת איסור, אבל המחמירים סוברים - לפי השיטה שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה לדעתם הם מטעם דומה - שאיסור מושיב לכתחלה (אפי' לגו"ק) חמור מעצם איסור חזרה (כנ"ל ציון זה אות ג בהרחבה), ויוצא שהמחלוקת בגמ' היא בסברות הפוכות.

אמנם לפסק רבינו שעצם איסור חזרה ואיסור מושיב לכתחלה הם מטעמים שונים, המקילים והמחמירים באיסור מושיב לכתחלה אינם חולקים בסברות הפוכות, שהאוסרים מושיב לכתחלה אינם סוברים בהכרח שאיסור זה גדול וחמור

שהתבשיל היה מקודם על האש, מבינים שהתבשיל כבר מבושל כ"צ (ולכן הורידוהו מהאש), ומחזירו רק בשביל החימום. אבל כמושיב לכתחלה ולא ניכר שהתבשיל היה כבר על האש, נראה שהתבשיל אינו מבושל כ"צ ומושיבו על האש בכדי לבשלו בישול ראשון¹³⁹.

ויש להדגיש שהחמירו בזה גם כאשר רק "נראה כמושיב לכתחלה" (ראה לעיל ציון 87 אות א).

חשש נראה כמבשל לכתחלה הוא שמבשל בישול ראשון

ורבינו מבאר במהדו"ב להלכות הטמנה (קרוב לסופה, תובא להלן אות כח): "והיינו טעמא ד'מחזי כמבשל' בןמושיב לכתחלה תבשיל מבושל כל צרכו שאין בו כו' משום בישול, על כרחך צריך לומר [שהכוונה] ד'מחזי כמבשל מתחלה' ולא נתבשל עדיין כל צרכו".

כלומר: באם ניכר בעת החזרה

חשש נראה כמבשל לכתחלה הוא שמבשל תבשיל שלא התבשל כל צרכו

ב. הרשב"א וסייעתו סוברים שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול, והם מדברים בכ"מ כמושיב לכתחלה תבשיל שמבושל כמאב"ד, ראה לעיל ציון 136 אות א, ולפ"ז חשש נראה כמבשל (לכתחלה) לדעתם הוא שנראה כמבשל תבשיל שעדיין אינו מבושל אפי' כמאב"ד. וכ"ה במיוחס לר"נ (הנ"ל): "משום מראית העין כו' מחזי כמבשל דבר חי לכתחלה". וברמב"ן (שהובא לעיל ציון 136 אות ד): "דדמי למתחיל להניח ולבשל".

ולשון רבינו כאן בחשש נראה כמבשל לכתחלה (בתבשיל שמבושל כ"צ): "ד'מחזי כמבשל מתחלה' ולא נתבשל עדיין כל צרכו". היינו שלדידן שנפסק שכל שאינו מבושל כ"צ יש בו בישול דאורייתא (ראה להלן רס"ח), אי"צ להגיע שבמושיב לכתחלה תבשיל שמבושל כ"צ הוא נראה כמושיב תבשיל חי, ויש לפרש שהוא נראה כמושיב תבשיל שהתחיל להתבשל ולא התבשל כ"צ.

והנה בכ"מ נפסק שאין דרך בישול בכך או שאין דרך לבשל שם לכתחלה, ולכן

נראה כמבשל בחזרה בתנאי חזרה אפילו ע"ג כירה שאינה גו"ק, ודו"ק.

חשש נראה כמבשל לסוברים שישנו בכל חזרה על גבי כירה שאינה גרופה וקסומה (139) א. בחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק (ואפילו אינו מושיב לכתחלה), כתבו הרשב"א, הריטב"א והר"נ בסתם ש"נראה כמבשל", ולכאורה יש לזה אותה משמעות כמ"ש בפנים בחשש "נראה כמבשל לכתחלה", וצ"ע אם הר"נ התכוון לחלק ביניהם. ובמיוחס לר"נ (מ, ב ד"ה שמן) כותב ביחס לאיסור חזרה ע"ג אינה גו"ק: "נראה כמבשל לכתחלה".

והנה לדברי רבינו שהובאו בפנים, הפי' בשיטת הרשב"א וסייעתו: כאשר מושיב ע"ג אש גלויה שאינה גו"ק (ואפילו בתנאי חזרה), זה נראה תמיד כמושיב תבשיל שאינו מבושל ומושיבו בכדי לבשלו בישול ראשון (ועצ"ע).

אבל השיטה שבחזרה בתנאי חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא אינו נראה כמבשל (ראה לעיל ציון 138 וש"נ), סוברת שכאשר ניכר שהתבשיל שמחזיר כבר היה ע"ג האש, הוא אינו נראה כמבשל לכתחלה, וגם שמחזיר ע"ג אש שאינה גו"ק.

האסור משום בישול (והוא גם דומה למעשה הושבה לכתחלה של תבשיל שאין בו משום בישול), עיי"ש. והנה לפי הפסק דין שבתבשיל לח שמבושל כ"צ והצטנן לגמרי יש בא"ב, צ"ל שבמקומות ההם אין דרך אפי' לחמם תבשיל שהצטנן לגמרי, והוא חידוש.

ואכן ראה להלן ציון 720 אות ד שמשמעות המ"א ורבינו שאפילו למבנה הקכלי"ן שהיה מיועד לחימום (עיי"ש ציון 715), היה דין מקום שאין דרך לבשל שם ולכן מותר להושיב שם לכתחלה.

ורואים מכל זה, שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שדומה למבשל תבשיל שלא התבשל כ"צ דוקא, ולא מפני שזה דומה למחמם תבשיל מבושל כ"צ לח וצונן (אף שלהלכה יש בו בישול). ולכן דנים רק אם דרך לבשל במקום או באופן זה (ואז יש איסור מושיב לכתחלה בתבשיל שאין בו בישול), ולא מתחשבים אם דרך לחמם במקום זה תבשיל מבושל כ"צ (אפילו צונן).

הביאור, בהקדים: הבי"י סי' שיח ס"ד מביא מחלוקת ראשונים לגבי בא"ב בתבשיל מבושל כ"צ, יש סוברים שאין לעולם בא"ב במבושל כ"צ, ויש סוברים שתבשיל לח יש בא"ב כל זמן שאינו רותח (גם אם הוא חם). והרמ"א סי' שיח סט"ו מביא שנהגו לאסור בלח דוקא אם הצטנן לגמרי. וראה להלן ציון 484 שנראה דעת רבינו שפסק זה אינו מתאים לא' מהשיטות, ורק המנהג קבע שכשמדובר בתבשיל שלא הצטנן לגמרי הולכים כשיטה א' וכשמדובר בתבשיל שהצטנן לגמרי הולכים כשיטה ב', עיי"ש.

ולפ"ז מובן שאין לאסור להושיב לכתחלה (היינו שסוברים שאין בזה בישול)

אינו נראה כמבשל לכתחלה, ראה לעיל ציון 137 אות ב (ולהלן ציון 258 אות ג במקורות מהראשונים), ושי"נ. ולפי הנ"ל הפי' בזה שאין דרך לבשל במקומות ההם אפילו תבשיל שהוא כבר מבושל ולא התבשל כ"צ, ולכן אינו נראה כמבשל לכתחלה תבשיל שלא התבשל כ"צ. וראה עוד בזה להלן ציון 245.

וראה להלן בקו"א סק"י (יתבאר בסכ"ו אות לו) שרק כשמושיב לכתחלה "במקום הראוי לבישול בתחלה", הוא נראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש ציון 648.

אין חוששים לכך שנראה כמחמם דבר לח צונן ג. ראה להלן ריש סי"ט, שאנו פוסקים שבתבשיל לח שהצטנן לגמרי יש בא"ב, ואיסור מושיב לכתחלה בתבשיל לח נאמר לדין בתבשיל שלא הצטנן לגמרי.

ויש לעיין, שמושיב לכתחלה תבשיל שהתבשל כ"צ ולא הצטנן לגמרי, הוא בודאי דומה יותר למושיב תבשיל שהתבשל כ"צ והצטנן לגמרי מאשר למושיב תבשיל שלא התבשל כ"צ. וקשה: (א). רבינו נוקט במהדו"ב כאן שמושיב לכתחלה נראה כמבשל תבשיל שלא התבשל כ"צ, ובסתם מדבר גם במושיב לכתחלה תבשיל לח, ולכא' עדיף לומר שאיסור מושיב לכתחלה תבשיל לח הוא מפני שנראה כמושיב תבשיל אפי' מבושל כ"צ אבל הצטנן לגמרי.

(ב). ועיקר: ראה לעיל ציון זה אות ב ושי"נ, שבכמה מקומות נפסק שמותר להושיב שם לכתחלה, כיון שאין דרך לבשל שם ואינו נראה כמבשל (כמו בסמיכה לכירה ולמדורה, ע"ג קדירת תבשיל, ע"ג מעזיבת התנור), ונכתב שע"פ דברי רבינו במהדו"ב כאן, צריך לומר שאין דרך לבשל במקומות ההם בכל אופן

יבוא לבשל ממש. וגם בדברי רבינו במקור"א משמע שלומד כן בשיטה זו¹⁴⁰].

בדבר שאין בו משום בישול כלל אין איסור מושיב לכתחלה

בח. בשוע"ר מהדורא בתרא להלכות

הטמנה (קרויב לסופה): "אבל בשמן, אי

אין בו משום בישול כלל נכדעת חד מ"ד

בגמ' (מ. ב.) כו', אין לאסור משום הטמנה

אפילו בשבת [להטמינו בשבת, אפילו שאיסור

הטמנה הוא משום שמא יחתה¹⁴¹, וגם למ"ד

הנ"ל יש חשש חיתוי בשמן (כדלהלן שאסור להניחו

ע"ג כירה שאינה גוי"ק].

חשש נראה כמבשל לכתחלה הוא שיבוא מכך לבישול

[טעם האיסור שייראה כמבשל

לכתחלה, בהקדים: הרשב"א (לח, ב ד"ה

מכלל) והר"ן (יו, ב ד"ה לא) מבארים שהגאונים

החמירו בתנאי חזרה כבדאורייתא, כיון

שנראה בזה כמבשל (לכתחלה) והדבר

קרוב לבוא לידי איסור תורה, ע"כ –

ולמדנו שהכוונה בחשש "נראה כמבשל

(לכתחלה)" כמושיב לכתחלה היא,

שחכמים אסרו לעשות דבר הדומה

לאיסור תורה של בישול, מחשש שמכך

מבעלי קייטרינג שאין אחד שיניח מערב שבת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בכירות אלו המצויות כיום, מלבד אולי סיר קטן של מים שיוכלו להרתיח שם), יש דין "אין דרך לבשל שם" (אפי' אם נאמר שמחממים עליה מערב שבת דבר לח קר) ומותר להושיב עליה בשבת לכתחלה (כמו בקבלי"ן שהוזכר לעיל). וזה כפסק אגרות משה ח"ד סי' עד (בישול, אות לה). אבל שולחן שלמה בכ"מ וכן שש"כ פ"א ס"ל ובהערות לשם לא הכריע בזה. (אמנם אולי יש להימנע מלהושיב לכתחלה (בלא תנאי חזרה) על גבה סיר קטן של מים מבושלים וחמים).

(140) ראה להלן ציונים 434 אות א,

442 אות ב (ועיי"ש, וכן בציון 258 אות ג בדומה לזה מאחרונים נוספים). ובמיוחד לר"ן (מ, ב ד"ה שמן) כתב: "משום מראית העין כו' מחזי כמבשל", ויל"ע.

(141) איסור הטמנה בדבר המוסיף

הבל הוא משום שמא יטמין ברמץ ויחתה

בגחלים, ראה שוע"ר סי' רנו ס"א. ויש

מחלוקת בטעם איסור הטמנה בשבת בדבר

שאינו מוסיף הבל: לסוברים שיש בא"ב

תבשיל לח שאינו רותח ולא הצטנן לגמרי, מפני שזה דומה לחימום (בישול) תבשיל לח שהצטנן לגמרי, שהרי באם בתבשיל שאינו רותח אין איסור בישול דאורייתא, גם בחימום תבשיל לח שהצטנן לגמרי אין איסור זה מעיקר הדין (והחילוק ביניהם הוא רק מהמנהג). [וראה במ"ש להלן ציון 639 אות ב]. ולכן מוכרח שאיסור מושיב לכתחלה בתבשיל לח שאינו רותח הוא מפני הדמיון להושבת תבשיל שאינו מבושל כ"צ לגמור בישולו (וגם איסור מושיב לכתחלה של תבשיל רותח, הוא מפני שדומה להושבת תבשיל שאינו מבושל כ"צ, כיון שלא מסתבר לחלק בטעמי איסור מושיב לכתחלה בין תבשיל שאינו רותח לתבשיל רותח, כפשוט).

ומפנ"ז גם הדין באיזה אופן או מקום יש איסור מושיב לכתחלה, הוא תלוי רק בהאם דרך לבשל שם ולא בהאם דרך לחמם שם דבר מבושל.

הושבה לכתחלה על גבי פלטה חשמלית

ולפנ"ז מובן שבכירה חשמלית מצויה

שיש בה מידת חום אחת (פלטה חשמלית),

ומיעודת לחימום בלבד (כפי ששמעתי

או אפילו ליתנו לכתחלה¹⁴², שאין לאסור משום ש'נראה כמבשל' [שזהו טעם איסור מושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 137 אות א וש"ג], מאחר דשרי [מדאורייתא] לבשלו [להרתיו] גם רתיה ראשונה¹⁴³. רק שלא יהיה חשש

במקרה שמותר לבשל ממש אין חשש נראה כמבשל לכתחלה יש בדבר זה חשש חיתוי כמו שאין לאסור בו [בשמן למ"ד הנ"ל], חזרה על גבי כירה בהניחו על גבי קרקע

דילמא) ובכ"מ בסתם שבישול דאורייתא ישנו רק באינו מבושל כמאב"ד. ובדעת הרשב"א, ראה ב"י סי' שיח, עמ' תג. אבל בדעת הרא"ש, ראה להלן ציון 403 וש"ג, וא"כ לדעתם איסור הטמנה גם בדבר שאינו מוסיף הבל הוא מחשש חיתוי (ראה ברמב"ן ורשב"א לד, א בסופו, ואכ"מ).
142) א. נוקט לשון "חזרה" גם במושיב לכתחלה, וכ"ה בהמשך: "וחזרה והטמנה דמו להדדי כו' אין מחזירין מטמינה לכירה" (ומדבר במושיב לכתחלה), ראה בזה להלן ציון 269 אות ח.
ב. מחלק בין "הניחו ע"ג קרקע", לבין "אפילו ליתנו לכתחלה", ראה בזה לעיל ציון 87 אות א.

143) א. ראה עד"ז להלן ציון 325 אות ה לענין שיעור מקום שאין היד סולדת בו שמותר להושיב לכתחלה, ש"ל שהשיעור לענין זה אינו חמור משיעור מקום שמותר להושיב בו תבשיל שיש בו בישול, עיי"ש.

ב. הרשב"א (מ, ב סוד"ה ומ"מ) כתב, שמותר לחמם דבר שאין בו בישול כנגד המדורה או בכלי ראשון, ואין בזה איסור חזרה כיון שאינו נראה כמבשל. ומביא ראיות: "מדאמרינן הכא 'שמן אע"פ שהיד סולדת בו מותר [להניחו כנגד המדורה], קסבר שמן אין בו משום בישול". ואמרינן נמי גבי עובדא דרבי ד'אמר לו לרבי יצחק בר אבדימי טול בכלי שני ותן, שמע מינה שמן יש בו משום בישול', דאלמא אם לא היה בו משום בישול אפילו כנגד המדורה

דאורייתא בתבשיל לח שהצטנן (שנח מרתיוחתי), איסור הטמנה הנ"ל הוא מחשש שמא תצטנן הקדירה וירתיוחנה. ולסוברים שאין בא"ב גם בתבשיל לח, איסור הטמנה הנ"ל הוא מחשש שיחתה בכדי להרתיוח את הקדירה. ראה שוע"ר סי' רנו ס"ב ע"פ הרא"ש פ"ג סוס"י י. והנה לדין נפסק שיש בא"ב בתבשיל לח שהצטנן לגמרי (ראה להלן סי"ט אות א, וכן ציון 484), ולפ"ז טעם איסור הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל הוא שמא ירתיוח קדירה צוננת. ופשוט שבשמן למ"ד שאין בו בישול כלל, אין איסור הטמנה זו (ע"ד דברי רבינו בהמשך בפנים באיסור מושיב לכתחלה מחשש נראה כמבשל).

ובכל זאת דן רבינו בהרחבה בפנים בטעם שאין איסור הטמנה בשמן למ"ד הנ"ל (אף שלדין זה פשוט, כנ"ל), משתי סיבות:

(א). רבינו מחדש בפנים שבשמן למ"ד הנ"ל אין איסור הטמנה אפי' בדבר שמוסיף הבל (ראה במהדו"ב בפנים הספר, וזה מוזכר גם בהמשך הקטע שיובא כאן בפנים, קרוב לסיום), והוא חידוש כיון שאיסור הטמנה זה הוא מחשש חיתוי (כנ"ל), וגם בשמן למ"ד הנ"ל יש חשש חיתוי (כדברי רבינו בהמשך בפנים).

(ב). רבינו מדבר במהדו"ב כאן בשיטת הרמב"ן והרשב"א (והרא"ש, ראה במהדו"ב בפנים הספר), והרמב"ן והרשב"א סוברים שאין בא"ב גם בתבשיל לח שהצטנן (ראה ברמב"ן לו, ב (ד"ה או

[בירושלמי סופ"ד, מובא בפוסקים ולהלן בסעיף זה אות כט]: 'אין מחזירין מטמונה ל[ע"ג] כירה [שהוא מושיב לכתחלה], ומכירה לטמונה [בדבר שאינו מוסיף הבל, שהוא מטמין לכתחלה] כו'. ויש ללמוד מכך שהוצרכו

חיתוי [ולכן מותר להושיבו דוקא ע"ג כירה גו"ק]¹⁴⁴.

איסורי מושיב לכתחלה והטמנה דומים זה לזה וחזרה [מושיב לכתחלה בשבת ע"ג כירה] והטמנה דמו להדדי, כי הא דתניא

שמותר לחמם כנגד המדורה או בכ"ר דבר שיש בו בישול והתבשל (החמור). וסברתם: כפי שבשמן שאין בו איסור מבשל, אין איסור חזרה דנראה כמבשל, כך בכל דבר שמניחו במקום שאינו נראה כמבשל שאין בזה איסור חזרה, ועצ"ע. וראה עוד בזה להלן ציון 144 אות ה.

ובאגלי טל מלאכת האופה סקמ"ח אות ט נוקט, שלדעת רוב הפוסקים (אולי הכוונה למצויינים כאן ולהלן ציון 144 אות ב-ג) בשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל, יש איסור חזרה מטעם נראה כמבשל (ובסקי"ט אות כד כותב סברא שבשמן למ"ד הנ"ל יש איסור בישול דרבנן, וזה רק במקום שנראה כמבשל). וכך נוקט במנחת כהן (משמרת השבת ש"ב פ"ד ד"ה ודע). ורבינו סובר אחרת, כבפנים.

(והאגלי טל שם סקנ"ב אות ב כותב שמור"ל דומה לשמן לענין זה. אבל לדעת רבינו מור"ל דומה לשמן רק באיסור חזרה מחשש חיתוי, כבהמשך בפנים ולהלן סט"ו אות ה, ולא בחשש נראה כמבשל, ראה להלן ציון 173 אות ב).

144 א. אסור להושיב בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק מחשש חיתוי, ראה לעיל בפנים אות ה וש"נ. ובכירה גו"ק אין חשש חיתוי לפסק רבינו גם במושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 137 אות ד.

ב. ברמב"ם פ"ט ה"ג: "המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור". והמ"מ מבאר

במקום שהיד סולדת או בכלי ראשון, מותר, ע"כ. ועד"ז בחי" הריטב"א (שם ד"ה ואסיקנא), ובמיוחס לר"נ (שם רד"ה שמן). ופשטות דבריהם בשמן למ"ד אין בו משום בישול, שמותר להושיבו רק כנגד המדורה, ולא ע"ג האש ממש. וכ"ז אף שפשטות דעתם שם (ובכ"מ) שכל איסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל בפנים אות ט וציון 74 אות ג). וקשה על דברי רבינו כאן. ובפרט שרבינו מדבר בשיטת הרשב"א (ראה בפנים המהדו"ב).

ונצטרך לומר שהם מזכירים "כנגד המדורה", מפני שלומדים מהגמ' דשמן, לדין תבשיל שיש בו בישול וכבר התבשל (כנ"ל), ואת האחרון אסור להושיב ע"ג האש מאיסור חזרה, שנראה כמבשל, ולומדים מהגמ' שמותר להושיבו כנגד המדורה או בכלי ראשון (הרשב"א לומד שם גם לדין תבשיל שעדיין לא התבשל, אבל קשה לו להתבשל כנגד המדורה אפי' כשיסו"ל שם, והרשב"א מבאר שאין בזה גם איסור חזרה. אמנם ע"ג האש אסור להושיבו מפני שיתבשל שם, עיי"ש). אבל את שמן למ"ד אין בו משום בישול כלל, מותר גם לדעתם להושיב ע"ג האש (ולדעתם - אפי' שאינה גו"ק), שבזה אין איסור נראה כמבשל, כדברי רבינו בפנים (וראה להלן ציונים 169 אות ב ו-170 אות א בשיטת הראשונים הנ"ל אם יש איסור חזרה ע"ג האש במור"ל).

ועדיין הם מוכיחים מהגמ' בשמן (הקל),

וראה עוד בשי' הרמב"ם, להלן ציון זה אות ה.

ג. הרא"ש פ"ג סי' י מביא שמותר להניח כנגד המדורה דבר שיש בו משום בישול באם לא יגיע ליסו"ל בו, ולמ"ד שמן אין בו משום בישול מותר לחממו אפי' במקום שהיסו"ל בו, ומבאר שאין בזה איסור חזרה כיון שסומכם בצד האש, וממשיך שבאמת יש חשש חיתוי גם בצד האש, וע"כ יש להרחיק מעט מהמדורה, ע"כ. ורואים שלרא"ש יש איסור חזרה ע"ג האש גם בשמן למ"ד אין בו משום בישול. ורבינו ילמד שזה דוקא מחשש חיתוי, כמו שהרא"ש מזכיר בהמשך חשש זה.

ויש להדגיש: לרא"ש שפוסק כחנניה (טור כאן ס"א), החשש חיתוי בשמן למ"ד הנ"ל הוא חידוש בחזרה בשבת, ראה להלן ציון זה אות ה (שיטת הרא"ש שאיסור חזרה בשבת הוא מחשש חיתוי, ראה לעיל בפנים אות ה).

וראה עוד בהבנת הרא"ש, להלן ציון 436 אות ו.

ד. התוס' ישנים לז' סוע"ב לומדים בגמ', שדבר שיש בו משום בישול וכבר התבשל, אסור מדרבנן אפילו לסמכו למדורה במקום שהיסו"ל. ולאידך שמן למ"ד אין בו משום בישול כלל, מותר לחממו גם ע"ג האש. היינו שסוברים שאיסור חזרה דומה לחומרא ולקולא לאיסור בישול. ראה בזה באגלי טל בכ"מ (מלאכת האופה סק"ט אות כד, סקמ"ח אות ה ואילך, סקנ"ג אות ב).

אבל להלכה נפסק בשו"ע סי' שיח סט"ו (שו"ע"ד סכ"ד) שמותר לסמוך כנגד המדורה דבר שמבושל כ"צ ואין בו בא"ב. וכיו"ב נוקט רבינו כאן שלמ"ד שמן אין בו משום בישול, אסור לחממו ע"ג האש שאינה גו"ק. היינו שאיסור חזרה אינו דומה

שהסוגי' מ, ב אומרת בשמן לחד מ"ד שכיון שאינו צריך בישול לכך אין בו בישול, ומותר לחממו במקום שהיסו"ל, והרמב"ם למד משם שבדבר שאינו צריך בישול כלל אין בישול (ולכן אינו "חייב"), ע"כ.

ולמדנו מהמ"מ שדעת הרמב"ם שדין שמן למ"ד שאין בו בישול כלל, הוא אינו קל יותר מדין דבר שאין צריך בישול כלל. והנה הרמב"ם כותב שיש איסור דרבנן לבשל את הנ"ל "על האור", וזה בפשטות מאיסור חזרה (ואכן איסור חזרה הוא רק "על האור", ולא לצד האש, כמבואר ברא"ש דלהלן ציון זה אות ג וברשב"א וסייעתו דלעיל ציון 143 אות ב, מדיוק הסוגי' מ, ב. וכ"כ בהבנת הרמב"ם במנחת כהן (משמרת השבת ש"ב פ"א ד"ה הדעת השנית ופ"ד ד"ה ודע). ובלשון הרמב"ם "המבשל", ראה להלן ציון 279 אות ח). ורואים שגם בשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל יש איסור חזרה לאינה גו"ק.

ראה בענינים אלו באגלי טל מלאכת האופה סק"י אות ב, סק"ט אות ז"ט ואילך, סקמ"ח אות א ואות ו, סקנ"ב אות ב.

ויש לומר שרבינו ילמד שהאיסור שמדובר ברמב"ם הוא מחשש חיתוי [נדלא כמנחת כהן (פ"ד) הנ"ל שהזכיר בדעת הרמב"ם חשש נראה כמבשל]. שרבינו לומד במקו"א בשיטת הרמב"ם באיסור חזרה לכירה שאינה גו"ק, שזה מחשש חיתוי (ראה להלן ס"כ אות יג ובציונים לשם. וראה להלן סכ"ג אות יא שלפ"ז יש ללמוד ברמב"ם שחזרה אסורה גם בסמיכה לאש שאינה גו"ק כשזה בקירוב אליה). וי"ל שאכן המקור של רבינו לדבריו כאן, שגם בשמן למ"ד שאין בו בישול כלל יש איסור חזרה מחשש חיתוי, הוא מהרמב"ם פ"ט הנ"ל.

היא כ"חזרה" המותרת (ראה לעיל אות יב"ג), וכן העברת קדירה מע"ג כירה להטמנה דינה כמעביר מהטמנה להטמנה המותרת (ראה ס' רנו ס"ח)¹⁴⁵.

והנה הרמב"ם (פ"ג ה"ד) פוסק בשהייה כחכמים, אבל אינו מזכיר בכל דיני שהייה שבפ"ג איסור כזה בדבר שאינו צריך בישול כלל, ורק בחזרה הוא מזכיר שיש איסור בדבר שאינו צריך בישול כלל (ראה לעיל ציון זה אות ב), ואולי נלמד שהוא חידוש בחזרה דוקא.

[גם בכל דיני הטמנה שבפ"ד הרמב"ם לא מזכיר שיש איסור זה בדבר שאינו צריך בישול כלל, וזה כדברי רבינו כאן שאין איסור. ויש לעיין במהדו"ב בפנים הספר, אם רבינו מדבר גם בשיטת הרמב"ם].

ו. להלן קו"א סק"א כותב רבינו שעשו איסורי שהייה וחזרה כבישול, ויש לעיין כיצד זה מתאים למבואר כאן שיש חשש חיתוי גם בתבשיל שאין שייך בו איסור בישול, ראה בכ"ז להלן סכ"ט אות יח וציון 725.

145 א. כלומר: קשה בדברי הירושלמי, מהי ההו"א שהעברה מטמינה לע"ג כירה מותרת ואינו מושיב לכתחלה ע"ג האש. ובפרט שמדובר שם בעיקר בהיתה טמונה (מבעו"י) בדבר שאינו מוסיף הבל (שבדבר שמוסיף הבל אסור להטמין גם מבעו"י. וראה גם להלן ציונים 154 אות ג, 157).

וגם קשה ההו"א שמע"ג כירה (שהקדירה גלויה) לטמינה אין איסור הטמנה. ואמנם מדובר שם בעיקר בטמינה בדבר שאינו מוסיף הבל (שבדבר שמוסיף הבל אסור להטמין גם מבעו"י, ובאיסור מבעו"י אין חילוק מאיפה הוא נוטל. וראה גם להלן בפנים אות כט). אבל סוכ"ס מקודם הקדירה היתה מגולה.

לומר זאת, שמעשה הושבת קדירה ע"ג כירה ומעשה הטמנת קדירה דומים זל"ז (כדלקמן), ולכן הו"א שהעברת קדירה מטמינה לע"ג כירה

לאיסור בישול לחומרא ולקולא. וראה גם להלן סכ"א אות ד וציון 295.

ה. רבינו כותב בפנים שבשמן למ"ד שאין בו בישול כלל יש חשש חיתוי, ויש לעיין אם חשש זה הוא כבר מאיסור שהייה מע"ש או שהוא התחדש באיסור חזרה בשבת.

והנה לפוסקים בשהייה כחנניה שבמבושל כמאב"ד אין חשש חיתוי (ראה לעיל ס"ח אות ג בטעמי הלכה זו), קשה לומר שבשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל יש בשהייה חשש חיתוי. שהרי שמן למ"ד הנ"ל בודאי קל יותר מתבשיל שצריך בישול והוא מבושל כמאב"ד. וצ"ל בדעתם שחשש זה התחדש בחזרה, כפי שהתחדש בחזרה שבדבר שצריך בישול חוששים לעולם לחיתוי (ואפילו הוא מבושל כ"צ ומור"ל, ראה להלן סט"ו אות ה).

[אמנם באם היינו אומרים שבשמן למ"ד הנ"ל יש חשש חיתוי מאיסור שהייה, היה אפשר לבאר בכוננת הרשב"א והריטב"א הנ"ל ציון 143 אות ב, שאכן יש איסור להושיב שמן למ"ד הנ"ל ע"ג האש וזה מחשש חיתוי דשהייה. אולם למעשה הראשונים הנ"ל פוסקים בשהייה כחנניה (רשב"א לח, א ד"ה ולענין. ריטב"א לו, א ד"ה ולענין, ובכ"מ), וא"כ בדעתם א"א לומר כן, וכנ"ל].

אבל לפוסקים בשהייה כחכמים, יש להסתפק אם בשמן למ"ד הנ"ל יש חשש חיתוי כבר מאיסור שהייה, שזה דומה לתבשיל הצריך בישול והוא מבושל כ"צ ומור"ל. או שהחשש חיתוי בשמן התחדש בחזרה, כתבשיל הצריך בישול והוא מבושל כ"צ ומור"ל.

משום דאינפאנד"ה אסור ליתנה [בשבת] על גבי כירה משום 'שנראה כמבשל' עיין שם [ברשב"א, שהתיר ליתנה רק ע"ג קדירת תבשיל שמונחת ע"ג הכירה, שאין דרך בישול בכך (הובא בשו"ע כאן ס"ה, ראה להלן סכ"ו אות יא ואילך)].

והיינו טעמא: ד'מחזי כמבשל' במבושל כל צרכו שאין בו גם כן משום בישול [וקשה מה האיסור שמיחזי כמבשל והרי מותר לבשלו], על כרחך צריך לומר ד[הוא] 'מחזי כמבשל מתחלה' ולא נתבשל עדיין כל צרכו [שנראה כמבשלו

ולכן, כמו שהושבת שמן לכתחלה ע"ג כירה למ"ד שאין בו בישול כלל מותרת (ב"ל), כך הטמנת שמן למ"ד זה מותרת].

והילכך לא דמי [שמן למ"ד שאין בו משום בישול] לאינפאנד"ה שהיא דבר יבש [מבושל ואפוי כ"צ], שאין בה [בחיומה] משום בישול [ואפיייה], ואפילו הכי אסור להטמינה אפילו באינו מוסיף [הבל] כו' עיין שם ברשב"א (מ, ב ד"ה ומכלל)¹⁴⁶. [דלא כשמן למ"ד הנ"ל שביארנו שאין בו משום בישול ולכך אין בו גם איסור הטמנה].

ב. לרשב"א אין איסור בישול אחר בישול גם בדבר לח (ב"י סי' שיח, עמ' תג). ורבינו מדבר לדידן שבדבר לח וצונן יש איסור בא"ב (ראה להלן סי"ט אות א וש"נ), ולכן כותב שאינפאנד"ה היא דבר יבש שאין בה איסור בא"ב (ראה סי' שיח סי"א שאין בא"ב בדבר יבש, וכולל בדבריו כאן גם היתר אפיייה אחר אפיייה, ראה שם סכ"ז: "ולכן מותר להחם פת זו [אינפאנד"ה] הממולאת בשומן, אפילו במקום שהיסור"ל בו, שהרי אין כאן משום בישול, לא בפת מפני שאין אפיה אחר אפיה, ולא בשומן הקרוש שנימוח מפני שאין בישול אחר בישול בדבר יבש" כו'. וראה כיו"ב להלן ציון 205 אות ד).

ג. לדידן יש בישול אחר אפיייה, ראה סי' שיח סי"ב, ומותר לחמם את האינפאנד"ה רק ביבש, ולא לחממה ברוטב. ולפי ההבנה שרבינו מדבר כאן לדידן (ראה לעיל ציון זה אות ב), נבאר בכוונת רבינו שאין איסור אפיייה לחממה ביבש, ולכן צריך ביאור באיסור להטמינה ביבש. שמדוע אי"ז דומה לשמן למ"ד שאין בו בישול (כלל).

[ויש לומר שהקושיות הם לא רק לשיטה שמעשה ואיסור הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל ציון 141), ואי"ז דומה למעשה ואיסור מושיב לכתחלה ע"ג האש שהוא משום שנראה כמבשל (ראה לעיל בפנים), וקשה הסברא שמעשה א' יועיל לשני, אלא הם גם לשיטה שמעשה ואיסור הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל הוא שמא ירתיח (ראה לעיל ציון הנ"ל), וזה דומה לאיסור מושיב לכתחלה שהוא משום שנראה כמבשל לכתחלה, שקשה שסוכ"ס שני המעשים שונים זמ"ז, ובהעברה מאחד לשני הוא מושיב לכתחלה או מטמין לכתחלה].

ב. בירושלמי "מכירה לטמינה אסור, מטמינה לכירה אסור". ורבינו כותב כאן בסדר הפוך, כלשון הפוסקים ורבינו דלהלן בפנים אות כט.

א. (146) הרשב"א מדבר בפנאדיש, וכ"ה בשו"ע כאן ס"ה. ורבינו קורא לזה אינפאנד"ה (פשטידא), כלשון הטושו"ע סי' שיח סט"ז. ובסי' שיח סכ"ה מבאר רבינו שהיא פת כפולה ובתוכה חתיכות שומן שנקרש.

לא הוה בכלל גזרת חכמים בנאיסור הושבה לכתחלה ע"ג] כירה, הוא הדין דלא הוה בכלל גזרתם בהטמנה אפילו בדבר המוסיף [הבל].

עשו הטמנה כבישול

כי לא רצו לגזור [איסור הטמנה משום שמא יחתה לבוד] אלא [גם משום שקבעו] שיהיה המטמין כאילו הוא מחמם ממש חום שהיד סולדת בו [ומכשולו] בשבת [היינו שהחשיבו חכמים את מעשה ההטמנה כמו שמכשל בכך מתחילה בשבת¹⁴⁸]. וזו סברת

בשבת", והכוונה (לכאוי) שבהטמנה הוא לפעמים מוסיף חום בתבשיל שכבר חם או שמשמר את חום התבשיל, ועשו כל הטמנה כאילו הוא נותן בתבשיל חום שהיסו"ל בו שלא היה בו עד ההטמנה. ועוד שאיסור הטמנה בדבר המוסיף הבל הוא גם כשמטמין מבעו"י, ובשבת אינו עושה מעשה כלל. ואעפ"כ עשו "שיהיה המטמין כאילו הוא מחמם ממש חום שהיד סולדת בו בשבת".

וצריכים לומר שבהטמנת דבר יבש עשו כאילו התבשיל לא היה מבושל כשיעור בישול, וההטמנה עשתה בו שיעור בישול בדבר זה (ראה סי' רנד ס"ד אות ג, ואכמ"ל).

ורבינו מדבר לפי שיעור דבר לח, כיון שמדובר כאן בשמן. וגם מפני שהמקור ממעשה דאנשי טבריה (ראה בהמשך בפנים) מדבר בהטמנת מים.

ב. נראה שנצרכו לחידוש זה (ולא אסרו הטמנה מטעם שמא יחתה גרידא, ראה לעיל ציון 141), כיון שמאיזה טעם, הטמנה היא קלה (אולי בגלל שהיא אסורה גם כשמטמין בתולדות האש ותולדות חמה, והרי שהייה וחזרה הם רק באש עצמה,

בישול ראשון כיון שעדיין אינו מבושל כ"צ (התבאר בהרחבה לעיל אות כז, עיי"ש)¹⁴⁷, ואם כן הוא הדין לאינפאנד"ה [כשמושיבה כתחלה, שנראה שאופה אותה אפייה ראשונה האסורה. (וכפי שיש בה איסור מושיב לכתחלה, כך יש בה איסור הטמנה)].

בדבר זה אין גם איסור הטמנה

משא"כ בשמן [שאיין איסור להרתיחו רתיחה ראשונה בשבת למ"ד זה (משום שאין בו בישול), ובמילא אין טעם לאסור להושיבו לכתחלה (כנ"ל)]. וכמו ד[שמן למ"ד הנ"ל]

(147) כיו"ב בפנים הסעיף כאן: "אע"פ שהיא בענין שאין בה משום איסור בישול, כגון שהיא מבושלת כבר כל צרכה, שאין בישול אחר בישול כו', מכל מקום כשמעמידה על הכירה שהוא מקום שדרך לבשל שם הרי זה נראה כמבשל לכתחלה בשבת", היינו שמדגיש את הניגוד, שאפי' שבתבשיל שרוצה להחזיר אין איסור בישול, כשמושיבו ע"ג הכירה "הרי זה נראה כמבשל לכתחלה".

(148) א. הבנת דברי רבינו היא, שהחשיבו את הטמנת הדבר הלח כאילו הוא מחממו חימום ראשון ומביאו ליסו"ל בו (שיעור איסור בישול בדבר לח, סי' שיח בכ"מ ע"פ הגמ' מ, ב ורא"ש פ"ג סי' יז). ולסוברים שיש בא"ב בדבר לח, י"ל שעכ"פ החשיבו כמו שהדבר הלח שמטמינו כבר אין היסו"ל בו, ובהטמנה הוא מחממו שיהיה היסו"ל בו. וראה לעיל ציון 141 לפי איזה שיטות רבינו מדבר כאן.

וראה במהדו"ב בפנים הספר בכמה קטעים קודמים לקטע שהובא כאן, הנפק"מ בגדר שעשו הטמנה כבישול, ואכ"מ. ולשון רבינו: "שיהיה המטמין כאילו הוא מחמם ממש חום שהיד סולדת בו

ולא [יהיה מותר] להטמין [משום שהוא נחשב במעשה ההטמנה כאילו הוא מחמם בתבשיל חום שהיסו"ל בו ומבשלון], יהיה כי חוכא בעיני העם, ובוודאי לא גזרו על זה¹⁵¹. [ואף שעדיין היה מקום לגזור איסור הטמנה בשמן למ"ד הנ"ל מצד שמא יתזה (כנ"ל בתחלת הדברים), בכל זאת לא גזרו בהטמנה משום חשש זה לבדו]¹⁵².

וכדקתני בהדיא: 'כאילו הוחמו בשבת' כו' [במשנה (לה, ב) אמרו שאנשי טבריה הביאו סילון (צינור) מים צוננים לתוך

ההו"א בירושלמי הנ"ל שמותר להעביר קדירה מטמנה לע"ג כירה, כיון שההטמנה נחשבת כבישול התבשיל, ולכן בהעברת הקדירה מהטמנה לע"ג האש אינו נראה כמבשל לכתחלה. וכיו"ב עמידת הקדירה ע"ג כירה היא בישול התבשיל, ולכן כשמעבירה להטמנה דינה כמעביר מהטמנה להטמנה שאינו כמבשל לכתחלה¹⁴⁹ (אכן אמרו להלכה שכל זה אסור¹⁵⁰)].

אבל שיהיה מותר לחמם ממש [להרתיח ולבשל שמן למ"ד שאין בו בישול],

וכיו"ב חכמים ראו לאסור הטמנה (מחשש חיתוי או חשש בישול, ראה לעיל ציון 141). והטעם לאסור ישנו גם כשמעביר מע"ג האש להטמנה, מפני החומרא של הטמנה (שעל הטמנה יש לחשוש יותר שתביא לחיתוי או לבישול). וחכמים החשיבו אפי' העברה מע"ג האש להטמנה כעושה מעשה של בישול לכתחלה, שהרי לא אמרו שבהטמנה הוא נראה כמבשל.

(151) ראה תוס' ג, ב ד"ה ואיבעית, תוס' יד רע"א, תוס' טז, ב ד"ה אף, גמ' עירובין סח, ב, רש"י שם עו, א (סוף הפרק), ובכ"מ.

(152) א. ועולה שבשמן למ"ד שאין בו בישול כלל אין איסור הטמנה, מטעם דומה לכך שאין בו איסור מושיב לכתחלה. ולזה כוונת רבינו בכל דבריו בפנים שמשווה היתר להטמין שמן למ"ד זה להיתר להושיב לכתחלה שמן למ"ד זה.

אבל נראה קצת שרבינו תולה את ההיתר להטמין, בהיתר להושיב לכתחלה. ואולי הביאור: ההיתר להושיב לכתחלה הוא לדעת רבינו פשוט, שסברת נראה

ראה על חזרה בתולדות האש להלן ציון 268 אות ב), והיה תמוה לאנשים שזה אסור, ולכן ראו להחשיב את ההטמנה כמעשה בישול (והבישול אסור מדרבנן גם בתולדות, סי' שיח ס"ז). ועדיין הטמנה אסורה רק באופן שהבישול אסור, כמבואר בפנים.

(149) א. אבל לסוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל בפנים אות כו), עצ"ע בהו"א של הירושלמי, הקושיות דלעיל ציון 145 אות א.

ב. ראה לעיל ציון 96 אות ד, שע"פ דברי רבינו כאן, מובן משמעות רבינו בסעיף זה, שהעברה מסמיכה לכירה לע"ג כירה גרועה (בסברא) מהעברה מהטמנה לע"ג כירה.

(150) יש לבאר כך: אכן החשיבו את מעשה הטמנה כאילו הוא מבשל (כמבואר בפנים), אבל סוכ"ס בהטמנה הוא אינו נראה כמבשל לכתחלה, ובהעברה מהטמנה לע"ג כירה הוא נראה כמבשל לכתחלה וזה אסור. וראה לעיל בפנים אות טו (ואילך) וציון 96 אות ד בענין העברה מסמיכה לכירה לע"ג כירה.

טבריה החמים שהם דבר המוסיף הבל¹⁵³. וראינו בלשון המשנה – 'כאילו הוחמו בשבת' – שעשו את איסור הטמנה "כאילו המטמין הוא מחמם ממש [הדבר המוטמן] חום שהיסור"ל בו [ומבשלן] בשבת" כנ"ל¹⁵⁴, ע"כ.

אמה של חמי טבריה, בכדי לחמם את מי הסילון, וחכמים אסרו רחיצה ושתייה בשבת ממי הסילון, כדין "חמין שהוחמו בשבת" (שנעשה בהם איסור). ובגמ' (לט א"ב) מבארים (לרוב הדעות) שמעשה האיסור דאנשי טבריה היה מפני הטמנת מי הסילון מבעו"י במי

דבבישול גמור שרי" [במקרה שמותר לבשל ע"י גוי, כגון להניח קודם שיוסק התנור, שאין סברא לאסור משום חיתוי כשאין איסור בישול בתבשיל שיש בו איסור בישול]. יתבאר בסכ"ט אות יח. (153) לרש"י (במשנה, ובגמ' לט, א ד"ה דדמיא) מי הסילון נשפכו לתוך מי חמי טבריה (וגם זה נק' הטמנה). ולתוס' (לח, ב ד"ה מעשה, התבאר בר"ג) צינור הסילון המוקף מחיצות, עבר בתוך האמה של חמי טבריה (וזהו ההטמנה), והמים שבתוכו יצאו לתוך בריכה, ורחצו בבריכה. ועשו כן כי לא רצו לרחוץ במי חמי טבריה עצמם, שהיה ריחם רע.

(154) א. בגמ' לט, ב מבארים בלשון המשנה, שדין רחיצה במי הסילון הוא כדין רחיצה בחמים שהוחמו בשבת, ולא כדין רחיצה בחמין שהוחמו מערב שבת (שזה קל יותר), עיי"ש. ורבינו לומד שלשון המשנה: "כחמין שהוחמו בשבת" הולך על כל המוזכר במשנה, גם על איסור השתייה ממי הסילון, וזה מבאר את יסוד האיסור, ראה לעיל ציון 148 אות ב.

ב. רבינו מבאר כאן שעשו את מעשה ההטמנה כאילו עשה מעשה בישול בשבת עצמה, ולומד זאת בלשון המשנה שהמים אסורים "כחמין שהוחמו בשבת". והנה רש"י ותוס' לח ע"ב מבארים שהמשכת המים לסילון נעשתה מבעו"י, והם נמשכו ובאו כל השבת, ואין בזה איסור (בישול),

כמבשל אינה חידוש של רבינו. אבל ההיתר להטמין הוא על יסוד חידוש רבינו שעשו הטמנה כבישול, והוציא מזה שאין איסור הטמנה בשמן למ"ד הנ"ל. לכן רבינו מביא ראיה מההיתר להושיב לכתחלה, ואז אפשר לחדש שעשו הטמנה כבישול – אף שזה יביא חידוש שאין איסור הטמנה בשמן למ"ד הנ"ל.

ב. בדומה לכל דברי רבינו כאן, יש בסי' זה להלן קו"א סקי"א: "דכשהנכרי מושיב הקדרה [של ישראל ע"ג אש שאינה גו"ק] לא חיישינן שיחתה הישראל. [ואעפ"כ אסור להושיב ע"י גוי, הטעם:] אלא דכיון שאסרו לישראל להושיב מאיזה טעם שיהיה [מחשש חיתוין], החמירו בהושבה זו לעשותה כמלאכה גמורה של המבשל [של בישול, ולא רק כמלאכה האסורה מפני התוצאה - חשש חיתוין] ואסרוה גם ע"י נכרי כמבשל ממש [כפי שאסור לבשל ע"י גוין]. אבל בגוונא דאין לאסור משום מבשל ממש, כגון [הושבה] על ידי נכרי קודם שהוסק [התנור], גם משום חיתוין [מאיסורי שהייה וחזרה] אין לאסור [אף במקום שהושבה ע"י ישראל אסורה מחשש חיתוין ואיסורי שהייה וחזרה]. ואם תימצי לומר דאף כשהנכרי מושיבה חיישינן שמא יחתה [הישראל, וזה טעם ההלכה שאסור להשהות ולהחזיר ע"י גוין], על כרחך צריך לומר כו' שאין סברא כלל לאסור [להושיב ע"י גוין] בכדאי גוונא

בשאר בנדים שאין מוסיפים הבל אלא מעמידין ההבל, אסור¹⁵⁸, שהרי זה כמטמין בתחלה בשבת, שאסור אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל אלא על דרך שיתבאר בסי' רנ"ז¹⁵⁹: "ירושלמי סופ"ד, רמב"ם פ"ג הי"א, רמ"א ס"ב (עמ' פ) ומ"א סקכ"ג. והסיוס: איסור העברה מכירה להטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל, נמצא בהרחבה גם ברמ"א בהמשך (עמ' פב) וט"ז סקי"ד ומ"א סקכ"ה, ע"פ הגהות מיימוניות (ציוין בשו"א).

העברה מכירה לכירה ולהטמנה ולהיפך כמ. "ומכל מקום, כשהיה דעתו להחזירה ועודה בידו¹⁵⁵ מותר להחזירה אפילו לכירה אחרת¹⁵⁶, אע"פ שהבלה מרובה מהראשונה. אבל אם בתחלה היתה טמונה בדרך שיתבאר בסי' רנ"ז¹⁵⁷, ובשבת בא לעוקרה מהטמנה זו ולהושיבה לכירה, אסור, שהרי זה כמושיב בתחלה. וכן אם היתה בכירה, ובשבת בא ליטלה מהכירה ולהטמנה אפילו בכרים וכסתות או

שהטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל אסורה רק כשמטמין דבר שהיסור"ל בו (ראה סי' רנו ס"ט ובקו"א סק"א).

ולהעיר שבמהדו"ב בפנים הספר (לפני הקטע שהובא כאן) כותב רבינו את הסברא שהטמנה אסורה רק באופן שבישול אסור, גם במטמין (בדבר המוסיף הבל) להפשיר בלבד, ואכמ"ל.

ד. ראה עוד בענין שעשו הטמנה כבישול, ובדברי המשנה "כאילו הוחמו בשבת", במהדו"ב בפנים הספר בכמה קטעים הקודמים לקטע שהובא כאן.

(155) ראה לעיל ציון 128.

(156) כלומר: הגו"ק, ופשוט.

ראה להלן ציון 343 וצ"ע.

(157) היינו שהטמין מבעו"י בדבר שאינו מוסיף הבל, ראה סי' רנו ס"א. וכ"כ מ"ב סקס"ב. וראה גם לעיל ציון 154 אות ג. (158) בסי' שיח סי"ד: "כלי שיש בו דבר חם שהיסור"ל בו כו', אבל אסור להטמינו תחת הבגדים, כמו שנתבאר בסי' רנ"ג".

(159) ס"ט: פינה את התבשיל לקדירה אחרת מזו שהתבשל בה. התבשיל הצטנן ואין היסור"ל בו.

כמו שאמרו "פותקין מים לגינה והיא מתמלאת והולכת כל השבת כולה", אלא רק איסור הטמנה, ע"כ. ומשמעות דבריהם שבמעשה דאנשי טבריה המים אכן הוחמו בשבת (אבל ראה תוס' ישנים לט סוע"ב). וצ"ל שההדגשה במשנה (לפי רבינו) היא שהר"ז כמים שהוחמו על ידו בשבת.

ג. המעשה דאנשי טבריה מדבר בהטמנה מבעו"י בדבר המוסיף הבל (ראה בגמ' לט רע"ב), ולומד רבינו שעשו את המטמין כאילו הוא מחמם ממש גם במטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל. כלשונו: "דןשמן למ"ד שאין בו בישול כלל] לא הוה בכלל גזרתם [באיסור] הטמנה אפילו בדבר המוסיף [הבל]. כי לא רצו לגזור [איסור הטמנה] אלא [משום שקבעו] שיהיה המטמין כאילו הוא מחמם ממש חום שהיד סולדת בו [ומבשלון] בשבת".

וי"ל שרבינו לומד זאת מהירושלמי שהוצרך לבאר שאסור להעביר מטמינה לכירה ומכירה לטמינה (ראה לעיל בפנים), והירושלמי מדבר בעיקר בהטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל (ראה לעיל ציון 145 אות א וש"ג).

ואולי זה יובן טוב יותר לפי ההלכה

סימן רנג סעיף יד

קלה

ל. "ומכל מקום, אם אין הכרים והכסתות כרוכים אלא סביב דופני הקדרה, אבל פיה מגולה למעלה, הרי זה מותר, שאין זה דרך הטמנה": ט"ז סקי"ד. יבואר בהלכות הטמנה. וראה עד"ז לעיל ס"י (אות ז"ח) בהטמנה בדבר שמוסיף הבל.

ולעיל (אות כח) הובאו והתבארו דברי רבינו במהדו"ב להלכות הטמנה, שדן בסברת ההו"א שבהעברה מהטמנה לע"ג כירה אינו מושיב לכתחלה, ובהעברה מע"ג כירה להטמנה אינו מטמין לכתחלה. ועיי"ש (ציון 150) בביאור המסקנה שאסור.

חזרה בשבת
לתנור
ולכופח

טו. תנור שהסיקוהו אפילו בקש וגבבא, ואפילו הוא מ. משנה ל"ח
גרוף וקטום, שהשהה עליו על פי אחד מדרכי
ההיתר שנתבארו למעלה, אסור להחזיר לו הקדרה
בשבת אף על פי שעודה בידו והיה דעתו להחזירה,
ואפילו הוא מצטמק ורע לו.

ג. ר"ן

והוא הדין לכופח שהסיקוהו בגפת ועצים.

לפי שדינם ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה
וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת בכל ענין, גזרה שמא
יחתה בגחלים. ואף שלהשהות מערב שבת לא חששו
לחיתוי במצטמק ורע לו, מכל מקום לענין חזרה בשבת
עצמה החמירו יותר:

שהסיקוהו בגפת ועצים": במשנה (לה, ב):
"תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא, לא יתן
בין מתוכו בין מעל גביו. כופח
שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי זה ככיריים,
בגפת ובעצים הרי הוא כתנור".
והראשונים כתבו, שלחנניה ששהיית
תבשיל שמבושל כמאב"ד מע"ש מותרת,
משנה זו וסוגיית הגמ' שעליה מדברות
בחזרה בשבת.

חזרה על גבי תנור או כופח שהוסק בגפת
ועצים

א. "תנור¹⁶⁰ שהסיקוהו אפילו בקש
וגבבא, ואפילו הוא גרוף וקטום,
שהשהה עליו על פי אחד מדרכי ההיתר
שנתבארו למעלה, אסור להחזיר לו
הקדרה בשבת אף על פי שעודה בידו
והיה דעתו להחזירה¹⁶¹, ואפילו הוא
מצטמק ורע לו. והוא הדין לכופח

כל זה לעיל סי"ד ריש אות טו. ולכן דרוש
ביאור כיצד השהה בתנור מערב שבת,
והרי שהייה בתנור אסורה (לעיל ס"ד-ה).
לפיכך ביאר לעיל בפנים: "שהשהה עליו
על פי אחד מדרכי ההיתר שנתבארו
למעלה". היינו שהשהה תבשיל שמבושל
כמאב"ד (למנהג שלנו), ראה לעיל ס"ד
אות א. או תבשיל חי לגמרי, ועכ"פ נתן בו
חתיכה חיה, ראה לעיל ס"ח. וראה ער"ז
להלן סכ"ו אות ג.

ועוד י"ל שרבינו מרמו שאסור להחזיר
לתנור גם אם נטל את הקדירה ממנו

(160) מהות "תנור" ו"כופח", ראה
לעיל ס"ד וס"ו.

(161) בהמשך למ"ש לעיל סי"ד
שאפי"ע ג"ג כירה אסור להחזיר בלא תנאי
חזרה, מפרט רבינו כאן שאסור להחזיר
לתנור גם אם שמר על תנאי חזרה ("אף על
פי שעודה בידו והיה דעתו להחזירה",
וראה לעיל ציון 128).

והנה במקרה רגיל ששומר על תנאי
חזרה הוא מחזיר למקום שנטל משם (אכן
מותר להחזיר בתנאי חזרה גם לאש אחרת
הגוי"ק, ראה לעיל סי"ד אות כט). ראה ע"ד

וכל זה כמשמעות הטושו"ע לענין שהייה מע"ש בתבשיל שמבושל כמאב"ד, אפי' בתנור וכופח (הובא כ"ז לעיל ס"ד אות א וציון 14 וש"ס). אבל הוא מודה שיש איסור חזרה בשבת בתבשיל מבושל על תנור וכופח שהוסק בגפת ועצים, לפי החומרות שנאמרו בסוגי' לענין כלים אלו. ולכן יש לפסוק כך בחזרה (אפי') לדידן שמקילים בשהייה כחנניה.

ובפרט שהפסקים הנ"ל במהות מצב התנור והכופח שאסור ליתן על גבם (בשהייה) הם ע"פ הבנת הפוסקים בסוגי' לח, ב (ואכ"מ), ולדידן שפוסקים כחנניה, הסוגי' מדברת בעיקר בחזרה (כנ"ל בתחלת האות מהראשונים).

והתבארו כללות דברי רבינו כאן¹⁶³.

סמיכה לתנור וכופח

ב. רב אדא בר אהבה ואביי חולקים בסוגי' (שם), אם גם סמיכה לתנור ולכופח שהוסק בגפת ועצים אסורה.

דין חזרה לקראק פאט

ב. ראה לעיל ציון 22 שיש אומרים שמושב הקראק פאט (סיר בישול איטי) שיש בו מקום רק לקדירה אחת, דינו ככופח ואסור להחזיר אליו בשבת גם עם היכר כגו"ק. ומלבד זאת, בפשטות היכר כגו"ק הוא רק כשמומט את החום, ולכן שכבה מועטת של נייר כסף (אלומניום) שיש נוהגים להניח במושב הקראק פאט סביב ותחת קדירת התבשיל אינו מועיל כגו"ק. וכן יש לעיין אם חזרת קדירת התבשיל למושב הקראק פאט היא לא חזרה ל"תוכה" האסורה בשבת גם בכירה הגו"ק, ראה להלן סט"ז (דהאם זה ששולי השפה העליונה של קדירת התבשיל גבוהים מהמושב, זה כמו "שדופני הקדרה בולטין קצת למעלה הכירה", ואי"ז

ולמדנו שלחנניה אין איסור שהייה מע"ש בתבשיל שמבושל כמאב"ד, אפי' בתנור וכופח (הובא כ"ז לעיל ס"ד אות א וציון 14 וש"ס). אבל הוא מודה שיש איסור חזרה בשבת בתבשיל מבושל על תנור וכופח שהוסק בגפת ועצים, לפי החומרות שנאמרו בסוגי' לענין כלים אלו. ולכן יש לפסוק כך בחזרה (אפי') לדידן שמקילים בשהייה כחנניה.

ובטושו"ע ס"ב: "ובתנור אסור להחזיר אפילו הוא גרוף וקטום. והוא הדין לכופח אם הסיקו בגפת ועצים", ע"כ.

הטושו"ע כתבו שאסור להחזיר לתנור אפילו הוא גרוף וקטום, והכוונה בסתם שגם בהוסק בקש וגבבא אסור להחזיר אליו אפילו הוא גו"ק¹⁶². ומ"ש שאסור להחזיר לכופח שהוסק בגפת ועצים, הכוונה בסתם גם אם הכופח הוא גו"ק.

"שהשהה עליו על פי אחד מדרכי ההיתר שנתבארו למעלה", ושלא נטעה שרק בנטל את הקדירה מע"ג כירה אסור להחזירה לתנור (ע"ד המבואר לעיל ס"ד אות טו). וראה עד"ז להלן ציון 259 וש"נ. (162) ראה לעיל ציון 55 אות ד שהטושו"ע קיצרו גם בדיני חזרה לכירה שהוסקה בקש וגבבא.

א. (163) לשון רבינו: "והוא הדין [שאסור להחזיר] לכופח שהסיקוהו בגפת ועצים", ויש ללמוד שלכופח שהוסק בקש וגבבא מותר תמיד להחזיר, גם באינו גו"ק, כסתומת הרמב"ם פ"ג ה"י (ואין מחזירין לעולם אלא בו' ובכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבה), והשו"ע (הובא לשונו בפנים). וזה כפסק פוסקים אלו בשהייה, ראה לעיל ס"ו.

סי"ד, ורבינו ידבר בדין סמיכה לכירה רק להלן ס"כ¹⁶⁷.

חזרת תבשיל שמצטמק ורע לו

ג. "תנור שהסיקוהו אפילו בקש וגבבא, ואפילו הוא גרוף וקטום כו', אסור להחזיר לו הקדרה בשבת כו', ואפילו הוא מצטמק ורע לו. והוא הדין לכופח שהסיקוהו בגפת ועצים. לפי שדינם ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת **בכל ענין**": מבאר שאיסור חזרה בשבת ע"ג כירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק, ולתנור בכל אופן, ולכופח שהוסק בגפת ועצים, הוא גם בתבשיל שמבושל כ"צ ומור"ל.

ופסק זה הוא משמעות הרמב"ם (והראב"ד) (פ"ג ה"י, ראה מגיד משנה ריש ההלכה ד"ה ואין מחזירין¹⁶⁸). ולענין האיסור ע"ג

והפוסקים ורבינו פסקו בדיני שהייה, שסמיכה לכלים הנ"ל אסורה (כאביי) (ראה לעיל ס"ד וס"ו). ועוד פשטות הרמב"ם (פ"ג סוף ה"י) שאיסור סמיכה בחזרה בשבת לכלים הנ"ל הוא בכל תבשיל שיש בו איסור חזרה על גבם¹⁶⁴. וכן פסקו הגמ"ר (פ, א) ורמ"א סוס"ב (ראה ט"ז סקט"ו) שאסור להחזיר בסמיכה לתנור גם הגו"ק (מדברים בחזרה בסמוך לחשכה, ובתבשיל שאסור להושיבו מאיסור חזרה דוקא, עיי"ש).

ותהלה לדוד סקט"ו מקשה שרבינו לא מזכיר כאן שאף סמיכה לתנור אסורה¹⁶⁵ (וממילא גם לכופח שהוסק בגפת ועצים. ודלא כפי שכתב בשהייה, כנ"ל), ע"כ.

וי"ל שזה מרומז בלשון רבינו: "תנור כו' אסור להחזיר לו" כו' (ולא רק: "על גביו"¹⁶⁶). ולא פירט רבינו שסמיכה לתנור אסורה, כיון שדיני תנור בסעיף זה הם בהמשך לדיני כירה שהובאו לעיל

חזרה לתוכה, ראה להלן שם אות ב). ואכ"מ בהיתר הקראק פאט מדין הטמנה. ג. ראה סי' רנד ס"א שלהשהות תבשיל בתוך התנור ומכסה פי התנור וטח בטיט

סביב הכיסוי, מותר תמיד. וראה במ"ש שם ס"ב אות א, לענין שהיית בשר גדי בקדירה בתוך התנור ופיו מכוסה ולא טוח בטיט. 164) בהגהות בית מאיר (לשו"ע ס"א) לומד ברמב"ם באו"א, יובא להלן ציון 278 אות ה. 165) הלכה זו נרמזת בדברי רבינו להלן ס"כ ציון 244 וסכ"א אות ה, עיי"ש. וראה גם צ"צ חוברת מילואים (נדפס

לדעת הרמב"ם. 166) ראה בשנו"ס שבמהדורת פרנקל בענין איסור חזרה בכל אופן לתנור

לדעת הרמב"ם. 167) ראה ע"ז להלן אות ד בביאור הלשון בהמשך הסעיף: "ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת". 168) בסעיף זה מדובר בדיני תנור שבימיהם, ותנור שבימינו דינו ככירה, כמבואר במקומות רבים בהמשך. ובהמשך לפעמים מקצר רבינו בדיני חזרה לתנור שבימיהם, ראה להלן ציונים 319 אות ב, 342. אבל להלן סכ"א אות ה (עיי"ש ציון 296), וסכ"ב אות ב (עיי"ש ציון 337) יזכיר את דין התנור של ימיהם.

168) ראה בשנו"ס שבמהדורת פרנקל בענין איסור חזרה בכל אופן לתנור לדעת הרמב"ם.

169) ראה ע"ז להלן ס"כ ציון 244 וסכ"א אות ה, עיי"ש. וראה גם צ"צ חוברת מילואים (נדפס

לדעת הרמב"ם. 167) בסעיף זה מדובר בדיני תנור שבימיהם, ותנור שבימינו דינו ככירה, כמבואר במקומות רבים בהמשך. ובהמשך לפעמים מקצר רבינו בדיני חזרה לתנור שבימיהם, ראה להלן ציונים 319 אות ב, 342. אבל להלן סכ"א אות ה (עיי"ש ציון 296), וסכ"ב אות ב (עיי"ש ציון 337) יזכיר את דין התנור של ימיהם.

יו, ב ד"ה ומיהא וד"ה ולענין). וכ"מ בהגהת רמ"א ס"א (ע"פ הב"י (עמ' סו ד"ה כתוב בהגהות) שתובא להלן סכ"ד (אות יג)¹⁶⁹. ויש

כירה שאינה גו"ק: תוס' (לו, ב ד"ה חמין), רמב"ן (לו, א ד"ה וגם זה אינו, לח, ב ד"ה וכיון שסמכנו. הובא במגיד משנה שם ריש ההלכה), ר"נ (טו, ב ד"ה ותו,

הנ"ל בתבשיל שמור"ל (כנ"ל בפנים ובציון זה אות א"ב, וראה לעיל ס"ט ששהיית מור"ל מותרת לכו"ע). וכפה"נ מקורם ממשמעות הגמ' לח, ב, כמבואר בר"נ שם. ולדעתם כל זה נכלל בדברי הגמ' לו, ב למ"ד "לשהות תנן": "וכל שכן להחזיר" (שאסור להחזיר לאינה גו"ק).

ויש לעיין בדעתם בטעם שהמשנה לא הזכירה חידוש זה, ראה בזה לעיל סי"ד ציון 57 אות ד"ה ובפנים אות ג בסופה.

ה. לדידן פוסקים כחנניה, ולשיטה זו המשנה אומרת שיש חידוש באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק ולתנור ולכופח שהוסק בגפת ועצים, ביחס לאיסור שהייה בכלים הנ"ל, ראה לעיל בפנים אות א, וסי"ד אות ב. והיה אפ"ל שהחידוש הוא באיסור תבשיל שמבושל כ"צ ומוי"ל. ואין איסור חזרה במור"ל. אבל כמה מהראשונים וכן הרמ"א שהובאו בפנים הם פוסקים כחנניה, ואעפ"כ כתבו שחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק של תבשיל שמור"ל אסורה (ראה גם להלן ציון 170 אות ב(א-ב)).

ורבינו לומד שגם חזרה לתנור ולכופח שהוסק בגפת ועצים אסורה במור"ל (כמשמעות הרמב"ם שצויין בפנים), והרי ל. מ. בפוסקים שיחלקו בין חזרה על גבי כירה שאינה גו"ק לבין חזרה לתנור וכופח במהות התבשיל האסור בחזרה. וראה בב"י (ריש עמ' סו) בשם הר"נ: "דבכל להחזיר בעי גריפה וקטימה, ובתנור וכופח [שהוסק בגפת ועצים] גריפה וקטימה לא מהניא מידי", ע"כ. ומשמע בב"י שזה גם טעם שחזרת תבשיל שמור"ל לתנור ולכופח שהוסק בגפת ועצים אסורה, עיי"ש.

169) א. דיברו בדעת הפוסקים שבפנים ופסקו כן, בית יוסף ריש עמ' סד וריש עמ' סו, מנחת כהן משמרת השבת ש"ב פ"ז, פמ"ג מ"ז סק"י, ראש יוסף לז, ב ד"ה שוב (ועיי"ש לו, ב ד"ה אמר רבא), ביאודה"ג סקכ"ז, תוספת שבת סקכ"ז וסקל"ח, שוה"ג כאן (הוזכר בתהל"ד סק"א), צמח צדק חידושים למשנה פ"ג מ"ב (לט רע"ב. וראה גם צ"צ פסקי דינים עמ' שס, ג ד"ה ופסק רי"ף. וכן צ"צ חוברת מילואים (נדפס תשסט) סי' סה אות ב), משנה ברורה סקל"ו וסקנ"ב, ועוד.

ב. אולי יש לדייק כן גם מהרשב"א (מ, ב ד"ה ומכלל) והר"נ (יט, א ד"ה תנו (הב') בסופו) והשו"ע ס"ה שכתבו שמותר ליתן פנאדי"ש בשבת ע"פ קדירת חמין (דוקא, ולא ע"ג האש עצמה). ובר"נ (שם בהמשך) הובא בב"י (סוף הסי') משמע שמצוי שהפנאדי"ש הוא מור"ל. וראה בנק' זו, להלן ציון זה אות ו. וראה לעיל ציון 57 במה שיש לדון באם הרשב"א סובר שחזרה אסורה במור"ל.

ג. ראה גם תוס' ישנים לו, א בדעת רב. מלחמות (טו, רע"א: "והרי משנתנו" כו') בהבנת הבעה"מ (טו, ב - טז, א. ועד"ז בפנ"י לו, א ד"ה אלא דהשתא).

ד. הרמב"ם (פ"ג ה"ד) והב"י (ראה במ"ש לעיל ס"ט) פוסקים כחכמים דחנניה, ו"לשהות תנן". ולפ"ז המשנה לא אמרה שיש חידוש באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק ולתנור ולכופח שהוסק בגפת ועצים על פני איסור שהייה בכלים אלו, ראה לעיל סי"ד אות ב. ואעפ"כ הם לומדים שהתחדש איסור חזרה לכלים

חזרת מצטמק ורע לו במקום שאין דרכו
להאפות

ו. במ"א סקל"ד: "והר"נ (יט, א ד"ה תנו
(הב') בסופו) כתב וזה לשונו: ואפשר
[ש]דבר שאין דרכו לאפות על גבי כירה
[אלא בתוך התנור], מותר לחממו על גבי
כירה [באיסור חזרה (ראה בהמשך)]
כשמצטמק ורע לו, שהדבר מוכיח שאינו
נעשה [ההושבה] אלא בשביל שיתחמם
[ולא בשביל שיתבשל], עכ"ל [הר"נ]. ודעת
הרב ב"י משמע לאסור" [ראה בדבריו בסוף
הסי'. וכן בשו"ע ס"ה כתב שמותר ליתן
פנאדי"ש בשבת ע"פ קדירת חמין (דוקא,
ולא ע"ג האש עצמה), והפנאדי"ש דרכו
לאפות בתוך התנור ולא ע"ג האש, ומצוי
שהוא מור"ל, ראה ר"נ שם וב"י סוף הסי'.
אבל הפמ"ג למ"א לא הדגיש דיוק זה
בשו"ע (ויש לעיין במחה"ש). והנה דברי
המ"א מוסבים על דברי הרמ"א שמותר
להושיב פנאדי"ש ע"ג כירה גם הגו"ק רק
בחזרה ולא במושיב לכתחילה. והמ"א לא
הזכיר שגם הרמ"א אינו סובר כקולת הר"נ.
ואלא המ"א אינו לומד את הדיוק
שפנאדי"ש סתם הוא גם מור"ל, וצ"ע, ע"כ
מהמ"א. וגם רבינו לא הזכיר את קולת
הר"נ.

ויש להוסיף:

הר"נ לשיטתו שכל איסור חזרה הוא
מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות
ט ואות כז וש"נ), וגם בחזרת מור"ל הוא
נראה כמבשל (ראה לעיל ציון 74 אות ב
וש"נ), וכתב שאפשר שהמקרה המדובר
קל מסתם חזרת מור"ל ומותר ע"ג כירה.
אבל לשיטת המ"א שכל איסור חזרה הוא
מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה
ואות כז וש"נ), וגם בחזרת מור"ל חוששים
לחיתוי (ראה להלן בפנים אות ה), אין

סברא להקל במקרה המדובר רק מפני
שמניחו ע"ג כירה ולא בתוך התנור. וראה
מנורה הטהורה סקי"ב.

ורבינו פוסק שאיסור חזרה באינה גו"ק
הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה
וש"נ), ואיסור מושיב לכתחילה בגו"ק הוא
מפני שנראה כמבשל לכתחילה (ראה
לעיל סי"ד אות כז וש"נ). ויש לעיין בפסקי
רבינו אם יש קולא במקרה המדובר
במושיב לכתחילה ע"ג כירה גו"ק (גם באם
נאמר שבד"כ יש איסור מושיב לכתחילה
במור"ל, ראה בהמשך בפנים וציונים 172-
171).

ואמנם הב"י סוף הסי' אינו סובר את
קולת הר"נ (כנ"ל מהמ"א, וכיצד נאמר
שזה מותר לדעת רבינו). אבל אפשר
ללמוד שהב"י מדבר רק בחזרה ע"ג כירה
שאינה גו"ק, וסובר שגם במקרה המדובר
יש חשש חיתוי (ראה לעיל ציון 74 אות ו
בדעת הב"י בטעם איסור חזרה לכירה
שאינה גו"ק), משא"כ במושיב לכתחילה
ע"ג כירה גו"ק וחשש נראה כמבשל
לכתחילה.

והנה המחבר ס"ה כותב שמותר לתת
פנאדי"ש בשבת ע"פ קדירת חמין "שאין
דרך בישול בכך" (ולא ע"ג האש), ובמקו"א
נראה שרבינו לומד במחבר שבא לבאר
מדוע אין חשש נראה כמבשל לכתחילה,
ראה להלן ציון 588 אות א. והנה
הפנאדי"ש דרכו להיאפות בתוך התנור
ולא ע"ג האש, ומצוי שהוא מור"ל (כנ"ל
ריש אות זו). ואעפ"כ אם היה מחזירו ע"ג
האש עצמה, היה חשש נראה כמבשל
לכתחילה.

[בדגול מרבבה (הגהות למ"א סקל"ג)
לומד בהבנת המחבר הנ"ל, שמתיר גם
מפני קולת הר"נ, ומביא ראיה מדיוק במ"א

חולקים¹⁷⁰.

איסור מושיב לכתחלה במצטמק ורע לו ותהלה לדוד סקי"א מקשה בטעם

שלא הזכיר זאת רבינו כשדיבר לעיל סי"ד בדיני חזרה ע"ג כירה. ובעיקר שהתהל"ד לומד שלר"נ וסייעתו בחזרה בשבת אין

לזה חזרת תבשיל שמבושל כ"צ ומור"ל (ראה גם אג"ט שם סקנ"ב אות ב).

ולהעיר:

(א). התוס' ישנים כתבו במקו"א שיש איסור חזרה במור"ל (ראה לעיל ציון 169 אות ג). וי"ל דשם מדובר לרב שסובר ששהייה אסורה כחכמים דחנניה, עיי"ש, והאג"ט סקנ"ג הנ"ל מחלק בדא"פ שחזרת מור"ל מותרת לסוברים בשהייה כחנניה, ואסורה לסוברים בשהייה כחכמים (ראה פני"ל, ב ד"ה אמנם לענ"ד (הב'), שכתב להיפך), עיי"ש.

(ב). ברא"ש פ"ג סי' י משמע שסובר שיש איסור חזרה בשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל, ראה לעיל ציון 144 אות ג. ואולי זה מרומז באג"ט שם סקמ"ח אות ה"ו. והנה לפמ"ש האג"ט סקנ"ב-ג הנ"ל ששמן למ"ד הנ"ל דומה בדין חזרה למור"ל יוצא שהרא"ש יסבור שיש איסור חזרה במור"ל. וכ"ז אף שהרא"ש פוסק בשהייה כחנניה (טור ס"א). וזה דלא כאג"ט סקנ"ג הנ"ל שמקשה על הר"נ וסובר שהפוסקים כחנניה צריכים לומר שאין איסור חזרה במור"ל.

(ג). באג"ט שם סקמ"ח אות ט משמע, שסברת התוס' ישנים הנ"ל היא, שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, ובשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל אין חשש זה. ועפ"ז סברת האג"ט סקנ"ב-ג הנ"ל, שכיו"ב אין איסור חזרה במור"ל מטעם זה לתוס' ישנים.

אבל דעת רבינו ששמן למ"ד הנ"ל הוא קל ממור"ל בסברת נראה כמבשל, ראה להלן ציון 173 אות ב.

סי' שיח סקכ"ו (לא העיר שזה סותר למ"א כאן סקל"ד, הנ"ל בתחלת דברינו). אבל לגירסת רבינו (להלן בקו"א סקי, יתבאר בסכ"ו אות כט"ל) במ"א סי' שיח הנ"ל, יוצא להיפך משיטת הדגו"מ. וראה גם באור הלכה ס"ג (ד"ה ויזהר) שמעיר על הדגו"מ].

ועוד שהרמ"א שם כותב שאסור להחזיר פנאדי"ש ע"ג כירה גו"ק במושיב לכתחילה, עיי"ש (ראה להלן ציון 276 אות ו וש"נ בדעת הרמ"א בטעם איסור מושיב לכתחילה).

אבל לעיל ריש אות זו נכתב, שנראה במ"א שאינו סובר את הדיוק שפנאדי"ש סתם הוא גם מור"ל, וצ"ע.

ז. מפשטות הפוסקים שהובאו לעיל (ציון זה אות ב, ו), שמדברים בחזרת פנאדי"ש, יש ללמוד שאיסורי חזרה לאינה גו"ק ומושיב לכתחלה לגו"ק ישנם בדבר אפוי כמו בדבר מבושל (כמו שאיסור שהייה ישנו גם בדבר אפוי, ראה סי' רנד ס"ו ואילך).

יש מתירים חזרת מצטמק ורע לו

(170) א. ריטב"א לו, ב ד"ה כללא דמילתא בשם י"א והרא"ה (כתב שבמור"ל אין חשש חיתוי ולא חשש נראה כמבשל), מיוחס לר"נ לח, א ד"ה ולענין פסק וד"ה אמר. המאורות לו, א (וכל שהוא מותר לשהות, מותר להחזיר אפילו בשבת). וכך נוטה אגלי טל מלאכת האופה סקנ"ג. וראה אבני נזר או"ח סי' נט אות ד.

ב. האגלי טל שם מביא שתוס' ישנים לו סוע"ב כתבו, שאין איסור חזרה בשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל, ומשווה

כפי שממשיך רבינו: "ואף שלהשהות מערב שבת לא חששו לחיתוי במצטמק ורע לו" (דוקא). משא"כ לשיטת חנניה וההלכה יש חידוש באיסור חזרה לכלים הנ"ל גם של תבשיל שמוי"ל, כיון שאיסור שהייה בכלים הנ"ל הוא רק בתבשיל שאינו מבושל כמאב"ד (ראה בכ"ז לעיל ס"א אות ב, ס"ד אות א).

ועד"ז סגנון רבינו לעיל סי"ד (אות ד), עיי"ש.

ויתכן שסגנון רבינו קשור לפסק שלו להלן סוס"כ לחוש לאוסרים סמיכה בשבת עצמה לכירה שאינה גו"ק, ונראה שסברתו שבמעשה שנעשה בשבת עצמה חוששים להחמיר כחכמים בשהייה מע"ש, ורק בשהייה מע"ש נוהגים להקל כחנניה, עיי"ש (אות טו). ומרמז רבינו לכך כבר כאן, שכותב את דיני חזרה בשבת, בלשון מתאים לאוסרים שהייה מע"ש.

חילוק בין מוי"ל למור"ל בשום ענין, וגם איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק ישנו בתבשיל שמור"ל¹⁷¹, ומקשה שלא פירש רבינו דין זה¹⁷².

האיסור במצטמק ורע לו הוא חידוש בחזרה ד. "ואפילו הוא מצטמק ורע לו כו'. לפי שדינים ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת בכל ענין כו'. ואף שלהשהות מערב שבת לא חששו לחיתוי במצטמק ורע לו, מכל מקום לענין חזרה בשבת עצמה החמירו יותר": רבינו כותב שישנו חידוש באיסור חזרה לתנור בכל אופן ולכופח שהוסק בגפת ועצים ולכירה שאינה גו"ק, בתבשיל שמור"ל (דוקא).

וסגנון זה מתאים לשיטת חכמים בסוגי ריש כירה, שמבושל כ"צ ומוי"ל אסור גם בשהייה מע"ש בכלים הנ"ל.

לכתחלה ואסור, שלפסקי רבינו מושיב לכתחלה חמור ודאי בפרט זה מחזרה ע"ג אינה גו"ק, שבחזרה לאינה גו"ק פוסק רבינו שאין כלל נראה כמבשל, ראה לעיל ציון 83 אות א). ואי"ז דומה לשמן למ"ד שאין בו בישול כלל, שכותב רבינו במקו"א שאין בו חשש נראה כמבשל לכתחלה ואיסור מושיב לכתחלה, ראה להלן ציון 173 שם.

וראה לעיל ציון 169 אות ו בחשש נראה כמבשל לכתחלה ואיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה בתבשיל שאין דרכו ליאפות שם והוא מור"ל.

ג. רבינו מקצר כיו"ב בדין איסור תוכה במור"ל, ראה להלן ציון 174.

(171) וכ"מ בתוספת שבת סקל"ח, ביאודה"ג סקס"ג, מ"ב סקפ"ט. וראה לעיל ציון 169 אות ו אם אפשר לדייק כן גם בהגהת רמ"א ריש ס"ה.

(172) א. רבינו פוסק שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות כו וש"נ), והנה בר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב') משמע, שגם בחזרת מור"ל הוא נראה כמבשל ולפי"ז יש איסור מושיב לכתחלה במור"ל לפסקי רבינו (הר"נ מדבר שם (בעיקר) באיסור חזרה לאינה גו"ק ואינו מושיב לכתחלה, ראה להלן ציון 206 אות ב, אבל כל שכן שלרבינו במושיב לכתחלה מור"ל אפי' ע"ג כירה גו"ק הוא נראה כמבשל

מקום לענין חזרה בשבת עצמה החמירו יותר": רבינו פוסק בכ"מ (כדברי כמה ראשונים ופוסקים) שאיסור חזרה בשבת כאינה גו"ק של תבשיל שאין בו איסור שהייה הוא מחשש חיתוי, ומוסיף כאן ביאור: "שבחזרה בשבת החמירו ונחששו להיתוי יותר" (אפילו בכל תבשיל), התבאר כ"ז במקו"א¹⁷³.

ולעיל (אות ד) ביארנו שרבינו מדבר כאן לשיטת הפוסקים בשהייה כחכמים. ויוצא שרבינו כותב שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי, גם בשיטה זו. וכ"מ בדברי רבינו להלן ס"כ, יתבאר שם (אות יב"ג ובציונים לשם).

איסור חזרה לתנור הוא מחשש חיתוי ג. רבינו כותב בפנים שאיסור חזרה בתנור ובכופח שהוסק בגפת ועצים הוא מחשש חיתוי, היינו שבכלים אלו חוששים לעולם לחיתוי (דלא כבכירה שהוסקה בקש וגבבא או גפת ועצים והיא גו"ק שאין חוששים לחיתוי), שמפני החום הרב שיש בתנור ובכופח שהוסק בגפת ועצים אינו מסיח דעתו מחום התבשיל וחוששים שיחתה באש המעוטה, ראה לעיל ס"דו בשהייה מע"ש. ואפי' בסמיכה לתנור (ואולי גם לכופח שהוסק בגפת ועצים) חוששים לכו"ע לחיתוי מהטעם הנ"ל, ראה לעיל שם בשהייה מע"ש (וראה עד"ז להלן סט"ז בכ"מ באיסור חזרה לתוך הכירה). וראה בענין חשש חיתוי באיסור חזרה לתנור, ברשב"א וריטב"א דלעיל ציון 74 אות ג, ובדברי רבינו להלן קו"א סק"ד (יתבאר בסכ"א אות ד, עיי"ש ציון 294). והנה בחזרה חוששים לחיתוי בכלים ובאופנים הנ"ל גם בתבשיל שמבושל כ"צ ואפי' מור"ל, שאין בהם חשש חיתוי בשהייה, ראה לעיל בפנים אות ג ואילך.

וזה מדויק בלשון רבינו כאן: "ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת בכל ענין" (ואינו כותב: "על גבה" (ראה במ"ש לעיל אות ב)), היינו כאוסרים סמיכה לכירה, ועיין.

בחזרה בשבת החמירו יותר בחשש חיתוי ה. "ואפילו הוא מצטמק ורע לו כו'. לפי שדינם ככירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גרופה וקטומה שאסור להחזיר לה בשבת בכל ענין, גזרה שמא יחתה בגחלים. ואף שלהשהות מערב שבת לא חששו לחיתוי במצטמק ורע לו, מכל

173 א. ראה לעיל סי"ד אות ה ואילך.

יש אומרים שאיסור חזרת מצטמק ורע לו הוא מפני שנראה כמבשל ב. לסוברים שכל איסור חזרה בשבת הוא מחשש נראה כמבשל (הרשב"א וסייעתו, ראה לעיל סי"ד אות ט), איסור חזרה בכל תבשיל אפילו מור"ל הוא מפני שגם בחזרת מור"ל הוא נראה כמבשל, כ"מ בר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב'), עיי"ש. וראה לעיל סי"ד אות כח שכותב רבינו במהדור"ב להל' הטמנה, שבשמן למ"ד שאין בו משום בישול כלל, יש חשש חיתוי ואין חשש נראה כמבשל (וע"כ אין בו איסור מושיב לכתחילה). כיון שחשש נראה כמבשל הוא שנראה כמבשל לכתחלה תבשיל שאינו מבושל כ"צ, ובשמן למ"ד הנ"ל אין חשש זה כיון שמותר לבשלו, ע"כ. אבל במור"ל יש חשש זה כנ"ל מהר"נ, כיון שמור"ל הוא תבשיל שהיה בו איסור בישול. ודלא כאגלי טל דלעיל ציון 170 אות ב שמשווה ביניהם.

למעשה הרשב"א בשו"ת ח"ד סי' רפג וח"ז סי' שדמ סובר שתנורים שלנו דינם כתנורים של ימיהם גם בשהייה מע"ש).

וראה להלן ציון 319 אות ח בסופה בדין חזרה לתנור במקום שאין היסור"ל לסברא שאיסורו (רק) מפני שנראה כמבשל (שיתכן שמותר כל שמניח במקום שהתבשיל לא יגיע שם ליסור"ל בו).

ה. י"ל: רבינו נוקט כאן שהאיסור מפני חשש חיתוי (דוקא), כיון שמדבר גם לענין איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק (ואינו מושיב לכתחלה), וזוה לדעתו אינו נראה כמבשל, ראה לעיל סי"ד אות י וציון 83 אות א, אבל לענין איסור חזרה לתנור וכופח שהוסק בגפת ועצים (שישנו גם בגו"ק), רבינו יכול לסבור שיש חשש חיתוי (כמו טעם איסור שהייה בתנור וכופח, ראה לעיל ס"דו) אבל גם חשש נראה כמבשל (כדעת הפוסקים שבציון זה לעיל אות ד), והרי קשה לחלק בין שני הטעמים לאיסור תנור שהם מאותו סיבה של החום הרב (כנ"ל בציון זה), ובפרט שרבינו סובר חשש נראה כמבשל בטעם איסור מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות כו"ז). ועפ"ז מובן שיש סברא להלן סט"ז (גם לשיטת רבינו), שבחזרה לתוך הכירה יש חשש נראה כמבשל מפני החום הרב, עיי"ש.

וי"ל שזה משום הטעמים שהובאו לעיל סי"ד אות ו-ח לאיסור חזרת כל תבשיל ע"ג כירה שאינה גו"ק, שבחזרה התבשיל הצטנן וצריך יותר לחימום ולחיתוי או שבשעת החזרה חוששים ביותר שיחתה, וכ"ה בחזרה לתנור ולכופח באופנים הנ"ל. וראה להלן ציון 319 אות ח ואילך בדין חזרה לתנור במקום שאין היסור"ל לסברא שאיסורו מחשש חיתוי.

יש אומרים שהוא מחשש נראה כמבשל ד. לסוברים שאיסור חזרה בשבת הוא מחשש נראה כמבשל (הרשב"א וסייעתו, כנ"ל ציון זה אות ב), איסור חזרה לתנור בכל אופן ולכופח שהוסק בגפת ועצים וגו"ק (ואפילו בסמיכה להם, ראה לעיל בפנים), הוא בפשטות מפני שבכ"ז הוא נראה כמבשל (ראה פני יהושע לז, א ד"ה בא"ד אבל בהחזרה), שמפני שהחום רב בכלים אלו (ראה לעיל ס"דו), לכך הוא נראה כמבשל גם באופנים שבכירה הוא אינו נראה כמבשל (ראה ער"ז להלן סט"ז אות ו מדברי הרמב"ן ועוד, בטעם איסור תוכה בכירה). [וראה לעיל ציון 74 אות ג בדברי הרשב"א והריטב"א בטעם איסור תנור, וצ"ע].

ויתכן שגם לשיטה זו שייכת הסברא שתנורים שלנו דינם בחזרה ככירה, כיון שפתחם מהצד (ראה להלן ציון 232. אבל

טז. וכל זה כשמחזיר הקדרה על גבי פי הכירה מלמעלה, שדופני הקדרה בולטין קצת למעלה ס. מ"א מדופני הכירה, אבל להחזירה לתוך הכירה ממש, והוא הדין לתוך התנורים שלנו, אסור בכל ענין, אע"פ שהוסקו בקש ונבכא וננרפו ונקטמו ואותה הקדרה עודה בידו והיה דעתו להחזירה:
יז. "ואותן כירות שאין להן תוך וחלל, אלא הן פשוטות ע. ריא"ז ותוכן וגבן אחד, מותר להחזיר להן:

א. סעיף טז: "וכל זה כשמחזיר הקדרה על גבי פי הכירה אבל לתוך הכירה אסור להחזיר גם בתנאי חזרה הנ"ל.
מקור איסור חזרה לתוך הכירה בגמ' לז, א. טוש"ע ס"ב¹⁷⁴.

הגדרת על גבה ותוכה: כשרק חלק מהקדירה נמצא בתוך הכירה

ב. "וכל זה כשמחזיר הקדרה על גבי פי הכירה מלמעלה, שדופני הקדרה בולטין קצת למעלה מדופני הכירה,

א. סעיף טז: "וכל זה כשמחזיר הקדרה על גבי פי הכירה מלמעלה כו', אבל להחזירה לתוך הכירה כו', אסור בכל ענין, אע"פ שהוסקו בקש וגבכא וננרפו ונקטמו ואותה הקדרה עודה בידו והיה דעתו להחזירה": חוזר לנפסק לעיל ריש סי"ד שמותר להחזיר בתנאי חזרה על גבי כירה שהוסקה בקש ובגבכא או שהוסקה בגפת ועצים והיא גו"ק, ומבאר בסעיף זה שכל זה על גבי

גם איסור חזרה לתוך כירה גו"ק ישנו בתבשיל שמור"ל. ויש ללמוד כן ברמב"ם פ"ג ה"י: "ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה", והמגיד משנה כתב שהלשון "לעולם" מרמז שמדבר גם בתבשיל שמור"ל, והבי' (עמ' סב) כתב שהלשון "על גבי" ממעט חזרה לתוך כירה גו"ק (יובא להלן אות ט). וכן סתימת הרמב"ן (לז, א סוד"ה וגם זה אינו, לח, ב ד"ה וכיון שסמכנו), תוספת שבת (סקכ"ו וסקל"ח) ותהל"ד (סקי"א). ורבינו קיצר (כפי שקיצר בדין מושיב לכתחילה מור"ל, ראה לעיל סט"ו אות ג בסופה).

[ראה להלן ציון 186 שאין קולא בחזרה לתוך הכירה והתנור שלנו כשמחזיר ע"ג

174) שהיית קדירה מע"ש מותרת בתוך כירה גו"ק (גם תבשיל האסור בשהייה ע"ג כירה שאינה גו"ק), ראה לעיל ס"ה אות ו, ואיסור תוכה התחדש בחזרה בשבת.

איסור תוכה הוא בתבשיל מבושל כל צרכו וגם מצטמק ורע לו

ולסוברים וכן הלכה שיש בישול דאורייתא בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, איסור חזרה דרבנן לתוך הכירה בשבת נאמר בתבשיל שמבושל כ"צ, ע"ד המבואר להלן סי"ח אות א.

ולפוסקים ורבינו שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא אף בתבשיל שמור"ל (ראה לעיל סט"ו אות ג), בפשטות

(וכ"כ לעיל ס"ה (אות ט) בענין חזרה לתנור שבימיהם ואין היסור"ל שם (שדינה כחזרה לכירה): "בתוך התנור ממש כו' אסור ליתן שם בשבת"¹⁷⁵.

אם הקדירה מונחת בתוך הכירה אבל לא על הקרקע

ג. והנה הפמ"ג מבאר (וכ"כ עוד פוסקים) שבדברי המ"א יש קולא נוספת: באם כל הקדירה בתוך הכירה ותלויה שם, זה נקרא עדיין שמונחת על גבה, ורק כשהיא מונחת על קרקע הכירה זה נקרא בתוכה. והפמ"ג כתב שהלבוש ס"ב לא מקיל כן [להבנת הא"ר סקכ"ב, שהלבוש מקיל כששולי הקדירה הם בתוך הכירה].

אכן משמעות רבינו שרק אם "דופני הקדרה בולטין קצת למעלה מדופני הכירה" זה נקרא שמונחת על גבה, ו"להחזירה לתוך הכירה ממש כו', אסור בכל ענין" (גם אם אינה מונחת ע"ג הקרקע). דלא כהבנת הפמ"ג במ"א.

ויש לבאר את הבנת רבינו במ"א, בהקדים ביאור המחצית השקל בדברי המ"א – "תלה הקדירה לתוך אויר הכירה", והמחה"ש מבאר שהקדירה צרה למטה ורחבה למעלה, וחלק התחתון נכנס לתוך הכירה וחלק העליון נשאר מעליה, וכך הקדירה תולה באויר, ע"כ.

אבל להחזירה לתוך הכירה ממש כו', אסור בכל ענין": הפוסקים דנים אם כל שנותן את שולי הקדירה בתוך הכירה זה נקרא שמחזיר לתוכה ואסור, או רק כשנותן את כל הקדירה בתוך הכירה זה חזרה לתוכה האסורה. ראה ב"י וב"ח (עמ' סו בדברי רש"י והטור).

ובמ"א סקכ"ב: "מדסתם הרב ב"י [בשו"ע ולא פירט כדברי הטור: "ודוקא על גבה, כגון על שפתה או על כסוי שעל הללה כו', אבל לתוך חלל הכירה כו' אסור"], שמע מינה דסבירא ליה דאפילו תלה הקדירה לתוך אויר הכירה שרי, דלא מקרי תוכה אלא כשיושב למטה בקרקעית הכירה. וכן כתב ב"ח, ע"כ. למדנו שהשו"ע והב"ח והמ"א פוסקים שרק כשנותן את כל הקדירה בתוך הכירה, זה חזרה לתוכה האסורה.

ואלו דברי רבנו כאן: "וכל זה כשמחזיר הקדרה על גבי פי הכירה מלמעלה, שדופני הקדרה בולטין קצת למעלה מדופני הכירה, אבל להחזירה לתוך הכירה ממש כו', אסור בכל ענין". כלומר, מתחיל עם הלשון דלעיל ריש ס"א (ע"פ הטושו"ע שם), שנתינה סתם ע"ג הכירה היא "על פי הכירה למעלה", אכן מבאר שאם "קצת" מדופני הקדירה יוצא למעלה מדופני הכירה זה בכלל מונחת "על גבה", ורק אם היא בתוך הכירה "ממש" (כולה) זה נקרא שמונחת בתוכה

וראה להלן ציון 185 אות ב בטעם איסור תוכה בתבשיל שמבושל כ"צ ואפי' מור"ל.

(175) ראה גם להלן ציון 184, סכ"ז אות לה.

קדרה (כמו במושיב לכתחלה ע"ג כירה). ועפ"ז יש ללמוד מכל שכן שיש איסור תוכה במור"ל, שהרי אפילו מושיב לכתחלה אסור במור"ל (ראה לעיל סט"ו אות ג בסופה). וראה עד"ז להלן ציון 195 אות ג.

חזרה לתוך הכירה בכל אופן הוא מחשש חיתוי (ראה מחצית השקל סקל"ה ד"ה וצ"ע דהר"ג, בשיטת הב"י, יבואר להלן סי"ט אות ו וציון 237).

וביאר הטעם שבחזרה לתוך הכירה חוששים לעולם לחיתוי: ברש"י (לו, א): "לא שנו שריותא דמתני' [של חזרה לגו"ק], אלא על גבה דלא נפיש הבלא כולי האי, אבל תוכה אסור"¹⁷⁸. וראה גם להלן (אות 1) מהירושלמי שהובא ברמב"ן, ובכ"י סוף הסי' בהבנת הכלבו.

ונבאר שבחזרה לתוך הכירה יש חשש חיתוי מיוחד, מפני החום הרב. בדומה לחשש חיתוי המיוחד בחזרה לתנור (שבימיהם) שחומו רב ולעולם אינו מסיח דעתו מחימום התבשיל (ראה לעיל ציון 173 אות 179^א).

ה. והנה מבואר במקו"א שדעת המ"א שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק הם מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה, כו וש"ג), ומסתבר שכיו"ב לדעתו איסור חזרה לתוך כירה גו"ק הוא מחשש חיתוי (וראה במה שמבארים עפ"ז במ"א, להלן סי"ט אות ו).

ברש"י באו"א, וראה גם להלן ציון 184, ואכמ"ל.

(179) אכן חזרה לתוכה אינה חמורה כחזרה לתנור, שחזרה לתוך כירה גו"ק מותרת בשהייה מע"ש, ראה לעיל ס"ה אות ו, וחזרה לתנור אסורה בכל אופן גם בשהייה (בתבשיל האסור בשהייה), ראה לעיל ס"ד"ה. וראה גם להלן אות יא בסופה וציון 196.

וי"ל שרבינו למד שכוונת המ"א לחלק בין מקרה שמקצת הקדירה יוצא מעל הכירה (ובאופן זה היא מונחת "על גבה"), ואז הקדירה יכולה להיות תלויה באוויר, לבין מקרה שכל הקדירה בתוך הכירה (ובאופן זה יש תמיד איסור תוכה) ובהכרח שהקדירה יושבת על תחתית הכירה (על קרקע הכירה או על כסא שבקרקע הכירה (ראה לעיל סי"ב בתחלתו)¹⁷⁶.

טעמי איסור תוכה:

ד. "אבל להחזירה לתוך הכירה ממש כו', אסור בכל ענין, אע"פ כו' ונגרפו ונקטמו ואותה הקדרה עודה בידו והיה דעתו להחזירה"¹⁷⁷: רבינו סותם כאן ואינו מבאר טעם איסור תוכה (דלא כפי שביאר בסי"ד-טו את טעמי שאר פרטי איסור חזרה). ויש לבאר ובהקדים טעמי איסור תוכה:

יש אומרים שהוא מחשש חיתוי ומפני החום הרב שבתוך הכירה

לסוברים שהן איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק והן איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק הם מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה, כו, וש"ג), פשוט שכיו"ב איסור

(176) ראה עוד להלן ציונים 181 אות ב, 186.

(177) ראה לעיל ציון 128.

(178) לרש"י איסור תוכה הוא משום הטמנה, עיי"ש בהמשך, ורמב"ן (על הרש"י, ולעיל לו, ב ד"ה ור"ח ז"ל), חי' הר"נ (על הרש"י) וחתם סופר (לו, ב ד"ה עליה תבשיל) הקשו בדעתו, מדוע חזרה לתוכה אסורה משום הטמנה (חדשה) יותר מאשר חזרה על גבה. וראש יוסף פי'

בשבת (וכ"מ בתוספת שבת סק"ו). [וכיו"ב טעם איסור חזרה לתוך הכירה בסמוך לחשכה¹⁸⁰, שחוששים שזה יביא שיחתה בסמוך למעשה החזרה, כולל בתחלת חשכה]. ע"ד המבואר לעיל סי"ד (אות ח, כו) בטעם חשש חיתוי בחזרה בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק, ובמושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק [וגם בסמוך לחשכה], עיי"ש.

והמ"א סובר שחשש חיתוי זה בחזרה לתוך הכירה, ישנו גם כשמחזיר לתוך הכירה ואין היסו"ל שם. כפי שהמ"א סובר שהחשש חיתוי בחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק (ובמושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק) ישנו גם באין היסו"ל שם (ראה בהרחבה במדובר בקטע זה, להלן סכ"א אות יד)¹⁸¹.

לתוכה חוששים ביותר לחיתוי (עם כוונה להבעיר) הוא מפני שהקדירה יושבת ע"ג הגחלים.

ובהשקפה ראשונה ביאור זה מתאים להבנת הפמ"ג במ"א (ראה לעיל בפנים אות ג), שאיסור תוכה הוא רק כשהקדירה יושבת ע"ג הגחלים. אכן רבינו אינו סובר כן (ראה בפנים שם).

אבל באמת קשה לומר ביאור זה להלכה, לכו"ע. דלפ"ז צ"ל איסור להחזיר ע"ג גחלים עצמם (גם בלא כירה) אפי' גו"ק, ולא מצאנו כן. וכן מרומז במ"א הנ"ל: "דלא מקרי תוכה אלא כשיושב למטה בקרקעית הכירה" (היינו שהאיסור גם מפני שהקדירה מוקפת בדפנות הכירה). וגם ההלכה דלהלן סי"ז מהמ"א (ראה בפנים באות יד) שמותר להחזיר ע"ג כירה פשוטה ואין בזה איסור תוכה, היא מדברת בסתם כשיש חור בכירה והקדירה נוגעת בגחלים. וגם אנו מחזירים קדירה ע"ג האש

אכן מדייק רבינו להלן סכ"א (אות י"א, יג) שהמ"א סובר (בפי' הרמ"א) שחזרה לתוכה אסורה גם באין היסו"ל שם. וא"כ א"א לומר בדעת המ"א שהחשש חיתוי המיוחד בחזרה לתוכה הוא מפני חומה הרב. (ובפרט שחזרה ע"ג ובסמיכה לתנור שבימיהם האסורה בכל אופן מפני החום (כנ"ל אות ד וש"ס), מותרת לדעת המ"א באין היסו"ל שם, ואפי' אם אין היסו"ל רק במקום שמניח (ראה להלן סכ"א אות ח, וציון 294 אות ב"ג)).

או מפני המעשה רב בחזרה לתוך הכירה אלא י"ל בדעת המ"א, שהחשש חיתוי המיוחד בחזרה לתוך הכירה הוא מפני שחוששים שמעשה החזרה לתוכה (שהוא מעשה רב) יגרום שיחתה בשעת החזרה

(180) ראה להלן סכ"ב אות ד שלטוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה יש בזמן זה גם איסור תוכה.

(181) א. ראה לעיל סי"ד אות ו באו"א מהסה"י לר"ת, שהחשש חיתוי בחזרה הוא מפני שהתבשיל הצטנן (וצריך יותר לחימום ולחיתוי). היינו שאינו סובר שמעשה החזרה עצמו גורם שיחתה בשעת החזרה. וא"כ בטעם איסור חזרה לתוך כירה גו"ק נאמר לדעתנו שהוא מפני החום הרב שיש בתוך הכירה ואינו מסיח דעתו, כסברא שהובאה בפנים אות ד.

ב. בהשלמה ומאורות בסוגי' (ד"ה כללא): "בתוכה אסור אע"פ שגרוף וקטום, מפני שמטלטל הגחלים, ולא משום הבערה וכיבוי דדבר שאין מתכוין הוא, או שמא יתכוין להבעיר", וכ"ה במאירי לו, א (ד"ה כבר ביארנו), כלבו סי' לא (בט"ס), ארחות חיים הל' שבת סי' ע. ופשטות דבריהם שגם הטעם השני, שבחזרה

שמפרש טעמא כו' מפני שאין רשאי להכניס קדרתו בשבת במקום שאין היד שולטת בו מפני רוב החמימות". הובא בריטב"א (לו, א ד"ה ת"ש דאמר), ובמיוחס לר"נ (לו, א ד"ה אי אמרת)¹⁸³.

למדנו שהחומרא בתוך הכירה היא שהחום הרב שישנו בתוך הכירה גורם שבחזרתו לשם הוא נראה כמבשל, גם באופן שע"ג הכירה הוא אינו נראה כמבשל (ראה עד"ז במקו"א (לעיל ציון 173 אות ד) לענין איסור חזרה לתנור)¹⁸⁴.

ז. והנה, שיטת הבעה"מ ופסק רבינו שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק (ולתנור בכל אופן) הוא מחשש חיתוי, ואיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה

יש אומרים שהוא מחשש נראה כמבשל מפני החום הרב שם

ן. אמנם לסוברים שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה הם מפני שנראה כמבשל (לכתחלה) (ראה לעיל סי"ד אות ט, כו), פשוט שכיו"ב איסור חזרה לתוך כירה גו"ק ובתנאי חזרה הוא מפני שנראה כמבשל (לכתחלה)¹⁸²) (ראה גם חי' גור אריה למהר"ל לו, א ד"ה בשלמא, פני יהושע שם ד"ה בא"ד אבל בהחזרה, ד"ה בגמרא איבעיא).

וביאור הטעם שבחזרה לתוך הכירה הוא לעולם נראה כמבשל (לכתחלה): ברמב"ן (לו, א ד"ה ומיהו פירושא, ואילף): "דחמור תוכה משום דנפיש הבלא והוי נ"א: ונראה] כמבשל בשבת, ואע"פ שגרוף וקטום כו'. ומצאתי בירושלמי (פ"ג ה"א)

ויש להעיר: הציון לרשב"א ולר"נ הוא כפה"נ לדבריהם בכ"מ שאיסורי חזרה בכלל הם מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט ואות כו וש"נ), ול. מ. שידברו בטעם איסור תוכה בפרט.

ואולי הציון לר"נ הוא לדברי המיוחס לר"נ (שצויינו בפנים) שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל (ראה במצויין לעיל ציון 183 בש"י המיוחס לר"נ בטעם איסורי חזרה). אכן המיוחס לר"נ מזכיר בטעם החומרא בחזרה לתוכה: "דתוכה כיון דנפיש הבלא מיחזי כמאן דמבשל בשבת, והרי הוא כמי שמניחה ע"ג גחלים ממש" (שאינם גו"ק. כפי שהובא בפנים). ודברי המ"ב בטעם החומרא "שהוא מעמיד לתוכה כדרך שמבשלין בה תדיר", הם כפה"נ דברי עצמו.

המכוסה בבלעך, ואומרים שהאש כקטומה, ולא מדגישים שההיתר הוא דוקא מפני שהבלעך מועיל יותר מקטומה כיון שעל ידו הקדירה אינה נוגעת באש.

182) שנראה שמושיב תבשיל שאינו מבושל כ"צ ומושיבו בתוך הכירה בכדי לבשלו בישול ראשון, ראה לעיל סי"ד אות כו.

183) עוד בשיטת הרמב"ן בטעמי פרטי איסור חזרה, ראה לעיל ציון 136 אות ד, ולהלן ציון 319 בסופו. ובשיטת הריטב"א, ראה לעיל סי"ד אות ט וש"נ. ובשיטת המיוחס לר"נ, ראה לעיל ציונים 62, 74 אות ד, 83 אות ג.

184) במשנה ברורה סקנ"ח: "אבל לתוכה אסור, דכיון שהוא מעמיד לתוכה כדרך שמבשלין בה תדיר נראה כמבשל [רשב"א ור"ן]".

וגם צ"ע שבמ"ב סקנ"ז כתב: "ואפילו אם תלה הקדירה לתוך אויר הכירה וקצת דפנותיה בולטין מלמעלה, כדרך הקדירה שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה, גם כן בכלל על גבה הוי" (ראה לעיל אות ג בסופה), ומדוע כותב בסקנ"ח (כנ"ל) שדוקא חזרה לתוכה היא "כדרך שמבשלין בה תדיר". וראה גם במה שנקשה להלן ציון 202.

ובאמת לשון רש"י ריש פרקין: "כירה - עשויה כעין קדירה ונותנין קדירה לתוכה", ואולי נלמד שסתם נתינה היא לתוך הכירה. וזה יובן בעיקר לדברי רש"י בהמשך, שמפרש את המשנה כמ"ד "לשהות תנן" (רש"י ד"ה בית שמאי: "אחר שגרפה", ראה בגמ' לו, רע"א שלמ"ד "להחזיר תנן" מדובר בקטע זה במשנה בשהייה של אינה גרופה, וראה ראש יוסף לו, ב ד"ה בית שמאי, ד"ה בפירוש רש"י בד"ה בית) וצל"ח לו, א ד"ה ובזה תירצתי)). ולכן רש"י יכול לפרש בריש המשנה שמדובר בנתינה לתוכה, והמשנה אומרת שזה מותר בהוסקה בקש וגבבא או בגפת ועצים וגו', כיון שבשהייה מע"ש אין איסור תוכה (כנ"ל, וראה ברש"י לו, רע"א שאין אפילו הוא אמינא שאסור להשהות בתוך כירה שהוסקה בגפת ועצים וגו').

אבל אפשר לפרש ברש"י באו"א, שמדבר בנתינה לתוכה שהיא עדיין בכלל "על גבה", ואין זה דין תוכה. ראה ב"י (עמ' סב) שפשטות הגמ' "משמע, דכששולי הקדרה [בלבד] מונחים על דפנות הכירה [מבפנים] (ראה מחצית השקל סקכ"ב)) וממלאים את חללה מיקרי 'על גבה', וכשהקדרה כולה בתוך חלל הכירה ויושבת על קרקעית הכירה מיקרי

אם בישול רגיל היה בקדירה על גבי הכירה או בתוכה

ויש לעיין בדבריו הנ"ל:

לשון הטושו"ע ריש הסימן: "כירה שהיא עשויה כקדירה ושופתין על פיה קדרה למעלה". ובביאור הגר"א סק"ב: "על פיה כו' למעלה. לשון הטור, משום דתנן 'אף מחזירין'. כלומר: הטושו"ע מדברים בשהייה, והיו יכולים לומר שמשמים את הקדירה בתוך הכירה (ראה לעיל ס"ה אות ו), אלא הטושו"ע נוקטים שבמקרה רגיל נותנים את הקדירה ע"ג הכירה למעלה. ולמדו זאת מלשון המשנה בסתם: "ובית הלל אומרים אף מחזירין", ולהחזיר בשבת לתוכה אסור, ומוכרח שנתינה סתם היא על גבי הכירה, ע"כ.

[כיו"ב יש לפרש את תחלת המשנה: "כירה שהסיקה בקש וגבבא נותנין עליה תבשיל, בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרופו או עד שיתן את האפר", והנה לסוברים "לשהות תנן", זה מותר גם בתוך הכירה (כנ"ל), ונפרש שזה שהמשנה כותבת בסתם: "עליה" - על גבה, מפני שבמקרה רגיל הוא מניח ע"ג הכירה. (אבל לסוברים "להחזיר תנן", זה אסור לדעת רבינו בתוך הכירה, ראה להלן אות ט. ובכל אופן לפי הנ"ל יש ליישב קו' הצ"ח ריש פרקין)].

ועפ"ז צ"ב הבנת המ"ב הנ"ל שחזרה לתוכה היא במיוחד "כדרך שמבשלין בה תדיר" (וזה טעם איסור תוכה אפילו בגו"ק), ולכאור' אין זה משמעות הטושו"ע.

[והטושו"ע מביאים בהמשך ס"א, שבשהייה הקדירה יושבת על כסא של ברזל או ע"ג אבנים (ולכן אינה נוגעת בגחלים), ולא כתבו שהקדירה נמצאת (כולה) בתוך הכירה (וראה במ"ש לעיל ס"י אות ג בלשון רבינו בזה)].

רבינו אם יש איסור תוכה במקום שאין היסור^ל, ויבואר שהספק הוא אם איסור תוכה הוא מפני המעשה רב שיש בחזרה לתוכה והוא עצמו מביא חשש חיתוי, ואז יש איסור גם במקום שאין היסור^ל (כדעת המ"א, כנ"ל אות ה), או שאיסור תוכה הוא מפני שיש חום רב בתוך הכירה, ולכן חוששים לחיתוי או לנראה כמבשל (כנ"ל אות ד, ו), ואז אין איסור זה במקום שאין היסור^ל (ראה להלן סכ"א אות טו)¹⁸⁵.

איסור תוכה בתנורים שלנו ח. "אבל להחזירה לתוך הכירה ממש, וחוא הדין לתוך התנורים שלנו, אסור בכל ענין": בכמה מקומות מבואר

לעיל סי"ד אות ה, כו, וש"ט, ויש לברר את דעתם בטעם איסור תוכה (בגו"ק ואינו מושב לכתחלה).

רבינו אינו מכריע בטעמי איסור חזרה ויש לומר שזה הטעם שרבינו סותם כאן ואינו מבאר טעם איסור תוכה, מפני שיש מקום לכמה אופנים בטעם איסור תוכה (כנ"ל אות ד-ו), ולומד רבינו שאין הכרעה בזה. כמו שיבואר במקו"א שמקורו מדברי הרמ"א, שהביא שתי דעות אם בנטלה משחשכה יש איסור תוכה ולא הכריע, והמחלוקת תלויה בפשטות בטעמי איסור תוכה (ראה להלן סי"ט אות ה-ז). ועפ"ז יבואר עוד במקו"א הספק של

185) א. ראה עוד בטעם איסור תוכה לשיטת רבינו, להלן בפנים אות ח, יא, יד. וראה לעיל ציון 17 אות ב בטעם שבשהייה מע"ש אין איסור תוכה, לפי הצדדים בטעם איסור תוכה בחזרה בשבת. וראה לעיל ציון 137 אות ה, שהסברא שבכירה הגרופה וכן שבכירה שהוסקה בקש וגבבא יועיל חיתוי, היא חידוש (ורק בתנור מצאנו זאת). עיי"ש, ולכן צ"ע בסברא שאיסור חזרה לתוך הכירה הגרופה ושהוסקה בקש וגבבא (כדלהלן בפנים אות ט ואילך) הוא מחשש חיתוי. וראה לעיל ציון 173 אות ה, שהסברא שאיסור תוכה בכירה היא מפני שנראה כמבשל, שייכת גם לרבינו שנוקט שאיסור תנור הוא מחשש חיתוי, עיי"ש. וראה להלן ציונים 415 אות ג, 450 אות ב שע"פ הצדדים בטעם איסור תוכה, יש לדון בטעם היתר חזרת תבשיל חי לתוך הכירה והתנור בסמוך לחשכה, עיי"ש.

ב. ראה לעיל ציון 174 שאיסור תוכה נאמר בתבשיל שמבושל כ"צ ואפי' מור"ל.

לתוכה, וכך הם דברי רש"י בריש פרקין (בפשטות הכוונה לרש"י לז רע"א). ועפ"ז י"ל שכוונת רש"י הא' בסתם שרק שולי הקדירה הם בתוך הכירה (ומתורץ קושיית ראש יוסף לז, א ד"ה לא שנו). וראה לעיל ציון 178 בגדר איסור תוכה בחזרה לשיטת רש"י.

ובב"ח (עמ' סב) נראה שלומד בשי' רש"י והטור שאכן גם כששולי הקדירה הם בתוך הכירה זה נקרא שמונחת "על גבה", אבל הדרך היתה להעמיד את הקדירה כשגם שוליה מעל הכירה (כסתם לשון רש"י לז, סוע"א). וצ"ע כיצד יפרש ברש"י ריש פרקין.

ויש לעיין בפיה"מ לרמב"ם מהדורת קאפח רפ"ג בעיור הרמב"ם, אם לדעתו חזרה סתם היא ע"ג הכירה או בתוכה, עיי"ש. ובפי' רבינו יהונתן (הובא במלאכת שלמה) וכן בריטב"א ומיוחס לר"נ רפ"ג: "כירה כו' ופעמים שנותנין בתוכה ופעמים שנותנין על גבה".

רואים שגם בתנורים שלנו יש איסור תוכה (שרק בנטלה משחשכה יש מקילים להחזיר לתוך התנור שלנו), עיי"ש. וכ"כ הט"ז סק"ג (באמצעו). [וכן מובא פסק זה להלן סי"ט (אות ב, עיי"ש ציונים 214 אות א, 225), סכ"א (אות יג, עיי"ש ציון 528)].

וצריך לומר בביאור הדבר, שטעם איסור תוכה בכירה הוא שמעשה החזרה לתוך הכירה הוא מעשה רב וזה גורם שיחזרה בשעת החזרה (ראה לעיל אות ה, ז), וטעם זה ישנו גם במחזיר לתוך תנורים שלנו.

או שאיסור תוכה הוא אכן מפני שהחום רב בתוך הכירה (וזה גורם חשש חיתוי או חשש נראה כמבשל) (ראה לעיל אות ד, וז), ותנורים שלנו שפתחם מהצד יתכן שאין בהם את החום שגורם איסור תוכה. כפי שאין בהם איסור חזרה לתנור הגו"ק מטעם זה (ראה להלן ציון 232).

אמנם מהמ"א סקל"ה בהבנת הרמ"א ס"ה (יובאו להלן סי"ט אות ג, וראה שם בציון 233)

שתנורים שלנו דינם שווה לכירה לכל דבר (ראה לעיל ס"ז בהלכות שהייה, ולהלן ציון 232 ושי"ב בהלכות חזרה). ומדברים בכל זה לקולא, שאין דינם כתנור של ימיהם שאסור להחזיר אליו גם בגו"ק וגם בסמיכה. ולכן יש לעיין במדובר כאן, שמלמד שאסור להחזיר לתנורים שלנו כיון שדינם ככירה, והרי אם היה דינם כתנורים של ימיהם היה אסור להחזיר לתוכם במכל שכן.

ויש ללמוד שרבינו מוציא כאן מסברא, שתנורים שלנו אמורים להיות קלים מכירה לענין איסור תוכה, כיון שאיסור תוכה הוא מפני שהחום רב בתוך הכירה (וזה גורם חשש חיתוי או חשש נראה כמבשל) (ראה לעיל אות ד, וז), ותנורים שלנו שפתחם מהצד יתכן שאין בהם את החום שגורם איסור תוכה. כפי שאין בהם איסור חזרה לתנור הגו"ק מטעם זה (ראה להלן ציון 232).

אמנם מהמ"א סקל"ה בהבנת הרמ"א ס"ה (יובאו להלן סי"ט אות ג, וראה שם בציון 233)

היינו בתבשיל שאין בו איסור שהייה. ויש לבאר זאת ע"פ טעמי איסור תוכה שהובאו בפנים כאן:

לסברות שטעם איסור תוכה הוא מחשש חיתוי, י"ל שבשעת החזרה בשבת חוששים לחיתוי בכל תבשיל, ראה לעיל סי"ד אות ח וכן ציון 173 אות ג. ולסברא שטעם איסור תוכה הוא שהחום הרב בתוך הכירה גורם שנראה כמבשל, י"ל שמפני החום הרב הוא נראה כמבשל בכל תבשיל, ראה ציון הנ"ל אות ב, ד.

186) סתימת דברי רבינו כאן ("אבל להחזירה כו' לתוך התנורים שלנו, אסור בכל ענין"), שחזרה לתוך תנורים שבימי

האחרונים, אסורה בכל אופן. ואין קולא כשמושיב את הקדירה בצד הגחלים ובריחוק מהם, או שהקדירה מרוחקת מקרקע הכירה (וגרף וקטם), או אפי' שמניחה ע"ג קדירה אחרת (בהושבה באופן האחרון ע"ג הכירה אמרו שיש בזה היכר גדול לחשש חיתוי, וכן אין דרך בישול בכך, ומועיל לכו"ע להושיב לכתחלה ע"ג כירה שאינה גו"ק, ראה להלן סכ"ו אות יא ואילך). וזה כסתימת הפוסקים שצויינו בפנים, שמדברים בביאור המנהג להחזיר לתוך התנורים שלהם, ולא כתבו את הקולות הנ"ל להתיר זאת, ודו"ק. [וראה לעיל ציון 174

אבל רבינו מבאר כאן שאסור להחזיר לתוך הכירה גם שהוסקה בקש וגבבא¹⁸⁸ (וגם אם הכירה גו"ק¹⁸⁹). [ומכל שכן שיש איסור זה בכופח שהוסק בקש וגבבא (וגם הגו"ק), שדינו ככירה (ראה לעיל ס"ו)].

והנה לשון הרמב"ם (פ"ג ה"י): "ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה, ובכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבא".

ובב"י (עמ' טב): "והא דרבי חלבו (איסור חזרה לתוכה) לא כתבה הרמב"ם בהדיא, ונראה שסמך על מה שכתב: 'ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה

דין תוכה בכירה שהוסקה בקש וגבבה מ. "אבל להחזירה לתוך הכירה ממש, והוא הדין לתוך התנורים שלנו, אסור בכל ענין, אע"פ שהוסקו בקש וגבבא ונגרפו ונקטמו": רש"י ותוס' מפרשים בסוגית הגמ' באיסור תוכה (לו, א), שמדובר בכירה גו"ק, ולכן מותר להחזיר על גבה ולא לתוכה. וכ"ה לשון הטושו"ע שהכירה גו"ק ומותר להחזיר על גבה ואסור להחזיר לתוכה. ומכאן שמדברים בכירה שהוסקה בגפת ועצים, כיון שעל גבי כירה שהוסקה בקש וגבבא מותר להחזיר גם באינה גו"ק (ראה לעיל ס"ד ריש אות ב וציון 55 אות ד¹⁸⁷).

סי' עד בישול אות כז) אינם דעת רבינו. ולפ"ז חזרה לתוך תנורי חשמל שלנו (ויעשה אותם גו"ק), אסורה בכל אופן. כפסק שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' כח אות א, שש"כ פ"א סי"ט.

(187) ועיי"ש שהטושו"ע מקצרים בדיני חזרה לכירה שהוסקה בקש וגבבא. (188) א. כך נוקטים גם מרכבת המשנה (פ"ג ה"ח, בסוף). שנות אליהו (פ"ג מ"ב). ראש יוסף (לו, ב ד"ה כירה, לח, ב ד"ה בין). ועיין שפת אמת (לו, א ד"ה בגמרא א"א). וכן משמע בפסקי ריא"ז פ"ג ה"א אות ב.

ב. עד"ז מבאר רבינו לעיל סי"ד (עיי"ש ציון 84) שגם ע"ג כירה שהוסקה בקש וגבבא יש איסור מושיב לכתחלה. (189) כמו שאסור להחזיר לתוך כירה שהוסקה בגפת ועצים והיא גו"ק. וכן ע"ד הנפסק במקו"א בכלי בישול שהוסקו בקש וגבבא שאין חילוק בין אם האש אינה גו"ק או שהיא גו"ק, לחומרא ולקולא, ראה לעיל ס"ד, ס"ו, ס"ט"ו אות א וציון 163 אות א.

ולהלן ציונים 195 אות ג, 196 בהשלכות שאיסור תוכה חמור מאיסור מושיב לכתחלה. וראה גם להלן סי"ט בנטלה משחשכה, נפסק שאיסור תוכה חמור מאיסור מושיב לכתחלה, אבל זה מטעם מיוחד במקרה המדובר שם, ראה שם אות ו. וכן להלן סכ"א במחזיר למקום שאין היסור"ל, נפסק (בסוף הסעיף) שאיסור תוכה חמור מאיסור מושיב לכתחלה, אבל זה רק לשיטה ששני האיסורים הם מטעמים שונים, עיי"ש].

וכ"ז מתאים לפסק רבינו לעיל אות ג שכל חזרה לתוך הכירה ממש אסורה, עיי"ש.

היינו שסוברים שטעמי איסור תוכה שהובאו לעיל אות ד ואילך, ישנם בכל חזרה לתוך כירה, או לתוך תנור של ימי האחרונים.

והקולות שהוזכרו בחיי אדם (הל' שבת כלל כ סי"ד ונש"א סק"ט) ושערי תשובה (סי' שיח סקל"ה) ומשנה ברורה (סי' שיח סקמ"א וסקצ"ד) ואגרות משה (או"ח ח"ד

וגו"ק דינו כתנור. ורואים שהוסק בקש וגבבא (ואפילו אינו גו"ק) יכול להיות קל מהוסק בגפת ועצים וגו"ק.

כיו"ב: דעת בית שמאי בסוגי' ר"פ כירה שאסור להשהות תבשיל מע"ש ע"ג כירה אפילו גו"ק (– למ"ד "לשהות תנן"), וכן שאסור להחזיר בשבת ע"ג כירה אפילו גו"ק. ודעת האחרונים בד"כ שבת שמאי אוסרים בכירה שהוסקה בגפת ועצים וגו"ק¹⁹² דוקא, ולא בכירה שהוסקה בקש וגבבא (ואפילו אינה גו"ק). שסוברים שהוסק בקש וגבבא (ואפילו אינו גו"ק) קל בסתם מהוסק בגפת ועצים וגו"ק¹⁹³.

אבל בפיה"מ לרמב"ם (רפ"ג) מבואר שחומרות בית שמאי במשנה בשהייה

או מכוסה', דמשמע דוקא על גבה ולא בתוכה", ע"כ¹⁹⁰. ובצפנח פענח על הרמב"ם: "אלא על גבי כירה כו', ולא בתוכה כמבואר דף ל"ז ע"א. אבל בקש וגבבא מותר אף בתוכה", ע"כ. כלומר מדייק בשינוי לשון הרמב"ם, שכתחלת דבריו (בכירה שהוסקה בגפת ועצים) כותב שמחזירים על גבה, וזה לשלול חזרה לתוכה (כנ"ל מהב"י). ובהמשך כותב (בסתם): "ובכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבא", שכולל היתר להחזיר גם לתוכם כשהוסקו בקש וגבבא¹⁹¹.

י. ניש לדמות את השיטה האחרונה לדעת רב אדא בר אהבה (לח, ב) וההלכה (ראה לעיל ס"ג, סט"ו אות א וציון 163 אות א), שכופח שהוסק בקש וגבבא (ואפילו אינו גו"ק) דינו ככירה, ואם הוסק בגפת ועצים

193) א. ראה בכל המובא בפנים באות זו: מהרש"א (לו, ב ד"ה בא"ד ואפי'), צ"ח (לו, א ד"ה ואם, הא'), ראש יוסף (לו, ב ד"ה בית שמאי, ד"ה גמרא, ד"ה בפירש"י בד"ה פליגי. לח, ב ד"ה ואמנם, ד"ה גמרא). חתם סופר (לו, ב ד"ה תבשיל), אור שמח (רמב"ם רפ"ג ד"ה והנה כתבו). וכולם לא הביאו מפיה"מ לרמב"ם שיובא בפנים. וראה במ"ש במחלוקת זו לעיל ציון 57 אות ב.

ב. שיטת הגהות הרמ"ך פ"ג ה"י (הובא בכס"מ שם ה"ה) להלכה, ששהייה וחזרה לתנור שהוסק בגפת ועצים והוא גו"ק מותרת, ולתנור שהוסק בקש וגבבא ואינו גו"ק אסורה (כמפורש במשנה לח, ב), וזה להיפך מהמובא בפנים, העיר בזה ראש יוסף (לח, ב ד"ה גמרא). ולהלכה לא נפסק כן, ראה לעיל ס"ד, סט"ו אות א.

אבל הראש יוסף (הנ"ל ציון 188) נוטה שבכירה שהוסקה בקש וגבבא יש איסור תוכה רק באינה גו"ק. 190) ומרכבת המשנה (הנ"ל ציון 188) העיר מלשון הרמב"ם בדין שהייה לעיל ה"ד: "אם גרף האש או שכסה אש הכירה כו' או שהסיקוה בקש או בגבבא כו', הרי זה מותר לשהות עליה", ולא הדגיש שמותר גם להשהות בתוכה (ראה בגמ' לו, א).

191) וכך נוקטים בסתם: חתם סופר (לו, ב ד"ה ולפע"ד מלשון). אור שמח רפ"ג (ד"ה והנה כתבו).

192) כדברי רש"י (לו, ב ד"ה בית שמאי וד"ה ומה הן, לו רע"א ד"ה והך חזרה), הר"נ (טו, ב ד"ה בית שמאי אומרים חמין), פסקי הרי"ד (רפ"ג) והרע"ב (פ"ג מ"א).

יכול לגרום שיחתה בשעת החזרה, יש ללמוד שגם בחזרה לתוך כירה שהוסקה בקש וגבבא יש חשש זה, כמו שיש איסור חזרה לתנור שהוסק בקש וגבבא של תבשיל המותר בשהייה מע"ש, מפני שבשעת החזרה חוששים ביותר שיחתה (ראה לעיל ציון 173 אות א) 195.

ולסברות שטעם איסור תוכה הוא החום הרב שבתוך הכירה, יש ללמוד שגם בתוך כירה שהוסקה בקש וגבבא יש חום זה, מכל שכן מכך שבתנור שהוסק בקש וגבבא יש את החום הרב שגורם

ובחזרה הם גם בכירה שהוסקה בקש וגבבא, עיי"ש¹⁹⁴].

טעמי רבינו שאוסר זאת

יא. ונראה שאיסור חזרה לדעת רבינו לתוך הכירה שהוסקה בקש וגבבא (ואפי" גו"ק), נלמד מאיסור חזרה ע"ג ובסמיכה לתנור שהוסק בקש וגבבא (ואפי" גו"ק) (ראה לעיל סט"ו אות א). וע"פ הסברות שנכתבו לעיל (אות ד ואילך) בטעם איסור תוכה:

לסברא שהמעשה רב בחזרה לתוכה

ומדוע בחזרה לתוך הכירה שהוסקה בקש וגבבא חוששים לחיתוי. וראה לעיל ציון 185 אות א, שכיו"ב קשה בטעם החשש חיתוי בחזרה לתוך הכירה הגרופה].

ב. בשהייה מע"ש אין איסור תוכה ויש איסור תנור (בתבשיל האסור בשהייה), ראה לעיל ס"ד-ה, אבל אי"ז ראייה שאיסור תוכה קל מאיסור תנור (ולא נוכל ללמוד איסור תוכה מאיסור תנור, כפננים ובציון זה לעיל אות א), כיון שלשיטה המדוברת כאן בטעם איסור חזרה לתוכה - שיחתה בשעת ההושבה - אין זה שייך בשהייה מע"ש, ראה לעיל ציון 17 אות ב.

ג. י"ל גם באו"א: איסור חזרה לתוך כירה גו"ק חמור מאיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק. ראה לעיל ציון 186 שבחזרה לתוך כירה ותנור שלנו אין קולא כשמחזיר ע"ג קדרה, כמו במושיב לכתחלה ע"ג כירה. ועפ"ז נאמר שיש איסור חזרה לתוך הכירה שהוסקה בקש וגבבא, מכל שכן מכך שיש איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה שהוסקה בקש וגבבא (ראה לעיל ציון 84). וראה עד"ז לעיל ציון 174.

(194) וכ"כ רבינו יהונתן (הובא במלאכת שלמה) רפ"ג, ר"מ קזיס (ריש פרקין, וכתב שאין להוכיח שרש"י וסייעתו אינם סוברים כן).

(195) **א.** באו"א: ראה להלן סכ"א בכ"מ, שדעת המ"א שבמקום שאין היסור"ל אין איסור תנור ויש איסור תוכה. וטעמו שבמקום שאין היסור"ל אין את החשש חיתוי מצד החום - הגורם איסור תנור, ויש את החשש חיתוי מצד המעשה רב - הגורם איסור תוכה (ראה שם ציון 319 אות ח ובפנים אות יד). ויש ללמוד מכך שהחשש חיתוי באיסור תוכה חמור מהחשש חיתוי באיסור תנור. וא"כ באם יש חשש חיתוי על גבי ובסמיכה לתנור שהוסק בקש וגבבא, כל שכן שחשש זה ישנו בתוך הכירה שהוסקה בקש וגבבא.

[ועצ"ע, שאמנם בתנור שחומו רב, יתכן מקרה שגם ניצוץ של קש וגבבא ייעשה אש ולכן יחתה, ראה לעיל ס"ד אות ב, אבל בכירה שהוסקה בקש וגבבא אמרו לעיל ס"ב "שאין בגחלי הקש והגבבא ממשות כלל ואין לחוש בהם שמא יחתה",

ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו, ולשיטת "להחזיר תנן", משנה זו מדברת בחזרה (ראה לעיל סט"ו ריש אות א), וקשה שגם לתוך כירה שהוסקה בקש וגבבא אסור להחזיר, ואין צריך לומר שאסור להחזיר לתוך התנור (גם שהוסק בקש וגבבא)¹⁹⁸.

משא"כ לדעה שמותר להחזיר לתוך כירה שהוסקה בקש וגבבא, מובן החידוש באיסור חזרה לתוך התנור אפי' שהוסק בקש וגבבא. ויפרשו שהחילוק הנ"ל המרומז במשנה הראשונה בין חזרה על גבי כירה לחזרה לתוכה, הוא רק בשביל המשך המשנה בחזרה לכירה שהוסקה בגפת ועצים וגו"ק שהוא רק על גבה¹⁹⁹.

איסור חזרה אפי' על גביו ובסמיכה אליו (ראה לעיל ציון 173 אות גיה)¹⁹⁶.

ראיות לשתי הדעות

יב. במשנה (לו, א): "כירה שהסיקה בקש וגבבא נותנין עליה תבשיל". והנה לשיטה בגמ' "להחזיר תנן", יש ללמוד שהמשנה משמיעה בקש וגבבא ש"נותנים עליה תבשיל", היינו שמותר להחזיר רק על גבי כירה שהוסקה בקש וגבבא ולא לתוכה. וזה כדברי רבינו. (אבל לשיטה בגמ' "לשהות תנן", אין לומר דיוק זה, כיון שבשהייה אין חומרא בתוך הכירה (ראה לעיל ס"ה אות ו)¹⁹⁷).

אכן לדעה זו יוקשה לשון המשנה השניה (לח, א): "תנור שהסיקוהו בקש

שלנו אין קולא כשמחזיר ע"ג קדרה (לפי כל הסברות), כמו במושיב לכתחלה ע"ג כירה, יש ללמוד גם למדובר כאן שאיסור תוכה חמור מאיסור מושיב לכתחלה, וכמ"ש לעיל ציון 195 אות ג.

(197) ראה מ"ש לעיל ציון 184 בביאור לשון המשנה לשיטה זו.

(198) ובפרט לפסקי רבינו שאיסורי חזרה לתוך הכירה שהוסקה בקש וגבבא וחזרה לתנור שהוסק בקש וגבבא הם שווים, שלשניהם אסור להחזיר גם אם הם גו"ק, ראה לעיל אות ט, סט"ו אות א.

(199) ראה בענינים אלו: שושנים לדוד (פ"ג מ"א). פני יהושע (לו, א ד"ה ובר, ד"ה בתוס' בד"ה אא"ב, ד"ה אלא דהשתא). ראש יוסף (לו, ב ד"ה כירה, לח, ב ד"ה בין). חתם סופר (לו, ב ד"ה והנה הר"י, ואילך). רש"ש (לח, ב ד"ה במשנה תנור).

(196) בשהייה מע"ש אין איסור תוכה ויש איסור תנור (בתבשיל האסור בשהייה). ראה לעיל ס"ד"ה, ואולי נלמד לשיטה המדוברת כאן שאיסור תוכה (בחזרה) הוא מפני החום הרב שבתוך הכירה (בדומה לטעם איסור תנור), שהיתר תוכה בשהייה מורה שאיסור תוכה קל מאיסור תנור (וכיצד נלמד איסור תוכה מאיסור תנור, כבפנים): ויש ליישב עכ"פ לסברא שאיסור תוכה (בחזרה) הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל בפנים אות ו), דבשהייה מע"ש אין איסור תוכה כיון שמע"ש אין איסור נראה כמבשל (ראה לעיל ציון 17 אות ב), ואיסור תנור בשהייה מע"ש הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל ס"ד"ה). ואין ראייה שאיסור תוכה בחזרה קל מאיסור תנור בחזרה בשבת האסור מחשש נראה כמבשל (ראה לעיל ציון 173 אות ד).

ובכל אופן כמדומה שמהמבואר לעיל ציון 186 שבחזרה לתוך הכירה והתנור

אבל אסור להחזיר לתוכה לעולם (כדברי רבינו כאן)²⁰⁰.

בכירות פשוטות אין איסור תוכה

יד. סעיף יז: "ואותן כירות שאין להן תוך וחלל, אלא הן פשוטות ותוכן וגבן אחד, מותר להחזיר להן": שלטי הגבורים (יז, ב אות א) בשם ריא"ז (פ"ג ה"א אות ב), מ"א סקכ"ב (ומשמית: "אין להן תוך וחלל")²⁰¹.

טעם ההלכה (בהתאם למדובר לעיל (אות ד ואילך) בטעם איסור תוכה): כשמחזיר ע"ג כירה פשוטה, אינו עושה מעשה רב שעלול לגרום חיתוי בשעת החזרה, או שאין חלל כירה שחומו רב ועשוי לגרום חיתוי או נראה כמבשל.

ורבינו אינו מבאר את טעם היתר החזרה ע"ג כירות פשוטות, כפי שלא ביאר בסט"ז את טעם איסור תוכה (ראה לעיל אות ז)²⁰².

יג. בגמ' (לח, ב): "תניא כו' תנור שהסיקהו בקש ובגבבא, אין סומכין לו, ואין צריך לומר על גביו ואין צריך לומר לתוכו ואין צריך לומר בגפת ועצים". ויש לבאר הלשון "ואין צריך לומר" בתנור: בכירה שהוסקה בקש וגבבא יש קולא בחזרה בסמיכה ביחס לחזרה על גבה, וכן בחזרה על גבה ביחס לחזרה לתוכה. ולכן בתנור שהוסק בקש וגבבא יש חידוש באיסור חזרה בסמיכה על איסור חזרה על גבו, ובאיסור חזרה על גבו לגבי איסור חזרה לתוכו.

והקולות בחזרה לכירה שהוסקה בקש וגבבא: מותר לסמוך אליה גם במושיב לכתחלה (ראה להלן סיב אות ז), אבל אסור להחזיר על גבה במושיב לכתחלה (כדברי רבינו לעיל ריש סי"ד (ראה לעיל ציון 84)). וכן מותר להחזיר על גבה (בתנאי חזרה, כנ"ל),

סברא שכירות אלו תהיינה חמורות מכירות שיש להן תוך וחלל, שמתירים להחזיר על גבן (ואפי' כשמקצת דופני הקדירה יוצאים חוץ לכירה, ראה לעיל אות ב) ואוסרים להחזיר לתוכן, ועצ"ע.
202) לשיטת המשנה ברורה סקנ"ח שאיסור חזרה לתוך כירה גו"ק הוא: "דכיון שהוא מעמיד לתוכה כדרך שמבשלין בה תדיר נראה כמבשל" (ראה לעיל ציון 184), צ"ע טעם הנפקס כאן שמותר להחזיר ע"ג כירות פשוטות גו"ק, והרי דרך לבשל שם. ראה שולחן שלמה סקט"ו. ובמ"ב שם כתב שמותר להחזיר לכירות פשוטות "דאין עליהן שם תוך", וצ"ע הכוונה.

200) בראש יוסף (ד"ה תניא) כותב פי' אחר בגמ'.

201) הלשון בשלה"ג ומ"א: "הרי תוכה ועל גבה אחד ומותר להחזיר", מדובר בפשוטות לענין הדין. אבל רבינו שינה וכתב: "ותוכן וגבן אחד, מותר להחזיר להן" (העתיקו מ"ב סקנ"ח), כיון שאין לכירות אלו תוך ולא שייך להזכיר דין חזרה לתוכם, ומבאר שמדובר לענין המציאות ור"ל שאין להם תוך.

ו"ל שמבארים בזה את החידוש בדין כאן, ואומרים שבכירות פשוטות "תוכן וגבן אחד". כלומר: בהיתר להחזיר על גבן בגו"ק, מתירים לגמרי להחזיר להן (בגו"ק), שאין בהם דרגא חמורה מעל גבן. וזו

תבשיל
האסור
בחזרה

יח. ואפילו על גבי הכירה אין היתר אלא כשכבר
פ² נתבשל המאכל כל צרכו, אע"פ שהוא מצטמק
ויפה לו. אבל אם עדיין לא נתבשל כל צרכו, אע"פ
שכבר נתבשל יותר מכמאכל בן דרוסאי, אסור להחזירו
בשבת מן התורה מפני שהוא מבשל ממש.

ואפילו אם נתבשל כל צרכו אלא שכבר נצטמק לגמרי,
אסור להחזירו בכל ענין, אפילו אם הוא בענין שאין בו
משום איסור בישול, כגון שהוא תבשיל³ יבש שאין בו
מרק כלל, שכשהוא מבושל כל צרכו אין בו משום
איסור בישול לדברי הכל אף שנצטמק לגמרי כמו
שיתבאר בסי' שי"ח, מכל מקום על גבי הכירה אסור
להחזירו, דכיון שנצטמק לגמרי במלה לה שהיה
הראשונה, והרי זה כמושיב בשבת לכתחלה:

על גבי כירה גו"ק ובתנאי חזרה, ודן
בסעיף זה במצב התבשיל המותר
והאסור בחזרה.

קטע זה ע"פ הרמ"א ריש ס"ב (עמ' פ),
ועל יסוד הנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד
וסט"ו ובכ"מ (שו"ע"ר שם ס"י ורסי"א
ובכ"מ) כסוברים שאיסור בישול בכל
מאכל שאינו נאכל חי, הוא עד שיתבשל
כל צרכו. ופשטות הדין שם שהוא איסור
בישול מן התורה²⁰⁴.

תבשיל שאינו מבושל כל צרכו אסור להחזירו
משום בישול

א. "ואפילו על גבי הכירה אין היתר
אלא כשכבר נתבשל המאכל כל
צרכו, אע"פ שהוא מצטמק ויפה לו²⁰³,
אבל אם עדיין לא נתבשל כל צרכו,
אע"פ שכבר נתבשל יותר מכמאכל בן
דרוסאי, אסור להחזירו בשבת מן
התורה מפני שהוא מבשל ממש": חוזר
לנפסק לעיל ריש סי"ד שמותר להחזיר

[אבל באור שמח רפ"ג (ד"ה ובמה (הב')
וד"ה ובירושלמי (הא') (בסופו) מחדש בדעת
הראב"ד שחזרה מותרת רק במור"ל].
204) כיו"ב כתבו מפרשי הסוגי"ר ר"פ
כירה, שלסוברים ופסק המחבר שיש
בישול כשאינו מבושל כל צרכו, הסוגי"
דחזרה מדברת בתבשיל שמבושל כ"צ
דוקא, ראה פני יהושע (לו, ב ד"ה מיהו
ממה, לו, ב ד"ה אמנם לענ"ד (הא')), ראש

203) פרט זה לא הודגש ברמ"א
שיצויין בפנים. וראה בסוגי" לו, ב שלבית
הלל מחזירין ע"ג כירה גו"ק גם "תבשיל",
ובתוד"ה חמין ש"תבשיל" הוא מוי"ל. וכן
פשוט בכל הראשונים והפוסקים שמותר
להחזיר מוי"ל, שלא כתבו להיפך, ואי"צ
להאריך. ובאוה"ל ס"ב ד"ה מותר הביא דין
זה בשם אחרונים, ואולי כוונתו לדברי
רבינו דכאן.

שיתבאר בסי' שי"ח, מכל מקום על גבי הכירה אסור להחזירו, דכיון שנצטנן לגמרי בטלה לה שהיה הראשונה, והרי זה כמושיב בשבת לכתחלה: בסי' שיח נפסק, שכתבשיל יבש שמבושל כ"צ אין איסור בישול אחר בישול אפי' בהצטנן לגמרי²⁰⁵ (ובתבשיל לח שמבושל כ"צ יש איסור בא"ב בהצטנן לגמרי (ראה להלן סי"ט אות א ושי"ט)), ובוזה מבאר כאן שבכל זאת

תבשיל צונן אסור להחזירו מפני שמושיב לכתחלה

ב. "ואפילו אם נתבשל כל צרכו אלא שכבר נצטנן לגמרי, אסור להחזירו בכל ענין, אפילו אם הוא בענין שאין בו משום איסור בישול, כגון שהוא תבשיל יבש שאין בו מרק כלל, שכשהוא מבושל כל צרכו אין בו משום איסור בישול לדברי הכל אף שנצטנן לגמרי כמו

בחימום יבש שלא כנגד האש ד. ראה סי' שיח סי"ב-יג שיש לחשוש לבישול אחר צלייה וכיו"ב לצלייה אחר בישול, אבל כאן כותב רבינו בסתם "תבשיל יבש כו", שכשהוא מבושל כל צרכו אין בו משום איסור בישול לדברי הכל אף שנצטנן לגמרי" (אכן אסור להחזירו ע"ג הכירה מאיסור מושיב לכתחלה), ואינו מפרש שבדבר שבושל במשקים והתייבש, זה מדובר דוקא שמחממו במשקים, אבל אם מחממו ביבש בלי משקים הרי זה גדר צלייה אחר בישול (המ"א סקל"ו מקור דברי רבינו מדבר בפנאדי"ש, ראה להלן ציון 235, שהוא דבר אפוי וצלי, ראה להלן ציון 595 אות ב). וכיו"ב כותב רבינו להלן ריש סי"ט בסתם שמותר להחזיר ע"ג כירה באופן המותר דבר יבש שלא הצטנן לגמרי. אלא זה מפני שמדבר בסתם שהתבשיל נמצא בתוך קדירה (בהמשך לדבריו לעיל בכל סי"ד-ט"ז שמחזיר קדירה), וסובר שבחימום דבר מבושל בתוך כלי בלא רוטב, והתבשיל אינו רואה פני האש, אין איסור צלייה (אחר בישול), וכ"מ רבינו בכ"מ (ראה להלן ציונים 262, 598 אות ב, 634, ועוד), וכ"כ בדעתו התהל"ד סי' שיח סקכ"ד וסקכ"ה בסופו. וראה נפק"מ גם

יוסף (לו, ב ד"ה ובר"ה חמין, לו, ב ד"ה וא"ת. וראה במ"ש בדבריו לעיל ציון 57 אות ב), חידושי צמח צדק (למשנה רפ"ג (עמ' לט, א) ד"ה תבשיל), ועוד.

אין בישול אחר בישול בדבר יבש

205 א. ראה שו"ע סי' שיח ס"ד וט"ו ובכ"מ, שו"ע"ר סי' שיח רס"א וסוף סט"ו ובכ"מ.

ב. רבינו כותב כאן: "תבשיל יבש שאין בו מרק כלל, שכשהוא מבושל כל צרכו אין בו משום איסור בישול כו" אף שנצטנן לגמרי", וזה כמ"ש בסי' שיח רס"א: "תבשיל יבש שאין בו רוטב כלל, אין בו בישול אחר בישול אם נתבשל כל צרכו, ואפילו נצטנן לגמרי", ואכמ"ל. וראה להלן ציון 732 אות ד.

ג. רבינו כותב: "תבשיל יבש כו", שכשהוא מבושל כל צרכו אין בו משום איסור בישול לדברי הכל אף שנצטנן לגמרי" (ראה ב"י סי' שיח ס"ד. ובב"ח שם (עמ' תו) בשם הגמ"ר יש חומרא בזה, כנראה מדרבנן, ולמעשה לא מחמירים, מ"א שם סקי"ד ושו"ע"ר סי"א). ור"ל שזה שונה מדין בא"ב בתבשיל לח שמבושל כ"צ והצטנן לגמרי שהוא במחלוקת ופוסקים כמחמירים, ראה ב"י סי' שיח ס"ד, שו"ע"ר שם ס"ט.

אסור להחזיר ע"ג כירה אפילו תבשיל יבש שהצטנן לגמרי, שהוא מושיב לכתחלה. ומקור דין זה מהמ"א סל"ו בהבנת הרמ"א, עיי"ש²⁰⁶.

ולפ"ז יש לדייק שמותר ליטול תבשיל מע"ג האש במקום שאינו מחזיק שהקדירה תשאר בחום שהיסו"ל בו (והתבשיל לא הצטנן לגמרי) ולהחזירו בתנאי חזרה ע"ג האש, ראה בזה לעיל ציון 98.

ב. באגלי טל מלאכת האופה סק"נ מביא מהר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב'), שאסור להושיב בשבת תבשיל שאין בו משום בישול והוא צונן על גבי האש ממש "אלא אם כן גרוף או קטום", ומשמע שמותר להושיב צונן ע"ג גו"ק (דהר"נ סובר שאין בא"ב אפי' בצונן) ואינו מושיב לכתחלה (העיר בזה גם תהל"ד כאן סקי"ד). והאג"ט מבאר שהרמ"א (שצויין בפנים) מדבר דוקא בתבשיל לח וצונן, וכיון שיש בו בישול חדש (לפסק הרמ"א סי' שיח סט"ו), לכך הושבה שלו במקום שאין היסו"ל (במקרה שמדובר ברמ"א), היא הושבה לכתחלה. משא"כ תבשיל יבש שאין בו בא"ב ולכך הושבה שלו כשהוא צונן אינה בהכרח הושבה לכתחלה, ודלא כמ"א, ע"כ. וראה גם באוה"ל ס"ה ד"ה ובלבד, שהגר"א סקס"ד אינו סובר את הבנת הרמ"א ברמ"א שהאיסור בהצטנן לגמרי הוא גם בתבשיל יבש.

ויש להעיר:

(א) הר"נ מדבר שם בסתם גם כשהניח ע"ג קרקע, ולהעיר מהר"נ יז, ב ד"ה לא, שאסור להחזיר בהניחה ע"ג קרקע גם כשהיה דעתו להחזיר (העיר בזה חיי"ר"מ קזיס עמ' 87 ד"ה וגבי תבשיל), אלא צ"ל שהוא מתיר להחזיר לפי שיטתו, שבנטלה בשבת ובא להחזירה אין תנאי חזרה (ר"נ יז, ב ד"ה ומיהו, ראה להלן סי"ט). וגם האג"ט (שם, ובסקמ"ח אות ב) הזכיר הבנה

לעיל ציון 119 אות ד(ב). וכן כשנוטל דבר שנצלה ע"ג האש ומחממו ביבש אפי' בהפסק מהאש אין איסור בישול אחר צלייה, יבואר כ"ז בהערות לסי' שיח. וא"כ מ"ש רבינו כאן ובכ"מ, שבחימום תבשיל יבש שמבושל כ"צ אין איסור בישול (אחר בישול), הנה בדבר מבושל ויבש אכן מדובר בהיתר בישול (אחר בישול, כנ"ל שחימום דבר זה שלא כנגד האש הוא תמיד דומה לבישול), ואילו בדבר אפוי וצלוי מדובר בעיקר בהיתר צלייה (אחר צלייה, ראה כיו"ב לעיל ציון 146 אות ב).

206 א. יש לעיין: רבינו פוסק לעיל סי"ד (אות יב), שכל שהסיר את הקדירה מידו הוא לעולם מושיב לכתחלה, וא"כ מדוע הוצרך לבאר כאן שבחזרת תבשיל שהצטנן לגמרי הוא מושיב לכתחלה, והרי אינו מצוי שיטול את התבשיל מהאש ויצטנן לגמרי כשהוא בידו, ומן הסתם הניחו והצטנן (וההיתר שמניח את הקדירה ואוחז בה בידו, ואכ"כ יכול להחזירה ע"ג האש, ראה לעיל סי"ד אות יט, זה לא הוזכר בשוע"ר. ועוד שגם מקרה שהתבשיל הצטנן לגמרי באופן זה, הוא איננו מצוי).

אבל במקור הדין במ"א בהבנת הרמ"א (שצויינו בפנים) אי"ז קשה, שמדברים בנטלה משחשכה ואין צורך בשאר תנאי חזרה (ראה להלן סי"ט אות ג), וא"כ אפ"ל שהתבשיל הצטנן לגמרי לאחר שהסירו מידו, משא"כ רבינו כותב את דינו בסתם. אלא נבאר שמדובר כאן בסתם במקרה שהתבשיל הצטנן לגמרי ע"ג הגחלים, שנעשו עוממות. ולכן רק מפני שהתבשיל הצטנן לגמרי הוא מושיב לכתחלה.

בסמיכה לכירה, ראה להלן ס"כ (אות ז וציון 279 אות ז)²⁰⁸.

וראה להלן סי"ט (ציונים 222, 235) שהתנאי שהתבשיל לא יהיה צונן הוא חמור משאר תנאי חזרה שנצרכים שלא יהיה מושיב לכתחלה²⁰⁹.

וראה לעיל סי"ד (אות יב"ג) על יסוד האיסור במקרה שבטלה שהייה הראשונה והוא כמושיב בשבת בתחלה (ושם (אות ב"ב) על טעמי האיסור)²⁰⁷.

ורבינו כותב כאן שאסור להחזיר תבשיל יבש וצונן על גבי כירה (דוקא), שכן אין איסור להושיב לכתחילה

איסור מושיב לכתחלה "תבשיל ישן ונצטנן לגמרי". וראה לעיל ציונים 119 אות ב, 136 אות ג איסורים דומים לאיסור מושיב לכתחלה תבשיל צונן, עיי"ש.

(208) וראה בדעת הרמ"א בזה להלן ציונים 276 אות ב, 290 אות א.

(209) על שיעור דבר שאינו צונן לגמרי המותר בחזרה, ראה להלן ציון 211.

זו בר"נ. ואפ"ל שהר"נ אכן סובר שבתבשיל צונן הוא בהכרח מושיב לכתחילה, אלא שבנטלה בשבת מותר להושיב אפי' תבשיל צונן (ובפרט זה הר"נ סובר דלא כרמ"א ומ"א, ראה להלן ציונים 222, 235).

(ב) ראה בריטב"א (לח, ב ד"ה ואסיקנא. מ, ב ד"ה ואסיקנא) שחזרת תבשיל צונן היא לעולם הושבה לכתחלה.

(207) וראה לעיל ציון 87 אות א על

דיני חזרה
בנטל את
הקדירה
בשבת

ימין. אבל אם הוא חם קצת, אף על פי שאין היד סולדת בו, מותר להחזירו, אם הוא בענין שאין בו משום איסור בישול, כגון שהוא יבש שאין בו מרק, שלדברי הכל אין בו משום בישול אף אם היה צונן לגמרי. ואפילו אם יש בו מרק, שיש בו משום בישול אם נצטנן לגמרי, מכל מקום כשלא נצטנן לגמרי נוהגים להקל לענין לסומכו כנגד המדורה כמו שיתבאר שם, אם כן הוא הדין שיש להתיר לפי זה להחזירו על גבי הכירה הגרופה או קטומה או שהוסקה בקש או גבבא, והקדרה עודה בידו והיה דעתו להחזירה.

אבל המנהג להקל עוד, אפילו להחזיר תוך ק' תנורים ק. (רמב"ם) שלנו שדינם כתוך הכירה. ומחזירים גם לאחר שהסיר הקדרה מידו והניחה על גבי קרקע ושהתה שם הרבה, וגם לא היה דעתו בתחלה להחזירה, ואפילו פינה התבשיל לקדרה אחרת. ואין למחות בידם.

לפי שיש אומרים ישלא הצריכו חכמים שיהיה דעתו ה. ר"ן להחזירה ועודה בידו, אלא כשנמלה מהכירה מבעוד יום ובא להחזירה בשבת. שאז אם לא היה דעתו להחזירה או שכבר הסירה מידו הרי זה כמושיבה בשבת לכתחלה, כיון שבתחלת כניסת השבת לא היתה שם כלל על הכירה. אבל כשנמלה מהכירה משחשכה, כיון שבתחלת כניסת שבת היה תבשיל זה על הכירה, אינו נראה כמושיבו בשבת בתחלה, אף אם לא היתה דעתו להחזירה, וגם כבר הסירה מידו ופינהו לקדרה אחרת. ולכן מותר להחזירה אם הוסקה בקש וגבבא או שהיא גרופה או קטומה, והתבשיל נתבשל כל צרכו ולא נצטנן לגמרי.

ועל זה שסומכים העולם להקל יותר, ולומר שאף מה ש. דרכי משה שאסרו חכמים להחזיר לתוכה, לא אסרו אלא כשנמלה ממנה מבעוד יום והיתה בידו עד לאחר שחשכה.

ומכל מקום כל אדם יש לו להתמיר לעצמו שלא להחזיר לתוך הכירה והתנור אף שנמלה משם לאחר שחשכה, אף על פי שהיתה דעתו להחזירה ועודה בידו. לפי שאין

טעם מספיק ת'לחלק בין נמלה משחשבה ובין נמלה ת. מ"א
מבעוד יום לענין חזרה לתוכה.

ואפילו לענין להחזיר על גבי הכירה, אם לא היה בדעתו
להחזירה או שכבר הסירה מידו או שפינהו לקדרה
אחרת, טוב *להחמיר. לפי שרבו האומרים שאף לענין
זו אין חילוק בין נמלה מבעוד יום לנמלה משחשבה.

דו"ש נוהגים להקל עוד, להחזיר למחר ביום לתוך התנור ב. כל בו, מ"א
שאפו בו מבעוד יום אף על פי שלא גרפוהו, אם לא
חממו עוד התנור אחר האפיה להטמין בו החמין של
סעודת שחרית אלא הטמינו בתנור אחר. לפי שהנחלים
שנשארו מן החימום שחממוהו לצורך האפיה, כבר כהו
ועממו, והרי הן כגרופות (ומכל מקום יאם היד סולדת
שם אסור), כמו שנתבאר למעלה.

דו"ש מקילין עוד, דאפילו הטמינו בו החמין, מכל מקום ד. לבוש
אחר סעודת שחרית בודאי עממו כל גחליו ומותר
להחזיר לתוכו לפי המנהג (אם אין היד סולדת שם):

שנתבארו בסעיפים הקודמים: חזרה
נאמרה בתבשיל "חם קצת (כלומר תבשיל
שלא הצטנן לגמרי), אף על פי שאין היד
סולדת בו" 211 (לעיל סי"ח), ובגו"ק ובתנאי
חזרה (לעיל סי"ד) ועל גבי כירה (ולא בתוכה, לעיל
סט"ו).

והנה הטושו"ע ס"ב כתבו שמותר
להחזיר קדירה ע"ג כירה גו"ק בשבת –
"כל זמן שהיא רותחת". והמ"א סקי"ט

תבשיל חם מותר בחזרה בשבת

א. "אבל אם הוא חם קצת כו', מותר
להחזירו כו', כגון שהוא יבש כו'.
ואפילו אם יש בו מרק כו', שיש להתיר
לפי זה להחזירו על גבי הכירה הגרופה
או קטומה או שהוסקה בקש או גבבא,
והקדרה עודה בידו והיה דעתו
להחזירה" 210: בקטע זה מסכם את אופן
החזרה המותרת בשבת, ע"פ הדינים

רבינו סי' שיח ס"ט וסט"ו בשיעור דבר לח
וחם קצת שאין בו איסור בא"ב (ראה להלן
סכ"ה אות ה וציון 518 אות ד). ובאגרות
משה (שם אות ב) כתב שהכוונה שהוא
ראוי לאכול למי שרוצה לאכול תבשיל
חם.

210) ראה במ"ש לעיל ציונים 55
אות ד, 84, 128.

211) באגרות משה (או"ח ח"ד בישול
אות לא) כתב, ששיעור דבר חם קצת
המותר בחזרה הוא "שיהיה ראוי לאכול
מחמת חמימותו", ע"כ. וזה ע"פ הגדרת

אלא ש"כנגד המדורה" מותר להחזיר גם באינה גו"ק, כדברי רבינו בסי' שיח: "סמוך לאש, במקום שאין לחוש לחיתוי" (ס"ט), "כנגד המדורה כו', צריך להרחיק קצת כו' ולא יבא לחתות" (סכ"ד בסופו). וכן כנגד המדורה אין איסור להושיב לכתחילה (כן משמע שם)²¹². אבל ע"ג הכירה מותר להחזיר רק אם היא גו"ק או שהוסקה בקש וגבבא, ומחזיר בתנאי חזרה (ואלו דברי רבינו כאן).

אם הותרו איסורי מושיב לכתחלה ותוכה בנטלה משחשכה

ב. "אבל המנהג להקל עוד²¹³, אפילו להחזיר תוך תנורים שלנו שדינם כתוך הכירה²¹⁴. ומחזירים גם לאחר שהסיר הקדרה מידו והניחה על גבי קרקע ושהתה שם הרבה, וגם לא היה דעתו בתחלה להחזירה, ואפילו פינה התבשיל לקדרה אחרת²¹⁵. ואין למחות

מבאר שמדברים בתבשיל לח, ולדעתם אם אין היסור"ל בו, אסור להחזירו משום בישול (ראה שו"ע סי' שיח ס"ד, מ"א סי' שיח סק"ב וסק"א). ולדין כרמ"א סי' שיח סט"ו, שנהגו להקל להושיב בסמוך לאש או לכירה תבשיל לח שלא הצטנן לגמרי, מותר כיו"ב להחזיר תבשיל זה ע"ג כירה גו"ק, ע"כ.

ועפ"ז מתחיל רבינו שמותר להחזיר תבשיל חם קצת – "אם הוא בענין שאין בו משום איסור בישול כגון שהוא יבש" וכו' (כמוזכר לעיל ריש סי"ח). וממשיך שלמעשה "אפילו אם יש בו מרק, שיש בו משום בישול אם נצטנן לגמרי, מכל מקום כשלא נצטנן לגמרי נוהגים להקל לענין לסומכו כנגד המדורה כמו שיתבאר שם [סי' שיח ס"ט וסט"ו וסכ"ד], אם כן הוא הדין שיש להתיר לפי זה להחזירו על גבי הכירה" כו'.

ב. בשוה"ג מצויין: רמב"ם, וזה בודאי ט"ס, שלרמב"ם אין כלל קולא בנטלה משחשכה, ואולי צ"ל: רמ"א, ראה בכל זה להלן בפנים אות ג ואילך.

א. (215) הצורך בתנאי חזרה, הובא לעיל סי"ד. וראה כמה נק' בסגנון התנאי חזרה שכותב כאן, לעיל סי"ד אות כג, להלן ציונים 259, 269 אות ח (כותב כאן "ושהתה שם הרבה", אבל מדובר כשלא הצטנן, ראה להלן ציון זה אות ג, ואי"ז כמ"ש בכ"מ (יצויינו להלן ציון 270 אות א) "תבשיל ישן ונצטנן לגמרי").

ב. הפוסקים שיובאו להלן בפנים אות ג, מדברים בקולת הדין והמנהג להחזיר לאחר שהניחו ע"ג קרקע. ורבינו מוסיף (כאן, וכמ"פ בהמשך) שקולת הדין והמנהג

(212) ראה בזה להלן ס"כ אות ז ובציונים לשם.

(213) בנוסף למ"ש לעיל אות ב, שהמנהג מתיר לחמם תבשיל לח שלא הצטנן לגמרי ואין חוששים לבישול, ממשיך ש"המנהג להקל עוד" שאין חוששים לאיסורי תוכה ומושיב לכתחלה בתבשיל זה.

(214) **א.** תנורים שלנו דינם ככירה שדיברו בה חכמים, ראה להלן ציון 232, וע"ז סומך המנהג להקל להחזיר אליהם ע"ג האש, כשהם גו"ק (ראה להלן קטע "לפי שיש"). נק' נוספת: לתוך תנורים שלנו יש דין כתוך הכירה, ראה להלן ציון 233, והמנהג להקל בכל זאת ולהחזיר, כפי שיבואר בהמשך.

בידס²¹⁶.

יב"ג²¹⁸, כיון שבתחלת כניסת השבת לא היתה שם כלל על הכירה²¹⁹. אבל כשנטלה מהכירה משחשכה, כיון שבתחלת כניסת שבת היה תבשיל זה על הכירה, אינו נראה כמושיכו בשבת בתחלה²²⁰, אף אם לא היתה דעתו להחזירה, וגם כבר הסירה מידו ופינהו

לפי שיש אומרים שלא הצריכו חכמים שיהיה דעתו להחזירה ועודה בידו²¹⁷, אלא בשנטלה מהכירה מבעוד יום ובא להחזירה בשבת. שאז אם לא היה דעתו להחזירה או שכבר הסירה מידו הרי זה כמושיבה בשבת לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות

בנטלה משחשכה (טעם המנהג להקל, ראה בפנים בקטע "ועל זה"), שיש חומרא במחזיר למקום שהיסור"ל (דלא כתהלי"ד סי' שיח סקכ"ו בסופו). ולהלן בפנים אות ט יבאר רבינו את הבנתו בדברי הרמ"א שאם היסור"ל שם אסור להחזיר.

ג. הרמ"א הנ"ל מוסיף שהמקילים, הם מקילים גם בלא גו"ק ממש, יובא להלן בפנים אות ח.

(217) ראה לעיל ציון 128.

(218) וכן אם העביר את התבשיל לקדירה אחרת אסור להחזירה, גם בהיתה בידו (סי"ד במצויין בפנים), ולשיטה דכאן זה מדבר דוקא שנעשה כן קודם כניסת השבת, ורוצה להחזיר לאחר כניסת השבת. ורבינו מקצר כאן, בהמשך לדבריו ליד ציון 217, ראה במצויין שם.

(219) יש לעיין בטעם שחזור: "כיון שבתחלת כניסת השבת לא היתה שם כלל על הכירה", והרי העיקר הוא שלא היה דעתו להחזירה או שהסירה מידו.

(220) כותב: "בשנטלה מהכירה מבעוד יום ובא להחזירה בשבת. שאז אם לא היה דעתו להחזירה או שכבר הסירה מידו הרי זה כמושיבה בשבת לכתחלה, כיון שבתחלת כניסת השבת לא היתה שם כלל על הכירה. אבל כשנטלה מהכירה משחשכה, כיון שבתחלת כניסת שבת היה תבשיל זה על הכירה, אינו נראה כמושיבו

היא גם ביחס לשאר תנאי חזרה שהוזכרו לעיל סי"ד. וזה מכל שכן, שהתנאי שלא יניחה ע"ג קרקע הוא הפשוט בסוגי' לח, ב, עיי"ש. ורבינו מבאר גם שהקולא היא אפי' כשחסרים כל תנאי חזרה יחד (מהסברא שתובא בהמשך בקטע "לפי שיש" (קרוב לסופו). וראה להלן ציון 259). וכ"כ תוספת שבת סק"ל בסופו, הובא במ"ב סקס"ה.

ג. רבינו אינו מזכיר (כאן וכמ"פ בהמשך) שמחזירים גם תבשיל יבש שהצטנן לגמרי (בלא תנאי חזרה שהובא לעיל סי"ח אות ב). ואכן כותב רבינו בהמשך שמחזירים דוקא אם התבשיל לא הצטנן לגמרי, ראה להלן ציון 222.

ד. באש של גפת ועצים מותר להחזיר רק אם האש גו"ק, ראה לעיל ריש סי"ד. ורבינו יזכיר זאת בהמשך: "ולכן מותר להחזירה אם הוסקה בקש וגבבא או שהיא גרופה או קטומה" (היינו שכ"ה גם בנטלה משחשכה). וכאן מקצר (עד"ז ברמ"א ס"ב, יובא להלן בפנים אות ג). ולהלן בפנים אות ח ואילך, יביא קולא גם בפרט זה.

(216) הרמ"א ס"ה (מקור דברי רבינו כאן, ראה להלן בפנים אות ג"ז) מסיים שאם היסור"ל שם אסור, אבל רבינו מעמיד את המנהג להקל ואת הפסק שאין למחות בידם, בסתם. והיינו גם במקרה שהיסור"ל בתוך התנור. כיון שלא הוזכר בפוסקים (שיובאו בפנים שם) על ההיתר

ועל זה סומכים העולם להקל יותר, ולומר שאף מה שאסרו חכמים להחזיר לתוכה (ראה לעיל ס"ז), לא אסרו אלא כשנטלה ממנה מבעוד יום והיתה בידו²²³ עד לאחר שחשכה²²⁴. ומכל מקום כל אדם יש לו להחמיר

לקדרה אחרת²²¹. ולכן מותר להחזירה אם הוסקה בקש וגבבא (ראה לעיל ציונים 55 אות ד, 84) או שהיא גרופה או קטומה (ראה לעיל ס"ד ריש אות ב, ולהלן סעיף זה אות ח), והתבשיל נתבשל כל צרכו (ראה לעיל ס"ח אות א) ולא נצטנן לגמרי²²².

לח, שהזכיר שבהצטנן מרתיחתו יש בחזרתו איסור בא"ב (לדעתו), עיי"ש). אבל יותר נראה שרבינו מדבר כאן גם בתבשיל יבש, בהמשך לכל המדובר לעיל אות א, ואעפ"כ מצריך שהתבשיל לא יצטנן לגמרי, מתנאי חזרה דלעיל ס"ח אות ב, ויש להקפיד על תנאי זה גם בנטלה משחשכה, ראה להלן בפנים אות ג מהבנת המ"א ברמ"א. וראה גם בדברי רבינו להלן קו"א סק"י (יתבאר בס"ז ציון 615 אות ג, בפנים אות כז בסופה).

וראה לעיל ציון 87 אות א, אם חומרא זו היא מפני שבתבשיל שהצטנן לגמרי הוא לעולם מושיב לכתחלה ממש, ובנטלה משחשכה הקילו רק אם הוא כמושיב לכתחלה.

223) שאם לא היתה בידו בכניסת שבת, אסור להחזירה לכירה ג"ק מאיסור מושיב לכתחלה (ראה לעיל ס"ד אות יב), ואין צריכים להגיע לאיסור תוכה. 224) כותב: "ועל זה סומכים העולם להקל יותר, ולומר שאף מה שאסרו חכמים להחזיר לתוכה, לא אסרו אלא כשנטלה ממנה מבעוד יום והיתה בידו עד לאחר שחשכה", היינו שהמנהג סובר שכל שהקדירה היתה מונחת ע"ג האש בכניסת שבת, אין איסור חזרה לתוך הכירה. ואין מפרשים שהמנהג סובר שהקדירה צ"ל מונחת בתוך הכירה בכניסת שבת, ואז אין איסור חזרה לתוכה. וכ"מ ברמ"א ס"ה

בשבת בתחלה", והנה בפשטות קבלת שבת היא כחשכה לענין זה (לקולא). וכן משמע בסי' רנו ס"ח, לענין הטמין מבעו"י בדבר המוסיף הבל ונתגלה משחשכה שמותר לחזור ולהטמינו, שזה תלוי בכניסת שבת לקולא (ולא דוקא בלילה ממש), עיי"ש.

ג. כותב: "הרי זה כמושיבה בשבת לכתחלה, כיון שבתחלת כניסת השבת לא היתה שם כלל על הכירה. אבל כו' כיון שבתחלת כניסת שבת היה תבשיל זה על הכירה, אינו נראה כמושיבו בשבת בתחלה", ויש לדייק שבקדירה שמונחת בכניסת השבת בסמוך לכירה, אין היתר חזרה על גבי הכירה, ראה בזה לעיל ס"ד אות טו ואילך.

ג. על הלשון: "נראה כמושיב בשבת בתחלה", ראה לעיל ציון 87 אות א. 221) הלשון כאן: "וגם כבר הסירה מידו", הוא נמשך אחר הלשון בתחלת הקטע, אכן ההיתר דכאן ישנו גם כשהניחה ע"ג קרקע, כמ"ש לעיל בקטע "אבל המנהג".

222) אפשר לבאר שמצריך שהתבשיל לא יצטנן לגמרי (ראה גם לעיל ציון 215 אות ג), כיון שמדובר בתבשיל לח, בהמשך למדובר לעיל אות א בחצי השני, ובהצטנן לגמרי אסור להחזירו משום בישול (כפי שהב"י (מקור חלק מהדברים) שיוזכר להלן בפנים אות ג, מדבר בתבשיל

אחרת²²⁹, טוב להחמיר²³⁰. לפי שרבו האומרים²³¹ שאף לענין זה אין חילוק בין נטלה מבעוד יום לנטלה משחשכה".

שתי דרגות בקולת נטלה משחשכה ובהלכה בזה

ג. רבינו מאריך בדבריו, ומלמד על שתי דרגות בקולא של נטלה משחשכה: קולת תוכה בנטלה משחשכה היא קולא

לעצמו שלא להחזיר לתוך הכירה והתנור²²⁵ אף שנטלה משם לאחר שחשכה²²⁶, אף על פי שהיתה דעתו להחזירה ועודה בידו²²⁷. לפי שאין מעם מספיק לחלק בין נטלה משחשכה ובין נטלה מבעוד יום לענין חזרה לתוכה.

ואפילו לענין להחזיר על גבי הכירה²²⁸, אם לא היה בדעתו להחזירה או שכבר הסירה מידו או שפינהו לקדרה

לכתחלה, ראה לעיל סי"ד אות יז, ולכן מדייק לומר שהחומרא היא בנטלה מתוך התנור.

(227) ראה לעיל ציון 128, סט"ז אות

א.

(228) הגו"ק, ראה לעיל ציון 215 אות

ד.

על גבי התנור שלנו מותר להחזיר במושיב לכתחילה, ראה להלן סכ"ז אות כד ואילך.

(229) ראה לעיל ציון 128, ולהלן ציון

269 אות ח.

(230) בהמשך (אות ג ואילך) יבואר שמקורו מהרמ"א ס"ב, עיי"ש, והנה הרמ"א מזכיר שהמקילים מחזירים לאחר שהניחו ע"ג קרקע (הקולא בתנאי זה היא חידוש גדול יותר מבשאר תנאי חזרה, ראה לעיל ציון 215 אות ב), והיינו לומדים שהרמ"א כותב "וטוב להחמיר" בנטלה משחשכה רק ביחס לתנאי הנ"ל.

אכן רבינו מבאר ש"טוב להחמיר" בנטלה משחשכה גם בהסירה מידו (ולא הניחה ע"ג קרקע). וכן בשאר תנאי חזרה, כנפסק לעיל סי"ד אות יב ואות יד בסופה. וראה להלן ציון 231.

(231) תוס', הרא"ש והרמב"ם, ראה

ב"י שיובא להלן אות ג.

שיובא להלן בפנים אות ג, שהקדירה אינה מונחת בתוך התנור בכניסת שבת, והמנהג מתיר להחזירה לתוך התנור במשך השבת, עיי"ש. וראה גם להלן ציון 226.

(225) שלנו (ראה בתחלת הדברים (ציון 214 אות א), ובקטעים האחרונים דיבר במהות תקנת חכמים לאיסור חזרה, וע"כ דיבר רק בכירה שבה דיברו חכמים, וכאן מדבר בהלכה למעשה, וחוזר גם לדין תנור שבימינו), וגם גו"ק (ראה לעיל ציון 215 אות ד).

(226) "נטלה משם" - מתוך הכירה והתנור שלנו. ראה לעיל ציון 224 שלדעת המנהג מותר להחזיר גם כשנטלה בשבת מעל גבי הכירה, אכן בפסק שיש להחמיר - מחדש שמחמירים גם בנטלה בשבת מתוך הכירה.

ועוד ועיקר: ראה להלן אות ז שי"ל בטעם המנהג להקל, שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, וכאשר הקדירה היתה ע"ג הכירה בכניסת השבת, אינו נראה כמבשל לכתחלה, אלא כמחזיר, ע"כ. ולפ"ז כשהקדירה היתה בכניסת השבת על גבי (גג) התנור שלנו (כנ"ל ציון 225), נראה שגם לדעת המנהג אסור להחזירה לתוכו, שבכניסת השבת היתה מונחת במקום שאינו נראה כמבשל

(פ"ג סוף ד"א), שחובת תנאי חזרה בשבת (ראה לעיל סי"ד) היא רק בנטל את הקדירה מע"ג האש מבעוד יום ובא להחזירה בשבת, אבל בנטלה בשבת יכול להחזירה גם בהניחה ע"ג קרקע (ומביא שתוס' והרמב"ם והרא"ש אינם פוסקים כן). וכן הב"י סוף הסי' (עמ' סח) מביא, שיש נוהגים לסמוך על ירושלמי זה, אבל מעיר שהם מחזירים אפי' לתוך התנור הגו"ק בשבת – שסוברים שתנור שלנו דינו ככירה שמותר להחזיר על גבה בגו"ק²³², וכותב הב"י שזה אסור, דאסור להחזיר לתוך הכירה בכל אופן (ראה לעיל סט"ו)²³³, ע"כ. ודרכי משה (סק"ד* וסק"ח) כתב שהעולם מתירים בנטלה בשבת גם את איסור תוכה.

יותר גדולה מהושבה לכתחלה בלא תנאי חזרה בנטלה משחשכה, כמו שכותב: "ועל זה סומכים העולם להקל יותר ולומר שאף מה שאסרו חכמים להחזיר לתוכה" כו'. ולכן ממשך בענין חזרה לתוכה, ש"כל אדם יש לו להחמיר ... לפי שאין טעם מספיק לחלק וכו' לענין חזרה לתוכה", אבל לגבי הושבה לכתחלה – "ואפילו לענין להחזיר על גבי הכירה כו', טוב להחמיר. לפי שרבו האומרים שאף לענין זה אין חילוק" כו'.

ויש לבאר מקור והסבר דברי רבינו, ובהקדים:

הב"י ס"ב (עמ' סג ד"ה כתב הר"י) מביא, שהר"ן (יו, ב ד"ה ומיהו) כתב ע"פ הירושלמי

ובהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוסי רנט.

וראה לעיל סט"ו אות ה וציון 173 שאיסור תנור גם בחזרה בשבת הוא מחשש חיתוי, וי"א שאיסור תנור בחזרה בשבת הוא משום שנראה כמבשל, ובכל אופן החומרא בתנור היא מפני החום הרב שיש שם. ומובן החילוק שבתנורים שלנו שהבלם אינו רב כהבל התנור שבימיהם, אין חומרת תנור.

(233) מבואר מהב"י, שגם בתנורים שלנו שפתחם מהצד והחום בהם אינו רב (כנרמז בב"י מקודם, ראה לעיל ציון 232), יש איסור תוכה. והב"י לומד כן גם בהבנת הכלבו, עיי"ש. וכן משמע ברמ"א ומ"א שיובאו בהמשך בפנים, שהרמ"א כתב שיש מחלוקת אם מותר להחזיר לתוך התנור, והמ"א מבאר שהמחלוקת היא אם בנטלה משחשכה יש היתר תוכה, ומשמע שבלא היתר זה, אין להתיר מפני שתנורים

אכן רבינו פוסק כאן שיש להחמיר בנטלה משחשכה בכל פרטי תנאי חזרה שנפסקו לעיל סי"ד אות יב, ראה לעיל ציון 230, ובזה יש להסתמך בעיקר על הרא"ש והטור (ראה לעיל סי"ד שם). אבל הרמב"ם (פ"ג ה"י) אוסר מושיב לכתחלה רק בהניחה ע"ג קרקע, ובדרבנן אין מצרפים חומרות (ראה להלן סכ"ג אות ה).

(232) ראה לעיל ס"ז בדין שהייה מע"ש שתנורים שלנו שפתחם מהצד והם רחבים, הבלם כהבל הכירה, ודינם כדין כירה לכל דבר. ולמדנו מהב"י דכאן, שלדעת הסוברים כן, כ"ה גם בדיני חזרה בשבת. וכ"ה בכלבו שהב"י מביא שם (יוזכר להלן אות ח). דרכי משה והגהות רמ"א שיובאו בהמשך בפנים. ט"ז סקט"ז. מ"א סקכ"ח וסקל"א ובדיני שהייה והטמנה בקיצור שבסוסי רנט. רמ"א סוף הסי' ומ"א סקמ"ג (בתנור בית החורף). ורבינו מביא פסק זה במקומות רבים בסימן זה,

לבישול. ובלבד שלא נצטנן [התבשיל] לגמרי [שאסור להחזיר גם דבר יבש שאין בו בא"ב בנצטנן לגמרי, כיון שהוא כמושיבו לכתחילה (מ"א סקל"ו). הובא פסק זה לעיל ס"ח אות ב]²³⁵. ויש מחמירין בזה. ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור. ועיין לקמן סימן שי"ח", ע"כ (יבואר הכל באותיות הבאות).

והמ"א סקל"ה על הרמ"א האחרון (ס"ה) מבאר, שהמקילים כאן סוברים שבנטלה משחשכה יש קולא גם בחזרה לתוכה, כדברי הדרכי משה הנ"ל. [ומה שטעם דבריהם הוא, ש"מאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הבל מעט ואין לחוש לבישול", הוא רק בכדי לבאר מדוע קולא זו היא אף בתנור שאינו גוי, שהגחלים נחשבים כגורפות. ראה בהמשך (אות ח)]. ומקשה עליהם שרק בהניחה ע"ג קרקע יש קולא בנטלה משחשכה, שאי"ז מושיב לכתחילה כיון שכבר היה ע"ג הכירה בשבת, אבל באיסור תוכה אין קולא בנטלה משחשכה. וכותב שזה טעם

ובהגהת רמ"א ס"ב (עמ' פ"א): "ויש אומרים דכל זה נפרטי איסור חזרה (יתבאר להלן אות ד) אינו אסור רק כשנטלה מהכירה מבעוד יום ולא החזירה עד שחשיכה [שבלא תנאי חזרה הוא כמושיב בתחלה (ט"ז) סק"א ומ"א סקכ"ד, ראה לעיל ס"ד אות טו)], אבל אם לקחו משם משחשיכה, אפילו הניחו על גבי קרקע, מותר [להחזירה שאינו כמושיב בתחלה (ט"ז שם)]. וכן נוהגים להקל בתנורים שלנו, שיש להם דין כירה [ומותר להחזיר אליהם בגוי, וסומכים עצמם על דברי המקילין. וטוב להחמיר [כפי שהב"י כתב שכמה ראשונים אינם פוסקים כמו הירושלמי (ט"ז סק"ב)]. מיהו אם נצטנן לכולי עלמא אסור [להחזירו מאיסור בא"ב בדבר לח (ט"ז) סק"א], ע"כ.

ובהגהת רמ"א ס"ה (עמ' פ"ב): "ויש מתירין ליתן [בשבת] לתוך תנור שאפו בו מבעוד יום [קודם שבת ולא הטמינו בו לשבת]. דמאחר שלא הטמינו בו²³⁴ רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הבל מעט ואין לחוש

משום מושיב לכתחלה.

הכרח המ"א בהבנה זו ברמ"א: הרמ"א מדבר כשאין היסורל בתנור, ומוכרח שהאיסור בהצטנן לגמרי אינו איסור בא"ב (תוספת שבת סקמ"ו), מחצית השקל, אגלי טל מלאכת האופה סק"נ אות ב) אלא י"ל שזה איסור מושיב לכתחלה (שבתבשיל צונן הוא לעולם מושיב לכתחלה). באו"א: משמעות המשך דברי הרמ"א, שמדבר גם בפנאדי"ש, שהוא דבר יבש ואין בו בא"ב גם בהצטנן לגמרי (תוספת שבת שם, באוה"ל ס"ב ד"ה ובלבד).

וראה לעיל ציון 206 אות ב מהבנת הר"נ.

שלנו פתחם מהצד, וכ"מ בד"מ סק"ח. ט"ז סק"ג (באמצעו). [להעיר ששיטת הרשב"א ב"ב כ, ב שהכירה פתחה מהצד ויש בה נקבים בלבד למעלה, ראה חו"מ רס"י קנה בטור ופרישה וט"ז, ואעפ"כ אמרו שאסור להחזיר בשבת לתוכה]. וראה בענין זה בהרחבה לעיל סט"ז אות ח.

234) היינו שלא הניחו בו תבשיל בכדי שדפנות ופי התנור ישמשו לו כהטמנה (ובלא כיסוי הקדירה עצמה), וזה מותר, ראה לעיל ס"י אות ה"ז.

235) היינו שתנאי חזרה שהתבשיל לא הצטנן לגמרי, חמור משאר תנאי חזרה ואין מקילים בו גם בנטלה משחשכה,

הרמ"א כותב שההיתר להחזיר לאחר שהניחה ע"ג קרקע הוא תלוי בקולא]. בכל זאת עדיין י"ל, שהרמ"א מתייחס כאן רק לענין הקולא בצורך בתנאי חזרה, ולומד קולא זו (בחזרה על גבי כירה) מהמנהג שמחזירים לתוך התנור²³⁶ (וכן הרמ"א ס"ג (יובא להלן סכ"ו אות ח) כותב בסתם שנהגו להקל בנטלה משחשכה להושיב ע"ג הכירה בלא תנאי חזרה). ומסיים "וטוב להחמיר" על הצורך בתנאי חזרה.

ויוצא שפסק הרמ"א ס"ב הוא, שאפשר להקל כסוברים שבנטלה משחשכה אין צורך בתנאי חזרה.

קולת נטלה משחשכה באיסור תוכה לפי משמעות הרמ"א

ה. והנה בס"ה מביא הרמ"א את המקילים בנטלה משחשכה בחזרה לתוכה (והם מקילים ביחס לפסק הרמ"א ס"ב, שכתב "ויש להחמיר" אפי' ביחס לתנאי חזרה בנטלה משחשכה), כמו שכתב המ"א (הובא לעיל אות ג) שסברת המחמירים ברמ"א ס"ה היא שאין קולא בחזרה לתוכה בנטלה משחשכה, ומשמע שטעם המתירים ברמ"א היא הקולא הנ"ל.

אכן הרמ"א מביא שתי דעות ואינו פוסק כמו בס"ב "וכן נוהגים להקל כו', וטוב להחמיר", אלא לא מזכיר כלל מנהג להקל. [ומה שהרמ"א מסיים ש"אם

ה"יש מחמירין" ברמ"א. ומסיים שהלבוש נדחק בטעם המקילים ברמ"א באיסור תוכה, ולא ראה דברי דרכי משה הנ"ל.

קולת נטלה משחשכה באיסור מושיב לכתחלה לפי משמעות הרמ"א

ד. והנה, כפל הגהות הרמ"א ס"ב וס"ה הנ"ל (אות ג) והבנת טעם החילוק ביניהם (כדלקמן) – הם מקור דברי רבינו: בס"ב כתב הרמ"א: "וכן נוהגים להקל כו', וטוב להחמיר". ובס"ה הביא שתי דעות ואינו מביא את הפסק שבס"ב.

אלא שבס"ב מדבר הרמ"א רק לגבי קולא בנטלה משחשכה בענין הצורך בתנאי חזרה, כלשון הרמ"א: "אבל אם לקחו משם משחשיכה, אפילו הניחו על גבי קרקע, מותר" [להחזירה] (ואינו מזכיר שיש מקילים בנטלה משחשכה להחזיר אפילו לתוך התנור).

ואף שהרמ"א מביא כסמך למקילים את המנהג להחזיר בשבת לתנור שלנו, ומן הסתם מדבר במנהג המדובר בב"י ובד"מ (הובאו לעיל אות ג) שמחזירים לתוך התנור. [ובפרט שלתנור שבימי האחרונים היה מעזיבה (גג) (ראה להלן סכ"ב אות ט, סכ"ו אות כג), ודעת רבינו שבחזרה על גבי המעזיבה אין כלל איסור מושיב לכתחילה (גם בנטלה מבעו"י) (ראה להלן סכ"ו אות כד ואילך), ולפ"ז מוכרח שהרמ"א מדבר במנהג להחזיר לתוך התנור, ולכן

הגהות בית מאיר (לרמ"א ס"ב) שהעיר על המ"א. אלא המ"א למד שהרמ"א ס"ב לא הדגיש שהמנהג מקיל באיסור תוכה, כמ"ש בפנים בדעת רבינו.

(236) וכך משמע במ"א סקל"ה שהובא לעיל אות ג, שרק על המקילים ברמ"א ס"ה מקשה שבאיסור תוכה אין קולא בנטלה משחשכה, אבל על המנהג שהובא ברמ"א ס"ב לא הקשה זאת. ראה

כמושיב לכתחלה.

והנה כל זה הוא לגבי תנאי חזרה ומושיב לכתחלה, אבל עדיין יש לדון בטעם המנהג להקל בנטלה משחשכה באיסור תוכה, ובהקדים מ"ש במקו"א (לעיל סט"ז אות ד-ו), שיש שני טעמים לאיסור תוכה: חשש חיתוי (שהמעשה הרב בהחזרה לתוכה או החום הרב שבתוך הכירה, יכולים לגרום חיתוי), וחשש נראה כמבשל לכתחילה (שנראה כמושיב תבשיל שאינו מבושל כ"צ ומושיבו בתוך הכירה בכדי לבשלו בישול ראשון).

והנה לסברות שאיסור תוכה הוא מחשש חיתוי, לכאור' אין סיבה להקל בנטלה משחשכה (שהרי בחזרה לתוכה יש חשש חיתוי גם כשאינו מושיב לכתחלה, כיון שעצם המעשה הרב בהחזרה לתוכה או חום חלל הכירה יגרמו לו לחתות). וי"ל שזהו טעם דברי הב"י, והמ"א בשיטת המחמירים ברמ"א, שאיסור תוכה חמור ולא נאמרה קולת נטלה משחשכה באיסור תוכה, וכן משמעות פסקי הרמ"א שדין איסור תוכה בנטלה משחשכה, חמור מדין תנאי חזרה בנטלה משחשכה (כנ"ל אות ג, ה). וכ"כ מחצית השקל סקל"ה (ד"ה וצ"ע דהר"ג) בהבנת המ"א בשיטת המחמירים.

ואכן המ"א נוקט בכ"מ שפרטי איסור חזרה הם מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה, כו), ולפ"ז גם איסור תוכה הוא מן הסתם מחשש חיתוי (ראה לעיל סט"ז אות ה. וראה במה שיש לבאר עפ"י להלן סכ"א אות יד). וזה מתאים לדבריו שהובאו מקודם שנראה ששולל את השיטה שקולת נטלה משחשכה נאמרה באיסור תוכה, עיי"ש.

היסו"ל בתנור אסור", ראה להלן (אות ט). כיון שהדיון בס"ה חמור, ומיוסד על דברי הב"י (הובא לעיל אות א), שאפי' הר"נ שפוסק כקולת הירושלמי בנטלה משחשכה הוא מדבר רק בתנאי חזרה ולא באיסור תוכה. [וגם המ"א (הנ"ל) כתב שזהו טעם המחמירים ברמ"א]. ולכן הרמ"א בס"ה לא הזכיר את דבריו בס"ב שהמנהג להקל להחזיר (לתוך) התנור, כיון שרצה להדגיש יותר את המחמירים.

[ואף שהרמ"א בד"מ סובר שסומכים על קולת נטלה משחשכה בתנאי חזרה ואפי' באיסור תוכה (הובא לעיל אות א), אבל בהגהות לשו"ע הוא מחמיר כנ"ל].

מידת הקולא תלויה בטעמי שני האיסורים

ן. ביאור החילוק בין תנאי חזרה לבין איסור תוכה בנטלה משחשכה:

תנאי חזרה הם בכדי שלא יהיה כמושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות יא), והמקילים בנטלה משחשכה סוברים שכאשר הקדירה היתה מונחת ע"ג הכירה בכניסת השבת, כשמחזירה בשבת הוא אינו כמושיב לכתחלה אלא כמחזיר (ט"ז ומ"א, הובאו לעיל א). (בפירוט: לפי שני הטעמים לאיסור מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות ברכו) — חשש חיתוי וחשש נראה כמבשל לכתחילה — החילוק דכאן שייך בכל אופן, שבנטלה משחשכה לא יבוא לחתות כיון שאינו מושיב לכתחלה (ראה תוספת שבת סק"ל), וכן אינו נראה כמבשל לכתחלה (ראה רמב"ן לח, ב ד"ה וזה מוכיח, מ"ב סק"ד)).

אבל המחמירים בתנאי חזרה בנטלה משחשכה סוברים, שגם בנטלה משחשכה ובא להחזירה בלא תנאי חזרה הוא

הכרעת הרמ"א ורבינו בשתי הקולות

ז. אמנם למעשה המנהג להקל בנטלה משחשכה גם באיסור תוכה (כמו בתנאי חזרה) (ראה לעיל אות ג מהב"י וד"מ, ובמ"ש באות ה), וי"ל שהמנהג סובר שטעם איסור תוכה הוא שנראה כמבשל לכתחלה, וכאשר הקדירה היתה ע"ג הכירה בכניסת השבת, אינו נראה כמבשל לכתחלה אלא כמחזיר. בדומה לסברא להקל בנטלה משחשכה באיסור מושיב לכתחלה (ראה לעיל ריש אות ו)²³⁷.

והרמ"א שאינו מכריע להקל במחלוקת בנטלה משחשכה באיסור תוכה (כנ"ל אות ה), הוא אינו מכריע בטעם איסור תוכה. ואכן, משמעות רבינו במקו"א, שפוסק שטעם איסור תוכה לא הוכרע (ראה לעיל ס"ז אות ז ושי"ג), וי"ל שמקורו מהרמ"א הזה.

ורבינו לשיטתו, שאף שאיסור חזרה הוא משום שמא יתה, הנה איסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות כו ושי"ג), ולומד שכיו"ב יש סוברים שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל

לכתחלה (וראה במה שיש לבאר עפ"י בדברי רבינו להלן סכ"א אות טו).

ואלו גם דברי רבינו בסעיף זה: "המנהג להקל כו' להחזיר תוך תנורים שלנו", ובלא תנאי חזרה, "ואין למחות בידם" (לומד שכך היא הכרעת הרמ"א בנטלה משחשכה באיסור תוכה, שהביא שתי דעות ולא הכריע). טעמם: לפי שיש אומרים שאין חיוב תנאי חזרה בנטלה משחשכה, "כיון שבתחלת כניסת שבת היה תבשיל זה על הכירה, אינו נראה כמושיבו בשבת בתחלה" ובמילא אינו צריך תנאי חזרה, "ועל זה סומכים העולם להקל יותר" שבנטלה משחשכה אין איסור תוכה (דהקולא באיסור תוכה גדולה יותר, כמו שיפרש בהמשך).

"ומכל מקום כל אדם יש לו להחמיר לעצמו שלא להחזיר לתוך הכירה והתנור אף שנטלה משם לאחר שחשכה כו' (דכיון שהרמ"א הביא שתי דעות ולא הכריע, הרי ("אף שאין למחות ביד הנוהגים להקל", כמ"ש לעיל), "מכל מקום כל אדם יש לו להחמיר לעצמו" (כו'). "לפי שאין טעם מספיק לחלק בין נטלה משחשכה ובין נטלה מבעוד יום

וכיו"ב הבי" סובר שגם למקילים בנטלה משחשכה, צריך גו"ק, ונראה שזה מפני שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי, ראה להלן בפנים אות ח.

ומכל זה ראייה לשיטת רבינו להלן ס"כ אות יג, שהאוסרים סמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת (בכללם המחבר בשו"ע), טעמם מחשש חיתוי, עיי"ש. וראה עוד בשיטת הבי" לעיל ציון 74 אות ו.

(237) הבי" סובר בפשטות, שאפי' הר"נ שפוסק כקולת הירושלמי בנטלה משחשכה, הוא מדבר רק בתנאי חזרה ולא באיסור תוכה (ראה לעיל בפנים אות ג). ויוצא שהבי" סובר בהכרח שאיסור תוכה הוא מחשש חיתוי, שאם היה איסורו מפני שנראה כמבשל לכתחלה, לכאו' אין סברא לחלק בקולת נטלה משחשכה, בין איסור תוכה לבין איסור מושיב לכתחלה, כמבואר כאן בפנים.

אלא הטמינו בתנור אחר. לפי שהגחלים שנשארו מן החימום שחממוהו לצורך האפיה, כבר כהו ועממו, והרי הן כגורפות כו', כמו שנתבאר למעלה.

ויש מקילין עוד, דאפילו הטמינו בו החמין, מכל מקום אחר סעודת שחרית בודאי עממו כל גחליו ומותר להחזיר לתוכו לפי המנהג:

מנהג זה מיוסד על מנהג הקולא שהובא לעיל (אות ב ואילף), שבנטלה משחשכה אין איסור תוכה, אלא שלקולא זו, מותר להחזיר לכירה רק הגו"ק (ראה בהמשך) והמנהג דכאן מוסיף שביום השבת מחזירים לשם אף אם התנור אינו גרוף, כיון שסומכים שהגחלים עממו והרי הן כגורפות ("כמו שנתבאר למעלה" – לעיל

לענין חזרה לתוכה" (דהאוסרים ברמ"א סוברים שאין סיבה להקל בנטלה משחשכה באיסור תוכה, כמ"ש המ"א בטעמם (ולכן הקולא בנטלה משחשכה באיסור תוכה גדולה יותר), ואין הכרעה כנגדם, ולכן "אין טעם מספיק לחלק" כו'). "ואפילו" (חידוש נוסף לחומרא) לענין חזרה על גבי הכירה בלא תנאי חזרה ונטלה משחשכה "טוב להחמיר, לפי שרבו האומרים שאף לענין זה אין חילוק בין נטלה מבעוד יום לנטלה משחשכה" (כדברי הרמ"א ס"ב ומפרשיו)²³⁸.

המנהג להחזיר לתוך התנור שעממו גחליו ח. "ויש נוהגים להקל עוד, להחזיר למחר ביום לתוך התנור שאפו בו מבעוד יום אף על פי שלא גרפוהו, אם לא חממו עוד התנור אחר האפיה להטמין בו החמין של סעודת שחרית

הכרח להבנת רבינו ברמ"א

238) א. המשנה ברורה כותב הבנה אחרת בפסקי הרמ"א הנ"ל:

הרמ"א ס"ב מדבר במנהג להחזיר בלא תנאי חזרה לתוך התנור. ודבריו ש"וטוב להחמיר" הם מפני הסוברים, שאין קולא בנטלה משחשכה במושיב לכתחלה (ראה ב"י שהובא לעיל בפנים אות ג), ובעיקר מפני הסוברים שלכו"ע אין קולא בנטלה בשבת בחזרה לתוכה (ראה ב"י ומ"א שהובאו שם), ע"כ מהמ"ב סקס"ז-סח. היינו שהרמ"א פוסק גם ביחס לקולא בנטלה משחשכה באיסור תוכה (שרק) "וטוב להחמיר" (דלא כדעת רבינו, שהכרעת הרמ"א באיסור תוכה יותר חמורה מ"וטוב להחמיר" גרידא, ראה בפנים).

ובמ"ב סק"צ ושעה"צ סקפ"ח ממשיך (ראה יסוד הדברים גם במנורה הטהורה

סקי"ג), שהרמ"א ס"ה מדבר בהמשך לפסק שלו בס"ב: "וטוב להחמיר", ומביא בס"ה שיש מקילים במקרה "שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, [ש]לא נשאר בו רק הבל מעט, ואין לחוש לבישול", שבמקרה זה אינו נראה כמבשל, שאין דרך לבשל בתנור שחמו מאפייה של אתמול, ואין איסור תוכה (ומושיב לכתחלה). והיא סברת הכלבו שהובאה בב"י סוף הסי'. (והגחלים כגורפות כיון שהם עוממות, ראה מ"ב סקס"ח). ואף שהרמ"א בד"מ (הוזכר לעיל בפנים אות ג) סובר שסומכים על קולת נטלה משחשכה גם באיסור תוכה, ולא הוצרך להגיע לקולת הכלבו. אבל בהגהה בשו"ע ס"ב כתב "וטוב להחמיר" בזה, ולכן הוצרך להגיע בס"ה לקולת הכלבו.

[ולהבנת המ"ב יש לפרש בלשון הרמ"א

באיסור תוכה, כנ"ל בפנים, והרמ"א הביא את שתי הדעות ולא סיים כמו בס"ב, כיון שהחשש לדעת המחמירים בס"ה גדול יותר מ"טוב להחמיר", כשיטת רבינו שהובאה בפנים). וכן הרמ"א אינו יכול לפרש כמ"ב, שהיתר הרמ"א הוא שאין דרך לבשל בגחלים דאומול, ולכך במקרה זה אין איסור תוכה.

ועצ"ע בשיטת רבינו, בהקדים שרבינו חולק על הרמ"א ופוסק שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות כז וש"ג), ולכן היה יכול לפרש ברמ"א כהבנת המ"ב (הפשוטה), שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ולכן יש סברא שבנטלה משחשכה אין איסור תוכה. והרמ"א ס"ב פוסק (עדיין) "טוב להחמיר" בזה, מפני שיש לומר שכל שמחזיר לתוכה הוא נראה כמבשל לכתחלה, וגם בנטלה משחשכה (ע"ד המחמירים בתנאי חזרה בנטלה משחשכה, ראה לעיל בפנים אות ו). וכן אפשר ללמוד שהיתר הרמ"א ס"ה הוא, שאין דרך בישול בתנור שיש בו גחלים של אומול, ולכן אין בזה איסור תוכה. וראה להלן ציון 276 אות ו וש"ג בדעת הרמ"א בטעמי איסורי חזרה.

הביאור, בהקדים: להבנת המ"ב, שפסק הרמ"א ס"ב מדבר בדין נטלה משחשכה באיסור תוכה, צריכים לומר שהפסק המרומוז ברמ"א ס"ה בקולא שבגחלים של אומול אין איסור תוכה (לאחר שהביא את שתי הדעות), קל מהפסק ברמ"א ס"ב. שאם הפסק ברמ"א ס"ה חמור מהפסק ברמ"א ס"ב, הרוצה להחזיר לתוך התנור אינו צריך לקולא בס"ה, אלא יסמוך בדיעבד על הקולא בס"ב (כיו"ב אם הפסק ברמ"א ס"ה הוא באותה דרגה כמו הפסק

"ואין לחוש לבישול" (ראה להלן ציון 240 אות א), שאין לחוש שנראה כמבשל (או שיבוא מכך לבישול), ואף שמחזיר לתוך הכירה].

ובמ"ב סקצ"ב מבאר, שהמחמירים ברמ"א סוברים שאין להחזיר בשום אופן לתוך התנור, שמלבד שלדעתם אין קולא בנטלה משחשכה בחזרה לתוך התנור (כמו שהזכיר הרמ"א בדעתם, ראה לעיל בפנים אות ג), דעתם גם שאין קולא להחזיר לתוך התנור שיש בו גחלים של אומול, שלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים, כדברי הב"י סוף הסי'.

ג. והנה הבנת המ"ב היא לכאן הבנה פשוטה ברמ"א, שהרמ"א ס"ב מביא כסמך למקילים את המנהג להחזיר בלא תנאי חזרה לתוך התנור (ראה לעיל בפנים אות ד), וא"כ בפשטות סברת המקילים שבנטלה משחשכה אין אפי' איסור תוכה, והרמ"א פוסק גם ביחס לקולא זו, ש(רק) "טוב להחמיר". ועוד: לשון הרמ"א ס"ה: "כיון שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו הבל מעט", הוא ע"ד לשון הב"י סוף הסי' בביאור היתר הכלבו. אבל הרמ"א ורבינו פירשו שהרמ"א ס"ה מדבר בהיתר נטלה משחשכה (כמובא לעיל בפנים בהרחבה), ובהתאם לכך, הרמ"א ס"ב אינו מדבר בהיתר זה לענין איסור תוכה. ויש לבאר בטעמם:

הרמ"א סובר, שאיסור תוכה הוא מחשש חיתוי, ולהבנה זו אין סברא להקל בנטלה משחשכה באיסור תוכה, ראה בכ"ז בפנים באות ו, ולכך הרמ"א לא רצה ללמוד שהרמ"א פוסק בס"ב שרק "טוב להחמיר" בנטלה משחשכה באיסור תוכה (אלא שיטת הרמ"א שסברת המחמירים ברמ"א ס"ה היא שאין היתר בנטלה משחשכה

שי"ח", ע"כ (התבאר לעיל אות ג ואילך, ולהלן בהמשך).

והמ"א סקל"ה מבאר שהמקילים ברמ"א סוכרים שבנטלה משחשכה דין חזרה לתוכה הוא כחזרה על גבה (הובא לעיל אות ג ואילך), וכיון "שלא הטמינו" בתנור "ונשאר בו רק הבל מעט", הוא כגו"ק ומותר להחזיר לתוכו (יסוד הדברים מהכלבו שהובא בב"י סוף הסי' (עמ' סח). וע"פ דבריו רבינו כותב כאן שדוקא בחזרה ביום השבת סומכים שהגחלים

סוס"א שגחלים שעממו מאליהם הם כקטומות²³⁹).

מקור הדברים בהגהת רמ"א ס"ה (עמ' פא): "ויש מתירין ליתן [בשבת] לתוך תנור שאפו בו מבעוד יום [קודם שבת ולא הטמינו בו לשבת]. דמאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הבל מעט ואין לחוש לבישול. ובלבד שלא נצטנן [התבשילן] לגמרי. ויש מחמירין בזה. ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור. ועיין לקמן סימן

עכ"פ רבינו סובר שבהשוואת הרמ"א ס"ב שמביא שנוהגים להקל וטוב להחמיר, עם הרמ"א ס"ה שמביא שתי דעות ואינו מסיים, הפסק שמרומז ברמ"א ס"ה בודאי חמור יותר. ולכן מפרש רבינו שהרמ"א ס"ב מדבר בהיתר נטלה משחשכה בתנאי חזרה, ונפק"מ לחזרה על גבי התנור, והרמ"א ס"ה מדבר בהיתר נטלה משחשכה באיסור תוכה. ואכן פוסק רבינו שאיסור תוכה בנטלה משחשכה חמור מהצורך בתנאי חזרה בנטלה משחשכה, כמבואר כ"ז בפנים.

239) א. מדובר שם בשהייה מע"ש, והפוסקים שיובאו בפנים סוכרים שכ"ה גם בחזרה בשבת.

ב. הלשון ס"א שגחלים שעממו הם "כקטומות" (שבגרופות, הגחלים אינם בכירה, ראה שם "שגרף ממנה כל הגחלים לחוץ"). ובב"י ומ"א מקור הדברים כאן (ראה בפנים) הלשון שעממו הגחלים והם "כגרופות וקטומות" (היינו שהם בדין גו"ק). ורבינו כותב כאן שהגחלים "כגרופות", שמקצר, ועד"ז להלן קו"א סק"י (ליד ציונים 630, 643).

ברמ"א ס"ב ("יטוב להחמיר"), שהטעם להקל בס"ה אינו מוסיף חיזוק לקולא, כיון שגם ביחס לקולא זו פוסקים שטוב להחמיר).

ואלא נאמר להבנת המ"ב, שהרמ"א ס"ה אומר שהרוצה להחמיר כמ"ש הרמ"א ס"ב ש"טוב להחמיר" בקולא דנטלה משחשכה, יש לו קולא אחרת במקרה שהגחלים שבתנור הם של אתמול, ראה מ"ב סק"צ בסופו.

וקשה, שלפ"ז הפסק ברמ"א ס"ה הובא בשביל ללמד היתר (יותר לקולא ביחס ל"יטוב להחמיר" שברמ"א ס"ב), אבל הרמ"א ס"ה הביא שתי דעות בסתם, ולא הזכיר שאפשר להקל כדעה הראשונה.

[אלא נצטרך לומר למ"ב, שהפסק ברמ"א ס"ה אכן חמור מהפסק ברמ"א ס"ב, ובס"ה מדובר בעיקר במקרה שנטל את הקדירה מבעו"י ובא להחזירה בשבת, ולכן הרוצה להחזיר בדיעבד לתוך התנור המדובר בס"ה, אינו יכול לסמוך על הקולא שבס"ב, והרמ"א הוסיף בשבילו קולא. וזה קשה כיון שהרמ"א ממשיך: "ובלבד שלא נצטנן התבשיל לגמרי"].

זה אות ב קטע ולכן, אות ח ואילך) ²⁴¹ — צריך לומר שסוברים שבחזרה לכירה שאינה גו"ק יש חשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה ובציונים לשם וי"ט), ובחשש זה אין סיבה להקל כשנטלה משחשכה.

ועדיין המנהג סובר שאיסור תוכה (בכירה גו"ק) הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ובנטלה משחשכה אינו נראה

כהו ועממו) ²⁴⁰. ומוסיף ע"פ הלבוש, שיש מקילים אפילו באם הטמינו בתנור כיון שמחזירים לאחר סעודת שחרית כו'.

גם בנטלה משחשכה צריך גריפה וקטימה ובעצם משמעות הפוסקים, שלכו"ע אין קולא בנטלה משחשכה ומחזיר לאינה גו"ק (בי"ו ורמ"א הנ"ל, ט"ז סק"ג (באמצעו), רבינו בסעיף

בתנור אחר (היינו שמדובר כאן במנהג להושיב בתוך התנור את תבשיל החמין של סעודת היום (ומושיבים בבוקר או באמצע הסעודה). וראה מ"ב סק"ו וסק"צ שכותב דרכים שונות בזה). [באופנים שמותר להטמין בתוך התנור, ראה לעיל ציון 234].

והתבשיל שרוצים להושיבו בתוך התנור צריך להיות חם, מפני איסור בישול (בחמין, דבר לח), ואיסור מושיב לכתחלה (גם בדבר יבש). ראה לעיל ציון 222.

וכל זה באם מדובר כאן שמחזירים גם ביטור"ל בתוך התנור, אבל באם נקרא את הסוגריים ומדובר כאן רק באין היטור"ל בתוך התנור, ראה להלן אות ט - אי"צ שהתבשיל יהיה חם, לאיסור בישול (ראה סי' שיח סכ"ד), וכן לאיסור מושיב לכתחלה (ראה להלן סכ"א אות יב).

ולאופן זה, הטעם שהטמינו את תבשיל החמין (בתנור אחר), זה בכדי שלא יתקלקל עד יום השבת.

(241) בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קל מביא שיש מקילים ע"פ הירושלמי להחזיר בנטלה בשבת, גם ע"ג כירה שאינה גו"ק. הובא ברכי יוסף כאן סק"ב. וראה גם שו"ת חתם סופר או"ח סי' עח (ד"ה עוררני). וראה במ"ש לעיל ציון 90 אות ג.

240 א. המחצית השקל סק"ו מבאר בלשון הרמ"א (ראה בפנים) "ואין לחוש לבישול", שכיון שמדובר שאין היטור"ל בתנור (כמבואר בהמשך דברי הרמ"א), לכך אין חשש בישול (ראה שו"ע סי' שיח סי"ד), ע"כ. וצ"ע במה שהרמ"א הוצרך לרמוז שאין כאן חשש בישול מצד מצב התנור, והרי בין כך ממש"ך: "ובלבד ש[התבשיל] לא נצטנן לגמרי", ובזה לרמ"א סי' שיח סט"ו אין בא"ב גם בלח (וראה שו"ת דברי נחמיה או"ח סי' כא, עמ' כח טור ב בראשו, וצ"ע).

אמנם התוספת שבת סקמ"ד-מה מבאר להבנת המ"א שהובאה בפנים, שכיון שלא גרף הגחלים, היה לחשוש שיחתה (התו"ש לומד כרוב הפוסקים שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי, ראה לעיל סי"ד ריש אות י), והרמ"א כותב שאין לחוש שיחתה לבשלו, כיון שנשאר בו רק הבל מעט. וראה עד"ז שלשון "בישול" הכוונה לחיתוי, בי"ע עמ' נג בסופו, בדברי המרדכי.

ב. רבינו מוסיף על דברי הרמ"א את התיבות: " (אם לא חממו עוד התנור אחר האפיה להטמין בו החמין של סעודת שחרית), אלא הטמינו בתנור אחר". אולי בכדי לבאר כיצד התבשיל שרוצים להושיב בתוך התנור ביום השבת הוא עדיין חם (כדלהלן), ומבאר שהטמינוהו

או נאמר בטעם הסוגריים, שאפשר והרמ"א עצמו לא התכוון לחומרא הנ"ל, ונגרס ברמ"א: "ויש מחמירין בזה שאם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור", היינו שהמחמירים ברמ"א בנטלה משחשכה ומחזיר לתוכה (כפי' המ"א ורבינו בדעתם (ראה לעיל אות ג ואילך)), זה רק ביסו"ל בתוך הכירה (כדלקמן בגירסת הגר"א ברמ"א, ולא מטעמיה) – אבל ההיתר שביום השבת סומכים שהגחלים עממו והרי הן כגורפות (הנ"ל אות ח), הוא גם ביסו"ל שם (ואין גורסים את הסוגריים).

ולהבנה זו, דברי רבינו לעיל (אות ג, ז) שיש לחוש למחמירים ברמ"א בנטלה משחשכה ומחזיר לתוכה, מדברים רק כאשר היסו"ל בתוך התנור.

וכן קטע זה (אות ח-ט) מדבר בעיקר כשיסו"ל בתוך התנור ולכן ההיתר בנטלה משחשכה באיסור תוכה הוא חידוש. כפי שב"יש מקילין עוד" מסיים שמותר להחזיר לתוך התנור "לפי המנהג" שבנטלה משחשכה מתירים איסור תוכה (ואי"ז לכו"ע). אבל באין היסו"ל שם מותר להחזיר לתוכה בנטלה משחשכה לכו"ע (בנ"ל).

והנה במשנה ברורה (סקס"ז-סח, סקצ"ב-צג, שעה"צ סקצ"ג) מביא שגירסת הגר"א (סקס"ה) ברמ"א: "ויש מחמירין בזה שאם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור", ומבאר בדעתו שבמקום שאין היסו"ל אין כלל איסורי חזרה (גם בנטלה מבעו"י) ואף שאינה גו"ק. (ובטעם המחמירים ברמ"א (במקום שהיסו"ל) לפי הבנת המ"ב, ראה לעיל ציון 238). אבל רבינו פוסק להלן סכ"א, שבאינה גו"ק יש איסור חזרה גם במקום שאין

כמבשל לכתחלה (כמבואר לעיל אות ז). וזה דומה לחילוק רבינו בפרטי איסור חזרה (ראה לעיל ס"ד אות ה, כו וש"ג).

ד"ן חזרה לתנור שעממו גחליו והיד סולדת ז. "ויש נוהגים להקל עוד, להחזיר למחר ביום לתוך התנור שאפו בו מבעוד יום אף על פי שלא גרפוהו, אם לא חממו עוד התנור אחר האפיה להטמין בו החמין כו', לפי שהגחלים שנשארו מן החימום כו' כהו ועממו והרי הן כגורפות (ומבל מקום אם היד סולדת שם אסור).

ויש מקילין עוד, דאפילו הטמינו בו החמין, מכל מקום אחר סעודת שחרית בודאי עממו כל גחליו ומותר להחזיר לתוכו לפי המנהג (אם אין היד סולדת שם):

הרמ"א הנ"ל (אות ח) מסיים: "ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור". ורבינו מביא דבריו בקטע זה (שני פעמים), ונראה שלומד בהבנת הרמ"א שאם היסו"ל בתנור, הגחלים אינם כגורפות, ולכן אסור להחזיר לתוכו לכו"ע (אבל אי"ז תנאי בהיתר נטלה משחשכה ומחזיר לתוכה בגו"ק (ראה לעיל ציון 216 אות א)). וכן משמע בתוספת שבת סקמ"ח.

וכ"כ באגלי טל (מלאכת האופה סק"ג אות א): "ומסיים רמ"א ובלבד שלא תהא היד סולדת בו, והיינו דביד סולדת בו לא הוה כגרוף וקטום".

והנה רבינו כותב תנאי זה בסוגריים (שני פעמים), ואולי מרמז לספק בחומרא זו, ואפשר שלא לקרוא הנכתב בסוגריים ולא להחמיר להלכה כחומרת הרמ"א.

היסו"ל, ואולי גם איסור תוכה בגו"ק, הרמ"א (וכן מהמ"א סק"ט), עיי"ש ומבאר שמקורו מהמ"א דכאן בפ"י בארוכה (אות זיא, יג ואילך)²⁴².

ראה להלן סכ"א אות יב]. וראה באוה"ל ד"ה ובלבד, שהגר"א סקס"ד מפרש ברמ"א שזה שצריך שהתבשיל לא יצטנן לגמרי הוא בתבשיל לח דוקא ומשום בא"ב, ע"כ. וצ"ל שהוא לשיטתו בגירסת הרמ"א "שאם החום" כו' (ראה בפנים), ולומד שהרמ"א בתחלת דבריו מדבר רק במחזיר למקום שהיסו"ל ולכן יש איסור בישול.

ג. הרמ"א מסיים (כנ"ל ריש ציון זה): "ועיין לקמן סימן שי"ח", ר"ל בפשטות שאם היסו"ל שם אסור להחזיר מדיני חזרה דוקא (ותלוי בשיטות שהובאו בפנים, באיזה פרט בדיני חזרה יש כאן חסרון) אבל אין איסור מדיני בישול, באם התבשיל לא הצטנן לגמרי (במקרה שהמתירים מדברים, כנ"ל ציון זה אות א), כמבואר ברמ"א סי' שיח סט"ו (בשו"ע השלם פירשו ברמ"א שמציין לסי' שיח ס"ח, ולא ברורה כוונתם).

ג. בשעה"צ סקצ"ג מקשה על הגירסא הפשוטה ברמ"א, שהמתירים להחזיר לתוך התנור שאפו בו מבעו"י, מדברים רק במקרה שאין היסו"ל שם, שע"ז לא יצדק ראיית הבי" (סוף הסי') כנגד המתירים בכלבו: "שלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים" (שחכמים אסרו להחזיר לתוכה תמיד ולא אמרו שמותר להחזיר לתוך תנור שלא הטמינו בו למשך השבת), שהחילוק מובן, שבאין היסו"ל שם מותר, ע"כ.

ויש להעיר: למ"א ורבינו וסייעתם, טעם המתירים ברמ"א את איסור תוכה הוא, קולת נטלה משחשבה, והיתר לא הטמינו בתנור למשך השבת נאמר לענין שהגחלים

242 א. לשון הרמ"א: "ויש מתירין ליתן [בשבת] לתוך תנור שאפו בו מבעוד יום [קודם שבת] כו'. ובלבד שלא נצטנן [התבשיל] לגמרי. ויש מחמירין בזה. ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור. ועיין לקמן סימן שי"ח". והמ"א סקל"ו מבאר בדברי הרמ"א: "ובלבד שלא נצטנן [התבשיל] לגמרי", שאסור להחזיר גם דבר יבש שאין בו בא"ב אפי' בהצטנן לגמרי, כיון שהוא כמושיבו לכתחילה (פסק זה הובא לעיל סי"ח אות ב. ויש במ"א חידוש נוסף, שאין בזה קולא בנטלה משחשבה, ראה לעיל ציון 235).

והנה לגירסא הפשוטה, הרמ"א בתחלת דבריו מדבר במחזיר למקום שאין היסו"ל דוקא, וא"כ גם בתבשיל לח שהצטנן לגמרי אין איסור בישול (ראה שו"ע סי' שיח סי"ד), וצ"ב בסגנון המ"א. וראה תוספת שבת סקמ"ו.

אבל לגירסא ברמ"א: "שאם החום" כו', הוא מדבר בתחלת דבריו גם במקום שהיסו"ל, ולהחזיר תבשיל לח שהצטנן לגמרי אסור משום בישול, ומובן סגנון המ"א. (ואף שלגירסא זו, הוא מדבר בתחלת דבריו במחזיר בכל אופן - למקום שהיסו"ל ולמקום שאין היסו"ל (כפי שמסיים שיש מחמירים "אם" היסו"ל שם, וראה להלן סכ"א אות י ואילך וציון 317 שמוכרח שכ"ה הבנת רבינו) - הנה נבאר שדיוק לשון המ"א (הנ"ל) מדבר במחזיר למקום שהיסו"ל).

[בכל אופן רואים ברמ"א, שאסור להחזיר תבשיל שהצטנן לגמרי במקום שאין היסו"ל מאיסור מושיב לכתחלה. וכפה"נ חולק רבינו על הרמ"א בפרט זה,

מחשש חיתוי, וחשש זה קיים גם במקום שאין היסור"ל, ולכן יש סברא לאסור תוכה גם במקום שאין היסור"ל, ראה במצויין בפנים בסוף האות, דלא כמ"ש השעה"צ שם ד"אין טעם לזה" (לאסור חזרה לתוכה במקום שאין היסור"ל).

ועל מ"ש המ"ב סקצ"ג בסופו, שהרמ"א סוס"ב סותם שאין איסור חזרה במקום שאין היסור"ל, ראה להלן ציון 308.

ד. בשו"ע השלם כאן, הגהות והערות אות עא, מבארים בדברי הרמ"א שאם היסור"ל שם אסור - שמדבר בדבר יבש, וחושש לכתחלה לטוברים שיש אפייה וצלייה אחר אפייה וצלייה, ע"כ (ראה סי' שיח סי"ג שלהלכה אין חוששים להם). ויש להעיר שהרמ"א כאן מקדים "ובלבד ש[התבשיל] לא נצטנן לגמרי", ובאופן זה הרמ"א סי' שיח סט"ו אינו חושש אפי' לבא"ב בדבר לח (שהשו"ע שם ס"ד אוסר זאת), ומדוע שיחשוש לאפייה וצלייה אחר אפייה וצלייה.

עממו והם כגו"ק, כמבואר כ"ז בהרחבה לעיל בפנים, ובשיטה זו לא שייכת קושיית הב"י בכל אופן (גם אם יתירו במקום שהיסור"ל, שהרי חכמים אמרו שהגחלים שעממו הם כקטומות). ואכן הב"י מקשה על המתירים בכלבו דוקא (לפי הבנתו בהם), עיי"ש בב"י. ורק המ"ב לשיטתו, שטעם המתירים ברמ"א הוא כמתירים בכלבו שהתירו איסור תוכה מפני שלא הטמינו בתנור, ראה לעיל ציון 238, ובשיטה זו קשה קושיית הב"י וישנה הוכחת השעה"צ הנ"ל.

ואכן נכתב בפנים שרבינו מסתפק אם יש לפסוק שהמתירים להחזיר לתוך התנור שאפו בו מבעו"י, מדברים רק במקרה שאין היסור"ל שם. ואולי רבינו משנה גם את הגירסא ברמ"א. ורואים שאינו חושש לקושיית הב"י.

ובכל אופן רבינו אינו מפרש ברמ"א כמו הגר"א והמ"ב (הובאו בפנים), כיון שרבינו סובר שיש פרטים באיסור חזרה שהם

סמיכה
לכירה בשבת

ב. וכל זה להחזיר על גבה או לתוכה, אבל מותר
לסמוך ^האצלה חוצה לה בשבת, וכן אצל התנור

ה. גמרא

שלנו אף אם גוף התבשיל ינוגע בדופן התנור מן הצד,
ואפילו הוסק כגפת ועצים ואינו גרוף וקטום, שאין
לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו כמו שנתבאר למעלה.

ו. מ"א סוס"י
רנ"ט

ואפילו כבר סילק תבשיל זה מהתנור מבעוד יום והניחו
על גבי קרקע ולא היה דעתו להחזירו לתוכו ולא אפילו
לסמכו אצלו, ואפילו הוא (ג) תבשיל ישן יונצטמן לנמרי
אלא שהוא בענין שאין בו משום כישול כגון שהוא יבש,
הרי זה מותר לסמוך. לפי שאינו נראה כמבשל בשבת
לכתחלה, שאין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה והרי
דינו כסומך כנגד המדורה שיתבאר בס' שי"ה.

ז. מ"א סוס"י
רנ"ט

^הויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן
גרופים וקטומים והוסקו כגפת ועצים, אף שהיתה
דעתו להחזירה או לסמכה ועודה בידו, משום גזרה
שמא יחתה. שאף שלענין לסמוך שם מבעוד יום לא
חששו לחיתוי מכל מקום לענין לסמוך בשבת
החמירו יותר.

ח. רמב"ן, הר"ד
יונה, רי"ף,
רמב"ם, מ"א
סק"ה

^טוהמנהג כסברא הראשונה, ומכל מקום במקום שאין
שם צורך כל כך, טוב לחוש לדבריהם:

קונטרס אחרון

(ג) תבשיל ישן כו'. כן משמע בהדיא במ"א סוף סי' רנ"ט. והוא
פשוט, דכיון דאפילו באינו גרוף, דלכולי עלמא אסור על גבה, שרי
לסמוך, כל שכן כשהניחה על גבי קרקע, דלרבי יוחנן כגמרא שרי
אפילו על גבה. ואפילו להניח לכתחלה מתיר בהדיא בהגהות
מרדכי בסמוך לחשכה, לפי שיטתו דאסור על גבה, עיין שם היטב.
ומשמעות רמ"א בסוף [ה]סימן צ"ע:

א. "וכל זה להחזיר על גבה או לתוכה,
אבל מותר לסמוך אצלה חוצה לה
בשבת" כו': כאמור (לעיל סי"ד ואילך), חכמים
אסרו להחזיר בשבת קדירה ע"ג כירה
שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק. וגם
אסרו להושיב לכתחלה בשבת ע"ג כל
כירה (אף שהוסקה בקש וגבבא והיא
גו"ק). ולתוך הכירה אסרו לעולם להחזיר
בשבת (גם כשהכירה הוסקה בקש וגבבא
והיא גו"ק ואינו מושיב לכתחלה).

וכמה מהראשונים שפוסקים כחנניה, שמותר להשהות מערב שבת תבשיל שמבושל כמאב"ד על גבי (ובתוך) כירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק (ראה לעיל ס"א אות ב), מבארים שהסוגיה דסמיכה מדברת לחנניה בסמיכה דחזרה בשבת²⁴⁵. והגמ' פשטה שמותר לסמוך בשבת לכירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק. וכן כתב בדעתם המ"א סק"ה-ו.

והמ"א מציין לדברי הרמ"א סוס"ה: "אבל אם הקדירות עדיין חמין [שאינן בהן איסור בא"ב בלח], מותר להעמידן [בשבת] אצל תנור בית החורף [שאינו גו"ק (מ"א סקמ"א)], מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש

ויבאר בסעיף זה, שסמיכה לכירה בשבת קלה מחזרה על גבה ו(מכל שכן) מחזרה לתוכה, והיא מותרת (בתנאים שיבוארו).

יש מתירים סמיכה לכירה שאינה גרופה וקטומה

ב. "אבל מותר לסמוך אצל חוצה לה²⁴³ בשבת, וכן אצל התנור שלנו²⁴⁴ כו', ואפילו הוסק בגפת ועצים ואינו גרופ וקטום": בסוגי' (לז, א) דנים האם סמיכה לכירה ש(הוסקה בגפת ועצים ו)אינה גו"ק מותרת או שהיא אסורה כמו על גבי כירה זו או לתוכה. ופשטו בסוף הסוגי' שסמיכה מותרת.

ב. רבינו מדבר בהמשך קטע זה ובעיקר בקטע הבא על תנור שבימינו (ולא במפורש על כירה), מפני שהלשון בקטעים אלו נמשך אחרי לשון הרמ"א (דלהלן בפנים אות ב) והמ"א (דלהלן בפנים אות ח) והם מדברים בתנור.

אבל הקטע השלישי בסעיף זה מדבר בעיקרו גם בכירה, כיון שבזה מדברים הרי"ף והרמב"ם (דלהלן בפנים אות יב, וראה להלן ציון 278 אות ג) שהם מקור הדברים.

(245) ראה תוס' לז, א (ד"ה מהו), בעל המאור (טו, ב), הובא ברא"ש פ"ג סי' א), רשב"א בסוגי', ר"נ (טז, א), ועד"ז בהגהות מרדכי (עט סוע"ד. להבנת רבינו להלן בקו"א סק"ג (יתבאר באות י). משא"ב להבנת האג"ט שתידון להלן סכ"ג אות ח"ט, עיי"ש), ועוד.

[מ"הלך" זה יזכר להלן בקו"א סק"ז (יתבאר בסכ"ג אות ד): "והתוס' וסיעתם פסקו כחנניה", עיי"ש. וראה גם להלן בסעיף זה אות יד-טו].

(243) הלשון: "לסמוך .. חוצה לה", הוא ע"ד לשון הטושו"ע ס"א בסמיכה דשהייה, הובא לעיל ס"ג.

ובדברי רבינו בהמשך הסעיף רואים שהגדרה זו בסמיכה דחזרה, כוללת ב' נק': א. הדפנות מפסיקות בין האש לקדירה המונחת בצדה ולכך אין חשש חיתוי (ולשון רבינו בהמשך: "שאינן לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו", יתבאר להלן אות ד וציון 250). ב. הקדירה מונחת "מחוץ" לכלי הבישול וע"כ אינו נראה כמבשל לכתחלה. וא"כ ההגדרה כאן: "חוצה לה" הולכת גם על: "וכן אצל התנור שלנו" (ולשון רבינו בהמשך: "שאינו נראה כמבשל בשבת לכתחלה, שאין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה", ראה בזה להלן ציון 269 אות ה). וראה להלן סכ"ט אות יז וציון 720 אות א על סמיכה בתוך התנור.

(244) א. שדינו ככירה, ראה בהמשך בפנים. אבל סמיכה בשבת לתנור של ימיהם אסורה, ראה לעיל סט"ו אות ב וש"נ.

בשבת, וכן אצל התנור שלנו אף אם גוף התבשיל נוגע בדופן התנור מן הצד: עד"ז כתב עולת שבת (סוף הסי'). ונראה שם שר"ל שאע"פ שהתבשיל יכול להתחמם עי"ז, אין בישול כל שהתבשיל הלח חם קצת. אבל רבינו מביא פרט זה לענין היתר חזרה, ולפי המבואר בהמשך (אות ד) בטעם היתר סמיכה – שהחיתוי אינו מועיל כ"כ לקדרה שסמכה לכירה – יש לפרש שהסברא לאסור כשגוף התבשיל נוגע בדופן התנור מהצד היא, שאז החיתוי יועיל יותר לתבשיל. אבל פוסק

להם דין כירה [ראה לעיל ציון 232 וש"ט], וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה [הוא] כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה" [שזה מותר, היינו כרמ"א ס"א שנהגו להקל כחנניה בשהייה], ע"כ. וכ"מ בט"ז סקט"ז, מ"א סוס"י רנט²⁴⁶.

וכך רבינו מביא כאן את דעת המתירים בסתם ("אבל מותר לסמוך" כו'), שזה מתאים לפסק רבינו כחנניה (לעיל סוס"ט ובב"מ).

מתירים גם כשגוף התבשיל נוגע בדופן התנור ג. "אבל מותר לסמוך אצלה חוצה לה

שאין דרך לבשל בסמיכה לכירה אפילו תבשיל שאינו מבושל כ"צ, ראה לעיל ציון 139 אות ב, ולפ"ז צריכים לפרש בגמ' כאן (למהלך השפ"א) שהיא דנה בעיקר בסמיכת תבשיל שמבושל כ"צ לכירה, שדרך לסמוך תבשיל זה. ונפק"מ לשיטה (דלהלן אות יב) שאסור להשהות על גבי כירה גם תבשיל מבושל והגמ' דנה בסמיכה דשהייה מע"ש, שצריכים לומר שדנה בעיקר בתבשיל שמבושל כ"צ. (אבל לשיטה דכאן שהגמ' דנה בסמיכה דחזרה בשבת, בלאו הכי מוכרח שמדברים בתבשיל שמבושל כ"צ, שבאינו מבושל כ"צ זה אסור לדין מאיסור בישול).

246) הרמ"א שהובא בפנים מדבר בתנור בית החורף (תנור חימום הבית), אבל רבינו מדבר כפה"נ בתנור בישול (ובזה מדבר כפה"נ הט"ז שצויין בפנים). ולהלן סכ"ז אות א יביא את פסק הרמ"א בתנור בית החורף, ועיי"ש ציון 677 אות א. וראה גם להלן בקו"א סק"ד (יתבאר בסכ"א אות ג): "שהרי בסמיכה לתנור שלנו שרי לגמרי כמו שכתב רמ"א סוף סימן זה".

והראשונים הנ"ל (מלבד תוס'), לא הזכירו שהסוגי' יכולה להתפרש גם לחנניה בסמיכה דשהייה ובתבשיל שאינו מבושל כמאב"ד. ולפ"ז אפשר לומר שסמיכה דחזרה אסורה לחנניה. ראה חי' גור אריה (מהר"ל) וחי' פני אריה (מהרא"ל כ"ץ) שלומדים כן].

אמנם כתב בשפת אמת לו, ב (ד"ה עי' ברי"ף) שאין הדרך לסמוך לכירה מאכל שאינו מבושל כמאב"ד, כיון שהסמיכה לא מועילה לבישול, ולכך הראשונים לא פירשו שהסוגי' מדברת בסמיכת תבשיל זה, עיי"ש [להעיר שבברייתא מ, ב דיברו במניח מים כנגד המדורה. והראשונים כתבו שאין דרך בישול בכך (יובאו להלן אות ו וציון 257 אות א). וי"ל שהעיקר בברייתא שם הצד שמותר לתת להפשיר (בלבד), עיי"ש].

וזה דומה לדברי רבינו להלן אות ז (וציון 269 אות ב מהריטב"א) שאין דרך לבשל בסמיכה לכירה (וכ"כ השפ"א שם מקודם לזה, עיי"ש). והנה במקו"א נכתב במשמעות רבינו,

שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה ושי"ט). ולפ"ז צריך לבאר מדוע מתירים סמיכה לכירה שאינה גו"ק ואין חוששים לחיתוי.

ומבאר: "שאיך לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו כמו שנתבאר למעלה". כוונתו למ"ש לעיל ס"ג (אות ב ואילך) בהיתר סמיכה בשהייה מערב שבת (של תבשיל שאינו מבושל כמאכ"ד): "ואין חוששים שמא יחתה בגחלים שבתוך הכירה כדי למהר

שגם זה מותר, כיון שעדיין החיתוי אינו מועיל כ"כ²⁴⁷.

טעם היתר סמיכה: החיתוי אינו מועיל כל כך לקדרה הסמוכה

ד. "אבל מותר לסמוך אצלה חוצה לה בשבת, וכן אצל התנור שלנו וכו', ואפילו הוסק בגפת ועצים ואינו גרוף וקטום, שאין לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו כמו שנתבאר למעלה": רבינו לשיטתו שאיסור חזרה ע"ג כירה

בו רוטב (שחזרתו מותרת רק כשהוא חם), ואת תבשיל זה מניחים בכלי. ויוצא שרבינו משמיט שם את הרמז שאפשר לסמוך (דבר יבש בלא כלי) אפילו כשגוף התבשיל נוגע בדופן התנור.

ולענין דברי המ"א שם בהמשך: "ועל גבי קדירה הקבוע בתנור נמי דינא הכי", מדבר בפשטות שמניח קדירת תבשיל בתוך הקדירה הקבועה, ועוד שבפשטות אין שם היתר סמיכה, ראה להלן סכ"ט אות יז וציון 720].

ועוד יש להעיר שמשמעות המ"א סי' שיח שהיתר סמיכה הוא מפני שדופני הכירה הם הפסק והיכר, ראה לעיל ס"ג אות ב ואילך, וקשה כיצד אפשר להוכיח מהיתר המ"א סוס"י רנט בנוגע בדופן התנור (לשיטתו שהדפנות הם הפסק והיכר גם במקרה זה), לשי' רבינו בהיתר סמיכה שאינו סובר לסברת המ"א בטעם ההיתר, ראה שם. ויובן לפמ"ש שם שבאמת המ"א בסוס"י רנט אינו הולך בשיטתו הנ"ל מסי' שיח, עיי"ש.

ואולי הציון כאן למ"א סוס"י רנט הוא ט"ס, ונכפל מהציון הבא (יובא להלן ציון 270 אות ב).

247 א. ראה סגנון דומה לזה להלן קו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יז) שמבאר שהיתר חזרה ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק הוא גם כשגוף התבשיל נוגע במעזיבה.

ב. בשוה"ג צוין: מ"א סוס"י רנט. ואולי הכוונה לדברי המ"א בדיני שהיה והטמנה בקיצור: "אבל על גבי לבזבו שסביב התנור הוי ליה סמיכה" [המותרת, ודלא כע"ג מעזיבת התנור שצריך שם דבר נוסף, ראה להלן סוסכ"ז], והשוה"ג מפרש שהמ"א מתיר בסתם גם אם מניח את התבשיל על הלבזבו בלא כלי, וגוף התבשיל נוגע בדופן התנור. [זה שייך בתבשיל יבש ומניח את התבשיל בלא כלי. והאם צ"ל שמדובר בתבשיל שמקודם נאפה או נצלה או גם בתבשיל שהתבשל קודם במים - ראה להלן ציון 262].

אכן צ"ע מה ההכרח לכך בדברי המ"א. ועוד יש להעיר מלשון רבינו סוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "ומותר לסמוך תבשיל חם שנתבשל כ"צ, אצל התנור שהוסק כבר והאש בתוכו, ואפילו על הלבזבו שסביב התנור". היינו שכותב את דין סמיכה ע"ג לבזבו - בתבשיל שי

אלא מחדש רבינו שכאשר דופני הכירה מפסיקים והתבשיל מונח לצד האש (ולא מעליה), החיתוי לא יועיל כ"כ. שחום מועט שבתוך הכירה (שנוצר ע"י החיתוי) אינו מגיע חוצה לה מצדה²⁵⁰. ולכן מעיקרא אין לחשוש לחיתוי.

[משא"כ כשמניח ע"ג מעזיבה, החיתוי יועיל למהר הבישול (אף שהמעזיבה מפסקת), כיון שעיקר החום עולה למעלה וצריכים להיכר שלא יחתה. ואמרו שהמעזיבה "שהיא עשויה מכבר" אינה הפסק והיכר].

עיי"ש בהרחבה בכל זה²⁵¹.

[ע"פ הנ"ל יש לבאר, מה שרבינו אינו מסיים כאן שהיתר הסמיכה לכירה שאינה גו"ק הוא כמו ההיתר לסמוך כנגד

בישול הקדרה שחוצה לה, שאין חיתוי זה מועיל לה כל כך²⁴⁸.

וביארנו שם שרבינו אינו כותב בפשטות שדופני הכירה שמפסיקים בין הקדירה לאש הם היכר שלא יחתה, אלא כותב הגדרה חדשה.

וזאת, משום שרבינו מדבר לפי ההלכה שאסור להחזיר ע"ג מעזיבת (גג) התנור לאחר שהוסק, והאש בתוכו אינה גו"ק, כיון שהמעזיבה אינה הפסק והיכר שמוציאים מחשש חיתוי, שכן "היא עשויה מכבר" (בתנור ולא נעשית לצורך הפסק והיכר) (ראה להלן סוסכ"ו). ולפ"ז אי אפשר לומר שההיתר לסמוך לכירה שאינה גו"ק לאחר שהוסקה הוא מפני שדופני הכירה העשויים מכבר הם הפסק והיכר²⁴⁹.

בשהייה. וראה עדי"ז להלן ציון 280 אות א. (249) ועיין לעיל ס"ג שם בטעם שאין מחלקים בין מניח ע"ג מעזיבה - שהיא מעל האש והחום שם מרובה גם קודם החיתוי וההפסק "העשוי מכבר" הוא אינו הפסק והיכר - לבין מניח מהצד, שהחום שם מועט קודם החיתוי, ואפשר לחלק ולומר שיש היכר גם בהפסק "העשוי מכבר", עיי"ש.

(250) כלשון רבינו כאן: "שאינ לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו" (ראה גם לעיל ציון 243 וש"נ), היינו שמדגיש ב' פרטים: שסומך (- מן הצד), ושהסמיכה היא מחוץ לכירה (- שהדפנות מפסיקות). וראה להלן סכ"ט אות יז וציון 720 אות א על סמיכה בתוך התנור).

(251) ראה גם להלן קו"א סקי"א ציון 720 אות א שרבינו מרמו לשיטה זו.

(248) כמה מהראשונים שפוסקים כחנניה שמוותר להשהות תבשיל שמבושל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גו"ק, ולומדים שבעיית הגמ' בסמיכה היא בסמיכה דחזרה בשבת, והגמ' פושטת שסמיכה דחזרה מותרת (ראה לעיל אות ב וציון 245 וש"נ) - הם מבארים שאמנם הגמ' הביאה ראיות לפשוט מברייתות שסוברות כחכמים ששהייה על גבה אסורה ומתירות סמיכה דשהייה (בקושיות הראשונים החולקים), אבל הגמ' למדה שכפי שלחכמים מותרת סמיכה דשהייה כמבואר בברייתות, כך לחנניה מותרת סמיכה דחזרה, ע"כ (ראה בזה גם לעיל ציון 83 אות ג, ולהלן ציון 724 אות ב).

וי"ל שזה מרומז בדברי רבינו כאן שכותב בדעה זו, שטעם היתר סמיכה דחזרה יובן ממה שנתבאר לעיל ס"ג

אבל כאן רבינו אינו כותב שבסמיכה מחוץ לכירה והתנור, הקדירה מונחת במקום שאין דרך לבשל ויש בזה היכר שלא יחתה. וכמ"ש בהמשך הסעיף (אות ז), בטעם שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה, כיון שאין דרך לבשל חוץ לתנור ולכירה ואינו נראה כמבשל לכתחלה – אלא רבינו הוצרך לחדש שההיתר לסמוך בצד הכירה והתנור שאינם גו"ק הוא מפני שהחיתוי אינו מועיל כ"כ.

אלא הביאור, בהקדים שצריכים לומר שדברי רבינו הנ"ל בחזרה ע"ג המעזיבה הם מדברים דוקא במחזיר קודם שיוסק התנור, שנפסק שהמעזיבה מועלת לחשש חיתוי – אבל כשמחזיר לאחר שהוסק התנור, ההושבה במקום שאין דרך לבשל אינה היכר שלא יחתה, כפי שנפסק שהמעזיבה אינה מועלת לחשש חיתוי, וצריך שיוסיף דבר לצורך הפסק והיכר (בנ"ל אות ד. ראה בזה להלן ציון 663 אות ה).

וכיו"ב בסמיכה מחוץ לכירה והתנור לאחר שהוסקו, שההושבה במקום שאין דרך לבשל (ולא הוסיף דבר להיכר) היא

המדורה שאינה גו"ק (ש"ע סי' שיח סט"ו (שוע"ר סכ"ד)). (ורק בהמשך הסעיף (אות ז), בהיתר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, כתב שהוא על דרך סמיכה כנגד המדורה, עיי"ש).

אלא²⁵² שלדעת רבינו, אין הנידונים דומים: היתר סמיכה לכירה הוא שמעיקרא אין לחשוש שם לחיתוי (בנ"ל), אבל היתר סמיכה למדורה הוא רק מפני שמרחיק מעט מהאש ויש בזה היכר שלא יחתה (ראה סי' שיח מ"א סק"ח ושוע"ר סוסכ"ד ע"פ הרא"ש פ"ג סי' ז)²⁵³].

הטעם שאין דרך לבשל שם אינו מועיל להיתר ה. יש לבאר עד"ז דבר נוסף כאן ובהקדים: רבינו מדבר להלן קו"א סקי"א במחזיר ע"ג מעזיבה קודם שיוסק התנור (והגוי ידליק אח"כ האש בתנור ואינה גו"ק), וסומכים שהמעזיבה דינה כגו"ק (ראה להלן סוסכ"ז). ורבינו כותב שזה מותר גם כשמושיב תבשיל בלא קדירה (והמעזיבה אינה הפסק נוסף (שני) בין הקדירה לאש), כיון שהתבשיל מונח במקום שאין דרך לבשל, ויש בזה היכר שלא יחתה (יתבאר בסכ"ט אות יז).

(אף שלא הוסיף דבר). וצריכים לומר שמרחק המקום הוא היכר יותר גדול מאשר הפסק דופן או מעזיבה שעשויים מכבר. וראה גם להלן ציון 254 אות ב. **ב.** לפשטות המ"א סי' שיח, היתר סמיכה לכירה שאינה גו"ק הוא מפני שדופני הכירה הם הפסק והיכר, וזה דומה להיתר סמיכה כנגד המדורה, ששניהם משום היכר שלא יחתה, ראה לעיל ס"ג אות ב. וראה גם להלן ציון 276 אות ו בדעת הרמ"א.

252 מלבד שבדין דכאן אין צורך בדוגמא להיתר, שהוא פסק הרמ"א והמ"א, ראה לעיל אות ב (ראה עד"ז להלן ציונים 587 אות ג, 601 אות ה). ורק בדין דלהלן רבינו יוצרך להביא דוגמא להיתר, כיון שאי"ז כדעת הרמ"א, עיי"ש אות יא (ראה במ"ש להלן ציון 269 אות ז).

253 **א.** ובאמת בסומך למדורה יש תועלת בחיתוי (אף שסומך מהצד), כיון שאין דפנות המפסיקות, ובכל זאת אמרו שהריחוק מהאש מועיל בהיכר שלא יחתה

הקדרה במקום שאין דרך לבשל – מועילה שלא יהיה נראה כמבשל לכתחלה. אבל לגבי חשש חיתוי – הנחת הקדרה במקום שאין דרך לבשל אינה היכר למנוע חיתוי, וצריך שיוסיף דבר (כנ"ל)²⁵⁵. וכל זה ביאור בשיטת רבינו.

אינה היכר שלא יחתה, ולכן הוצרך רבינו לחדש את טעמו²⁵⁴.

וּבְכָל זֹאת יֵאמֵר רַבֵּינוּ בְּהַמְשַׁךְ הַסְעִיף, שְׁמוֹתָר לְהוֹשִׁיב לְכַתְחֵלָה בְּסַמִּיכָה מִשׁוּם שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְבִשֵׁל חוּץ לַתֵּנוֹר וּלְכִירָה, כִּיּוֹן שְׂרַבֵּינוּ פּוֹסֵק שֶׁהַנְּחַת

שֶׁהַחִיתוּי מוֹעִיל. כְּמוֹ בְּהַמְשַׁךְ הַסְעִיף (אוֹת ז) בְּסַמִּיכָה לְמִדּוֹרָה (רֵאָה לְעִיל צִיּוֹן 253). וּבִקְוֵ"א סִקִּי (יִתְבָּאֵר בְּסִכּוֹ אוֹת לו) בְּמַחְזִיר ע"ג מְעוֹזֵבַת הַתֵּנוֹר לְאַחַר שֶׁהוֹסֵק הַתֵּנוֹר (רֵאָה לְעִיל בְּפָנִים אוֹת ד בְּאַמְצַע, שְׁבַחְזוֹרָה ע"ג הַמְעוֹזֵבָה הַחִיתוּי יוֹעִיל). וְלֵהֲלֹךְ סִכּוֹ אוֹת יט בַּחְזוֹרָה ע"ג קְדִירַת תְּבִשִׁיל. וּבִקְוֵ"א סִקִּי"א (יִתְבָּאֵר בְּסִכּוֹט אוֹת יז) בַּחְזוֹרָה ע"ג הַמְעוֹזֵבָה וְתוֹךְ הַקְּכָלִין קוֹדֵם שִׁוּסֵק הַתֵּנוֹר (רֵאָה לְעִיל בְּפָנִים רִישׁ אוֹת ה).

וְכִיּוֹ"ב י"ל בְּסַמִּיכָה לַתֵּנוֹר וּלְכִירָה, שֶׁהַגְּדֵר: "שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְבִשֵׁל חוּץ לַתֵּנוֹר וּלְכִירָה", יִשְׁנוּ גַם לְלֹא הַסְּבָרָא: "שֶׁהַחִיתוּי אֵינוֹ מוֹעִיל שֶׁם כ"כ". וְאֵכֵן לֵהֲלֹךְ צִיּוֹן 269 אוֹת ו יְבוֹאֵר בְּלִשׁוֹן זֶה שֶׁל רַבֵּינוּ וְלֹא כְּתַב: "שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְבִשֵׁל בְּסַמִּיכָה חוּץ לַהַתֵּנוֹר וְהַכִּירָה", שְׂרַבֵּינוּ מִרְמֹז שֶׁאֵין כָּלֵל דֶּרֶךְ לְבִשֵׁל מַחוּץ לַתֵּנוֹר (- גַּם ע"ג הַמְעוֹזֵבָה, כְּנ"ל), וְאִי"ז דּוֹקָא בְּסַמִּיכָה וּמִפְּנֵי שֶׁהַחֹם שֶׁם בְּד"כ מוֹעֵט, עֵי"ש.

255) א. ע"ז יש לדייק בדברי רבינו להלן סכ"ו אות מג במחזיר ע"ג המעזיבה לאחר שהוסק התנור, שהמעזיבה "שהיא עשויה מכבר" אינה הפסק והיכר לחשש חיתוי (וזה כולל שאינה היכר גם בזה שמניח במקום שאין דרך לבשל, כנ"ל בפנים) - אבל היא עדיין מועלת שאינו נראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש. וראה גם להלן ציון 268 אות ג בסמיכה בקירוב

254) א. ראה בהבנה שבפנים, גם להלן ציונים 268 אות ג, 279 אות ו.

ב. בסמיכה למדורה בריחוק מהאש נפסק שהריחוק מועיל כהיכר למנוע חיתוי (כמו בהוסיף דבר), ראה לעיל ציון 253 - ויש לומר שההיכר הוא לא רק משום שהרחיק והפסיק בין הקדירה לאש, אלא גם שאין דרך בישול בקדירה המונחת רחוק מהאש (כמבואר בר"ג וסייעתו דלהלן בפנים אות ו וציון 257 אפי' בסמיכה בקירוב למדורה, וראה גם בדברי רבינו להלן בפנים אות ז) וגם זה היכר לחשש חיתוי, ודו"ק.

ג. אולי יש ליישב את הקושיא שבפנים באו"א: רבינו כותב "שאין לחוש לחיתוי" בסמיכה ומרמז לדבריו לעיל ס"ג: "שהחיתוי אינו מועיל שם כ"כ" (משום שהחום שם מועט, ראה לעיל בפנים אות ד), וזה גם היסוד לדבריו בהמשך הסעיף: "שאין דרך לבשל חוץ לתנור ולכירה", והוא משום שהחום שם מועט.

אבל אינו יכול לכתוב בסתם שכיון שמניח במקום שאין דרך לבשל, יש לו היכר שלא יחתה וסמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת, כיון שטעם זה ישנו רק לאחר שהתחדש שבסמיכה "החיתוי אינו מועיל כ"כ" והחום מועט (ובמילא אין דרך לבשל שם).

אבל כ"ז אינו מוכרח, כיון שרבינו פוסק במקו"א, שאין דרך בישול בכך גם במקרים

תנו, ה"ב), שמותר להניח בשבת תבשיל שאין בו משום בישול כנגד המדורה שאינה גו"ק במקום שהיסו"ל, כיון שכנגד המדורה אין דרך בישול בכך. היינו שלכן אינו נראה כמבשל (וכ"מ בהבנת הר"ג מדברי רבינו בהמשך הסעיף, ראה להלן. ובאגלי טל (מלאכת האופה סקמ"ח אות ב בסופה) 257).

ד"ה ואסיקנא. לט, א סוד"ה כל. מ, ב ד"ה ואסיקנא).

וראה בענין אין דרך לבשל שם ואינו נראה כמבשל, לעיל ציון 139 אות ב. דין חזרה בסמוך ממש לאש לשיטה זו

ב. יש לעיין לשיטת הרשב"א וסייעתו הנ"ל, אם מותר להניח דבר שאין בו משום בישול כנגד המדורה שאינה גו"ק במקום שהיסו"ל ובקירוב לאש ממש, ונאמר שגם באופן זה אינו נראה כמבשל (כיון שדרך בישול היא רק ע"ג האש). או שרק כשמרחיק מעט מהאש אינו נראה כמבשל (כמו שכתב הרא"ש פ"ג סי' י לסברא שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי - שיש להרחיק מעט מהאש. הובא להלכה בסי' שיח מ"א סקל"ח ושוע"ר סוסכ"ד).

והנה הרשב"א (מ, ב ד"ה מביא אדם) כתב, שלרש"י מותר להניח מים צוננים שעדיין לא התבשלו "כנגד המדורה ממש" (ויסירם קודם שיתחממו), אבל אסור להניחם "ע"ג האש ממש" מפני "שנראה כמבשל". ובהמשך (ד"ה ומ"מ מסתברא) כתב לדעת עצמו, שצוין שהתבשל מותר להניחו כנגד המדורה, "והוא שלא יתן ע"ג האש או ע"ג כירה ממש", אבל כנגד המדורה אין דרכם של בני אדם לבשל כן רוב הפעמים ואינו נראה כמבשל, ע"כ. ומשמע שגם בסמוך לאש ממש אינו נראה כמבשל.

טעם היתר סמיכה לסוברים שאיסור חזרה מפני שנראה כמבשל

ן. והנה שיטת הר"ג, שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מפני שנראה בכך כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט וש"ג). ויש לעיין בטעם היתר סמיכה לכירה שאינה גו"ק לדעתו²⁵⁶. ואכן הר"ג כותב (יט, א ד"ה

למדורה, וציון 279 אות ג, ה בשיטת הרמב"ם והמחבר בסמיכה לכירה.

ב. אולי הביאור בזה: בהיתר שהוא משום היכר (סימן) שלא יחתה, שייך לחלק שבעצם הנחת הקדרה עם הפסק מהאש, וכן בהנחתה במקום שאין דרך לבשל - אין היכר שלא יחתה וצריך שיוסיף דבר להיכר. אבל ההיתר לחשש נראה כמבשל הוא, שכשהקדרה מונחת במקום שאין דרך לבשל, מלכתחילה אינו נראה כמבשל (ראה גם להלן ציון 652). ולזה אין סברא שיצטרך להוסיף דבר.

וראה עוד בכל זה להלן ציון 258 אות א"ב.

(256) שגם הר"ג כתב (טז, א) שלחנניה סמיכה דחזרה מותרת. והר"ג (יז, סוע"ב) פוסק כחנניה.

(257) א. יסוד שיטת הר"ג המובאת בפנים הוא מדברי הרשב"א (*איסור חזרה לאינה גו"ק הוא משום שנראה כמבשל: רשב"א מ, ב ד"ה מביא אדם וד"ה ומ"מ מסתברא. *סמיכה לכירה דחזרה מותרת: לז, א ד"ה איבעיא להו, ו"לח, א ד"ה ולענין. *מותר להניח תבשיל שאין בו משום בישול כנגד המדורה במקום שהיסו"ל, כיון שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל: מ, ב ד"ה ומ"מ מסתברא וד"ה ומכלל).

וכן דעת הריטב"א (לו, ב ד"ה גמרא. לז, א ד"ה איבעיא וד"ה ת"ש דתניא. לח, ב

דוקא (וכמו המדובר בפירוש בגמ', בהיתר סמיכה למדורה במקום שאין היסור"ל של תבשיל שיש בו בישול (לדעת הרשב"א והריטב"א ועוד ראשונים בסוגי') - שזה מדבר בסתם שמרחיק מהאש, ראה הלשון בריטב"א מ, ב ד"ה ובלבד ע"פ הירושלמי. ובשו"ע סי' שיח סי"ד). ואילו בדף לז הרי מדובר בסמיכה בקירוב לכירה, ונשאר בזה בספק.

ויש לומר שבגמ' הסתפקו דוקא בסמיכה לכירה, שבוה יש סברא להקל כיון ש"דופני הכירה מפסיקים" (ראה בהמשך מהר"נ), וכתב הריטב"א שמספק הולכים בזה לקולא. אבל בסמיכה בקירוב למדורה שאינה גו"ק לא הסתפקו בגמ' ואסורה להלכה (לדעתו).

אבל י"ל בכל זה באו"א: הריטב"א סובר שסמיכה לכירה שהיא מקום הבישול חמורה בסברא מסמיכה אפי' בקירוב למדורה, ראה להלן ציון 276 אות ז, ואכן הסתפקו בגמ' בדין סמיכה לכירה, אבל סמיכה אפי' בקירוב למדורה מותרת כסתומת הגמ' בדף מ.

[אמנם בריטב"א לח, ב ד"ה ואסיקנא רמ, ב ד"ה ואסיקנא משמע שאפשר לדמות סמיכה לכירה לסמיכה למדורה, וכשם שבסוגי' מ, ב אמרו שמותר לסמוך כנגד המדורה במקום שהיסור"ל דבר שאין בו משום בישול (כנ"ל), ובכלל זה שמותר לסמוך שם לכתחלה, וכל זה מפני שאין דרך בישול שם, כך מותר להושיב לכתחלה תבשיל זה במקום שהיסור"ל בסמיכה לכירה, ע"כ. ומשמע שלומד שסמיכה למדורה אינה קלה בסברא מסמיכה לכירה, וצ"ע].

והר"נ (טז, א סוד"ה וסייעיה, הא') כתב, שאין ללמוד מהיתר סמיכה לכירה

[במגיד משנה פכ"ב ה"ד: "וכתב הרשב"א ז"ל (מ, ב ד"ה ומכלל) כו' ואם יש קדרה נתונה על האש מותר לחמם על גביה תבשיל שנתבשל כל צרכו מערב שבת, שכיון שהקדרה מפסקת הרי זה כמחמם כנגד המדורה ומותר" (הלשון "שכיון שהקדרה מפסקת" אינו לשון הרשב"א אלא לשון המ"מ). ראה בנושא זה להלן סכ"ו אות יא ואילך.

ולמבואר כאן צריך לומר שההשוואה בין חזרה ע"ג קדרה לבין מניח כנגד המדורה היא בכך שאין איסור בא"ב במדובר שם (לדעת הרשב"א) ולכן זה מותר (עיי"ש ציון 581, וגם בכך שאין שם איסור חזרה לאינה גו"ק (לרשב"א - מפני שאין דרך בישול בכך (בשני המקרים), עיי"ש אות יב וציון 584 אות א). אבל טעם ההיתר לאיסור חזרה אינו דומה לגמרי בין שניהם, שבמדורה יש היתר גם ללא הפסק בין הקדירה לאש].

אבל בריטב"א יש לדייק אולי להיפך, שכתב (לז, א ד"ה ת"ש דתניא. וכ"ה במיוחס לר"נ לז סוע"א), שבסוגי' לז, א הכריעו שסמיכה דשהייה מותרת מחשש חיתוי, אבל לא הכריעו אם סמיכה לכירה דחזרה מותרת מחשש נראה כמבשל, ורק מספק יש לנו לפסוק לקולא, ע"כ.

וקשה שהריטב"א מ, ב (ד"ה ואסיקנא) כתב שבסוגי' דשם מוכח שמותר לסמוך כנגד המדורה בשבת במקום שהיסור"ל דבר שאין בו משום בישול, עיי"ש (וכן דייק הרשב"א מ, ב סוד"ה ומ"מ מסתברא, ועוד, ראה לעיל ציונים 143 אות ב, 144 אות ג), וא"כ מדוע בדף לז נשאר בספק (לדעתו) אם סמיכה לכירה דחזרה מותרת.

ואלא י"ל שהמשמעות להיתר מהגמ' דף מ, היא בסמיכה בריחוק מהמדורה

למדורה (ונראה שזה ע"פ הר"נ הנ"ל).
ומובן שזה גם טעם שסמיכה לכירה
שאינה גו"ק מותרת לשיטת הר"נ
הנ"ל²⁵⁸.

שהתבשל (דוקא) מותר להניחו כנגד
המדורה, ש"אין דרך בישול בכך", אבל
על גבי האש ממש אסור, ע"כ. ומשמע
מכ"ז שסובר שגם בסמוך לאש ממש "אין
דרך בישול בכך", וע"כ אינו נראה כמבשל.
וראה במ"ש לעיל ציון 74 אות ו בדיוק
דברי השו"ע בזה. וראה דיון עד"ז לטוברים
שרק איסור מושיב לכתחלה הוא מפני
שנראה כמבשל לכתחלה, אם איסור זה
ישנו גם בקירוב לאש: להלן ציונים 268
אות ג, 276 אות ז, 436 אות ה.

גדרי היתרי חזרה לשיטה שאינו נראה כמבשל
(258 א). ליתר ביאור בגדרי היתרי
החזרה בשבת - לשיטת הר"נ שאינו נראה
בהם כמבשל:

בהיתר כנגד המדורה: הר"נ כותב בסתם
ש"אין דרך בישול בכך", ובפשטות אין זה
גדר "היתר" ו"היכר" שאינו מבשל, אלא
שמלכתחילה אין איסור, כיון שאינו נראה
כמבשל (כמבואר בפנים).

ובהיתר גו"ק: אין לומר שגדרו
שמלכתחלה אינו נראה כמבשל, וע"ד
ההיתר הקודם, דלא יובן מדוע במושיב
לכתחלה אסור להחזיר לגו"ק, והרי סוכ"ס
אינו נראה כמבשל. וצריכים לומר שגדר
היתר גו"ק לשיטה זו, הוא שגו"ק הוא
"היכר" (סימן) שאינו מבשל (באו"א: הוא
סימן שלא יבוא מכך לבישול. ראה להלן
ציון 419 מרש"ל וב"ח), ובמושיב לכתחלה
סימן זה אינו מספיק ועדיין הוא נראה
כמבשל.

[בר"נ (טו, ב ד"ה עד) כתב שהיתר גו"ק
דשהייה הוא היכר שלא יחתה. ובהמשך

והנה, רבינו כותב בהמשך הסעיף (אות
ז, לגבי הצורך בתנאי חזרה בסמיכה לכירה), שאין דרך
לכשל חוץ לכירה ולכך אינו נראה
כמבשל לכתחלה, ובדומה לסמיכה

לסמיכה אצל האש (המדורה), דשאני
בסמיכה לכירה שדופני הכירה מפסיקים,
ע"כ. ונראה שמדבר שם (גם) בסמיכה
בשבת, וא"כ בודאי מדבר בתבשיל
שמבושל כמאב"ד ויותר (שאין בו איסור
בישול לדעתו בכ"מ), ואין חשש חיתוי
(כדעתו יז טוע"ב שפוסק כחנניה. ולר"נ לא
התחדש בשבת חשש חיתוי, ראה לעיל
ציון 74 אות ג. וגם בתבשיל שאין בו משום
בישול כלל, אין לדעתו חשש חיתוי, ראה
לעיל ציון 144 אות ה), אלא חשש נראה
כמבשל (כדעתו שהובאה בפנים).

וצ"ע שבר"נ במקו"א (יט, א ד"ה תנו,
הב') פשוט שמותר לסמוך בשבת "צונן
שנתבשל" כנגד המדורה במקום שהיסו"ל,
כיון שאין דרך בישול בכך.

ואלא נאמר שהר"נ הא' מדבר בסמיכה
"אצל האש" ממש, וסובר ששם הוא נראה
כמבשל (אבל בקירוב לכירה אינו נראה
כמבשל כמ"ש הר"נ "שדופני הכירה
מפסיקים". ראה בנק' זו להלן ציונים 258
אות א, 269 אות ה). והר"נ הב' מדבר דוקא
כשמניח בריחוק מעט מהאש, וע"כ התיר
(ע"ד מ"ש האגלי טל מלאכת האופה
סקנ"ב אות ג בביאור תוס' לז סוע"א,
עיי"ש).

אולם בר"נ הב' שם בתחלת דבריו כתב
ע"ד הרשב"א הנ"ל: שלרש"י מותר להניח
מים צוננים שעדיין לא התבשלו "קרוב
למדורה ממש", אם יסירם קודם שיתבשלו,
אבל להניחם "ע"ג האש ממש" אסור
מאיסור חזרה כיון שנראה כמבשל.
ובהמשך כתב לדעת עצמו, שצונן

ממדורה (ראה בסברא זו להלן ציון 276 אות ז וש"נ), וע"כ בסמיכה לכירה יש לדעתו היתר רק משום "היכר", משא"כ בסמיכה למדורה - ויתכן אפי' בקירוב למדורה - שיש לדעתו היתר מפני שלכתחלה אין דרך לבשל שם (כנ"ל).

עכ"פ רבינו כותב, שאין דרך לבשל חוץ לכירה ואינו נראה כמבשל לכתחלה (כנ"ל). ולשיטתו (ראה להלן ציון 269 בכ"מ) שסמיכה לכירה אינה חמורה מסמיכה לאש (ואדרבא ראה להלן שם אות ד, שיתכן לומר בדעת רבינו, שסמיכה בקירוב לאש היא אפילו חמורה מסמיכה לכירה, עיי"ש).

וראה במ"ש להלן ציון 584 אות א בגדר היתר חזרה ע"ג קדירת חמין לשיטת הר"ג. **ג.** רבינו נוטה בכל סימן זה משיטת הר"ג שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא משום שנראה כמבשל, אלא כותב שהוא מחשש חיתוי. ולעיל סי"ד אות יא נכתב, שזה משום ההלכה שאסור להחזיר ע"ג המעזיבה לאחר שהוסק התנור והאש שבתוך התנור אינה גו"ק (ראה להלן סוסכ"ז), וזה מובן רק כדברי רבינו להלן סוסכ"ז, שהמעזיבה ה"עשויה מכבר" אינה מועלת לחשש חיתוי. אבל לשיטת הר"ן שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא משום שנראה כמבשל, הרי על גבי המעזיבה הוא היכר שלא יבשל.

כמו שהתבאר עד כאן בשיטת הר"ג, שדופני הכירה הם היכר שאינו מבשל או שאין דרך לבשל חוץ לכירה (גם בלא שהוסיף דבר), ולכן סמיכה מותרת. וכנ"ל בפנים אות ה בסופה בשיטת רבינו. וכ"כ רבינו בכ"מ שאין דרך לבשל ע"ג המעזיבה ואינו נראה כמבשל לכתחלה (ראה להלן ציון 356 וש"נ).

(ד"ה גמ') כתב שחזרה בשבת לאינה קטומה אסורה משום שנראה כמבשל. ולא ביאר אם גדר היתר חזרה לגו"ק הוא גם "היכר", ע"ד מ"ש מקודם בשהייה (רק שבשהייה שאסורה מחשש חיתוי, ההיכר הוא שלא יחתה, ובחזרה שאסורה משום שנראה כמבשל, ההיכר הוא שאינו מבשל)].

ובהיתר סמיכה לכירה: הר"ג כותב (ראה לעיל ציון 257 אות ב וש"נ) שיש טעם להתיר סמיכה לכירה, כיון "שדפנות הכירה מפסיקים" (ומשמע שם שמדבר גם בסמיכה דחזרה). ואולי נפרש שהפסק הדפנות מועיל כהיכר שאינו מבשל, ע"ד המבואר לעיל בהיתר גו"ק. ואי"ז היתר מלכתחלה כהיתר דמניח כנגד המדורה.

אמנם לפמ"ש רבינו בהמשך הסעיף (אות ז) שאין דרך לבשל חוץ לכירה ואינו נראה כמבשל, אפשר לפרש בכוונת הר"ג שאין דרך לבשל בסמיכה לכירה כיון שהדפנות מפסיקות, וע"כ מלכתחילה אין איסור כיון שאינו נראה כמבשל. כנ"ל בהיתר כנגד המדורה (וראה להלן ציון 269 אות ה בהבנת הדגשת רבינו הנוספת שאין דרך לבשל "חוץ" לכירה).

ובפרט לפי המובא לעיל ציון 257 אות ב, שבר"ג במקו"א יש ללמוד שבסמיכה למדורה אפי' בקירוב לאש, אין דרך בישול בכך ואין נראה כמבשל (גם בלא דפנות המפסיקות), ע"כ - שלפ"ז מכל שכן שגדר היתר הסמיכה לכירה הוא שלכתחלה אין דרך לבשל שם ואינו נראה כמבשל. וכל זה כמו שביארנו בפנים.

או שעדיין נאמר שהר"ג סובר שהיתר סמיכה לכירה הוא רק מפני שדופני הכירה הם "היכר", וזה מפני שהר"ג סובר שכירה שהיא מקום הבישול היא חמורה יותר

אמנם הר"ג, הרשב"א והריטב"א שהובא בפנים ובציונים 256 ו-257 אות א סוברים שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, ועדיין סמיכה לכירה מותרת לדעתם.

וגם הובא בציון 257 אות א"ב שדעת הראשונים הנ"ל כיו"ב, שמותר לסמוך בשבת תבשיל שאין בו בישול למדורה שאינה גו"ק במקום שהיסור"ל (והיינו שיש מקומות שאין איסור חזרה בשבת לאינה גו"ק). ולמדו זאת ממשמעות הגמ' מ, ב. והם מבארים שזה מפני "שאיין דרך בישול בכך". והרשב"א והריטב"א מוסיפים שכיון "שאיין דרך בישול בכך", לכן "אינו נראה כמבשל שם".

וראה גם להלן סכ"ו אות יא שראשונים אלו מתירים להחזיר ע"ג קדירת תבשיל, מפני "שאיין דרך בישול בכך".

והבנה זו בשיטת הר"ג היא יסודית בדברי רבינו בדיני חזרה, כפי שהזכרנו בפנים שנראה שע"ז מיוסדים דברי רבינו בכ"מ באיסור מושיב לכתחלה (שגם לפסק רבינו הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה), ורבינו מבאר שבאם מחזיר את התבשיל באופן שאין דרך בישול בכך, אינו נראה כמבשל לכתחלה, וע"כ מותר להושיב לכתחלה, ראה להלן סעיף זה אות ז, סכ"א אות יב, סכ"ו אות יט, לו.

וי"ל בביאור סברא זו, שאמנם חשש "נראה כמבשל (לכתחלה)" הוא שחוששים שיבוא לעשות כן בתבשיל שיש בו משום בישול ויבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט בסופה ואות כז בסופה), אבל חוששים לכך רק כשעושה מעשה שנראה (בעצמו) כמבשל (לכתחלה), ולכן יבוא לבשל. אבל כשמחזיר באופן שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל (לכתחלה), אין חוששים שיבוא מכך לבשל בשבת.

[כיו"ב יש ללמוד גם מדברי הר"ג (ראה בפנים לעיל) שמותר לסמוך למדורה ואין כאן איסור נראה כמבשל - ורואים שנראה כמבשל הותר גם בלא שהוסיף דבר (ובפרט שמשמעות הר"ג שכ"ה גם בסמיכה בקירוב לאש, ראה לעיל ציון 257 בסופו). יש להוסיף: הר"ג (טו, ב ד"ה עד) מבאר שספק הגמ' בדין סמיכה הוא מפני שבסמיכה לא עשה מעשה להיכר. והנה, הגמ' הסתפקה גם (ומכל שכן) בדין סמיכה **דחזרה** לכירה שאינה גו"ק (כמבואר בר"ג טז, א), ויוצא שלשיטת הר"ג שאיסור חזרה הוא משום שנראה כמבשל (כנ"ל בפנים), הגמ' חשבה בהו"א שזה שלא עשה מעשה להיכר (שלא הוסיף דבר על הכירה), זה מגרע אפי' בהיתר המוציא **מנראה כמבשל** (ראה דעות שונות באחרונים בהבנת ההו"א דגמ' שסמיכה אסורה לשיטה שאיסור חזרה הוא שנראה כמבשל, להלן ציונים 278 אות ה בסופה, 279 אות ד בסופה).

עכ"פ מסקנת הגמ' שסמיכה דחזרה לכירה שאינה גו"ק, מותרת (כמבואר בר"ג טז, א). והיינו שגם לביאור הר"ג, למסקנא, זה שלא עשה מעשה להיכר אי"ז מגרע בהיתר המוציא מנראה כמבשל. וכנ"ל].

ג. הרמב"ם פוסק שאסור לסמוך לכירה שאינה גו"ק (ראה להלן בפנים אות יב), וכתב באור שמח רפ"ג (ד"ה דע), שדעת הרמב"ם שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל ולכן אסר לסמוך, שהרי יש לחשוש שיסמוך תבשיל שאינו מבושל כ"צ ויעבור בבישול, ע"כ. היינו שאומרים איסור נראה כמבשל גם במקום שאין דרך בישול בכך (אבל בגו"ק, י"ל בדעתו שזה סימן שלא יבשל, ראה להלן ציון 419 מרש"ל ובי"ח).

ואינו נראה כמבשל, אין חוששים לרש"י שישכח מים אלו ויתבשלו. ועפ"ז מתורצת קושיית השפ"א (מ, ב ד"ה בגמ' אר"י א"ש) על הר"נ, עיי"ש. וראה במ"ש עפ"ז להלן ציון 319 אות יא. וזו דוגמא נוספת שבאין דרך בישול בכך, אין חוששים שיבוא לבשל.

[עפ"ז יש לבאר: הרשב"א והר"נ מדברים במים שעדיין לא התבשלו, ומבואר בברייתא יח, ב (הובא בסוסי רנד) שבמים שלא התבשלו יש חשש חיתוי ואיסור שהייה. ואם כן יל"ע מדוע הזכירו חשש נראה כמבשל (שיבוא פעם אחרת לבשל ממש), ולא הזכירו חשש חיתוי בתבשיל זה. (ובפרט שיתכן חידוש בחשש חיתוי דשהייה שאסור גם בסמיכה בקירוב לאש, ראה לעיל ס"ג אות א, משא"כ בחשש נראה כמבשל, ראה לעיל ציון 257 אות ב.)

אולי נאמר שסוברים שברוצה ליטול את המים קודם שיתבשלו אין חשש חיתוי, אלא רק חשש נראה כמבשל. אבל לפסקי רבינו בענין דומה, חשש חיתוי גדול יותר מחשש נראה כמבשל. שחשש חיתוי ישנו אפי' במקום שאין היסו"ל, ראה לעיל ס"ה אות ח אפי' בשהייה ולהלן ציון 319 אות ה, משא"כ חשש נראה כמבשל, ראה להלן סכ"א אות יב.

ואולי י"ל שלא הזכירו זאת, כיון שנמשכו אחרי דבריהם בהמשך בדעת עצמם, שמותר להניח כנגד המדורה במקום שהיסו"ל תבשיל שכבר התבשל (אבל לא תבשיל שיש בו משום בישול, כיון שחוששים שישכח ליטלו ויתבשל), וכתבו שאסור להניחו ע"ג האש מפני שנראה כמבשל (איסור חזרה), ובוזה לדעתם אין חשש חיתוי (כפי שמותר

[נראה להלן ציון 442 אות ג יתירה מכך בשיטת רבינו, שיש שמבשל ממש ורק אינו נראה כמבשל לכתחלה - הוא קל (ביחס לחשש הנ"ל) מאינו מבשל ממש ונראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש].

ד. דוגמא נוספת: הרשב"א (מ, ב ד"ה מביא אדם) והר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב') מדברים בשיטת רש"י (מ, ב), שמותר להניח מים צוננים בסמוך למדורה במקום שהיסו"ל ויטלם קודם שיתבשלו. וכתבו שגם לרש"י אסור להניח את המים ע"ג האש, כיון שנראה בזה כמבשל, וכפי שאסור להחזיר ע"ג האש שאינה גו"ק אפי' תבשיל שמבושיל כ"צ ומור"ל, ומכל שכן להושיב לכתחלה (כמו במים צוננים), ואפי' שמניחם להפשיר בלבד (ויטלם קודם שיתבשלו), ע"כ.

ויש לעיין בהקדים, שבמקרא נראה שגדר איסור חזרה ד"נראה כמבשל" לדעתם הוא, שחוששים שיבוא מכך לבישול ממש (ראה לעיל סי"ד אות כו בסופה). והרי לרש"י אין חוששים שישכח ליטלם ויגיעו לבישול (ומכל שכן שאין לחשוש שהושבה זו על האש תגרום שבפעם אחרת יושיב מים על האש בכוונה לבשלם), וצ"ב שכתבו שע"ג האש יש לרש"י חשש נראה כמבשל.

אלא הבנת הרשב"א והר"נ, שבמושיב מים צוננים ע"ג האש ו"נראה (בעצמו) כמבשל" וכוונתו ליטול את המים כו', חוששים גם לרש"י שישכח ליטלם ויתבשלו (מכל שכן מכך שאוסרים חזרה ע"ג האש בתבשיל שאין בו משום בישול, וחוששים שיבוא מהושבה זו להושיב פעם אחרת על האש תבשיל שיש בו משום בישול). וכל זה נכלל בחשש "נראה כמבשל". אבל במושיב בסמוך למדורה

זה מהתנור מבעוד יום והניחו על גבי קרקע ולא היה דעתו להחזירו לתוכו²⁶⁰ ולא אפילו לסמכו

מותר להושיב לכתחלה בסמיכה לתנור שלנו וכירה
ז. "ואפילו²⁵⁹ כבר סילק תבשיל

במקרים המדוברים - אינו רק כשהסירו מחשכה, שבזה י"א לעיל סי"ט שמותר להושיב לכתחלה בכל אופן, אלא - מותר להושיב לכתחלה במקרים ההם גם כשהסירו מבעו"י. והניחו ע"ג קרקע (לעיל סי"ד אות יב נפסק שכל שהסירו מידו הר"ז מושיב לכתחלה, ואפי' שלא הניחו ע"ג קרקע. אכן כשמדובר בהיתר, החידוש גדול יותר שמותר אפי' כשהניחו ע"ג קרקע. וכ"ה להלן סכ"ו אות כו). ולא היה בדעתו להחזירו. ואפילו פינהו לקדרה אחרת (בסעיף זה לא מוזכר פרט זה. ויתכן שנשמט בטעות הדומות מהפרט הבא: "ואפילו - ואפילו"). ואפילו שהתבשיל ישן ונצטנן לגמרי (ביאור ההדגשה: "שהתבשיל ישן", ראה להלן ציון 270 אות א).

(260) כשהסירו מבעוד יום אסור לעולם להחזיר לתוך התנור, ראה לעיל סט"ז (והאיסור הוא אפילו כשהאש גו"ק כמבואר שם, וכאן מדובר גם שהאש אינה גו"ק, כמוזכר בתחלת הסעיף). וצ"ע כיצד יתכן שיהיה "דעתו להחזירו לתוכו", ומדגישים שמותר לסמוך אפילו "לא היה דעתו להחזירו לתוכו".

ויתכן שמרמזו למקרה שהיה דעתו בטעות שיכול להחזיר לתוך התנור (ואפילו אינו גו"ק), ועתה נודע לו שזה אסור, וע"כ רוצה לפחות לסמוך.

ויותר נראה שמרמזו למקרה שכשנטלו מבעוד יום, היה דעתו להחזירו מבעוד יום לתוכו (וראה לעיל ס"ה אות ו שבשהייה אין איסור תוכו, ובלא"ה מדובר בתבשיל מבושל כ"צ שאין בו איסור שהייה), ואח"כ נמלך להחזירו בשבת, ובא לסמכו כיון

בשהייה, ראה לעיל ציון 74 אות ג), וכתבו סגנון דומה גם כשדיברו במים שלא התבשלו (בשיטת רש"י), ודוחק. אלא י"ל שאכן הבנת הרשב"א והר"נ הנ"ל, שבמניח את המים ע"ג האש חוששים גם לרש"י שישכח ליטול מים אלו ויתבשלו, וזה בכלל חשש "נראה כמבשל" שהזכירו, וכנ"ל. ומובן שהרשב"א והר"נ לא הוצרכו להזכיר חשש למעשה נוסף - חיתוין].

וראה עוד במחלוקת רבינו והאור שמח להלן ציונים 279 אות ב, ד, 280 אות ג. ההיתר הוא בכל אופני הושבה לכתחלה (259) בדומה לקטע להלן: "ואפילו ... לגמרי" - יש גם להלן סכ"א אות יב, סכ"ב אות ב וסכ"ו אות יט [ועד"ז לעיל סי"ט אות ב בקטעים: "אבל המנהג", "לפי שיש" (קרוב לסופו)].

ומהלך הדברים, שמותר להחזיר במקרים הללו - בכל האופנים הקרויים לעיל סי"ד וסי"ח (איסור) "מושיב לכתחלה בשבת".

[הלשון בכל המקומות הנ"ל הוא, שמותר אפילו כשישנם כל האופנים ההם ביחד (שלא כתב "או"). ולהלן סכ"ו שם ממשיך: "שבכל א' מאלו אסור להחזירו בשבת אפי' ע"ג כירה הגרופה וקטומה"]. וזה להדגשת ההיתר להושיב לכתחלה במקרים שמדבר או לשלול טעות של מי שיחלק בזה. וראה עד"ז לעיל ציון 161 בסופו, להלן ציונים 260, 278 אות ד, 323, 340 אות א].

וכותב שמותר אפילו אם סילק התבשיל מבעו"י (כלומר, ההיתר להושיב לכתחלה

בסי' שי"ח": מבאר שההיתר לסמוך לכירה ותנור שלנו כולל – (לא רק לסמוך להם כשאינם גו"ק אלא) – גם לסמוך לכתחלה בלא תנאי חזרה שהוצרכו (לעיל סי'ד וסי"ח) בחזרה ע"ג כירה (גו"ק)²⁶³. במילים אחרות, רבינו מדגיש שלא תאמר כי עשו את דין

אצלו²⁶¹, ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי אלא שהוא בענין שאין בו משום בישול כגון שהוא יבש²⁶², הרי זה מותר לסמוך. לפי שאינו נראה כמבשל בשבת לכתחלה, שאין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה והרי דינו כסומך כנגד המדורה שיתבאר

אות א, שבתבשיל צונן לח פוסקים שיש בא"ב, אבל ביבש אין בא"ב לדברי הכל. וכ"כ להלן ריש סכ"ז: "אבל לסמוך אצל תנור בית החורף שאינו גרוף וקטום ואפילו האש בתוכו מותר בו, רק שיהיה התבשיל חם קצת אם יש בו מרק, ו[אם] היד סולדת במקום שסומך לתנור". ובהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוסי רנט.

ורבינו כותב כאן בסתם שמותר לסמוך לתנור (ולמדורה) תבשיל יבש (וכ"ה בהלכות שהייה והטמנה בקצרה שם: "ותבשיל שאין בו רוטב אפילו הוא קר דינו כחם" ומותר לסמכו לתנור), ומשמע גם בנוטל דבר שהתבשל במשקים ומחממו ביבש (בלא רוטב) ע"י סמיכה לתנור (או שמחממו בתוך כלי בסמוך למדורה), ואין בכך איסור צלייה אחר בישול (וכן בנוטל דבר שנצלה ומחממו (ביבש) ע"י סמיכה לתנור), ראה בזה לעיל ציון 205 אות ד. (263) פסק זה מרומז לעיל ריש סי'ד (עיי"ש ציון 87 אות ג), סי"ח אות ב.

ולהלן ריש סכ"ז: "אבל לסמוך אצל תנור בית החורף שאינו גרוף וקטום ואפילו האש בתוכו מותר בכל ענין לפי מנהגינו שנתבאר למעלה". עיקר הכוונה לומר שמותר לסמוך לאחר שהוסק התנור וגם אינו מוסיף שום דבר, עיי"ש אות א, ואכן בכלל זה שמותר בסמיכה גם להושיב לכתחלה, כמ"ש כאן.

שרק זה מותר בשבת עצמה. ונאמר שדוקא משום שכשנטלו היה דעתו להחזירו לתוכו, לכך מותר לסמוך (והרי מבואר לעיל סי'ד אות כג ואילך שדעת רבינו שהתנאי שיהיה דעתו להחזירו זה מדבר רק על הזמן שנטלו בידו). ורבינו מבאר שההיתר לסמוך הוא גם כש"לא היה דעתו להחזיר לתוכו".

וכוונת רבינו בכל זה להדגשת ההיתר להושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל או לשלול טעות של מי שיחלק בזה, ראה עד"ז לעיל ציון 259 וש"נ.

261) א. היינו שאין לומר שההיתר לסמוך הוא דוקא אם כשנטלו לא היה דעתו להחזירו לתוכו (ואח"כ נמלך לסומכו. וראה לעיל ציון 260 כיצד יתכן שיהיה דעתו להחזירו לתוכו) אבל עכ"פ היתה דעתו לסומכו – אלא באמת מותר לסמוך גם אם כשנטלו "לא [היה דעתו] אפילו לסמכו אצלו". [ראה עד"ז להלן ציונים 278 אות ו, 323].

ב. מבואר בדברי רבינו כאן שיש מעלה (בסברא) בדעת להחזיר לתוכו על דעת לסמוך. ויש להעיר ממ"ש בדא"פ לעיל ציון 125 אות א, שדעת לסמוך את הקדירה אינה מועלת להחזירה במקום שדרך לבשל לכתחלה וצריך תנאי חזרה. וראה להלן ציון 278 אות ו, וצע"ק. (262) ראה לעיל סי"ח אות ב וסי"ט

בתבשיל שהוסר מהאש כבר מבעוד יום. והרי בכל זה הוא מושיב לכתחלה.

אלא מבאר רבינו כאן שההיתר שם הוא מפני שאין דרך לבשל בצד המדורה, ולכך אינו נראה כמבשל לכתחלה²⁶⁶. וכך הדין והטעם בסמיכה בצד כירה ותנור שלנו.

[יסוד הדברים מהר"ן (יט, א ד"ה תנו, הב') שכתב שמותר להניח בשבת תבשיל שאין בו משום בישול כנגד המדורה שאינה גו"ק במקום שהיסו"ל. ואי"ז דומה לחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק שאסורה, כיון שכנגד המדורה אין דרך בישול בכך.

כלומר, שיטת הר"ן שהצורך בגו"ק הוא בכדי שלא יהיה נראה כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט וש"נ), וכותב שכיון שאין דרך בישול כנגד המדורה – ולכך אינו נראה כמבשל – לכן מותר לסמוך שם אף שהאש אינה גו"ק²⁶⁷.

ורבינו מרמז כאן שמטעם זה מותר אף

סמיכה מחוץ לכירה כדין כירה גרופה וקטומה שמותר להחזיר לה בתנאי חזרה, אלא קמ"ל שהתירו "אפילו" להושיב לכתחלה²⁶⁴.

ובהתאם לשיטתו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות כו וש"נ) – מבאר כאן שבסמיכה לכירה ותנור שלנו מותר להושיב לכתחלה: "לפי שנבסמיכה] אינו נראה כמבשל בשבת לכתחלה, שאין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה".

מותר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה כיון שאין דרך בישול בכך

ומסיים: "והרי דינו כסומך כנגד המדורה שיתבאר בסי' שי"ח"²⁶⁵, שמבואר שם (שו"ע סט"ו, שו"ע"ר סכ"ד) שמותר לסמוך כנגד המדורה במקום שהיס"ב תבשיל שאין בו משום בישול, כגון דבר יבש וצונן. ולא אמרו שם שיש להזהר בתנאי חזרה, ומדובר שם בסתם אף

267 א. יסוד דברי הר"ן המובאים בפנים הם מדברי הרשב"א, וכ"כ הריטב"א, צויינו לעיל ציון 257 אות א. ומפורש שם כהבנה שנכתבה בפנים בדברי הר"ן. וכ"כ בהבנת הר"ן באגלי טל מלאכת האופה סקמ"ח אות ב בסופה.

ב. ראה בהרחבה בשיטת הראשונים הנ"ל בהיתר סמיכה למדורה, לעיל ציון 257, ובכמה נק' גם בציון 258.

ג. לדידן הצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה וש"נ), והטעם שמותר לסמוך כנגד המדורה שאינה גו"ק הוא לדידן מפני שהריחוק מעט מהמדורה הוא היכר שלא יחתה, ראה סי' שיח סוסכ"ד (מהמ"א סקל"ח ע"פ הרא"ש פ"ג סי' ו).

264 ראה להלן אות ט מהקו"א סק"ג, שדעת רבינו שכיון שבסמיכה לכירה אין צורך בגו"ק, אין שייך שיהיה בה איסור להושיב לכתחלה. אבל כאן רבינו כתב שמותר לסמוך לכירה שאינה גו"ק, וממשיך שמותר "אפילו" להושיב לכתחלה, י"ל מפני שבהיתר להושיב לכתחלה הוא חולק על משמעות הרמ"א דלהלן אות יא, עיי"ש (ולהלן סכ"ב כותב באו"א, עיי"ש ציון 335 אות ב).

265 בדפו"ר כנראה בט"ס: "שי"ז", ותוקן כאן.

266 וכ"מ לעיל סי"ד (עיי"ש ציון 131), סי"ט אות א, ולהלן קו"א סק"י (יתבאר בסכ"ו אות כו).

לכתחלה²⁶⁸. ומטעם זה מותר להושיב לכתחלה גם בסמיכה לכירה, כיון שאין דרך לבשל חוץ לתנור ולכירה ואינו נראה

להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה, שהרי טעם האיסור להושיב לכתחלה הוא (גם לדין) שלא יהיה נראה כמבשל

ד"ה ואסיקנא) כתב במפורש שחזרת תבשיל צונן היא לעולם הושבה לכתחלה, אבל היא מותרת בסמיכה למדורה, כיון שאין דרך בישול בכך.

איסורי חזרה בכלי ראשון

ב. הרשב"א והר"ן הנ"ל מדמים היתר סמיכה כנגד המדורה, להיתר חזרה בתוך כלי ראשון שהוסר מהאש, עיי"ש. אבל רבינו אינו מזכיר דוגמא זאת.

הביאור: הרשב"א והר"ן סוברים שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא משום שנראה כמבשל (כמובא בפנים ובציון 267 אות א ושל"נ), וכותבים שאין איסור זה כנגד המדורה (ראה לעיל ציון 257 אות ב שברשב"א ובר"ן שם משמע שאין איסור אפילו בקירוב למדורה).

והנה להבנה שהאיסור הוא מפני שנראה כמבשל, שייך הו"א שהאיסור ישנו גם בכלי ראשון שהוסר מהאש. ולכן מבארים שאין איסור זה בכלי ראשון, כמו שאין את האיסור כנגד המדורה, מפני שאין דרך בישול במקומות ההם.

אבל רבינו פוסק שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה ושל"נ), ולשיטה זו בסמיכה למדורה שאינה גו"ק אכן יש איסור זה וצריך להרחיק מעט מהאש, ראה לעיל ציון 267 אות ג ושל"נ. ולאידך פשוט שאין איסור זה בחזרה לכלי ראשון - שאין שם אש (ראה הגהות רעק"א סי' שיח סק"ח). וראה בסי' רנד סי"ד אות ה, וצ"ע.

וביחס לאיסור מושיב לכתחלה המדובר כאן, שטעמו גם לפסק רבינו שנראה כמבשל לכתחלה: יתכן שזה מותר לגמרי

(268) א. ואכן לשון הרשב"א (מ, ב ד"ה ומ"מ מסתברא), שמותר להניח בשבת תבשיל שאין בו משום בישול והוא צונן כנגד המדורה שאינה גו"ק, כיון שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל. והרי בתבשיל צונן הוא מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ח אות ב). למדנו שהטעם שמותר להושיב לכתחלה כנגד המדורה הוא מפני שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל, כמו שרבינו מרמז בפנים.

(הרשב"א מזכיר שבסמיכה למדורה "אינו נראה כמבשל", ורבינו מרמז ש"אינו נראה כמבשל לכתחלה", וראה לעיל סי"ד אות כז בסופה וציון 139 אות א שנראה שלשתי ההגדרות יש אותה משמעות).

[גם הר"ן (שצויין בפנים) כתב כמו הרשב"א הנ"ל, אבל ממשיך (שמותר להניח דוקא כנגד המדורה) "אבל על גבי האש ממש אסור אא"כ גרוף או קטום", וזה קשה שהרי בתבשיל צונן הוא מושיב לכתחלה, ואסור להניחו גם ע"ג אש גו"ק (העיר בזה גם תהל"ד כאן סקי"ד).

ובאגלי טל מלאכת האופה סק"נ אות ג כתב שהר"ן סובר שגם בהצטנן לגמרי הוא אינו בהכרח מושיב לכתחלה, עיי"ש. ראה במ"ש בזה לעיל ציון 206 אות ב].

ועוד ברשב"א שם בהמשך (ד"ה ומכלל) שמותר להניח כנגד המדורה במקום שהיטו"ל, מפני שאין דרך בישול בכך, ומדבר בפשטות במושיב לכתחלה, עיי"ש. (וראה גם שם בתחלת דבריו ד"ה מביא אדם), בשי' רש"י. ובר"ן שם בתחלת דבריו, בשי' רש"י).

ובריטב"א (לח, ב ד"ה ואסיקנא. מ, ב

בשוע"ר סי' שיח סכ"ד (ע"פ המ"א שם סקל"ח מהרא"ש שיובא בהמשך) שכשמניח דבר שאין בו משום בישול כנגד המדורה במקום שהיסור"ל, יש להרחיק מעט להיכר שלא יחתה - זה לפסק רבינו דוקא במדורה שאינה גו"ק, ולא במקרה שהאש גו"ק ורוצה להושיב לכתחלה.

[דלפסק רבינו שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה הם משני טעמים שונים, שייך שיש איסור חזרה בקירוב למדורה שאינה גו"ק, משום חשש חיתוי, אבל אין איסור להושיב שם לכתחלה כשהאש גו"ק, כיון שאין דרך לבשל שם ואינו נראה כמבשל לכתחלה, כמ"ש רבינו עד"ז בכ"מ, ראה לעיל ציון 137 אות ג וש"נ].

ונאמר שבכך שרבינו הכריע כהר"ג שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, הוא קבע גם קולא למעשה, כנגד המ"א דלהלן ציון זה אות ד (ראה בהרחבה לעיל ציון 137 וש"נ). וראה עד"ז להלן ציון 325 אות ח.

וראה גם בדא"פ לעיל ציון 131 אות ז, שרבינו מדייק שם שמותר להושיב לכתחלה "אצל המדורה" הגו"ק, היינו גם בקירוב אליה.

וגם כאן מדמה רבינו את ההיתר להושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב לכירה, להיתר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה, ויש ללמוד בפשטות, שהיתר סמיכה למדורה הוא אפי' בקירוב למדורה. אמנם יש להשיב בהקדים, שבכ"מ (מ"א סקל"ג, ראה להלן סכ"ו אות יג. קו"א סקי"א, יתבאר בסכ"ט אות יז) מבואר שכשמניח באופן או במקום שאין דרך בישול בכך, יש בזה היכר שלא יחתה. ולאידך הרא"ש והמ"א ורבינו פוסקים

בסמיכה למדורה (כלומר גם בקירוב אליה, ראה להלן ציון זה אות ג), וכך אין איסור זה בכלי ראשון. ועדיין אינו דומה ההיתר בשני המקרים, כיון שבסמיכה למדורה יש איסור כשאינה גו"ק (כנ"ל) וצריכים לחדש שאין איסור במושיב לכתחלה והיא גו"ק. אבל בכלי ראשון שלא שייך בו עיקר איסור חזרה, מלכתחילה לא שייך שיהיה בו איסור מושיב לכתחלה, ראה להלן ציון 271 אות א.

[באמת, לדין שייך חשש נראה כמבשל בכלי ראשון, באיסור לשרות דבר יבש שלא התבשל, אפי' בכלי שני שהיסור"ב, כיון שנראה כמבשל (סי' שיח מ"א סקט"ו ושוע"ר סי"א ע"פ תוס' לט, א ד"ה כל). וכן הזהירות בהגסה בכ"ר שהורד מהאש (ראה שוע"ר סי' שיח ס"ל, תהל"ד סי' רנב סק"א, ועוד). ואעפ"כ לא מצאנו שיש חומרא בחזרה או במושיב לכתחלה לכלי ראשון. וזה יובן טוב לסברא הנ"ל ע"פ שיטת רבינו דלהלן ציון 271 שם, שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי וזה מעיקרא לא שייך בכ"ר, ולכן גם איסור מושיב לכתחלה לא שייך בכ"ר הגם שאיסור זה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה].

דין מושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב למדורה לפסק רבינו

ג. בכ"מ בראשונים (שסוברים שכל איסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל) משמע שגם בסמיכה בקירוב למדורה אין דרך בישול בכך, ואינו נראה כמבשל (ראה בזה בהרחבה לעיל ציון 257 אות ב), ומדברים גם במושיב לכתחלה (ראה במצויין לעיל בתחלת ציון זה).

ואולי נלמד מדבריהם גם לפסק רבינו, שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה אפי' בקירוב למדורה גו"ק, מטעם הנ"ל. והנפסק

הרא"ש סובר לאיסור דלהלן סוסכ"ו, ראה לעיל ציון 12 אות ד. ב. באם כל פסק רבינו בסי' שיח הוא מפני ההלכה דלהלן סוסכ"ו, יהיה מותר להניח בקירוב למדורה שאינה גו"ק, לפני שהודלקה (ואח"כ ידליקה הגוי לצורך חימום הבית), כנפסק להלן סוסכ"ו בחזרה ע"ג המעזיבה, עיי"ש, ולא מצאנו קולא זו בסי' שיח שם].
וראה עוד בנושא זה: להלן ציונים 269 אות ה ואות ז, 276 אות ז, 400, 436 אות ה.

ד"ן זה לסוברים שהאיסור מחשש חיתוי ד. הרא"ש פ"ג סי' י מקשה, מדוע התירו (בגמ' מ, ב) להשים קיתון של מים כנגד המדורה בשביל שתפיג צינתן (ולא יגיעו לבישול), ואילו "לעיל אסרינן להשים על גבי כירה אע"פ שגרופה וקטומה" (גם תבשיל שאין בו משום בישול). ומיישב שכנגד המדורה זה דומה לסמיכה לכירה שמתרת (בגמ' לז, א).

וממשיך: "ומיהו לא דמי כולי האי לסומך, דהתם מפסיק כותלי הכירה, אבל הכא שהוא אצל המדורה ה"ל למיחש שמא יחתה". ומיישב שאף כנגד המדורה, חכמים הדגישו שמרחיק מהאש, ולכן נקטו בברייתא "כנגד המדורה" ולא "אצל המדורה", ובכך יש לו "היכרא ולא אתי לאחתויי", ע"כ.

ולהלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כה) רבינו לומד שהרא"ש מדבר על הנחת מים אפי' כנגד מדורה גו"ק (כמ"ש הרא"ש: "אע"פ שגרופה וקטומה"), וקשה לרא"ש שהרי מושיבם לכתחלה. ורבינו כותב ש"משמע קצת" שהרא"ש סובר כי איסור מושיב לכתחלה (לאש גו"ק) הוא מחשש חיתוי. כלומר, שגם הקטע השני ברא"ש, שבסמיכה בקירוב למדורה יש לחוש

(כנ"ל) שאסור להניח בקירוב למדורה מחשש חיתוי, וצריך לומר שהם סוברים כי בקירוב למדורה "דרך לבשל שם" (דלא כמנחת כהן (משמרת השבת ש"ב פ"ה ד"ה והנה מדברי), שכתב שבקדירה המונחת אצל האש אין דרך בישול בכך ולכן אין חשש חיתוי, ולא הביא מהרא"ש). ולפי"ז להלכה כשמושיב לכתחלה בסמיכה למדורה אפי' גו"ק, יש להרחיק מעט מהאש.

[ורק הושבה לכתחלה בסמיכה בקירוב לתנור (שלנו) ולכירה מותרת, כיון "שאיין דרך לבשל חוץ לתנור ולכירה" (כלשון רבינו כאן בפנים. יבואר להלן ציון 269 אות ה)].

והרי לשון רבינו כאן: "והרי דינו כסומך כנגד המדורה שיתבאר בסי' שי"ח", ולשון זה מדבר בפשטות, בריחוק מעט מהמדורה (ראה להלן ציון זה אות ד מהרא"ש). וגם את המדובר בשו"ע סי' שיח סט"ו שמציין (ראה בפנים), המ"א ורבינו מפרשים שהכוונה סומך בריחוק מעט מהמדורה, כנ"ל.

[אולי ניישב שבאמת בסמיכה אפי' בקירוב למדורה יש היכר שמונח במקום שאין דרך בשול בכך, ובכל זאת חיישינן לחיתוי, כיון שלפי ההלכה דלהלן סוסכ"ו שאסור להחזיר ע"ג המעזיבה, אין מספיק שאין דרך לבשל שם למנוע חשש חיתוי אלא צריך גם להוסיף דבר על העשוי מכבר, כמ"ש לעיל בפנים אות ה, עיי"ש (משא"כ כשמניח בריחוק מהמדורה, ראה לעיל ציונים 253, 254 אות ב). ועדיין מותר להושיב לכתחלה בקירוב למדורה גו"ק, כיון שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל, ראה לעיל בפנים אות ה בסופה. אבל חידוש לומר כן: א. יש לעיין אם

כמבשל לכתחלה]²⁶⁹.

כמשמעות הרמ"א (יובא להלן אות יא), ורבינו
מבאר בקו"א את מקורותיו:

"(ג) תבשיל ישן כו'. כן משמע בהדיא
במגן אברהם סוף סי' רנ"ט": המ"א
סוס"י רנט (בדיני שהיה והטמנה בקיצור) כתב:
"ולהניח תבשיל חם אצל התנור (בסמיכה
לתנור שלגון), שרי אפילו הוסק כבר [התנור]
כו'. ובתבשיל קר [לה] כו' אסור אפילו
לסמוך כו' [שהוא מבשל] (ראה בכ"ז להלן סכ"ז
אות א). ודבר שאין בו רוטב, אפילו קר
כחם דמי" [שמותר לסמוך תבשיל יבש וקר

הוכחות רבינו שהושבה לכתחלה בסמיכה
לכירה מותרת

ה. "ואפילו כבר סילק תבשיל זה
מהתנור מבעוד יום והניחו על גבי
קרקע ולא היה דעתו להחזירו כו', ואפילו
הוא (ג) תבשיל ישן ונצמגן לגמרי אלא
כו' שהוא יבש, הרי זה מותר לסמוך":
היתר זה של רבינו שבסמיכה לכירה
מותר גם להושיב לכתחלה, אינו

א (וראה ביאור סברא זו לעיל ציון 137
אות ג וש"נ).

ועפ"ז, כיון שהמ"א סי' שיח סקל"ח
פוסק (כהרא"ש הנ"ל) שבסומך למדורה
(שאינה גו"ק) יש להרחיק מהאש, ובצירוף
לדברי רבינו בקו"א הנ"ל שדעת המ"א
(כהרא"ש) שאיסור מושיב לכתחלה הוא
מחשש חיתוי, י"ל שגם דעת המ"א היא
שמושיב לכתחלה בסמיכה למדורה גו"ק,
צריך להרחיק מעט מהאש מחשש חיתוי.
וראה לעיל סי"ד אות יז, שבסברות
שבציון זה אות ג"ד יש השלכה לדין אם
מותר ליטול קדירה שמונחת בסמוך לאש,
ולהניחה בתנאי חזרה ע"ג האש.

ה. דעת רבינו בפנים כאן (ע"פ הר"נ
שהובא בפנים), שאיסור "נראה כמבשל
לכתחלה", דהיינו החשש שיבוא לבישול
ממש, אינו קיים במקרה ש"אין דרך בישול
בכך", ראה בזה לעיל ציון 258 אות ג.

אין דרך לבשל בסמיכה לתנור שלנו וכירה
(269) א. ע"פ דברי רבינו כאן, שאין
דרך לבשל חוץ לכירה, יש לפרש את טעם
שיטת הר"נ וסייעתו שמותר לסמוך לכירה
שאינה גו"ק, ראה לעיל בפנים אות ו וציון
258 אות א.

לחיתוי, מדבר גם באש גו"ק והוא מושיב
לכתחלה, עיי"ש.

ולפי זה יוצא שדעת הרא"ש שגם
בסמיכה למדורה גו"ק, והוא מושיב
לכתחלה, יש להרחיק מהאש מחשש
חיתוי. [נרק בסמיכה לכירה אי"צ להרחיק
מהכירה, כיון ש"דופני הכירה מפסיקים"
והוי היכר לחשש חיתוי או שהם גורמים
שהחיתוי לא יועיל שם, ראה להלן ציון
269 אות ד. אבל בסמיכה למדורה בלא
דפנות, שאין היכר, והחיתוי יועיל (ראה
לעיל ציון 12 אות ה), צריך להרחיק
מהאש].

יותר בדקדוק: לשיטה שמושיב
לכתחלה הוא מחשש חיתוי, מוכרח שיש
חשש חיתוי גם במושיב לכתחלה בסמיכה
בקירוב למדורה גו"ק. וזאת משום שחשש
חיתוי במושיב לכתחלה הוא גדול יותר
(לדעה זו) מהחשש חיתוי במחזיר בתנאי
חזרה באינה גו"ק (ולכן חיישינן לחיתוי
במושיב לכתחלה אפילו באש גו"ק), ולכן
אם יש חשש זה בסמיכה בקירוב למדורה
שאינה גו"ק, ובתנאי חזרה, כל שכן שישנו
במושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב
למדורה גו"ק. ראה בזה להלן ציון 436 אות

ב. בסמיכה לכירה לפי שיטה זו. וע"כ רבינו לא הזכיר את דברי הרא"ש כראיה לפסק שלו.

ד. לפי ההבנה הנ"ל בקו"א, שהרא"ש בכל דבריו מדבר גם במושיב לכתחלה לאש גו"ק (ראה לעיל ציון 268 שם). זה שהתירו להושיב לכתחלה בסמיכה (בקיורב) לכירה ולא חוששים לחיתוי, הוא לפי הרא"ש ש"מפסיק כותלי הכירה".

וראה לעיל בפנים אות ד בהיתר סמיכה לכירה שאינה גו"ק ואין חוששים לחיתוי, שרבינו נוקט שזה מפני שבסמיכה לכירה החיתוי לא יועיל כ"כ (ואינו כותב בסתם (כלשון הרא"ש) שכותלי הכירה מפסיקים). וביארנו שם שרבינו הוצרך לחדש זאת, כיון שנפסק להלכה (ע"פ המ"א) שהפסק "העשוי מכבר" (כמו דופני הכירה) הוא אינו הפסק והיכר להוריד חשש חיתוי.

והנה רבינו כותב להלן בפנים אות ח שהמ"א סובר שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה. ובנוסף לכך, רבינו כותב בקו"א סק"ח שם שדעת המ"א שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי. וצריכים לבאר שדברי רבינו שבסמיכה לכירה אין חוששים לחיתוי כיון שהחיתוי לא יועיל כ"כ, הוא מועיל גם לדעת המ"א להתיר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה (כנ"ל שלהלכה רק טעם זה מוריד את החשש חיתוי).

ה. לשון רבינו בפנים כאן, שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה ולתנור: "לפי ש[בסמיכה] אינו נראה כמבשל בשבת לכתחלה, שאין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה", ע"כ (ולא כתב בסתם שאין דרך לבשל "בצד האש". ורבינו מרמו לזה כבר בתחלת הסעיף: "מותר לסמוך אצלה חוצה לה בשבת", ראה לעיל ציון 243).

ב. ע"ד דברי רבינו כאן, יש בחי' הריטב"א (לח, ב ד"ה ואסיקנא. מ, ב ד"ה ואסיקנא), שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, כיון שאין דרך בישול בכך והוא כסומך כנגד המדורה (וראה לעיל ציון 257 אות ב מהריטב"א במקו"א שאין ללמוד היתר סמיכה לכירה מהיתר סמיכה למדורה, וצ"ע).

אבל המיוחס לר"נ (מ, ב ד"ה שמן, קרוב לסופו) פוסק שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, צוין בשעה"צ סקכ"א. ועיין להלן ציון 653 אות ב בדעת מהרי"ל. ועוד בענייניו אין דרך לבשל בסמיכה לכירה, ואינו נראה כמבשל שם לכתחלה, ראה לעיל ציונים 139 אות ב, 245.

ג. ראה לעיל ציון 268 אות ד מקו"א סק"ח, שהבין רבינו בקושיית הרא"ש כי הוא מדבר גם על דין מושיב לכתחלה. והנה הרא"ש מזכיר בתירוץ שכיו"ב מותר לסמוך לכירה, ולפי זה יוצא שבכלל דברי הרא"ש שאין חשש מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, כפסק רבינו כאן. וכ"כ בהבנת הרא"ש: תהל"ד כאן סק"ב ובסי' שיח סקל"ד, באוה"ל כאן ס"א ד"ה מותר לסמוך.

אכן רבינו לא הביא בקו"א (דלהלן בפנים אות ח ואילך) את דברי הרא"ש כראיה לפסק שלו שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה.

יש לומר בטעמו: בקו"א סק"ח הנ"ל רבינו כותב ש"משמע קצת" שהרא"ש סובר שם שאיסור מושיב לכתחלה (לאש גו"ק) הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל ציון 268 שם). אבל רבינו הולך כאן בפנים לפי הפסק שלו בכ"מ שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ומבאר את ההיתר להושיב לכתחלה

הצד שמותר להושיב לכתחלה בקירוב לאש המדורה - דכוונת רבינו לבאר מדוע סמיכה לכירה ותנור מותרת והרי הם חמורים יותר שהם כלי הבישול, כסברת הרמ"א. ורבינו מבאר שאדרבא, בודאי "שאיין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה" (חוץ לכלי הבישול), וע"כ אינו נראה כמבשל לכתחלה.

אכן ראה להלן סכ"ו אות כב שרבינו רומז שאין להחמיר בכירה לעומת אש סתם, בסברת אינו נראה כמבשל לכתחלה. ומדבר בחזרה ע"ג קדירת חמין שע"ג הכירה (ולא מחוצה לה). וראה גם להלן ציון 720 אות ד שיש אופנים שמותר להושיב לכתחלה גם בתוך כלי הבישול.

ו. רבינו מדייק כאן וכותב: "הרי זה מותר לסמוך [במושבי לכתחלה], לפי שאינו נראה כמבשל בשבת לכתחלה, שאין דרך לבשל חוץ להתנור והכירה", ואינו כותב: "שאיין דרך לבשל בסמיכה חוץ להתנור והכירה". ויש לומר שרבינו לשיטתו להלן סכ"ו אות כד ואילך שמותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור, כיון ש"על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה" (שם אות לו), היינו שמעיקרא אין דרך לבשל מחוץ לתנור ואי"ז דוקא בסמיכה. וראה עוד בזה לעיל ציון 254 אות ג.

[ורק בדין הראשון שבסעיף זה - בדין סמיכה לתנור שאינו גו"ק - רבינו מדגיש: "שאיין לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו", ראה לעיל אות ד וציון 250].

ז. רבינו משווה בפנים את ההיתר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה ולתנור, להיתר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה.

אולם, לפי הצד שבסמיכה למדורה

והנה ראה לעיל ציון 268 אות ג, שישנו צד שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה רק בריחוק מעט מהאש, שבסמיכה בקירוב לאש הוא נראה כמבשל לכתחלה. ולפ"ז מובן שכוונת רבינו לבאר מדוע מותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה ותנור גם בקירוב אליהם, ומבאר ש(במדורה הוא סומך רק "בצד האש", אבל) בסמיכה לכירה ותנור שהוא סומך "מחוץ" לכלי הבישול, אכן אין דרך לבשל שם (אבל לשון הר"נ שהובא לעיל ציון 257 אות ב: "שדופני הכירה מפסיקים", עיי"ש, ובציון 258 אות א).

אכן לפי הצד (ציון 268 שם) שגם בסמיכה למדורה גו"ק מותר להושיב לכתחלה בקירוב לאש, צ"ב בהדגשת רבינו שההיתר להושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב לכירה והתנור הוא מפני שאין דרך לבשל "מחוץ" אליהם, והרי אפי' הושבה לכתחלה "בצד האש" מותרת.

ויש לבאר בהקדים, שלפי הצד האחרון שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב למדורה גו"ק, יוצא שלרמ"א שיובא בקו"א סק"ג (יתבאר בפנים אות יא) שאוסר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, סמיכה לכירה חמורה מסמיכה למדורה (שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, ומותר לעשות כן בסמיכה בקירוב למדורה). ויש לומר בסברתו, שבצד הכירה שהיא כלי הבישול, יש לחשוש יותר שנראה כמבשל לכתחלה מאשר בצד המדורה, ראה בזה להלן ציון 276 אות ז.

(אבל לפי הצד שבסמיכה למדורה מותר להושיב לכתחלה רק בריחוק מעט מהאש, אין ללמוד מהרמ"א שסמיכה לכירה חמורה מסמיכה למדורה, ופשוט).

ולפ"ז מבואר לשון רבינו כאן - גם לפי

ויש לומר שאכן אין כוונת רבינו שמההיתר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה, יש הוכחה שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה ולתנור. אלא רבינו פוסק שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה ולתנור, ולדעתו - "הרי דינו כסומך [במושיב לכתחלה] כנגד המדורה שיתבאר בסי' שי"ח" [שזה מותר], ודלא כרמ"א הנ"ל הסובר שסמיכה לכירה חמורה מסמיכה למדורה.

וביחס לקושיית התהל"ד מהגמרא: (א). יש לומר שדעת הגמ' שסמיכה למדורה קלה בסברא מסמיכה לכירה (שבכירה הוא כלי הבישול), וע"כ לא הביאו ראייה מדין סמיכה למדורה להיתר סמיכה לכירה. אבל אין הכרח שדעת הגמ' שסמיכה למדורה קלה בדין מסמיכה לכירה.

[ובפרט שגם אם נאמר שסמיכה לכירה חמורה בכך שאסור להושיב בה לכתחלה (משום שהוא כלי הבישול), עדיין אין מזה ראייה כ"כ שהיא חמורה מסמיכה למדורה גם בצורך גו"ק (שבזה הדיון בגמ'), כיון שלפסק רבינו איסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה ואילו גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה ואות כז), וראה לעיל ציון 83 אות ג].

(ב). עכ"פ לפסק הרא"ש פ"ג סי' י (הובא בסי' שיח מ"א סקל"ח ושוע"ר סוסכ"ד), שבסמיכה למדורה שאינה גו"ק יש להרחיק מעט מהאש מחשש חיתוי, מובן שהגמ' לא הביאה ראייה מהיתר סמיכה כנגד המדורה שאינה גו"ק להיתר סמיכה לכירה שאינה גו"ק, שרוצים לחדש שמותר לסמוך אפילו בקירוב לכירה (מפני שהחיתוי לא יועיל שם כ"כ, ראה בפנים לעיל אות ד).

מותר להושיב לכתחלה רק בריחוק מעט מהאש, יש חידוש בהיתר סמיכה לכירה ולתנור, שמותר לסמוך אפילו בקירוב אליהם (מפני "שאין דרך לבשל מחוץ לכירה ולתנור". כמבואר לעיל ציון זה אות ה).

ואפילו לפי הצד שבסמיכה למדורה מותר להושיב לכתחלה גם בקירוב לאש (גו"ק), עדיין יש חידוש בהיתר לסמוך לכירה ולתנור, שהרי לרמ"א זה אסור, שסובר שכירה חמורה ממדורה (כמבואר שם).

ובתהל"ד סק"ב כותב בשם הקני מנורה סקל"א, שכשהסתפקו בסוגי' לז, א אם סמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת, לא הביאו מהברייתא מ, ב שמותר לסמוך כנגד המדורה שאינה גו"ק. [אף שבברייתא מדובר בהיתר להניח מים שיש בהם משום בישול כנגד המדורה במקום שאין היסור"ל (כנפסק בראשונים שבב"י ושוע"ע סי' שיח סי"ד), מובא בראשונים שיש ללמוד משם שמותר לסמוך כנגד המדורה תבשיל שאין בו משום בישול גם במקום שהיסור"ל (צויינו לעיל ציונים 143 אות ב, 144 אות ג)].

ואלא שסמיכה למדורה קלה מסמיכה לכירה, וע"כ לא למדו מהיתר סמיכה למדורה שאינה גו"ק, להיתר גם סמיכה לכירה. והקולא היא בכך שמותר אפילו להושיב בה לכתחלה. אבל בסמיכה לכירה, גם לפי המסקנא שהיא מותרת לכירה שאינה גו"ק, עדיין אסור להושיב בה לכתחלה.

וכתב התהל"ד שהיא "ראיה עצומה", וע"כ נשאר בצע"ג על רבינו כאן, שמתיר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה (ואפילו לומד זאת מההיתר בסמיכה למדורה). ע"כ.

"תבשיל ישן שנצטנן לגמרי" (שבזה הוא מושיב לכתחלה ממש (בחזרה ע"ג כירה) ולא רק כמושיב לכתחלה)²⁷⁰.

מ. "והוא פשוט [שהושבה לכתחלה בסמיכה, מותרת], דכיון דאפילו באינו גרופ, דלכולי עלמא אסור [להחזיר] על

כמו שמותר תבשיל לח חס], ע"כ (ועד"ז לשון רבינו סוס"י רנט).

למדנו מדברי המ"א, שאין איסור בסמיכה ב"מושיב לכתחלה בשבת" בלא תנאי חזרה, ויותר מזה משמעות המ"א שמותר לסמוך כל תבשיל צונן, כולל

במושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 142 אות א, להלן סכ"א אות יב, סכ"ב אות ב, סכ"ג אות כג (אבל שם מדובר במושיב תבשיל חי, וצע"ק). ציונים 453 אות א, 502 אות ו, 573, 600.

[גם בסי"ט אות ב נוקט כמ"פ ש"מחזיר" בלא תנאי חזרה (בנטלה בשבת). אבל שם מדובר בד"כ לשיטה שבמקרה הנידון אינו מושיב לכתחלה גם כשמושיב בלא תנאי חזרה, עיי"ש קטע: "לפי שישי"].

מ. דעת רבינו בפנים כאן (ואולי גם דעת הר"נ שהובא בפנים) בסמיכה לכירה, שבאיסור "נראה כמבשל לכתחלה" ישנו היתר כשאינו נראה כמבשל לכתחלה ואף שלא הוסיף דבר על העשוי מכבר, ראה בזה לעיל בפנים אות ה בסופה, וציון 258 אות ב.

י. ראה להלן בפנים אות ט מהקו"א סק"ג (וציון 271 אות א וש"נ), שכאשר אין חשש חיתוי, אין שייך שיהיה איסור להושיב לכתחלה, עיי"ש. ולפי"ז יש לדקדק בטעם שרבינו הוצרך לבאר כאן שבסמיכה לכירה אינו נראה כמבשל, (ורק) לכך אין איסור להושיב לכתחלה בסמיכה.

א. (270) בד"ה של הקו"א הועתקו התיבות: "תבשיל ישן ונצטנן לגמרי", אבל הדיון בקו"א הוא על כל הנאמר בפנים הסעיף, שמותר לסמוך לכירה בהושבה לכתחלה בלא תנאי חזרה (וא"כ הד"ה היה צ"ל לפנ"כ על תיבת "ואפילו" כו').

ח. בתהל"ד סק"ב כתב, שמדברי הפוסקים שפירשו שסוגיית הגמ' דסמיכה מדברת בסמיכה "חזרה" (ראה לעיל בפנים אות ב), משמע שבסמיכה מותר רק "חזרה" ולא מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות יג, שמושיב לכתחלה זה אינו "חזרה"), ודלא כמ"ש רבינו כאן שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה, ע"ב.

ויש להשיב שבכל הסוגי' ר"פ כירה קראו לנתינה לאש בשבת בשם "חזרה", ואי"ז רק בכדי להדגיש שאך "חזרה" מותרת ולא להושיב לכתחלה, שהרי יש מ"ד בגמ' לח, ב שאין כלל איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק (ובפשטות כ"ה גם במושיב לכתחלה ממש, ראה להלן ציון 273). וכן לשון הרמב"ם פ"ג ה"י: "אבל משהניחה על גבי קרקע אין מחזירין אותה", ומשמע שגם בהניחה ע"ג קרקע שייך הלשון "מחזירין" (וכ"מ בפיה"מ לרמב"ם רפ"ג, עיי"ש). ואלא בשם "חזרה" יש גם כוונה שנתנה לאש בשבת שייכת רק בתבשיל שמבושל כבר (כל צרכו, לנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד), ואל"כ אסור משום בישול.

וכך י"ל שהפוסקים שכתבו ש"חזרה" בסמיכה מותרת, השתמשו בשם "חזרה" רק כשם כללי לנתינה לאש בשבת, אכן הם סוברים שמותר גם להושיב לכתחלה בסמיכה.

וגם רבינו נוקט בכ"מ לשון "חזרה" גם

י. "ואפילו להניח [בסמיכה] לכתחלה מתיר בהדיא בהגהות מרדכי בסמוך לחשיכה, לפי שיטתו שאסור [להחזיר בסמוך לחשכה] על גבה, עיין שם היטב": ההגמ"ר (עט, ד) פוסק שאיסור חזרה ע"ג אש שאינה גו"ק מתחיל כבר מקודם שבת, בסמוך לחשיכה (הדעה השניה להלן

גבה, שרי לסמוך [לדעת הפוסקים שהובאו לעיל אות ב], כל שכן [שמותר לסמוך] כשהניחה על גבי קרקע [וכן באופנים אחרים של מושיב לכתחלה], דלרבי יוחנן בגמרא [לח, ב] שרי [במקרים אלו להושיב] אפילו על גבה". ולמדנו שבסמיכה אין איסור "כמושיב לכתחלה בשבת"²⁷¹.

למ"ש רבינו כאן בדעת המ"א. ולהעיר שכך עולה גם מהמ"א סקל"ז להבנת רבינו להלן סכ"ה אות כז (והפמ"ג), שכתב שלסוברים שאין בא"ב בתבשיל לח וצונן, אין כלל איסור בסמיכת תבשיל זה, עיי"ש ציון 549. ועיין ציון 653 אות ב במשמעות המ"א סקל"א.

ג. להלן בקו"א סק"י (יתבאר בסכ"ו אות כז) לומד רבינו, שדברי המ"א שהובאו בפנים - "ודבר שאין בו רוטב, אפילו קר כחם דמי" - מדברים גם (ואפילו) ביחס לחזרה ע"ג המעזיבה, ויוכיח שם בדין המעזיבה בדומה למ"ש כאן בדין סמיכה (שמותר להושיב על גבה לכתחלה). ויבאר שההיתר במ"א הנ"ל להושיב לכתחלה הוא אינו דוקא מפני שהסיר את התבשיל משחשכה, ובפרט שבתבשיל צונן אין חילוק בין הסירו מבעוד יום לבין הסירו משחשכה, עיי"ש.

271 א. יש לעיין מה ההכרח שאם סמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת, כל שכן שמותרת במושיב לכתחלה. והרי יתכן שסמיכה היא כהנחה ע"ג כירה גו"ק, שמותר להחזיר ואסור להושיב לכתחלה. הביאור: חכמים גזרו שלא ליתן בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק (וכשגרף וקטם הוריד את טעם הגזרה וע"כ זה מותר), והאוסר להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק, מחדש שבכלל גזרת חכמים הוא גם שלא

ולכן נראה כמ"ש בפנים, שרבינו מחלק בין מחזיר בלא שאר תנאי חזרה (שבזה הוא "כמושיב לכתחלה"), לבין מחזיר "תבשיל ישן ונצטנן לגמרי" (שבזה הוא "מושיב לכתחלה" ממש), ובמקרה האחרון יש חידוש גדול יותר שזה מותר בסמיכה. (הדגשה זו שמותר להחזיר באופנים שונים גם "תבשיל ישן שנצטנן לגמרי" הוזכרה גם לעיל בפנים אות ז ולהלן סכ"א אות יב וסכ"ו אות יט. וראה לעיל ציון 215 אות א). ורבינו מוכיח מסתימת המ"א גם את הדין במקרה זה. ואלו דברי רבינו: "תבשיל ישן ונצטנן לגמרי - כן משמע בהדיא במ"א כו'. וכן משמע חילוק זה בהמשך הקו"א, ראה להלן ציון 273. וראה בביאור החילוק לעיל ציון 87 אות א.

ב. בעצם הראיה מהמ"א סוס"י רנט, שבסמיכה אי"צ תנאי חזרה, ראה גם בשוה"ג כאן שצויין למ"א.

והנה המ"א שם ממשך: "ואם מניחו [תבשיל לח וצונן] במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו, מותר לסמוך אצל התנור" [שאין בזה איסור בישול]. ורבינו יבאר להלן בקו"א סק"ד (יתבאר בסכ"א אות ג), שהמ"א אינו מדבר בשיעור אין היסו"ל שם להתיר סמיכה, כיון שהמ"א סובר שסמיכה מותרת גם ביסו"ל שם, ע"כ, והיינו גם בתבשיל המדובר כאן - תבשיל צונן, וזה מתאים

לחשכה (כמו שסמיכה מותרת גם בשבת עצמה²⁷²). ובלשונו: "ולסמוך לכתחלה

סכ"ב), וכותב שאעפ"כ מותר לסמוך לכתחלה לאש שאינה גו"ק בסמוך

ובפשטות היא ישנה גם לסוברים שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה הם מאותו טעם (חשש חיתוי או שנראה כמבשל, ראה לעיל שם אות כרכו וש"נ), ולדעה זו החשש במושיב לכתחלה הוא גדול וחמור יותר מהחשש בחזרה בתנאי חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק (ראה בביאור לעיל ציון 137 אות ג), ועדיין יש לומר שלמעשה אין איסור מושיב לכתחלה ללא איסור חזרה לאינה גו"ק מהסברא דלעיל ציון זה אות א (ועצ"ע).

[ובמקרה שאסור להחזיר לאינה גו"ק, אם מוכרח שיהיה גם איסור מושיב לכתחלה (לדעת האוסר במושיב לכתחלה): לסוברים שהצורך בגו"ק ואיסור מושיב לכתחלה הם מטעם אחד, מוכרח שיהיה איסור גם להושיב לכתחלה לגו"ק. אבל רבינו פוסק ששני האיסורים הם משני טעמים אחרים, ואכן הוא סובר שישנם מקרים שיש בהם איסור להחזיר לאינה גו"ק, ואין שם איסור להושיב לכתחלה לגו"ק, ראה בכ"ז לעיל ציון 137 שם וש"נ].

(272) נראה שכ"ה הבנת רבינו בהגמ"ר, שכוונתו בסתם להתיר סמיכה לכירה שאינה גו"ק גם בשבת עצמה (ההגמ"ר פוסק כחנניה, ראה להלן ציון 469, והפוסקים כחנניה מתירים סמיכה, ראה לעיל אות ב), וע"כ רבינו לומד מהיתר ההגמ"ר להושיב לכתחלה בסמיכה בסמוך לחשכה, שכ"ה לדעתו בסתם גם בשבת עצמה (ראה בהמשך בפנים), וראה במ"ש להלן ציונים 373 אות ב, 399 אות ב.

אבל באגלי טל לומד בהגמ"ר באו"א, ראה בדבריו להלן סכ"ג אות ח"ט.

להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק. אבל בסמיכה (לפוסקים דכאן) לא היתה הגזרה שישנה לכו"ע בעל גבה, שלא להחזיר לכירה שאינה גו"ק, וזה מורה שסמיכה שונה בעצם מעל גבה. ולכן אין לומר שהאוסר להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק יחדש חומרא זו בסמיכה (שלא יחדש שני דברים: א. מושיב לכתחלה. ב. איסור בסמיכה). וכל זה כלול בדברי רבינו, שגו"ק הוא לכו"ע (אסור בעל גבה ועדיין מותר בסמיכה) ומושיב לכתחלה אינו לכו"ע (ולכן כל שכן שמותר בסמיכה).

וראה בענין זה לעיל ציונים 84, 264, 268 אות ב, 269 אות י, ולהלן ציונים 273, 279 אות ה בסופה, 335 אות ב, 431 אות ב.

ג. ההבנה הנ"ל שייכת לשיטת רבינו שהיתר סמיכה הוא שהחיתוי לא יועיל כ"כ בסמיכה (ראה לעיל בפנים אות ד), ונמצא שסמיכה שונה לגמרי מעל גבה, ולכן סמיכה לא היתה בכלל גזרת חכמים דחזרה.

אכן יתכן שהיא שייכת גם למשמעות המ"א סי' שיח, שהיתר סמיכה הוא שדופני הכירה הם הפסק והיכר (ראה לעיל ס"ג אות ב), וי"ל שגם לסברא זו גדר היתר סמיכה הוא שהסמיכה לא היתה בכלל גזרת חכמים - שהגזרה היתה רק בעל גבה ולא בסמיכה.

ג. ההבנה הנ"ל ישנה לפסק רבינו שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה הם מטעמים שונים (ראה לעיל סי"ד אות כז וש"נ). ועדיין רבינו לומד שאין לומר שהאוסר להושיב לכתחלה ע"ג כירה, יחדש איסור זה גם בסמיכה, בעוד שאין בסמיכה את האיסור שישנו בעל גבה לכו"ע.

לכתחלה (אלא רק איסור חזרה לאינה גו"ק). אבל איסור הושבה לכתחלה בשבת עצמה ישנו גם בסמיכה – אין לומר כן, כיון שההגמ"ר אסר שם גם להושיב לכתחלה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה²⁷⁴. ובכל זאת התיר בסמיכה, והיינו משום שזה מותר לדעתו גם בשבת עצמה²⁷⁵.

דעת הרמ"א שמושיב לכתחלה בסמיכה אסור י"א. "ומשמעות רמ"א בסוף הסימן צ"ע": הרמ"א סוס"ה כתב: "אבל אם הקדירות עדיין חמין נשארין בהן איסור

אצל האש תבשיל שכבר נתבשל אפילו סמוך לחשיכה כו' שרי, דאיבעיא להו (בגמ' לו, א) 'מהו שיסמוך' [לכירה שאינה גו"ק] כו', ומיבעיא בין לשהות [מערב שבת] בין ליתן לכתחלה [בשבת עצמה] כו', וקא פשיט כו' דשרי ליה לסמוך אפילו כשאינה גרופה" כו'. ולמדנו שההגמ"ר מתיר "אפילו להניח לכתחלה" בסמיכה²⁷³.

ואין לפרש שההגמ"ר מתיר להושיב לכתחלה בסמיכה – דוקא מפני שמדבר בסמוך לחשכה, ואיסור חזרה בסמוך לחשכה לדעתו אינו כולל איסור הושבה

שה"אפילו" אינו הוספה על המובא לעיל אות ט, אלא מתייחס להוכחה מההגמ"ר, ומבאר שההגמ"ר מתיר "אפילו להניח לכתחלה" ואין למצוא בו קולות.

(274) בדעות בזה, ראה להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כח), וגם שם רבינו יזכיר את דברי ההגמ"ר בזה.

(275) רבינו מסיים: "עיינן שם היטב", ונראה שמתייחס למה שלמד מהיתר ההגמ"ר להושיב לכתחלה בסמיכה בסמוך לחשכה, שכ"ה גם בשבת עצמה. וקשה שאפשר לומר שההגמ"ר הקיל מאיזה טעם במושיב לכתחלה בסמיכה בסמוך לחשכה, אבל הוא סובר שזה אסור בשבת עצמה (ואמנם ההגמ"ר סובר שבסמוך לחשכה יש איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה, כמ"ש רבינו בפנים, אבל עדיין לדעתו אין בזמן זה איסור מושיב לכתחלה בסמיכה). ונראה שכ"ה באמת שיטת הרמ"א, ראה להלן ציון 276 אות ד וש"נ.

אכן רבינו מרמוז לקושיית ההגמ"ר שם, האם מותר להושיב לכתחלה ע"ג כירה בסמוך לחשכה, ופשט לאיסור, וראייתו

(273) כלומר, מלשון ההגמ"ר מבואר שבסמיכה מותר "אפילו להניח לכתחלה" ממש, ראה לעיל ציון 270 אות א.

והנה פשוטות סגנון רבינו שהראיה באות זו מוסיפה על המדובר ע"ע, שהראיה דלעיל אות ט היא בעיקר שבסמיכה מותר כשהוא "כמושיב לכתחלה". כלשון רבינו שם שבודאי מותר לסמוך "כשהניחה ע"ג קרקע" שלרבי יוחנן מותר באופן זה להחזיר אפי' על גבה (דהניחה ע"ג קרקע ושאר תנאי חזרה בסוגי' לח, ב, הם "כמושיב לכתחלה", ראה לעיל ציון 87 אות א). ובאות זו מוסיף הוכחה שבסמיכה מותר אפילו להושיב לכתחלה ממש.

וכ"ז צ"ע למ"ש לעיל ציון 271, שהראיה דלעיל אות ט מיוסדת על כך שבסמיכה לא היתה כלל גורת חזרה, עיי"ש. ועוד שלא מצאנו שלרבי יוחנן שמתיר להחזיר ע"ג הכירה בהניחה ע"ג קרקע, אסור להחזיר במושיב לכתחלה ממש. וא"כ הראיה דלעיל אות ט היא גם שמותר להושיב לכתחלה ממש בסמיכה.

וצריכים לפרש בסגנון רבינו כאן,

משמעות הרמ"א שסמיכה לכירה הותרה רק בכך שאי"צ גו"ק, אבל לא התירו להושיב לכתחלה בסמיכה ורק אם הסיר את הקדירה משחשכה יש מנהג להתיר. ודברי הרמ"א צ"ע מהראיות שהובאו לעיל (אות ט"ה)²⁷⁶.

עד כאן מהקונטרס אחרון.

יש אוסרים סמיכה לכירה שאינה גרופה וקטומה

יב. "ויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן גרופים וקטומים והוסקו בגפת ועצים, אף שהיתה דעתו להחזירה או לסמכה ועודה בידו כו'.

המ"א סוס"י רנט) מסכים עם הרמ"א, עיי"ש בארוכה, ומקשה מהרמ"א על המ"א סוס"י רנט (שהובא בתחלת הקו"א). ראה בכ"ז גם מ"ב סקט"ו, ומ"ב ובאוה"ל סוף הסי'. [ולא ראיתי באחרונים שידברו על המ"א סקל"ז, ראה לעיל ציון 270 אות ב.]. ותהל"ד סק"ג (ד"ה והנה) מקשה על ההבנה הנ"ל ברמ"א, ראה במ"ש בקושיותיו, להלן ציונים 384 אות ד, 392 אות ב.

ובפמ"ג א"א סקב"ט וסקל"ז נראה שנוקט, שמותר לסמוך תבשיל צונן לכירה (בסתם גם בנטלו מבעו"י וכבר הניחו ע"ג קרקע, ועוד שבתבשיל צונן הוא מושיב לכתחלה גם בנטלו משחשכה, ראה להלן ציון זה אות ב). אבל בא"א סקמ"ב נראה שלומד ברמ"א (כמ"ש רבינו כאן) שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה.

ב. לפי ההבנה שהרמ"א אוסר להושיב לכתחלה בסמיכה, י"ל שהרמ"א כתב "הואיל והקדירה עדיין חם" (הובא לשונו בפנים) - לא רק בתבשיל לח משום בא"ב,

בא"ב בלח], מותר להעמידן אצל תנור בית החורף [שאינו גו"ק], מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה, וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה [היינו כדין חזרה ע"ג כירה גו"ק, שזה מותר]. וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת, אפילו הניחה על גבי קרקע [אם הסיר את הקדירה מהאש משחשכה (ראה לעיל סי"ט אות ג)], והוא הדין לסמוך לתנור שאינו גרופ וקטום גם בהניח את הקדירה בינתיים ע"ג קרקע], הואיל והקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו, וכן המנהג פשוט להתיר, ועיין לקמן סימן שי"ח, ע"כ.

מכך שבשבת עצמה אסור לעשות כן ו"מבעוד יום דומיא דשבת" (יובא בדברי רבינו להלן קו"א סק"ח, יתבאר בסכ"ג אות כח). היינו שסובר שאין להתיר בחזרה סמוך לחשכה מה שלא הותר בחזרה בשבת. [וראה להלן ציון 310 אות ב וש"נ שכ"ה שיטת רבינו בכ"מ שאין לחלק בין פרטי חזרה בסמוך לחשכה לחזרה בשבת עצמה]. ומכאן שההגמ"ר התיר להושיב לכתחלה בסמיכה בסמוך לחשכה, דוקא מפני שלדעתו זה מותר גם בשבת עצמה.

276 א. וכן בהגהות בית מאיר על הרמ"א כתב: "לפום ריהטא איני יודע, אחרי שכבר תלה [הרמ"א] ההיתר [דסמיכה] במה שתנורים שלנו דין כירה להם [וסמיכה לכירה מותרת בכל אופן], מה ענין חילוק בהעמיד על גבי קרקע לגבי סמיכה ומה הצריך לתלות היתר סמיכה [בהניחה על גבי קרקע] במנהג הקולא [בנטל הקדירה משחשיכה, שישנו] בחזרה [על גבה], ע"כ".

אבל הרעק"א (על המ"א סק"ה, ועל

בשבת עצמה, וזה מפני שבהגמ"ר משמע שאין חילוק בזה בין סמוך לחשכה לבין שבת עצמה, ראה לעיל ציון 275].

ה. בחילוק דעות הרמ"א ורבינו כאן, תלוי אם שייך היתר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור, ראה להלן ציון 614 אות ב וש"נ.

ויתכן שבהנ"ל גם תלוי אם מותר ליטול קדירה שמונחת בסמיכה לכירה, ולהחזירה בתנאי חזרה ע"ג הכירה, ראה לעיל ס"ד אות טז וציון 96 אות ג.

ז. יש לעיין בסברת הרמ"א שאסור להושיב לכתחלה בשבת בסמיכה לכירה (ותנור שלנו):

לפי השיטה שכל פרטי איסור חזרה הם מחשש חיתוי (דעת הרא"ש, הט"ז והמ"א, ראה להלן סכ"ג אות כדכו), יש לבאר שלרמ"א היתר סמיכה הוא משום שדופני הכירה הם הפסק והיכר שלא יחתה, וסובר שבמושיב לכתחלה היכר זה אינו מספיק (כמו במושיב לכתחלה ע"ג כירה, שגו"ק אינה מספקת, ראה בביאור הדבר לעיל ס"ד אות כו).

[אבל אם נאמר בדעת הרמ"א שהיתר סמיכה הוא מפני שבסמיכה אין לחוש לחיתוי, שהחיתוי לא יועיל שם כ"כ (שחום מועט אינו מגיע לשם), יוקשה מדוע במושיב לכתחלה נחשוש שיחתה, והרי זה לא יועיל לו כ"כ].

אכן לפ"ז צ"ע הטעם שלרמ"א אסור להחזיר ע"ג מעזיבת התנור והאש אינה גו"ק, והמעזיבה אינה הפסק והיכר שלא יחתה כיון שהיא עשויה מכבר, ראה להלן סכ"ו אות לו ורמא, והרי גם דפנות הכירה הן עשויות מכבר. ונצטרך לחלק לדעתו שבצד הכירה שהחום מועט הפסק הדפנות הוא היכר, אבל מעל הכירה שהחום רב,

אלא אף בתבשיל יבש כי בצונן לגמרי הוא מושיב לכתחלה, כמבואר במ"א סקל"ו בהבנת הרמ"א (ראה לעיל ס"ח אות ב). והרי המנהג (שהזכיר הרמ"א) להתיר בנטלה משחשכה, אינו כולל היתר בתבשיל צונן, כמשמעות המ"א הנ"ל, ראה לעיל ציון 235.

[וזה שהרמ"א ציין לסי' שיח (שמדובר שם באיסור בישול), י"ל שהציון הוא לצורך ההיתר, ור"ל שכשהתבשיל חם קצת מותר לסמכו גם אם הוא לח, כיון שאין בזה בא"ב כמבואר ברמ"א סי' שיח ט"ו].

וכ"כ הרעק"א (שצויין לעיל ציון זה אות א), שלרמ"א אסור לסמוך תבשיל יבש וצונן. וראה במ"ש להלן ציון 601 אות ג. וראה בלשון רבינו דלהלן ציון 290 אות א וצ"ע.

ג. פשטות הרמ"א להבנה שבפנים, (בנטלה מבעו"י) אסור להושיב לכתחלה בסמיכה בכל אופן, גם בסמיכה לכירה גו"ק (שלא מצאנו חילוק במושיב לכתחלה, בין מחזיר לאינה גו"ק לבין מחזיר לגו"ק. וכ"כ תהל"ד סק"ד).

ויוצא ששיטתו היא לגמרי להיפך משיטת הרמב"ם בסמיכה למשמעות רבינו, שסובר שאסור לסמוך לאינה גו"ק, אבל אפשר להושיב לכתחלה בסמיכה לגו"ק, ראה להלן בפנים אות יב וציון 279 אות ה. וראה להלן ציון 278 אות ה בהבנת הדגו"מ ברמב"ם.

ד. ראה להלן ציון 384 שנראה שהרמ"א מחלק במושיב לכתחלה בסמיכה, בין שבת עצמה לבין סמוך לחשכה, ובסמוך לחשכה הוא מתיר זאת.

[ואעפ"כ רבינו מקשה כאן מההגמ"ר שמתיר בסמוך לחשכה על הרמ"א שאוסר

(וראה להלן ציון 666 אות ג שיתכן שלפי הבנה זו, יהיה אסור לרמ"א להושיב לכתחלה בסמיכה, גם עם דבר נוסף, עיי"ש).

אבל דעת רבינו לעיל בפנים אות ז, שאין סברא שמחוץ לכירה הוא יהיה נראה כמבשל לכתחלה. ורבינו סובר שאפי' ע"ג המעזיבה אין דרך לבשל ואינו נראה כמבשל לכתחלה. ומכל שכן בסמיכה לכירה, שהחום שם בד"כ מועט. ראה לעיל ציון 254 אות ג וש"נ. ולכן רבינו חולק על הרמ"א, ומתיר מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה.

וראה עוד בשיטת הרמ"א בטעם איסורי חזרה: לעיל ציון 169 אות ו, סי"ט אות רז וציון 238, שם אות ח, להלן ציון זה אות ז, סכ"א אות יב וציון 327 אות א, ציונים 384 אות ה, 601 אות ג, 666 אות ג, 688 אות ג.

דעת הרמ"א במושיב לכתחלה בסמיכה למזורה

ז. יש לעיין להבנת הרמ"א, בחילוק בין מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה לדין השו"ע סי' שיח סט"ו, שמותר לסמוך כנגד המדורה במקום שהיס"ב תבשיל שאין בו משום בישול, כגון דבר יבש וצונן. וכן לא אמרו שם שיש להזהר בסמיכה, בהניח את התבשיל בינתיים על גבי קרקע ולא היה בדעתו להחזירו. ומדובר שם בסתם אף בתבשיל שהוסר מהאש כבר מבעוד יום. והרי בכל זה הוא מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד וסי"ח). [ואכן רבינו מביא לעיל בפנים אות ז דין זה, כדוגמא שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה]. הקשה כן הגהות שיורי לקט (בילקוט מפרשים שבשו"ע השלם) בסוף הסימן.

בפשטות יש לומר, בהקדים שמקור פסק

הפסק המעזיבה העשויה מכבר אינו היכר. ולפ"ז הרמ"א יסבור שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה באין היסור"ל שם (דלא כפסק המ"א).

ראה בענינים אלו לעיל ס"ג אות ביד, סעיף זה אות ד, וש"נ.

[ואולי נבאר את הרמ"א לפי השיטה, שכל פרטי איסור חזרה הם מפני שנראה כמבשל (דעת הר"נ וסייעתו, ראה לעיל סי"ד אות ט, כז וש"נ), ונבאר שלרמ"א היתר סמיכה הוא מפני שדופני הכירה הם היכר שאינו מבשל (ולא מפני שאין דרך לבשל שם ואינו נראה כמבשל). ובמושיב לכתחלה ההיכר אינו מספיק שלא יראה כמבשל (וע"ד היתר גו"ק לשיטה זו. אבל אם היתרי סמיכה או גו"ק היו מפני שבמקרה זה מלכתחילה אינו נראה כמבשל, היה מותר גם במושיב לכתחלה. ראה בכל זה לעיל ציון 258 אות א).

אבל לפ"ז קשה שגם מעזיבת התנור תועיל כגו"ק, כמו דופני הכירה, ראה במ"ש לעיל ציון 258 אות ב, והרי דעת הרמ"א שהמעזיבה אינה מועלת, כנ"ל. וראה להלן ציון 294 בדעת הרמ"א בטעם חומרות חזרה לתנור].

ואולי נבאר שהרמ"א מחלק, שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי, ואיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (פסק רבינו, ראה לעיל סי"ד אות ה, כז). ומחלק שאכן בסמיכה לכירה אין לחוש לחיתוי (שהחיתוי לא יועיל שם כ"כ), וע"כ מותר לסמוך לאינה גו"ק, אבל עדיין במושיב לכתחלה הוא נראה כמבשל לכתחלה, וע"כ זה אסור. והרמ"א סובר שבסמיכה לכירה לא אומרים (מ"ש רבינו בפנים באות ז) שאין דרך לבשל שם ולעולם אינו נראה כמבשל לכתחלה

והמ"א סק"ה כותב, שכ"ה גם שי' הרי"ף שסמיכה לכירה בשבת אסורה. ומבאר שזה מפני שהרי"ף (טז, א) והרמב"ם (פ"ג ה"ד) פוסקים כחכמים דחנניה, ששהייה מע"ש של מאכל שמבושל כמאב"ד

לענין לסמוך בשבת החמירו יותר": הרמב"ם (פ"ג סוף ה"י) כתב: "וכל שאין מחזירין עליו נכירה שהוסקה בגפת ועצים ואינה גו"ק או תנור גם שהוסק בקש וגבבא ואפי' הוא גו"ק] אין סומכין לו בשבת".

אות ב, 268 אות ג. ויש לעיין אם אכן לרמ"א שאוסר מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, מוכרח שגם בסמיכה בקירוב לאש הוא נראה כמבשל לכתחלה, וכמ"ש לעיל. ואולי י"ל באו"א בהבנת הרמ"א, שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה למדורה גם בקירוב לאש, ולרמ"א סמיכה לכירה חמורה מסמיכה אפילו בקירוב לאש. שבכירה שהיא מקום הבישול, גם הסומך מחוצה לה הוא נראה כמבשל (צ"ע שהרמ"א מדבר בתנור בית החורף (תנור חימום הבית), הובא לשונו בפנים, ולא בכלי בישול). משא"כ הסומך אף בקירוב למדורה הוא אינו נראה כמבשל.

ואכן להלן סכ"ו אות כב נראה שרבינו רומז (ביחס לפרט אחר), שאין להחמיר בכירה לעומת אש סתם בסברת אינו נראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש, ויש לומר שבא להוציא מחומרא ע"פ סברת הרמ"א הנ"ל. וראה עוד בנק' זו לעיל ציונים 257 אות

ב, 269 אות ה, ולהלן ציון 392. וראה להלן סכ"ג אות י, שנראה ברמ"א שבאיסור חזרה לאינה גו"ק, סמיכה לכירה אינה חמורה מסמיכה אפי' בריחוק מהאש (עיי"ש אות ז).

ח. בשו"ע כאן ס"ה וסי' שיח ס"ח נפסק שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת תבשיל או מיחם שמונחים ע"ג האש, והנה הרמ"א אינו חולק ע"ז, וצ"ע בטעמו שזה קל מהושבה לכתחלה בסמיכה לכירה, ראה בזה להלן ציון 601 אות ג.

השו"ע שם הוא מהרא"ש פ"ג סי' י, עיי"ש בב"י. והנה הרא"ש בתחלת דבריו כותב שבמקרה זה צריך להרחיק מעט מהאש מחשש חיתוי, והביאווהו המ"א שם סקל"ח ורבינו סוסכ"ד, עיי"ש. ונראה שהם לומדים שאכן לזה כוונת השו"ע בסתם. וי"ל שבאמת לדעת הרמ"א אין חילוק בין מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה לבין מושיב לכתחלה בסמיכה למדורה, ובשניהם זה אסור בקירוב לכירה או לאש (והריחוק מעט מהאש מועיל לרמ"א יותר מדופני הכירה). והרמ"א לא הדגיש בסי' שיח בדין סמיכה למדורה שיש להרחיק מעט (כמ"ש כאן שמושיב לכתחלה בסמיכה לכירה אסור), כיון שבלאו הכי מדובר שם במרחיק מעט מהאש מחשש חיתוי, כנ"ל. [נראה לעיל ציון 74 אות ו אופן אחר בהבנת דברי השו"ע והרמ"א בדין זה].

[והרי לסוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, מוכרח שבמושיב לכתחלה כנגד המדורה אפי' הגו"ק יש צורך להרחיק מעט מהאש, ואפשר לדייק כן גם ברא"ש, ראה בזה לעיל ציון 268 אות ד].

אמנם נכתב בדא"פ לעיל ציון זה אות ו, שהרמ"א סובר שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ולענין חשש זה יש לדון אם בסמיכה לאש צריך להרחיק מעט מהאש, ורק באופן זה הוא אינו נראה כמבשל, ראה לעיל ציונים 257

וקטומים והוסקו בגפת ועצים²⁷⁷, אף שהיתה דעתו להחזירה או לסמכה ועודה בידו". היינו שאיסור סמיכה (לדעה זו) הוא בכל סמיכה לאינו גו"ק, ולא רק באם מושיב לכתחלה. (וכ"כ הפמ"ג בכ"מ בהבנת המ"א בשיטת הרמב"ם)²⁷⁸.

לרבינו טעמם מחושש חיתוי

יג. "ויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן גרופים וקטומים והוסקו בגפת ועצים, אף שהיתה דעתו להחזירה או לסמכה ועודה בידו, משום גזרה שמא יחתה. שאף שלענין לסמוך שם מבעוד יום לא חששו

(ואפילו מבושל כ"צ והוא מו"ל) ע"ג כירה שאינה גו"ק, אסורה (ראה לעיל ס"א אות ב וס"ט). ולדעתם, סוגיית הגמ' (לו, א) שסמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת (ואינה כהושבה על גבה האסורה), מדברת בסמיכה דשהייה מערב שבת. ולא התירו בגמ' סמיכה דחזרה בשבת, לדעתם. ועל כן הם אוסרים זאת, ע"כ.

[לפי דרך זו, גם המחבר יפסוק שסמיכה בשבת אסורה – לפי מה שלומדים בדר"כ שהוא פוסק כחכמים דחנניה (ראה לעיל ס"ט וש"א)].

ורבינו מפרט: "ויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן גרופים

ג. לשון רבינו כאן: "ויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן גרופים וקטומים והוסקו בגפת ועצים". אכן זה דוקא לפי הנפסק לעיל ציון 232 ובכ"מ שתנור שלנו דינו ככירה (וכך נפסק לענין סמיכה, לדעת המתירים סמיכה לכירה שאינה גו"ק, ראה לעיל בפנים ריש אות ב וציון 244 אות א). ואין לנו ראייה שהרי"ף והרמב"ם וסייעתם (מקור השיטה דכאן) יסברו כן.

ויתכן שיסברו שתנור שלנו דינו כתנור של ימיהם (כדעת מהר"ם בהגמ"ר פ, א), והרשב"א בשו"ת ח"ד סי' רפג וח"ז סי' שדמ, ועוד), ויאסרו לסמוך אליו גם כשהוא גו"ק והוסק בקש וגבבא (כפשטות הרמב"ם שהובא בפנים בתחלת אות זו בדין סמיכה לתנור של ימיהם. ועיי"ש במהדורת פרנקל בשנו"ס).

ואלא רבינו מוסיף את התיבות "או תנור שלנו", כהקדמה לדבריו בהמשך (בפנים אות טו) שטוב לחוש לשיטה זו שמחמירה בסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת, ורבינו

(277) בדרך כלל הלשון: שהוסק בגפת ועצים (ואח"כ) ואינו גו"ק.

א. שיטת הרי"ף והרמב"ם תוזכר גם להלן בקו"א סק"ז (יתבאר בסכ"ג אות ג), עיי"ש.

ב. בשוה"ג כאן מציין גם למלחמות (טו, ב) והרבינו יונה (ברא"ש פ"ג סי' א), וכוונתו שגם הם פוסקים כמו הרי"ף, כחכמים דחנניה, ועוד שגם הם כתבו שסוגיית הגמ' היא בסמיכה דשהייה. ויש לומר שאכן סמיכה דחזרה אסורה גם לדעתם (ראה במ"ש להלן ציון זה אות ה בדעת המלחמות, וצ"ע).

[בציון השוה"ג כאן למ"א – הכוונה שהבנת המ"א ברי"ף והרמב"ם (וסייעתם) היא כדברי רבינו, כפי שבארנו בפנים. אבל המ"א עצמו פוסק שסמיכה דחזרה מותרת, ראה לעיל בפנים אות ב (מהמ"א כאן סק"ה) שכתב שכך יש לפסוק לפי הפוסקים כחנניה). ואות ח (מהמ"א סוסיי רנט שמתיר סמיכה אפילו במושיב לכתחלה)].

הגמ' מדברת בסמיכה דשהייה - וגם בסמיכה דחזרה. ומ"ש הרמב"ם שאסור לסמוך בשבת (ראה בפנים) כוונתו שאסור לסמוך במושיב לכתחלה דוקא (דגו"מ, ולומד כן אפי' במ"א בהבנת הרמב"ם). או שהרמב"ם מדבר בסמיכה לתנור (ראה לעיל ס"ד שזה אסור גם בשהייה) אבל לא לכירה (בית מאיר).

[יש לעיין בהבנת הדגו"מ, שלרמב"ם אסרו בסמיכה דוקא מושיב לכתחלה: אם כוונתו שבמושיב לכתחלה אסור רק לאינה גו"ק (כן משמע קצת מלשונו), וזה צ"ע, שלא מצאנו באינה גו"ק חילוק בין מושיב לכתחלה לבין מחזיר בתנאי חזרה, ראה עד"ז לעיל ציון זה אות ד. וכן לא מצאנו במושיב לכתחלה חילוק בין אינה גו"ק לגו"ק, ראה עד"ז לעיל ציון 276 אות ג, ולהלן ציונים 444, 449 אות ג.]

וכתבו, שלא יתכן שלרי"ף והרמב"ם אסור לעולם לסמוך בשבת לכירה שאינה גו"ק, שבגמ' לו, א הביאו ברייתא דשתי כירות המתאימות אחת גו"ק ואחת שאינה גו"ק, ומשהים מע"ש ע"ג גו"ק וסומך בכך לאינה גו"ק. ובהמשך הברייתא אמרו "בית הלל אומרים אף מחזירים", ולמדנו שמותר להחזיר בשבת בסמיכה לאינה גו"ק. וכמ"ש המלחמות (טו, ב) הבנה זו [וכ"כ הריטב"א לו, א ד"ה ת"ש שתי].

והרעק"א (בהגהות למ"א) השיב, שיסוד הבנת המ"א בשי' הרי"ף והרמב"ם היא ממשמעות הר"נ בהבנת הרי"ף:

הגמ' (לו, א) דנה אם סמיכה לכירה מותרת, והביאה ברייתות שאמרו ששהייה על גבי כירה אסורה ושהייה בסמיכה לכירה מותרת. והרי"ף (טז, א) לומד מזה שההלכה בגמ' היא ששהייה ע"ג כירה (של תבשיל שמבושל כמאב"ד) אסורה.

מרמזו כאן שאי"צ להחמיר בכך שתנור של ימינו יהיה דינו כתנור של ימיהם (שאסור לסמוך אליו גם בגו"ק, כנ"ל). אלא דינו ככירה (מכל שכן מהפסק שמותר להחזיר ע"ג התנור שלנו שהוסק בגפת ועצים והוא גו"ק, ראה לעיל ציון 232 ובכ"מ). וראה מעין זה להלן ציון זה בסופו.

ד. לשון רבינו כאן: "ויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן גרופים וקטומים כו', אף שהיתה דעתו להחזירה או לסמכה ועודה בידו". בפשטות ר"ל שלא תאמר שאיסור סמיכה לכירה שאינה גו"ק (לדעה זו) הוא רק אם בנוסף לזה הוא מושיב לכתחלה, אלא אסור באינה גו"ק גם במחזיר בתנאי חזרה.

אכן לא מצאנו חילוק באינה גו"ק בין מחזיר בתנאי חזרה לבין מושיב לכתחלה. וצ"ל שאעפ"כ כוונת רבינו להדגשת האיסור לסמוך לאינה גו"ק לשיטה זו (ראה גם להלן ציון זה בסופו) או לשלול טעות של מי שיחלק בזה, ראה עד"ז לעיל ציון 259 וש"נ. או ר"ל שאל תאמר שהאיסור (לדעה זו) הוא דוקא מפני שהוא מושיב לכתחלה (כשיטת הרמ"א לעיל בפנים אות יא, וישנו גם בסמיכה לגו"ק, ראה לעיל ציון 276 אות ג), אלא הוא דוקא מפני שסומך לאינה גו"ק (ובסומך לגו"ק מותר גם להושיב לכתחלה, ראה להלן ציון 279 אות ה). וראה בהמשך בהבנת הדגו"מ ברמב"ם.

דעת הרמב"ם בזה

ה. בהגהות דגול מרבבה והגהות בית מאיר (למ"א שבפנים) כתבו, שגם לרי"ף והרמב"ם וסייעתם שפוסקים כחכמים דחנניה, סמיכה דחזרה לכירה שאינה גו"ק מותרת. והרמב"ם סובר כתוס' (לו, א ד"ה מהו) שכתבו שלפוסקים כחכמים, סוגיית

החת"ס בהגהות למ"א סק"ה ותהל"ד סק"א, שבמ"א סק"ו משמע שגם זה אסור לדעת הרי"ף והרמב"ם. וראה גם לעיל ס"ג אות ה, שמשמעות רבינו שסמיכה דשתי כירות אינה קלה בסברא מסמיכה סתם.

יש להוסיף: הרבינו יונה (שם) כתב כמ"ש הר"ן הנ"ל, שמזה שהגמ' הביאה ברייתות שסוברות שסמיכה דשהייה מותרת, יש להוכיח שגם ספק הגמ' היה בסמיכה דשהייה (וע"כ יש להוכיח ששהייה על גבה אסורה כחכמים דחנניה). והזכיר בתוך דבריו את ראיית הגמ' מהברייתא דשתי כירות, ומוכח שרבינו יונה סובר שאין בברייתא זו הוכחה שגם סמיכה דחזרה מותרת, ולכן הרבינו יונה הוציא שהגמ' שהביאה ברייתא זו, היא מדברת בסמיכה דשהייה.

ועד"ז כתב במלחמות **בהבנת הרי"ף**, אלא שכתב שלדעת עצמו י"ל גם להיפך, שאכן יש להביא ראיה מהברייתא דשתי כירות שגם סמיכה דחזרה מותרת.

[ועד"ז ברשב"א (לו, א ד"ה איבעיא להו), שכתב לסוברים שבעיית הגמ' בסמיכה דחזרה, שאכן הברייתא דשתי כירות מדברת בשהייה, אבל יש ללמוד מזה שסמיכה מותרת גם בחזרה].

ואולי למדו שאין מוכרח שדברי בית הלל בהמשך הברייתא שמחזירים בשבת מדברים במקרה דלעיל דשתי כירות, אלא יש לומר שהם מדברים בחזרה ע"ג כירה גו"ק, בלא סמיכה לכירה שאינה גו"ק. רמז לזה תהל"ד סוסק"א.

עוד יש להעיר: לשון הרמב"ם בסתם: **"וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת"**, ולא משמע שמדבר רק במושיב לכתחלה לכירה (כהבנת הדג"מ) או שמדבר רק בתנור ולא בכירה (כהבנת

והר"ן (שם ד"ה וסייעיה. הא') מבאר את תשובת החולקים על הרי"ף לראיה זו. ויש ללמוד מדבריו, שטענת הרי"ף שספק הגמ' הוא בודאי בסמיכה דשהייה, שאם ספק הגמ' הוא בסמיכה דחזרה אין לכך הוכחה מהברייתות שמתירות סמיכה דשהייה. כיון שלדעת הרי"ף, מהיתר סמיכה דשהייה א"א ללמוד להתיר סמיכה דחזרה. וע"פ כ"ז הרי"ף לומד שסתם גמ' סוברת ששהייה על גבה, אסורה (ורק בשהייה בסמיכה הסתפקו), ע"כ ממשמעות הר"ן.

והמ"א למד מזה שלרי"ף אכן סמיכה דחזרה אסורה, כיון שלא נתפרש בגמ' ההיתר, ע"כ מהרעק"א.

[ואכן המלחמות (טו, ב) ורבינו יונה (ברא"ש פ"ג סי' א) כתבו בפירושו בהבנת הרי"ף כמו שלמד הרעק"א במשמעות הר"ן. אך המלחמות כתב כן רק בדעת הרי"ף, ונראה שם שהוא עצמו סובר שאפשר ללמוד משהייה לחזרה. ועדיין הוא פוסק כמו הרי"ף כחכמים דחנניה עיי"ש. וצ"ע בדעתו אם סמיכה דחזרה מותרת גם לחכמים דחנניה].

וראה גם בצל"ח לו, א ואור שמח רפ"ג (ד"ה ובמה, הא'), שמדברים בארוכה בביאור סוגיית הגמ' לשיטת הרמב"ם שסמיכה בשבת לכירה שאינה גו"ק אסורה. וכך היא בדרך כלל דעת האחרונים בהבנת הרמב"ם.

ובקושיית הדג"מ מהברייתא דשתי כירות: הרבה אחרונים תירצו, שבשתי כירות הקילו אפילו בחזרה: "כיון דמדלי שליט בה אורא" (כלשון הגמ' בסוגי'). אבל רבינו אינו מרמז כאן שבשתי כירות יהיה מותר לסמוך לאינה גו"ק אפילו לדעת הרי"ף והרמב"ם. וזה כמו שכתבו

ובבאוה"ל סוף הסי' הקשה, כיצד הדגו"מ למד בהבנת המ"א ברמב"ם שאוסר רק להושיב לכתחלה, והרי הרמ"א סוף הסי' פוסק כן (ראה לעיל בפנים אות יא), והמ"א כתב שהרמ"א אינו פוסק כהרמב"ם (והאריך שאין לפרש את הרמ"א באו"א).

[אבל בשפת אמת לז, ב (ד"ה עי' ברי"ף) כתב בהבנת הרי"ף, שסמיכה דחזרה מותרת מעיקרא (בתבשיל שאין בו איסור שהייה) כיון שבסמיכה לכירה אינו נראה כמבשל (ראה לעיל ציון 269), ורק בסמיכה דשהייה דנו בגמ' אם אסורה מחשש חיתוי והכריעו שמוותרת].

ו. לשון רבינו כאן: "ויש אוסרים לסמוך בו, אף שהיתה דעתו להחזירה או לסמכה", וזה ע"ד מ"ש לעיל בפנים אות ז בדעת המתירים סמיכה: "ולא היה דעתו להחזירו לתוכו ולא אפילו לסמכו אצלו". ויש לעיין דהו"ל לומר כאן: "שהיתה דעתו להחזירה" לאחר: "שהיתה דעתו לסומכה", כיון שהאיסור ב"היתה דעתו להחזירה" הוא חידוש גדול יותר (ראה לעיל ציון 261).

ז. לשון רבינו כאן: "ויש אוסרים לסמוך בו, אף שהיתה דעתו להחזירה או לסמכה ועודה בידו", וקיצר ולא הוסיף (ע"ד מ"ש לעיל בפנים שם) שהם אוסרים גם כשישנם שאר תנאי חזרה: נטלה משחשכה והתבשיל יבש וחס. וראה לעיל ציון 128 שכ"כ בכ"מ.

ובמדובר כאן יש לבאר, שזה מפני שברי"ף וברמב"ם (מקור הדעה דכאן) בדיני מושיב לכתחלה (ע"ג כירה), לא הזכיר שיש מעלה בנטל את התבשיל משחשכה. וכן לא הזכיר שם שיש איסור מדין מושיב לכתחלה להחזיר תבשיל צונן. (הרמב"ם

הבית מאיר. ועוד: הרמב"ם שם ה"ה פוסק כחכמים דחנניה, שאסור להשהות מע"ש בסמיכה לתנור אפי' תבשיל שמבושל כ"צ ומוי"ל. וא"כ להבנת הבית מאיר שדברי הרמב"ם: "וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת" מדברים רק בסמיכה לתנור - יוצא שדברים אלו מחדשים איסור בשבת רק במור"ל, שמותר לסומכו לתנור בשהייה בע"ש ואסור לסומכו בשבת (כמדומה שעד"ז טענת הראב"ד על הרמב"ם ריש ה"י שצ"ל "כל שאסור" בו, עיי"ש, דר"ל שלצורך חומרא שישנה בתבשיל שמור"ל בלבד, אין לכתוב באופן של כלל. ראה בזה לעיל ציון 57 אות ה.) ובהגהות בית מאיר לשו"ע ס"א לומד ברמב"ם, שגם באיסור סמיכה לתנור בשבת לא התחדש בזה איסור ביחס לשהייה, וסמיכת מור"ל לתנור מותרת גם (בשבת).

אכן להבנת רבינו ושאר אחרונים ברמב"ם, בכלל דברי הרמב"ם הנ"ל, שהתחדש באיסור חזרה בשבת איסור לסמוך לכירה שאינה גו"ק (וחידוש האיסור הוא בכל תבשיל (שמבושל כ"צ) - גם מוי"ל - שבסמיכה לכירה בשהייה זה הרי מותר).

ועוד יש להעיר, שרבינו אינו יכול ללמוד ברמב"ם כהבנת הדגו"מ, שהוא מתיר לסמוך לאינה גו"ק ואוסר להושיב לכתחלה, כיון שדעת רבינו לעיל בפנים אות ט, שאם סמיכה לאינה גו"ק מותרת, מכל שכן שמותר בסמיכה להושיב לכתחלה, עיי"ש. ועוד, רבינו נוקט שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, וסובר לדבר פשוט שבסמיכה לכירה אינו נראה כמבשל, וגם לדעת הרמב"ם, ראה להלן ציון 279 אות גיה.

בסמיכה בשבת החמירו יותר

ורבינו מבאר, שלדעה דכאן סמיכה דחזרה שונה מסמיכה דשהייה: "שאף שלענין לסמוך שם מבעוד יום לא חששו לחיתוי [ראה לעיל ס"ג (אות ב ואילך): "ואין חוששים שמא יחתה בגחלים שבתוך הכירה כדי למהר בישול הקדרה שחוצה לה, שאין חיתוי זה מועיל לה כל כך", וכ"ה לדעה הראשונה

לחיתוי מכל מקום לענין לסמוך בשבת החמירו יותר": רבינו נוקט בכל הסימן שאיסור חזרה לכירה שאינה גו"ק בשבת הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל ס"ד אות ה וש"ג). וכיו"ב כותב כאן, שהסוברים שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת אסורה, דעתם שבסמיכה בשבת חששו לחיתוי²⁷⁹.

(לכירה שאינה גו"ק או במושיב לכתחלה, ולתנור גם גו"ק ואפילו בסמיכה), ובהי"א מדבר באיסור הכנסת מגריפה לקדירה שמונחת ע"ג האש, שהוא מגיס וכמבשל בשבת, ומסיים בדיני חזרה בשבת מכירה לכירה ומכירה לטמינה ומטמינה לכירה, ובהי"ב ואילך חוזר לאיסורי שהייה, ומסיים בהי"ז: "הא למדת שכל דבר שאנו אוסרים בענין זה כו' גזירה שמא יחתה בגחלים" כו', ע"כ. ויש לומר שרבינו ילמד שהרמב"ם כותב איסור חזרה באמצע איסור שהייה, כיון שלרמב"ם איסור חזרה לאינו גו"ק הוא גם מחשש חיתוי כמו איסור שהייה.

[ואיסור מושיב לכתחלה (שמדובר באמצע הי"ז) הוא לרמב"ם משום שנראה כמבשל (ראה להלן ציון זה אות ה). והרמב"ם סמך את איסור הכנסת מגריפה (בהי"א) בעיקר לאיסור מושיב לכתחלה. כפי שהרמב"ם ממשיך לאחר איסור הכנסת מגריפה בהיתר להחזיר מכירה לכירה (גו"ק), והיינו בדין מושיב לכתחלה. ודלא כמ"ש באור שמח רפ"ג (סוד"ה דע) שהרמב"ם סמך את איסור הכנסת מגריפה לכללות איסור חזרה, כיון שלדעתו כל איסור חזרה הוא משום שנראה כמבשל כמו איסור הכנסת מגריפה.

ובאגלי טל מלאכת האופה סק"מ כתב,

פ"ג הי" לא הזכיר גם את התנאי שיהיה דעתו להחזיר, אבל הרי"ף (יז, ב) הזכיר, ראה ב"י עמ' סב"סג).

[אכן הלשון כאן שאסור אף שהקדירה "עודה בידו" - זה מתאים בעיקר לדין לעיל ס"ד אות יב, שכל שהסיר את התבשיל מידו, הר"ז מושיב לכתחלה. אבל הרמב"ם פ"ג הי" פוסק שרק בהניחה ע"ג קרקע הוא מושיב לכתחלה (ובדעתו היה מתאים לומר - שאסור אף שלא הניחה ע"ג קרקע. ובדעת הרי"ף (יז, ב) יש להסתפק, ראה שלטי הגבורים) - ורבינו נוקט כך להדגשת האיסור (ראה לעיל ציון זה אות ד). שישנו לכתחלה גם לדין (ראה להלן בפנים אות טו. וראה מעין זה לעיל ציון זה אות ג), והרי אין בזה אריכות לשון].

279) א. רבינו מרמו לזה גם להלן בקו"א סק"ד (יתבאר בסכ"א אות ג): "אבל הכא מיירי בשמא יחתה", עיי"ש. והנה מקור השיטה דכאן הם הרי"ף והרמב"ם (ראה לעיל בפנים אות יב), ורבינו נוקט שלדעתם איסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, וכ"מ שרבינו נוקט כן לעיל סט"ו אות ה, עיי"ש.

דעת הרמב"ם בטעם איסור חזרה בשבת ב. הרמב"ם פ"ג הלכה ג' ואילך מדבר באיסור שהייה וכותב פעמים רבות שהוא מחשש חיתוי. ובה"י עובר לאיסור חזרה

והרמב"ם סומך את איסור זה לאיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה אפי' גו"ק, וטעם שני איסורים אלו הוא ש"נראה) כמבשל". ויש לומר שכל איסור שהוא מטעם זה, ישנו גם בכירה גו"ק. (אבל יש חילוק בין שני האיסורים הנ"ל: איסור הכנסת מגריפה הוא בתבשיל שאינו מבושל כ"צ דוקא (כפי שמותר להעביר תבשיל שמבושל כ"צ מכירה לכירה גו"ק, כנ"ל) ואיסור מושיב לכתחלה הוא בתבשיל שמבושל כ"צ).

אבל איסור הכנסת מגרפה הנ"ל אינו דומה לאיסור חזרה, שאיסור הכנסת מגרפה הוא גם בכירה גו"ק מפני שנראה כמבשל (כנ"ל). מלבד החילוק שאיסור הכנסת מגרפה הוא בתבשיל שאינו מבושל כ"צ דוקא). ואילו איסור חזרה לכירה שאינה גו"ק הוא לרמב"ם מחשש חיתוי (שחשש זה ישנו רק באינה גו"ק).

ויש להוסיף: ברמב"ם פכ"א סוף הי"ג משמע שאסור להגיס ע"ג האש גם בתבשיל שמבושל כ"צ, ראה ב"י וט"ז סוסי' שכא שהרמב"ם שם מדבר בתבשיל שמבושל כ"צ (וצ"ל שהמ"מ והכס"מ וסייעתם הנ"ל יחלקו שמגיס ממש אסור לרמב"ם אפי' בתבשיל שמבושל כ"צ (שנמצא ע"ג האש), משא"כ הכנסת מגריפה. וכ"מ במ"מ פ"ג שם: "שכל שאין בהגסה ממש חיוב, הכנסת המגרפה מותר", ובפ"ט ה"ד: "כל שאין בבישולו חיוב, אין חיוב בהגסתו").

וכן לדידן נפסק שאפי' אין להוציא בכף מקדירה שמונחת ע"ג האש, ראה שוע"ר סי' שיח ס"ל, תהל"ד סי' רנב סק"א, ועוד. והנה בפשטות האיסורים הנ"ל הם גם בכירה גו"ק, וטעמם מפני שנראה כמבשל (ואכ"מ). וצריכים לומר שמקרב בישול ע"ג

שהרמב"ם סמך את איסור הכנסת מגריפה לאיסור חזרה, כיון שאיסור הכנסת מגריפה ומגיס בתבשיל שמבושל כ"צ שנמצא ע"ג האש הוא מדין חזרה, שבשניהם עושה או מקרב בישול נוסף (צימוק) ע"ג האש, ונראה כמבשל (כוונתו בפשטות שאיסור מגיס בתבשיל זה לרמב"ם ישנו רק ע"ג כירה שאינה גו"ק, וראה המאורות יח, ב ד"ה כתוב בהשלמה). אבל איסור הכנסת מגריפה אינו מדין מושיב לכתחלה, שמותר להעביר בתנאי חזרה מכירה שהבלה מועטת לכירה שהבלה מרובה וגו"ק, ומקרב הבישול הנוסף, ואינו מושיב לכתחלה בכך (לעיל סי"ד אות כט), והכנסת מגריפה אינה גרועה מזה, ע"כ. וכ"כ באבני נור או"ח סי' נט. וזה מתאים למ"ש הפמ"ג (סי' רנב מ"ז סק"א ד"ה עוד רגע), שבהגמ"י (פ"ג אות ו) משמע שלמד שהרמב"ם מדבר באיסור הכנסת מגריפה לתבשיל שמבושל כ"צ.

אבל הרבה מפרשים לומדים, שהרמב"ם מדבר בהכנסת מגריפה לתבשיל שאינו מבושל כ"צ, ואסורה מדרבנן מפני שדומה למגיס בתבשיל זה שהוא מבשל דאורייתא (לרמב"ם שכל שאינו מבושל כ"צ יש בו איסור בישול). ובתבשיל שמבושל כ"צ אין איסור הכנסת מגריפה. ראה מ"מ וכס"מ ולח"מ ואו"ש לשם וב"י סי' שיח סי"ח (עמ' תיט). (ודלא כפשטות האג"ט שם שהמ"מ שסובר שבתבשיל שמבושל כ"צ אין איסור הכנסת מגרפה הוא חולק על הרמב"ם).

ולפ"ז יש לומר, שאיסור הכנסת מגריפה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ המדובר ברמב"ם, ישנו גם בכירה גו"ק (ורק איסור חזרה תבשיל המבושל כ"צ הוא בכירה שאינה גו"ק בלבד, ראה לעיל ריש סי"ח).

בכ"מ). ויש לעיין בטעם שהפסק דופני הכירה בסמיכה אינם מועילים לחזרה, והפסק קדירה ומיחם מועיל.

ויש לומר שהחילוק הוא שבסמיכה לא הוסיף דבר על העשוי מכבר (וכן לא עשה שינוי בגחלים כבגו"ק), ודעת הרמב"ם והמחבר שבאופן זה חששו לעולם לחיתוי בחזרה בשבת, ראה סברא זו לעיל בפנים אות ד"ה (אפילו למתירים סמיכה לכירה). אבל כשהוסיף על הכירה דבר המפטיק בין האש לגחלים זה מועיל לחשש חיתוי גם לשיטת הרמב"ם והמחבר.

ואכן המ"א ורבינו מביאים את דברי המ"מ כטעם להיתר מחשש חיתוי, ראה להלן סכ"ו אות יגיד ובציונים לשם.

אבל לסוברים שלרמב"ם איסור חזרה הוא מחשש נראה כמבשל, צ"ע החילוק שבסמיכה לכירה הוא נראה כמבשל, וע"ג קדירה הוא אינו נראה כמבשל. וראה לעיל בפנים אות ה בסופה וציון 255, ציון 258 אות א"ב, שבסברת נראה כמבשל אין מחלקים בד"כ בין הוסיף דבר ללא הוסיף (והרמב"ם שמצריך (פ"ג ה"ד ובכ"מ) בגרופה שיוציא כל הגחלים מהכירה, אינו צריך את ביאור הר"נ בבעיית הגמ' בדין סמיכה שהובא שם). ויש להוסיף שהמ"מ מזכיר שהיתר חזרה ע"ג קדירה הוא בכך "שהקדרה מפסקת", ואינו מזכיר כדברי הרשב"א "שאינן דרך בישול בכך" (ולכן אינו נראה כמבשל), ראה בזה להלן סכ"ו שם.

הוכחה נוספת ועיקרית: בפשטות המחבר סובר שסמיכה דחזרה אסורה (כנ"ל), וראה לעיל סי"ט ציון 237 ובפנים אות ה, שמוכח שהב"י סובר שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור תוכה הם מחשש חיתוי (וראה עוד בשיטת המחבר בזה, לעיל ציון

האש עצמה חמור ממקרב בישול ע"י שמעביר מכירה שהבלה מועט לכירה שהבלה מרובה].

וגם להעיר שברבינו פרחיה (מבית מדרשו של הרמב"ם) משמע (לח, א ד"ה וב"ה, לח, ב ד"ה באעי), שכל איסורי חזרה הם מחשש חיתוי.

ג. וברמב"ם פ"ט ה"ג: "המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור", והמ"מ כתב ש"דבר שאינו צריך בישול כלל" זה דומה לשמן למ"ד בגמ' מ, ב שאין בו משום בישול כלל. והנה הרמב"ם כתב שזה אסור בחזרה ע"ג האש, ורבינו כותב במהדור"ב להל' הטמנה (קרוב לסופה, הובא לעיל סייד אות כח) שבשמן למ"ד הנ"ל יש חשש חיתוי ואין חשש נראה כמבשל. ולפ"ז י"ל שרבינו יוכיח גם מהרמב"ם הזה שאיסור חזרה ע"ג האש שאינה גו"ק הוא לדעתו מחשש חיתוי, ראה בכ"ז לעיל ציון 144 אות ב.

[אבל האג"ט שסובר שלרמב"ם איסור חזרה הוא מחשש נראה כמבשל (כנ"ל), הוא אכן לומד שגם בשמן למ"ד הנ"ל יש חשש נראה כמבשל, וכן בדבר שאינו צריך בישול כלל, וכך נוקט במנחת כהן, צויינו לעיל ציון 143 אות ב].

ובמ"מ פכ"ב ה"ד משמע, שהיתר הרשב"א דחזרה ע"ג קדירת תבשיל (יובא להלן סכ"ו אות יא), זה אינו כנגד פסקי הרמב"ם שסמיכה דחזרה לכירה אסורה, עיי"ש. וכן המחבר אוסר בפשטות סמיכה דחזרה לכירה, ראה לעיל בפנים אות יב ע"פ המ"א סק"ה, ועדיין הוא מתיר בס"ג חזרה ע"ג קדירה ריקנית ובס"ה ובסי' שיח ס"ח הוא מתיר (אפילו להושיב לכתחלה) ע"ג קדירת חמין ומיחם (יובא להלן סכ"ו

וראה להלן סכ"ג אות י"א שכ"ה משמעות רבינו בשיטת הרמב"ם, ועיי"ש שהאג"ט כתב שבודאי הרמב"ם סובר כן, מפני משמעות הגמ' (מ, ב), וכמו שכתב הרשב"א (ראה לעיל ציון 258 שם), ע"כ. ורואים גם ברמב"ם שיש מקרים שמותר להחזיר לאינה גו"ק. ורבינו ילמד שגם לרמב"ם זה תלוי אם יש חשש חיתוי ובסמיכה למדורה אין חשש חיתוי לרמב"ם (משא"כ בסמיכה לכירה), ראה להלן סכ"ג שם וציון 396.

וכן לדעת רבינו מעיקרא אין שייך לומר (כהאו"ש) - שהרמב"ם אוסר סמיכה לכירה דחזרה מפני שנראה כמבשל, כיון שרבינו נוקט כדבר פשוט שבסמיכה לכירה אינו נראה כמבשל, ראה לעיל בפנים אות ז שרבינו מתיר מטעם זה להושיב לכתחלה בסמיכה (אפי' שבמושיב לכתחלה על גבה הוא פוסק שנראה כמבשל). וראה בשפת אמת הנ"ל סברא דומה.

[להעיר: הרשב"א, הריטב"א והר"נ סוברים שכל איסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט), וא"כ צריך לומר בדעתם, שהדיון בגמ' לו, א לחנניה אם סמיכה דחזרה אסורה (דכך הם מפרשים בסוגי', שמדברת לחנניה בחזרה), הוא שהיה הו"א שבסמיכה נראה כמבשל ולכן היא אסורה (שאין סברא לומר שרצו בהו"א להחמיר בחשש חיתוי בחזרה בסמיכה, שהרי בחזרה על גבה לא החמירו לראשונים הנ"ל בחשש חיתוי בשבת ביחס לשהייה מע"ש, אבל ראה לעיל ציון 74 אות ג). וכ"כ פני יהושע לו, א ד"ה בגמ' איבעיא, ואילך. ורק למסקנא כשפטשו סמיכה מותרת, בסמיכה אינו נראה כמבשל. והריטב"א אפי' כותב שהגמ' לא פושטת סמיכה דחזרה

74 אות ו), ויש ללמוד מכך שסמיכה דחזרה אסורה מחשש חיתוי.

ד. באור שמח רפ"ג (ד"ה דע) כתב, שדעת הרמב"ם שטעם איסור חזרה לאינה גו"ק הוא שנראה כמבשל (כדעת הראשונים דלעיל סי"ד אות ט), ולכך הרמב"ם פוסק שאסור לסמוך לכירה שאינה גו"ק, דמאי נפק"מ בין מחזיר על גבה לבין סומך, הרי יש לחשוש שיבוא לעשות כן גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ ויעבור בבישול, ע"כ (ראה בשפת אמת דלעיל ציון 268 אות ה בסופה, מהלך הפוך בהבנת הרי"ף).

אמנם לעיל ציון 258 אות ג"ד הבאנו כמה ראיות, שלסוברים שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, סמיכה לכירה מותרת, וכן אופנים אחרים של חזרה מותרים, כמו סמיכה כנגד המדורה שאינה גו"ק, וזה מפני שאין דרך בישול בכך ואינו נראה כמבשל. וכ"ה הבנת רבינו בכ"מ (באיסור מושיב לכתחלה).

וביחס להבנה ברמב"ם בייחוד: ברמב"ם פ"ט ה"ג: "המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור", ומשמע שבצד האש מותר, וכ"כ בהבנת הרמב"ם במנחת כהן ואגלי טל, ראה לעיל ציון 144 אות ב. וכן בפכ"ב ה"ד נפסק שאסור להניח בשבת מים ושמן סמוך למדורה "בכדי שיחמו", אלא רק "בכדי שתפוג צינתן" (שעדיין לא תהא היד סולדת בהם, כדי שלא יעבור בבישול). ויש ללמוד שמותר לסמוך דבר שאין בו משום בישול כנגד המדורה עד שיגיע ליסו"ל בו. ע"ד דיוק הרא"ש פ"ג רס"י י בברייתא: "ואי לאו משום מבשל בשבת הוה שרי אפילו יד סולדת בו".

שהפסק דופני הכירה אינם היכר לחשש חיתוי, כיון שלא הוסיף דבר, ראה לעיל ציון זה אות ג, אבל בהיתר לחשש נראה כמבשל לכתחלה אין חסרון באם לא הוסיף דבר, ראה לעיל בפנים אות ה בסופה].

ולשון הרמב"ם פ"ג ה"י: "ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה או בכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבה. והוא שלא הניח הקדרה על גבי הקרקע, אבל משהניחה על גבי קרקע אין מחזירין אותה, ואפילו על גבי כירה גרופה או מכוסה. ואין מחזירין לתנור ולא לכופח שהוסקו(ו) בגפת או בעצים אף על פי שגרף או כסה מפני שהבלן חם ביותר. וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת", ע"כ. והבנת רבינו שהרמב"ם ר"ל שהכלי ש"אין מחזירין עליו אין סומכין לו", אבל התנאי שלא יניח על גבי קרקע אינו נצרך לסמיכה.

[ועולה מכ"ז שהרי"ף והרמב"ם יתירו מהסברא לבד להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, וזה מפני שבסמיכה לכירה מעיקרא אינו נראה כמבשל לכתחלה, וכל זה לכאור' ללא ראייה מהגמ'. (ע"ד השפ"א שהובא לעיל ציון 278 אות ה בסופה).

וצ"ע שהרי יסוד שיטת הרי"ף והרמב"ם שחזרה בסמיכה לכירה שאינה גו"ק אסורה, היא שאין להתיר זאת בלא ראייה, ראה לעיל בפנים אות יב, ולהלן אות יד - וקשה כיצד יתירו מהסברא לבד חזרה במושיב לכתחלה בסמיכה.

ויש לומר שרבינו מחלק בזה בין חזרה לאינה גו"ק, לבין מושיב לכתחלה, ראה לעיל בפנים אות ט מהקו"א סק"ג, ודו"ק].

ולעיל סי"ד אות טז וציון 96 אות ב ביארנו עפ"י את הדיוק בלשון המחבר

מותרת, דאין לגמ' ראייה להיתר נראה כמבשל בסמיכה (וראה לעיל ציון 257 אות ב שצ"ע מדברי הריטב"א במקו"א)].

ובאו"ש שם הוסיף להוכיח ששיטת הרמב"ם שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, ולכך לרמב"ם אין איסור חזרה בסמוך לחשכה. אמנם דעת רבינו שגם לסברת נראה כמבשל שייך לאסור בסמוך לחשכה, ראה להלן סכ"ג אות כז וציון 442.

מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה גרופה וקטומה לשיטה זו

ה. לשון רבינו: "ויש אוסרים לסמוך אצל כירה או תנור שלנו שאינן גרופים וקטומים והוסקו בגפת ועצים כו', משום גזרה שמא יחתה", ומשמעות דבריו שהאיסור לדעת הרמב"ם הוא רק בסמיכה לאינה גו"ק, אבל אין איסור להושיב לכתחלה בסמיכה לגו"ק. ורבינו לשיטתו לעיל בפנים אות ז בדעה הראשונה, שאיסור מושיב לכתחלה שהוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, אינו שייך בסמיכה לכירה שאין דרך לבשל שם. וסובר שכך צ"ל גם לשיטת הרמב"ם (וגם ללא הראיות לפסק זה שרבינו הביא בקו"א דלעיל בפנים אות ז"ט, שהם רק בדעת המתירים סמיכה אפי' לאינו גו"ק, עיי"ש). והחילוק שיש איסור גו"ק ואין איסור מושיב לכתחלה, הוא כדברי רבינו בכ"מ, ראה לעיל ציון 137 אות ג וש"נ.

וכן דעת המחבר בפשטות שסמיכה לכירה שאינה גו"ק אסורה, ראה לעיל בפנים אות יב ע"פ המ"א סק"ה, והוא גם סובר להבנת רבינו, שבהושבה באופן שאין דרך בישול בכך אין איסור מושיב לכתחלה, ראה להלן סכ"ז אות יט.

[אמנם דעת הרמב"ם והמחבר בסמיכה

האש בכוונה ליטלם קודם שיתבשלו, ויש ללמוד זאת מכך שבברייתא מ, ב וברמב"ם שם אמרו, שמניח מים כנגד המדורה בשביל להפיג צינתן, ולא אמרו שמניחם על גבי האש (כהוכחת הרשב"א והר"נ בדברי רש"י, הובאו לעיל ציון 258 אות ג).

[ברמב"ם פ"ט ה"ג: "המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור". וי"ל שלשון "המבשל" הוא לומר שאינו חייב אפי' במרתיה דברים הנ"ל. אבל האיסור להניחם "על האור" מאיסור חזרה (ראה לעיל ציון 144 אות ב), הוא גם כשלא "בישל" (הרתיח), כנ"ל מהמשמעות ברמב"ם פכ"ב]. ויש להעיר בשיטת הרמב"ם, בהקדים: רבינו כותב בפנים כאן בדעת הרמב"ם שאיסור חזרה ע"ג האש הוא מחשש חיתוי. ובפשטות כיו"ב האיסור ליתן את המים ע"ג האש בכוונה ליטלם קודם שיתחממו (כנ"ל), הוא לדעת הרמב"ם מחשש חיתוי. ויש להעיר כי לרמב"ם במקרה שכוונתו ליטול את המים קודם שיתבשלו, אין חוששים שישכח ליטלם ויגיעו לבישול, ומכל שכן שאין לחשוש במקרה זה שיחתה בגחלים בכדי למהר את בישול המים. ומדוע אסור ליתן ע"ג האש מחשש חיתוי.

אלא צריך לומר בהבנת הרמב"ם, שאם סומך את המים למדורה בכוונה ליטלם קודם שיתבשלו, אין חוששים שישכח ליטלם מפני שהסמיכה היא היכר שלא ישכח. כפי שהסמיכה היא היכר שלא יחתה (וראה להלן סכ"ג אות יא שזה רק בסמיכה בריחוק מעט מהמדורה). אבל כשמניח ע"ג האש אכן גם לרמב"ם יש חשש שישכח ליטול את המים ויתבשלו (וכן יש איסור חזרה מחשש חיתוי, במניח דבר שאין בו בישול).

שהעברת קדירה מסמיכה לעל גבה היא הושבה לכתחלה, שזה מפני שבסמיכה הקדירה מונחת במקום שאין דרך לבשל לכתחלה, עיי"ש.

ז. רבינו כותב להלן בקו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יז), שכשמניח במקום שאין דרך לבשל, יש בזה היכר שלא יחתה. ולפ"ז יש לעיין במה שנכתב לעיל בשיטת רבינו, שלרי"ף והרמב"ם אין דרך לבשל חוץ לכירה, ואעפ"כ יש שם חשש חיתוי כשהכירה אינה גו"ק.

ואלא סברת רבינו הנ"ל היא דוקא (במדובר שם) במקילים בחזרה קודם שיוסק התנור וסומכים על המעזיבה שהיא הפסק והיכר, עיי"ש. אבל לרי"ף והרמב"ם שסוברים שסמיכה אסורה (ראה במ"ש להלן ציון 672 אות א), זה שהקדרה מונחת במקום שאין דרך לבשל, אי"ז היכר לחשש חיתוי (באם לא הוסיף דבר על העשוי מכבר, ראה לעיל ציון זה אות ג).

[וראה לעיל בפנים אות ה שמשמעות רבינו במחזיר לאחר שהוסק התנור, שזה שהקדרה מונחת במקום שאין דרך לבשל, אי"ז היכר לחשש חיתוי אפילו לסוברים שסמיכה מותרת, עיי"ש].

ז. ההיתרים מחשש חיתוי בחזרה, שישנם גם לדעת הרי"ף והרמב"ם:

*גו"ק (בית הלל במשנה ר"פ כירה. וראה להלן סכ"ו אות ו בגדר ההיתר).

*סמיכה כנגד המדורה (ראה לעיל ציון זה אות ד, להלן סכ"ג אות י"א).

*חזרה ע"ג קדירת תבשיל (ראה לעיל ציון זה אות ג).

ח. הרמב"ם פכ"ב ה"ד סובר, שמותר להניח מים צוננים בסמוך למדורה במקום שהיטול, ויטלם קודם שיתבשלו (ראה מגיד משנה, וב"י סי' שיח עמ' תטו-תטז). אכן נראה שגם לרמב"ם אסור להניח מים ע"ג

מדבר בעיקר לדעה דכאן, ששהייה אסורה גם במבושל כ"צ ומוי"ל (ראה לעיל אות יב), והחומרא בחזרה בשבת היא כתבשיל שמור"ל, ורבינו כותב שם שזה מפני ש"לענין חזרה בשבת החמירו יותר". ובמקו"א ביארנו את הדברים (לעיל סי"ד אות ח), עיי"ש.

בסעיף זה גם בשבת (לעיל אות ד): "שאינ לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו כמו שנתבאר למעלה", אבל דעה זו סוברת[ן] מכל מקום לענין לסמוך בשבת החמירו יותר", היינו שלענין סמיכה בשבת חששו שיחתה אף שהחיתוי לא יועיל כ"כ²⁸⁰.

בדומה לזה כותב רבינו לעיל סט"ו (אות ה), בטעם שחזרה בשבת אסורה גם כתבשיל שמור"ל וחמורה משהייה (וזה

המנהג לסמוך לכירה בשבת

יך. "והמנהג כסברא הראשונה":

בהרחבה במחלוקת רבינו והאו"ש בטעם איסור חזרה וסמיכה דחזרה לשיטת הרמב"ם.

ד. רבינו מדגיש כאן: "לענין לסמוך בשבת החמירו יותר", וזה מתאים למ"ש להלן ריש סכ"ג (עיי"ש אות ב"ג) וקו"א סק"ז, שלרי"ף והרמב"ם יש איסור חזרה (וסמיכה) רק בשבת עצמה ולא בסמוך לחשכה. וראה עד"ז להלן ציון 286.

ה. ראה לעיל ס"ד אות ב שי"ל שבסמיכה לתנור חששו לחיתוי כיון שהחיתוי בתנור יכול לגרום לחום רב עד שיועיל גם לקדירה הסמוכה לתנור, אבל בכירה אין סברא זו, ויש לעיין. וראה יתירה מכך, במצויין לעיל ציון 16.

ו. פשטות הדברים כאן (כמ"ש בפנים), שגם לרי"ף והרמב"ם היתר סמיכה בשהייה הוא מפני שהחיתוי לא יועיל כ"כ, והנה ראה לעיל בפנים אות ד, שרבינו מחדש סברא זו בכדי לבאר את החילוק בין סמיכה שמתרת, לחזרה ע"ג מעזיבה שאסורה. אבל כאן רבינו לומד סברא זו גם בדעת הרי"ף והרמב"ם שאוסרים סמיכה דחזרה, וי"ל מפני שמסתבר ששהייה ע"ג מעזיבה אסורה (ראה להלן ציון 730 אות ג וש"ג) גם לדעתם, ורואים שסמיכה קלה משתם חזרה בהפסק דפנות.

280 א. ראה לעיל בפנים אות יב מהמ"א (וציון 278 אות ה מהרעק"א) שיסוד שיטה זו הוא, שמההיתר בברייתא ובגמ' בסמיכה דשהייה, אין ללמוד להתיר סמיכה דחזרה, ולכך אין לנו היתר לסמיכה דחזרה, עיי"ש. וי"ל שזה מרומז בדברי רבינו כאן שמדגיש שסמיכה דחזרה אינה דומה לסמיכה דשהייה. וראה עד"ז לעיל ציון 248.

ורבינו מבאר, שזה לא מפני שאיסורי שהייה וחזרה הם מטעמים שונים (כמ"ש הריטב"א לו, א ד"ה ת"ש דתניא), אלא באמת איסור חזרה גם לדעה זו הוא מחשש חיתוי כמו איסור שהייה, ועדיין אינם לומדים קולא בחזרה מקולא בשהייה (ראה ברא"ש פ"ג סי' א בשם הרבינו יונה, ובמיוחס לר"נ לו סוע"א), וזה מהסברא שכתב בפנים. וראה בנושא זה גם לעיל ציון 83 אות ג.

ב. ראה להלן סכ"ג אות יא בטעם החילוק לסברא זו, מסמיכה למדורה שמתרת בשבת.

ג. דברי רבינו כאן הם דלא כמ"ש האו"ש רפ"ג (סוד"ה דע) שבאם איסור חזרה הוא מחשש חיתוי, אין סברא לאסור סמיכה לכירה אפילו בשבת, כיון שאין חשש חיתוי בסמיכה. וראה לעיל ציון 279

שנהגו בשהייה כחנניה. וכן משמעות המ"א (ראה בכל זה לעיל אות ב, יב). ואלו דברי רבינו כאן שהמנהג להקל בסמיכה (מתאים ללשונו לעיל ס"ט: "וכבר נתפשט המנהג להקל כסברא הראשונה" [כחנניה]).

ונראה שרבינו מדגיש זאת כהקדמה למה שמוסיף (להלן אות טו): "ומכל מקום במקום שאין שם צורך כל כך, טוב לחוש לדבריהם" [לאוסרים סמיכה בשבת], ולכן מקדים שההכרעה לקולא היא רק מהמנהג.

טוב להחמיר

מז. "ומכל מקום במקום שאין שם צורך כל כך, טוב לחוש לדבריהם": – לשיטת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם (דלעיל אות יב) שאוסרים לסמוך לכירה שאינה גו"ק בשבת (רבינו מרמז לפסק זה גם להלן ריש סכ"א וריש סכ"ג)²⁸². והנה רבינו חושש

הרמ"א סוס"ה פוסק בסתם שמותר לסמוך בשבת לתנור שלנו שאינו גו"ק (שדינו ככירה), עיי"ש (הובא לשונו לעיל אות ב, יא)²⁸¹. אבל רבינו כותב כאן רק "והמנהג כסברא הראשונה" [להתיר סמיכה בשבת לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק]. ועפ"ז כותב רבינו להלן ריש סכ"ז: "אבל לסמוך אצל תנור בית החורף שאינו גרוף וקטום ואפילו האש [כבר הודלקה] בתוכו, מותר בכל ענין לפי מנהגינו שנתבאר למעלה", ע"כ.

הביאור: הראשונים שמתירים סמיכה בשבת לכירה שאינה גו"ק, הם פוסקים כחנניה ששהייה מע"ש של תבשיל שמבושל כמאב"ד מותרת, ומפני זה הם לומדים בסוגיית הגמ' שמתירה סמיכה, שמדברת ומתירה לחנניה סמיכה דחזרה. ונמצא שפסק הרמ"א סוס"ה שסמיכה בשבת מותרת הוא דוקא לדבריו ס"א

גו"ק, אין איסור גם לדעה זו (להבנת רבינו), ראה לעיל ציון 279 אות ה.

ג. סמיכה לתנור שלנו דינה כסמיכה לכירה – גם לפי החומרא ע"פ הדעה דכאן, ראה לעיל ציון 278 אות ג.

ד. סמיכה לכירה ותנור שלנו עם דבר נוסף המפסיק מותרת בכל אופן, ראה להלן ציונים 663 אות ב, 675.

ה. סמיכה לכירה ותנור שלנו קודם שיוסק התנור (ואח"כ יוסק ע"י גוי לצורך חימום הבית), מותרת בפשטות גם לפי חומרת רבינו כאן, שהרי אפי' חזרה ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק מותרת, ראה להלן סוסכ"ו. ויש לעיין אם לרי"ף והרמב"ם עצמם זה מותר, ראה להלן ציון 672 אות א.

(281) ומסיים: "שנהגו להקל בחזרה בשבת, אפילו הניח הקדרה על גבי קרקע" [אם הסיר את הקדירה מהאש משחשכה], ע"כ. אבל דעת רבינו לעיל אות ז ואילך, שסמיכה מותרת בהניח ע"ג קרקע גם בהסיר את הקדירה מבעו"י, עיי"ש.

ועוד מסיים הרמ"א שם: "וכן המנהג פשוט להתיר" (ומציין לסי' שיח), ובפשטות הכוונה למנהג שאין חוששים לבישול בדבר שלא הצטנן לגמרי, ראה לעיל ציון 276 אות ב.

(282) א. בעבר וסמך בשבת, אפילו "במקום שאין שם צורך כל כך", אין לאסור את התבשיל, ראה להלן ציונים 480 אות ג, 549 אות א.
ב. להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה

ואכן בהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוס"י רנט, פוסק רבינו בסתם שסמיכה מותרת, וכתב: "ומותר לסמוך תבשיל [לח] חם שנתבשל כל צרכו, אצל התנור שהוסק כבר והאש [בוערת] בתוכו²⁸⁵ כו'. ותבשיל שאין בו רוטב [תבשיל יבש] אפילו הוא קר דינו כחם [שאינו בו בישול, ומותר לסמכו]. ואם עדיין לא נצטנן לגמרי אע"פ שיש בו רוטב נהגו להקל כאילו הוא חם לגמרי" [שאינו בו בישול, ומותר לסמכו], ע"כ.

לכתחלה לשיטה זו, דלא כפסק הרמ"א והט"ז והמ"א (הובאו לעיל אות ב, ח)²⁸³. ועוד, שרבינו פוסק בדיון שהייה כחנניה (לעיל ס"ט ובכ"מ), והפוסקים כן הם תמיד סוברים שסמיכה דחזרה מותרת (ראה לעיל אות ב וציון 245 וש"ג). אבל רבינו מקיל כחנניה רק בשהייה מע"ש, ובמעשה שנעשה בשבת עצמה החמורה, הוא חושש לכתחלה לדעת המחמירים בשהייה, ולכן סמיכה דחזרה אסורה לכתחלה. וכן משמע לעיל סי"ד (אות ד) וס"ו (אות ד). וצ"ע בטעמו²⁸⁴.

החמירו יותר" - דוקא).

285) בהדגשה שמותר לסמוך לתנור "שהוסק כבר", ראה להלן סכ"ז אות א. ובלשון "והאש בתוכו", ראה להלן ציון 608 אות ג.

283) ראה במ"ש לעיל ציון 278 אות ב.
284) ראה עד"ז בפסק רבינו לענין בדיעבד, להלן ציון 730 אות ד. וראה במ"ש לעיל סי"ד אות ח (שם כפה"ג לא משתמשים בסברא זו - "דבשבת [החמורה]

חזרה למקום
שאינן היד
סולדת

כא. וכל זה כשמחזיר בשבת למקום שהיד סולדת שם,

י. ב"י סי' שי"ח,
מ"א סוס"י
רנ"ט

(ד) דהיינו שאם תבשיל זה שמחזיר היה צונן,

היה יכול להתחמם שם כל כך עד שהיד סולדת בו).

כ. הגמ"ד

אבל אם אין היד סולדת שם, לדברי הכל מותר לסמוך

שם, אפילו בתנור שבימיהם אע"פ שאינו גרוף וקטום.

ל. משמעות מ"א
סי' רנ"ט

ואפילו על גבי הכירה (ה) הגרופה ל'או קטומה מותר

להחזיר אם אין היד סולדת שם, אע"פ שכבר סילק

תבשיל זה מבעוד יום והניחו על גבי קרקע ולא היה

בדעתו להחזירו כלל ואפילו פינהו לקדרה אחרת,

ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי ואפילו יש בו

מרק, לפי שכשאינן שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו

נראה כמבשל שם לכתחלה.

מ. מ"א סק"ט

(אבל לענין להחזיר לתוך הכירה או לתוך התנור

אפילו שלנו, אין חילוק בין היד סולדת בו לאין היד

סולדת בו):

קונטרס אחרון

(ד) דהיינו שאם כו'. אף שבכ"י ובמ"א מיירי בצונן, מכל מקום

אפשר הוא הדין לחם, לענין חזרה בסמיכה לאינו גרוף.

ואפשר דשאני התם דמיירי באיסור בישול, שהרי בסמיכה לתנור

שלנו שרי לגמרי כמו שכתב רמ"א סוף סימן זה, אבל הכא מיירי

בשמא יחתה ותלוי בחום התנור. וכן הוא משמעות לשון הגהות

מרדכי ורמ"א. וכן עיקר (וצריך למחוק זה בפנים):

(ה) הגרופה כו'. כן משמע בהדיא במ"א, שהצריך "דבר

המפסיק" על גבו משום שאינו גרוף.

ובסק"ט כתב דרך "אפשר" בעלמא, וכשכתב אח"כ "ומיהו"

כו' נסתר זה, לפי מה שכתב בס"ק ל"ה דהיתר תוכה הוא

משום שהסירו משחשכה, ומה שכתב "כיון שלא הטמינו בו"

היינו כי היכי דלהוי כגרוף, עיין שם, משמע דכלא גרוף אסור

אף שאין היד סולדת בו, דכהכי מיירי רמ"א התם בהג"ה,

וממילא משמע דלתוכה אף כגרוף אסור אע"פ שאין היד

סולדת בו אם הסירו מבעוד יום, דאם לא כן למ"ל התירא

דהר"ן, עיין שם. וזהו שכתב המ"א בסוף סק"ט "ומיהו לתוכה"

כו', ודו"ק:

שהיסו"ל, גם אם כוונתו ליטול את המים קודם שיגיעו שתהיה היסו"ל בהם. שחוששים שישכח ליטלם ויתבשלו.

והב"י מוסיף, שמשמעות כמה ראשונים, ששיעור היסו"ל הוא רק בחום של המקום עצמו שמניח בו את המים, שאם המקום חם שהיסו"ל בו אסור ליתן שם את המים. אמנם כותב שהעיקר כהרא"ש, שהשיעור הוא כשהמקום חם עד שיכול לגרום שהמים יגיעו שתהיה היסו"ל בהם ויתבשלו (אבל אין איסור ליתן במקום שהיסו"ל, אלא שחומו לא יגרום שתהיה היסו"ל במים), וכן פסק בשו"ע שם סי"ד (שוע"ר סכ"ד).

ועוד מציין בשוה"ג למ"א סוס"י רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור, שמדבר בסמיכה לתנור שלנו, וכתב שאסור לסמוך תבשיל לח וצונן (משום בא"ב), ומותר לסמוך תבשיל יבש וצונן או תבשיל לח שלא הצטנן לגמרי (שבשני האחרונים אין בא"ב). ומסיים: "ואם מניחו במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו, מותר לסמוך אצל התנור" (אפילו תבשיל לח שהצטנן לגמרי)²⁸⁶.

ולמדנו מדברי הב"י והמ"א ששיעור מקום שהיסו"ל שסמיכה בו בשבת אסורה, הוא דוקא שהמקום חם עד שיכול

שיעור היד סולדת שם בחומרת סמיכה
א. "וכל זה כשמחזיר בשבת למקום שהיד סולדת שם, (ד) (דהיינו שאם תבשיל זה שמחזיר היה צונן, היה יכול להתחמם שם כל כך עד שהיד סולדת בו)" כו': לעיל סוס"כ סיים שיש לאסור לכתחלה לסמוך בשבת לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק (כשיטת הרי"ף והרמב"ם) (עיי"ש אות יב"ט). וממשיך כאן: "וכל זה כשמחזיר [בסמיכה] בשבת²⁸⁶ למקום שהיד סולדת שם", ומבאר בסוגריים ששיעור מקום שהיסו"ל לענין זה, הוא שהחום במקום ההנחה יכול לגרום שתהיה היסו"ל בתבשיל צונן שהונח שם²⁸⁷ (אבל אם החום במקום ההנחה לא יגרום שתהיה היסו"ל בתבשיל צונן, דינו כמניח במקום שאין היסו"ל, ומותר לסמוך במקום זה כפי שממשיך בסעיף).

ובשוה"ג מציין לב"י סי' שיח (עמ' תטו) בדין הגמ' (מ, ב): "מניח אדם קיתון של מים כנגד המדורה להפיג צינתן", ואמרו ע"ז בגמ': "יד סולדת בו אסור, אין יד סולדת בו מותר", והב"י פוסק כראשונים שמחמירים ש"יד סולדת בו" מדבר על מקום הנחת המים, ולא רק על שיעור החום שאסור שהמים יגיעו אליו. היינו שאסור להניח את המים במקום

שבתבשיל לח נאמר עיקר איסור חזרה בחם.

(288) וכ"כ רבינו בסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "ואם סומך אצל התנור במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו, מותר אפילו נצטנן לגמרי".

(286) מרמז למ"ש להלן ריש סכ"ג, שבסמוך לחשכה מותר לסמוך גם במקום שהיסו"ל לדברי הכל. וראה עד"ז לעיל ציון 280 אות ד.

(287) ואז אסור לסמוך במקום זה גם בתבשיל חם. וראה לעיל ריש סי"ט,

בישול, שהרי בסמיכה לתנור שלנו שרי לגמרי כמו שכתב רמ"א סוף סימן זה, אבל הכא מיירי בשמא יחתה ותלוי בחום התנור": אמנם, "אפשר" שאין בכלל ראייה מהב"י והמ"א (הג"ל) לענין שיעור מקום שהיסו"ל בדין סמיכה (גם לתבשיל צונן). כיון שהם מדברים על איסור בישול דוקא, ובוזה מקילים וחוששים לבישול רק כשהחום במקום שמניח יביא שתהיה היסו"ל במים או בתבשיל (שיעור איסור בישול (כמשמעות דין זה)), אבל אם לא יגיעו ליסו"ל – גם אם היסו"ל במקום ההנחה עצמו – אין לאסור.

ומוכרח כך, שדברי המ"א (הג"ל) – שמותר לסמוך (תבשיל לח וצונן) לתנור שלנו "במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו" – מדברים על בישול ולא על חזרת תבשיל מבושל בסמיכה, "שהרי בסמיכה לתנור שלנו שרי לגמרי [גם במקום שהיסו"ל], כמו שכתב רמ"א סוף סימן זה"²⁹⁰.

וכל דברינו כאן הם רק לפי החומרא (ע"פ שיטת הרי"ף והרמב"ם), שגם סמיכה לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק אסורה בכלל איסור חזרה (ראה לעיל ריש אות

לגרום שתבשיל צונן המונח שם יגיע שתהיה היסו"ל בו.

ב. ובקונטרס אחרון:

"(ד) דהיינו שאם כו'. אף שבב"י ומ"א מיירי בצונן, מכל מקום אפשר הוא הדין לחם, לענין חזרה בסמיכה לאינו גרוף": הב"י והמ"א (הג"ל אות א) מדברים במניח מים או תבשיל צוננים, ואפשר לומר שדוקא במניח דברים אלו דרוש שחום המקום יגרום שתהיה היסו"ל בדבר צונן, אבל כשמניח דבר חם ובחום מועט יגיע לידי היסו"ל, אולי נחמיר ונשער מקום שהיסו"ל לפי דבר זה (ובמניח דבר שכבר היסו"ל בו, נשער אם החום במקום גורם לשימור חום התבשיל).

אמנם: "מכל מקום אפשר" ש"לענין חזרה בסמיכה לאינו גרוף" הקילו, והשיעור בדבר חם הוא כמו בדבר צונן. וזה מ"ש בפנים הסעיף: "שןרקן אם תבשיל זה שמחזיר היה צונן, היה יכול להתחמם שם כל כך עד שהיד סולדת בו" הר"ז כמניח במקום שהיסו"ל²⁸⁹.

האיסור תלוי בחום התנור

ג. "ואפשר דשאני התם דמיירי באיסור

יגיע ליסו"ל בו. ראה שוע"ר סי' שיח סט"ו. ג. כותב: "אפשר הוא הדין לחם, לענין חזרה בסמיכה לאינו גרוף", כיון שקודם הסוגריים (ראה בפנים בתחלת אות א) דיבר בחומרא שלא לסמוך לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק. אכן לאחר הסוגריים (ראה להלן בפנים אות היו) מדבר גם בהיתר לסמוך לתנור שבימיהם במקום שאין היסו"ל, ובוזה הדיון גם בגו"ק.

290 א. ראה לעיל ס"כ אות ב,

289 א. אמנם לשון רבינו בסעיף: "שאם תבשיל זה שמחזיר היה צונן, היה יכול להתחמם שם כל כך עד שהיד סולדת בו." וי"ל שמרמוזו שמשערים לפי מהות וכמות התבשיל שמניח (אם היה צונן).

ב. מדגיש בפנים: "אפשר הוא הדין לחם, לענין חזרה בסמיכה לאינו גרוף", שזהו קולא בחזרה דרבנן, אבל לענין בישול, יש לשער בדבר חם (שאינו מבושל כ"צ ויש בו איסור בישול) שדבר זה לא

שהובא לעיל ציון 288 (דגם רבינו פוסק שם שסמיכה לתנור שלנו מותרת, ראה לעיל ס"כ אות טו), ולכן הלשון הנ"ל אינו בסתירה לדברי רבינו כאן בפנים (בהמשך) שאיסור חזרה "תלוי בחום התנור".

ג. ראה להלן ציון 306 אות ב על המשך דברי המ"א ורבינו סוס"י רנט שם.

ד. רבינו אינו מפרט מדוע מהב"י סי' שיח (ע"פ הרא"ש) שהוזכר לעיל בפנים אות א"ב, אין הוכחה לענין שיעור מקום שהיסור"ל בדין חזרה. ונראה בכוונתו, שזה פשוט שהב"י מדבר לענין בישול. ועל כן לפי החילוק בסברא שמחדש כאן בין איסור חזרה לבין איסור בישול, מובן מאליו שגם מהב"י אין ללמוד את השיעור בדין חזרה.

בפירוט יותר: הב"י אכן מתיר להניח בשבת כנגד המדורה במקום שהתבשיל לא יגיע שתהיה היסור"ל בו ואינו חושש לחיתוי, אבל אין להוכיח מכך שזה נק' מקום שאין היסור"ל גם לענין חזרה ליד כלי הבישול, כיון שסמיכה כנגד המדורה בתבשיל שאין בו משום בישול מותרת גם במקום שהיסור"ל (שו"ע סי' שיח סט"ו), ולמדנו שבסמיכה כנגד המדורה אין כלל חשש חיתוי.

וגם לנפסק שסמיכה כנגד המדורה במקום שהיסור"ל מותרת רק בריחוק קצת מהאש, ורק בכך אין חשש חיתוי (מ"א סי' שיח סקל"ח, שו"ע"ר סוסכ"ד). הרי גם היתר הב"י הנ"ל לסמוך כנגד המדורה במקום שהתבשיל לא יגיע שתהיה היסור"ל בו, הוא מדבר שסומך בריחוק מהאש (כלשון השו"ע סי' שיח ס"ד), ויש לומר שלכך אין שם חשש חיתוי (ולא מפני שזה נק' שמניח במקום שאין היסור"ל לענין דיני חזרה).

אבל בב"י כאן בסי' רנג (עמ' סו ד"ה

ועיי"ש שכ"כ גם המ"א ריש סי' זה. ועיי"ש אות ח מהקו"א סק"ג שכ"כ המ"א גם בסוס"י רנט.

אכן רבינו כותב בקו"א שם (אות ח ו"יא), שמשמעות הרמ"א הנ"ל שאפשר לסמוך רק בחזרה ולא במושיב לכתחלה, אא"כ נטל את הקדירה מע"ג האש משחשכה ובא להחזירה, אבל המ"א סוס"י רנט שם מתיר לסמוך גם במושיב לכתחלה ונטלה מבעו"י, ע"כ.

והנה, לפי המבואר במ"א סקל"ז שבתבשיל צונן הוא לעולם מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ח אות ב), וגם אין בזה קולא בנטלה משחשכה (ראה לעיל ציון 235), יוצא שלדעת הרמ"א (להבנת רבינו בקו"א הנ"ל) אסור לעולם לסמוך תבשיל צונן (עכ"פ במקום שהיסור"ל). וראה לעיל ציון 276 אות ב שכ"כ הרעק"א בהבנת הרמ"א.

וצ"ע לפ"ז שרבינו עוסק כאן בהבנת המ"א שמדבר בסמיכת תבשיל צונן (ראה לשון המ"א, לעיל בפנים אות א בסופה), ורבינו מציין כמקור שאין איסור סמיכה דחזרה - לרמ"א. ולכא"ו היה עדיף לציין למ"א סוס"י רנט עצמו (לעיל מהקטע המדובר כאן).

וראה להלן ציון 601 אות ג בדא"פ, שאיסור הרמ"א להושיב לכתחלה בסמיכה הוא רק בתבשיל לח ולא ביבש, אכן רבינו מדבר כאן בפנים בהבנת דברי המ"א בתבשיל לח, ולכן ק"ק הציון לרמ"א, כנ"ל.
ב. מ"ש רבינו כאן, שדברי המ"א שמותר לסמוך תבשיל לח וצונן "במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו" (היינו גם אם היסור"ל במקום עצמו), הם מדברים רק ביחס לאיסור בישול ולא ביחס לחזרה - כ"ה הביאור גם בלשון רבינו סוס"י רנט

"מיהו אם אין היד סולדת בו, שאינו חס כל כך, נראה דמותר להפשיר [בסמיכה לתנור] במקום שאין היד סולדת בו. ולתת פשטידא על גבי התנור וכל דבר מותר כיון שאין היד סולדת שם" (הגמ"ר פ, א.א). "ודוקא במקום שהיד סולדת אבל אין היד סולדת שם – שרי" [לסמוך לתנור] (רמ"א סו"ב. ראה בהבנת דבריהם להלן ריש אות ו) 293. משמעות דבריהם שבאיסור חזרה משערים בחום המקום שמניח שם 294.

א), ואיסור חזרה הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל ס"ב אות יג). ויש לומר שחשש חיתוי הוא "תלוי בחום התנור" 291, ואם היסור"ל במקום ההנחה, זה יכול להביא שיחתה 292. ולפ"ז יש איסור חזרה אף בסמיכה והיסור"ל במקום עצמו (– וגם אם חום המקום לא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל שמונח שם). ד. "וכן הוא משמעות לשון הגהות מרדכי ורמ"א": ההגמ"ר ורמ"א כתבו בדין חזרה (לתנור שבימיהם):

בתוך הכירה והתנור, כיון שבד"כ זה מפני שהגחלים עוממות, ואז הכירה והתנור כגו"ק (ראה לעיל סי"ט אות ח).

ועוד, שבאופן זה יהיה מותר גם להחזיר על גבו, כיון שהכירה כגו"ק. ואילו רבינו מחלק בסעיף זה בין סומך לאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, לבין מחזיר על גבי אינו גו"ק במקום כזה (ראה להלן אות ז). אלא רבינו מדבר כאן בכל סכ"א אפי' שהיסור"ל בתוך התנור כיון שהגחלים בוערות, אבל במקום שמניח את הקדירה אין היסור"ל (שסומך מחוץ לתנור והכירה. ובמניח ע"ג הכירה, הוא מרחיק את הקדירה לגובה או שמניח ע"ג מעזיבת התנור (ראה להלן אות ז מסוסי רנט)). וראה להלן ציון 294 לענין דין זה בתנור שבימיהם.

292) ורק אם אין היסור"ל במקום עצמו יש לו היכר שלא יחתה או שמסיח דעתו לגמרי מהתבשיל, ראה להלן ציון 302 אות ב.

293) ומשם המקור להיתר סמיכה במקום שאין היסור"ל, ראה להלן אות ו. שיעור היד סולדת שם לענין חומרות חזרה לתנור שבימיהם 294) א. ההגמ"ר ורמ"א מדברים

כתב הרמב"ם) וברמ"א כאן סו"ב ובמ"א סק"ט, משמע שאכן מהדין דסי' שיח סי"ד שמותר לסמוך כנגד המדורה במקום שאין היסור"ל, יש ללמוד שכיו"ב מותר לסמוך בקירוב לכלי הבישול במקום שאין היסור"ל (לאילו שאסור מאיסור חזרה, לסמוך בקירוב אליהם במקום שהיסור"ל). ולפ"ז אכן יש ללמוד מהב"י סי' שיח גם את השיעור של מקום שאין היסור"ל להיתר סמיכה בקירוב לכלי הבישול.

אמנם בדברי רבינו במקו"א אפשר לדייק שאינו סובר להשוואה זו. ראה בכל זה בהרחבה להלן ציון 300 אות א"ב. וזה מתאים למשמעות רבינו כאן.

היינו בחום המקום שמניח שם 291) רבינו כותב: "ותלוי [האיסור במקום שהיסור"ל] בחום התנור", אבל נראה שכוונתו לחום במקום שסומך מחוץ לתנור, ואם אין היסור"ל שם מותר לסמוך, אף שהיסור"ל בתוך התנור. כ"מ בהגמ"ר והרמ"א שביבא להלן. וראה להלן ציון 294 אות ב מלשון רבינו לעיל ס"ה.

ועוד, שאין שייך לומר שההיתר לסמוך לכירה ותנור שאינם גו"ק במקום שאין היסור"ל (ראה לעיל ריש אות א ולהלן ריש אות ה), זה מדבר דוקא כשאין היסור"ל

"וצריך למחוק זה [הנכתב] בפנים" בסוגריים, שאין לסמוך במקום שהחום שם יכול להביא שתהיה היסור"ל בתבשיל (צונן) שמונח שם (בלבד)²⁹⁵.

עד כאן מהקונטרס אחרון.

"וכן עיקר", שהחומרא שלא לסמוך לכירה ותנור שלנו במקום שהיסור"ל, ישנה אפילו כשסומך במקום שהיסור"ל במקום עצמו. ואף שהחום אינו רב שיביא שהתבשיל המונח שם יגיע שתהיה היסור"ל בו.

גו"ק במקום שאין היסור"ל, וכן המ"א שיובא להלן בפנים אות ח ידון אם מותר להחזיר ע"ג תנור שבימיהם שאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, וכל זה שייך רק אם היסור"ל בתוך התנור, שאל"כ הגחלים עוממות ודין התנור כגו"ק (ראה לעיל ציון הנ"ל).

ג. ראה לעיל ציון זה אות א, שבאם היסור"ל במקום שמחזיר בתנור, זה יכול לגרום חיתוי כפי חומרות תנור, גם באם החום במקום לא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל. ויש לעיין דהרי חומרת תנור היא מפני שהבלו חם ביותר, ראה לעיל ציון 173 אות ג, וכיצד זה שייך בחום מועט.

ואלא הביאור ע"פ מ"ש לעיל ציון זה אות ב, שחשש חיתוי ואיסור חזרה לתנור שבימיהם תלוי באם היסור"ל במקום עצמו שמחזיר אליו (ולא מספיק במקום האש). והנה, יש לומר שבאם במקום שמניח יש אפילו שיעור מועט של היסור"ל שם, זה מראה שעדיין הבל התנור חם ביותר בתוך התנור, והחום הרב שבתוך התנור יכול לגרום חיתוי אפי' כפי חומרות תנור (משא"כ באם אין היסור"ל כלל במקום שמניח, ראה להלן ציון 319 אות ח ואילך).

ד. לסוברים שאיסור חזרה לתנור שבימיהם הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל ציון 173 אות ד), יתכן שכל שהחום במקום שמניח לא יביא שהתבשיל יגיע ליסור"ל בו, אין איסור להחזיר לשם, ראה להלן ציון 319 אות ח בסופה.

295 א. וכ"ה לשון רבינו בכ"מ

בחזרה לתנור שבימיהם (ראה להלן בפנים ריש אות ו), ורבינו לומד מדבריהם גם לדין סמיכה דחזרה לכירה ותנור שלנו, ששיעור מקום שהיסור"ל ד"ש מא יחתה, תלוי בחום התנור" (לחומרא, ולא מספיק שהחום לא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל שמניח), כנ"ל בפנים אות ג.

היינו שרבינו לשיטתו שפוסק לעיל סט"ז אות ה, שהחומרות באיסור חזרה לתנור שבימיהם (שאסור להחזיר אליו אפי' בגו"ק ובסמיכה) הם מחשש חיתוי, ולומד כאן בטעם חומרת ההגמ"ר ורמ"א, שבשיעור היסור"ל בתנור (עצמו) יש לחשוש לחיתוי כחומרת תנור (ראה לעיל ציון 276 אות ו בדעת הרמ"א בטעם איסור חזרה. וראה להלן ציון 653 אות ד, וצ"ע). ולכן הוא לומד משם חומרא זו לחזרה בסמיכה לכירה ותנור שבימינו, ולשיטתו שאיסור זה הוא מחשש חיתוי (כנ"ל).

ב. לעיל ציון 291 נכתב שצריכים לפרש בלשון רבינו "ותלוי [האיסור במקום שהיסור"ל] בחום התנור", שכוונתו לחום במקום שמניח את הקדירה (לקולא, ולא דוקא לחום שבמקום האש), עיי"ש. ונראה שכ"ה שיעור מקום שהיסור"ל גם בחומרת תנור שבימיהם, כמשמעות לשון ההגמ"ר והרמ"א הנ"ל. וכ"ה לשון רבינו לעיל ס"ה אות ז בענין תנור זה: "מותר להשהות שם כו' אם אין היד סולדת במקום שמשעה". ועוד שכותב רבינו להלן בפנים ריש אות ה שיותר לסמוך לתנור שבימיהם שאינו

לסמוך שם, אפילו בתנור שבימיהם²⁹⁶ אע"פ שאינו גרוף וקטום: לאחר שסיים לעיל סוס"כ, שנע"פ שיטת הרייף (והרמב"ם) יש לאסור לכתחלה לסמוך

סמיכה לכירה ותנור במקום שאין היד סולדת ה. וכל זה כשמחזיר בשבת למקום שהיד סולדת שם כו', אבל אם אין היד סולדת שם, לדברי הכל מותר

לכתחלה, ראה להלן ציון 325 אות ה וש"נ. ובקר"א שבפנים אין מדובר באיסור מושיב לכתחלה, שזה מותר בסמיכה לכירה הגו"ק גם במקום שהיסו"ל, לכו"ע, ראה לעיל ציון 279 אות ה).

והאג"ט שם מביא גם מהתוספות ישנים לז' סוע"ב שמדברים בהיתר חזרה במניח במקום שהתבשיל לא יגיע שתהיה היסו"ל בו (לקולא). אמנם לתו"י שם איסור חזרה הוא קשור לאיסור בישול לחומרא וקולא, ואי"ז דעת ההלכה, ראה לעיל ציון 144 אות ד.

ד. במשנה ברורה סקס"זיסח כותב, ששיעור מקום שהיסו"ל באיסור חזרה הוא תלוי אם התבשיל בקדירה שמניח יגיע במקום זה לחום שתהא היסו"ל בו (בסקכ"ג וסקצ"ב כותב בסתם, עיי"ש). ואגרות משה או"ח ח"ד סי' עד (בישול אות לו) כתב שהמ"ב מקיל בזה ע"פ הב"י סי' שיח. ראה בענין הראיה מהב"י, לעיל בפנים אות א ואות ג וציון 290 אות ד.

296) רבינו מזכיר את ההיתר לסמוך לתנור שבימיהם במקום שאין היסו"ל, וזה בכדי לרמוז שלמד מכאן את ההיתר לסמוך לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק במקום שאין היסו"ל, ראה בהמשך בפנים, ולהלן אות ו בהרחבה ע"פ השוה"ג.

ואכן בהמשך (אות ז, יב) בדין חזרה על גביו במקום שאין היסו"ל, רבינו מדבר שוב רק בדין כירה (ידובר להלן ציונים 319 אות ב, 325 אות ד).

בסתם באיסורי שהייה וחזרה, שהכל תלוי אם "היד סולדת שם" (או "במקום שמשעה", "במקום שסומך"), ראה לעיל ס"ה אות ז, ולהלן סוסכ"ב (עיי"ש ציון 369), סכ"ג (עיי"ש ציונים 371 אות ב, 385), סכ"ו (עיי"ש ציון 595 אות א, בפנים אות לח), ובסוסי"רנט (ראה להלן ציון 306 אות ב), ועוד.

ב. רבינו פוסק כאן שבאיסור חזרה יש חומרא ביחס לאיסור בישול, וזה במקום שהיסו"ל בשיעור קל, שיש איסור חזרה בסמיכה במקום זה, ומשום בישול אין איסור להניח במקום זה תבשיל שיש בו משום בישול.

ויש לדמות לזה את הפסק דלהלן בפנים אות ז ואילך, שאסור להחזיר ע"ג אינו גו"ק במקום שאין היסו"ל (אפי' אין היסו"ל כלל), ואף שמאיסור בישול אין איסור להניח תבשיל שיש בו משום בישול בכל מקום שאין היסו"ל. ראה בזה להלן ציון 319 אות ה.

ג. באגלי טל מלאכת האופה סקנ"ב אות ו נראה שנוקט ששיעור מקום שאין היסו"ל לאיסור חזרה, הוא שהתבשיל לא יוכל להגיע שתהיה היסו"ל בו (לקולא, דלא כדברי רבינו כאן). אמנם האג"ט מדבר שם לשיטה שאיסור חזרה הוא מטעם שנראה כמבשל, עיי"ש. ורבינו מדבר כאן לשיטה שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (כנ"ל בפנים וש"נ). ובדעת רבינו לענין שיעור היסו"ל במושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק, שהחשש הוא דנראה כמבשל

היסו"ל, מותרת ע"ג תנור גו"ק ואסורה ע"ג תנור שאינו גו"ק (וכך דין חזרה ע"ג כירה במקום שאין היסו"ל) (ראה להלן אות ז ואילך וציון 319 אות ח). ורבינו מדגיש כאן שסמיכה במקום שאין היסו"ל, מותרת גם לתנור שבימיהם שאינו גו"ק (החילוק ביניהם יבואר להלן אות ו). (וכל שכן שזה מותר לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק).

אכן י"ל עוד, שרבינו מרמז שעיקר דבריו כאן הם למעשה, להתיר סמיכה לכירה ותנור שלנו במקום שאין היסו"ל (כנ"ל), וההיתר נצרך רק כשאינם גו"ק. אבל כשהם גו"ק מותר לסמוך אליהם גם במקום שהיסו"ל (כפי שמותר אפילו להחזיר על גביהם בגו"ק (כנ"ל)).

ו. "אבל אם אין היד סולדת שם, לדברי הכל מותר לסמוך שם, אפילו בתנור שבימיהם אע"פ שאינו גרוף וקטום":
 ההגמ"ר (פ, א) והרמ"א (סוס"ב) מדברים באיסור חזרה סמוך לחשכה (כדעה השניה להלן סכ"ב), וכתבו שאסור לסמוך לתנור בסמוך לחשכה (כמו שאסור לסמוך בשבת לתנור שבימיהם וגם גו"ק (ראה לעיל סט"ו אות ב וש"ו). אבל סמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת לדעתם אפילו בשבת עצמה (ראה לעיל ס"ב אות ב). וההגמ"ר מדבר גם בתנור שלנו, שלדעתו דינו כתנור שבימיהם. אבל הרמ"א מדבר דוקא בתנור שבימיהם, שהוא סובר שתנור שלנו דינו ככירה (ט"ז סקט"ו).

וההגמ"ר ממשיך: "מיהו אם אין היד סולדת בו, שאינו חס כל כך, נראה דמותר להפשיר במקום שאין היד סולדת בו."

בשבת לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק, ממשיך בסעיף זה ש"כל זה כשמחזיר [בסמיכה] בשבת למקום שהיד סולדת שם" (ראה לעיל תחלת אות א), אבל מותר לסמוך לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק במקום שאין היסו"ל. ורבינו כותב שההיתר לסמוך במקום שאין היסו"ל הוא אפילו לתנור שבימיהם שאינו גו"ק (שאסור לסמוך אליו במקום שהיסו"ל גם אם הוא גו"ק (ראה לעיל סט"ו אות ב וש"ו)), וההיתר הוא "לדברי הכל" (גם לרי"ף והרמב"ם) (המקור יבואר להלן אות ו).

ומתכוון לרמז בזה, שכל שכן שמותר לסמוך לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק במקום שאין היסו"ל (שהאיסור לסמוך אליהם במקום שהיסו"ל הוא רק באינם גו"ק, כי בגו"ק מותר להחזיר אפילו על גביהם (ראה לעיל ריש סי"ד)).

בפירוט יותר: רבינו מדגיש שמותר לסמוך לתנור שבימיהם במקום שאין היסו"ל – "אף על פי שנתנורו אינו גרוף וקטום". והנה, בדין סמיכה לתנור שבימיהם במקום שהיסו"ל, אין חילוק בין סומך לתנור שאינו גו"ק לבין סומך לגו"ק (אלא אסור תמיד). ולפ"ז, כשמותרים לסמוך לתנור שבימיהם במקום שאין היסו"ל, פשוט שזה מותר גם לתנור שאינו גו"ק (ובכלל זה, שמכל שכן שזה מותר לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק)²⁹⁷.

ובפשטות י"ל שרבינו לשיטתו, שחזרה ע"ג תנור שבימיהם במקום שאין

297 (ראה להלן סכ"ב אות ב כותב בדומה ללשונו כאן, ראה במ"ש בזה בציון 340 אות

רבינו מדבר כאן לשיטת הרי"ף והרמב"ם שאסרו זה (כנ"ל אות ה), אבל אין סיבה לחלק בדין סמיכה במקום שאין היסור"ל.

[עד"ז מבואר בב"י ס"ב (עמ' סו ד"ה כתב הרמב"ם), שמדבר במשמעות הרמב"ם (פ"ג ה"ט) שאסור לסמוך בשבת לכופח שהוסק בגפת ועצים גם כשהוא גו"ק (שדינו כדין תנור שבימיהם)²⁹⁹. וכתב הב"י: "ומכל מקום הדבר פשוט דלהרמב"ם נמי אין אסור לסמוך אלא במקום שהיד סולדת, דאילו במקום שאין היד סולדת כנגד המדורה נמי שרי כמו שיתבאר בסי' שיח" (ראה כמה שנכתב לעיל בהבנת הרמ"א שציין כיו"ב לסי' שיח)³⁰⁰, ע"כ].

שהוסק בגפת ועצים או לתנור במקום שאין היסור"ל. [עד"ז כתב המ"א סק"ט, יובא להלן בפנים אות ח, עיי"ש]. וכ"מ בביאודה"ג סקט"ז.

והקשה באגלי טל מלאכת האופה סקנ"ב אות ה (והזכיר רק את הב"י), שמותר להניח תבשיל שאין בו משום בישול כנגד המדורה גם במקום שהיסור"ל (שו"ע סי' שיח סט"ו ממשמעות הגמ' מ, ב). היינו שאין חשש חיתוי בכנגד המדורה. (והחילוק בסמיכה למדורה בין מקום שהיסור"ל למקום שאין היסור"ל, נכתב בגמ' שם ובשו"ע שם סי"ד רק לענין סמיכת תבשיל שיש בו משום בישול, וביחס לאיסור בישול). ואילו לסמוך לכופח ותנור אסור מאיסור חזרה (כנ"ל בפנים), ולכן יש לומר שאסור לסמוך אליהם גם במקום שאין היסור"ל.

ב. יש להוסיף: הרא"ש פ"ג סי' י כתב, שאכן במניח כנגד המדורה שאינה גו"ק בקירוב לאש יש לחוש לחיתוי ואסור (ויתכן שכוונת הרא"ש, שגם במושיב

ועד"ז ברמ"א: "ודוקא במקום שהיד סולדת, אבל אין היד סולדת שם – שרי אפילו בשבת כמו שיתבאר לקמן סי' שי"ח" (בשו"ע סי' שיח סי"ד נפסק שמותר בשבת ליתן תבשיל שיש בו משום בישול סמוך למדורה במקום שאין היסור"ל), ע"כ.

ובשוה"ג כאן צויין להגמ"ר, היינו שמקור דברי רבינו כאן שמותר לסמוך בשבת לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל – הוא מההגמ"ר²⁹⁸ ומהרמ"א שהביא דבריו (רבינו הזכירם בקו"א סק"ד (התבאר לעיל אות ד)). ואף שההגמ"ר והרמ"א סוברים שסמיכה לכירה שאינה גו"ק במקום שהיסור"ל מותרת (כנ"ל), ואילו

298 א. ההגמ"ר מדבר בסמוך לחשכה, והשוה"ג לומד על המדובר כאן בסמיכה בשבת עצמה. וזה כמ"ש רבינו בכ"מ שההגמ"ר סובר שאין להקל בסמוך לחשכה ביחס לשבת עצמה. ראה להלן ציון 310 אות ב וש"נ.

ב. ההגמ"ר כותב, שמותר "להפשיר" במקום שאין היסור"ל בו בסמיכה לתנור שבימיהם. והיינו שמותר לסמוך תבשיל צונן לשם, ובזה הוא מושיב לכתחלה. וכן משמעות דברי רבינו כאן שמותר לסמוך לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל – בכל אופן. וראה במ"ש בזה להלן ציון 325 אות א, ד.

299 כפי שאסור להחזיר על גביו גם כשהוא גו"ק, כדין תנור שבימיהם, ראה לעיל סט"ו אות א"ב.

סמיכה למדורה במקום שאין היד סולדת 300 א. הב"י והרמ"א מרמזים (כמובא בפנים) שמהנפסק בסי' שיח שמותר להניח כנגד המדורה במקום שאין היסור"ל, יש ללמוד שמותר לסמוך לכופח

מפני שבסמיכה כנגד המדורה אין מגיעים להיתר סמיכה במקום שאין היסור^ל, אלא זה מותר כבר מפני שמרחיק מהאש (ואכן מותר להחזיר באופן זה גם במקום שהיסור^ל, כנ"ל). וראה גם לעיל ציון 290 את ד.

ג. להעיר: פשטות הרא"ש (הנ"ל ציון זה אות ב), שגם במניח כנגד המדורה במקום שאין היסור^ל, דוקא ההרחקה מהמדורה מוציאה מחשש חיתוי.

דהנה אמרו בברייתא (מ, ב) "מניח קיתון של מים כנגד המדורה בשביל שתפיג צינתן" (שלא יגיעו לבישול), ומקשה הרא"ש, "מאי שנא הכא דשרינן להשים קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפיג צינתן" כו' (ולא חוששים לחיתוי). וכן בתבשיל שאין בו משום בישול התירו להניח אפי' שתהיה היסור^ל בו. ומתריך: "ויש לומר, כיון שהצריכו חכמים להרחיק מן המדורה, מדנקט [בברייתא] 'כנגד המדורה', ולא נקט 'אצל המדורה', איכא היכרא ולא אתי לחתוייה", ע"כ.

והנה הרא"ש כותב בהמשך הסימן, שהברייתא מדברת שמניח את המים במקום שלא יגיעו ליסור^ל בהם, ורק באופן זה אין חוששים לבישול (ולזה כוונת הברייתא שמניח את המים "בשביל שתפיג צינתן" כו'. הובא בב"י סי' שיח סי"ד (עמ' תטז) וש"ע שם. ולא נפרש שמניח את המים ע"מ ליטלם קודם שיגיעו ליסור^ל בהם). ועדיין הוא מקשה בתחלת דבריו בטעם שלא חששו בברייתא לחיתוי ("מאי שנא הכא" כו'), היינו שסובר שגם במקום שאין היסור^ל יש חשש חיתוי. (מלבד זה הרא"ש מזכיר בקושיא, שהוא דן גם בטעם שמותר לסמוך לאש תבשיל שאין בו

לכתחלה כנגד המדורה הגו"ק בקירוב לאש יש לחוש לחיתוי ואסור, ראה להלן סכ"ג אות כה). וכתב הרא"ש שלכך כשמניח כנגד המדורה צריך להרחיק מעט מהאש, ויש לו בזה היכר שלא יחתה.

והנה, המ"א סי' שיח סקל"ח ורבינו שם סוסכ"ד הביאו את אזהרת הרא"ש, לענין מניח כנגד המדורה במקום שהיסור^ל, אבל להניח כנגד המדורה במקום שאין היסור^ל, נפסק בסתם בש"ע סי"ד ושוע"ר סכ"ד שמותר. ולפ"ז אולי שוב יש ללמוד קולא מדין מניח כנגד המדורה לענין חזרה בסמיכה במקום שאין היסור^ל (שמותר לסמוך בקירוב לכלי הבישול).

אכן עדיין יש לומר שהטעם שבדין הש"ע שם אין איסור חיתוי הוא, כלשון שם בסתם שהמניח במקום שאין היסור^ל הוא מניח בריחוק מהמדורה (הבוערת), עיי"ש (וזה יותר ממניח במקום שהיסור^ל, שבוה אמרו שיש להרחיק "קצת" מחשש חיתוי). אבל לא מעצם זה שסמך את הקדירה במקום שאין היסור^ל. ועיין מחצית השקל כאן סק"ט (ד"ה ואפשר) שרמז לכל זה. ולכן, לא מצאנו הכרח בדברי הפוסקים בדין מניח כנגד המדורה, שיש קולא בסמיכה במקום שאין היסור^ל (לענין איסור חזרה). ויש לעיין כיצד הבי"ו והרמ"א והמ"א הנ"ל מביאים ראיה משם, שמותר לסמוך (בקירוב) לכלי הבישול במקום שאין היסור^ל ואין לאיסור חזרה. וראה גם בהמשך ציון זה שפשטות הרא"ש שמדבר גם במקום שאין היסור^ל.

ואכן רבינו אינו מזכיר כאן שהיתר סמיכה (לכירה ו) לתנור במקום שאין היסור^ל, דומה להיתר סמיכה כנגד המדורה במקום שאין היסור^ל. ודלא כפי שהזכיר בכמה מקומות בסי' זה. ויש לומר שזה

אלא אם נאמר שהרא"ש מרמז (בקושיא) לחשש חיתוי במקום שאין היסור"ל - דוקא בכזה שיעור מקום ש(היסור"ל במקום עצמו ורק) המים לא יגיעו במקום זה שתהיה היסור"ל בהם (כדברי הרא"ש בהמשך ששיעור זה כבר מונע בישול, כנ"ל), ורבינו כותב בקו"א סק"ד (התבאר לעיל בפנים אות ג"ד) ששיעור זה אינו מספיק למנוע חשש חיתוי (ומדבר בסמיכה). אבל במחזיר במקום שאין היסור"ל במקום עצמו, גם הרא"ש יסבור שזה קל יותר.

ד. או נחלק באו"א, שהיתרי ההגמ"ר והרמ"א בסמיכה לתנור במקום שאין היסור"ל (שהובאו בפנים), הם הרי מדברים כשיש דפנות המפסיקות, ורבינו כותב לעיל ס"כ אות ד שבמקרה זה החיתוי לא יועיל כ"כ. ואף שבתנור אסרו גם סמיכה (ראה לעיל סט"ו אות ב) וההגמ"ר והרמ"א דיברו בתנור, אבל י"ל שבאין היסור"ל במקום שמניח, שהכלל הוא שדין התנור הוא כדין הכירה (ראה להלן ציון 319 אות ח), אזי סמיכה לתנור היא לגמרי כסמיכה לכירה, ומחשיבים שאין לחוש שם מעיקרא לחיתוי כיון שהוא לא יועיל כ"כ, וע"כ סמיכה באופן זה מותרת.

ועד"ז ההבנה בהיתר לדעת רבינו לשיטת הרי"ף והרמב"ם, שמותר לסמוך לכירה (ותנור) שאינם גו"ק במקום שאין היסור"ל (ראה בפנים), שי"ל שכל זה מפני שבגלל הדפנות, החיתוי לא יועיל שם כ"כ, ראה להלן ציון 302 אות ב, 319 אות ט.

ואילו משמעות הרא"ש הנ"ל שבסמיכה לאש במקום שאין היסור"ל צריכים למנוע חשש חיתוי, זה מפני שאין שם דפנות המפסיקות (ורק ישאר קשה ממשמעות הרא"ש - על הבי" והרמ"א שהובאו לעיל

בישול אפי' במקום שיגיעו ליסור"ל, ואין חוששים לאיסור חזרה משום חיתוי, כנ"ל). ראה שהרא"ש מדבר כאן בהתאם לדבריו בהמשך: באם הרא"ש לומד כאן בהבנת הברייתא, שמניח את המים כנגד המדורה במקום שהיסור"ל בכוונה להסירם קודם שיגיעו ליסור"ל בהם, ואין חוששים שישכח ליטלם ויתבשלו, א"כ אין מובנת קושיית הרא"ש, מדוע אין חשש חיתוי ואיסור חזרה, שהרי כל שכן שאין לחשש במקרה זה שיחתה בגחלים בכדי למחר את בישול המים (ראה בסברא זו גם לעיל ציון 279 אות ח), אלא שכאן מדבר בהתאם להמשך דבריו, שהניח במקום כזה שלא יגיעו לידי היסור"ל.

[והרא"ש מבאר בתירוצו, כי באמת אמרה הברייתא שצריך להרחיק מהמדורה מאיסור חזרה, וגם ללא חשש בישול. ולכן אומרת הברייתא: "מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה [בריחוק מעט" ממנה (כלשון הרא"ש)], מחשש חיתוי. ובמדובר כאן, במים שיש בהם בישול, יש להרחיק יותר (כלשון השו"ע סי' שיח הנ"ל):] לא בשביל שיחמו [שיגיעו ליסור"ל בהם וזה ריחוק סתם] אלא בשביל שתפיג צינתן [ולא יגיעו לבישול]". ונפק"מ למניח דבר שאין בו בישול כנגד המדורה במקום שהיסור"ל שצריך להרחיק מעט (ולפי הצד שהרא"ש סובר שגם במושיב לכתחלה כנגד מדורה גו"ק, יש לחוש לחיתוי (ראה להלן סכ"ג אות כה), יש נפק"מ גם לענין שאסור להניח את המים בקירוב לגחלים עוממות במקום שאין היסור"ל, ודו"ק]].

ויתכן ללמוד מכל זה, שהרא"ש סובר שבחשש חיתוי אין קולא במקום שאין היסור"ל אפילו בסמיכה, דלא כמו הפוסקים שהובאו ע"ע.

(ותנור שלנו) שאינם גו"ק במקום שאין היסור"ל (ראה לעיל אות ה). וזה מקור כל דברי רבינו³⁰².

על גבי כירה ואין היד סולדת צריך גריפה וקטימה

ז. "ואפילו על גבי הכירה (ה) הגרופה או קטומה מותר להחזיר אם אין היד סולדת שם, אע"פ שכבר סילק תבשיל זה מבעוד יום והניחו על גבי קרקע" כו': מבאר שחזרה במקום שאין היסור"ל היא קלה (לא רק לענין סמיכה, כמובא לעיל (אות ה). אלא) "אפילו" לענין הושבה לכתחלה על גבי כירה (יבואר להלן אות יב).

ועוד השוה"ג לומד בפשטות, שההגמ"ר והרמ"א מתירים לסמוך לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל – גם כשהתנור אינו גו"ק (שכתבו בסתם שמותר לסמוך לתנור ולא התנו שהתנור צ"ל גו"ק)³⁰¹. ויש ללמוד שכך הדין גם לדעת הרי"ף והרמב"ם.

[כיו"ב אפשר ללמוד בדברי הב"י הנ"ל בשיטת הרמב"ם, שאכן כוונת הב"י שמותר לסמוך לכופח שהוסק בגפת ועצים במקום שאין היסור"ל – גם אם הכופח אינו גו"ק].

וע"פ כל זה יש ללמוד במכל שכן, שלרי"ף והרמב"ם יותר לסמוך לכירה

ראה להלן ציון 319 אות ח. אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם המדוברת כאן, שסמיכה לכירה שאינה גו"ק במקום שהיסור"ל אסורה, מנין לנו ללמוד היתר מיוחד, שסמיכה לכירה ותנור שאינם גו"ק במקום שאין היסור"ל מותרת, שלא מצאנו חילוק זה בין מקום שהיסור"ל לבין מקום שאין היסור"ל בדברי ההגמ"ר ורמ"א (אלא נלמד מההגמ"ר ורמ"א, לשיטת הרי"ף והרמב"ם, רק שסמיכה לתנור גו"ק במקום שאין היסור"ל מותרת, כיון שדין התנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל הוא כדין הכירה (כנ"ל), וסמיכה לכירה גו"ק במקום שהיסור"ל מותרת בודאי). וכיו"ב נאמר שדברי הב"י (שהובאו בפנים) שלרמב"ם מותר לסמוך לכופח במקום שאין היסור"ל - מדברים רק בכופח גו"ק (שדין הכופח באין היסור"ל הוא כדין הכירה).

אבל השוה"ג סובר שאין סיבה לחלק בדין סמיכה במקום שאין היסור"ל בין דעות הפוסקים (כנ"ל בפנים). ועוד, שמדברי

תחלת ציון זה, שלומדים שגם בסמיכה למדורה יש קולא במקום שאין היסור"ל).

(301) יש לעיין שההגמ"ר ממשיך שם שמותר להחזיר במקום שאין היסור"ל גם ע"ג התנור. ועד"ז נראה ברמ"א שהובא בפנים, שכולל ביחד היתר לסמוך לתנור במקום שאין היסור"ל וכן להחזיר על גביו. ויש להקשות, שהרי יש חילוק גדול בין ההיתרים, שלסמוך מותר גם באינו גו"ק (כפסק רבינו כאן והבנת השוה"ג גם בהגמ"ר ורמ"א) ועל גביו מותר רק בגו"ק (לפסק רבינו, ראה להלן אות ז). ראה במ"ש בזה בהרחבה להלן ציונים 312, 308 אות ב, 370 אות ב.

(302) * בביאור יותר: היינו יכולים לחלק כך: לשיטת ההגמ"ר והרמ"א שמותר לסמוך לכירה שאינה גו"ק אפילו במקום שהיסור"ל (כנ"ל בפנים), מובן שמותר לסמוך לכל תנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל, שהרי דין התנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל הוא כדין הכירה,

"(ה) הגרופה כו'. כן משמע בהדיא במ"א, שהצריך 'דבר המפסיק' על גבו משום שאינו גרוף": המ"א סוס"י רנט³⁰⁴ כדיני שהיה והטמנה בקיצור מדבר על חזרה ע"ג מעזיבת (גג) התנור והאש בתוך התנור אינה גו"ק: "ואם מניחו [לתכשיל לה וצונן, שיש בו בא"ב] במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו,

אבל מקדים שכל זה הוא בגו"ק, שאסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק גם במקום שאין היסו"ל³⁰³. (ואין זה דומה לסמיכה, ש"לדברי הכל") מותר לסמוך לכירה ותנור שאינם גו"ק במקום שאין היסו"ל, כנ"ל (שם)).
ראיות רבינו לפסק זה ומבאר בקונטרס אחרון את מקורותיו:

(ב) בחזרה למקום שהחיתוי לא יועיל ובצירוף זה שאין היסו"ל שם - יש היסח הדעת גמור מחיתוי.

[ונפק"מ בין האופנים הנ"ל, בסמך במקום שאין היסו"ל ואח"כ נעשה היסו"ל (ע"י הרוח) במקום שסמך, אם מותר להחזיר כדין קטמה והובערה מאליה, וע"ד המבואר להלן ציון 319 אות י וש"נ. אבל ראה בפנ"י (לו, ב ד"ה ומה) וחי' חת"ס (לו, ב ד"ה ולפ"ז למסקנא) שסוברים שהרי"ף והרמב"ם השמיטו בדוקא את ההיתר דקטמה והובערה מאליה, וכאן מדובר לשיטתם].

ג. בגדר היתר סמיכה לתנור שבימימה במקום שאין היסו"ל, ראה להלן ציון 319 אות ח"י.

303 חזרה ע"ג האש ואין היסו"ל במקום שמחזיר, זה בדרך כלל מפני שהגחלים עוממות, ואזי האש נחשבת כגו"ק (ראה לעיל סי"ט אות ח"ט). והמקרה שמרומז כאן, שאין להחזיר ע"ג אש שאינה גו"ק במקום שאין היסו"ל, שייך כשמגביה את הקדירה מהאש הובערת (והרחקה כוז לגובה אינה מבטלת את החשש חיתוי, ראה להלן ציון 611 אות ב) או שמניח את הקדירה ע"ג מעזיבת התנור (ראה בהמשך בפנים מסוס"י רנט).

304 (304) כ"ה בשוה"ג כאן: "משמעות מ"א סי' רנט".

ההגמ"ר ורמ"א שסמיכה לאינה גו"ק קלה מחזרה על גבה ביסו"ל שם, הוא לומד שגם לרי"ף והרמב"ם היא קלה עכ"פ באין היסו"ל שם).

[גם מדברי הבי"י והרמ"א הנ"ל בפנים, שסמיכה לכל כלי הבישול במקום שאין היסו"ל מותרת כמו סמיכה למדורה במקום שאין היסו"ל, משמע שבסמיכה במקום שאין היסו"ל ישנה קולא מלבד הסברא שדין התנור והכופח הוא כדין הכירה. אכן ראה לעיל ציון 300 אות א"ב, שלמעשה צ"ע בכונתם].

ג. בגדר היתר סמיכה לכירה שאינה גו"ק במקום שאין היסו"ל, יש לומר בהקדים:

בסמיכה לכירה שאינה גו"ק אמרו שאין לחוש לחיתוי, כיון שבסמיכה החיתוי לא יועיל כ"כ. ורק שלרי"ף והרמב"ם בחזרה בשבת החמירו בזה, ראה לעיל סי"ב אות ד, יג. ויש לומר שבאין היסו"ל שם לא החמירו בזה גם בשבת. היינו שבצירוף שתי הקולות - שהוא רק סמיכה ואין היסו"ל שם - אין חוששים כלל לחיתוי ואי"צ גו"ק.

ובגדר כל הנ"ל, י"ל בב' אופנים:
(א) בחזרה למקום שהחיתוי לא יועיל ובצירוף זה שאין היסו"ל שם - יש היכר שלא יחתה.

השו"ע ס"א מדבר באיסור שהייה מערב שבת, וכתב: "ותנור אפילו אם הוסק בקש או גבא אסור אפילו לסמוך לו אפילו אם הוא גרוף וקטום: – הגה: כל זמן שהיד סולדת בו. – וכל שכן שאסור לשהות בתוכו או על גבו", ע"כ (הובא כל זה לעיל ס"ד).

ובמ"א סק"ט: "שהיד סולדת בו, אבל אם אין היד סולדת בו מותר ליתן אפילו על גביו אפילו בשבת. נהיינו שמבאר ב' נק': א. היתר הרמ"א להשהות במקום שאין

מותר לסמוך אצל התנור, אבל לא עליו, אלא אם כן יש דבר המפסיק"³⁰⁵. היינו שיש להוסיף "דבר המפסיק" תחת קדירת התבשיל (שהפסק המעזיבה אינו נחשב כגו"ק (ראה להלן סכ"ו אות לז)), וזהו גם כשאין היסור"ל ע"ג המעזיבה. ולמדנו מהמ"א שאסור להחזיר בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק (שתנור שלנו דינו ככירה (ראה לעיל ציון 232)), גם במקום שאין היסור"ל³⁰⁶.

ח. המשך דברי רבינו הם בדברי המ"א סי' זה סק"ט, ונקדים את דברי המ"א:

שאין היסור"ל כזה, המ"א כותב בהמשך שבמחזור על גבי התנור יש איסור "אינו גרוף" והצריך "דבר המפסיק על גבו". ולכן אין כאן עדיין ראייה לשיטת רבינו כי גם כשאין היסור"ל כלל, בכל זאת אסור להניח באינו גרוף. העיר בזה תהל"ד סקי"ט. אמנם כיון שבדברי המ"א – "אבל לא עליו, אלא אם כן יש דבר המפסיק" – הוא בא להשמיע דין חזרה ע"ג התנור במקום שאין היסור"ל, ולא חילק, יש ללמוד שגם אם ישנו ע"ג המעזיבה שיעור מקום שאין היסור"ל (במקום עצמו), עדיין צריך "דבר המפסיק בו" משום שאינו גרוף".

ואכן לשון רבינו סוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "ואם סומך אצל התנור במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו, מותר אפילו נצטנן לגמרי. אבל על התנור צריך דבר המפסיק [ומוסיף על לשון המ"א:] אף שאין היד סולדת שם". היינו שלענין סמיכה כתב בשיעור מקום שאין היסור"ל כלשון המ"א, כיון ששם מדובר רק להוריד איסור בישול (כנ"ל. וראה לעיל ציון 290 אות ב). אבל בחזרה ע"ג התנור הוסיף: "ואף שאין היד סולדת שם" (וכ"ה לשון רבינו בחזרה ע"ג

305) כ"כ גם רבינו להלן סכ"ו אות לח: "שאע"פ שאין היד סולדת שם, צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק" בו. ובסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "אבל על התנור צריך ליתן לבנה או דבר אחר בו, אע"פ שאין היד סולדת שם עליו מלמעלה", ובהמשך: "אבל על התנור צריך דבר המפסיק אף שאין היד סולדת שם ואף אם התבשיל חם לגמרי" [שאין בו איסור בישול].

306) א. כ"כ בהבנת המ"א סוס"י רנט, באגלי טל מלאכת האופה סקנ"ב אות ו בסופה.

ב. יש לעיין, דבתחלת דברי המ"א כתב (ראה בפנים): "ואם מניחו במקום שאין יכול [התבשיל] להתחמם עד שהיד סולדת בו". ורבינו כותב לעיל בקו"א סק"ד (התבאר בפנים אות ג"ד), ששיעור 'מקום שאין היסור"ל' כזה אינו מספיק למנוע איסור חזרה, אפילו במקרים שמותר להחזיר במקום שאין היסור"ל (והמ"א מזכיר שאין היסור"ל בכדי למנוע איסור בישול בלבד, כיון שבמדובר במ"א ("מותר לסמוך" בו) אין איסור חזרה גם במקום שהיסור"ל, ע"כ. וי"ל שדוקא בשיעור מקום

לעיל ס"ד). עיין סוף סעיף ב' [בהגהת הרמ"א, שמותר להחזיר בשבת לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל³⁰⁸].

להחזיר עליו או לסמוך אצלו [שאסור גם לסמוך אליו (ואפילו בסמוך לחשכה), דלא ככירה שמוותר לסמוך אליה לדעת הרמ"א אפילו בשבת, ראה לעיל ס"כ אות ב]. ודוקא במקום שהיד סולדת, אבל אין היד סולדת שם, שרי אפילו בשבת כמו שיתבאר לקמן סי' שי"ח [סי"ד, שנפסק שמוותר ליתן בשבת תבשיל סמוך למדורה במקום שאין היסור"ל], ע"כ.

והנה היה אפשר ללמוד בדברי הרמ"א בדין חזרה במקום שאין היסור"ל, שמדבר רק בסמיכה לתנור [שדברי הרמ"א הם בהמשך למ"ש שלתנור אסור אפי' לסמוך (במקום שהיסור"ל). ועוד, שמביא ראייה מהדין שמוותר לסמוך כנגד המדורה. וראה בהיתר הרמ"א לסמוך לתנור במקום שאין היסור"ל, לעיל אות ו]. אבל נראה שהמ"א כאן למד שהרמ"א מדבר גם בחזרה על גבי התנור. [והרמ"א כותב כ"ז גם ע"פ ההגמ"ר, ראה להלן ציון 310].

והנה למסקנת המ"א (להבנת רבינו להלן בפנים) יש חילוק בין סמיכה לבין חזרה על גבו, שלסמוך מותר גם לאינו גו"ק (ראה לעיל אות ה"ו), ולהחזיר על גבו מותר רק בגו"ק, וכיצד נאמר שהרמ"א כולל היתר בשני המקרים יחד. רמז לזה מ"ב סקצ"ג.

וצ"ל שהבנת המ"א הנ"ל שהרמ"א מדבר גם בע"ג התנור היא רק להו"א במ"א - ש"אפשר" שמוותר להחזיר ע"ג התנור גם שאינו גו"ק (ראה בדברי רבינו להלן בפנים אות ט). ולפ"ז דין חזרה על גבו שווה לדין סמיכה. משא"כ למסקנת המ"א.

או י"ל שגם למסקנת המ"א, הרמ"א

היסור"ל הוא גם כשהייה על גבי התנור³⁰⁷. ב. ההיתרים לסמוך לתנור ולתת על גבו במקום שאין היסור"ל הם גם בחזרה בשבת (הובא כל זה

התנור לעיל מזה שם, הובא לעיל ציון 305), וכוונתו שאפילו אם מחזיר במקום שאין היסור"ל כלל ואפילו במקום עצמו, שהוא שיעור מקום שאין היסור"ל המתיר כמה פרטים באיסור חזרה (כמבואר לעיל בפנים אות ג"ד וציון 295 אות א), עדיין צריך גו"ק, ולכן צריך דבר המפסיק.

307) יש לעיין לפ"ז, בטעם שהרמ"א לא הגיה בסוף דברי המחבר, שיהיה מובן שדבריו מוסבים על שהייה אפי' בתוך ועל גבי התנור. (דשהייה במקום שאין היסור"ל, מותרת גם בתוך התנור, כיון שבשהייה אין איסור מיוחד בתוכה, ראה לעיל ס"ה אות ו. וזה שהמ"א לא הזכיר במפורש שהיתר הרמ"א הוא גם בשהייה בתוך התנור, כיון שממשיך שהיתר הרמ"א הוא גם בחזרה בשבת, ובזה אין היתר בתוך התנור לדעת המ"א, ראה בהמשך בפנים). והנה לדעת רבינו בפנים כאן, שהיתר חזרה ע"ג התנור במקום שאין היסור"ל הוא רק בתנור גו"ק, ולפמ"ש לעיל ס"ה אות ח שכ"ה דעת רבינו גם בשהייה, יש ליישב שהרמ"א סמך הגהתו לדברי המחבר: "אם הוא גרוף וקטום", בכדי לרמוז שהיתר השהייה בתנור במקום שאין היסור"ל הוא רק בתנור גו"ק.

ואמנם ביחס למדובר במחבר קודם הגהת הרמ"א - בסמיכה לתנור - ההיתר במקום שאין היסור"ל הוא גם באינו גו"ק (ראה לעיל אות ה"ו, אפילו בחזרה בשבת). אבל במקרים שמדובר בהמשך - בתוכו ועל גבו - ההיתר הוא רק בגו"ק.

308) לשון הרמ"א: "ובתנור (שבימיהם, ט"ז סקט"ז) אין חילוק בין

להניח במקום שאין היסור^ל. מחצית השקל³⁰⁹], ובהגהות מרדכי (פ, א) שהתיר להחזיר בשבת לתנור במקום שאין היסור^ל], ועיין סימן שי"ח סעיף י"ד [ההלכה הנ"ל שמותר להניח

כן משמע בגמרא [שאמרו (מ, ב) מניח אדם קיתון של מים כנגד המדורה (שאינה גו"ק) בשבת, אם "אין יד סולדת בו", והפוסקים פירשו (ראה בשו"ע שיוזכר להלן), שהכוונה שיכול

מותר, כיון שאין היד סולדת שם". הדין הראשון מדבר בפשטות בסמיכה (ראה בדין זה, לעיל בפנים אות ו). אכן הדין השני מדבר בחזרה על גבי התנור, ומתיר גם זה באין היסור^ל שם. ומוכן מה שהמ"א מביא מההגמ"ר. וראה גם בהגמ"י שיובא להלן ציון 333 אות ב.

ג. ההגמ"ר מדבר בסמוך לחשכה, והמ"א למד בפשטות שיש ללמוד משם להתיר גם בשבת. ואין לומר שההגמ"ר הקיל בזה בסמוך לחשכה ביחס לשבת עצמה. וכן פשטות הרמ"א סוס"ב שהוזכר במ"א לעיל בפנים, והשוה"ג ריש סעיף זה (הובא לעיל בפנים אות ו), שלמדו מההגמ"ר לדין מחזיר במקום שאין היסור^ל בשבת עצמה.

וכל זה כמ"ש רבינו בכמה מקומות (ראה לעיל קו"א סק"ג, התבאר בס"כ אות י וציון 275. ולהלן קו"א סק"ח, יתבאר בסכ"ג אות כח) בדעת ההגמ"ר והרמ"א שאין לחלק בין סמוך לחשכה לבין שבת עצמה. וכן דעת רבינו עצמו להלן ציון 325 אות א, סכ"ב אות ד, ציון 367 אות א, סכ"ג אות ז (עיי"ש שכ"מ המ"א).

[רבינו יביא להלן סכ"ג כמה מקרים שמותרים בחזרה בסמוך לחשכה, ואף שבשבת הם אסורים. אמנם בכל אחד יש טעם מיוחד לחלק בין שבת לבין סמוך לחשכה, עיי"ש. וראה גם להלן ציון 384 קולא לדעת הרמ"א בסמוך לחשכה, ביחס לשבת עצמה, עיי"ש].

וראה עוד בדעת ההגמ"ר ורבינו בזה, להלן סכ"ב אות יא וציון 370 אות ב.

כולל היתר לסמוך לתנור ולהחזיר על גביו, אבל אין כוונתו להשוות ביניהם לגמרי, אלא כוונתו שכ"א מותר כדינו בכירה (ובאמת בכירה יש הבדל בין סמיכה לחזרה על גבה).

והנה הרמ"א מביא ראייה כנ"ל מהיתר סמיכה כנגד המדורה במקום שאין היסור^ל. ובזה צ"ע, שמותר לסמוך (תבשיל שאין בו משום בישול) כנגד המדורה אפילו במקום שהיסור^ל, וכיצד יש משם ראייה להיתר חזרה במקום שאין היסור^ל על גבי התנור או אפילו בסמיכה אליו. ראה במ"ש בזה לעיל ציון 300 אות א"ב.

309) בגמ' מדובר בסמיכה למדורה, והמ"א לומד משם לענין חזרה גם על גבי התנור. וכ"ה בהמשך המ"א, שמציין לשו"ע סי' שיח סי"ד (יובא בפנים בהמשך). והנה סמיכה כנגד המדורה (במקום שאין היסור^ל) מותרת בגמ' בסתם וגם לאש שאינה גו"ק, אבל להבנת רבינו בהמשך בפנים, המ"א למסקנא לומד לעל גבי תנור רק (באין היסור^ל וה) תנור גו"ק.

אכן גם הראייה מדין סמיכה למדורה לדין סמיכה לתנור (שאלו אכן מותרים גם באינם גו"ק) - צ"ע, כמו שהקשה מחצית השקל, ראה לעיל ציון 308 בסופו וש"נ.

310) א. ההגמ"ר מדבר באיסור חזרה סמוך לחשכה (כדעה השניה להלן סכ"ב), וכותב שכך אסור לסמוך לתנור בסמוך לחשכה, וממשיך: "מיהו אם אין היד סולדת בו שאינו חם כל כך, נראה דמותר להפשיר במקום שאין היד סולדת בו. ולהשים פשטידיא על גבי התנור וכל דבר

מיהו בסעיף ה' משמע דאסור לתת לתוכו [לתוך התנור אפילו גו"ק ואין היסור"ל שם], עיין שם בהג"ה" [ראה להלן], ע"כ מהמ"א³¹³.

ז. לפי זה מקשה רבינו, שמהמ"א (הראשון) סוס"י רנט (כנ"ל אות ז) ראינו, שאסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק

קיתון של מים כנגד המדורה במקום שאין היסור"ל³¹¹].

ואפשר דאפילו אין גרוף וקטום שרו [בהמשך למה שכתב לעיל, שמותר להחזיר במקום שאין היסור"ל אפי' ע"ג תנור – מוסיף ש"אפשר" שמותר להחזיר אפי' ע"ג תנור שאינו גו"ק³¹²].

לדעת רבינו בהמשך, אכן אסור להחזיר ע"ג תנור שאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל. ואין ליישב שהמ"א ורבינו למדו – שאכן ההגמ"ר מתיר להחזיר ע"ג תנור שאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, וזה מפני שמדבר בסמוך לחשכה, אבל גם להגמ"ר זה אסור בשבת עצמה. אין לומר כן, כיון שאת עצם ההיתר להחזיר בשבת לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל, המ"א לומד (גם) מדברי ההגמ"ר בסמוך לחשכה, ראה לעיל בפנים. וגם רבינו כותב בכ"מ שלדעת ההגמ"ר אין להקל בסמוך לחשכה ביחס לשבת עצמה, ראה בכ"ז לעיל ציון 310 אות ב וש"נ.

אלא הביאור: ההגמ"ר מדבר בתנור שבימינו שפתחו מהצד (אלא שלדעתו דינו כתנור שבימיהם, ראה לעיל ציון 310 אות ג) והתיר ליתן במקום שאין היסור"ל, "על גביו", כלומר על גבי המעזיבה, ויש לומר שלדעתו המעזיבה דינה כגו"ק, ועל כן התיר.

ראה בכל זה בהרחבה להלן ציון 370 אות ב.

313 בטעם שהמ"א מאריך בדין תנור שבימיהם, י"ל שזה מפני שהמדובר בסוף דבריו – אם מותר להחזיר ע"ג תנור זה שאינו גו"ק ואם מותר להחזיר לתוכו – יש בו נפק"מ גם לענין כירה ותנורים שלנו, כמבואר בדברי רבינו להלן אות ט"א, יג. וראה להלן ציון 361.

ג. ההגמ"ר מדבר בתנור שבימינו, ולדעתו שם דינו כתנור שבימיהם שאסור להחזיר לו במקום שהיסור"ל גם בגו"ק. ואעפ"כ הוא מתיר להחזיר אפי' על גבו במקום שאין היסור"ל (ראה לשונו לעיל ציון זה אות א). ומובן שהמ"א הביא ראיה מדבריו, למדובר כאן בחזרה ע"ג תנור שבימיהם.

311 ראה במ"ש לעיל ציון 309.

312 א. דיון המ"א כאן, בדין חזרה לתנור שבימיהם שאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, הוא לדעת רבינו רק בחזרה על גבי תנור. אבל סמיכה אליו במקום שאין היסור"ל, מותרת בפשטות גם כשהתנור אינו גו"ק, ראה לעיל בפנים אות ה"ו.

ב. הנה, ההגמ"ר שהוזכר במ"א לעיל בפנים כתב (ראה לשונו לעיל ציון 310 אות א), שמותר לסמוך לתנור ולהחזיר על גביו במקום שאין היסור"ל. וראה לעיל בפנים אות ו שרבינו לומד בתחלת דברי ההגמ"ר אלו, בדין סמיכה, שהוא מתיר בסתם גם לתנור שאינו גו"ק. ולפ"ז היינו לומדים גם בהמשך דברי ההגמ"ר, בחזרה על גבו, שהוא מתיר בסתם גם בתנור שאינו גו"ק. [ראה גם להלן ציון 325 אות א].

אבל המ"א דן כאן אם מותר להחזיר ע"ג התנור שאינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, ולא הוכיח מההגמ"ר. יתירה מכך,

את הקדירה מהאש משחשכה ובא להחזירה, והמתירים סוברים שבמקרה זה אין איסור חזרה לתוכה. שמדמים זאת להיתר הר"נ שבנטל את הקדירה משחשכה יכול להחזירה בלא תנאי חזרה. [ואילו ה"ש מחמירין" ברמ"א סוברים, שהיתר הר"נ בנטלה משחשכה לא נאמר ביחס לאיסור תוכה] (שתי הדעות הובאו לעיל סי"ט).

והמ"א מוסיף כי הסיבה שהתירו כאן להחזיר היא שהכירה גו"ק (כיון שהם סוברים שרק איסור חזרה לתוכה הותר בנטלה משחשכה, אבל איסור חזרה לאינה גו"ק לא הותר (כמו שלא הותר בעל גבה) ולכן צריך גו"ק (ראה בזה לעיל סי"ט אית ח), ואלו דברי המתירים ברמ"א: "דמאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הבל מעט", והכירה כגרופה וקטומה, ע"כ.

ורבינו מבאר: "משמע דבלא גרוף אסור אף שאין היד סולדת בו, דבהכי מיירי רמ"א התם בהג"ה, וממילא משמע דלתוכה אף בגרוף אסור אע"פ שאין היד סולדת בו אם הסירו מבעוד יום, דאם לא כן למ"ל התירא דהר"נ, עיין שם":

המ"א למד שהמתירים ברמ"א מקילים כאן, משום שמדובר בנטלה משחשכה. ויש לבאר, מדוע הסיק כך ולא כתב

במקום שאין היסור"ל, ואילו המ"א סק"ט כתב (בסוף דבריו): "ואפשר דאפילו אין גרוף וקטום שרו" (במקום שאין היסור"ל, ואפי' ע"ג תנור שבימיהם) (כנ"ל אות ח).

ומבאר רבינו: "ובסק"ט כתב דרך 'אפשר' בעלמא, וכשכתב אחר כך 'ומיהו' כו' נסתר זה": היינו שהמ"א סק"ט כותב את ההיתר בדרך "אפשר" בלבד, ומסיים "מיהו בסעיף ה' כו', ששם נראה שאסור לתת ע"ג תנור שאינו גו"ק ואין היסור"ל שם. כדלקמן.

י. "לפי מה שכתב [המ"א] בס"ק ל"ה [על הרמ"א ס"ה], דהיתר תוכה הוא משום שהסירו משחשכה, ומה שכתב [הרמ"א שם] 'כיון שלא הטמינו בו', היינו כי היכי דלהוי כגרוף, עיין שם": הרמ"א ס"ה כתב: "ויש מתירין ליתן [בשבת] לתוך תנור שאפו בו מבעוד יום [קודם שבת ולא הטמינו בו לשבת], דמאחר שלא הטמינו בו³¹⁴ רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הבל מעט ואין לחוש לבישול³¹⁵ כו'. ויש מחמירין בזה. ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור³¹⁶ כו', ע"כ.

וצריך לבאר טעם המתירים להחזיר לתוך התנור, והרי חזרה לתוך הכירה (ותנור שלנו) אסורה בשבת (ראה לעיל סי"ח). והמ"א סק"ה מבאר, שמדובר כאן שנטל

בתנור רק הבל מעט (ראה בהמשך בפנים מהמ"א). תוספת שבת סקמ"ה. ראה בזה בהרחבה לעיל ציון 240 אות א.

314 (ביאור פרט זה, ראה לעיל

סי"ט אות ט.

314) היינו שלא הניחו בו תבשיל בכדי שדפנות ופי התנור ישמשו לו כהטמנה (ובלא כיווי הקדירה עצמה), וזה מותר, ראה לעיל סי"י אות ה"ז.

315) היינו שאין חוששים שיחתה לבשלו (שלא גרף הגחלים), כיון שנשאר

היסו"ל שם. אבל ברמ"א ס"ה מבואר שיש מתירים לתת לתוך התנור (ומדובר באין היסו"ל שם). אלא המ"א מדבר לפירושו בסקל"ה, שאפילו הם לא התירו מפני שאין היסו"ל שם (אלא רק מפני שנטלה משחשכה), וזה היה מוכח לו בדברי הרמ"א (שהצריכו גו"ק באין היסו"ל שם, והמ"א סובר שאיסור אינה גו"ק (בעל גבה) ואיסור תוכה הם שווים באין היסו"ל שם. כמבואר כל זה לעיל (אות ט)). ולכן המ"א סק"ט כותב בסתם, שברמ"א ס"ה משמע שאסור להחזיר לתוך תנור ואין היסו"ל שם (אלא א"כ נטלה משחשכה).

ולכן לשון המ"א: "מיהו" (אבל) כו', ר"ל שבכלל דין זה דאיסור תוכה באין היסו"ל שם, יש גם פירכא למ"ש קודם ש"אפשר" שמותר להחזיר ע"ג תנור שאינו גו"ק באין היסו"ל שם. כיון שהמ"א סובר שאיסור אינה גו"ק (בעל גבה) ואיסור תוכה הם שווים באין היסו"ל שם (כנ"ל), וכשם שאסור להחזיר לתוכה, כך אסור להחזיר על גבה בלא גו"ק³¹⁹.

עד כאן מהקונטרס אחרון.

בפשטות, שהתירו איסור תוכה משום שמדובר באין היסו"ל שם. שזהו המקרה המדובר כאן ברמ"א (כדמוכח מהמשך הרמ"א: "ואם החום כו' שהיד סולדת בו אסור")³¹⁷.

אלא צריך לומר שהמ"א למד כך, משום שהצריכו כאן גו"ק (כלשון הרמ"א הנ"ל: "דמאחר שלא הטמינו בו" כו') שזה מדבר כנ"ל גם באין היסו"ל שם. והמ"א סובר שאיסור אינה גו"ק (בעל גבה) ואיסור תוכה הם שווים באין היסו"ל שם, וכשם שיש איסור אינה גו"ק, כך יש איסור תוכה בכירה ותנור גו"ק ואין היסו"ל שם כשנטלה מבעו"י, ומשום זה הוצרכו להיתר הר"נ דנטלו משחשכה³¹⁸.

יא. "וזהו שכתב המ"א בסוף סק"ט "ומיהו לתוכה" כו', ודו"ק": חוזר לדבריו לעיל (אות ט), שכוונת המ"א בסוף סק"ט (בדבריו "מיהו בסעיף ה' משמע דאסור לתת לתוכו" וכו'), לדייק מדברי הרמ"א הללו ס"ה שאסור להחזיר על גבי תנור שאינו גו"ק ואין היסו"ל שם.

הנה, המ"א מציין למשמעות רמ"א ס"ה שאסור להחזיר לתוך התנור שאין

היסו"ל שם, ולדעתם אין בהכרח דין שווה לצורך בגו"ק ולאיסור תוכה במקום שאין היסו"ל.

א. (319) את הדין שחזרה ע"ג כירה במקום שאין היסו"ל צריכה גו"ק, אפשר ללמוד מדברי הרמ"א המפורשים (לפי המ"א סקל"ה): "דמאחר שלא הטמינו בו, רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הבל מעט" (ראה לעיל בפנים אות י). אבל

(317) ראה לעיל סי"ט אות ט בדא"פ, שרבינו מסתפק שאולי הגירסא ברמ"א: "ויש מחמירים בזה שאם החום" כו', ולפ"י הרמ"א בתחלת דבריו מדבר במקרה שהיסו"ל שם וגם במקרה שאין היסו"ל שם, עיי"ש ציון 242 אות א.

(318) להלן אות יג"טו יבואר שיטת המ"א, וכן דשיטת רבינו בדא"פ שהמקילים ברמ"א מתירים איסור תוכה גם מפני שאין

זה מתאים לפסק רבינו כאן (ששייך חיתוי בחזרה במקום שאין היסור"ל - לפחות בע"ג האש, ראה בהמשך).

חזרה באין היד סולדת חמורה מדין בישול שם ה. שיטת רבינו כאן, שאסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק במקום שאין היסור"ל, וזה חמור מאיסור בישול, שנפסק בשו"ע סי' שיח סי"ד (שוע"ר סכ"ד) שמותר להניח תבשיל שיש בו משום בישול בסמיכה לאש (שאינן בזה איסור חזרה, ראה לעיל ציון 300) ואין היסור"ל שם.

ולפסק רבינו שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה' וש"נ), ההבנה בפסק דכאן היא, שגם במחזיר ע"ג כירה במקום שאין היסור"ל חוששים שירצה להגדיל את האש ויחתה (שהחשש שיחתה בחזרה מפני שהתבשיל הצטנן (ראה לעיל שם אות ו'), ישנו גם כשמחזיר במקום שאין היסור"ל, ראה מקור לזה להלן ציון 325 אות זח בדעת הרא"ש. או שהחשש שמעשה החזרה יביא שיחתה בשעת החזרה בשבת (ראה לעיל שם אות ח), הוא גם במחזיר במקום שאין היסור"ל, ראה בהרחבה להלן בפנים אות יד-טו, ועיי"ש לענין איסור תוכה), ולכן צריך גו"ק.

אבל לאיסור בישול שישנו רק כשהתבשיל מגיע שתהיה היסור"ל בו, אין מניעה להניח במקום שאין היסור"ל (כנפסק בסי' שיח שם).

[מעין זה לעיל בפנים אות ג-ד, לענין סמיכה לתנור שבימיהם (ולכירה שאינה גו"ק לרי"ף והרמב"ם) המותרת במקום שאין היסור"ל, שאעפ"כ סמיכה זו במקום שהיסור"ל במקום עצמו, אסורה, שזה יכול להביא שיחתה. וגם אם החום במקום לא יביא (בלא החיתוי), שתהיה היסור"ל

המ"א מקצר ומרמז לדין זה, מתוך הדין ברמ"א שבאין היסור"ל שם יש איסור תוכה, כמ"ש בפנים.

וראה מחצית השקל סוסק"ט ואגלי טל מלאכת האופה סקנ"ב אות ו בסופה שלא נחתו לביאור זה ברמ"א, ולומדים שהמ"א כאן נשאר בספק בדין חזרה ע"ג (כירה ו)תנור שאינם גו"ק במקום שאין היסור"ל. ג. הרמ"א ס"ה מדבר בתנור דימינו שדינו ככירה, והמ"א סקל"ה לומד שכל שכן צריך גו"ק בתנור שבימיהם. ורבינו למד מכל זה את פסקו שבפנים, אבל מדבר בע"ג כירה (ותנור שבימינו), כי בזה נפק"מ למעשה. והרי לא הזכיר בסעיף זה את ההיתר להחזיר לתנור שבימיהם באין היסור"ל שם (אבל הזכיר זאת לעיל ס"ה אות ה). וראה ברמ"ש לעיל ציונים 167, 296.

ג. כדברי המ"א סק"ט שהובאו בקו"א דכאן, שהרמ"א ס"ה מדבר באין היסור"ל שם וסובר שגם במקרה זה שייכים איסורי חזרה - כ"ה דעת לבוש סוס"ד, תוספת שבת סקמ"ו, פמ"ג א"א סק"ט וסקל"ה ומ"ז אות יג סוד"ה ואכתי, רעק"א סק"ט (ראה להלן ציון זה אות ח בקושייתו).

אבל הפמ"ג א"א סקל"ה נשאר בצ"ע אם אכן יש לאסור חזרה במקום שאין היסור"ל. והלבוש (בהגהה סוף הסי') מקיל בזה. ולגר"א והמ"ב יש הבנה אחרת ברמ"א, דלא כהמ"א, דובר בזה לעיל סי"ט אות ט וציון 242.

ד. ראה לעיל ציון 300 אות ג, שברא"ש פ"ג סי' י נראה בפשטות, שאפי' בסמיכה למדורה שאינה גו"ק (ויתכן אפי' במושיב לכתחלה בסמיכה למדורה גו"ק) במקום שאין היסור"ל, שייך חשש חיתוי (ודוקא הריחוק מהמדורה מוריד חשש זה). וא"כ

ז. כנ"ל, בהמשך הסעיף כותב רבינו, שבהושבה במקום שאין היסור"ל: "אינו נראה כמבשל שם לכתחלה" (ולכך מותר להושיב שם לכתחלה). והנה בכ"מ מבואר שכשמניח באופן או במקום "שאינן דרך בישול בכך", יש בזה היכר שלא יחתה, ועדיין נפסק כאן שבמקום שאין היסור"ל צריך גו"ק מחשש חיתוי, כנ"ל ציון זה אות ה, יתבאר להלן ציון 325 אות יא.

חזרה לתנור שבימיהם במקום שאין היד סולדת ח. ההגמ"ר ורמ"א פוסקים, שסמיכה לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל מותרת, והביאם רבינו, ראה לעיל בפנים אות היו. וכך ההגמ"ר ורמ"א פוסקים שמותר להחזיר ע"ג תנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל, הובאו שם ריש אות ח. [וראה גם בהגמ"י שיובא להלן ציון 333 אות ב]. וכך הם פסקו לענין שהייד, ראה לעיל ס"ד אות א וס"ה אות ה ואילך.

ועדיין נפסק כאן בפנים אות ז ע"פ המ"א, שחזרה ע"ג כירה (וכל שכן תנור) שאינה גו"ק במקום שאין היסור"ל, אסורה (וכ"מ לעיל ס"ה אות ח לענין שהייד). ובקר"א שבפנים אות ייא מבאר, שכ"ה הבנת המ"א סק"ט וסקל"ה ברמ"א.

אבל הרעק"א בהגהות למ"א סקל"ה מקשה, שאם דעת הרמ"א ס"ה שאסור (להשהות ו)להחזיר ע"ג אינו גו"ק במקום שאין היסור"ל שם, כפי מ"א זה (וגם הרעק"א לומד בפשטות שהם יפסקו כך גם בשהייד מע"ש, כנ"ל ס"ה שם), א"כ צריך להיות אסור להשהות ולהחזיר (כל א' כדינו בתבשיל שיש בו האיסור) בכל אופן לתנור שבימיהם (ע"ג התנור, ובסמיכה אליו, וגם לתנור גו"ק) במקום שאין היסור"ל. שהרי לא חילקו בתנור בין גו"ק

בתבשיל שמונח שם. ובאיסור בישול אין חומרא זו, עיי"ש.

אכן במדובר כאן שמחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק (או בתוכה), ישנו חשש חיתוי ואיסור חזרה גם כשמחזיר במקום שאין היסור"ל כלל, וכנ"ל].

ועולה מכל זה, שיתכן להלכה איסור חזרה בשבת בתבשיל שיש בו משום בישול, וזה בחזרה במקום שאין היסור"ל, באופנים הנ"ל, ראה בנק' זו, להלן ציונים 418, 430 אות ד.

לסוברים שאיסור חזרה הוא משום נראה כמבשל אין חומרא זו

ו. יש לומר שאכן פסקי רבינו הנ"ל בכירה שאינה גו"ק לחומרא הם דוקא לפי שיטתו (הנ"ל) שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי, אבל לסוברים שהצורך בגו"ק הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל ס"ד אות ט), הרי כותב רבינו להלן בפנים אות יב שבמקום שאין היסור"ל, אינו נראה כמבשל (אפי' במושיב לכתחלה, שרק באופן זה במקום שהיסור"ל הוא פוסק שנראה כמבשל. וראה שם בדעת הרמ"א בזה, וצ"ע). וא"כ מצד חשש זה, במקום שאין היסור"ל אין כלל איסור חזרה. וכן כתבו מנחת כהן משמרת השבת ש"ב סופ"ז ואגלי טל מלאכת האופה סקנ"ב אות ו.

ובפשטות השיעור לענין זה הוא, שהתבשיל לא יגיע שם שתהיה היסור"ל בו (לקולא). שאם אין איסור בישול (בתבשיל שיש בו משום בישול) באופן זה (כנ"ל באות הקודמת מסי' שיח), מכל שכן שלא יהיה איסור חזרה (בתבשיל שאין בו משום בישול) מחשש נראה כמבשל באופן זה. שהרי גדר איסור נראה כמבשל הוא שחוששים שזה יביא לבישול ממש (ראה לעיל ס"ד שם). וכ"כ בקיצור באגלי טל שם.

[אבל לסוברים שחומרות חזרה לתנור הם מפני שנראה כמבשל, ראה לעיל ציון 173 אות ד, נראה שחזרה לתנור במקום שהתבשיל לא יגיע שם ליסור"ל, מותרת תמיד, ראה ציון זה לעיל אות ו, וכ"מ האג"ט שצויין שם].

ז. וקשה: משמעות הפוסקים שהיתר אין היסור"ל שם בחזרה לתנור הוא שאין היסור"ל במקום שמניח, ואף שהיסור"ל (ואולי אפי' החום רב) במקום האש, ראה לעיל ציון 294 אות ב"ג, וצ"ע בטעם ההיתר במקרה זה, הרי החום במקום האש יכול לגרום חיתוי כחומרות תנור (שלכן כאשר היסור"ל במקום שמניח אפי' בשיעור מועט חוששים לחיתוי כחומרות תנור, ראה לעיל שם).

ואולי הביאור: כאשר אין היסור"ל (כלל, ראה לעיל שם אות א) במקום שמניח בתנור, זה מראה שהחום במקום האש אינו רב מהחום בכירה, ולכן בחזרה לשם אין חשש חיתוי ואיסור כחומרות תנור (שהם מפני שהוא חם ביותר, כנ"ל בציון זה אות ח וש"נ).

[לסברא זו: באם אין היסור"ל בחלק מהתנור, מותר להשהות ולהחזיר בתנור (גו"ק) גם במקום שהיסור"ל. והפוסקים לא ציינו זאת כיון שרובם סוברים שתנורים שלנו דינם ככירה גם ביסור"ל בהם, ראה לעיל ציון 232, ואי"ז נוגע למעשה].

י. או נאמר באו"א: ההושבה בתנור במקום שאין היסור"ל, בצירוף לגו"ק, הוא מעשה שגורם שסיח דעתו מחיתוי אפי' בתנור (כמו מעשה גו"ק במושיב ע"ג כירה במקום שהיסור"ל, ראה להלן סכ"ו אות ו). או שהוא מעשה היכר שמזכיר שלא יחתה. [ע"ד ב' האופנים האחרונים, ראה להלן סכ"ו אות ר"ז, לט"מ. נפק"מ ביניהם: השהה

לאינו גו"ק ובין על גביו לסמיכה (במקום שהיסור"ל שם). וקשה כיצד הרמ"א הנ"ל התיר שהייה וחזרה לתנור שבימיהם (הגו"ק) במקום שאין היסור"ל, ע"כ.

וכ"כ האגלי טל שצויין לעיל ציון זה אות ו. ואכן האג"ט סובר שם שמותר להחזיר ע"ג כירה ואפי' תנור שאינם גו"ק במקום שאין היסור"ל, כנ"ל לעיל שם.

ושיטת הרמ"א והמ"א ורבינו (כנ"ל) שאסור להשהות ולהחזיר ע"ג אינו גו"ק במקום שאין היסור"ל, אבל יש קולא בשהייה וחזרה לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל, שנעשה דין התנור כדין הכירה, ולכן מותר להשהות ולהחזיר ע"ג תנור שבימיהם גו"ק, ובסמיכה לתנור שבימיהם גם שאינו גו"ק, במקום שאין היסור"ל.

ביאור שיטתם: החומרות באיסורי שהייה וחזרה לתנור הם מפני שהבל התנור חם ביותר גם כשהוא גו"ק, ולעולם אינו מסיח דעתו מחום התבשיל וחוששים שיחתה באש המעוטה, וכן בסמיכה חוששים שיחתה כיון שהחיתוי יועיל לחום הקדירה הסמוכה לתנור, ראה לעיל ס"ד אות ב וס"ה אות ד וציון 173 אות ג. אכן כאשר אין היסור"ל שם, אין חומרא בתנור ביחס לכירה, ואם גרף וקטם בתנור הוא מסיח דעתו מחום התבשיל ולא יחתה (כמו בגרף וקטם בכירה ומניח אפילו במקום שהיסור"ל, ראה להלן סכ"ו אות ו). ובסמיכה לתנור ואין היסור"ל שם, לא יחתה גם באינו גו"ק, כיון שהחיתוי לא יועיל כ"כ, שחום מועט לא יגיע מחוץ לתנור (כמו בסמיכה לכירה שאינה גו"ק אפילו במקום שהיסור"ל, ראה לעיל ס"ג אות ב"ד וס"ב אות ד. ולרי"ף והרמב"ם בסמיכה לכירה שאינה גו"ק עכ"פ במקום שאין היסור"ל, ראה לעיל בפנים היו וציון 302).

במקום שהיסור"ל, שמותר בגו"ק ואסור באינו גו"ק, ועיין.

ועוד צ"ע לביאור האחרון, שאולי גם באיסור תוכה היה צ"ל קולא בגו"ק ואין היסור"ל שם (כמו באיסור תנור), ולמעשה פוסקים שבחשש חיתוי של איסור תוכה אין קולא באין היסור"ל שם, ראה להלן בפנים אות יד.

חזרה למקום שהיד סולדת בכוונה ליטול את התבשיל קודם שירותח

יא. באגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ב אות ד) מדבר לנפסק בשו"ע סי' שיח סי"ד, שאסור להניח מים צוננים בסמוך למדורה במקום שהיסור"ל, בכוונה ליטלם קודם שיגיעו שתהיה היסור"ל בהם, כיון שחוששים שישכח ליטלם קודם שיתבשלו. והאג"ט דן אם מותר להחזיר תבשיל שאין בו משום בישול לאינה גו"ק בכוונה ליטלו קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו. ומבאר שאין לאסור זאת מחשש שישכח ליטול את התבשיל, כיון שאם ישכח יעבור רק באיסור חזרה דרבנן [להעיר מאג"ט שם סכ"א בסופו וסקמ"ז, וצ"ע].

וכותב שיש לאסור זאת ע"פ דברי הרשב"א (מ, ב ד"ה מביא אדם) והר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב') בשיטת רש"י (מ, ב), שמותר להניח מים צוננים בסמוך למדורה במקום שהיסור"ל ויטלם קודם שיתבשלו, וכתבו שגם לרש"י אסור להניח את המים ע"ג האש בכוונה ליטלם קודם שיתבשלו, כיון שנראה בזה **כמבשל**, ע"כ מהאג"ט. וכ"מ שפוסק (בסתם) הפמ"ג מ"ז סקט"ז (יובא להלן ציון 430 אות ב).

וקשה שדברי הרשב"א הוא חשש שמא ישכח מים **אלו ויתבשלו**, ראה לעיל ציון 258 אות ד, אבל אין ראיה לאסור מושיב ע"ג האש תבשיל שאין בו איסור בישול

מע"ש או החזיר בשבת ע"ג תנור גו"ק במקום שאין היסור"ל, ואח"כ נעשה היסור"ל שם (ע"י גוי לצורך חימום הבית או ע"י הרוח), ואפי' כבר אינו גו"ק, ונטל את הקדירה, האם מותר להחזיר לשם: אם הושבה בתנור גו"ק במקום שאין היסור"ל היא גדר היסח הדעת, יתכן שמותר להחזיר ע"ג התנור גם אם נעשה כבר היסור"ל שם והתנור אינו גו"ק, כדין קטמה והובערה מאליה, ראה להלן סכ"ו אות מב (ועכ"פ במקרה שהסיבה שלא היה היסור"ל שם זה תוצאה ממעשיו, ראה במ"ש לעיל ס"א אות ח), משא"כ אם היתר הושבה ע"ג התנור באופן הנ"ל הוא רק מפני היכר שמזכיר שלא יחתה].

ועצ"ע לביאור זה, הטעם שסמיכה לתנור במקום שאין היסור"ל מותרת גם לתנור שאינו גו"ק. (ומהמבואר לעיל ס"ג אות ב"ד וס"כ אות ד ולהלן סכ"ו אות מא וציון 663 אות ג נראה שעצם הסמיכה אינה מעשה היכר גם כשאין היסור"ל שם, עי"ש). ואולי הביאור, שאין מחדשים חילוק בסמיכה במקום שאין היסור"ל, ולכן מתירים סמיכה לתנור במקום שאין היסור"ל גם באינו גו"ק.

אבל עצ"ע לפי השיטה דלעיל ס"כ אות יב שסמיכה דחזרה לכירה שאינה גו"ק אסורה, ורבינו כתב לעיל בפנים אות היו שגם לדעתם סמיכה לכירה ותנור במקום שאין היסור"ל מותרת, ואפי' לתנור שאינו גו"ק. והנה הטעם שסמיכה לכירה שאינה גו"ק מותרת התבאר לעיל ציון 302 אות ב, אבל בתנור אין את הטעם המובא שם (כיון שהחיתוי מועיל לקדירה הסמוכה לתנור ולכן סמיכה לתנור במקום שהיסור"ל שם אסורה), ולכן עצ"ע הטעם שדין סמיכה לתנור שבימיהם במקום שאין היסור"ל, אינו לדעה זו כדין סמיכה לכירה

או קטומה מותר להחזיר³²¹ אם אין היד סולדת שם, אע"פ³²² שכבר סילק תבשיל זה מבעוד יום והניחו על גבי קרקע ולא

במקום שאין היד סולדת אין צריך תנאי חזרה אינו נראה כמבשל שם לכתחלה יב. "ואפילו³²⁰ על גבי הכירה הגרופה

(הובא בר"נ שם ובמ"מ פכ"ב ה"ד). ולפ"ז הרמב"ן יסבור במכל שכן שאין איסור חזרה ע"ג אש שאינה גו"ק במקום שאין היסור"ל. וראה לעיל ציון 183 וש"נ בשיטת הרמב"ן בטעם איסור חזרה.

[במאירי בסוגי' כותב בשם הרמב"ן שזה מותר רק ע"ג כירה גו"ק. וזה מתאים לפסקי רבינו בסעיף זה שהצורך בגו"ק חמור מאיסור מושיב לכתחלה לענין אין היסור"ל שם. אבל צ"ע בעצם משמעות המאירי, שאין חוששים שישכח את המים ויתבשל, אבל חוששים (לטעם) איסור חזרה].

והנה הדיון הנ"ל בחזרת תבשיל שאין בו משום בישול לאינה גו"ק בכוונה ליטלו קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו, קשור לדיון אם איסור חזרה הוא במעשה ההושבה עצמו או שהוא בשהייה שלאחמ"כ, ראה להלן סכ"ט אות ח וציון 699.

320) כלומר: קולת חזרה במקום שאין היסור"ל היא לא רק בסמיכה (כנפסק לעיל אות ה), אלא "אפילו" בלהושיב לכתחלה על גבי כירה, כפי שממשיך. [וזה חמור לעומת סמיכה, כיון שסמיכה מותרת לדעת רוב הפוסקים גם במקום שהיסור"ל, ראה לעיל ס"כ אות ב, ואילו מושיב לכתחלה ע"ג כירה במקום שהיסור"ל, אסור להלכה לכו"ע. וזה מ"ש שישנה קולא "אפילו" באיסור מושיב לכתחלה].

321) נוקט לשון "חזרה" גם במושיב לכתחלה (שבזה מדבר כאן, כפי שמבאר בהמשך), ראה במ"ש לעיל ציון 269 אות ח. 322) כלשון הבא להלן: "אע"פ ... לגמרי" - כתב בכ"מ, התבאר לעיל ציון 259, עיי"ש.

בכוונה ליטלו קודם שיתחמם, מחשש שיבוא בפעם אחרת לבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט בסופה ואות כז בסופה בהבנת חשש נראה כמבשל בחזרה ע"ג האש), וצ"ע.

אמנם לפסק רבינו דכאן שאפילו במניח במקום שאין היסור"ל יש חשש חיתוי ואיסור חזרה, מסתבר שכיו"ב בהושבה במקום שהיסור"ל בכוונה ליטול את התבשיל קודם כו' יש חשש חיתוי ואיסור חזרה.

ואפילו בסומך לתנור שבימיהם במקום שהיסור"ל, ובדעתו ליטול את התבשיל קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו, שיש לומר שלדברי רבינו לעיל קו"א סק"ד (התבאר בפנים אות ג"ד) שבסמיכה לתנור שבימיהם במקום שהיסור"ל במקום עצמו ורק שהחום שם לא יביא שהתבשיל יגיע שתהיה היסור"ל בו, יש חשש חיתוי ואיסור חזרה - מכל שכן שבסמיכה לתנור שבימיהם במקום שהיסור"ל, וכוונתו ליטול את התבשיל קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו יש חשש ואיסור הנ"ל.

[האג"ט הוצרך להסתמך על הרשב"א והר"נ בכדי לאסור, כיון שדעתו שם סק"ז שמותר לעולם להחזיר באיסור חזרה במקום שהחום שם לא יביא שהתבשיל יגיע שתהיה היסור"ל בו, ראה לעיל בציון זה אות ו. ולכן הפסק שאסור להחזיר באיסור חזרה במקום שהיסור"ל במקום עצמו ובדעתו ליטול את התבשיל קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו, הוא פסק מחודש. והוצרך ללמוד זאת מהרשב"א והר"נ].

ולעיר עוד שדעת חי' הרמב"ן בסוגי', שמותר להניח את המים אפי' ע"ג האש ויטלם קודם שיגיעו שתהיה היסור"ל בהם

וכותב בטעם הדבר, לשיטתו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות כו וציון 137 אות א ושי"א), ומבאר כאן: "שכשאינן שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו נראה כמבשל שם לכתחלה", וע"כ מותר להושיב שם לכתחלה. וכמדומה שהוא חידוש דין של רבינו³²³.

היה בדעתו להחזירו כלל³²³ ואפילו פינהו לקדרה אחרת, ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי ואפילו יש בו מרק³²⁴, לפי שכשאינן שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו נראה כמבשל שם לכתחלה": מבאר שמותר להושיב לכתחלה במקום שאין היסור^ל, ואין צריכים לתנאי חזרה שהובאו לעיל (סי"ד וסי"ח).

כמו שנתבאר למעלה" [כאן].

אבל במדובר כאן יש חידוש, שמניחו ע"ג האש.

וגם יש לעיין אם במדובר כאן, מספיק שיעור מקום שאין היסור^ל המוזכר בסי' שיח שם, כיון שכאן מדובר להוריד גם איסור מושיב לכתחלה (ולא רק איסור בישול), ראה בכ"ז להלן ציון 325 אות ה (אבל במדובר בסי' שיח, בלאו הכי אין חשש מושיב לכתחלה, ראה להלן שם אות ט).

325 א. ההגמ"ר (פ, א) מדבר באיסור חזרה סמוך לחשכה (כדעה השניה להלן סכ"ב), וכותב שאסור לסמוך לתנור בסמוך לחשכה (לדעתו, שתנור שלנו דינו כתנור שבימיהם שאסור לסמוך אליו (ראה לעיל סט"ו אות ב)).

וממשיך: "מיהו אם אין היד סולדת בו שאינו חם כל כך, נראה דמותר להפשיר במקום שאין היד סולדת בו. ולהשים פשטידא על גבי התנור וכל דבר מותר, כיון שאין היד סולדת שם". הדין הראשון מדבר בפשטות בסמיכה, והדין השני מדבר בחזרה על גבי התנור.

והנה, בדין הראשון כתב שנותן את התבשיל "להפשיר", ולמדנו שנותן תבשיל קר. ואילו בדין השני לא הזכיר זאת במפורש.

323 במ"ש "ולא היה בדעתו להחזירו כלל": אולי הכוונה שאין לפסוק שהיתר החזרה כשסילק התבשיל מבעו"י והניחו ע"ג קרקע הוא רק אם כשנטלו היה בדעתו להחזירו למקום שהיסור^ל שם (ואח"כ נמלך להחזירו למקום שאין היסור^ל שם, והרי מבואר לעיל סי"ד אות כג ואילך לדעת רבינו, שהתנאי של דעתו להחזירה נדרש בזמן שנטלה בידו). ואפילו אין לפסוק שמותר כאן להחזיר, רק אם כשנטלו היה בדעתו להחזירו עכ"פ למקום (זה) שאין היסור^ל שם. אלא באמת מותר כאן להחזיר גם אם כשנטלו - "לא היה בדעתו להחזירו כלל". וראה ע"ד זה לעיל ציון 261 אות א ושי"ג.

[כוונת רבינו בכל זה (רק) להדגשת ההיתר להושיב לכתחלה במקום שאין היסור^ל או לשלול טעות של מי שיחלק בזה, ראה ע"ז לעיל ציון 259 ושי"ג].

324 בתבשיל צונן ולח יש בא"ב (ראה לעיל סי"ט אות א ושי"ג), אך מותר להניח תבשיל שיש בו משום בישול במקום שהתבשיל לא יוכל להגיע שתהיה היסור^ל בו, ראה שו"ע סי' שיח סי"ד (שוע"ר סכ"ד) בסמיכה כנגד המדורה. ולהלן סכ"ז אות ב: "אבל אם אין היד סולדת שם אצל התנור, אע"פ שנצטנן התבשיל לגמרי, מותר לסמוך בכל ענין

תבשיל יבש שמבושל כ"צ והצטנן לגמרי ואין בו איסור בא"ב, שהוא כמניח בשבת לכתחלה (הובא לעיל סי"ח אות ב, סי"ט ציונים 222, 235).

ג. בדברי רבינו באיסור נראה כמבשל לכתחלה, שכשאינו "נראה" כן זה מותר, ראה לעיל ציון 258 אות ג וש"נ.
ד. רבינו מדבר בפנים בדין מושיב לכתחלה ע"ג כירה, שבזה יש נפק"מ למעשה (ראה לעיל ציון 319 אות ב). אכן בפשטות, היתר זה ישנו לדעתו גם ע"ג תנור שבימיהם (גו"ק, כמבואר לעיל בפנים אות ז ואילך, שאסור להחזיר ע"ג כירה ותנור שאינם גו"ק גם במקום שאין היסור"ל).

[והרי פוסקים בחזרה במקום שאין היסור"ל ולענין חשש חיתוי (שישנו באופנים מסוימים גם במקום שאין היסור"ל), שדין התנור שבימיהם נעשה כדין הכירה להיתר, ראה לעיל ציון 319 אות ח, ולכן יש לומר במכל שכן שכ"ה לענין חשש נראה כמבשל (שלא מצאנו שחוששים לו באין היסור"ל שם)].

ובפרט לפמ"ש לעיל ציון זה אות א, שיתכן שמקור דברי רבינו כאן מהגמ"ר, וההגמ"ר מדבר בדין תנור שבימיהם (כמבואר שם).

ומכל שכן שזה מותר בסמיכה לתנור שבימיהם (ושם מותר גם לתנור שאינו גו"ק), ראה במ"ש בזה: לעיל ציון זה אות א, ציון 298 אות ב.

ולפי כל זה י"ל, שאף אם נאמר שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב למדורה גו"ק במקום שהיסור"ל, ראה לעיל ציון 268 אות ג"ד, אכן זה מותר במקום שאין היסור"ל (זה שייך בגחלים עוממות, ואז האש כגו"ק, כנפסק לעיל סי"ט אות ח).

ויש לעיין שהרמ"א ס"ה כתב: "יש מתירים ליתן לתוך תנור כו', ובלבד שלא נצטנן [התבשיל] לגמרי", וכתב המ"א סקל"ו בהבנת הרמ"א, שאסור ליתן גם

ואפשר לחלק בין שני הדינים ולומר, שכפי שסמיכה הותרה גם לתנור שאינו גו"ק (ראה לעיל בפנים אות ו), כיו"ב אין בה איסור להושיב לכתחלה. [ובפרט למשמעות רבינו לעיל ס"כ אות ז ואילך (גם ע"פ ההגמ"ר) ובציון 279 אות ה שבסמיכה לכירה לעולם אין איסור מושיב לכתחלה]. אבל בחזרה על גבי התנור, שהותרה בהגמ"ר שם - להבנת רבינו - רק מפני שהתנור כגו"ק (ראה לעיל ציון 312 אות ב, ולהלן ציון 370 אות ב), כיו"ב יש בה איסור להושיב לכתחלה.

ואולי אעפ"כ רבינו למד שההגמ"ר מתיר בסתם גם בדין השני לתת תבשיל קר, וזהו מקור דברי רבינו כאן (ההגמ"ר מדבר בסמוך לחשכה, אבל אין מחלקים בין חזרה בסמוך לחשכה לבין חזרה בשבת עצמה, ראה לעיל ציון 310 אות ב).

ועצ"ע שדברי ההגמ"ר הנ"ל הם ממהר"ם, ואילו במהר"ם שבהגמ"י שיובא להלן ציון 333 אות ב נראה שאוסר להושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל, עיי"ש.

וראה גם במהר"ם דלהלן ציון 653 אות ג. וראה מנחת כהן ואגלי טל שצויינו לעיל ציון 319 אות ו שכתבו שבמקום שאין היסור"ל שם אינו נראה כמבשל.

ב. לפסק רבינו כאן, צריכים לומר שגם בכירה גרופה (שגרף כל הגחלים לחוץ, לעיל ס"א) שייך שיהיה היסור"ל על גבה (שחום הכירה נשאר לזמן מסוים גם בלא הגחלים), ולכן אסור מושיב לכתחלה (ואי"ז רק בתנור שהבלו חם, ראה לעיל ס"ה).

ציון 279 אות ה).

[ואין ראיה מפסקי האג"מ (במצויין לעיל ציון זה אות ד בסופה), שמתיר כשהחום במקום לא יביא שהיד תהיה סולדת בתבשיל, כיון שהוא מקיל כיו"ב בכל איסור חזרה לאינה גו"ק (ראה לעיל ציון 295 אות ד). אבל רבינו מתיר חזרה לאינה גו"ק באין היסור"ל שם רק בסמיכה (כמבואר בפנים הסעיף לעיל), וגם בזה הוא מחמיר כנ"ל בשיעור].

והנה, לשון רבינו כאן בפנים הסעיף בסתם: "ואפילו על גבי הכירה הגרופה או קטומה מותר להחזיר אם אין היד סולדת שם, אע"פ כו' והניחו על גבי קרקע כו', לפי שכשאין שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו נראה כמבשל שם לכתחלה", וזה מראה קצת שהכל תלוי אם אין היסור"ל במקום עצמו שמחזיר לשם. וע"ד לשון רבינו בכ"מ לענין פרטי איסור חזרה שהם מחשש חיתוי, צויינו לעיל ציון 295 אות א. אכן לאידך קשה לומר, שהמושיב במקום שהחום לא יביא שהיד תהיה סולדת בתבשיל שמונח שם, הוא נראה כמבשל לכתחלה. במילים אחרות: כשמושיב (במקום שאין איסור חזרה) תבשיל שיש בו משום בישול במקום שהיסור"ל במקום עצמו (ולא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל), הוא אינו מבשל וזה מותר, כדברי רבינו בקו"א הנ"ל ע"פ הב"י (והשו"ע) סי' שיח סי"ד והמ"א סוסי רנט. וקשה לומר שאיסור מושיב לכתחלה שהוא בכדי שלא יהיה "נראה כמבשל לכתחלה" (היינו שלא יבוא מזה לבישול ממש, ראה לעיל סי"ד אות כז), יהיה חמור בפרט זה מבישול ממש. וראה לעיל סי"ד אות כח מהמהדר"ב להל' הטמנה, ציון 295 אות ג מהאגלי טל, להלן ציונים 595, 688 אות ג.

שלא מסתבר שסמיכה בקירוב למדורה, תהיה חמורה מסמיכה לתנור שבימיהם או מחזרה על גבו.

[שסמיכה (בתנאי חזרה) בקירוב למדורה במקום שהיסור"ל, מותרת בפשטות במדורה גו"ק (ראה סי' שיח סוסכ"ד), ואילו סמיכה לתנור שבימיהם וחזרה על גבו במקום שהיסור"ל, אסורות גם בתנור גו"ק (ראה לעיל סט"ו אות א"ב וש"נ)].

ולענין הושבה לכתחלה ע"ג הבלעך במקום שאין היסור"ל: באגרות משה או"ח ח"ד סי' עד (בישול אות לב) מתיר זאת. וא"כ מ"ש במקו"א (שם אות מב) בסתם שלעולם אסור להושיב לכתחלה ע"ג הבלעך, כפה"נ מדבר ביסור"ל שם. וראה גם באג"מ או"ח ח"א סי' צד.

שיעור אין היד סולדת שם לענין זה ה. לעיל בקו"א סק"ד (התבאר בפנים אות ג"ד), רבינו כתב ביחס להיתר סמיכה במקום שאין היסור"ל (לסוברים שסמיכה אסורה במקום שהיסור"ל), שכיון שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי, לכך שיעור מקום שאין היסור"ל לענין זה הוא, כל שאין היסור"ל במקום עצמו שמניח שם. שאם היסור"ל במקום עצמו, זה יכול להביא שיחתה, אף שהחום שם לא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל שמונח שם.

ויש לעיין במדובר כאן, בהיתר להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק במקום שאין היסור"ל: אם השיעור הוא לחומרא כמו באיסור סמיכה או שכל שהחום לא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל שמונח שם, אינו נראה כמבשל, ואין איסור להושיב לכתחלה במקום זה (במדובר בקו"א הנ"ל בסמיכה לא מדובר בהיתר מושיב לכתחלה, שזה מותר בסמיכה לכירה גו"ק גם במקום שהיסור"ל, לכו"ע, ראה לעיל

במקום לא יביא שתבשיל צונן יגיע ליסור"ל בו, הר"ז מניח במקום שאין היסור"ל, ומותר. כמ"ש רבינו בהר"א לעיל בקו"א סק"ד (התבאר בפנים אות ב) ש"אפשר" שכך הדין באיסור חזרה (דרבנן), עיי"ש. דין אין היד סולדת לסוברים שמושיב לכתחילה מחשש חיתוי

ז. הרא"ש פ"ג סי' י דן בטעם שמותר להניח מים צוננים כנגד המדורה ואין בזה איסור חזרה. ורבינו לומד להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בסכ"ג אות כה), שהרא"ש דן בטעם שמותר להניחם אפילו כנגד המדורה הגו"ק, וקשה לרא"ש שהרי מושיבם לכתחלה. והרא"ש מסיק (לפי ההבנה הנ"ל), שההיתר הוא דוקא מפני שמדובר בסמיכה, אבל על גבה זהו מושיב לכתחלה.

[יתירה מכך, רבינו לומד בדא"פ בקו"א הנ"ל, שלרא"ש ההיתר להושיב לכתחלה בסמיכה הוא רק בריחוק מהאש ולא בקירוב אליה, עיי"ש].

וראה לעיל ציון 300 אות ג שנראה (בפשטות) שהרא"ש מדבר גם במקרה שמניח את המים במקום שאין היסור"ל, עיי"ש. והנה, לפי כל זה יוצא, שהרא"ש סובר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג אש גו"ק במקום שאין היסור"ל. וזה לכאור' שלא כדברי רבינו כאן שמתיר זאת, וצ"ע.

[הרא"ש הנ"ל מדבר בפשטות בשיעור קל של מקום שאין היסור"ל, שהתבשיל לא יגיע במקום זה שתהיה היסור"ל בו (אבל יתכן שהיסור"ל במקום עצמו שמניח שם), ראה בזה לעיל שם. והיה אפ"ל שבמקרה זה גם רבינו יאסור, והתיר רק במקום שאין היסור"ל אפילו במקום עצמו. אמנם לעיל ציון זה אות ה נכתב, שנראה שגם בשיעור זה מותר לדעת רבינו להושיב לכתחלה

[וראה לעיל ציון 87 אות ה בדין מושיב לכתחלה במקום שהיסור"ל, בכוונה ליטול את התבשיל קודם שיגיע שתהיה היסור"ל בו, לפי צד זה].

ויש לומר בדא"פ שאכן באיסור מושיב לכתחלה השיעור הוא, כל שהחום יביא ליסור"ל בתבשיל. ועדיין רבינו מתיר כאן דוקא באופן שאין היסור"ל במקום עצמו שמניח שם (כנ"ל), מפני שרבינו מדבר כאן גם בתבשיל צונן "שיש בו מרק", היינו בתבשיל שיש בו בא"ב (ראה לעיל ציון 324). ויש לדייק בדברי רבינו בסי' שיח סי' ד"טו שאסור להניח תבשיל שיש בו בישול מעל האש במקום שהיסור"ל במקום עצמו (ואף שהחום שם לא יביא שהתבשיל יגיע שתהיה היסור"ל בו. דלא כמשמעות הט"ז שם סקי"א). וגם כשהאש כגו"ק ואינו מושיב לכתחלה, עיי"ש ואכ"מ. וראה גם להלן ציונים 595 אות ב, 598 אות א. ואי"ז דומה למדובר בב"י ושוע"ע ומ"א הנ"ל, שמדברים בסמיכה לאש.

ז. ויש לעיין במ"ש ששיעור אין היסור"ל שם באיסור מושיב לכתחלה, הוא (לקולא) כל שהחום שם לא יביא שהתבשיל יגיע ליסור"ל: מה הדין במושיב לכתחלה תבשיל חם, אם השיעור הוא (לחומרא) שמותר רק אם החום לא יביא אפילו תבשיל זה ליסור"ל, וכמו באיסור בישול (ראה לעיל ציון 289 אות ב וש"נ). והרי נכתב לעיל שהטעם שמקילים בשיעור היסור"ל שם באיסור מושיב לכתחלה, ביחס לשיעור באיסור חזרה בסמיכה לאינה גו"ק, זה מפני שאיסור מושיב לכתחלה דומה לאיסור בישול.

או שנאמר שגם במושיב לכתחלה תבשיל חם, משערים (לקולא) שאם החום

במקום שהיסור"ל), הוא גדול וחמור יותר מזה שישנו במחזיר בתנאי חזרה ע"ג האש שאינה גו"ק, ולכן גו"ק אינן מועילות לחשש חיתוי במושיב לכתחלה (סברא זו ישנה באם החשש חיתוי בשני המקרים הוא מטעם דומה).

ורק לסברת רבינו שאיסור מושיב לכתחלה אינו מאותו טעם של הצורך בגו"ק, אין צורך לומר שכל שכן שיש איסור מושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל, כפי שאכן רבינו פוסק כאן. ראה בכל זה בביאור לעיל ציון 137 אות ג.

ונמצא שלהבנת רבינו שהמ"א סובר שאסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק במקום שאין היסור"ל (ראה לעיל בפנים אות ז"יא), וכן שהמ"א סובר שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה להלן בקו"א סק"ח, יתבאר בסכ"ג אות כו), מוכרח שהמ"א יסבור שישנו איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה במקום שאין היסור"ל (במכל שכן מהצורך בגו"ק).

אמנם בהכרעת רבינו (כהר"ג) שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, הוא קבע קולא למעשה כנגד המ"א (ראה בהרחבה לעיל ציון 137 וש"נ). וראה עד"ז לעיל ציון 268 אות ג"ד.

ויש להעיר, שרבינו בקו"א שם כותב ש(רק) "משמע קצת" ברא"ש, שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (היינו שאפשר לפרש ברא"ש באו"א, עיי"ש ציון 436 אות ה). ואילו הפסק לקולא דכאן, ישנו בעיקר אם מכריעים שהרא"ש סובר שם שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (אבל אם נאמר שהרא"ש סובר שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, יהיה לכאן ראייה מהרא"ש שגם במקום שאין היסור"ל הוא

גם אין לתרץ ע"פ מ"ש לעיל ציון זה שם, שגם לדעת רבינו אין להניח תבשיל שיש בו משום בישול ע"ג האש, במקום שהיסור"ל במקום עצמו (ואף שהחום שם לא יביא שהתבשיל יגיע שתהיה היסור"ל בו), ונאמר שלכך הרא"ש לומד שהתירו להניח את המים רק בסמיכה ולא על גבי האש, משום חומרא באיסור בישול. אין לומר כן, כיון שמשמעות הרא"ש שמדבר שם (גם) באיסור מושיב לכתחלה, עיי"ש (שהביא מאיסור חזרה, וכך למד רבינו ברא"ש, להלן בקו"א סק"ח, כנ"ל). ואכן הרא"ש מדבר שם בכל דבריו גם בתבשיל שאין בו משום בישול, עיי"ש].

ח. ויש ליישב ע"פ הבנת רבינו בדא"פ בקו"א שם, שהרא"ש הנ"ל סובר שאיסור מושיב לכתחלה ע"ג אש גו"ק הוא מחשש חיתוי, ונאמר שהרא"ש סובר חשש ואיסור זה גם במקום שאין היסור"ל (כפי שיש צורך בגו"ק מחשש חיתוי, גם במקום שאין היסור"ל, כנ"ל בפנים אות ז ואילך, וראה גם להלן בפנים אות יד"טו).

אבל רבינו מדבר דוקא לשיטתו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ומפני זה הוא פוסק כאן שאין איסור זה במקום שאין היסור"ל. כפי שמבאר בפנים: "שכשאין שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו נראה כמבשל שם לכתחלה".

[יתירה מכך: לסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, צריכים לומר שאיסור זה ישנו אפי' במקום שאין היסור"ל. מכל שכן מכך שיש צורך בגו"ק (גם במחזיר בתנאי חזרה) אפי' באין היסור"ל שם.

שהרי החשש חיתוי שישנו לדעה זו מושיב לכתחלה ע"ג האש גו"ק (עכ"פ

בשו"ע סי' שיח שם שכשסומך למדורה במקום שאין היסור"ל - הוא מרחיק מהאש. ובמקרה זה אין איסור להושיב לכתחלה גם בסומך במקום שהיסור"ל. כנפסק בשו"ע סי' שיח סט"ו ומ"א סקל"ח (שוע"ר סכ"ד) שמותר להניח דבר יבש וצונן (שאינו בו משום בישול) בריחוק מהמדורה במקום שהיסור"ל.

י. לשיטת הרמ"א דלעיל ס"כ אות יא, שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה (במקום שהיסור"ל), נמצא שהיתר רבינו דכאן שמותר להושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל, הוא חידוש גם בסמיכה לכירה, ולא רק במדובר בפנים הסעיף, בחזרה ע"ג כירה. אלא שיש לעיין ברעת הרמ"א בדין הושבה לכתחלה במקום שאין היסור"ל, ראה להלן בפנים וציון 327 אות ב.

אם גזר מקום שאין היד סולדת הוא שאין דרך בישול בכך

יא. רבינו כותב כאן: "שכשאינו שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו נראה כמבשל שם לכתחלה", והנה במקרים אחרים מבאר רבינו שהטעם שאינו נראה כמבשל לכתחלה הוא מפני "שאינו דרך בישול בכך" (ראה לעיל ס"כ אות ז, ולהלן סכ"ו אות יט, לו), אבל כאן רבינו אינו מזכיר זאת.

אולי נאמר, בהקדים שבכ"מ מבואר שכשמניח באופן או במקום "שאינו דרך בישול בכך", יש בזה היכר שלא יחתה (מ"א סקל"ג, ראה להלן סכ"ו אות יג. קו"א סקי"א, יתבאר בסכ"ט אות יז). והנה לעיל בפנים אות ז ואילך נפסק שע"ג כירה במקום שאין היסור"ל צריך גוף מחשש חיתוי (עיי"ש ציון 319 אות ה). וצריכים לומר שבחזרה ע"ג כירה במקום שאין

נראה כמבשל לכתחלה, דלא כפסק רבינו כאן, כנ"ל).

[בסברות המדוברות באותיות האחרונות בדין מושיב לכתחלה ע"ג כירה במקום שאין היסור"ל, יש השלכות לדין אם מותר ליטול קדירה שמונחת שם ולהניחה בתנאי חזרה במקום שהיסור"ל, ראה לעיל סי"ד אות יז].

דין אין היד סולדת בסמיכה למדורה

ב. בשו"ע סי' שיח סי"ד (שוע"ר סכ"ד) נפסק (ע"פ הגמ' מ, ב), שמותר להניח מים צוננים כנגד המדורה במקום שלא יגיעו שתהיה היסור"ל בהם (ואין חשש בישול), ע"כ. ויש לעיין בטעם שאין בזה איסור מושיב לכתחלה (שמושיב מים שלא היו מקודם על האש, ועוד שהם צוננים. ראה לעיל סי"ד וסי"ח). והאם זה מפני שאין איסור להושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל, כדברי רבינו כאן. ולפי המבואר לעיל ציון זה אות ד, שהיתר רבינו דכאן ישנו בודאי בסמיכה למדורה. [וכל זה לפי הצד שבציון זה לעיל אות ה, ששיעור מקום שאין היסור"ל גם לאיסור מושיב לכתחלה הוא, כל שהתבשיל המונח שם לא יגיע שתהיה היסור"ל בו, וגם אם היסור"ל במקום עצמו שמניח שם - שבמקרה זה מדובר בסי' שיח שם, עיי"ש]. אכן אפשר לפרש את ההיתר דשם גם באופנים אחרים:

(א) לדברי רבינו לעיל סי"ד ציון 131 וס"כ אות ז, בסמיכה אין איסור להושיב לכתחלה גם במקום שהיסור"ל, ויתכן שכ"ה גם בסמיכה בקירוב לאש, עיי"ש ציון 268 אות ג.

(ב) גם אם נאמר שרבינו ילמד שבסמיכה בקירוב לאש במקום שהיסור"ל, יש איסור להושיב לכתחלה. הרי הלשון

אבל אי"ז מבאר, שהרי המתירים הנ"ל ברמ"א, מתירים להחזיר לתוך התנור (כשהתבשיל לא הצטנן לגמרי), ולא חששו לאיסור חזרה לתוכה (המדובר לעיל סט"ז). והמ"א סקל"ה מבאר, שמדברים בנטל את הקדירה מע"ג האש משחשכה, וסוברים שבמקרה זה אין איסור תוכה, ע"כ (הובא לעיל אות ט ושי"ג). היינו שלדעה זו אין איסור תוכה במקרה המדובר.

וצ"ל שרבינו חולק על הרמ"א, וסובר שבמקום שאין היסור"ל לעולם אינו נראה כמבשל לכתחלה, ולכן אין לאסור במקום זה כל אופן של מושיב לכתחלה³²⁷.

והנה הרמ"א מדבר במקרה שאין היסור"ל בתנור (וכ"כ רבינו לעיל קו"א סק"ה בהבנת הרמ"א (התבאר לעיל אות ט)), ועדיין הוא אוסר להושיב שם לכתחלה תבשיל שהצטנן לגמרי (כביאור המ"א)³²⁶. ואילו רבינו מתיר כאן להושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל, וכותב שבכלל זה "אפילו הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי".

אולי נבאר שהרמ"א מחמיר כיון שמדבר בחזרה לתוך התנור, ו"לענין להחזיר לתוך הכירה או לתוך התנור אפילו שלנו, אין חילוק בין היד סולדת בו לאין היד סולדת בו" (לשון רבינו להלן אות יג). ורבינו מקיל דוקא במחזיר על גבי הכירה.

המ"א שהרמ"א מדבר באיסור מושיב לכתחלה ולא באיסור בא"ב בדבר לח שהצטנן לגמרי הוא, מפני שהרמ"א מדבר במקרה שאין היסור"ל בתנור ואין איסור בישול.

327 א. ההערה מהרמ"א היא בעיקר באם נלמד שלרמ"א איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש שנראה כמבשל לכתחלה, ורבינו כותב בפנים שאין חשש ואיסור זה במקום שאין היסור"ל. אבל לסוברים (ובכללם המ"א) שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, נראה שאכן ישנו איסור זה ע"ג כירה גם במקום שאין היסור"ל, ראה לעיל ציון 325 אות ח. וראה בשיטת הרמ"א בטעמי איסור חזרה, לעיל ציון 276 אות ו ושי"ג.

ב. משמעות הרמ"א שהובא בפנים, (שלא הזכירם), ובפשטות זה מפני שמדבר בנטל את הקדירה משחשכה (כמובא בפנים), וע"פ הקולא (ראה במ"א שהובא

היסור"ל לא ניכר ש"אין דרך בישול בכך". אמנם לפי"ז צריך באמת להבין, מאי טעמא שאינו נראה כמבשל שם לכתחלה (כדברי רבינו כאן). אם אין ניכר שאין דרך בישול בכך.

אלא צ"ל שאכן בחזרה במקום שאין היסור"ל ניכר שאין דרך בישול במקום זה (ורבינו רק מקצר), ואעפ"כ זה אינו היכר לחשש חיתוי (באם היסור"ל במקום הגחלים ואינם כגו"ק, ראה לעיל ציון 303). אולי ע"פ ההלכה דלהלן סכ"ו אות לז ואילך (ע"פ הרמ"א והמ"א) שאסור להחזיר ע"ג המעזיבה לעצמה העשויה מכבר, ורק דבר נוסף על הכירה והתנור העשויים מכבר מועיל לחשש חיתוי (או שינוי בגחלים כגו"ק). והכוונה שם שגם אין מועיל הושבה באופן או במקום "שאיין דרך בישול בכך" לעצמה, עיי"ש ציון 663 אות ה.

326 וראה מחצית השקל ואגלי טל מלאכת האופה סק"נ אות ב, שהכרח

המגן אברהם אוסר זאת ואילו רבינו נשאר
בספק

ובשוה"ג מציין למ"א, שהמ"א סק"ט
בסופו כתב: "מיהו בסעיף ה' משמע
דאסור לתת לתוכו נגם כשהתנור גוי"ק ואין
היסו"ל שם], עיין שם בהג"ה". ורבינו
ביאר לעיל קו"א סק"ה שכוונת המ"א
לדבריו בסק"ה, שהמתירים ברמ"א ס"ה
התירו איסור תוכה מפני שנטלה
משחשכה, ולא מפני שאין היסו"ל בתוך
התנור (התבאר כ"ז לעיל אות י"א)³³⁰.

והנה רבינו כותב דין זה בסוגריים
(כאן, ולעיל ס"ה). נראה שמרמוז לספק

משחשכה (מלבד הצורך שהתבשיל לא
הצטנן לגמרי, שזה לא מתבטל כשנטלה
משחשכה, כנ"ל). אבל רבינו מדבר שם
בעיקר במחזור במקום שהיסו"ל, עיי"ש
ציון 216 אות א ובפנים אות ט.

328) שדינו ככירה לקולא, ראה לעיל
ציון 232. אבל גם בו יש איסור תוכה, ראה
לעיל סט"ז אות ח.

329) בנטלה משחשכה יש מתירים
להחזיר לתוכה, ראה לעיל סי"ט.
ומשמעות רבינו שהיתר זה ישנו גם במקום
שהיסו"ל, ראה שם ציון 216 אות א.

ורבינו מסיים בסי"ט ש"כל אדם יש לו
להחמיר לעצמו ולא להחזיר לתוך הכירה
והתנור אף שנטלה משם לאחר שחשכה".
וסתימת דבריו כאן ("אבל לענין להחזיר
לתוך כו', אין חילוק בין היד סולדת בו
לאין היד סולדת בו") שגם החומרא הנ"ל
ישנה באין היסו"ל שם.

330) המ"א סק"ט מדבר בתנור
שבימיהם, אבל הרמ"א ס"ה מדבר בתנור
שבימינו שדינו ככירה, וזה מקור דברי
רבינו כאן. ועוד, שבחזרה במקום שאין

חזרה לתוך הכירה והתנור ואין היד סולדת
יג. ("אבל לענין להחזיר לתוך הכירה או
לתוך התנור אפילו שלנו³²⁸, אין
חילוק בין היד סולדת בו לאין היד סולדת
בו):" וכן כתב לעיל סוס"ה: ("אבל בתוך
התנור [שבימיהם] ממש או בתוך הכירה,
אסור ליתן שם בשבת אפילו תבשיל
שבישל כל צרכו אע"פ שהן גרופים
וקטומים וגם אין היד סולדת בהן כלל)."

למדנו שאיסור חזרה לתוכה (המבואר
לעיל סט"ז) ישנו גם באין היסו"ל שם, ואסור
להחזיר לתוך הכירה והתנור, גם שהם
גוי"ק ואין היסו"ל שם³²⁹.

בפנים) שבמקרה זה אין איסור מושיב
לכתחלה [אכן הרמ"א כותב בשיטתם
שאסור ליתן תבשיל שהצטנן לגמרי,
והמ"א סק"ו מבאר שבכך הוא מושיב
לכתחלה (כנ"ל בפנים). היינו שהושבת
תבשיל שהצטנן לגמרי חמורה משאר
תנאי חזרה, ואין בה היתר בנטלה
משחשכה, ראה לעיל ציון 235].

או נאמר שלכתחלה אין צריך שם שאר
תנאי חזרה, מפני שמותר להושיב
לכתחלה כשמחזיר במקום שאין היסו"ל,
כדברי רבינו כאן ("אע"פ שכבר סילק
תבשיל זה מבעוד יום"). [ועדיין מאיזה
טעם, נצרך ברמ"א התנאי שהתבשיל לא
הצטנן לגמרי]. ולהבנה זו, המבואר במ"א
שדעה זו מתירה דוקא כשנטלה משחשכה,
זה רק ביחס לאיסור תוכה, ולא ביחס
לתנאי חזרה. ודלא כמ"ש תהל"ד סוסק"ד,
שנשאר בצע"ג על רבינו, עיי"ש.

וראה לעיל סי"ט אות ב קטע "לפי שיש"
ואילך, שמהלך דברי רבינו הוא, שהטעם
שלדעה זו מותר להושיב בתנור בלא תנאי
חזרה הוא, דוקא מפני שנטל את הקדירה

שטעם המתירים ברמ"א הוא רק משום שאין איסור תוכה בנטלה משחשכה, אבל לא התירו איסור תוכה מהטעם שאין היסור"ל שם (כנ"ל אות יג).

והנה המ"א עצמו דוחה את המתירים ברמ"א, וסובר שאין קולא באיסור תוכה גם בנטלה משחשיכה (רק באיסור מושיב לכתחלה). ובפשטות המ"א לשיטתו, שכל פרטי איסור חזרה הם מחשש חיתוי, וסובר שכך איסור תוכה הוא מחשש חיתוי (כיון שמעשה החזרה לתוכה שהוא מעשה רב, יגרום שיחתה בשעת החזרה בשבת), ואין סברא להקל בחשש זה במקרה שנטלה משחשכה (משא"כ באיסור מושיב לכתחלה) (ראה בכ"ז לעיל סי"ט אות ח).

וזהו גם הטעם לשיטת המ"א הנ"ל, שאיסור תוכה ישנו במקום שאין היסור"ל שם, כיון שלדעתו שאיסור תוכה הוא מחשש חיתוי כנ"ל, חשש ואיסור זה הוא גם כשאין היסור"ל בתוך הכירה והתנור (ראה בכ"ז לעיל סט"ז אות ה).

ויסוד כל זה הוא דין חזרה באינה גו"ק – שאין בזה קולא בנטלה משחשכה

אולי מותר להחזיר לתוך הכירה (הגו"ק) כשאין היסור"ל שם.

וצ"ע, שרכינו כותב לעיל שהמ"א לומד ברמ"א שזה אסור (כנ"ל).

וכן פוסק רבינו ע"פ ההבנה הנ"ל במ"א והרמ"א, שחזרה ע"ג הכירה במקום שאין היסור"ל מותרת רק בגו"ק (ראה לעיל אות ז, י"א).

ועוד: רבינו מביא לעיל סי"ט שבנטלה משחשכה, העולם מחזירים קדירה לתוך הכירה (גם במקום שהיסור"ל), ואין למחות בידם. ומקור דין זה מהבנת המ"א (הנ"ל) שהמתירים ברמ"א התירו להחזיר לתוך הכירה מפני שנטלה משחשכה (ראה שם בכ"מ). והנה, רבינו למד לעיל בקו"א סק"ה שהרמ"א מדבר באין היסור"ל שם (ראה לעיל אות י"א), ויוצא שלכו"ע לא מתירים איסור תוכה מהטעם שאין היסור"ל שם (שאל"כ אין ראייה שמתירים איסור תוכה בנטלה משחשכה (במקום שהיסור"ל שם), אלא רק באין היסור"ל)³³¹.

תלוי בטעמי איסור תוכה

יך. הביאור, בהקדים הבנת המ"א,

היסור"ל, דין התנור שבימיהם נעשה כדין הכירה, ראה לעיל ציון 319 אות ח (לענין חשש חיתוי, ובוה מדובר באיסור דכאן, ראה בהמשך).

וראה להלן ציון 370 בסופו במשמעות ההגמ"ר בדין זה (מדבר בתנור שבימינו, ולדעתו שם דינו כתנור שבימיהם).

331) א. ראה לעיל ציון 319 אות ג שכי"ה הבנת עוד פוסקים ברמ"א, ע"פ המ"א, ולגר"א ומ"ב יש שיטה אחרת

ברמ"א.

ב. ראה לעיל סי"ט אות ט שבמחזיר את הקדירה לתנור והגחלים עוממות, לרמ"א להבנת רבינו ישנו חילוק בין אין היסור"ל שם ליסור"ל שם - לענין אם הגחלים כקטומות. ורבינו מסתפק שם אם יש להחמיר בזה אפי" במקום שהיסור"ל, עיי"ש. והיה אפ"ל בדוחק שבסוגריים דכאן רבינו מרמז לספק זה. אבל בסוגריים דלעיל ס"ה א"א לפרש כן.

שישנו בתוך הכירה, בחזרתו לשם נראה שמושיב תבשיל שאינו מבושל כ"צ, ומושיבו בתוך הכירה והתנור בכדי לבשלו כישול ראשון (ראה לעיל ס"ז אות ו וציון 184) — והנה לסברא זו אין סיבה לאסור חזרה לתוכה (וגו"ק) במקום שאין היסור"ל. [ע"ד דברי רבינו: "שכשאין שם חום כל כך שהיד סולדת בו אינו נראה כמבשל שם לכתחלה" (במושיב לכתחלה ע"ג כירה)] (לעיל בסעיף זה אות יב).

ויוצא שלהבנת רבינו שהמתירים ברמ"א סוברים שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (כנ"ל), והם מדברים באין היסור"ל שם (כנ"ל אות יג ושי"ג), ההיתר שלהם להחזיר לתוך התנור הוא משני טעמים שנובעים מאותה סיבה, שבנטלה משחשכה אין איסור תוכה (משום שאינו נראה כמבשל), וכן שבמקום שאין היסור"ל אין איסור תוכה (משום שאינו נראה כמבשל).

וא"כ ההבנה שלמתירים ברמ"א, אין איסור תוכה במקום שאין היסור"ל, אינה בסתירה להבנה (ע"פ המ"א) שבודאי סוברים שבנטלה משחשכה אין איסור תוכה (ראה לעיל אות יג בסופה), כיון ששני ההיתרים הם מאותו טעם (כנ"ל), והסובר להיתר הראשון סובר בודאי גם את ההיתר השני.

לכתחלה שהוא מחשש חיתוי לדעת המ"א, אין להקל באין היסור"ל שם. ב. ראה לעיל ציון 325 אות זח מקור מהרא"ש ששייך חשש חיתוי במקום שאין היסור"ל וגו"ק.

(גם למתירים ברמ"א) (ראה לעיל סי"ט אות ח), וכן אין בזה קולא במקום שאין היסור"ל שם (גם למתירים הנ"ל) (ראה לעיל בסעיף זה אות י"א). ויש לומר שזה מפני שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה), ובחשש זה אין את הקולות הללו (כנ"ל) (ראה בזה בפירוט לעיל סי"ט שם, ציון 319 אות ה)³³². ע"כ בשיטת המ"א.

מז. והנה הבנת רבינו (היא כמ"א), שהמתירים ברמ"א סוברים שאין איסור תוכה בנטלה משחשכה. ורבינו פוסק (כמשמעות הרמ"א) שאין למחות ביד המקילים כדעה זו (כנ"ל אות יג ושי"ג) (דלא כמ"א שדוחה את דעתם (ראה לעיל אות יד)).

ויש לומר, שרבינו לשיטתו שיש פריטים בחזרה בשבת שאסורים מפני שנראה כמבשל לכתחלה (שכותב שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש זה). ולומד שדעת המתירים ברמ"א היא שאיסור תוכה הוא מחשש זה, אלא שסוברים שאין חשש ואיסור זה בנטלה משחשכה, כיון שכאשר הקדירה היתה ע"ג הכירה בכניסת השבת, אינו נראה כמבשל לכתחלה אלא כמחזיר. ואין לדחות את דבריהם (ראה בכ"ז לעיל סי"ט אות ז).

והנה הסברא שבמחזיר לתוך הכירה והתנור (בנטלה מבעו"י) הוא נראה כמבשל לכתחלה היא, שמפני החום הרב

332 א. אמנם ראה לעיל ציון 319 אות ח, שגם לדעת המ"א יש קולא בתנור ואין היסור"ל שם מחשש חיתוי (ובציון 195 אות א שזה מורה שהחשש חיתוי באיסור תנור קל מחשש זה באיסור תוכה). אבל ראה בציון 325 אות ח שבאיסור מושיב

בזה (כנ"ל) (ראה בכ"ז לעיל סט"ז אות ז, סייט אות ה"ז).

וכיו"ב מביא רבינו כאן את דין איסור תוכה במקום שאין היסו"ל, בסוגריים. כיון שאיסור זה אינו מוחלט (דלא כמ"א (דלעיל אות יא)). וטעם רבינו, שיש סברא שאיסור תוכה הוא מפני שמא יחתה ואז חשש זה קיים גם במקום שאין היסו"ל, ויש סברא שהוא משום שנראה כמבשל לכתחלה, ולסברא זו אין איסור תוכה במקום שאין היסו"ל (כנ"ל בארוכה).

[ורק לגבי אינה גו"ק פוסק רבינו שאין קולא בנטלה משחשכה (לכו"ע), וכן אין קולא באין היסו"ל שם (לכו"ע), וזה ע"פ פסק רבינו שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סייט אות ב קטע ולכן, אות ח ואילך, סעיף זה אות ז ואילך וציון 319 אות ה)]³³³.

הכי נפסק לעיל סייט ש"כל אדם יש לו להחמיר לעצמו שלא להחזיר לתוך הכירה והתנור אף שנטלה משם לאחר שחשכה".
ב. בהגהות מיימוניות פ"ג אות ד: "זו"ל מורי רבינו שיחיה בו, כשצולין תפוחים בתנור או פשטיד"א שמשימין על התנור כדי שלא תתקרה, ונטל אותם משם ועודם בידו, מותר להחזירן, ובלבד שיהא גרוף וקטום קודם ברכו. ע"כ".

וצ"ע, שהרי מורו של ההגמ"י הוא מהר"ם [וכן בספר "מהר"ם מרוטנבורג תשובות פסקים ומנהגים" ח"א (פסקים סי' רד)], מביא פסק זה מהגמ"י דפוס קושטא ומסיים במפורש: "עכ"ל הר"מ"י, ומהר"ם בהגמ"ר (פ, א) סובר שתנורים שלנו דינם כתנור של ימיהם, שאסור להחזיר אליהם גם בגו"ק, וכיצד התיר זאת בדבריו שבהגמ"י.

ואילו האוסרים ברמ"א סוברים שאיסור תוכה הוא מחשש חיתוי, וחשש ואיסור זה ישנו גם בנטלה משחשכה (כנ"ל אות יד). וכן משמע לעיל סייט שרבינו למד כן בהבנת הרמ"א (עיי"ש אות ה"ז). וגם סוברים שחשש ואיסור הנ"ל ישנו גם במקום שאין היסו"ל (כנ"ל אות יד וציון 332 אות ה).

והנה רבינו פסק לעיל סייט (ע"פ הרמ"א), שאין למחות ביד המקילים באיסור תוכה בנטלה משחשכה, וכל אדם יחמיר לעצמו (במקום שהיסו"ל). וזה דומה גם למשמעות רבינו לעיל סט"ז שאינו מכריע כיצד טעם איסור תוכה. וי"ל שכותב כן ע"פ הפסק (הנ"ל סייט) באיסור תוכה בנטלה משחשכה, שתלוי בטעמי איסור תוכה ולא הכריעו

(333) א. ראה לעיל סט"ז אות ד"ה, שאפשר לומר שחשש חיתוי במחזור לתוכה הוא מפני החום הרב שיש שם, ולהבנה זו אין איסור תוכה במקום שאין היסו"ל. אכן המ"א אינו סובר כן. והנה אפשר לפרש שזה טעם המתירים ברמ"א (שמדברים באין היסו"ל שם, כנ"ל בפנים), ונמצא שגם לדעתם אין קולא באיסור תוכה (במקום שהיסו"ל) בנטלה משחשכה, כיון שאין קולא בחשש חיתוי בנטלה משחשכה (כנ"ל בפנים). אבל רבינו פוסק לעיל סייט שיש סברא להקל באיסור תוכה בנטלה משחשכה (כנ"ל בפנים).

ויש לומר שרבינו לא חשש להבנה זו, כיון שהיא לגמרי דלא כמ"א בהבנת הרמ"א (שכתב שטעם המתירים מפני שנטלה משחשכה, ורק לא הסכים עמם, כנ"ל בפנים אות יג"ד). ובעיקר שבלאו

(עמ' סג ד"ה כתב)).

ויש להעיר שמהר"ם בהגמ"ר הזכיר שמותר להחזיר לתנור באין היסור"ל שם בסמיכה ועל גבו, ולא הזכיר לתוכו, ראה להלן ציון 370 בסופו.

ועוד, ההגמ"י כתב שמותר להחזיר רק ב"עודם בידו", וזה שלא כדברי רבינו לעיל בפנים אות יב שבאין היסור"ל שם אין איסור מושיב לכתחלה. וראה גם במ"ש לעיל ציון 325 אות א בדעת מהר"ם שבהגמ"ר בזה. ולהלן ציון 653 אות ג בדברי מהר"ם שבתשב"ץ קטן, וצ"ע.

גם יש לעיין: משמעות ההגמ"י שגם כשמחזיר על גבי התנור (כלומר על המעזיבה, שתנורים שלנו פתחם מהצד, ולמעלה יש להם גג), צריך גוי"ק (שכתב: "או פשטיד"א שמשימין על התנור כדי שלא תתקרר כו', מותר להחזיר, ובלבד שיהא גרוף וקטום"), היינו שהפסק המעזיבה אינו נחשב כגוי"ק (ואפילו באין היסור"ל שם). וזה שלא כמו שנראה דעת מהר"ם בהגמ"ר, ראה להלן ציון 370 אות ב. אמנם ראה להלן ציון 653 מדברי מהר"ם שבתשב"ץ קטן להבנת המ"א.

ג. בשו"ע השלם כאן, הגהות והערות אות עח, הבינו שרבינו מסתפק אם יש איסור תוכה במקום שאין היסור"ל (כמ"ש בפנים). ודימו זאת לשיטת הגר"א והמ"ב, ראה לעיל סי"ט אות ט.

ואי"ז מדויק, שרבינו סובר שבמקום שאין היסור"ל יש צורך בגוי"ק, ורק באיסור תוכה הוא מסתפק, כמבואר בפנים. אבל שיטת הגר"א לפי המ"ב שבמקום שאין היסור"ל אין כלל איסורי חזרה. וראה לעיל סי"ט שם בשיטת רבינו בגירסת הרמ"א, ביחס לשיטת הגר"א והמ"ב.

ד. ראה לעיל ציון 319 אות ח שבאיסור

ועוד: פשוט דבריו ("כשצולין תפוחים בתנור כו' מותר להחזירם"), שמותר להחזיר גם לתוך תנור גוי"ק, וצ"ע שהרי אסור להחזיר בשבת אפילו לתוך כירה גוי"ק (ראה לעיל סט"ז).

אלא צ"ל שבהגמ"י מדובר שבשעה שמחזיר, כבר אין היסור"ל במקום שמחזיר (גם כשמחזיר במקום "שצולין תפוחים", ולא רק כשמחזיר במקום שמשימין הפשטידא על התנור "כדי שלא תתקרר") - ודעת מהר"ם שבאין היסור"ל שם דין התנור הוא כדין הכירה, ומותר להחזיר לתנור (כדבריו בהגמ"ר, ראה לעיל ציון 310 אות א). יתירה מכך, מהר"ם סובר שבאין היסור"ל שם מותר להחזיר אפילו לתוך התנור.

וכתב מהר"ם שעדיין צריך גוי"ק, היינו שסובר שגם במחזיר במקום שאין היסור"ל (ע"ג האש), צריך גוי"ק. וכמ"ש רבינו לעיל בפנים אות ז ואילך ע"פ המ"א בהבנת הרמ"א, ועיי"ש ציון 319 אות ה, ח.

והנה משמעות דבריו שמותר להחזיר גם לתוך התנור באין היסור"ל שם (כנ"ל), דלא כמשמעות המ"א (ראה לעיל בפנים אות י"א, יג). אלא מכאן ראייה לצד בדברי רבינו שאין איסור תוכה במקום שאין היסור"ל, כמבואר בפנים כאן.

[אין לומר שטעמו של מהר"ם מפני שבנטלה משחשכה אין איסור תוכה בכירה (בשיטה דלעיל סי"ט, והרי דין התנור כאן הוא כדין הכירה, כנ"ל) - שהרי לסוברים כן מותר בנטלה משחשכה מכל שכן להושיב לכתחלה (ראה לעיל שם), ואילו מהר"ם הצריך כאן שיהיה "עודם בידו". ועוד, שמהר"ם בהגמ"ר (עט, ד) אוסר חזרה בסמוך לחשכה, ולדעה זו אין קולת "נטלה משחשכה", כמבואר בב"י

שכל שהחום במקום לא יביא שהתבשיל שמונח שם יגיע ליסור"ל בו, אינו נראה כמבשל לכתחלה, ראה במ"ש לעיל ציון 325 אות ה.

תנור מחשש חיתוי, יש קולא באין היסור"ל שם, גם לדעת רבינו.
ה. יש לדון בצד שבמקום שאין היסור"ל אין איסור תוכה, אם השיעור בזה הוא (לחומרא) שאין היסור"ל במקום עצמו או

כב. וכל זה להחזיר בשבת עצמה, אבל אם עקר הקדרה מעל גבי הכירה מבעוד יום ונמלך להחזירה סמוך לחשכה יקודם קבלת שבת, אע"פ שכבר הניחה על גבי קרקע ואפילו נצמננה לגמרי ואפילו פינתו לקדרה אחרת, יכול להחזירה אפילו לתוכה או אפילו לתוך התנור שבימיהם אע"פ שאינו גרוף וקטום.

ויש אומרים, שכל שהוא סמוך לחשכה כל כך שאם היתה הקדרה צוננת לא היה אפשר להרתיחה מבעוד יום, אסור להחזירה לכירה זו ולא לכירה אחרת, אף שעכשיו היא רותחת, אלא על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה. משום גזרה שמא יבאו להחזיר אף בשבת עצמה.

אבל אם היה יכול להרתיחה מבעוד יום, אלא שאין שהות להרתיחה קודם קבלת שבת, אין בכך כלום.

והמנהג להקל לגמרי בסברא הראשונה, ומכל מקום במקום שאין שם צורך כל כך, טוב להחמיר.

(ו) ולכן טוב לזוהר, שלא ליטול הקדרה מהכירה או התנור שנתבשלה שם וליתנה סמוך לחשכה על גבי תנור בית החורף שהוא אינו גרוף וקטום, אם היד סולדת שם, אלא אם כן מניח שם שום דבר תחת הקדרה, כמו שצריך להניח בשבת עצמה כמו שיתבאר:

קונטרס אחרון

(ו) ולכן טוב בו'. בודאי אין כוונת המ"א להזהירנו על תנורים שהיו בימיהם, שהרי אינו מחדש לנו הלכה, אלא למעשה בא להזהירנו. ותנור שלנו אף אותו שאופין בו, יש עליו מעויבה, אלא ודאי דסבירא ליה עיקר כהאומרים דלא מהני, שהמה הרבים. וכן כתב בהדיא בס' רנ"ט דלא נהגו היתר אלא כשלא הוסק עדיין, עיין שם:

א. "וכל זה להחזיר בשבת עצמה" בו': שאינה גו"ק בשבת (ואפילו תבשיל כאמור בסעיפים הקודמים (סי"ד ואילך), שמבושל כ"צ ומור"ל), וגם אסרו חכמים אסרו להחזיר קדירה ע"ג כירה להושיב לכתחלה ע"ג כירה אף גו"ק

אומרים שהם מתחילים כבר מקודם שבת – ב"סמוך לחשיכה".

ב. "אבל אם עקר הקדרה מעל גבי הכירה מבעוד יום ונמלך³³⁴ להחזירה סמוך לחשכה קודם קבלת שבת, אע"פ³³⁵ שכבר הניחה על גבי קרקע ואפילו נצטננה לגמרי ואפילו פינתו לקדרה אחרת, יכול להחזירה³³⁶ אפילו לתוכה או אפילו לתוך התנור שבימיהם³³⁷ אע"פ שאינו גרוף וקטום": דעה זו³³⁸ סוברת שאיסורי

בשבת, וכן אסרו להחזיר בכל אופן לתוך הכירה בשבת (גם שהיא גו"ק, וגם שאינו מושיב לכתחלה).

ולתנור (שבימיהם) אסרו להחזיר בשבת, אפילו בסמיכה אליו, וגם כשהוא גו"ק (ואפילו תבשיל שמבושל כ"צ ומור"ל).

ויבאר בסעיף זה שישנם שתי דעות אימתי מתחילים איסורי חזרה: יש אומרים שהם רק בשבת עצמה ויש

ולכך רבינו מקדים שמותר להושיב לכתחלה לפני שכותב שמותר להחזיר גם אם הכירה והתנור אינם גו"ק (מלבד הטעם שנכתוב להלן ציון 340 אות א). וראה לעיל ציון 264. ורבינו מזכיר כאן את דין מושיב לכתחלה, בעיקר לצורך הדעה השניה שבסעיף זה ולומר שלדעתה אסור להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, ראה להלן בפנים אות ד.

(336) נוקט לשון "חזרה" גם במושיב לכתחלה, ראה במ"ש לעיל ציון 269 אות ח.

(337) מזכיר כאן שבסמוך לחשכה אין איסור חזרה לדעה זו לתנור שבימיהם, ראה לעיל ציון 167. אבל להלן בדעה השניה קיצר ולא הזכיר דין תנור שבימיהם, עיי"ש ציון 342.

(338) ראה בב"י (עמ' סד) שהיא שיטת רש"י, והר"נ (צויין בשוה"ג כאן. ויוזכר להלן בקו"א סק"ח, יתבאר בסכ"ג אות כט), והרמב"ם והרי"ף (יוזכרו להלן בקו"א סק"ז, יתבאר בסכ"ג אות ג).

וכ"ה כפה"נ דעת המחבר בשו"ע, שלא הזכיר בידינו חזרה בס"ב שיש איסור חזרה גם קודם שבת.

(334) מרמו שבסמוך לחשכה מותר להחזיר לדעה זו, גם במקרה שמקודם (כשנטל את הקדירה מע"ג האש) לא היה בדעתו להחזירה לאש (כלל), ואח"כ "נמלך" להחזירה. שבסמוך לחשכה אין צורך לדעה זו בתנאי חזרה ש(כשנטלה) יהיה דעתו להחזירה (ראה לעיל סי"ד אות כג ואילך), כמו שאין צורך בשאר תנאי חזרה, כפי שמפרט בהמשך.

(335) א. כלשון הבא להלן: "אע"פ ... אחרת" - כתב בכ"מ, התבאר לעיל ציון 259, עיי"ש.

ב. י"ל בדא"פ: באמת רבינו לא היה צריך להדגיש שמותר לדעה זו להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה. כיון שלדעת רבינו, באם אין איסור חזרה לאינו גו"ק (כפי שמסויים), אין שייך שיהיה איסור להושיב לכתחלה (ראה לעיל ס"כ אות ט מהקו"א סק"ג וציון 271 אות א. ואי"ז דומה למדובר להלן ציון 431 אות ב, עיי"ש. אם לא שנחלק, שבמדובר כאן בע"ג כירה יש באינו גו"ק עכ"פ איסור שהיה, משא"כ במדובר בס"כ שם, בסמיכה).

יש אוסרים חזרה לאינה גרופה וקטומה בסמוך לחשכה
ג. "ויש אומרים, שכל שהוא סמוך לחשכה כל כך שאם היתה הקדרה צוננת לא היה אפשר להרתיחה מבעוד יום"³⁴¹, אסור להחזירה לכירה³⁴² זו ולא

חזרה ישנם רק בשבת עצמה (או שקיבל עליו שבת³³⁹). אבל קודם לזה – אפילו בסמוך לחשכה – מותר להושיב תבשיל לכתחלה ולהחזיר לתוך הכירה ולתנור שבימיהם וגם כשאינם גו"ק³⁴⁰.

טעות של מי שיחלק בזה (שיאמר שגם לדעה זו, יש איסור בחזרה סמוך לחשכה כשישנם כמה איסורים יחד). וראה גם לעיל ציון 259 וש"נ. (בסגנון שמותר להחזיר לתנור שבימיהם גם כשאינו גו"ק, ראה גם לעיל סכ"א אות ה).

ב. מדובר שהתבשיל מבושל במדה שאין בו איסור שהייה (מבושל כמאב"ד - לחנניה, מבושל כ"צ ומו"ל - לחכמים), שאל"כ אסור להשהותו ע"ג כירה שאינה גו"ק, ולתנור שבימיהם (אפי' בסמיכה אליו) גם גו"ק (מבואר לעיל סעיפים א, ד, ט). ובכל זאת כותב רבינו כאן בסתם שלדעה זו מותר להחזיר להנ"ל קודם קבלת שבת, ואינו מדגיש שהתבשיל מבושל במדה שאין בו איסור שהייה. י"ל מפני שמדבר כאן בסתם בתבשיל שנאמר בו איסור חזרה בשבת (ו"כל זה להחזיר בשבת עצמה, אבל כו' סמוך לחשכה כו' יכול להחזיר כו'"), כלומר תבשיל שמבושל כ"צ (שאל"כ אסור להחזירו בשבת משום בישול, ראה לעיל סי"ח אות א) ולהלכה דלעיל סוס"ט כחנניה אין בתבשיל זה איסור שהייה. וראה במ"ש להלן בפנים אות ה וציון 351.

341 שיעור "רתיחה" לענין זה הוא בפשטות, שהתבשיל יהיה חם עד שתהיה היסו"ל בו (ואי"צ להחמיר, שצריך שיעלה אבעבועות). וראה ראייה לזה, בסי' רנד סי"ד אות ז.

342 לעיל אות ב בדעת המתירים חזרה בסמוך לחשכה, הזכיר גם דין תנור

339 לשון רבינו כאן: "ונמלך להחזירה סמוך לחשכה קודם קבלת שבת", מרמז שלאחר קבלת שבת יש איסורי חזרה לכו"ע, שבקבלת שבת הוא שבת לכל דבר, ראה סי' רסא ס"ג ובכ"מ. וראה במ"ש להלן ציון 344 אות ב.

340 מפרט כאן שלדעה זו בחזרה סמוך לחשכה אין את כל האיסורים שישנם בחזרה בשבת. ומפרטם בסדר מהקל אל הכבד: א. מושיב לכתחלה. ב. תוכה. ג. תנור. ד. אינו גו"ק. כפי שרואים בפסקים לעיל סכ"א שכ"ה סדר חומרת האיסורים. [ביחס לאיסור תוכה ואיסור תנור, יש לדון איזה מהם חמור. ובכל אופן רבינו כותב כאן היתר תוכה מקודם, כיון שרוצה לפרט שמותר להחזיר לתוך הכירה, וגם להדגיש שמותר להחזיר אפילו לתוך התנור. כלשונו: "יכול להחזירה אפילו לתוכה או אפילו לתוך התנור שבימיהם". והטעם יבואר בהמשך].

והנה כשאומרים שבסמוך לחשכה אין את האיסור החמור, כבר אי"צ לומר שאין את האיסור הקל, ואעפ"כ רבינו מאריך. ועוד, סגנון רבינו שמותר להחזיר אפילו כשישנם כמה איסורים יחד (ונראה שלצורך זה הוא מפרט את כל האיסורים), ויל"ע שכיון שבשבת עצמה כל מקרה אוסר לבדו, ההיתר בסמוך לחשכה והחידוש ישנו כבר בכל מקרה לבדו.

וצ"ל שכל זה בכדי להדגיש את ההיתר חזרה בסמוך לחשכה לדעה זו. וגם לשלול

וכתב המ"א סקכ"ו, שלעולם מותר להחזיר את הקדירה אם ישנו זמן לשיעור רתיחה קודם חשכה. וזאת גם אם מקבל עליו שבת מוקדם, והקדירה לא תוכל לרתוח קודם קבלת שבת שלו (דלא כרמ"א שם ע"פ ההגמ"ר)³⁴⁴.

דין מושיב לכתחלה וחזרה לתוכה

ד. "ויש אומרים, שכל שהוא סמוך לחשכה כו', אסור להחזירה לכירה כו', אלא על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה": בדומה ללשון הרמ"א:

לכירה אחרת³⁴³, אף שעכשיו היא רותחת, אלא על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה כו'. אבל אם היה יכול להרתיחה מבעוד יום, אלא שאין שהות להרתיחה קודם קבלת שבת, אין בכך כלום": שיטת תוס' (לו, ב ד"ה בית הלל) וסייעתם, הובאה ברמ"א ס"ב (עמ' פב), שאיסור חזרה מתחיל כבר בסמוך לחשכה. ושיעור הזמן הוא – כל שקדירה צוננת לא תגיע לרתיחה קודם שבת. ואמרו איסור ושיעור זה אף בקדרה שכבר רותחת.

והנה, הסברא שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא כדי שלא יבוא מכך להחזיר בשבת, היא סברת הרא"ש והטור. אבל דעת רבינו שלסה"ת וסייעתו טעם האיסור הוא מחשש חיתוי, שחששו שיחתה בתבשיל זה המונח על האש בשבת. ולכן אמרו שלא יניח הקדרה כבר בסמוך לחשכה (כטעם איסור חזרה בשבת עצמה מחשש חיתוי). ראה בכ"ז להלן סכ"ג אות כ"בא. ועולה שלשיטת הסה"ת וסייעתו, הסברא להקל היא רק – שכפי שמקילים בפרט הנ"ל באיסור שהייה (שאין חוששים לחיתוי לאחר קבלת שבת קודם חשכה), כך יש להקל באיסור חזרה. אבל אין כאן קולא בחזרה סמוך לחשכה ב"מכל שכן". אכן משמעות רבינו כאן, שיש להקל כמ"א גם אם נפסוק כסה"ת וסייעתו (ראה להלן בפנים אות ה שרבינו סותם כאן ואינו מכריע כא' מהשיטות). היינו שיש לסמוך על ההשוואה הנ"ל של חזרה לשהייה. או הכוונה, שאף אם אכן לסה"ת וסייעתו צריכים להחשיב סמוך לחשכה לענין זה כבר בסמוך לקבלת שבת. אבל להלכה אי"צ להחמיר כמותם בפרט זה.

שבימיהם. ואילו כאן קיצר, ולא כתב שלדעה זו גם דין חזרה לתנור בסמוך לחשכה הוא כדין חזרה זו בשבת עצמה (ראה הגמ"ר (פ, א), דרכי משה סק"ה, רמ"א ס"ב וט"ז סקט"ז).

וקיצר כיון שהייה צריך לכתוב דינו ביחוד, שהלשון שכותב בהמשך ביחס לחזרה לכירה: "אסור להחזירה כו' אלא על דרך שמותר בשבת עצמה" – אינו שייך בתנור שבימיהם. וראה לעיל ציון 167.

(343) צ"ע שאם אסור להחזירה לכירה זו, מכל שכן שאסור להחזירה לכירה אחרת (ראה לעיל סי"ד אות כט).

(344) א. טעם המ"א להקל בזה הוא, ע"פ משמעות הראשונים, שבאיסור שהייה מבעוד יום מחשש חיתוי בשבת, חוששים רק שיחתה לאחר חשכה ואין חוששים שיחתה לאחר קבלת שבת קודם חשכה (ראה לעיל ס"א אות ה). וכתב המ"א, שמכל שכן באיסור חזרה סמוך לחשכה, שהוא רק משום גזרה שאם נתיר להחזיר בזמן זה, יבוא להחזיר בשבת ויחתה, שיש לאסור רק בסמוך לחשכה ולא בסמוך לקבלת שבת, ע"כ.

ועיי"ש במ"ש רבינו בדעת שאר פוסקים בזה.

ובפשטות כוונת רבינו כאן, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה לדעה זו, ישנו גם בחומרא של חזרה לתוכה (ראה לעיל ס"ט"ז). ואסור להחזיר לתוך הכירה גם הגו"ק בסמוך לחשכה, "כמו בשבת עצמה"³⁴⁶.

וכל זה משמע גם מדברי רבינו בתחלת הסעיף, שדוקא לסוברים שחזרה בסמוך לחשכה מותרת, מותר להושיב

"ויש אומרים דכל שהוא סמוך לחשכה כו', דינו כמו בשבת עצמו". ורבינו יבאר להלן בקו"א סק"ח (יתבאר בס"ג אות כח), שכוונת הרמ"א לרמז שלדעה זו אסור (לא רק להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, אלא) גם להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק (ראה לעיל ס"ד וסי"ח). והרמ"א מרמז לדברי ההגהות מרדכי (עט, ד) שהסתפק אם מותר להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה או אסור כיון ד"מבעוד יום דומיא דשבת", ומסיק לאיסור³⁴⁵.

לחשכה - רק אם אוסרים זאת מחשש חיתוי ולא אם אוסרים רק מפני שנראה כמבשל לכתחלה (כמו בתבשיל חי), עיי"ש. (346) א. כן משמע בעולת שבת ס"ב (ד"ה ומ"ש דינו), בהבנת לשון הרמ"א הנ"ל בפנים.

[התוספת שבת סקל"ה הבין שדברי הרא"ש פ"ג סי' ב, שבסמוך לחשכה "מחזירין [לגו"ק] בכל ענין", מתירים בסמוך לחשכה גם לתוך הכירה, עיי"ש (ראה גם חי' מהר"ם שיק לו, א ד"ה ועוד). אבל לענ"ד אין זה מוכרח, וכוונת הרא"ש רק להתיר מושיב לכתחלה ע"ג הכירה הגו"ק, והבנת דבריו כמ"ש להלן ציון 443 אות א, עיי"ש].

ב. לפי המבואר בפנים צריך לכאוי להיות, שבמקרים שאסור להחזיר בשבת אפילו למקום שאין היסור"ל, זה אסור גם בסמוך לחשכה. היינו ע"ג כירה שאינה גו"ק (ראה לעיל סכ"א אות ז) או בתוך כירה גם גו"ק (ראה שם אות יג).

וראה גם לעיל ציון 310 ריש אות ב שמדברי כמה פוסקים בדין חזרה למקום שאין היסור"ל - יש לדייק, שאין קולא בזה בסמוך לחשכה ביחס לשבת עצמה.

ב. התו"ש סקל"ד והמחה"ש סקכ"ו דנים כיצד המ"א הנ"ל מכריח שיש להקל בחזרה סמוך לחשכה כשם שמקילים בשהייה, והרי חזרה חמורה בכמה דינים משהייה, עיי"ש. ולהעיר, שקשה ליישב שמשווים כאן דוקא חזרה בסמוך לחשכה (קודם שבת) לשהייה (שנעשית קודם שבת), כיון שבדרך כלל דעת רבינו, שאין לחלק בין פרטי חזרה בסמוך לחשכה לחזרה בשבת עצמה, ראה לעיל ציון 310 אות ב.

ועוד יש להעיר שלהדגשת רבינו דלעיל ציון 339, שלאחר קבלת שבת ישנו (לכו"ע) איסור חזרה כמו בשבת עצמה - יש להוסיף בהערה על המ"א, שמדוע לא יהיה איסור חזרה בסמוך לקבלת שבת, כבסמוך לשבת עצמה (בסמוך לחשכה).

ג. בפשטות "סמוך לחשכה" כאן מחשיבים להלכה בסמוך לשקיעה, וכ"מ בשולחן שלמה סקכ"ד.

(345) א. ראה גם לעיל ציון 310 אות ב וש"ג, ששיטת רבינו בדרך כלל שאין להקל בחזרה סמוך לחשכה, ביחס לחזרה בשבת עצמה.

ב. למעשה פוסק רבינו להלן סכ"ג אות כט, שיש להחמיר במושיב לכתחלה בסמוך

[טעם המחלוקת: הרא"ש והטור סוברים, שטעם איסור חזרה בסמוך לחשכה הוא, שלא יבוא להחזיר כיו"ב בשבת עצמה (כמ"ש הרא"ש שם ובפ"ד סי' ב), וסוברים שבתבשיל שאינו מבושל כ"צ אין חשש זה. והבנת רבינו בסה"ת וסייעתו, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא מחשש שיחתה בשבת בתבשיל זה שמחזירו בסמוך לחשכה. וחשש זה ישנו גם בתבשיל שמחזירו בסמוך לחשכה ועדיין אינו מבושל כ"צ. יבואר כ"ז להלן (ס"ג אות כ"א) ³⁴⁹].

ולשון רבינו כאן בסתם: "שכל שהוא סמוך לחשכה כו', אסור להחזירה כו', אלא על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה". ואפשר להבין בכוונתו, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה ישנו בכל תבשיל, וגם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ. ומותר להחזיר תבשיל זה בסמוך לחשכה "על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה", כלומר ע"ג כירה גו"ק כדרך שמחזירים בשבת תבשיל שמבושל כ"צ ³⁵⁰.

לכתחלה ע"ג כירה ³⁴⁷, וכן להחזיר לתוך הכירה, בסמוך לחשכה.

בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו ה. "ויש אומרים שכל שהוא סמוך לחשכה כו', אסור להחזירה כו', אלא על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה. משום גזרה שמא יבאו להחזיר אף בשבת עצמה": דין חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא במחלוקת הראשונים:

הרא"ש (פ"ג סי' ב) והטור (עמ' סד"ס) סוברים, שאסורה רק בתבשיל שמבושל כ"צ (אבל מותר להושיב תבשיל שמבושל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, לשיטתם (בטור סי"א, ראה סי' רנד ס"ב אות ז) שפוסקים כחנניה שאין איסור שהייה בתבשיל זה).

ואילו הב"ח (עמ' סה) והמ"א סקכ"ז מדייקים בדברי ספר התרומה וסייעתו, שאסורה גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ ³⁴⁸.

349 ועיי"ש בהערות לסכ"ג אות יג ואילך, כמה פרטי דינים וסברות לפי שתי השיטות (באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק, ובאיסור מושיב לכתחלה - בסמוך לחשכה).

350 א. שגם לסה"ת וסייעתו, מותר להחזיר בסמוך לחשכה, תבשיל שאינו מבושל כ"צ ע"ג כירה גו"ק, ראה להלן סכ"ג אות יט, כב.
ב. אכן להלן סכ"ג אות יז ואילך יבואר שתבשיל חי מותר לכו"ע להחזיר ע"ג כירה גם שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, עיי"ש.

אמנם למעשה רבינו מקיל להלן בסעיף זה אות יא, בחזרה סמוך לחשכה ע"ג מעזיבת התנור במקום שאין היסור"ל, דלא כבשבת עצמה, עיי"ש.

347 ראה במ"ש לעיל ציון 335 אות ב.

348 ומשמעות רבינו להלן בקו"א סק"ח (יבואר בסכ"ג אות כג ואילך), שלפוסקים כסה"ת וסייעתו גם איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה (ראה לעיל אות ד) ישנו בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו, עיי"ש בקו"א ציונים 438 אות א, 442 אות א, 446.

בשבת עצמה³⁵³ הוא, להבנת רבינו להלן (סכ"ג אות כ"בא), מתאים רק לשי' הרא"ש והטור ולא לשי' סה"ת וסייעתו, עיי"ש³⁵⁴].

וכך נראה במקו"א, שרבינו סותם ואינו מכריע במחלוקת זו (ראה להלן סכ"ג אות טו. ועיי"ש גם באות יז, וציון 441).

טוב להחמיר בחזרה סמוך לחשכה

ו. "והמנהג להקל לגמרי כסברא הראשונה, ומכל מקום במקום שאין שם צורך כל כך, טוב להחמיר": רמ"א שם³⁵⁵.

חזרה על גבי תנור בית החזרף: צריך דבר נוסף ז. "ו) ולכן טוב לזוהר, שלא ליטול הקדרה מהכירה או התנור שנתבשלה שם וליתנה סמוך לחשכה על גבי תנור בית החזרף שהוא אינו גרוף

אמנם אפשר גם להבין, שמעיקרא מדובר כאן רק בתבשיל שמבושל כ"צ, כפי שמתחיל בריש הסעיף: "וכל זה להחזיר בשבת עצמה" (וממשיך בדיני חזרה בסמוך לחשכה), והרי איסור חזרה בשבת נאמר דוקא בתבשיל שמבושל כ"צ (אבל תבשיל שאינו מבושל כ"צ, אסור בכל אופן להחזיר בשבת משום בישול (ראה לעיל סי"ח אות א))³⁵¹. וזהו גם דברי רבינו שמתר להחזיר בסמוך לחשכה "על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה" – דמדבר דוקא בתבשיל שמותר להחזירו באיזה אופן בשבת עצמה, דהיינו מבושל כ"צ³⁵².

ויש לומר שאכן רבינו סותם להלכה ואינו מכריע.

[אכן הטעם שרבינו כותב לאיסור חזרה בסמוך לחשכה: "גזרה שמא יבאו להחזיר אף

להלן ציונים 404, 405 בסופו, 426 אות ד), ומותר להחזירו רק בסמיכה לכירה (ראה להלן סכ"ג אות ו) או לאש (ראה להלן ציון 400)].

ב. למבואר בפנים (ובציון 350 אות א ובמצויין שם) עולה, שהלשון כאן: "אסור להחזירה כו", אלא על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה. משום גזרה שמא יבאו להחזיר אף בשבת עצמה, מדבר בכל אופן באיסור חזרה דוקא ולא באיסור בישול. וראה עדי"ז להלן ציון 453 אות ב. 353) כמו שנקט המ"א סקכ"ו, הובא לעיל ציון 344 אות א.

354) ראה במ"ש בזה להלן ציון 442 אות ג.

355) א. רבינו מוסיף על לשון הרמ"א, תיבת: "המנהג להקל לגמרי". אולי הכוונה, שהמנהג להקל בחזרה

351) ובפרט למבואר לעיל ציון 340 אות ב, עיי"ש.

352) א. אפשר להקשות על הבנה זו: איסור חזרה בשבת לא נאמר להלכה בתבשיל לח וצונן, שחימומו אסור בכל אופן משום בישול, כמבואר לעיל סי"ט אות א, ואילו איסור חזרה בסמוך לחשכה נאמר (לכו"ע) גם בתבשיל זה, ראה להלן סכ"ג אות יג ואילך. ועולה שמדובר כאן גם בתבשיל שאינו בכלל איסור חזרה בשבת עצמה, וגם עליו נאמר שמחזירו בסמוך לחשכה "על דרך שמותר להחזיר בשבת עצמה".

[דין חזרת תבשיל זה: לסוברים שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה (ראה לעיל בפנים אות ד), אסור להחזיר תבשיל צונן ע"ג אש גם גו"ק בסמוך לחשכה, שהוא מושיב לכתחלה (ראה

ורבינו כותב, שלפי מ"ש לעיל (אות ו) ע"פ הרמ"א, ש"טוב להחמיר" כסוברים שחזרה בסמוך לחשכה אסורה, "טוב ליוזרה" שלא לעשות כן באם האש שבתוך התנור אינה גו"ק³⁵⁶ (תנור בית החורף דינו ככירה שאסור להחזיר על גבה כשאינה גו"ק (ראה לעיל ציון 232)).

ואף שנותנים רק "על גביי" (גג³⁵⁷) התנור, הרי להלכה נפסק להלן סוסכ"ו

וקטום כו', אלא אם כן מניח שום דבר תחת הקדרה, כמו שצריך להניח בשבת עצמה כמו שיתבאר": יש רוצים ליטול סמוך לחשכה את הקדירה מהכירה או התנור שהתבשלה בהם, וליתנה ע"ג תנור בית החורף (תנור חימום חדר מגורי החורף) – שתשהה שם במשך השבת (כדי לחסוך בחומרי הסקה הצריכים לחימום הקדירה).

אין איסור שהייה, ומדבר בסתם בתבשיל שמבושל כמאב"ד ואולי אף מבושל לגמרי. ראה עד"ז לעיל ציון 340 אות ב. [אבל לפוסקים כחכמים (ראה לעיל ס"ט), אין ליתן את התבשיל ע"ג תנור בית החורף שאינו גו"ק כבר מאיסור שהייה (ראה לעיל ציון 280 אות ו). שד"כ התבשיל מו"ל ולכך משהים אותו].

והטעם שמדבר בסתם בתבשיל שכבר התבשל, כנראה זה מפני שהחום שעל גבי תנור בית החורף לא היה מספיק לבישול בקלות.

ולפעמים אפילו לא היתה היד סולדת בחום זה, כמ"ש רבינו כאן (ראה להלן אות יא): "אם היד סולדת שם", וראה להלן סכ"ו ציון 610, וכ"ה הלשון בסוסי רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה.

[וכ"כ רבינו להלן קו"א סק"י (יתבאר בסכ"ו אות לו) וסקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יז) שע"ג מעזיבת התנור: "אינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה" ו"אין דרך בישול בכך"].

ולכך היו מבשלים בתחלה ע"ג כירה או בתוך תנור בישול, ואח"כ היו מניחים ע"ג תנור בית החורף בשביל לשמור על החום. (357) לתנור בית החורף היה גג (מעזיבה), ראה להלן סכ"ו ציון 607.

בסמוך לחשכה אפי' בתבשיל שמבושל כ"צ (ראה לעיל בפנים אות ה).

גם י"ל שמרמזו למנהג דלעיל סי"ט, שאם נטל את הקדירה משחשכה ובא להחזירה מתירים להושיב לכתחלה, שסוברים שהאיסור להושיב לכתחלה הוא רק בנטלה מבעוד יום ובא להחזירה בשבת. והנה, הבנה זו שייכת רק אם סוברים שבסמוך לחשכה אין איסור חזרה, כמבואר בב"י (יזכירו רבינו להלן קו"א סק"ח, יתבאר בסכ"ג אות כט). וזהו שהמנהג להקל "לגמרי" כסוברים שבסמוך לחשכה אין איסור חזרה, והיינו שמקילים עפ"ז גם במושיב לכתחלה בשבת עצמה.

ב. במקרה שהחזיר באיסור בסמוך לחשכה "במקום שאין שם צורך כל כך", מסתבר שאין לאסור את התבשיל בדיעבד, כיון שהפסק כאן לאיסור הוא רק חומרא ("טוב להחמיר"). ראה להלן ציון 480 אות ג. ונראה שרבינו מרמז לזה להלן ריש סכ"ד: "אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר כו', [התבשיל] אסור" כו'.

(356) כדבריו: "ולכן טוב ליוזרה כו' סמוך לחשכה", היינו שיש להזהר דוקא מפני הסוברים שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה. וצריך לומר שזה לפי הפסק דלעיל סוס"ט כחנניה שבמבושל כמאב"ד

"(ו) ולכן טוב כו'. בודאי אין כוונת המ"א להזהירנו על תנורים שהיו בימיהם, שהרי אינו מחדש לנו הלכה, אלא למעשה בא להזהירנו": אין לפרש שהמ"א (הנ"ל) מדבר בתנור שבימיהם³⁵⁹ (ודוקא בתנור זה כתב שאין להחזיר על גביו)³⁶⁰, שהרי המ"א "אינו מחדש לנו הלכה" (בזה), לאחר שכבר נאמר ברמ"א ש"טוב להחמיר" בחזרה בסמוך לחשכה³⁶¹.

אלא יש לפרש שהמ"א מזהיר למעשה בימינו, שע"פ פסק הרמ"א ש"טוב להחמיר" ולאסור חזרה בסמוך לחשכה –

(אות מד) בחזרה בשבת, שאין סומכים שגג התנור דינו כגו"ק, ויש להניח איזה דבר תחת הקדרה להיכר כגו"ק, וכך בסמוך לחשכה³⁵⁸.

ראיות רבינו לפסק זה

ח. ובשוה"ג מצויין למ"א, שעמ"ש הרמ"א: "וטוב להחמיר" (ראה לעיל אות ט), כתב המ"א סקכ"ח: "ואין ליטול הקדירה [מכושלת] מהכירה וליתנו על גבי התנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשיכה. ועיין סעיף ג", ע"כ.

ובקונטרס אחרון:

היסור"ל, מותר ליתן ע"ג תנור שבימיהם גו"ק, ולא ע"ג תנור שאינו גו"ק. ועפ"ז י"ל בדא"פ בהבנת דברי רבינו כאן, שר"ל שנפרש שהמ"א סקכ"ח מדבר במחזיר במקום שאין היסור"ל. ורבינו ממשיך, שלביאור זה המ"א "אינו מחדש לנו הלכה", שהלכה זו ידועה מהמ"א סק"ט, כמבואר סכ"א שם מהקו"א סק"ה. (להבנה זו, גם בסמוך לחשכה ואין היסור"ל שם צריך גו"ק (עכ"פ ע"ג תנור שבימיהם). ראה הדיון בזה להלן בפנים אות יא).]

ועוד קשה: המ"א בסוף דבריו מציין לס"ג, ובפשטות כוונתו לדיון במ"א סקל"א (ראה להלן בפנים אות ט) אם המעזיבה מועלת, ולמדנו שמדבר בתנור שלנו – שיש עליו מעזיבה, וצ"ע.

(361) כלומר: אפשר לפרש במ"א שבא לחדש הלכה בתנור שבימיהם, אף שאינה הלכה למעשה, אמנם במדובר כאן אין חידוש הלכה כלל. וראה לעיל ציון 313.

(358) אבל ע"ג מעזיבת התנור עם הפסק, מותר גם להושיב לכתחלה, ראה להלן סכ"ו אות כד ואילך.

(359) ומלמדנו שלא ליתן "על גביו", כלומר: במקום הבישול. שתנור שבימיהם היה פתחו למעלה, ו"על גבי" התנור הוא מקום הנחת הקדירה, ראה לעיל ס"א וס"ד. (360) א. היינו שאסר להחזיר על גבי תנור זה, מפני שאין עליו מעזיבה (ראה לעיל ציון 359 ושי"נ). והעיקר, שאסור להחזיר לו גם כשהוא גו"ק (ראה לעיל סט"ו אות א).

ב. הדברים קשים: לשון המ"א "ואין ליטול הקדירה מהכירה וליתנו על גבי התנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשיכה" (היינו שע"ג תנור גו"ק מותר). וכיצד נפרש (בהו"א) שמדבר בתנור שבימיהם, שאסור להחזיר אליו גם בגו"ק (ראה לעיל סט"ו אות א).

[ראה לעיל סכ"א אות ח"א וציון 319 אות ח שלמ"א ורבינו, במקום שאין

מביא את דברי מהרי"ל, אגודה ותשב"ץ ולומד מדבריהם שהמעזיבה אינה מועלת, וצריך להניח שום דבר להיכר. ומסיים שכן משמע ברמ"א סוף הסימן, ע"כ³⁶³. והנה בדבריו שם לא נתפרש כיצד פוסק למעשה.

אכן לפי ההבנה דלעיל (אות ח) שהמ"א סקכ"ח מדבר בהכרח בחזרה ע"ג תנורים שלנו, וכתב שאין להחזיר על גביהם כשהאש שבתוך התנור אינה גו"ק. והרי תנורים שלנו, גם תנורי האפייה, יש עליהם מעזיבה³⁶⁴ – נמצא שהמ"א סובר שהעיקר כהאומרים (שהביאם בסקל"א)

אין ליתן על גבי תנורים שלנו בסמוך לחשכה (וכן פירשו במ"א הפמ"ג ומחה"ש)³⁶².

ז. "ותנור שלנו אף אותו שאופין בו, יש עליו מעזיבה, אלא ודאי דסבירא ליה עיקר כהאומרים דלא מהני, שהמה הרבים": המ"א סקל"א כותב בתחלה, שמותר להחזיר בשבת ע"ג תנורים שלנו והאש שבתוך התנור אינה גו"ק, שהמעזיבה מפסקת בין הקדירה לאש ודינה כגו"ק. ומשווה זאת לכמה אופנים שיש הפסק בין הקדירה לאש, והותר להחזיר לאש שאינה גו"ק. ולאחמ"כ

ב. בביאור הלשון: "ותנור שלנו אף אותו שאופין בו יש עליו מעזיבה" (והול"ל שתנור שלנו שאופין בו יש עליו מעזיבה): ביחס לתנור בישול ואפייה, הוזכר בפוסקים שבימיהם לא היתה לו מעזיבה (ולא הוזכר ביחס לתנור בית החורף – תנור חימום הבית). ולכן כותב כאן ש"אף" לזה יש בימינו מעזיבה. וראה עד"ז להלן סכ"ז ציונים 606-607.

ג. משמע שרבינו לומד שהמ"א סקכ"ח מדבר בסתם בתנור אפייה (אבל ברמ"א ומ"א בסוף הסי' שיובאו להלן סכ"ז בסופו ואילך, מדברים בתנור בית החורף, שמסיקים אותו ע"י גוי בשבת לצורך חימום הבית. וכיו"ב במ"א סוס"י רנט שיובא להלן בפנים. ויש לעיין באיזה תנור מדבר המ"א סקל"א שמובא בפנים כאן, ראה בזה להלן ציון 608 אות ג).

וצ"ע להבנה זו, מה מרוויחים אלו שנוטלים את הקדירה בסמוך לחשכה מהכירה שאינה גו"ק (מקום בישול הקדירה), להניחה למשך השבת ע"ג

אולי יש ללמוד דברי רבינו לצדדים: בהקדים שפשטות המ"א, שמדבר באזהרה למעשה. וי"ל שביחס לזה רבינו כותב ש"בודאי אין כוונת המ"א להזהירנו על תנורים שהיו בימיהם", שלא שייך להזהיר על דין שאינו קיים עתה. ומוסיף, שגם אין ללמוד שהמ"א רוצה לחדש הלכה (ואינה למעשה) – "שהרי אינו מחדש לנו הלכה".

(362) לפי דברי רבינו בהמשך (אות ט), שמדברי המ"א עולה שהמעזיבה אינה מפסקת (ומשמעות רבינו שאי"ז מוכח מהמ"א בסי' זה במקו"א) – יוצא שהמ"א אינו כותב רק "אזהרה למעשה", אלא גם "מחדש לנו הלכה" (ובודאי מחדש שהמעזיבה אינה מפסקת – גם בסמוך לחשכה. שבמ"א סקמ"ג מדובר בשבת, ראה להלן ציון 367 אות א-ב).

(363) ראה לשון המ"א וביאורו להלן סכ"ז אות כג, כהיכו, לו, ובכ"מ.

(364) א. בשונה מתנורים שבימיהם, שלא היה מעזיבה על גבם, ראה לעיל ציון 359 וש"נ.

וכל זה מקור דברי רבינו כאן בפנים
הסעיף (אות ז).

עד כאן מהקונטרס אחרון.

חזרה על גבי התנור ואין היד סולדת
יא. "טוב לזוהר, שלא ליטול הקדרה
מהכירה או התנור שנתבשלה שם
וליתנה סמוך לחשכה על גבי תנור בית
החורף שהוא אינו גרוף וקטום, אם היד
סולדת שם, אלא אם כן מניח שום דבר
תחת הקדרה" כו': לעיל סכ"א (אות ז ואילך)
פסק רבינו (ע"פ המ"א בהבנת הרמ"א),
שאסור להחזיר בשבת ע"ג כירה שאינה
גו"ק אפי' במקום שאין היסו"ל. וכך
פוסק רבינו להלן סכ"ו (אות לח) (ע"פ

שהמעזיבה אינה מועלת כגו"ק, כיון
"שהמה הרבים"³⁶⁵.

י. "וכן משמע בהדיא בסי' רנ"ט דלא
נהגו היתר אלא כשלא הוסק עדיין,
עיין שם": המ"א סוס"י רנט בדיני שהיה
והטמנה בקיצור, כתב: "ועל התנור נהגו
היתר [להחזיר] אם לא הוסק [התנור] עדיין.
ואם נתן לבנה או דבר אחר על התנור
ואחר כך נתן הקדירה עליה, שרי אפילו
הוסק", ע"כ³⁶⁶. למדנו שנהגו להתיר ליתן
ע"ג המעזיבה, רק כשלא הוסק התנור
עדיין. אבל בחזרה ע"ג התנור לאחר
שהוסק, פוסקים שהמעזיבה אינה מועלת
כגו"ק. וזה כהבנה דלעיל (אות ט) במ"א
סקכ"ח³⁶⁷.

לא עליו, אלא אם כן יש דבר המפסיק".
367) א. המ"א סוס"י רנט מדבר
בפשטות בשבת עצמה. ורבינו מביא משם
ראיה למדובר בפנים הסעיף (אות ז) בחזרה
סמוך לחשכה, כיון שרבינו סובר שאין
חילוק ביניהם בזה, ראה לעיל ציון 310
אות ב, וש"נ.

ב. הרמ"א סוף הסי' כתב: "אבל אם
הקדירות עדיין חמין [שאינן בהם איסור
בא"ב בדבר לח], מותר להעמידן [בשבת]
אצל תנור בית החורף" [שמותר לסמוך
לכירה ותנור שבימינו שאינם גו"ק, ראה
לעיל ס"כ אות ב].

ובמ"א סקמ"ג: "אצל תנור, אבל עליו
[ע"ג מעזיבת התנור] אסור [לדעת הרמ"א],
כיון ש[התנור] אינו גרוף וקטום [וגם הפסק
המעזיבה אינו מועיל]. ומשמע מלשון
רמ"א דאפילו ליתן עליו [על גבי התנור]
קודם היסק אסור [שהרמ"א דיבר מקודם
בהושבה קודם שיוסק התנור, ובפשטות גם

מעזיבת התנור. אבל בפנים הסעיף (אות ז),
מדבר רבינו על הרוצים להניח את
הקדירה ע"ג תנור בית החורף, ומסתבר
שטעמם היה בשביל לחסוך בחומרי הסקה
הצריכים לחימום הקדירה, כמו שנכתב
בפנים שם.

ואולי כוונת רבינו בקו"א כאן לומר,
ש"אף" אם תדחוק שהמ"א מדבר בתנור
אפייה, ולפי המבואר בפוסקים שאין לו
מעזיבה (ראה לעיל ציון זה אות א וש"נ.
משא"כ בתנור בית החורף, ראה לעיל ציון
זה אות ב), אכן כבר הוכח לעיל שהמ"א
מדבר בתנור שלנו, "ותנור שלנו אף אותו
שאופין בו, יש עליו מעזיבה".

365) משמעות רבינו שישנו סובר
שהמעזיבה דינה כגו"ק, ראה בזה להלן
ציון 670.

366) עד"ז שם בהמשך: "ואם מניחו
במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד
סולדת בו, מותר לסמוך אצל התנור אבל

המ"א), לסברא שהמעזיבה אינה מועלת כגו"ק, שאסור להחזיר בשבת ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק, בלא דבר המפסיק, גם אם אין היסוד"ל שם³⁶⁸.

דאין להתיר על התנור רק כשלא הוסק עדיין" (ולא הביא מסק"ח ובעיקר מסקמ"ג). וכ"ה באבני נזר חו"מ סי' קה (קטע ראשון).

ג. נפסק כאן, שאין להחזיר בסמוך לחשכה אפי' ע"ג מעזיבת התנור (לאחר שהוסק). והנה להבנת רבינו לי"א, איסור חזרה בסמוך לחשכה הוא מחשש שיחתה בשבת בתבשיל זה שמחזירו בסמוך לחשכה, ראה לעיל בפנים אות ה, וש"נ. ולכן יש לעיין, שהרי חזרה ע"ג מעזיבת התנור קודם שהוסק מותרת, מפני שיש סברא שבהושבה קודם שהוסק "אין חוששים כ"כ שמא יחתה אח"כ", ולהלכה הקילו מסברא זו עכ"פ בחזרה ע"ג מעזיבת התנור, ראה להלן ציון 673. וא"כ מדוע חוששים בחזרה ע"ג מעזיבת התנור בסמוך לחשכה שמא יחתה אחר כך בשבת.

ואלא הביאור, שהסברא שבהושבה לתנור קודם שהוסק "אין חוששים כ"כ שמא יחתה אח"כ", היא מפני שמושיב לתנור שאינו מוסק, ראה בטעם הקולא להלן ציון 730 אות ב, משא"כ כשמושיב לתנור המוסק, שחוששים לשיטה הנ"ל שיחתה גם בהפסק קצת ממעשה ההושבה (בשבת). אבל לא חוששים שיחתה בהפסק רב, ראה להלן שם), ואין בזה קולא כשמושיב ע"ג המעזיבה.

368) וכ"כ רבינו בסו"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "אבל על התנור צריך ליתן לבנה או דבר אחר כו', אע"פ שאין היד סולדת שם עליו מלמעלה", ובהמשך: "אבל על התנור צריך דבר המפסיק, אף שאין היד סולדת שם, ואף אם התבשיל חם לגמרי" [ואין בו איסור בישול].

כאן מדבר במקרה זה], כיון דלבסוף יהיה בתוכו אש, גזרינן שמא יחתה בגחלים. ומייהו העולם נוהגין היתר בזה, ועיין מה שכתבתי סעיף ג' [סקל"א] דיש להם על מה שיסמכו".

המ"א כותב שמשמע מהרמ"א שאסור ליתן ע"ג המעזיבה אפילו קודם ההיסק, וממשיך שהעולם נוהגים היתר בזה. ופשטות דבריו שנוהגים היתר קודם ההיסק דוקא, ולאחר ההיסק אכן אסור (וכ"כ מחה"ש).

ורבינו לא הביא כאן מהמ"א הזה סקמ"ג, אלא הוכיח רק מהמ"א סו"י רנט, שכוונת המ"א סקב"ח לאסור להחזיר ע"ג המעזיבה לאחר שהוסק התנור.

אולי הביאור: המ"א סקמ"ג מסיים: "ועיין מה שכתבתי סעיף ג' [סקל"א] דיש להם על מה שיסמכו [להתיר]", והראיה להתיר שהביא בסקל"א היא מההיתרים דקדירה ריקנית, קדירת חמין, וסמיכה למדורה (ראה במצויין לעיל ציון 363), שמדברים שמניח כשהאש דולקת, ולפ"ז יש מקום לפרש שפוסק בסקמ"ג להקל להניח ע"ג המעזיבה גם לאחר שהוסק התנור.

אכן לפמ"ש רבינו שבמ"א סי' רנט מוכח שנהגו היתר רק כשלא הוסק התנור עדיין, א"כ זהו גם פירוש המנהג שהוזכר במ"א סקמ"ג, כפשוטו.

ולהלן בקו"א סק"א (יתבאר בסכ"ט אות טז) מביא רבינו בפשטות מהמ"א סקמ"ג שנהגו להקל קודם שיוסק התנור (דוקא), עיי"ש.

וראה גם אגלי טל מלאכת האופה סקנ"ד בסופו: "וכן דעת המג"א סי' רנ"ט

לאיסור חזרה בשבת עצמה (ראה לעיל ציון 310 אות ב ושי"ג), ולכן חידוש לומר שרבינו מיקל בחזרה סמוך לחשכה במקום שאין היסור"ל – שאי"צ גו"ק בכל אופן.

ויותר נראה שכוונת רבינו להקל בחזרה סמוך לחשכה ואין היסור"ל שם – שהפסק המעזיבה נחשב כגו"ק, ועצ"ע בטעמו³⁷⁰.

אבל כאן פוסק רבינו שאין לתת בסמוך לחשכה, קדירה ע"ג המעזיבה והתנור אינו גו"ק, (רק) אם היסור"ל שם. היינו שסובר שבסמוך לחשכה אפשר להקל בחזרה ע"ג המעזיבה ואין היסור"ל שם (העיר בזה תהל"ד סוסקי"ט)³⁶⁹.

והנה משמעות דעת רבינו בכ"מ, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה דומה

ציון 294 אות ב).

[כפי שתחלת דבריו – בהיתר סמיכה לתנור במקום שאין היסור"ל – מדברים כפה"נ גם בתנור שאינו גו"ק, ראה לעיל סכ"א אות ו].

ויש לפרש דבריו בכמה אופנים:

(א). במחזיר במקום שאין היסור"ל, אין צריך כלל גו"ק.

אכן רבינו לא יפרש כך בהגמ"ר, כיון שרבינו פוסק לעיל סכ"א (אות ז ואילך) שצריך במקרה זה גו"ק, ולומד פסק זה מהמ"א בהבנת הרמ"א. וקשה לומר שכולם יחמירו כנגד ההגמ"ר בלא ראייה. ובפרט שדעת ההגמ"ר שם שתנור שלנו דינו כתנור שבימיהם, שאסור להחזיר אליו במקום שהיסור"ל גם כשהתנור גו"ק. ונמצא שההגמ"ר מקיל במחזיר במקום שאין היסור"ל, אפילו בתנור שבימיהם. ואילו הרמ"א ורבינו הנ"ל מחמירים אפילו בתנור שבימינו, שדינו ככירה לדעתם.

וראה גם לעיל ציון 312 אות ב שמשמעות המ"א, שאין הכרח מההגמ"ר שמותר להחזיר על גבי התנור שאינו גו"ק, במקום שאין היסור"ל, עיי"ש.

ועוד: דברי ההגמ"ר הם ממחר"ם (עיי"ש), ובמחר"ם שהובא לעיל ציון 333 אות ב, ביארנו שסובר במחזיר במקום שאין היסור"ל, שצריך גו"ק, עיי"ש.

369) הצורך בדבר המפסיק – בחזרה ע"ג מעזיבת התנור במקום שהיסור"ל – הוא מחשש חיתוי, ראה להלן סכ"ו אות לו. וא"כ שיעור מקום שהיסור"ל לענין זה הוא, שהיסור"ל במקום עצמו שמניח שם (ואף שלא יביא שתהיה היסור"ל בתבשיל שמונח שם), דיש לחשוש שיחתה וצריך דבר המפסיק. וכמ"ש רבינו לעיל בקו"א סק"ד (התבאר בסכ"א אות ג), עיי"ש. וזהו סתימת רבינו כאן, שהכל תלוי אם "היד סולדת שם".

370) א. להלן סוסכ"ו נפסק, שבחזרה קודם שיוסק התנור מחשיבים את המעזיבה כגו"ק. ואולי נאמר שהמקרה כאן במחזיר סמוך לחשכה (קודם שבת) וגם אין היסור"ל שם, דומה קצת לחזרה קודם שיוסק התנור. אמנם בפשטות אי"ז דומה, אלא ההיתר בסוסכ"ו הוא מפני שבשעת החזרה אין אפשרות חיתוי, כנ"ל ציון 367 אות ג ושי"ג, אבל באין היסור"ל שם אפשרות החיתוי (ראה לעיל ציון 319 אות ה) ישנה כבר עכשיו.

ב. ההגמ"ר (פ, א) מדבר באיסור חזרה סמוך לחשכה, וכותב: "ולתת פשטידא על גבי התנור וכל דבר מותר, כיון שאין היסור"ל שם". ופשטות דבריו שמתיר לתת אף שהאש שבתוך התנור אינה גו"ק (רק שבמקום שמחזיר אין היסור"ל, ראה לעיל

(ב). במחזיר בשבת במקום שאין היסורל צריך גו"ק, אבל בסמוך לחשכה מקילים בזה.

אכן רבינו לא יפרש כן בהגמ"ר, שבמקור"א מדייק רבינו שההגמ"ר סובר שאין להקל בחזרה סמוך לחשכה ביחס לחזרה בשבת עצמה (ראה לעיל ציון 310 אות ב, וש"נ. ועיי"ש שגם ברמ"א ובמ"א יש לדייק שלומדים כך בהגמ"ר).

(ג) אכן במחזיר במקום שאין היסורל צריך גו"ק, וגם בסמוך לחשכה, אבל הוא סובר שהפסק מעזיבת התנור נחשב כגו"ק (גם בשבת עצמה). ודלא כמו הראשונים שהביא המ"א סק"א, וההלכה, ראה לעיל בפנים אות ט.

ואמנם למעשה - גם לדעת ההגמ"ר - אסור להחזיר ע"ג המעזיבה במקום שהיסורל. וזה מפני שסובר שדין תנור שלנו הוא כדין תנור שבימיהם, שאסור להחזיר על גביו גם בגו"ק (כנ"ל בפנים). אבל לדעתו מותר להחזיר ע"ג המעזיבה במקום שאין היסורל, שבמקרה זה, דין התנור שבימיהם הוא כדין הכירה, שמותר להחזיר על גבה בגו"ק, ראה לעיל ציון 319 אות ח, והוא סובר שהפסק המעזיבה נחשב כגו"ק.

והנה משמעות רבינו בכ"מ, שיש מי שסובר שמעזיבת התנור מועלת כגו"ק, ראה להלן ציון 670, ולהבנה המדוברת כאן, י"ל שהכוונה להגמ"ר.

[אמנם קשה על הבנה זו: דברי ההגמ"ר הם ממנהר"ם (עיי"ש), ובמנהר"ם שבהגמ"י יש ללמוד שסובר שהפסק המעזיבה אינו נחשב כגו"ק (עכ"פ בשבת עצמה), ואפילו במחזיר במקום שאין היסורל, ראה לעיל ציון 333 אות ב. וראה גם להלן ציון 653 בדברי מהר"ם שבתשב"ץ קטן להבנת המ"א].

(ד). אכן במחזיר במקום שאין היסורל צריך גו"ק, והפסק המעזיבה אינו נחשב כגו"ק, אבל באין היסורל שם הפסק המעזיבה נחשב כגו"ק.

אכן רבינו לא יפרש כן בהגמ"ר, שרבינו פוסק להלן סכ"ו אות לח ע"פ המ"א, שלסברא שהפסק המעזיבה אינו נחשב כגו"ק, כ"ה גם באין היסורל שם. [ועוד קשה שהבנה זו אינה מתאימה לדברי מהר"ם שבהגמ"י הנ"ל].

והנה באגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב) נראה שלומד ע"פ דברי ההגמ"ר בהמשך, שחומרת חזרה ע"ג מעזיבה האסורה (לדברי המ"א ועוד, כנ"ל בפנים אות ט), ביחס לסמיכה בצד הכירה המותרת (ראה לעיל ס"ב אות ב) היא בכך, שהחום למעלה חזק יותר (קודם החזרה), ע"כ. ולפ"ז לדעת ההגמ"ר, הפסק המעזיבה צ"ל כגו"ק באין היסורל שם, כסמיכה במקום שהיסורל.

אמנם רבינו פוסק שלסברא שהפסק המעזיבה אינו נחשב כגו"ק, כ"ה גם באין היסורל שם (כנ"ל). וראה להלן סכ"ו אות מא וציון 663 אות ג"ד ביאור שיטתו בטעם חומרת חזרה ע"ג המעזיבה ביחס לסמיכה, והביאור שמדברי ההגמ"ר בהמשך, אין ראייה כנגד שיטת רבינו.

(ה). אכן במחזיר במקום שאין היסורל צריך גו"ק, והפסק מעזיבת התנור אינו נחשב כגו"ק וגם במחזיר במקום שאין היסורל (הבנה זו מתאימה לדברי מהר"ם שבהגמ"י הנ"ל), אבל בסמוך לחשכה ואין היסורל שם אפשר להקל שהפסק המעזיבה נחשב כגו"ק.

וזה מקור פסק רבינו כאן.

[א. להבנות (א)-(ב), היתר מקום שאין היד סולדת גורם היתר איסור חזרה.

התנור ולא בתוכו (שהתנור כגו"ק, שגחלים עוממות דינם כגו"ק, ראה לעיל סי"ט אות ח):

אולי זה מפני שבתוך התנור בדרך כלל היסו"ל. ואולי סובר שלתוך התנור אסור להחזיר גם במקום שאין היסו"ל. אבל קשה שדברי ההגמ"ר הם ממחר"ם, וראה לעיל ציון 333 אות ב מדברי מהר"ם שבהגמ"י].

ולאבנה (ג), היתר מקום שאין היד סולדת פועל רק - שלתנור יהיה דין כירה ויועיל גו"ק (של המעזיבה).

ולאבנות (ד)־ה), היתר מקום שאין היד סולדת פועל שני דברים: א. שלתנור יהיה דין כירה ויועיל גו"ק. ב. שהמעזיבה דינה כגו"ק.

ב. יש לעיין בטעם שההגמ"ר מתיר להחזיר באין היסו"ל שם - רק על גבי

כג. **אבל לסמוך אצל תנור שאינו גרוף וקטום סמוך** ק. הגמ"ד
לחשכה, אף על פי שהיד סולדת שם, מותר (ז)
לדברי הכל אע"פ שיש אוסרים בשבת עצמה. וכל שכן
לסמוך כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, שאפילו
בשבת עצמה מותר אם הוא בענין שאין בו משום
בישול כמו שיתבאר בסי' שי"ת, וסמוך לחשכה מותר
אף אם הוא בענין שיש בו משום בישול, כגון שיש בו
מרק ונצטנן לגמרי, או אפילו עדיין לא נתבשל כמאכל
בן דרוסאי.

סמיכה
 וחזרת
 תבשיל חי
 בסמוך
 לחשכה

ואם הוא חי לגמרי, מותר אפילו להחזירו על גבי כירה
שאינה גרופה וקטומה סמוך לחשכה ממש (ח) לדברי
הכל, שבחי אין לחוש כלל לחיתוי כמו שנתבאר למעלה:

קונטרס אחרון

(ז) **לדברי הכל אע"פ כו'.** היינו משום דהרי"ף ורמב"ם לא
 סבירא להו כלל כפירוש התוס' וסיעתם בלהחזיר, כמו שכתב הבית
 יוסף. והתוס' וסיעתם פסקו כחנניה. ועיין בכללי ההוראה:
 (ח) **לדברי הכל, שבחי כו'.** מדברי הט"ז מבואר, דאיסור החזרה
 בגרוף, הוא גם כן משום חיתוי. וכן משמע קצת מלשון הרא"ש סימן
 יו"ד. ואפשר דהמ"א סבירא ליה נמי הכי, ולהכי התיר בחי.
 אבל לפי מה שכתבנו (בפנים בשם) הר"ג, דהטעם הוא משום דמחזי
 כמבשל לכתחלה, אין להקל בחי סמוך לחשכה. אלא אם כן נאמר
 דלא גזרו כלל סמוך לחשכה בהנחה על גבי קרקע ואין דעתו
 להחזיר. ולא משמע הכי מדברי הפוסקים (ועיין רא"ש פרק ד' סימן
 ב' שסותר למה שכתב בפרק ג' סוף סימן ב' וצריך עיון), ומלשון
 רמ"א, עיין הגהות מרדכי.

ומיהו, כיון דלהר"ג בלאו הכי שרי מתרי טעמי, חדא דלא סבירא
 ליה כלל לאיסור מבעוד יום, ותו דגם בשבת מתיר אם סילקה
 משחשכה, וכן המנהג, אם כן פשיטא דאין להחמיר בזה סמוך
 לחשכה (ולכן סתמתי בפנים):

א. כאמור לעיל סכ"ב, יש סוברים כך, טוב להחמיר כדבריהם. ובסעיף זה
 שאיסור חזרה נאמר גם בסמוך יבאר, שהזהירות בחזרה סמוך לחשכה
 לחשכה. ונפסק ש"במקום שאין צורך כל לא נאמרה בסמיכה לכירה ותנור (שלנו).

לחשכה" [ולא רק בשהייה מבעוד יום].
 (במ"ש הרמ"א שסומך "סמוך לאש", כוונתו גם
 שסומך לכירה שאינה גו"ק, שדיבר מקודם
 באיסור להחזיר על גבה (ראה בהרחבה להלן ריש
 אות ט).

אכן דברי רבינו אינם מיוסדים רק על
 הרמ"א, שהרמ"א סוס"ה פוסק שסמיכה
 לכירה שאינה גו"ק מותרת גם בשבת
 עצמה (ראה לעיל ס"כ אות ב), ומכל שכן
 שמותרת בסמוך לחשיכה (ומה שהרמ"א
 סוס"ב הוצרך לומר שסמיכה מותרת בסמוך
 לחשיכה, ראה להלן (אות יב)). אבל דברי
 רבינו שסמיכה בסמוך לחשכה מותרת
 "לדברי הכל אע"פ שיש אוסרים בשבת
 עצמה". היינו כמו שהביא לעיל ס"כ
 שיש סוברים שסמיכה לכירה שאינה גו"ק
 בשבת היא בכלל איסור חזרה, ופסק
 ש"במקום שאין שם צורך כל כך, טוב

וגם יבאר שבתבשיל חי לא נאמר כלל
 איסור חזרה בסמוך לחשכה (גם על גבי
 כירה).

סמיכה בסמוך לחשכה לכירה ותנור שלנו
 מותרת

ב. "אבל לסמוך אצל תנור שאינו גרוף
 וקטום סמוך לחשכה, אף על פי
 שהיד סולדת שם³⁷¹, מותר (ז) לדברי
 הכל אע"פ שיש אוסרים בשבת עצמה":
 מלמדנו שאין איסור חזרה בסמוך
 לחשכה בסמיכה לכירה. ומותר לסמוך
 בסמוך לחשכה לתנור (שלנו, שדינו
 ככירה³⁷²) שאינו גו"ק.

עד"ז ברמ"א סוס"ב: "ודוקא על גבי
 כירה ממש [אסור להחזיר בסמוך לחשכה],
 אבל לסמוך, אפילו סמוך לאש במקום
 שהיד סולדת בו שרי אפילו סמוך

למדובר בסוף ס"כ ב, בדין חזרה על גבי
 תנור בית החורף. וע"ד לשון הרמ"א סוס"ה
 שמדבר בדין סמיכה (בשבת) לתנור בית
 החורף. וגם בקיצור דיני שהיה והטמנה
 שבמ"א ושוע"ר סוס"י רנט מדברים בדין
 סמיכה (בשבת) לתנור שלנו. וכ"ה לשון
 רבינו בסתם להלן סכ"ה ציון 549 אות א.
 והלשון כאן לא נמשך אחר לשון
 הרמ"א סוס"ב, שמדבר בסמיכה בסמוך
 לחשכה לתנור בישול של ימיהם (ראה ט"ז
 סקט"ז), ופסק שזה אסור (כפי שזה אסור
 בשבת עצמה (אם היד סולדת שם), ראה
 לעיל סט"ו אות ב), ומקורו מהגמ"ר (פ, א),
 דרכי משה סק"ה.
 העיר בקיצור בהבנת דברי רבינו אלו,
 תהלה לדוד סקט"ו.

(371) א. לסמוך במקום שאין היד
 סולדת, מותר לדברי הכל גם בשבת
 עצמה, ראה לעיל סכ"א אות ה"ו.

ב. לשון רבינו כאן בסתם: "אף על פי
 שהיד סולדת שם" (ואינו מאריך שההיתר
 הוא אפילו אם התבשיל יגיע לידי היסור"ל
 בו), זה מפני שהחידוש הנאמר כאן בהיתר
 סמיכה בסמוך לחשכה, הוא כבר
 כשהיסור"ל במקום עצמו שמניח. כיון שכבר
 בשיעור זה, ישנו איסור סמיכה בשבת
 עצמה (לאוסרים סמיכה בשבת), ראה
 לעיל סכ"א אות ג"ד. ועיי"ש ציון 295 אות
 א שעד"ז לשון רבינו בכ"מ.

(372) תנור בישול שלנו או תנור בית
 החורף, שדינם ככירה וגם לענין סמיכה,
 ראה לעיל ס"כ אות ב וש"נ.
 וכותב כאן "תנור" סתם, בהמשך

משום דהרי"ף ורמב"ם לא סבירא להו כלל כפירוש התוס' וסיעתם בלהחזיר, כמו שכתב הבית יוסף³⁷³: הרי"ף והרמב"ם הם מקור הדעה שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת, אסורה. [שפוסקים כחכמים שאסור להשהות מע"ש גם תבשיל מבושל ע"ג כירה שאינה גו"ק. ולדעתם, סוגיית הגמ' לו, א המתירה סמיכה לכירה שאינה גו"ק – מדברת בסמיכה דשהייה מערב שבת, ולא התירו סמיכה בשבת עצמה (ראה בכל זה לעיל ס"כ אות יב וש"ט)].

והנה, הבית יוסף (עמ' סד) כתב, שהרי"ף והרמב"ם אינם סוברים כשיטת תוס' וסייעתם שחזרה בסמוך לחשכה אסורה³⁷⁴. ויוצא שאף הסוברים שסמיכה בשבת אסורה – מתירים סמיכה בסמוך לחשכה.

לחוש לדבריהם" (דלא כפסק הרמ"א הנ"ל). ולפ"ז היה מקום לאסור סמיכה לכירה שאינה גו"ק גם בסמוך לחשכה, כפי שנפסק לעיל סכ"ב ש"ב במקום שאין שם צורך כל כך, טוב להחמיר" ולאסור חזרה בסמוך לחשכה.

ורבינו מבאר כאן שאעפ"כ יש להתיר זאת, כיון שסמיכה לכירה בסמוך לחשכה מותרת לפי כולם, ואף האוסרים אותה בשבת עצמה הם מתירים אותה בסמוך לחשכה³⁷³.

טעמי פסק זה

ג. ובקונטרס אחרון מבאר רבינו את דבריו:

"(ז) לדברי הכל אע"פ כו'. היינו

[בסמוך לחשכה] לבית הלל כשאינה גרופה".

וכן בהמשך התוס': "ולבית שמאי [אסור להחזיר בסמוך לחשכה] אפילו בגרופה, מדקאמר בגמרא (לח סוע"א ורע"ב) 'לדברי האומר [בית הלל] מחזירין [ע"ג כירה גו"ק]. מחזירין אפילו בשבת', משמע דעיקר פלוגתא [אם מותר להחזיר ע"ג כירה גו"ק] הוי בחול" [בסמוך לחשכה]. ונראה שכוונת תוס' ללמוד מגמ' זו, שלב"ה אסור להחזיר ע"ג אינה גו"ק גם בסמוך לחשכה. ראה גם להלן ציון זה אות ב.

גם י"ל שיש כאן רמז למבואר להלן בפנים אות יט וי"ב, שחזרה סמוך לחשכה היא מעיקר איסור חזרה, עיי"ש.

ב. הוכחת הב"י (שרבינו מזכיר בפנים), שהרי"ף והרמב"ם אינם סוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה היא, מדיוק דבריהם

(373) א. רבינו רמז לזה כבר לעיל ציונים 280 אות ד, 286, עיי"ש.

ב. בשוה"ג כאן מציין להגהות מרדכי (עט, סוע"ד, מקור דברי הרמ"א סוס"ב, כמצויין בציונים לרמ"א). וזה צע"ק שפשטות ההגמ"ר שמתיר סמיכה לכירה אף בשבת (וכן משמעות דברי רבינו לעיל קו"א סק"ג בדעת ההגמ"ר, התבאר בס"כ אות י). ואילו כוונת רבינו כאן לחדש שסמיכה בסמוך לחשכה מותרת – אף לפי פסק רבינו לעיל ס"כ כסוברים שבשבת עצמה היא אסורה, כמבואר בפנים. ותהל"ד סוסקט"ו הסכים עם ציון השוה"ג, ולא העיר בהנ"ל.

(374) א. לשון רבינו כאן: "דהרי"ף ורמב"ם לא סבירא להו כלל כפירוש התוס' וסיעתם בלהחזיר", וכוונתו לדברי התוס' לו, ב ד"ה וב"ה (ועוד ראשונים): "ולמאן דאסר 'להחזיר', אסר אפילו בחול

במשנה, כנ"ל). וזה מפני שהגמ' רומזת בסתם לאיסור זה, והרי לדעתם צ"ל שסתם סוגיית הגמ' היא גם לחכמים דחנניה.

[בפירוט: רב ששת, האומר שם "מחזירין אפילו בשבת", פוסק כחנניה ולומד שהמשנה "להחזיר תנן" (שרב ששת מתיר בגמ' לו, ב שהיית תבשיל שמבושל כמאב"ד, וראה בתוס' לו, ב (רד"ה חמין) שסתם חמין ותבשיל שנאסרו במשנה הם בודאי מבושלים כמאב"ד, ולפ"ז בודאי שרב ששת ילמד שהמשנה "להחזיר תנן". וגם אם נאמר שחמין ותבשיל שנאסרו במשנה הם רק במבושלים כ"צ (כך צ"ל עכ"פ בדיני חזרה שבמשנה, לדידן שנפסק בסי' שיח שבאינם מבושלים כ"צ יש איסור בישול, ראה לעיל ציון 204), אבל לדעת הרבה ראשונים (ראה להלן ציון 426 ריש אות ג) המתיר שהיית תבשיל שמבושל כמאב"ד הוא מתיר מכל שכן שהיית תבשיל שמבושל כ"צ, וא"כ לרב ששת צריכים בכל אופן לומר שהמשנה "להחזיר תנן".

וא"כ מדברי רב ששת אין אריה שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה למ"ד "לשהות תנן".

אבל רב אושעיא, שגם אמר שם "מחזירין אפילו בשבת", סובר "לשהות תנן" (ראה גמ' לו, סוע"א ורע"ב, רי"ף טז, א), רמב"ן לו, ב ד"ה ופריק, ושאר, אגלי טל מלאכת האופה סקנ"ג. וראה גם פנ"י לגמ' לו, ב).

ועיין במ"ש בהבנת רב אושעיא בסוגי' לח רע"ב, בחי' גור אריה למהר"ל לח סוע"א, ראש יוסף לח רע"ב (ד"ה ויש וד"ה מה), חי' בית מאיר וחי' פני אריה (מהרא"ל כ"ץ) ר"פ כירדה).

והיינו אומרים שאיסור חזרה בסמוך

שהזכירו איסור חזרה רק בשבת ולא קודם לשבת, עיי"ש. ומשמעות רבינו כאן שיסוד דבריו שהרי"ף והרמב"ם אינם סוברים כתוס' וסיעתם הוא, מפני דיוק הב"י.

ויש להעיר שהרא"י השניה בתוס' (לו, ב ד"ה וב"ה) לאיסור חזרה בסמוך לחשכה, היא: "מדקאמר [במשנה] 'לא יתן עד שיגרוף, ואי 'לא יתן לא יחזיר' בשבת הוא, איך יגרוף או יקטום בשבת, והוה ליה למימר 'אלא אם כן גרף וקטם' [קודם שבת], אלא בחול [בסמוך לחשכה] נמי אסור להחזיר", ע"ב.

והנה לדעת חכמים דחנניה, פ"י המשנה "לא יתן" - הוא "לשהות תנן" מערב שבת מבעו"י (ראה בסוגי' לו, ב. ומובן שמותר לגרוף), ובדעתם אין את ההוכחה הנ"ל שסוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה (ראה במהרש"א לתוס', ובלשון הריטב"א והתוס' רי"ד ריש הפרק). והתוס' הביאו ראייה זו בסתם, י"ל מפני שפוסקים כחנניה (ראה בפנים באות ד) ולחנניה פ"י המשנה הוא (כלשון התוס') "לא יתן - לא יחזיר בשבת הוא" (כמבואר בגמ' שם). ועולה שלפי הרי"ף והרמב"ם - שפוסקים כחכמים דחנניה (כמוזכר בפנים) - מלכתחילה אין מקור לאיסור חזרה בסמוך לחשכה.

וצ"ל בהבנת הב"י ורבינו, שאעפ"כ היה מקום לומר שגם הרי"ף והרמב"ם יסברו איסור חזרה בסמוך לחשכה - ע"פ הרא"י הראשונה בתוס' שם: "מדקאמר בגמרא (לח סוע"א ורע"ב) 'לדברי האומר מחזירין, מחזירין אפילו בשבת', משמע דעיקר פלוגתא הוי בחול", ראה לעיל ציון זה אות א. כלומר, הרי"ף והרמב"ם יכולים ללמוד שגם לחכמים דחנניה ישנו איסור חזרה בסמוך לחשכה (אף שלהבנת המשנה כחכמים, ש"לשהות תנן", אי"ז מרומז

ה. "ועיין בכללי ההוראה": נמצינו למדים כאן יסוד, שאין מצרפים את חומרת הרי"ף והרמב"ם לאסור חזרה בסמיכה (בשבת) עם חומרת התוס' וסייעתם לאסור חזרה בסמוך לחשכה – ואוסרים סמיכה בסמוך לחשכה. וזה מפני שלשתי הדעות זה למעשה מותר. [וכך כותב רבינו בכ"מ³⁷⁷, שבאיסורים דרבנן אין מצרפים חומרי דמר וחומרי דמר כדי לחדש איסור במקום שלפי כל דעה לעצמה זה מותר³⁷⁸. משא"כ באיסורים דאורייתא³⁷⁹]. ורבינו מציין שכ"ה בכללי ההוראה.

ד. "והתוס' וסייעתם פסקו כחנניה": ואין לאסור סמיכה בסמוך לחשכה, מפני דעת התוס' וסייעתם שחזרה בסמוך לחשכה אסורה. כיון שהתוס' וסייעתם פוסקים כחנניה, ששהיית תבשיל שמבושל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גו"ק מבעו"י מותרת³⁷⁵, ובדעתם צריכים לומר, שסוגיית הגמ' הנ"ל, שסמיכה קלה מהושבה על גבה ומותרת – מדברת בסמיכה דחזרה בשבת ואין לאיסור סמיכה בחזרה. וכל שכן שסמיכה בסמוך לחשכה מותרת (ראה בכל זה לעיל ס"ב אות ב ושי"א)³⁷⁶.

אבל רבינו מדבר לדין שפוסקים שתנור שלנו דינו ככירה (כמבואר לעיל ציון 232), וע"כ הוא כותב בפנים הסעיף, שסמיכה לתנור (שלנו) מותרת, וכותב בקו"א כאן, שזה ע"פ הסוברים שסמיכה לכירה מותרת. [וכן מבואר ברמ"א סוס"ה שסמיכה לתנור שלנו בשבת מותרת, הובא לעיל ס"ב אות ב]. וכ"כ תהל"ד סוסקט"ו. (377) ראה סי' תמב סי"ד וקו"א וקו"א סק"י. סי' תקיג ס"ד וקו"א סק"ב. וראה במ"ש לעיל ציון 52 אות א ולהלן ציון 449 אות א.

(378) ובספק ברכות להקל משמע בכ"מ – שאפילו מצרפים קולות בכדי להקל, ראה במ"ש בהלכות ליל הסדר ח"ב סי' תפו ס"א אות ח (מפסקי רבינו), ובח"א סי' תעב ס"ב אות ה (מבדי השלחן).

(379) ראה סי' תמ קו"א סק"ו. הלכות שחיטה סי' כד סקל"ו. שו"ת רבינו סי' ו. וכך עולה מהמבואר בהלכות ליל הסדר ח"ב סי' תפו ס"א אות ח לענין שיעור כזית מצה ושיעור כדי אכ"פ באכילה זו, עיי"ש. וראה גם להלן ציון 732 אות ב.

לחשכה מחדש לדעתם – איסור הושבה על גבי כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה של תבשיל שמור"ל, שמאיסור שהייה זה מותר גם לדעתם, ראה לעיל ס"ט, ובאיסור חזרה (בשבת) זה אסור, ראה לעיל סט"ו אות ג. וכן מחדש איסור סמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל גם שמוי"ל, שמאיסור שהייה זה מותר (כמוזכר בפנים), אבל מאיסור חזרה בסמוך לחשכה, זה אסור, כמו שאסור לדעתם בשבת עצמה (כמוזכר בפנים). ואולי גם מחדש איסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה, כמו בשבת עצמה, ראה לעיל סכ"ב אות ד. ועל כן צריכים לדיוק הב"י.

(375) ראה תוס' לו, א ד"ה לעולם, לו, ב ד"ה אמר, לח, א ד"ה שכח וד"ה עבר, ועוד. ב"י עמ' סט"ע. להלן סי' רנד ס"ב אות ח.

(376) ההגמ"ר שצויין בשוה"ג כאן (ראה לעיל ציון 373 אות ב) מתיר לסמוך לכירה, ואוסר (פ, א) לסמוך לתנור שלנו, שסובר שתנור שלנו דינו כתנור של ימיהם (דינו צויין לעיל סט"ו אות ב, ציון 372).

אבל כאשר השאלה בדין דרבנן והפוסקים מחולקים כנ"ל, יש להתיר, כיון שכל פוסק הדוחה את היתר חבירו הוא מתיר למעשה (מהסיבה שלו), ובדרבנן אין לחדש איסור מעצמנו³⁸³.

עד כאן מהקונטרס אחרון.

מושיב לכתחלה בסמיכה סמוך לחשכה ו. "אבל לסמוך אצל תנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשכה, אף על פי שהיד סולדת שם, מותר לדברי הכל": ראה לעיל (אות ד) שבכלל טעם ההיתר הוא, שהאוסרים חזרה בסמוך לחשכה מתירים סמיכה לכירה אפילו בשבת, ומכל שכן שזה מותר בסמוך לחשכה.

וכוונת רבינו היא ל"הנהגת הוראות באיסור והיתר" בש"ך יו"ד סוס"י רמב"ם³⁸⁰: "אם אין [הפוסקים] הרבים מסכימים מדעת אחת [– מטעם אחד], אלא כל אחד יש לו טעם בפני עצמו [להתיר], והם מסכימים לענין הדין [להתיר], אין לסמוך עליהם להתיר באיסור תורה (ובאיסור דרבנן) [אלא באיסור דרבנן]³⁸¹".

כלומר: כאשר במקרה מסוים יש שאלה בדין דאורייתא, וזה מותר לפי שני פוסקים, וטעם ההיתר של כ"א מהפוסקים שונה מחבירו, יש לאסור להלכה. כיון שההיתר של כל פוסק נדחה ע"י הפוסק האחר ואנו מחמירים כמו הדחייה של כל פוסק, ואכן מחדשים איסור שאינו קיים לפי הפוסקים עצמם³⁸².

(כללים וספקות בפלוגתא), דן בארוכה במחלוקת הש"ך והרמ"א. והזכיר שם (סוף אות ז) שדעת רבינו בכ"מ כדעת הש"ך. וראה גם שם בחלק יורה דעה בסופו (ג) עמ' מסופו, טור ימיני קרוב לסוף הטור).

383) במקומות אחרים שרבינו כותב שבדרבנן אין מחדשים איסור מעצמנו (צויינו לעיל ציון 377), הוא אינו מציין שכ"ה בכללי ההוראה. והיינו שפסק זה הוא פשוט. (ורק כשמדבר שבדאורייתא מצרפים חומרות (במצויין לעיל ציון 379), הוא מציין כן, שהוצרך לבאר שפוסק ע"פ הש"ך ולא כפסק הרמ"א דלעיל ציון 382). ויל"ע מדוע כאן בדרבנן ציין לכללי ההוראה, ואף כתב "ועיין".

[כללי ההוראה וש"ך יו"ד סי' רמ"ב, הוזכרו בנוגע לכללים אחרים, בשוע"ר סי' רנב קו"א סק"ב, סי' רנט קו"א סק"ד, סי' תלו קו"א סק"ה וסק"ח, ואכ"מ].

380) וכן מפורש בשו"ת רבינו הנ"ל ציון 379: "כמ"ש הש"ך סי' רמ"ב".

הלשון בפנים מהקיצור סק"ז, וכ"ה בהרחבה בסוף הפלפול בהנהגת איסור והיתר (לפני הקיצור). וכ"כ הש"ך בחו"מ סי' כה סקי"ט.

381) כן הגיהו פוסקים, ראה בשו"ע השלם. וכן הגיה בשו"ת דברי נחמיה אבה"ע (דלהלן ציון 382) ריש עמ' ב. וכן משמע בש"ך יו"ד בפלפול שם ובש"ך חו"מ שם, שהוא מחמיר רק בדאורייתא, עיי"ש. 382) הש"ך חולק בזה על הרמ"א בחו"מ סי' כה ס"ב, שסובר שטעמים שונים בדאורייתא אפילו מצטרפים לקולא, להקרא רבים.

יש אחרונים שפוסקים כרמ"א שיש להקל בזה אף באיסור דאורייתא, ראה במפרשי הש"ך יו"ד וחו"מ שם, ובשד"ח כללים אות י סקל"א.

בשו"ת דברי נחמיה ריש חלק אבן העזר

הצורך בגו"ק). ולפ"ז פשוט שבסמוך לחשכה מותר לסמוך גם במושיב לכתחלה. ואכן רבינו דייק שם (אות י, מהקד"א סק"ג) בלשון ההגמ"ר, שמתיר לסמוך "לכתחלה" בסמוך לחשכה³⁸⁴.

והנה רבינו פוסק לעיל ס"כ (אות ז) לשיטה שסמיכה לכירה בשבת מותרת, שמותר לסמוך גם במושיב לכתחלה (כלומר, בלא תנאי חזרה המבוארים לעיל סי"ד וסי"ח). ולא אומרים שהותר רק

אבל סוכ"ס כוונת הרמ"א להתיר גם סמיכה לכירה בסמוך לחשכה (כפי שמדבר מקודם באיסור להחזיר על גבה), ואם הוא היה סובר שאסור בזה להושיב לכתחלה - היה צריך לכתוב זאת.

ג. נמצא שהרמ"א מחלק בין שבת לבין סמוך לחשכה בדין מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה. ומה שרבינו לעיל בקו"א סק"ג מקשה על הרמ"א שאוסר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה בשבת, מההגמ"ר שמתיר זאת בסמוך לחשכה ולפ"ז זה צריך להיות מותר גם בשבת, והרי הרמ"א מחלק בכך. אלא כוונת רבינו שמההגמ"ר משמע שאין לחלק כחילוק הרמ"א, ראה בכ"ז לעיל ציון 275.

ד. אבל אין לתרץ עפ"ז את משמעות הרמ"א שסמיכה מותרת דוקא בסמוך לחשכה (ראה להלן בפנים אות יב), ונאמר שהחידוש בסמיכה בסמוך לחשכה הוא, שמותר אפי' להושיב לכתחלה. אין לתרץ כן, כיון שיישוב זה מתאים רק בדין סמיכה לכירה, אבל הרמ"א שם נקט בלשונו סמיכה "לאש", ושם מותר להושיב לכתחלה גם בשבת עצמה (כנ"ל ציון זה אות ב).

ודלא כמו שרמז התהל"ד סקי"ג (ד"ה והנה), שמכך שהמ"א (דלהלן בפנים אות יב) לא תירץ כנ"ל, רואים שסובר שלרמ"א מותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה גם בשבת עצמה (ודלא כהבנת רבינו ברמ"א, שהזכרה לעיל ציון זה אות א).

דין זה לרמ"א שאוסר בשבת עצמה (384) א. אמנם יש לעיין לרמ"א שפוסק בס"ב, שחזרה בסמוך לחשכה אסורה (וכן מושיב לכתחלה, ראה בקו"א דלהלן בפנים אות כח) ועוד רבינו מדייק בקו"א דלעיל ס"כ אות יא, שהרמ"א סוס"ה סובר שבסמיכה לכירה בשבת הותר רק הצורך בגו"ק, אבל אסור להושיב לכתחלה, ולפ"ז אסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה גם בסמוך לחשכה.

אבל מסתבר דלא כן, שהרי הרמ"א סוס"ב (הובא לעיל בפנים אות ב) כתב בסתם שמותר לסמוך בסמוך לחשכה, ולא רמז באיזה מקום שאסור לסמוך במושיב לכתחלה בזמן זה.

ב. הרמ"א סוס"ב הנ"ל מדבר בסמיכה "לאש", ובסמיכה לאש (למדורה) מותר להושיב לכתחלה גם בשבת. כמפורש בשו"ע סי' שיח סט"ו (שוע"ר סכ"ד) שמותר לסמוך כנגד המדורה דבר יבש וצונן (ראה בביאור הדבר, לעיל ציון 276 אות ז, ועיי"ש שלהלכה זה מותר רק בסמיכה בריחוק מעט מהאש, ויתכן שכ"ה גם לרמ"א, אכן לשיטה זו, גם ברמ"א דכאן שמדבר בהיתר סמיכה לאש בסמוך לחשכה, מדובר דוקא שמרחיק מעט מהאש, ראה להלן בפנים אות ז). ואולי נאמר שע"כ הרמ"א כתב בסתם שמותר לסמוך בסמוך לחשכה, אבל בכירה יאסור להושיב לכתחלה בסמיכה בסמוך לחשכה.

הרמ"א סוס"ב כתב: "ודוקא על גבי כירה ממש [נאסור להחזיר בסמוך לחשכה], אבל לסמוך, אפילו סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו שרי אפילו סמוך לחשכה" וולא רק בשהייה מבעוד יום]. והמ"א סקכ"ט מקשה שמתר לסמוך לאש (למדורה) דבר שאין בו משום בישול גם בשבת

שיטות הפוסקים בסמיכה בקירוב למדורה סמוך לחשכה

ז. "וכל שכן [שמותר] לסמוך כנגד המדורה [בסמוך לחשכה, אפילו] במקום שהיד סולדת בו, שאפילו בשבת עצמה מותר אם הוא בענין שאין בו משום בישול כמו שיתבאר בסי' שי"ח³⁸⁵:"

מפני שנראה בזה כמבשל לכתחלה (וחשש חיתוי אין שם, שבסמיכה אין לחוש לחיתוי), עיי"ש. ורבינו כותב בקו"א דלהלן בפנים אות כט, שבסמוך לחשכה אין לאסור מקרה של מושיב לכתחלה שאסור רק מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ואין שם חשש חיתוי), עיי"ש, ודו"ק.

385 כלומר: מותר לסמוך סמוך לחשכה כנגד המדורה במקום שהיד סולדת שם, ואפילו למשך זמן עד שהיד תהא סולדת בתבשיל, שכל זה מותר בתבשיל שאין בו משום בישול אפילו בשבת, ראה שו"ע סי' שיתחמם, סי' שיש סיד"טו (שו"ע"ר סכ"ד).

והנה החידוש "שאפילו בשבת עצמה מותר (אם הוא בענין שאין בו משום בישול)", ישנו בעצם ההיתר להניח במקום שהחום שם יכול להביא שתהיה היסור"ל בתבשיל המונח שם (שתבשיל שיש בו בישול אסור להניחו במקום זה גם אם יטלו קודם שיתחמם, כמבואר בסי' שיח שם). ומבואר קיצור לשון רבינו כאן.

אכן החידוש הנ"ל ישנו רק כשמניח במקום שהחום שם יכול להביא שתהיה היסור"ל בתבשיל (ולא במניח במקום שהיסור"ל גרידא), ראה סי' שיח שם. ולשון רבינו כאן בקיצור: "במקום שהיד סולדת בו", נמשך אחר לשונו מקודם, ראה לעיל ציון 371 אות ב.

ה. צ"ע בסברת הרמ"א, מדוע מקילים במושיב לכתחלה בסמיכה לכירה בסמוך לחשכה, ביחס למעשה זה בשבת עצמה. ומה זה שונה ממושיב לכתחלה ע"ג כירה, שאסור לרמ"א גם בסמוך לחשכה (כמבואר בקו"א דלהלן בפנים אות כח). ומדוע לא חששו שממושיב לכתחלה בסמיכה לכירה בסמוך לחשכה, יבוא לעשות כן בשבת עצמה (שכיו"ב טעם איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה בסמוך לחשכה, ראה להלן ציון 447 אות ג).

[וכך להבנה שנכתוב להלן ציונים 438 ו-442 בדעת רבינו, בטעם איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה בסמוך לחשכה, לפי הסוברים שאיסור זה נאמר גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ: שהחששות שישנם במושיב לכתחלה ע"ג כירה בשבת (חשש חיתוי או נראה כמבשל לכתחלה), הם ישנם גם בסמוך לחשכה, ולכך מושיב לכתחלה ע"ג כירה בסמוך לחשכה אסור. ולפ"ז יש להקשות, שלשיטת הרמ"א שגם מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה בשבת, אסור, אזי בפשטות החששות שהם טעם איסור זה, הם צריכים להיות גם במושיב לכתחלה בסמיכה לכירה - בסמוך לחשכה].

ויש לבאר ע"פ מ"ש לעיל ציון 276 אות ו בדא"פ, שסברת הרמ"א לאסור מושיב לכתחלה בסמיכה לכירה בשבת, היא רק

המדורה", ע"כ. וחילוק הרא"ש בסמיכה למדורה הובא להלכה (סי' שיח מ"א סקל"ח ושוע"ר סוסכ"ד).

ולפ"ז, ממשעות המ"א ורבינו כאן שהסמיכה למדורה המותרת בסמוך לחשכה היא רק זו המותרת בשבת, למדנו שאף סמוך לחשכה מותר לסמוך מבושל כ"צ רק במרחיק מעט מהאש (וזה בכלל "סמוך לאש" שהוזכר ברמ"א). ואסור לסמוך בקירוב לאש. [ומדוייק קצת בלשון רבינו כאן שכתב שמותר לסמוך בסמוך לחשכה "כנגד המדורה"].

וזה דומה לפסק הרמ"א בריש דבריו שאסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, וטעם איסור זה בשבת הוא מחשש חיתוי³⁸⁷. וכך אסור לסמוך בקירוב למדורה בסמוך לחשכה, שגם זה אסור בשבת מחשש חיתוי (כדברי הרא"ש הנ"ל). שכל האסור בשבת מחשש חיתוי, חכמים אסרוהו גם בסמוך לחשכה³⁸⁸.

אמנם הביאורה"ג סקנ"ג כותב בהבנת הרמ"א (שבתחלת דברינו), שבסמיכה למדורה בסמוך לחשכה התחדש, שמותר לסמוך אפילו במקרה האסור בשבת מפני שאין דבר המפסיק. ואולי כוונתו

עצמה, כמבואר בשו"ע סי' שיח סט"ו (שוע"ר סכ"ד), ולא דוקא בסמוך לחשכה (ראה להלן אות יב בתירוץ). ואלו דברי רבינו כאן.

ולמדנו מקושיית המ"א, שמהות הסמיכה "סמוך לאש" המותרת בסמוך לחשיכה היא רק זו המותרת בשבת (בתבשיל שאין בו משום בישול). וכן משמעות דברי רבינו: "וכל שכן לסמוך כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, שאפילו בשבת עצמה מותר" כו'.

ביאור החידוש בדבר, בהקדים: הרא"ש (פ"ג סי' י) מדבר במשמעות הגמ' שמותר לסמוך למדורה בשבת דבר שאין בו משום בישול, והרא"ש מקשה מדוע לא חששו לחיתוי. ואמנם התיירו (לדעתו) לסמוך בשבת לכירה שאינה גו"ק, אבל בסמיכה לכירה "דופני הכירה מפסיקים" ויש לו היכר שלא יחתה³⁸⁶, משא"כ בסמיכה למדורה. והרא"ש מיישב שבאמת סמיכה למדורה הותרה רק במרחיק מעט מהאש (ונאפי' עדיין היד סולדת שם, אבל) יש לו בכך היכר שלא יחתה. כפי שאמרו בגמ' שסומך "כנגד המדורה", ולא אמרו שסומך "אצל

מחשש חיתוי - אם האיסור הוא בכדי שלא יבוא מכך להחזיר בשבת עצמה ואזי יבוא לחתות או שהוא בכדי שלא יחתה בשבת בתבשיל שמחזירו בסמוך לחשכה - ראה בהרחבה להלן אות כ ואילך.

ב. ראה לעיל ציון 310 אות ב וש"נ בשיטת הרמ"א ורבינו בדרך כלל, שאין להקל בפרטי חזרה בסמוך לחשכה ביחס לחזרה בשבת עצמה.

386) ולשון רבינו לעיל ס"כ אות ד באו"א קצת: "שאין לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו", עיי"ש.

387) כ"ה הבנת הפוסקים בדרך כלל באיסור זה, ראה לעיל סי"ד אות ה וש"נ. וי"ל כן גם בדעת הרמ"א, ראה לעיל ציון 276 אות ו.

388) א. באיסור חזרה בסמוך לחשכה של דברים האסורים בשבת עצמה

(היינו שהקירוב לגחלים אינו מגרע), ע"כ מההגמ"ר.

והאגלי טל מבאר דבריו: "ובהגהות מרדכי למד מדמותו לסמוך, הוא הדין אצל האש, אך הוא מפרש הבעיא בערב שבת סמוך לחשכה כו', וצריך לפרש גם כן בקרוב, דברחוק אפילו בשבת מותר כמו כנגד המדורה", ע"כ.

כלומר, ההגמ"ר לומד מהיתר סמיכה לכירה בשהייה מבעוד יום, להתיר סמיכה לאש בסמוך לחשכה. ויש לעיין במקורו ללמוד מקולא בשהייה מבעוד יום – להקיל בסמוך לחשכה, והרי לדעת ההגמ"ר יש בזמן זה דין חזרה (כמו שמבאר שם, שבסמוך לחשכה אסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמבושל כ"צ ואפי' לחנניה, כדין חזרה בשבת עצמה).

ואלא הביאור, בהקדים, שסוגיית הגמ' דנה אם מותר לסמוך לכירה שאינה גו"ק, היינו שפשוט לגמ' שאסור להניח על גבי כירה שאינה גו"ק. ולהגמ"ר שפוסק כחנניה שמותר להשהות מע"ש ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמבושל כמאב"ד (ראה להלן ציון 469), צריכים לומר שהגמ' מדברת לחנניה בדין סמיכה דחזרה בשבת (התבאר לעיל ס"ב אות ב).

ואמנם הגמ' הביאה לפשוט מברייתות שפוסקות כחכמים בשהייה ע"ג כירה, ומתירות סמיכה דשהייה, וכיצד אפשר לפשוט משם להתיר סמיכה לכירה בחזרה בשבת (כקושיית הראשונים בסוגי' על שיטה זו). אלא ההגמ"ר מפרש שסוגיית הגמ' מדברת לחנניה בסמיכה לכירה של חזרה בסמוך לחשכה, ופשוטו – שמכך

שבסמוך לחשכה מותר לסמוך גם בקירוב לאש.

ולא ביאר טעם הקולא. ומה החילוק בין חזרה על גבה בסמוך לחשכה שאסורה לרמ"א, לבין סמיכה בקירוב לאש שמתרת בזמן זה להבנת הביאווה"ג, והרי שניהם אסורים בשבת עצמה מאותו חשש של חיתוי.

ח. [ע"ד מ"ש הביאווה"ג בהבנת הרמ"א, כתב האגלי טל (מלאכת האופה סקני"ב אות ג) בהבנת ההגמ"ר (עט סעי'ד) (מקור הרמ"א בפשטות, כמצויין בציונים לרמ"א), בהקדים:

ההגמ"ר דן אם מותר לסמוך "אצל האש" בסמוך לחשכה. ומביא שבסוגי' (לז), הקשו אם מותר לסמוך לכירה שאינה גו"ק, ופשוטו להתיר מהברייתא (ועוד ברייתות עד"ז): "כירה שהסיקה בגפת ועצים סומכין לה ואין מקיימין [משהין] עליה אא"כ גרופה וקטומה". וההגמ"ר מבאר שיש מפרשים שהקושיא היתה לחכמים שאוסרים להשהות מע"ש ע"ג כירה שאינה גו"ק תבשיל שמבושל כמאב"ד, והקשו אם מותר לסמוך בשהייה מע"ש תבשיל זה, ופשוטו להתיר. וכתב ההגמ"ר שגם לפירושם, יש ללמוד מזה במכל שכן לדעת חנניה שמיקל בשהייה שמותר לסמוך לאש בסמוך לחשכה.

ומסיים: "ואע"ג דאיכא למידחי [ד]שאני התם דמפסקא דופן כירה, אבל לסמוך אצל הגחלים [בלא הפסק] אסור – אין לדחות כן", ומביא שלחנניה מותר להשהות מבעוד יום תבשיל שמבושל כמאב"ד, אפילו על גבי גחלים (בגמ' יח, ב)

בסמוך לחשכה בקירוב לאש, וזה חמור מסמיכה לכירה שמותרת (לרמ"א – אפילו בשבת).

דהנה מקור ההגמ"ר (לביאור האג"ט), להקל בסמיכה בסמוך לחשכה בקירוב לאש – ביחס לשבת עצמה, הוא הבנתו בגמ' שהתירו סמיכה לכירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה דוקא – למרות שבשבת עצמה זה אסור, וכיו"ב יש להקל בסמיכה בסמוך לחשכה בקירוב לאש (כנ"ל אות ח).

אבל הרמ"א סוס"ה פוסק, שסמיכה לתנור שלנו (כירה) שאינו גו"ק מותרת גם בשבת עצמה (שמפרש בסוגיית הגמ' שסמיכה מותרת – בסמיכה בשבת עצמה) (ראה בכל זה לעיל ס"ב אות ב). ולדעתו לא מצאנו קולא בסמוך לחשכה ביחס לשבת עצמה.

ויש לומר שלרמ"א סמיכה בקירוב לאש בסמוך לחשכה, אסורה, כפי שאסורה בשבת עצמה (כנ"ל אות ז מהרא"ש). שסמיכה בקירוב לאש חמורה מסמיכה לכירה, שקירוב לגחלים מגרע.

[כפי שבשבת עצמה סמיכה בקירוב לאש אסורה כיון שקירוב לגחלים מגרע, וסמיכה לכירה מותרת (לרמ"א, כנ"ל), כיון ש"דופני הכירה מפסיקים" (כנ"ל אות ז מהרא"ש)³⁹¹].

ואמנם ההגמ"ר (לביאור האג"ט) לומד משיטת חנניה בשהייה מבעו"י,

שסמיכה דשהייה מבעוד יום מותרת (אפי' לחכמים שאוסרים להשהות על גבה), יש ללמוד היתר לסמיכה דחזרה בסמוך לחשכה, שגם זה למעשה קודם שבת (ולהבנה זו, סמיכה דחזרה מותרת רק בסמוך לחשכה, ולא בשבת עצמה)³⁸⁹.

נמצא שכוונת ההגמ"ר, שממסקנת הגמ' שמותר לסמוך לכירה בסמוך לחשכה, יש ללמוד שמותר לסמוך גם "אצל האש" בסמוך לחשכה (שאינן לחלק בין כירה לאש).

עדיין קשה: מדוע צריך ללמוד היתר סמיכה לאש מהיתר סמיכה לכירה, והרי בגמ' (מ, ב) משמע שמותר לסמוך בשבת כנגד המדורה במקום שהיסו"ל באם אין איסור בישול³⁹⁰, וכל שכן שמותר לסמוך בסמוך לחשכה "אצל האש" (ואז מותר לסמוך כל תבשיל, שאין איסור בישול בזמן זה).

וצריך לומר שההגמ"ר מחדש שבסמוך לחשכה מותר לסמוך אפילו בקירוב לאש (ובשבת עצמה זה אסור, כנ"ל (אות ז) מהרא"ש). ולמד זאת מכך שבסמוך לחשכה מותר לסמוך בקירוב לכירה (למרות שבשבת עצמה גם זה אסור לדעתו, כנ"ל), וכך יהיה מותר בסמוך לחשכה בקירוב לאש. ע"כ מהאגלי טל.

מ. אמנם בפשטות אי"ז שיטת הרמ"א, אלא הרמ"א סובר שאסור לסמוך

390) כ"כ כמה ראשונים, שמגמ' זו יש ללמוד שבסמיכה למדורה אין איסור חזרה, ראה לעיל ציונים 143 אות ב, 144 אות ג. 391) ראה גם לעיל ציון 386 וש"נ.

389) אבל רבינו לומד לעיל קו"א סק"ג (התבאר בס"כ אות י), שדעת ההגמ"ר שסמיכה מותרת גם בשבת עצמה, עיי"ש.

עצמה. ובסמיכה למדורה בסמוך לחשכה, הקירוב לגחלים מגרע ואסור כפי שזה מגרע ואסור בשבת עצמה].

סמיכה למדורה בשבת לסוברים שסמיכה לכירה אסורה

י. "וכל שכן לסמוך כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, שאפילו בשבת עצמה מותר אם הוא בענין שאין בו משום ביטול כמו שיתבאר בס' שו"ח": הרמ"א שהובא לעיל (אות ז) כתב, שסמיכה לאש בסמוך לחשכה מותרת, וכלל בכך גם סמיכה לכירה (שדיבר מקודם באיסור להחזיר על גבה). היינו שסובר שסמיכה לכירה אינה חמורה בסברא מסמיכה לאש (ולכן היתר סמיכה לאש כולל בסתם היתר גם בסמיכה לכירה). וזה מתאים לדעתו שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת מותרת (ראה לעיל אות ב)³⁹².

אבל רבינו מדבר כאן לפי הפסק (שלו) שחוששים לשיטת הרי"ף

שקירוב לגחלים אינו אוסר בסמוך לחשכה (כ"ל אות ח).

אבל זה דוקא לשיטתו, שהגמ' לומדת היתר סמיכה לכירה בסמוך לחשכה מהיתר סמיכה לכירה בשהייה מבעו"י (ראה לעיל שם). היינו שהגמ' סוברת שסמיכה לכירה בסמוך לחשכה דומה לשהייה, ולא לחזרה בשבת עצמה (שסמיכה לכירה אסורה להגמ"ר בשבת עצמה, כנ"ל).

וההגמ"ר לומד שכיו"ב קירוב לגחלים בסמוך לחשכה דומה לקירוב לגחלים בשהייה מבעו"י שאינו מגרע, ולא לקירוב לגחלים בשבת עצמה שמגרע אפילו בסמיכה.

אבל לרמ"א שלומד שסוגיית הגמ' מתירה סמיכה גם בשבת עצמה (כנ"ל), לא מצאנו שסמיכה בסמוך לחשכה דומה בפרט מסוים לשהייה מבעו"י, יותר מאשר היא דומה לסמיכה בשבת עצמה.

ולכן יש לומר שסמיכה בסמוך לחשכה דומה לגמרי לסמיכה בשבת

לדוד סק"ג (ד"ה והנה), שהבין שתיבת "אפילו" מוסבת על "סמוך לאש" (ולא רק סמיכה לכירה), היינו שלרמ"א סמיכה לאש חמורה בסברא מסמיכה לכירה. וזאת דלא כדעת רבינו בקו"א הנ"ל בהבנת הרמ"א. וגם עצם סברת התהליך צ"ע, לסוברים שהסמיכה לאש שהותרה ברמ"א כאן בסמוך לחשכה היא בריחוק מהאש דוקא (ראה לעיל בפנים אות ז), שהיכן מצאנו שסמיכה בריחוק מהאש תהיה חמורה מסמיכה לכירה. והרי"ף והרמב"ם דלהלן בפנים, בודאי סוברים שסמיכה לכירה חמורה מסמיכה בריחוק מהאש, עיי"ש.

392 א. מדובר בפנים באיסור חזרה לאינה גו"ק, אבל באיסור מושיב לכתחלה - סמיכה למדורה (ואולי אפילו סמיכה בקירוב למדורה) קלה מסמיכה לכירה בשבת, להבנת רבינו בדעת הרמ"א, ראה לעיל ס"כ אות יא (מהקו"א סק"ג) וציון 276 אות ז. אכן בסמוך לחשכה אין חילוק ביניהם, ראה לעיל ציון 384.

ב. מ"ש הרמ"א (ראה לשונו לעיל בפנים אות ז): "אבל לסמוך, אפילו סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו, שרי", בפשטות ה"אפילו" קאי ע"כ שסומך אפילו בסמוך לאש כ"כ שהיד סולדת שם. ודלא כתהלה

מותר לסמוך דבר שאין בו משום בישול כנגד המדורה עד שיגיע ליסו"ל בו³⁹³, ואי"ז כסמיכה לכירה שלדעתם אסורה בשבת (כנ"ל אות י ושי"ג).

וברמב"ם (פ"ט ה"ג): "המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור", ומשמע שבצד האש מותר³⁹⁴.

ובאגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ב אות ב) כתב שהרי"ף והרמב"ם בודאי סוברים שבסמיכה למדורה אין איסור חזרה, מפני משמעות הגמ' (מ, ב) שלמ"ד שמן אין בו משום בישול כלל, מותר לסמכו בשבת כנגד המדורה במקום שהיסו"ל, ע"כ³⁹⁵.

וכל זה כמשמעות רבינו הנ"ל (אות י) בשי' הרי"ף והרמב"ם.

וכתב האג"ט (שם אות ג) כביאור שיטתם שסמיכה למדורה קלה מסמיכה לכירה – שהם סוברים שסמיכה למדורה בשבת מותרת דוקא "כנגד המדורה" – בריחוק

והרמב"ם (והמחבר) שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת אסורה (ראה לעיל ס"ב אות יב-טו), וכתב לעיל (סעיף זה אות ב-ג) שעדיין סמיכה לכירה בסמוך לחשכה מותרת.

וממשיך כאן, ד"כל שכין" שסמיכה כנגד המדורה בסמוך לחשכה מותרת, שהרי היא מותרת אף בשבת.

היינו שסמיכה כנגד המדורה בשבת (בתבשיל שאין בו משום בישול), מותרת גם לרי"ף והרמב"ם. כפי שנפסק בשו"ע סי' שיח סט"ו (שוע"ר סכ"ד), ללא חולק. ועל כן היתר סמיכה כנגד המדורה בסמוך לחשכה (בתבשיל שאין בו משום בישול), הוא "במכל שכין" מהיתר סמיכה לכירה.

יא. והנה ברי"ף (יט, א) וברמב"ם (פכ"ב ה"ד) נפסק שאסור להניח בשבת מים ושמן כנגד המדורה "בכדי שיחמו", אלא רק "בכדי שתפוג צינתן" – שעדיין לא תהא היד סולדת בהם (כיון שיש בהם משום בישול). ויש ללמוד שגם לדעתם

שאינה גו"ק, שבשבת זה אסור, ולא רק בסמיכה לכירה שאינה גו"ק, שזה מותר בשבת.

393 ע"ד דיוק הרא"ש פ"ג רס"י י בברייתא מ, ב: "ואי לאו משום מבשל בשבת הוה שרי אפילו יד סולדת בו".

394 כ"כ בהבנת הרמב"ם במנחת כהן ובאגלי טל בכ"מ, צויינו לעיל ציון 144 אות ב.

395 כ"כ כמה ראשונים, שמגמ' זו יש ללמוד שבסמיכה למדורה אין איסור חזרה, ראה לעיל ציונים 143 אות ב, 144 אות ג.

ובאוה"ל (ד"ה אבל לסמוך) הבין גם שתיבת "אפילו" מוסבת על "סמוך לאש" (היינו שסמיכה לאש חמורה בסברא מסמיכה לכירה), אבל בבאוה"ל סוף הסי' (ד"ה לסמוך) לומד שהרמ"א מחמיר בסמיכה לכירה בשבת במושיב לכתחלה, ואילו בסמיכה לאש לא הוזכר איסור במושיב לכתחלה (ראה לעיל ציון 276 שם), וצ"ע.

וצ"ל שהבאוה"ל פוסק כמו הגר"א שהובא לעיל בפנים אות ז (אבל לא הזכירו, וראה במ"ב סקע"ז שנוקט בתם כמ"א שהובא בפנים שם), ור"ל שבסמוך לחשכה מותר לסמוך אפילו בקירוב לאש

הנ"ל בדעתם) היא, שרק בסמיכה בסמוך לכירה החמירו וחששו לחיתוי בסומך בשבת, אבל בסמיכה בריחוק מהאש (כנ"ל מהאג"ט) לא חששו לחיתוי – גם בסומך בשבת³⁹⁶.

וכל זה בסמיכה למדורה בשבת. אבל סמיכה למדורה בסמוך לחשכה, יתכן שמותרת לרי"ף והרמב"ם גם בקירוב לאש. שהרי הם אינם סוברים לאיסור חזרה בסמוך לחשכה (כמבואר לעיל אות א). ויתכן שמדין שהייה מותר לסמוך בקירוב למדורה³⁹⁷ (בפרט לדעתם ששהייה קלה מחזרה לענין סמיכה לכירה (ראה לעיל אות א)).

ורק לדין שפוסקים להחמיר כתוס' וסייעתם ואוסרים חזרה בסמוך לחשכה,

מהאש, כדברי הרא"ש (הובא לעיל אות ז). ואין זה דומה לסמיכה בסמוך לדופני הכירה (היינו שלדעתם סמיכה בריחוק מהאש מועילה יותר מ"דופני הכירה מפסיקים"), ע"כ מהאג"ט.

והנה רבינו כתב לעיל ס"כ (אות ד, יא), שהמחלוקת בדיון סמיכה לכירה בשבת היא, האם סמיכה לכירה בשבת מותרת כמו שסמיכה בשהייה מערב שבת מותרת, כיון "שאיין לחוש לחיתוי בסומך חוצה לו", "שאיין חיתוי זה מועיל לה כל כך". או ש"לענין לסמוך בשבת החמירו יותר" משהייה מערב שבת, ובשבת חששו לחיתוי גם בסמיכה, עיי"ש.

ולפ"ז, ההבנה בדעת הרי"ף והרמב"ם בהיתר סמיכה לאש (כמשמעות רבינו

בקיורב לאש, אין דרך לבשל, ולכך אינו נראה כמבשל (ראה בזה לעיל ציון 257 אות ב). ואמנם סמיכה לכירה בשבת אסורה לרי"ף והרמב"ם (כנ"ל בפנים). אבל יש סברא שסמיכה למדורה אפילו בקירוב לאש, קלה לענין זה מסמיכה לכירה (ע"ד המבואר לעיל ציון 276 אות ז בשיטת הרמ"א בדין מושיב לכתחלה, עיי"ש).

אולם האג"ט שהובא בפנים כותב בסתם שגם לרי"ף והרמב"ם סמיכה בקירוב לאש תהיה אסורה, ובס"ק מח אות ט הוא נוקט בפשטות שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, וכ"מ שם סק"מ בדעת הרמב"ם (ואפילו שהקשה במקו"א על שיטה זו, הובא לעיל סי"ד אות י).

ועיין להלן ציונים 585 אות ב, 587 אות ב-ג בהבנת דברי המגיד משנה על הלכה זו.

(397) ראה לעיל ס"ג אות א.

(396) כל זה לשיטת רבינו לעיל ס"כ אות יג, שגם הרי"ף והרמב"ם סוברים, שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, ולכן חידוש לומר שהם יסברו שגם בקירוב לאש אין חשש חיתוי, ודלא כהרא"ש. ובפרט שבסמיכה לכירה הם חוששים לחיתוי אף ש"דופני הכירה מפסיקים" ו"סומך חוצה לכירה" (ראה לעיל בפנים), ומכל שכן בסמיכה לאש – ואלא שגם לדעתם, סמיכה בשבת למדורה שאינה גו"ק, אסורה בקירוב לאש ומותרת רק בריחוק מהאש.

אבל יש לומדים בדעת הרי"ף והרמב"ם, שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל ציון 279 אות ד, ועיי"ש בטעם שרבינו אינו לומד כן). והנה לדעתם יתכן שלרי"ף והרמב"ם סמיכה למדורה בשבת מותרת גם בקירוב לאש, שיש סברא שבסמיכה למדורה גם

סמוך לאש [ולכירה שאינה גו"ק (ראה לעיל ריש אות ט)] במקום שהיד סולדת בו, שרי אפילו סמוך לחשכה" וולא רק בשהייה מבעוד יום]. והנה סמיכה לאש (למדורה) מותרת גם בשבת (בתבשיל שאין בו משום בישול, כמבואר בשו"ע סי' שיח סט"ו), וכך גם סמיכה לכירה שאינה גו"ק (לפסק הרמ"א סי' זה סוס"ה (ראה לעיל ס"כ אות ב)).

וכתב הרמ"א סקכ"ט: "אפילו סמוך לחשכה – אפילו נצטנן לגמרי, דאם לא כן אפילו בשבת שרי, כמו שכתוב סי' שי"ח סעיף ט"ו" [המ"א מקשה במקרה שהרמ"א מדבר, בסמוך לאש, ולזה מביא מסי' שיח ששם מדובר בסמיכה למדורה]. היינו שכוונת הרמ"א שבסמוך לחשכה מותר לסמוך לאש (או לכירה³⁹⁸) אפילו תבשיל לח שהצטנן, שבשבת זה אסור משום בישול (כנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד. ולשיטת הרמ"א שם סט"ו בהגהה, רק בהצטנן לגמרי יש בא"ב), אבל בסמוך לחשכה אין איסור בישול³⁹⁹.

וחזרה בסמיכה בקירוב לאש אסורה בשבת עצמה, לכן יש לאסור לסמוך למדורה בקירוב לאש גם בסמוך לחשכה (ראה לעיל אות ז).

והכנת דברי רבינו כאן, שסמיכה למדורה בריחוק מעט מהאש (דוקא), מותרת אפי' לדין בסמוך לחשכה, כפי שהיא מותרת בשבת עצמה לכו"ע.

סמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל מבושל לח וצונן

יב. "אבל לסמוך אצל תנור שאינו גרוף וקטום סמוך לחשכה כו', מותר כו'. וכל שכן לסמוך כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, שאפילו בשבת עצמה מותר אם הוא בענין שאין בו משום בישול כמו שיתבאר בסי' שי"ח, וסמוך לחשכה מותר אף אם הוא בענין שיש בו משום בישול, כגון שיש בו מרק ונצטנן לגמרי": מקור הדברים מהרמ"א סוס"ב: "ודוקא על גבי כירה ממש [אסור להחזיר סמוך לחשכה], אבל לסמוך, אפילו

הגמ' לז, א היא בסמיכה דשהייה מבעו"י (לדעת חכמים דחנניה), ובוה הגמ' פשטה להיתר, יש ללמוד מכך שבודאי שלחנניה שמקיל, מותרת סמיכה בחזרה. ראה במ"ש בדבריו לעיל בפנים אות ח), ע"כ.

ההגמ"ר מדבר בדין סמיכה סמוך לחשכה (הקודמת בזמן לשבת עצמה) ומבאר שהיא מותרת, וכוונתו לומר שכיו"ב היא מותרת גם בשבת, שההגמ"ר אינו מדבר במקו"א בהיתר סמיכה בשבת [וכך יש לבאר בסה"ת ושאר דלהלן בפנים אות יח, עיין במ"ש באות כב]. משא"כ לרמ"א שכותב בסוס"ה שסמיכה בשבת

(398) פשוט, וכ"כ הפמ"ג א"א סקכ"ט. וגם אין בזה איסור מושיב לכתחלה לכירה אפי' לדעת הרמ"א, ראה לעיל ציון 384.

(399) א. כך הבינו כל האחרונים, שהמ"א מדבר בתבשיל לח דוקא, שאסור לסמוך למדורה בשבת אם הוא צונן משום בישול, וכותב שבסמוך לחשכה זה מותר (אבל בתבשיל יבש אין בא"ב, ומותר לסמוך למדורה בשבת אפילו צונן, כמבואר בשו"ע סי' שיח סט"ו).

ג. בהגמ"ר (עט, ד): "ולסמוך לכתחלה אצל האש כו', אפילו סמוך לחשכה כו', שרי" (וממשיך שאף אם נאמר שבעיית

חזרה על גבי כירה בסמוך לחשכה של תבשיל
מבושל לח וצונן
יג. "לסמוך בו", וסמוך לחשכה מותר
אף אם הוא בענין שיש בו משום
בישול, כגון שיש בו מרק ונצטנן לגמרי
או אפילו עדיין לא נתבשל כמאכל
בן דרוסאי": רבינו מוסיף זאת על לשון
המ"א מקור דבריו (ראה לעיל אות יב).

הביאור בהקדים:

הראשונים חולקים באיסור חזרה ע"ג
כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה:
הרא"ש (פ"ג סי' ב) והטור (עמ' סד-סה) סוברים
שהוא רק בתבשיל שמבושל כ"צ
(ולשיטתם כחנניה שאין איסור שהייה בתבשיל
שמבושל כמאכל ואילך (בטור ס"א, ראה סי' רנד ס"ב
אות ז), מותר להושיב תבשיל זה בסמוך לחשכה).
ואילו הב"ח (עמ' סה) והמ"א סק"ז לומדים

ואלו דברי רבינו, בהקדים דלעיל (אות
ב) כתב שסמיכה לתנור (שלנו – ככירה)
שאינו גו"ק סמוך לחשכה, מותרת וגם
לפי הפסק שלו שבשבת היא אסורה.
והמשיך (אות י) שסמיכה למדורה מותרת
בסמוך לחשכה, מכל שכן מסמיכה
לכירה, שסמיכה למדורה מותרת לכו"ע
גם בשבת.

ומוסיף כאן, שבאמת גם בסמיכה
למדורה התחדש היתר בסמוך לחשכה
ביחס לדינה בשבת, שמותר לסמוך
בסמוך לחשכה אפילו תבשיל שיש בו
משום בישול, "כגון שיש בו מרק ונצטנן
לגמרי" ובשבת זה אסור (כמבואר לעיל
ריש סי"ט)⁴⁰⁰. נוכי"ב מותר לסמוך
תבשיל זה לכירה בסמוך לחשכה,
ופשוט⁴⁰¹].

לעולם מושיב לכתחלה, וזה אסור גם ע"ג
אש גו"ק (ראה לעיל סי"ח אות ב). ויש צד
שאיסור מושיב לכתחלה בשבת ישנו גם
בסמיכה בקירוב לאש (ראה לעיל ציונים
268 אות ג"ד, 276 אות ז). וכן רבינו סובר
שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך
לחשכה (ראה לעיל סכ"ב אות ד וש"ג).
ולפי כל זה יהיה אסור לסמוך תבשיל צונן
(יבש ולח) בקירוב לאש בסמוך לחשכה.
אכן המ"א ורבינו כאן אינם רומזים לאיסור
זה, יש לומר מפני שבלאו הכי מדובר כאן
דוקא בסמיכה בריחוק מהאש, מאיסור
חזרה לאינה גו"ק, ראה לעיל אות ז"ט.
401) ובסמיכה לכירה לעולם אין
איסור מושיב לכתחלה לדעת רבינו, ראה
לעיל אות ו.

מותרת, ובדבריו יש קושיא מדוע הוצרך
לפרט בסוס"ב שהיא מותרת בסמוך
לחשכה.

ותהל"ד סקי"ג כתב את הקושיא גם
בדעת ההגמ"ר (ונדחק אם ביאור המ"א
שבפנים מתאים בהגמ"ר), ואין זה מוכרח.
וכל זה להבנת רבינו לעיל קו"א סק"ג
(התבאר בס"כ אות י) שההגמ"ר אכן מתיר
סמיכה לכירה גם בשבת עצמה. וראה
לעיל בסעיף זה אות ח מהאג"ט הבנה
אחרת בהגמ"ר.

400) ראה לעיל ציון 399 אות א,
שכל האחרונים הבינו שהמ"א מדבר
בתבשיל לח וצונן שאיסורו בשבת משום
בא"ב.
והנה בחזרת תבשיל צונן בשבת הוא

לתבשיל שאינו מבושל כ"צ, בכל זאת סוברים שכל תבשיל שמבושל כ"צ אסור בחזרה סמוך לחשכה⁴⁰⁴. ורק תבשיל שאינו מבושל כ"צ אינו בכלל האיסור⁴⁰⁵.

סמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כל צרכו

יד. והנה הובא לעיל (אות יב) מהמ"א, שהרמ"א מרמז חידוש בהיתר סמיכה בסמוך לחשכה ביחס להיתר

בדעת ספר התרומה וסייעתו⁴⁰² שאסור גם תבשיל שאינו מבושל כ"צ.

והנה לשון הרא"ש והטור, שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא, כתבשיל שמבושל כ"צ והתקרה ואפילו כתבשיל רותח. ומשמעות דבריהם שתבשיל זה אסור תמיד בחזרה סמוך לחשכה, גם אם הוא לח והתקרה. ואף שלדעתם כתבשיל לח ואינו רותח יש בא"ב בשבת⁴⁰³ (וא"כ זה דומה לכאו')

[וצריך להוסיף, שאין חוששים שמתוך שיחזיר תבשיל זה שאינו מבושל כ"צ ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, יבוא להחזיר תבשיל שמבושל כ"צ ואין בו איסור בישול ע"ג כירה שאינה גו"ק בשבת ויעבור באיסור חזרה דרבנן, כיון שהתבשילים אינם דומים].

והב"ח (עמ' סג"סה) מבאר שיטת הרא"ש והטור באו"א מהב"י. וכתב שאדרבא, אם יש לחוש לחזרה בשבת, בודאי שיש לחוש בסברא לבישול בשבת. אלא שלרא"ש והטור אסרו חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה של תבשיל שמבושל כ"צ, כיון שרגילים להחזיר תבשיל כזה בשבת, ואם יתירו חזרה בסמוך לחשכה, יבוא לעשות כן בשבת עצמה ואסור מדין חזרה. ואיסור חזרה בסמוך לחשכה והאיסור בשבת עצמה הם "חדא גזרה". אבל תבשיל שאינו מבושל כ"צ אין רגילים להחזיר בשבת, וע"כ לא גזרו כתבשיל זה בסמוך לחשכה, מחשש שיחזיר תבשיל כזה בשבת ויעבור בבישול. וגם לא גזרו בסמוך לחשכה כתבשיל שאינו מבושל כ"צ, משום חזרת תבשיל שרגילים להחזיר בשבת ויחזירו באיסור חזרה, כיון שהתבשילים אינם דומים ואי"ז

(402) יצויינו להלן ציון 416. וכ"מ דעת ההגמ"ר (פ, א. עיי"ש בהרחבה), התבאר בב"י סו"ס"י רנו (ראה גם להלן ציון 446 אות ג בדעתו).

(403) הטור סי' שיח ס"ד כתב שיש בא"ב בדבר לח שמבושל כ"צ ואינו רותח. וכן כתבו בהבנת מסקנת הרא"ש: ה"ב"ח שם ודרישה סק"ד וט"ז סק"ג ומנחת כהן משמרת השבת ש"ב פ"א (ויש בפוסקים הנ"ל (ובפמ"ג ולבו"ש לט"ז) דעות שונות בהבנת הב"י בדעת הרא"ש בזה).

(404) ולפ"ז, לצד ברא"ש שבסמוך לחשכה יש גם איסור מושיב לכתחלה (ראה להלן בפנים אות כח), אסור להחזיר תבשיל לח וצונן ממש (שבוה הוא לעולם מושיב לכתחלה, ראה לעיל סי"ח אות ב) בסמוך לחשכה ע"ג כירה גם גו"ק.

(405) הב"י (עמ' סד"סה) כתב בביאור שיטת הרא"ש והטור, שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה נאמר דוקא כתבשיל שמבושל כ"צ, מפני שחוששים שיעשה כן בשבת ויעבור באיסור חזרה דרבנן, אבל לא נאמר כתבשיל שאינו מבושל כ"צ, שאין חוששים שיעשה כן בשבת, שאדם נוהר מבישול בשבת.

הרמ"א דוקא בתבשיל שהצטנן, ולא גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ.

הנה, לשון הרמ"א: "ודוקא על גבי כירה ממש [אסור להחזיר בסמוך לחשכה], אבל לסמוך כו', שרי אפילו סמוך לחשכה" [ולא רק בשהייה מבעו"ן]. היינו שהרמ"א מדבר בהיתר שישנו רק בסמיכה בסמוך לחשכה, ולא בחזרה על גבה.

ואם כן, נוכל לפרש שהרמ"א מדבר בתבשיל שאינו מבושל כ"צ – רק אם נלמד שסובר כסה"ת וסייעתו, שאסור להחזיר תבשיל זה ע"ג כירה בסמוך לחשכה, ומותר רק לסמכו⁴⁰⁶ (משא"כ לרא"ש והטור מותר להחזיר תבשיל זה

סמיכה בשבת, והוא שמותר לסמוך – לכירה או לאש – בסמוך לחשכה תבשיל שהצטנן ויש בו משום בישול (כיון שאין איסור בישול בזמן זה), ע"כ.

והנה תבשיל שיש בו משום בישול בשבת הוא, תבשיל שאינו מבושל כ"צ (כנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד וסט"ו ובכ"מ שיש איסור בישול בכל מאכל שאינו נאכל חי, עד שיתבשל כל צרכו), וכן תבשיל שמבושל כ"צ והוא לח ואינו רותח (כנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד שיש בו בא"ב) או דוקא צונן ממש (לשיטת הרמ"א שם סט"ו).

ויש לברר למה העמיד המ"א את דברי

אפי' לרא"ש והטור גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ.

[ובחזרה בסמוך לחשכה של תבשיל לח שמבושל כ"צ והוא צונן לגמרי, גם ע"ג כירה גו"ק (ראה לעיל ציון 404), חששו לשי' הרא"ש והטור שיבוא מכך להחזיר בשבת תבשיל יבש שמבושל כ"צ והוא צונן גם ע"ג כירה גו"ק, ויעבור באיסור מושיב לכתחלה. ראה להלן ציון 447 אות ג].

ואולי י"ל יתירה מזה להבנת הב"ח ברא"ש והטור, שחששו שמתוך שיחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה תבשיל שמבושל כ"צ והוא לח ואינו רותח, יבוא להחזיר תבשיל כזה בשבת (שזה דומה לתבשיל שרגילים להחזיר בשבת), ויעבור באיסור בישול דאורייתא. ועפ"ז מובנים דברי הב"ח עמ' נו בסופו, עיי"ש.

406) הסה"ת וסייעתו כתבו במפורש שמותר לסמוך בסמוך לחשכה תבשיל שאינו מבושל כ"צ (דלא כמו חזרה על גבה של תבשיל זה לדעתם), ראה לשונם להלן

"חדא גזרה", אלא "גזרה לגזרה", ע"כ. וכ"כ תוספת שבת סקל"ג.

ולפי שתי ההבנות הנ"ל, יש צורך לבאר את משמעות הרא"ש והטור שנכתבה בפנים, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה נאמר בתבשיל שמבושל כ"צ גם שהוא לח ואינו רותח. והרי לדעתם שיש בתבשיל זה בא"ב (כנ"ל ציון 403), אין לחשוש שיחזירו לאש בשבת (לבי"י) או שאין רגילים להחזירו בשבת (לב"ח).

ויש לבאר לשי' הרא"ש והטור, שחששו שמתוך שיחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה תבשיל שמבושל כ"צ אפי' הוא לח ואינו רותח, יבוא להחזיר לשם בשבת את התבשיל הדומה לזה, שאין בו איסור בישול ורגילים להחזירו בשבת, כלומר תבשיל שמבושל כ"צ והוא לח ורותח או שהוא יבש ואפילו אינו רותח, ויעבור באיסור חזרה דרבנן (ראה יתירה מכך בב"ח (עמ' סו), שלומד שאיסור חזרה בסמוך לחשכה בתנור (של ימיהם), ישנו

כ"ה לשון המ"א דלעיל (אות יב). וזה מתאים גם לשיטת הרא"ש והטור. שגם לשיטתם אסור להחזיר תבשיל זה ע"ג האש בסמוך לחשכה (כנ"ל אות יג), והרמ"א מבאר שמותר לסמכו⁴⁰⁷.

ונראה שהמ"א שבתחלת דברינו, ר"ל

גם ע"ג האש בסמוך לחשכה, ואין זה היתר בסמיכה דוקא כדברי הרמ"א).

ולכן עדיף לפרש שהרמ"א מדבר בתבשיל שמבושל כ"צ והוא לח ואינו רותח (ולשיטת הרמ"א סי' שיח, יש לפרש שמדבר כאן בצונן ממש, ואכן

דרבנן, וע"כ חוששים שמחזרת תבשיל זה בסמוך לחשכה יבוא להחזיר תבשיל כזה בשבת, ע"כ. אכן התו"ש לא הסכים עם סברא זו, שהגזרה בסמוך לחשכה היא לפי הסוברים (שלא הובאו להלכה), שאין בא"ב בדבר לח, ע"כ מהפוסקים.

וצ"ע בכל דבריהם:

(א). הרא"ש והטור כתבו כמעט במפורש שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא בכל תבשיל שמבושל כ"צ, ובכלל זה תבשיל לח וצונן, כמובא בפנים באות יג [נתהל"ד סקי"ג (ד"ה והנה) כתב (רק) ש"אפשר" שהטור מודה בזה, וצ"ע]. והם גם סוברים (ובודאי הטור סובר כן), שיש בא"ב בשבת בתבשיל לח ואינו רותח, כנסמן לעיל ציון 403. וראינו שאיסור חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל לח וצונן הוא גם לסוברים שיש בא"ב בתבשיל זה.

(ב). באם הרא"ש והטור [פוסקים אלו מתאימים את הרמ"א לרא"ש והטור, ולא לסה"ת וסייעתו, כנ"ל] סוברים, שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל לח ואינו רותח, מפני שיש בא"ב בתבשיל זה, יש לעיין אם אנו יכולים להוסיף איסור מעצמנו בתבשיל זה בסמוך לחשכה - מטעם שלדין העיקר כסוברים שאין בכך בישול, ובמילא הוא חזרה בשבת (כדברי הפמ"ג הנ"ל). שכן הסוברים שאין בכך בישול [הרמב"ם, הרשב"א והר"ג, ראה ב"י סי' שיח ס"ד, עמ' תג"תד] אינם סוברים

בפנים אות יח ואילך, וביאור דעתם בטעם ההיתר.

407 א. בטעם שמותר לסמוך בסמוך לחשכה תבשיל זה, ראה לעיל בפנים אות יב ובציונים לשם. [לסברא שנכתבה לעיל ציון 405 בסופו להבנת הב"ח ברא"ש וטור, צ"ל שסמיכה דומה לגו"ק בעל גבה בסמוך לחשכה, כהיכר שלא יחזיר תבשיל זה ויבשל בשבת].

ב. התוספת שבת סקל"ז והפמ"ג א"א סקכ"ט דנים, כיצד המ"א מפרש שהרמ"א מדבר בחזרת תבשיל לח וצונן, והרי ברמ"א משמע שמדובר במקרה שמותר רק בסמיכה ואסור בחזרה על גבה בסמוך לחשכה (ראה לעיל בפנים) - והרא"ש והטור סוברים (להבנת הב"י שהובא לעיל ציון 405), שלא גזרו בסמוך לחשכה כשיש בזה איסור בישול בשבת [האחרונים הנ"ל לומדים בפשטות שהרמ"א צריך להתאים לרא"ש והטור, ראה להלן ציון 408].

והפמ"ג מבאר, שגם אם נפסוק - כהרא"ש והטור (להבנת הב"י) - שחזרה בסמוך לחשכה לא נאמרה בתבשיל שיש בו בשבת איסור בישול, יש לאסור חזרה ע"ג כירה של תבשיל לח וצונן בסמוך לחשכה. כיון שהעיקר כסוברים שאין בא"ב גם בדבר לח (וזה רק חומרא לחשוש לבישול בלח שהצטנן לגמרי), ולדעה זו, חזרת תבשיל לח וצונן ע"ג כירה שאינה גו"ק בשבת, אסורה רק מאיסור חזרה

לכו"ע מדין שהייה (ראה לעיל ס"א). אכן לסמוך תבשיל זה מותר, שאין איסור שהייה בסמיכה לכירה (ראה לעיל ס"ג) ולאש⁴⁰⁹.

ויוצא שגם לרא"ש והטור, יש בתבשיל זה היתר הקיים דוקא בסמיכה (דלא כמו בתבשיל שמבושל כמאב"ד (ראה לעיל אות יד)). אכן היתר זה נצרך בערב

אופן שיתאים גם אם הרמ"א יסבור כהרא"ש והטור, וע"כ הוא נוקט רק שהרמ"א מדבר בתבשיל לח וצונן (רמו לזה בתהל"ד סק"ג ד"ה והנה)⁴⁰⁸.

זו. והנה ליתן ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, תבשיל שהתחיל להתבשל ואינו מבושל כמאב"ד, אסור

ד. בתוספת שבת סק"ז בסופו דן בטעם שסמיכת תבשיל לח וצונן בסמוך לחשכה מותרת גם לסה"ת וסייעתו, ואין חוששים שיעשה כן גם בשבת ויעבור בבישול. ות"י שם צ"ע, ואכ"מ. וגם עצם קושייתו צ"ע, שנראה שסובר שאכן לסה"ת יש לחוש באיזה מקרה (אולי באינו מבושל כ"צ), שמחזרה בסמוך לחשכה יבוא לבשל בשבת, ראה במ"ש בזה להלן בפנים אות יט ויכב.

(408) י"ל בטעם שהמ"א הקפיד בכך [ראה גם לעיל ציון 407 אות ב שכך נקטו בפשטות עוד פוסקים, שהרמ"א צריך להתאים לרא"ש והטור], מפני שבב"י (עמ' סד"סה) הוזכרה רק שיטת הרא"ש והטור, ושיטת סה"ת הובאה לראשונה בב"ח ובמ"א (ראה לעיל אות יג), ולכך חידוש לומר שהרמ"א הולך כשיטה האחרונה.

לאידך הרמ"א בהגהה ס"ב, שהביא שיש אוסרים חזרה בסמוך לחשכה, הוא לא רמו לחילוק הרא"ש והטור שאין לאסור בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו. וראה עוד בזה להלן ציון 446 אות ג.

(409) ראה לעיל ס"ג אות א שיש לעיין בדין שהייה בסמיכה בקירוב לאש. אכן דברי רבינו המתבארים בפנים מדברים בסמיכה בריחוק מהאש דוקא, ראה לעיל ריש אות ז.

כלל לאיסור חזרה בסמוך לחשכה [בדעת הרמב"ם, ראה לעיל בפנים אות ג. ובדעת הרשב"א, ראה בחי' הרשב"א לח, סוע"א (ויל"ע). ובדעת הר"ג, ראה להלן בפנים אות כט], ובדברנן אין מצרפים חומרות במקום שלפי כל דעה לעצמה זה מותר, כמבואר לעיל בפנים אות ה.

(ג). במ"ש הפמ"ג שהעיקר כסוברים שאין בא"ב גם בדבר לח: במקו"א לא משמע כן (גם בדבריו), ראה להלן ציון 484 וש"נ.

ג. סמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל שמבושל כ"צ והוא לח ואינו רותח - לשיטת הסה"ת וסייעתו: בסה"ת וסייעתו בכלל לא מצאנו שיאמרו שיש בזה בא"ב (מלבד משמעות הט"ז סי' שיח סק"ב בדעת סה"ת). אכן הסמ"ק (שהולך בשיטת סה"ת בחזרה סמוך לחשכה, ב"ח ומ"א דלעיל בפנים אות יג) כתב שיש בזה בא"ב ב"י סי' שיח, עמ' תב, ועמ' תד). והנה פשטות דברי רבינו כאן שמותר לסמוך תבשיל זה בסמוך לחשכה גם לדעתו (שרבינו מדבר כאן בסתם גם לשי' סה"ת וסייעתו (ובכללם הסמ"ק), ראה להלן בפנים אות טז"ז). והטעם שאין חוששים שיסמוך כן בשבת, ויעבור לפי דעת הסמ"ק בבישול (כפי שהוא אוסר חזרה על גבה בסמוך לחשכה של תבשיל שיש בו בישול), יובן ע"פ מ"ש להלן בפנים אות כב, עיי"ש.

לחשכה גם תבשיל שמבושל כמאב"ד, אבל רבינו מזכיר במפורש: תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד, ורק מרמז על סמיכת תבשיל שמבושל כמאב"ד ואינו מבושל כ"צ.

י"ל מפני שרבינו מדבר כאן בהיתר מיוחד לסמיכה (כנ"ל), ורוצה להתאים דבריו גם לשיטת הרא"ש והטור שמותר להחזיר תבשיל שמבושל כמאב"ד גם ע"ג האש בסמוך לחשכה [ע"ד מ"ש לעיל (אות יד) בהבנת המ"א בביאור הרמ"א]. ולכן רבינו מזכיר היתר סמיכת תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד בסמוך לחשכה, שישנו גם לרא"ש והטור רק בסמיכה ולא בחזרה על גבה (שאסור משום שהייה (כנ"ל אות טו)).

אמנם דברי רבינו אלו מתאימים רק בדוחק לשיטת הרא"ש והטור, שבסעיף זה מדובר בדיני סמוך לחשכה בייחוד, ולשיטת הרא"ש והטור, היתר זה נצרך בערב שבת כבר מבעוד יום, ולא נוסף בו חידוש בזמן סמוך לחשכה (כנ"ל שם).

ואכן משיטת הרא"ש והטור לבדה, רבינו לא היה מביא היתר זה בדיני סמוך

שבת כבר מבעוד יום, ולא נוסף בו חידוש בזמן סמוך לחשכה.

אבל לסה"ת וסייעתו שיש איסור להחזיר ע"ג האש בסמוך לחשכה תבשיל שאינו מבושל כ"צ – נוסף חידוש בדין סמיכה לכירה ולאש בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד, שאין איסור סמיכה אפי' בחזרה, ולכך סמיכה זו מותרת⁴¹⁰.

מזו. עתה נדון בלשון רבינו כאן: "וסמוך לחשכה מותר [לסמוך] אף אם הוא בענין שיש בו משום בישול [ואסור לסמכו בשבת], כגון שיש בו מרק ונצטנן לגמרי או אפילו עדיין לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי"⁴¹¹.

כתב שבסמוך לחשכה ישנו היתר מיוחד לסמיכה, שמותר לסמוך (לכירה או לאש (ראה לעיל אות יב בסופה)) תבשיל שיש בו משום בישול, כגון תבשיל לח וצונן או תבשיל שעדיין לא התבשל כמאב"ד [אבל תבשיל חי מותר להחזיר בסמוך לחשכה גם ע"ג האש, כדלהלן (אות יז ואילך)].

והנה פשוט שמותר לסמוך בסמוך

411) בלשון רבינו: "וסמוך לחשכה מותר אף אם הוא בענין שיש בו משום בישול [ואסור בשבת], כגון שיש בו מרק ונצטנן לגמרי או אפילו עדיין לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי": בתבשיל שמבושל כ"צ והוא לח וצונן יש בא"ב בשבת רק לדעת מיעוט ראשונים (וכן הלכה), אבל בתבשיל שהתחיל להתבשל ואינו מבושל כמאב"ד, יש בישול לדעת כולם. ראה בכ"ז בב"י סי' שיח ס"ד. וע"כ במקרה האחרון הניגוד שזה מותר בסמוך לחשכה הוא גדול יותר.

410) הסה"ת וסייעתו כותבים במפורש, שסמיכה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, מותרת. ומדברים בתבשיל שמבושל כמאב"ד, אבל לדעתם גם בתבשיל זה יש עדיין איסור בישול דאורייתא, ואעפ"כ מותר לסמכו בסמוך לחשכה ואין חוששים שיעשה כך בשבת, ויעבור באיסור בישול, ראה בכ"ז להלן בפנים אות יט ו"כב. ומסתבר שכיו"ב מותר לדעתם לסמוך בסמוך לחשכה תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד.

[והמ"א מציין לדבריו לעיל (סק"ב) שהיתר הגמ' (יח, ב) להשהות תבשיל חי מערב שבת, הוא דוקא כשמושיכו ע"ג האש סמוך לחשכה ממש – היינו בזמן שישינו גם איסור חזרה בסמוך לחשכה (לסוברים איסור זה)⁴¹²].

והנה רבינו כתב כבר לעיל ס"ח בדיני שהייה מבעו"י שמותר להחזיר תבשיל חי בסמוך לחשכה ממש, אבל הוא חוזר על היתר זה כאן בסיום דיני חזרה בסמוך לחשכה, ומציין שזה מותר "לדברי הכל", כלומר גם לסוברים שחזרה בסמוך לחשכה אסורה. וזה מתאים בעיקר לשי' הסה"ת וסייעתם שישינו איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, וצריכים לומר שאין איסור זה בתבשיל חי לגמרי.

אבל במקו"א רבינו אינו מכריע במחלוקת ראשונים זו⁴¹³. וצריך לומר בכוונת רבינו כאן, שגם המחמיר כסה"ת וסייעתו, מותר לו להושיב תבשיל חי לגמרי (וי"ל שכך רבינו לומד גם בהבנת המ"א הנ"ל).

והנה, רבינו כתב בטעם ההיתר (באופן אחר מהב"ח): "שבחי אין לחוש כלל לחיתוי כמו שנתבאר למעלה". וכוונתו למבואר לעיל ס"ח בטעם היתר שהיית תבשיל חי בערב שבת ע"ג כירה שאינה גו"ק: "אין חוששים שמא יחתה בשבת, דכיון שעכשיו הוא חי הוא מסיח דעתו ממנו עד למחר. שבלילה לא יהיה

לחשכה (כפי שהמ"א שבתחלת דברינו (אות יב), לא הזכיר אופן זה בביאור הרמ"א). אלא רבינו מביא היתר זה כאן, כיון שלשיטת הסה"ת וסייעתו נוסף חידוש בהיתר זה בזמן סמוך לחשכה שאינו בהיתר מבעו"י (כנ"ל אות טו).

ועולה מכל זה, שרבינו סותם כאן, ואינו מכריע בין שי' הרא"ש והטור לבין שי' הסה"ת וסייעתו. וכ"מ במקו"א (ראה לעיל סכ"ב אות ה. וראה גם להלן סעיף זה אות יז, וציון 441).

הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה מותרת יז. "ואם הוא חי לגמרי, מותר אפילו להחזירו על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה סמוך לחשכה ממש לדברי הכל": הובא לעיל (אות יג) שהראשונים חולקים באיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה: הרא"ש והטור סוברים שאסורה רק בתבשיל שמבושל כ"צ, ואילו הב"ח (עמ' סה) והמ"א סקכ"ז לומדים בדעת הסה"ת וסייעתו שאסורה גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ.

והנה לשי' הרא"ש והטור, בודאי שאיסור חזרה בסמוך לחשכה אינו שייך בתבשיל חי לגמרי. אכן הב"ח והמ"א (שם) כתבו שגם לסה"ת וסייעתו מותר להושיב תבשיל חי לגמרי ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה. והב"ח כתב בטעם הדברים: "דאין לגזור בזו אטו חזרה בשבת" (יבואר באותיות הבאות).

413 (ראה לעיל אות טז, וסכ"ב אות ה. וראה גם להלן ציון 441).

412 (ראה עוד בזה להלן ציונים 415 אות ב, 442 אות ד"ז).

בסמוך לחשכה ממש אפילו בתוך תנור שבימיהם שאינו גו"ק, מטעם הנ"ל⁴¹⁵.

שיטת ספר התרומה וסייעתו בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו

יח. "ואם הוא חי לגמרי, מותר אפילו להחזירו על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה סמוך לחשכה ממש לדברי הכל, שבחי אין לחוש כלל לחיתוי כמו שנתבאר למעלה": הובא לעיל (אות יז) שהוא פסק הב"ח והמ"א בשיטת סה"ת וסייעתו, ורבינו שינה בטעם הדבר ממ"ש הב"ח.

ראוי עדיין אף אם יחתה בגחלים וכל הלילה עד למחר יוכל להתבשל אף בלא חיתוי כלל". ודעת רבינו שזה גם טעם להתיר הושבת תבשיל חי באיסור חזרה בסמוך לחשכה (יבואר באותיות הבאות), כיון שכתבשיל חי בכניסת השבת אין חשש שיחתה בשבת⁴¹⁴.

נזמה שכתב כאן: "ואם הוא חי לגמרי, מותר אפילו להחזירו על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה סמוך לחשכה ממש", אין זה בדוקא, שלעיל ס"ח (אות א) מבואר שמותר להשהות תבשיל חי

חזרה בשבת (ביאור טעם זה, להלן בפנים אות כ), וכתב הב"ח (עמ' סו) עפ"ז שאין איסור חזרת תבשיל חי בסמוך לחשכה, אפילו לתנור שבימיהם.

ובפרט למובא בפנים מהמ"א שההיתר בגמ' להשהות תבשיל חי מדבר בסמוך לחשכה, והרי לכו"ע ההיתר ההוא מדבר גם בתנור שבימיהם (ראה ב"ח עמ' נג). אבל הב"ח הנ"ל (עמ' סה"סו) שמדבר בהיתר חזרת תבשיל חי מאיסור חזרה בסמוך לחשכה לא הביא משם.

ג. הובא בפנים מדברי רבינו לעיל ס"ח אות א, שמותר להושיב תבשיל חי אפילו בתוך התנור שבימיהם, בסמוך לחשכה ממש.

ויש לעיין בגדר ההיתר בהושבת תבשיל חי מאיסור חזרה לתוכה (ראה לעיל סכ"ב אות ד, שיש איסור חזרה לתוכה בסמוך לחשכה):

הנה לפי הצד שאיסור תוכה בשבת הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סט"ז אות ד"ה, ז, ועיי"ש שכ"ה דעת המ"א), מובן שאיסור זה מותר מהטעם שהוזכר בפנים כאן שבחי אין לחוש לחיתוי (ויש לומר שזה

414) לעיל ס"ח מבואר (ע"פ הגמ' יח, ב) בהיתר שהיית תבשיל חי, שכיו"ב מותר להשהות תבשיל שהתחיל להתבשל (ויש בו איסור שהייה), ובתוכו חתיכה חיה. ויש ללמוד בסתימת הדברים כאן בהיתר חזרת תבשיל חי בסמוך לחשכה, שכיו"ב מותר להחזיר ע"ג האש בסמוך לחשכה באופן האסור מדין חזרה בסמוך לחשכה, ונותן בתוך הקדירה חתיכה חיה. ובפרט שבפשטות היתר שהייה ע"י נתינת חתיכה חיה בתוך הקדירה נאמר דוקא כשנותנה סמוך לחשכה ממש, כמ"ש שם בתבשיל שכולו חי.

415) א. היינו שכפה"נ בתבשיל חי אין גם איסור תנור בחזרה סמוך לחשכה (אפי' שדין תנור בחזרה סמוך לחשכה הוא כדינו בחזרה בשבת וחמור מתנור דשהייה, ראה לעיל ציון 342), כיון שגם חומרת תנור בחזרה בשבת היא מחשש חיתוי, ראה לעיל סט"ז אות ה, ובחי אין לחוש לחיתוי, כמובא בפנים.

ב. כיו"ב לסברת הב"ח שהוזכרה בפנים, שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל חי, מפני שאין לגזור בתבשיל חי משום

יום, אם אינה גרופה מגחלים או אינה קטומה", ע"כ.

והב"ח (עמ' סה) למד שראשונים אלו סוברים, שחזרה בסמוך לחשכה אסורה גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ. שהרי בתחלת דבריהם – בהיתר שהייה לחנניה – הם מדברים בתבשיל זה, וממשיכים שצריך להחזירו מבעוד יום, קודם זמן סמוך לחשכה⁴¹⁷.

והב"ח מבאר את מקורם, שהמשנה "לא יתן עד שיגרוף" והיינו "לא יחזיר" סמוך לחשכה (לפי פירושם) – מדברת (גם) במבושל כמאב"ד (שאינו אסור מדין שהייה) ואינו מבושל כ"צ. שהרי בגמ' אמרו ביחס למשנה זו לפי "לא יחזיר" – "אבל לשהות משהין כחנניה", והוא במבושל כמאב"ד ואינו מבושל כ"צ, שבזה (עיקר) מחלוקת חנניה וחכמים (ראה תוס' לו, ב רד"ה חמין ומפרשים. וכ"כ הסה"ת רס"י רלא), ע"כ מהב"ח.

ביאור שיטות הב"ח ורבינו, בהקדים: לשון סה"ת וסייעתו⁴¹⁶: "מותר לתת קדרה מערב שבת כו' ושוהה הקדרה שם בשבת, אם התבשיל [מבושל] כמאב"ד, דהלכה כחנניה דאמר 'כל שהוא כמאב"ד מותר להשהותו ע"ג כירה אע"פ שאינה גרופה ואינה קטומה' כו'.

אבל צריך ליתנה מבעוד יום, כדי שיכולה להתחמם קודם חשכה אם היתה צוננת, דהא תנן (לו, ב) 'לא יתן עד שיגרוף', ומפרש [בגמ'] 'לא יחזיר' [שהמשנה דיברה באיסור חזרה], ו[מדובר] אפילו מערב שבת [שבשבת אסור לגרוף. ולמדנו שאיסור חזרה נאמר כבר מערב שבת, ויש לפרש שזה בסמוך לחשכה] (ראה תוס' לו, ב ד"ה ובית הלל ושאר).

אבל לסמוך הקדרה אצל האש, מותר אפילו סמוך לחשכה ממש.

אבל לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי, אסור להשהות ע"ג כירה ואפילו מבעוד

יהודה אמר] רבי יוחנן, וכן פסק ר"ח", וצריך ליתנה מבעוד יום קודם זמן סמוך לחשכה כו' (כמובא בפנים). ולפ"ז צע"ק בהכרח הב"ח ושאר פוסקים, שלראשונים אלו איסור חזרה בסמוך לחשכה נאמר גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ. והרי יש לומר שדבריו האחרונים של הסה"ת וסייעתו (אודות איסור חזרה בסמוך לחשכה) – מתייחסים רק למדובר לפנ"ו, בתבשיל שמבושל כ"צ. וצ"ל שהב"ח ושאר פוסקים סמכו גם על הראיה להבנה זו מהמשנה (תובא להלן בפנים), ראה בב"ח. וראה עוד בזה להלן ציון 426 אות ג.

טעם משמעות המ"א סקט"ו, שמתיר להושיב תבשיל חי בתוך התנור סמוך לחשכה). ולפי הצד שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ראה להלן ציון 450 אות ב.

416 (416) סה"ת סי' רלא (הלשון דלהלן בפנים הוא מסימני ספר התרומה). סמ"ג ל"ת סה (הטמנה, ח"א עמ' קכ"ז במהדורת מכון י"ם). סמ"ק סי' רפב (עמ' רפה). הגהות מיימוניות פ"ג אות ב.

417 (417) להעיר: לשון הסה"ת וסייעתו, שמותר להשהות מערב שבת תבשיל שמבושל כמאב"ד כחנניה, וואפילו בתבשיל שמבושל כ"צ, כנ"ר שמואל בר

דבתוספת כסוי בשבת הוה ליה מבשל בשבת⁴¹⁸.

ועפ"ז יש ללמוד שחוששים שמתוך שמחזיר בסמוך לחשכה תבשיל שמבושל כמאב"ד, יבוא להחזיר תבשיל כזה בשבת עצמה ויעבור באיסור בישול דאורייתא].

ויש להשיב:

א. משמעות הראשונים הנ"ל, שחזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, אסורה רק ע"ג כירה שאינה גו"ק, אבל ע"ג כירה גו"ק מותר להחזירו. כמ"ש הב"ח (הג"ל אות יח), שהם מפרשים את המשנה "לא יתן – לא יחזיר – עד

אם חוששים לשיטה זו שיבוא לבישול בשבת ימ". יש לעיין בטעם הראשונים הנ"ל, לאסור חזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ (ומבושל כמאב"ד, שאין בו את החשש חיתוי דשהייה) בסמוך לחשכה – אם הוא מחשש שמתוך כך יבוא להחזיר תבשיל שאינו מבושל כ"צ בשבת עצמה ויעבור באיסור בישול.

[ובפרט שפשטות שיטת הראשונים הנ"ל, שבמבושל כמאב"ד יש עדיין בישול דאורייתא בשבת, כהמשך דבריהם (שם): "אמנם משחשכה אסור להטמינה ולא להוסיף כסוי עליה, ואפילו על קדרה שאינה מבושלת כל צרכה אע"פ שהתבשיל [מבושל] כמאב"ד,

גו"ק ישנו גם במקום שאין היסור"ל (וזה חמור מאיסור בישול), אפשר ליישב את הקו"י הנ"ל בדוחק, שהמשנה מדברת במקום שאין היסור"ל, והאיסור אפילו בשבת ובתבשיל שמבושל רק כמאב"ד הוא מאיסור חזרה דוקא, וע"כ הסה"ת וסייעתו לא הוכיחו כנ"ל.

אבל המ"ב עצמו נוטה בסקב"ג, שאין גם איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק במקום שאין היסור"ל (וראה גם לשונו בסקס"ז). וראה לעיל ציון 295 אות ד ששי' המ"ב ששיעור מקום שהיסור"ל האוסר באיסור חזרה, אינו חמור משיעור מקום שהיסור"ל באיסור בישול. וראה גם להלן ציון 430 אות ד].

ובאגלי טל מלאכת האופה סק"י אות יג וסקי"ט אות ב"ד לומד בדעת הסה"ת (וסייעתו), שבמבושל כמאב"ד יש איסור בישול רק דרבנן (והוא מותר בחזרה ע"ג כירה גו"ק), וזה מפני שהסה"ת כותב

(418) ראה באור הלכה סי' שיח ס"ד (ד"ה אפילו) שדייק כן.

וצע"ק לפ"ז, במה שהסה"ת וסייעתו מוכיחים שהמשנה מדברת בחזרה סמוך לחשכה, רק מכך ש"עד שיגרוף" הוא בודאי קודם שבת (הובא לשונם לעיל בפנים אות יח). וקשה דהו"ל להוכיח כן גם מכך שהמשנה מדברת באינו מבושל כ"צ (כנ"ל שם בסוף האות מהב"ח והסה"ת), ובשבת זה כבר אסור לדעתם משום בישול. (משא"כ התוס' לו, ב ד"ה חמין שלא הוכיחו כנ"ל, עיי"ש, אולי זה מפני שתוס' (אלו) סוברים שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול. כדמשמע מפרט אחר בתוס' שם, ראה ראש יוסף ופנ"י והגהות ר"ש מדעסויא לתוס' שם, אגלי טל מלאכת האופה סק"י אות י (ואבני נור יו"ד סי' צט אות ב), באור הלכה שצויין לעיל).

[אמנם לפסק רבינו דלעיל סכ"א אות ז ואילך, שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה

ג. משמעות דבריהם, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ הוא מעיקר איסור חזרה. שסוברים שדברי המשנה שהם מקור איסור חזרה – "לא יתן – לא יחזיר – עד שיגרוף", מדברים בעיקר בחזרה זו (כנ"ל (אות יח) מהב"ח).

והנה, אם איסור חזרה בסמוך לחשכה כתבשיל זה הוא בכדי שלא יבשל בשבת, אין זה קשור לעיקר איסור חזרה, שהוא איסור להחזיר בשבת תבשיל שאין בו בישול מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה, ועיין גם סי"ח אות א).

ולמדנו מכל זה, שאכן גם לסה"ת וסייעתו, אין חוששים שמתוך שיחזיר בסמוך לחשכה תבשיל שאינו מבושל כ"צ, יבוא לעשות כן ולבשל בשבת. וגזרת חזרה בסמוך לחשכה אפי' של

שיגרוף", שמדברת גם בחזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה.

והנה אם חוששים שחזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, תביא לעשות כן בשבת ולבשל בשבת, צריך להיות אסור להחזיר בסמוך לחשכה גם ע"ג כירה גו"ק⁴¹⁹.

ב. משמעות דבריהם, שסמיכה לכירה (אפי' שאינה גו"ק) בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ מותרת⁴²⁰, (כדיוק הב"ח (הנ"ל אות יח), שכל דברי הסה"ת וסייעתו, מדברים גם בתבשיל זה).

והנה אם חוששים שחזרת תבשיל זה בסמוך לחשכה, יבוא לעשות כן ולבשל בשבת, צ"ל אסור גם לסמוך תבשיל זה בסמוך לחשכה (שגם זה הוא בישול בשבת).

רב ששת.

419) אכן בביאורי מהרש"ל לסמ"ג (סמ"ג מהדורת מכון י"ם ח"א עמ' תלב) כתב על איסור חזרה בסמוך לחשכה: "והא דשרי בגרופה וקטומה, היינו טעמא מאחר שהטריחוהו למיגרף או למקטם, תו לא אתי למעביד אף בשבת וק"ל [ועיין בב"ח עמ' נז בסופו. ולעיל ציון 258 אות א לשי' הר"נ באיסור חזרה (בשבת עצמה)]. אי נמי כולי האי לא גזרינן, מאחר שהיא גרופה וקטומה, אפי' יחזיר בשבת ליכא ביה חשש מלאכה" [אולי הכוונה שבדרך כלל אין היד סולדת שם במקרה זה]. ע"כ. 420) ראה ביאור מהר"ז זק (סוד"ה אבל לסמוך) לסמ"ג שם (עמ' קכז).

וכך פוסק רבינו – גם לשיטת הסה"ת – לעיל אות טו, עיי"ש.

שהמשנה מדברת במבושל כמאב"ד (כנ"ל), והרי המשנה מתירה להחזיר ע"ג כירה גו"ק, עיי"ש.

ולא העיר שטוב"ס לסה"ת המשנה מדברת בעיקר בחזרה סמוך לחשכה ולא בשבת, ומובן כיצד המשנה מתירה להחזיר מבושל כמאב"ד ע"ג כירה גו"ק, שאין בזמן זה איסור בישול, ואי"צ לומר שלסה"ת אין בישול דאורייתא בתבשיל זה בשבת עצמה. (להעיר עוד: להבנת האג"ט, צ"ל שדברי הסה"ת וסייעתו שהובאו בפנים כאן, שבתבשיל שמבושל כמאב"ד יש איסור בישול גם כשמקרב בישולו ע"י הטמנה או בהנחת כיסוי ע"ג הקדירה, מדברים דוקא כשיש שם גחלים שאינם גו"ק (ראה במ"ש בסי' רנד ס"ד אות ה), ואכ"מ). וראה ראש יוסף לו, ב ד"ה אמר

בסמוך לחשכה, יבוא להחזיר תבשיל שמבושל כ"צ ע"ג כירה שאינה גו"ק בשבת ויעבור באיסור חזרה, כיון שהתבשילים אינם דומים]⁴²³.

אמנם הב"ח (עמ' סג"סה) כתב שאדרבא, אם יש לחוש לחזרה בשבת, בודאי שיש לחוש בסברא לבישול בשבת. אלא טעם הרא"ש והטור שאסרו דוקא חזרת תבשיל שמבושל כ"צ ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא, שרגילים להחזיר תבשיל כזה בשבת, ואם יתירו חזרה בסמוך לחשכה, יבואו להחזיר כיו"ב בשבת עצמה. והחזרה בסמוך לחשכה ובשבת עצמה הם "חדא גזרה".

ואין לחשוש שיחזיר תבשיל שאינו מבושל כ"צ בשבת, כיון שאין רגילים להחזיר תבשיל כזה בשבת.

וגם לא גזרו חזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, שמא יחזיר תבשיל שרגילים להחזיר בשבת ויעבור באיסור חזרה, כיון שהתבשילים אינם

תבשיל שאינו מבושל כ"צ היא מטעם אחר (כדלהלן).

שיטת הרא"ש והטור בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו

ב. הרא"ש (פ"ג ס"ב) כתב, שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא, רק בתבשיל שמבושל כ"צ. כיון שזה דומה לקדירה שמחזירים בשבת עצמה, וגזרו בסמוך לחשכה בשביל שלא יבוא מכך להחזיר בשבת עצמה באיסור חזרה. וממשיך, שאין זה גזרה לגזרה⁴²¹ אלא "חדא גזרה" (ראה ביצה ג רע"א, ובכ"מ), שאם יתירו מבעוד יום יבואו להחזיר כן גם משחשכה⁴²². וכן פסק (בקיצור) הטור (עמ' סד"סה).

והב"י (עמ' סד"סה) מבאר בטעמים, שאין חוששים שמתוך שיחזיר תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, יבוא לעשות כן בשבת, שאדם נזהר מבישול בשבת.

[וצריך להוסיף, שאין חוששים שמתוך שיחזיר תבשיל זה ע"ג כירה שאינה גו"ק

לחשכה (ורק בחזרת תבשיל שאין בו בישול חוששים). ועוד שהמפרשים דנים שלרא"ש אין איסור בישול בדבר שמבושל כמאב"ד והוא רותח, ומדוע כותב כאן שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה בכל תבשיל שאינו מבושל כ"צ. אלא צ"ל שסובר שבדבר שמבושל כמאב"ד והוא רותח יש איסור בישול דרבנן בשבת, ואין חוששים שאם יחזירו סמוך לחשכה יבוא לבשל כך בשבת, ראה תוספת שבת סקל"ג, אגלי טל מלאכת האופה סק"י אות ח.

421 ראה סי' רנב סי"ח (מהגמ' יא, ב) שאין גוזרים בסמוך לחשכה מחשש שיעבור על גזרה בשבת עצמה.

422 בט"ז סוסקט"ו מדבר בשיטת הרא"ש שאיסור חזרה בסמוך לחשכה היא כדי שלא יחזיר בשבת עצמה, והקשה מדוע אי"ז גזרה לגזרה, ותירץ באו"א ע"פ הר"נ (יובא להלן ציון 434 אות ב).

423 בפשטות כוונת הב"י, שאין חוששים גם שממעשה בישול דרבנן בסמוך לחשכה יבוא לעשות כן בשבת, ולכן לא גזרו איסורי בישול דרבנן בסמוך

מחשש שיבואו מכך להתיר איסור חזרה בשבת. ורק מפני הסברא שלא יטעו מכך בשבת, יש להתיר הושבת תבשיל חי סמוך לחשכה.

אלא שעצם הבנת הב"ח, שלסה"ת גזרו בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, משום חזרה בשבת של תבשיל שמבושל כ"צ – היא מוקשית, שתבשיל זה אינו דומה לתבשיל שחוששים שיחזירו בשבת באיסור, והגזירה בו היא גזירה לגזירה, כסברת הרא"ש שהב"ח עצמו ביארה שם בארוכה.

שיטת רבינו בהבנת דעה זו: טעם איסור חזרה ישנו גם בסמוך לחשכה

בא. ואכן רבינו לומד את שיטת הסה"ת וסייעתו באו"א, ומבאר שחכמים למדו שיסוד איסור חזרה – חשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה וש"ט)⁴²⁵ – קיים לא רק במחזיר בשבת בכירה שאינה גו"ק, אלא גם במחזיר בסמוך לחשכה בכירה זו.

כלומר, כפי שחכמים החמירו וחששו במחזיר בשבת אפי' תבשיל שמבושל כ"צ ומור"ל ע"ג כירה שאינה גו"ק, שיחתה בתבשיל זה בשבת (ואף שבמשהה תבשיל שמבושל כמאב"ד מערב שבת, לא חששו לחיתוי לחנניה), כך החמירו וחששו במחזיר סמוך לחשכה כל תבשיל ע"ג כירה שאינה גו"ק,

דומים ואי"ז "חדא גזרה" אלא "גזרה לגזרה"⁴²⁴.

שיטת הב"ח בהבנת דעת הספר התרומה וסייעתו

ועוד כתב הב"ח, שהסה"ת וסייעתו חולקים וסוברים שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, הוא גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ (כנ"ל אות יח). וכתב בטעמם: "דגזרו בזו אטו חזרה בשבת". היינו שלסה"ת וסייעתו חששו שמחזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, יבוא להחזיר בשבת את התבשיל שרגילים להחזיר בשבת (תבשיל שמבושל כ"צ), ויעבור באיסור חזרה דרבנן.

ועוד כתב הב"ח, שגם לשיטת סה"ת וסייעתו לא גזרו בסמוך לחשכה בתבשיל חי, כיון שבחי אין לגזור קודם שבת "אטו חזרה בשבת" (כנ"ל אות יח). ולפי הנ"ל כוונתו שתבשיל חי אינו דומה כלל לתבשיל שמבושל כ"צ, ומהושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה לא ילמדו היתר בחזרה המצויה בשבת (ולהושבת תבשיל חי בשבת אין לחשוש, שאין מצוי שעושים כן). וכ"כ כל זה, תוספת שבת סקל"ג.

והנה לדעת הב"ח, הטעם שכתב רבינו "שבחי אין לחוש לחיתוי" (ראה לעיל אות יח), אינו מספיק להתיר להושיב תבשיל חי בסמוך לחשכה. ועדיין היה לאסור זאת

ראה לעיל בפנים אות יג וציונים 405, 407 אות ב.

(425) ראה במ"ש להלן ציון 449 אות

ה.

(424) בדין חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל מבושל כ"צ לח וצונן (שגם בו יש בישול בשבת) לשיטת הרא"ש והטור (בהתאם להבנות הב"י והב"ח שבפנים),

לחשכה כמו בחזרה בשבת, שחששו שיחתה בסמוך למעשה החזרה, כולל בתחלת חשכה (ראה בזה בהרחבה לעיל סי"ד אות ח)⁴²⁶.

ועפ"ז כותב רבינו שבחזרת תבשיל חי סמוך לחשכה אין איסור גם לשה"ת, מפני שבחי אין לחוש לחיתוי (ראה לעיל אות יז).

[ורבינו ידון בקו"א סק"ח (יתבאר להלן אות כג ואילך), אם יש איסור בהושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה (לשה"ת וסייעתו), מפני הפרט השני באיסור חזרה – איסור מושיב לכתחלה, ומפני שני טעמי איסור מושיב לכתחלה (חשש חיתוי, ונראה כמבשל לכתחלה).

שיחתה בתבשיל זה המונח על האש בשבת. ולכן אמרו שלא יניח הקדרה כבר בסמוך לחשכה (והר"ז גזרה לאיסור דאורייתא, ולא גזרה לגזרה).

[י"ל בטעמו: החשש חיתוי נגרם בעיקר ממעשה ההושבה ע"ג האש, וההושבה לאש גורמת שיחתה בהמשך אליה, יותר מאשר היא גורמת שיחתה לאחר זמן. ומפני זה בחזרה בשבת חששו לחיתוי בכמה אופנים שבשהייה מערב שבת לא חששו לחיתוי, כי בזמן החזרה – החיתוי אסור (משא"כ בשהייה מערב שבת שהחיתוי מותר בשעת ההושבה והאיסור הוא רק בחיתוי שלאחר זמן). וזה גם טעם החשש חיתוי בחזרה סמוך

שהסה"ת וסייעתו אכן סוברים שהגזרה בסמוך לחשכה היא מחשש חיתוי, ולכך האיסור הוא גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ.

ובאור שמח רפ"ג (סוד"ה דע) כתב (בסברת רבינו), שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא מחשש שיחתה בתבשיל זה בשבת, ומסיים: "ועיין רא"ש, ודו"ק". ולא הבנתי כיצד אפשר לומר סברא זו ברא"ש, והרי לסברא זו יש לגזור גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ. (אא"כ נאמר כבציון זה להלן אות ג, שי"א שהחשש חיתוי בתבשיל שאינו מבושל כ"צ הוא קטן יותר מבתבשיל שמבושל כ"צ. אבל ממ"ש הרא"ש בדעת ר"ח נראה שהוא סובר להיפך), וצ"ע.

והנה מהר"א שטיין ועוד מפרשים לסמ"ג (שבציון 416) כתבו, שטעם איסור חזרה בסמוך לחשכה הוא בכדי שלא יחזיר בשבת עצמה. ועולה שיפרשו בשי'

426 א. ועיי"ש ציון 66 אות ב, שבספר הישר לר"ת כתב שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא מחשש חיתוי (וראה בפנים שם אות זח שיש לעיין בסברת ר"ת בטעם החשש חיתוי בחזרה).

ב. הט"ז סקט"ו כתב בשיטת הרא"ש (הנ"ל בפנים אות כ): "ואין לתמוה, דהא מצינו כמה פעמים גזרה שמא יחתה בשבת [ומדוע לא גזרו איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ מחשש חיתוי. ומיישב: דהתם [בחזרה בשבת] גזרינן שמא ישכח יחתה, אבל כאן [בחזרה סמוך לחשכה], אין גזירה רק [מטעם] שמא ילמוד היתר [חזרה בשבת] מן סמוך לחשיכה, וזה לא שייך [לדעת הרא"ש] במקום שיש ודאי בישול" [שילמד היתר מערב שבת], ע"כ. ועד"ז בקרבן נתנאל פ"ג סי' ב אות ל (ראה במ"ש בזה לעיל ציון 73 אות ב).

אבל דעת רבינו כמבואר בפנים,

רלא: פוסק כחנניה שמותר להשהות מבושל כמאב"ד, ובהמשך כותב ואפילו מוי"ל מותר, כרב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן, ודלא כרב שמואל שאסרו מוי"ל, וכן פסק ר"ח].

ובפשטות נמשכו אחר לשון רב האי, וכוונתם כפי הרשב"א בדברים אלו.

[א]. לכך לא הביאו ראיה לפסק שלהם כחנניה שמותר מבושל כמאב"ד - מרב ששת אמר רבי יוחנן (והרי הרי"ף והרמב"ם אוסרים גם במבושל כמאב"ד), אלא דעתם שלאחר שמביאים מרב שמואל אמר רבי יוחנן שיש להתיר מבושל כ"צ, מכל שכן שמותר מבושל כמאב"ד, ואי"צ להביא מרב ששת. ואדרבא אינם פוסקים כרב ששת, שהוא מתיר רק מבושל כמאב"ד (כהבנת הרשב"א ברב האי בשיטת רב ששת, שרק כאן אין לחשוש לחיתוי), והם מתירים גם מבושל כ"צ.

[ב]. לפ"ז יתכן שמ"ש הסה"ת רס"י רלא הנ"ל ודלא כרב שמואל שאסרו מוי"ל, הכוונה שרב שמואל אוסרים רק מוי"ל ואין ראיה שהם אוסרים גם מבושל כמאב"ד שזה קל יותר. [וזה שההגמ"י כתב "דלא כבה"ג ורי"ף ורמב"ם שפסקו כרב שמואל ורב נחמן שמוי"ל אסור", ולא פירט שהרי"ף והרמב"ם פסקו שאפי' מבושל כמאב"ד אסור, יתכן מפני שנמשך אחר הסה"ת שלא הזכיר שיש אוסרים אפי' מבושל כמאב"ד].

[ג]. במה שכתבו כולם שכן פסק ר"ח: תוס' (לו, ב ד"ה אמר) כתבו שר"ח פסק בשהייה כחנניה וכרב ששת אמר רבי יוחנן. ובפשטות כוונתם שבמילא מותר לר"ח ולהלכה גם במבושל כ"צ (כדעתם שצויינה בתחלת אות זו שמבושל כ"צ קל

סה"ת וסייעתו כפי' הב"ח דלעיל בפנים אות כ. וראה לעיל סכ"ב אות ה שאף רבינו נוקט שם בפשטות לטעם זה, עיי"ש. ג. הרמב"ן (לו, א ד"ה תא שמע ור"ה מהו לסמוך) כתב, שהאוסר שהייה (שמא יחתה) במבושל כ"צ, בהכרח שאוסר שהייה (שיחשוש לחיתוי) באינו מבושל כ"צ. וכן פשטות תוס' (לו, ב ד"ה חמין. לו, א סוד"ה אא"ב בסופו, ועיין במהרש"ל ומהרש"א ומהר"ם לדברי התוס' מקודם, וצ"ע), ועוד.

אמנם הרשב"א (לו, ב ד"ה הא דא"ר) מביא, שרב האי כתב ששהייה מותרת במבושל כמאב"ד ואפילו במבושל כ"צ. ומבארו ע"פ הגמ' (לו, ב), שרב ששת אמר רבי יוחנן אמר שמהיין תבשיל שמבושל כמאב"ד, ורב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן אמר שמהיין תבשיל שמבושל כ"צ ומוי"ל, והרשב"א מבאר שרב האי למד שרב שמואל מחדש שמהיין "אפילו" תבשיל שמבושל כ"צ (היינו ש"אפילו" במבושל כ"צ אין חוששים לחיתוי). ורב האי פסק כמותו, ע"כ. וכ"כ הבנה זו בגמ', ברא"ש פ"ג סי' א (קסה, סוע"ד) בשם הרבינו יונה. ועיי"ש ברשב"א וברבינו יונה שכתבו סברא מדוע במבושל כ"צ יש לחשוש לחיתוי יותר מבמבושל כמאב"ד.

והנה לשון סה"ת (סי' רלא רד"ה פסק דין, ובסימנים) וסייעתו (צוייניו לעיל ציון 416) ששהיית תבשיל שמבושל כמאב"ד מותרת כחנניה, "ואפילו בתבשיל שמוי"ל כרבי יוחנן, וכן פסק ר"ח" [והגמ"י מוסיף: ודלא כבה"ג ורי"ף ורמב"ם שפסקו כרב שמואל ורב נחמן (לו, ב) שמוי"ל אסור], אבל בסמוך לחשכה אין להשהות כו', ע"כ. [וכ"ה בסה"ת (בגוף הספר) ברס"י

לפנ"ז בתבשיל שמבושל כ"צ ואין הכרח שחולקים על הרא"ש והטור, עיי"ש.

אכן להבנת רבינו שלסה"ת וסייעתו חזרה בסמוך לחשכה אסורה מחשש חיתוי, יש להוסיף בקושיא, שהרי הסה"ת וסייעתו גילו דעתם שחשש חיתוי בתבשיל שמבושל כמאב"ד הוא קטן יותר מבתבשיל שמבושל כ"צ (כ"ל בארוכה).

אמנם כבר נכתב לעיל שם, שכפה"נ הב"ח ושאר פוסקים שלמדו שהסה"ת וסייעתו חולקים על הרא"ש והטור, סמכו גם על הראיה להבנה זו מהמשנה, עיי"ש.

ד. חזרת תבשיל לח ואינו רותח ע"ג כירה בסמוך לחשכה לשיטת הסה"ת וסייעתו, אם נאמר שיש בזה בא"ב: בהקדים שבסה"ת וסייעתו בכלל, לא מצאנו שיאמרו שיש בזה בא"ב, אכן הסמ"ק סובר כן (ראה לעיל ציון 407 אות ג וש"נ):

הנה לסברות הב"ח ורבינו שהובאו בפנים אות כ"כא לאיסור חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, מובן שיהיה אסור להחזיר גם תבשיל זה. (וחזרת תבשיל צונן שבזה הוא לעולם מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ח אות ב), אסורה גם ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה, מהסברות שובאו להלן ציונים 438 אות א, 442 אות א לאיסור מושיב לכתחלה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה).

[אכן גם לדעת הרא"ש והטור שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, יש איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל זה, ראה לעיל בפנים אות יג וציונים 405, 407 אות ב].

ממבושל כמאב"ד, וכ"ה בסוף תוס' זה: שחזרה אסורה אפילו במבושל כ"צ. והרא"ש פ"ג סי' א (קסו, א) כתב, שר"ח לא הכריע הלכה במחלוקת חנניה ורבנן, אבל ממבושל כ"צ ומוי"ל פסק ר"ח כרב שמואל אמר רבי יוחנן, ודלא כרב שמואל. היינו שלתוס' והרא"ש היו גירסאות אחרות בדברי ר"ח, אבל שניהם סברו בדעתו שמבושל כ"צ ומוי"ל הוא קל ממבושל כמאב"ד.

אכן לסה"ת וסייעתו (שהובאו לעיל) היה כפה"נ הגי' בר"ח כהרא"ש, ולמדו שכל שכן שהר"ח מתיר כחנניה גם ממבושל כמאב"ד.

וראה ברמב"ן לז, א (ד"ה ואמת הדבר), שגרס בר"ח כגי' תוס' והרא"ש יחד: "להחזיר תנן" (שהלכה כחנניה במבושל כמאב"ד. כמ"ש תוס' בשם הר"ח), ומוי"ל מותר (כרב שמואל בשם) רבי יוחנן (כמ"ש הרא"ש בשם הר"ח). והרמב"ן מקשה על הר"ח שלרב שמואל בשם רבי יוחנן, אסור מבושל כמאב"ד (שהרמב"ן סובר שמבושל כ"צ קל ממבושל כמאב"ד, כ"ל), עיי"ש.

(ד) להעיר שבהטמנה כתבו גם הסה"ת וסייעתו (סה"ת סי' רלא. סמ"ג ל"ת סה (הטמנה, ח"א עמ' קכט במהדורת מכון י"ם). סמ"ק סי' רפב (עמ' רפו). הגהות מיימוניות פ"ג אות ב) בסתם שהיא אסורה מבעו"י "אפילו בתבשיל שמבושל כל צרכו" (וזה כמ"ש הרבה ראשונים), ולא הדגישו שהיא אסורה אפילו במבושל כמאב"ד (אף לשיטתם הנ"ל שמבושל כמאב"ד קל ממבושל כ"צ).

והנה לעיל ציון 417 הקשינו, שיש לומר שדברי הסה"ת וסייעתו שחזרה בסמוך לחשכה אסורה, מתייחסים רק למדובר

אלא מפרשים שטעם האיסור לסה"ת וסייעתו להחזיר תבשיל שאינו מבושל כ"צ ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, הוא או מחשש שיחזיר באופן זה בשבת תבשיל שאסור להחזירו מאיסור חזרה (הב"ח)⁴²⁸, או מחשש שיחתה בתבשיל זה בשבת (רבינו).

ועל כן (מובנים ההערות דלעיל אות יט):

א. מותר להחזיר ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה, גם תבשיל שאינו מבושל כ"צ. ב. מותר לסמוך לכירה (אפי" שאינה גו"ק) בסמוך לחשכה גם תבשיל שאינו מבושל כ"צ, כיון שבאופנים אלו אין איסור חזרה וחשש חיתוי אפילו כשמחזיר בשבת⁴²⁹.

ג. איסור חזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, קשור לעיקר איסור חזרה דרבנן – וזה מפני שאיסור תבשיל זה הוא בכדי שלא יעבור באיסור חזרה בשבת (הב"ח), או בכדי שלא יחתה

וזה מתאים למשמעות רבינו כאן, שגדר איסור חזרה בסמוך לחשכה (לסה"ת וסייעתו) הוא, שבסמוך לחשכה ישנו טעם איסור חזרה כמו איסור חזרה בשבת⁴²⁷].

ולדעת רבינו, הטעם שכתב הב"ח שאין לחוש שמהושבת תבשיל חי יבואו להתיר איסור חזרה בשבת (ראה לעיל אות ט), אינו מספיק להתיר הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה. שאם היה חשש חיתוי בחי היה אסור להושיבו בזמן זה מחשש שישכח ויחתה בו בשבת.

כב. והנה, הב"ח ורבינו (דלעיל אות כ"א) לא פירשו בהבנת הסה"ת וסייעתו, שחזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה תגרום שיבוא להחזיר תבשיל כזה בשבת, ויעבור באיסור בישול.

וי"ל שזה מפני הראיות שנכתבו לעיל (אות יט). והם לומדים שאכן גם לסה"ת וסייעתו אין לחשוש שיבוא להחזיר תבשיל כזה בשבת, מהטעמים שכתבו הב"י והב"ח בדעת הרא"ש (ראה לעיל אות ט).

תבשיל שאין בו משום בישול באיסור חזרה בשבת, כדברי הב"ח דכאן.

429 א. אכן אם הסה"ת וסייעתו יסברו שבסמוך לחשכה יש גם איסור מושיב לכתחלה, אפשר להחזיר ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה רק בתנאי חזרה. ראה להלן ציון 446 אות ב.

ב. הסה"ת וסייעתו פוסקים שם כחנניה, והפוסקים כן סוברים שסמיכה בשבת מותרת, ראה לעיל בפנים אות ד (מהקו"א סק"ז), ולעיל ס"ב אות ב. וראה במ"ש לעיל ציון 399 אות ב.

427 ראה נק' זו בהרחבה, להלן ציונים 438 אות א, 442 אות א.

428 גם אם נאמר שבישול דבר שמבושל כמאב"ד בשבת הוא לסה"ת וסייעתו אסור רק מדרבנן (ראה הדיון בזה לעיל בפנים אות יט וציון 418), עדיין אפשר לחלק שאין לחשוש שיבוא להחזיר תבשיל שאינו מבושל כ"צ בשבת לדעתם, מפני שמבישול בסמוך לחשכה לא יבוא לבישול בשבת (כטעם הב"י שצויין בפנים) וזה כולל גם איסור בישול דרבנן (ראה לעיל ציון 423), ועדיין חוששים להושבת

שאינה גו"ק בסמוך לחשכה (וגם תבשיל שאינו מבושל כ"צ), מותר להושיב תבשיל חי באופן זה.

ורבינו כותב בטעם הדברים: "שבחי אין לחוש כלל לחיתוי". כלומר, איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה (לדעה שהאיסור ישנו גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ), הוא מחשש שיחתה בתבשיל בשבת. ובתבשיל שהוא חי בכניסת השבת אין חשש שיחתה בשבת. כמבואר כ"ז לעיל (אות יז, כא).

בשבת, ומאותו טעם שחזרה בשבת עצמה אסורה (רבינו)⁴³⁰.

הושבת תבשיל חי סמוך לחשכה ביחס לאיסור מושיב לכתחלה

בג. "ואם הוא חי לגמרי, מותר אפילו להחזירו על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה סמוך לחשכה ממש (ח) לדברי הכל, שבחי אין לחוש כלל לחיתוי כמו שנתבאר למעלה": נפסק כאן שגם לסוכרים שאסור להחזיר ע"ג כירה

והנה דברי הפמ"ג תלויים לכאוי בשיטות הנ"ל בפנים אות כ"כא בטעם איסור חזרה בסמוך לחשכה: לשיטת הרא"ש זה אכן אסור, שיכול לבוא מכך לחזרה כיו"ב בשבת עצמה, והם חדא גזירה. אבל לשיטת הב"ח בדעת הסה"ת וסייעתו, יש לעיין אם גזרו עד כדי כך בחזרה סמוך לחשכה משום חזרה בשבת עצמה שלא ע"מ ליטול ויחתה (גזרה לגזרה). ולשי' רבינו בסה"ת וסייעתו יתכן שזה מותר, שרק בשבת אסור כיו"ב שמא יחתה קודם שיטול, אבל בסמוך לחשכה אין איסור לחתות קודם שיטול.

סברות נוספות בטעם איסור חזרה סמוך לחשכה

ג. באג"ט שהובא לעיל ציון 418 לומד, שלסה"ת וסייעתו ביטול דבר שמבושל כמאב"ד בשבת הוא איסור ביטול דרבנן, אבל הוא מותר בחזרה ע"ג כירה גו"ק, ע"כ.

ולפ"ז איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה של תבשיל שמבושל כמאב"ד לסה"ת וסייעתו, אינו מפני חשש חיתוי, שהרי הוא איסור ביטול ולא חשש חיתוי. אלא הוא מפני שחששו שיעשה כן

430 א. מבואר בפנים שגם לסה"ת וסייעתו, אין חוששים שיבוא להושיב בשבת תבשיל שאינו מבושל כ"צ. וכ"ה גם הבנת רבינו בדעתם. אכן מדברי רבינו בקו"א דלהלן (ע"פ דעת הסה"ת וסייעתו) עולה, שעדיין לסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, יתכן שבמושיב לכתחלה בסמוך לחשכה חוששים שיבוא מכך לביטול בשבת. ואפילו חוששים שממושיב לכתחלה בסמוך לחשכה תבשיל שאין בו משום ביטול, יבוא להושיב בשבת תבשיל שיש בו משום ביטול ויבשל. ראה בזה להלן ציון 442 אות ג.

חזרה בסמוך לחשכה בכונה ליטול את הקדירה קודם שבת

ב. הפמ"ג מ"ז סקט"ז כתב שבכלל איסור חזרה בסמוך לחשכה הוא, ע"מ ליטול מע"ג האש קודם שבת, כיון שחזרה בסמוך לחשכה היא כחזרה בשבת עצמה (וסובר בפשטות שאסור להחזיר בשבת עצמה באופן האסור ע"מ ליטול מיד), ע"כ. וראה לעיל ציון 319 אות יא באיסור חזרה בשבת עצמה ע"מ ליטול את התבשיל קודם שיתחמם.

יש אומרים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי **בד.** "ח) לדברי הכל, שבחי כו'. מדברי הט"ז מבואר, דאיסור החזרה בגרוף [במושיב לכתחלה], הוא גם כן משום חיתוי": בפנים הסעיף נכתב, שמתור להחזיר תבשיל חי ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה לדברי הכל, כיון "שבחי אין לחוש כלל לחיתוי".

ורבינו ידון בקו"א דלהלן באיסור הנוסף שישנו בחזרה בשבת – הושבת תבשיל לכתחלה גם ע"ג כירה גו"ק. ויבאר, שלסוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה, נראה שישנו גם איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה. וידון עפ"ז בהיתר חזרת תבשיל חי ע"ג כירה (גם גו"ק) בסמוך לחשכה, שהרי בחזרה זו הוא מושיב לכתחלה.⁴³¹

מקיל בכל פרטי איסור חזרה במקום שאין היסור"ל, עיי"ש.

וראה שו"ע סי' שיח סי"ד במניח תבשיל שיש בו משום בישול במקום שהיסור"ל בכוונה ליטלו קודם שיתבשל, ואסור מאיסור דרבנן. וצ"ע במניח ע"ג האש, אם יש שם גם איסור חזרה מחשש חיתוי, או שאסור רק מחשש שישכח ליטלו. ראה עד"ז לעיל ציונים 258 אות ד, 279 אות ח. **ה.** הרשב"א והריטב"א סוברים שכל פרטי איסור חזרה הם מפני שנראה כמבשל, והם גם מביאים את שיטת תוס' שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה. ויש לעיין בדעתם בטעם היתר חזרת תבשיל חי באיסורי חזרה בסמוך לחשכה (כמובא לעיל בפנים אות יז מהמ"א שבפשטות ההיתר בגמ' להשהות תבשיל חי מדבר בסמוך לחשכה), ראה בזה להלן ציון 442 אות ח.

431 א. לשון רבינו כאן: "ואם הוא חי לגמרי, מותר אפילו להחזירו" כו', וצע"ק שבהושבת תבשיל חי הוא מושיב לכתחלה, ואינו "מחזיר". וראה לעיל ציון 269 אות ח.

ב. לעיל בקו"א סק"ג (התבאר בס"כ אות ט) כתב רבינו שבאם בסמיכה לכירה אין צורך בגו"ק, מכל שכן שאין שם איסור

בתבשיל כזה בשבת. אבל לא קשה עליו הקו' דלעיל בפנים אות יט ואות כ בסופה. **ד.** במשנה ברורה סוס"ק עג כתב: "ויש מחמירין (סמ"ג וסייעתו) גם בזה [בחזרה סמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ], משום לא פלוג", ע"כ [שינה מהתו"ש סקל"ג בסופו: "דאסור משום לא פלוג שמה יטעו לעשות כן אף במבושל כ"צ", אולי מפני הקו' דלעיל בפנים אות כ בסופה]. ויש לעיין: בבאור הלכה סי' שיח ס"ד (ד"ה אפילו) מדייק, שראשונים אלו סוברים שבאינו מבושל כ"צ יש בו בישול דאורייתא (ראה בזה לעיל בפנים ריש אות יט וציון 418). וא"כ לדעתם, חזרת תבשיל זה בשבת אינה בכלל איסור חזרה, אלא בכלל איסור בישול, וקשה מדוע חזרת תבשיל זה בסמוך לחשכה היא בכלל איסור חזרה, "משום לא פלוג", וצ"ע.

[לפסקי רבינו בכ"מ, ישנו איסור חזרה לפעמים גם כשמחזיר במקום שאין היסור"ל ואין איסור בישול. ראה לעיל ציון 319 אות ה וש"נ. ובפשטות איסור חזרה במקרה זה יהיה גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ. (וראה גם לעיל ציון 300 אות ג מהרא"ש במושיב לכתחלה מים צוננים בקירוב למדורה במקום שאין היסור"ל, עיי"ש). אבל המ"ב עצמו בסק"ג וסקס"ז סקצ"ב-צג

לכתחלה], והרי התבשיל מבושל כ"צ ובהחזרתו ע"ג הכירה אינו מבשל, "וגם ליכא למיחש שמא יחתה כיון שאין שם גחלים", (שגרפם).

ומביא שהר"ן (יו, ב ד"ה לא) כתב ש"החמירו בדברים הללו [באיסור מושיב לכתחלה] מפני שהן קרובים לבוא לידי איסור תורה", ע"כ.

ויש לומר שכוונת הט"ז בתירוצו, שאכן "איסור החזרה בגרוף [הושבה לכתחלה] הוא גם כן משום חיתוי"⁴³³.

והנה איסור חזרה כולל גם איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק וגם איסור הושבה לכתחלה אף ע"ג כירה גו"ק (כנפסק לעיל סי"ד וסי"ח). וטעם האיסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (כ"ה פשוט לרבינו, ראה לעיל סי"ד אות ה וש"א)⁴³². ויש לעיין בטעם האיסור להושיב לכתחלה אף ע"ג כירה גו"ק.

והט"ז סקי"ג הקשה כן: "ואיכא למידק למה אסרו להחזיר בגרוף אם הניח על גבי קרקע וכיוצא בו" [הושבה

ציון 415 אות ג וש"נ בענין ההיתר בחזרת תבשיל חי מאיסור תוכה).

והושבת תבשיל חי בסמיכה לכירה מותרת בפשטות, וגם שהוא מושיב לכתחלה, ראה לעיל בפנים אות ו.

(432) ראה במ"ש להלן ציון 449 אות

ה.

(433) דאמנם הט"ז כתב בקושיא דבגרופה: "ליכא למיחש שמא יחתה כיון שאין שם גחלים", אבל רבינו לומד שלתירוץ הט"ז האיסור בגרופה "הוא גם כן משום חיתוי". ש"החמירו בדברים הללו מפני שהן קרובים לבוא לידי איסור תורה" (כלשון הט"ז). והר"ז כמו שאמרו שיש לחשוש לחיתוי בתנור הגרוף (הובא לעיל ס"ה): "מפני שהגורף אינו גורף אלא רוב האש ועצמה, ואי אפשר לגרוף כל האש עד שלא תשאר ניצוץ אחת" (אבל ראה לעיל ציון 137 אות ה שלכא' מתנור אין ראייה לכירה).

ואכן בחזרה ע"ג כירה הגרופה חששו לכך במושיב לכתחלה דוקא. ובביאור החומרא במושיב לכתחלה, ראה לעיל סי"ד אות כו בסופה.

מושיב לכתחלה. אמנם במדובר כאן בהושבת תבשיל חי ע"ג כירה בסמוך לחשכה, אין צורך בגו"ק (כנפסק בפנים הסעיף). ועדיין דן רבינו בקו"א שאולי יש איסור להושיבו מדין מושיב לכתחלה.

הביאור: בכלל, חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה אסורה, ורק תבשיל חי יצא מן הכלל ואין בזה איסור, וע"כ יש מקום שעדיין יהיה איסור בתבשיל חי ע"ג כירה בסמוך לחשכה מדין מושיב לכתחלה - ראה לעיל ציון 271 אות א.

[חילוק נוסף (לחדודי): באם נאמר שבסמיכה לכירה אין צורך בגו"ק (ואסור להושיב לכתחלה), מותר בתנאי חזרה לסמוך לכירה שאינה גו"ק (ורק אסור להושיב לכתחלה בלא תנאי חזרה). ולכן סברת רבינו שבאם מחזיר בלי גו"ק, לא שייך שיהיה אסור במושיב לכתחלה. אבל אם אסור להושיב תבשיל חי בסמוך לחשכה מדין מושיב לכתחלה, למעשה לא התירו חזרה לאינה גו"ק].

ג. הדיון בקו"א דלהלן הוא, בהושבת תבשיל חי ע"ג או בתוך כירה (ראה לעיל

וקטומה" (גם תבשיל שאין בו משום בישול). ומיישב שכנגד המדורה זה דומה לסמיכה לכירה שמותרת (בגמ' לו, א).

ומקשה: "ומיהו לא דמי כולי האי לסומך, דהתם מפסיק כותלי הכירה, אבל הכא שהוא אצל המדורה הוה ליה למיחש שמא יחתה". ומיישב שאף כנגד המדורה, חכמים הדגישו שמרחיק מהאש (שאמרו שמניח "כנגד המדורה" ולא אמרו "אצל המדורה"), ובכך יש לו "היכרא ולא אתי לאחתויי", ע"כ.

ואלו דבריו: חכמים אסרו להושיב לכתחלה בשבת ע"ג כירה גו"ק, כיון שבכך הוא קרוב לבא לידי איסור תורה דחיתוי⁴³⁴.

כה. "וכן משמע קצת מלשון הרא"ש סימן יו"ד":

הרא"ש פ"ג סי' י מקשה, מדוע התירו (בגמ' מ, ב) להשים קיתון של מים כנגד המדורה בשביל שתפיג צינתן (שלא יגיעו לבישול), ואילו "לעיל אסרינן להשים [להחזיר] על גבי כירה אע"פ שגרופה

לעיל בפנים), ומיסב את לשון הר"נ לשיטת עצמו.

[הט"ז ממשיך שם, שכך יש לפרש בטעם איסור מושיב לכתחלה גם לשיטת הרא"ש (שסובר [להבנת הט"ז] שאיסורי חזרה בשבת הם רק בתבשיל שמבושל כ"צ, וקודם לכן הוא איסור בישול), עיי"ש. ולהבנת רבינו בפנים בדעת הט"ז, המשך דברי הט"ז מתאימים עם המשך דברי רבינו כאן (בפנים אות כה), שגם הרא"ש סובר שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ברא"ש פ"ד סי' ב כותב בטעם שהראשונים החמירו בכל תנאי חזרה: "ור"ח פירש משום חומרא דשבת חשיבא כשל תורה ואזלינן לחומרא").]

ב. כך נראה גם בט"ז סקט"ו: הט"ז דן בשיטת הרא"ש (ראה לעיל בפנים אות כ), שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא רק בתבשיל מבושל כ"צ, ומבאר שזה מפני שחשש חזרה בסמוך לחשכה אינו שיבוא מכך לחתות בשבת, אלא שיבוא מכך להחזיר בשבת, ולרא"ש אין חוששים שיחזיר תבשיל שאינו מבושל כ"צ ויבשל בשבת.

(434) א. הנה, הט"ז הביא את לשון הר"נ, והר"נ כתב לעיל מזה שאיסור מושיב לכתחלה הוא משום "דמיחזי כמבשל". ולפ"ז כוונת הר"נ כאן, שבמושיב לכתחלה הוא "קרוב לבא לידי איסור תורה" דבישול (כי ממושיב לכתחלה יכול לבוא לבישול ממש בתבשיל שיש בו בישול), וזהו ה"מיחזי כמבשל" (ראה לעיל סי"ד אות כז). [והרי לר"נ אין חשש חיתוי בחזרה אף בכירה שאינה גו"ק, ראה לעיל סי"ד אות ט וציון 74 אות ג]. אבל רבינו מפרש שכוונת הט"ז ל"איסור תורה" דחיתוי.

יש לומר שרבינו מדייק זאת מכך, שהט"ז השמיט את דברי הר"נ שמתרצים את קושייתו - שטעם מושיב לכתחלה הוא שנראה כמבשל, והעתיק רק את המשך דברי הר"נ שמדבר בטעם שהראשונים החמירו בכל תנאי חזרה, ומבאר שהחמירו בזה מפני שהוא קרוב בכך לבוא לידי איסור תורה, עיי"ש. אלא הט"ז סובר שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (בהמשך לנרמז בקושייתו שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש זה, ראה

ובזה הוא מושיב לכתחלה, ובגמ' (לח, ב) אסרו להושיב לכתחלה גם לכירה גו"ק (ראה לעיל סי"ד וסי"ח).

ובהמשך לזה מקשה הרא"ש, שסמיכה לצד האש בלא הפסק דפנות, אינה מורידה את החשש חיתוי. ומיישב, שההרחקה מהמדורה היא היכר שלא יחתה. ולמדנו שהרא"ש סובר שאף איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי⁴³⁶.

ב. הרא"ש מצריך להרחיק מהמדורה גם בשביל איסור זה.

ונראה שהדברים תלויים בז"ז, ובהקדים: לפי הסברא שאיסור מושיב לכתחלה לגו"ק הוא מחשש חיתוי, חשש זה גדול וחמור יותר מחשש חיתוי במחזיר בתנאי חזרה לאינה גו"ק, ולכן במושיב לכתחלה - גו"ק אינן מועילות לחשש חיתוי. ועפ"ז י"ל שאם במחזיר בתנאי חזרה בקירוב למדורה שאינה גו"ק יש חשש חיתוי (כפשטות הרא"ש), מכל שכן שבמושיב לכתחלה בקירוב למדורה גו"ק יהיה חשש חיתוי.

[אבל באם איסור מושיב לכתחלה אינו מאותו טעם של איסור חזרה לאינה גו"ק, שייך שבקירוב למדורה שאינה גו"ק יהיה איסור חזרה, ובקירוב למדורה גו"ק לא יהיה איסור מושיב לכתחלה, ע"ד דברי רבינו בכ"מ].

ראה סברא זו בביאור לעיל ציון 137 אורג גו"ש.

אכן לפ"ז יש לדון שאולי כל דברי הרא"ש, שבסמיכה בלא הפסק דפנות יש חשש חיתוי וצריך להרחיק מהמדורה, הם במושיב לכתחלה דוקא (ולא במחזיר בתנאי חזרה אפי' למדורה שאינה גו"ק). אבל למעשה נראה בשו"ע ר"ס שיח

והנה, קושיית הרא"ש היא כיצד התירו להשים קיתון של מים צוננים כנגד המדורה, למרות שאסרו "להשים על גבי כירה אע"פ שגרופה וקטומה"⁴³⁵. היינו שקושייתו לא רק כיצד התירו להשים כנגד המדורה שאינה גו"ק, אלא גם שצ"ל אסור להשים כנגד המדורה אפי' קטומה, כיון שמושיב מים שלא היו מקודם על האש (ובכל אופן הם צוננים),

וממשיך שאיסור חזרה בסמוך לחשכה אינו גזרה לגזרה, אף: "שכבר כתבתי [בסקי"ג] בשם הר"נ דאיסור חזרה בשבת [הוא] משום הרחקה מאיסור דאורייתא". אמנם "כיון ד[בחזרה] בשבת גופא קרוב מאוד לבוא לידי איסור, כמו שכתב הר"נ, על כן גזרו בשבילו גם בערב שבת", ע"כ (ראה לעיל שם, דברא"ש עצמו (וכן בב"ח בדעתו) משמע שטעמו, שחזרה בשבת ובסמוך לחשכה הם "חדא גזירה").

הנה, הט"ז מוכיח בתחלת דבריו שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי (ולכן מקשה שיש לאסור חזרה בסמוך לחשכה גם של תבשיל שאינו מבושל כ"צ מחשש חיתוי בשבת). ובהמשך מביא את דברי הר"נ: ד"ב[חזרה] בשבת הוא קרוב מאוד לבוא לידי איסור" - ומשמע שהט"ז מיסב את דברי הר"נ לחשש חיתוי (וכן הט"ז מיסב את דברי הר"נ - שנאמרו ביחס לאיסור מושיב לכתחלה (בגו"ק) - (גם) לאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק).

435 אבל התפארת שמואל לרא"ש, הגיה ברא"ש "שאינה גרופה".

436 א. הבנת רבינו בפנים שהרא"ש בכל דבריו מדבר גם באיסור מושיב לכתחלה, ויוצא מכך ב' חידושים: א. איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי.

לחשכה הוא בכדי שלא יבוא מזה לעשות כן בשבת עצמה (ראה להלן בפנים אות כח בסופה וציון 447 אות ג). ולדעתו אין חשש זה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, וכל שכן תבשיל שהוא חי לגמרי.

אלא הדיון כאן הוא לפי הסוברים שחזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ אסורה, ראה בהרחבה להלן ציונים 438 אות א, 442 אות א.

ה. לשון רבינו: "וכן משמע קצת מלשון הרא"ש", היינו שאפשר גם לפרש שדברי הרא"ש בהמשך, שבסמיכה לצד המדורה בלא דפנות יש לחוש לחיתוי וע"כ יש להרחיק מהאש, הם מדברים רק ביחס לאיסור חזרה לאינו גו"ק. ואינם מדברים ביחס ל(כל דברי הרא"ש הקודמים, כולל) איסור מושיב לכתחלה. אבל טעם איסור מושיב לכתחלה הוא גם לרא"ש מפני שנראה כמבשל לכתחלה. [ניוצא שלדעת הרא"ש אין חוששים שממושיב לכתחלה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, יבוא לעשות כן ולבשל בשבת, ראה לעיל ציון זה אות ד, ואף שבמושיב לכתחלה בסמוך לחשכה עשה מעשה שנראה כמבשל לכתחלה, ראה דעת החולקים להלן ציון 442].

ובטעם שהרא"ש אינו מדבר בהמשך גם על דין מושיב לכתחלה בסמיכה למדורה, י"ל בב' אופנים:

(א). הרא"ש מקצר ונוקט רק א' מב' האיסורים (שאם היה מדבר גם על איסור מושיב לכתחלה, היה צריך להאריך ולהזכיר חשש נוסף - חשש "נראה כמבשל לכתחלה").

(ב). הרא"ש סובר שהנחה לצד המדורה (בלא דפנות המפסיקות) אינה היכר לחשש חיתוי, וצריך להרחיק מהאש (כדבריו

סוסי"ד, שחומרת הרא"ש היא בודאי בעצם ההושבה לאש שאינה גו"ק (וגם אם לא יושיב לכתחלה). כיון שרבינו כותב שם בסתם שיש להרחיק מהמדורה **מחשש חיתוי**, והרי רבינו נוקט בכל מקום (ראה לעיל ציון 137 אות א וש"נ) שאיסור מושיב לכתחלה הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה.

וראה לעיל ציון 268 אות ג, לפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ולא מחשש חיתוי כהבנה כאן ברא"ש), אם איסור זה ישנו בסמיכה בקירוב למדורה (גו"ק).

ב. ראה לעיל סי"ד אות כו שכ"מ גם דעת תוס' ועוד, שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי. ובהשלכות ההבנה שבפנים שכ"ה דעת הרא"ש, ראה לעיל ציונים 269 אות ג, 300 אות ג, 325 אות ז"ח.

ג. הבנת רבינו בפנים, שהרא"ש בכל דבריו מדבר גם במושיב לכתחלה לאש גו"ק, ועולה שלרא"ש הטעם שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה ולא חוששים לחיתוי הוא, ש"מפסיק כותלי הכירה". ראה במ"ש בזה לעיל ציון 269 אות ד.

ד. רבינו מביא בפנים מהרא"ש, שישנה סברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי - אבל הדיון כאן אינו לשיטת הרא"ש. כיון שלרא"ש חזרה בסמוך לחשכה אסורה (רק) בכדי שלא יבוא מזה לעשות כן בשבת עצמה, וחזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ מותרת, שאין חוששים שיבוא מזה לבשל בשבת. ראה לעיל בפנים ריש אות כ (וציון 426 אות ב). ובפשטות כיו"ב לרא"ש איסור מושיב לכתחלה בסמוך

לטעם זה אין איסור בתבשיל חי

בן. "ואפשר דהמ"א סבירא ליה נמי הכי, ולהכי התיר בחי": אפשר

לומר שגם המ"א סובר שאף איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי⁴³⁷. ומובן הפסק שלו שמותר להושיב תבשיל

למדורה גו"ק. אכן רבינו מבאר במהדור"ב להל' הטמנה (קרוב לסופה, הובאה לעיל סי"ד אות כח) שבשמן למ"ד הנ"ל יש חשש חיתוי ואין חשש נראה כמבשל, עיי"ש (ובציון 144 אות ג). ולפ"ז צ"ל שהרא"ש סובר שגם איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, כדברי רבינו בפנים.

וי"ל שהצד השני (ראה לעיל ציון זה אות ה) ילמד, שדברי הרא"ש "אע"פ שהיא גרופה וקטומה" (ראה בפנים), הם רק ביחס להיתר להניח מים כנגד המדורה באם לא יגיעו לבישול. אבל קושיית הרא"ש ביחס לשמן היא רק על ההיתר להניחו כנגד המדורה שאינה גו"ק.

ז. בתוס' הרא"ש לח, ב (ד"ה פינה) משמע שלומד שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל (הובא לעיל ציון 138 אות ב).

437 ראה גם בקו"א דלהלן סכ"ז אות לג"ה, שאף שם משמע קצת שרבינו למד כן בשיטת המ"א. וראה גם שם אות יג בהבנת המ"א סי' רנג סקל"ג, וציון 629 בהבנת המ"א סי' שיח סקכ"ה. ולעיל ציון 118 אות א במשמעות המ"א סי' רנו סקי"ד ששינה מהר"ג, עיי"ש. וסי"ט אות ו במשמעות המ"א סקל"ה שיש להחמיר בנטלה משחשכה באיסור תוכה. וכן לעיל ציונים 268 אות ד, 325 אות ח, 415 אות ג, ולהלן ציון 632 אות ב.

וכ"כ המ"א בכ"מ לענין איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק, וכתב המ"א שזה מחשש חיתוי, צויינו לעיל סי"ד אות ה וציון 63.

הברורים), אבל עדיין היא מועלת לחשש שנראה כמבשל לכתחלה, כיון שאינו נראה שם כמבשל. [ראה לעיל ציון 257 אות ב, בשיטת הרשב"א וסייעתו]. ולאופן זה, הרא"ש סובר שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה בקירוב לאש גו"ק.

[כל זה דומה למ"ש רבינו בכ"מ, לפי דעתו שאיסור חזרה לאינה גו"ק ואיסור מושיב לכתחלה הם מטעמים אחרים, ורבינו כותב שיש מקרים שיש צורך בגו"ק, ועדיין מותר להושיב לכתחלה לגו"ק, כיון שאינו נראה כמבשל לכתחלה, ראה לעיל ציון 137 אות ג וש"נ].

ויש להעיר שאם נלמד ברא"ש שבקירוב למדורה הוא אינו נראה כמבשל לכתחלה, זה יהיה בודאי מפני שבקירוב למדורה אין דרך בישול בכך [כשיטת הרשב"א וסייעתו הנ"ל], וצ"ע שמבואר בכ"מ שסברת אין דרך בישול בכך, מועילה גם להיכר המוציא מחשש חיתוי, אבל הרא"ש סובר שבקירוב למדורה יש חשש חיתוי (כנ"ל), ראה בזה לעיל ציון 268 אות ג.

ז. כמובא בפנים, הרא"ש מביא שמותר להניח מים כנגד המדורה באם לא יגיעו לבישול, ומקשה שאסרו להניח ע"ג הכירה אע"פ שהיא גו"ק. ורבינו לומד שהרא"ש מקשה שצ"ל אסור להניח כנגד המדורה אפי' גו"ק, כיון שהוא מושיב לכתחלה.

והנה הרא"ש בתחלת דבריו מזכיר גם דוגמא שלסובר שמן אין בו משום בישול כלל, מותר להניחו כנגד המדורה עד שהיסו"ל בו. וא"כ הרא"ש מקשה גם ע"ז שצ"ל אסור להושיבו לכתחלה בסמוך

ואין לאסור מושיב (כנ"ל בתוך הסעיף) לכתחלה⁴³⁸.

חי ע"ג כירה בסמוך לחשכה (ראה לעיל אות יז), ד"ב[תבשיל] חי אין לחוש לחיתוי כלל"

אות כו בסופה וציון 135 אות ג).
(ויש לומר שרבינו הוצרך להבנה זו, בכדי לבאר מדוע איסור מושיב לכתחלה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, הוא אינו גזירה לגזירה, ראה לעיל בפנים אות כ בסופה ואות כא).
ולכן אין איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה בתבשיל חי גם לשיטה זו, מפני "דאיסור החזרה בגרוף [להושיב לכתחלה], הוא גם כן משום חיתוי כו', ולהכי התיר [המ"א] ב[בתבשיל] חי [שאין לחוש בו לחיתוי]". (אבל אם איסור מושיב לכתחלה הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה, יש סברא לחשוש גם בתבשיל חי, כדלקמן בפנים).

כל זה בדעת רבינו.

אבל דעת הב"ח בטעם הסה"ת וסייעתו, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא מפני שחששו שיבוא להחזיר כן בשבת תבשיל שמבושל כ"צ (שרגילים להחזירו), ויעבור באיסור חזרה דרבנן. וכתב הב"ח, שעפ"ז אין לאסור הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה, שאי"ז דומה כלל לתבשיל שמבושל כ"צ ולא יטעו בזה. ראה בזה לעיל בפנים אות כ.

ולדעה זו, מסתבר שגם איסור מושיב לכתחלה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה (באם נאמר שזה אסור), הוא רק מחשש שיבוא מכך לעשות כן בשבת בתבשיל שמבושל כ"צ, ויעבור באיסור מושיב לכתחלה דרבנן. ועפ"ז אין לאסור הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה מדין מושיב לכתחלה, מפני שאי"ז דומה לתבשיל שמבושל כ"צ, ולא יטעו בזה, כפשוטו.

איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כל צרכו

438 א. דברי רבינו כאן הם לשיטת הסה"ת וסייעתו, שחזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ אסורה, והפוסקים מבארים שאעפ"כ הושבת תבשיל חי ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה מותרת (ראה לעיל בפנים אות יז). ולכן דן רבינו בקו"א כאן, אם בכל זאת יש לאסור תבשיל חי בסמוך לחשכה, מפני שבכך הוא מושיב לכתחלה. כיון שלומד בשיטה זו, שישנו גם איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה אף בתבשיל שאינו מבושל כל צרכו [משא"כ לשיטת הרא"ש והטור (ראה לעיל שם) שאין כלל איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ].

והנה, הבנת רבינו בשיטת הסה"ת וסייעתו היא, שאיסור חזרה ע"ג אינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא מפני שחששו שיחתה בתבשיל זה בשבת (בדומה לחשש בתבשיל שמחזיר ע"ג אינה גו"ק בשבת עצמה). ולכן כתב רבינו בפנים הסעיף, שאין איסור חזרה בתבשיל שהניחו חי בסמוך לחשכה, שהרי "ב[תבשיל שהוא] חי [בכניסת שבת] אין לחוש כלל לחיתוי" [בשבת], ראה בכל זה לעיל בפנים אות כא. ועד"ז הם דברי רבינו בקו"א כאן, לגבי מושיב לכתחלה: לפי הסברא שאיסור מושיב לכתחלה בשבת הוא מחשש חיתוי, אסרו להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה מחשש שיחתה בתבשיל זה בשבת (בביאור הסברא שמושיב לכתחלה גורם חשש חיתוי, ובטעם חשש זה גם במושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, ראה לעיל סי"ד

לחשכה": רבינו בפנים השו"ע (סי"ד אות כו ובכ"מ⁴³⁹) הביא את טעם הר"ן (יז, ב ד"ה לא) לאיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה בשבת, ש"הרי זה נראה כמבשל לכתחלה בשבת⁴⁴⁰. ולפי זה אין להקל להושיב תבשיל חי ע"ג כירה בסמוך

הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה

כו. "אבל לפי מה שכ' (בפנים בשם) הר"ן, דהטעם הוא משום דמחזי כמבשל לכתחלה, אין להקל בחי סמוך

חזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ לאינה גו"ק בסמוך לחשכה, לסה"ת וסייעתו, שלא חששו שיעשה כן בשבת ויבשל, וראה שם בטעם הדברים. ויש לומר שעפ"י לומד רבינו כאן בפשטות, ביחס לאיסור מושיב לכתחלה. (וראה להלן ציון 442 לסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה).

ג. יש לדון אם רבינו מדבר כאן גם בדעת הסה"ת וסייעתם עצמם. וזה קשה כיון שהם כתבו בסתם שמותר להחזיר ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה (ראה לעיל בפנים אות יח), ולא הזכירו שמותרת רק חזרה ולא מושיב לכתחלה, ראה בזה להלן ציון 446 אות ב.

ד. להבנה (הנ"ל) שלשיטת הסה"ת וסייעתו חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ מותרת בתנאי חזרה דוקא ולא במושיב לכתחלה (ומדובר אפי' בתבשיל שאינו מבושל כמאב"ד, והרי רבינו דן בכלל הקו"א אם יש איסור גם בתבשיל חי), יוצא חידוש שגם תבשיל שיש בו (איסור) בישול בשבת, כשמחזירו בתנאי חזרה הוא מחזיר ואינו מושיב לכתחלה.

(439) צויינו בציון 137 אות א.

(440) א. באגלי טל מלאכת האופה סקמ"ח אות ג (הובא לשונו לעיל סי"ד אות י) נראה, שרבינו ר"ל כאן מדוע נטה מפשט המ"א, ומבאר שהוא מפני שכ"כ הר"ן. ב. להלן בקו"א סק"י (יתבאר בסכ"ו אות

[בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' כו אות ז, נשאר בצע"ג על דברי רבינו בכלל הקו"א כאן, שזה דלא כדברי המ"א והב"ח והתו"ש שבתבשיל חי לא גזרו לכו"ע, שאין לחשוש שיבוא לעשות כן בשבת, ע"כ. ויש להעיר שסברא זו מתאימה להבנת הב"י בשי' הרא"ש והטור, אבל הב"ח והתו"ש כתבו בשי' סה"ת וסייעתו סברא אחרת בטעם שלא גזרו בתבשיל חי, ראה לעיל בפנים אות כ. ובכלל אופן רבינו דן לפי הבנתו שהאוסרים חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, לומדים שהחששות שישנם בחזרה האסורה בשבת, ישנם כבר בחזרה סמוך לחשכה (ודלא כהב"ח), וע"כ שייך לאסור בסמוך לחשכה גם חזרת תבשיל חי. ומרמז לזה כבר בפנים הסעיף, שטעם היתר חזרת תבשיל חי ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה הוא שבו לא חששו לחיתוי (כנ"ל)].

ב. רבינו מרמז כאן (כנ"ל), שטעם האיסור לשיטה הנ"ל להושיב לכתחלה תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, הוא מחשש חיתוי בשבת.

והנה רבינו אינו כותב שטעם האיסור הוא, שחוששים שיבוא לעשות כן בתבשיל כזה בשבת, ויבשל דאורייתא (ולטעם זה יש לדון שהאיסור ישנו גם בתבשיל חי, מחשש שיעשה כן ויבשל בשבת). וראה לעיל בפנים אות יט ורכב, לענין איסור

לחשכה⁴⁴¹, כיון שבכך הוא מושיב לכתחלה ונראה (כ)מבשל לכתחלה⁴⁴².

בגדר איסור נראה כמבשל לכתחלה בשבת, י"ל בב' אופנים: א. חכמים אסרו לעשות דבר הדומה לאיסור תורה (בישול ממש בשבת), וכיו"ב יש במקומות אחרים. ב. חכמים אסרו לעשות דבר הדומה לבישול, מחשש שיבוא מכך לבשל ממש. ובר"נ מוכח שכוונתו בסברת נראה כמבשל לכתחלה לאופן הב' (שכתב שבמושיב לכתחלה הוא נראה כמבשל לכתחלה, ו"הוא קרוב מאוד לבא לידי איסור תורה", ראה לעיל סי"ד אות כז).

והנה, האופן הא' אינו חסרון בסמוך לחשכה, שאז הבישול מותר דאורייתא (וגם לכו"ע מדרבנן: ע"ג כירה גו"ק, ובסמיכה לכירה, ראה לעיל סכ"ב אות ה וסעיף זה אות יב ואילך בכ"מ). אכן רבינו לומד כאופן הב', ומרמז כאן שיש לומר שחכמים אסרו להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, מפני שחששו שמושיב לכתחלה בסמוך לחשכה יבוא לבשל בשבת (כדלהלן).

[א] (א) כיו"ב: ברש"י לו, ב בביאור דעת בית שמאי במשנה, שאין משהין תבשיל מערב שבת גם ע"ג כירה גו"ק: "דניחא לה בישוליה ואתי לאחתויי [בשבת], אי נמי נתקיימה מחשבתו ונראה כמבשל", ע"כ. ולמדנו ששייך חשש נראה כמבשל בערב שבת.

ובצל"ח וחת"ס לרש"י מבארים, שבית שמאי לשיטתם יז, ב שאסור להתחיל מלאכה בערב שבת ותיגמר בשבת, וכך הם אוסרים במשנה כאן שהייה מערב שבת משום נראה כמבשל, ע"כ. ונראה שמדברים לסוברים שהאיסור לבית שמאי להתחיל מלאכה בערב שבת ותיגמר בשבת, הוא מפני שחוששים שיעשה כן

לו) יזכיר רבינו שגם הבעל המאור (טז, ב) סובר כן.

441 פשטות סגנון רבינו כאן, שלפי הנפסק בפנים השו"ע כטעם הר"ג, אין להקל למעשה בתבשיל חי בסמוך לחשכה. אבל בכ"מ נראה שרבינו אינו מכריע כסוברים שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ (ראה לעיל סכ"ב אות ה וש"נ. והאיסור המדובר כאן הוא דוקא לשיטה זו, ראה להלן ציון 442 אות א). ועל כן יש לפרש את דבריו כאן, שבאם נאסור חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, אזי לפי טעם הר"ג אין להקל בתבשיל חי כו'.

ובלאו הכי צ"ל שרבינו אינו פוסק כאן הלכה, כמ"ש להלן אות כט. ועצ"ע.

חשש נראה כמבשל לכתחלה בסמוך לחשכה 442 א. ראה במ"ש לעיל ציון 438

אות א, ובהתאם לזה דברי רבינו כאן: לסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, אסור להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה תבשיל שאינו מבושל כ"צ (לסה"ת וסייעתו), מפני שבמעשה זה הוא נראה כמבשל לכתחלה (ואי"ז רק בכדי שלא יבוא להושבה לכתחלה בשבת, שזה גזירה לגזירה). ולכן יש לאסור גם הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה (ורק אם האיסור הוא בכדי שלא יבוא להושבה לכתחלה בשבת, אין טעם לאסור תבשיל חי, שאינו דומה לתבשיל שרגילים להושיבו בשבת).

[וראה לעיל סי"ד אות כו, וציונים 135 אות ב, 136 אות ג, בשיטת הסה"ת בטעם איסור מושיב לכתחלה].

ב. ביאור חשש נראה כמבשל לכתחלה בסמוך לחשכה:

קודם שבת שבמסנתנינו.

(ב) באור שמח רפ"ג (ד"ה דע) כתב, ששיטת הרמב"ם שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל (כשיטת הר"ן, ראה לעיל סי"ד אות ט), וע"כ לרמב"ם אין איסור חזרה בסמוך לחשכה, כיון שמבעו"י אין איסור בישול, ע"כ.

כלומר, האו"ש נוקט בפשטות שטעם איסור חזרה בסמוך לחשכה (לסוברים כן) הוא כטעם איסור זה בשבת עצמה (כדעת רבינו בהבנת האוסרים חזרה בסמוך לחשכה של תבשיל שאינו מבושל כ"צ, ראה לעיל ציון זה אות א ושי"נ), וסובר שאין שייך חשש נראה כמבשל קודם שבת.

אכן דעת רבינו כאן שיתכן חשש נראה כמבשל לכתחלה קודם שבת, ונכתב לעיל בהבנת דבריו, שהחשש הוא שיבוא מכך לבשל בשבת עצמה. והוא לעיל דוגמא לזה, מדברי הרא"ש והב"ח שבחזרה בסמוך לחשכה חששו שזה יביא לחזרה בשבת.

(ראה גם להלן ציון זה אות ו, שהרשב"א והריטב"א סוברים שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל, והם גם סוברים שיתכן איסור חזרה בסמוך לחשכה. אכן ביארנו שם את דעתם בשונה גם משי" רבינו).

וראה עוד לעיל ציונים 258 אות ג, 279 אות ב, ד, 280 אות ג, במחלוקת רבינו והאור שמח הנ"ל בפרטים אחרים].

ג. יש להקשות, כיצד שייך לומר (הו"א) שממושיב לכתחלה בסמוך לחשכה יבוא לבשל בשבת:

הרי מותר לכו"ע לבשל ממש בסמוך לחשכה. כפי שמתירים להחזיר (בתנאי

בשבת (ראה תוס' יח, א ד"ה ולימא). ולומדים שגם גדר נראה כמבשל שברשי" הנ"ל, הוא שחששו שמשהייה בערב שבת יבוא לבישול בשבת.

ועד"ז לומד רבינו כאן, ששייך לומר שמושיב לכתחלה בסמוך לחשכה אסור משום שנראה כמבשל לכתחלה. ופי' הדברים שמאיזה טעם חששו גם לבית הלל שממושיב לכתחלה קודם שבת יבוא לבישול בשבת, וכנ"ל (כפי שגם לשיטות הרא"ש, והב"ח בהבנת הסה"ת, בחזרה בסמוך לחשכה יש חומרא מיוחדת, שחששו גם לבית הלל שזה יביא לחזרה בשבת, ראה לעיל בפנים אות כ (ואי"ז בשאר איסורי שבת שנעשים קודם שבת)). והנה הר"ן במשנה (טו, ב) באיסור שהייה, לא הביא את ה"אי נמי" של רשי" שאיסור זה הוא מפני שנראה כמבשל, ורק בהמשך ביחס לחזרה בשבת עצמה הוא מביא את הטעם שנראה כמבשל, עיי"ש. (וצל"ח הנ"ל למד אגב חורפיה, שרש"ל מגיה ברשי" כמו הר"ן. וכ"מ בפנ"י על הרשי", שלומד כך ברש"ל והוא חולק על רש"ל בזה).

וי"ל שזה דומה לשיטת הר"ן שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה (יובא להלן בפנים אות כט), ונבאר שסובר שאין שייך איסור נראה כמבשל קודם שבת (לר"ן כל איסור חזרה בשבת הוא מפני שנראה כמבשל, צוין לעיל סי"ד אות ט, כז).

ועצ"ע שהר"ן היה יכול לפרש כן עכ"פ בדעת בית שמאי. כמ"ש הר"ן שם שיתכן שלב"ש יש איסור חזרה בסמוך לחשכה "משום גזירת הרואין".

ועיין פנ"י לו, ב (ד"ה מיהו ממה) לו, ב (ד"ה אמנם לענ"ד, הא) ואור שמח רפ"ג (ד"ה ובענין), שדנו בטעם האיסור לב"ש

[יתירה מכך: סתימת הדברים, שלצד זה אסור להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה גם תבשיל שאין בו משום בישול (כנ"ל). וצריך לומר שאין זה גזירה לגזירה (גזירת מושיב לכתחלה של תבשיל שאין בו משום בישול בסמוך לחשכה, משום גזירת מושיב לכתחלה של תבשיל שיש בו משום בישול בסמוך לחשכה), אלא איסור מושיב לכתחלה תבשיל שאין בו משום בישול בסמוך לחשכה הוא משום איסור דאורייתא דבישול בשבת, וכנ"ל. היינו שמושיב לכתחלה תבשיל שאין בו משום בישול בסמוך לחשכה, יכול להביא שיבשל תבשיל שיש בו משום בישול בשבת.

(ועפ"ז יש לבאר את משמעות רבינו כאן, שגם הושבה לכתחלה של תבשיל חי צריכה להיות אסורה מפני שנראה כמבשל לכתחלה, והיינו שהיא יכולה להביא שיבשל בשבת, ואינו מחלק שעד כדי כך אין חוששים שיעשה בשבת. ואלא הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה, יכולה עכ"פ לגרום שיבשל בשבת תבשיל שהתחיל להתבשל ולא התבשל כ"צ).

ואולי נאמר באו"א: איסורי חזרה בתבשיל שאין בו משום בישול בסמוך לחשכה, הם לכו"ע כדי שלא יעבור באיסורים אלו בתבשיל זה בשבת עצמה (והם חדא גזירה עמם). כשיטת הרא"ש שהובאה לעיל בפנים אות כ, עיי"ש. ורק איסורי חזרה בתבשיל שיש בו משום בישול בסמוך לחשכה, לסוברים שזה אסור, הם מחשש חיתוי, או משום בישול דאורייתא בשבת (כנ"ל). וראה לעיל סכ"ב אות ה בסופה].

ורבינו הוצרך לחדש את החילוק הנ"ל, בכדי להתאים את הפסק שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה (ראה

חזרה) ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה (או לסמוך לכירה גם שאינה גו"ק בסמוך לחשכה) תבשיל שיש בו משום בישול (ראה לעיל סכ"ב אות ה וסעיף זה אות יב ואילך בכ"מ). היינו שאין חוששים שמבישול ממש בסמוך לחשכה יבוא לבשל בשבת [וזה מפני שאדם נוהר מבישול בשבת או מפני שאין רגילים להחזיר בשבת תבשיל שיש בו משום בישול. והאיסור להחזיר בסמוך לחשכה הוא רק ע"ג כירה שאינה גו"ק, ומטעמים אחרים, ראה לעיל בפנים אות יט ורכב].

ואילו משמעות רבינו כאן (שיש הו"א לחשוש), שממושיב לכתחלה בסמוך לחשכה יבוא לבשל בשבת.

[יתירה מכך: משמע שכ"ה אפילו במושיב לכתחלה תבשיל שאין בו משום בישול, כסתימת הדברים כאן (ולהלן בפנים אות כח) שגם לצד זה אסור להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה גם תבשיל זה].

הביאור: רבינו מחלק שמושיב לכתחלה חמור לענין זה מסומך (שאין שם מושיב לכתחלה, כמבואר לעיל ס"ב אות ז ואילך) או ממחזיר בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק אפי' תבשיל שיש בו משום בישול, ובמושיב לכתחלה בסמוך לחשכה יש חשש שיבוא מכך לבשל בשבת [ולא יזהר כהרגלו מבישול בשבת, וגם יחזיר בשבת שלא כהרגלו תבשיל שיש בו משום בישול]. היינו שמעשה הנראה כמבשל לכתחלה (ואפילו אינו מבשל ממש), חמור לענין זה ממעשה שאינו נראה כמבשל לכתחלה - ואפילו הוא מבשל ממש.

(יסוד הדברים דומה לדברי רבינו בכ"מ, שמותר להושיב לכתחלה במקרה שאינו נראה בזה כמבשל לכתחלה, ראה לעיל ציון 258 אות ג וש"נ).

להושיב תבשיל חי בסמוך לחשכה ממש, מאיסור חזרה בסמוך לחשכה. וראה בהמשך.

ה. אמנם יש לעיין בזה, בהקדים שמדובר כאן לשיטת הסה"ת וסייעתו (סמ"ג וסמ"ק - ב"ח ומ"א דלעיל בפנים אות יג), שאיסור חזרה בסמוך לחשכה נאמר גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ (כנ"ל ציון זה אות א).

והנה לשון הסה"ת סי' רכג: "הלכך קידרא חייתא כו' שפיר דמי לתתו לפני האש סמוך לחשכה" (ועיי"ש בסי' רלא, שמחלק בין "מערב שבת מבעוד יום", שאז יש רק איסור שהייה, לבין "סמוך לחשכה פחות מכאן", שאז יש איסור חזרה).

ולשון הסמ"ג ל"ת סה (בדפוסים הרגילים, וראה סמ"ג ח"א עמ' קכח במהדורת מכון י"ם שזהו ממהדו"ב של הסמ"ג), והעתיקו הסמ"ק סי' רפב (עמ' רפו): "תבשיל חי שלא בשל כלל, או כו' אם השליך לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות, נעשה הכל כתבשיל חי ומותר לשהותו על גבי כירה שאינה גרופה ואינה קטומה" [זה ע"פ לשון הרמב"ם פ"ג ה"ח] (ועיי"ש בסמ"ג (עמ' קכז) ובסמ"ק (עמ' רפה), שמחלקים בין "מבעוד יום כל כך", שאז יש רק איסור שהייה, ל"סמוך לחשכה ממש", שאז יש איסור חזרה).

ויש לעיין אם אפשר לפרש בהבנת דבריהם, שמושיבים את התבשיל חי קודם הזמן (שיש בו איסור חזרה) סמוך לחשכה. [בהגמ"ר (פ, א): "דאמרינן בפ"ק (יח, ב) 'האי קדרה חייתא, אי 'וב"י דלהלן העתיק 'או' בשיל כמאב"ד כו', שרי לאנוחי בתנור ערב שבת עם חשיכה' כו'. ויעם חשיכה' דקאמר, היינו שיש שיעור להרתיח" [שאם אין שיעור בכדי להרתיח, אסור להחזיר

להלן בפנים אות כח), ואת הסברא (שרבינו מכריע כמותה להלכה) שאיסור מושיב לכתחלה הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה (ראה בפנים באות זו) - עם השיטה (שיש מקום לחשוש לדעתה) שאיסורי חזרה בסמוך לחשכה נאמרו גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ (דלשיטה זו, ההסבר הוא שבהושבה בסמוך לחשכה יש טעם לאסור כמו בהושבה בשבת עצמה, ראה לעיל ציון זה אות א וש"נ. וראה במ"ש להלן ציון 446).

היתר שהיית תבשיל חי ביחס לאיסור חזרה בסמוך לחשכה

ד. יש להקשות, כיצד שייך (אפילו הו"א) לאסור הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה מפני שנראה כמבשל ("אין להקל בחי סמוך לחשכה"):

הרי בגמ' יח, ב אמרו: "האי קדרה חייתא, שרי לאנוחה ערב שבת עם חשכה בתנורא", ואין בזה איסור שהייה כיון שלא יחתה, ומוכרח שאין גם איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל חי.

(דעת הראשונים בד"כ שהיתר זה ישנו גם בכירה, ראה ב"י וב"ח עמ' נג, וכן הלכה לעיל ס"ח. וגם לסוברים שההיתר הנ"ל הוא בתנור בלבד, ובכירה יש לחשוש לחיתוי גם בתבשיל חי, ראה ב"י שם, החילוק ביניהם הוא בחשש חיתוי, ומכך שבתנור אין חשש נראה כמבשל לכתחלה בחזרה סמוך לחשכה של תבשיל חי, יש ללמוד שכ"ה גם בכירה).

ואולי הכוונה, שבכדי להתאים את הפסקים הנ"ל עם הסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, נפרש שהגמ' הנ"ל מדברת קודם זמן סמוך לחשכה (ו"עם חשכה" דכאן, אינו שווה ל"סמוך לחשכה"). ואכן אסור

להרתיח מבעו"י (לעיל סכ"ב אות ג). ובפשטות קדירת תבשיל חי שרותחת מבעו"י, היא מתחילה להתבשל מבעו"י ואין בזה היתר שהיית תבשיל חי. אלא היתר תבשיל חי נאמר בהושבה בתוך זמן (איסור) חזרה בסמוך לחשכה. ורמז לזה המ"א סקכ"ז בסופו שכתב שמותר להחזיר תבשיל חי לגמרי בסמוך לחשכה גם לשי' הסה"ת וסייעתו, ומציין לדבריו לעיל ס"א (סק"ב).

[וקשה לומר שכל היתר שהיית תבשיל חי לפי ההו"א דכאן, הוא כשמושיב בסמוך לקבלת שבת שלו (ראה לעיל ס"ח אות ב), ויש זמן שהתבשיל ירתח עד חשכה (השקיעה, ראה לעיל סכ"ב שם). שאי"ז משמעות הגמ' והראשונים והפוסקים הנ"ל בהיתר תבשיל חי].

ולהעיר משיטת הב"ח (עמ' נו ובכ"מ, ראה ט"ז סק"א, וכן מפורש בפיה"מ לרמב"ם פ"ג מ"א) לדעת הפוסקים כחכמים דחנניה, שתבשיל שמבושל קצת דינו עדיין כחי, ואיסור שהייה ישנו רק במבושל כמאב"ד, ע"כ. ולפ"ז ההיתר בגמ' להשהות תבשיל חי, אכן מדבר גם בזמן קודם סמוך לחשכה.

אבל אי"ז מיישב את המדובר כאן, כיון שהסה"ת וסייעתו פוסקים (שם) כחנניה, וכ"ה ההלכה לדידן (לעיל ס"ט ובכ"מ), ולדעה זו כל שהתבשל קצת יש בו איסור שהייה, וא"כ היתר חזרת תבשיל חי מדבר בודאי בסמוך לחשכה ממש, כדברי המ"א והט"ז הנ"ל.

[בשפת אמת יח, ב (ד"ה האי קדירה) כתב שהפוסקים כחנניה אינם סוברים להיתר תבשיל חי, ע"כ. וצ"ע מדברי הסה"ת והסמ"ג והסמ"ק שהובאו לעיל (וההגמ"ר פא רע"א, והוא פוסק כחנניה,

תבשיל זה מדין חזרה בסמוך לחשכה, ב"י סוס"י רנו בביאור ההגמ"ר (היינו שההגמ"ר סובר כסה"ת וסייעתו, שיש איסור זה גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ)]. ע"כ.

והנה, הלשון בגמ' "עם חשיכה" שההגמ"ר מדבר בו, נאמר ביחס לתבשיל חי לגמרי, וממשיכים בהיתר שהיית תבשיל "בשיל ולא בשיל" (מבושל כמאב"ד), ולפ"ז אפשר ללמוד בהגמ"ר שגם להושיב קדירה חייתא ממש, מותר רק קודם זמן סמוך לחשכה, שאז מותר להשהות מבושל כמאב"ד ואילך (ובפרט לגי' הב"י הנ"ל שההגמ"ר מדבר בתחלת דבריו גם בתבשיל חי לגמרי) וזה מתאים להו"א בדברי רבינו כאן. וכך למד בדעתו, תורת שבת סקכ"ד.

אבל לאידך קשה לומר שהפוסקים לומדים כן בדברי ההגמ"ר, שהב"ח והמ"א דלעיל בפנים אות יז כותבים בפשטות שגם לסה"ת וסייעתו אין איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל חי. וכן רבינו דן בכל הקו"א דכאן, אם יש סברא לאסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל חי (ומסקנת רבינו להלן בפנים אות כט, שאין מקור מפורש לאסור זאת, עיי"ש). וכולם אינם מזכירים שבאמת ההגמ"ר אוסר זאת, וצ"ע].

ו. ועוד קשה: לשון השו"ע ס"א בהיתר תבשיל חי: "שהוא חי שלא נתבשל כלל". ופירש המ"א סק"ב, שזה דווקא כשמניחו סמוך לחשכה ממש. שאם נותנו מבעוד יום, כבר התבשל קצת ואסור להשהותו ע"ג כירה שאינה גו"ק. וכ"כ רבינו לעיל ס"ח ובכ"מ (צויינו שם). וראה גם ט"ז סק"א ומ"א סקט"ו.

והנה שיעור זמן סמוך לחשכה שאסור בחזרה הוא, כל שקדירה צוננת לא תוכל

תבשיל חי (שמותר אפילו אם רותח מבעוד יום). היינו שדעת רבינו שבכל אופן היתר שהיית תבשיל חי ישנו גם כשהוא כבר רותח מבעו"י (ולומד כן אפי' בדברי השו"ע וט"ז ומ"א הנ"ל). ואי"ז חידוש רק בהו"א כאן. וכ"ז לעיון ולא למעשה. וראה שולחן שלמה סק"ג, ומביא שם מהרמב"ן (יח, ב): "הא דאמרינן בשיל ולא בשיל אסור, פי' משהגיע למקצת בישול שהוא קודם למאב"ד, עד שיתבשל" כו' (אבל הרשב"א והר"ן (יח, ב) כותבים: "משהתחיל להתבשל" (מלשון הרמב"ן לז, א בסופו)).

ח. הרשב"א והריטב"א סוברים שכל איסור חזרה בשבת הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט ואות כז וש"נ). והם גם מביאים את שיטת תוס' שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה, והריטב"א גם מסכים עם דעת תוס' (ריטב"א ריש הפרק, רשב"א וריטב"א לח, סוע"א).

והנה בפשטות טעם איסור חזרה בסמוך לחשכה לדעתם הוא כדי שלא יבוא להחזיר תבשיל זה בשבת עצמה, כדברי הרא"ש. [ורק איסור חזרה בשבת עצמה הוא לדעתם מפני שנראה כמבשל, היינו שחוששים שיבוא מכך לבישול (ראה לעיל סי"ד אות כז). אבל אין חוששים שמחזרה בסמוך לחשכה יבוא לבישול בשבת]. ובתבשיל חי אין איסור חזרה בסמוך לחשכה, כיון שאי"ז דומה לתבשיל שחוששים שיחזיר בשבת באיסור. כמבואר כ"ז לעיל בפנים אות יט ואילך.

וכיון שהרשב"א והריטב"א סוברים (בכ"מ) שאין איסור בישול בשבת בדבר שמבושל כמאב"ד, ויש בו איסור חזרה, לכן אפ"ל בדעתם, שגם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ ומבושל כמאב"ד (ואין בו

ראה להלן ציון 469). וגם התוס' (יח, ב ד"ה בשיל) והרבה ראשונים מפרשים כחנניה את הברייתא דתבשיל חי].

ז. ואולי הכוונה, שלפי ההו"א כאן היינו מחדשים שגם קדירה (שהונחה קודם סמוך לחשכה ו) רותחת מבעו"י יש בה היתר תבשיל חי (עד שיעור מסוים). [להעיר ממשמעות הרשב"א יח, ב ד"ה ואסיקנא, הובא במ"ב סקי"א, שגם בתבשיל חי שהוא "חם" יש היתר]. והיינו פוסקים שבזמן איסור חזרה בסמוך לחשכה אין היתר להשהות תבשיל חי (מפני שנראה כמבשל לכתחלה), כדברי רבינו בפנים.

והיינו אומרים שאכן פשטות השו"ע והט"ז והמ"א שאינם סוברים כן (ראה לעיל ציון זה אות ו), אבל זה מפני שהשו"ע אינו סובר איסור חזרה בסמוך לחשכה (שלא הביא בדיני חזרה בס"ב שיש איסור חזרה גם קודם שבת, וראה גם ב"י עמ' סד), והט"ז והמ"א סוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל בפנים אות כד, כו).

משא"כ באם סוברים שיש איסור חזרה ומושיב לכתחלה בסמוך לחשכה בכל תבשיל, וכן סוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל ציון זה אות ג בסופה), שצריכים לחדש שהיתר תבשיל חי בגמ' נאמר בקדירה שרותחת מבעו"י.

והנה מלשון רבינו כאן: "אבל לפי מה שכ' (בפנים בשם) הר"ן דהטעם הוא משום דמחזי כמבשל לכתחלה, אין להקל בחי סמוך לחשכה", ולהלן בפנים אות כט: "ומיהו כיון כו' פשיטא דאין להחמיר בזה סמוך לחשכה", משמע שכל השקו"ט היא רק בחומרא שלא להחזיר תבשיל חי בסמוך לחשכה, ולא בקולא בשיעור

אבל ע"ג כירה גו"ק מותר להחזיר גם בהניח בנתיים ע"ג קרקע ולא היה דעתו להחזירה. כיון שאין איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה⁴⁴³. ולפ"ז מותר להושיב תבשיל חי ע"ג כירה בסמוך לחשכה⁴⁴⁴.

אבל מדברי הפוסקים (שסתמו ולא חילקו) משמע, שאסרו גם מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה⁴⁴⁵. וכן לשון הרמ"א ס"ב: "ויש

הדעות באיסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה **כת.** "אלא אם כן נאמר דלא גזרו כלל סמוך לחשכה בהנחה על גבי קרקע ואין דעתו להחזיר. ולא משמע הכי מדברי הפוסקים (ועיין רא"ש פרק ד' סימן ב' שסותר למה שכתב בפרק ג' סוף סימן ב' וצריך עיון), ומלשון רמ"א, עיין הגהות מרדכי": ישנה סברא שאף לאוסרים חזרה בסמוך לחשכה, האיסור הוא רק להחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק,

אבל לסוברים ששני האיסורים הם מאותו טעם, החשש במושיב לכתחלה לכירה גו"ק הוא גדול וחמור יותר מהחשש במחזיר בתנאי חזרה לכירה שאינה גו"ק, ראה בזה בבואור לעיל ציון 137 אות ג. ולכן חידוש לומר שאסרו חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, והתירו מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק.

444 סתימת הדברים, שמותר להחזירו גם ע"ג כירה שאינה גו"ק, כפסק רבינו בפנים הסעיף אות יז. וכ"ז אפי' שהמקור להתיר מושיב לכתחלה קודם שבת, דלעיל ציון 443 אות א, מדבר במושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק. וראה במ"ש להלן ציון 449 אות ג.

445 **א.** בתוס' מח א ד"ה דזיתים, בסופו, כתב בדומה ללשון הרא"ש פ"ד שיובא בפנים, והמשמעות שאסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה.

ב. הבי' (עמ' סג ד"ה כתב) כתב, שלתוס' וסייעתם שחזרה בסמוך לחשכה אסורה, כל שכן שבנטל את הקדרה בשבת ובא להחזירה ישנו איסור מושיב לכתחלה - ודלא כדעת הר"נ ע"פ הירושלמי, שבנטל את הקדרה בשבת ובא להחזירה אין צריך תנאי חזרה (ראה לעיל סי"ט), ע"כ מהב"י.

איסור שהייה) יש איסור חזרה בסמוך לחשכה מטעם שלא יבוא להחזיר תבשיל זה בשבת עצמה (ולא קשה הקושיא דלעיל בפנים אות כ בסופה).

443 **א.** יש לדייק כן בגמ' לח, ב שאמרו: "לדברי האומר מחזירין [ע"ג כירה גו"ק] - מחזירין אפילו בשבת", וסמכו לזה את דיני תנאי חזרה. ויש ללמוד שתנאי חזרה נצרכים רק בשבת. כ"מ הבנה זו בהגהות מרדכי וברא"ש (בצד ההיתר) שיוזכרו להלן בפנים, עיי"ש.

וראה במ"ש לעיל ציון 346 אות א בדברי התו"ש סקל"ה, בהבנת הרא"ש. וראה בתוס' רי"ד ריש הפרק, שנראה שלומד בפשטות בשי' הסוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה, שזה רק לענין הצורך בגו"ק, ואילו הצורך בתנאי חזרה ישנו רק בשבת עצמה, עיי"ש.

ב. סברא זו מתאימה לפסק רבינו שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, ואילו איסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק הוא מטעם אחר - שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות ה רכז ושי"ג), ולכן אפשר לומר שבסמוך לחשכה יש חשש חיתוי ואין חשש נראה כמבשל לכתחלה.

שבמקום שמסיקין האור ובישלו הקדרות כל היום, לעת ערב מסלקין את האש וגורפין הרמץ ונותנין הקדרה לצורך מחר", וכתב: "אבל זה ק"ק על מנהגם שגורפין ומסלקין את הקדרה ואין מדקדקים היכן מניחים אותה [כינתיים], ולחד לישנא דרב חזקיה משמיה דאביי דייקנין מינה לעיל פרק כירה דאם הניח ע"ג קרקע אע"פ שדעתו להחזיר אסור, ואפילו בערב שבת אסור להחזיר כדפרישית לעיל".

אומרים דכל שהוא סמוך לחשכה כו', דינו כמו בשבת עצמו". ויש לומר שכוונת הרמ"א לדייק, שבסמוך לחשכה אסור גם להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק. ומרמז לדברי ההגהות מרדכי (עט, ד) שהסתפק אם מותר להושיב לכתחלה סמוך לחשכה, או שאסור כיון ד"מבעוד יום דומיא דשבת", ומסיק לאיסור⁴⁴⁶.

(וברא"ש ישנה סתירה בנושא זה:

בפ"ד סי' ב הביא: "יש מקומות

מושיב לכתחלה, אלא משמעות דבריהם שמותר להחזיר ע"ג כירה גו"ק בכל אופן בסמוך לחשכה (ראה לעיל בפנים אות יח"ט).

אכן לדברי רבינו כאן משמע שעדיין יש לפרש בכוונת הסה"ת וסייעתו שמותר בגו"ק רק בתנאי חזרה, שכשנטל את הקדירה היה דעתו להחזירה, וגם שהקדירה היתה בידו (או ע"ג האש) מתחלת זמן סמוך לחשכה, ובמקרה זה הוא אינו מושיב לכתחלה אלא מחזיר.

וראה לעיל ציון 442 אות ה במה שיש להעיר בהבנה שרבינו מדבר כאן בדעת הסה"ת וסייעתו. וגם הדיון לעיל סי"ד אות כו, וציונים 135 אות ב, 136 אות ג, בשיטת הסה"ת בטעם איסור מושיב לכתחלה, קשור לדיון כאן אם רבינו מדבר בדעת הסה"ת וסייעתו.

ג. אופן נוסף בהבנת דברי רבינו כאן: ראה לעיל ציון 402 שההגמ"ר סובר כסה"ת וסייעתו, וכן ראה לעיל ציון 408 שהרמ"א מביא בסתם שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה, והוא לא חילק שבתבשיל שאינו מבושל כ"צ אין איסור זה. ורבינו מוכיח כאן שההגמ"ר והרמ"א סוברים

ומשמעות הב"י שאיסור חזרה בסמוך לחשכה לשי' תוס', כולל איסור הושבה לכתחלה ע"ג כירה גו"ק (וי"ל שמקורו מתוס' שבציון זה אות א). וכ"כ בהבנת הב"י, תהל"ד סקט"ז.

אבל בב"י במקו"א (עמ' סה ד"ה כתב הרמב"ם) הביא בסתם את לשון רבינו ירוחם, שכתב (בסוף דבריו) כלשון הרא"ש פ"ג שרבינו יביא להלן בפנים, והמשמעות שאין איסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה.

446 א. כ"כ בהבנת הרמ"א, עולת שבת ס"ב (ד"ה ומ"ש דינו), הובא בתוספת שבת ריש סקל"ה. אבל ביאור הגר"א סק"נ כתב שלשון הרמ"א הוא לאו דוקא.

ב. ראה לעיל ציונים 438 אות א, 442 אות א, שהדיון בכל הקו"א הוא מפני שיטת הסה"ת וסייעתו, שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא גם בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, והבנת רבינו שיש לדעה זו גם איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ. ולכן דן רבינו אם איסור זה קיים גם בתבשיל חי, עיי"ש. והנה הסה"ת וסייעתו לא הזכירו שמותר בזמן זה רק חזרה (בגו"ק) ולא

נכתב לעיל (אות כז) שהחשש להושיב תבשיל חי בסמוך לחשכה, הוא משום שיטת הר"נ, שטעם איסור מושיב לכתחלה הוא שנראה כמבשל לכתחלה. אכן לדעת הר"נ עצמו – והמנהג כמותו – יש להתיר זאת, משני טעמים:

א. הר"נ (טו, ב ד"ה בית) סובר שכלל לא גזרו בחזרה מבעוד יום. והמנהג כדבריו (אלא שאמרו ש"טוב להחמיר") (ראה לעיל סכ"ב אות ח).

ב. הר"נ סובר שאיסור מושיב לכתחלה בשבת הוא רק בנטל את הקדירה מע"ג האש מבעוד יום ובא

אבל בפ"ג סוס"י ב כתב על הסוגי' דתנאי חזרה: "וארב ששת דאמר מחזירין [ע"ג כירה גו"ק] אפילו בשבת קאי [הצורך בתנאי חזרה], אבל מבעוד יום מחזירין בכל ענין". וצ"ע⁴⁴⁷).

למעשה אין להחמיר בהושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה

כמ. "ומיהו, כיון דלהר"נ בלאו הכי שרי מתרי טעמי, חדא דלא סבירא ליה כלל לאסור מבעוד יום, ותו דגם בשבת מתיר אם סילקה משחשכה, וכן המנהג, אם כן פשיטא דאין להחמיר בזה סמוך לחשכה (ולכן סתמתי בפנים):"

חי גם לדין שסוברים כשתי החומרות, שבדרבנן אין מצרפים חומרות שני פוסקים ומחדשים מעצמנו איסור, במקרה שלפוסקים עצמם זה מותר, ראה לעיל בפנים אות ה מהקו"א סק"ז].

447) א. מפרשי הרא"ש, ותוספת שבת סק"לה, וביאורה"ג סק"ג, ועוד, דיברו בסתירה זו.

ב. ראה לעיל ציון 443 אות ב, שהצד לחלק בין חזרה ע"ג כירה גו"ק בסמוך לחשכה למושיב לכתחילה, שייך בעיקר אם נאמר שאיסור מושיב לכתחלה הוא (מטעם אחר מאיסור חזרה באינה גו"ק והוא) מפני שנראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש. ולפי"ז הדיון כאן שייך לדין דלעיל בפנים אות כה וציון 436 בשיטת הרא"ש בטעם איסור מושיב לכתחלה.

ג. כוונת רבינו רק להעיר משיטת הרא"ש אם יש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, אבל כללות המדובר כאן אינו שיטת הרא"ש, שהרי:

(א). הרא"ש סובר שחזרה ע"ג כירה

שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, ונמצא מכל זה שע"פ ההגמ"ר והרמ"א שייך לאסור הושבת תבשיל חי.

ד. בכל אופן הדיון כאן הוא בעיקר בפסק דידן, כלשון רבינו כאן: "אלא אם כן נאמר דלא גזרו כלל סמוך לחשכה בהנחה על גבי קרקע ואין דעתו להחזיר. ולא משמע הכי מדברי הפוסקים כו, ומלשון רמ"א" [ולכך אין "לנו" לומר כן]. היינו שלדין יש מקום להחמיר כסוברים שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ (ראה לעיל ציון 441), וגם אנו פוסקים כהגמ"ר והרמ"א שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה (ראה לעיל סכ"ב אות ד), ובצירוף שני הפוסקים יוצא שהושבת תבשיל חי אסורה. [אבל באם היתה הוכחה שלסה"ת

וסייעתו אין איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, וגם שלסוברים שיש איסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, אין איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, לא היה מקום לאסור הושבת תבשיל

לחשכה)⁴⁴⁸.

“ואם כן, פשיטא שאין להחמיר בזה [בהושבת תבשיל חין סמוך לחשכה], (שאיין להחמיר חומרא שיסודה בשיטת הר"נ, והיא בשני טעמים כנגד קולות הר"נ והמנהג)⁴⁴⁹, “ולכן סתמתי בפנים” שמותר

להחזירה בשבת, אבל בנטלה בשבת יכול להחזירה ע"ג כירה גו"ק גם במושיב לכתחלה. והמנהג כדבריו (אלא שאמרו ש"טוב להחמיר") (ראה לעיל סי"ט). ולשיטה זו, כל שכן שאין איסור מושיב לכתחלה בכא להחזירה מבעוד יום (סמוך

ציון 355 אות א.

(449) א. ראה לעיל בפנים אות ה מהקו"א סק"ז, שדברבנן אין מצרפים חומרות שני פוסקים ומחדשים מעצמנו איסור, באם לפוסקים עצמם הדבר מותר, עיי"ש.

אבל במדובר כאן בדין הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה, לא מספיק כלל זה. שאמנם הטעם לאסור הוא מפני סברת הר"נ, ואילו לר"נ עצמו זה מותר. אבל יתכן שאלו האוסרים חזרת תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, סוברים בטעם איסור מושיב לכתחלה כמו הר"נ, וייצא שלדעתם אסור להחזיר תבשיל חי בסמוך לחשכה. וא"כ יש לאסור מפני חשש צירוף זה. ראה בכ"ז לעיל ציון 446.

אלא רבינו מבאר שאין לאסור הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה, מפני שסוכ"ס הטעם לאסור, הוא צירוף חומרות ע"פ סברא שידועה לנו מדברי הר"נ, ואין לומר איסור ע"פ סברא זו - בפסק שהוא כנגד הר"נ מב' טעמים, ועוד שהוא כנגד המנהג כדברי הר"נ מב' טעמים.

ואכן אמרו ש"טוב להחמיר" ולאסור להושיב לכתחלה בסמוך לחשכה (ראה לעיל סכ"ב אות ד), וגם זה כנגד הר"נ והמנהג מב' טעמים. אבל שם המקור לאיסור הוא מהפוסקים כן (הובאו לעיל בפנים אות כח. ויתכן שהם אוסרים זאת מחשש חיתוי, כנ"ל בפנים אות כד"כו).

שאינה גו"ק של תבשיל שאינו מבושל כ"צ בסמוך לחשכה, מותרת, ובפשטות הוא יתיר זאת גם במושיב לכתחלה, ומכל שכן שיתיר כל זה בתבשיל חי לגמרי. ראה בכל זה בהרחבה לעיל ציון 436 אות ד וריש אות ה.

(ב). הדיון כאן הוא לפי השיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל בפנים אות כז), ורבינו כותב לעיל בפנים אות כה ש"משמע קצת מלשון הרא"ש" שאיסור זה הוא מחשש חיתוי.

ולרא"ש עצמו שסובר שאיסור חזרה בסמוך לחשכה הוא בכדי שלא יבוא לעשות כן בשבת (ואינו סובר שהחששות שישנם בחזרה בשבת, הם ישנם גם בסמוך לחשכה), ראה לעיל ציון 436 שם וש"נ, ולצד בדעתו שגזרו גם במושיב לכתחלה בסמוך לחשכה (כמבואר בפנים כאן) - הטעם שגזרו בכך (בתבשיל שמבושל כ"צ) הוא, שחששו שממושיב לכתחלה בסמוך לחשכה יבוא להושיב לכתחלה בשבת. ואי"ז גזרה לגזרה, שהם חדא גזרה, וכמ"ש הרא"ש דלעיל בפנים אות כ.

(448) כמבואר בב"י (עמ' סג ד"ה כתב), שלתוס' וסייעתם שחזרה (ומושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 445 אות ב) בסמוך לחשכה אסורה, בודאי שנטל את הקדרה בשבת ובא להחזירה בלא תנאי חזרה זה אסור, ודלא כהר"נ. וראה לעיל

להחזיר תבשיל חי ע"ג כירה בסמוך לחשכה⁴⁵⁰.

מבעוד יום). ורבינו כותב כאן שאין להחמיר באם זה כנגד הר"נ משני טעמים. ואולי עדיין אין להחמיר אפילו בטעם אחד כנגד הבעה"מ, כיון שבצירוף לזה, החומרא לאסור הושבה לכתחלה בסמוך לחשכה היא כנגד המנהג משני טעמים (כמבואר בפנים). וראה עד"ז להלן ציון 450 אות ב.

ה. שיטת הר"נ שגם איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש נראה כמבשל (ראה לעיל סי"ד אות ט ושי"נ). ויש להקשות שיש לאסור להושיב תבשיל חי ע"ג כירה שאינה גו"ק בסמוך לחשכה, מפני שבכך הוא נראה כמבשל. והרי איסור זה הוא כנגד הר"נ והמנהג רק מטעם אחד.

ואלא רבינו לא העיר בקושיא זו, שדעתו שהסברא שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא משום שנראה כמבשל היא אינה להלכה, ראה לעיל סי"ד אות ה, י"א.

450 א. היינו שלהלכה אומרים שבסמוך לחשכה אין חשש נראה כמבשל לכתחלה: הסובר איסור חזרה ומושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, סובר רק לחשש חיתוי. והסובר לחשש נראה כמבשל לכתחלה בשבת, סובר שאין איסור חזרה בסמוך לחשכה. וע"כ אין סיבה לאסור הושבת תבשיל חי בסמוך לחשכה.

והנה ראה לעיל ציון 442 אות ח ששיטת הרשב"א והריטב"א שכל איסור חזרה הוא מחשש נראה כמבשל. והם גם מביאים את שיטת תוס' שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה. אבל נכתב שם שבפשטות גם לדעתם בסמוך לחשכה אין חשש נראה כמבשל, עיי"ש.

[אבל באם הם יסברו חשש נראה

משא"כ בהושבת תבשיל חי, המקור לאיסור הוא צירוף חומרות ע"פ סברת הר"נ. ואין לומר איסור במקרה זה מהטעמים דלעיל.

ב. ראה במה שביארנו ע"פ דברי רבינו כאן, לעיל ציון 384 אות ה.

ג. שיטת הר"נ והמנהג השני שהובא לעיל בפנים, מכריח רק שלדעתם אין לאסור מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה ע"ג כירה גו"ק.

אכן דעת רבינו כאן, שמפני סברתם יש להתיר להושיב תבשיל חי גם ע"ג כירה שאינה גו"ק (כלשון רבינו בפנים הסעיף לעיל אות כג). וראה עד"ז לעיל ציון 444. וזה מפני שבאיסור מושיב לכתחלה לא מצאנו חילוק בין גו"ק לאינה גו"ק (ראה גם לעיל ציון 278 אות ה ושי"נ).

ד. רבינו מזכיר בפנים באות כז ויכט, שהסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, היא סברת הר"נ. אכן להלן בקו"א סק"י (יתבאר בסכ"ז אות לו), יזכיר רבינו שגם הבעל המאור (טז, ב) סובר כן.

ויש לעיין שנאסור הושבה לכתחלה של תבשיל חי בסמוך לחשכה - ע"פ סברת הבעה"מ.

ואמנם הבעה"מ סובר כפה"נ שאין כלל איסור חזרה בסמוך לחשכה (מ"ש הבעה"מ (שם) בפ"י הגמ' ד'מחזירין אפילו בשבת" - כוונתו דלא כתוס', כ"מ ברמב"ן (לח רע"ב בשם אחרים) וברשב"א (לח סוע"א בשם יש מי שאומר) שהביאו שיטתו, עיי"ש).

אבל עדיין איסור הושבה לכתחלה בסמוך לחשכה, הוא רק מטעם אחד כנגד הבעה"מ (שהבעה"מ לא מזכיר את הירושלמי שבר"נ, שאין תנאי חזרה בנטלה

לדון בזה בדומה למ"ש לעיל ציון 442 אות ד-ז].

ולמעשה יש להתיר זאת, בדומה לדברי רבינו בפנים כאן, שאין לאסור הושבה בתוך הכירה בסמוך לחשכה רק מפני הסברא שנראה כמבשל לכתחלה. כיון שמקור סברת נראה כמבשל לכתחלה הוא מהר"ג, והר"נ ובודאי המנהג אינם סוברים לאיסור הושבה בתוך הכירה בסמוך לחשכה, משני טעמים: א. הם אינם סוברים שגזרו איסור חזרה קודם שבת (כנ"ל בפנים). ב. מנהג העולם להבנתם בר"ג, שבנטל את התבשיל בשבת ובא להחזירו, יכול להחזירו גם לתוך הכירה (ראה לעיל סי"ט אות ב קטע: "ועל זה"), ולפי"ז מכל שכן בבא להחזירו בערב שבת (אפי' סמוך לחשכה), שאין איסור להושיבו בתוך הכירה. [וראה לעיל ציון 449 אות ד, במקרה שהחומרא תהיה - משני טעמים - רק כנגד המנהג].

והנה, מנהג העולם הב' הנ"ל הוא בחזרה לתוך תנור שלנו (כירה), ובחזרה לתנור שבימיהם לא הוזכרה קולא בנטל את התבשיל בשבת (ואכ"מ). אכן בחזרת **תבשיל חי** בסמוך לחשכה הותר איסור תנור (ראה לעיל ציון 415 אות א), וחזרה לתוך התנור היא כחזרה לתוך הכירה.

ג. ראה סי' רנד ציון 81 אות ב, שמותר לתת מים לכתחלה סמוך לשקיעה במיחם שבת מצוי (ופשוט, שא"א לשנות בו את החום ואין בו חשש חיתוי), כיון שנפסק כאן שקודם שבת אין לחשוש למושיב לכתחלה מפני (שנראה כ)מבשל לכתחלה.

כמבשל בסמוך לחשכה, נצטרך לאסור ע"פ דעתם הושבת תבשיל חי. ואף שלדעת רבינו אין לאסור מפני דעתם הושבת תבשיל חי מדין חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק, כנ"ל ציון 449 אות ה, אבל יש לאסור ע"פ דעתם הושבת תבשיל חי מדין מושיב לכתחלה. ובדעתם אין את שתי הסיבות שרבינו כותב שלא לאסור ע"פ הר"ג, כיון שהם מביאים לאיסור חזרה בסמוך לחשכה, והם לא מביאים את הירושלמי שאין תנאי חזרה בנטלה מבעוד יום.

ולהעיר שבמקו"א נראה שרבינו במהדו"ק של ספרו לא הביא מחי' הרשב"א למסכתין (משא"כ במהדו"ב), ידובר בהלכות הטמנה (והריטב"א נדפס לראשונה בדור האחרון)].

ב. ראה לעיל ציון 415 אות ג שמותר להושיב תבשיל חי אפי' בתוך התנור שבימיהם בסמוך לחשכה ממש, והתבאר שם טעם ההיתר מאיסור תוכה לפי הצד שאיסור זה הוא מחשש חיתוי.

והנה, לפי הצד שאיסור תוכה בשבת הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סט"ז אות ר"ז), ונאמר שהסוברים שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה בתבשיל שאינו מבושל כ"צ, הם סוברים שאיסור תוכה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, יש לדון בדומה לדברי רבינו בקו"א כאן, בדין חזרת אפי' תבשיל חי לתוך הכירה והתנור בסמוך לחשכה.

[באם נלמד בפשטות הגמ' יח, ב שמותר להחזיר תבשיל חי לתוך התנור "עם חשכה", ראה לעיל ס"ח אות א, א"כ יש

כד. (ט) אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר ^{ש. הגמ"ד} (שם לדברי הכל), בין בשוגג בין במזיד, אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשו. כמה דברים אמורים במצטמק ויפה לו, אבל אם מצטמק ורע לו מותר אפילו בו ביום, ^{ת. רמ"א} שהרי לא נהנה מן האיסור.

ויש א' מסתפקין אפילו במצטמק ויפה לו, אם יש לאסור ^{א. הגהות אשר"י} כלל בדיעבד אם היה שוגג בדבר, מאחר שהיה מבושל כבר כל צרכו. ויש לסמוך על זה להתיר לאחרים שלא הוחזר בשבילם, ומכל מקום לבני ביתו אין להתיר שגם בשבילם הוחזר:

קונטרס אחרון

(ט) אם עבר כו'. עיין מ"א ס"ק ל"ז שלא התיר בדיעבד אלא כשעשה כן נכרי, ובסי' רנ"ד סוף ס"ק י"א משמע שאף בישראל יש להקל דומיא דהתם. אף שיש לחלק בנייהם דהתם קעבר אדרבנן והכא אדאורייתא כמבואר מלשוננו. וצריך עיון לדינא:

ויפה לו": מקור הדברים, בהקדים: המחבר ס"א (עמ' עו) פוסק לגבי שהיית תבשיל מבושל כ"צ ומוי"ל באיסור (לפוסקים כחכמים דחנניה), שבהשהה במזיד התבשיל אסור ובשוגג התבשיל מותר.

התבשיל אסור גם שמבושל כל צרכו והוחזר בשוגג

א. "אם עבר⁴⁵¹ והחזיר בשבת⁴⁵² למקום שאסור להחזיר (שם כו')⁴⁵³, בין בשוגג בין במזיד, אסור כו' במצטמק

(ע"ג כירה). וראה עד"ז לעיל ציון 48 אות א. יתירה מכך, הוא כולל בפשטות גם שהאיסור הוא מפני שמושיב לכתחלה (וגם זה נכלל בלשון "אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר", ראה לעיל ציון 269 אות ח).

ולכאורה כולל בסתם גם החזיר כל תבשיל צונן ע"ג האש אפי' גו"ק (באיסור דלעיל סי"ח אות ב), וגם בנטל את התבשיל משחשכה (ראה לעיל ציונים 222, 235), ואפילו שהאיסור הוזכר רק ברמ"א להבנת המ"א.

אבל בהחזיר באיסור למקום שאין

(451) בלשון "עבר כו' בין בשוגג", ראה לעיל ציון 48 אות ב.

(452) מרמז שבהחזיר באיסור בסמוך לחשכה בדיעבד מותר, ראה לעיל ציון 355 אות ב.

אופני החזרה שאוסרים בדיעבד

(453) א. כלומר: החזיר לכירה, לכופח ולתנור באופנים האסורים שהתבארו לעיל סי"ד-טז. והלשון "אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר שם", כולל הן איסור חזרה שתלוי במקום (לתנור או לתוך הכירה), והן איסור מפני שהוסק בגפת ועצים (לכופח) או שהאש אינה גו"ק

באיסור אם אסור בדיעבד, ולא פשוט. והרי"ף (טו, ב - יז, א) והרמב"ם (פ"ג ה"ט) לומדים, שהגמ' מדברת בהשגחה בשוגג תבשיל מבושל כ"צ, ומסתפקת האם הגזירה המאוחרת של (שוכח וכל) שוגג היתה גם כתבשיל זה (לר' יהודה האוסר בהשגחה במזיד מבושל כ"צ גם קודם הגזירה⁴⁵⁴), והגמ' לא פשטה, ופוסקים בדרכן לקולא, שבשוגג מותר (אבל בהשגחה במזיד אסור) לסתימת הגמ' גם במבושל כ"צ כרבי יהודה, ע"כ (ראה רי"ף שם, ב"י (עמ' ט), ט"ז סק"ז, ועוד).

ובשוגג, ולכן בפשטות מדברים לרבי יהודה שאוסר במבושל כ"צ במזיד גם קודם הגזירה המאוחרת ומסתפקים אם לאחר הגזירה אסור לדעתו גם בשוגג. וראה גם תוס' לח, א ד"ה עבר, ועוד. וכן משמעות ההגמ"ר (עט, ד), שלרבי מאיר מבושל כ"צ מותר בדיעבד גם לאחר הגזירה המאוחרת. ולפי"ז ההלכה בשו"ע (שמובאת בפנים) בהשגחה במזיד מבושל כ"צ, שבדיעבד אסור - זה כר' יהודה דוקא. וכן משמעות רבינו בהגהה סי' תה, שההלכה בשהייה בדיעבד במבושל כ"צ שאסור היא דלא כרבי מאיר, ראה להלן אות ד. [אבל בהשגחה הראב"ד פ"ג ה"ט לומד במבושל כ"צ ד"בתר גזירתא, אפילו לר"מ שוכח נמי אסור", היינו שהגזירה המאוחרת היתה גם לרבי מאיר במבושל כ"צ (ולראב"ד - גם בשוכח), ועדיין הספק היה בשוגג (ולא בשוכח שבדאי אסור) לרבי יהודה דוקא. וראה גם פנ"י לח, א ד"ה איבעיא להו]. וראה להלן ציון 468 בטעם שלרבי יהודה שמבשל בשבת בשוגג אסור בדיעבד, אעפ"כ הוצרכו לגזירה מאוחרת בשהייה בשוגג שאסור בדיעבד (עכ"פ בהשגחה אינו מבושל כ"צ).

[המקור: בסוגי' (לח, א) הביאו תחלה ברייתא לגבי השהה תבשיל שאינו מבושל כ"צ באיסור, שבשוגג התבשיל מותר ובמזיד אסור, ובהשגחה מבושל כ"צ (ומוי"ל והשהה במזיד) - לרבי מאיר התבשיל מותר בדיעבד ולרבי יהודה אסור. ואמרו בגמ': "משרבו משהין במזיד [תבשיל שאינו מבושל כ"צ] ואומרים שכחים היינו, חזרו וקנסו על השוכח" [והשהה שהתבשיל אסור] (וכן בכל שוגג לדברי רנב"י). ובהמשך הגמ' דנו בהשגחה

היסו"ל שם, נראה שהתבשיל לא נאסר כיון שלא נהנה כלל מהאיסור, כמו במור"ל דלהלן בפנים אות יג (ראה גם בציון 466 אות ב). ובלאו הכי ברוב המקרים ששייך איסור באין היסו"ל שם (ראה לעיל סכ"א ציון 303 ובפנים אות יד), האיסור אינו מוחלט, ולכן מעיקרא אין איסור בדיעבד כדלהלן ציון 480 אות ג. וראה להלן שם אות ג"ד בפרטים נוספים באיסור חזרה - כיצד דין התבשיל בדיעבד.

ב. הכוונה כאן ב"החזיר בשבת למקום שאסור להחזיר" היא בעיקר לאיסור חזרה דרבנן (ולא לאיסור בישול. ואפי' שמדבר כאן גם בתבשיל לח וצונן שיש בו איסור בישול), שהרי רק בחזרה יש איסור למוצ"ש עד בכד"ש כפי שממשיך, ראה בכ"ז להלן בפנים אות ו ואילך, ועד"ז להלן אות יג"ד. וראה עד"ז לעיל ציון 352 אות ב. (משא"כ להלן סכ"ה: "וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת", הכוונה שעבר באיסור חזרה או באיסור בישול, עיי"ש בהערות בכל הסעיף).

454) המפרשים שיצויינו בפנים כתבו, שהגמ' מסתפקת במבושל כ"צ

שהפסק שתבשיל מבושל כ"צ שהוחזר באיסור – אסור בדיעבד (אף שלא נהנה כל כך מהאיסור) – הוא חידוש בחזרה. כיון שבשאר איסורי שבת דרבנן לא אוסרים בדיעבד באופן דומה. וכל שכן שהפסק שתבשיל שהוחזר בשוגג אסור בדיעבד, הוא חידוש, שבכל שאר איסורי שבת דרבנן שנעשו בשוגג לא אוסרים בדיעבד, בהקדים:

בעירובין (מא, ב) אמר רב פפא, שפירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו למקומם בשבת, מותרים באכילה, אפילו החזירום במזיד (ונפסק בשו"ע סי' תה ס"ט). ובתוס' (ד"ה לא) "אע"ג ד'הבא מחוץ לתחום [אפי' ע"י גוין אסור למי שנשתלח לו' [ביצה כה, רע"א]], הני מילי התם דאיתיה חוץ לתחום, אבל הכא דהשתא הם במקומן [הראשון דתחלת השבת], שרי אפילו להאי דאפקא. ולא דמי ל'מבשל בשבת, במזיד לא יאכל', דהתם הוי איסורא דאורייתא."

וצריך ביאור: א. מה הקושיא ממבשל בשבת, והרי תוס' כתבו שההיתר הוא שהפירות חזרו למקומם הראשון, ובמבשל אין סברא זו ומוכן שהתבשיל אסור. ב. קושיית המ"א (סי' תה סקי"ד): משמעות תוס' שרק מעשה שבת דאיסור דאורייתא אסור בדיעבד, אבל במשנה (תרומות פ"ב מ"א) אמרו באיסורים דרבנן דמעשר פירותיו ומטביל כליו בשבת במזיד, שהפירות והכלים אסורים בדיעבד.

פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו: גזרי ההיתר ורבינו כתב (סי' תה ס"ט): "פירות שהוציאם חוץ לתחום והחזירם לתחומם אפילו במזיד כו', ואם הוא שבת מותרים

וברמ"א שם לגבי חזרה באיסור: "ואם החזירם ישראל, דינו כעבר ושיהיה", כלומר, ישראל שהחזיר באיסור תבשיל מבושל כ"צ (שאיסור חזרה נאמר בתבשיל זה (ראה לעיל רס"ח)) ומוי"ל, התבשיל אסור בדיעבד, כפסק המחבר (הנ"ל) בהשהה תבשיל זה במזיד (לשיטת המחבר כחנניה, אבל לרמ"א עצמו סוס"א שהיית תבשיל זה מותרת). והרמ"א אוסר בהחזיר גם בשוגג, ומקורו מדברי הגהות מרדכי (ט"ז סק"ט ומ"א סקי"ד).

[תוכן דברי ההגהות מרדכי (עט, ד): בתחלה מביא פירוש, שספק הגמ' (הנ"ל) הוא לרבי מאיר, ומסתפקים בהשהה במזיד מבושל כמאב"ד, אם דינו כהשהה מבושל כ"צ שמותר בדיעבד או כאינו מבושל כ"צ שאסור בדיעבד גם לרבי מאיר (כנ"ל). וממשיך: "לפי דרכנו למדנו מכאן, כיון דלא איפשטא ליה [לקולא], דכל היכי דעבר אדרכנן, בין בהשהה בין בחזרה בין בהטמנה, דאסור לאוכלו, אי לאו דאיתמר בהדיא דשרי, כגון רבי מאיר דשרי בחמין שהוחמו כל צרכן ותבשיל שבישל כל צרכו ע"ג כירה שאינה גו"ק, ולרבי יהודה בחמין [שהוחמו כל צרכם ומור"ל], דתני בהדיא דשרו בדיעבד. אבל כל היכא דלא איתמר בהדיא לא איסור ולא היתר נראה דאסור אפילו דיעבד. ולא מיבעיא במזיד אלא אפילו בשוגג לפירוש ר"י דמפרש 'עבר ושהה' בשוגג [שר"י מפרש (בתוס' לח, א ד"ה עבר), שספק הגמ' הוא בדין תבשיל מבושל כ"צ שהשהה אותו בשוגג, ומספק יש לאסור (דלא במסקנת ר"ף ורמב"ם הנ"ל)], וזה הפירוש עשה [ר"י] עיקר"'].

ב. והנה לפסקי רבינו במקו"א יוצא,

תורה, אבל תחומין הם מדברי סופרים).⁴⁵⁵ היינו שהסברא לקולא בכך שהפירות חזרו למקומם הראשון, היא טעם להתיר את הפירות רק לאדם אחר שלא היה זה שהחזיר, ואפי' למי שהפירות הובאו בשבילו (שלדידם הפירות היו בתוך התחום מתחלת השבת ועד עתה ולא נעשה בהם כלום), אבל על המחזיר עצמו היו צריכים לאסור את הפירות בקנס על שעשה בהם איסור תחומין. כפי שגם בעשה איסור דרבנן כמעשר פירות בשבת, הפירות אסורים⁴⁵⁶. אמנם למעשה פירות שיצאו חול'ת וחזרו מותרים בדיעבד גם למחזיר עצמו, כיון שאינו נהנה מהאיסור באכילת הפירות, שהיו עמו וראויים לו גם קודם שהחזירם (ולא אוסרים בדיעבד במקרה זה, כיון שאין לחשוש שיעשה כן פעם אחרת)⁴⁵⁷. ואי'ז דומה למעשר פירות

עכ"פ באכילה במקומם⁴⁵⁵, ואפילו לאותו ישראל שהחזירם לצרכו. [ו] אין דינם כשאר דבר הבא מחוץ לתחום, שאסור למי שהובא בשבילו, הואיל ופירות אלו היו כבר בתחום זה בשבת זו.

[ומוסיף:] ואפילו המחזיר עצמו שעשה איסור, אין קונסין אותו שלא יאכלם בשבת (ואינו דומה להמעשר פירות בשבת, שקנסו אותו שלא יאכל מהם, לפי שעל ידי עשיית האיסור נתקנו לאכילה, שלא היו ראויים כלל מקודם לכן מפני שהם טבל, אבל פירות אלו היו ראויים לו כשהיה עמהם חוץ לתחום ולא הועיל לו כלום לאכילתם במה שהחזירם לתחומם ואינו נהנה מן האיסור באכילתו אותם. ואינו דומה להמבשל בשבת פירות הנאכלים חיים, שאסורים מפני שעשה בהם איסור של

לאחרים), כמ"ש לפנ"ז: "ואפילו המחזיר עצמו שעשה איסור, אין קונסין אותו שלא יאכלם בשבת", וכפי שהתבאר בפנים.

ג. כותב: "ואפילו המחזיר עצמו שעשה איסור, אין קונסין אותו שלא יאכלם בשבת (ואינו דומה להמעשר פירות בשבת שקנסו אותו שלא יאכל מהם)", ראה הלשון "קנס" בענין איסור מעשה ישראל בשבת ויו"ט, בסי' שיח ס"א, סי' תקג סי' ב"יג. וכן בגדר "קנס" במבטל איסור לכתחלה, שאמרו שלא יהנו לו מעשיו הרעים ואסרו את התערובת, בכדי שלא יבוא לעשות כן פעם אחרת, רמב"ם הל' מאכ"א פט"ו הכ"ה וכס"מ בשם הרשב"א, טושו"ע יו"ד סי' צט ס"ה ונו"כ, ואכ"מ.

457) א. כאשר הפירות עדיין חול'ת: ביצאו ע"י ישראל אסורים לכולם (סי' תה

455) אבל אין להוציאם ממקומם, כיון שהגיעו מרשות אחרת באיסור הוצאה. 456) א. הזכיר רק מעשר פירותיו

בשבת שהפירות אסורים (ראה שוע"ר סי' שלט ס"ז), ולא הזכיר ממטביל כליו בשבת שהכלים אסורים (כבקושיית המ"א שהובא בפנים), כיון שבהלכה בשו"ע (בוה"ז) לא הובא דין טבילת כלים מטומאה (וכלים הנלקחים מהגוי שטבלם בשבת מותרים בדיעבד, שוע"ר סי' שכג ס"ח).

ב. רבינו פוסק בכ"מ באיסור שבת דרבנן (במוזיד), שאסור בדיעבד גם לאחרים, ראה להלן ציון 467 אות ג, אבל כאן כותב: "ואינו דומה להמעשר פירות בשבת שקנסו אותו שלא יאכל מהם", כיון שהקושיא כאן היא ביחס להיתר הפירות למחזיר עצמו (שכבר ביאר מדוע הפירות מותרים

ולכן באכילתם אינו נהנה מחזרתם באיסור (דלא כמו שמהרש"ג מעתיק מרבינו: "היו מותרים לו"). ויש לומר, שזה שבחזרת הפירות באיסור ירד איסור מעשה שבת הקודם, אי"ז סיבה לאסור את הפירות. דאין איסור מעשה שבת מפני שהמלאכת שבת התירה לו מעשה שבת גרידא (אלא רק אם הועילה לו במציאות).

ג. כמבואר לעיל, כאשר הפירות היו חול"ת היו אסורים, וכשחזרו למקומם נעשו מותרים כיון שלא נעשה כלום בפירות ולא נהנה. ובשו"ת אמרי יושר שם כתב, שמפני היתר זה ד"הפירות חזרו למקומם הראשון", חזרו גם להיתרם הראשון והאיסור שהיה באמצע פוקע, ודברי רבינו שההיתר למחזיר עצמו הוא דוקא מפני שלא נהנה - הם לבאר את הטעם שאין כאן קנס מיוחד כיון שעשה איסור, אבל גם למחזיר עצמו יש את ההיתר שחזרו למקומם הראשון, וכיו"ב חזרו להיתרם הראשון גם בשבילו, ע"כ. כלומר, האיסור שהיה בפירות כשהיו חול"ת פקע כשחזרו למקומם הראשון ונמצא שלא נעשה בהם כלום. ורבינו מוסיף שלא נעשה בהם איסור חדש למחזיר עצמו כיון שלא נהנה.

ויש לומר שהאיסור הקודם פוקע אפילו ממי שהוציאם חול"ת (כגון שיחזור לתחום, שמותר לו לאכלם), כיון שהאיסור הקודם לא היה קנס עליו במיוחד אלא רק משום איסור לכולם, כנ"ל בציון זה אות א. ד. רבינו כותב, שלא אוסרים את הפירות על המחזיר כיון שלא נהנה מהאיסור. והנה בפשטות גם ביחס לאנשי התחום יש את ההיתר שלא נהנו מהאיסור (שהרי לדידם לא נעשה בהם כלום, כנ"ל בפנים) - רק שביחס לאנשי התחום אי"צ

סוס"ט), וביצאו ע"י גוי אסורים למי שהובאו בשבילו (סי' שכה ס"א ובכ"מ). כיון שמי שהיה חול"ת מתחלת השבת הוא נהנה באכילת הפירות ממעשה האיסור. וכן הפירות אסורים כפה"נ למי שבא (ואפילו הביאם בעצמו) מתוך התחום, ואין אומרים שהם מותרים לו כיון שלא נהנה מהאיסור (כסברת רבינו כאן בהחזיר לתוך התחום) - שכפי שאסורים לכולם, אסורים לו (ובהובא ע"י גוי בשביל מי שבא בעצמו מתוך התחום, אסורים לו כפי שאסורים למי שהיה מתחלת השבת מחוץ לתחום והובאו גם בשבילו).

אבל בחזרו הפירות למקומם נעשו מותרים, כיון שיוצא שמעיקרא לא נעשה בהם כלום, ומותרים אפילו למחזיר עצמו כיון שבאכילתם לא נהנה מהאיסור, כמבואר בפנים. וראה עד"ז במאמר מרדכי סי' תה סק"ה.

ב. בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קמח (ד"ה עכ"פ) מקשה על דברי רבינו "אבל פירות אלו היו ראויים לו כשהיה עמהם חוץ לתחום ולא הועיל לו כלום לאכילתם במה שהחזירם לתחומם ואינו נהנה מן האיסור באכילתו אותם" - שהרי כשהפירות היו חול"ת הם היו אסורים ולא ראויים לו (כנ"ל בציון זה אות א). ועוד שבאם בחזרתם נעשים מותרים, נמצא שחזרתם באיסור הועילה לו לאכילה, ונהנה מהאיסור באכילתו אותם (וציין שעד"ז הקשה תוספת שבת סי' תה סק"ז על השיירי קרבן דלהלן ציון 465 אות א). נגע בדברים גם שו"ת אמרי יושר ח"א סי' יז.

אבל באמת רבינו כותב: "אבל פירות אלו היו ראויים לו כשהיה עמהם חוץ לתחום", היינו שהיו ראויים במציאות,

"שהיה עמהם חוץ לתחום" (היינו שהיה עמהם קודם האיסור), זה בפשטות לבאר שהיה עם הפירות באותו תחום ולכן היו ראויים לו, אבל אין הדגשה שהיה עמהם באותה רשות. ואולי זה שונה באם ראובן הוציא את הפירות מרה"י שלו לכרמלית, והפירות נעשו ראויים לאחרים דוקא מפני שיצאו מרשות לרשות).

ויש לעיין בדין הפירות בהוציאם מרשות לרשות דאורייתא, ראה בכל זה להלן ציונים 458 אות ג"ד, 465 אות ב"ג.

ז. כנ"ל, כאשר הפירות היו חול"ת היו אסורים וכשחזרו למקומם נעשו מותרים, ויש לעיין מהדין דלהלן סכ"ה אות י ואילך, שתבשיל שהתחמם ע"י גוי באיסור ונאסר - אסור גם לאחר שיצטנן. ובפשטות כ"ה בהתחמם ע"י ישראל (ראה להלן ציון 475 אות ה). העירו בזה בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קמח (ד"ה עכ"פ), תהל"ד ח"ב סי' לח (במהדו"ח: ח"א רס"י רג"ד דעה).

וצריכים לחלק, שבתחומין דרבנן (ראה בהמשך בפנים) אין חומרא זו. וראה להלן סכ"ה אות יג, שלדעת רבינו גם בעשה גוי מעשה חזרה דרבנן האיסור נשאר לאחר שהתבשיל יצטנן, אבל י"ל שזה דוקא בחזרה ולא בשאר איסורים דרבנן.

[ועיי"ש שהחומרא שהאיסור נשאר, קשורה לאיסור מעשה גוי של מלאכה דאורייתא גם למי שלא נעשה האיסור בשבילו, שכ"ז מפני שהדבר עצמו נאסר. והנה במעשה מלאכה דרבנן נכתב כאן, שכשמעשה האיסור התבטל, האיסור אינו נשאר, ולפ"ז האיסור לאחרים במעשה ישראל דרבנן הוא מפני שבעשה ישראל החמירו לאסור גם לאחרים (ולא מפני שהדבר עצמו אסור), וכ"מ בלשון רבינו סי' שיח ס"א, ואכ"מ].

להגיע להיתר שלא נהנו מהאיסור, אלא ישנו היתר בעצם זה שהפירות חזרו למקומם הראשון (ומעיקרא לא נעשה בהם כלום), כדברי רבינו לעיל.

ואפילו ביחס לאדם שבשעה שהפירות היו בתוך התחום וכן כשיצאו מחוץ לתחום הם לא היו ראויים לו, כגון שהיה חול"ת בצד אחר, ואח"כ נכנסו הוא והפירות לתוך התחום ונעשו הפירות ראויים לו, בכל זאת לדידו הפירות הם בתוך התחום מתחלת השבת ועד עתה ולא נעשה בהם כלום, ולכן אפילו הוא לא נהנה מהאיסור.

אבל ביחס למחזיר עצמו, שעשה בהם איסור, לא אומרים שמעיקרא לא נעשה כלום בפירות (ולכן גם לא נהנה מהחזרה), אלא רק מפני שהיו עמו גם קודם שהחזירם לכן לא נהנה מהחזרה, כדברי רבינו.

ה. רבינו כותב שהפירות היו ראויים למחזיר כשהיה עמהם חוץ לתחום ולא הועיל לו כלום לאכילתם במה שהחזירם לתחומם ואינו נהנה מן האיסור באכילתו אותם, היינו דאף שבפשטות יש למחזיר עדיפות באכילת הפירות בתוך התחום על אכילתם מחוץ לתחום, כפי שרואים שהחזירם לתוך התחום ורוצה לאכלם דוקא עתה. אמנם שינוי המקום אינו הנאה גמורה באכילה, שגורמת איסור מעשה שבת (ורק בהוציא פירות חוץ לתחום יש הנאה דשינוי מקום לאנשי חול"ת ולכן הפירות נאסרים, ראה לעיל בציון זה אות א).

ולפ"ז בהוציא פירות אפילו באיסור מרשות לרשות (אבל בתוך התחום), שינוי המקום אינו הנאה גמורה לרוצה לאכלם במקום השני, ואינם נאסרים (ודברי רבינו שהפירות היו ראויים למחזיר דוקא מפני

אף שהיו ראויים לאכילה קודם הבישול ולא נהנה (כ"כ) מהאיסור, כיון שבבישול דאורייתא אסרו בדיעבד אפילו באופן זה⁴⁵⁸. אבל תחומין הם מדרבנן (ראה סי' שצו סי' א ובכ"מ) ומותר בדיעבד בלא נהנה מהאיסור.

בשבת, שהמעשר באיסור תיקן את הפירות לאכילה.

באיסור דאורייתא ולא נהנה כל כך אסור בדיעבד

ומסיים, שבמבשל פירות הנאכלים כשהם חיים אסרו את הפירות בדיעבד,

מהאיסור", ולמבואר כאן נצטרך ללמוד, שסתימת פי התנור והתבשיל שבתוכו אינו מבושל כ"צ היא דאורייתא, ולכן אסור בעשה ישראל אף שלא נהנה כ"כ (וכן אם זה דרבנן, בשוגג אין כלל איסור בדיעבד, ראה להלן ציון 467). אבל ראה להלן ציון 510 אות א שאין ברור אם סתימת פי התנור וכיו"ב כיסוי הקדירה הוא דאורייתא או דרבנן.

ויש לעיין למעשה בכיסה את הסיר בשבת והתבשיל שבתוכו אינו מבושל כ"צ (או שהוא לח וקר (כמו קרוב לכניסת השבת), ראה להלן ציון 480 אות ב), אם התבשיל נאסר כמו בסתם פי התנור, ואפילו בעשה בשוגג (כמו כשמוריד את המכסה לראות את מצב התבשיל ומחזירו בשוגג), או שזה דרבנן ומותר כיון שלא נהנה כ"כ וכל שכן בכיסה בשוגג.

והנה המ"ב (סי' רנט סקכ"ה ושעה"צ סקכ"ד, סי' שיח ס"ד מ"ב סקכ"ז ובאוה"ל ד"ה אפילו בעודו) מתיר בדיעבד בקירב בישול תבשיל שהיה מבושל כמאב"ד, ואפי' הניחו ממש בסמוך לאש, מפני שבדיעבד סומכים על הסוברים שבמבושל כמאב"ד אין כלל איסור בישול. אבל ראה להלן בפנים אות ז וסק"ה אות כז, שרבינו מסתפק אם יש את הכלל הנ"ל בנעשה איסור דאורייתא (ואפילו בדרבנן לא פשוט לרבינו שתמיד יש את הכלל הנ"ל, ראה סי' רנד ציון 29). וראה בדי השלחן סי' קכד

והנה רבינו מבאר כאן (בהמשך), שהפירות אינם אסורים למחזור עצמו, כיון שבדרבנן ולא נהנה אין איסור. ולהנ"ל צריכים לבאר, שרבינו מבאר את הטעם שאין איסור חדש מפני החזרה, אבל בכדי להבין כיצד התבטל האיסור הקודם (שהיה לכולם), צריכים להגיע שמדובר כאן באיסור דרבנן גם בכדי לבאר את היתר הפירות לאחרים, ועצ"ע. וראה גם בסי' רנד ציונים 86, 91.

458 א. בשו"ע (ושוע"ר) סי' רנד ס"ד, מ"א (ושוע"ר) סוס"י רנט ב"קיצור" ורמ"א סי' שיח ס"ד (שווע"ר סכ"ד), מבואר שיש בישול בפירות הנאכלים חיים (ורבינו בסי' שיח שם מזכיר "חייב"). ובאגלי טל מלאכת האופה סי' וסקי"ט כתב, שמדובר בכ"ז בפירות שטעמם משתנה ע"י הבישול והבישול מתקנם ולכן יש בהם בישול דאורייתא. וראה גם הגהות חתם סופר לשו"ע סי' שיח ס"ג, ועוד. וראה בסי' רנד ס"ד אות ג"ד בשיעור בישול פירות אלו.

ב. בסוף סי' רנט באיסור לסתום את התנור בשבת כשהתבשיל שבתוכו אינו מבושל כ"צ (שמקרב הבישול), כתבו המ"א סקי"ב ושוע"ר ס"ח (ע"פ תשובת רמ"א): "ואפילו בדיעבד [כשסתמו ישראל] אסור התבשיל. ומכל מקום אם עשה ע"י נכרי יש להתיר בדיעבד, מאחר שאף אם לא היה סותם התנור, היה התבשיל גם כן מתבשל כל צרכו, נמצא שאינו נהנה כ"כ

איסור דרבנן דתחומין, צ"ל מותרים גם בעשה במזיד (שבאיסור דרבנן ביו"ט שנעשה ע"י ישראל המעשה יו"ט לעולם מותר, שו"ע סי' תקכו סכ"ג, שו"ע"ר סי' תקב ס"א וסי' תקג סי"ג, ואולי גם באיסור דאורייתא דיו"ט, ואכ"מ), אלא צ"ל שההלכה מדברת בשבת דוקא ועשה איסור דרבנן בלבד, ומותר בשוגג, ראה להלן ציון 467. ומ"ש בדין זה מנחת פתים סי' תה ס"ט, אי"ז כפסקי רבינו במעשה שבת. וראה גם להלן ציון 465 אות ב.

ד. בשו"ע"ר סי' תנד סי"ב כתב בהוציא מצה מרה"י לרה"ר או להיפך, בליל פסח שחל בשבת, שמותר לצאת בה יד"ח מצה, שהמצה עצמה לא נעשית בעבירה. וקשה הטעם שהמצה אינה אסורה באכילה משום מעשה שבת, כמשמעות רבינו כאן ששינוי מקום באיסור דאורייתא צריך לאסור (כנ"ל בציון זה אות ג). ראה מנחת פתים הנ"ל ובדי השלחן סי' קכד סק"ה שדיברו בהבנת רבינו בזה (וראה אמרי בינה דיני שבת סי' כ (ד"ה ודעת), שדן בכיו"ב), וכתב בדי השלחן שאולי מדובר באין לו מצה אחרת, ובמקום ביטול מצוה לא גזרו איסור מעשה שבת.

ה. ראה בדי השלחן סי' קכה סק"א, שדן בבורר בשבת באיסור אם אוסרים את המעשה שבת, והרי אינו נהנה כ"כ, שהיה יכול לברור בהיתר. ולא הביא מדברי רבינו כאן דמשמע שבדאורייתא אין היתר דלא נהנה. (וכן מ"ש שם להתיר כיון שבלא נעשה שינוי בגוף האוכל אין איסור מעשה שבת, אי"ז כפסק רבינו, ראה להלן ציון 465 אות ה). וראה להלן ציון 475 אות ה בענין בורר ואח"כ חזר ועירב.

ו. יש לעיין לדעת רבינו, בנעשה ע"י ישראל איסור דאורייתא בחפץ, האם

סק"ג שדיבר בדין בישראל תבשיל שהיה מבושל כמאב"ד לדעת רבינו הנ"ל, ונוטה לאסור בדיעבד, אבל לא ביאר אם כיוסי הקדירה כבישול לענין זה, וצ"ע.

ג. בבדי השלחן סי' קכד סק"ה מעיר, שצ"ע שרבינו העמיד את ההלכה דסי' תה בשבת ("ואם הוא שבת", כלשון המחבר שם), והרי בשבת עבר בהוצאת הפירות גם באיסורי הוצאה מרה"י לרה"ר ומעביר ד' אמות ברה"ר דאורייתא, ולכן הפירות צ"ל אסורים בדיעבד גם כשלא נהנה כ"כ, ע"כ. כלומר שמדברי רבינו, שהיתר פירות למחזירים מחול"ת, הוא מפני שתחומין מדברי סופרים (ואינו מוסיף שזה גם מפני ששינוי מקום קל מבישול פירות הנאכלים חיים) - משמע ששינוי מקום בדאורייתא אוסר (ועכ"פ השינוי למקום רחוק המדובר בסי' תה), וא"כ כצ"ל לענין השינוי מקום דהוצאה בשבת דאורייתא המדובר לכאור' בסעיף (ובודאי יש לאסור לעושה האיסור, שאין לו את ההיתר שחזרו למקומם הראשון (כדברי רבינו לעיל). ולהעיר שלכאור' בדאורייתא אין גם את ההיתר לאחרים בזה שלא נעשה בפירות כלום, אלא האיסור הקודם אינו פוקע, ראה לעיל ציון 457 אות ו).

ואולי רבינו סמך בסתם על דבריו בכ"מ שאין לנו עתה רה"ר דאורייתא. וראה אמרי בינה דיני שבת סי' כ, שדן בהבנת דברי שו"ע המחבר בזה אם מדובר בעשה הוצאה דאורייתא.

וכיו"ב יש להעיר בדין בהמשך הסעיף, ביצאו חול"ת ולא חזרו למקומם, שאסורים ביצאו במזיד ומותרים אם יצאו בשוגג. והנה בשבת ועשה איסור הוצאה דאורייתא, צ"ל אסורים גם ביצאו בשוגג (ראה סי' שיח ס"א), וביו"ט שעשה רק

ביאור בתוספות עירובין

ג. ובהגהה לשם מבאר מקורו⁴⁵⁹:

הכא לכולי עלמא משום דלא נהנה מהאיסור.

תוס' הקשו (כנ"ל אות ב) מהו החילוק בין פירות שיצאו חול"ת וחזרו ומותרים, לבין מבשל בשבת, שהתבשיל אסור. וביארו, שהתבשיל אסור מפני שעשה איסור דאורייתא דבישול. אבל אין כוונת תוס', שמעשה שבת דאיסור דרבנן מותר תמיד (בקשיית המ"א הנ"ל שם), אלא כפי שתוס' כתבו בתחלה, שפירות שיצאו חול"ת וחזרו (שעשה איסור דרבנן) מותרים רק מפני שחזרו למקומם הראשון.

"והתוס' לא הקשו אלא ממבשל דמיירי דחזי לכוס, כדאיתא בחולין דף ט"ו לרבי מאיר, והתוס' נקטו גם כן לישנא דרבי מאיר. ולרבי מאיר אין איסור במצטמק ויפה לו כדתניא בשבת דף ל"ח, ולא אסר במבשל פירות שאינם כדלועים שבחולין שם אלא משום דעשה איסורא דאורייתא. וקושטא דמילתא נקטו הכא, דלדידיה פשוט הוא דשרי מהאי טעמא, אע"ג דאפשר דאף בלאו האי טעמא שרי

שלא יתקלקל ואין בזה איסור מעשה שבת, כמבואר בס"י רנו כנ"ל, ע"כ. הובא בכמה פוסקים).

[אולי נדייק, בהקדים הדין דסי' רנו הנ"ל, דהטמין מור"ל וחם (בסתם גם שאינו רותח) אפי' בדבר המוסיף הבל בדיעבד התבשיל מותר, וזה ממשמעות המחבר שם ס"א. וכיון שלמחבר בס"י שיח ס"ד בכל תבשיל לח שאינו רותח יש בא"ב, יוצא שבס"י רנו הוא מתיר בסתם גם בעשה איסור דאורייתא, שהרי בהטמנה במוסיף הבל של כל תבשיל לח שאינו רותח, ע"י ההטמנה התבשיל נרתח ועשה איסור בישול דאורייתא. אבל ראה בהגהות רעק"א לשם שהמחבר מדבר רק בהטמין מע"ש, ויש לעיין בשי' רבינו בזה, ואכ"מ].

459) בתחלת ההגהה דוחה את ביאור המ"א דשם סקי"ד, שהיתר פירות שיצאו חול"ת וחזרו הוא רק באין לו פירות אחרים לשבת, וע"פ הסוגי" ביצה יז, ב שחילקו כן במעשר פירותיו ומטביל כליו. ורבינו מוכיח משו"ע סי' תקכו סכ"ג שלא קיי"ל כסוגי" זו, ואכ"מ.

החפץ אסור תמיד, גם כשההנאה מועטת או אפי' שלא נהנה כלל מהאיסור. ועל דרך המדובר להלן בפנים אות יג לגבי חזרה והטמנה, שאף שאסור בדיעבד אפי' במבושל כ"צ ולא נהנה כ"כ, אבל במור"ל מותר כיון שלא נהנה (כלל), ויל"ע אם גם בדאורייתא יש היתר כיו"ב. ועוד יש לעיין, שבחימום מור"ל באיסור חזרה הוא נהנה בזה שהתבשיל נשאר חם וללא החימום היה מתקרר, ואעפ"כ כיון שההנאה היא בכך שהתבשיל נשאר חם כמו שהיה, לכן התבשיל מותר בדיעבד, ראה להלן ציון 493 אות ב. וכיו"ב כותב רבינו בס"י רנו ס"א בטעם שהטמנת מור"ל וחם בדבר המוסיף הבל מותרת בדיעבד, שזה מפני שהתבשיל רק עומד בחמימותו כשעה הראשונה, ראה להלן ציון 466 אות ב. ויש לעיין אם בדאורייתא יש היתר זה (כמו במקרה שיהודים עובדים במערכת החשמל בשבת ח"ו, כיצד דין האוכל שנשמר במקרר, ראה שו"ת הר צבי או"ח סי' קפא שפוסק שמותר אף לכתחלה להשתמש במקרר, כיון שהאוכל רק נשמר

בשוחט בשבת⁴⁶⁰). היינו שמאמר ר"מ ד"המבשל בשבת" נאמר בדבר שיתכן היה לאכלו קודם הבישול. וזהו שלשון תוס' כשיטת רבי מאיר: "ולא דמי למבשל בשבת במזיד לא יאכל" (דלא כרבי יהודה שגם בשוגג לא יאכל בשבת עצמה (חולין שם ובכ"מ)) – כיון שמעירים בחילוק בין פירות שיצאו חול"ת וחזרו, שמתרים בדיעבד כיון שלא נהנה מהאיסור (כני"ל), ל"מבשל בשבת" (לרבי מאיר בסתם, היינו שמבשל) דבר שראוי לאכילה כשהוא חי, שאסור בדיעבד ואף שלא נהנה (כ"כ) מהאיסור⁴⁶¹. ומבארים (דוקא במקרה זה), שהתבשיל אסור (רק) מפני שעשה איסור דאורייתא.

ותוס' ממשיכים לדון בהיתר למחזיר עצמו (בהמשך לדברי תוס' שהפירות "שרי אפילו להאי דאפקא" [היינו למחזיר]), שלדידו לא מספיק הקולא שהפירות חזרו למקומם הראשון, אלא ההיתר לדידו הוא דוקא מפני שלא נהנה מהאיסור. ותוס' מעירים מ"המבשל בשבת", והוא בדוקא (שלא מעירים מכל מעשה שבת): דהנה רבי מאיר אומר: "המבשל בשבת, בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל", והגמ' בחולין טו, א מבארת, שר"מ מתיר בדיעבד במבשל בשוגג, כיון שהיה אפשר לכסוס את התבשיל קודם הבישול ולאכלו שלא כדרכו, ולכן התבשיל לא נעשה בין השמשות מוקצה לכל השבת (משא"כ

ג. בשו"ת מהרש"ג ח"ד סי' יב (ד"ה ובאמת) מקשה על הבנת רבינו בקושיית תוס': מה הדמיון בין מבשל פירות שראויים לאכלם חיים לפירות שיצאו חול"ת וחזרו, הרי במבשל פירות רצונו לאכלם מבושלים ולכן בישלם ושינה אותם, אבל בפירות שיצאו וחזרו אין כאן שום רצון ושינוי, ע"כ. אכן רבינו מדבר כאן ביחס לאיסור על המחזיר עצמו (כמבואר בפנים), שהראה שרצונו לאכלם בביתו ולכן החזירם, ואעפ"כ הפירות מותרים לו (כיון שבאמת אינה נהנה כ"כ מהחזרה). ולענין הסברא שבפירות שיצאו חול"ת וחזרו לא היה שינוי בגוף הפירות, ראה להלן ציון 465 אות ה.

ושם ח"ב סי' קמח (ד"ה הנה) מקשה, שבפירות שיצאו חול"ת וחזרו אין לו כלל הנאה, אבל בפירות שראויים לאכלם חיים, נשתנה טעמם ע"י הבישול, ע"כ. אכן רבינו לומד בהבנת תוס', שגם ההנאה

460) להלכה פוסקים שאין איסור מוקצה בשוחט בשבת, והשוחט לחולה מותר לבריא, סי' שי ס"ו וסי' שיח ס"ה, ואכ"מ.

461) א. בדבר שראוי רק לכוס אותו כשהוא חי (אכילה שלא כדרכה), הוא נהנה למעשה מהבישול האסור (כפי שאוסרים גם בנעשה ע"י גוי, ראה להלן ציון 502 אות ד), ולכן מזכיר רבינו בהמשך שעיקר הדין הוא בפירות (שאינם כדלועים, ובכלל זה פירות שראוי לאכלם כדרכם כשהם חיים).

[מ"ש תוס' (חולין שם ד"ה מורי) בכל בישול: "ראין נהנה כ"כ כיון שבלאו בישול ראוי לכוס", זה לענין היתר שוגג דוקא לרבי מאיר, ובעיקר שזה לשיטת רש"י דוקא בטעם איסור מעשה שבת, שהוא בכדי שלא יהנה, עיי"ש, ולא לשיטת תוס' (ביצה כד, ב ובכ"מ, ראה פוסקים סי' תקטו ס"א) שלא סוברים טעם זה, ואכ"מ].

כבר מפני שהם היו מוקצה, אבל פירות שאינם כדלועים ובישולם) אסורים בדיעבד, זה רק מפני שעשה בהם איסור דאורייתא⁴⁶⁴. וזה החילוק מפירות שיצאו חול"ת וחזרו, שמתרים. ולכן תוס' מדברים לשיטת רבי מאיר, כיון שההיתר בדרכנן ולא נהנה מהאיסור הוא פשוט בדעתו.

ותוס' כותבים את האמת, אבל אינם שוללים שאפשר שגם ללא ההוכחה משהייה (שישנה לרבי מאיר דוקא), הפירות שיצאו חול"ת וחזרו מתרים לדעת כולם, כיון שבדרכנן ולא נהנה

באיסור דרבנן ולא נהנה כל כך מותר בדיעבד ותוס' מדברים בכוונה לשיטת רבי מאיר (אף שלכו"ע המבשל בשבת דבר שראוי לאכילה כשהוא חי התבשיל אסור)⁴⁶², דהנה רבי מאיר סובר בברייתא שבת לח, א בהשהה באיסור תבשיל מבושל כ"צ ומוי"ל (אפי' במזיד), שהתבשיל מותר בדיעבד (כנ"ל אות א), כיון שבאכילתו לא נהנה (כ"כ) מהאיסור⁴⁶³.

ומה שפירות שהיו ראויים לאכלם חיים ובישולם בשבת (פירות שאינם כדלועים, שמבואר בחולין שם (טו, ב לפי תוס' ד"ה כגון שקצץ) שדלועים אין ראוי לכוס אותם כשהם חיים ואסורים בדיעבד כשבישולם

לומר שאת הרישא אמר גם רבי מאיר, כגמ' גיטין הנ"ל, ועצ"ע].

ב. ראה להלן סכ"ה אות היו, שבהחזיר תבשיל מבושל כ"צ והוא לח וקר, זה נקרא שנהנה מן האיסור, ויש לעיין אם רבי מאיר מתיר בשהייה בדיעבד גם בתבשיל זה. וכיו"ב יש לעיין לפוסקים דלעיל בפנים אות א, שבהשהה מבושל כ"צ בשוגג התבשיל מותר, אם זה גם בהשהה תבשיל שהיה קר בכניסת השבת (והרי הם אינם סוברים איסור חזרה בסמוך לחשכה, ראה לעיל סכ"ג אות ג, וא"כ אפי' האיסור לכתחלה הוא לדעתם רק מדין שהייה), וראה עד"ז להלן בפנים אות יגיד.

464) כדברי תוס' (שבת מח, א ד"ה דזיתים) שיש בפירות אלו בישול בשבת. וראה אגלי טל מלאכת האופה סקי"ט, שלתוס' יש בהם בישול דאורייתא. ורבינו לומד שלפ"ז פשוט שבנתבשלו הם אסורים בדיעבד (בשו"ת מהרש"ג דלעיל ציון 461 אות ב התקשה בזה). וכ"ז גם לרבי מאיר.

דבישול הנ"ל אינה מספקת לאסור ואסורים בדיעבד רק מפני שעשה איסור דאורייתא.

462) יש להוסיף, שלתוס' (חולין טו, א ד"ה מורי, ובכ"מ) הלכה כרבי מאיר במבשל בשבת.

463) א. אין לומר שטעם ההיתר לרבי מאיר בהשהה מבושל כ"צ ומוי"ל הוא שזה איסור דרבנן גרידא, שהרי את המשנה תרומות דמעשר ומטביל כליו בשבת אסורים (ראה לעיל אות ב) אמר רבי מאיר, ראה גיטין נד סוע"א ורש"י ותוס' ופנ"י.

נפיה"מ לרמב"ם ורע"ב מפרשים את המשך המשנה הנ"ל, במבשל בשבת, כרבי יהודה שאסור גם בשוגג עיי"ש, כיון שרוצים לפרש כהלכתא לדעתם. ובאמת יוכלו לפרש גם את הרישא דמעשר ומטביל שאוסרת במפורש רק במזיד, כרבי יהודה, כפסק הרמב"ם (ראה להלן בפנים אות ד) שבדרכנן רבי יהודה מודה לרבי מאיר שבשוגג מותר. אבל לכאוי יצטרכו

ולא נהנה מותר בדיעבד. וזה דומה לפירות שיצאו חול"ת וחזרו, שמותרים אפילו למחזיר עצמו.

אבל מבאר, שאפשר שגם ללא הראיה משהייה, מותר בפירות לכו"ע מפני שלא נהנה (כ"ל אות ג). וכוונתו בפשטות לכאר, שגם לפסק המחבר (כרכי יהודה) בהשגחה באיסור ובמזיד תבשיל מבושל כ"צ

(כ"כ) מהאיסור בדיעבד מותר (יבואר בהמשך), ע"כ, וזה מקור כל דברי רבינו (דלעיל אות ב) 465.

דין שהייה וחזרה בדיעבד חמור מבשאר איסורים דרבנן

ד. הנה רבינו למד בתוס', שהשגחה באיסור תבשיל מבושל כ"צ ומוי"ל התבשיל מותר לרבי מאיר, כיון שבדרבנן

אבל ישנם כמה חילוקים בין הרמב"ן להבנת רבינו בתוס':

הרמב"ן סובר, שפירות שיצאו מרה"י לרה"ר ולא חזרו אסורים בדיעבד, כיון ששינוי מקום גרידא הוא הנאה האוסרת בדיעבד, ורק בחזרו למקומם מותרים מפני שנמצא שלא נעשה בהם כלום ולא נהנה, וזה אכן היתר גם למחזיר עצמו. (ובפשטות זה היתר גם למחזיר שלא היה מקודם בתוך התחום ולא הוציאם בעצמו, והרמב"ן לא מתכוון להדגיש שרק מפני ש"בביתו היו עמו" קודם שיצאו, לכן כשחזרו לא נהנה מהמעשה שבת, אלא העיקר שחזרו למקומם הראשון ולא נעשה בפירות כלום). וכן לרמב"ן אין חילוק בהיתר דלא נהנה בין דרבנן לדאורייתא, שבחזרו למקומם ולכן לא נהנה מועיל גם בהוציא מרה"י לרה"ר דאורייתא (וי"ל לדעתו, שמבשל פירות שנאכלים חיים אסורים, מפני שיש קצת הנאה שאוסרת בדיעבד, כמו לדעתו בשינה מקום הפירות ולא החזירם למקומם הראשון).

אבל הבנת רבינו בתוס', שהיתר חזרו למקומם ולא נעשה בהם כלום, אינו מועיל למחזיר עצמו שעשה איסור, ובהכרח שטעם ההיתר לידו הוא, ששינוי מקום גרידא אינו הנאה שגורמת איסור בדיעבד, ראה לעיל ציון 457 אות ד"ה (ורק שינוי

465) א. בשיירי קרבן לירושלמי עירובין פ"ד ה"א (ד"ה פירות), כתב כיסוד דברי רבינו: "וקושיית המ"א [על התוס'] נראה ליישב, דלא קשיא ממעשר [שאסור בדיעבד גם בדרבנן] דלא שייך למימר גבייהו דאנוסים הן [ומותרים באכילה] שהרי קודם שעישרן לא היו ראויים לאכילה, משא"כ בפירות אלו שהוציאם והחזירן ודאי אנוסים הן [וחזרו למקומם ודינם הראשון] שהרי אילו לא הוציאם נמי מותרין היו. אבל ממבשל קשיא להו [לתוס'] שפיר, דמבשל איירי בראוי לכוס קודם הבישול וכמפורש בחולין דף טו ע"א, וזה ברור, ע"כ.

שיטות ראשונים בסוגיה זו

ב. ברמב"ן בריש הסוגיא דעירובין: "אבל מי שהיו לו פירות בביתו והוציאן לרה"ר והחזירן לבית, למה יאסרו, וכי באיסורי שבת באו לידו [במקום זה] והלא בביתו היו עמו ואינו נהנה במעשה שבת כלל. אבל ודאי לאכלן ברה"ר [שלא החזירם]. כיון שבאיסור שבת באו לידו [למקום זה] אסור". ובהמשך כתב, שכיו"ב היתר פירות שיצאו חול"ת וחזרו הוא כמ"ש לעיל בפירות שיצאו מרשות לרשות וחזרו, שלא נהנה, ע"כ. ובעיקר הדברים זה דומה להבנת רבינו בתוס', שבפירות שיצאו חול"ת וחזרו יש היתר דלא נהנה.

אור זרוע סי' שנח. ומתאים לשיטת תוס' עירובין להבנת רבינו (ונלמד שהדיון בתוס' שבת אם זה מותר בהביא מים גם בהוצאה דאורייתא, הוא רק בהביא גוי. דבעשה ישראל מבואר בתוס' עירובין להבנת רבינו, שאסור בדאורייתא גם בלא נהנה. וראה מהרש"ל לתוס' שבת, שו"ת תורת חסד או"ח סי' כח אות ד).

אבל הר"י סובר כרמב"ן דלעיל ציון זה אות ב, ששינוי מקום הוא הנאה הגורמת איסור, ולכן אוסר את המים לישראל עצמו שנהנה בשינוי מקום גרידא (ואסור אפי' בהביא גוי את המים, ואף שלהלכה בעשה גוי ולא נהנה מותר בדיעבד אפי' במקרים שאסור כשנעשה ע"י ישראל, ראה להלן סכ"ה אות א). וכ"מ שלמד בשיטתו, הר"ג (מו רע"ב ד"ה הלכך).

אבל לפ"ז קשה, שההלכה כר"י שאסור לישראל לשתות מהמים (ראה שוע"ר סי' שכה סט"ז (שלא הזכיר היתר זה שהובא ברמ"א סי' י), ושם סכ"ב, וסי' שז סט"ז), ואילו כאן כותב רבינו, שהיתר הפירות למחזיר הוא מפני שלא נהנה בשינוי מקום. ועוד, שבשוע"ר סי' רעו קו"א סק"ג (וראה גם סי' שז סט"ז) לומד (ע"פ הרא"ש), שההיתר לר"ת הוא שיש "צד היתר" לישראל לעשותו בלא איסור (ולא מפני שלא נהנה גרידא), ואכ"מ (וראה גם להלן ציון 511 אות ד). ומשמע שאפי' לר"ת יש הנאה לישראל בהבאת המים ע"י הגוי לרשותו.

אכן הרא"ש (פט"ז סי' יב) כתב בביאור האיסור לדעתו (שפוסק כמו הר"י): "הכא נמי הוה נהנה ממעשה שבת, שטורח גדול היה לו לילך לבור ולשתות". ויש ללמוד, ששינוי מקום רגיל אינו נק' הנאה ורק ההבאה מהבור היא הנאה שמחייבת לר"י

מקום דיצאו חול"ת ולא חזרו הוא הנאה לאנשי חול"ת הגורמת איסור, ראה לעיל שם אות א). וגם כותב, שמבשל פירות הנאכלים חיים אסור בדיעבד אע"פ שלא נהנה כ"כ, מפני שדאורייתא חמור בהיתר דלא נהנה (כ"כ).

[ברשב"א בסוגי' דעירובין כתב (ד"ה במזיד), שהוציא בשבת את הפירות חול"ת והחזירם, הוא הוציא מרה"י לרה"ר והחזיר לרה"י, וגם העביר ד"א ברה"ר, ועשה מלאכות דאורייתא, ואין להתיר את הפירות (דלא כרמב"ן). והסוגי' מדברת דוקא ביו"ט שעבר רק באיסור תחומין דרבנן, ע"כ. וכיו"ב להבנת רבינו בתוס' שההיתר למחזיר לתוך התחום הוא מפני שלא נהנה ומותר רק בדרבנן, נלמד שמדברים בסוגי' בהוציא חול"ת ביו"ט, או בשבת והוציא לכרמלית, וראה לעיל ציון 458 אות ג].

ג. בתוס' שבת קכב, א (ד"ה משקה) בגוי שמילא מים מבור שברה"ר והביאם לרה"י לצורך ישראל, לדעת ר"ת מותר לישראל לשתות מהם, כיון שהישראל היה יכול לילך בעצמו לבור לשתות (ורק אסור לישראל להשקות מהם לבהמתו). וה"ר אליהו הביא ראייה מפירות שיצאו חול"ת וחזרו "שלא הפסידו היתרם הראשון", וכך כאן. ותוס' דנים אם דאורייתא חמור מדרבנן בזה. אבל הר"י סובר שאסור גם לישראל עצמו לשתות מהמים, ע"כ.

ובפשטות ר"ת למד, ששינוי מקום אינו הנאה הגורמת איסור. וה"ר אליהו מוסיף, שזה טעם היתר פירות שיצאו חול"ת וחזרו (וי"ל שמדבר בטעם שהפירות מותרים למחזיר עצמו, כהבנת רבינו בתוס' עירובין). וכך למד בשיטת ר"ת, הרמב"ן עירובין שם (ד"ה ואם כדברי). וראה גם

מעשה, והיינו דנקטינן בכל דוכתא 'מעשה שבת', וטעמא דמסתבר הוא. והביאו דבריו כמה אחרונים בסי' תה בביאור היתר פירות שיצאו חול'ת וחזרו להלכה לדין (וגם בטעם ההיתר ביצאו וחזרו במזיד). אמנם לא נתברר לדעתו מדוע פירות שיצאו חוץ לתחום במזיד ולא חזרו הם אסורים, כמבואר בסוגי' ונפסק בסי' תה שם, והרי לא נעשה תיקון בגוף החפץ (בוה י"ל שהוא גזרה מיוחדת שמא יוציאם חוץ לד"א, ראה תוס' עירובין מב, א ד"ה מכלל). וגם אי"מ מדוע במעשר פירותיו ומטביל כליו, הפירות והכלים אסורים כמבואר במשנה דתרומות ובהלכה (ראה לעיל בפנים אות ב) והרי לא נעשה תיקון בגוף החפץ.

והנה מכל דברי רבינו סי' תה משמע, שאינו פוסק כהיתר הרבינו יונה (כפי שכותב שפירות שיצאו חול'ת וחזרו מותרים רק מפני שכבר היו בתחום זה בשבת זו וגם שלא נהנה), ולומד זאת בתוס'. וגם דעת הרמב"ן והרשב"א דאף הוצאה מרשות לרשות אוסרת מעשה שבת, כדלעיל בציון זה אות ב (וראה ש"כ פ"י הע' מז בפתח מקרר מבלי ידיעה שהנורה שבו תידלק, שי"ל שהמאכל שבתוך המקרר מותר באכילה, כיון שלא נעשה איסור בגוף האוכל, ואפילו למחמירים דכאן בהוצאה, דשם המאכל לא היה חלק ממעשה האיסור).

אבל ברמב"ם פ"ו הכ"ד בפירות שיצאו חול'ת וחזרו (לשיטת הרמב"ם הם אסורים בחזרו במזיד): "בשוגג יאכלו בשבת שהרי לא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו", בפשטות כסברת הרבינו יונה (אבל מתיר מסברא זו רק בשוגג).

[כיו"ב בריטב"א עירובין סח, א, ובשבת

(וזה הנאה אפי' לר"ת, והוא מתיר רק מפני שיש צד היתר, כנ"ל מהבנת רבינו ברא"ש). [וראה צמח צדק חידושים למשנה פ"ג מ"ב (לט, ב ד"ה כתב בהגמ"ר), שלומד בטעם הר"י, שבעשה גוי דאורייתא אסור בדיעבד גם כשלא נהנה כ"כ, ע"כ. ולהעיר מסה"ת סי' רנב, הובא בהגמ"מ פ"ו אות ה, וסמ"ג ל"ת סה (ח"א עמ' רכ, במהדורת מכון י"ם), שמשמע שגם לשיטה זו מעשה גוי אפי' דאורייתא ולא נהנה כ"כ מותר בדיעבד, עיי"ש. וכן להלכה פוסקים כר"י (כנ"ל), וגם מתירים בדיעבד בעשה גוי ואינו נהנה כ"כ אפילו בדאורייתא, ראה שוע"ר סי' רנט ס"ח, סי' רעו סוסי"ג וסי"ד, ואכ"מ].

ד. ברמב"ן שם מתיר לא נהנה מהאיסור, מפני שאיסור מעשה שבת הוא בכדי שלא יהנה ממלאכת שבת (כשיטת רש"י חולין טו, א), ולכך כשלא נהנה אין איסור. אמנם רבינו כתב כן גם לשיטתו ברס"י שיח, שהביא שיטת הראשונים שאיסור מעשה שבת הוא קנס בכדי שלא יעשה מלאכת איסור בשבת, ולומד שגם לשיטה זו, בלא נהנה מותר בדיעבד (בדרבנן). וכפי שבפשטות ההיתר דלא נהנה במעשה שבת שנעשה ע"י גוי (ראה להלן סכ"ה אות א בסופה), הוא גם לסוברים שאיסור מעשה שבת דגוי הוא בכדי שלא יאמר לגוי לעשות, ואכ"מ.

ה. בריטב"א בסוגי' דעירובין שם (ד"ה אמר רב פפא) בשם הרבינו יונה, בביאור היתר פירות שיצאו חול'ת וחזרו: "אפילו בשבת לא מתסר מעשה שבת מפני שנעשה בו איסור העברה ברשות הרבים או הוצאה והכנסה, שלא אסרו במעשה שבת אלא דבר שיש בו מעשה דהיינו שנעשה שום תיקון בגופו שזה נקרא

ויש להוסיף, שמהנפסק כאן בחזרה שנעשית במבושל כ"צ, שהתבשיל אסור בדיעבד (כנ"ל אות א), עולה שגם חזרה יוצאת מן הכלל לענין זה⁴⁶⁶.

ועוד: רבינו פוסק בכ"מ בישראל שעשה במזיד איסור שבת דרבנן, שאסור

ומוי"ל, שהתבשיל אסור (כנ"ל אות א וציון 454), עדיין יש ללמוד שפירות שיצאו חול"ת וחזרו מותרים למחזיר עצמו מפני שברבנן ולא נהנה מותר בדיעבד לכו"ע (כנ"ל אות ב). ושהייה יוצאת מן הכלל לענין זה.

כ"ב (עכ"פ בתבשיל שאינו לח וקר, שאולי בלח וקר שהתחמם הוא נהנה ממש, ראה לעיל ציון 463 אות ב), האיסור בדיעבד הוא חידוש. כפי שבדוגמאות שרבינו מביא בסי' תה (דלעיל בפנים אות ב"ג), שאע"פ שמעשה האיסור שינה באוכל למעליותא לדעת העושה, אבל כיון שהאוכל היה ראוי לאכילה קודם מעשה האיסור, הוא מותר בדיעבד.

אכן במחזיר תבשיל שמור"ל שלא נהנה (כלל) מותר בדיעבד, ראה בהמשך הסעיף אות יג.

דין התבשיל בהחזיר ולא הספיק להתחמם **ב**. ראה בשו"ע סי' רנו ס"א בהטמנה (מבעו"י) בדבר המוסיף הבל, שתבשיל צונן שהתחמם ע"י ההטמנה (ואפי' הוא מור"ל), או שהצטמק ויפה לו, אסור בדיעבד (דגם בהטמנה אסור במבושל כ"צ בדיעבד, ראה בהמשך בפנים), אבל כשרק "עומד בחמימותו כשעה ראשונה" ע"י ההטמנה, מותר בדיעבד. [ורבינו שם ס"א לומד שההיתר בתבשיל שרק עומד בחמימותו, מדבר בתבשיל שמור"ל דוקא. וכנראה מפרש "עומד בחמימותו כשעה ראשונה" בתבשיל שהיה משך זמן בתוך ההטמנה, ואעפ"כ הוא מותר בדיעבד כיון שכשהטמינו היה כבר חם (ולזה הכוונה: "עומד בחמימותו כשעה ראשונה"). ולא נאסר מפני שהתחמם יותר. ולכן מוכרח שמדברים בתבשיל שמור"ל, שבתבשיל

קל, ב, שמביא מהרבינו יונה: "בדבר שאין מתחדש שום תיקון אלא הבאה ממקום למקום, בזה התירו אמירה לעכו"ם ואפי' במלאכה של תורה", ולא נתברר, שהרי גוי שהביא מחוץ לתחום אסור למי שנשתלח לו, כמבואר בביצה כה רע"א. וכך במשנה שבת קכב, א בגוי שמילא מים מבור שברדה"ר עבור בהמת ישראל, שאסור לישראל לתת לבהמתו לשתות מהמים (וכ"ה בתשובת הרשב"א שבב"י סי' רנג (עמ' סז): "ואע"פ שלא נעשה בגוף המים מלאכת איסור". ובנשמת אדם הל' שבת כלל ט סק"ט בסוף מבאר, שמשום סברא הנ"ל מותר לישראל עצמו לשתות מהמים, ולא ביאר מדוע לבהמת ישראל זה אסור). וראה גם בדין דשוע"ר סוס"י תיקח. אמנם ברשב"א שבת קל, ב נראה קצת, שכוונת רבינו יונה שהתירו זאת דוקא במקום מצוה. עכ"פ גם בזה אין הלכה כן, ראה שוע"ר סי' שלא ס"ז (רק במילה). וראה בזה בצמח צדק חידושים למשנה תרומות פ"ב]. וראה בענינים המדוברים בציון זה: שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קמז"קמח וח"ד סי' יב, שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה (בעיקר באות ב), (שהלכו בדרכים אחרות וכאן נכתב לשיטות רבינו).

466 א. אף שהאיסור בחזרה בדיעבד הוא בתבשיל שמוי"ל דוקא, שנהנה קצת בחזרה, עדיין כיון שהתבשיל היה ראוי לאכילה קודם החזרה ולא נהנה

במעשר פירותיו ומטביל כליו בשבת (בדין על עושה האיסור)⁴⁶⁷, ע"כ. והנה מבואר בגמ', שבמעשה שבת דשהייה

בדיעבד לכל (בשבת עצמה), אבל בעשה בשוגג מותר בדיעבד גם לעושה האיסור, כפסק הרמב"ם פכ"ג ה"ח והט"ו

בשהייה ובסעיף זה בחזרה, שבמוצ"ש (לאחר בכדי שיעשה) התבשיל מותר גם לעושה האיסור. וזה כפסק הרמב"ם שצויין בפנים, ופשטות דרכי משה סי' תקכד, תוספת שבת סי' שלט סק"י, תורת השלמים הל' נדה סי' קצז סק"ג.

ג. בשבת עצמה ועשה במזיד, אסור גם לאחרים, כ"כ רבינו בסי' שלט שם, וכן בסי' תה שם כתב, שבלא חזרו הפירות למקומם הם אסורים גם למי שלא הוצאו בשבילו (המחבר סי' תה ס"ט הביא שתי דעות בזה, אמנם אליה רבה סקט"ו הביא שדעת רוב הראשונים שהובאו בב"י שהפירות אסורים לכולם, ובפשטות זהו טעם פסקי רבינו הנ"ל). וכן סתימת ההלכה לעיל סי"ב בשהייה ובסעיף זה בחזרה (ובסוף הסעיף יש קולא בזה רק בשוגג ומטעם מיוחד לחזרה). ובסי' שכג שם קיצר. ובסי' תה שם בתחלת הסעיף הזכיר רק את האיסור בדיעבד לעושה האיסור, ראה במ"ש בזה לעיל ציון 456 אות ב.

וראה בענין זה, אם מעשה שבת דאיסור דרבנן (במזיד) אסור גם לאחרים: שער המלך פכ"ג הל' טו, שו"ת תורת חסד או"ח סי' כח אות ג בסופה, תהלה לדוד סי' רנג סק"ה'ו וסי' שלט סק"ה וח"ב סי' לה (במהדו"ח: ח"א ריש סי' רנג) שציון גם לפסקי רבינו.

ד. בעשה בשוגג שאר איסורים דרבנן מותר בדיעבד אפילו לעושה האיסור ובשבת עצמה, כ"מ בשוע"ר סי' שלט ותה שם, וזה פסק הרמב"ם וכן משמעות דרכי משה הנ"ל, תוספת שבת הנ"ל. וכ"מ בצ"צ

שמוי"ל אסור מפני שבהטמנה הוא הצטמק ויפה לו (כמפורש בתחלת הדברים). אבל קשה לומר בטעם רבינו ש"עומד בחמימותו כשעה ראשונה" הוא אפילו בלא הספיק להתחמם מעט ואפילו בזה אסורים במוי"ל (ולכן העמיד דוקא במור"ל), כיון שלא הזכיר בסי' רנו שזה אסור (אלא רק צונן שהתחמם, או שהצטמק בפועל ויפה לו). ולפי כל הנ"ל, האיסור בדיעבד בהחזיר תבשיל שמוי"ל, זה בפשטות דוקא באם המשיך להתבשל והצטמק ויפה לו (ובפשטות בחזרה לאש הבישול הוא מהר יותר מאשר בהטמנה בתולדות האש), אבל לא באם הורידו לפני שהספיק להתחמם מהאש. וזה דומה למ"ש בסעיף זה להלן אות יג, שתבשיל שמור"ל מותר בדיעבד כיון שלא נהנה מהאיסור גרידא (ואינו מדגיש שאפי' הפסיד מהאיסור כיון שמור"ל, ובאמת נהנה גם שם, כיון שבלא האיסור התבשיל היה מתקרר, ורק שכיון שכאשר הניח התבשיל היה כבר חם והוא לא מוי"ל, זה נק' שלא נהנה מהאיסור, ראה להלן ציון 493 אות ב). וראה בריטב"א לח, א ד"ה אבעיא.

דין מעשה שבת דאיסורים דרבנן

467 א. ראה שוע"ר סי' שכג סוס"ח (טבילת כלים), סי' שלט ס"ז (מעשר פירותיו), וסי' תה סוס"ט (פירות שיצאו חול"ת ולא חזרו).

ב. היינו ש(גם) בעשה במזיד, אין את החומרא שישנה במעשה שבת דאורייתא שאסור לעושה האיסור לעולם, כ"כ רבינו בסי' שלט שם (הזכירו מנחת פתים רס"י שיח). וכן פשטות ההלכה לעיל סי"ב

בשוגג (כ"ל אות א), ויוצא שהחידוש הנ"ל דאיסור חזרה בשבת בדיעבד, הוא חידוש גדול יותר.

היתה גזירה מיוחדת שאסור בשוגג (ראה לעיל אות א)⁴⁶⁸. אמנם כאן נפסק, שגם מעשה שבת דחזרה אסור אפי' בעשה

כדין מבשל דאורייתא, וכדעת התויו"ט תרומות פ"ב מ"ג. ויש סוברים (באוה"ל רס"י שיח, שעה"צ סי' שלט סקכ"ד), שכוונת המ"א דוקא לעשה במזיד, שאסור לעושה האיסור לעולם. ויש סוברים (פמ"ג סי' שיח מ"ז סק"א"ב וא"א סק"י), שכוונתו דוקא לעשה בשוגג, שאסור בשבת עצמה (במחה"ש סי' שכג וסי' שלט יש לכאו' סתירה בזה), וראה לעיל ציון 49 מהמ"א סי' רנג סקי"א, ולהלן ציון 510 אות ב מהמ"א סי' רנט סקי"ב, ואכ"מ.

[עפ"ז יש לבאר את משמעות המ"א סקי"ד, שלומד שבחזרה בשבת בשוגג, יש טעם לאסור בדיעבד יותר מבהייה מע"ש בשוגג, עיי"ש. וקשה הרי בשהייה בשוגג בדיעבד היתה גזירה מיוחדת כיון שאנשים הקלו בה, ראה לעיל בפנים אות א, אלא שהמ"א לשיטתו (להבנת הפמ"ג הנ"ל), שבכל איסור דרבנן אוסרים בשוגג, וכך בחזרה (ורק בשהייה היו צריכים מאיזה טעם לגזירה מיוחדת), וראה עד"ז להלן ציון 483 אות ג במשמעות הפמ"ג].

468 בפשטות זה טעם הרי"ף (טז, ב), שמביא שהיתה גזירה מאוחרת דשהייה בשוגג אסורה בדיעבד (לדעת הרי"ף רק בהשהה אינו מבושל כ"צ), ואף שהוא פוסק בהמשך (יז, א) כרבי יהודה במבשל בשבת שאסור בשוגג. וכן משמע בב"י (עמ' ס), שרבי יהודה (ראה לעיל ציון 454) והרי"ף והרמב"ם סוברים לגזירה המאוחרת בשהייה - ואלא שבשאר איסורים דרבנן בשוגג מותר בדיעבד לרבי יהודה והפוסקים כמותו, ולכן גם לרבי יהודה האיסור בשהייה הוא מטעם הגזירה

חי' ח"ב תרומות פ"ב מ"ג בסופו (ר, ג). וראה גם להלן ציון 468.

והנה ברמב"ם פ"ו הכ"ד לענין פירות שיצאו חול"ת וחזרו (ולשיטת הרמב"ם הם אסורים בחזרו במזיד), כתב: "בשוגג יאכלו בשבת שהרי לא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו" (ראה בסברא זו, לעיל ציון 465 אות ה). ולפ"ז אפ"ל שפסקי הרמב"ם פכ"ג הנ"ל, הם רק במדובר שם בטבילת כלים ומעשר פירותיו שלא נעשה שינוי בגוף החפץ. ובנעשה שינוי בגוף החפץ אסור בשוגג לרמב"ם גם דרבנן. אבל מלשון רבינו סי' שלט שם משמע שבכל איסור דרבנן ועשה בשוגג מותר בדיעבד. וכ"מ הפר"ח יו"ד סי' צט סקי"ב בדעת הרמב"ם. ואולי יבארו שהרמב"ם הנ"ל בתחומין כתב כן לענין אם הוציא חול"ת דאורייתא (חוץ ליי"ב מיל. רמב"ם פכ"ז ה"א), וכתב שאע"פ שבכל מעשה שבת דמלאכה דאורייתא אוסרים בשוגג (רמב"ם פ"ו הכ"ג), בפירות שיצאו חול"ת וחזרו אין אוסרים בשוגג כיון שלא נעשה שינוי בגוף החפץ. אבל זה תלוי במחלוקת שהובאה במ"א סי' תד סק"א אם מעיקרא יש תחומין דאורייתא גם בכלים. ושו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' קמז ד"ה אמנם, בסופו) מתרץ, שהרמב"ם מרמז שללא הסברא להקל היה אסור כיון שהוציא מרשות לרשות דאורייתא, ואכמ"ל. וראה לעיל בפנים אות ב ואילך בהלכה לדין בפירות שיצאו חול"ת וחזרו.

ה. כל זה דלא כמשמעות המ"א סי' שכג סקי"א ובעיקר בסי' שלט סק"ז (עיי"ש במפרשיו), שאף דין איסורים דרבנן הוא

בין בהטמנה, דאסור לאוכלו, אי לא דאיתמר בהדיא דשרי כו'. ולא מיבעיא במזיד אלא אפילו בשוגג כו' (הובא לעיל אות א). ויש לומר שההגמ"ר מיישב בזה את הקושיא, דבעיית הגמ' בדין שהייה בדיעבד של תבשיל שמבושל (בשוגג) (ראה לעיל שם), אינה כחנניה שמבושל כמאב"ד מותר בשהייה לכתחלה, ולכן ההגמ"ר (שפוסק כחנניה⁴⁶⁹) לומד, שכוונת הגמ' גם לרמז לאיסורים נוספים מדרבנן דשבת, שאסור בדיעבד אפילו במקרה שלא נהנה כ"כ מהאיסור (כמו בתבשיל שמבושל) וכן בעשה בשוגג⁴⁷⁰.

מ"ז סק"ב, שהקשה מדוע הוצרכו המתירים לטעם שבשהייה לא עשה מעשה, ולא אמרו מפני שבדרבנן בשוגג אין איסור בדיעבד, אלא י"ל מפני שהסוגי' מדברת לרבי מאיר כנ"ל). ומ"ש ביאודה"ג סי' שיח סוסק"א וסוסק"ב שאף לר"מ לא קנסו באיסורים דרבנן בשוגג, אי"ז פשטות הסוגי' בגיטין].

469 במ"א סקי"ד משמע, שההגמ"ר (המדובר בפנים) פוסק בהשהיה תבשיל מבושל כ"צ, שהתבשיל אסור בדיעבד (ואפילו בשוגג) ומכל שכן שכ"ה בחזרה (והטמנה) בדיעבד, עיי"ש. אבל בתהלה לדוד סי' רנו סק"ב מעיר, שההגמ"ר פוסק כחנניה, שאין מלכתחלה איסור שהייה בתבשיל שמבושל כ"צ, ע"כ. וראה שו"ע השלם סי' רנו הגהות והערות אות יב. ולפ"ז צ"ע במשמעות ההגמ"ר הנ"ל. ולפמ"ש בפנים, מובנים דברי ההגמ"ר, שר"ל שהגמ' מרמזת על פסק בשהייה גם בשביל ללמד לדין בחזרה.

470 אבל ראה תוס' (לח, א ד"ה עבר) בשם ר"י, שספק הגמ' בשהייה אינו

וכיו"ב נפסק בסי' רנו, שהטמין בדבר המוסיף הבל התבשיל אסור בדיעבד, גם תבשיל מבושל כ"צ ואפי' הטמין בשוגג (ראה שם שו"ע ס"א וט"ז סק"ב ומ"א סק"ד ושוע"ר ס"א, ורמ"א שם וא"ר סק"א וסק"ד מקילים, ואכ"מ).

מקור לחומרת חזרה בדיעבד

ה. ונראה שהמקור לכל זה הוא בהבנת ההגמ"ר (מקור הפסק שחזרה אסורה בדיעבד), שדיון הגמ' בהשהיה באיסור תבשיל שמבושל – האם מותר בדיעבד (ולא פשטו שמותר), מורה "דכל היכי דעבר אדרבנן, בין בהשהיה בין בחזרה

המאוחרת. וראה פר"ח יו"ד סי' צט סקי"ב, שלרבי יהודה בדרבנן בשוגג מותר בדיעבד, כמבואר בגיטין נג, ב ואילך, שלרבי יהודה בדרבנן לא קנסו שוגג אטו מזיד. וכ"כ ביאור הגר"א סי' שיח סק"ב. וראה חוות דעת סי' צט סק"ה.

[ברש"י לח, א בטעם ששהייה בשוגג אסורה: "דאתי לאיערומי, דאיסור דרבנן הוא וקילא ליה ואתי לשהויי מזיד ויאמר שכחתי", ומשמע שבסתם איסורים דרבנן בשוגג אסור בדיעבד. וי"ל שכותב כן מפני שהסוגי' מדברת לר"מ, ובגיטין נג, ב ואילך מבואר שר"מ בדרבנן קנסו שוגג אטו מזיד, ועיי"ש נד סוע"א, שר"מ במעשר פירותיו ומטביל כליו בשבת בשוגג לא גזרו מטעם מיוחד, ומשמע שלדעתו בשאר איסורים דרבנן דשבת שנעשו בשוגג קנסו. (ועצ"ע מדוע הוצרכו לדעתו לגזרה מיוחדת בשהייה לאסור גם בשוגג, כמבואר בהמשך הסוגי' דשבת, וי"ל מפני שבשהייה לא עשה מעשה, כמבואר שם בריש הסוגי' למתירים שהייה בדיעבד. וכיו"ב יש לתרץ קושיית הפמ"ג סי' שיח

והנה מבוואר בסוגי', שבשהייה באמת לא אסרו בתחלה בעשה בשוגג, ורק אח"כ: "משרכו משהין במזיד ואומרים שכחים היינו, חזרו וקנסו על השוכח" (וכל שוגג) (ראה לעיל אות א)⁴⁷¹. אבל בחזרה לא מצאנו בגמ' שאנשים הקילו בזה ולכן קנסו גם על השוגג. וא"כ יש לעיין בטעם שחזרה אסורה גם בעשה בשוגג (כיון שלא נאמר שמותר, ואי"ז כשאר איסורים דרבנן): אולי נבאר ע"פ דברי הפוסקים, שבאיסור חזרה בשבת "הדבר קרוב לבוא לידי איסור תורה"⁴⁷², ונאמר שמטעם זה אסרו חזרה בדיעבד בעשה בשוגג כמו בדין דאורייתא (ראה סי' שיח ס"א ובכ"מ)⁴⁷³. ואכן משמעות רבינו בכ"מ בעשה גוי, שפרטי איסור חזרה בדיעבד הם כאיסור

והנה לדידן אין ללמוד את דברי ההגמ"ר כפשוטם – שמדבר בכל איסורי שבת דרבנן – כיון שאנו מתירים בשאר איסורים דרבנן בדיעבד כשלא נהנה כ"כ, וכן בעשה בשוגג (כנ"ל), אלא כלל זה הוא דוקא באיסורים שההגמ"ר מזכיר: שהייה, חזרה והטמנה. שמאיזה טעם החמירו באיסורים אלו ואסרו בדיעבד גם בנעשה במבושל כ"צ (בשהייה – רק לרבנן דחנניה), ובשוגג.

וי"ל שמכאן יסוד משמעות רבינו במקו"א, שאיסורי שהייה וחזרה נאסרו יחד ודיניהם דומים (ראה להלן ציון 724 אות ב), שהגמ' משמיעה ששהייה בדיעבד אסורה בכל אופן (כשלא נאמר שמותר), ומרמזת לדין בחזרה (והטמנה) – כיון שנאסרו יחד ודיניהם דומים.

קרוב לבוא (גם) לאיסור תורה דחשש חיתוי. וכן משמעות הט"ז סקט"ו בהבנת הרא"ש באיסור חזרה בסמוך לחשכה, שגם בחזרה בתנאי חזרה לאינה גוי"ק "הדבר קרוב" כו', ראה בכ"ז לעיל סכ"ג אות כד וציון 434. אבל יש להעיר דברא"ש עצמו (ובב"ח בדעתו) משמע אופן אחר בטעמו לאיסור חזרה בסמוך לחשכה ("חזרה גזירה"), ראה לעיל סכ"ג אות כ.

473 א. ראה גם להלן ציון 730 אות ד, דמשמעות רבינו שמחמיר בחזרה בשבת בשוגג, יותר מבשהייה מע"ש בשוגג.

ב. בהגהות מלוא הרועים לרי"ף (דף יז ע"ב ד"ה "לא שנו") מחלק, שרק לענין לכתחלה החמירו בחזרה (הגאונים דלעיל ציון 472), אבל לענין דיעבד הרי כתב הרי"ף (יז, א, בשהייה) שספיקא לקולא. אמנם כאן מדובר לפסק ההגמ"ר שחולק

להלכה כחנניה (ראה ברעק"א לתוס'), ומשמע שלומדים שהספק בגמ' אינו נוגע כלל לשיטת חנניה, וכ"ה ברשב"א (סוד"ה הא דאיבעיא), עיי"ש.

471 אבל יש דעה בראשונים, שהגמ' מסתפקת שלרבי יהודה איסור שהייה בשוגג הוא מעיקר הדין (ואפילו במבושל כ"צ, והגזירה המאוחרת היתה רק לרבי מאיר באינו מבושל כ"צ), ראה תוס' לח, א ד"ה עבר (בסופו) בשם רשב"א (ובמהר"ם ורעק"א לשם), ספר התרומה סי' רלא (סוד"ה כירה).

472 הרשב"א (לח, ב ד"ה מכלל) והרי"ב (יז, ב ד"ה לא) כתבו, שהגאונים החמירו בתנאי חזרה כבדאורייתא כיון שנראה כמבשל "והדבר קרוב לבוא לידי איסור תורה". ומשמעות רבינו לעיל קו"א סק"ח בהבנת הט"ז סקי"ג, שבחזרה הוא

בשוגג (כנ"ל), אע"פ שבה לא אמרו
 "שהדבר קרוב" כו' 475.

תורה בדיעבד⁴⁷⁴. אבל עצ"ע, שגם
 בהטמנה אסרו בדיעבד אפילו בעשה

כחנניה ששהייה אסורה במבושל פחות
 מכמאב"ד דוקא, זה אכן אסור בדיעבד גם
 בעשה בשבת בשוגג משום בישול (סי' שיח
 ס"א), ואי"צ להחמיר גם בהחזיר מבושל
 כ"צ רק בכדי שחזרה לא תהיה קלה
 משהייה.

ד. פשטות הפוסקים שהובאו לעיל
 בפנים אות א, שהחזיר באיסור ואפילו
 בשוגג, התבשיל אסור לכל (ורק מפני
 הדעה השניה הקילו בזה בהמשך הסעיף
 אות יד). ולסברא שכתבנו בפנים, י"ל שזה
 כמו שאיסור דאורייתא אסור בדיעבד לכל
 גם בעשה בשוגג (סי' שיח ס"א). ולסברא
 שבציון זה לעיל אות ג, זה כמו שבשהייה
 בשוגג אסור בדיעבד לכל, ראה לעיל ציון

49.

ובענין תבשיל שאסור לכל מחמת
 איסור מעשה שבת - אם הוא אסור גם
 בטלטול משום מוקצה, ראה לעיל ציון 48
 אות ה.

דין תבשיל שהתחמם באיסור וכבר הצטנן
 ה. חימם תבשיל באיסור ונאסר
 התבשיל בדיעבד, ואח"כ הצטנן התבשיל
 ואין את מעשה האיסור - אם האיסור
 בדיעבד עדיין קיים: ראה להלן סכ"ה אות
 י בחימם גוי (אפילו מעצמו), שהתבשיל
 אסור גם לאחר שיצטנן. ושם אות יב,
 שנראה בדעת רבינו שכ"ה בחימם הגוי
 בחזרה דרבנן. ויש לומר דמכל שכן בחימם
 ישראל (וראה להלן שם אות יד לענין
 האיסור למוצ"ש בכד"ש). וראה לעיל ציון
 457 אות ו, בדין זה בשאר איסורי שבת
 דרבנן (מלבד חזרה). ועצ"ע בחימם ישראל
 (באיסור בישול או חזרה) בשוגג, דבכ"מ
 רואים שנעשה ע"י גוי אפי' מעצמו חמור

על הרי"ף לענין הפסק בדיעבד, ראה לעיל
 בפנים אות א, ואולי ילמד בגאונים
 שמדברים בחומרת חזרה כדאורייתא גם
 לענין דיעבד. וראה ב"ח סוס"א (עמ' ס ד"ה
 ואיכא: "ועוד יש").

474) ראה להלן סכ"ה אות ט וציון
 526 אות א וש"נ.

אבל להעיר, שבחזרה אין את החומרא
 שישנה בדאורייתא (סי' שיח ס"א),
 שבעשה ישראל במזיד התבשיל אסור
 לעושה האיסור לעולם.

475) א. וכן לא מצאנו שפרטים
 נוספים באיסור הטמנה בדיעבד הם
 כאיסור תורה בדיעבד, ראה להלן ציון 526
 אות ב.

ב. ראה להלן ציון 483 אות ג, בסברא
 בדא"פ, שהחמירו בחזרה בדיעבד שאסורה
 גם בשוגג, כיון שהיא קלה בעיני הבריות,
 בדומה לטעם החומרא בשהייה בדיעבד,
 שאסורה גם בשוגג.

ג. ראה להלן ציון 724 אות ב וש"נ
 בהבנת רבינו, ששהייה מותרת כיון שאין
 סיבה לאסור משום חזרה - ושהייה אינה
 יכולה להיות חמורה מחזרה. והנה
 במדובר כאן בדיעבד בעשה בשוגג, מבואר
 בגמ' שחכמים הוצרכו לאסור בשהייה,
 ואולי נאמר בדא"פ שאסרו אף בחזרה רק
 בכדי ששהייה לא תהיה חמורה ממנה
 (ואכן איסור חזרה בדיעבד בעשה בשוגג
 נגזר רק לאחר שגזרו בשהייה). [וכן נאמר
 שאיסור הטמנה בדיעבד בעשה בשוגג
 (כמובא בפנים) הוא מטעם עד"ז]. וכך
 אפשר ללמוד בהבנת פסק נוסף של רבינו,
 ראה להלן ציון 483 אות ד [ועיי"ש אות ג
 בהטמנה]. אמנם יש לדחות, שלפוסקים

ואין צורך לסברא שמרמז כאן – שבאם האיסור לכתחלה אינו לדברי הכל, בדיעבד התבשיל מותר (ראה בכל זה להלן ציון 480 אות ג ו"ש¹).

אלא רבינו מדבר כאן בעיקר לענין תבשיל לח וצונן שחיממוהו בשבת, שיש מחלוקת אם יש בזה בא"ב ולהלכה יש איסור בישול (כנ"ל סי"ט אות א), והנה לסברא הנ"ל עדיין אין לאסור בדיעבד, כיון שיש מתירים לכתחלה, ולכן מבאר כאן, שדוקא בחימם תבשיל זה ע"ג הכירה או האש התבשיל אסור, כיון שלדברי הכל עשה איסור בחזרת התבשיל, שגם לסוברים שאין איסור בישול, עשה עכ"פ איסור חזרה ע"ג האש² [אבל בחיממו בסמיכה לכירה או לאש, לא אוסרים

האיסור בדיעבד בחימם תבשיל לח וצונן הוא דוקא בחיממו על גבי האש

ו. "ט) אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר (שם³ לדברי הכל) כו', [התבשיל] אסור": כלומר, במקרה שאיסור הוא במחלוקת והלכה שאסור, ישנו כלל שבדיעבד לא אוסרים. כיון שסומכים על המתירים לכתחלה (כדלהלן). ולכן מבאר (בסוגריים), שהדין שהחזיר תבשיל באיסור, התבשיל אסור (כנ"ל אות א מהרמ"א) – הוא דוקא כשמעשה החזרה אסור "לדברי הכל".

והנה ברוב אופני חזרה דרבנן שהזכיר רבינו בסימן זה, שיש בהם מחלוקת ולמעשה אסור, האיסור להלכה הוא רק חומרא, ומוכן שבדיעבד התבשיל מותר

ועירב), המעשה שבת מותר, וכל שכן בעשה איסור דרבנן. והפמ"ג ותהל"ד לשיטתם שמקילים כיו"ב בחימם גוי, ראה להלן סכ"ה אות יב.

וראה תהל"ד סי' שיח סק"ג שדן בעשה מלאכה דאורייתא במזיד שאסור לעולם (סי' שיח ס"א), אם זה גם במקרה שכבר לא נהנה מהאיסור. ולשולחן שלמה סי' שיח סק"ד (עמ' רפט ד"ה ומ"מ נלע"ד) פשוט שכשלא נהנה זה לא אסור לאחר שבת. ו. בדין תבשיל שהוחזר באיסור, שהתערב בתבשיל מותר, ראה בהערות לסי' שיח ס"ד.

476) מסתבר שיש כאן ט"ס, והסוגריים מתחילים לאחר תיבת "שם". 477) וכן יש להוכיח שמדבר כאן בעיקר לענין תבשיל לח וצונן שחיממוהו בשבת, שהרי הקו"א דלהלן אות ז שדן בזה, הוא המשך למדובר בפנים הסעיף,

ממעשה ישראל בשוגג (אפי' דאורייתא), ראה להלן ציון 511 אות ה, וא"כ אין הכרח מהאיסור בדיעבד בחימם גוי לחימם ישראל בשוגג. אבל מסברא, נ"ל שהאיסור בעשה ישראל דאורייתא גם בשוגג הוא בדבר עצמו ולכן נאסר לאחר שהצטנן, כסברא דלהלן סכ"ה אות יא בטעם האיסור בעשה גוי. ועיי"ש אות יג, שכ"ה במעשה חזרה.

וכ"ז דלא כפמ"ג מ"ז סוסק"י, שמחלק: בחימם ישראל תבשיל לח וצונן שעשה איסור דאורייתא, האיסור בדיעבד נשאר גם לאחר שהתבשיל הצטנן, ובחימם תבשיל יבש (או לח ואינו צונן) באיסור חזרה דרבנן, אין איסור בדיעבד לאחר שהצטנן התבשיל. ובתהל"ד סוסק"ז וסי' שיח סק"ג מקיל יותר, שבעשה בשוגג אפי' איסור דאורייתא, ואכ"כ המעשה איסור אינו קיים (הצטנן התבשיל, או בורר וחזר

לאסור בדיעבד (יובא להלן סכ"ה אות כז).

פשטות דברי המ"א ("דאם לא חממו העכו"ם על גבי כו', דיש להקל מאחר שגדולי פוסקים מתירין אפילו לישראל לעשותו"), שרק "כשעשה כן נכרי" ישנו היתר בדיעבד, דלא כמו שנרמז בפנים הסעיף, שכ"ה גם בחימם ישראל (כנ"ל אות ו וציון 477).

אכן "וב[מ"א] סי' רנ"ד סוף ס"ק י"א משמע שאף בישראל יש להקל דומיא דהתם": המ"א סי' רנד כתב (ע"פ הב"ח), שאם השהה מערב שבת צלי בשר שור ועז שאינו מבושל כמאב"ד, בתנור מכוסה ואינו טוח בטיט, התבשיל מותר בדיעבד, כיון שיש מתירים לעשות כן לכתחלה (ראה שוע"ר שם ריש ס"ג), ומסיים: "ועיין מה שכתבתי סוף סי' רנ"ג דהוא הדין לכל כיוצא בזה". כלומר, מציין לדבריו בסי' רנג (סקל"ו, הני"ל) במקרה נוסף, שמתירים בדיעבד כיון שיש מתירים אפילו לכתחלה, ומרמז שיש ללמוד מדבריו (בשני המקומות) שהיתר זה ישנו במקרים נוספים "לכל כיוצא בזה"⁴⁷⁸. ועולה שכוונת המ"א בסי' רנג להתיר בדיעבד אפילו בהחזיר ישראל בסמיכה תבשיל לח וצונן, בדומה להיתר המדובר

בדיעבד (אף שלהלכה עשה איסור בישול), כיון שלי"א שאין איסור בישול לא עשה איסור כלל, כפי שיסיים להלן סכ"ה (אות כז).

פסק בתנאי זה

ז. אבל מבאר בקונטרס אחרון, שזה ספק אם האיסור בדיעבד בחימם תבשיל לח וצונן הוא דוקא כשלכתחלה אסור לדברי הכל:

"(ט) אם עבר כו'. עיין מ"א ס"ק ל"ז שלא התיר בדיעבד אלא כשעשה כן נכרי": הרמ"א ס"ה כתב, שתבשיל קר של ישראל שחיממו גוי בשבת, התבשיל אסור. והמ"א סקל"ז מבאר, שהרמ"א אוסר את התבשיל בכל אופן שחממו גוי (גם בסמיכה), כיון שלהלכה אסור לישראל לחממו בכל אופן מדאורייתא (שיש בו בא"ב). אבל המ"א חולק: "ומיהו יש לומר דאם לא חממו העכו"ם על גבי האש או הכירה ממש [אלא בסמיכה להם], דיש להקל [בדיעבד] מאחר שגדולי פוסקים מתירין אפילו לישראל לעשותו" [לכתחלה], שסוברים שאין בא"ב גם בתבשיל לח וצונן (ובסמיכה אין גם איסור חזרה), וסומכים עליהם שלא

לכאורה לומר, שבהעתקות השוע"ר היו קו"א שהיו חסרים ד"ה והושלמו ע"י המו"ל, ובמספר מקומות ההשלמה לא היתה מדוקדקת].

(478) ראה גם סי' רנד ס"ג אות ג"ד, שרבינו כותב מקרה נוסף באיסור שהייה שיש בו את היתר המ"א. ושם ס"ו אות ד. וסי' שכג סוס"ח. אבל הפסק דלעיל סי"ג מהקו"א סק"ב הוא קל יותר, כמבואר שם.

כפי שמתחיל את הקו"א בסתם "עיין מ"א שלא התיר בדיעבד אלא כשעשה כן נכרי", עיי"ש. וצ"ע שהד"ה של הקו"א אינו מהתיבות "לדברי הכל", שלא כמו סגנון הד"ה של רוב הקו"א, שהוא מהתיבה בתוך הסעיף שעליה מדבר הקו"א (כיר"ב יש בעוד מספר מקומות בשוע"ר, ראה לדוגמא בסי' רנד ציון 7). ולכן באם הד"ה של הקו"א נכתבו בעיקרם ע"י רבינו, נראה

א, המ"א מתיר בדיעבד רק בהחזיר גוי, כדיוק המ"א שבתחלת דברינו⁴⁷⁹ (אבל במ"א סי' רנד לא משמע כן, כנ"ל).

"וצריך עיון לדינא": בהחזיר ישראל תבשיל לח וצונן בסמוך לכירה או לאש, אם התבשיל מותר בדיעבד כיון שי"א שמעשה זה מותר אפילו לכתחלה, או שאין להתיר אפילו בדיעבד כיון שבאיסור דאורייתא ועשה ישראל אין היתר זה. [נועל כן נכתב היתר זה בתוך הסעיף בסוגריים. וכן להלן סכ"ה (אות כז) רבינו מסיים את דין זה בספק, עיי"ש]⁴⁸⁰.

בסי' רנד בהשהה ישראל, ולכן דבריו בסי' רנג משלימים את דבריו בסי' רנד.

"אף שיש לחלק ביניהם דהתם קעבר אדרבנן והכא דאורייתא כמבואר מלשוננו": לולי הדיוק הנ"ל במ"א סי' רנד בסוף דבריו, היינו מחלקים, שדוקא בשהייה מערב שבת המדוברת שם (בסי' רנד), שהיא איסור דרבנן, המ"א מתיר בדיעבד אפילו בהשהה ישראל. אבל בחזרת תבשיל לח וצונן בשבת המדוברת כאן (בסי' רנג), שאסורה להלכה מבישול דאורייתא, כמבואר בלשון המ"א שם (הובא לעיל, וראה במ"ש בזה להלן ציונים 484, 522 אות

או"ח סי' יט (עמ' יט, ג), בהבנת סוגריים שבשוע"ר. ואי"ז כמו הסוגריים דלהלן סכ"ה אות ז. וכן הקו"א אינו מהדורא אחרת מהנכתב בפנים, ע"ד הקו"א סק"ד, ראה לעיל סכ"א אות ד). וכך הבין בדי השלחן סי' קכד סק"ג. ועוד שלהלן סכ"ה אות כז רבינו מרמז בפנים השו"ע שפסק זה הוא בספק, עיי"ש.

ב. אמנם בשוע"ר סי' שיח ס"ט, מביא את שתי הדעות אם יש בא"ב בתבשיל לח שהצטנן, ומסיים להלכה "אבל אם נצטנן לגמרי, נוהגין כסברא הראשונה [שיש בו בא"ב] אפילו לענין דיעבד, כמו שנתבאר בסי' רנ"ג", וכוונתו בפשטות, שמפני שפוסקים שיש בזה בישול לכן אוסרים בדיעבד תבשיל זה שהתחמם בשבת אפי' בסמוך לאש (שבהתחמם על גבי האש זה אסור בדיעבד לכו"ע, ראה בתחלת הדברים בפנים, ולא דוקא לסברא הראשונה). וכך למד בהבנת רבינו, תהל"ד סי' שיח סקט"ו. וזה כצד השני בקו"א דכאן, שבישראל שעשה להלכה איסור

(479) להעיר שמשמעות רבינו במקו"א, שהיתר המ"א שבמקום שיש מתירים לכתחלה התבשיל מותר בדיעבד, הוא אינו כלל בכל דין אפי' דרבנן, ועכ"פ בנעשה ע"י ישראל, ראה סי' רנד ציון 29 וש"נ. וצ"ל שרבינו כותב כאן אליבא דאמת, שבסמיכת תבשיל לח וצונן שזה איסור דאורייתא, כל שכן שיש לאסור בנעשה ע"י ישראל.

(480) א. הקו"א הוא המשך לדבריו בפנים אות ו "לדברי הכל" (כפי שמתחיל את הקו"א בסתם "עיינ מ"א שלא התיר בדיעבד אלא כשעשה כן נכרי", ראה לעיל ציון 477). וא"כ לפי סיום הקו"א "וצריך עיון לדינא", צריך לומר, שגם בפנים נשאר בספק בדין חימם תבשיל לח וצונן בסמוך לאש אם התבשיל אסור בדיעבד, ולזה כוונתו שהקיף בסוגריים את התיבות "לדברי הכל", והקו"א מבאר את טעם הספק שמרמז בסוגריים, כמו שהתבאר בפנים (ע"ד מ"ש שו"ת שארית יהודה או"ח סי' ו (ד"ה גם ראיתו), ושו"ת דברי נחמיה

ויש להוסיף, שיש מחלוקות בבישול דאורייתא, שהפסק לאיסור בשו"ע ורמ"א הוא מעיקרא רק בלכתחלה ולא בדיעבד, ראה שו"ע ורמ"א סי' שיח ס"ה וס"ט, ואכ"מ. וראה לעיל ציון 458 אות ב, מקרה נוסף שיש להסתפק למעשה, ע"פ ספק רבינו כאן.

ואולי י"ל באו"א בדא"פ, שמרמז בסי' שיח שבהחזיר תבשיל לח וצונן ע"ג האש, פוסקים כסברא שיש בזה בישול לענין שבמיד אסור לעושה האיסור לעולם כדין מעשה שבת דאורייתא, ראה להלן בפנים אות יא.

ג. מהנ"ל יוצא בכוננת רבינו בפנים הסעיף: לפי הצד שגם בהחזיר ישראל תבשיל לח וצונן שייך תנאי המ"א (שצריך שיהיה אסור לכתחלה לדברי הכל), יש לגרוס את הסוגריים, ואיסור התבשיל בדיעבד הוא רק בהחזיר באיסור שהוא לדברי הכל. ולפי הצד שבהחזיר ישראל תבשיל לח וצונן אסור תמיד, אין לגרוס את הסוגריים, ואז רבינו לא השמיע כאן את היתר המ"א שבמקרה שהחזיר באיסור שאינו לדברי הכל, התבשיל מותר בדיעבד. וראה ביתר ביאור להלן ציון 487. והטעם שלצד השני רבינו לא השמיע זאת, י"ל מפני שבפרטי איסור חזרה דרבנן ע"י ישראל שהוזכרו בסי' זה שהם במחלוקת (כגון לעיל סי"ט בנטלה משחשכה ובא להחזירה לתוכה או להושיב לכתחלה, ולעיל סוס"כ בסמיכה לכירה שאינה גו"ק (ראה גם להלן ציון 549 אות א), וס"כ בחזרה סמוך לחשכה (ראה גם לעיל ציון 355 אות ב)) הפסק שלא לעשותם זה לא איסור גמור (ובחלקם זה חומרא בלבד), ופשוט שהתבשיל מותר בהם בדיעבד.

דאורייתא, אסור בדיעבד אף שיש מתירים לכתחלה. (מ"ש רבינו סי' שיח: "כמו שנתבאר בסי' רנג", בפשטות זה הולך על עצם הפסק שאסור לכתחילה, שהוזכר בסי' זה כמ"פ).

[להעיר: לפי צד זה, מובן סתימת המ"א סי' רנט סי"ב (שו"ע"ר ס"ח) בסתם פי התנור, שכל שיש להסתפק שמא הקדירות שבתנור לא היו מבושלות כל צרכם, התבשיל אסור בדיעבד, ע"כ. והיינו גם כשהיו בודאי מבושלות כמאב"ד שיש מתירים לכתחלה (שסוברים שבמבושל כמאב"ד אין יותר בישול). וי"ל מפני שבעשה ישראל איסור דאורייתא לא מתירים בדיעבד אפילו כשיש מתירים לכתחלה (אבל יתכן ששם אסור גם לצד שכאן מותר, ואכ"מ). וכן מובן פסק המ"א סי' שיח סקל"ב (שו"ע"ר סי"ט), שעירווי מכלי ראשון אסור בכדי קליפה אפי' בדיעבד (ראה מ"ב סי' שיח סק"ב שהקשה. ובדי השלחן סי' קכד סק"ג בסופו ביאר כנ"ל. אמנם מ"ש שם, שצד רבינו בסי' רנג להתיר בדיעבד במקום שיש מתירים אפילו לכתחלה, הוא דוקא בחימום לח וצונן, שלרבינו העיקר כסוברים שאין בזה בישול (אבל אין צד זה בדין עירווי מכלי ראשון) - אי"ז מתאים למשמעות הקו"א דכאן, שפשוט שבחימום תבשיל לח וצונן עשה איסור דאורייתא, ומסתפק אם אעפ"כ מקילים בדיעבד, וראה עוד להלן ציון 484]].

וצ"ע אם הנפסק בסי' שיח לאיסור זה מהדו"ב מהנכתב כאן, או שהספק דכאן ולהלן סכ"ה הוא מהדו"ב.

וראה להלן ציון 678 אות ז לענין הניח תבשיל זה בסמוך לתנור קודם שיוסק ע"י הגוי.

שבת ואפילו דאורייתא, שנעשה ע"י ישראל, נפסק בסי' שיח ס"א שהמעשה מותר למוצ"ש מיד (מלבד במעשה דאורייתא שנעשה במזיד, שאסור לעושה האיסור לעולם). וכתבו הראשונים⁴⁸¹,

חזרה אסורה בדיעבד למוצאי שבת עד בכדי שיעשה
 ה. "אם עבר והחזיר בשבת כו', בין בשוגג בין במזיד, [התבשיל] אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשו": בכל איסור

במקרים הנ"ל ואינו מזכיר שיש מתירים. ולכן גם לצד שגורסים את הסוגריים דכאן "לדברי הכל", לא מרומז היתר בדיעבד למקרים הנ"ל. אלא דברי רבינו "אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר כו', [התבשיל] אסור" (ובפשטות כולל גם מושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 453 אות א), הם גם למקרים הנ"ל.

[להעיר דהרא"ש פ"ד סי' ב כתב בשם הר"ח, בטעם שהניחה ע"ג קרקע ודעתו להחזירה או עודו בידו ואין דעתו להחזירה אסור: "משום חומרא דשבת חשיבא כשל תורה ואזלינן לחומרא", ורבינו כתב לעיל קו"א סק"ב (התבאר בסי"ג אות ב). דשיעור מאב"ד בחצי בישול (ולא בשליש בישול) "אינו אלא חומרא בעלמא משום חומרא דשבת", ולכן יש להקל בדיעבד. ויש לחלק, שבחומרא במושיב לכתחלה נאמר ד"חשיבא כשל תורה" (כנ"ל), ועוד שהר"נ (יז, ב ד"ה לא) כתב טעם אחר לחומרא ההיא, ש"החמירו בדברים הללו מפני שהן קרובים לבוא לידי איסור תורה" (הובא בט"ז, ראה לעיל סכ"ג אות כד), ואכן הרבה ראשונים פסקו כחומרא זו (דלא כבחומרא בשיעור מאב"ד הנ"ל, שכתב רבינו בקו"א הנ"ל, שרוב הראשונים אינם מחמירים וגם השו"ע החמיר לחומרא בעלמא)].

481) הרא"ש חולין פ"ק סי' יט, והר"נ חולין (ד, א סוד"ה מתני') ושבת (יז, א ד"ה הלכך), ועוד, הובאו בבי"ט ומ"א ושוע"ר רס"י שיח.

ועצ"ע בדין חזרה ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק לאחר שהוסק, השני במחלוקת להלן טוסכ"ו, אם פשוט שהתבשיל מותר בדיעבד (ראה להלן ציון 549 אות ב). ובכל אופן למעשה זה מותר בדיעבד, שרבינו כותב כאן בסתם, שתבשיל שהוחזר בשבת אסור בדיעבד רק באופן שאסור להחזירו לכתחלה "לדברי הכל" (והספק המרומז כאן הוא בפשטות רק בדין דאורייתא דחימום תבשיל לח וצונן, כמבואר בקו"א שבפנים).

ד. יש לעיין בנטל תבשיל מבעו"י והניחו שלא ע"ג קרקע, או עודו בידו אבל לא היה דעתו להחזירו, שמותר למחבר להחזירו בשבת ע"ג האש ואסור לרמ"א (או שנטלו מבעו"י ופינה ממיחם למיחם, שמותר למחבר להחזירו ואסור למ"א), ראה לעיל סי"ד אות יב, והחזירו ישראל ע"ג האש - אם התבשיל אסור בדיעבד לפסקי רבינו. והדיון בהקדים משמעות רבינו במקו"א, שהיתר המ"א שבמקום שיש מתירים לכתחלה התבשיל מותר בדיעבד, הוא אינו כלל בכל דין (אפי' דרבנן), ועכ"פ בנעשה ע"י ישראל, ראה סי' רנד ציון 29 וש"נ (וראה שם בפנים בדבר המותר לעשותו לכתחלה למחבר ואסור לרמ"א, שרבינו מתיר בדיעבד ע"פ המחבר, בצירוף לדיוק שגם הרמ"א אינו מתכוון לאסור בדיעבד, עיי"ש). ולכן יש לדון כיצד הדין בדיעבד במקרים הנ"ל לדעת רבינו. ובפרט שרבינו כותב לעיל סי"ד שם בסתם שאסור להחזיר

לחוש שיעבור עליו בשביל שיהיה מוכן לו במוצ"ש מיד (ראה בכל זה לעיל סי"ב אות ב).

והנה רבינו מחדש כאן, שאף בחזרה בשבת התבטל אסור "עד מוצאי שבת בכדי שיעשו" (ובהמשך לזה הוצרך לפרט להלן (אות יג), שבחזרת מור"ל מותר בדיעבד "אפילו בו ביום"). וכן הזכיר פסק זה בהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוסי רנט (קרוב לסופם), שמדבר בנתינת מים בשבת לתוך הקדירה הקבועה בתנור, קודם שיוסק התנור ע"י הגוי בהיתר (שהישראל לא עשה איסור בישול, שהרי נתן את המים בלא אש), וכתב: "אבל אם נתנם ישראל אסור ליהנות מהם עד מוצאי שבת בכדי שיעשו", וטעמו מפני שעשה איסור חזרה⁴⁸². וצ"ע במקורו

שאין חוששים שישראל יעשה מלאכה בשבת כדי שיהיה מוכן לו במוצ"ש מיד, ועל כן לא גזרו איסור עד מוצ"ש בכד"ש. ורק בנעשה ע"י גוי אסור עד מוצ"ש בכד"ש, שאיסור אמירה לגוי קל בעיני הבריות וחששו שיאמר לגוי לעשות מלאכה בשבת כדי שיהיה מוכן לישראל במוצ"ש מיד.

אמנם בשהייה באיסור אמרו בגמ' (יה, א, שאף בנעשה ע"י ישראל הוא אסור עד מוצ"ש בכד"ש (ונפסק כן בין בנעשה במזיד ובין בנעשה בשוגג, ובין לעושה האיסור ובין לאחרים), והטעם מבואר בראשונים, שכיון שמעשה השהייה נעשה מבעוד יום, והאיסור בשבת נעשה ממילא, לכך הוא קל בעיני הבריות ויש

כיון שבנעשה בשבת אין סיבה להחמיר (כמבואר בפנים), ודברי רבינו שהמים אסורים עד מוצ"ש בכד"ש זה דוקא מפני שלדעתו יש חומרא זו גם בחזרה לאינה גו"ק בשבת, ועיין.

ג. יש לעיין, שבנתינה לתנור קודם שיוסק, עשה גם איסור דרבנן דהכנה לבישול, ראה להלן סכ"ט אות יא, ובאיסור זה הנאמר על שבת עצמה, בודאי אין צורך להחמיר בדיעבד, שאסור עד מוצ"ש בכד"ש, וקשה שלפ"ז עולה מדברי רבינו בסוסי רנט, שמשום שנוסף כאן גם איסור שהייה או חזרה, זה נעשה קל בעיני הבריות ולכן אסור עד מוצ"ש בכד"ש.

ואולי באיסור הכנה לבישול - בדיעבד אין כלל איסור, כיון שמעשה הישראל עצמו לא גרם הנאה (אלא רק הסקת הגוי שלאחמ"כ), וכשאר איסורים דרבנן שלא אסורים בדיעבד כשלא נהנה (ראה לעיל

482) א. כלומר, מדבר כשדעת הישראל להשתמש במים החמים להדחת כלים, ולכן יש בנתינה זו חשש חיתוי וממילא איסורי שהייה וחזרה לאינה גו"ק, וגם כשנותן קודם שיוסק התנור, ראה בהרחבה להלן סכ"ט, ובפרט באות טו, יט, ציון 720 אות ג. וראה בציון 730 אות ד שיש חידוש בקטע המובא בפנים, שבהושבה בשבת רבינו אינו מקיל בדיעבד כשהושיב בשוגג קודם שהוסק התנור (דלא כמו בשהייה מערב שבת).

ב. אולי נלמד שבמדובר שם בסתם במים שאינם מבושלים, הם אסורים למוצ"ש בכד"ש - מפני שעשה איסור שהייה לאינה גו"ק (מכל שכן מכשעשה כן בערב שבת, ראה סי' רנד סט"ו), ואי"צ להגיע שגם באיסור חזרה יש חומרא זו. אבל נראה שמאיסור שהייה לעצמו לא היה איסור במקרה זה עד מוצ"ש בכד"ש,

בכרי שיעשו:¹ כאמור (לעיל אות ו), רבינו מדבר בסוגריים (בעיקר) לענין תבשיל לח וצונן שחיממוהו בשבת, ומבאר, שבחימם תבשיל זה ע"ג הכירה או האש התבשיל אסור, כיון שלדברי הכל עשה איסור בחזרת התבשיל, מפני שגם לסוברים שאין איסור בישול עשה עכ"פ איסור חזרה ע"ג האש (משא"כ בחיממו רק בסמוך לאש).

והנה רבינו מסיים, שהתבשיל אסור "עד מוצאי שבת בכדי שיעשו" (גם

וטעמו, שהרי בחזרה שנעשית בשבת אין את הטעם הנ"ל שאוסרים בשהייה (וגם רבינו בס"י שיח ס"א הזכיר רק ששהייה שנעשית ע"י ישראל אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, ולא הזכיר שכ"ה גם בחזרה)⁴⁸³.

תבשיל לח וצונן שהתחזם על גבי האש – משך האיסור בדיעבד

מ. "אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר (שם לדברי הכל) כו', [התבשיל] אסור עד מוצאי שבת

שמותרים בדיעבד למוצ"ש מיד (ראה סי' שכג סוס"ח, סי' שלט ס"ז), ורק בחזרה הוא מחמיר.

ג. בבדי השלחן סי' קכד סק"ב מבאר בשיטת רבינו, שגם חזרה קלה בעיני הבריות, שחזרה של דבר שהתבשל כבר אינה נראית בעיניהם לאיסור, וע"כ יש לאסרה למוצ"ש עד בכד"ש, וע"ד מה שאמרו בשהייה (ראה לעיל בפנים), ע"כ. ולא ביאר מקור רבינו לכך.

ואולי נביא רמז לכך, מאיסור חזרה בדיעבד אפי' בהחזיר בשוגג: איסור שהייה בשוגג בדיעבד הוא מגזירה מאוחרת, כיון שאנשים הקילו בזה, ראה בכל זה לעיל בפנים אות א, ד (וגם לדידן שפוסקים כרבי יהודה במבשל בשבת שאסור בשוגג, האיסור בשהייה בשוגג הוא מגזירה מאוחרת, ראה לעיל ציון 468), ונאמר שגם האיסור בחזרה בשוגג הוא אכן מטעם דומה, ועפ"ז יש סיבה להחמיר בחזרה גם למוצ"ש בכד"ש (ראה פמ"ג א"א סוסקי"א, שמפני הגזירה המאוחרת, שהייה בשוגג אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, כמו במזיד. ונבאר, שמה שהפמ"ג פוסק שמשך האיסור בחזרה בדיעבד הוא ככל איסורים

בפנים אות ב"ג. דלא כתהלי"ד סי' רנד סקי"ב), ולכן כשנוסף איסור שהייה או חזרה המים אסורים בדיעבד כדין איסורים אלו.

483 (483). הרמ"א כתב, שחזרה בשבת אסורה בדיעבד כמו בעבר והשהה מערב שבת (במזיד). ובפשטות כוונת הרמ"א רק לדמות אותם בעצם הדין, שאסור בדיעבד אף שנעשה בו האיסור לאחר שהתבשל כל צרכו (ראה בכל זה לעיל בפנים אות א, ד"ה). אבל חידוש לומר, שכוונת הרמ"א להשוות חזרה לשהייה אף בפרט שאסור למוצ"ש בכד"ש, וזה כל מקור רבינו. וראה שש"כ מבוא הע' קסת, שלמד שזהו מקור רבינו.

ב. ראה פמ"ג מ"ז סקי"י וסקי"ג, שפשוט לו שמשך זמן איסור חזרה בדיעבד שווה לשאר איסורי שבת דרבנן בדיעבד. וכתב, שלשיטת הלבוש רס"י שיח, שכל איסורי שבת דרבנן אסורים בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, כ"ה גם בחזרה. ועד"ז בראש יוסף לח, ב (ד"ה אמר הכותב וד"ה שוב). וכן נראה דעת תוספת שבת סקט"ו וסקי"ז וסי' רנד סוסקל"ו (ובסי' שלט סקי"י מקצר). אמנם רבינו פוסק בכל איסורי שבת דרבנן,

ובאיסור בישול ונעשה ע"י ישראל אין חומרא זו דבכדי שיעשו (אלא רק באיסור חזרה) (כ"ל אות ח), וא"כ מדוע בחימם

בעשה בשוגג ולאחרים (ראה לעיל ציון 483 אות ה), וקשה שהרי פוסקים שחימם תבשיל לח וצונן הוא איסור בישול דאורייתא⁴⁸⁴,

סתימת דבריו, שהאיסור עד מוצ"ש בכד"ש הוא גם לאחרים (וראה במ"ש עפ"ז להלן בפנים אות יא), וכל זה כמו שפוסקים בשהייה בדיעבד, ראה לעיל סי"ב אות ג"ד.

בחימם תבשיל לח וצונן פוסקים שזה איסור

דאורייתא

484) כלשון רבינו לעיל ריש סי"ט:

"אם יש בו מרק שיש בו משום בישול אם נצטנן לגמרי", ובסכ"ג: "שיש בו משום בישול, כגון שיש בו מרק ונצטנן לגמרי", ועוד כיו"ב. ובקו"א דלעיל אות ז וכן להלן סכ"ה אות כז, דן בחימם תבשיל לח וצונן בסמוך לאש אם אסור בדיעבד (וכותב שבחימם גוי זה מותר כיון שיש מתירים לכתחלה, ובחימם ישראל זה ספק), וכ"ז שייך רק אם להלכה האיסור לחממו הוא מעיקר הדין, ולא אם זה חומרא בלבד. ואכן רבינו כותב לעיל שם "והכא אדאורייתא", ולהלן שם "תבשיל שנתבשל כל צרכו ויש בו מרק ונצטנן לגמרי ונתחמם שם עד שהי"ב בו" שיש בה חיוב חטאת". ובהלכתא רבתא לשבתא בסידור (ד"ה אעפ"י): "יש בו משום בישול אחר בישול בלחלוחית המחוי אם הי"ב. ולכן צריך ליוזר במאד שלא להחם בו המוהל בו" עד שהי"ב, משום איסור סקילה וכתר ח"ו". וראה גם לעיל ציון 139 אות ג, ולהלן ציון 678 אות ב [נפלא מ"ש בדי השלחן סי' קכד סוסק"ג שלרבינו העיקר כסוברים שבלח ונצטנן לגמרי אין בא"ב (ובעצם דבריו שם, ראה לעיל ציון 480 אות ב)].

וכ"ה לשון המ"א סקל"ז, שהרמ"א אוסר בדיעבד תבשיל שחממו גוי בכל אופן (גם בסמיכה לאש), כיון שפסק בסי' שיח סט"ו

דרבנן, שאסורים רק לשבת עצמה (ראה לעיל ציון זה אות ב), זה מפני שלפמ"ג בכל איסורי שבת דרבנן בשוגג אסור בדיעבד (ראה לעיל ציון 467 אות ה) ואין ראייה לפי דעתו, שהחמירו במעשה שבת דחזרה מפני שהיא קלה בעיני הבריות (ורק בשהייה אמרו כן). משא"כ לפסקי רבינו. וראה גם להלן ציונים 501 אות ב, 526 אות ג.

אבל לכאן אין מקור לכל זה. ועוד, שגם הטמנה בדבר המוסיף הבל אפילו בשוגג אסורה בדיעבד (ראה לעיל בפנים אות ד בסופה), ובה רבינו לא כותב שאסורה למוצ"ש בכד"ש, ראה במ"ש לעיל ציון 50 אות א. (ובדי השלחן סי' עא סקכ"ח וסקמ"ח (סוד"ה ומי) כתב, שגם בהטמנה אסור בדיעבד למוצ"ש בכד"ש, ולא כתב מקורו. וחי' מהר"ם שיק לח, ב (ד"ה ויש) לומד, שהטמנה מבעו"י אסורה בדיעבד למוצ"ש בכד"ש, כיון שהנעשה בערב שבת הוא קל בעיני הבריות, כטעם ששהייה אסורה בדיעבד למוצ"ש בכד"ש (ראה לעיל בפנים)).

ד. אולי נבאר ע"פ משמעות רבינו במקו"א, ששהייה מותרת כיון שאין סיבה לאסור משום חזרה - ושהייה אינה יכולה להיות חמורה מחזרה. והנה בשהייה אסור למוצ"ש בכד"ש, ויש לומר, שסברת רבינו שאסרו כיו"ב בחזרה רק בכדי ששהייה לא תהיה חמורה ממנה, ראה בכל זה לעיל ציון 475 אות ג. ועצ"ע, שהרי האיסור למוצ"ש בכד"ש זה מפני קולא ולא מפני חומרא, כמבואר לעיל בפנים.

ה. רבינו כותב, שאיסור חזרה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש, זה גם בעשה בשוגג, וכן

השיטות: י"א שיש בא"ב בתבשיל לח שאין היס"ב, וי"א שאין בא"ב אפי' בתבשיל לח שהצטנן לגמרי, וכתב: "ונהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי כו', אבל אם נצטנן לגמרי נוהגין כסברא הראשונה". ולמדנו שאין הפירוש

תבשיל לח וצונן ע"ג האש יש איסור עד מוצ"ש בכד"ש, כמשמעות רבינו כאן⁴⁸⁵.

הפסק לאיסור בחימום תבשיל לח וצונן הוא מהמנהג

י. ונראה הביאור בהקדים דברי רבינו סי' שיח ס"ט, שהביא את שתי

ציון 407 אות ב), וסי' שיח א"א סקל"ט (יובא להלן ציון 518 אות ב) כותב שהאיסור בנצטנן לגמרי הוא רק חומרא. וראה גם סי' רנג א"א סקמ"א בסופו, וסי' רנד א"א סקי"ד (יובא להלן ציון 680 אות ז).

וראה גם מחצית השקל סי' רנג סקל"ז, דלרמ"א ולדידן בהצטנן לגמרי יש בו בישול דבר תורה (ובסקי"ט וסקל"ו כתב בסתם שאסור משום בישול). [אבל בסי' שיח סקל"ט (וסק"מ ד"ה ולי נראה) כתב באו"א]. ואכן משמעות רבינו סי' שיח ס"ט, שפסק זה אינו לפי אף א' משיטות הראשונים, דלאוסרים בא"ב בדבר לח יש לאסור גם כשהוא חם (באם אין היס"ב), ולמתירים יש להתיר גם כשהוא צונן (כמבואר בב"י סי' שיח ס"ד), אבל המנהג (ראה להלן בפנים אות י) קבע, שבתבשיל צונן פוסקים כסוברים שיש בא"ב בתבשיל לח, ואעפ"כ בתבשיל חם מקילים כסוברים שאין בא"ב בתבשיל לח.

ראה בכל זה גם בהערות לסי' שיח שם. [נפק"מ נוספת בכך שאיסור בא"ב בלח וצונן הוא הלכה ומדאורייתא ולא רק חומרא, שלפ"ז אסור לומר לגוי לעשות כן גם במקום צורך גדול, כנפסק ברמ"א סי' רעו ס"ב (שוע"ר ס"ח). אבל ראה להלן סכ"ה אות ח, שיתכן שלדעת רבינו, אסור לומר לגוי להחזיר ע"ג האש גם אם זה דרבנן].

485) ואמנם האיסור בדיעבד הוא גם

שאסור לישראל לחממו מדאורייתא (שיש בו בא"ב) בכל אופן (כוונתו דאם האיסור היה רק חומרא לא היו אוסרים בדיעבד, עכ"פ בחימום בסמוך לאש, שאין איסור חזרה). וכן המ"א ממשיך, שלדעתו בסמיכת תבשיל לח וצונן לאש אין לאסור בדיעבד, (רק) מפני שי"א שאין בא"ב אפי' בלח וצונן ומותר לחממו בסמיכה לכתחלה (וסומכים עליהם בדיעבד במקרה שלדעתם מותר לגמרי, כפי שמציין לדבריו בסי' רנד, וראה כיו"ב לעיל בפנים אות ז מהמ"א סי' רנד שמציין לכאן). ושוב משמע שהמ"א לומד, שלפסק הרמ"א סי' שיח סט"ו בדין בא"ב בתבשיל לח לעצמו (ללא הקולא שהמ"א מביא), היה צריך לאסור אפילו בדיעבד, כיון שהאיסור הוא מן הדין. וכן במ"א סוסקי"ט בסתם: "אבל אם נצטנן אז הוי בישול" (ומדבר שם בשיטת הרמ"א).

וכ"כ הפמ"ג א"א סקל"ז: "ואנן פוסקים דיש בישול אחר בישול בלח ונצטנן לגמרי, ובחם קצת מקילין ממנהגא ולא מדינא, הלכך לדידן בלח ונצטנן לגמרי ואמר לעכו"ם יש בו חשש בישול דבר תורה" (ולכן אסור אפילו כשאח"כ שוב הצטנן, יובא להלן סכ"ה אות יב). וכ"ה במ"ז סוסקי" (הובא לעיל ציון 475 אות ה). וכ"מ במ"ז סקי"ג ד"ה ראשונה, וד"ה ואמנם, ובא"א סקל"ו. ובמ"ז רסקי"ח אפילו מפרש שהיתר הרמ"א בחם קצת הוא אינו לכתחלה. [אמנם בא"א סקכ"ט (הובא לעיל

והנה, להלן סי' רנד ס"ב-ג מובאת מחלוקת, אם מותר להשהות מערב שבת בשר גדי מנותח אצל הגחלים והתנור אינו מכוסה או שמשהה מחוצה לו, שלרמב"ם ולמחבר מותר, ולרמ"א אסור. ורבינו פוסק שלכתחילה אסור להשהות, כרמ"א, ובדיעבד הבשר מותר, כיון שסומכים על הרמב"ם והמחבר שמתירים אפילו לכתחלה. ובקו"א סק"ב דן בטעם זה. ומוסיף: "ואף רמ"א [האוסר], לא סיים [שהעיקר] אחר המחמירים, כדרכו בכל המקומות שמכריע נגד הרמב"ם, אבל כאן סיים 'והכי נהוג', והיינו לכתחלה,

שההלכה היא שיש בא"ב בתבשיל לח שהצטנן (כפסק המחבר סי' שיח ס"ד ובכ"מ) והמנהג הוציא מההלכה וקבע, שבלא הצטנן לגמרי סומכים על המתירים (כפי שברמ"א סי' שיח סט"ו הזכיר לשון "מנהג" לענין ההיתר בלא הצטנן לגמרי), אלא זה שלדידן פוסקים בתבשיל צונן כאוסרים הוא רק מפני שהמנהג הוא לפסוק כן (ואולי בכך מבאר את הטעם שהמנהג יכול להתיר בתבשיל שלא הצטנן לגמרי, כיון שגם הפסק שאסור בהצטנן לגמרי הוא רק מפני המנהג)⁴⁸⁶.

ז, שהקולא בסמך לאש היא מפני סברא כללית שבדיעבד סומכים על המתירים לכתחלה (אף שאין הלכה כמותם), ודומה לקולא בהשהה מערב שבת צלי בשר שור ועז שאינו מבושל כמאב"ד בתנור מכוסה ואינו טוח בטיט, שמותר בדיעבד. וראה גם לשון רבינו להלן סכ"ה אות כז. ואין כאן קולא מיוחדת לחימום תבשיל לח וצונן, שכביכול מעיקרא לא נאמרה הלכה שחימום זה אוסר אפי' בדיעבד.

ולפי כ"ז, גם אופן האיסור בדיעבד לדידן הוא צריך להיות לכאור' כדעת ההלכה שיש בזה איסור בישול גרידא, כמ"ש בפנים.

486 בדרכי משה סק"ח: "וכן הוא המנהג בינינו דחוששין בדברים צוננים ונוהגים היתר בדברים כו' חמין", אבל צ"ע אם אפשר לדייק בזה, ועוד שהרמ"א מדבר גם במקרים שמעיקרא אין איסור בישול ורק לענין המנהג באיסור מושיב לכתחלה בנטלה משחשכה, ראה לעיל סי"ט אות ג וציון 235.

מפני הסוברים שבחימום עשה איסור חזרה, כנ"ל בפנים מאות ו, אבל בפשטות צריכים לדעתם רק בפרט שהם אוסרים לכתחלה (שאם היו מתירים לכתחלה, היינו סומכים עליהם בדיעבד). אבל לאחרי שאסרו לכתחלה, לא צריכים לדעתם גם באיסור בדיעבד. אלא האיסור בדיעבד הוא מפני ההלכה גרידא שיש בזה בישול ובישול אוסר בדיעבד. היינו שגם אם לסוברים שאסור מחזרה בלבד היה מותר בדיעבד, היינו אוסרים למעשה כפי ההלכה שיש בזה איסור בישול. כמו שבדינים אחרים יש מחלוקת אם אסור בדיעבד ועדיין פוסקים כאוסרים. כי העיקר הוא שלכו"ע אסור לכתחלה. וראה גם להלן ציון 523, סי' רנד ס"ג אות ג.

ואין לומר, שההלכה שיש בא"ב בלח וצונן נאמרה מעיקרא לענין לכתחלה בלבד, אבל לענין בדיעבד לא נפסקה הלכה כאוסרים, אלא אוסרים בדיעבד רק מפני שעשה איסור חזרה ע"ג האש - כיון שפשטות המ"א ורבינו בקו"א דלעיל אות

בדיעבד "אין לנו הכרעה" אם כדעה זו או כסוברים שאין בזה בישול, ולכן בהחזיר תבשיל לח וצונן ע"ג האש, חוששים בדיעבד לסוברים שאין בזה בישול ועשה איסור חזרה, והתבשיל אסור עד מוצ"ש בכד"ש כדין חזרה, ואלו דברי רבינו כאן⁴⁸⁷.

יא. אבל קשה: בקו"א סי' רנד פוסק רבינו, שכש"אין לנו הכרעה" כיצד הדין בדיעבד, הולכים אחר המיקל בדברי סופרים (כנ"ל אות ז'), ולפ"ז היו צריכים להקל במדובר כאן במשך איסור התבשיל בדיעבד שהוא דרבנן ולאסרו רק בשבת עצמה, ומדוע מתמירים שאסור עד מוצ"ש בכד"ש⁴⁸⁸.

בסי' שיח ס"א שהמבשל בשבת דאורייתא התבשיל אסור בדיעבד (אבל בזה יתכן שאין איסור לאחר שבת באם יצטנן והתבטל המעשה איסור דהחימום, ראה לעיל ציון 475 אות ה).

ולפ"ז מובן הטעם, שרבינו מרמז בסעיף זה על הספק בהחזיר תבשיל לח וצונן, אם אסור בדיעבד רק בהחזיר ע"ג האש (כנ"ל), אבל אינו מסיים, שלצד זה (שגורסים את הסוגריים) - בהחזיר בסמוך לאש אין איסור בדיעבד, ורק להלן סכ"ה אות כז מסיים זאת. ואלא שבאם רבינו היה כותב כן, היה משמע שלצד השני (שאינן גורסים את הסוגריים), מדובר בסעיף זה גם באיסור בדיעבד של החזיר בסמוך לאש, וזה אינו, כנ"ל.

(488) ראה בסי' רנד ציון 26 אות ב, שבכלל ספק במציאות במעשה שבת לחומרא כיון שהוא דבר שיש לו מתירין, אמנם כפה"נ טעם רבינו בקו"א סי' רנד שהובא בפנים שהולכים אחר המיקל, מפני

כמשמעות לשון 'מנהג' [שזה הדבר שרגילים בו, והיינו שלא לעשות לכתחלה מעשה זה], אבל בדיעבד אין לנו הכרעה [שאינן שייך 'מנהג' לדין בדיעבד באם עבר ועשה איסור זה, ולכן לענין הדין בדיעבד 'אין לנו הכרעה' כמי הלכה (וגם פסק 'המנהג' ושלנו לאסור לכתחלה, אינו מכריח שנאסור גם בדיעבד)], וממילא הלך אחר המיקל בדברי סופרים" [ומותר בדיעבד], ע"כ (יבואר בסי' רנד סי' אות ד).

בחימום תבשיל לח וצונן בדיעבד אין הכרעה וכיו"ב יש לבאר בפסק מהמנהג, שיש בא"ב דאורייתא כתבשיל לח שהצטנן לגמרי (כנ"ל בתחלת אות זו) - שבדין התבשיל

(487) ראה לעיל אות ו וציון 480 אות ג בדברי רבינו: "אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר (שם לדברי הכל)", שמסתפק בהחזיר תבשיל לח וצונן אם אסור בדיעבד רק בהחזיר ע"ג האש, שעשה איסור לדברי הכל, ולאופן זה יש לגרוס את הסוגריים. או שאסור בדיעבד גם בהחזיר בסמוך לאש, שלא עשה איסור לדברי הכל, ולאופן זה אין גורסים את הסוגריים.

וצריכים לומר, שגם לפי הצד שאין גורסים את הסוגריים, לא מדובר כאן בהחזיר תבשיל לח וצונן בסמוך לאש ופוסקים שהתבשיל אסור, שהרי במקרה זה שלא עשה איסור חזרה אין איסור בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש. אלא סעיף זה ("אם עבר והחזיר בשבת למקום שאסור להחזיר") מדבר רק בהחזיר ע"ג האש באיסור חזרה דרבנן, ראה לעיל ציון 453 אות ב, ואת דין החזיר תבשיל לח וצונן בסמוך לאש, יש ללמוד בכללות מהמבואר

שונים לאיסור דרבנן, ובמקרה אחד יש לאסור לפי טעם א' ולהתיר לפי טעם ב', ובמקרה אחר להיפך, ואין לנו הכרעה כמי לפסוק, אוסרים בב' המקרים, שאין כאן מקיל בדרבנן לילך אחריו (כי הוא מחמיר בענין מסוים)⁴⁸⁹.

וי"ל עד"ז בהבנת הדין דכאן, בהקדים, שבדין בדיעבד של חימום תבשיל לח וצונן יש חומרא לכ"א מהדעות: הדעה שיש בא"ב בתבשיל זה מחמירה, שהתבשיל אסור בדיעבד אפי' בחממו בסמוך לאש (שאינן איסור חזרה), והדעה שאין בא"ב בתבשיל זה מחמירה, שבאם יחמם תבשיל זה ע"ג האש (באיסור חזרה לדעה זו), התבשיל אסור אפילו לאחרים או בשוגג עד מוצ"ש בכד"ש, כנפסק לעיל (אות ח וציון 483 אות ה).

הוא דלא כתוס' ביצה הנ"ל שהחמירו אפי' בדרבנן. [היינו שהצ"צ לימד שהרשב"א סובר כן גם במקרה של תוס', בב' חומרות שאינם סותרות זל"ז (שבמקרה של תוס' אפ"ל שגזרו מפני שני הטעמים). אבל בצ"צ ח' לגמ' יבמות פט"ו (רכב, ג ד"ה כתב. שם, ד ד"ה והנה) משמע שלומד שהרשב"א כ"כ רק בחומרות הסותרות זל"ז, עיי"ש]. וראה גם בשו"ת צ"צ יו"ד סי' קצז אות ח (כ, א).

וראה בענינים אלו גם בשו"ת דברי נחמיה ריש חלק אבן העזר, כללים וספקות בפלוגתא, בתחלת הסי'.

[וראה סי' תצג ס"ז שבמנהג אפשר לילך אפילו אחר שתי הקולות, אם אינם סותרות זל"ז (יובא להלן אות יב). וראה סי' תקצ ס"ז לענין תפס קולות שתי דעות במצה דאורייתא, אם חוזר, ואכ"מ].

ועוד: בחימם תבשיל לח וצונן בסמוך לכירה או לאש, סובר הרמ"א שהתבשיל אסור בדיעבד כיון שעשה איסור בישול (ראה לעיל אות ז). וקשה הרי בחימום תבשיל לח וצונן "אין לנו הכרעה" בדין התבשיל בדיעבד ובד"ס הלך אחר המיקל (כנ"ל אות ז). וכן הרמ"א ורבינו פוסקים שהתבשיל מותר בדיעבד (רק) מפני הכלל, שלענין הדין בדיעבד סומכים על הסוברים שאין בזה איסור אפי' לכתחלה (ראה לעיל אות ז) ולהלן סכ"ה אות כז). וקשה שאין צריך לכלל מחודש (קולא מפני שמדובר רק בדיעבד), אלא בד"ס ו"אין הכרעה" הולכים תמיד אחר המיקל.

חוששים לשתי הדעות

הביאור, בהקדים דקיי"ל במקום שהפוסקים חולקים וכתבו שני טעמים

שסובר שספק מחלוקת הפוסקים בד"ס לקולא גם בדשיל"מ, וכ"כ רבינו בהל' יו"ט בדין מוקצה. והנה שם מדובר בשהייה ומוקצה שעיקרם דרבנן, אבל בפשטות כיו"ב בדבר שעיקרו דאורייתא, כבמדובר כאן בבא"ב דבר לח וצונן, שספק מחלוקת הפוסקים לקולא בדין המעשה שבת שהוא דרבנן.

489 ראה תוס' ביצה יד, א ד"ה איכא לענין דיכת תבלין ביו"ט, הובא להלכה בשו"ע"ר סי' תקד ס"א. וגם בשו"ע"ר סי' תמה קו"א סק"ב מביא את סברת התוס' ומשמע שפוסק כמותם.

אבל בצמח צדק ח' למשנה ביצה (עד, א"ב) לומד ברשב"א חולין מד, א שסובר שאין לתפוס חומרות של שני פוסקים החולקים, אלא יש לפסוק רק כא' מהם, ואפי' בדאורייתא. וכתב הצ"צ שהרשב"א

חומרות הסותרות זא"ז, שהרי אם עבר באיסור בישול לא עבר באיסור חזרה, וכן להיפך, אבל מחמירים לפי שני האיסורים.

ונראה שרבינו לשיטתו בסי' תצג ס"ז, שמדבר במחלוקת באלו ל"ג ימים מימי הספירה יש דיני אבילות, וכתב שאם יש לאדם ספק כאיזה דעה מנהג מקומו, יכול לנהוג כחומרי שתי הדעות ואף שהם חומרות הסותרות זא"ז, כיון שעושה כן מפני הספק איזה דעה היא עיקר (ולא מפני שחושב שצריכים לשתי החומרות)

(כ"ז ע"פ מ"א סוף הסי', ח"י סק"א).

ומוסיף רבינו: "ומכל מקום אין צריך לעשות כן, אלא יכול לתפוס איזה מנהג שירצה ואין חוששין שמא מנהג מקום הזה אינו כן, [ש]כיון שאבילות [זו] אינה אלא מנהג בעלמא אין להחמיר בספיקא", ע"כ. ומשמעות דבריו שרק במנהג אין צריך להחמיר כחומרות שתי הדעות, אבל באיסור ממש צריך להחמיר כשתי הדעות כיון שאינו יודע איזו מהם עיקר (ואין מקיל לילך אחריו), ואף שהם סותרות זא"ז⁴⁹¹.

(ואולי התבטל אסור בשיעור זה גם אם כבר הצטנן (ראה לעיל ציון 475 אות ה ולהלן סכ"ה אות יד)). משא"כ לדעה שעשה איסור בישול, שהתבטל אסור לאחרים או בשוגג רק בשבת עצמה, כנפסק בסי' שיח ס"א (ובאם הצטנן יתכן שמותר אפי' למבשל עצמו במזיד מיד לאחר שבת (ראה לעיל ציון 475 שם)).

וא"כ כיון ש"אין לנו הכרעה" בדין בדיעבד של תבטל זה (כנ"ל אות ט), וכן אין לנו מיקל לילך אחריו, יש להחמיר כשתי הדעות, ובחימם ע"ג האש התבטל אסור (לכולם) עד מוצ"ש בכד"ש, כדין חזרה, כמשמעות רבינו כאן (כנ"ל ריש אות ט). וכן בחימם תבטל זה אפי' בסמוך לאש יש סברא שאסור בדיעבד כדעה שעשה בישול (ואין הולכים בדיעבד "שאיין הכרעה", מעיקרא אחר המיקל שאין איסור בישול והתבטל מותר) (כנ"ל באותיות הקדמות)⁴⁹⁰.

אבל במדובר בסי' רנד בשהיית בשר גדי כו', ישנו מיקל בדרכנו לילך אחריו בדיעבד בכל מקרה, ולפסוק שהתבטל מותר לגמרי, כדברי רבינו שם (כנ"ל אות י). יב. ועולה, שלרבינו מחמירים כאן כב'

לגמרי, נוהגין כסברא הראשונה [שיש בזה בישול], אפילו לענין דיעבד" (שהתבטל אסור אפי' בחימם בסמוך לאש, ראה לעיל ציון 480 אות ב), וצ"ל שכתב "נוהגין" לענין לכתחלה, שלענין דיעבד לעצמו היה מתאים הלשון "פוסקים" וכיו"ב.

491) וכן דעת הפמ"ג א"א שם סוף הסי', וצ"יין למנחת יעקב (על התורת חטאת) סי' לז סק"א שדן בזה. אבל בצ"צ ח"י יבמות דלעיל ציון 489 פוסק, שאין

490) א. וכל זה בכלל דברי רבינו להלן סכ"ה אות כו שיש הו"א לאסור בדיעבד בחימם לח וצונן סמוך לאש "שיש בו חיוב חטאת" (סברת הרמ"א), עיי"ש, והכוונה שכיון שבדין לכתחלה פוסקים כדעה זו מפני המנהג (ראה במ"ש לעיל ריש ציון 484). וכן בדין בדיעבד צריכים לילך לחומרא גם כדעה זו (ללא קולת המ"א) - לכן יש סברא שהתבטל אסור. ב. בסי' שיח ס"ט כתב: "אבל אם נצטנן

בהטמין בדבר המוסיף הבל, שהתבשיל אסור בדיעבד "אם הוא מצטמק ויפה לו או שהיה צונן ונתחמם ע"י הטמנה זו", והיינו שבצונן ונתחמם אסור בדיעבד גם תבשיל שמור"ל (ראה שם בהמשך, שרק בעומד בחמימותו והוא מור"ל מותר בדיעבד), אבל לא הזכיר זאת במפורש, בפשטות מטעם הנ"ל שמעשה חימום שנהנה ממנו זה אינו מור"ל.

חזרת מצטמק ויפה לו בשוגג מותרת בדיעבד
לאחרים

יד. "ויש מסתפקין אפילו במצטמק ויפה לו, אם יש לאסור כלל בדיעבד אם היה שוגג בדבר, מאחר שהיה מבושל כבר כל צרכו. ויש לסמוך על זה להתיר לאחרים" כו'. ספק ההגהות אשר"י (פ"ג סי' א). ולשונו: "אבל בהחזרה כבר היה ראוי לאכילה ואינו נהנה כל כך" (ולכן יש להתיר בשוגג). וגם המ"א הזכיר לעיל סק"ג (לענין החזיר גוי), שבמבושל כ"צ אינו נהנה כ"כ מהאיסור, ולכן כותב בסק"ד בסתם שההיתר להגהות אשר"י הוא מפני שהיה מבושל (ובמילא אינו נהנה). וכן רבינו כתב לעיל (אות יג) במור"ל "שהרי לא נהנה מן האיסור", ולכן הוא

חזרת מצטמק ורע לו בדיעבד מותרת יג. "אבל אם מצטמק ורע לו⁴⁹² מותר אפילו בו ביום, שהרי לא נהנה מן האיסור": רמ"א ס"א. [רבינו הוסיף "אפילו בו ביום", בהמשך לדבריו שתבשיל מוי"ל אסור בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש (ראה לעיל אות ח), וע"כ מבהיר שתבשיל שמור"ל מותר אפילו בו ביום].

וראה בהרחבה לעיל (אות ביה), שדעת רבינו באיסורי שבת דרבנן בכלל, שכשלא נהנה כ"כ ממעשה האיסור אין איסור בדיעבד (ורק באיסורים דאורייתא אוסרים בדיעבד גם בלא נהנה), ולכן האיסור בחזרה בדיעבד, שנעשית בתבשיל מבושל כ"צ ומוי"ל, הוא חידוש. ואכן כאן מבואר, שלא החמירו עד כדי לאסור בדיעבד בהחזיר תבשיל שמור"ל⁴⁹³.

והנה הפמ"ג כתב (מ"ז סק"י בסופו, וכ"כ תה"ד סק"ז), שמור"ל (אפילו יבש) שהיה צונן והתחמם בחזרה, אסור בדיעבד כיון שנהנה מהחימום (ורק המשך החימום רע לו). ורבינו לא הזכיר זאת, יתכן מפני שהחימום עצמו שהוא טוב לו, אינו בכלל המדובר כאן על מצטמק ורע לו. וכן משמע בשוע"ר סי' רנו ס"א, שכתב

היה מחזיר, התבשיל היה מתקרר עד שעת האכילה, ע"כ. וראה גם פמ"ג מ"ז סק"י בסופו. ועד"ז נפסק להלן ריש סכ"ה בהחזיר ע"י גוי אפי' מוי"ל, עיי"ש ציון 503. ולענ"ד הביאור ע"פ מ"ש להלן סכ"ה אות כ, כה, שאיסור מעשה שבת חל בשעה שנעשתה המלאכה, ולכן כאשר מהחימום בסמיכות למעשה החזרה אין לו הנאה, התבשיל לא נאסר גם לאחמ"כ. וראה גם נפק"מ גם להלן ציון 541 בסופו.

נוקטים כשתי חומרות הסותרות, אלא יש לילך רק כדעה אחת בחומרא וקולא שלה, ואפילו בדאורייתא.

492 שחזרה לכתחלה אסורה גם במור"ל, ראה לעיל סט"ו אות ג.

493 א. עוד בגדר היתר בדיעבד תבשיל שמור"ל, ובחילוק מתבשיל מבושל כ"צ ומוי"ל שאסור, ראה לעיל ציון 466.

ב. בשולחן שלמה סק"ז מקשה מדוע בחזרת מור"ל הוא לא נהנה, הרי באם לא

מפני שרצו להדגיש שההיתר כאן הוא גם בצונן שהתחמם ונהנה מהאיסור]. ובפרט שבתבשיל לח וצונן עשה איסור דאורייתא דבא"כ (ראה לעיל ציון 484), וכתב רבינו במקו"א, שבדאורייתא אסור לכו"ע אפילו כשלא נהנה כ"כ (ראה לעיל אות ב"ג), וכל שכן בצונן שנהנה בחימומו. ולא היו אומרים ע"ז כאן שמותר לאחרים רק מפני שהאיסור נעשה בתבשיל שכבר מבושל כ"צ. אלא לא מדובר כאן בלח וצונן, אלא רק בלח שאסור משום חזרה דרבנן בלבד (ויש לומר שאין מדובר גם ביבש וצונן⁴⁹⁶).

דיני איסור בדיעבד למי שנעשה בשבילו אם דינו כלעושה עצמו או כלאחרים

מ. ויש לסמוך על זה להתיר לאחרים שלא הוחזר בשבילם, ומכל מקום לבני ביתו אין להתיר שגם בשבילם הוחזר: "המ"א (דלעיל אות יד) כתב בסתם, שיש להתיר לאחרים, ורבינו מבאר שהוא רק לאחרים שלא הוחזר בשבילם (אבל למי שהוחזר בשבילם התבשיל אסור כמו למחזיר עצמו). ומוסיף שבני ביתו הם לעולם כמי שהוחזר בשבילם⁴⁹⁷.

ג. דעת רבינו להלן סכ"ה אות ט בגוי שחימם מעצמו תבשיל יבש צונן בחזרה דרבנן, שהתבשיל אסור גם למי שלא נעשה בשבילו, אבל אין מזה הכרח למדובר כאן בעשה כן ישראל בשוגג, שיהיה אסור לאחרים, כיון שמעשה גוי חמור לפעמים ממעשה ישראל בשוגג, ראה להלן ציון 511 אות ה.

497) מעין זה בסי' תקטו, בגוי שהביא ביו"ט מחול"ת שאסור למי שנעשה

מקצר כאן וכותב רק "מאחר שהיה מבושל כבר כל צרכו", ומובן שההיתר מפני שאינו נהנה כ"כ.

וראה לעיל (אות ב"ה) שאכן האיסור בחזרה דרבנן בדיעבד, שאסור אפילו שנעשית במבושל כ"צ ולא נהנה כ"כ, וכן שאסור אפילו כשנעשתה בשוגג – הוא חידוש ביחס לשאר איסורי שבת דרבנן בדיעבד, ומובנת קולת ההג"א⁴⁹⁴. ואכן הצד להקל הוא דומה לפסק הרי"ף והרמב"ם והמחבר לענין שהייה (ראה לעיל אות א).

והמ"א סקי"ד פוסק לסמוך ע"ז להתיר לאחרים (ולא לעושה האיסור עצמו). והנה ראה תהל"ד סקי"ז, שסתימת הפוסקים שמותר לאחרים גם בהחזיר תבשיל שהיה צונן שאינו ראוי לאכול, אף שאז נהנה מהאיסור. ואין מחלקים כמו להלן סכ"ה (אות ה ואילך) בהחזיר גוי דבר צונן שאינו ראוי לאכול, שהוא אסור כיון שיש בכך הנאה גמורה מהאיסור, ע"כ. וכמדומה שאי"ז מוכרח⁴⁹⁵, אלא קיצרו כאן (בהמשך למ"ש לעיל (אות יג)). [וחידוש לומר שהמ"א ורבינו לא כתבו כאן "שהרי לא נהנה מן האיסור" (כנ"ל),

494) אבל להעיר, שהפוסקים שבפנים כותבים להתיר בחזרה בשוגג רק מפני שהאיסור נעשה במבושל כ"צ, ולא מזכירים שיש להתיר גם מפני שבאיסור שבת דרבנן בשוגג לא אוסרים בדיעבד, ראה לעיל בפנים אות ד"ה.
495) ראה עד"ז לעיל ציון 463 אות ב וש"נ.

496) א. ראה עד"ז לעיל ציונים 453 אות ב, 487.

בשבת במזיד, שאסור לעושה האיסור לעולם ולאחרים אסור בשבת עצמה. וכתב המ"א סק"ב, שלמי שנתבשל בשבילו דינו כמוהו עצמו שאסור לו לעולם, כמבואר ביו"ד סי' צט. אבל ממשיך שהב"י יו"ד שם מקשה מדוע אסרו גם למי שנתבטל בשבילו שחששו שיבטל איסורים עבור אחרים, והרי קי"ל דאין אדם חוטא ולא לו. ומבאר הב"י, שחששו שישראל יאמר לגוי שיבטל איסורים עבורו, ועל כן אסרו למי שנתבטל בשבילו (ולא יועיל לו לבקש מהגוי שיבטל עבורו) (הובא בש"ך שם סק"א). וכתב המ"א, שלפ"ז במבשל בשבת במזיד אין לגזור למי שנעשה בשבילו כמו למבשל עצמו (שאסור לו לעולם), דאין לחוש שיאמר לישראל אחר שיעשה בשבילו, שהישראל לא ישמע לו דאין אדם חוטא ולא לו, ובנוגע לחשש שיאמר לגוי, הרי מלאכה שנעשתה ע"י גוי בשבת אסורה לישראל עד מוצ"ש בכד"ש, ע"כ⁴⁹⁹. וכן פסק רבינו בסי' שיח ס"א במבשל בשבת,

והנה כיו"ב כותב המחצית השקל (סקי"ד בסופו) ומביא מהמ"א סקי"א, שלרבי מאיר (חולין טו, א ובכ"מ) דמבשל בשבת בשוגג מותר בדיעבד ורק גזרו גזירה מיוחדת בשהייה בשוגג שאסורה בדיעבד (ראה לעיל אות א) — הרי היא אסורה לעושה האיסור בלבד ומותרת לאחרים. ולבני ביתו אסור, שזה כמי שנתבשל בשבילו. והמ"א מציין לטושו"ע יו"ד סי' צט ס"ה במבטל איסור לכתחלה במזיד, שהתערובת אסורה למבטל עצמו ולמי שנתבטל בשבילו (וטעם הדבר בב"י, שאיסור התערובת הוא כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים ויבוא לעשות כן פעם אחרת. וע"כ יש לאסור גם למי שנעשה בשבילו, שלא יעשה כן. ואין לאסור למי שלא נעשה בשבילו), ובט"ז סקי"י בשם רש"ל שבמקום האסור לו אסור גם לבני ביתו (ראה גם פר"ח שם סקי"ג), ע"כ (אבל לדין כרבי יהודה במבשל בשבת, שהייה בשוגג אסורה גם לאחרים שלא נתבשל בשבילם (ראה לעיל סי"ב אות א וציין⁴⁹⁸)).

אבל בסי' שיח ס"א מדברים במבשל

(499) כלומר, כשישראל ביטל איסורים עבור אחר, הסיבה לאסור את התבטל על האחר שביטלו בשבילו, היא רק מפני החשש שיאמר לגוי שיבטל עבורו (שזה קל בעיני הבריות וגם הגוי ישמע לו, ואכן גזרו בגוי שביטל שאסור למי שביטל בשבילו, ראה דרכי תשובה יו"ד שם סק"ז מכמה פוסקים) ולא רצו בגוי שביטל לאסור את התבטל למי שביטל הגוי בשבילו ובישראל שביטל להתיר לאחרים, ולכן גזרו בישראל שביטל שאסור בדיעבד גם לאחרים. ומפני כל זה דין ישראל שביטל אינו קל מדין גוי שביטל. אבל

בשבילו, ונפסק שבני ביתו דינם כמי שנעשה בשבילם, ראה שוע"ר שם ס"א, סי"א, סי"ד, סכ"ב.

(498) הש"ך ביו"ד שם סקי"י כתב, שאם לא היה שלו ולא ביטל בשביל עצמו, מותר גם למבטל עצמו. ויש לעיין אם כ"ה גם כאן (ראה להלן סכ"ה אות יז(ב)), שבר"כ ישראל שעשה מלאכת שבת בחפץ חבירו אפוי בעל כרחו, החפץ נאסר על בעה"ב. ועוד כתב הט"ז יו"ד שם, שאם מי שנעשה בשבילו לא ידע שמבטל בשבילו, זה מותר לו (והפר"ח סקי"ג חולק). ולכאור כ"ה גם בפסק רבינו דכאן.

(ביצה יז, א"ב) דנים במבשל ביו"ט לשבת בלא עירוב תבשילין – אם מותר לו לאכול את התבשיל בשבת. ומביאים מברייתא שהמערים ביו"ט התבשיל אסור, ורוצים ללמוד שכ"ה במבשל ביו"ט (במזיד), ומשיבים שיש לומר שהערמה שאני והחמירו בה חכמים יותר ממזיד. ובסוף הסוגי' מביאים מהמבשל בשבת במזיד שהתבשיל אסור, ורוצים ללמוד שכ"ה במבשל ביו"ט, ומשיבים שאיסור שבת חמור מאיסור יו"ט. והנה, אם הערמה ביו"ט בדיעבד קלה ממבשל בשבת במזיד בדיעבד, יוקשה שלאחר שאמרו שאין ללמוד מהערמה ביו"ט בדיעבד לאסור מבשל ביו"ט בדיעבד, כיצד רוצים ללמוד ממבשל בשבת במזיד (שזה חמור מהערמה ביו"ט) לאסור מבשל ביו"ט בדיעבד. ואלא שהערמה ביו"ט חמורה בדיעבד כמבשל בשבת במזיד, ולכן גם לאחר שאמרו שאין ללמוד מהערמה ביו"ט למבשל ביו"ט, עדיין רצו לומר, שמבשל ביו"ט חמור בדיעבד כמו מבשל בשבת, ובמזיד בשבת קי"ל בסי' שי"ח דאסור לו לעולם [לדין נפסק בסי' שיח ס"א כרבי יהודה, שהמבשל בשבת במזיד התבשיל אסור לעושה האיסור לעולם, ולפ"ז כ"ה דין הערמה ביו"ט בדיעבד, כפי שהוכחנו שהערמה ביו"ט בדיעבד דינה כמבשל בשבת במזיד]⁵⁰⁰, וכתב שם המ"א [בסי' שיח]

דלמי שנתבשל בשבילו דינו כאחרים שמותר להם בדיעבד במוצ"ש מיד.

ורואים חילוק בדברי המ"א ורבינו בסי' רנג לדבריהם בסי' שיח, לגבי דבר שנאסר בסתם לעושה האיסור ולא לאחרים – האם מי שנעשה בשבילו דינו כמוהו עצמו או כאחרים.

מז. ואכן בהלכות יום טוב, מזכיר רבינו את חילוק דברי המ"א, בהקדים: בשו"ע סי' תקכז סכ"ג-כד נפסק, שמבשל ביו"ט במזיד עבור חול או שבת (בלא עירוב תבשילין), בדיעבד התבשיל מותר. אבל במערים הערמה אסורה ומבשל כאילו לצורך יו"ט – התבשיל אסור.

ורבינו כתב בסי' תקג סי"ב במערים הערמה אסורה: "הרי מאכלים אלו אסור[ים] לו ולכל אנשי ביתו לעולם, כיון שהורה היתר לעצמו להערים הערמה שאסורה חכמים, יש לחוש שמא יתיר לעצמו פעם אחרת, וגם אחרים ילמדו ממנו היתר זה, לכן קנסוהו חכמים".

ובקונטרס אחרון: "(ב) אנשי ביתו לעולם כו'. הנה בגמ' משמע בהדיא דמערים ביו"ט דינו כמזיד בשבת [בסוגי'

הביאה מ"המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל", שהוא בסתם לישנא דרבי מאיר שמבשל בשבת בשוגג מותר ובמזיד אסור בדיעבד רק בשבת עצמה (חולין טו, א ובכ"מ. ראה עדי"ז לעיל בפנים אות ג משוע"ר סי' תה בהגהה בהבנת תוס' עירובין. ובפרט אם נאמר שהמימרא "המבשל בשבת" שבגמ' ביצה היא בהמשך למה שהביאו מקודם מהמעשר

בבישל ישראל בשבת, אסרו את התבשיל אפי' לאחרים מפני חומרת המעשה (אפילו שאין חשש שיאמר לאחר שיעשה עבורו, ראה שו"ע"ר סי' שיח סוס"א). ולא היו צריכים לגזור שאסור לאחרים גם במוצ"ש, שאין חשש שיאמר לגוי (כדברי המ"א). וכן חכמים לא חששו שבישל גוי חמור בפרט זה מבישל ישראל.

500 א. יש להקשות: הגמ' ביצה

בדיעבד למי שנתבשל בשבילו לעולם כמו לעושה האיסור עצמו (כנ"ל אות טו). ולכך יש

'דהוא הדין מי שנתבשל בשבילו דינו כ[מון] לו' [שהמבשל בשבת במזיד אסור

אצ"ל שמותר, שהרי כשאוכל ביו"ט נמצא שלא עשה איסור, אבל מותר אפילו במוצאי יו"ט מיד, ואכ"מ). אבל מבשל בשבת במזיד אסור בדיעבד לאחרים (וגם לרבי מאיר, ראה תוס' גיטין נג סוע"ב ובכ"מ). ולכן לדברי רבינו שהובאו בפנים, נצטרך לומר שההוא"א בסוגי' להשוות מבשל ביו"ט למבשל בשבת מדברת באיסור על העושה עצמו בלבד (ולא שיהיה אסור לאחרים ביו"ט כמו בשבת), שהרי אמרו מקודם שהערמה חמורה בסברא ממבשל ביו"ט וא"כ בודאי שמבשל ביו"ט בדיעבד יהיה מותר לאחרים מכל שכן מהערמה.

ג. במ"ב סי' תקכו סקע"ט כתב, שבחמד משה סי"ז סובר שבמבשל ביו"ט לשבת ע"י הערמה האסורה, התבשיל אסור לעושה האיסור עד מוצאי שבת ולא יותר (לא ביארו מה הדין במערים ביו"ט לצורך החול). ומבאר בשעה"צ ס"ק קח שהחמד משה יבאר, שכשהגמ' תירצה "איסורא דשבת שאני" - ששבת חמורה מיו"ט ואין ללמוד מבשל ביו"ט ממבשל בשבת, הגמ' חוזרת גם מההשוואה דהערמה ביו"ט למבשל בשבת (כהבנת רבינו), והערמה ביו"ט קלה ממבשל בשבת.

ועוד כתב שם, שיש ראייה לדברי הח"מ מהר" אביגדור שבב"י. ולא ברור הכוונה, שהר"א בבי"י (עמ' נא) סובר שמבשל ביו"ט חמור ממבשל בשבת, ואסר לגמרי תבשיל שנתבשל ביו"ט א' ליו"ט ב', וצוה להשליכו לאיבוד (ולא כפסק השו"ע סי' תקכו סכ"ג במבשל ביו"ט שהתבשיל מותר לגמרי), וא"כ אדרבא יש קצת ראייה מזה לרבינו שאפשר לגזור בהערמה ביו"ט לעושה האיסור לעולם.

והמטביל בשבת, וכ"ז מהמשנה תרומות פ"ב - ובגיטין נד סוע"א אמרו שמשנה זו נאמרה לרבי מאיר, ראה לעיל ציון 463 אות א. ועוד שאם נפרש מימרא זו כרבי יהודה שבשוגג יאכל למוצאי שבת דוקא (ובמזיד לא יאכל עולמית), אפ"ל שהגמ' השוותה מבשל ביו"ט למבשל בשבת בשוגג (שגם זה אסור בדיעבד), ואין ראיית רבינו שהערמה חמורה כמבשל בשבת במזיד והערמה אסורה לדין לעושה האיסור לעולם), ויש לומר שהגמ' מביאה לישנא דרבי מאיר במבשל בשבת, כיון שגם לצד שמבשל ביו"ט לצורך חול אסור בדיעבד, התכוונו לאסור רק כרבי מאיר במבשל בשבת (שבמזיד אסור רק בשבת עצמה ובשוגג מותר לגמרי), כיון שמבשל ביו"ט קל, כפי שלמסקנת הסוגי' זה מותר בדיעבד לגמרי (ראה שוע"ר סי' תקג סי"ג ובסי' תה ס"ט בהגהה). ובפרט אם הדין בסוגי' ביצה הוא במבשל ביו"ט באיסור דרבנן (שמבשל באופן שיש לו הואיל), ראה ברש"י בסוף הסוגי', והרי באיסור דרבנן אפי' דשבת אסורים בדיעבד רק כרבי מאיר במבשל בשבת, ראה לעיל ציון 467 וש"נ. וגם בגמ' מקודם רוצים ללמוד דין מבשל ביו"ט בדיעבד, מאיסורים דרבנן דמעשר פירותיו ומטביל כליו בשבת בדיעבד, וראינו שרצו לאסור מבשל ביו"ט רק כאיסור דרבנן בשבת. ולפי כל זה לכאו' יש ראייה שהערמה חמורה כמבשל בשבת לרבי מאיר (ולא יותר), וצ"ע.

ב. רבינו פוסק בסי' תקג בהמשך הסעיף, שמערים ביו"ט מותר בדיעבד לאחרים (שכתב: "אבל אחרים מותרים לאכול מהם למוצאי יו"ט מיד", והכוונה שביו"ט עצמו

בהיתר [שחושב שמותר להערים כל הערמה, כמ"ש רבינו בפנים הסעיף (הובא לעיל, ע"פ רש"י בסוגי)], דלא שייך לומר אין אדם חוטא ולא לו כמ"ש המ"א בסי' שיי"ח סק"ב" [בסיום דבריו במבשל בשבת שמי שנעשה בשבילו דינו קל מהעושה עצמו, דאין אדם חוטא ולא לו ולכן אין לחוש שיאמר לאחר לעשות עבורו (כנ"ל שם), אבל במערים ביו"ט שסבור לעשות בהיתר יש לחוש שיעשה עבור אחרים, ולכן למי שנעשה בשבילו אסור כמו לעושה עצמו], ע"כ.

היינו שרבינו לומד, שמסקנות המ"א סי' רנג וסי' שיח שונות זמ"ז, ובהערמה ביו"ט פוסק רבינו לחומרא מפני צירוף הסברא שבהערמה יש לחשוש שיאמר לאחר לעשות עבורו כיון שעושה בהיתר. ולכן עצ"ע בטעם פסק רבינו לחומרא גם כאן⁵⁰¹.

לפסוק גם בהערמה ביו"ט שאסור בדיעבד למי שנתבשל בשבילו כאנשי ביתו, לעולם (כמ"ש בפנים הסעיף).

ואע"פ שאח"כ [המ"א סי' שיח בהמשך] כתב בשם הבית יוסף [כלומר, ע"פ סברת הב"י] להקל בזה [שבמבשל בשבת במזיד אין לאסור לעולם למי שנעשה האיסור בשבילו (כנ"ל שם)], מכל מקום הרי ב[במ"א] סי' רנ"ג ס"ק י"א כתב בפשיטות 'דאנשי ביתו דינו כמי שנתבשל בשבילו' [ואסור להם שהייה בדיעבד גם לרבי מאיר בשוגג (כנ"ל שם)], משמע בהדיא דמי שנתבשל בשבילו אין דינו כאחרים אלא כלו בעצמו [שלמעשה דעת המ"א במעשה שבת כמ"ש בריש דבריו בסי' שיח שמי שנתבשל בשבילו דינו כעושה עצמו (ודלא כמו שכתב במסקנא שם)], והוא הדין לאנשי ביתו.

ובפרט במערים, שסבור לעשות

שנתבשל בשבילו דינו לעולם כמו המשהה עצמו, שחוששים שיששהה עבור אחר כיון שזה קל בעיני הבריות.

[ודומה לבי' יו"ד שם, שכתב טעם נוסף מדוע במבטל איסורים לכתחלה אסרו גם למי שנתבטל בשבילו (ולא אומרים אין אדם חוטא ולא לו), שיש לחוש שיבטל עבור אחרים כיון שאין משמע לאדם שזה איסור].

ולפ"ז מסקנות המ"א סי' רנג וסי' שיח אינם שונות זמ"ז, אלא החילוק הוא בין שהייה לבישול.

ונבאר, שרבינו פוסק כאן גם בחזרה שמי שנתבשל בשבילו דינו כמוהו עצמו, כפי שפוסק מאיזה טעם שגם חזרה בדיעבד אסורה למוצ"ש בכד"ש, ראה לעיל בפנים אות ח, ובפרט לסברא שהובאה שם ציון

501 א. דנו בפסקי רבינו בזה, תהל"ד ח"ב סי' לו (במהדו"ח: ח"א רס"י רנג) ד"ה וראיתי להרב, מנחת פתים סי' שיח ס"א ד"ה ולישראל.

ב. אולי י"ל בהקדים, שטעם המ"א סי' רנג שמי שנתבשל בשבילו דינו בשהייה כמוהו עצמו - הוא ע"פ דברי הראשונים, הובאו בסי' שיח ס"א, ששהייה קלה בעיני הבריות וחששו שיששהה בשביל שיהיה מוכן עבורו למוצ"ש מיד ולכן אסרו שהייה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש. ורבינו מוסיף שם, שמתעם זה אסרו בשהייה גם לאחרים עד מוצ"ש בכד"ש, שחוששים שיאמר לאדם אחר להשהות בשביל שיהיה מוכן עבור הראשון למוצ"ש מיד, ראה בכ"ז לעיל סי' ב. וי"ל שלכן המ"א פוסק בשהייה לסוברים שלא אסרו לאחרים, שלפחות מי

להם עד מוצאי יו"ט בכד"ש ואז לא יאמר לאחר להערים עבורו. [כפי שבסי' שיח ס"א במבשל במזיד כותב רבינו, שאסור למבשל לעולם, "אבל לאחריים מותר אף התבשיל במוצאי שבת מיד ואין צריך להמתין בכדי שיעשו אף אם ישל בשבילם", ומבאר שזה מפני שאין לחוש שיאמר לאחר לבשל עבורו. היינו שהטעם שמי שהתבשל בשבילו אין דינו כהוא עצמו נצרך רק ל"עד מוצ"ש בכד"ש" ולא ל"לעולם" (דנו בזה תהל"ד שצויין לעיל בציון זה אות א וכן בסי' שיח ריש סק"ו, שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קל ד"ה ולי נראה, ולא הביאו כדרכם מדיוק דברי רבינו בסי' שיח)]. ואלא שרבינו מצרף בהערמה את דברי המ"א סי' רנג, שיש כלל קבוע שמי שנתבשל בשבילו דינו כהוא עצמו, ולכן פוסק שאסור למי שנתבשל בשבילו לעולם.

(ב). וגם בפסק רבינו בחזרה אין ללמוד כן - אף שפוסק בשהייה שחוששים שיאמר לאחר שיששה עבורו (כנ"ל מסי' שיח) - כיון שהסברות שאוסרים למי שנעשה בשבילו מחשש שיאמר לאחר או לגוי שיעשה עבורו, נאמרו במבטל איסורים **במזיד**, או **במערים** ביו"ט (שזה מקרה מיוחד). ואי"ז שייך במדובר כאן בהחזיר בשוגג. וכן י"ל בדברי רבינו סי' שיח הנ"ל בטעם איסור שהייה למוצ"ש עד בכד"ש אפי' לאחריים, שמדברים בפשטות בהשהיה במזיד. ואמנם הגמ' לח, א אומרת שרבו משהים במזיד ואמרו שכחים היינו ולכן אסרו שהייה בשוגג, אבל לא אמרו שהשהו במזיד גם לצורך **אחריים** ואמרו שוגגים היינו (וראה לעיל ציון 46 בטעם שלהלכה שהייה בשוגג אסורה בדיעבד גם לאחריים). וא"כ הפסק בחזרה בשוגג שמי

483 אות ג בטעם הדין, שגם חזרה קלה בעיני הבריות. ונבאר שחוששים גם בחזרה שיחזיר עבור אחר.

אבל אין ללמוד כן, משני טעמים: (א). במ"א אין ללמוד כן כיון שמדבר בדעת ההגמ"ר (עט, ג ד"ה שכח קדרה, בסופו), שכתב שלרבי מאיר דמבשל בשבת בשוגג מותר בדיעבד, וגזרו גזירה מיוחדת בשהייה בשוגג שאסורה בדיעבד, כיון שרבו משהים במזיד ואמרו שכחים היינו (גמ' לח, א) - שגזרו לעושה האיסור בלבד ולא לאחריים **דאין לחשוש שיששה עבור אחריים** ויאמר שוגג הייתי דאין אדם חוטא ולא לו (והאיסור במזיד לאחריים זה מטעם אחר). והמ"א מוסיף דלבני ביתו אסור, שזה כמי שנתבשל בשבילו, והנה בודאי אין טעמו שחוששים שיששה עבור אחריים (וצ"ע שמביא דוגמא ממבטל איסורים לכתחלה, והרי הטעם לדין זה בב"י מחשש יבטל עבור אחריים, ראה בפנים לעיל אות טו).

ולכן רבינו כותב בקו"א שבפנים: **"ובפרט במערים**, שסבור לעשות בהיתר, דלא שייך לומר אין אדם חוטא ולא לו" כו', היינו שהחומרא במ"א בשהייה (שהובא מקודם בקו"א), שאנשי ביתו דינם כהוא עצמו, זה מפני שיש כלל קבוע שמי שנתבשל בשבילו דינו כהוא עצמו, ולא מפני הטעם (ורבינו מוסיף, שבהערמה יש גם **טעם** לומר שמי שנתבשל בשבילו דינו כהוא עצמו, דלא שייך לומר כו'). ולפ"ז מסקנות המ"א סי' רנג וסי' שיח שונות זמ"ז, ואין ללמוד שהחילוק הוא בין שהייה לבישול.

ועפ"ז מובן פסק רבינו שם שבהערמה אסור לאנשי ביתו **לעולם**, והרי מפני הטעם גרידא היה מספיק שיהיה אסור

שברא"ש שבת מדבר בשוגג דוקא (כ"ה פשטות הבנת הרא"ש והבנת הפוסקים בדעתו, ראה ב"י וב"ח עמ' ס), ואין בזה סברא שנאסור למי שנתבשל בשבילו כדי שלא יאמר לאחרים לעשות עבורו (וגם אינו סובר כמ"א שיש כלל קבוע שמי שנתבשל בשבילו דינו כהוא עצמו).

שנתבשל בשבילו דינו כהוא עצמו זה בודאי מכלל קבוע. וכיו"ב י"ל בהבנת הרא"ש, דבחולין פ"ק סי' יט משמע, ששהייה אסורה בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש כיון שהיא קלה בעיני הבריות, ואעפ"כ בשבת פ"ג סוס"י א משמע, שאנשי ביתו של עושה האיסור דינם בשהייה כאחרים עיי"ש. ואלא

דין תבשיל
שהחזיר גוי
באיסור

כה. וכל זה כשהחזיר הישראל בעצמו, אבל אם החזיר על ידי נכרי אפילו במזיד, מותר אפילו מצטמק ויפה לו אם היה מבושל כל צרכו, שאינו נהנה ממנו כל כך כיון שכבר היה ראוי לאכול.

ג. הגמ"ד

כמה דברים אמורים כשהיה חם קצת מתחלה שהיה ראוי לאכול, אבל אם היה צונן לגמרי שלא היה ראוי לאכול ותממו הנכרי אפילו מעצמו בשבת בשביל ישראל במקום שאסור להחזיר שם בשבת (לדברי הכל) והישראל בעל התבשיל ראה ושתק, כיון שהועילו מעשה הנכרי אסור לכל אדם לאכלו אפילו לאחר שיצטנן עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו.

ד. רמ"א ס"ה

אבל אם הישראל בעל התבשיל לא ידע כשהחזירו הנכרי שהוא צונן לגמרי או שלא ראהו כלל כשהחזירו הרי זה מותר, שמן הסתם אין הישראל רוצה כלל שיחמם הנכרי את תבשילו לאחר שנצטנן לגמרי ולא כל הימנו שיאסור את התבשיל של ישראל בעל כרחו.

ה. אור זרוע

(ואפילו אם צוה את הנכרי להחזיר) אם החזיר (אפילו הישראל בעצמו) למקום שיש מתירים אפילו לכתחלה, כגון ישסמך אצל תנור שאינו גרוף וקמזום או כנגד המדורה תבשיל שנתבשל כל צרכו ויש בו מרק ונצטנן לגמרי ונתחמם שם עד שהיד סולדת בו, שאע"פ שיש בה חיוב הטאת (לישראל), מכל מקום כיון שיש מתירים אפילו לכתחלה כמו שיתבאר בס"י שי"ה, יש לסמוך על דבריהם בדיעבד (שלא לאסור מעשה הנכרי אפילו צוה ישראל):

ו. מ"א

תבשיל מבושל כ"צ ומוי"ל, התבשיל אסור (וגם בהחזיר בשוגג, התבשיל אסור למי שהחזיר בשבילו). וממשיך כאן, שבהחזיר גוי תבשיל זה, התבשיל מותר (מדובר שהושיב באיסור חזרה דרבנן כפי שימשיך (אות ה), בד"א בתבשיל שהיה חם קצת קודם שחממו הגוי (ראה לעיל סי"ט אות א)),

תבשיל מבושל ולא נהנה כל כך

א. "וכל זה כשהחזיר הישראל בעצמו, אבל אם החזיר על ידי נכרי בו, מותר אפילו מצטמק ויפה לו אם היה מבושל כל צרכו, שאינו נהנה ממנו כל כך כיון שכבר היה ראוי לאכול": לעיל סכ"ד נפסק שאם עבר והחזיר ישראל

בתבשיל זה), התבשיל מותר (ראה לעיל סכ"ד אות א), והרמ"א כותב שכיו"ב בהחזיר גוי בשבת). ומדבר בפשטות בהחזיר הגוי תבשיל מבושל כ"צ (שרק בתבשיל זה מתירים (האוסרים לכתחלה) בשכח ישראל ושיהיה), ומוי"ל (שבמור"ל מותר בדיעבד גם בהחזיר ישראל בשבת (ראה לעיל סכ"ד אות יג), וכ"כ הט"ז סק"ח)⁵⁰².

וטעם ההיתר בדיעבד, מכואר בהגהות אשר"י (פ"ג סי' ב, מקור הרמ"א), ט"ז סק"ח

ומעשה שבת דרכנן שנעשה ע"י גוי לצורך ישראל, הוא בדרך כלל אסור למי שנעשה בשבילו (סי' שכה סי"א ובכ"מ), וכאן שלא נהנה כ"כ מותר גם למי שנעשה בשבילו).

מקורו מהרמ"א ס"א (עמ' עז): "ואם החזיר גוי בשבת, דינו כשכח [ישראל] ושיהיה" (ישראל ששגג והשהה מע"ש תבשיל שמבושל כ"צ באופן האסור (לסוברים שלכתחלה יש איסור שהייה

ב. בהחזיר גוי, ההיתר בדיעבד הוא רק בהחזיר תבשיל שהיה חם ולא בהחזיר תבשיל קר, ראה להלן בפנים אות ה, אבל לענין שכח ישראל ושיהיה צ"ע אם יש איסור בהחזיר תבשיל קר, ראה לעיל ציון 463 אות ב.

ג. בשוה"ג כאן ציין להגמ"ר, וכוונתו למ"ש ההגמ"ר (עט, ב. ועוד ראשונים, ראה ב"י עמ' סז ומ"א סק"ח), שבחופות יש מניחים לגוי לחמם את התבשיל, ואם התבשיל היה חם קצת וראוי לאכול הוא מותר. ומשם לרמ"א ס"ה: "אמנם אם לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול, אם חממו אותן הגוי מותרין לאכול", ראה להלן בפנים אות ה. וראה במ"ש על ציון השוה"ג להלן ציון 509 אות ב.

תבשיל שלא היה מבושל כל צרכו ד. משמעות רבינו כאן, שבהחזיר הגוי תבשיל שאינו מבושל כ"צ (ואפי' מבושל כמאב"ד) התבשיל אסור, כיון שנהנה מהאיסור (כמשמעות הפוסקים בשהייה, שרק במבושל כ"צ יש היתר דלא נהנה כ"כ, ראה לעיל סכ"ד אות א. היינו שלגמר בישול התבשיל יש דין כנהנה מהאיסור). ובפשטות דינו שאסור לכל עד מוצ"ש בכדי

502 א. בהחזיר ישראל מבושל כ"צ ומוי"ל התבשיל אסור, שהייתה גזירה מיוחדת בחזרה ע"י ישראל שאסור בדיעבד גם בלא נהנה כ"כ, ראה לעיל סכ"ד אות א, ד. אבל בהחזיר גוי, הדין בדיעבד הוא ככל מעשה שבת שנעשה ע"י גוי, שבלא נהנה כ"כ מותר, ראה בהמשך בפנים.

והרמ"א מציין להשהה ישראל בשוגג מבושל כ"צ, שהמחבר פוסק שמותר (ולרמ"א זה לא נאסר לכתחלה), כסוברים שלא היה גזירה מיוחדת בהשהה בשוגג, ראה לעיל סכ"ד אות א (ואולי לדעתם מותר בדיעבד גם בהחזיר ישראל בשוגג, משא"כ לרמ"א דלעיל סכ"ד שם).

וראה להלן סכ"ט אות ח, שהדין דכאן שהחזיר גוי הוא קל מהחזיר ישראל עצמו (וזה קל אפילו כשהישראל ידע שהגוי מחזיר תבשילו, ולדעת רבינו כ"ה אפילו כשהישראל אמר לגוי להחזיר, ראה להלן בפנים אות ב ואילך) - וזה מורה שאיסור חזרה בשבת הוא בעצם מעשה ההושבה שא"ז עשה הגוי (ולא בהשארת הקדירה על הכירה, שהוא באחריות הישראל, וראה שם ציון 699 אות ב, שבפשטות גם אי"צ להורידה מהאש).

קיים. היינו שעשה גוי (אפילו דאורייתא) ולא נהנה כ"כ מהאיסור לא אוסרים בדיעבד⁵⁰⁴.

אמר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא ודרבנן ואינו נהנה כל כך

ב. "וכל זה כשהחזיר הישראל בעצמו, אבל אם החזיר על ידי נכרי אפילו במזיד, מותר": לשון הרמ"א: "ואם

מבושל פחות כמאב"ד, ואין בזה כלל המ"א כיון שזה בישול לכל הפוסקים). ועד"ז יש לעיין, שאולי נסמוך על הסוברים שאמירה לגוי באיסור דאורייתא מותרת לצורך מצוה, ולכן נתיר בדיעבד, ראה להלן בפנים אות ח.

ו. לשון רבינו "החזיר על ידי גוי", אבל זה כולל גם באם הושיב לכתחלה (שהתבשיל מותר), כפשוטו. ועד"ז לשונו בהמשך הסעיף: "כשהחזירו הגוי כשהוא צונן לגמרי" (שזה מושיב לכתחלה), ועוד. ראה לעיל ציון 269 אות ח.

503) למדנו שלא מחשיבים להנאה גמורה א"ז שלולי החזרה התבשיל היה מתקרר ולא היה ראוי לאכול, כיון שהתבשיל נשאר רק כמו שהיה, וראה במ"ש לעיל ציון 493 אות ב. וכן לא מחשיבים להנאה גמורה א"ז שע"י החזרה התבשיל מצטמק (מתבשל) יותר ויפה לו. 504) ראה גם שוע"ר סי' רנב סוסי"א, סי' רנט ס"ח, סי' רעו סוסי"ג. [וראה צמח צדק חידושים למשנה פ"ג מ"ב (לט), ב ד"ה כתב בהגמ"ר]. בהיתר ההגמ"ר דכאן בהיה ראוי לאכול (ראה לעיל ציון 502 אות ג), שאם הגוי עשה הבערה בשביל החימום, הדין תלוי במחלוקת ר"ת ור"י אם יש היתר אינו נהנה כ"כ בעשה גוי דאורייתא,

ומ"א סקי"א: "שאינו נהנה ממנו כל כך כיון שכבר היה ראוי לאכול"⁵⁰³.

היתר אינו נהנה ממלאכת הגוי

והמ"א מוסיף, שזה דומה לדין השו"ע סי' רעו ס"ד (שוע"ר סי"ד), שאם יש נר שהודלק בהיתר בבית הישראל, ובא גוי והדליק עבור ישראל נר נוסף, מותר להשתמש לאורו כל זמן שנר הראשון

שיעשו, כדין גוי שעשה מלאכה דאורייתא לצורך ישראל, בסי' שכה ס"ט ובכ"מ. וראה להלן ציון 547 במקרה שהישראל לא ידע שהגוי החזיר.

ה. אבל יש לעיין במשמעות הנ"ל, שאם החזיר אינו מבושל כ"צ התבשיל אסור - אם כ"ה גם בהחזיר בסמוך לאש (שאיין בזה איסור חזרה), מפני שלהלכה עשה איסור בישול, סי' שיח ס"י ובכ"מ. או שבדיעבד נסמוך על דעת כמה ראשונים שבמבושל כמאב"ד אין איסור בישול ומותר אף לכתחלה, ככלל המ"א שהובא לעיל סכ"ד אות ר"ז ובסעיף זה להלן אות כז. והמשמעות כאן שאסור (כנ"ל), זה רק במדובר כאן בהחזיר באיסור חזרה (ע"ג האש). וראה מ"ב סי' רנט סקכ"ה ובאוה"ל סי' שיח ס"ד (ד"ה אפילו בעודו), שמקיל אפילו בהחזיר ישראל מבושל כמאב"ד בסמוך לאש. אמנם רבינו סובר שכלל המ"א הוא אינו דין בכל מקום (ראה סי' רנד ציון 29 וש"נ), אבל לא נתברר אם כ"ה גם בהחזיר גוי, וצ"ע. (מ"ש בסי' רנט ס"ח בסתם גוי פי התנור והתבשיל שבתוכו אינו מבושל כ"צ, ומתירים מפני שלא נהנה כ"כ, שבין כך היה מתבשל, י"ל שאין צריכים להגיע להיתר משום כלל המ"א, ועוד שמדובר שם גם במקרה שהיה

א"א סקי"ב מבאר, שאבל אם הישראל אמר בפירוש לגוי להחזיר, התבשיל אסור בדיעבד⁵⁰⁶. ומה שכותב הלבוש "אע"פ שהגוי עושה במזיד", נראה בכוונתו (דאיזה סברא יש לחלק אם הגוי יודע שאסור והרי אין עליו איסור⁵⁰⁷, אלא) דר"ל שמותר אף אם הגוי עשה לצורך הישראל (כמ"ש המ"א), ולזה כוונתו "שעשה במזיד". והוצרך להדגיש זאת, מפני שביאר מקודם שההיתר הוא חידוש ואינו בכל מקרה (כנ"ל) (ואולי גם מפני שהשווה דין חזרה ע"י גוי לדין שכח ישראל ושיחה, כלשון הרמ"א).

אמנם ברמ"א ס"ה: "וכל הדברים

החזירם גוי בשבת, דינו כשכח [ישראל] ושיחה" (תבשיל שמבושל כל צרכו, שמותר כיון שלא נהנה כ"כ) (ראה לעיל אות א). ובמ"א סקי"ב: "החזירם גוי. לצורך ישראל", כיון שאם הגוי היה מחזיר לצורך עצמו פשוט שהתבשיל מותר (שו"ע סי' רעו ס"א, סי' שכח בכ"מ), ובהכרח שהרמ"א מחדש, שאף אם הגוי החזיר לצורך ישראל התבשיל מותר⁵⁰⁵.

ובלבוש ס"א: "ואם החזירם גוי בשבת בלא ידיעת הישראל דינו כשכח ושיחה, אע"פ שהגוי עושה במזיד" – מחדש שההיתר כאן הוא רק אם הגוי החזיר "בלא ידיעת הישראל", והפמ"ג

- שאסור, אבל הפמ"ג מפרש שהלבוש אוסר רק באמר לגוי בפירוש. אולי מפני דלאו"ז שבמ"א סקל"ח: א. בתבשיל חם אין צריך למחות, ראה להלן אות יט, וא"כ אין סיבה לאסור בדיעבד בידע יותר מבלא ידע. ב. אאפ"ל שהלבוש מדבר דוקא על מקרה שהישראל לא ידע כלל שהגוי מחזיר, שהרי במקרה זה התבשיל מותר בדיעבד גם בהיה מקודם צונן והישראל נהנה מהחזרה, ראה להלן אות כב ואילך (וראה ציון 547 בשיטת הפמ"ג בזה) ומהו החידוש בעניינינו שלא נהנה. אלא ההיתר כשלא נהנה (דוקא) הוא בודאי בידע הישראל ולא מחה.

507) ראה אליה רבה סי' תה סקט"ז, שגוי שהוציא פירות חול"ת (לצורך ישראל) בשוגג, הפירות מותרים (נראה שכוונתו דוקא בתחומין דרבנן), ופוסקים אחרים לא הביאו חילוק זה. וראה מגיד משנה פ"ו הכ"ד בסופו.

וראה במ"ש בזה לעיל ציון 465 אות ג]. וראה שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה (בעיקר באות ג, הובא בשולחן שלמה סי' רנב סק"ט וסי' שיח סק"ד, ב) בגדרי אינו נהנה ממלאכת הגוי ביחס לאיסור מעשה שבת באכילה ולאסור בהנאה.

505) להעיר שהמ"א סי' שכח סק"ט וסי' תקיז סק"ב נוטה בהבנת המחבר, שבמידי דאכילה כבישול ואפייה יש סברא לאסור בדיעבד גם בעשה הגוי לצורך עצמו. ויש להתיר זה רק בשעת הדחק או לצורך מצוה. ולפ"ז צע"ק שהו"ל למ"א לומר כאן שמותר "אפילו" כשעשה לצורך ישראל. ואולי גם למ"א בהבנת המחבר, בחזרה דרבנן אין איסור. וראה להלן ציון 513 בטעם שאין בזה איסור משום "שמא ירבה", ואכ"מ.

506) לשון הלבוש הוא שמותר רק אם החזיר הגוי "בלא ידיעת הישראל", ולכן היה אפשר לפרש, שממעט אפילו עשה הגוי מעצמו והישראל ידע ולא מחה

ומסיים, שמותר "אפילו במזיד", היינו שהישראל היה מזיד באיסור שעשה בחזרה על ידי הגוי (באיסור שלא מחה בגוי או שאפילו אמר לו להחזיר), ובכל זאת התבשיל מותר. (אולי זה בהמשך לדבריו בסעיף הקודם בהחזיר ישראל אפילו בשוגג, שהתבשיל אסור (וגם נפסק, שיש חילוק בין החזיר בשוגג להחזיר במזיד), כפי שמתחיל סעיף זה: "וכל זה כשהחזיר הישראל בעצמו, אבל אם החזיר על ידי גוי" כו', ולכן מפרט, שההיתר בהחזיר גוי הוא (לא רק בשוגג אלא) גם במזיד)⁵⁰⁹.

ג. והנה כל הנ"ל מדבר בחימם הגוי תבשיל מבושל כ"צ ולא הצטנן לגמרי, שהוא מעשה חזרה דרבנן (ראה לעיל ריש אות א בדברי רבינו, ולהלן ציון 519 בסופו מהמ"א סקל"ז בהבנת הרמ"א ס"ה הנ"ל).

שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו, לכן אסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנן ואם עשה כן אסור לאכלו כו', אמנם אם לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול, אם חממו אותן הגוי מותרין לאכול" (כיון שלא נהנה כ"כ מהאיסור) (יובא להלן אות ה ואילך), ופשטות דבריו, שגם באמר לגוי לעשות, באם לא נהנה כ"כ מהאיסור מותר לאכול (ראה א"ר סקל"ח⁵⁰⁸, באור הלכה ס"א ד"ה ואם החזירם).

וזהו כפה"ג שיטת רבינו, שכתב: "וכל זה כשהחזיר הישראל בעצמו, אבל אם החזיר על ידי נכרי אפילו במזיד, מותר", היינו שגם אם הישראל ידע מחזרת הגוי ורצה בכך, ואולי אפילו אמר לגוי להחזיר (שזהו בפשטות "החזיר על ידי נכרי", כלשון במקומות רבים), כיון שלא נהנה כ"כ מהאיסור, התבשיל מותר.

וזה צ"ע, שבהגמ"ר מדובר גם בהיתר לעשות כן לכתחילה - ובודאי שאסור לומר לגוי בפירוש לעשות מלאכה שהישראל לא ינהה ממנה כ"כ (ובהגמ"ר מדובר שהגוי עושה אפילו מלאכה דאורייתא דהבערת האש), אלא כוונת ההגמ"ר שמותר להניח לגוי לעשות כן מעצמו ואין צריך למחות והתבשיל מותר. אבל אין משם ראייה למקרה שאמר לגוי בפירוש אם התבשיל מותר, כמשמעות רבינו בפנים.

ג. בשו"ת משנה שכיר הנ"ל כתב (באות ו), די"ל שבאמר לגוי, אסור בדיעבד גם בלא נהנה כ"כ, כיון שבאמר לגוי לעשות איסור, הוא החשיב את הנאת האיסור כהנאה ממש, אבל רבינו הקיל כאן בחזרה, כיון די"ל שכוונת הישראל רק

508) הא"ר כתב זאת בסתם על לשון הלבוש ס"ה (שהעתיק לשון הרמ"א). אבל צ"ע, שהלבוש ס"א כתב שכ"ה רק כשהחזיר הגוי "בלא ידיעת הישראל", כמ"ש לעיל בפנים. וראה גם עולת שבת ס"ה שנראה שם סתירה בנק' זו.

509) א. דיברו בדיוק דברי רבינו כאן: מנחת פתים כאן ס"א, שו"ת תשורת ש"י ח"א רס"י שכח וח"ב רס"י קנב, באור הלכה כאן ס"א ד"ה ואם החזירם, שו"ת לחם שלמה או"ח סי' נ אות ב, שו"ת משנה שכיר ח"א סי' סב. וראה גם שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קמה בסופו, שדן בדין זה. ב. ראה לעיל ציון 502 אות ג בדברי השוה"ג כאן שציון להגמ"ר (שהיו מניחים להגוי להדליק האש בחופות). והנה ציון השוה"ג הוא על התיבות "אפילו במזיד",

נכרי" וכן בכך שלא חילקו, שגם באמר לגוי בפירוש, התבשיל מותר כיון שלא נהנה כ"כ. ויש לעיין אם סתימת התנור וממהר בישול הקדירה זה איסור דאורייתא⁵¹⁰, ואז יש ללמוד מכאן, שגם באמר לגוי בדאורייתא ולא נהנה כ"כ, כדיעבד מותר.

ד. אבל בשוע"ר סי' רעו ס"ח מדבר בדין אמירה לגוי להדליק נר לצורך סעודת שבת, וכותב שאם יש כבר נר דלוק אסור לכו"ע לומר לגוי להוסיף נר,

אמנם יותר מזה למדנו להלן סוף סי' רנט, באיסור לסתום את התנור בשבת באם הקדירה שבתוכו אינה מבושלת כל צרכה, שבכך ממהר בישול הקדירה וגורם בישול, כתבו: "ומכל מקום אם עשה על ידי נכרי יש להתיר בדיעבד, מאחר שאף אם לא היה סותם התבשיל היה התבשיל גם כן מתבשל כל צרכו, נמצא שאינו נהנה כל כך מהאיסור" (שוע"ר ס"ח, מהמ"א סקי"ב וא"ר סקט"ו, ע"פ תשובת הרמ"א סי' קב). ויש ללמוד בפשטות בלשון "אם עשה על ידי

כמגיס, שבכולם הוא גורם למהר את הבישול. ולשון תוס' מח, א ד"ה דזיתים וספר התרומה סי' רלא בסימנים וסמ"ג ל"ת סה (עמ' קלא במהדורת מכון י"ם) ובי"י סי' רנו שם (עמ' פ בסופו) במחזיר הכיסוי או מוסיף עליו "ונמצא (והרי זה) מבשל בשבת". וכן כתבו המאירי ור"י מלוניל ורע"ב בפ"י המשנה פ' כלל גדול (מלאכת האופה), שהנותן כיסוי על הקדירה שיש בה תבשיל שאינו מבושל חייב משום מבשל.

אבל לגבי תוספת כיסוי, לשון סמ"ק סי' רפב (עמ' רפו) והגמ"י פ"ג אות ח "דבתוספת כיסוי הרי הוא כמבשל בשבת", וכן בספר התרומה סי' רלא בפסקים כתב בסתם שאסור להוסיף כיסוי כיון שממהר הבישול, ואולי נלמד שסוברים שמוסיף על הכיסוי הוא דרבנן (ונדמה את לשון הסמ"ק והגמ"י ללשון הרמב"ם פ"ג הי"א בהכנסת מגרפה שהוא "כמבשל", וכונתו מדרבנן, ראה מגיד משנה לשם. ובפכ"ב ה"י בכובש כבשים שהוא "כמבשל", וכונתו מדרבנן, ראה שוע"ר סי' שכא ריש ס"ג). וראה באור הלכה סי' שיח ס"ד (ד"ה אפילו), שמשמע שלומד בסה"ת וסמ"ג וסמ"ק והגמ"י הנ"ל,

לשמור את חום התבשיל (ומפני זה אין לאסור אף שהחשיב זאת, כיון שהאיסור רק משאיר את המצב הקודם, שגם בנעשה ע"י ישראל לא אוסרים בכיו"ב, ראה לעיל ציון 466 בסופו), ואין כוונתו לצימוק התבשיל אף שיפה לו, ע"כ. ויש להעיר ממ"ש להלן ציון 685 אות ב.

קירוב בישול במעשה שהוא חוץ לתבשיל אם הוא איסור דאורייתא

510 (510) א. בטושו"ע סי' רנב ס"א (בלשון רבינו ס"ב): "המגיס בקדירה רותחת אפילו אינה על האש חייב משום מבשל, שההגסה גורמת למהר הבישול". ויסוד הדברים מביצה לד, א. וכ"ה ברמב"ם פ"ט ה"ד, ושם "שכל העושה דבר מצרכי הבישול הרי זה מבשל". וראה גם שוע"ר סי' שיח ס"י וס"ל ובכ"מ.

ובשו"ע (ושוע"ר) סי' רנד סוס"ד ושו"ע סי' רנו סוס"ד (שוע"ר סוס"ח), שהמבסה קדירת תבשיל שאינו מבושל כ"צ או מוסיף על הכיסוי, הוא ממהר לגמור את הבישול וגורם בישול. וכן בסוס"י רנט בסותם פי התנור (כמובא בפנים).

והנה בפשטות המבסה תבשיל וכן סותם התנור הם איסורים דאורייתא

ממנו בדיעבד, אבל רבינו כפה"נ אינו מדייק כן במ"א.

וכן כותב רבינו שם סי"ג: "ואף אם עשה הנכרי מדורה קטנה לצרכו בלבד או לצורך חולה, ואח"כ בא זה להתחמם כנגדה, והוסיף הנכרי עצים בשבילו מדעת עצמו, אין הוספה זו אוסרתו להתחמם שם, כיון שהיה יכול להתחמם שם קצת אף בלא הוספה זו". ומשמע שבאמר לגוי להוסיף עצים עבורו אסור להתחמם כנגד המדורה אף שאינו נהנה כ"כ מהאיסור, וצ"ע.

[מקורו מהב"ח סי' רעו (עמ' קנח ד"ה ומה,

שאין כאן מצוה כ"כ שתדחה איסור אמירה לגוי, אכן "אם הדליק מעצמו, מותר ליהנות ממנו] מהנר הנוסף] אף לאחר שכבה הראשון, כיון שעונג שבת תלוי בזה, כמו שיתבאר" [בהמשך סי"ד, שלצורך עונג שבת סומכים על הסוכרים, שכיון שהיה מותר ליהנות מהאיסור בתחילה (דהוא רק הוספה ולא נהנה ממנו כ"כ), לא יצא מידי היתרון]. ופשטות לשון רבינו "ואם הדליק מעצמו", שאם אמר לגוי להדליק נר נוסף אסור ליהנות ממנו גם בזמן שהנר הראשון דולק. וראה פמ"ג שם א"א סק"ד שלומד במ"א, שגם באמר לגוי להדליק נר נוסף לצורך סעודת שבת מותר ליהנות

בהחזרת הכיסוי וסתימת התנור. אבל להעיר שכנראה הגסה שניה היא קלה מכיסוי הקדרה, שהמאירי סובר (יח, ב ד"ה כבר ביארנו) כהרמב"ן בהגסה שניה, ואילו בכיסוי הקדרה הוא סובר שחייב כמובא לעיל.

ב. ובסוף סי' רנט באיסור לסתום את התנור בשבת והתבשיל שבתוכו אינו מבושל כ"צ, כתבו המ"א סקי"ב ושוע"ר ס"ח בסתם: "ואפילו בדיעבד [כשסתמו ישראל] אסור התבשיל". והנה באם זה דאורייתא, בעשה במזיד צ"ל אסור לעושה האיסור לעולם (סי' שיח ס"א) ואם זה דרבנן, לדעת רבינו בעשה בשוגג בדיעבד מותר, ובדעת המ"א בזה יש לעיין (ראה בכ"ז לעיל ציון 467 וש"נ), וצ"ע.

וכן יש לעיין דלרבינו בסי' תה, באיסור דרבנן ואינו נהנה כ"כ, בדיעבד מותר גם בנעשה ע"י ישראל, ראה לעיל סכ"ד אות ב"ג, וא"כ האיסור בדיעבד בסתם פי התנור מורה לכאור' שזה דאורייתא, ראה בזה לעיל ציון 458 אות ב.

שמוסיף על הכיסוי הוא דרבנן (ולכן מכריח שבישול ממש במבושל כמאב"ד זה דאורייתא לדעתם (ראה לעיל ציון 418), דאל"כ מוסיף על הכיסוי היה מותר במבושל כמאב"ד, כדברי הבי"י סי' שיח סי"ח (עמ' תיט) בשם המגיד משנה בהכנסת מגריפה למבושל כ"צ לרמב"ם). וראה גם שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קה. ויש לעיין אם זה רק במוסיף על הכיסוי או שגם החזרת הכיסוי עצמו וכן סותם התנור אסורים מדרבנן בלבד לדעתם.

וברמב"ן ורשב"א יח, ב (הובאו במ"מ פ"ט ה"ד ובי"י סי' שיח סי"ח ומ"א שם סקמ"ב), שמגיס חייב רק בהגסה ראשונה, שבלא זה לא יתבשל מהרה, אבל לאחר הגסה ראשונה אינו חייב, שבלאו הכי יתבשל. [גם להעיר מהריטב"א שבועות שהובא בהגהות רעק"א רס"י שיח שבמקרב הבישול ע"י הפיכת הגחלים "אפשר" דחייב, וידועה הקושיא דמאי שנא ממגיס, אלא שסובר מאיזה טעם שלא כל קירוב בישול הוא כמגיס]. ויל"ע בדעתם

שמתחלה היה יכול קצת ליהנות מן הנר ומן האש, אין שם איסור, ומשמע שמתנה את ההיתר דלא נהנה כ"כ, בלא אמר לגוי לעשות את האיסור⁵¹¹.

חינם הגוי תבשיל צונן

ה. "במה דברים אמורים כשהיה חם קצת מתחלה שהיה ראוי לאכול, אבל אם היה צונן לגמרי שלא היה ראוי

החכר באליה רבה סק"א ופמ"ג הנ"ל): "היכא שהיה מתחלה נר דולק מערב שבת כו' שהדליק ישראל בהיתר, וכך היה אש מחמם מערב שבת שנעשה בהיתר בשביל ישראל, ובא גוי והוסיף נרות בשבת או נתן באש הרבה עצים, אע"פ שעשה כך בשביל ישראל, מכל מקום כיון שמעצמו עשה גוי כך ולא ציוהו ישראל, וגם לא היה [הישראל] צריך למלאכתו כו' כיון

שהדליק הגוי לצורך עצמו, כמבואר בפוסקים בסי' רעו מהגמ' קכב, א), וא"כ איסור הנאה מהוספת נר הוא איסור מחודש מפני האמירה. וכן הם מדברים אפי' במקרה שהנר הראשון הודלק ע"י ישראל מע"ש בהיתר (והב"ח מדבר גם בגוי שהוסיף עצים למדורה שהודלקה ע"י ישראל מערב שבת), וא"כ בודאי שמקודם לא היה איסור ליהנות והאיסור המרומז כשאמר להוסיף הוא איסור מחודש. נוסף לכך: דברי רבינו סי"ג הנ"ל הם לסוברים שבמדורה אין כלל חשש שמא ירבה (שמסיים שמותר לעשות כן (רק) לעת הצורך, וזה לפי דעת הט"ז שההיתר ליהנות ממדורה שהוסיף לה הגוי עצים לצורך הישראל, הוא רק לסוברים שבמדורה אין כלל חשש שמא ירבה, ורבינו מתיר זאת לעת הצורך ע"פ דעה זו, ראה שם בקו"א סק"ה, ואכ"מ), והאיסור באמר לגוי בפירוש לפי דעה זו, הוא בודאי איסור מחודש.

ב. ראה במ"ש להלן ציון 522 אות ב.

ג. כמה אחרונים כתבו שזהו גם דין הרשב"א שהובא ברמ"א כאן ס"ה, שבאמר לגוי בפירוש לחמם תבשיל צונן, התבשיל אסור גם כשכבר נצטנן ואינו נהנה. וזה מפני שבדאורייתא (כגון בלח וצונן),

511 א. הב"ח שם מבאר, שמותר לכו"ע ליהנות ממדורה שהוסיף לה הגוי עצים בשביל ישראל (כמובא בפנים), כיון שהגוי כבר הוסיף ואין לחשוש שיוסיף עוד בשביל הישראל, אבל לכו"ע אסור לישראל לישב ליד מדורה שהגוי הדליק לצורך עצמו, שחוששים שהגוי ירבה עצים בשביל ישראל, עי"ש. ולפ"ז אפשר לחלק, שבהדליק הגוי מדורה לצורך עצמו והישראל אמר לגוי להוסיף עצים לצרכו א"א להתיר ליהנות (אף שאין לחשוש שיוסיף עוד). כיון שהאיסור כבר קיים לפני האמירה, והאמירה לגוי לעשות מעשה שבת אינה יכולה להתיר איסור זה. והרי במקרה זה מדבר רבינו בסי' רעו סי"ג, ראה לשונו בפנים. משא"כ במדובר כאן ובסי' רנט בחימם הגוי תבשיל לצורך ישראל, שקודם החימום לא היה שום איסור (ראה להלן ציון 513), נלמד שלכן פוסק רבינו, שגם באמר לגוי בפירוש לחמם מותר ליהנות מהאיסור (כמובא בפנים באת ב"ג), שסובר שאמירה לגוי ולא נהנה כ"כ אינה מחדשת איסור.

אבל כ"ז לא מספיק, כיון שהב"ח ורבינו מרמזים שגם באמר לגוי להוסיף נר אסור ליהנות (כמובא בפנים), ובנר מעיקרא אין חשש שמא ירבה (ולכן מותר לישוב ליד נר

לאכול וחממו הנכרי אפילו מעצמו⁵¹² בשבת בשביל ישראל⁵¹³ במקום שאסור

וצ"ע לשיטתם ברס"י שיח, שפוסקים כר"מ במבשל בשבת שמותר תמיד בשוגג, וא"כ מעשה שבת דגוי שאסור, חמור ממעשה ישראל אפי' דאורייתא בשוגג (ובראשונים מדברים בטעם הדבר לר"מ, ראה תוס' שבת קכב א ד"ה ואם, ועוד). וכן בנעשה ע"י ישראל דרבנן בשוגג מותר בד"כ בדיעבד, ראה לעיל ציון 467 וש"ג, ואילו מעשה שבת דרבנן שנעשה ע"י גוי הוא אסור למי שנעשה בשבילו (ראה להלן בפנים אות ו וציון 522 אות א). ועוד, במעשה יו"ט נפסק בשו"ע סוס"י תקכו ובכ"מ שאין איסור בדיעבד (אולי אפי' במעשה דאורייתא), אבל בנעשה ע"י גוי יש איסור כמבואר בשו"ע סי' תקטו ס"ה בגוי שהביא מחול"ת, וצ"ע.

[ומלבד זה יש חומרא בנעשה ע"י גוי שאסור למוצ"ש עד בכד"ש, שאי"ז בנעשה ע"י ישראל (וגם במזיד לאחריים), כמבואר ברס"י שיח].

512) שגם באם הגוי עשה מעצמו איסור שבת לצורך ישראל, הדבר אסור, כפשטות הדינים דסי' שכה ועוד, וראה לשון רבינו בסי' רמג רס"ב, סי' שז סוסל"ד, ואי"צ להאריך. והנה רבינו מחדש כאן, שגם בעשה הגוי מעצמו התבשיל אסור אפילו לאחר שיצטנן, ראה להלן אות י"א.

513) שאם הגוי עשה מלאכה בשבת לצורך עצמו, מותר לישראל ליהנות ממנה, כמבואר בסי' רעו וסי' שכה בכ"מ, ועוד. וגם במדובר בסעיף זה בתבשיל של ישראל (כמוזכר להלן אות טו), ראה בסי' רעו ס"ו שגוי שהדליק נר של ישראל לצורך עצמו, מותר לישראל ליהנות מהאור. ואמנם מבואר בסי' שכה סי"ח, שגוי שבישיל אפילו לעצמו, התבשיל אסור לישראל

אוסרים באמר לגוי גם בלא נהנה כ"כ. אמנם לדעת רבינו דברי הרשב"א הם דין אחר, ראה להלן בפנים אות י"א.

ד. כמה אחרונים הביאו, בהקדים, דשיטת ר"ת בגוי שמילא מים מבור שברה"ר והביאם לרה"י לצורך ישראל, שמותר לישראל לשתות מהם, כיון שהיה יכול לילך בעצמו לבור לשתות (ורק אסור להשקות מהם לבהמת ישראל). וכתבו כמה ראשונים, שזה (רק) כשעשה הגוי מדעת עצמו (בעל המאור מו, א ד"ה הא) ולא אמר לו הישראל להביא (ספר התרומה רס"י רנב, הובא בהג"מ פ"ו אות ה, וסמ"ג ל"ת סה (ח"א עמ' רכ, במהדורת מכון י"ם), ושלח"ג מו, א אות ג), ומשמע שבאמר ישראל לגוי, אסור בדיעבד גם בלא נהנה כ"כ, ע"כ.

ויש להעיר ממ"ש לעיל ציון 465 אות ג, שלרבינו היתר ר"ת הוא מפני שיש "צד היתר" לישראל לעשותו בלא איסור (ולא מפני שלא נהנה גרידא, ואולי הוא אכן נהנה שם גם לר"ת).

ה. הפמ"ג ובעיקר המ"ב פוסקים בכ"מ, שבאמר לגוי לעשות מלאכה אפי' דאורייתא ואינו נהנה כ"כ מהאיסור, מותר להשתמש במעשה שבת. וכ"ה באמר לגוי להחזיר תבשיל מבושל כ"צ.

וכתב המ"ב בטעם הדבר (מ"ב סקל"ד ובאוה"ל ד"ה ואם החזירם וד"ה דינו כשכח, ע"פ הגר"א), שכיון שבמעשה ישראל בשוגג מתירים במבושל כ"צ (בשהייה, ולהגהות אשר"י גם בחזרה, ראה לעיל סכ"ד אות א, יד), ע"כ יש להתיר כן גם במעשה גוי, וגם אם צווה לגוי לעשותו, שדין מעשה גוי בדיעבד אינו יכול להיות חמור מדין מעשה ישראל בשוגג, ע"כ.

מעשה חזרה דרבנן, שהתבשיל מותר (ראה לעיל אות א). אמנם הרמ"א ס"ה כתב (עמ' פו): "וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו. לכן אסור

להחזיר שם בשבת כו' והישראל בעל התבשיל ראה⁵¹⁴ ושתק⁵¹⁵, כיון שהועילו מעשה הנכרי אסור כו' לאכלו"⁵¹⁶ כו': כאמור לעיל, הרמ"א ס"א כתב בעשה גוי

ועולה שבמ"ש רבינו כאן שהאיסור הוא רק בחימים "לצורך ישראל", ומשמע שבחימים לצורך גוי אין כלל איסור, הוא מרמו לשיטתו הנ"ל.

אבל אולי אף לשיטת המ"א אין איסור בבישול גוי לצורך עצמו, בכמה פרטים שאסורים בהמשך הסעיף: א. לאחר שהתבשיל הצטנן מהחימום. ב. בחזרה דרבנן (ראה לעיל ציון 505), וע"כ רבינו הדגיש שמדובר כאן שבישול לצורך הישראל.

514) כלומר שהישראל ידע שהגוי מחזירו וגם ידע שהתבשיל צונן. ואם הישראל לא ידע מא' מב' פרטים אלו, יבואר להלן אות טו ואילך.

515) שאם הישראל מחה בגוי שלא יעשה מלאכה, הדבר אינו נאסר, כנפסק בסי' רעו (ס"ג, ס"ה, סוסי"א. ע"פ המ"א סקי"ג בשם הב"ח (עמ' קסא ד"ה ויכול)) שגוי שהדליק נר (של ישראל או של הגוי) עבור ישראל ומחה בו, מותר לישראל ליהנות מאור הנר. ובטעם הדבר כתב הב"ח (שם) שאז הר"ז כעושה הגוי לצורך עצמו. והרי בבישול הגוי לצורך עצמו אין איסור בחימום המדובר כאן, ראה לעיל ציון 513. ולהלן אות טו ואילך יבואר, שאפילו במקרה שהישראל לא ידע (ולא מחה), שהגוי אינו יכול לאסור תבשיל של ישראל בע"כ.

516) בתהל"ד סק"ז כתב, שכ"ה בחימים באיסור תבשיל צונן מור"ל (שיש בזה איסור בישול בלח, ראה שוע"ר סי' שיח ס"ט בסתם (ואכ"מ), וחזרה ומושיב

שמכירו, מחשש שמא ירבה הגוי בשביל הישראל. אבל כפה"נ זה רק בבישול דבר חי, שחוששים שהגוי יבשל דבר נוסף ולא בחימום דבר שכבר מבושל (שבזה מדובר כאן). כי אין חוששים שיהיה לו כבר דבר מבושל ויחממו. ומובן פסק הרמ"א שבפנים, שכשלא נהנה כ"כ מהאיסור, התבשיל מותר ואינו אוסר משום שמא ירבה (ראה קו"א סי' רעו סק"ה בסוגריים, דבעושה בכלי הישראל החשש שמא ירבה אפילו גדול יותר מעושה הגוי משל עצמו, ובסי' תקטו סי"ח משמע שיש חשש שמא ירבה גם דרבנן, ואכ"מ). ועפכ"ז כתב רבינו, שהאיסור דכאן הוא דוקא בחימים הגוי לצורך ישראל. וראה גם להלן ציון 515.

והנה, המ"א סי' שכה סק"ט וסי' תקיז סק"ב נוטה בדעת המחבר בשו"ע, שבמידי דאכילה כבישול ואפייה (בשבת) וטחינת קמח (אף ביו"ט), יש סברא לאסור בעשה הגוי לצורך עצמו מדין מעשה שבת שנעשה ע"י גוי, כמו שאסור בנעשה לצורך ישראל, ולכן מותר רק בשעת הדחק או לצורך מצוה.

אבל רבינו סי' שכה סו"ז וסי"ח וסי' תקיז סי"ג פוסק כסוברים, שאף בכל מלאכות הנ"ל שעשה הגוי לצורך עצמו, אין איסור מעשה שבת [ומבאר שבאפייה בשבת ישנו איסור משום מוקצה, ורק אם העיסה היתה קמח בביה"ש (ולא אם היתה תבואה), וביו"ט אי"ז שייך, ובכך מתרץ קו' המ"א שם. ובבישול בשבת ישנו איסור רק במכירו משום שמא ירבה בשבילו, ואכ"מ].

שמותר בחימומו גוי (כדברי הרמ"א ס"א הני"ל), אבל אם חימומו ישראל התבשיל אסור (ראה לעיל סכ"ד אות א)⁵¹⁷). ולפ"ז חילוק הרמ"א ס"ה הוא, בין חימם באיסור בישול (שאסור בדיעבד), לבין חימם באיסור חזרה (שמותר בדיעבד).

תלוי אם היה ראוי לאכול מחמת חמימותו

וכן משמע ברמ"א סי' שיח סט"ו, שכתב לענין שיעור בא"ב בדבר לח: "ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, כמו שכתבתי לעיל סי' רנ"ג". ורבינו כתב שם ס"ט: "ונהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי אלא ראוי לאכול עדיין מחמת חמימותו", ובשו"ג צויין (כמקור ל"ראוי לאכול" כו') לרמ"א סוס"י רנג (הני"ל). ונראה מכ"ז, שהרמ"א בדבריו כאן "אם לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול" – בא להגדיר את השיעור שבו אין איסור בא"ב בתבשיל לח לפי המנהג (ולכן מותר להנות ממעשה הגוי)⁵¹⁸.

לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנן ואם עשה כן אסור לאכלו כו'. אמנם אם לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול, אם חממו אותן הגוי מותרין לאכול", ע"כ. היינו שמחלק, שאם הגוי חימם תבשיל שהיה צונן לגמרי התבשיל אסור, ורק אם חימם תבשיל שלא היה צונן לגמרי, התבשיל מותר.

בחימם תבשיל לח צונן עשה איסור בישול

ואולי נלמד: הרמ"א ס"ה מדבר בחימם הגוי תבשיל לח דוקא (ולכן נוקט "להחם הקדרה" ולא "התבשיל" סתם), ופוסק, שבאם התבשיל היה צונן (לגמרי) – שהחימום ע"י ישראל הוא איסור בישול (כמבואר בשו"ע סי' שיח ס"ד) – התבשיל אסור. ובאם התבשיל לא היה צונן לגמרי והיה ראוי לאכול (שזה בעיקר בתבשיל לח, שכשהוא צונן לגמרי אינו ראוי בד"כ לאכול), שאין בחימומו איסור בישול (כדלהלן) – כשחימומו הגוי מותר לאכלו. (ואף שחימומו באיסור חזרה, כפי שכותב

518) א. ראה גם מ"א כאן סקי"ט ופמ"ג, שמשמע שלומדים ברמ"א סי' שיח סט"ו, שמצויין להגהה דכאן, עיי"ש.

ב. בפמ"ג סי' שיח א"א סקל"ט כתב על הרמ"א דשם: "ומכל מקום אם נצטנן [תבשיל לח] עד שאין ראוי לאכול אסור [לחממו], דנראה כתיקון קצת, עיין סי' רנ"ג, וצ"ע". כלומר, המנהג להחמיר הוא בהצטנן "עד שאינו ראוי לאכול", וזאת משום שבמקרה זה החימום "נראה כתיקון קצת" (היינו שהוא רק חומרא ולא שעובר בבישול דאורייתא), כמבואר ברמ"א דכאן שבמקרה זה החימום מועיל לתבשיל. ונשאר בצ"ע אם אכן זהו פירוש הרמ"א

לכתחלה ביבש, ראה לעיל סט"ו אות ג), שהתבשיל אסור כיון שנהנה מהחימום. ודלא כא"ר סקל"ז מעו"ש סק"ד. וראה במ"ש לעיל סכ"ד אות יג.

517) ובכלל, קשה לומר שהרמ"א מדבר דוקא שהגוי מחזיר ע"ג אש גו"ק ובתנאי חזרה או בסמיכה לאש, ולא במקרה פשוט שמחזיר ע"ג האש עצמה. וכ"מ שלמדו שהרמ"א מדבר בחזרה ע"י הגוי באיסור ולכן היתרו מדבר רק לגבי דיעבד: א"ר סקל"ח, ביאור הגר"א סקס"ח, רבינו כאן (ראה להלן אות ו), מחצית השקל סק"מ, פמ"ג א"א רסקל"ט ומ"ז סקי"ח. ויש לעיין בפמ"ג א"א סקי"ט.

לעיל סי"ט אות ג וציון 235, ציון 276 אות ב.

וראה בשו"ע השלם שיש גירסא ברמ"א סי' שיח שמציין לסוף סי' רנג. וא"כ בודאי שהכוונה עכ"פ לס"ה.

ד. רבינו בסי' שיח ס"ט (הובא בפנים) לגבי זה שאין בא"ב בדבר לח שלא הצטנן לגמרי וראוי לאכול, מוסיף שהכוונה ש"ר(ראוי לאכול עדיין) מחמת חמימותו, וכ"כ שם ס"ו. עמדו על הגדרת רבינו: שבתת השבת מלאכת מבשל סי"א (בא"ר סקכ"ג), שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' עד (בישול אות א"ב), שולחן שלמה סי' שיח סקנ"ח. וביארו, שהכוונה שהוא ראוי לאכול למי שרוצה לאכול תבשיל חם (אג"מ), שהרוצה לאכול תבשיל חם הוא עדיין נהנה מחום זה (שולחן שלמה). [וראה לעיל ציון 211 עד"ז לענין איסור מושיב לכתחלה בתבשיל יבש צונן].

והנה, בפשטות כ"ה גם בתבשיל לח שלא הצטנן לגמרי וראוי לאכול בצונן, שהגדרת הדבר, שאם רוצה לאכול כחם ועתה הוא ראוי לזה, הוא נקרא כחם לענין המנהג בבא"ב, ואלו דברי רבינו ש"ראוי לאכול עדיין מחמת חמימותו" אין בו בא"ב.

ואמנם מבואר בפנים שרבינו למד כ"ז מדברי הרמ"א סי' רנג, שכתב "אמנם אם לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול", והיינו שמדבר בתבשיל (לח) שראוי לאכול רק כחם, וכתב שאם ראוי לאכול כפי שהוא אין בו בא"ב (ולא הגדיר בהכרח שיעור תבשיל "חם") - אבל מכיון שפשט שלרמ"א אין בא"ב בתבשיל לח שלא הצטנן לגמרי וגם שראוי לאכול בצונן, לכן יש ללמוד שהשיעור ברמ"א הוא דוגמא למדת כל דבר "חם" שאין בו בא"ב (רק

סי' שיח (ועד"ז כתב בסי' רנג א"א סקכ"ט, ש"בנצטנן לגמרי מחמירין דנראה כמבשל"). ולפי"ז י"ל שהרמ"א דידן אינו מדבר על הגדרת שיעור בא"ב, אלא רק בהגדרה אימתני יש הנאה מהחימום, אבל מזה יש ללמוד על החומרא לפי המנהג בבא"ב בדבר לח. ולזה כוונת הרמ"א סי' שיח שציין לסי' רנג (וצע"ק להבנת הפמ"ג, אם יש בא"ב לפי המנהג, בדבר לח וצונן לגמרי שראוי כן לאכילה והחימום אינו מתקנו).

אבל שיטת רבינו היא, שהאיסור בהצטנן לגמרי הוא דאורייתא כסוברים שיש בא"ב בדבר לח, ראה לעיל ציון 484 (ועיי"ש שכ"כ גם הפמ"ג בכ"מ), וא"כ בודאי הוא אינו מפרש ברמ"א סי' שיח כפמ"ג (ולשיטה זו שבא"ב בלח וצונן הוא דאורייתא מעצם זה שאינו רותח, מובן שישנו אפי' אם ראוי כן לאכילה. וראה לעיל שם הגדר שבחם קצת הקילו, וי"ל שהשיעור שבחם הוא ראוי לאכילה כדברי הרמ"א כאן, זה דוגמא למידת חום שאין בו בא"ב גם לדבר שראוי לאכילה כשהוא צונן, ראה להלן בציון זה אות ד).

ג. הפוסקים שהובאו ע"ע, פירשו בציון הרמ"א סי' שיח לסי' רנג, שכוונתו להגדה בסי' רנג שהזכרה בפנים. אבל יש להעיר שהרמ"א מזכיר במקומות נוספים בסי' זה, שבהצטנן יש איסור בישול ובלא הצטנן לגמרי אין איסור בישול כפי המנהג שמביא בסי' שיח: בס"ב (עמ' פב): "מיהו אם נצטנן כולו עלמא אסור", ובריש ס"ה (עמ' פו): "ובלבד שלא נצטנן לגמרי", ובסוף הסי' (עמ' פח): "הואיל והקדירה עדיין חם". אבל להעיר שגם במקומות הנ"ל האיסור הוא אף בלא בישול, אלא גם בתבשיל יבש מדין מושיב לכתחלה, ראה

חימם תבשיל צונן באיסור חזרה

ו. אמנם המ"א כתב בטעם היתר הרמ"א ס"א, שבחימם תבשיל שכבר מבושל כ"צ (ואפי' מו"ל) הוא לא נהנה כ"כ ובנעשה ע"י גוי באופן זה אין איסור בדיעבד (כנ"ל אות א). ומשמע שבאם נהנה מהחזרה, יהיה אסור אפילו שנעשה רק איסור חזרה דרבנן (כנפסק בגוי שהביא באיסור תחומין דרבנן, שאסור למי שהובא בשבילו (שו"ע סי' שכה ס"ח)). והנה גם כשגוי חימם תבשיל יבש צונן שא"א היה לאכלו קודם החימום,

הישראל נהנה מהחימום, ולכן לדברי המ"א הנ"ל, התבשיל צ"ל אסור בדיעבד (ובודאי שבחימם תבשיל צונן שא"א היה לאכלו קודם החימום, הישראל נהנה מהחימום, כדברי הרמ"א ס"ה, שגוי שחימם תבשיל לח צונן התבשיל אסור (כנ"ל אות ה), שזה בודאי מפני שבחימום התבשיל הצונן שלא היה ראוי לאכול יש הנאה לישראל, שהרי בנעשה ע"י גוי ולא נהנה כל כך, מותר בדיעבד אפילו בדאורייתא (כמבואר בשו"ע סי' רעו ס"ד, ראה לעיל אות א בסופה)⁵¹⁹.

דרוסאי". ונראה שכוונתם בכך להכריע את ספק הסה"ת בזה, עיי"ש. [רק שהבי"ש (שם) כשהעתיק את ההגמ"ר, הוא השמיט תיבות "כמאכל בן דרוסאי". וכן הרמ"א בשו"ע לא העתיקם.

ובאו"ז שבד"מ אות ז כתב, "דמסתמא חמין הם קצת קרוב להיד סולדת בו", ואולי הוא חומרא אפילו ביחס להגדרת רבינו, אבל המ"א סקל"ח שהעתיק, השמיט תיבות אלן].

ואמנם הראשונים ההם מדברים בהגדרת תבשיל מבושל כ"צ שאין הנאה כ"כ מבישולו (ראה להלן ציון 519), אבל לרבינו באותו שיעור אין בא"ב לפי המנהג (כנ"ל בציון זה אות ד).

519) וכן מקור חילוק הרמ"א בדין תבשיל שחממו גוי - בין תבשיל קר לתבשיל חם - הם הראשונים שבבי"ש (עמ' סז ד"ה כתוב בהגהות מרדכי) ודרכי משה (שם, אות ז), שמדברים בגוי שהבעיר אש סמוך לקדירה כדי לחמם את התבשיל, ומחלקים, שאם התבשיל היה חם שעדיין היה ראוי לאכול בלא החימום הנוסף, התבשיל מותר. ובודאי כוונתם, שאף

שהרמ"א הגדיר זאת באופן שלו, מפני שמדבר גם בהיתר בדיעבד של תבשיל זה שחיממו הגוי באיסור חזרה ולא נהנה כ"כ, ראה להלן בפנים אות ו, ובדין ההוא העיקר שהתבשיל היה ראוי לאכילה קודם החימום).

ה. באגלי טל מלאכת האופה ס"ח כתב: "ומנהגנו להורות בדבר לח, דאם לא נצטנן לגמרי אלא ראוי עדיין לאכול מחמת חמימותו אין בו משום בישול כלל אף מדרבנן" (ומסתבר שנמשך אחר רבינו). אמנם עיי"ש בהמשך ובסקי"ד שלדעתו ההגדרה בזה היא שמקצת בני אדם אוכלים אותו כך מחמת חמימותו, ומדמה זאת לאכילת תבשיל שמבושל כמאב"ד. וכ"כ בהשמטות לשם (עמ' קלח, ד"ה ולפי"ז) "שבנ"א אוכלים בחמום זה ע"י הדחק". והוא קולא (והאג"ט משתמש בהגדרה זו גם לענין שיעור בישול ולא רק לענין שיעור דבר חם, ואכ"מ).

וכן משמע בהגמ"ר וכל הראשונים שהוזכרו בבי"ש (עמ' סז), שהם מקור לשון הרמ"א דכאן, שכתבו "שהתבשיל ראוי ליאכל בלא החימום [הנוסף] כמאכל בן

תלוי אם נהנה מן האיסור

(כ"ל). ולכן יש ללמוד בסיום דבריו: "אמנם אם לא נצטנן כל כך שעדיין ראויים לאכול, אם חממו אותן הגוי מותרין לאכול" (ומדבר בהחזיר באיסור חזרה (כ"ל אות ה וציון 517) – שמבאר (גם) את הטעם שהחימום באיסור חזרה אינו אוסר כאן, שמפני שקודם החימום התבשיל היה ראוי לאכול ולא נהנה כ"כ מהאיסור.

ואלו דברי רבינו כאן: "במה דברים אמורים [שתבשיל שהושיבו גוי במעשה חזרה אינו נאסר בדיעבד], כשהיה חם קצת מתחלה שהיה ראוי לאכול [ולא נהנה כ"כ מחזרת הגוין, אבל אם היה צונן לגמרי שלא היה ראוי לאכול וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו' "

ועפ"ז יש ללמוד את סיום דברי הרמ"א ס"ה באו"א, בהקדים, שרבינו לומד בתחלת דברי הרמ"א ס"ה הנ"ל: "וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו" – שהכוונה שאסור לומר לגוי להושיב קדירה בכל האופנים האסורים בסי' רנג (ורנד) להיעשות ע"י ישראל, כולל איסור שהייה (וחזרה) דרבנן (ראה להלן סכ"ט אות ג טו). [והמשך הרמ"א: "לכן אסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנן⁵²⁰ ואם עשה כן אסור לאכול כו" (ומדבר בסתם בתבשיל לח (תבשיל רגיל) והצטנן שזה איסור בישול (כ"ל אות ה) – יש לבאר שאסור בדיעבד מפני שנהנה מהאיסור

אין איסור בישול ולכן מותר מעיקרא, משא"כ בנצטנן לגמרי. אבל אף הוא מזכיר היתר לא נצטנן לגמרי גם ביחס להבערת הגוי, עיי"ש. ובמ"א סקל"ח שמעתיק את האו"ז, משמיט שבלא נצטנן כ"כ אין איסור בישול, והמשמעות שהאו"ז מדבר בכל אופן שהגוי עשה הבערה).

וראה מ"א סקל"ז, שהרמ"א לא הוצרך להגיע שהגוי עשה איסור הבערה, כיון שלרמ"א יש איסור בישול דאורייתא בעצם החימום אם הוא צונן לגמרי.

(520) מ"ש הרמ"א: "אסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנן", והרי גם בלא נצטנן אסור לומר לגוי להחזיר הקדרה בלא דיני חזרה, כמ"ש בתחלת דבריו. ואלא שבהצטנן אסור לעולם (משא"כ בלא נצטנן יש אפשרות שמוותר). ועוד ועיקר: כוונתו כהקדמה להמשך "ואם עשה כן אסור לאכול", וזה רק בנצטנן, כמ"ש הרמ"א בהמשך דבריו.

שהגוי עשה הבערה בכדי לחמם את התבשיל, בכ"ז תבשיל שהיה חם מותר בדיעבד כיון שלא נהנה כ"כ מהאיסור (וכן רוב הראשונים דשם, אינם כותבים במקו"א שיש בא"ב בתבשיל לח שהצטנן, וא"כ בודאי שכוונתם בהגדרת "ראוי לאכול" היא לענין שאינו נהנה כ"כ, ולא לטעם שלא עשה איסור בישול. ואפי' הסמ"ק שסובר שיש בא"ב בדבר לח שהצטנן (ב"י סי' שיח, עמ' תב), הוא הרי סובר שיש בא"ב אפי' כשהוא חם כל שאינו רותח (מ"א כאן סקי"ט ובסי' שיח סקי"ב וסקכ"א, שוע"ר שם ס"ט), וא"כ החילוק הנ"ל אינו מדבר בלכתחלה, אלא הוא בודאי לברר אימתי לא נהנה מהאיסור ולכן מותר בדיעבד. מלבד באו"ז שבד"מ שם, שמזכיר גם: "ויש שמסלקין אותם [את הקדירות] ונותנין אותם סמוך לאש". ולכאו' כוונתו שהאיסור במעשה זה הוא בישול גרידא, והבנת דבריו שלאחמ"כ, שבלא נצטנן כ"כ

ראויים לאכול, אם חממו אותן הגוי מותרין לאכול" – שתבשיל שלא הצטנן לגמרי שונה דינו לקולא בשני ענינים: שאין בו לכתחלה בישול בלח ואין בו איסור חזרה בדיעבד, והשיעור בשניהם "שעדיין ראויים לאכול"⁵²¹.

[היינו שכולל אם חימם תבשיל יבש צונן שלא היה ראוי לאכול וחיממו ע"ג האש (שאינה גו"ק ואפי' גו"ק) באיסור חזרה]⁵²¹, כיון שהועילו מעשה הנכרי אסור כו' לאכלו". ועולה מכ"ז שלומדים בדברי הרמ"א: "אמנם אם לא נצטנן כל כך שעדיין

שבעשה הגוי איסור דרבנן לא אוסרים בדיעבד. ולמבואר בפנים צ"ל שהמ"א מזכיר את דעת המרדכי, אבל הוא עצמו לא ס"ל כן, ככלל רבינו בקו"א סי' תמב סק"א.

אמנם במחצית השקל סקל"ז וסקל"ט לומד במ"א, שמדבר דוקא באיסור בישול דאורייתא, ובאיסור דרבנן שנעשה ע"י גוי אין אוסרים בדיעבד, כדעת המרדכי. ומשמע שכוונתו שלא אוסרים גם בנהנה מהאיסור, עיי"ש.

ויש להקשות, שהמ"א סקי"ג פי' שהיתר הרמ"א ס"א הוא מפני שלא נהנה מהאיסור (וב"מ במ"א סי' רנב סקי"ג), ומשמע שאם היה נהנה מהאיסור, התבשיל היה אסור אף שעבר רק באיסור חזרה, ראה בכ"ז בפנים בריש אות זו. וכן פשוט המ"א סקל"ט בהטמנה (ראה קושיית המחיה"ש סקל"ט). וראה גם מ"א סי' רעו סק"א.

ועוד: בשו"ע סי' שכה ס"ח (שוע"ר סי"א ואילך) מביצה כה רע"א, בגוי שהביא מחוץ לתחום, נפסק שאסור לישראל (ואך למי שהובא בשבילו, כיון שתחומין דרבנן). וכך שם סי' (שוע"ר סט"ז) בגוי שמילא מים מכרמלית, ושם סט"ו (שוע"ר סכ"ב) בגוי שהביא חלילין למת דרך כרמלית. ובסי' תקטו ס"ה (שוע"ר סי"א) בגוי שהביא ביו"ט מחול"ת, רצ"ע.

(בקושיות מההלכה בתחומין יש

521) אבל אם כוונתו בלשון "במקום שאסור להחזיר שם" הוא רק מפני קולת המ"א (ראה להלן אות ז) – שאף תבשיל צונן לח נאסר בדיעבד רק בחיממוהו במקום שיש לכו"ע איסור חזרה – היה כותב רבינו גם תיבות אלו בסוגריים. עיי"ש.

וכ"מ קצת מדברי רבינו בהמשך הסעיף "אם החזיר למקום שיש מתירים אפילו לכתחלה, כגון שסמך כו' תבשיל שיש בו מרק" כו', ואם מקודם היה מדבר רק בתבשיל לח, הו"ל לומר בהמשך שסמך תבשיל "זה", וכיו"ב.

וראה בהמשך לזה, להלן אות ח"ט, יב"יד.

522) א. המ"א סקל"ז מבאר, שלרמ"א חימום הגוי דבר לח וצונן גם בסמוך לאש אוסר את התבשיל, כיון שלרמ"א יש בחימום בכל אופן, איסור בישול דאורייתא, עיי"ש. והנה למבואר בפנים יש ללמוד, שהמ"א מדבר אליבא דאמת, שהוא איסור דאורייתא (ראה לעיל ציון 484), אבל גם אם זה היה איסור בישול דרבנן, התבשיל היה אסור בדיעבד. [כמדומה שלזה כוונת רבינו בקו"א סק"ט (התבאר בסכ"ד אות ז): "והכא אדאורייתא כמבואר מלשונו" [של המ"א], היינו שזה רק "לשון" המ"א, אבל המ"א לא היה מוכרח לזה בכדי לבאר את הרמ"א].

והמ"א בסוף דבריו לומד בדעת המרדכי,

העכו"ם על גבי האש או הכירה ממשי [אלא בסמיכה להם], דיש להקל [בדיעבד] מאחר שגדולי פוסקים מתירין אפילו לישראל לעשותו" [לכתחלה], שסוברים שאין בא"ב גם בתבשיל לח וצונן (ובסמיכה אין גם איסור חזרה), וסומכים עליהם שלא לאסור בדיעבד. וכך יכתוב רבינו בהמשך הסעיף (אות כו).

ולכן כתב רבינו כאן, שמדבר כשחיים הגוי אפי' תבשיל לח צונן "במקום שאסור להחזיר שם בשבת

האיסור בדיעבד בחימם תבשיל לח וצונן הוא דוקא בחימו על גבי האש

ז. "אבל אם היה צונן לגמרי כו' וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת (לדברי הכל) כו', אסור כו' לאכלו" כו': המ"א סקל"ז כתב, שסתימת הרמ"א שבכל אופן שחיים גוי תבשיל לח צונן, התבשיל אסור, כיון שלהלכה אסור לישראל לחממו בכל אופן מדאורייתא (שיש בו בא"ב). אבל המ"א חולק: "ומיהו יש לומר דאם לא חממו

המעשה שבת מותר. והנה באם נאמר שבדאורייתא זה אסור ובדרבנן זה מותר, אפשר לפרש שב' הנק' ברמ"א ס"ה (ראה בפנים) קשורות ומכריחות זא"ז, בהקדים שהרמ"א מדבר באמר לגוי לחמם, ראה לעיל שם אות ב, ולפ"ז אלו דבריו: מכיון שהתבשיל הלח לא נצטנן לגמרי והיה ראוי לאכול, לכן בחימומו לא היה איסור בישול אלא רק איסור חזרה דרבנן, וממילא כיון שלא נהנה (שהתבשיל לא נצטנן לגמרי והיה ראוי לאכול) - המעשה שבת מותר, ודו"ק.

ג. במ"א סקל"ט: "ובאגודה כתב, שמעשה היה שהטמינה שפחה חמין משחשיכה, ואסרו התבשיל שהיה צונן, והתירו הבשר שהיה ראוי לאכול צונן", ע"כ. מלמדנו: א. בתבשיל יבש כבשר שאפשר לאכלו כשהוא קר, לא נהנה מהאיסור והתבשיל מותר. ב. אין אוסרים את הבשר מפני שנבלע בו הרוטב שהוא לח והיה אסור כשהיה לעצמו (וראה בפמ"ג, שבמעשה שבת לא אסרו בדיעבד לאחר שנתבטל, ע"כ. ואי"ז דומה למבואר בסי' שיח ס"ד שמעשה שבת הוא דבר שיש לו מתירין ואינו בטל, כיון שכאן

מחלקים, שאסרו בדרבנן רק אם ללא האיסור לא היה לישראל את הדבר כלל, כמו בתחומין, משא"כ אם היה לו את הדבר גם ללא האיסור, רק שהגוי תיקנו באיסור. אלא שבפוסקים לא הוזכר חילוק זה).

והפמ"ג מ"ז סק"ח כתב: "ונצטנן בלח גם כן אסור [בדיעבד], עיין סעיף ה' בהג"ה", והיינו שהרמ"א ס"ה מדבר בתבשיל לח דוקא (וכ"מ בפמ"ג דלהלן בפנים אות יב). אבל בא"א סקל"ז הוא פוסק, שאף תבשיל יבש שחממו הגוי לאחר שנצטנן לגמרי הוא אסור בדיעבד (ועד"ז כתב שם בהמשך, לפי הסוברים בלח וצונן שאין בו משום בישול אלא משום חזרה בהחזיר ע"ג האש, עיי"ש). ובא"א רסקל"ט משמע שלומד, שאף הרמ"א עצמו מדבר גם בתבשיל יבש, עיי"ש.

ובביאור הגר"א ס"ק סו"סח ומ"ב סקצ"ה ושעה"צ סקצ"ו נראה שלומדים, שהרמ"א מדבר בסתם בתבשיל לח, אבל הדין ישנו גם בתבשיל יבש ובכל איסור דרבנן.

ב. ראה לעיל בפנים אות ב' דין אמר בפירוש לגוי לעשות מלאכה דאורייתא או דרבנן, ולא נהנה כ"כ מהאיסור, אם

התבאר בסכ"ד אות ז). ואולי כוונת הסוגריים כאן לומר שפרט זה הוא הוספה, כיון שכל הקטע דכאן הוא מהרמ"א (ראה לעיל אות ה'ז) וסתימת הרמ"א שבכל חימום תבשיל לח וצונן התבשיל אסור, ואילו הנכתב בסוגריים "לדברי הכל" זה סייג המ"א בלבד (כנ"ל).

אם מקילים בדין התבשיל בדיעבד מפני מצות סעודת שבת

ח. "וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור כו' לאכלו" כו': המ"א סקל"ח בסופו מציין

שמסכים לזה להלכה למעשה. ולמדנו שגם לדין כמ"א שאין לאסור בדיעבד במקום שיש מתירים לכתחלה, בכ"ז כשחיים תבשיל לח וצונן ע"ג האש, אוסרים את התבשיל לאחר שיצטנן מאיסור בישול גרידא, ואף שלסוברים שעשה איסור חזרה אין לאסור בדיעבד. [וכך אפשר ללמוד בתוספת שבת, שבסק"מ מט פסק כמ"א שאין לאסור בדיעבד במקום שיש מתירים לכתחלה, ועדיין בסק"נ פסק כרמ"א שאסור לאחר שיצטנן. ואין הכרח למ"ש אחרים, שהתו"ש לומד ברמ"א שהאיסור לאחר שיצטנן הוא גם בחזרה ודלא כהפמ"ג].

ולכן לא ברור מדוע הפמ"ג שם בהמשך בביאור המ"א הוצרך להאריך, שאף לפוסקים בתבשיל לח וצונן שהוא איסור חזרה, עדיין יש לאסור בדיעבד (ועד"ז לא ברור כוונת שעד"צ סקצ"ו שהעתיק את הפמ"ג, והרי גם המ"ב סקצ"ו סובר, שדוקא בלח וצונן התבשיל אסור לאחר שיצטנן (משא"כ ביבש שעבר רק באיסור חזרה, באוה"ל ד"ה להחם), היינו (בחימם ע"ג

(לדברי הכל)". כלומר, שחיממו ע"ג הכירה או האש, שגם לסוברים שאין בא"ב אפי' בתבשיל לח וצונן, עבר בחימום באיסור חזרה (ואפילו באש גו"ק (ראה לעיל סי"ח אות ב)), ולכן התבשיל אסור⁵²³. משא"כ אם חיממו בסמיכה להם (כנ"ל).

[כותב "לדברי הכל" בסוגריים, אבל אין לומר שמסתפק אם לפסוק כקולא זו (ע"ד הסוגריים לעיל סכ"ד אות ג, עיי"ש ציון 480 אות א), שהרי בהמשך הסעיף (אות כז) יפסוק כן בלא סוגריים (ורק בחימם ישראל הסתפק לעיל ולקמן שם בסוגריים (ראה בקו"א סק"ט,

הדבר נעשה אסור לאחר שכבר נתבטל, ואז קי"ל שבטל גם בדבר שיל"מ, ואכ"מ), ורבינו קיצר ולא הביא דבריהם. וראה עוד בדברי האגודה, להלן ציון 533 אות ב.

523 אמנם במקרה שהחימום הוא איסור לכתחלה לדברי הכל, אפשר לפסוק כאוסרים בדיעבד, גם אם לי"א אין איסור בדיעבד, כפשוטו, וראה גם לעיל ציון 485. סי' רנד ס"ג אות ג. וכן יוצא ממחה"ש סקל"ז ד"ה "ומיהו", שגם לפי דעתו, שלפוסקים שחימום תבשיל לח וצונן ע"ג האש הוא רק איסור חזרה דרבנן, אין לאסור בדיעבד (ודעת רבינו אינה כן, ראה בכ"ז לעיל בפנים אות ו וציון 522 אות א) - אעפ"כ המ"א אסר בדיעבד בחימם תבשיל זה ע"ג האש (שגם לי"א אסור משום חזרה), כסוברים שזה איסור בישול דאורייתא ולכן בדיעבד אסור.

וכך יש ללמוד בפמ"ג סקל"ז, שסובר שפסק הרמ"א בהמשך שהתבשיל אסור אפי' לאחר שיצטנן, הוא רק בעשה איסור בישול דאורייתא כחימום תבשיל לח וצונן (ראה להלן בפנים אות יב), ונראה בפמ"ג

גם לצורך מצוה. ועוד, שלסברא דלהלן קו"א סקי"א, שכשגוי מושיב את הקדירה חוששים שיחתה הישראל (יתבאר בסכ"ט אות יח), יתכן שאמירה לגוי לכתחלה באיסור חזרה חמורה לענין זה מאמירה לגוי בשאר איסורי שבת].

אבל עדיין קשה, שבמקרה שהחימום היה "צורך שבת" נתיר עכ"פ בדיעבד, מפני שי"א שמותר לכתחלה אמירה לגוי לצורך מצוה (ואפילו בדאורייתא, כמבואר בס"י רעו שם), ונסמוך עליהם בדיעבד (ככלל דלהלן (אות כז)). ומשמע שם, שבאמירה לגוי אין ספק בקולא זו). ואולי באמת גם מקרה זה בכלל דברי רבינו להלן (שם): "אם החזיר למקום שיש מתירים אפילו לכתחלה כו', יש לסמוך על דבריהם בדיעבד" כו', ועצ"ע (וראה במ"ש בס"י רנד ציון 29).

גם בחימום באיסור חזרה התבשיל אסור לכל אדם

מ. "אבל אם היה צונן לגמרי כו' וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור לכל אדם לאכלו": הדין בגוי שעשה מלאכה דאורייתא בשבת לצורך ישראל, שהמעשה אסור לכל וגם למי שלא נעשה בשבילו, ובמלאכה דרבנן המעשה אסור רק למי שנעשה בשבילו (יצוין בהמשך). והנה רבינו מדבר כאן גם בחימום גוי תבשיל צונן יבש "במקום שאסור להחזיר שם בשבת"

לסי' שכה ס"י, והפמ"ג מבאר בכוונתו, שלפי המבואר ברמ"א סי' שכה שם (שוע"ר סט"ז), שיש מקילים לומר לגוי לעשות שבות לצורך סעודת שבת, שמחשיבים זאת כצורך מצוה (ואמירה לגוי לעשות שבות – שזה שבות דשבות – מותרת לצורך מצוה, כמבואר בשו"ע סי' שז ס"ה (שוע"ר ס"ב)) – אפשר שמותר להקל לומר לגוי להחזיר בשבת (אם אין שם איסור תורה) אם יש בכך צורך, ע"כ.

[דעת רבינו בכ"מ, ש"צורך שבת" לדין זה (ולעוד דינים) הוא מה שהוא צורך גמור לשבת (אע"פ שאינו צורך גדול), כגון שא"א להיות בלא מאכלים אלו אלא בדוחק קצת, משא"כ פירות וכן תבשילים יתירים אינם נק' צורך שבת ודבר מצוה (ראה סי' רסא קו"א סק"א, סי' שכה סט"ז, סי' שמב ס"א)].

והנה רבינו מדבר כאן גם בדין תבשיל שחימומו גוי באיסור חזרה דרבנן, שהתבשיל אסור (ראה לעיל אות ה), ואינו מפרט, שבאם זה "צורך שבת" מותר לומר לגוי אפילו לכתחלה⁵²⁴. ואלא שרבינו אינו סומך כ"כ על המקילין דסי' שכה, כדמשמע מלשונו שם, ולכן אינו מפרט קולא זו גם כאן (אף שהמ"א ציין לזה)⁵²⁵. [ועוד שאולי לרבינו חזרה דומה לדינים דאורייתא (ראה להלן אות ט בסופה וש"ג)] גם לענין זה, ונפסק ברמ"א סי' רעו ס"ב (שוע"ר ס"ח), שבדאורייתא אסור אמירה לגוי

שבסתם אין לאדם תבשיל אחר לשבת, עיי"ש. וראה בכס"מ פ"ג ה"ד בשם הרמ"ך. 525) ראה גם להלן ציון 723.

האש) אוסרים בדיעבד מאיסור בישול גרידא. וגם דברי התה"ד סק"כ (וסי' שיח סק"ג) בנק' זו, צ"ע לענ"ד.

נעשית בשבילו עד לאחר בכדי שיעשו, לפי שראו חכמים להחמיר הרבה בדבר שנעשה בו מלאכה גמורה ע"י נכרי" (ע"ד לשון הב"ח שם, עמ' צו ד"ה ונראה, מ"א סי' שכה סקל"ב מהמגיד משנה פ"ו ה"ה).

[ובסי' שכה סי"א בגוי שהביא מחול"ת: "שאיסור התחומין הוא מדברי סופרים ולא החמירו כ"כ בשל דבריהם לאסור אף למי שלא הובא בשבילו".]

וכל זה מורה, שדין גוי שעשה מלאכה דאורייתא בשבת לצורך ישראל, שהמעשה אסור גם למי שלא נעשה בשבילו, זה מפני חומרת מעשה איסור דאורייתא (ואף שבנעשה ע"י גוי אין למעשה איסור דאורייתא).

והנה הדין בהחזיר ישראל באיסור חזרה דרבנן, שהתבשיל אסור גם בהחזיר בשוגג, כמו בעשה איסור דאורייתא בשוגג (ולא כמו בשאר איסורים דרבנן), והבאנו במקו"א, שאמרו בחזרה בשבת, ש"הדבר קרוב לבוא לידי איסור תורה", ואולי מטעם זה החמירו בחזרה בדיעבד כבאיסור דאורייתא בדיעבד (ראה לעיל סכ"ד אות ה בסופה), ולפ"ז נאמר, שכיו"ב בהחזיר ע"י גוי, שהתבשיל אסור גם לאחרים כבעשה ע"י גוי איסור דאורייתא⁵²⁶.

מאיסור חזרה דרבנן (ראה לעיל אות ו וציון 521), וכותב שהתבשיל אסור "לכל אדם", וצ"ע (הקשה זאת תה"ד סק"ט).

אולי הביאור, בהקדים דברי רבינו בסי' שכה ס"ט בגוי שעשה מלאכה דאורייתא בשבת לצורך ישראל: "צריך להמתין לערב בכדי שיעשו, גזרה שמא יאמר לנכרי לעשות בשבת כדי שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד. ואפילו אחרים שלא נעשית המלאכה בשבילם צריכים להמתין כן, שכל שנעשית מלאכת איסור של תורה בשביל ישראל החמירו חכמים שלא לחלק בין מי שנעשית בשבילו לאחרים" (ועד"ז שם סט"ז, ובסי' רעו ס"א, וזה ע"פ הר"ן מו, א ד"ה ואיכא, סד, ב ד"ה ואחרים).

וכן בסי' תקטו סוס"א בגוי שעשה מלאכה ביו"ט ראשון לצורך ישראל, כתב רבינו ש"הסכמת רוב המורים" שאסור גם לאחרים עד מוציו"ט ראשון בכד"ש, ומבאר בהגהה: "ואע"פ שבסי' שכה ביארנו דעיקר הטעם בכל מקום שהצריכו להמתין בכדי שיעשו הוא משום גזירה שמא יאמר לנכרי לעשות כו', וא"כ היה ראוי שלא לאסור [במוצאי יו"ט עד בכד"ש] אלא על מי שהמלאכה נעשית בשבילו כו', מכל מקום לא רצו חכמים לחלק בגזרתם ואסרו על הכל אף על מי שלא

ב. ראה לעיל סכ"ד שם, שגם בהטמין ישראל באיסור ובשוגג התבשיל אסור (כדין באיסור תורה). אבל לא מוזכר בשו"ע דין התבשיל בדיעבד כשהטמין גוי.
ג. אולי נאמר ביאור נוסף (באופן הפוך): בהקדים הסברא שכתבנו לעיל ציונים 483 אות ג, 501 אות ב, שחזרה קלה בעיני הבריות וחוששים בה אפי' שאדם חוטא

526) א. ובפרט לסברא דלהלן קו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יח), שכשגוי מושיב הקדירה חוששים שיחתה הישראל - דינש להחמיר בחזרה ע"י גוי כבאיסור תורה שנעשה ע"י גוי, כיון שבחזרת הגוי, הישראל קרוב לבוא לידי איסור תורה. וראה גם לעיל בפנים אות ח, ולהלן בפנים אות יג"ד, ציון 724 אות ג.

בעצם חימום תבשיל שמבושל כ"צ אפי' הוא לח וצונן (כמבואר בב"י סי' שיח, עמ' תג), משא"כ לרמ"א).

והנה הדין בכלל במלאכה שעשה גוי בשבת, שמוותר לישראל להשתמש באם אינו נהנה כ"כ מהאיסור (ראה לעיל אות א בסופה וציון 504 וש"ס). אבל בגוי שחימם תבשיל צונן נפסק כאן, שהתבשיל אסור גם לאחר שיצטנן וכבר אינו נהנה מהאיסור.

לפסק רבינו כן הוא גם בחימום הגוי מעצמו הביאור, בהקדים חידוש רבינו בדין זה: לשון הרשב"א: "וכמדומה שאפילו אחר שנצטנן אסור לו לאותה שבת, דקנסינן ליה כל שהזיד ואמר לגוי לעשות לו מלאכה דאורייתא בשבילו". וברמ"א: "וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו, לכן אסור

איסור התבשיל הוא גם לאחר שיצטנן

י. "אבל אם היה צונן לגמרי כו' וחממו הנכרי אפילו מעצמו בשבת בשביל ישראל כו' והישראל בעל התבשיל ראה ושתק כו', אסור כו' לאכלו אפילו לאחר שיצטנן": ברמ"א ס"ה (עמ' פו): "לכן אסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנן ואם עשה כן אסור לאכלו אפילו צונן". ומקורו מתשובת הרשב"א שבב"י (עמ' סז), לגבי ישראל שאמר לגוי להדליק אש ולחמם עבורו את התבשיל בשבת: "וכמדומה שאפילו אחר שנצטנן [התבשיל] אסור לו לאותה שבת, דקנסינן ליה כל שהזיד ואמר לגוי לעשות לו מלאכה דאורייתא בשבילו" (והמ"א סקל"ז מבאר, שהרשב"א מדבר דוקא שהגוי עשה איסור דאורייתא דהבערה לצורך החימום, שלרשב"א אין איסור

(מהרא"ש ביצה פ"ג סי' ב), בגוי שעשה מלאכת יו"ט לצורך ישראל, שלסברת תוס' (ביצה כד, ב ובכ"מ) שאיסור מעשה גוי הוא בכדי שלא יאמר לגוי לעשות, די אם נאסור על מי שהובא בשבילו. כיון ש"אם מי שהובא בשבילו, דהיינו מי שיצוה את הנכרי שיביא ביו"ט, יצטרך להמתין, א"כ שוב אין לחוש שיאמר אדם לנכרי שיביא ביו"ט כדי שחבירו ימהר אכילתו בליל מוצאי יו"ט, כיון שהוא בעצמו לא ירויח כלום באמירתו זו אין אדם חוטא ולא לו" (לשון רבינו). ורק לסברת רש"י (ביצה שם) שאיסור מעשה גוי הוא בכדי שלא יהנה ממלאכת שבת ויו"ט, אסור למוצאי שבת ויו"ט בכד"ש, עיי"ש. ולכאוי יש ללמוד מכך, שבאמירה לגוי (אפי' שהיא קלה בעיני הבריות) קבעו שלא מחמירים וחוששים שיאמר עבור אחרים.

ולא לו (כמו בשהייה), ונאמר שחוששים שיאמר לגוי שיחזיר עבור אחר, ולכן בהחזיר גוי אסור גם למי שלא הוחזר בשבילו, וחמור משאר איסורים (ולא מספיק שיאסרו למי שהוחזר בשבילו, שבשישראל אומר לגוי לעשות עבור אחר, האומר הוא זה שנעשה בשבילו והשני הוא כמי שלא נעשה בשבילו, ראה רא"ש ושוע"ר סי' תקטו דלהלן).

אבל יש להעיר, בהקדים המבואר בסי' שיח ס"א שאמירה לגוי היא קלה בעיני הבריות ולכן אסור בה בדיעבד למוצ"ש בכד"ש, אבל משמע שם שהאיסור בדיעבד למי שלא נעשה בשבילו הוא לא מטעם זה (ורק בשהייה ע"י ישראל כותב שם שהאיסור לאחרים למוצ"ש בכד"ש הוא בכדי שלא ישהה עבור אחרים לצורך מוצ"ש, עיי"ש). וכן מפורש בסי' תקטו ס"א

מהחימום ורוצה לאכול את התבשיל (כשהוא חם) – באם ייאסור לו את התבשיל, ולכן החימום לא אוסר.

ויש לעיין בכוונת דבריו: אם כל דבריו הם על האיסור בשעה שהתבשיל חם ועל זה אומר שהאיסור בשעה זו הוא בעל כרחו, אבל מלכתחלה לא התכוונו לאסור לו לאחר שהתבשיל יצטנן – לא מובן מדוע באם נאסור את התבשיל החימום נקרא בעל כרחו. שהרי לאחר שיתקרר התבשיל יוכל לאוכלו ושוב יש לו תבשיל קר כמו שהיה לפני החימום (ולכל היותר החימום לא מועיל לו, אבל אי"ז נקרא בעל כרחו ואין כאן סיבה מספקת להתיר לו התבשיל כשהוא חם ונהנה מהחימום).

ואכן בלא החימום היה יכול לאכול את התבשיל מיד כשרוצה לאכול, וכשחממו ונאסר עליו כשהוא חם, יצטרך לחכות עד שיתקרר, אבל קשה לומר ש"טורח" זה הוא סיבה מספקת שהחימום הוא בעל כרחו, עד שמפני זה מתירים לאכול את התבשיל כשהוא חם ונהנה מהחימום ורוצה בו.

לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנן ואם עשה כן אסור לאכול אפילו צונן". ובמ"א סקל"ח "ואם עשה כן. פירוש שצוה לעכו"ם לעשותה". היינו שהמ"א לומר, שהרשב"א והרמ"א כתבו דוקא שאמר לגוי לעשות מלאכה ואז התבשיל אסור גם לאחר שיצטנן, שקנסו אותו במיוחד מפני שאמר לגוי, אבל בעשה הגוי מעצמו לא אוסרים לדעתם לאחר שיצטנן (וכך פסקו א"ר סקל"ז, ת"ש סק"ג, מ"ב סקצ"ו). אבל רבינו כותב שגם ב"חממו הנכרי אפילו מעצמו" ("והישראל בעל התבשיל ראה ושתק"), "אסור כו' לאכול אפילו לאחר שיצטנן", הקשה כן תהל"ד סוסק"כ, ונשאר בצע"ג⁵²⁷.

ונראה שמקור רבינו מהאו"ז במ"א סקל"ח, שכתב בחימם הגוי תבשיל צונן של ישראל והישראל לא ידע מכך, שהגוי אינו יכול לאסור תבשיל של ישראל בעל כרחו, ולכן התבשיל מותר אף שהוא חם ונהנה מהאיסור, ע"כ. והבנת דבריו (כדלהלן אות כ"ב), שהחימום הוא בעל כרחו של הישראל (אף שהוא נהנה למעשה

סק"ז לומד במ"א, שאפילו באמר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא, כשלא נהנה כ"כ מהאיסור, הדבר לא נאסר, ולפ"ז צ"ל בדעתו, שהאיסור דכאן הוא דין אחר, כמ"ש להלן בפנים אות יא בדעת רבינו, וא"כ ישנו גם בעשה הגוי מעצמו. וראה גם פמ"ג סי' זה א"א סקל"ט, שמשמע שגם במעשה גוי ונבלע בקדירה, הקדירה אסורה למשך השבת (כמו במעשה ישראל ברס"י שיח), ולא כתב שזה רק באמר לגוי בפירוש, ואלא שבכל אופן כאשר כבר נאסר, אסור גם כשכבר לא נהנה. וראה להלן ציון 547.

527) הפמ"ג סי' שיח א"א סק"ב כתב בחימם הגוי מים ונצטננו, שמוותרים במוצ"ש מיד (ראה בזה להלן ציון 532). ולמדנו שבשבת עצמה הם אסורים גם כשנצטננו. ושש"כ פ"ל הע' קסא כתב, שהפמ"ג מדבר באמר לגוי בפירוש. וראה גם שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קמה בסופו. אבל באמת הפמ"ג אינו מזכיר כאן בסקל"ז שהאיסור לאחר שיצטנן הוא רק באמר לגוי בפירוש, ויתכן שסובר כרבינו, וכסתימת דבריו בסי' שיח שם שמדבר גם כשעשה הגוי מעצמו. ובפרט שהפמ"ג סי' רעו א"א

איסור מעשה שבת הוא על החפץ שנעשה בו האיסור
יא. אלא נראה בהבנת רבינו בדין זה, שבעשה גוי מלאכת שבת שיש ממנה הנאה, וחכמים אסרו את ההנאה (בכדי שלא יאמר לו לעשות), איסור חכמים אינו רק בהנאה מהאיסור, אלא מאיזה טעם החילו את האיסור גם על החפץ שנעשה בו האיסור (למשך הזמן שנקבע האיסור). וכמו בתבשיל שחממו הגוי באיסור שבת, שהאיסור אכילה חל לא רק על "חום התבשיל", אלא התבשיל עצמו אסור באכילה ככל איסורי אכילה. ולכן איסורו קיים גם לאחר שיצטנן ומעשה האיסור כבר אינו קיים.

ולכן סובר רבינו, שגם אם הגוי עשה מעצמו (והישראל ידע ולא מחה) התבשיל אסור אפילו לאחר שיצטנן, כיון שאסרו את החפץ עצמו. ואי"ז קנס מיוחד באמר לגוי כהבנת פוסקים אחרים (כנ"ל אות ט).

[ורק כשאפילו בסמיכות למלאכה לא יהנה כ"כ מהאיסור, והשתמשות כזו לא תגרום שיאמר לגוי בפעם אחרת לעשות לו, לא ראו צורך לגזור איסור (כנ"ל אות א בסופה)].

מפני טברא זו האיסור הוא לכל אדם ויש לומר שהגדרה זו נמצאת בדברי רבינו בסי' תקטו בהגהה (הנ"ל אות ט, עיי"ש במקורו), בגוי שעשה מלאכה דאורייתא ביו"ט לצורך ישראל, שהדבר אסור גם לאחרים עד מוציו"ט בכד"ש: "ואע"פ שבסי' שכה ביארנו דעיקר הטעם בכל מקום שהצריכו להמתין בכדי שיעשו הוא

אלא צ"ל בטעמו, שסובר (כהרשב"א) שתבשיל שהתחמם בשבת באיסור הוא אסור גם לאחר שיצטנן, ולדעתו כ"ה גם בחימם הגוי מדעת עצמו תבשיל צונן של ישראל, "והישראל בעל התבשיל ראה ושתק" – שיש ללמוד שרצה בחימום (ולעבור על איסור מעשה שבת), והתבשיל אסור גם לאחר שיצטנן.

אכן מבאר האו"ז כי במקרה שהגוי חימם מדעת עצמו והישראל לא ידע מזה, הנה מן הסתם הישראל אינו רוצה בחימום ונעשה בעל כרחו, שבלא החימום יוכל לאוכלו לפחות כשהוא צונן והחימום יאסור עליו גם זאת, ולכן התבשיל מותר (אפילו כשהוא חם) (ראה בכ"ז בהרחבה להלן שם).

ובביאור דין זה, הנה לעיל (אות ב"ד) הובא הדיון בפוסקים באמר לגוי לעשות מלאכה לצורך ישראל, אם הדבר אסור גם כשהישראל לא נהנה כ"כ מהאיסור, ומשמעות רבינו בסי' רעו, שבאמר לעשות מעשה דאורייתא, אסור בכל אופן, עיי"ש. אבל אין לומר שהדין דכאן שהתבשיל אסור אפי' לאחר שיצטנן, זה (רק) מפני הדין הנ"ל, כיון שדעת רבינו בדין דכאן, שאסור גם בעשה הגוי מעצמו (והישראל ראה ושתק) (כנ"ל).

[ועוד, שדעת רבינו בעשה גוי חזרה דרבנן ולא נהנה כ"כ, שהתבשיל מותר גם באמר לגוי בפירוש להחזיר (ראה לעיל אות ט), ואעפ"כ דעת רבינו שגם בעשה הגוי חזרה דרבנן התבשיל אסור לאחר שיצטנן (ראה להלן אות יב)].

לפסק רבינו איסור לאחר שיצטנן הוא גם בחימם באיסור חזרה דרבנן יב. "אבל אם היה צונן לגמרי כו' וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור לכל אדם לאכול אפילו לאחר שיצטנן": כמה פוסקים לומדים, שרק בחימם הגוי תבשיל לח צונן, שע"י ישראל זה איסור בישול דאורייתא (ראה לעיל ציון 484), התבשיל אסור אפילו לאחר שיצטנן, אבל בחימם הגוי (תבשיל שאין בו בישול) במעשה חזרה דרבנן, התבשיל אסור רק בעודו חם. וזה מדוייק בלשון הרשב"א (מקור דין זה (ראה לעיל אות י)): "וכמדומה שאפילו

משום גזירה שמא יאמר לנכרי לעשות כו', וא"כ היה ראוי שלא לאסור נבמוצאי יו"ט עד בכד"שן אלא על מי שהמלאכה נעשית בשבילו כו', מכל מקום לא רצו חכמים לחלק בגזרתם ואסרו על הכל אף על מי שלא נעשית בשבילו עד לאחר בכדי שיעשו, לפי שראו חכמים להחמיר הרבה בדבר שנעשה בו מלאכה גמורה ע"י נכרי", וי"ל בכוונתו, שבעשה איסור דאורייתא האיסור בדיעבד הוא רק עצמו שנעשתה בו מלאכה (ולא רק שהטילו איסור בכדי שלא יאמר לגוי), וממילא "דבר" זה אסור גם לאחרים, כאיסורים בד"כ שאסורים לכולם⁵²⁸.

בכד"ש, ראה בפוסקים ריש סי' תקטו - לכאוי אין ללמוד מזה איסור לתבשיל שהוחם בשבת באיסור והצטנן, דלאחר שהצטנן אינו נהנה ממלאכת שבת. והנה, דעת הרשב"א בפשטות, שאיסור מעשה גוי בשבת ויו"ט הוא בכדי שלא יאמר לו לעשות, ועדיין בעשה דאורייתא המעשה אסור גם למי שלא הובא בשבילו עד למוצ"ש ויו"ט בכד"ש (כדברי רבינו בהגהה סי' תקטו שהובאו בפנים), ראה חי' הרשב"א שבת קכב א ד"ה גמרא הא דתניא, שם קנא, א ד"ה עשו לו, ביצה כד, ב ד"ה הא דאמרינן, חולין טו, א ד"ה במזיד לא, עבודת הקדש בית נתיבות ש"ה סכ"ה, שו"ת ח"א סי' לט, ח"ד סי' מז, ח"ה סי' ריא וסי' רכו, מיוחסות סי' קנב. וכ"ז מתאים לסברא שנכתבה בפנים בדין הרשב"א שתבשיל שהוחם באיסור אסור גם לאחר שיצטנן.

וזה שהרשב"א פוסק בגוי שהביא דורון לישראל ביו"ט ראשון שיש במינו במחובר לקרקע, שמותר ביו"ט שני (חי' הרשב"א

528) א. ולא מסתבר לומר, שהאיסור לאחרים הוא רק משום שיש איסור על החפצא של האיסור גרידא, אלא נראה שבשביל לאסור גם לאחרים, אסרו אף את "הדבר שנעשה בו מלאכה גמורה" (כלשון רבינו), ולא הגבילו זאת להנאת האיסור. וראה בהמשך לזה, להלן בפנים אות יגייד. וראה גם בסי' רנד סט"ז אות ד, שי"ל שגדר איסור מעשה שבת כאיסור אכילה, יש בו גם קולא, שאין איסור בהנאה שאינה אכילה. כמו במשהה מים מע"ש באיסור לצורך שתייה, שנאסרו בשתייה, אבל אין איסור ליהנות מהם להדחת כלים.

ב. בפנים מדובר לשי' תוס' (ראה לעיל ציון 526 אות ג), שאיסור מעשה גוי בשבת ויו"ט הוא בכדי שלא יאמר לגוי לעשות (ולכן יתכן לאסור גם לאחר שהצטנן). אבל לרש"י (ראה שם), שאיסור מעשה גוי בשבת ויו"ט הוא מפני שאין ליהנות ממלאכת שבת ויו"ט, וזה הטעם שאסור גם למי שלא נעשה בשבילו עד למוצ"ש ויו"ט

סק"ב לומד ברמ"א, שסומכים גם על שיטת רש"י שהאיסור הוא בכדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט ולכן ביו"ט שני אין איסור אפילו למי שהובא בשבילו. ראה בכ"ז שוע"ר שם ס"א. אבל רבינו סובר בהגהה לשם, שהקולא ביו"ט שני היא מפני שיש"ל שגם לשיטה שאיסור מעשה גוי ביו"ט הוא בכדי שלא יאמר לו לעשות, אין איסור ליו"ט שני, כנ"ל בציון זה אות ב.

ולמבואר כאן יוצא שמחלוקת המ"א ורבינו הם לשיטתם: למ"א באם איסור מעשה גוי הוא בכדי שלא יאמר לו לעשות, אין איסור לאחרים, ואין מקור שאיסור מעשה גוי חל על הדבר עצמו ולכן אסור גם לאחר שהצטנן, ומפנ"ז המ"א כותב כאן, שהאיסור לאחר שיצטנן הוא רק אם אמר לו בפירוש, ראה לעיל בפנים אות י. אבל רבינו לומד שהעיקר כדעה שאיסור מעשה גוי הוא בכדי שלא יאמר לו בפירוש ואעפ"כ אסור גם לאחרים (מהטעם המבואר בפנים), וזה מקור לדין שאסור לאחר שיצטנן גם בלא אמר לגוי, כמבואר בפנים.

ד. לשון הרשב"א "וכמדומה שאפילו אחר שנצטנן [התבשיל] אסור לו לאותה שבת, דקנסינן ליה כל שהויד ואמר לגוי לעשות לו מלאכה דאורייתא בשבילו", אבל אין להכריח מהלשון "קנס", שהאיסור לאחר שהצטנן הוא רק באמר לגוי דוקא (וכן שהאיסור הוא רק על זה שאמר). כיון שהרשב"א כותב בכ"מ ביחס לאיסור מעשה גוי שעשה מעצמו, ש"קנסו" בכדי שלא יאמר לו ישראל לעשות, ראה חי' הרשב"א שבת קלד, ב (ד"ה ולפני מילה), ביצה כד, ב (בסוף), עבודת הקדש בית נתיבות ש"ה סכ"ו (ד"ה שני יו"ט של ר"ה). וכ"ה לשון רבינו בכ"מ, ראה סי'

עירובין מ, א ד"ה ואי אפשר לומר, ביצה כד, ב ד"ה ולערב בכדי, עבודת הקדש בית נתיבות ש"ה סכ"ו (ד"ה שני יו"ט של גליות). מגיד משנה הל' יו"ט פ"ב ה"י ובי"י סי' תקטו ס"ד (עמ' קג ד"ה כתוב בהגהות) בדעתו, ולא אוסר שמא יאמר לגוי ביו"ט ראשון להביא לו ביו"ט שני (כשי' תוס' ביצה שם ועוד הסוברים שהאיסור בכדי שלא יאמר לגוי לעשות) - הוא כפי שכותב (חי' ביצה שם ד"ה ודברים שאינן, עבודת הקודש שם ד"ה שני יו"ט של ר"ה), שמשום קנס שלא יאמר לו לעשות, מספיק לקנס בראשון (וי"ל שלזה כוונתו גם בחי' עירובין שם, עיי"ש). וראה שיטה זו ברמב"ם הל' יו"ט פ"א הכ"ד ומ"מ ולח"מ, שוע"ר סי' תקטו ס"א בהמשך ההגהה, שפת אמת ביצה כד, ב ד"ה בתוס' (באו"א קצת), באור הלכה סי' תקטו ס"א ד"ה ויש מחמירין.

אבל הט"ז סי' תקטו סקט"ו לומד, שהרשב"א סובר כרש"י, שעיקר הטעם שאסור ליהנות ממעשה גוי הוא בכדי שלא יהנה ממעשה שבת ויו"ט.

ג. הרמ"א סי' תקטו ס"א ומ"א שם סק"ו פוסקים בגוי שהביא דורן לישראל ביו"ט ראשון ויש במינו במחובר, שבמקום הצורך מותר בליל יו"ט שני לאחר בכד"ש למי שלא הובא בשבילו. די"א שגם לשיטה שאיסור מעשה גוי בשבת ויו"ט הוא בכדי שלא יאמר לו לעשות, ולכן יש איסור גם ליו"ט שני (עד מוצאי יו"ט שני בכד"ש) - כל האיסור הוא רק למי שנעשה בשבילו, וסומכים על דבריהם (אבל עד מוצאי יו"ט ראשון בכד"ש אסור גם למי שלא נעשה בשבילו, מפני שלרש"י שהאיסור הוא בכדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט זה אסור, ראה לעיל בציון זה ריש אות ב). והט"ז שם

ויש להעיר, שמשמעות הרשב"א בכל דבריו (ראה ב"י עמ' טז), שאיסור התבשיל לישראל גם כשהוא חם הוא רק מפני שהגוי עשה מלאכה דאורייתא דהבערה, ואם הגוי היה עושה מלאכה דרבנן בלבד התבשיל היה מותר לגמרי⁵³⁰. אבל הרשב"א אינו מחלק בעשה מלאכה דרבנן בחימום התבשיל, שאסור כשהוא חם ומותר כשיצטנן. ולכן לדין שפוסקים בהוחזר ע"י גוי, שהתבשיל אסור כשהוא חם גם בעשה מלאכה דרבנן (ככל מלאכה דרבנן שנעשית ע"י גוי), ודלא כהרשב"א (וכ"ה גם לדעת הפמ"ג, באם התבשיל חם) (ראה לעיל אות ו וציון 522 אות א), אין מקור לחילוק שמותר לאחר שיצטנן. אבל עצ"ע טעם חומרת רבינו.

אחר שנצטנן אסור לו לאותה שבת, דקנסינן ליה כל שהזיד ואמר לגוי לעשות לו מלאכה דאורייתא בשבילו" (פמ"ג א"א סקל"ז, תהל"ד סק"דט וסק"ב, באור הלכה ס"ה ד"ה להחם הקדרה)⁵²⁹. (וכן פשוט לשון הרמ"א, שבחימום תבשיל צונן התבשיל אסור לאחר שיצטנן (ראה לעיל אות ט), שמדבר בתבשיל לח (שחימומו הוא איסור דאורייתא), ראה לעיל (אות ה)). אבל לשון רבינו "וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו' (היינו כולל אם האיסור הוא רק מחזרה דרבנן (ראה לעיל אות ו)), אסור כו' לאכלו אפילו לאחר שיצטנן". והתהל"ד (שם) מקשה על רבינו דאי"ז משמעות הרשב"א.

בדיעבד, עיי"ש.

ו. ראה באוצר מפרשי התלמוד ב"ק ח"ג טור תקנו הע' 9 וטור תקעה ציון 113 בשם הגר"ח מבריסק ועוד, שאיסור מעשה שבת הוא על הגברא שלא יהנה ולא בחפצא, אמנם מהדין דכאן רואים, ש(אפילו) בנעשה ע"י גוי האיסור הוא בחפצא. (529) וראה לעיל ציון 523 בדעת תוספת שבת. וראה לעיל ציון 475 אות ה מדברי הפמ"ג והתהל"ד כיו"ב בחימום ישראל. ולהעיר שבפמ"ג א"א ריש סקל"ט אינו שולל שהרמ"א (מקור הדין דכאן) מדבר גם בחימום הגוי תבשיל יבש שאין בו בישול (ראה לעיל ציון 522 אות א בסופה), וצ"ע.

(530) וכ"כ מחצית השקל סקל"ז בהבנת הרשב"א. וראה לעיל ציון 522 אות א בקושיא מדין גוי שהביא מחול"ת.

שכה ס"י, ס"ד, סכ"א. ס"י תקטו ס"א בהגהה, ס"ב, סכ"א (וכ"כ רבינו לשון "קנס" בנעשה ע"י ישראל אפי' בשוגג, ראה ס"י שיח סוס"א).

ה. בשו"ת מנחת שלמה ח"א ס"י ה (בעיקר באות ג, הובא בשולחן שלמה ס"י שיח סק"ד, ב) דן בדין איסור התבשיל לאחר שיצטנן, ובסברא שהאיסור חל על הדבר עצמו כאיסורי מאכלות, ומבאר בארוכה שזה רק לענין איסור אכילה, אבל דברים שתשמישם בהנאה וע"כ איסור המעשה שבת הוא בהנאה מהם, אין איסור ליהנות מהם באם לא נהנה עי"ז מהמעשה איסור, עיי"ש.

ויש להעיר במה שדן שם (שולחן שלמה ד"ה הן אמנם, בסופו) מדוע בשאר איסורים אין חומרא זו - מהפמ"ג יו"ד ס"י צט שפ"ד סק"ב (ד"ה וראיתי), שגזרו במעשה שבת יותר מבשאר איסורים

התבשיל לאחר שיצטנן הוא לכולם, טעם שני הדינים שווה.

והנה רבינו פוסק כאן, שגם מעשה גוי דחזרה אסור לכולם (ונכתב לעיל (אות ט), שסובר שחזרה חמורה כדאורייתא בדין זה), וי"ל שלכן רבינו פוסק כאן, שגם בחממו באיסור חזרה דרבנן, התבשיל אסור לכולם גם לאחר שיצטנן⁵³¹.

איסור התבשיל עד למוצאי שבת בכדי שיעשה יד. "אבל אם היה צונן לגמרי כו' וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור לכל אדם לאכול אפילו לאחר שיצטנן עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו": הרמ"א ס"ה מקור הדברים כאן (הובא לעיל אות ה ואילף), לא הזכיר שאסור עד מוצ"ש בכד"ש, ורבינו הוסיף זאת, כפי שנפסק בכל מעשה גוי בדאורייתא ובדרבנן (סי' שכה ס"ט וסי"א ובכ"מ).

והנה, רבינו מחדש כאן, שבעשה גוי חזרה דרבנן התבשיל אסור לכל אדם, כבעשה דאורייתא (ראה לעיל אות ט), ולכן הוא כותב – "וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור לכל אדם לאכול אפילו לאחר שיצטנן עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו" – שבחממו בחזרה דרבנן התבשיל אסור לכל אדם עד מוצ"ש בכד"ש, כבעשה דאורייתא.

לפסק רבינו איסור לאחר שיצטנן הוא לכל אדם

יג. אולי י"ל בהקדים, שרבינו מחדש כאן חידוש נוסף: "אסור לכל אדם לאכול אפילו לאחר שיצטנן", והנה הפוסקים לא ביארו שאיסור התבשיל לאחר שיצטנן הוא לכל אדם, והיה אפ"ל שלא נחמיר כ"כ אפילו בחימם תבשיל לח שעשה איסור דאורייתא, אף שסתם מעשה גוי מלאכה דאורייתא אסור לכולם (סי' שכה ס"ט ובכ"מ), שהרי כאן התבשיל כבר נצטנן והאיסור אינו קיים. אמנם רבינו פוסק שאף לאחר שיצטנן התבשיל אסור לכולם.

יתירה מכך: רבינו כותב וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור לכל אדם לאכול אפילו לאחר שיצטנן", שגם בחממו באיסור חזרה דרבנן (כנ"ל אות יב), התבשיל אסור לכולם גם לאחר שיצטנן.

ואולי הביאור בכל זה כמ"ש לעיל (אות יא), שאיסור התבשיל לאחר שיצטנן הוא מפני שאיסור מעשה גוי הוא על החפץ שנעשה בו האיסור, שאסור ככל איסורי אכילה. ונכתב, שמטעם חומרא זו (שהחפץ עצמו נאסר), מעשה גוי דאורייתא אסור גם למי שלא נעשה בשבילו (ואף שמצד הטעם שלא יאמר לגוי גרידא אין צריך לאסור גם בשבילו). ולפ"ז מובן טעם רבינו, שגם איסור

לאחר שהאיסור כבר אינו קיים ואינו נהנה. וראה לעיל ציון 457 אות ו לענין איסור דרבנן שנעשה ע"י ישראל בדין זה.

531) וראה בהמשך לזה, להלן אות יד. והנה לביאור שבפנים, בשאר איסורים דרבנן שנעשו ע"י גוי, הדבר אינו אסור

לעיל (אות יא), שאיסור מעשה גוי הוא על החפץ שנעשה בו האיסור ולכן מעשה גוי דאורייתא אסור לכל אדם גם למי שלא נעשה בשבילו (ואף שמצד הטעם שלא יאמר לגוי גרידא אין צריך לאסור גם למי שלא נעשה בשבילו). ונכתב (אות יג), שעפ"ז פוסק רבינו, שאיסור התבשיל לכל אדם הוא גם לאחר שיצטנן.

והנה, האיסור למי שלא נעשה האיסור בשבילו הוא עד מוצ"ש בכד"ש (סי' שכה ס"ט ובכ"ג), ולמדנו שחכמים קבעו שלמשך כל הזמן שיש לחשוש שיאמר לגוי לעשות עבורו, יש איסור על החפץ עצמו שנעשה בו האיסור, כולל למוצ"ש בכד"ש. ומוכן טעם פסקי רבינו, שהתבשיל אסור לאחר שיצטנן (מפני האיסור על החפץ עצמו) לכל אדם (מפני הטעם הנ"ל) עד מוצ"ש בכד"ש (וכ"ז גם בחזרה דרבנן, מהטעם המבואר לעיל (אות יג)).

חינם הגוי תבשיל צונן בלא ידיעת הישראל מן. אבל אם הישראל בעל התבשיל לא ידע כשהחזירו הנכרי שהוא צונן לגמרי או שלא ראהו כלל כשהחזירו הרי זה מותר, שמן הסתם אין הישראל רוצה כלל שיחמם הנכרי את תבשילו לאחר שנצטנן לגמרי ולא כל הימנו שיאסור את התבשיל של ישראל בעל כרחו: מקור הדברים מאור זרוע שהובא

לפסק רבינו גם איסור תבשיל שהצטנן הוא עד למוצאי שבת בכדי שיעשה

ורבינו מחדש עוד, "וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת כו', אסור לכל אדם לאכלו אפילו לאחר שיצטנן עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שיעשו", שאף איסור התבשיל לאחר שיצטנן הוא לכל אדם עד מוצ"ש בכד"ש⁵³² (וכ"ה גם בחימום מחזרה דרבנן).

והנה, לעיל (אות יא) נכתב בשיטת רבינו, שאיסור התבשיל לאחר שיצטנן הוא מפני שאיסור מעשה גוי הוא על החפץ שנעשה בו האיסור, שאסור בעצם ככל איסורי אכילה. אכן בשולחן שלמה כתב (סי' שיח סק"ד ב, עמ' רפט ד"ה ונמצא), שטעם זה שייך לאסור רק בשבת עצמה ולא למוצ"ש בכד"ש. היינו שהסברא לדעתו, שרק בשבת עצמה אסרו מעשה שבת על עצם התבשיל (מהטעם שלא יאמר לגוי לעשות), אבל האיסור למוצ"ש עד בכד"ש (מטעם שלא יאמר לגוי לעשות עבורו מלאכה בשבת בכדי שיהנה ממנה מיד אחר השבת (ראה סי' שיח ס"א ובכ"ג)), הוא בודאי נאמר על ההנאה מהאיסור גרידא, ואינו אוסר את התבשיל לאחר שהצטנן, ע"כ. אמנם לאמור לעיל, רבינו סובר שחומרא זו ישנה גם למוצ"ש עד בכד"ש. ויש לומר במקור רבינו, בהקדים מ"ש

רק בחימום שהוא בישול דאורייתא, ולא בחזרה דרבנן, ראה לעיל אות יב). אבל בסי' שיח א"א סק"ב כתב, שאם בישל גוי מים בשבת ונצטננו הם מותרים במוצ"ש מיד, עיי"ש.

532 בפמ"ג יש לכאן סתירה בזה: בא"א סקל"ז כתב, "וגרע טפי דצריך כדי שיעשו [כשנעשה] על ידי עכו"ם", ומדבר שם לפני"ז באיסור התבשיל לאחר שנצטנן, עיי"ש (וכפה"נ המ"ב סקצ"ו נמשך אחריו. שלדעת שניהם האיסור לאחר שיצטנן הוא

אכן כפה"נ רבינו הפוסק היחידי לאחר המ"א, שהביא להלכה את דברי האו"ז כפשוטם: גוי שחימם תבשיל צונן של ישראל באיסור שבת, והישראל לא ידע מכך, אומרים שמן הסתם הישראל אינו רוצה בחימום, ולכך החימום אינו אוסר את התבשיל, שהגוי אינו אוסר "תבשיל של ישראל בעל כרחו" (כלשון רבינו)⁵³³.

בד"מ אות ז ומ"א סקל"ח, לגבי עבדים שמדליקים אש בשבת לחמם תבשיל של ישראל: "ואפילו יתקררו [הקדירות] הרבה [וחימם הגוי באיסור] אין לאסורן [באכילה] כו', דמסתמא אין הישראל רוצה בכך [בחימום], שאילו ידעו שהקדרות נתקררו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל, וכשהעבדים עושים לאו כל כמיניהו לאסור לנו התבשיל בעל כרחנו".

ושאר פוסקים לא הזכירו הלכה זו.
ג. במ"א סקל"ט הביא מאגודה, שמעשה היה שהשפחה הטמינה את החמין בשבת ואסרו את התבשיל שהיה צונן (רבינו השמיט, ראה לעיל ציון 522 אות ג), והקשה מחצית השקל, שמשמע שהשפחה עשתה כן מדעת עצמה, והרי האו"ז במ"א סקל"ח התיר את התבשיל במקרה זה, ע"כ. וכתב במנחת פתים, שלדברי רבינו שהיתר האו"ז הוא רק בלא ידע הישראל, י"ל שבמעשה דאגודה מדובר שהישראל ידע ולא מזה. וראה גם להלן ציון 542.
ג. ראה בסי' רעו ס"ב (מהרמ"א סוס"א ונו"כ), שגוי שהדליק מעצמו נר עבור ישראל (בבית הישראל או במלון שבבית הגוי), הישראל אינו צריך לטרוח ולצאת מהבית, רק אסור להשתמש לאור הנר (וגם מדת חסידות שיהפוך פניו מאור הנר). והנה ההיתר שם להשאר בבית ונהנה קצת מאור הנר, הוא מיוחד מפני הטירחא ביציאה מהבית, ויש שם שתי קולות שאין בדין דכאן: א. מותר גם בנר ובית של גוי. ב. מותר כשהגוי עשה מדעת עצמו אפילו בנר של ישראל והישראל ראה ולא מזה (כן משמע שם). אבל כאן מתירים רק בתבשיל של ישראל והוא לא ידע, כמובא בפנים.

533 (א). בהגהות שבסו"ס מקור חיים (לבעל החוו"ד. הובא בשו"ע השלם כאן הגהות והערות אות עה) מקשה על פסק האו"ז: "הרי עשה העכו"ם פעולת בישול בשבת, ויש לאסור", ונשאר בקושיא. ותוספת שבת סק"נ ומשנה ברורה סקצ"ו לומדים בדין האו"ז, שר"ל שאם הגוי חימם את התבשיל מעצמו מותר לישראל לאכלו **לאחר שיצטנן**, שמן הסתם הישראל אינו רוצה בחימום שאינו נהנה ממנו (שמקודם היה צונן, ועכשיו הוא צונן), והגוי אינו אוסר את התבשיל על ישראל בעל כרחו. ולדעתם דין האו"ז הוא כמשמעות הרשב"א לדעתם, שרק באמר לגוי לחמם, התבשיל אסור אפי' לאחר שיצטנן, ראה לעיל בפנים אות י.
 וצ"ע כיצד יפרשו את לשון האו"ז: "שאילו ידעו שהקדרות נתקררו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל", ומשמע שההיתר ישנו דוקא מפני שהישראל לא ידע מחימום הגוי. משא"כ להבנת הפוסקים הנ"ל, כל שלא אמר לגוי בפירוש לחמם, התבשיל מותר לאחר שיצטנן. ועוד ועיקר, שסתמת האו"ז שהתבשיל מותר גם כשהוא עדיין חם (ראה בהמשך בפנים ביאור שיטת רבינו בכ"ז). ותהלי"ד סק"כ (ד"ה ודע) כתב בקיצור, שדברי התו"ש צ"ע.

שעושה לצורך ישראל, שאם הגוי עושה את המלאכה לצורך גוי, הדבר אינו נאסר (סי' שכה בכ"מ, תעוד). וכל שנצרך איזה מחשבה בכדי שיהיה איסור, אומרים אא"א דשא"ש⁵³⁵. דוגמא מההלכה ברמב"ם (הל' טומאת מת פ"י ה"ה), שאם חרש קבר בשדה של חבירו אין עושה אותה בית הפרס, כיון שאא"א דשא"ש. וי"ל שזה מפני שנצרך שם גם מחשבה בכדי לאסור, שאם חרש בלא ידיעה שיש שם קבר, אין עושה בית הפרס (כמבואר שם ה"ד), ע"כ.

יז, ויש להעיר:

אם עיקר איסור זה הוא במחשבה

(א). רעק"א (בהגהות כאן בסי' רנג ס"ב) מבאר, שישנה מחלוקת בין תוס' (יבמות הנ"ל) לר"ש (כלאים פ"ז מ"ה): לתוס' בכל איסור התלוי גם במחשבה אא"א דשא"ש. אבל לר"ש רק באיסור שעיקרו מחשבה (כעבודה זרה) אא"א דשא"ש, ובאיסור שרק תלוי במחשבה (ככלאים) אדם אוסר דשא"ש (וע"כ לדעתו הסוברים שאא"א דשא"ש בכלאים למדו כן ממיעות מיוחד)⁵³⁶.

וגם שם האיסור תלוי במחשבה, עיי"ש. ויתירה מכך כתב בהגהות רעק"א סי' רנג ס"ב שבעניני יחוד חפץ, המחשבה עיקר לעומת המעשה.

וראה עוד בדין אא"א דשא"ש בשוע"ר סי' תסט סוס"ב באומר בשר זה לפסת. והאיסור דשם אינו תלוי במחשבה, אמנם שם אין מעשה כלל אלא רק דיבור, וגם כל האיסור דשם הוא רק חומרא.

(536) ראה ב' השיטות גם בתוס' רי"ד

ריש ב"ב.

הגוי אינו אוסר תבשיל של ישראל בעל כרחו מ"ז. בירור פסק זה:

בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קכט, ד"ה ומ"ש כת"ר) לומד בלשון רבינו ("ולא כל הימנו שיאסור את התבשיל של ישראל בעל כרחו"), שהכוונה לדין שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו⁵³⁴.

ומביא מתוס' (יבמות פג, ב ד"ה איך), שהסוברים אא"א דשא"ש אמרו כן רק באיסור שתלוי במחשבה, כמו משתחוה לשם ע"ז לבהמה שאינה שלו, שלדעתם לא אסרה, שאא"א דשא"ש, והוא מפני שהאיסור תלוי במחשבה לע"ז. וכך במסך גפנו ע"ג תבואת חבירו שלדעתם לא אסרה בכלאים, כיון שהאיסור תלוי בהסכמה שיתערבו. אבל באיסור שתלוי במעשה בלבד, אדם אוסר דשא"ש לכו"ע, שהנותן נבלה או חלב לתבשיל חבירו התבשיל נאסר.

איסור זה תלוי במחשבה

ומבאר באמרי יושר, שגם כאן האיסור תלוי במחשבה – במחשבת הגוי

(534) בעניני אא"א דשא"ש ביחס למעשה שבת, מדברים - באופנים אחרים - הגהות רעק"א כאן לשו"ע ס"ב (יובא כמ"פ בהמשך). שו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' יז אות ו' ורט, שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קל, ואכ"מ.

(535) ראה עד"ז בשו"ת צמח צדק אבה"ע סי' רצב אות י.

וראה עוד בדין אא"א דשא"ש, בשוע"ר סי' מב סוס"ד לענין הזמנה בתפלין, וסי' שט סי"א לענין עשיית בסיס לדבר האסור.

שבת גם בלא רצון בעה"ב, התבשיל נאסר. שהרי בישראל אי"צ מחשבה בכדי לאסור משום מעשה שבת, שכל שנעשה איסור שבת בדבר ע"י ישראל זה נאסר, וגם אם הישראל עשה זאת לצורך גוי עד"מ⁵³⁷.

והנה יש אחרונים שלומדים, שבאיסורים דרבנן אא"א דשא"ש גם באיסור התלוי במעשה בלבד, שחכמים לא קנסו לעולם במקרה שאדם עשה איסור בחפץ של חבירו. וכך מבארים ברמב"ם הל' טו"מ הנ"ל (אות טז), שמעצם זה שאיסור בית הפרס דרבנן אינו אוסר שם דשא"ש (ולא צריכים להגיע שהאיסור שם תלוי גם במחשבה)⁵³⁸.

ויש לעיין בגדר מלאכת גוי בשבת, שגורמת איסור לישראל ליהנות מהמלאכה – אם עיקרה מעשה המלאכה, והמחשבה היא רק כתנאי לאיסור, ולפ"ז הפסק דכאן שהגוי אינו אוסר דשא"ש, הוא רק לשיטת תוס'. או שגם המחשבה שעושה לצורך הישראל היא חלק מעצם הדבר שגורם את האיסור, ולפ"ז הפסק דכאן הוא גם לשיטת הר"ש.

ישראל שחימם תבשיל של חבירו אוסרו בעל כרחו

(ב). בהלכה כאן מדובר בעשה גוי, ואכן לביאור האמרי יושר יוצא, שאם ישראל חימם תבשיל של חבירו באיסור

ג. ביבמות פג, א דעת רבי מאיר, שאדם אוסר דשא"ש בכלאים (ודעת רבי יוסי שאא"א דשא"ש בכלאים). ובתוס' שם (סוף העמוד) למדו ממשמעות הסוגי' מנחות טו, ב, שגם לרבי מאיר בכלאים דרבנן לא גזרו שאוסר את של חבירו. והנה לשיטת הר"ש שכלאים הוא איסור התלוי במעשה (כנ"ל בפנים מהרעק"א בדעתו [וראה גם ספר המכריע סי' ח, שסובר שלר"מ כלאים הם איסור התלוי במעשה (ואכ"מ)], וראה שו"ת עונג יו"ט (סי' לד ד"ה ובוזה) שלפ"ז פשוט טעם ר"מ שאדם אוסר דשא"ש בכלאים), מדיוק הגמ' מנחות הנ"ל, רואים שבדרבנן לא גוזרים גם באיסור התלוי במעשה.

[אבל תוס' (יבמות פג רע"ב) כתבו בדעת רבי יוסי שאא"א דשא"ש בכלאים, שכלאים הוא איסור התלוי במחשבה (כנ"ל בפנים אות טז). ומשמעות עליות דרבינו יונה (ב"ב ב, רע"ב) בשיטה זו, שגם לר"מ כלאים הוא איסור התלוי במחשבה,

(537) בשו"ת בית יצחק (שצוין לעיל ציון 534) כתב, שמעשה שבת הוא איסור התלוי במחשבה כיון שבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, וע"כ נוקט שם בפשטות ששייך שגם ישראל לא יאסור דשא"ש באיסור מעשה שבת, ע"כ. ויש להעיר, שמלאכה שאינה מלאכת מחשבת היא איסור דרבנן, ולכן גם לסברת הבית יצחק, בעשה ישראל איסור שבת בדשא"ש (במקרה ששייך ההיתר שאא"א דשא"ש, ראה להלן בפנים אות כו סיכום ההגבלות בדבר) הדבר מותר רק בעשה בשוגג (ראה לעיל ציון 467). אכן בפשטות זה מותר בעשה בשוגג גם לעושה האיסור, ואף שהוא עצמו עשה את המלאכה ב"מחשבת", ועיין.

(538) א. ראה במצויין ברמב"ם מהדורת פרנקל הל' טומאת מת שם בספר המפתח ד"ה שאין אדם, ובאנציקלופדיה תלמודית כרך ו טור תרעא-תרעב. ויש להוסיף משו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' יא.

עשה מעשה בגוף הדבר, אוסר דשא"ש גם באיסור התלוי במחשבה. ולכן ישראל ששחט בהמת חברו לע"ז לא אסרה רק מפני שאומרים שהתכוון לצער ולע"ז, אבל גוי או ישראל מומר ששחט בהמת ישראל לע"ז אסרה (ש"ע יו"ד סי' ד ס"ד וסי' קמה ס"ח)⁵³⁹ [ואפילו בחיתוך כל שהוא (ש"ך שם סי' ד סק"ו וסי' קמה סקכ"א ופר"ח סי' ד סק"ז ועוד)]. וקשה כיצד התירו כאן תבשיל שחממו גוי מטעם שא"א דשא"ש, והרי עשה מעשה בגוף הדבר⁵⁴⁰. ובאמרי יושר לא העיר בזה. וכיו"ב יש להקשות על הדין שהביא האמרי יושר מחרש קבר בשדה של חברו שאין עושה אותה בית

ולפ"ז י"ל שבאיסור בדיעבד של דבר שנעשתה בו מלאכה בשבת, שהוא איסור דרבנן, א"א דשא"ש גם אם האיסור תלוי במעשה, כבעשה ישראל בעצמו.

אבל עצ"ע אם גם כשעשה ישראל מלאכה דאורייתא לא גזרו בעשה בדשא"ש. ועוד, שברעק"א הנ"ל משמע, שגם באיסור שכולו דרבנן אם הוא תלוי במעשה ולא במחשבה (שמדבר בהושיב בלא תנאי חזרה תבשיל של חברו), אדם אוסר דשא"ש, עיי"ש.

גוי אינו אוסרו הגם שעשה מעשה בגוף הדבר (ג). יש להקשות, שההלכה היא שאם

וראה שו"ת צמח צדק יו"ד סי' קפג אות ז ואבה"ע סי' רצב אות ו.
 540 א. ראה ברא"ש חולין פ"ב סי' יד שהסכים עם רש"י שם מ, ב (ד"ה אין אדם), שמנסך (ששכשך ידו בתוך היין לשם ע"ז, רש"י שם מא, א ד"ה שניסך) הוא אפילו מעשה גדול, ע"כ (ולכא"ו למדנו שפוסקים דלא כריטב"א ע"ז נג, ב וינד, א, שכתב בסבורים שרק בעשה מעשה אוסר דשא"ש - שזה רק במעשה שהוא שינוי שאינו חוזר לברייתו וניכר בגוף הדבר). וא"כ לרא"ש גם חימום תבשיל הוא "מעשה" לענין זה. [וזה שתוס' (ע"ז נב, ב ד"ה ברוך וינד, א ד"ה היתה וחולין מא, א ד"ה תא) מקילים באיסור להדיוט, שם מדובר במעשה שלא עשה כלל שינוי בגוף הדבר, עיי"ש].

ב. להעיר מהרעק"א חולין מ, א (במערכה אות יב), שלרמב"ם בעשה מעשה בגוף הדבר שאוסר דשא"ש, זה רק בע"ז ובהקדש ולא בשאר איסורים. וכ"ה בריטב"א ע"ז שם. אבל מהצ"צ שבציון 539

ורק שלר"מ אדם אוסר דשא"ש גם באיסור כזה. וממשיך שם, שגם לר"מ לא גזרו בכלאים דרבנן שאוסר דשא"ש (כמ"ש התוס' יבמות הנ"ל), ע"כ. ואפשר לפרש שרק באיסור התלוי במחשבה לא גזרו לר"מ.

ג. בתוס' מנחות (טו, ב ד"ה והתירו) מפרשים, שהסוגי' נאמרה לרבי יוסי שסובר שא"א דשא"ש בכלאים, וגם לרבי יוסי בכלאים דאורייתא אוסר דשא"ש ורק בכלאים דרבנן אינו אוסר (וכ"מ ברמב"ן ריש ב"ב. וזה דלא כתוס' יבמות הנ"ל שהסוגי' מדברת לר"מ). ולפ"ז מוכרח שלרבי מאיר באיסור התלוי במעשה גוזרים גם בדרבנן, ועיין. אבל הבנה זו אינה דעת ההלכה, שלהלכה ברמב"ם ה' כלאים פ"ה ה"ח וש"ע יו"ד סי' רצו ס"ד גם בכלאים דאורייתא א"א דשא"ש (כרבי יוסי להבנת התוס' יבמות).

539) וכ"ה דעת הרמב"ם ה' ע"ז פ"ח ה"א והל' שחיטה פ"ב הכ"א-כב לדעת רוב המפרשים.

וזהו הביאור גם בדין דהל' טומאת מת הנ"ל, באיסור בית הפרס דרבנן⁵⁴¹.

קושיא מהסוברים שמעשה איסור באינו שלו אינו מתיר

(ד). באמרי יושר (שם) מקשה על פסק רבינו, בהקדים שיטת הרא"ה (בדה"ב ב"א ש"א

הפרס כיון שאא"א דשא"ש, והרי עשה שם מעשה בגוף הדבר.

ואולי נאמר שבאיסור דרבנן כדבר שנעשתה בו מלאכה ע"י גוי בשבת (והוא תלוי במחשבה), לא גזרו שאדם אוסר דשא"ש גם בעשה מעשה בגוף הדבר.

אסרה (כמובא לעיל בפנים וציון 539), [ועדיין לרבי מאיר אדם אוסר דשא"ש בכלאים דאורייתא (אבל לא בדרבנן). ראה עליות דרבינו יונה ב"ב ב, רע"ב], ולפ"ז אין ראייה מהדין בכלאים, לאיסור דרבנן בעשה מעשה בגוף הדבר, ואכ"מ.

ב. הרעק"א (הנ"ל בפנים) דן בהוריד קדרת חברו מע"ג האש בשבת ולא היה דעתו להחזירה - אם מותר להחזירה. ודן אם האיסור להחזיר כשלא היה דעתו מקודם לכך (ראה לעיל סי"ד), הוא איסור התלוי במחשבה ודינו שאא"א דשא"ש או שהוא תלוי במעשה ואוסר דשא"ש, עיי"ש. וקשה שהרי עשה מעשה בגוף הדבר, שהוריד את התבשיל מע"ג האש (ובכך התבשיל מפסיק להצטמק ויפה לו, וגם הוא מתקרר), ואז אדם אוסר דשא"ש גם באיסור התלוי במחשבה. ואלא נלמד שלדעתו דרבנן אין איסור זה, וכמ"ש בפנים. או שסובר שבמקרה המדובר אי"ז נק' שעשה מעשה בגוף הדבר, כיון שעשה רק מניעה.

ג. בטושו"ע יו"ד סי' צט ס"ה נפסק שאסור לבטל איסורים לכתחלה, ובש"ך סק"ז מביא שיש מחלוקת ראשונים אם הוא איסור דאורייתא או דרבנן. ובעבר וביטל איסור נפסק בטושו"ע, שבביטל במזיד התערובת אסורה למבטל עצמו "אם הוא שלו" וכן למי שביטל בשבילו, ובשו"ג היא מותרת לגמרי. ובש"ך סק"י כתב ע"פ

ועוד פוסקים משמע, שלהלכה ישנו איסור זה גם בשאר דינים.

541 א. בתוס' יבמות פג רע"ב משמע, שמסכך גפנו ע"ג תבואתו של חברו זה דומה לשוחט בהמתו של חברו לע"ז, ששניהם איסורים התלויים במחשבה ועשה מעשה בגוף הדבר, עיי"ש. וכך הבין בדעתם רעק"א בכ"מ (נאספו בחי' רעק"א ב"ק ע"א, א בתוד"ה בשלמא) ועוד אחרונים, ואכ"מ. וכ"ה בתוס' רי"ד ריש ב"ב (ד"ה ונראה לי) וע"ז נד, א (ד"ה מיתיבי, ואילך). עיי"ש [וכך יש ללמוד ברמב"ן ע"ז נט, ב (ד"ה ובה"ג), ובמשמרת הבית ב"א ש"א (ד"ה הגה אמת), ראה שו"ת צמח צדק אבה"ע סי' רצב אות ו]. והנה, לפנ"ז כתבו תוס' (פג סוע"א), שגם לר"מ שמסכך גפנו ע"ג תבואתו של חברו אוסר דשא"ש, בכלאים דרבנן לא גזרו. ולמדנו מכל זה, שלתוס' דרבנן לא גזרו גם בעשה מעשה בגוף הדבר. וכ"כ בדעתם בא"ת כרך ו טור תרעא.

אלא שלהלכה נפסק (ברמב"ם הל' כלאים פ"ה ה"ח ושו"ע יו"ד סי' רצו ס"ד) כרבי יוסי בכלאים שאא"א דשא"ש (ובסתם, גם בכלאים דאורייתא). ולשיטה זו אין הוכחה, שדרבנן קל מדאורייתא בפרט זה. ועיקר, רבים לומדים שבכלאים לא עשה מעשה בגוף הדבר, ולכן ההלכה שאא"א דשא"ש בכלאים (כנ"ל), ואף שנפסק שהשוחט לע"ז בהמה שאינה שלו

הבהמה והיא כמתה מאליה בלא שחיטה.

ומקשה באמרי יושר, שכיו"ב בגוי שחיים תבשיל של ישראל, ומתירים מפני שבאיסור התלוי במחשבה א"א דשא"ש, אבל עדיין א"א להתיר לישראל את התבשיל כשהוא חם, כיון שהחימום אינו יכול להועיל לו, שהרי התבשיל

(ד"ה דהלכתא כרב הונא), חי' חולין מ, א) הובאה בר"נ (חולין ח, רע"ב), שאא"א דשא"ש גם בעשה מעשה בגוף הדבר, ולכן שחט בהמה שאינה שלו לע"ז לא אסרה. אמנם כתבו, שמתרת רק בהנאה, אבל באכילה אסורה. ואי"ז בסתירה לדין שאא"א דשא"ש, שהשוחט אינו פועל איסור בדשא"ש, אלא הוא רק אינו מתיר את

אסורה, כעין שכתב הר"נ בשחיטה לע"ז [ראה בהמשך בפנים, וראה ציון 543 שהש"ך סובר שאין הלכה כהר"נ]. ב. ע"י מעשה אוסר דשא"ש [כתבנו בזה לעיל שי"ל שלא אוסר בדרבנן].

ד. י"ל באו"א בכ"ז, ע"פ מ"ש אחרונים (שו"ת עונג יו"ט סוסי" פב, שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' לח הא' (ד"ה והנה לכאורה)), שהדין שבעשה מעשה בגוף הדבר אוסר דשא"ש, הוא רק כשהאיסור חל בעת עשיית המעשה ולא אם חל מאוחר יותר. ומבארים שלכך בכלאים אי"ז כעשה מעשה בגוף הדבר, ולכן להלכה א"א דשא"ש בכלאים, כיון שהמעשה שנעשה בידי האוסר הוא הסיכוך, ואילו איסור התבואה בא לאחמ"כ כשיוסיף א' ממאתיים, ע"כ.

וי"ל שכך אין לאסור תבשיל של ישראל שחממו גוי מפני שהגוי עשה מעשה בגוף הדבר, כיון שהגוי עשה את הבערת האש או הנחת התבשיל ע"ג האש, אבל האיסור חל רק לאחמ"כ כשהתבשיל יתחמם (ולכן דינו ככל איסור התלוי במחשבה). וי"ל שזה גם טעם הרעק"א דלעיל ציון זה אות ב.

אבל ראה לעיל ציון 493 אות ב וש"ג, שהאיסור חל בסמיכות למעשה החזרה (כשהתבשיל מתחמם מעט).

הב"י בדיוק הלשון "אם הוא שלו", שכשביטל דבר שלו, זה אסור לו אפי' כשלא התכוון עבור עצמו, אבל בביטל איסור של אחרים ולא התכוון עבור עצמו, התערובת מותרת לו ואסורה רק למי שביטל בשבילו, ע"כ.

והנה, איסור ביטול איסורים הוא תלוי במחשבה כיון שאסור רק בעשה במזיד (ודומה למדובר כאן שאיסור מעשה שבת ע"י גוי הוא תלוי במחשבה כיון שאסור רק כשנעשה לצורך ישראל), וצ"ל בזה הדין דא"א דשא"ש. דאמנם האיסור נעשה ע"י מעשה בגוף הדבר, אבל כיון שאיסור התערובת הוא קנס דרבנן (גיטין נד רע"ב), לכן למבואר כאן בפנים, צ"ל שבביטול דבר של אחרים עבורם בלא ידיעתם התערובת לא נאסרת להם (וי"ל שהב"י והש"ך מדברים כשביטל בידיעתם, ובמקרה זה אין קולת א"א דשא"ש, ראה להלן בפנים אות יח, ולכן זה נאסר). ובפרט לסוברים שעצם איסור ביטול איסורים הוא דרבנן (כמובא לעיל מהש"ך).

אמנם לאבני נזר יו"ד סי' קלו פשוט, שבביטול איסורים אדם אוסר דשא"ש [ולא ביאר מקורו], ומבאר ב' טעמים לזה: א. אפי' כשאומרים א"א דשא"ש הוא עדיין לא מתיר את הדבר, ולכן הדבר איסור לא מתבטל ע"י העירוב, וממילא התערובת

ועולה שהבהמה כנשחטה שלא בידי אדם, שהיא שחיטה פסולה (כמבואר בשו"ע י"ד סי' ג וסי' ז). וזה שכתבו, ששחיטתו לע"ז אינה מתירתה, והבהמה כמתה מאליה בלא שחיטה – שכוונתם שהיא כנשחטה מאליה (שו"ת חתם סופר י"ד רס"ו ג, ח"י חתם סופר חולין מ, א (ד"ה ולפענ"ד לק"מ), שו"ת עונג יו"ט סי' נד (בחצי הראשון)). ד. סברתם שבשחט בהמה שאינה שלו לע"ז, חל דין תקרובת לע"ז על מעשה השחיטה – שהוא של השוחט. ואמנם על גוף הבהמה לא חל כלל איסור כיון שהיא אינה של השוחט, אבל על מעשה השחיטה לעצמו חל איסור תקרובת. ושחיטה שהיא תקרובת אינה גורמת היתר לבהמה (שתקרובת אוסרת באכילה ולא מתירה), וזה שכתבו, שהבהמה כמתה בלא שחיטה (ח"י ר"ש שקאפ ב"ב עמ' קטו, א).

בשבילו כמו קודם החימום שלא היה ראוי לאכילה⁵⁴², ע"כ.

והנה, באחרונים מצאנו כמה אופנים בהבנת חומרת הרא"ה והר"נ:

א. סוברים ששחיטה לע"ז שזה עבירה היא שחיטה פסולה, ולכך הבהמה אסורה באכילה. וזה שכתבו, שהשוחט אינו מתירה והבהמה כמתה בלא שחיטה (פלתי סי' ד סק"ה (ד"ה ולא לאסור, ד"ה ואחרי שבררנו, ואילך). חוות דעת סי' א סק"א). ב. סוברים שבשחיטה ראשונה לע"ז נעשה מומר וא"כ שחיטתו פסולה, ולכן כתבו שהבהמה כמתה בלא שחיטה (בי"ח י"ד סי' ד אות ה, יבין דעת שם סק"ה, דעת תורה שם סק"ד, שו"ת עונג יו"ט סי' נד (ד"ה אולם לענ"ד)). ג. סברתם שכפי שאין מחשיבים את מחשבתו לע"ז כיון שאא"א דשא"ש, כך אין מחשיבים את מעשה השחיטה שלו כלל, שא"א לתפוס החבל בשני הראשים.

בשם האגודה, בשפחה שהטמינה (מעצמה) את התבשיל בשבת ואסרו את התבשיל, שנפרש שזה מפני שהתבשיל לא היה ראוי לאכילה כלל קודם החימום, ע"כ. ויש להשיב שבלאו הכי יש לתרץ כמ"ש הוא עצמו במנחת פתים, שמדובר שם שהבעה"ב הישראל ידע ממעשה השפחה ולא מחה, ראה לעיל ציון 533 אות ב.

ועוד כתב, שמפני הקושיא שבפנים קשה לסמוך למעשה על היתר האו"ז ורבינו. ובפרט שגם האו"ז מסיים שבמקום שאין בני תורה אין להתיר, ע"כ. ויש להשיב שנראה שדברי האו"ז הנ"ל הם לענין להניח לכתחלה לגוי לחמם תבשילו (גם באם חושב שהתבשיל חם), ולא ביחס לדין התבשיל בדיעבד, עיי"ש.

542 ועוד כתב, שגם החולקים על הרא"ה ומתירים באכילה, הוא מפני שאם נאסור יוצא שעושה האיסור הפסיד את הבהמה לבעליה, ששוב לא יוכל לשוחטה. אבל כאן הרי גם אם נאסור את התבשיל יוכל לאוכלו במוצאי שבת לאחר בכד"ש, וע"כ לכו"ע יש לאסור, ע"כ. ולא הביא מקור לסברא זו.

ועוד כתב, שמפני קושיא זו היה עדיף ללמוד, שהאו"ז מדבר בתבשיל שהיה ראוי לאוכלו בדוחק גם קודם החימום, אלא שמדברי רבינו לא נראה כן, ע"כ. ויש להשיב, דלשון האו"ז: "ואפילו יתקרו הרבה יש להתיר".

ועוד כתב, שאם נאמר שהאו"ז מדבר דוקא בתבשיל שהיה ראוי לאכילה קודם החימום, תיושב הסתירה מהמ"א סקל"ט

הגוי אינו אוסר תבשיל של ישראל דוקא מפני שהישראל אינו רוצה בכך ית. "אבל אם הישראל בעל התבשיל לא ידע כשהחזירו הנכרי שהוא צונן לגמרי או שלא ראהו כלל כשהחזירו הרי זה מותר, שמן הסתם אין הישראל רוצה כלל שיחמם הנכרי את תבשילו לאחר שנצטמן לגמרי ולא כל הימנו שיאסור את התבשיל של ישראל בעל כרחו": כאמור (לעיל אות טו ואילך), מקור הדברים מאור זרוע שהובא בד"מ ומ"א, שמדבר בעבדים שמדליקים אש בשבת לחמם תבשיל של ישראל, וכתב: "ואפילו

והנה, לפי כל ההבנות הנ"ל, השחיטה לע"ז אינה אוסרת את הבהמה (כיון שלרא"ה והר"נ אא"א דשא"ש גם בעשה מעשה בגוף הדבר), רק שהשחיטה לע"ז אינה מועלת כשחיטה שמתירה את הבהמה לאכילה (מפני שהשחיטה פסולה או מפני שאינה יכולה להועיל), וממילא הבהמה אסורה באכילה, שהיא כמתה בלא שחיטה ראויה – וא"כ אין ללמוד מדין הרא"ה והר"נ, שחימום הגוי דשא"ש באיסור שבת יאסור את התבשיל (כדי שהישראל לא יהנה מהחימום), ודלא כקושיית האמרי יושר⁵⁴³.

זהו מעשה ידי האומן, ועשייה זו ודאי אסור[ה], שהרי זהו שלו, ע"כ. ומשמע, שהצ"צ למד בסברת הרא"ה והר"נ, שהשוחט לע"ז אוסר את השחיטה (אולי מדין תקרובת) כיון שזה מעשה ידיו (ראה גם יבין דעת סי' ד סק"ו). ואכן כיו"ב כל פועל באיסור הוא אוסר את השבח שבא ממעשי ידיו, ואף שנעשה בדשא"ש. [וצ"ע בהבנת הצ"צ, מדה החילוק לרא"ה והר"נ בין אכילה להנאה, שעל אכילה אומרים שאוסר את מעשה ידיו ולכן הבהמה אסורה באכילה, וביחס להנאה אומרים שאא"א דשא"ש גם בעשה מעשה בגוף הדבר ולא חל איסור הנאה על הבהמה, וקשה מדוע לא אומרים שחל דין תקרובת ע"ז על השחיטה וממילא על כל הבהמה. וע"ד הגמ' חולין מא, א בשחט בהמה לשם ע"ז, שגם למ"ד שאא"א דשא"ש גם כאן, ביש לו שותפות בדבר הוא אוסר (ובשוחט לע"ז ממש, אוסר גם בהנאה, כפשוטו), והוזכר להלכה ברא"ה בבדה"ב שצויין בפנים]. ולהבנת הצ"צ קשה כקושיית האמרי

(543) אבל בשו"ת צמח צדק יו"ד סי' קפג מדבר בפועל שנדר לבעה"ב שלא יעשה טליתים לבעה"ב אחר, ואם יעשה, הטליתים ייאסרו בקונם לכל העולם ליהנות מהם (בקונם ידי למעשיהם), ואח"כ עשה הפועל טליתים אצל בעה"ב אחר, והצ"צ דן שהטליתים נאסרו מפני שמעורב בהם מעשה ידי הנודר שנאסרו. וכתב (אות ז), שאין להתיר מפני שמעשה ידי הפועל נעשה בדבר שאינו שלו ואא"א דשא"ש, כיון שנפסק להלכה שבעשה מעשה בגוף הדבר אוסר דשא"ש. [יש לעיין בטעם שהמקרה שמדבר אינו כאיסור התלוי כולו במעשה (י עשיית הטלית, והרי הנדר היה ביחס לידי עצמו ולא ביחס לטלית), ואז לכו"ע אדם אוסר דשא"ש, כנ"ל בפנים]. וממשיך, שאפילו לרא"ה שפוסק גם בעשה מעשה בגוף הדבר שאא"א דשא"ש, אמנם לפי מ"ש הר"נ, שגם למ"ד זה "הפעולה שעשה בה [העושה בדשא"ש] הוא ודאי אסור[ה], א"כ בנדון זה גם כן כו', השבח שהטלית יפה הרבה יותר מן הצמר

התבשיל של ישראל בעל כרחו". וי"ל בטעמם, ע"פ מ"ש אחרונים, שרק אם כח בעה"ב מעכב על עושה המעשה אומרים אא"א דשא"ש (באופנים שאומרים כן). כלשון הגמ' (חולין מא, א וש"א): "לא כל הימנך שתאסר ייני [בניסוך] לאונסי", שבודאי שהבעה"ב אינו רוצה שהיין ייאסר עליו (ולכן גם לא רצה מעיקרא בניסוך), ומשום זה המנסך אינו אוסר את היין שאינו שלו במקרה דשם (לסוברים כן). אבל אם אין כח בעה"ב שמעכב עליו, כגון שעושה בדבר של הפקר או שבעה"ב גילה דעתו שלא אכפת לו אם הדבר שלו ייאסר – אדם אוסר לעולם דשא"ש⁵⁴⁴. ולכן האו"ז ורבינו מדגישים, שמן הסתם הבעה"ב אינו רוצה כלל

יתקררו [הקדירות] הרבה [קודם שחיממם הגוי באיסור] אין לאסרן [באכילה] כו', דמסתמא אין ישראל רוצה בכך [בחימום], שאילו ידעו שהקדרות נתקררו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל, וכשהעבדים עושים לאו כל כמינייהו לאסור לנו התבשיל בעל כרחנו". ובשו"ת אמרי יושר מבאר, שההיתר הוא מדין אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

והנה, האו"ז מדגיש: "דמסתמא אין הישראל רוצה בכך" [בחימום], ולכן "כשהעבדים עושים לאו כל כמינייהו לאסור לנו התבשיל בעל כרחנו". וכן כותב רבינו: "שמן הסתם אין הישראל רוצה כלל שיחמם הנכרי את תבשילו" כו', ולכן "לא כל הימנו שיאסור את

(כנ"ל בפנים), שהבהמה מותרת גם באכילה. וכן פסקו הפר"ח סק"ז והשמ"ח ס"ט. ודלא כט"ז שם סק"ד וכתתי סק"ז. ועוד י"ל ע"פ המבואר להלן אות כה, שבאם נאסור את התבשיל כשהוא חם, נצטרך לאוסרו גם כשיצטנן, וי"ל שגם לחומרת הרא"ה והר"נ לא אומרים עד כדי כך, שמעשה ידיו אוסרים את הדבר גם כשכבר אינם קיימים – וכל זה אף שאא"א דשא"ש.

544) ראה שו"ת נודע ביהודה או"ח מהדו"ק סי' כ (ד"ה ועוד בשלמא), שו"ת צמח צדק יו"ד סי' קפג אות ז, שו"ת אמרי בינה יו"ד דיני שחיטה סי' יב, שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' לח הא', שו"ת עונג יו"ט סי' פב וסי' קז. הגהות יד אברהם יו"ד סי' ד ס"ד, חי' ר"ש שקאפ ב"ב בסוף הספר, ועוד (חלקם כתבו בזה חילוקים, ואכמ"ל).

והנה השוחט בהמת אחר לע"ז, אינו

יושר, שכצ"ל בחימם הגוי תבשיל צונן. [הרא"ה והר"נ חולין שצויינו לעיל בפנים כתבו, שהאיסור בשוחט לשם הרים ונתכוון לרפואה, שהבהמה אסורה באכילה מדרבנן (לדעתם שם זהו פי' המשנה לט סוע"ב), ישנו גם בשוחט דשא"ש באופן זה, כשיטתם ששחיטה שאוסרת בהמה שלו, אינה מתרת אכילה אפילו בבהמה שאינה שלו. אלא שלשונם: "שכל שיש בו סרך לע"ז מיתסרא באכילה", ואולי נחלק שחומרא זו ישנה רק בסרך ע"ז דרבנן, משא"כ באיסור מעשה שבת דרבנן].

אבל בכל אופן אי"ז קשה לדברי הש"ך יו"ד סי' ד סק"ה ובנקו"כ רסק"א, שמכל הפוסקים מוכח שאין פוסקים כסברת הרא"ה והר"נ, ונפק"מ לדידן בישראל ששחט בהמת חבירו לע"ז שפוסקים שלא אסרה כיון שלא התכוון לע"ז אלא לצערו

הבערה בסמוך לתבשיל בכדי לחממו (ראה לעיל ציון 519) ואין חילוק לענין זה אם מחמם תבשיל שלא הצטנן לגמרי, אמנם האו"ז סובר כפה"נ, שבמקרה שהגוי עושה מעשה איסור בכלי הישראל והישראל לא יהנה כ"כ מהאיסור, כמו שמבעיר אש בסמוך לתבשיל שקצת חם (ראה לעיל אות ו), אינו צריך למחות בגוי. [כפי שכתב בהמשך דבריו, שנכון שלא לעשות כן, כיון שיש בכך זילותא דשבת וכו', ונראה כוונתו ש"נכון" שלא להניח לגוי לחמם את התבשיל ע"י מלאכת איסור ואף שחושב שהתבשיל חם (אבל אי"ז חיוב גמור לדעתו), עיי"ש⁵⁴⁵. וזה מראה, שגוי שחיים מעצמו ע"י מלאכת איסור תבשיל חם של הישראל ובידיעתו, הישראל אינו עובר באיסור.

וזה מ"ש האו"ז "שאלו ידעו שהקדרות נתקררו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל": מכיון שהישראל אינו רוצה לעבור באיסור, לכן בודאי שאם היה יודע שהתבשיל צונן ובמלאכת הגוי עובר באיסור היה מעכב בגוי, אבל כאן הניח לגוי לחמם רק מפני שלא ידע שהתבשיל צונן וחשב שלא יעבור באיסור. ובאמת עבר באיסור (בשווג). וכיון שהסכמה הנובעת מטעות במציאות, אינה נחשבת, לכן מחשיבים שחימום הגוי היה שלא לרצון בעה"ב (שלא רצה

בחימום הגוי, ואיסור התבשיל (הנגרם מהחימום) יהיה בעל כרחו של הבעה"ב, ולכן התבשיל לא נאסר.

הישראל אינו רוצה בחימום הגוי בכדי שלא יעבור באיסור

י"ז. ועצ"ע הטעם שמן הסתם הישראל אינו רוצה כלל בחימום (עד שנחשב שכח בעה"ב מעכב עליו, וזה טעם ההיתר (כ"ל אות יח)). ובפרט, שמדובר כאן בתבשיל צונן שלא היה ראוי לאכילה קודם החימום, והחימום גורם שהתבשיל יהיה ראוי לאכילה (ראה לעיל אות ו), וא"כ הישראל בפשטות רוצה בו.

אלא כתב האו"ז: "דמסתמא אין הישראל רוצה בכך [בחימום], שאלו ידעו שהקדרות נתקררו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל", והבנת דבריו בהשקפה ראשונה: הישראל אינו רוצה שהגוי יחמם תבשילו שהצטנן לגמרי, כיון שהישראל עובר באיסור כשגוי עושה מלאכה בחפציו לרצונו (כפי הדין בכ"מ, שצריך למחות בגוי שעושה מלאכה אפי' מעצמו בכלי הישראל, ואכ"מ).

אבל בתבשיל שלא הצטנן לגמרי, הישראל אינו עובר באיסור ע"י מלאכת הגוי ואינו צריך למחות בו. ואף שהאו"ז מדבר (בעיקר) במקרה שהגוי עשה

בכוונה לשם ע"ז, זה מספיק להחשיב שלא רצה במעשה האיסור ואיסור הבהמה יהיה בע"ב, ולכן מתירים מדין א"א דשא"ש. (545) ראה גם לעיל ציון 506 מהפמ"ג.

אוסרה למ"ד שא"א דשא"ש גם ע"י מעשה, ולרוב הפוסקים היא מותרת לדעה זו גם באכילה, ראה לעיל ציון 543. וצריך לומר, שאף שרצון הבעה"ב לאכלה מורה שרוצה בשחיטה, אבל זה שאינו רוצה

והתבשיל לא נאסר (כנ"ל אות יח"ט) — ולכן התבשיל לא ייאסר גם כאשר הישראל יבוא לאוכלו כשהוא חם, שמתברר שהחימום היה לרצונו (ראה דוגמא לזה לעיל ציון 493 אות ב).

אבל כאשר הישראל ידע בשעת החימום, שהגוי מחמם באיסור תבשיל צונן שלו, והניח לגוי, אנו לומדים בשעה זו שהחימום אינו נגד רצונו ולכן התבשיל נאסר.

החילוק מגוי שעשה מעשה איסור בדבר של ישראל ואוסרו

כא. והנה, הלכה פשוטה ברס"י רעו, שגוי שהדליק אפי' מעצמו בשבת נר לצורך ישראל, אסור לישראל ליהנות בשבת מהאור. ומפורש שם, שאותו דין ישנו אם הנר הוא של ישראל (אא"כ הישראל מחה). וכיו"ב ההלכה בסי' שכה ובכ"מ, שגוי שהביא אפי' מעצמו בשבת דבר מחוץ לתחום לצורך ישראל, אסור לישראל שהובא בשבילו ליהנות מהדבר עד מוצ"ש בכד"ש. וסתימת הדברים, שכ"ה גם אם הגוי הביא דבר השייך לישראל שהובא בשבילו (כל שהישראל לא מחה). ולא מתירים במקרים הנ"ל, מפני שהגוי אינו יכול לאסור דבר של ישראל בע"כ.

אכן להבנה הנ"ל בהיתר האו"ז, החילוק פשוט: באם הישראל ידע מההדלקה או מההבאה מחול"ת של דבר השייך לו ולא מחה, שתיקתו כהודאה שמעשה האיסור לא היה נגד רצונו, והדבר נאסר עליו שאי"ז בעל כרחו. (משא"כ במדובר באו"ז שטעה וחשב שאינו צונן, ולכן מעשה האיסור נחשב

לעבור באיסור). וממילא באם נאסור את התבשיל במקרה זה, זה נק' שהגוי גורם איסור מעשה שבת בדבר של ישראל בעל כרחו, ולכן פוסקים שהתבשיל מותר [וכ"מ קצת במ"א סקל"ח, שמוסיף על היתר האו"ז: "מיהו כשרואה שנתקרה לגמרי צריך למחות לעכו"ם שלא יחממו", היינו שהאו"ז משמיע בהיתר התבשיל שלו, שבלא נתקרה לגמרי אי"צ למחות, עיי"ש].

אבל כאשר הישראל ידע שהתבשיל שמחממו הגוי הוא צונן, ועדיין שתק, שתיקתו כהודאה שרוצה בחימום, והתבשיל נאסר, כיון שהאיסור אינו בעל כרחו של בעה"ב (שכאשר מעשה האיסור לא נעשה נגד רצונו, חל על הדבר שלו איסור מעשה שבת ממילא, ואי"ז נק' שהגוי גורם איסור מעשה שבת בדבר של ישראל בעל כרחו).

האיסור נקבע לפי האומדן בשעת מעשה האיסור

ב. ועצ"ע, שסתימת דברי האו"ז, שהתבשיל מותר באכילה גם כשהוא חם, וקשה, שכאשר הישראל רוצה לאכול את התבשיל כשהוא חם (ואינו מחכה עד שיצטנן), זה מורה שהחימום היה לרצונו. וכיצד אומרים גם במקרה זה: "דמסתמא אין הישראל רוצה בכך" [בחימום] (שכח בעה"ב מעכב עליו (כנ"ל אות יח)), ולכן התבשיל מותר.

ונראה הביאור, שאיסור מעשה שבת חל בשעה שנעשתה המלאכה, ובשעה זו אנו אומרים בסתם, שאינו רוצה שהגוי יחמם תבשילו הצונן (כיון שאינו רוצה לעבור באיסור שגורמת לו עשיית הגוי),

האסורה אפי' ע"י גוי (ראה לעיל אות ו' ושי"ג),
ואעפ"כ לא מתה, וזה מראה שלא אכפת
לו מהאיסור, והחימום בכל אופן אינו נגד
רצונו.

וגם אין לפרש, שהישראל לא מחה
בגוי מפני שחשב שהתבשיל חם,
ובתבשיל כזה שאינו נהנה כ"כ הישראל
לא עבר באיסור במלאכת הגוי (כמ"ש
לעיל (אות יט) בהבנת האו"ז) – כיון
שמשמעות פסקי רבינו בסי' רעו סוסי"ג,
שגם כשהגוי עושה מלאכה שהישראל לא
יהנה ממנה כ"כ (ולכן אין שם איסור
בדיעבד), עדיין הישראל צריך למחות בגוי
שלא יעשה האיסור בחפציו, עיי"ש (וזה
כפי שרבינו מחמיר בעוד פרטים בדיני גוי
שעושה מלאכה מדעת עצמו בכלי ישראל
ובבית ישראל, ואכ"מ). וא"כ רואים שוב,
ששתיקת הישראל היא כהודאה שלא
אכפת לו מהאיסור שעבר בחימום הגוי,
והחימום בכל אופן אינו נגד רצונו.

יתירה מכך, רבינו מוסיף: "אבל אם
הישראל בעל התבשיל לא ידע כשהחזירו
הנכרי שהוא צונן לגמרי או שלא ראהו
כלל כשהחזירו הרי זה מותר", והנה באם
הישראל לא ראה (וידע) כלל שהגוי
מחזיר את תבשילו הוא בודאי לא עבר
באיסור, ואעפ"כ אומרים שהחימום הוא
נגד רצונו והתבשיל מותר, וצ"ע הטעם.
ועוד קשה מה החילוק מדין גוי שהדליק
נר של ישראל או שהביא דבר של ישראל
מחול"ת (ראה לעיל אות כא), שבסתם שהנר
והדבר אסורים גם אם הישראל לא ידע
ממלאכת הגוי.

ובאמת לאחר הוספת רבינו, מבינים
שהסברא שכתבנו לעיל בהבנת האו"ז

כבעל כרחו (כנ"ל בארוכה). ובאם הישראל
לא ידע מההדלקה או מההבאה מחול"ת,
הוא לכתחלה אינו עובר באיסור, ולכן אין
לו סיבה לעכב על מעשה הגוי ואין זה
בעל כרחו, ואזי הדבר נאסר עליו ככל
מעשה גוי לצורך ישראל (משא"כ
במדובר באו"ז שידע ממעשה חימום הגוי
ולא מחה, שעבר באיסור בשוגג, ולכן
מעשה האיסור הוא בעל כרחו (כנ"ל
בארוכה)). והרי נראה מהאו"ז, שכל עוד
שאין סברא לומר שאינו רוצה בכך (שכח
בעה"ב מעכב עליו), אדם אוסר דשא"ש
(כנ"ל אות יח). ובשני המקרים הדבר נאסר
כבר בשעת המלאכה (כנ"ל אות ט).

עד כאן הבנה ראשונה בסברת היתר
האו"ז.

הביאור הקודם אינו מתאים בדעת רבינו
כב. והנה רבינו מדבר כאן, שהגוי עשה
בא"ב האסור בתבשיל שהצטנן
לגמרי (ולא שהבעיר אש) (ראה לעיל אות ה'
ואילף), וכותב כדברי האו"ז: "שמן הסתם
אין הישראל רוצה כלל שיחמם הנכרי את
תבשילו לאחר שנצטנן לגמרי", ולכן
התבשיל מותר. ואולי נפרש בדבריו ע"ד
מ"ש לעיל בהבנת האו"ז, שהישראל אינו
רוצה לעבור באיסור ע"י בישול הגוי,
ולכן החימום הוא נגד רצונו ואינו אוסר
את התבשיל. ורק שהישראל לא מחה
מפני שחשב שהתבשיל חם קצת, ואז אין
איסור כלל בחימום (שבתבשיל שחם
קצת אין איסור בישול (כנ"ל שם)).

אבל באמת א"א לפרש כך בדברי
רבינו, כיון שמדובר שהגוי הושיב ע"ג
האש (ראה לעיל אות ז), ובסתם שאינה גו"ק,
וגם בתבשיל שאינו צונן עשה חזרה

והאו"ז מוסיף: "שאלו ידעו שהקדרות נתקרו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל", כלומר, מכיון שהישראל אינו רוצה להפסיד את תבשילו, לכן בודאי שאם היה יודע שהתבשיל צונן ובמלאכת הגוי יפסיד תבשילו היה מעכב בגוי, אבל כאן הניח לגוי לחמם רק מפני שלא ידע שהתבשיל צונן וחשב שלא יפסיד. וכיון שהסכמה הנובעת מטעות במציאות, אינה נחשבת, לכן מחשיבים שחימום הגוי היה שלא לרצון בעה"ב, והגוי אינו יכול לאסור תבשיל של ישראל בעל כרחו.

ועד"ז כותב רבינו: "אבל אם הישראל בעל התבשיל לא ידע כשהחזירו הנכרי שהוא צונן לגמרי או שלא ראהו כלל כשהחזירו הרי זה מותר", כלומר, ההיתר הוא דוקא במקרה, שהישראל לא ידע שהגוי מחמם תבשילו הצונן ויאסרו עליו, ואז אומרים שההסכמה שלו היתה דוקא מפני שטעה במציאות ואינה נחשבת. וכל שכן אם הישראל לא ידע כלל שהגוי מחמם תבשילו, שלא הראה כלל שמסכים לחימום, ואומרים שמן הסתם החימום נגד רצונו. משא"כ אם הישראל ידע שהגוי מחמם תבשילו הצונן ואעפ"כ הניח לו, שהשתיקה כהודאה שהחימום אינו נגד רצונו, ולכן התבשיל נאסר עליו⁵⁴⁶.

תמוהה. כיון שיוצא שבאם הישראל לא ידע כלל מחימום הגוי תבשיל שלו, התבשיל ייאסר עליו, ובאם הוא ידע מחימום הגוי ורק לא ידע שהתבשיל צונן ולכן לא מחה, התבשיל לא ייאסר עליו. ואף שבסברא אפשר להסביר דין זה, אבל להלכה תמוה לומר כן.

טעם חדש בשיטת רבינו: הישראל אינו רוצה שהתבשיל ייאסר עליו

בג. אלא נראה לפרש באו"א את דברי האו"ז – "דמסתמא אין הישראל רוצה בכך [בחימום], שאלו ידעו שהקדרות נתקרו לגמרי לא היו מניחים לחמם אותם כלל", וכן דברי רבינו: "שמן הסתם אין הישראל רוצה כלל שיחמם הנכרי את תבשילו לאחר שנצטנן לגמרי" – ונפרש: הישראל אינו רוצה שהגוי יחמם את תבשילו הצונן באיסור שבת – בכדי שהתבשיל לא ייאסר עליו – שהרי תבשיל צונן לגמרי שחיממו גוי (אפי' מעצמו) באיסור שבת נאסר באכילה (כנ"ל אות ה ואילך) – והישראל רוצה את התבשיל ושלא לעבור באיסור אכילה זה ולכן אינו רוצה שהגוי יחמם תבשילו הצונן באיסור (אבל בתבשיל שלא הצטנן לגמרי, יתכן שמן הסתם הישראל רוצה שהגוי יחממו אפי' באיסור (הבערה או חזרה), שגם כך התבשיל לא ייאסר באכילה (כנ"ל ריש סעיף זה)).

כותב את המקרה שהישראל לא ידע כלל לאחר המקרה השני (היינו שזה חידוש גדול יותר). בפשטות מפני שמקרה זה לא הוזכר באו"ז. אמנם לפי המבואר לעיל בפנים אות כב, שיש סברא שבמקרה

(546) א. לסברת רבינו שהתבארה בפנים, ההיתר במקרה שהישראל לא ידע כלל שהגוי מחמם תבשילו, הוא פשוט יותר מההיתר במקרה שידע שהגוי מחמם ורק לא ידע שהתבשיל צונן. אבל רבינו

החימום גורם איסור גם כשהתבשיל צונן **ב.ה.** ועצ"ע, מדוע חימום התבשיל הוא נגד רצונו ובעל כרחו באם התבשיל ייאסר עליו עי"ז (ולכן מתירים לו לאכול את התבשיל כשהוא חם), והרי גם קודם הבישול לא היה לו תבשיל חם לאוכלו (ולכן החימום אינו נגד רצונו אלא רק שאינו מועיל לו. ואף שבלא החימום היה יכול לאכול את התבשיל מיד כשרוצה לאכלו, וכשחממו ונאסר עליו כשהוא חם, יצטרך לחכות עד שיתקרר, אבל קשה לומר ש"טורח" זה הוא סיבה מספקת שהחימום הוא בעל כרחו עד שמפני זה מתירים לאכול את התבשיל כשהוא חם ונהנה מהחימום (רוצה בו).

כד. ויש להקשות, שאכן הישראל אינו רוצה שהגוי יחמם תבשילו באיסור, באם התבשיל ייאסר עליו עי"ז, אבל אחרי שלמעשה פוסקים במקרה שלא ידע מהחימום, שהתבשיל מותר, נמצא שהוא נהנה מהחימום ומן הסתם רוצה בו וצריכים לאסור. וחוזר חלילה.

אלא צריך לומר בגדר ההלכה כאן, שכאשר האיסור וההיתר חוזרים חלילה, למעשה לא אוסרים (עכ"פ בדרכבן). [וזה כאשר דנים על רצונו מן הסתם, שאז להלכה מחשיבים אותו כאינו רוצה במעשה ולא אוסרים. אבל אם ידע ושתק, הראה למעשה שהמעשה איסור אינו נגד רצונו והדבר נאסר (כ"ל)].

כיו"ב, שאוסרים את המעשה שבת כדי למנוע ממנו לומר לגוי לעשות (ראה לעיל בפנים אות ט), היינו שאומרים שאיסור הנאת מעשה שבת חמור בעיניו מאיסור אמירה לגוי. אבל יש לחלק קצת. **ג.** ראה סי' רנב סוסי"א, בגוי שתפר מנעלים לישראל קודם שבת אבל החליקם בשבת, שמותר לישראל ללבשם בשבת כיון שאינו נהנה כ"כ ממלאכת השבת. ויש לעיין, דבלאו הכי יטען הישראל שאינו רוצה בהחלקת המנעלים באם היא תאסור לו את לבישתם, והגוי אינו אוסר דשא"ש, כסברא שבפנים. וי"ל שבהיתר המזכיר שם התחדש, שמותר אפי' בידע הישראל ולא מחה (וראה לעיל בפנים אות ב"ד, הדין באמר לגוי בפירוש ואינו נהנה כ"כ מהאיסור). וגם יש לעיין אם אכן המנעלים היו שייכים לישראל קודם שהביאם לו הגוי, שנאמר שהגוי אינו אוסר דשא"ש, ואכ"מ.

שהישראל לא ידע כלל אין היתר, מובן יותר טעם סדר רבינו ויש חידוש שמותר גם במקרה זה.

ב. לעיל בפנים אות כב הובא, שלרבינו צריך למחות בגוי שעושה מלאכה בכלי הישראל גם אם הישראל לא יהנה ממנה כ"כ, ובאות זו התבאר במקרה שידע שהגוי מחזיר תבשילו וחשב שהתבשיל חם - שאף שלא מחה - בכל זאת מתירים למעשה מפני שאינו רוצה בחימום תבשיל צונן שלו, שלא ייאסר עליו. וזאת משום, שאף שישראל זה עבר בחיוב מחאה (שהיה מחוייב למחות גם כשחשב שמדובר בתבשיל חם, כנ"ל), אבל עדיין אין זה אומר שרוצה לעבור גם באיסור אכילת דבר שנתחמם ע"י גוי, ואדרבה, אומרים שמן הסתם אינו רוצה לעבור ומתירים.

ובפשטות כל איסור מעשה שבת הוא

ולכן בודאי שאינו רוצה בחימום ומפני זה התבשיל מותר. ומובן אם כן מדוע האיסור הנגרם ממעשה הגוי הוא בעל כרחו, כיון שאם נאסור עליו את התבשיל, יהיה אסור אפילו לאחר שיצטנן.

[ואף שמדובר כאן בתבשיל שאינו ראוי לאכילה כשהוא צונן (ראה לעיל אות ה"ו), אבל כפה"נ הישראל עדיין יכול לומר שהיה רוצה לאכול את התבשיל צונן, וזו טענה מספיקה שהגוי לא יאסור עליו דשא"ש⁵⁴⁷].

ולכן פוסק רבינו לעיל, בחימם הגוי מדעת עצמו תבשיל צונן של ישראל, והישראל ידע ושתק והניח לגוי לחמם (ששתיקה כהודאה שחימום זה אינו נגד רצונו) – שהתבשיל אסור גם לאחר שיצטנן.

ואף שכאשר הישראל לא ראה וידע שחימומו הגוי אבל לפועל אוכלו כשהוא חם, נראה שרוצה בחימום. ולאידך, כשראה שחימומו הגוי והניח לו לחמם,

הביאור, בהקדים: ראה לעיל (אות י"א), שהרשב"א והרמ"א פוסקים בגוי שחימם תבשיל של ישראל בשבת באיסור, שהתבשיל אסור גם לאחר שיצטנן ואינו נהנה מהאיסור. ופשטות דבריהם, שהיא חומרא מיוחדת במקרה שהישראל אמר לגוי בפירוש שיחמם. וכן דעת כמה אחרונים.

אבל רבינו פוסק, שגם בחימם הגוי מדעת עצמו (והישראל ידע ושתק), שהתבשיל אסור לאחר שיצטנן.

ויש לומר שרבינו הוציא פסק זה מדברי האו"ז דכאן, שלמד שגם דעת האו"ז (כהרשב"א), שתבשיל שהתחמם בשבת באיסור הוא אסור גם לאחר שיצטנן. ולדעתו כ"ה מעיקר הדין גם בחימם הגוי מדעת עצמו. ולפי זה מבאר האו"ז במקרה שלנו, שהגוי חימם מדעת עצמו והישראל לא ידע מכך, שמן הסתם הישראל אינו רוצה בחימום הגוי, שבלא החימום יוכל לאוכלו לפחות כשהוא צונן, אבל החימום ייאסור עליו גם זאת,

נראה שהמים מותרים (ואפילו כשהם עדיין חמים, ראה בהרחבה בהמשך בפנים). ואין סיבה להחמיר מפני שהגוי בישראלם בישראלם (משא"כ במדובר בפנים בבא"ב), שהרי האו"ז מדבר שהגוי עשה הבערה (ראה לעיל ציון 519) ואעפ"כ מתיר את התבשיל. וראה לעיל ציון 527 מהפמ"ג סי' שיח בחימם הגוי מים ונצטננו, שהם מותרים במוצ"ש מיד, ודייקנו בדא"פ, שבשבת עצמה הם אסורים וגם בעשה הגוי מעצמו. ולאמור לעיל, זה לא מדובר כשחימם מים של ישראל שלא בידיעתו. וראה עוד בפמ"ג דלעיל ציון 506.

גוי שהשלים ביסול בלא ידיעת הישראל (547) יש לעיין בגוי שנטל תבשיל של ישראל שהיה מבושל כמאב"ד בלבד וגמר ביסולו בשבת, אם הישראל יכול לומר, שבלא הביסול היה אוכלו בדוחק ואינו רוצה בביסול שיאסור עליו את התבשיל, והתבשיל מותר. ונאמר שהאו"ז מדבר במעשה שהיה בתבשיל שמבושל כ"צ (עיי"ש), אבל אינו שולל סברא זו באינו מבושל כ"צ. וכן רבינו רק נמשך אחר האו"ז, שמדבר במקרה זה. ובחימם הגוי מים של ישראל בשבת, והישראל לא ידע מהאיסור – לנפסק כאן

שבת). וסברא זו ישנה בשעת עשיית המלאכה, והדבר נאסר אז (כ"ל אות כה) 548.

ורק בגוי שחימם תבשיל צונן של ישראל בלא ידיעתו מתירים, כיון שהישראל רצה לאכול את התבשיל צונן ושלא ייאסר עליו בחימום, ולכן החימום נגד רצונו והאיסור בעל כרחו (כ"ל בארוכה).

חימם גוי תבשיל צונן בסמוך לאש ובמקרה שחימם ישראל

בז. "ואפילו אם צוה את הנכרי להחזיר) אם החזיר (אפילו הישראל בעצמו) למקום שיש מתירים אפילו לכתחלה, כגון שסמך אצל תנור שאינו גרוף וקטום או כנגד המדורה תבשיל שנתבשל כל צרכו ויש בו מרק ונצטנן לגמרי ונתחמם שם עד שהיד סולדת בו, שאע"פ שיש בה חיוב חטאת (לישראל), מכל מקום כיון שיש מתירים אפילו לכתחלה כמ"ש בס"י שי"ה, יש לסמוך על דבריהם בדיעבד (שלא לאסור מעשה הנכרי אפילו צוהו ישראל): "הרמ"א ס"ה כתב, שגוי שחימם בשבת תבשיל קר של ישראל, התבשיל אסור. והמ"א סקל"ז מבאר, שהרמ"א אוסר את התבשיל בכל אופן שחממו גוי, כיון שלהלכה אסור לישראל לחממו בכל אופן מדאורייתא (שיש בו בא"ב) (שו"ע סי' שיח ס"ד). אבל הרמ"א עצמו חולק: "ומיהו יש לומר דאם לא חממו העכו"ם על גבי האש או הכירה

אבל אוכלו בפועל כשהוא קר, נראה שאינו רוצה בחימום ושתיקתו אינה כהודאה – בכל זאת, במקרה שלא ראה וידע התירו תמיד, ובמקרה שראה ולא מחה אסרו תמיד, והטעם מפני שהולכים אחרי שעת החימום, שאז חל (או לא חל) האיסור (ראה מ"ש לעיל אות ט).

החילוק מגוי שעשה מעשה איסור בדבר של ישראל ואסור

בו. והנה בגוי שהדליק בשבת נר לצורך ישראל, או הביא דבר מחוץ לתחום לצורך ישראל, סתימת הדברים שאסור לישראל ליהנות מהדבר, גם אם הנר או הדבר שהובא מחול"ת הם של ישראל והגוי הדליק או הביא בלא ידיעת בעה"ב (ראה לעיל אות כא). ולא מתירים במקרים הנ"ל מפני שהגוי אינו יכול לאסור דבר של ישראל בע"כ. משא"כ כאן בגוי שחימם תבשיל צונן של ישראל בלא ידיעתו.

והחילוק (לסברא המדוברת כאן): בגוי שהדליק נר או שהביא דבר מחול"ת, מדברים בהנאה של דבר שלא היה אותו לישראל מקודם (האור או הדבר שהובא מחול"ת), ולכן באם ירצה ליהנות מהדבר בודאי שרצה במעשה האיסור, וחל על הדבר שלו איסור מעשה שבת ממילא (ואם לא ירצה ליהנות, כל שכן שהאיסור הנגרם ממעשה הגוי הוא אינו בעל כרחו, ולכן האיסור יכול לחול ככל מעשה

חידוש. וכן לא העיר מגוי שהדליק נר של ישראל, כמובא בפנים (אולי מפני שסובר, שמעיקרא אין סברא להתיר הנאה מהשלהבת, שקיימת רק מפני הדלקת הגוי באיסור).

(548) באמרי יושר (דלעיל בפנים אות טז"ז) מעיר בדברי רבינו משהלכה בגוי שהביא מחול"ת, וכתב שאכן לפסק רבינו כאן, כשהביא הגוי דבר של ישראל מחול"ת זה לא נאסר לבעה"ב, ע"כ. וזה

הכירה או האש, שעבר לכו"ע באיסור התבשיל אסור. ובקו"א סק"ט מבאר, שיש ספק אם תנאי המ"א הוא גם בהחזיר ישראל (ולכן כתב תנאי זה בסוגריים, ור"ל שלצד שמחמירים אין לגרוס תיבות אלו), ועיי"ש בפרטי הספק (התבאר כ"ז לעיל סכ"ד אות רז). וכן כותב רבינו לעיל ריש סכ"ה בהחזיר גוי: "אבל אם היה צונן לגמרי כו' וחממו הנכרי כו' במקום שאסור להחזיר שם בשבת (לדברי הכל) כו', אסור כו' לאכלו" כו' (עיי"ש אות ז).

וכאן כותב את הצד השני, שאם "סמך אצל תנור [אפילו] שאינו גרוף וקטום⁵⁴⁹ או כנגד המדורה⁵⁵⁰ תבשיל שנתבשל כל צרכו ו[אפי'] יש בו מרק ונצטנן לגמרי ונתחמם שם עד שהיד סולדת בו, שאע"פ שיש בה [בסמיכה]⁵⁵¹ חיוב חטאת⁵⁵²",

ממש [אלא בסמיכה להם], דיש להקל [בדיעבד] מאחר שגדולי פוסקים מתירין אפילו לישראל לעשותו" [לכתחלה], שסוברים שאין בא"ב גם בתבשיל לח וצונן (ראה ב"י סי' שיח שם) (ובסמיכה אין גם איסור חזרה (ראה לעיל ס"ב אות ב וש"ג)), וסומכים עליהם שלא לאסור בדיעבד. ורק בחימם תבשיל זה ע"ג הכירה או האש, שגם לסוברים שאין בא"ב אפי' בתבשיל לח וצונן, עבר בחימום באיסור חזרה (ואפילו באש גו"ק (ראה לעיל סי"ח אות ג)), ולכן התבשיל אסור.

ורבינו התחיל ענין זה לעיל ריש סכ"ד, שכתב: "אם עבר והחזיר [ישראל] בשבת למקום שאסור להחזיר (שם לדברי הכל) כו', [התבשיל] אסור", כלומר, בהחזיר כל תבשיל גם לח וצונן ע"ג

במ"ב סקצ"ה כתב: "שלא העמידו על האש ממש כי אם על התנור", כלומר שהעמידו ע"ג המעזיבה בלא דבר המפסיק, וסובר שיש להתיר בדיעבד גם במקרה זה, כיון שמצרפים בנוסף את הסוברים שאין בזה איסור חזרה לאינה גו"ק (ראה במ"ש להלן ציון 670). [ולדעה זו אין בזה גם איסור מושיב לכתחלה בתבשיל צונן, ראה להלן סכ"ו אות כד ואילן]. וראה לעיל ציון 480 אות ג בדעת רבינו בזה (אפי' בעשה ישראל).

550) היינו שמרחיק מעט, שאז אין חשש חיתוי ואיסור חזרה, ראה בסי' שיח סוסכ"ד.

551) אולי זה ט"ס, וצ"ל "בזה" או "בו", כלומר: במעשה החזרה.

552) ראה ביאור כמה פרטים בזה לעיל ציונים 484, 490 אות א.

549) א. מדובר בתנור שלנו שדינו ככירה ואין בהם איסור חזרה בסמיכה לדעה הראשונה דלעיל ס"ב. [הלשון כאן שסמך ל"תנור" סתם הוא ע"ד הלשון לעיל סכ"ג אות ב, עיי"ש בציון 372]. וצריכים להוסיף גם את דעת רבינו לעיל ס"ב אות ח ואילך (גם ע"פ המ"א), שאין בזה גם איסור מושיב לכתחלה בתבשיל צונן. ואף שלעיל סוס"ב מחמיר רבינו בסמיכה לכירה שאינה גו"ק, אבל הוא רק חומרא לכתחילה, ראה לעיל ציון 480 אות ג, ולכן ההו"א לאסור בדיעבד במדובר כאן (גם לרבינו) היא רק מאיסור בישול.

ב. לשון המ"א (הובא לעיל בפנים) בסתם: "דאם לא חממו העכו"ם על גבי האש או הכירה ממש, דיש להקל". ורבינו מפרש, שהכוונה שסמכו אליהם. וכ"ה בפמ"ג: "והושיב עכו"ם סמוך לתנור". אבל

לעולם וגם אם הישראל אמר בפירוש לגוי. וכן מפרט (בסוגריים הג'), שלצד זה, מ"ש "שיש בה [בסמיכה] חיוב חטאת", הכוונה שאם ישראל יעשה כן הוא איסור דאורייתא (יש לומר שאם היה מדובר כאן רק בעשה גוי, לא היה מזכיר לכל זה, שבעשה גוי לא מצאנו שיחלקו בין עשה דאורייתא בישראל לעשה דרבנן אם יש היתר זה). ולצד זה לא קוראים את הסוגריים הב'⁵⁵⁴.

ואילו הסוגריים הב' מבארים, שמדובר כאן גם בהחזיר ישראל (וקטע זה הוא המשך גם מלעיל ריש סכ"ד). ולפ"ז אין צריכים להזכיר שכ"ה גם באמר לגוי, ואין לקרוא את הסוגריים הא' והד'. וכן ישנו חידוש שהתבשיל מותר גם לפי ההלכה שנעשה בזה איסור דאורייתא (ראה בקי"א דלעיל סכ"ד אות ז), ולכן כתב "שאע"פ שיש בה חיוב חטאת". ואין לקרוא גם את הסוגריים הג'.

התבשיל מותר, מפני שהסוכרים שאין בא"ב גם בתבשיל זה (הובאו בסי' שיח ס"ט), מתירים סמיכה זו לכתחלה וסומכים עליהם שלא לאסור בדיעבד⁵⁵³.

אמנם רבינו מסתפק אם גם בהחזיר ישראל יש היתר זה (כמ"ש בקו"א הנ"ל), וכתב ד' סוגריים, שמתחלקים לשני צדדי הספק:

הסוגריים הא', הג' והד' מבארים, שמדובר כאן בהחזיר גוי דוקא, שרק בזה אומרים שהחזיר תבשיל לה וצונן בסמיכה התבשיל מותר (וקטע זה הוא המשך המדובר לעיל בסעיף זה בלבד). ומפרט בסוגריים אלו (א' וד'), שהתבשיל מותר גם בצוה לגוי לעשותו (ולא רק בסמך הגוי מעצמו והישראל ידע ואפילו ששתק), שהתבאר לעיל (אות ה) שבהחזיר ע"ג האש גם באופן זה התבשיל אסור). והחידוש, שגם לפי הצד שבהחזיר ישראל אין קולא הנ"ל, בהחזיר גוי ישנו היתר זה

רנט סק"כ וסי' שיח סק"ג וסקט"ו). שרבינו הכריע להיתר גם בעשה ישראל.

(553) ראה במ"ש לעיל אות ח בסופה.

(554) פלא מ"ש התהל"ד בכ"מ (סי')

חזרה על גבי
הפסק בין
הקדרה לאש

כו. 'המשכים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו שבקדרה ז. הגמ"ד שעל פי הכירה שאינה גרופה וקטומה, שהשהה עליה באחד מדרכי ההיתר שנתבאר למעלה ומתיירא פן יקדיח יותר, יכול להסיר הקדרה מהכירה ולהניח קדרה ישנה ריקנית על פי הכירה, [ולא] חדשה ממעם שיתבאר בסי' תק"ב, ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה הר[י]קנית. ואין כאן איסור במה שמחזיר בשבת לכירה שאינה גרופה וקטומה, דכיון שהקדרה הריקנית סותמת פי הכירה תחת הקדרה שהתבשיל בתוכה הרי זו כגרופה וקטומה.

הוכן מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת ט' חמין הטמונה על גבי האש (שבכירה) על דרך שיתבאר בסי' רנ"ז, אע"פ שהיד סולדת שם. ואין חוששין לחיתוי בנחלים, כיון שהקדרה מפסקת בין תבשיל זה להנחלים. ואפילו אם הסיר תבשיל זה מהכירה מבעוד יום ולא היה בדעתו להחזירו והניחו על גבי קרקע, ואפילו פניהו מקדרה לקדרה, ואפילו הוא תבשיל ישן ונצמנן לגמרי אלא שהוא בענין שאין בו משום בישול כגון שאין בו מרק, שאף שבכל אחד מאלו אסור להחזירו בשבת אפילו על גבי כירה הגרופה וקטומה, מפני שנראה כמבשל לכתחלה בשבת, מכל מקום כשמניחו על גבי הקדרה שעל גבי הנחלים (שבכירה) אינו נראה כמבשל לכתחלה, לפי שאין דרך בישול בכך.

י. ר"ן

ולפי זה יש לומר בתנור שלנו כשיש עליו מעזיבה, שאף אם אינו גרופ וקטום, וכן תנור בית החורף שאינו גרופ וקטום ואפילו האש בתוכו, מותר ליתן על גבו בשבת אע"פ שהיד סולדת שם כל (י) מה שמותר ליתן על פי קדרה הטמונה על גבי הנחלים, כיון שהמעזיבה מפסקת בין האש להקדרה שהתבשיל בתוכה.

ויש אומרים שאע"פ שאין היד סולדת שם, צריך שיניח לעתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק בינה להנחלים שבתנור, כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות, אבל

ל. תשב"ץ, אגודה,
מהרי"ל, רמ"א

המעזיבה שהיא עשויה מכבר אינה חשובה הפסק והיכר
למונעו מלחתות. וכן עיקר.

ומבל מקום ^פקודם שהוסק התנור, נהגו להקל ליתן על ^{מ. מ"א}
גבו בלא הפסק אע"פ שיתחמם אחר כך כשיוסק ואז
יהיה חשש שמא יחתה, אעפ"כ אין למחות בידם כיון
שיש להם על מי שיסמוכו:

קונטרס אחרון

(י) מה שמותר בו. אף שהמ"א למדה לכאורה מס"ג בשלחן
ערוך, והתם לא שרי אלא בתנאים המבוארים גבי חזרה שעודה
בידו ושתהיה רותחת, אף לרמ"א אם נמלה מבעוד יום. מכל מקום
ממה שכתב המ"א "וכ"מ בסי' שי"ח ס"ח וסמ"ו" מבואר דאפילו
תבשיל קר שרי, דבהכי מיירי התם. ואם כן הוא הדין להניחה על
גבי קרקע, דלא מיתסר אלא משום שמושיב לכתחלה בשבת והתם
שרי אפילו לכתחלה.

וכן כתב המ"א בהדיא סוף סי' רנ"ט דאפילו תבשיל קר שרי בדבר
המפסיק, ומשמע אפילו לכתחלה, מדלא הצריך שיסירו מהכירה
משחשכה. וגם בלא הכי, כיון שנצטנן לגמרי הרי זה כמושיב
בתחלה כמו שכתב המ"א בס"ק ל"ו. והוא הדין לסלקא דעתך
השתא אפילו בלא דבר המפסיק.

ולחכי הזכיר כאן המ"א "מגיד משנה פכ"ב", להודיענו דדמי למה
שכתב המגיד משנה שהעתיק המ"א בס"ק ל"ג דאפילו לכתחלה
שרי התם.

והא דהכא בס"ג בשלחן ערוך לא התיר אלא חזרה, י"ל כמו שכתב
המ"א סי' שי"ח ס"ק כ"ו לחלק בין תבשיל חם שיש בו רוטב
ל"צלי" דהיינו שאין בו רוטב אע"פ שנצטנן לגמרי, דבהכי מיירי
התם בס"ח והכא בס"ה.

(דמהכא הקשה המ"א. ומעות סופר נפל שם וצריך לומר "בסי'
רנ"ג ס"ה", דעל ס"ג לא תירץ כלום, ועוד דמס"ג לא קשיא מידי,
שלא התיר אלא בתנאי החזרה, ושם בס"ז לא מיירי כלל בחזרה
עיין שם במ"א ס"ק כ"ד.

ואפשר לקיים הגירסא, ולומר דראיתו מס"ג אינה אלא להוכיח
דהוה כגרופה, ואם כן אמאי אסר בס"ז. דאין לומר משום דמניחו
לכתחלה, דהא בס"ח הכריע להקל בזה.

אבל לענין גרופה אפשר דאין ראייה מס"ח, דבתבשיל קר לחממו,

שאינו ראוי להתבשל שם שהרי אין בו רוטב והוא קר, אין לחוש לחיתוי, שאף בלא חיתוי יתחמם, אבל בתבשיל חם שיש בו רוטב חיישינן שיחתה להוסיף בבישולו.

ועל זה תירץ לחלק לענין לכתחלה בין ס"ח לס"ז וס"ו רנ"ג ס"ג. אלא דלפי זה לשון "צלי" אינו מדוקדק, דבס"ח מיירי בתבשיל, אבל כאן בס"ה מיירי באפוי ונקרא "צלי".

ואיך שיהיה, מכל מקום לפי מה שהעלה המ"א שם להקל בין בתבשיל קר בין בתבשיל חם, אם כן הוא הדין על גבי מעזיבה המפסקת או דבר אחר המפסיק על גבי תנור, וכמשמעות דבריו בסוף ס"ו רנ"ט.

דאף אם תימצי לומר שאף לפי מסקנת המ"א שם בס"ו ש"ח, אפילו הכי בס"ג לא שרי אלא בתנאי חזרה, משום דתוך הקדרה הריקנית גרע טפי מעל גבי קדרה הטמונה או על גבי המיחם שעל האש, ולא מהני הקדרה הריקנית אלא לענין דהוה ליה כגרופה אבל לא לענין להושיב בתחלה, מכל מקום על גבי התנור ודאי דפשיטא דדמי טפי לעל גבי המיחם מדדמי לתוך הקדרה הריקנית.

ואף אם תימצי לומר דהא דגרע טפי בקדירה ריקנית היינו משום שהיא ככירה, שהכירה הוא מקום הראוי לבישול בתחלה, ואיסור הושיבה בתחלה הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה כמו שכתבו רז"ה ור"ן, מכל מקום על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה, ודמי ממש למיחם שעל האש. אם לא משום הכירא כמו שכתב המ"א.

א. כאמור בסעיפים הקודמים (יד ואילך), ומותר להושיב עליהם אף לכתחלה.

[האופנים השונים מובאים בשו"ע ס"ג וס"ה ובמ"א סקל"א וסקמ"ג, ורבינו מצרף כולם בסעיף אחד⁵⁵⁵].

קדירה ריקנית על האש מועילה כגריפה וקטימה

ב. "המשכים בבקר וראה שהקדיחה

היתר חזרת קדירה על גבי כירה או תנור שלנו בשבת הוא כשגרף או קטם את הגחלים ומחזיר בתנאי חזרה. ויבאר בסעיף זה, שישנם אופני הפסק בין הקדירה לבין האש שבכירה והתנור – שמועילים כגריפה וקטימה (בגוף האש). ויש שאף עדיפים על גריפה וקטימה

לכירה הוא לדעת רבינו משום שהחיתוי לא יועיל כ"כ, ראה שם אות ד, וזה שונה לגמרי מההיתרים שידוברו בסעיף זה.

555) אמנם דין סמיכה לכירה (שמותר מן הדין לסמוך) כתב לעיל ס"ב ולא צירף לכאן, כיון שהיתר סמיכה

האש מערב שבת עד עתה (והורידו ורוצה להחזירו), שאם התבשיל הורד מהאש לפני זמן, אסור להושיבו בשבת⁵⁵⁸. ולכן הקדימו שהתבשיל היה ע"ג האש שאינה גו"ק מע"ש (כאופנים המותרים) (יבואר להלן אות ג), אלא שבשבת בבוקר הוא רואה שהחום בתבשיל רב מדי (מובן שהסיבה לכך היא גם מפני שלא גרף או קטס), ועל כן הוא רוצה להפסיק בקדרה ריקנית בין האש לבין קדירת התבשיל למעט את החום. וזה מותר משום שהקדרה הריקנית מועילה גם כגו"ק.

השהה את התבשיל מערב שבת בהיתר ג. "וראה שהקדיחה תבשילו שבקדרה שעל פי הכירה שאינה גרופה וקטומה, שהשהה עליה [מערב שבת] באחד מדרכי ההיתר שנתבארו למעלה": דברי עצמו⁵⁵⁹, והכוונה לנפסק לעיל (ס"ט) שמותר להשהות מע"ש תבשיל שמבושל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גו"ק. וגם בהגמ"ר שהוא מקור דין זה (ראה לעיל ריש אות ב) אפשר לפרש כן (ראה לעיל ציון 469).

מפני שפשוט שמדובר כאן שהיסור"ל במקום שמחזיר ע"ג הקדירה התחתונה שהיא ריקנית. (558) מאיסור מושיב לכתחלה, ראה לעיל סי"ד וסי"ח, ולדעת ההגמ"ר והשו"ע גם ע"ג קדירה ריקנית יש איסור זה, ראה להלן אות ח. ובתבשיל לח זה אסור מאיסור בישול, להלכה בסי' שיח שו"ע ס"ד ורמ"א סט"ו שיש בא"ב בתבשיל לח שאינו רותח או עכ"פ שהצטנן לגמרי. (559) עד"ז לעיל ציון 161.

תבשילו שבקדרה שעל פי הכירה⁵⁵⁶ שאינה גרופה וקטומה כו', ומתיירא פן יקדיח יותר, יכול להסיר הקדרה מהכירה ולהניח קדרה כו' ריקנית על פי הכירה כו', ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה הריקנית. ואין כאן איסור כמה שמחזיר בשבת לכירה שאינה גרופה וקטומה, דכיון שהקדירה הריקנית סותמת פי הכירה תחת הקדרה שהתבשיל בתוכה הרי זו כגרופה וקטומה": הגמ"ר (פ. רע"א), שו"ע ס"ג, מ"א ריש סקל"א (ורבינו מרחיב מעט)⁵⁵⁷.

מדובר בהוספת קדירה תחת תבשיל שהושהה מערב שבת

מבארים שקדירה ריקנית בין האש לקדירת התבשיל, מועילה כגו"ק. ודין זה נצרך בתוך השבת כשרוצה להושיב קדירת תבשיל ע"ג כירה ואינו יכול לגרוף ולקטום (מאיסורי מכבה ומקצה), והעצה שלו בהוספת קדירה ריקנית.

והנה להושיב תבשיל ע"ג האש בשבת, שייך רק אם התבשיל היה ע"ג

(556) לשון רבינו כאן שקדירת התבשיל מונחת "על פי הכירה" (בד"כ הלשון הוא "על גבי הכירה"), וזה ע"פ המשך הדברים שמניח את הקדירה הריקנית "על פי הכירה" ואת קדירת התבשיל על גבה. וראה להלן אות ה ואילך בביאור ההדגשה שהקדירה הריקנית מונחת "על פי הכירה".

(557) להלן אות יח בחזרה ע"ג קדרת חמין, יזכיר רבינו שזה מותר "אע"פ שהיד סולדת שם" (במקום שמחזיר), וכן להלן אות כג (ציון 610), וכאן לא הזכיר כן. אולי

שיתבאר בסי' תק"ב" [ס"ט]: "אסור לבשל בקדרה חדשה של חרס ביו"ט, מפני שע"י בישול הראשון הן מתחזקין ומתקשין ומחזיקין מים בטוב, וזהו גמר תיקון עשייתן ואסור משום תולדת מכה בפטיש, שהוא גמר מלאכה של כל דבר ודבר כמ"ש בסי' ש"ב [ס"ה] עיי"ש". ובהמשך מביא את דעת המחבר דשם שמתיר זאת, כיון שסובר שתיקון כלי חרס שלנו הוא רק בתנור של יוצרים (המ"א כאן סק"ל דן מדוע המחבר כאן אוסר בעוד שבסי' תקב התיר). ומסיים בדברי הרמ"א דשם ונו"כ שיש להחמיר בכך (אם לא בשעת הדחק שיבטל משמחת יו"ט)⁵⁶¹.

ה. "יכול להסיר הקדרה מהכירה ולהניח קדרה כו' ריקנית על פי

דוגמא נוספת, שהתבשיל היה חי כשהשהה אותו מע"ש או נתן בו חתיכה חיה (ונתנם סמוך לחשכה), ומבואר בשו"ע ס"א (לעיל ס"ח) שמותר להשהות מע"ש באופנים אלו. וכך צריך לפרש בהבנת המחבר בשו"ע שהביא את הדין המדובר כאן (כדלעיל ריש אות ב), והרי בד"כ לומדים בדעתו, שאסור להשהות מע"ש אפי' תבשיל שמבושל כ"צ ע"ג כירה שאינה גו"ק (ראה במ"ש לעיל ס"ט) (כיו"ב בשו"ע סי' רנז סוס"ח מדבר במקרה שאין איסור שהייה אף שיש גחלים, וכותב שנתן בקדירה חתיכה חיה)⁵⁶⁰.

מניח קדירת חרס ישנה ולא חדשה

ד. "ולהניח קדרה ישנה ריקנית כו' [ולא] חדשה": הגמ"ר ושו"ע שם. "ממעם

לסופו), שמבאר בלשון השו"ע סי' רנו שם לעיל מזה, במשהה בהיתר "על פי הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג", שהכוונה לנתן חתיכה חיה או לקטימה].

ב. יש לעיין מדוע השו"ע כאן לא הבהיר (כמו רבינו) שהשהה תבשילו מע"ש ע"ג הכירה שאינה גו"ק, בהיתרים דלעיל ס"א. ורבינו כותב בקו"א הנ"ל (שם, בסוגריים), שהשו"ע סי' רנו הנ"ל שמדבר במקרה שמהשהה בהיתר ע"ג כירה שיש בה גחלים, הוא "הוצרך לומר" טעם ההיתר, עיי"ש.

ד"ן קדירת מתכת

(561) מדובר בפנים בקדירת חרס, וראה לקוטי שיחות חל"א עמ' 257 שסתמת הפוסקים שמותר להניח גם קדירה של מתכת (שלא כתבו להיפך, ואכן בזו מותר גם חדשה). שהחידוש אינו תיקון לקדירה ריקנית, אלא קלקול, ובפרט

(560) א. באמת, אפשר לפרש במקרה דכאן, שהתבשיל היה מבושל כ"צ מע"ש ומור"ל, ומותר בשהייה, ראה לעיל ס"ט (ובשבת בבוקר הוא רואה שהתבשיל מור"ל יותר ממה ששיער והסכים לכך מע"ש ולכן רוצה למעט את החום), וגם במור"ל יש איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק, ראה לעיל סט"ז אות ג, וצריכים להיתר הקדירה ריקנית. אבל השו"ע סי' רנו שצויין בפנים לא הביא דוגמא זו (אף שגם במור"ל שייך החידוש המדובר שם שאין איסור הטמנה, שהרי בד"כ נפסק שם ס"ז שיש איסור הטמנה במור"ל).

[להעיר שבשו"ע הנ"ל שצויין בפנים, לא הוזכר דוגמא נוספת להיתר שהייה מערב שבת - שקטם את הגחלים מעט (כאן אין שייך לומר כן, כיון שכאן מדובר שללא הקדירה הריקנית יש עדיין איסור חזרה). וראה שוע"ר קו"א סי' רנו סק"ב (קרוב

הקדירה ריקנית מועילה אף שאינה מכסה את כל הגחלים
 הביאור, בהקדים: במשנה וגמ' ר"פ
 כירה מבואר, שמותר להשהות מע"ש
 ולהחזיר בשבת ע"ג כירה גו"ק.
 ובטושו"ע ס"א נפסק שהיתר גרופה הוא
 שמוציא את כל הגחלים לחוץ הכירה
 (הובא לעיל ס"א). ובר"נ (טו, ב ד"ה עד) מבואר
 שהיתר קטומה הוא שנותן אפר על כל
 הגחלים. וכן פשטות הטושו"ע שם: "או
 קטם, דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט
 חומם" (הובא לעיל ס"א)⁵⁶².

והנה ההגמ"ר מחדש היתר חזרה ע"ג
 קדירה ריקנית, וטעמו בפשטות שזה דומה

הכירה כו', ואז ישים הקדרה שהתבשיל
 בתוכה על גבי הקדרה הריקנית. ואין כאן
 איסור במה שמחזיר בשבת לכירה
 שאינה גרופה וקטומה, דכיון שהקדירה
 הריקנית סותמת פי הכירה תחת הקדרה
 שהתבשיל בתוכה הרי זו כגרופה
 וקטומה: "בהגמ"ר ושו"ע: "יכול להסיר
 ולהניח קדרה כו' ריקנית על פי הכירה",
 והגמ"ר ומ"א מסיימים: "והוי ליה כירה
 כגרופה וקטומה, שהרי הקדירה סותמת
 את (פי מ"א) הכירה". ורבינו מרחיב:
 "דכיון שהקדירה הריקנית סותמת פי
 הכירה תחת הקדרה שהתבשיל בתוכה
 הרי זו כגרופה וקטומה".

שלמה כאן סקכ"ו, סי' שיח סק"א, ד,
 ואכ"מ.

562) עיי"ש בר"נ שזה דומה לגרופה
 שצריך לגרוף את כל הגחלים.
 דעת הר"נ בהמשך, שבגרופה מספיק
 שיגרוף את כל הגחלים לצד אחד בתוך
 הכירה, "דבמקום הנחת הקדרה בלבד הוא
 שאמרו כן" [שצריך לגרוף] כו'. אבל לא
 כתב שלפ"ז גם בקטומה מספיק שיקטום
 תחת הקדירה בלבד. ואדרבא כותב
 בהמשך: "ובהכי אתי לי שפיר טפי מאי
 דאמרינן דבקטימה סגי בכל דהו ובגריפה
 צריך לטאט בידו, לפי שכיון שהגחלים
 נשארים לצד אחד מהכירה בדין הוא
 שיהא צריך להיות מושב הקדרה פנוי
 מגחלים לגמרי", ע"כ. ונראה כוונתו
 שבקטומה הוא קוטם את כל הגחלים וע"כ
 סגי בקטימה כל שהוא, משא"כ בגרופה
 שיש גחלים בוערות בחלק שאינו תחת
 הקדירה, וע"כ צריך שיהיה גרוף לגמרי
 עכ"פ בחלק שאינו תחת הגחלים.

לקדירת מתכת ריקנית, כמפורש ביחזקאל
 כד, יא. ואין חוששים שמא מתכוון
 להתחלת מלאכת צירוף (שאחרי
 שתתחמם, יניחה במים צוננים, ומחזק את
 המתכת בכך), מכל שכן מהמבואר בשו"ע
 ורמ"א סי' שיח סי"ב (שוע"ר סכ"א) שמותר
 ליתן מים חמים מרובים לתוך המיחם,
 כיון שאינו מתכוון למלאכת צירוף, ע"כ.
 ויש להוסיף: ברמב"ם פ"ט ה"ו מבואר,
 שהמחמם את המתכת עד שתעשה גחלת
 הרי זה תולדת מבשל (וראה גם לח"מ פי"ב
 ה"א), הובא בשוע"ר סי' שיח ס"ז.
 והפוסקים כותבים שאכן אסור להניח
 קדירת מתכת או בלעך במקום שהחום שם
 יביא שיעשו גחלת, גם אם יטלם קודם
 שיגיעו לכך, אבל אין איסור וגם לא חצי
 שיעור ממלאכת מבשל בהנחה במקום
 שיגיעו רק ליסו"ל בהם, ראה בדי השלחן
 סי' קלד (עמ' לזימג. לא העיר משוע"ר סי'
 רעז ס"ח: "של חרס"). אגרות משה או"ח
 ח"א סי' צג (ד"ה ומה שכתבת), שולחן

גחלים בוערות בתוך הכירה גם בצד הקדירה ריקנית, והיא אינה מכסה את כל הגחלים, והפוסקים לא הזכירו שבמקרה זה אין היתר להחזיר ע"ג הקדירה ריקנית.

היתר גריפה וקטימה הוא מדין היסח הדעת ו. בהרחבה יותר, בהקדים דברי הפוסקים בגדר היתר גו"ק (מדברים בשהייה מערב שבת):

הרמב"ם (פ"ג ה"ד) כותב שבגרף או קטם: "הרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמא יחתה באש". ובכסף משנה: "כתב הרמ"ך צ"ע היאך הסיח דעתו, שהרי בדעתו לאכלה כלילה כו'. והטעם הנכון משום דעביד היכר כיון דגרף או קטם ולא אתי לאחתויי, וכן פירשו רבותי, עכ"ל [הרמ"ך]. וי"ל לדעת רבינו דקים להו לרכנן שכל שגרף הוא מסיח דעתו". כלומר, הבנת הרמב"ם שבגו"ק האדם מראה שאינו צריך לכל חום הגחלים, ואינו חושש למדת חומם.

לגו"ק. [אבל יש בזה חידוש, שגו"ק הם מעשים בגוף האש, והוספת קדירה ריקנית אינה מעשה בגוף האש (וכיו"ב היתרי הפוסקים שיובאו בהמשך הסעיף (אות יא, כג, לז) 563]. והנה בפירוט יותר, היתר זה אינו דומה לגרופה, כיון שהגחלים קיימים בתוך הכירה. ואלא זה דומה לקטומה כפי שהפוסקים כותבים שמניח את הקדירה ריקנית "על פי הכירה" ו"הקדירה סותמת את פי הכירה" (הובאו בתחלת האות), וי"ל בכוונתם שהקדירה הריקנית ממעטת את החום שמגיע מהגחלים לקדירת התבשיל, ע"ד היתר קטומה (ראה לעיל מלשון הטושו"ע בהיתר קטומה) 564. [ומחדשים שהיתר קטומה יכול להיות גם מחוץ לאש, ואינו דוקא באש עצמה].

אכן קשה שבקטומה הצריכו שיקטום את כל הגחלים (כנ"ל), ואילו קדירה ריקנית אחת אינה מכסה את כל מוצא החום, שלכירה יש פתח ברוחב שתי קדירות (גמ' לח, ב, שו"ע רס"א) 565. ובעיקר: לפעמים יש

עושה מעשה בגוף האש, אבל היתר זה שונה לדעת רבינו מהיתר גו"ק ומההיתרים שיובאו בסעיף זה, ראה בנסמן לעיל ציון 555.

(564) עד"ז לומדים האגלי טל ומשנה ברורה בהבנת היתר קדירה ריקנית, ראה להלן ציון 569 אות ד. (565) וביש על גבה מקום רק לקדירה אחת כמו כופח, אין מועיל גו"ק, ראה לעיל ס"ו וסט"ו (וראה ב"י (עמ' נו, ד"ה כתב) שכופח שלנו דינו ככופח של ימיהם (ראה במ"ש בזה לעיל ס"ז). ועוד, שההגמ"ר מקור הדברים כאן, סובר (פ, א) שתנורים שלנו דינם אפי' כתנור של ימיהם).

ובודאי לטושו"ע שפסקו (כהרמב"ם, ראה ב"י עמ' נד) שבגרופה צריך להוציא את כל הגחלים לחוץ (כנ"ל בפנים), שמסתבר שכיו"ב בקטומה צריך לקטום את כל הגחלים. ואמנם מובא בב"י (שם) ומ"א סק"ג ושו"ע"ר לעיל ס"א (מהר"נ הנ"ל), שאין צריך לקטום עד שלא יהיה ניכר שם אש כלל, אלא די בקטומה כל שהוא, ע"כ. אכן צריך לקטום כל שהוא ע"ג כל הגחלים.

כך פסקו א"ר סק"ד, תו"ש סק"ו, מחה"ש סק"ג, מ"ב סק"ד. (563) בגמ' הביאו כבר היתר סמיכה לכירה (ראה לעיל ס"ב אות ב) שאינו

סליק דעתיה מחיתוי האש וכבר קלקלו והסיח דעתו ממנו, אבל הגורף אם נשאר שם אפי' גחלת קטנה כיון שהיא לוחשת מבערת ומדלקת כירה גדולה" (רמב"ן). ש"כיון שקטם קצת מוכחא מלתא שהוא מתיאש ממנו ואינו רוצה בחתוי" (רשב"א). "דבגריפה אי גרף מקצת גחלים והניח מקצתן אין בנשארות היכר כלל", "אבל [בקטימה] מכיון שנתן אפר על גבי כל הגחלים הא עבד ליה היכרא בכולהו" (ר"ג).

וזה שאמרו בגמ' (לו, א) שעממו הגחלים מאליהם הרי הם כקטומים, "והוא הטעם שאמרנו דכיון שעממו ולא חשש ללבותן, מוכחא מילתא שאינו קפיד בחיתוי" (רשב"א).

ובגמ' (שם) הסתפקו אם סמיכה מותרת, כיון שבסמיכה "לא עשה מעשה להיכרא" (ר"ג)⁵⁶⁷.

וחכמים יודעים שבמקרה זה יסיח דעתו גם להבא מאופן בישול התבשיל ולא יבוא לחתות⁵⁶⁶.

כיו"ב: בגמ' אמרו (לו א-ב) שקטמה והובערה אח"כ (מאליה) הרי היא כקטומה, וברש"י (לו, ב ד"ה שאני הבא) "דקטמה וגלי דעתיה דלא ניחא ליה בצמוקי", והמ"א (סק"ג) ורבינו (לעיל ס"א) מבארים: "ואפילו הובערו הגחלים אח"כ מאליהם אין בכך כלום, דכיון שגילה דעתו מבעוד יום שאינו צריך להגחלים שוב אין לחוש שיחתה בשבת".

וכן כתבו הרמב"ן (לו, ב ד"ה עד), הרשב"א (לו, ב ד"ה עד, הב') והר"ן (טו, ב ד"ה כירה, בסופו ד"ה עד): "כל שגורף וקטום איכא היכרא שמסלק דעתו מלחתות בגחלים" (ר"ג). ואין צריך לקטום עד שלא יהיה ניכר שם אש כלל כמו בגרופה שצריך לגרוף את כל הגחלים, "לפי שהמערב אפר ואש, לגמרי

[בגרופה], והוא מחי' הרשב"א לו, ב ד"ה עד שיגרוף (הב'). אבל ראה לעיל ציונים 137 אות ה, 185 אות א, שלפעמים חששו לחיתוי גם בכירה הגרופה, וצ"ע).

ג. בלבוס ס"א כתב, שבגרופה שהוציא כל הגחלים, מובן שאין לחשוש לחיתוי. ובקטומה שמיעט חום הגחלים, גילה דעתו שאינו צריך שיצטמק יותר ולכן לא יחתה, ועוד שיש לו היכר שיזכור שלא לחתות.

יש צורך בהיכר שהסיח דעתו (567) הפוסקים שהובאו בפנים מבארים שבגו"ק "גילה דעתו" (רש"י) ו"מוכחא מילתא" (רשב"א) וישנו "היכר" (ר"ג) שמסלק דעתו מחיתוי הגחלים, ולכן אין חוששים שיחתה (כלומר: ההיסח

(566) א. ראה מרכבת המשנה וזיו משנה (נדפסו ב"מפרשי יד החזקה" הוצאת מכון עזר ויהוד).

ב. ואף ש'הגורף אינו גורף אלא רוב האש ועצמה ואי אפשר בו' שלא ישאר ניצוץ אחד" (ובאמת בתנור חששו לחיתוי מפני זה גם לאחר הגריפה, כמבואר לעיל ס"ד-ה) - בכ"ז לא אומרים שגרף את הגחלים מפני שרוצה לשמרם לפעם אחרת וסומך על הניצוצות שנשארו בכירה, ואם החום לא יספיק לו - יחתה. אלא אומרים שסילק את הגחלים כיון שמסיח דעתו מחומם, ואין חוששים שיחתה. ובמ"מ פ"ג ה"ד כתב באו"א: "וכירה מתוך שהבלה מועט אינה ראויה להתחמם בניצוצות מועטים ומתוך כך אין לחוש לחיתוי"

קדירה ריקנית מועילה רק כהפסק המזכיר שלא יחתה ז. ונראה שהבנת רבינו, שההגמ"ר מחדש שהיתר חשש חיתוי הוא גם בהפסק בין הקדירה לאש (אפי' אינו מכסה את כל הגחלים), וכשיבוא לחתות זה מזכיר שלא יחתה (וזה שונה מקטימת כל הגחלים שהוא גילוי שמסיח דעתו (כנ"ל אות ו)). ואלו דברי רבינו: "שהקדירה הריקנית סותמת פי הכירה תחת הקדירה שהתבשיל בתוכה", כוונתו שהיא מפסקת בין קדירת התבשיל לבין האש⁵⁶⁸, ויש בזה היכר המזכיר שלא

והנה שיטת כמה פוסקים ורבינו שאיסור חזרה בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה וש"ס), ולפ"ז גו"ק והדומה לה מועילים בחזרה בשבת בפשטות משום גילוי שמסיח דעתו ולא יחתה (כדברי הפוסקים הנ"ל בהיתר גו"ק בשהייה מערב שבת). וקשה שגילוי שמסיח דעת בקטימה הוא דוקא כשנותן אפר ע"ג כל הגחלים (משמעות הר"צ הנ"ל), אבל קדירה ריקנית אינה מכסה את כל הגחלים (כנ"ל אות ה בסופה), ואין בהנחתה גילוי שמסיח דעת כבקטימת הגחלים.

אבל בכס"מ (הנ"ל) נראה שלמד שרק לרמב"ם גו"ק הוא היסח הדעת מהחיתוי. אבל לרמ"ך הוא גדר היכר שאם יבוא לחתות זה יזכיר שלא יחתה (ואי"ז היסח הדעת שמעיקרא לא יבוא לחתות). ויש לבארו ע"פ מ"ש בחתם סופר (לו, ב ד"ה ועיין כ"מ), שהרמ"ך לשיטתו, עיי"ש. וצ"ל שלרמ"ך להלכה קטמה והובערה אינה כקטומה (ראה בפנים) שכבר אין היכר. כמ"ש הפנ"י (לו, ב ד"ה ומה) וחת"ס (לו, ב ד"ה ולפ"ז למסקנא) שהרי"ף והרמב"ם והטושו"ע השמיטו בדוקא להלכה זו (דלא כפסק דידן ע"פ המ"א, ראה להלן אות מב וש"נ).

[י"ל בגדר ה"היכר" וה"גילוי דעת" הנ"ל לשי' הרמב"ם וסייעתו: גו"ק הוא "היכר" ו"גילוי דעת" עבורו, שגו"ק פועל שיסיח דעתו מחימום התבשיל כדי שלא יכשל בחיתוי, כלשון הכס"מ (ה"ח הנ"ל) "דכיון דעבד בה היכרא מידכר ליה ולא אתי לחתוי" (ולא רק שגו"ק מלמד באופן מוכח וניכר על מחשבתו)].

(568) ראה גם דברי רבינו בקו"א

הדעת מועיל רק מפני שעשה מעשה שהראה על כך).

ועד"ז בכס"מ (פ"ג ה"ח) ובב"י (עמ' נד בסופו) בביאור שיטת הרמב"ם בפיה"מ שבהשליך ירק חי לתוכו אין לחוש לחיתוי, ואף שהירק יוכל להתבשל מבעו"י: "משום דכיון שעשה מעשה המוכיח שמסיח דעתו ממנה מידכר ולא אתי לחתוי, דומיא דשרי לשהות על גבי כירה קטומה וסגי לה בקטימה כל דהו משום דכיון דעבד בה היכרא מידכר ליה ולא אתי לחתוי". [ה"היכר" ו"זיכרון" שכותב בקטימה, אינו היכר המזכיר כשורואהו שלא יחתה, אלא מדבר בהיכר וזכרון הנעשה בשעת הקטימה. כפי שמדמה לזה השלכת דבר חי לתוך הקדירה (ולא יראהו) שמותר מפני שכבר הסיח דעתו]. והי' אפ"ל שזה גם כוונת דברי הרמ"ך (הובא לעיל בפנים מהכס"מ), שמשום שעשה היכר לא יבוא לחתות, ונבאר שכוונתו להיכר שמסיח דעתו. ורק שמבאר שאינו מסיח דעתו מהתבשיל (כפשטות הרמב"ם), אלא מהגחלים.

דלעיל ריש אות ה, וראה גם להלן קו"א סק"י ליד ציונים 630, 643), ולא דימה את הנחת הקדירה הריקנית למעשה קטימה דוקא).

שהר"נ מדבר בחזרה ע"ג קדירת תבשיל שמונחת ע"ג האש (ואינו מדבר בקדירה שמונחת ע"ג הכירה, שיש שם מקום לקדירה נוספת, ראה לעיל בפנים אות ה בסופה)).

ולשון הטושו"ע (ורבינו): "או קטם, דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם", ופשטות דבריהם שיש לכסות את כל הגחלים, וכך פסקו כמה אחרונים, ראה לעיל בפנים אות ו וציון 562. אבל יתכן שרבינו ילמד שהשו"ע (וכן הוא עצמו) סותמים בפרט זה, כיון שצריכים לכך רק אם רוצים להתיר אפי' בקטמה והובערה, אבל בקטמה ולא הובערה יש להתיר משום היכר גם כשקטם את הגחלים שתחת הקדירה בלבד, לפי פסק השו"ע דכאן כההגמ"ר, כנ"ל.

ב. אולי נלמד בהבנת דברי רבינו, שבהפסק ממש בין הקדירה לגחלים יש היסח הדעת גם כשאינו מכסה את כל הגחלים, וקטימת הגחלים באפר גרועה מהפסק ממש. אבל קשה לומר שההגמ"ר מחדש ב' פרטים: א. שינוי שאינו בגוף האש מועיל כהיסח הדעת. ב. שינוי זה מועיל יותר משינוי בגוף האש. (ובפרט שמסתבר שמעשה שנעשה בגוף האש הוא טוב יותר ממעשה שנעשה מחוצה לה, ראה בהמשך בפנים וש"נ).

ג. היתר קטומה הוא בכך שמכסה את הגחלים "למעט חומם" (לשון הטושו"ע, הובא לעיל ס"א), ויתכן שגם היתר הפסק משום היכר (המבואר בפנים) הוא דוקא באם ההפסק כולל מיעוט החום, ומרומז בלשון "שהקדירה הריקנית סותמת פי

יחתה⁵⁶⁹ (וכן יש לדייק שכתב: "הרי זו כגרופה וקטומה", היינו שדין הכירה כדין כירה גרופה וקטומה (ע"ד לשון ההגמ"ר והמ"א

דלהלן אות כח בביאור לשון המ"א: "שהרי הקדירה סותמת את פי הכירה (הגהות מרדכי, מגיד משנה פרק כב)), ומבאר שהמ"א מתכוון להשוות את טעם ההגמ"ר בקדירה ריקנית, לדברי המ"מ בקדירת חמין "לפי שהקדרה מפסקת", עיי"ש ציון 623 אות א.

אם מועלת קטימה תחת הקדירה בלבד (569) א. ונראה שכיו"ב בקוטם את הגחלים שתחת הקדירה בלבד, שיש בזה היכר כשיבוא לחתות ומותר להחזיר. אבל הר"נ כתב שצריך שיקטום את כל הגחלים, ראה לעיל בפנים אותו היו (וראה בר"נ שמדבר בפשטות לאיסור שהייה, וא"כ לחשש חיתוי). וי"ל בכונתו שרק בקטם את כל הגחלים יש היסח הדעת (משא"כ היכר, כנ"ל), ונפק"מ במקרה שהובערו הגחלים מאליהם, ראה לעיל בפנים אות ו, שרק כשקטם את כל הגחלים והובערו הם עדיין כקטומים. [אבל גריפת מקצת הגחלים אינה היכר והיתר כלל, ראה לעיל ציון 562], ודוחק. בפרט שהר"נ אינו מזכיר את הדין שקטמה והובערה דינה כקטומה, וא"כ קשה לומר שדבריו שצריך לקטום את כל הגחלים מתייחסים רק לדין קטמה והובערה.

אלא י"ל שאכן הר"נ סובר שישנו היתר לחשש חיתוי רק משום היסח הדעת, וזה רק כשקטם את כל הגחלים (כנ"ל), ואינו סובר את ההיתר של ההגמ"ר. (וכיו"ב הר"נ יסבור היתר חזרה ע"ג קדירה הטמונה בכירה - ראה להלן בפנים אות יא - רק אם הקדירה הטמונה היא מעל כל הגחלים. וראה להלן בפנים אות כב

אינה מועלת כקטומה. אמנם בשו"ע ונו"כ לא הוזכר חילוק זה.

והנה נכתב בפנים בהבנת דברי רבינו, שקדירה ריקנית מועילה מדין הפסק והיכר. ויש להשיב על קושיית האג"ט הנ"ל שהגמ' לא התירה זאת: בהפסק והיכר של קדירה ריקנית יש מעלה שאין בהפסק והיכר דפנות הכירה, בכך שהוסיף דבר לצורך ההפסק והיכר, כדברי רבינו להלן בפנים אות מא, ובוה מעיקרא לא הסתפקו בגמ' (והסתפקו בהיתר הפסק דפנות הכירה מטעם שהחיתוי אינו מועיל כ"כ ואף שאין היכר, ראה להלן שם). וראה עוד במחלוקת רבינו והאג"ט, להלן ציון 587 אות ו וש"נ.

ובדרך זו יש לבאר את הטעם שהמחבר מתיר כאן חזרה ע"ג קדירה ריקנית, והרי נראה בדעתו שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת אסורה, והפסק דפנות הכירה אינו מועיל. אלא המחבר סובר שהפסק בין האש לגחלים והוא דבר נוסף על הכירה והתנור עצמם מועיל לחשש חיתוי, כמו קדירה ריקנית, משא"כ בסמיכה, ראה בכל זה לעיל ציון 279 אות ג.

האם קדירה ריקנית מועילה שאינו נואה

כמבשל

ה. שיטת הרשב"א והריטב"א והר"נ שאיסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, ראה לעיל סייד אות ט, וצ"ל בדעתם שהיתר גו"ק בחזרה הוא משום היכר שאינו מבשל, ראה לעיל ציון 258 אות א. ויל"ע אם בסברא זו יש היתר קדירה ריקנית, כהיכר שאינו מבשל (והרי אינו עושה מעשה בגוף האש. ובפרט אם זה מועיל גם כשאינו מכסה את כל הגחלים).

והנה משמעות רבינו בקו"א דלהלן

הכירה תחת הקדרה שהתבשיל בתוכה", ראה להלן ציון 664 אות ב.

דעות אחרות בגדו היתר קדירה ריקנית

ד. באגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב) כתב, שאף שבגמ' (לז, א) הסתפקו אם מותר בסמיכה בצד הכירה ודפנות הכירה מפסיקים, אין ללמוד מכך להתיר כיו"ב חזרה על גבי הכירה עם הפסק, כיון שהושבה על גבי הכירה חמורה מהושבה בצד הכירה והגמ' לא התירה זאת. אלא היתר קדירה ריקנית הוא משום שמכסה פי הכירה והאש ומסלק דעתו מהגחלים כהיתר קטומה, "וזה נראה לי ברור בדעת הגהות מרדכי" [בטעמו בהיתר חזרה ע"ג קדירה ריקנית]. וממשיך בביאור היתרי חזרה ע"ג מיחם [קדירת חמין] וע"ג מעזיבת התנור עם דבר נוסף (ולא כיסה את האש. יובאו בהמשך הסעיף).

[בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' קיז (ד"ה ולכאורה) לומד, שהיתר קדירה ריקנית הוא בכך שמקשה על מעשה החיתוי. ויתכן שלזה כוונת גם האג"ט הנ"ל (וא"כ אי"ז דומה כ"כ לקטימה), ראה בדבריו שיובאו להלן ציון 664 אות א].

ובבאור"ל ס"ג (ד"ה ויזהר) כתב שבקדירה ריקנית ממעט את חום הכירה, ובפשטות כוונתו שההיתר הוא מדין קטומה (כמשמעות דבריו בשעה"צ סקע"ה לענין חזרה ע"ג מעזיבה ודבר נוסף, ראה להלן ציון 587 אות ו).

ואולי הם למדו שמדובר כאן בסתם שהגחלים שבתוך הכירה הם תחת הקדירת תבשיל בלבד, והקדירה הריקנית שהניח תחת הקדירת תבשיל ומכסה את כולם, היא כקטימת כולם. ואכן אם יש גחלים גם בצד הקדירה הריקנית, היא

כשיבוא לחתות גרידא (ואפי' שאינו היסח הדעת), כקדירה ריקנית להבנה דלעיל. ובאמת בהיתר זה, באם יסיר את קדירת התבשיל והקדירה ריקנית תיפול מע"ג האש, אסור להחזיר את הקדירת תבשיל ע"ג האש עצמה, שאין היכר המזכיר שלא יחתה (גם לפשטות הפוסקים שהיתר "קטמה והובערה" ישנו גם בחזרה בשבת (ראה להלן אות מב)).

הפוסקים אוטרים הושבה לכתחלה על גבי קדירה ריקנית

ח. "ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה הריקנית. ואין כאן איסור במה שמחזיר בשבת לכירה שאינה גרופה וקטומה, דכיון שהקדירה הריקנית סותמת פי הכירה תחת הקדרה שהתבשיל בתוכה הרי זו כגרופה וקטומה": ההגמ"ר והמחבר בשו"ע (ראה לעיל ריש אות ב) מסיימים דין זה, שכאשר מסיר את הקדירה מע"ג האש יזהר שלא יניחה על גבי קרקע (תנאי חזרה), שבהניחה ע"ג קרקע אסור להחזירה בשבת (מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות יב-יג))⁵⁷¹. והרמ"א מגיה: "וכבר נתבאר שנוהגים להקל אף אם נתנה על גבי

]וכך משמע שיטת רבינו בהמשך הסעיף (אות יד וציון 587 אות א, אות כג וציון 611 אות א, אות ל"ט), בהיתרי קדירת חמין ומעזיבת התנור ודבר נוסף (ע"ג המעזיבה) – שההיתר להחזיר על גבם והאש אינה גו"ק, הוא בכך שהם מפסיקים בין קדירת התבשיל לאש, וכשיבוא לחתות יזכירו לו שלא יחתה⁵⁷⁰.

ונכתוב שם בדעת רבינו, שרק כשממעט את החום בגוף האש יש גילוי שמסיה דעת מחיתוי, וכשממעט את החום ע"י דבר המפסיק בין האש לקדרה, אין גילוי דעת גם אם יכסה את כל הגחלים אלא רק משום היכר המזכיר שלא יחתה].

אכן הראשונים הדגישו שבגו"ק מגלה שמסיה דעתו מחום הגחלים (כנ"ל אות ה), ולא הסתפקו בכך שהגו"ק יזכירו לו כשיבוא לחתות שזה אסור (כל שכן מכך שהפסק הוא היכר המזכיר, כנ"ל), כיון שהיתר משום היסח הדעת הוא מרווח יותר, ונפק"מ שקטמה והובערה אח"כ מאליה דינה כקטומה שכבר גילה דעתו (כנ"ל שם). אבל הראשונים לא שוללים שיתכן היתר המועיל מפני שמזכיר

570) וראה להלן אות יג (וציון 586 אות ב), לגילה, שלסוברים שגם איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, יש גם הפסק שהוא "היכר גדול" ומועיל כהיתר אפילו להושיב לכתחלה, עיי"ש.

571) ראה לעיל אות ב וציון 558 ש"ל שזה מרומז כבר בכך שהעמידו את ההלכה דהיתר קדירה ריקנית - בתבשיל שהיה ע"ג האש מע"ש עד עתה, וזה מפני

בפנים אות לגילה, שע"ג קדירה ריקנית אין דרך בישול בכך (אבל אינה שינוי והיכר בולט יותר מהיכר גו"ק), עיי"ש. ולסברא זו י"ל שקדירה ריקנית מועילה כגו"ק גם לשיטת הר"ן וסייעתו. אבל לפמ"ש שם בהמשך אות לו באו"א, שקדירה ריקנית היא מקום הראוי לבישול בתחלה ככירה עצמה, יש לעיין אם יש בה היכר שאינו מבשל, כבכירה גו"ק (כנ"ל).

לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית (כנ"ל אות ח), אבל יבאר רבינו (אות כט, לב), שהמ"א סובר שלמחבר יש חומרא מיוחדת בהושבה לכתחלה של תבשיל לח ע"ג הפסק. כפי שהמחבר מחמיר בסי' שיח בהושבה לכתחלה של תבשיל לח ע"ג קדירה (מלאה) הטמונה (ומקיל שם בתבשיל יבש). אמנם דעת המ"א עצמו להקל בהושבה לכתחלה גם של תבשיל לח ע"ג המעזיבה (וע"ג קדירה ריקנית). כפי שהמ"א סי' שיח מתיר להושיב לכתחלה גם תבשיל לח ע"ג קדרה הטמונה.

ויסיים רבינו (אות לג, לו) "דאף אם תמצוי לומר" שגם דעת המ"א שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית (גם תבשיל יבש, כפשטות פסק המחבר) ואי"ז דומה להתירו בסי' שיח להושיב לכתחלה ע"ג קדרה (מלאה) הטמונה, אמנם חזרה ע"ג המעזיבה דומה בדין זה לע"ג קדירה הטמונה ולא לע"ג קדירה ריקנית, ע"כ (ועיי"ש בפרטי הסברות ושיטות הפוסקים בכל זה).

היינו שיש סברא שהמחבר אוסר להושיב לכתחלה (דוקא) תבשיל לח ע"ג קדירה ריקנית, ולהבנה זו יש לפסוק להיתר אפי' בזה ע"פ המ"א סי' שיח. אבל יש סברא שהמחבר אוסר זאת אפילו בתבשיל יבש, וגם המ"א מודה לזה, ולכן אין להושיב לכתחלה ע"ג קדרה ריקנית.

לכתחלה ותבשיל צונן ע"ג קדירה ריקנית - הוא רק אם היסו"ל שם (ראה לעיל ציון 557 שבפשטות מדובר בדין דכאן גם במקרה זה), ובאין היסו"ל שם אין איטורי מושיב לכתחלה ובישול, לעיל סכ"א אות א, ג, יב.

קרקע", כוונתו למנהג שבנטלה מעל גבי הכירה בשבת מתירים להחזירה גם בהניחה בינתיים ע"ג קרקע. אכן הרמ"א כותב במקו"א ש"טוב להחמיר" בזה (ראה בכ"ז לעיל סי"ט בכ"מ).

ועוד: המחבר מוסיף שיש ליזהר גם שהקדירה תהיה רותחת, וכוונתו כמ"ש בס"ב שמותר להחזיר רק קדירה רותחת, ופירש המ"א סקי"ט (ובסי' שיח סקי"ב וסקב"א), שסובר שבתבשיל לח יש בא"ב אם אין היסו"ל בתבשיל. והנה גם לדידן יש בא"ב בתבשיל לח שהצטנן לגמרי, וכיו"ב יש איסור מושיב לכתחלה בתבשיל יבש שהצטנן לגמרי (ראה בכ"ז לעיל סי"ח אות ב וסי"ט אות א), וא"כ יש ליזהר להחזיר קדירה רק שלא הצטננה לגמרי.

אכן בדברי רבינו נראה שלא הזכיר הצורך בכל זה (כדלקמן), ויש לדון בכוונתו⁵⁷².

פסק רבינו בהושבה לכתחלה על גבי קדירה ריקנית

מ. הנה להלן בקו"א סקי" (יתבאר באות כה ואילך) ידייק רבינו, שלמ"א מותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור. ואף שהמ"א לומד היתר חזרה ע"ג מעזיבת התנור (שאינו גו"ק) מהיתר חזרה ע"ג קדירה ריקנית, והמחבר אוסר מושיב

שאל"כ הוא מושיב לכתחלה (ועכ"פ כך י"ל בהבנת ההגמ"ר, שכמדומה שלא הזכיר באיזה מקום שיש איסור בא"ב בתבשיל לח שאינו רותח או אפי' שהצטנן לגמרי).

(572) הדיון בפנים בדין מושיב

דלא כהמחבר ומשמעות הרמ"א (הובאו לעיל ריש אות ח) 574.

אבל אין מוכח שכוונת רבינו שם גם למדובר בתחלת הסעיף. ועוד שמלשון רבינו בהמשך (אות כד) שמותר ליתן על גבי מעזיבת התנור "כל מה שמותר ליתן על גבי קדירה הטמונה" (כלומר שמותר גם להושיב לכתחלה), יש לדייק שההיתר להושיב לכתחלה הוא רק ע"ג קדירה (מלאה) הטמונה ולא ע"ג קדירה ריקנית.

ועוד ועיקר: בקו"א יבאר רבינו בהרחבה את הפסק שלו בפנים הסעיף, שהושבה לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור מותרת, וכיצד דברי המ"א מתאימים לפסק זה. ורק דרך אגב ידון בדין הושבה לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, במה שצריך

אבל יש לדון כמו איזה צד הכריע רבינו בפנים הסעיף 573.

י. בהמשך הסעיף יבאר רבינו שחזרה ע"ג קדרת חמין הטמונה על האש, היא כחזרה ע"ג כירה גו"ק. וימשיך (אות ט) ש"כשמניחו על גבי הקדרה שעל גבי הגחלים (שבכירה)" מותר גם להושיב לכתחלה.

ויש שהבינו שדבריו האחרונים מוסבים לא רק על המקרה הסמוך – חזרה ע"ג קדירת חמין (מלאה), אלא גם על תחלת הסעיף – חזרה ע"ג קדירה ריקנית, ואף על גבה מותר להושיב לכתחלה (כמו שכתב בסתם "כשמניחו על גבי הקדרה"). שרבינו פוסק להלכה כסברתו בתחלת הקו"א (ראה לעיל אות ט)

בנתינה (מבחוץ) ע"ג קדירת חמין הטמונה, דאף שלתחתון יש פה, אינו נותן את העליון לתוכו, שהתחתון מלא (וגם מכוסה).

אמנם קשה ללמוד מהדיוק הנ"ל כנגד מה שנכתוב להלן בפנים. אלא נראה שרבינו לא הקפיד בכך, שהלשון "על גבי" כותבים גם כאשר העליון כולו מעל התחתון כמו מעל קדירת תבשיל, כלשון "על גבי קרקע" (לעיל סי"ט, ובמקומות רבים), ו"על גבי (מעזיבת) התנור" (להלן אות כג ובכ"מ). וכ"ה הלשון "ע"ג קדירה הטמונה" ו"ע"ג מיחם" בקו"א דלהלן אות לג, ובסי' שיח סי' ד"טו. וראה לעיל אות ה ("קדרה ריקנית על פי הכירה") שהלשון "על פי" כותבים גם כשנותנו קצת לתוכו. וראה לעיל סט"ז אות ב ולהלן בסעיף זה אות לה בחילוק הלשונות "בתוך" ו"על גבי".

573) אבל מלשון רבינו: "ואין כאן איסור במה שמחזיר בשבת" כו', אין להכריח שרק "חזרה" מותרת ולא להושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 269 אות ח.

574) יש מוסיפים: לשונו בהמשך שם: "כשמניחו על גבי הקדרה שעל גבי הגחלים כו' אינו נראה כמבשל לכתחלה", וזה כלשונו כאן: "ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה הריקנית". ואם היה מדבר רק בחזרה ע"ג קדירת חמין הטמונה, היה כותב כלשונו (אות יא ואילך, אות כד) במקרה זה (ע"פ הראשונים והשו"ע, הובאו באות יא) שנותן את התבשיל "על פי קדרה הטמונה". ומבארים שהלשון "על גבי" כותבים בעיקר כשהדבר העליון נמצא מעט בתוך הדבר התחתון (כלשון בכ"מ "על גבי כירה", ראה לעיל סט"ז אות ב), ולכן "על גבי" קדירה ריקנית. אבל הלשון "על פי" כותבים

ולכן בהניחה ע"ג קרקע (המנהג להקל בנטלה מע"ג האש בשבת אבל) טוב להחמיר (כמבואר לעיל ס"ח⁵⁷⁵). ואם התבשיל הצטנן לגמרי, אסור להחזירו אפילו הוא יבש, משום מושיב לכתחלה (כמבואר לעיל ס"ח אות ב, וראה לעיל ציון 222 בנטלו בשבת). ואם הוא צונן ולח, פשוט שאסור להושיבו כנפסק בכ"מ בסי' זה.

באו"א כתב בתהלה לדוד סקי"ח בסופו: "והרב ז"ל בסכ"ן] בקדירה ריקנית סתם הדברים" [אם מותר להושיב על גבה לכתחלה], כלומר שכוונת רבינו כאן לסתום ולא להכריע בזה, מפני הספק שיכתוב בקו"א⁵⁷⁶.

בכוונתו שבהושבה בתוך קדירה ריקנית אין היכר בולט להתיר להושיב לכתחלה, ורק בהושבה ע"ג קדירה הטמונה ומיחם המלאים יש היכר בולט להתיר להושיב לכתחלה. ולפ"ז הבלעך שלנו דומה לקדירה ריקנית.

ועוד שם באות לו כותב רבינו סברא נוספת שקדירה ריקנית פחותה מקדירה הטמונה: "דהא דגרע טפי בקדירה ריקנית היינו משום שהיא ככירה, שהכירה הוא מקום הראוי לבישול בתחלה, ואיסור הושבה לכתחלה הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה". כלומר, לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, הושבה ע"ג קדירה ריקנית זה "מקום הראוי לבישול בתחלה" כע"ג כירה עצמה, ולכן אסור להושיב שם לכתחלה. ויוצא שרבינו מחמיר מאוד בהגדרת הושבה ע"ג קדירה ריקנית. ולפ"ז קשה להכריע לקולא בבלעך, ולומר שהוא אינו מקום הראוי לבישול בתחלה. והבוחור יבחר.

לו בכדי לברר את דין הושבה לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור (כני"ל אות ט וש"נ). ומשמע שרבינו בפנים הסעיף לא הכריע בדין הושבה לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית דלא כשו"ע ורמ"א, ולכן לא כתב קו"א על דין זה לבאר את טעמו.

אלא נראה שרבינו לא פירט כאן את דין הושבה לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, ומרמז שזה כדין הושבה לכתחלה ע"ג כירה עצמה הגו"ק ("דכיון שהקדירה הריקנית סותמת כו' הרי זו כגרופה וקטומה"). ושונה מחזרה ע"ג קדירה (מלאה) הטמונה, מהטעמים שיכתוב בדרך השניה שבקו"א דלהלן (אות לג"ח).

(575) גם הלבוש ס"ג השמיט את האיסור שבמחבר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, וכתבו מפרשיו שזה מפני פסק הרמ"א שנהגו להקל בנטלה בשבת, והקשו שהרי הרמ"א כתב לעיל ס"ב שטוב להחמיר, ע"כ. ואולי גם כוונת הלבוש כמ"ש בפנים בשיטת רבינו, שרמזו בסתימת הדברים שדינה לענין זה ככירה עצמה הגו"ק (וקיצרו אע"פ שהמחבר האריך).

הושבה לכתחלה על גבי הבלעך

(576) לדברינו בפנים שרבינו לא התיר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, יש לעיין אם אסור להושיב לכתחלה ע"ג ה"בלעך" שלנו, או שהוא קל יותר מקדירה ריקנית.

הנה בקו"א דלהלן אות לג, מדבר רבינו בסברא שקדירה ריקנית חמורה מקדירה הטמונה ואסור להושיב לכתחלה על גבה, וכותב: "משום דתוך הקדירה הריקנית גרע טפי מעל גבי קדירה הטמונה או על גבי המיחם שעל האש". ונבאר באות לה

לפי שאין דרך בישול בכך, ואע"פ שהקדרה נתונה על האש כו', כך כתב הרשב"א ז"ל" (מ, ב ד"ה ומכלל).

ובמגיד משנה (פכ"ב ה"ד): "וכתב הרשב"א ז"ל כו' ואם יש קדרה נתונה על האש מותר לחמם על גביה תבשיל שנתבשל כל צרכו מערב שבת, שכיין שהקדרה מפסקת הרי זה כו' מותר".

ובשו"ע ס"ה: "מותר לתת על פי קדירת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון פנאדי"ש וכיוצא בהן, לחממן, לפי שאין דרך בישול בכך".

המקורות שיובאו בהמשך בפנים. והם כתבו כן כיון שמדברים בתבשיל יבש. ורבינו העתיק לשונם אף שמדבר גם בתבשיל לח (ראה להלן בפנים שם).

ג. הר"ג שיצויין בהמשך בפנים, מסיים שאפשר שדבר שאין דרכו לאפותו ע"ג כירה, והוא גם מור"ל, כפנאדי"ש, מותר להניחו אפ"י על גבי כירה (באיסור חזרה), "שהדבר מוכיח שאינו נעשה [ההושבה] אלא בשביל שיתחמם" [ולא בשביל שיתבשל], ע"כ. אבל להלכה אין פוסקים כן, ראה לעיל ציון 169 אות ו.

579) בלשון "על פי", ראה לעיל ציון 574.

580) כ"ה בראשונים שיובאו בהמשך בפנים, והשו"ע שיובא שם קיצר. ובדגול מרבבה (למ"א סקל"ג) כתב שהיה אפשר לפרש במחבר שאינה עומדת על האש, עיי"ש. אכן רבינו מוסיף זאת, כפשוטו כל הפוסקים, ואי"צ להאריך.

הושבה על קדירת חמין שעל האש מותרת יא. "וכן 577 מותר ליתן תבשיל 578 בשבת על פי 579 קדרת חמין כו' על גבי האש 580 כו'. ואין חוששין לחיתוי בגחלים כיון שהקדרה מפסקת בין תבשיל זה להגחלים": היתר נוסף הוא ליתן תבשיל בשבת על גבי קדירת חמין מלאה שעל האש, כיון שהיא מפסקת בין האש לגחלים.

בר"נ (יט, א ד"ה תנו, הב'): "וכן נמי מותר לתת על פי קדרת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון פנאדי"ש בלע"ז וכיוצא בהן, לחממן, ואע"פ שהיד סולדת בו [במקום שמניח],

[העולם נוהג לפסוק שאסור להושיב לכתחלה ע"ג הבלעך באם היסו"ל שם, ראה לעיל סי"ד אות יח].

וראה שמירת שבת כהלכתה פ"א הע' קכו, שהושבה ע"ג צלחת וכיו"ב הפוכה דינה כהושבה ע"ג קדירה הטמונה ומיחם, ע"כ. וקשה להכריע כיצד הדין בזה לדברי רבינו הנ"ל. ובשולחן שלמה ח"א עמ' צב בשוה"ג מתיר להושיב לכתחלה רק ע"ג צלחת הפוכה (או ע"ג קדירה ריקנית) שעל הבלעך.

577) בלשון "וכן", ראה להלן ציון 587 אות א.

578) א. המקורות שבהמשך בפנים, כותבים דין זה בתבשיל שהתבשל כל צרכו מערב שבת, וגם שמדובר בפנאדי"ש וכיוצא בו, וגם שנותנו "לחממו", ורבינו משמיט כל זה, יבואר להלן בפנים אות כ"א.

ב. הלשון כאן "תבשיל" (דלא כהדין הקודם שמדבר בקדירת תבשיל), הוא ע"פ

קר וגם הניחו מידו בינתיים, שהוא מושיב לכתחילה כמבואר לעיל סי"ד וסי"ח (ראה בנק' זו בהרחבה להלן אות יט ואילקף).

היתר זה לסוברים שאיסורי חזרה הם מפני שנראה כמבשל

והרשב"א והר"נ כתבו בטעם הדברים: "לפי שאין דרך בישול בכך", לשיטתם שהצורך בגו"ק והאיסור להושיב לכתחלה הם בכדי שלא יהיה נראה כמבשל (לכתחלה) (ראה לעיל סי"ד אות ט, כו וס"א), ולכן כתבו שחימום ע"ג קדירת תבשיל אינו דרך בישול⁵⁸³, וכוונתם שלכך אינו נראה כמבשל, ומטעם זה אין כאן כל פרטי איסור חזרה⁵⁸⁴.

ובמ"א סקל"ג: "פנאדי"ש. דכיון שאין בו רוטב [שהוא יבש] אין בו בישול [אף שהוא צונן, שהרי הורד מהאש בערב שבת], כמו שכתוב סי' שי"ח סעיף ט"ו [שמותר לחמם דבר יבש וצונן אפילו במקום שהיט"ל]⁵⁸¹. ומשום חיתוי נמי ליכא למגזר, שאין דרך בישול בכך, לפי שהקדרה מפסקת (מגיד משנה פרק כ"ב), ע"כ.

יב. בהלכה זו נאמרו שני פרטים: א. קדירת החמין התחתונה מועילה כגו"ק⁵⁸². ב. מותר להושיב לכתחלה ע"ג הקדירת חמין (שהתירו להושיב תבשיל שהתבשל מערב שבת והורד מהאש ועתה הוא

בגרי ההיתרים בחזרה בשבת לשיטת הר"נ, עיי"ש. וגדר ההיתר דכאן בע"ג קדירת תבשיל הוא בפשטות שמלכתחילה אין טעם לאסור כיון שאינו נראה כמבשל (ואי"ז רק "היכר" שאינו מבשל). ולכך מותר גם להושיב לכתחלה, וכהיתר דמניח כנגד המדורה, ראה לעיל שם. וכן מפורש בר"נ וברשב"א ובמ"מ שהיתר ע"ג קדירת תבשיל הוא כהיתר כנגד המדורה.

ג. הרשב"א והר"נ מדברים בחזרת פנאדי"ש שהוא דבר יבש ע"ג קדירה, ראה לעיל בפנים אות יא, אכן כפה"נ בסברת "אין דרך בישול בכך" (סברת הרשב"א והר"נ), אין חומרא בחזרת תבשיל לח ע"ג קדירה, כפי שהם לא חילקו בזה. וראה להלן ציון 632 אות א.

ג. יש לעיין בהבנת הר"נ, אם ההיתר שבפנים הוא גם כשיש גחלים שהקדירת חמין אינה מכסה אותם, ראה לעיל ציון 569 אות א, ה.

(581) המ"א מדבר לפי ההלכה בסי' שיח סי"ד וסט"ו, שיש בא"ב בתבשיל צונן ולח, אבל הרשב"א והר"נ והמ"מ שהם מקור דין זה סוברים שגם בדבר צונן ולח אין בא"ב, ראה ב"י סי' שיח (עמ' תג-תד). וראה במ"ש להלן ציון 595 אות ב.

(582) פשטות הפוסקים דכאן שהאש אינה גו"ק, וכן משמעות דברי רבינו שמבאר מדוע אין חוששים לחיתוי, ראה בפנים באות יד. אמנם בדברי נחמיה שיובא להלן ציון 595 אות ב נראה שלא היה פשוט לו כן בהבנת המחבר.

(583) במדובר בר"נ, בפנאדי"ש (דבר יבש) צונן, הרי לפמ"ש רבינו בקו"א דלהלן אות לא, הוא אינו יכול להתבשל אפילו בישול שני ע"ג מיחם מפני החום המועט שם, עיי"ש. וא"כ בודאי שאין דרך בישול בכך. ולענין תבשיל לח, ראה להלן ציון 604.

(584) א. ראה לעיל ציון 258 אות א,

להלן אות כג, ריש אות לז), והבנת דבריו שעצם ההפסק בין הקדירה לאש מועיל שלא יחתה (שאינו מזכיר "שאין דרך בישול בכך"). אבל כאן בחזרה ע"ג קדירת חמין כותב (ע"פ המחבר): "שאין דרך בישול בכך" – אלא בא לבאר בזה את הטעם שמותר כאן גם להושיב לכתחלה (ראה לעיל ריש אות יב).

כלומר, בעצם ההפסק ישנו היכר "סתם" שלא יחתה המועיל כגו"ק. אבל היכר "סתם" אינו מועיל שלא יחתה במקרה יותר חמור כמו מושיב לכתחלה (כפי שגו"ק אינן מספיקות במושיב לכתחלה (ראה בטעם הדבר לעיל ס"ד אות כו)). ורק אין דרך בישול בכך הוא היכר "גדול" שמועיל שלא יחתה אפילו במושיב לכתחלה (וכי"מ בתוספת שבת סקמ"ב, יובא להלן אות לד)⁵⁸⁶.

שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי (לרבינו, עכ"פ איסור חזרה לאינה גו"ק), והרי משמעות המ"מ הנ"ל שמדבר גם לשיטת הרמב"ם, ראה לעיל ציון 279 אות ג. (586) א. אבל בהיתר חזרה ע"ג קדירה ריקנית וע"ג מעזיבת התנור (והדבר הנוסף), המ"א אינו מזכיר "שאין דרך בישול בכך", כמצויין בפנים, ראה בזה להלן ציונים 611 אות ג, 623 אות ב. ב. במקו"א דיברנו בגדר היתר הפסק והיכר לחשש חיתוי – אם זה היכר שמזכיר שלא יחתה או שזה אפי' היכר שהסיח דעתו מחיתוי (ראה לעיל בפנים אות וז' ולהלן אות לט"מ). ובפשטות גם בגדר החסרון במושיב לכתחלה לשיטה דכאן, וה"תיקון" שנעשה ע"י "היכר גדול", י"ל ע"ד ב' האופנים הנ"ל.

היתר זה לסוברים שאיסורי חזרה הם מחשש חיתוי יג. אבל המ"א כתב: "ומשום חיתוי נמי ליכא למגזר", לשיטתו שהצורך בגו"ק והאיסור להושיב לכתחלה הם מחשש חיתוי (ראה לעיל ס"ד אות ה, כו ושי"א), ויש צורך לבאר מדוע אין חוששים כאן לחיתוי.

ומביא את לשון המחבר: "שאין דרך בישול בכך", ומצרף את לשון המ"מ: "לפי שהקדרה מפסקת". כלומר, דרך לבשל ע"ג האש ממש ולא ע"ג קדרה המפסקת. והמ"א לומד שבמניח באופן שאין דרך בישול בכך, אין חוששים לחיתוי⁵⁸⁵.

והנה המ"א סקל"א מדבר בהיתר חזרה ע"ג קדירה ריקנית וע"ג מעזיבת התנור (והדבר הנוסף) (הובא לעיל ריש אות ה,

(585) א. ראה עד"ז בלשון רבינו בהמשך הסעיף, להלן ציון 647 אות ב. וראה בדברי רבינו להלן בקו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יז) בהבנת המ"מ והמ"א, שקולת אין דרך בישול בכך היא לא גדר הפסק דוקא, ושייכת גם כשהתבשיל מונח בלא קדירה ורק דבר א' מפסיק בינו לאש.

ב. י"ל בדא"פ: המ"א אינו מציין לר"נ והרשב"א (מקור המחבר, ראה בפנים אות יא) כיון שהם מדברים ביחס לחשש נראה כמבשל (ראה בפנים אות יב), ואילו המ"א מדבר ביחס לחשש חיתוי. והמ"א מציין למ"מ, שאת דבריו אפשר להסב ביחס לחשש חיתוי כיון שלא הזכיר באיזה מקום טעם אחר לאיסור חזרה. ובפרט לפמ"ש רבינו לעיל ס"כ אות יג שגם הרמב"ם סובר

תבשיל זה להגחלים" – עצם ההפסק מועיל כגו"ק ומוריד לגמרי את החשש חיתוי. וזאת לשיטתו שרק במחזיר ע"ג כירה שאינה גו"ק יש חשש חיתוי (ובמושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק אין חשש זה) (ראה ער"ו בהיתרים דלעיל אות ה ואילך, להלן אות כג, לז) ⁵⁸⁷.

ואת דברי המחבר "שאיין דרך בישול בכך" יביא רבינו בהמשך הסעיף כטעם

וזכרון באם יבוא לחתות, אבל אין בזה גילוי שמסיח דעתו מהגחלים (כהיתר גו"ק), ראה לעיל בפנים אות ז, ולהלן ציון 611 אות א, בפנים אות לט. וכך פשטות דברי רבינו כאן: "ואיין חוששין לחיתוי בגחלים כיון שהקדרה מפסקת בין תבשיל זה להגחלים", היינו שההפסק מונע (בפועל) מלחתות (ולא כתב שאיין חוששין לחיתוי כיון שעשה הפסק (וגילה דעתו כו)).

והנה פשטות ההלכה דכאן, שקדירת החמין מונחת על גבי אש סתם (ולא על גבי כירה, ורבינו מבאר בסוגריים שההלכה מדברת גם כשהיא מונחת ע"ג כירה, ראה להלן בפנים אות כב). וכאשר הקדירת חמין מונחת ע"ג אש סתם יתכן שהיא מכסה את כל הגחלים, ועדיין סובר רבינו שההיתר הוא רק בהיכר למונעו מחיתוי, ולא בגילוי שמסיח דעתו מהגחלים, כנ"ל (ואי"ז רק במונחת ע"ג כירה, שאינה מכסה את כל האש, כיון שיש בכירה מקום לשתי קדירות, ראה לעיל בפנים אות ה בסופה ואות ו בסופה). ראה בזה להלן בפנים אות מ.

עכ"פ בזה מבואר לשון רבינו: "וכן מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת

היתר זה לפסק רבינו שגרופה וקטומה הוא מחשש חיתוי

יך. אמנם שיטת רבינו שאיסור חזרה מתחלק לשנים: א. הצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי. ב. איסור מושיב לכתחלה הוא שלא יהיה נראה כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות ה, כו וש"ט).

ואלו דברי רבינו כאן: "ואיין חוששין לחיתוי בגחלים כיון שהקדרה מפסקת בין

ג. המבואר בפנים הוא לפי משמעות רבינו שהיתר חזרה במקום שאיין דרך לבשל גדרו היתר, ולא שאי"ז חזרה כלל (עכ"פ ביחס לחשש חיתוי), ראה להלן ציון 587 אות ו, ולפ"ז צ"ל בדעת המ"א שגדר ההיתר הוא "היכר גדול", כמבואר בפנים. ד. גם המ"א ריש סקל"א מרמוז לדברי המ"מ המדוברים בפנים כאן. ויש לעיין אם כוונתו גם שם להסב את דברי המ"מ, להפסק הגורם שאיין דרך בישול בכך, כמ"ש בפנים כאן מדבריו בסקל"ג, ראה בזה להלן ציון 623. וראה מ"א סי' שיח ריש סקכ"ו. ולהלן סכ"ט אות יז וציון 722 אות א.

ה. הראשונים והשו"ע מדברים בחזרת דבר יבש ע"ג קדירת חמין, ראה לעיל בפנים אות יא. והנה לסברת המ"א שמדובר כאן באיסורים מחשש חיתוי, יש סברא שחזרת דבר לח ע"ג קדירה חמורה יותר, כדלהלן בפנים אות לא (וכיצד נלמד מהראשונים להתיר הושבה לכתחלה של תבשיל לח ע"ג קדירת חמין), אבל למעשה אין מחלקים בזה, ראה שם.

הקדירה מועילה כהפסק המזכיר שלא יחתה (587) א. בכ"מ נכתב במשמעות רבינו, שהיתר דהפסק הוא משום היכר

המקום, כמבואר בסי' שיח סוסכ"ד. ויתכן שגם לפסק זה ההיתר שבשני הדינים דומה. וגם המ"מ (שצויין בפנים שם) הזכיר שההיתר להחזיר ע"ג קדירת חמין זה דומה להיתר להחזיר כנגד המדורה, ולעיל ציון זה אות ב נכתב שלרבינו דברי המ"מ מתייחסים להיתר מחשש חיתוי. וראה לעיל סכ"ג אות י"א בשיטת הרמב"ם בגדר היתר חזרה כנגד המדורה.

אבל רבינו לא השווה כאן בין הדינים, יתכן מפני שהדין דכאן כבר נפסק בראשונים ובשו"ע ולא הוצרך להביא ראייה לפסק זה. ואי"ז דומה למדובר לעיל ס"כ אות ז. וראה עד"ז להלן ציון 601 אות ה.

ד. כל הפוסקים כותבים שע"ג קדירת חמין "אין דרך בישול בכך", ראה בפנים אות יא. ובאמת זה טעם גם להוריד חשש חיתוי, כדברי המ"א שהובא לעיל בפנים אות יג, ורבינו להלן קו"א סק"א (יתבאר בסכ"ט אות יז). אבל רבינו מזכיר סברא זו רק בהמשך הסעיף לענין ההיתר להושיב לכתחלה. ולא הביא טעם אחד להיתר משני האיסורים. שכוונתו להדגיש שהותרו כאן ב' איסורים מטעמים שונים, כשיטתו בכ"מ (ראה בפנים). וראה כיו"ב להלן בפנים אות כא.

היתר קדירת חמין לאוסרים סמיכה לכירה ה. בפשטות דעת המחבר שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת אסורה (ראה מ"א סק"ה, לעיל ס"כ אות יב), ועדיין הוא מתיר כאן (ראה לעיל בפנים אות יא) ובסי' שיח ס"ח (ראה להלן בפנים אות כ) חזרה ע"ג קדירת חמין ומיחם שעל האש שאינה גו"ק. וזה מובן לדברי רבינו בפנים כאן ובכ"מ שאיסור חזרה באינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, וי"ל שהמחבר לומד שהפסק

חמין כו' על גבי האש" כו', והרי חזרה ע"ג קדירת חמין אינה דומה לחזרה ע"ג קדירה ריקנית שנכתבה לעיל, שבחזרה ע"ג קדירת חמין מותר להושיב לכתחלה, כמבואר להלן בפנים אות יט, ואילו בחזרה ע"ג קדירה ריקנית לא התיר רבינו להושיב לכתחלה, ראה לעיל בפנים אות י. אלא כוונת רבינו להשוות ביניהם לענין ההיתר להחזיר לאינה גו"ק, שיש בשניהם היתר מחודש בהפסק וזכרון למנוע ממנו שלא יחתה (אפילו שאין היסח הדעת כבגו"ק).

ב. לפי המבואר בפנים יש לומר, שלדעת רבינו דברי המ"מ בטעם היתר חזרה ע"ג קדירת תבשיל - "לפי שהקדרה מפסקת" (הובא לעיל בפנים ריש אות יא) - מתייחסים לחשש חיתוי מפני שהאש אינה גו"ק. ואכן המ"מ לא הזכיר "שאין דרך בישול בכך", כפסק רבינו שחשש נראה כמבשל ישנו רק במושיב לכתחלה (וראה להלן ציון 623 בהבנת המ"א בדברי המ"מ). וזה מתאים לשיטת רבינו לעיל ס"כ אות יג שהרמב"ם סובר לחשש חיתוי בחזרה לאינה גו"ק. ופשטות המ"מ הנ"ל שמדבר גם לשיטת הרמב"ם, ראה לעיל ציון 279 אות ג.

ג. הרשב"א והר"נ (שצויינו לעיל בפנים ריש אות יא) מזכירים, שההיתר להחזיר ע"ג קדירת חמין דומה להיתר להחזיר כנגד המדורה תבשיל שאין בו משום בישול, שבשניהם אין דרך בישול בכך (וכוונתם שלכך אינו נראה כמבשל), ראה לעיל ציון 584 אות א.

והנה לפסק רבינו, הטעם שמותר כאן להחזיר לאינה גו"ק ואין חוששים לחיתוי הוא, הפסק קדירת החמין (כמבואר בפנים), והטעם שבסמיכה כנגד המדורה אין חוששים לחיתוי הוא מפני ריחוק

דאיסור חזרה.

אבל רבינו כותב בסתם שהטעם שאי"צ גו"ק הוא מפני שהקדירה התחתונה מפסקת (ראה בפנים). ורק לטעם שמותר להושיב לכתחלה הוא כותב שאין דרך בישול בכך, ראה בהמשך בפנים), ונראה שסובר שהקדירת חמין היא "היתר" (משום היכר, ראה לעיל ציון זה אות א).

[ואמנם לשיטת הר"ג שהוא מקור דין זה, הטעם שאי"צ כאן גו"ק הוא בפשטות מפני שמלכתחילה אין טעם לאסור, שהרי אינו נראה כמבשל, ראה לעיל ציון 584 אות א (וכך י"ל גם לשיטת רבינו באיסור מושיב לכתחלה, ראה להלן בפנים אות ט). אבל לפסק רבינו שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי, היתר קדירת חמין הוא לדעתו בגדר "היתר" משום היכר.

וכן למבואר לעיל ציון זה אות ד, שגם לדעת רבינו ההיתר מהצורך בגו"ק הוא גם מפני שאין דרך בישול בכך - עדיין זה בגדר היכר ו"היתר" לחשש חיתוי, ולא שמעיקרא אי"ז כעומד כלל ע"ג כירה (משום שאין דרך בישול בכך)].

ויש לעיין בסברת הבאוה"ל ובהקדים: המ"ב סקפ"א ושעה"צ סקע"ה כותב בטעם ההיתר להחזיר ע"ג מעזיבת התנור עם דבר נוסף (ראה בהמשך הסעיף), שזה מפני שישנו היכר (גילוי דעת) שלא יחתה (ואינו כותב שזה מפני שע"ג המעזיבה אי"ז כמחזיר ע"ג האש כלל, ובוה לא גזרו חכמים). וסברתו מובנת שמכך שהצריכו דבר נוסף יש ללמוד שע"ג המעזיבה זה אכן דומה לע"ג האש (ובודאי שהדבר הנוסף לא יגרום שאי"ז כע"ג האש כלל). וקשה לפי זה, מה המקור לומר שע"ג קדירת תבשיל זה אינו דומה לע"ג האש, ומעולה מע"ג מעזיבת התנור עם דבר נוסף.

בין האש לגחלים מועיל לחשש חיתוי באם ההפסק הוא דבר נוסף על הכירה והתנור עצמם (כסברא שכותב רבינו להלן בפנים אות מא), וכך במחזיר ע"ג קדירת חמין ומיחם, משא"כ בסמיכה לכירה ורק דפנות הכירה מפסיקים (ראה בזה גם לעיל ציון 279 אות ג). וראה עד"ז להלן ציון 601 אות ג בדין מושיב לכתחלה.

וכיו"ב יש ליישב את קושיית האגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב), שבגמ' (לו, א) הסתפקו אם התירו סמיכה בצד הכירה ודפנות הכירה מפסיקים, ופשטו להיתר (גם בחזרה בשבת, לדעת רוב הפוסקים, ראה לעיל ס"כ אות ב), וא"א ללמוד מכאן להתיר חזרה על גבי הכירה עם הפסק, כיון שהושבה על גבי הכירה חמורה מהושבה בצד הכירה וא"ז לא התירו בגמ'. אמנם דעת רבינו שקדירת חמין ע"ג הכירה מועילה משום הפסק והיכר (כנ"ל בפנים ובציון זה אות א). וי"ל שלדעתו בהפסק והיכר שע"י קדירת חמין יש מעלה ביחס להפסק והיכר דפנות הכירה, בכך שהוסיף דבר לצורך ההפסק והיכר, ובוה מעיקרא לא הסתפקו בגמ'. וראה עוד במחלוקת רבינו והאגלי טל להלן ציון זה אות ו בסופה וש"נ.

האם קדירת חמין היא היתר או שאין זה כמושיב על גבי כירה

ו. בפמ"ג א"א סקל"ג: "כשמושיב על גבי קדרה שיש תבשיל בתוכה ותחתיה אש כו', אין זה דרך בישול, ולא גזור כהאי גוונא, ומותר אף [להושיב] לכתחילה". ובאור הלכה ס"ג (ד"ה ויזהר) מבארו, שתבשיל שמחזיר ע"ג קדירת חמין או קדירת תבשיל אי"ז נחשב כלל כעומד ע"ג כירה, ע"כ. ופשט שמאותה סברא אי"צ כאן לגו"ק, שהושבה זו אינה בכלל הגזירה

שמותר להושיב כאן לכתחלה ואין חשש שנראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש (אות יט) 588.

והאגלי טל, לעיל ציון 569 אות ד, להלן בפנים אות לט"מא ובציונים לשם, ציון 664 אות א.

ז. ראה להלן בפנים אות לא, דלהבנה שאיסור חזרה לאש שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, יש סברא שחזרת דבר לח ע"ג קדירה שעל האש שאינה גו"ק חמורה מחזרת דבר יבש. והנה פסק השו"ע כאן שמותר להחזיר ע"ג קדירת חמין שעל האש, מדבר בחזרת דבר יבש, ואולי נאמר שאין ללמוד מזה להתיר גם חזרת דבר לח. אבל ראה שם דבפסקי המחבר במקו"א רואים, שגם חזרת דבר לח ע"ג קדירה שעל האש שאינה גו"ק מותרת.

588 א. ועולה מדברי רבינו, שעיקר החידוש בדין המחבר הזה הוא שמותר להושיב לכתחלה (שההיתר להחזיר בלא גו"ק הוזכר במחבר כבר לעיל ס"ג, ראה לעיל בפנים אות ב), ולכן המחבר הזכיר כאן את הטעם שאין דרך בישול בכך ולא דיבר בטעם ההיתר להחזיר לאש שאינה גו"ק [כ"ז באם נאמר שרבינו לומד את הפסק שלו בטעמי איסור חזרה, גם בשיטת המחבר. וראה במ"ש בשיטת המחבר בזה, לעיל ציון 74 אות ו וש"נ].

ואמנם סברת "אין דרך בישול בכך" מועילה גם לחשש חיתוי, ראה לעיל ציון 587 אות ד, וא"כ י"ל שכוונת המחבר להזכיר טעם א' להיתר שני הדינים. אבל מסתבר שרבינו ילמד בכוונת המחבר, שמביא סברת אין דרך בישול בכך בעיקר כטעם שמותר להושיב לכתחלה, כפי שרבינו עצמו כותב כאן את טעמי הדין. וראה במ"ש לעיל ציון 169 אות ו.

ב. רבינו מדגיש שיש כאן שני היתרים והם משני טעמים שונים (כמבואר בפנים),

ועוד יש להעיר, בדפשות המחבר סובר שסמיכה לכירה שאינה גו"ק אסורה (ראה מ"א סק"ה, מ"ב סקט"ו). וצ"ע כיצד יתכן שע"ג קדירת תבשיל שעל האש אי"ז נחשב כעומד ע"ג הכירה כלל, ואילו סמיכה בצד הכירה היא כחזרה לכירה ואסורה. [בלאו הכי חידוש לומר בדעת המחבר את סברת המ"ב הנ"ל, כיון שלהבנת המ"א סי' שיח סקכ"ו המחבר אינו מתיר לגמרי חזרה ע"ג קדירת תבשיל (יובא להלן בפנים אות כ). אלא נראה שהמ"ב אומר את סברתו הנ"ל בפשטות (גם לשיטת המחבר), לשיטתו בסי' שיח מ"ב סק"ס ושעה"צ סקפ"ג בהבנת המחבר דלא כמ"א הנ"ל].

ובאגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב בסופה) לומד שהיתר חזרה ע"ג מיחם (וקדירת תבשיל) והיתר חזרה ע"ג מעזיבה ודבר נוסף דומים, שבשניהם אינו מניח "ע"ג התנור [והכירה] לבד" (משא"כ בחזרה ע"ג מעזיבה בלא דבר נוסף). כלומר ההיתר בשניהם בכך שאינו מניח ע"ג התנור עצמו, אלא ע"ג דבר אחר (ולא ביאר אם זה מדין היכר או שמלכתחלה אין איסור כיון שאי"ז כמחזיר לכירה). ויש להעיר גם בשיטתו, שחידוש לומר בדעת המחבר שסמיכה בצד הכירה נקראת הושבה לכירה, יותר מחזרה על גבי הכירה עם הפסק קדירה.

וראה לעיל ציון זה אות ה לסברא שנכתבה בדעת רבינו שהיתר קדירה ומיחם הוא משום הפסק, בטעם שסמיכה לכירה חמורה לדעת המחבר מאופני חזרה הנ"ל, וכן ביישוב קושיית האג"ט על הסברא הנ"ל.

וראה פרטים נוספים במחלוקת רבינו

(שרק בסעיפים הבאים העוסקים בדיני חזרה הזכירו שיש אש, כדלהלן), ואם אינה טמונה היא אינה חמה. וכך יש לפרש במקור דברי המחבר בטור סי' רנח וסי' שיח ס"ו⁵⁹⁰.

ובהמשך בשו"ע ס"ז מדובר בחזרה בשבת של תבשיל לח וחס (שאינ בו בא"ב) ע"ג קדירה הטמונה שעל האש (ודנים אם זה אסור מאיסור מושיב לכתחלה יובא להלן אות כ, כט"ל). והטעם שמוזכר שהקדירה התחתונה טמונה (אף שיש אש), זה בהשקפה ראשונה מפני שנכתב בהמשך למדובר בס"ו שהיא טמונה.

ואכן בהמשך בשו"ע ס"ח מדובר בהיתר חזרת תבשיל יבש וקר ע"ג מיחם

אם היתר קדירת חמין נאמר דוקא בקדירה טמונה **מין**. "מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת חמין הטמונה על גבי האש": ראה לעיל (אות יא) לשון הרשב"א והר"נ (והמ"מ), והמחבר כאן ס"ה שהעתיק דבריהם. ומדברים בנותן תבשיל ע"ג קדירת חמין סתם, ולא הזכירו שהקדירה התחתונה טמונה⁵⁸⁹.

והנה בשו"ע סי' שיח ס"ו מדובר בהיתר להחזיר בשבת תבשיל לח וקר (שיש בו בא"ב) ע"ג קדירה הטמונה, באם התבשיל העליון לא יתחמם עד כדי בישול. ומדובר שהקדירה התחתונה טמונה כיון שמדובר כפה"נ שאין אש

רבינו, הוא שייך יותר לסימנים העוסקים בהלכות הטמנה ושם ידובר בשיטת רבינו בדין זה.

(590) הטעם שהטור העמיד את ההלכה במקרה שאין אש, בפשטות זה לחדש שאעפ"כ אסור להחזיר על גבה אם העליון יכול לבוא לידי בישול (במ"ש הטור שם). ועוד שאם יש אש, בד"כ העליון יכול לבוא לידי בישול. אבל אם יש אש ועדיין העליון אינו יכול לבוא לידי בישול, בפשטות זה מותר לדעתו ואין איסור חזרה, כמתירים בשו"ע סי' שיח ס"ז, ראה בהמשך בפנים.

אכן יש לעיין במקרה שיש שם אש, אם לטור אין בזה איסור הטמנה במקצת. כפי שהטור סי' רנח כותב "ואם הניחו בערב שבת מותר [גם אם העליון יכול להגיע לבישול], שאין זה כטומן בדבר המוסיף הבל". ויש לעיין אם מדבר גם כשיש אש. ראה להלן ציון 592.

ולכך גם השמיט רבינו בתחלת ההלכה את לשון הראשונים והמחבר שמדובר בתבשיל שהתבשל כל צרכו מערב שבת, והוא פנאדי"ש וכיוצא בו, ונותנו ע"ג הקדירת חמין "לחממו", יבואר להלן בפנים אות כ"בא.

(589) הרשב"א והר"נ והמ"מ והשו"ע ממשיכים: "אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים על גבי המיחם ודאי אסור" (היינו שמדברים בהמשך בנותן ע"ג מיחם הטמון). אבל בלאו הכי אין מדובר במקרה דומה, שהרי בדין הראשון מדובר שיש אש תחת הקדירה התחתונה (כמפורש ברשב"א ובר"נ ובמ"מ, והמחבר קיצר ולא הזכיר זאת), שאל"כ אצ"ל שהקדירה התחתונה מועילה לאיסור חזרה. אבל במקרה השני מדובר שאין אש תחת המיחם, ומחדשים שאעפ"כ אסור להטמין שם, כמבואר במפרשים (ראה פמ"ג א"א סוסקל"ג, ועוד). ואב"מ.

ובעצם הדין השני הנ"ל, שלא הביאו

שהקדירה התחתונה טמונה, שרבינו כותב כאן דוקא בלשון זה (דלא כלשון המחבר כאן ס"ה שסתם (כנ"ל ריש אות טו)), ומציין בשוה"ג שמקורו מהשו"ע סי' שיח.

ובביאור הדבר: אין לומר שדעת רבינו (מאיזה טעם) שדוקא קדירת חמין טמונה מועילה כגו"ק (אבל מיחם מועיל כגו"ק גם כשאינו טמון, כמשמעות בסי' שיח (ראה לעיל אות טו)⁵⁹¹), שהרי נפסק לעיל (אות ב) שאפילו קדירה ריקנית מועילה כגו"ק.

גם אין לומר, שדעת רבינו (מאיזה טעם) שההיתר להושיב לכתחלה הוא דוקא ע"ג קדירת חמין הטמונה, ולא ע"ג קדירה שאינה טמונה שנמצאת ע"ג האש (שדינה כמו קדירה ריקנית (ראה לעיל אות ז), אבל ע"ג מיחם מותר בכל אופן להושיב לכתחלה (ראה לעיל אות טו)).

אבל קשה לומר כן, שרבינו כותב בהמשך (אות יט): "כשמניחו על גבי הקדירה שעל גבי הגחלים כו' אינו נראה כמבשל לכתחלה לפי שאין דרך בישול בכך", ולכך מותר להושיב שם לכתחלה, ואינו מזכיר שהקדירה דוקא טמונה. ובכלל, מה המקור וההכרח לומר כן.

ולא עלה בידי להבין כוונת רבינו בזה.

הטמנה על גבי האש המותרת

יז. "מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת חמין הטמונה [מערכ שבת] על גבי האש כו' על דרך שיתבאר בסי'

(שעל האש. שאין בתבשיל זה איסור בא"ב וגם אין בחזרה זו איסורי חזרה) (יובא להלן אות ב, כח), ולא מוזכר שהמיחם הוא טמון. ובפשטות הוא מפני שהמחבר מדבר במקרה אחר מהמדובר בס"ו"ז (שבס"ח מדבר במיחם, ובס"ו"ז מדובר בקדירה) ואין נפק"מ להזכיר שהתחתון טמון.

[עד"ז לשון רבינו סי' שיח: בסי"ד מדבר בחזרת תבשיל לח וחם ע"ג קדירה הטמונה (שאינה על האש), ובס"ז כתב: "ואפילו אם הקדירה טמונה על גבי האש כו', וכן מיחם שעל גבי האש מותר ליתן עליהן בשבת כל דבר שאין בו משום בישול" כו'].

ומקור דברי המחבר דס"ז-ח מרבינו ירוחם שבב"י סי' רנח, והוא מדבר במיחם, ואינו מזכיר שהמיחם טמון. אבל המחבר ס"ז בדין תבשיל לח שינה לקדירה, בהמשך למדובר במחבר ס"ו בתבשיל לח שע"ג קדירה (ושם זה ע"פ הטור, כנ"ל). וע"כ המחבר בס"ז כתב גם שהתחתונה טמונה, בדומה למדובר בס"ו, וכנ"ל. אבל בס"ח המחבר מדבר במיחם כלשון מקורו ברבינו ירוחם, ולא שינה לקדירה, כיון שמדבר בתבשיל יבש, ואי"ז בדומה לס"ו"ז, וע"כ גם לא ראה צורך לומר שהמיחם טמון, וכנ"ל.

כ"ז נראה בהשקפה ראשונה.

מז. אבל נראה שרבינו סובר שישנו דיוק בהזכרה בשו"ע סי' שיח ס"ז

(אבל רבינו אינו נוקט כמותו להלן אות כט וציון 624, ואכ"מ).

591) ראה ב"י רס"י רנח (מרש"י נא, ב), שקדירה מעלה חום יותר ממיחם. ובמחה"ש סי' שיח סקכ"ו ד"ה וצריך עיון

הטמנה, אפ"ל שהיא מונחת ע"ג האש ממש, כמבואר כ"ז לעיל ס"י⁵⁹².

והנה רבינו לא מזכיר כאן כיצד טמן את הקדירה התחתונה מערב שבת ויש אש תחתיה (כנ"ל) – ואי"ז אסור מדין שהייה. והרי מדובר כאן שהאש אינה גו"ק (ולכך צריכים לומר שהקדירה התחתונה מועילה כגו"ק⁵⁹³).

אלא סומך עמ"ש לעיל (אות א) בנותן קדירה ריקנית: "שהשהה [את קדרת התבשיל מערב שבת] עליה [על הכירה] באחד מדרכי ההיתר שנתבאר למעלה", היינו שהתבשיל היה מבושל כמאב"ד או שהיה חי או נתן בו חתיכה חיה, עיי"ש.

אבל איסור הטמנה יש בכל אופנים אלו (עכ"פ לכתחלה) (סי' רנו סוס"א), ולכן צריכים לומר שהקדירה התחתונה טמונה "על דרך שיתבאר בסי' רנ"ז, וכנ"ל.

מפני שיש איסור הטמנה במקצת לשיטת המחבר – גם בבגדים שמוסיפים הבל מחמת האש.

אבל כאן מתירים להחזיר קדירה ע"ג קדירה הטמונה, כלומר ע"ג הבגדים, והרי הבגדים מוסיפים הבל בקדירה העליונה מחמת האש שתחתיהם – וכיו"ב כשמחזיר ע"ג הקדירה התחתונה עצמה (המקרה המדובר במחבר כאן, ראה לעיל אות טו), שהקדירה התחתונה מוספת הבל בעליונה מחמת האש שתחתיה – ולמדנו מכל זה שדבר המוסיף הבל מחמת דבר אחר אין בו הטמנה במקצת, ואכ"מ, וידובר בהלכות הטמנה.

⁵⁹³ (593) ראה לעיל ציון 582.

רנ"ז": רבינו נוקט שהקדירה התחתונה טמונה (ראה לעיל אות טו-טז), וכן מדובר שיש אש תחתיה (שאל"כ אי"צ לומר שהיא מועילה לדיני חזרה) (ראה לעיל ציון 580). ולכן צריך לבאר כיצד הותר לטמון אותה אפילו מבעוד יום והרי בסי' רנו ס"י נפסק שהטמנה אפי' בבגדים שאינם מוסיפים הבל, ע"ג האש, היא הטמנה בדבר המוסיף הבל שאסורה אפי' מבעו"י.

ורבינו מרמז לאופן המבואר בסי' רנו שם שמותר – שמניח על הקדירה (התחתונה) כלי רחב שאינו נוגע בצידיה, ומניח את הבגדים על הכלי, ואז אין כאן הטמנה כלל, עיי"ש, ואכמ"ל.

[לשיטת המחבר שהטמנה במקצת היא הטמנה, צריך לומר שהקדירה (התחתונה) אינה נוגעת באש (וכך צריך לומר אפי' אם היא אינה מכוסה בבגדים). ולשיטת הרמ"א שהטמנה במקצת אינה

⁵⁹² להעיר: רבינו כותב בסי' רנו ס"י וקו"א סק"ב באיסור להטמין מערב שבת בבגדים והאש תחתיהם, שהוא מפני שהאש מעלה הבל בבגדים והבגדים מוסיפים הבל בקדירה, ונמצא שהקדירה טמונה בדבר המוסיף הבל.

ורבינו ממשיך (בקו"א שם עמ' רל באמצעו) שלשיטת המחבר שהטמנה במקצת היא הטמנה, הגדר הוא: "כשדבר המוסיף נוגע בה [בקדירה], בין מלמעלה כגון הבגדים שמוסיפים הבל מחמת האש שתחתיהם, ובין מלמטה שנוגעת בגחלים, שהגחלים מעלים הבל למעלה" הר"ז טומן בדבר המוסיף הבל ואסור, ע"כ.

ופשטות דבריו שקדרה המכוסה מעליה בבגדים נק' טמונה בדבר המוסיף הבל,

היתר קדירת חמין נאמר בעיקר כשיד סולדת על גבה יח. "וכן מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת חמין בו, אע"פ שהיד סולדת שם": כ"ה לשון הרשב"א והר"ג, וכן משמעות המ"א (שהוצרך לבאר מדוע אין כאן בישול). והמחבר קיצר ולכן לא הזכיר זאת (הובאו כולם לעיל אות יא).

והנה שיטת רבינו (והבנתו במ"א), שאסור להחזיר ע"ג אינה גו"ק גם במקום שאין היסור"ל (ראה לעיל סכ"א אות זיא). ולפ"ז הטעם שהזכירו כאן שמותר אפי' אם היסור"ל שם, הוא לחידוש שאפילו ביסור"ל שם הקדירת חמין מועילה כגו"ק. אבל באמת גם באין היסור"ל ע"ג הקדירת חמין צריכים לחידוש שמועילה כגו"ק.

ולפמ"ש רבינו שמותר להושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק ואין היסור"ל שם (ראה לעיל שם אות יב), יש הדגשה נוספת בכך שהזכירו שמותר כאן אפי' ביסור"ל שם, שהדין שקדירת החמין מועילה להתיר להושיב לכתחלה (ראה להלן אות יט) נצרך דוקא ביסור"ל שם⁵⁹⁵.

חזרה לאינה גו"ק, כל שהיד סולדת במקום שמניח זה נק' שמניח במקום שהיסור"ל (ואף שהחום אינו רב שיביא שהתבשיל יגיע שהיד תהיה סולדת בו), ראה לעיל סכ"א אות גיד, וע"כ יש כבר את החידוש שמותר להחזיר ע"ג קדירת חמין אפי' ביסור"ל שם (ראה לעיל בפנים). ולא האריך בפירוט שההיתר אפי' שהחום במקום יביא שהתבשיל יגיע שהיד תהיה סולדת בו. אבל לענין איסור מושיב לכתחלה, נראה שכל שהחום אינו רב שיביא שהתבשיל יגיע שהיד תהיה סולדת בו, זה

ובסי' שיח סט"ז כותב רבינו: "ואפילו אם הקדירה טמונה על גבי האש, כגון על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה, ע"פ הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג, וכן מיחם שעל גבי האש, מותר ליתן עליהן בשבת כל דבר שאין בו משום בישול בו, מטעם שנתבאר בסי' רנ"ג". כלומר, השהה מע"ש את הקדירה התחתונה (או את המיחם) ע"ג כירה שאינה גו"ק בהיתר, ע"פ הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג (הנ"ל⁵⁹⁴). וכן מחזיר עליהם בשבת את הקדירה העליונה ואף שהאש אינה גו"ק, "מטעם שנתבאר בסי' רנ"ג" (כנפסק כאן).

אבל לא הזכיר שם את טעם ההיתר לטמון את הקדירה התחתונה. ואולי כ"ז בכלל: "ע"פ הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג", ומרמז גם למ"ש כאן: "קדרת חמין הטמונה על גבי האש בו על דרך שיתבאר בסי' רנ"ז". או שיש שם ט"ס, וצ"ל: "ע"פ הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג [ורנ"ז]".

594) דין שהיית מיחם (היינו שהיית מים לצורך שתייה) הוא בסי' רנד סי"ד (וההיתר במקרה זה הוא במים שמבושלים חלק מבישולם, עיי"ש), ואכן רבינו מזכיר ע"פ הדרכים שנתבארו בסי' רנ"ג לענין קדירה (של תבשיל) ולפני שמזכיר מקרה של מיחם. וכן למבואר בהמשך בפנים, הציון לסי' רנג הוא גם לענין הטמנה, וגם זה לא שייך למיחם שמדובר שאינו טמון (ראה לעיל אות טו).

595) א. הלשון כאן שמניח במקום "שהיד סולדת שם", כיון שלענין איסור

[להעיר: בב"י סוס"י רנח אפשר ללמוד (כמ"ש הד"נ בדעתו) שחזרת פנאדי"ש היא חזרת דבר לח, עיי"ש, ובדרישה סק"א, ואכ"מ.

אבל המ"א סובר שהוא דין חזרת דבר יבש, כמבואר במ"א סי' שיח סק"מ (הנ"ל), וסי' רנג סקל"ג (הובא לעיל בפנים אות יא), וסי' שיח סקכ"ו (יובא בקו"א דלהלן אות כט-לא). וכ"מ בב"י סי' רנג ס"ה (עמ' סז ד"ה וכל), וסוף הסי' (שמסכים לפסק הכלבו שאין בזה בישול)].

והמחבר הביא דין חזרה ע"ג קדירת חמין במקום שאין היסור"ל, משני טעמים: (א). י"ל שהמחבר מדבר שהכירה אינה גו"ק (ראה במ"ש לעיל ציון 582), וע"ג הכירה עצמה אסור להחזיר אף שאין היסור"ל שם (כנ"ל בפנים מפסק רבינו), ויש חידוש שמותר להחזיר ע"ג הקדירת חמין שמועילה כגו"ק.

[להעיר: א. לפי דרך זו, אפ"ל שהמחבר מדבר גם כשהיסור"ל במקום עצמו שמחזיר, והחום שם לא יביא שהיד תהיה סולדת בתבשיל שמניח שם, ובמקרה זה אין איסור בישול, ויש איסור חזרה ע"ג האש בלא הפסק, ראה לעיל סכ"א אות א"ד, ומובן החידוש שע"ג קדירת חמין מותר להחזיר. אבל לעיל ציון 325 אות ה נכתב, שיש לדון בשיטת רבינו אם מותר להושיב בחום זה מעל האש תבשיל שיש בו משום בישול (גם בלא איסור חזרה), עיי"ש.

ב. קשה לומר שרבינו ילמד שכל החידוש בדין השו"ע דכאן הוא שהקדירת חמין מועילה כגו"ק, שהרי המחבר כותב בטעם הדין: "שאין דרך בישול בכך", ולרבינו הוא טעם שנצרך להתיר כאן להושיב לכתחלה, ראה לעיל בפנים אות יד בסופה וציון 588 אות א, להלן בפנים אות יט)].

נק' מקום שאין היסור"ל שם, ראה לעיל ציון 325 אות ה. ולפ"ז החידוש שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הקדירה במקום שהיסור"ל שם (ראה בפנים), הוא רק באם החום שם יביא שהתבשיל יגיע שהיד תהיה סולדת בו.

וראה עוד להלן ציון 598 אות א.

ב. המ"א סי' שיח סק"מ פוסק, שמותר לחמם שומן מבושל שנקרש עד שיהיה נימוח וייעשה היסור"ל בו, שלדעתו שומן קרוש דינו כדבר יבש שאין בו בא"ב. ומביא כמה ראיות, ביניהם מהשו"ע דכאן שמתיר להחזיר פנאדי"ש (חתיכות פת וביניהם בשר ושומן קרוש) ע"ג קדירת חמין (ראה לשונו לעיל בפנים אות יא), ובפשטות מדובר גם ביסור"ל במקום שמחזיר, והשומן בפנאדי"ש יימוח ויגיע ליסור"ל בו ואעפ"כ מותר. וכן פוסק רבינו בסי' שיח סכ"ז.

אבל בהלכתא רבתא לשבתא בסידור, פוסק רבינו שאסור לחמם שומן קרוש עד שיהיה נימוח וייעשה היסור"ל בו, כיון שלאחר שיימוח דינו כדבר לח שיש בו בא"ב והוא "איסור סקילה וכתת ח"ו".

ובשו"ת דברי נחמיה (סי' כא) מאריך לבאר את פסק רבינו ולדחות את ראיות המ"א (הובא בשו"ע"ר מהדו"י ח"ב בהוספות עמ' יג ואילך, מהדו"ח ח"ד בהוספות עמ' תלט ואילך). וכתב על הראיה הנ"ל (ד"נ ריש אות א): המחבר לא הזכיר שמדבר אפי' ביסור"ל שם, וי"ל שמדבר דוקא באין היסור"ל שם, וביסור"ל שם זה אכן אסור לדעתו, כנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד שיש בא"ב בדבר לח שאינו רותח. ורק הרשב"א והר"נ (מקור השו"ע) הזכירו שזה מותר אפי' היסור"ל שם (ראה לשונם לעיל בפנים אות יא), כיון שסוברים שאין בא"ב גם בדבר לח (ראה בב"י סי' שיח, עמ' תג"תד).

שאינן בו מרק⁵⁹⁸, שאף⁵⁹⁹ שבכל אחד מאלו אסור להחזירו⁶⁰⁰ בשבת אפילו על גבי כירה הגרופה וקטומה, מפני שנראה כמבשל לכתחלה בשבת, מכל מקום כשמניחו על גבי הקדרה שעל גבי הגחלים כו' אינו נראה כמבשל לכתחלה, לפי שאין דרך בישול בכך": קדירת החמין עדיפה על גו"ק, ובהושבה עליה אין צריך לתנאי חזרה שנאמרו בחזרה ע"ג כירה גו"ק (לעיל סי"ד, סי"ח).

היתר קדירת חמין לפסק רבינו שמושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה י"ז. "וכן מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת חמין הטמונה על גבי האש כו', אע"פ שהיד סולדת שם כו'. ואפילו⁵⁹⁶ אם הסיר תבשיל זה מהכירה מבעוד יום ולא היה בדעתו להחזירו⁵⁹⁷ והניחו על גבי קרקע, ואפילו פניהו מקדרה לקדרה, ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטמן לגמרי אלא שהוא בענין שאין בו משום בישול כגון

שהתבשיל יגיע שתהיה היסור"ל בו). ועפ"ז י"ל שרבינו מרמז בלשונו הנ"ל, שדבריו בהמשך: "ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטמן לגמרי אלא שהוא בענין שאין בו משום בישול כגון שאין בו מרק", הם כבר בשיעור חום הנ"ל.

ג. רבינו כותב כאן בסתם שבתבשיל יבש אין בא"ב, ומותר להניחו ע"ג הקדירה שע"ג הגחלים, ומשמע גם בנוטל דבר שהתבשל במשקים ומחממו ביבש (בלא רוטב) ע"ג הקדירה, ואין בכך איסור עלייה אחר בישול, ראה בזה לעיל ציון 205 אות ד (אבל במקור המדובר כאן, בשו"ע סי"ה, מדובר בפנאדי"ש, שהוא פת עם חתיכות בשר צלויות (ראה להלן ציון 635), ועם שומן שבוה אין שייך עלייה).

(599) "שאף שבכל אחד מאלו אסור להחזירו ... שנראה כמבשל לכתחלה בשבת": בשאר מקומות (שצויינו לעיל ציון 259) לא הזכיר כן. אולי מפני שהמקומות ההם קרובים יותר לסי"ד שם התבאר ענין זה, ולא ראה צורך לחזור בהם על כך. משא"כ כאן.

600) נוקט לשון "חזרה" גם במושיב לכתחלה, ראה במ"ש לעיל ציון 269 אות ח.

(ב). י"ל שהמחבר סובר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה עצמה גו"ק גם באין היסור"ל שם, ויש חידוש שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין. [ולהעיר, שקשה לומר שרבינו ילמד שכ"ה דעת המחבר, שהרי רבינו אינו פוסק כן, כנ"ל בפנים].

(596) כלשון הבא להלן: "ואפילו ... מרק" - כתב בכ"מ, התבאר לעיל ציון 259, עיי"ש.

(597) במקו"א האריך בפרט זה, ראה לעיל ציונים 261-260, 323, וכאן קיצר.

(598) א. ואם יש בו מרק (תבשיל לח) יש בו בא"ב כשהוא צונן, ראה לעיל סי"ט אות א.

והנה רבינו כותב בתחלת דין זה, שמדבר במניח אפילו במקום "שהיד סולדת שם" (במקום עצמו), ואינו מפרט יתירה מכך שמדבר אפילו במקום שהחום שם יביא שהתבשיל יגיע ליסור"ל בו. ראה במ"ש בזה לעיל ציון 595 אות א. ואולי יש להוסיף ביאור, בהקדים מ"ש בדא"פ לעיל ציון 325 אות ה, שיש לדייק בדברי רבינו בסי' שיח, שאסור לעולם להניח תבשיל שיש בו בישול מעל האש במקום שהיסור"ל במקום עצמו (ואף שהחום שם לא יביא

אסור להחזירו בשבת אפילו על גבי כירה הגרופה וקטומה, מפני שנראה כמבשל לכתחלה בשבת" (שנראה שמושיב תבשיל שאינו מבושל כ"צ בכדי לבשלו בישול ראשון), ומבאר: "כשמניחו על גבי הקדרה שעל גבי הגחלים כו' אינו נראה כמבשל לכתחלה לפי שאין דרך בישול בכך" (ובשוה"ג מצויין לר"ג). ועד"ז כותב רבינו בכ"מ (ראה בכ"ז לעיל סי"ד אות כו וציון 137 וש"ג)⁶⁰¹.

יש מעמידים את היתר קדירת חמין בתבשיל יבש דוקא

ב. הרשב"א, הר"ג והמחבר מעמידים את היתר חזרה ע"ג קדירת חמין, בתבשיל שהתבשל כל צרכו מערב שבת, כגון פנאדי"ש וכיו"ב, ומחזירו בשבת ע"ג קדירת חמין בכדי לחממו (הובאו לעיל אות יא).

כך משמע מסגנון ההלכה בשו"ע (ע"פ הר"נ ועוד), שמותר להחזיר ע"ג קדירת חמין בשבת תבשיל שהתבשל מערב שבת בכדי לחממו (הובאו לעיל אות יא). היינו תבשיל שכבר הצטנן וגם הניחו מידו בינתיים (ובסתם: גם ע"ג קרקע) (ראה בזה גם להלן אות כ). ומוסיף רבינו שאי"צ כאן גם שאר תנאי חזרה.

והנה הר"נ כתב בטעם ההלכה ש"אין דרך בישול בכך", וכוונתו שלכך אינו נראה כמבשל. והמחבר מעתיק לשון הר"נ ש"אין דרך בישול בכך", אבל המ"א לומד שלכך אין חשש חיתוי. התבאר כ"ז לעיל (אות יב"ג).

ורבינו הקדים שיטתו בכ"מ: "שבכל אחד מאלו [בהושבה בלא א' מתנאי חזרה]

והנה לפי הסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (וראה לעיל בפנים אות יג בגדר הפסק המועיל להושיב לכתחלה לשיטה זו), י"ל שהפסק קדירת חמין ומיחם מועילים לחשש חיתוי יותר מסמיכה לכירה, שלא הוסיף דבר לצורך ההפסק והיכר, ע"ד דברי רבינו להלן בפנים אות מא (וראה חילוק ע"ד לשיטת הרמב"ם והמחבר, לעיל ציון 279 אות ג). אבל לפי הסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, והרמ"א סובר שבמושיב לכתחלה בסמיכה הוא עדיין נראה כמבשל לכתחלה, קשה שמכל שכן שכ"ה בחזרה עם הפסק ע"ג הכירה - וראה לעיל ציון 258 אות ב וש"ג, שבסברת נראה כמבשל אין מחלקים בד"כ בין אם הוסיף דבר על הכירה והתנור העשויים מכבר או שלא הוסיף.

601 א. ראה הגהות בית מאיר לשו"ע ס"ה שכתב כיו"ב בדין דכאן.
ב. בסברות המדוברות באותיות האחרונות בפנים בעניני הושבה ע"ג קדירת תבשיל, שאין שם חשש חיתוי מפני ההיכר, אבל מעיקרא אינו נראה כמבשל לכתחלה - יש השלכות לדין אם מותר ליטול קדירה שמונחת ע"ג קדירת חמין שעל האש ולהניחה ע"ג האש עצמה הגו"ק, ראה לעיל ציון 97.
ג. הבנת רבינו לעיל ס"כ אות יא בדעת הרמ"א סוף הסי', שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה. והנה הרמ"א אינו חולק על פסק המחבר ס"ה (ראה לעיל בפנים אות יא) ובסי' שיח ס"ח (ראה להלן בפנים אות כ), שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין ומיחם שעל האש, וצ"ב בחילוק לשיטת הרמ"א בין הדינים.

וצונן אין בא"ב (ראה ב"י סי' שיח, עמ' תג"ד). אבל המחבר הוצרך להעמיד את ההיתר בפנאדי"ש (תבשיל יבש) דוקא, כנפסק בשו"ע סי' שיח ס"ד שבתבשיל לח שאינו רותח יש בא"ב. כ"כ בטעמו המ"א סקל"ג (הובא לעיל אות יא)⁶⁰².

ויש להוסיף, בהקדים: השו"ע סי' שיח ס"ז מביא שתי דעות אם מותר להחזיר כלי שיש בו דבר לח וחם (שאין בו בא"ב) ע"ג קדרה הטמונה על האש, ואינו מכריע. ובס"ח מביא שתי דעות אם מותר להחזיר דבר יבש וצונן (שאין בו בא"ב) ע"ג מיחם שעל האש, ומכריע להיתר. והמ"א סקכ"ד וסקכ"ו מבאר,

משום בישול, שבשניהם אין דרך בישול בכך (ואינו נראה כמבשל), ראה לעיל ציון 584 אות א.

ורבינו לא השווה כאן בין הדינים (ראה לעיל ס"כ אות ז בטעם היתר חזרה כנגד המדורה לפסק רבינו), בפשטות מפני שהדין דכאן כבר נפסק בראשונים ובשו"ע, ולא הוצרך להביא ראיה לפסק זה. ואי"ז דומה למדובר לעיל ס"כ שם, עיי"ש. וראה עד"ז לעיל ציון 587 אות ג. עוד י"ל שלעיל ס"כ שם ראה צורך להביא ראיה, בפעם הראשונה שהוזכר מקרה שאין איסור מושיב לכתחלה מפני שאין דרך בישול בחזרה זו.

602 מדובר בפנים לפי שיטת המ"א (בכ"מ) שפנאדי"ש הוא תבשיל יבש, ושהמחבר מדבר במושיב במקום שהיסור"ל (שבדבר לח יש בא"ב במקום זה), אבל בדברי נחמיה כותב שיטה אחרת בזה (בכדי לבאר את פסק רבינו בסידור), ראה לעיל ציון 595 אות ב.

היינו שמלמדים שמותר אפילו להושיב לכתחלה ע"ג הקדירת חמין, וע"כ העמידו את הדין בתבשיל שהורד מהאש מערב שבת (כמו שכתבו שהתבשיל כ"צ מערב שבת) ואפילו הצטנן (כמו שכתבו שנותנו "לחממו". ובסתם הניחו מידו בינתיים ואפי' ע"ג קרקע), ובאופן זה הוא מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ד וסי"ח).

והטעם שנקטו: "כגון פנאדי"ש (חתיכות פת וביניהם בשר ושומן קרוש) וכיו"ב" – הרשב"א והר"נ כתבו כן בפשטות מפני שהדרך היתה להחזיר תבשיל כזה. אבל לדעתם גם בתבשיל לח

ואולי ניישב שדברי הרמ"א הנ"ל שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה לכירה, מדברים בתבשיל לח דוקא, והרמ"א מסכים למחבר שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת תבשיל ומיחם בתבשיל יבש דוקא, שבזה מדבר המחבר כביאור המ"א שיובא להלן בפנים. וראה לעיל ס"כ אות יא מלשון הרמ"א שם "הואיל והקדירה עדיין חם", וציונים 276 אות ב (ועיי"ש שהרעק"א לומד ברמ"א הנ"ל שמדבר גם בתבשיל יבש), 290 אות א, ועצ"ע.

וראה בשיטת הרמ"א בטעמי איסור חזרה, לעיל ציון 276 אות ו וש"נ.

ד. בבאור הלכה כתב שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הקדירת חמין, כיון שהתבשיל שמחזיר ע"ג קדירת חמין או תבשיל אי"ז נחשב כלל כעומד ע"ג כירה, ע"כ. ראה במ"ש בזה לעיל ציון 587 אות ו.

ה. הר"נ ושאר מזכירים, שההיתר להחזיר ע"ג קדירת חמין דומה להיתר להחזיר כנגד המדורה תבשיל שאין בו

דוקא בפנאדי"ש (דבר יבש), מפני ששני הטעמים שנכתבו לעיל (אות ב) בהבנת המחבר אינם נצרכים לרבינו:

א. רבינו מעמיד את עצם ההלכה להחזיר לאינה גו"ק גם בתבשיל שכשמחזירו עדיין הוא חם (כנ"ל)⁶⁰³, ובתבשיל זה אין בא"ב גם בלח (ראה לעיל סי"ט אות א וש"י) (ובהמשך מפרט רבינו שאם "הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי", מותר רק אם "הוא בענין שאין בו משום בישול כגון שאין בו מרק").

ב. גם בהמשך שמדובר בהיתר להושיב לכתחלה, אינו מעמיד את ההלכה בתבשיל יבש, אלא מתנה רק על "תבשיל ישן ונצטנן לגמרי", שמותר להחזירו דוקא אם "אין בו מרק" ומשום בישול – שרבינו פוסק כמ"א סי' שיח (הנ"ל אות ב) שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין גם תבשיל לח.

וכ"כ רבינו בסי' שיח סט"ז: "ואפילו אם הקדירה טמונה על גבי האש כו', וכן מיחם שעל גבי האש, מותר ליתן עליהן בשבת כל דבר שאין בו משום בישול כגון תבשיל יבש אפילו הוא צונן לגמרי או תבשיל לח שלא נצטנן לגמרי, מטעם שנתבאר בסי' רנ"ג". כלומר: ע"ג קדירה הטמונה ומיחם מותר להחזיר "כל דבר שאין בו משום בישול", כולל "תבשיל לח שלא נצטנן לגמרי" ומושיבו לכתחלה, "מטעם שנתבאר בסי' רנ"ג" (כמבואר כאן ש"כשמניחו על גבי הקדירה שעל גבי הגחלים כו' אינו נראה כמבשל

שספק המחבר ס"ז בדבר לח הוא דוקא בהושיבה לכתחילה, שיש סברא לאסור להושיב לכתחלה תבשיל לח ע"ג קדירה הטמונה (משא"כ תבשיל יבש, כנפסק בס"ח) [והמ"א מכריע שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת הטמונה גם דבר לח (אם הוא חם קצת שאין בו בא"ב)]. (ראה בכ"ז בהרחבה להלן אות כט, לב).

ולמדנו טעם נוסף שדין המחבר דכאן שייך רק בדבר יבש: הדין שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הקדירת חמין (כנ"ל בתחלת האות) ישנו רק בדבר יבש ולא בדבר לח (גם אם הוא חם ובחזרתו לא יעבור באיסור בישול).

רבינו מעמיד היתר זה בכל תבשיל

כא. אבל רבינו כותב את תחלת ההלכה בסתם: "מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת חמין", ואינו מזכיר שהתבשיל שמחזיר התבשל כל צרכו (והורד מהאש) מערב שבת, ונותנו "לחממו" (שכבר הצטנן, ובסתם הניחו מידו). ורק בהמשך כותב: "ואפילו אם הסיר תבשיל זה מהכירה מבעוד יום כו', והניחו ע"ג קרקע כו', ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי" כו'.

היינו שמדגיש שיש כאן שני היתרים (כיון שלדעתו הם משני טעמים שונים): בתחלת ההלכה מדבר בהיתר להחזיר לאש שאינה גו"ק (התבאר לעיל אות יד), ובהמשך מוסיף את ההיתר להושיב לכתחלה (התבאר לעיל אות יט).

וכן רבינו לא העמיד שההלכה מדברת

ע"ג קדירת חמין המונחת על גבי אש סתם (ועיי"ש ברשב"א ובר"ג שכל דבריהם מקודם לדין זה מדברים בסמיכה כנגד המדורה ובחזרה על גביה).

והיה אפשר לומר שבחזרה ע"ג קדירת חמין המונחת ע"ג האש שבכירה (מקום הבישול), הוא נראה כמבשל, ולכך יש לאסור להושיב שם לכתחלה. ורבינו מבאר שאין להחמיר בכירה ביחס לאש סתם (ראה במ"ש בזה לעיל ציון 276 אות ז ושי"ג)⁶⁰⁵.

יש אומרים שמעזיבת התנור דינה כגרופה וקטומה

בג. "ולפי זה יש לומר בתנור שלנו שיש עליו מעזיבה"⁶⁰⁶, שאף אם אינו גרוף וקטום, וכן תנור בית החורף⁶⁰⁷

(606) תנורים שלנו פתחם מן הצד ויש מעזיבה (גג) על גביהם, ראה לעיל ס"ז, משא"כ לתנורים של ימיהם היה פתח מלמעלה, ראה לעיל ס"א וס"ד. ותנורים שלנו דינם ככירה, ראה לעיל ציון 232 ושי"ג, ולכן מותר להחזיר ע"ג מעזיבת התנור באם דינה כגו"ק, כמ"ש בפנים.

(607) תנור חימום חדר מגורי החורף, ויש עליו מעזיבה (כמו שממשיך שמניח "על גבו כו' שהמעזיבה מפסקת"). ולא הדגיש זאת מפני שבזה לא דובר בפוסקים בחילוק בין ימיהם לימינו (משא"כ בתנור בישול כדלעיל ציון 606). ועד"ז לעיל קו"א סק"ו (התבאר בסכ"ב אות ט) "ותנור שלנו אף אותו שאופין בו, יש עליו מעזיבה", עיי"ש ציון 364 אות ב"ג.

ותנור בית החורף דינו ככירה, ראה להלן סכ"ז אות א, ולכן מותר להחזיר ע"ג מעזיבת התנור באם דינה כגו"ק, כמ"ש בפנים.

לכתחלה לפי שאין דרך בישול בכך", וישנו גם בתבשיל לח)⁶⁰⁴.

היתר קדירת חמין נאמר גם בכירה

בב. "מותר ליתן תבשיל בשבת על פי קדרת חמין הטמונה על גבי האש (שבכירה) כו'. כשמניחו על גבי הקדרה שעל גבי הגחלים (שבכירה) אינו נראה כמבשל לכתחלה, לפי שאין דרך בישול בכך": הוסיף בסוגריים שמדובר כאן בגחלים שבכירה, ונוהג כך בכמה מקומות כשמוסיף דברים שאינם מפורשים בפוסקים שקדמוהו.

ויש לבאר: הרשב"א, הר"ג והשו"ע (כאן ס"ה ובסי' שיח ס"ז-ח) שהם מקור הדברים כאן (ראה לעיל אות יא ואילך), מדברים בחזרה

(604) מבואר בפנים שההיתר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין ומיחם, ש"אין דרך בישול בכך", הוא לדעת רבינו גם בדבר לח וחם. וצריכים לומר שאמנם דבר לח וחם הוא יכול להתבשל ע"ג קדירת חמין, כמשמעות הקו"א דלהלן אות לא, אבל עדיין אי"ז דרך בישול לכתחלה (עכ"פ בישול ראשון) ואינו נראה כמבשל לכתחלה. וראה כיו"ב להלן ציון 632 אות א.

(605) א. ראה גם בקו"א דלהלן שישנו צד שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית (ראה ציון 623 אות א ושי"ג) ומדובר שם שהיא מונחת ע"ג הכירה (כ"ה הלשון בפוסקים שצויינו לעיל בפנים ריש אות ב). אבל למעשה מסיק רבינו שם (בפנים אות לג, לו) שזה אסור.

ב. גם בריטב"א מ, ב (סוד"ה ואסיקנא) מביא היתר קדירת חמין במקרה שהיא נתונה ע"ג כירה.

שאינו גרוף וקטום ואפילו האש [דולקת] בתוכו⁶⁰⁸, מותר ליתן על

פ סוסכ"ז, וא"כ ההיתר כאן בתנור בישול הוא בודאי כשהאש בתוכו, ולכן רבינו מפרט "ואפילו האש בתוכו" רק לענין תנור בית החורף, כנ"ל. (וגם במדובר כאן בתבשיל שאין בו בא"ב, היינו תבשיל לח שחם קצת, אומרים שהגוי מתכוון בעיקר לתבשיל. ואף שבתבשיל זה הישראל אינו נהנה מהאיסור, ראה לעיל סכ"ה אות ה'ו, אכן משמעות רבינו סי' רעו סוסי"ג, שגם במקרה זה יש למחות בגוי שעושה מלאכה בכלי ישראל לצורך ישראל, ראה לעיל סכ"ה אות כב. חילוק נוסף: בפוסקים הנ"ל מדובר בתנור המשמש לבישול ולחימום ומניח במקום הראוי לבישול, אבל כאן מדובר בתנור בישול ומניח על גבו במקום שאינו ראוי לבישול). וראה גם להלן ציונים 668, 677 אות ב"ג, 689, 729, 730 אות ה.

ג. לשון כיו"ב להלן סכ"ז אות א: "לסמוך אצל תנור בית החורף שאינו גרוף וקטום ואפילו האש בתוכו, מותר" כו, עיי"ש.

ולהעיר דבהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוסי"ו רנט: "ומותר לסמוך כו" אצל התנור שהוסק כבר והאש בתוכו כו, אבל על התנור צריך ליתן לבנה או דבר אחר תחת הקדרה על התנור שהוסק כבר ויש גחלים לוחשות בתוכו". בלשון דשם "והאש בתוכו" הכוונה שהאש (בוערת בתוכו ו)אינה גו"ק (שכבר כתב לפנ"ו "שהוסק כבר"). ודלא כמו שהתבאר ע"ע בלשונו כאן ובסכ"ז, שהכוונה שהאש דולקת (שכתב לפנ"ו "שאינו גו"ק").

והנה מקור לשון זה במ"א שיובא כאן בפנים: "אפילו האש בתוך התנור", ויש לפרש במ"א בב' האופנים (אם הכוונה

608) א. היינו דההיתר להחזיר ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק הוא חידוש אפילו במחזיר כשאין אש בתוכו (ויודלק לאחמ"כ ע"י הגוי בהיתר), כיון שמעיקר הדין שייך איסור חזרה לתנור קודם ההסקה, ראה להלן סכ"ט אות ד. ולכן מפרט "ואפילו האש בתוכו", שלדעה דכאן מותר להחזיר ע"ג המעזיבה גם באם האש כבר דולקת (להעיר: בגחלים שיובערו לאחמ"כ, אין שייך כ"כ ההדגשה שאינם קטומים, שגם אם הם קטומים אי"ז כלום, שההבערה תבטל את הקטימה. אלא ההדגשה "דאינו קטום" היא רק לפי ההמשך "ואפילו האש [כבר] בתוכו", ואומרים שהגחלים לא נקטמו מע"ש או מאליהם בשבת).

ב. פשטות דברי רבינו שהפירוט "ואפילו האש בתוכו" מדבר רק בתנור בית החורף, ולא בתנור בישול שהוזכר בתחלת דבריו. וי"ל מפני שבתנור בית החורף מצוי שאין עכשיו אש אבל תובער לאחמ"כ ע"י גוי לצורך חימום הבית, ראה להלן סכ"ז אות ג מסי' רעו, ולכן צריכים לפרט שההיתר להחזיר ע"ג המעזיבה ואינו גו"ק, הוא אפילו כשהאש דולקת בתוכו, כנ"ל ציון זה אות א. אבל את התנור בישול אין מדליקים בשבת עצמה, וא"כ ההיתר להחזיר את הקדירה ע"ג המעזיבה דוקא, הוא בודאי כשהאש דולקת בתוכו ואי"צ לפרט זאת.

ואולי יש ללמוד, שמרומז כאן מ"ש פוסקים מאוחרים שאין כלל היתר שהגוי יבעיר בשבת תנור בישול לצורך חימום הבית, ויש שם תבשיל. כיון שאומרים שכוונתו בעיקר לחימום התבשיל, ראה משנה ברורה סקצ"ט וש"נ, קיצור שו"ע סי'

שיש מעזיבה המפסיק בין האש [לקדירה],
וכן משמע סי' שיש"ח סעיף ט"ו, ע"כ
(יתבאר להלן אות כה ואילך).

מועילה כהפסק המונע חיתוי

המ"א ורבינו מדברים בהיתר חזרה
ע"ג מעזיבת התנור והאש שבתוכו אינה
גו"ק (כפשוט המשך דברי המ"א, וכמ"ש רבינו
במפורש), ולשיטתם שאיסור חזרה ע"ג כירה
שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל
סי"ד אות ה ושי"ג) — המעזיבה ה"מפסקת" בין
האש לקדירה שהתבשיל בתוכה (כלשון המ"א
ורבינו) מועילה שלא יחתה. בדומה לדברי
רבינו לעיל (אות יד) בהיתר חזרה ע"ג
קדירת חמין (ועד"ז לעיל אות ז ולהלן אות לו ואילך
וסכ"ט אות טו)⁶¹¹.

לחתות (ולכן לא הזכירו שבחזרה ע"ג
המעזיבה יש היסח הדעת מהגחלים ולא
יבוא לחתות), ראה בהרחבה להלן בפנים
אות ל"ט.

עצם הריחוק מהאש אינו מועיל

ב. משמעות הדברים כאן שעצם
המעזיבה היא ההפסק שמונע חשש חיתוי.
ולא זה שמרחיק מהאש. ואי"ז דומה
למניח כנגד המדורה דסי' שיח סוסכ"ד,
ששם הריחוק קצת מהאש הוא הפסק
והיכר. וכן מוכרח מכך שלהלכה אמרו
ש"המעזיבה שהיא עשויה מכבר אינה
חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות"
והצריכו דבר נוסף, ראה בסוף הסעיף. אבל
בסי' שיח שם עצם הריחוק מועיל ולא
הצריכו שיוסיף איזה דבר. ולמדנו שכאן
לא מחשיבים את ריחוק המקום להפסק
והיכר. אולי זה מפני שכל שמניח מעל
התנור, הריחוק אינו היכר.

גבו⁶⁰⁹ בשבת אע"פ שהיד סולדת
שם⁶¹⁰ כו', כיון שהמעזיבה מפסקת בין
האש להקדירה שהתבשיל בתוכה":

השו"ע ס"ג כתב: "יכול להסיר
]התבשיל[ולהניח קדירה ישנה ריקנית על
פי הכירה ואז ישים הקדירה שהתבשיל
בתוכה על גבי הקדירה ריקנית" (ראה בתחלת
סעיף זה).

וכתב המ"א סקל"א: "על פי הכירה.
דהוי ליה כירה כגרופה וקטומה, שהרי
הקדירה סותמת את פי הכירה (הגהות
מרדכי, מגיד משנה פרק כב) (ראה שם), וכן
מבואר סי' שיש"ח סי' ח. ואם כן [שהפסק
מועיל לחזרה] יש לומר שעל גבי [על גג]
תנורים שלנו [שיש גג מעל האש] שרי ליתן,
אפילו האש [דולקת] בתוך התנור, כיון

שאינה גו"ק או שהיא דולקת), ותלוי אם
נלמד שהמ"א מדבר בתנור בישול ואפייה
(שאו הכוונה שאינה גו"ק), או בתנור בית
החורף (שאותו שייך להדליק לאחמ"כ,
ולכן יש צורך להדגיש שההיתר הוא אפילו
אם האש כבר דולקת, כנ"ל ציון זה אות
ב), וראה לעיל ציון 364 אות ג.

609 ארצ"ל: "על גבם".

610 ההדגשה בדבר מבוארת במה
שנכתב לעיל אות יח, עיי"ש. ורבינו הוצרך
להוסיף זאת (ראה לעיל ציון 557), כיון
שלפעמים אין היד סולדת שם, כמרומז
לעיל סכ"ב אות יא ("אם היד סולדת שם"),
ובוסו"י רנט בהלכות שהייה והטמנה
בקצרה. וראה לעיל ציון 356.

611 א. המ"א ורבינו כותבים בסתם
שהמעזיבה "המפסקת" מועילה (שלא
יחתה), והכוונה בפשוט שהפסק
המעזיבה הוא היכר וזכרון באם יבוא

גרוף וקטום ואפילו האש בתוכו, מותר ליתן על גבו בשבת אע"פ שהיד סולדת שם כל (י) מה שמותר ליתן על פי קדרה הטמונה על גבי הנחלים, כיון שהמעזיבה מפסקת בין האש להקדרה שהתבשיל בתוכה": בהמשך לדבריו (לעיל אות יא ואילך, יט) שמותר להחזיר בכל אופן ואפילו להושיב לכתחלה ע"ג קדרת חמין

(אמנם בהמשך, המ"א מביא מקורות להתמיר בחזרה ע"ג המעזיבה, ראה בהמשך הסעיף (אות לו ואילך)⁶¹².

מותר להושיב לכתחלה על גבי מעזיבת התנור **כד.** "ולפי זה יש לומר בתנור שלנו שיש עליו מעזיבה, שאף אם אינו גרוף וקטום, וכן תנור בית החורף שאינו

מפרט את דין מושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה רק בקו"א דלהלן, ובפנים הסעיף כותב בסתם "שהמעזיבה מפסקת", שזה כבר טעם מספיק להיתר שאי"צ גו"ק, וראה להלן ציונים 647 אות ב, 651 אות ב. [אבל באמת, הסברא שאין דרך לבשל ע"ג המעזיבה היא טעם גם לכך שאי"צ גו"ק, שלקדירה המונחת במקום זה יש היכר שלא יחתה, כמשמעות המ"א שהובא לעיל בפנים אות יג, ורבינו להלן קו"א סקי"א (יתבאר בס"ט אות יז)].

ד. לרמב"ם והמחבר שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בחזרה בשבת אסורה, ראה לעיל ס"כ אות יב, נראה שחזרה ע"ג המעזיבה לעצמה אסורה במכל שכן (ורק חזרה ע"ג קדירה מותרת גם לדעתם, כיון שהוסיף דבר על העשוי מכבר לצורך ההפסק והיכר, ראה לעיל ציון 279 אות ג). וההלכה כאן היא דוקא למנהג דידן כרמ"א שסמיכה מותרת (ראה לעיל ס"כ אות ב, יד).

612) ורבינו כותב כאן את הסברא שהמעזיבה מועלת, כיון שסמכו ע"ז להחזיר קודם שיוסק התנור, ראה בסוף הסעיף. ועיי"ש ציון 670 שבדברי רבינו בכ"מ משמע שיש סוברים שהמעזיבה מועלת.

אבל אין לומר שהריחוק למעלה אינו היכר - משום שעיקר החום עולה למעלה, משא"כ הריחוק לצד כבמניח כנגד המדורה, שהרי גם באין היסור"ל ע"ג המעזיבה הצריכו דבר נוסף, ראה להלן בפנים אות לח, ציון 663 אות ג.

ג. המ"א כותב במקו"א בטעם היתר חזרה ע"ג קדירת חמין: "ומשום חיתוי נמי ליכא למגור, שאין דרך בישול בכך, לפי שהקדרה מפסקת" (כלומר: דרך לבשל ע"ג האש ממש ולא ע"ג קדרה המפסקת). ונראה שההוספה "שאין דרך בישול בכך" היא טעם להיתר אפילו להושיב שם לכתחלה, ראה לעיל בפנים אות יג. ועד"ז כותב רבינו שע"ג קדירת חמין אין דרך בישול בכך, ולכן אינו נראה כמבשל לכתחלה ומותר להושיב שם לכתחלה, ראה לעיל בפנים אות יד.

והנה כיו"ב ע"ג המעזיבה הוא מקום שאין דרך לבשל (ראה להלן בפנים אות לו), אבל המ"א המדובר בפנים אינו מזכיר זאת. כיון שהמ"א אינו מפרט שמותר גם להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה (ראה גם להלן ציון 623 אות ב), וההיתר להחזיר לאינה גו"ק הוא כבר מפני עצם ההפסק, כמ"ש בפנים [וראה בקו"א דלהלן בפנים אות לג"לה בגדר היתר מושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה לשיטת המ"א]. וכן רבינו

להלן אות לו, אלא) מרמז ש(הפסק⁶¹³) המעזיבה מתרת גם להושיב לכתחלה.

דיון רבינו בדעת המגן אברהם בזה

ב.ה. ובקו"א יבאר את מקורו שהתיר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה, וכיצד זה מתיישב עם ההבנה הפשוטה בדברי המ"א (כדלהלן)⁶¹⁴:

הטמונה, כותב: "ולפי זה" מותר לתת ע"ג מעזיבת התנור שלנו "כל מה שמותר ליתן על פי קדרה הטמונה על גבי הגחלים", היינו גם להושיב לכתחלה. ומסיים בסתם: "כיון שהמעזיבה מפסקת בין האש להקדרה שהתכשיל בתוכה", דאינו מבאר שלכך התנור (רק) כגו"ק ואין חוששים לחיתוי (כמ"ש לעיל אות ב, ז, יד,

הסוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, שלדעתם שייך איסור זה במושיב קודם שיוסק התנור, אבל סומכים שהמעזיבה לעצמה מועלת (במושיב קודם שיוסק התנור), ראה בכל זה להלן ציון 673 אות ב וש"נ. וזה כמו שבסיום הקו"א, להלן בפנים אות לג-לה, מברר רבינו את הטעם שאין איסור מושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור (גם) לפי דעה זו, עיי"ש.

ועוד י"ל, שרבינו מברר את הדין לענין הושבה לכתחלה ע"ג המעזיבה לעצמה והתנור גו"ק, ראה להלן בפנים אות מג וציון 666 אות א על הדין בזה לפי שתי השיטות בטעם איסור מושיב לכתחלה.

ב. ראה בהגהות רעק"א סוסי רנט סק"ב-ג, שלמשמעות הרמ"א סוף הסי' שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה בצד התנור (ראה לעיל ס"כ אות יא), אסור להושיב לכתחלה על גבי מעזיבת התנור (אולי במכל שכן), ומקשה על המ"א שם שמקיל בזה, ע"כ. אמנם דברי רבינו כאן שמותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור, הם לשיטתו לעיל ס"כ אות ז ואילך שמותר להושיב לכתחלה בסמיכה בצד התנור, וכ"ז ע"פ המ"א כפי שרבינו מביא. וראה גם להלן ציון 647 אות ג. וראה במ"ש עוד בדברי הרעק"א הנ"ל, להלן ציון 666 אות ג.

613) בביאור פרט זה, ראה להלן ציונים 647 אות ב, 651 אות ב.

614) א. הקו"א נכתב על הדעה שהובאה בפנים ראשונה, שסוברת שהמעזיבה מועלת, וכותב שלדעה זו מותר גם להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה. וגם המ"א שיובא כראיה בתחלת הקו"א (אות כו, כח) מדבר בצד שהמעזיבה מועלת.

ובהמשך הקו"א (אות כז) יביא ראייה גם מהמ"א סוסי רנט, שמדבר לפי ההלכה שצריך הפסק ע"ג המעזיבה (כנפסק בסוף הסעיף), וילמד מכך שגם לצד זה מותר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה עם הפסק (אות לב, לו בסופה). ויוסיף שכ"ה גם לצד שמדובר כאן שהמעזיבה מועלת, שמותר להושיב על גבה לכתחלה (אות כז בסופה, לב).

והנה בסוף הסעיף נפסק שמקילים להחזיר ע"ג מעזיבת התנור לעצמה, קודם שיוסק התנור דוקא, ולכן צ"ל שרבינו בקו"א מברר את הדין לפי הצד שהמעזיבה לעצמה מועלת, לענין הושבה לכתחלה קודם שיוסק התנור. אבל יש לעיין, דלפסק רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, נראה שאין שייך חשש ואיסור זה בהושבה קודם שיוסק התנור, ראה להלן ציון 688 אות ג. אלא י"ל, שרבינו מברר את הדין מפני

המעזיבה מהיתר קדרה ריקנית, יש ללמוד שדעתו שאף בחזרה ע"ג המעזיבה אין להקל בתנאי חזרה⁶¹⁵.

[ולכן המ"א למד את דינו מס"ג, ולא מדברי השו"ע ס"ה בהיתר חזרה ע"ג קדירת חמין, דבס"ה מותר אפילו להושיב לכתחלה (הובא לעיל אות יא ואילך)].

כו. "מכל מקום ממה שכתב המ"א 'וכ"מ בס"י שי"ח ס"ח וס"ט' מבואר דאפילו תבשיל קר שרי, דבהכי מיירי התם. וא"כ הוא הדין להניחה על גבי קרקע, דלא מיתסר אלא משום שמושיב לכתחלה בשבת והתם שרי אפילו לכתחלה":

אמנם "מכל מקום", בדקדוק דברי המ"א רואים שדעתו להקל בתנאי חזרה ע"ג מעזיבת התנור:

לשון המ"א הוא (הובא לעיל אות כג):
"וכ"מ ס"י שי"ח ס"ח⁶¹⁶, ואם כן יש לומר

מושיב לכתחלה, כמבואר לעיל סי"ח אות ב. ודן אם יש צורך בזה גם ע"ג מעזיבת התנור.

ג. רבינו כותב: "בתנאים המבוארים גבי חזרה שעודה בידו ושתהיה רותחת, אף לרמ"א אם נטלה מבעוד יום". וצריכים לבאר שדבריו "אף לרמ"א כו", הם מוסבים על רק ראשית דבריו "שעודה בידו", ולא על "שתהיה רותחת" (כלומר שהדבר היבש יהיה חם, ראה לעיל ציון זה אות ב). כיון שלומדים ברמ"א שבתנאי שהתבשיל יהיה חם אין קולא בנטלו בשבת, ראה לעיל ציון 235 ושי"ג.

616) לפנינו במ"א כתוב: "וכן משמע סי' שי"ח ס"ח", וזה ודאי ט"ס, ורבינו

"(י) מה שמותר כו'. אף שהמ"א למדה לכאורה מס"ג בשלחן ערוך, והתם לא שרי אלא בתנאים המבוארים גבי חזרה שעודה בידו ושתהיה רותחת, אף לרמ"א אם נטלה מבעוד יום": המ"א כותב את היתר חזרה ע"ג מעזיבה על לשון השו"ע ס"ג בדין חזרה ע"ג קדרה ריקנית (הובאו לעיל אות כג).

ופשטות המ"א שלמד את היתר חזרה ע"ג מעזיבה מהיתר השו"ע בחזרה ע"ג קדרה ריקנית. אכן השו"ע שם מסיים שיש ליוזהר במקרה זה בתנאי חזרה, שלא יניח את הקדרה ע"ג קרקע אלא תהיה בידו ושתהיה רותחת. והרמ"א מגיה שנהגו להקל בהניחה ע"ג קרקע (כיון שמדובר שם שנטלה בשבת, וי"א שבמקרה זה אין צריך תנאי חזרה) (הובא כ"ז לעיל אות ח). ולמדנו שגם לרמ"א אם נטלה מבעוד יום יש להזהר בתנאי חזרה. וא"כ מכך שהמ"א למד את היתר

615) א. המחבר כותב: "שלא יניחה ע"ג קרקע", אבל רבינו כותב: "שעודה בידו", לפי הפסק דלעיל סי"ד אות יב.

ב. המחבר הצריך שהקדרה תהיה "רותחת", שסובר שאל"כ יש איסור בא"ב בתבשיל לח, ראה לעיל בפנים אות ח. ולדידן כרמ"א סי' שיח סט"ו באיסור בא"ב בדבר לח, צריך עכ"פ שהקדרה לא תצטנן לגמרי (ראה לעיל סי"ט אות א). ורבינו נקט כלשון המחבר, אבל כוונתו שלפי הפסק שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, בתבשיל יבש שאין בו בא"ב ומחזירו ע"ג קדירה ריקנית צריך שהתבשיל יהיה "חם" (שלא יצטנן לגמרי) מפני שאל"כ הר"ז

נצטןן כבר" [ובמ"א סקל"ח: "כיון שהצריכו חכמים להרחיק קצת מן המדורה אית ליה היכרא ולא אתו לאחתויי. הרא"ש"].

והמ"א כאן לומד מכל זה שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה (דבר שאין בו משום בישול).

והנה המ"א השווה חזרה ע"ג מעזיבת התנור לחזרה ע"ג מיחם ובסמוך למדורה, והרי הותר שם להחזיר גם תבשיל צונן (בתבשיל יבש שאין בו בא"ב)⁶¹⁷, שהוא מושיב לכתחלה (ראה לעיל סי"ח אות ב). ויש ללמוד שכוונת המ"א להתיר להחזיר ע"ג המעזיבה גם תבשיל יבש וצונן, שמושיב לכתחלה. ועולה מכך שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה גם אם הניח התבשיל בינתיים ע"ג קרקע⁶¹⁸, שהרי גם איסור חזרה בהניחה ע"ג קרקע הוא מפני שהוא [כ] "מושיב לכתחלה בשבת" (ראה לעיל סי"ד אות יג)⁶¹⁹.

המשך דבריו, הם בהמשך לדין קדירה ריקנית (ראה לשונו לעיל בפנים אות כג), ולכאור' הבנת רבינו שכוונת המ"א לרמוז להתיר להושיב לכתחלה גם ע"ג קדירה ריקנית, ראה במ"ש בזה להלן ציון 623.

ג. רבינו כותב שמציון המ"א לסי' שיח ס"ח וסט"ו "מבואר דאפילו תבשיל קר שריי" [להחזיר ע"ג המעזיבה], ומוסיף: "וא"כ הוא הדין להניחה על גבי קרקע".

והנה המ"א המדובר (לאחר שמסיק שיש להניח ע"ג המעזיבה איזה דבר להפסק, יובא להלן בפנים אות לז) מסיים: "וכל זה כשהתבשיל חם", היינו שמדבר בתבשיל לח (וכנראה זהו התבשיל שהיו

שעל גבי תנורים שלנו שרי ליתן, אפילו האש בתוך התנור, כיון שיש מעזיבה המפסיק בין האש וכ"מ סי' שי"ח סעיף ט"ו, ע"כ.

כדי להוכיח את היתרו להחזיר ע"ג מעזיבת התנור, מציין המ"א לדברי השו"ע סי' שיח ס"ח: "להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש, ו"א שדינו כמניחו כנגד המדורה וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון שיבש, מותר להניחו ע"ג מיחם שעל גבי האש. וי"א דהוי כמניח ע"ג כירה לכתחלה, ואסור אפילו אם נתבשל כל צרכו כו'. וראשון נראה עיקר". היינו שלהלכה ("וראשון נראה עיקר") חזרה ע"ג מיחם שעל האש היא כמניח כנגד המדורה. ודין מניח כנגד המדורה התבאר שם ס"ט¹: "דבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו. הגה: ואפילו

כותב בדרך פשוט כיצד הגירסא הנכונה במ"א לדעתו. וכ"מ במחצית השקל כאן. 617) בדין מושיב לכתחלה בסמוך למדורה, ראה לעיל ס"כ אות ז ובציונים לשם.

618) ראה לעיל ציון 259.

619) א. ראה להלן ציון 666 אות ב דיוק נוסף בדא"פ שהמ"א שם מדבר במושיב לכתחלה, עיי"ש.

ב. פירשנו בכל קטע זה, שכוונת רבינו להיתר מושיב לכתחלה לדעת המ"א ע"ג מעזיבת התנור, ובודאי מדובר בזה כאן ובהמשך בפנים אות כז.

והנה ציון המ"א לסי' שיח ס"ח וכל

ע"ג הפסק שעל המעזיבה⁶²⁰. וזאת אף שבכך הוא מושיב לכתחלה (שהצטנן, ובודאי גם הניחו מידו בינתיים). שהרי המ"א לא התנה שמותר להחזיר תבשיל זה רק אם נטלו מהכירה בשבת עצמה (והניחו בינתיים, וגם הצטנן), ואז לפי המנהג (ראה לעיל ס"ט) אי"ז מושיב לכתחלה.

ובאמת גם בלא הדיוק שהיתר המ"א הוא גם בנטלו מבעוד יום, יש להוכיח שסובר שמותר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה (עם הפסק). שהרי דעת המ"א כאן סקל"ו שחזרת תבשיל צונן היא הושבה לכתחלה גם בנטלו מע"ג האש בשבת עצמה (ראה לעיל ציונים 222, 235), ועדיין הוא מתיר בסוס"י רנט להחזיר תבשיל צונן ע"ג המעזיבה עם הפסק.

ויש לומר שכפי שהמ"א סוס"י רנט מתיר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבה עם דבר המפסיק, כך הוא גם בפסק ההו"א של המ"א המדובר כאן בפנים הסעיף, שמותר להחזיר ע"ג מעזיבה בלא דבר המפסיק – שמותר גם להושיב שם לכתחלה⁶²¹.

[וצריך לומר שהמ"א כותב את היתר חזרה ע"ג מעזיבה על לשון השו"ע ס"ג בדין חזרה ע"ג קדרה ריקנית (כנ"ל אות כה), רק מפני שזה המקרה הראשון המובא בשו"ע שהפסק מועיל לחזרה (לאינה גו"ק), אבל המ"א לא מתכוון ששני המקרים דומים בדין מושיב לכתחלה].

כו. "וכן כתב המ"א בהדיא סוף סי' רנ"ט דאפילו תבשיל קר שרי בדבר המפסיק, ומשמע אפילו לכתחלה, מדלא הצריך שיסירו מהכירה משחשכה. וגם בלאו הכי, כיון שנצטנן לגמרי הרי זה כמושיב בתחלה כמו שכתב המ"א בס"ק ל"ו. והוא הדין לסלקא דעתך השתא אפילו בלא דבר המפסיק!"

וכן כתב המ"א במפורש בסוס"י רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור: "ואם נתן לבנה או דבר אחר על התנור ואחר כך נותן הקדירה עליה, שרי, אפילו הוסק [התנור קודם שנתן הקדרה, כמסקנת המ"א בכ"מ שצריך הפסק ע"ג המעזיבה (ראה להלן אות מד)] כו'. ודבר שאין בו רוטב, אפילו קר כחם דמי" [שאיין בו בישול, ומותר להושיבו

620 רבינו לומד שדברי המ"א: "ודבר שאין בו רוטב, אפילו קר כחם דמי", מוסבים בין ביחס לחזרה ע"ג התנור עם הפסק (ובזה מדבר רבינו כאן), ובין ביחס לסמיכה לתנור (ובזה מדבר רבינו לעיל קו"א סק"ג, התבאר בס"כ אות ח).

621 א. ראה במ"ש לעיל ציון 614 אות א.

ב. במחצית השקל למ"א סקל"א: "וכן מבואר סי' שי"ח ועיי"ש במ"א דעדיף הכא [בקדירה ריקנית] מגרופה וקטומה" (היינו

נוהגים ליתן ע"ג המעזיבה), ואם הוא קר אסור להחזירו משום בא"ב (רמ"א סי' שיח ט"ו). ועפ"ז יש לפרש בהבנת רבינו, שבציון המ"א לסי' שיח ט"ח וסט"ו מרומז שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה "תבשיל [יבש ו]קר" (שבזה מדובר במקומות ההם (וכן במובא להלן בפנים אות כז"כ)), ואף שמושיבו לכתחלה, ונפק"מ למדובר במ"א בתבשיל לח (חם), שמותר להחזירו לאחר ש"הניחה ע"ג קרקע". וראה עוד בזה להלן ציונים 626 אות ב, 642.

למ"מ [ובפרט שפשטות המ"מ שאינו מדבר בחזרה ע"ג קדרה ריקנית, אלא בחזרה ע"ג קדרת תבשיל⁶²²].

ולפי הנ"ל מובנת כוונת המ"א: מודיענו שהיתר חזרה ע"ג הפסק שמדבר בו, הוא כהיתר שדיבר בו המ"מ (שטעמם שוה ובמילא דינם שוה), וכוונתו שאנו נצרף לכך את דברי המ"א סקל"ג, שהביא את דברי המ"מ כטעם להתיר חזרה ע"ג קדרת חמין שבשו"ע ס"ה, דהיינו להחזיר בשבת תבשיל (יבש) שהתבשל מערב שבת בכדי לחממו, שהוא תבשיל שהצטנן (וגם הניחו מידו בינתיים), ומתירים מושיב לכתחלה (ראה לעיל אות יט ובכ"מ). ונבין מכך שכוונת המ"א כאן לומר שמותר במדובר כאן אפילו להושיב לכתחלה⁶²³.

ב. "ולהכי הזכיר כאן המ"א 'מגיד משנה פכ"ב', להודיענו דדמי למה שכתב המגיד משנה שהעתיק המ"א בס"ק ל"ג דאפילו לכתחלה שרי התם":

המ"א סקל"א הנ"ל (אות כה ואילך) מדבר (בתחלת דבריו) בפסק השו"ע שמותר להחזיר ע"ג קדירה ריקנית, וכותב: "דהוי ליה כירה כגרופה וקטומה, שהרי הקדירה סותמת את פי הכירה (הגהות מרדכי, מגיד משנה פרק כב)" [מביא את לשון ההגמ"ר שהוא מקור דין השו"ע (ראה לעיל אות א). וגם מציין לביאור המ"מ שכתב עד"ו "לפי שהקדרה מפסקת" (הובא לעיל אות יא)]. וממשיך עם היתרו להחזיר ע"ג מעזיבת התנור (הובא לעיל אות כג).

ויש לעיין מדוע המ"א הוסיף גם ציון

הביאו בעיקר בסקל"ג לענין חזרה ע"ג קדרה הטמונה, ראה לעיל שם. והמ"א סי' שיח סקכ"ו הביאו לענין חזרה ע"ג מיחם, ראה להלן אות לב.

סבא שמותר להושיב לכתחלה על גבי קדירה ריקנית

623 א. הדיוק בפנים מהמ"א הוא בודאי בהיתר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה, בהמשך למדובר מתחלת הקו"א ע"ע. וראה להלן סכ"ט אות יז וציון 722 אות א.

אכן דברי המ"א סקל"א המדוברים בפנים כאן, הם מיד בהמשך (וגם כטעם) לדין השו"ע בקדירה ריקנית, וא"כ לביאור רבינו שבפנים, יוצא שהמ"א מרמז שמותר להושיב לכתחלה גם ע"ג קדירה ריקנית. וכיו"ב לעיל ציון 619 אות ב, ולהלן ציונים 626 בסופו, 633. וראה גם להלן ציון 638. בפירוט: להבנה דכאן המ"א משווה את

שלומד שהמ"א מרמז בציון לסי' שיח, שמותר אפי' להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, ע"ד הדיוק דלעיל בפנים אות כו וציון 619 אות ב).

ובהמשך כותב: "ומה שכתב מ"א 'על גבי תנורים שלנו שרי ליתן', ר"ל להחזיר, אבל תחלת שהיה בשבת ודאי אסור" (היינו שע"ג מעזיבת התנור הוא חמור מקדירה ריקנית, להיפך מסברת רבינו להלן בפנים אות לג, לו). אמנם בסוסי" רנט (ד"ה ודבר שאין בו רוטב) כתב: "ואע"ג שכתב מ"א בסי' רנ סקל"ו דבנצטנן לגמרי כו' אסור דהוי כמניח לכתחלה כו', הכא דמיירי על גבו [על גב התנור] הקיל בזה" (כדברי רבינו בפנים כאן).

וראה בדברי הרעק"א בזה, לעיל ציון 614 אות ב ולהלן ציון 666 אות ג.

622 (622) שבזה דיבר הרשב"א מקור דבריו, ראה לעיל אות יא. וגם המ"א

לפי המובא עד כאן (אות כו, כח), שהמ"א סי' זה סקל"א מרמז לפסקי המחבר ס"ה, שמתור להושיב לכתחלה ע"ג קדרת חמין וסי' שיח ס"ח שמתור להושיב לכתחלה ע"ג מיחם, ולומד מכך שכ"ה בכל חזרה ע"ג הפסק – צריך ביאור כיצד המ"א למד את דברי המחבר כאן ס"ג, שמצריך תנאי חזרה ע"ג קדירה ריקנית (ראה לעיל אות

המחבר מחמיר בהושבת תבשיל לח לכתחלה על גבי הפסק

במ. "והא דהכא בס"ג בשלחן ערוך לא התיר אלא חזרה, י"ל כמו שכתב המ"א סי' שי"ח ס"ק כ"ו לחלק בין תבשיל חם שיש בו רוטב ל'צלי' דהיינו שאין בו רוטב אע"פ שנצטמנן לגמרי, דבהכי מיירי התם בס"ח והכא בס"ה":

קדירה ריקנית. יתירה מכך: בסיום הקו"א (בפנים אות לג, לו) כותב רבינו שי"ל שהמ"א מודה למחבר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית (והאיסור לדעת שניהם הוא בכל תבשיל). ורבינו אינו מבאר שם כיצד מיישבים זאת עם הדיוק דכאן (ודלעיל ציון 619 אות ב) שהמ"א רומז שזה מותר. אלא רבינו סותם כאן בדוקא אם המ"א מרמז להתיר מושיב לכתחלה גם ע"ג קדירה ריקנית, ולכן לא הוצרך רבינו ליישב את דבריו בהמשך עם הדיוק דכאן. וצריך לומר שאפשר לפרש שהמ"א מזכיר את המ"מ רק כהקדמה להמשך דבריו בחזרה ע"ג המעזיבה, ולרמז שמתור להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה (כמ"ש לעיל בפנים אות כריכוז). כפי שזה מותר ע"ג קדירת תבשיל שבדין המ"מ (כמבואר בפנים כאן). אבל אינו מרמז להתיר מושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית. וזוהי ההבנה במ"א לדברי רבינו בסיום הקו"א. [ואכן המ"א אינו מזכיר שע"ג קדירה ריקנית אין דרך בישול בכך (הטעם להתיר להושיב שם לכתחלה, ראה להלן בפנים אות לה). וראה לעיל ציון 611 אות ג, שגם המ"א סקל"א בהמשך שמדבר בחזרה ע"ג המעזיבה בפרט, אינו מזכיר שבחזרה ע"ג המעזיבה אין דרך בישול בכך]. וראה תוספת ביאור להלן ציון 658.

היתר ההגמ"ר בקדירה ריקנית – "שהרי הקדירה סותמת פי הכירה", להיתר המ"מ בקדירת חמין – "לפי שהקדירה מפסקת" (שגם כוונת ההגמ"ר משום הפסק, ראה לעיל בפנים אות ז), ומרמז שהם טעמים דומים ודינם שווה. וכפי שמהיתר המ"מ הותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין [היינו בצירוף פירוש המ"א לדברי המגיד משנה, שאין דרך בישול בכך, ראה לעיל בפנים אות יג, להלן בפנים אות לב, סכ"ט אות יז וציון 722 אות א], כך מהיתר ההגמ"ר יש להתיר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית. [ואמנם ההגמ"ר פוסק במפורש שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, ראה לעיל בפנים ריש אות ח, אבל המ"א סובר שלפי הנפסק בשו"ע ס"ה בקדירת חמין (ראה בפנים כאן), יש להקל גם בקדירה ריקנית]. והסברא בזה שכל הפסק מתיר להושיב לכתחלה [כיון שאין דרך בישול בכך].

ובהמשך לזה יבאר רבינו בפנים אות כט, שאפ"ל שגם למחבר מותר להושיב לכתחלה תבשיל יבש ע"ג קדירה ריקנית (ורק בתבשיל לח הוא אסר כאן מחומרא מיוחדת), עיי"ש בסוף האות. וכיו"ב להלן ציון 633.

ב. אמנם רבינו אינו מזכיר כאן במפורש בדיוק המ"א, שמתור להושיב לכתחלה ע"ג

ובהושבת "שום דבר קר כו' כגון יבש" ע"ג מיחם הכריע להתיר].

ובזה מובנים כל דברי השו"ע: בסי' שיח ס"ז לא הכריע להתיר חזרת "כלי שיש בו דבר חס" ע"ג קדירה הטמונה על האש, כיון שמדבר כתבשיל לח ובזה חששו (גם בהפסק) שאם נתיר להחזירו לאחור שהניחו מידו יבוא להחזירו גם לאחור שהצטנן ואסור משום בא"ב. אבל בסי' שיח ס"ח התיר חזרת דבר קר ע"ג מיחם⁶²⁴, כיון שמדבר ב"צלי" שהוא דבר יבש (ראה לעיל אות כו) ומותר אע"פ שהצטנן לגמרי להושיבו ע"ג הפסק. וכן בסי' רנג ס"ה (הובא לעיל אות יא) התיר חזרת תבשיל צונן (ראה לעיל אות כח בסופה) ע"ג קדירת חמין (נק' זו תתבאר להלן), ובכל זה הוא מושיב לכתחלה (כמחבר לעיל בכ"מ), אלא שזה מותר כיון שמדבר בדבר יבש (פאנדי"ש⁶²⁵ ראה לעיל ציון 595 אות ב וש"ג).

[ולפ"ז מובנת משמעות המ"א סי' זה סקל"א, שפסק המחבר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, אינו בסתירה לפסקי המחבר סי' זה ס"ה וסי' שיח ס"ח שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הפסק (כנ"ל בריש אות זו). שהמ"א לומד שהמחבר אוסר להושיב לכתחלה דוקא תבשיל לח ע"ג קדירה ריקנית⁶²⁵, ומודה שזה מותר כתבשיל יבש⁶²⁶. ובסי' זה

(כה). [ובפרט שהמ"א סומך את דבריו לדין המחבר דחזרה ע"ג קדירה ריקנית (כנ"ל שם)].

ויש לבאר זאת ובהקדים: השו"ע סי' שיח ס"ז כותב: "יש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חס על גבי קדירה הטמונה, אפילו כלי התחתון על האש שרי. ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש לעולם אסור" (ולא הכריע). אמנם שם בס"ח המחבר מביא שתי דעות אם מותר להחזיר ע"ג מיחם שעל האש, ופוסק כדעה הסוברת שמותר (כנ"ל אות כו).

וכתב ע"ז המ"א סקכ"ו: "וצריך עיון למה לא הכריע הרב ב"י בסעיף ז' להתיר, דהא הוא בעצמו לא כתב כן בסי' רנ"ג ס"ג" (ביאור תיבות אלו בהמשך הקו"א). ומיישב: "וי"ל דוקא צלי [דבר יבש] מותר ליתנו לכתחלה ע"ג כירה גרופה [ר"ל כירה שיש עליה הפסק המועיל יותר מגריפה. מפרשים], אבל מבושל [דבר לח] אסור ליתנו [לכתחלה] ע"ג כירה [גם עם הפסק] אפילו הוא חס שאין בו משום בישול, דגזרינן שמא יתן עליו כשהוא קר [ואסור משום בישול], ואין מותר אלא חזרה. וכן צ"ל [צריך לפרש] לדברי רבינו ירוחם" [מקור דברי השו"ע ס"ד ח הנ"ל (הובא בב"י סי' רנח), שבהושבת מיחם ע"ג מיחם לא הכריע להתיר,

וראה שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' קיז (ד"ה ואין).

624) משמעות דברי רבינו שהמ"א מקשה גם מסי' שיח ס"ח, ומפורש כן גם להלן אות לא, ובפשטות הוציא זאת מכך שדברי המ"א מוסבים על סעיף ח (ראה לעיל בפנים). וכך פירש גם הפמ"ג. אבל

תו"ש ומחה"ש מפרשים אחרת, עיי"ש.

625) כמפורש בשו"ע שצריך שהקדירה תהיה רותחת, וטעמו שסובר שבדבר לח יש בא"ב באם אינו רותח, ראה לעיל אות ח. וראה מחה"ש סי' רנג סקל"ד שמפרש כן.

626) א. וכ"מ שלומד בהבנת המחבר

ס"ה וסי' שיח ס"ח מדבר המחבר בתבשיל יבש (כנ"ל).
 והנה דברים אלו הם לפי תיקון ט"ס בקושיית המ"א סי' שיח:

המ"א מקשה: "וצ"ע למה לא הכריע הרב ב"י בס"ז להתיר", כלומר מקשה מפסק השו"ע ס"ח (שעליו מוסבים דברי המ"א) שהכריע להתיר, על הפסק בס"ז שלא הכריע להתיר (ראה בכ"ז לעיל אות כט).

וממשיך: "דהא הוא בעצמו לא כתב כן בס"י רנ"ג ס"ג". ויש לתקן: "סי' רנ"ג ס"ה". והכוונה שגם דברי השו"ע סי' רנג ס"ה שחזרת תבשיל צונן ע"ג קדירת חמין מותרת, סותרים לדברי השו"ע סי' שיח ס"ז (הנ"ל), ומתאימים לדברי השו"ע סי' שיח ס"ח (הנ"ל)⁶²⁷. [ומתוך שבסי' רנג

ביאור בדברי המגן אברהם סימן ש"ח ל. (דמהכא הקשה המ"א. ומעות סופר נפל שם וצריך לומר 'בסי' רנ"ג ס"ה', דעל ס"ג לא תירץ כלום, ועוד דמס"ג לא קשיא מידי, שלא התיר אלא בתנאי החזרה, ושם בס"ז לא מיירי כלל בחזרה עיין שם במ"א ס"ק כ"ד":

הובא לעיל שהמ"א סי' שיח לומד בפסק המחבר סי' זה ס"ה, שמה שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין הוא בתבשיל יבש דוקא (ועפ"ז התבאר משמעות המ"א סי' זה, שפסק המחבר הנ"ל אינו בסתירה לפסק המחבר שאסור

מובן, כדברי המ"א סי' שיח סכ"ו. אבל המ"א עצמו סובר שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הפסק גם תבשיל לח, כדבריו בסי' שיח שם, ראה בהמשך בפנים אות לב, ואכן הרמז הנ"ל בדבריו בסי' רנג הוא לפסוק כן גם ביחס לתבשיל זה, כנ"ל. והנה הבנת רבינו בחלק זה של הקו"א, שהמ"א סי' רנג אינו מחלק בין הפסק קדירת חמין וכיו"ב להפסק קדירה ריקנית (כנ"ל בפנים, וראה גם לעיל ציון 623 וש"נ), וא"כ לפמ"ש כאן שהמ"א הנ"ל פוסק שמותר להושיב לכתחלה גם תבשיל לח ע"ג הפסק, יוצא שלמדובר כאן, המ"א פוסק שמותר להושיב לכתחלה גם תבשיל לח ע"ג הפסק קדירה ריקנית, וראה עד"ז להלן ציון 633 בהבנת המ"א סי' שיח. וראה גם להלן ציון 638.

627) בהגהות דגול מרבבה למ"א סי' רנג סקל"ג מביא סברות מדוע לדעתו לא

(בחלק זה של הקו"א), בהמשך בפנים בתחלת אות ל. וראה לעיל ציון 623. ועד"ז להלן ציון 633 בהבנת המ"א סי' שיח בדעת המחבר.

ב. רבינו כותב בפנים, שהרמז במ"א לפסקי המחבר שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הפסק, אינו סותר לפסק המחבר כאן בקדירה ריקנית, כיון שהמחבר מחלק בזה בין תבשיל יבש לתבשיל לח. והנה ראה לעיל ציון 619 אות ג שהמ"א מדבר בהושבת תבשיל לח, ולפ"ז צ"ל שהרמז במ"א שמותר להושיב לכתחלה ע"ג הפסק הוא גם בתבשיל לח.

אלא כוונת רבינו: המ"א מרמז שמותר להושיב לכתחלה ע"ג כל הפסק, ומביא כמקור את פסקי המחבר במקו"א. ואינו מעורר שזה בסתירה לפסק המחבר כאן בקדירה ריקנית, כיון שהחילוק בדברי המחבר בין תבשיל יבש לבין תבשיל לח

ס"ה ובסי' שיח ס"ח מתירים דוקא בתבשיל יבש (כנ"ל אות כט בסופה).]

קדירה ריקנית (ושם מדובר בתבשיל לח (ראה לעיל אות כט וציון 625)).

אמנם אולי נפרש בכוונת המ"א (בלא לשנות את הגירסא), שמקשה מדוע השו"ע בסי' שיח ס"ז לא הכריע שמותר להחזיר באיזה אופן, ובסי' רנג ס"ג מתיר להחזיר ע"ג הפסק עכ"פ בתנאי חזרה (ראה לעיל אות כה) (ובסי' שיח ס"ח מתיר להחזיר גם במושיב לכתחלה).

ועוד שמלכתחלה אין סתירה מסי' רנג ס"ג לסי' שיח ס"ז: בסי' רנג ס"ג הותר להחזיר רק בתנאי חזרה, אבל בסי' שיח ס"ז מדובר במושיב לכתחלה ולא במחזיר, כמבואר במ"א סי' שיח סקכ"ד על הדין דס"ז: "לעולם אסור. דהוי כמניח על גבי כירה לכתחלה בשבת (רבינו ירוחם [מקור המחלוקת בשו"ע (הובא בב"י סי' רנח)]), וא"כ לפמ"ש סי' רנ"ג (ברמ"א) ס"ב [שכנטלה בשבת יש נוהגים להקל בתנאי חזרה (ראה לעיל סי"ט)], אם נטלו מעל גבי כירה משחשכה שרי ליתנו ע"ג קדירה [גם אם נחשוש לדעת האוסר דכאן שמושיב לכתחלה ע"ג קדירה הטמונה שעל האש אסור] עיי"ש" 629.

אין לפרש כן, שלפ"ז דעת המ"א בתירוץ, שהשו"ע סי' שיח ס"ז אוסר להחזיר אפי' בתנאי חזרה דבר לח ע"ג הפסק (שכל שמחזירו לאש שאינה גו"ק יש לחשוש שיבא מכך להחזירו כשהוא צונן) 628. ולא ביאר מדוע השו"ע סי' רנג ס"ג מתיר להחזיר בתנאי חזרה ע"ג

האוסרים בשו"ע ס"ח להחזיר דבר קר ויבש ע"ג המיחם: "דאפילו בדבר שאין בו משום בישול אסור להניחו על גבי כירה, דגזרינן שמו יחתה". ויש לפרש דבריו בשני אופנים:

א. האוסרים סוברים שהפסק שעל הכירה אינו מועיל כגו"ק. כמ"ש המ"א שטעם האוסרים הוא חשש חיתוי, היינו שהכירה נחשבת לדעתם כאינה גו"ק. אבל המחבר פוסק לקולא כפי שפסק בסי' רנג ס"ג (קדירה ריקנית) וס"ה (קדירת חמין). וכך יש ללמוד במשמעות רבינו במקו"א בהבנת סעיף זה, ראה להלן ציון 639 אות א.

ב. האוסרים סוברים שהפסק מיחם שעל הכירה הוא כגו"ק בלבד ואינו מתיר להושיב לכתחלה. וכ"כ בדעתם הפמ"ג למ"א הנ"ל. והמ"א נקט חשש חיתוי, כמ"ש רבינו לעיל קו"א סק"ח (התבאר בסכ"ג אות כו וציון 437) בדא"פ שלמ"א

קשה מסי' רנג ס"ה, עיי"ש (הערנו בדבריו לעיל ציונים 169 אות ו, 580). וראה במפרשי המ"א סי' שיח שהגיהו באופנים שונים.

628 א. כך נראה לפרש, שהחומרא לה"א דכאן היא במחזיר ע"ג הפסק לאש שאינה גו"ק (ולא במחזיר ע"ג אש גו"ק), כיון שבשו"ע ס"ב (לביאור מ"א סקי"ט) מפורש שמותר להחזיר תבשיל לח שאין בו משום בישול ע"ג כירה גו"ק, הובא לעיל סי"ט אות א.

ב. צ"ע כיצד שייך הו"א לומר את ההבנה שבפנים, ובהמשך יקשה רבינו על פי' זה רק מהמ"א סקכ"ד - והרי המ"א סקכ"ו כותב במפורש בתי', שהאיסור בדבר לח הוא רק במושיב לכתחלה ("ואין מותר אלא חזרה", הובא לעיל בפנים אות כט).

629 (הנה במ"א שם סקכ"ה בטעם

חזרה ע"ג קדירה ריקנית שעל הכירה, שדין הכירה כגרופה⁶³⁰.

ואין ליישב בטעם המחבר סי' שיח, שמדבר באיסור מושיב לכתחלה (ראה לעיל אות ל בסופה) ולכן זה דומה לפסק בסי' רנג ס"ג, שהרי המחבר סי' שיח ס"ח מכריע שמותר אפילו להושיב לכתחלה ע"ג מיחם שעל האש (המ"א רומז לזה בכך שדבריו מוסבים על המדובר בס"ח) (ראה בכ"ז לעיל אות כו, כט). אלא המחבר בס"ז מדבר לכאורה גם על מחזיר בתנאי חזרה, ולכן קשה מסי' רנג ס"ג.

[ולפ"ז מובנת הקושיא השניה דלעיל (אות ל), כיצד הביא סתירה בין סי' רנג ס"ג לסי' שיח ס"ז, והרי בסי' רנג ס"ג הותר להחזיר בתנאי חזרה דוקא, ואילו בסי' שיח ס"ז מדובר בפשטות במושיב לכתחלה. אולם לפי דרך זו, המ"א מביא מסי' רנג ס"ג רק שהפסק קדרה הוא כגריפה, ולא לענין אם מותר להושיב לכתחלה ע"ג הפסק].

ומה שהמ"א הביא ראייה מסי' רנג – שכירה שעל גבה קדירה דינה ככירה גרופה, ולא הביא מהדין שעליו מוסבים דבריו, מההיתר בסי' שיח ס"ח להחזיר ע"ג מיחם שעל האש.

הוא משום שבסי' שיח ס"ח מדובר שנותן "תבשיל קר" ע"ג המיחם רק בכדי

לא. "ואפשר לקיים הגירסא, ולומר דראייתו מסי' ג אינה אלא להוכיח דהוה כגרופה, וא"כ אמאי אסר בס"ז. דאין לומר משום דמניחו לכתחלה, דהא בס"ח הכריע להקל בזה.

אבל לענין גרופה אפשר דאין ראייה מסי' ח, דבתבשיל קר לחממו, שאינו ראוי להתבשל שם שהרי אין בו רוטב והוא קר, אין לחוש לחיתוי, שאף בלא חיתוי יתחמם, אבל בתבשיל חם שיש בו רוטב חיישינן שיחתה להוסיף בבישולו.

ועל זה תירץ לחלק לענין לכתחלה בין ס"ח לס"ז וסי' רנ"ג ס"ג.

אלא דלפי זה לשון 'צלי' אינו מדוקדק, דבס"ח מיירי בתבשיל, אבל כאן בס"ה מיירי באפוי ונקרא 'צלי':

לעיל נכתב שיש לתקן את הגירסא במ"א סי' שיח. והנה יש לומר פירוש חדש שמקיים את הגירסא הישנה:

המ"א מקשה, מדוע המחבר בסי' שיח ס"ז אינו מכריע שחזרה ע"ג קדרה הטמונה שעל האש מותרת (כנ"ל אות כט ואילך). ומוסיף: "דהא הוא בעצמו לא כתב כן בסי' רנ"ג ס"ג". כלומר: הוא עצמו פוסק בסי' רנג ס"ג שמותר להחזיר בתנאי

קר ויבשל, ראה לעיל בפנים אות כט, אינה שייכת במדובר בס"ח בתבשיל יבש (שאין בו בא"ב). אלא המ"א כותב את סברתו רק בטעם דעת רבינו ירוחם והשו"ע, שאוסרים רק בס"ז בלח, ופשוט].

630 ראה במ"ש לעיל סעיף זה אות ז, ציון 239 אות ב.

גם איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, עיי"ש. אבל המחבר פוסק לקולא כפי שפסק בסי' רנג ס"ה.

[טעם האוסרים הנ"ל שכל הפסק אינו יותר טוב מגו"ק, כנ"ל. אבל הסברא שכתב המ"א סקכו בטעם האיסור להושיב לכתחלה בס"ז, שחוששים שיחזיר תבשיל

הצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי'ד אות ה וש"ג)⁶³¹.

"אבל בתבשיל חם שיש בו רוטב [והרוטב מועיל לבישול], חיישינן שיחתה להוסיף בבישולו" [גם ע"ג קדירה הטמונה]. ולכך המחבר סי' שיח ס"ז לא הכריע שהפסק קדירה הטמונה דינו כגו"ק⁶³².

ולכן המ"א מבסס את קושייתו על דברי המחבר בסי' רנג ס"ג, כי כאן רואים

לחממו" ולא בשביל להוסיף בבישולו. כיון שתבשיל "שאינן בו רוטב [יבש] והוא קר" המדובר שם (הובא לעיל אות כו, וראה גם אות כט בסופה), "אינו ראוי להתבשל שם" ולא יתווסף בישול ע"ג הפסק שעל האש (כי החום שע"ג המיחם אינו מספיק לבשל תבשיל קר ובלא רוטב המסייע לבישול). ובמילא אין לחשוש לחיתוי, שהתבשיל יתחמם גם בלא חיתוי. ואפשר ללמוד שרק מפני זה, הפסק המיחם מועיל כגריפה (שהרי

שהחשש הוא בעיקר שיחתה בשביל להוסיף בבישולו, וחוששים לכך אפילו בתבשיל יבש שבד"כ הוא מור"ל (והחשש אינו בעיקר שיחתה בשביל לחממו, שלזה אי"צ חיתוי כלל). ולכן במקום שלא יוכל להוסיף בבישול התבשיל יבש, יש סברא שמעיקרא אין לחשוש לחיתוי.

632 א. כל זה הוא לענין חשש חיתוי, אבל עדיין יש דמיון בין ס"ח לס"ז לענין היתר להושיב לכתחלה, כפי שהמ"א מדמה אותם (בקושיא, ראה לעיל בפנים). שרבינו לשיטתו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה (שנראה שמושיב תבשיל שאינו מבושל כ"צ בכדי לבשלו בישול ראשון), ראה לעיל סי'ד אות כז וש"ג, וסובר שגם בתבשיל לח וחם ע"ג קדירה הטמונה פשוט שאינו נראה כמבשל לכתחלה, כיון שאין דרך לבשל שם (ראה לעיל בפנים אות יט, אות כא בסופה). וראה כיו"ב לעיל ציון 584 אות ב, לשיטת הר"ג וסייעתו.

ב. אמנם רבינו כותב לעיל בקו"א סק"ח (התבאר בסכ"ג אות כו וציון 437) בדא"פ, שלמ"א גם איסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, עיי"ש. ולפי הבנה זו בפשטות אין ראייה מסי' שיח ס"ח גם לענין

631 א. בפשטות מדובר בסי' שיח שם, במקרה שהחום שע"ג המיחם יביא שהתבשיל היבש יגיע ליסור"ל בו. כפי שלמתירים דשם זה מותר רק ב"דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון שיבש" (ראה הלשון לעיל אות כו), היינו בדבר שאין בו בא"ב, והרי גם דבר שיש בו בא"ב אסור להניחו כנגד המדורה רק אם הוא יגיע ליסור"ל בו, שו"ע שם סי"ד. [אם לא שנחדש שע"ג מיחם חמור מסמיכה לכירה, וע"ג מיחם אסור בתבשיל שיש בו בישול כל שהיסור"ל במקום שמניח, ראה לעיל ציון 325 אות ה].

ורבינו מחלק בפנים שיש כמה דרגות במידת הרתיחה ו"ההוספה בבישול", שיכולים ליצור בתבשיל.

ב. ראה לעיל ס"ח בהיתר שהייה מע"ש של תבשיל חי: "וכל הלילה עד למחר יוכל להתבשל אף בלא חיתוי כלל", ובהיתר שהייה של מבושל כמאב"ד: "שאף בלא חיתוי יכולה להתבשל כל צרכה לצורך הלילה". אכן בחזרה בשבת חוששים לחיתוי בכל תבשיל, ואפילו מבושל כ"צ ומור"ל (ראה לעיל סי'ד אות ב, ה וש"ג). ומדברי רבינו כאן משמע

ס"ז וסי' רנג ס"ג (התבאר לעיל אות כט) ⁶³³.

[ולפ"ז לא קשה גם הקושיא הראשונה דלעיל (אות ל). כיון שהמ"א מפרש במחבר ס"ז, שמותר להושיב בתנאי חזרה תבשיל לח ע"ג הפסק, ומוכן הפסק בסי' רנג ס"ג].

אבל דבר יבש מותר להושיב לכתחלה ע"ג הפסק מיחם וקדירה הטמונה, כפסק המחבר בסי' שיח ס"ח (התבאר לעיל אות כט). ע"כ פירוש דברי המ"א.

ריקנית, הוא מטעם אחר, וישנו גם בתבשיל יבש.

וציון המ"א בקושיא לסי' רנג ס"ג (באם נגרוס כן) הוא לענין שהפסק מועיל כגו"ק אפילו בתבשיל לח, כמ"ש רבינו לעיל, ואי"ז בכדי להשוות דין מושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית לדין מושיב לכתחלה ע"ג קדירה הטמונה ומיחם.

ולפ"ז דברי המ"א בהמשך שמותר להושיב לכתחלה גם תבשיל לח ע"ג הפסק, אינם מדברים בהפסק קדירה ריקנית.

אבל רבינו כותב לפי דרכו בכל הקו"א ע"ע, שהפסק קדירה ריקנית אינו חמור מהפסק קדירה הטמונה וכיו"ב. וכן משמעות דבריו לעיל שגם המ"א סי' רנג לומד במחבר שמותר להושיב לכתחלה תבשיל יבש ע"ג קדירה ריקנית, והמ"א הנ"ל עצמו פוסק שזה מותר גם בתבשיל לח, ראה לעיל ציונים 623, 626. וראה עוד להלן ציון 638.

אמנם להבנה שרבינו יכתוב להלן אות לג, לו, שהמחבר והמ"א סוברים שאסור להושיב לכתחלה כל תבשיל ע"ג קדירה ריקנית, נפרש שהמ"א סי' שיח הנ"ל אינו מבאר את דין מושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, וכנ"ל.

שהפסק הקדירה הריקנית מועיל כגריפה בכל תבשיל ומותר להחזיר תבשיל חם ולח (ראה לעיל אות ח ובכ"מ) ע"ג קדירה ריקנית. וזה סתירה לכך שהמחבר סי' שיח ס"ז אינו מכריע שחזרה ע"ג קדירה הטמונה שעל האש מותרת.

ומתרץ שאכן הפסק מועיל כגריפה (בכל תבשיל), אבל יש סברא לאסור מושיב לכתחלה תבשיל לח אפי' ע"ג הפסק, וזה טעם פסקי המחבר סי' שיח

קולא בדין מושיב לכתחלה תבשיל לח וחם, כדברי רבינו בפנים שתבשיל לח וחם חמור לענין חשש חיתוי מדבר יבש וקר.

ובכל זאת המ"א להבנת רבינו מביא ראייה בקושיא מסי' שיח ס"ח עכ"פ לאיסור מושיב לכתחלה (כנ"ל). וצריכים לומר שההבנה שבקו"א הנ"ל, אינה סוברת את חילוק רבינו דכאן בהבנת קושיית המ"א.

633 משמעות רבינו כאן שהמ"א סי' שיח בתירוצו מדבר גם בהבנת המחבר סי' רנג ס"ג, ולומד שהמחבר אוסר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית רק מפני החומרא בתבשיל לח (היינו שהפסק קדירה ריקנית אינו חמור מהפסק קדירה הטמונה וכיו"ב).

ולפ"ז גם הקולא בהמשך דברי המ"א שמותר להושיב לכתחלה גם תבשיל לח (יובאו להלן אות לב), מדברת גם בהפסק קדירה ריקנית. וראה עד"ז בתהל"ד סקי"ח וסי' שיח סקכ"ו ע"פ גירסת הדגו"מ (וכ"ה ביד אפרים) במ"א המדובר כאן.

והנה בפשטות אין הכרח לומר כן, שי"ל שדברי המ"א בתירוצו שלדעת המחבר ישנו איסור מיוחד בדבר לח, הם רק בכדי לבאר את הדין דסי' שיח ס"ז, אבל האיסור במחבר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה

אחר המפסיק על גבי תנור, וכמשמעות דבריו בסוף סי' רנ"ט:

חוזר לעיקר הדיון בקו"א (אות כה"כט):

בפנים הסעיף נפסק שמותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור. וביאר בקו"א שזה נלמד מהשוואת המ"א סי' רנג חזרה ע"ג המעזיבה עם חזרה ע"ג מיחם שעל האש, ובאחרון נפסק שמותר להושיב לכתחלה. וטעם המחבר שאסר להושיב לכתחלה ע"ג קדרה ריקנית, הוא כסברתו שביארה המ"א סי' שיח, שיש חומרא מיוחדת במושיב לכתחלה תבשיל לח (גם ע"ג מיחם שעל האש).

אכן כל זה אינו מבאר את הפסק בפנים הסעיף, שחזרה ע"ג המעזיבה מותרת גם בתבשיל לח⁶³⁶.

אבל "איך שיהיה" (כלומר, בין אם המחבר הנ"ל אוסר רק בתבשיל לח, ובין אם כוונת המחבר לאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית גם תבשיל יבש (כדלהלן אות לג ואילך)), "מכל מקום" יש

שיש בתוכה חתיכות שומן שנקרש". וראה בב"י סי' רנג ס"ה (עמ' סז ד"ה וכל) שיש באינפנאד"ה מלבד השומן, גם בשר שנצלה בלא משקים (בשעת אפית הפת). ואולי לזה כוונת דברי רבינו כאן: "מיירי באפוי ונקרא צלי".

636) שההיתר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה הטמונה הוא גם בתבשיל לח, ראה לעיל אות כא, וא"כ כ"ה כוונתו גם בהיתר דע"ג המעזיבה, שכתב (לעיל אות כד) שמותר ליתן על גבה "כל מה שמותר ליתן על פי קדרה הטמונה על גבי הגחלים".

אכן יש להקשות: לפירוש זה, המ"א בקושיא מזכיר בצד שהתירו להושיב לכתחלה רק את סי' שיח ס"ח, ורק על הלכה זו הוא כותב בתירוצו שהתירו בדבר יבש דוקא. אבל לשון המ"א: "וי"ל דוקא צלי מותר ליתנו לכתחלה" (הובא לעיל אות כט), וקשה ד"לשון 'צלי' אינו מדוקדק", כיון שמדובר שם בשו"ע בדבר "שנתבשל" (במים, ועכשיו הוא יבש) (הובא לעיל אות כו)⁶³⁴.

אבל לפירוש הקודם (לעיל אות ל), המ"א בקושיא מזכיר בצד שהתירו להושיב לכתחלה גם את סי' רנג ס"ה, ומובן לשון המ"א בתירוצו "צלי", דבסי' רנג שם מדובר בפנאדי"ש (הובא לעיל אות יא), שהוא דבר אפוי ונקרא צלי⁶³⁵.

להלכה מותר להושיב לכתחלה כל תבשיל על גבי הפסק

ל.ב. "ואיך שיהיה, מכל מקום לפי מה שהעלה המ"א שם להקל בין בתבשיל קר בין בתבשיל חם, אם כן הוא הדין על גבי מעזיבה המפסקת או דבר

634) רבינו לומד שהשו"ע שבפנים מדבר בדבר שהתבשל במים והתייבש, וקשה כיצד השו"ע מתיר לחממו (בסתם: אפילו ביבש), ואי"ז צלייה אחר בישול, אלא שרבינו סובר שכשנוטל דבר מבושל והתייבש ומחממו בלא משקים, והתבשיל אינו רואה פני האש, אין איסור צלייה (אחר בישול), ראה לעיל ציון 205 אות ד וש"נ.

635) ראה שו"ע ר"י סי' שיח סכ"ה שהאינפנאד"ה (והיא פנאדי"ש, ראה גם לעיל ציון 146 אות א), היא "פת כפולה

בא"ב, ואין חוששים למעשה לסברת המחבר (הני"ל אות כט) שאסור להושיב לכתחלה תבשיל זה, שחוששים שיבוא להחזירו גם כשהצטנן ויש בו בא"ב], ע"כ.

היינו שהמ"א "העלה שם להקל"⁶³⁸ [להושיב לכתחלה ע"ג הפסק שעל האש] בין בתבשיל קר [תבשיל יבש שמתור להחזירו גם כשהוא קר] בין בתבשיל חם [תבשיל לח שמתור להחזירו רק כשהוא חם]⁶³⁹.

אות כו), וי"ל כיו"ב שאין איסור שהייה ע"ג קדירה שעל האש], כמו שכתב המ"א עצמו שם עיי"ש בסקכו" (הובא בפנים כאן) דאף במיחם על גבי מיחם שיש תבשיל ורוטב [דבר לח] בהעלין דבכהאי גונא מיירי הכא [בסי' רנח] והתם [בסי' שיח] ס"ז, נקטינן נמי כדברי המיקל [האומר שחזרת תבשיל לח ע"ג קדירת חמין שעל האש אינה כחזרת תבשיל לח ע"ג האש עצמה (הובא לעיל אות כט)], עיין במה שנתבאר בסי' רנ"ג [לכאורה הכוונה לסכו" (אות כא) והקו"א דידן (אות זו), שפוסקים כמו מסקנת המ"א סי' שיח סקכו"ו], ודו"ק". והנה, רבינו מביא את פסק המחבר סי' שיח ס"ח ("שהכריע להקל") לראיה ששהייה ע"ג הפסק שעל האש אינה כשהייה ע"ג האש עצמה. ויש לומר שרבינו לומד בטעם האוסרים בשו"ע שם, שהפסק שעל הכירה אינו כגו"ק, ראה לעיל ציון 629, ולכן מביא את פסק המחבר המתיר, לראיה ששהייה ע"ג הפסק שעל האש מותרת (ואינו נכנס שם לחילוק שכתב לעיל אות לא, ולכן לא הביא גם מסי' רנג ס"ג).

אבל קשה הטעם שרבינו מביא מהמ"א סקכו"ו, שמדבר בהיתר להושיב לכתחלה תבשיל לח וחם ע"ג קדירה ומיחם שעל האש, ואין חוששים שיבוא להחזירו גם

להתיר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה כל תבשיל.

שהמ"א סי' שיח סקכו"ו (הני"ל אות כט ואילך) מסיים: "ומכל מקום יש להקל [להושיב לכתחלה גם תבשיל לח ע"ג קדירה הטמונה ומיחם שעל האש], דמשמע במגיד משנה⁶³⁷ דכיון שהקדרה מפסקת עדיף מכירה גרופה, ושרי ליתן [להושיב לכתחלה] עליה תבשיל [לח] חם" [ואין בו

637] ראה במחצית השקל שמדבר בהבנת הראיה מהמגיד משנה, ועצ"ע. 638] רבינו כותב כאן בסתם: "לפי מה שהעלה המ"א שם להקל" (ולא פירט את המקרה שהמ"א העלה להקל). שלדרכו של רבינו ע"ע, המ"א העלה להקל בכל הפסק, גם בהפסק קדירה ריקנית, ראה לעיל ציונים 626, 633.

אבל רבינו סותם, שקטע זה הוא גם הקדמה לקטע הבא (כמ"ש "ואיך שיהיה", וממשיך "דאף את"ל", ראה בקטע הבא בפנים) המבאר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית גם לשיטת המ"א.

639] א. בשו"ע סי' רנח כתוב שמתור להניח מבעו"י כלי שיש בו דבר קר ע"ג קדירה חמה, ואי"ז כטומן בדבר המוסיף הבל (ואכ"מ). ובמ"א: "ואם הקדירה התחוננה עומדת על גבי האש, יש לה [להנחת הקדירה העליונה] דין שיהוי [על האש עצמה], ועיין סי' רנ"ג".

ורבינו כותב בסי' רנח קו"א בסופו: "ולא העתקתי מה שכתב המ"א כאן [ששהייה ע"ג קדירה שעל האש דינה כשהייה ע"ג האש עצמה], משום דבהדיא מבואר בשו"ע סי' שי"ח ס"ח שהכריע להקל דלא דמי לכירה [שחזרה ע"ג מיחם שעל האש אינה כחזרה ע"ג כירה עצמה] (הובא לעיל

מסקנת המ"א שם בסי' שי"ח [שמותר להושיב לכתחלה (כל תבשיל) ע"ג קדירה הטמונה ומיחם שעל האש], אפילו הכי בס"ג לא שרי אלא בתנאי חזרה [שהמ"א מסכים לפסק המחבר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית], משום דתוך הקדרה הריקנית גרע טפי מעל גבי קדרה הממונה או על גבי המיחם שעל האש, ולא מהני הקדרה הריקנית אלא לענין דהוה ליה כגרופה⁶⁴³ אבל לא לענין להושיב בתחלה ולפ"ז איסור המחבר

יש ללמוד ש"הוא הדין [שמותר להושיב לכתחלה] על גבי מעזיבה המפסקת⁶⁴⁰ או [על גבין דבר אחר המפסיק על גבי תנור] [לפי המסקנא שהמעזיבה אינה מועלת וצריך דבר המפסיק]⁶⁴¹ כל תבשיל. כפי שהתבאר לעיל (אות כז) שכן משמעות המ"א סוף סי' רנ"ט⁶⁴². וזה טעם הפסק בפנים הסעיף.

על גבי התנור קל מעל גבי קדירה ריקנית לענין הושבה לכתחלה

לג. "דאף אם תימצי לומר שאף לפי

641 א. פשטות דברי רבינו גם בפנים הסעיף להלן אות מג, שמותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבה עם הפסק (ועיי"ש שמשמעות רבינו, שהדבר המפסיק נצרך רק לדין גו"ק ולא להיתר להושיב לכתחלה). וכן בהלכות שהייה והטמנה בקצרה שבסוסי רנט מעתיק את לשון המ"א שהובא לעיל בפנים אות כז (אמנם שם מדובר בתבשיל יבש, כלשון המ"א הנ"ל).

642 ב. הראשונים דלהלן ציון 653 מדברים בפשטות במושיב לכתחלה ע"ג הפסק שעל המעזיבה (גם תבשיל לח), ומתירים זאת, עיי"ש. אבל הם מדברים באין היסור"ל במקום שמחזיר, ובזה לדעת רבינו לעיל סכ"א אות יב אין כלל איסור מושיב לכתחלה וגם ע"ג כירה.

643 ב. במ"א סוסי רנט מדובר בתבשיל יבש (ראה לעיל אות כז), אלא כוונת רבינו שמדברי המ"א סי' שיח שמתיר להושיב לכתחלה ע"ג קדירה הטמונה גם תבשיל לח, כמבואר בפנים, יש ללמוד שמותר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה גם תבשיל לח. וכ"מ לעיל ציון 619 אות ג, עיי"ש.

644 א. ראה במ"ש לעיל סעיף זה אות ז, ציון 239 אות ב.

כשהצטנן ואסור משום בא"ב. וזה לא שייך בשהייה מע"ש.

וראה פמ"ג סי' רנח א"א ובאור הלכה שם (ד"ה מותר), שמסכימים עם המ"א דשם, וכן שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' כט אות ג, ולא הבנתי כוונתם.

ב. מובא בפנים מהמ"א סי' שיח, שאין פוסקים כמחבר לאסור הושבת תבשיל לח ע"ג הפסק שלא יבוא לחמם תבשיל שהצטנן. והנה ראה לעיל בפנים אות כט, שהבנת המ"א במחבר שאוסר הושבה לכתחלה (דוקא) של תבשיל לח (ואין מותר אלא חזרה). ועפ"ז יש להעיר, שלדין כרמ"א סי' שיח סט"ו שבתבשיל חם שאינו רותח אין איסור בא"ב (ורק בתבשיל צונן לגמרי יש בא"ב). באם היינו פוסקים כמחבר הנ"ל, היינו אוסרים הושבה לכתחלה (דוקא) של תבשיל חם שאינו רותח כדי שלא יבוא לחמם תבשיל צונן לגמרי, וזו סברא מוקשית, ראה לעיל ציון 139 אות ג. ואולי גם איסור תבשיל חם שאינו רותח ע"ג האש דוקא ולא בכלי ראשון, מחשש הנ"ל, הוא מוקשה.

645 א. ראה במ"ש לעיל ציון 614 אות

לחשש חיתוי גם במושיב לכתחלה. וכ"ה בחזרה ע"ג מעזיבת התנור.

וי"ל בטעם החילוק: משמעות המ"א במקו"א, שבקדירת חמין (מלאה) המפסקת בין קדירת התבשיל לבין האש, "אין דרך בישול בכך" ולכן זה "היכר גדול" שמועיל אפילו להושיב לכתחלה ולכך שאין חוששים לחיתוי (ראה לעיל אות א). [וכיו"ב י"ל בטעם שמוותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור]. ועפ"ז אפ"ל בהשקפה ראשונה שקדירה ריקנית דומה להושבה ע"ג כירה עצמה הגו"ק ולא אומרים ש"אין דרך בישול בכך", ולכן היא הפסק והיכר "סתם" שאינו מספיק למנוע חשש חיתוי במושיב לכתחלה.

וכ"כ בתוספת שבת סקמ"ב: "דכיון שאין דרך בישול בכך להניח ע"פ קדירת חמין לכך שרי [אפילו להושיב לכתחלה] כו', [אבל] שהניחה ע"ג קדירה ריקנית ומקרי דרך בישול ולכן לא שרי אלא חזרה דוקא" (ושיטתו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל ציון 72 ושי"א)).

ל"ה. אבל רבינו כותב כאן בסתם: "דתוך הקדרה הריקנית גרע טפי מעל גבי קדרה הטמונה או על גבי המיחם שעל

(והמ"א) להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית הוא בכל תבשיל (דלא כמו ההבנה שהובאה לעיל (אות כט))⁶⁴⁴, מכל מקום על גבי התנור ודאי דפשיטא דדמי טפי לעל גבי המיחם [וע"ג קדירה הטמונה], מדדמי לתוך הקדרה הריקנית" [ומותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור].

ביאור חילוק זה לענין הושבה לכתחלה מחשש חיתוי

ל"ד. תוספת ביאור בדברי רבינו:

רבינו מדבר כאן לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה ע"ג כירה גו"ק הוא מחשש חיתוי.

[היא שיטת המ"א לדברי רבינו במקו"א

(ראה לעיל סכ"ג אות כו וציון 437. וראה גם לעיל ציון 614 אות א). ורק בקטע הבא (אות לו) מדבר רבינו לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שבכך נראה כמבשל לכתחלה, עיי"ש].

ומחלק: הפסק קדירה ריקנית הוא היכר שלא יחתה (ראה לעיל אות ה"ז), ואין זה היכר מספיק במושיב לכתחלה (בדומה לזה שגו"ק אינה מספיקה במושיב לכתחלה (ראה בטעם הדבר לעיל סי"ד אות כו)). ורק הפסק קדירה הטמונה או מיחם מועיל

הפמ"ג, ראה במ"ש בדבריו לעיל ציונים 569 אות ד, 587 אות ו.

אבל משמעות מחצית השקל שהובא לעיל ציון 625 ודגול מרבבה ויד אפרים שהובאו לעיל ציון 633, שדין מושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית הוא כמו מושיב לכתחלה ע"ג קדירה הטמונה ומיחם.

644) א. ראה במ"ש לעיל ציונים 623, 633.

ב. כ"כ גם תוספת שבת סי' זה סקמ"ב ופמ"ג סי' זה א"א סקל"ג, שע"ג קדרה ריקנית אסור להושיב לכתחלה וגרע מע"ג קדירה שיש בה תבשיל. וראה בסברת התו"ש, להלן בפנים אות לד. ובבאור הלכה ס"ג (ד"ה ויזהר) מבאר את סברת

ורבינו מבאר: "דתוך הקדרה הריקנית גרע טפי מעל גבי קדרה הטמונה או על גבי המיחם שעל האש". כלומר: כשמושיב "בתוך" קדירה ריקנית, השינוי שבהוספת הקדירה אינו בולט, וזה לא "היכר גדול" שמוריד את החשש חיתוי במושיב לכתחלה (אפילו שאין דרך בישול בכך). ורק כשמושיב "על גבי" (מעל) קדירה הטמונה ומיחם המלאים, השינוי (שאינן דרך בישול בכך) הוא "היכר גדול"⁶⁴⁵.

ומסיים: "מכל מקום על גבי התנור ודאי דפשיטא דדמי טפי לעל גבי המיחם מדדמי לתוך הקדרה הריקנית". כלומר: אף שבהושבה ע"ג המעזיבה הוא מושיב את הקדירה על בסיס (ולא מעל קדירה אחרת)⁶⁴⁶, אבל הרי מושיבה "על גבי התנור" (ולא בתוכו, בסמיכות לאש), והשינוי (שאינן דרך בישול בכך) הוא היכר גדול, וזה דומה להושבה "על גבי"

האש", ואינו מזכיר שהחילוק ביניהם הוא אם דרך בישול בכך. וכן בהמשך: "מכל מקום על גבי התנור ודאי דפשיטא דדמי טפי לעל גבי המיחם מדדמי לתוך הקדרה הריקנית", ואינו מזכיר שהטעם הוא שעל גבי התנור אין דרך לבשל שם.

[ורק בקטע הבא (אות לו) מוסיף רבינו: "ואף אם תמצי לומר" שקדירה ריקנית דומה לכירה בכך שע"ג כירה הוא מקום הראוי לבישול בתחלה, וכן שע"ג מיחם ומעזיבה אין דרך בישול בכך, עיי"ש].

לכן נראה יותר, שרבינו סובר (בקטע זה) שגם בהפסק קדירה ריקנית אין דרך בישול בכך, ומחדשים שעדיין ("תימצי לומר" ש) הפסק קדירה ריקנית "גרע טפי" מהפסק קדירה הטמונה או מיחם ואסור להושיב עליה לכתחלה (כנ"ל אות לז). וזה שייך לשיטה שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי (כנ"ל ריש אות לד. משא"כ לשיטה השניה, ראה להלן אות לו).

שהצורך בגו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, ראה לעיל ציון 569 אות ה.

646 היינו שבהשקפה ראשונה יש חילוק בין ע"ג מעזיבת התנור לע"ג קדירה הטמונה ומיחם, ולכן הוצרך לבאר שדין הושבה על גבם שווה. ונראה שהחילוק הנ"ל הוא מדמיון ע"ג מעזיבת התנור לע"ג קדירה ריקנית, שבשניהם אינו מושיב מעל קדירה אחרת או מיחם המלאים, כמו שהתבאר לעיל בפנים שהושבה ע"ג קדירה ומיחם היא היכר גדול מפני שהם מלאים. ומודגש בלשונו: "על גבי התנור ודאי דפשיטא דדמי טפי לעל גבי המיחם מדדמי לתוך הקדרה הריקנית", היינו שיש דמיון בין על גבי התנור לעל גבי קדירה ריקנית

645 א. בפנים הסעיף אות ב כותב רבינו (כלשון כל הפוסקים): "ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה הריקנית". שכאשר הכלי העליון אינו נמצא כולו בתוך הכלי התחתון, מתאים בעיקר הלשון שמושיבו "על גבי" התחתון, ולא "בתוכו" (ראה לעיל סט"ז אות ב). ולפי"ז מבואר שיש הדגשה בלשון רבינו כאן שמושיב ב"תוך" הקדירה הריקנית, כמ"ש בפנים.

ב. ראה לעיל ציון 574 בלשון כאן "על גבי" קדירה הטמונה ומיחם.

ג. ע"פ המשמעות כאן שע"ג קדירה ריקנית אין דרך בישול בכך, י"ל שהיתר קדירה ריקנית כגו"ק, ישנו גם לסוברים

הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה כמו שכתבו רז"ה ור"ן, מכל מקום על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה, ודמי ממש למיחם שעל האש.

אם לא משום הכירא כמו שכתב המ"א:

ואף אם תבאר באופן מחודש יותר

המיחם (וקדירה הטמונה), ולא להושבה ב"תוך" הקדירה הריקנית⁶⁴⁷.

ביאור חילוק זה לענין הושבה לכתחלה מחפש נראה כמבשל לכתחלה

לו. "ואף אם תימצי לומר דהא דגרע טפי בקדירה ריקנית היינו משום שהיא ככירה, שהכירה הוא מקום הראוי לבישול בתחלה, ואיסור הושבה בתחלה

בישול בכך ואין חשש חיתוי גם במושיב לכתחלה (ראה לעיל בפנים אות יג). [אכן רבינו אינו מפרט לעיל בפנים אות כד שבמעזיבה המפסקת אין דרך בישול בכך, ראה לעיל ציון 611 אות ג]. משא"כ לשיטה שתובא בהמשך דברי רבינו, ראה להלן ציון 651 אות ב.

ג. משמעות הרמ"א שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה בצד התנור, וכיו"ב לדעתו אסור להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור (במכל שכן), ודברי רבינו בכל הקו"א שמותר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה הם רק לשיטת המ"א ושיטת עצמו שמותר להושיב לכתחלה גם בסמיכה, ראה לעיל ציון 614 אות ב.

והנה הרמ"א אינו חולק על פסק השו"ע כאן ס"ה ובסי' שיח ס"ח, שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין ומיחם שעל האש, ויוצא שלרמ"א הושבה לכתחלה ע"ג מעזיבה גרע מהושבה לכתחלה ע"ג קדירת חמין ומיחם, וצ"ע בסברת הדבר, ראה במ"ש לעיל ציון 601 אות ג.

עכ"פ רבינו כותב כאן: "על גבי התנור ודאי דפשיטא דדמי כו' לעל גבי המיחם", שמדבר לשיטת המ"א ושיטת עצמו שמותר להושיב לכתחלה אפילו בסמיכה (כנ"ל).

(ושונים מעל גבי מיחם), ורק שהדמיון בין על גבי התנור לעל גבי המיחם גדול יותר. ובפרט שעל גבי קדירה ריקנית זה גם מקום שאין דרך לבשל, כמבואר לעיל בפנים. ורק בקטע הבא כותב רבינו: "על גבי תנור כו' דמי ממש למיחם שעל האש", עיי"ש ציון 651 אות א.

647 (647) א. רבינו מדבר בסתם (בהמשך לדבריו לעיל בפנים אות לב), לפי הצד שהמעזיבה לעצמה מועלת ונותן ע"ג המעזיבה לבדה, וכן לפי הנפסק בסוף הסעיף שהמעזיבה לעצמה אינה מועלת ונותן ע"ג המעזיבה ודבר נוסף. היינו שרבינו לומד שהמעזיבה והדבר הנוסף מועילים גם לחשש חיתוי שישנו במושיב לכתחלה (לדעה המדוברת כאן, ראה בפנים), ראה בזה להלן ציון 666.

ב. בפנים הסעיף כותב רבינו, שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה כל מה שמותר להחזיר ע"ג קדירה הטמונה, "כיון שהמעזיבה מפסקת בין האש להקדירה שהתבשיל בתוכה", וכולל בזה שמותר גם להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה, ראה לעיל בפנים אות כד. והנה לשיטה המדוברת כאן, הלשון שהמעזיבה "מפסקת", מתאים ללשון המ"א כאן סקל"ג שבקדירה "המפסקת" אין דרך

בהכרח מפני שע"ג קדירה ריקנית הוא מקום הראוי לבישול בתחלה⁶⁴⁹.

אכן, גם לדרך זו שמחמירים שהפסק קדירה ריקנית היא עדיין "ככירה", עדיין יש לפסוק שמותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור, כיון ש"על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה⁶⁵⁰, ונע"ג תנור] דמי ממש לנע"ג] מיחם [מלא] שעל האש" [או ע"ג קדירה (מלאה) הטמונה, שאין דרך בישול שם, ואינו נראה כמבשל לכתחלה, ומותר להושיב שם לכתחלה (ראה לעיל אות יט, כא בסופה)]⁶⁵¹.

("ואף את"ל") את החומרא בהושבה לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, והוא שהושבה ע"ג קדירה ריקנית דומה להושבה ע"ג כירה עצמה (גו"ק) שהיא הושבה ב"מקום הראוי לבישול בתחלה".

כלומר: האיסור להושיב לכתחלה ע"ג כירה הוא מפני שבכך "נראה כמבשל לכתחלה", כמו שכתבו רז"ה (ספר המאור טז, ב) ור"נ (יז, ב ד"ה לא וד"ה בעי), וכ"ה פסק רבינו (ראה בכ"ז לעיל סי"ד אות כו וש"ג), ומוכן שחשש זה ישנו רק כשמושיב לכתחלה "במקום הראוי לבישול בתחלה"⁶⁴⁸. ולפ"ז האיסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית הוא

לגמור בישול ראשון, ראה לעיל ציון 139 אות ב.

649 א. הטעם שהושבה ע"ג קדירה ריקנית נחשבת כהושבה במקום הראוי לבישול בתחלה, יתכן מפני שאין חילוק גדול בין מושיב ע"ג כירה עצמה לבין מושיב בתוך קדירה ריקנית שנמצאת ע"ג הכירה (משא"כ כשמושיב מעל מיחם וקדירה הטמונה המלאים). בדומה למ"ש לעיל בפנים אות לה.

650 ב. שיטת הר"נ שגם הצורך בגו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, והנה למבואר כאן שע"ג קדירה ריקנית הוא מקום הראוי לבישול בתחלה, יש לעיין אם קדירה ריקנית מועילה עכ"פ כגו"ק, ראה לעיל ציון 569 אות ה.

651 (650) כ"כ רבינו להלן קו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יז) שע"ג תנור "אין דרך בישול בכך". וראה גם לעיל ציונים 356, 648.

651 א. רבינו כותב: "על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל

648 ראה לעיל סי"ד אות כו מדברי רבינו במקו"א, בדין מושיב לכתחלה ו"נראה כמבשל לכתחלה", שבמושיב לכתחלה ולא ניכר שהתבשיל היה כבר על האש, נראה שמושיב תבשיל שאינו מבושל כ"צ בכדי לבשלו בישול ראשון (האסור), ע"כ. ולפ"ז כוונתו במ"ש כאן: "במקום הראוי לבישול בתחלה" - שהוא מקום הראוי לבשל בו בישול ראשון, ולכן נראה כמבשל בישול ראשון. ובלשונו בהמשך: "על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה" - שאינו מקום שראוי לבשל בו בישול ראשון, ולכן אינו נראה כו'. אבל יותר נראה שמוסיף רבינו כאן, שאיסור מושיב לכתחלה ישנו רק כשמושיב "במקום הראוי לבישול בתחלה" - היינו במקום הראוי לבישול. ו"על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה" - שהוא מקום הראוי רק בדיעבד לבישול.

ובכל אופן יש לפרש בהבנת רבינו כאן, שמדבר במקום הראוי או אינו ראוי אפי'

בינה להגחלים שבתנור, כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות, אבל המעזיבה כו' אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות: "המ"א סקל"א בהמשך דבריו לומד מדברי מהרי"ל, אגודה ותשב"ץ שצריך "שיניח שום דבר עתה [ע"ג מעזיבת התנור] להכירא"⁶⁵³. ומסיים שכ"מ ברמ"א סוף הסי' (שסובר שע"ג תנורים שלנו הוא כע"ג אש שאינה גו"ק, ראה גם מ"א סקמ"ג). (צויין כל זה בשוה"ג).

ורבינו מבאר שמניח שום דבר "תחת הקדרה להפסיק בינה לגחלים שבתנור", בדומה לדברי המ"א ורבינו בצד

והנה למעשה, המ"א פוסק שאסור להחזיר ע"ג מעזיבת התנור עצמה. אכן טעמו מפני שלמונע חשש חיתוי בחזרה, צריך היכר ע"י דבר נוסף על כלי הבישול, ואי"ז בסתירה למ"ש כאן ש"על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה", ולכן ע"ג המעזיבה עם דבר נוסף מותר אפילו להושיב לכתחלה (ראה בכל זה להלן אות לו, מא, מג)⁶⁵².

עד כאן מהקונטרס אחרון.

יש אומרים שצריך דבר נוסף על המעזיבה לשם גריפה וקטימה
לז. "ויש אומרים כו', צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק

דלעיל בפנים אות לג"ה, ומבאר כאן שפסק המ"א שאין להושיב כלל ע"ג המעזיבה אי"ז בסתירה למבואר שם שהושבה ע"ג המעזיבה היא היכר בולט, כיון שהמ"א מחדש שצריך היכר חדש ולא הנעשה מכבר, ולעיל שם התחדש, שע"ג המעזיבה עם דבר נוסף מותר אפילו להושיב לכתחלה כיון שיש היכר בולט, וראה בגדרי הדברים להלן ציון 666. וי"ל בכוונת רבינו שהקטע דכאן הוא סיום ב' הקטעים שלפניו.

אכן הלשון בסתם: "אם לא משום הכירא" (היינו שהדיון כאן אינו בדין היכר), זה מתאים בעיקר לקטע שבפנים אות לו, שבקטע זה אין מדובר בהיתר משום היכר, אלא בהיתר משום שאינו מקום הראוי לבישול בתחלה, כמבואר בפנים. וראה גם לעיל ציון 255 אות ב.

653 א. בתשב"ץ קטן סי' כז (וכלבו סי' לא ד"ה המתין) בשם מהר"ם, שמותר להחם פשטידא אצל האש מרחוק במקום

בתחלה, ודמי ממש [לע"ג] מיחם שעל האש", והכוונה שביחס לע"ג קדירה ריקנית שנחשבת מקום הראוי לבשל בתחלה (ראה בפנים), ע"ג תנור דומה ממש לע"ג מיחם, ששניהם מקום שאין דרך לבשל בתחלה. וראה לעיל ציון 646.

ב. בפנים הסעיף אות כד כותב רבינו, שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה כל מה שמותר להחזיר ע"ג קדירה הטמונה, "כיון שהמעזיבה מפסקת בין האש להקדרה שהתבשיל בתוכה", וכולל בזה שמותר גם להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה, עיי"ש. והנה לשיטה המדוברת כאן, הכוונה שם שמפני ההפסק אי"ז מקום הראוי לבישול בתחלה (ע"ד המ"א סקל"ג, ראה לעיל בפנים אות יג). אכן ההגדרה שם היא כללית (ראה לעיל ציון 611 אות ג), כיון שלא כל הפסק גורם שאי"ז מקום הראוי לבישול בתחלה, כמבואר בפנים כאן.

652 כללות הדברים בקטע: "אם לא משום הכירא" כו', נצרכים גם ביחס לקטע

הנה: **מהרי"ל** כותב שאסור להניח הקדרות קרוב אצל התנור כיון שמתחממות ביותר, ובדוחק התיר אגודה בשם מהר"ם להניח ע"ג חתיכת עץ שעל התנור, אבל מותר להניחם אצל התנור לשמור חומם (בלבד, ולא לחממם ביותר), ע"כ. ובפשטות כוונת מהרי"ל שאסור להניח הקדירות ע"ג התנור או לסמכם משום **בא"ב** בדבר לח שנח מרתיחתו (כפסק הטור סי' שיח ס"ד), ורק ע"ג חתיכת עץ מותר כיון שהתבשיל לא ירתח שם. וא"כ לכאור' לא דיבר על חזרה. אמנם אולי המ"א למד שמהרי"ל סובר כרמ"א סי' שיח סט"ו, שאין בא"ב בדבר לח שחם קצת (ומהרי"ל מדבר בקדירות שעדיין חמין, עיי"ש), ולכן דברי מהרי"ל מתייחסים לאיסור חזרה דוקא (וסובר שאסור להושיב הקדרות אצל וסמוך לכירה כשמתחממות ע"י כר, מדין מושיב לכתחלה, כדעת הרמ"א דלעיל ס"ב אות יא, וצ"ע שאי"ז דעת המ"א, עיי"ש אות ח). ויש לעיין במהרי"ל שם סי' יז, ואכ"מ.

ובאגודה סי' נג מדבר באיסור חזרה ופשטות דבריו שהדפים נצרכים ומועילים לאיסור זה, עיי"ש.

ויש לעיין בעיון המ"א **לתשב"ץ**, ראה לעיל ציון זה ריש אות א. וראה מנורה הטהורה סקל"ז שהעיר בזה.

ואולי יש לדייק בלשון **הכלבו** (שלא הזכיר במ"א כאן): "ואם אינו יכול לבא לידי היד סולדת בו, אם יש דפין עשוין על גב התנור" כו', שמלבד שאין היסו"ל שם (שמועיל לאיסור בישול), צריך את הדפים להכירא לאיסור חזרה.

[במ"א סי' שיח סק"מ נראה קצת שלמד, שמהר"ם בכלבו התיר לגמרי משום בישול, ולפ"ז מובנים היטב דבריו כאן

שאין היסו"ל ואין חוששים שיקרב לאש. אבל ע"ג התנור אסור כיון שהוא תולדת האור ודומה לאיסור כלי ראשון. ואם יש דפין ע"ג התנור מותר להניח על גבן, ע"כ. הזכירו נק' דבריו: ארחות חיים הל' שבת סי' עז, אגודה שבת סי' נג וסי' עז, מהרי"ל הל' שבת סי' טז (עמ' רט).

הנה מהר"ם אסר לתת פשטידא בסמוך לאש, וכן ע"ג התנור שהוא תולדת האור ודומה לאיסור כלי ראשון, היינו שטעמו משום בישול השומן שבתוכה [עיי"ן תשב"ץ וכלבו ואר"ח. ובדומה לט"ז סי' שיח סק"ב שיש בא"ב בדבר לח וקרוש שנימוח. ודלא כמ"א שם סק"מ, ואכ"מ. וכן פשטות מהרי"ל, שמהר"ם דיבר באיסור בישול (יבואר להלן ציון זה אות ב), אלא שמהרי"ל מדבר בקדירה סתם (שיש בה מרק) ולא דוקא בפשטידא שיש בה שומן קרוש. אבל באגודה סי' עז מדבר באיסור מוליד, כדעת סה"ת שבשו"ע סי' שיח סט"ז ומ"א שם].

ומהר"ם התיר כשיש דפים ע"ג התנור, נראה מפני שאין היסו"ל ע"ג הדפים ולכן אין איסור בישול. וכ"ה לשון הכלבו: "ואם אינו יכול לבא לידי היד סולדת בו, אם יש דפין עשוין על גב התנור" כו' (אבל באגודה סי' עז הנ"ל הפי', שכשאין היסו"ל ע"ג הדפים אין מחמירים באיסור מוליד, כדעת המרדכי שבמ"א סי' שיח שם).

ב. והנה הראשונים הנ"ל לא ביארו את הטעם שבחזרה ע"ג הדפים אין איסור חזרה לאש שאינה גוי"ק (מלבד האגודה סי' נג, כדלהלן). היה אפ"ל שהמעזיבה עצמה מועלת כגוי"ק, אמנם המ"א כאן לומד בהבנת מהרי"ל, אגודה ותשב"ץ, שדוקא הדפים מועילים לאיסור חזרה לאינה גוי"ק (ראה בהמשך בפנים). ויש לעיין בדבריו.

המפסקת מועלת להחזיר על גבה כשהאש אינה גו"ק (כדברי המ"א ורבינו, ראה לעיל אות כג). ולדעה דכאן המעזיבה אינה מועלת להחזיר על גבה כשהאש אינה גו"ק (כפשטות המ"א שהובא ריש אות ז, והרמ"א שהמ"א ציין אליו (ראה במ"א ריש סקמ"ג). וכ"כ רבינו בקו"א דלעיל סכ"א אות ז, סכ"ב אות ז).

והנה המ"א ורבינו פוסקים שאיסור חזרה בשבת ע"ג כירה שאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה ושי"ג). ועפ"ז כותב המ"א סקמ"ג לענין חזרה ע"ג מעזיבת התנור "אבל עליו אסור, כיון שאינו גרוף וקטום כו", גזרינן שמא יחתה בגחלים", וכ"כ רבינו שלדעה דכאן החסרון במעזיבה ש"אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות", והדבר נוסף המפסיק מועיל כהיכר שלא יחתה (בכל הנ"ל ראה בהרחבה להלן אות לט"מ).

שהמעזיבה מועלת, שהמעזיבה מפסקת בין האש לקדירה (ראה לעיל אות כג), ורבינו מבאר שכיו"ב לדעה דכאן שהמעזיבה אינה מועלת, שצריך שהדבר הנוסף יפסיק בין האש לקדירה.

ועוד מבאר רבינו, שהדבר נוסף המפסיק מועיל כהיכר (כלשון המ"א: "להכירא") שלא יבוא לחתות. וכותב עפ"ז, שהחסרון לדעה זו במעזיבה הוא, ש"אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות". ונו"כ בהמשך הסעיף (אות מה): "קודם שהוסק התנור, נהגו להקל ליתן על גבו בלא הפסק אע"פ שיתחמם אחר כך כשיוסק ואז יהיה חשש שמא יחתה".

בפירוט יותר, בהקדים: לדעה הראשונה דלעיל, מעזיבת התנור

אות א, 333 אות ב, בדעת מהר"ם בזה. ד. דעת מהר"ם בהגמ"ר (פ, א), שתנור שלנו דינו כתנור של ימיהם ואסור להחזיר אליו גם בגו"ק, ורק באין היסור"ל שם נעשה דין התנור כדין הכירה ומותר להחזיר אליו (בגו"ק, ראה לעיל סכ"א בכ"מ). והנה דעת רבינו (לעיל שם אות גיד), שבאיסור חזרה שיעור אין היסור"ל שם הוא שאין היסור"ל כלל במקום שמחזיר (ומדייק כן מלשון מהר"ם שבהגמ"ר בדין תנור שבימיהם, עיי"ש ציון 294 אות א), ולפ"ז יוצא שדברי מהר"ם המדוברים כאן שיותר להחזיר ע"ג הדפים, מדברים דוקא באין היסור"ל כלל במקום שמחזיר, ודלא כפשטות לשון הכלבו דלעיל ציון זה אות ב. וגם צ"ע באגודה סי' נג, שלא הדגיש שצ"ל אין היסור"ל ע"ג הדפים עיי"ש.

שהדפים נצרכים לאיסור חזרה. אמנם זה קשה, שבכלבו מפורש שמתיר רק באין היסור"ל שם (ראה בשו"ע השלם בהגהות והערות למ"א שם). וכ"ה בתשב"ץ].

ג. בעצם משמעות המ"א כאן, שדעת מהר"ם שהמעזיבה אינה מועלת לאיסור חזרה וצריכים את הדפים להכירא, כן משמע ממהר"ם שבהגמ"י שהובא לעיל ציון 333 אות ב. אבל במהר"ם שבהגמ"ר שהובא לעיל ציון 370 לא משמע כן, וצ"ע. ועוד יש להעיר שכל הראשונים הנ"ל מדברים בפשטות במושיב לכתחלה (תבשיל צונן והניחו ע"ג קרקע), ויש ללמוד מדבריהם שיותר גם להושיב לכתחלה ע"ג הדבר נוסף שע"ג המעזיבה, ראה לעיל ציון 641. או שעכ"פ מותר להושיב לכתחלה במקום שאין היסור"ל, ראה לעיל ציונים 325

שהדבר הנוסף המפסיק, מועיל כשיבוא לחתות כהיכר המזכיר לו שלא יחתה (שלא הזכיר שבחזרה ע"ג הדבר נוסף הוא מסיח דעתו מהגחלים). וכ"כ ש"המעזיבה אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות", ופשטות הדברים שאינה מונעת אותו כשיבוא לחתות (והדבר הנוסף מועיל לזה)⁶⁵⁶.

והנה הובא במקו"א, שהיתר גו"ק הוא שהאדם מראה שאינו צריך לכל חום הגחלים (שגרפם, או קטמם "דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם" (טש"ר ע"ס"א)), וחכמים יודעים שבמקרה זה יסיח דעתו גם להבא מאופן ביטול התבשיל ולא יחתה. אבל משמעות רבינו שהיתר קדירה ריקנית הוא רק שמפסקת בין הקדירה לאש, וכשיבוא לחתות זה היכר שמזכיר לו שלא יחתה. וביארנו בזה, שבמעשה קטימה הצריכו לקטום את כל הגחלים, ולכן במיעוט החום יש היסח הדעת, ואילו קדירה ריקנית אחת אינה מכסה את כל מוצא החום (שע"ג הכירה יש מקום לשתי קדירות), ולכן היא רק מועילה כהיכר שמזכיר לו שלא יחתה. [ונפק"מ שבאם הקדירה ריקנית נפלה מהאש, אסור להחזיר. דלא כמו שאמרו

באין היד סולדת על גבי המעזיבה לח. "ויש אומרים שאע"פ שאין היד סולדת שם, צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה" כו': כ"ה במ"א סוס"י רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור שגם באין היסו"ל ע"ג המעזיבה צריך להניח שם דבר המפסיק.

[הביאו רבינו לעיל קו"א סק"ה, ולמד מכך שגם להחזיר למקום שאין היסו"ל צריך גו"ק (שהדבר המפסיק הוא בכדי שיוכל להחזיר כשהאש שבתוך התנור אינה גו"ק (כנ"ל אות לו)), עיי"ש (התבאר בסכ"א אות ז)]⁶⁵⁴.

וכ"כ רבינו בסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "אבל על התנור צריך ליתן לבנה או דבר אחר כו' אע"פ שאין היד סולדת שם עליו מלמעלה", ובהמשך: "אבל על התנור צריך דבר המפסיק אף שאין היד סולדת שם"⁶⁵⁵.

הדבר הנוסף הוא הפסק המזכיר שלא יחתה לז. "ויש אומרים כו', צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק בינה להגחלים שבתנור, כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות, אבל המעזיבה כו' אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות": פשטות הדברים

לעיל ציון 295 אות א.

ב. בסמוך לחשכה הקיל רבינו לעיל סכ"ב אות יא בהושבה ע"ג המעזיבה בלא דבר המפסיק אם אין היד סולדת שם, עיי"ש. (656) אבל עצם הלשון "היכר" ישנו גם בשייכות להיתר משום היסח הדעת מהגחלים ולא יבוא לחתות, ראה לעיל ציון 567.

(654) ועיי"ש ציון 306 שכ"כ האגלי טל בהבנת המ"א, ובהערת התהל"ד על הבנה זו. וראה לעיל ציון 370 אות ב בדברי ההגמ"ר בזה. ולעיל ציון 276 אות ו בשיטת הרמ"א בזה. ולעיל ס"ג אות ג במה שיש ללמוד מפסק זה. (655) א. בדיוק לשון רבינו (כאן ובסוס"י רנט) "שאיין היד סולדת שם", ראה

שיניח "שום דבר" להיכר תחת הקדירה (ראה לעיל אות לו), אבל לא אמרו שהדבר שמניח צ"ל מכסה את כל גג התנור (ובכך את כל הגחלים שבתוך התנור), ומשמע שאין זה היתר דהיסח הדעת כהיתר קטומה.

מיעוט החוס מחוץ לאש הוא היכר המזכיר ולא היסח הדעת

מ. ויותר נראה לבאר את טעמו באופן נוסף, בהקדים: המ"א למד (בהו"א) היתר חזרה ע"ג מעזיבה מהיתרי חזרה ע"ג קדירה ריקנית וע"ג קדירת חמין, וכנגד המדורה (הובא לעיל אות כג, כה"כ, כח). ויש לעיין שהמ"א הזכיר את כל ההיתרים הנ"ל ולא למד היתר מעזיבה הממעטת את החוס שמגיע לקדירה, מהיתר קטימה לעצמו. וי"ל שזה בכדי להוכיח שגם מיעוט החוס מחוץ לאש מתיר חזרה⁶⁵⁸.

מסתבר בכוונת המ"א, שגם את עצם הדין שמותר להחזיר ע"ג המעזיבה והאש אינה גו"ק, יש ללמוד דוקא מההיתרים הנ"ל, כמ"ש בפנים. וכפי שהמ"א מדמה חזרה ע"ג המעזיבה בעיקר להיתר חזרה ע"ג קדירה ריקנית, ראה לעיל אות כה, ובכל זאת רבינו לומד לעיל (אות לג ואילך) במסקנת הקו"א סק"י, ש"ל שהמ"א סובר שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית, ראה לעיל ציון 623 אות ב. ואלא המ"א מוכיח בעיקר את עצם הדין שהפסק מחוץ לאש מועיל כגו"ק, ולזה יש דוגמא כבר מהדין הראשון בשו"ע ס"ג בהיתר קדירה ריקנית. ורבינו לומד בקו"א הנ"ל, שהמ"א האריך והוסיף דוגמאות לרמוז ש"ע"ג המעזיבה מותר גם להושיב לכתחלה, כמו בדוגמאות שמוסיף.

בקטמה והובערה אח"כ מאליה, שה"ה כקטומה, כיון שכבר גילה דעתו שאינו צריך לגחלים] ע"כ (ראה בכ"ז לעיל אות ה"ז).

והנה כיו"ב משמעות רבינו כאן, שהדבר נוסף מועיל כהיכר המזכיר שלא יחתה (בלבד) (כנ"ל בתחלת אות זו). וכך יש לבאר את הדגשת רבינו: "צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדירה להפסיק בינה להגחלים שבתנור" (ראה לעיל אות לו במקורו), שהיכר המזכיר שלא יחתה מועיל דוקא בהפסק בין הקדירה לגחלים, כמ"ש רבינו בהיתר קדירה ריקנית (ראה לעיל אות ז)⁶⁵⁷.

אבל אין אומרים שהדבר נוסף ממעט את החוס, וזה מועיל משום היסח הדעת כמעשה קטימה.

ויש לומר בטעמו, שהדעה דכאן הסוברת שהמעזיבה "אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות" – אמרה שצריך

657 א. לשון רבינו שמניח את הדבר נוסף "תחת הקדירה", וההדגשה שלא יניחו בצד אלא שיפסיק בין הקדירה לאש, כמ"ש בפנים. אבל נראה שלא בא לשלול אם יניחו בתוך התנור (ועדיין בין הקדירה לאש), ולא תחת הקדירה ממש.

ב. באגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב) כתב ש"ע"ג הכירה אין היתר משום הפסק, שא"ז לא התירו בגמ', אבל בדברי רבינו נכתב בפנים שהיתר דבר נוסף הוא משום הפסק והיכר, וראה במ"ש בקושיית האג"ט, לעיל ציונים 569 אות ד, 587 אות ה. **658** רבינו מבאר בקו"א דלעיל אות כו וי"כ, שהמ"א משווה חזרה ע"ג המעזיבה לחזרה ע"ג מיחם וקדירת חמין וכנגד המדורה, לרמוז שמותר אפי' להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה, עיי"ש. אמנם

מהטעם דלהלן (אות מא).

ולפ"ז כל שלא מיעט החום בגוף האש אינו מסיח דעתו מהגחלים, וגם אם כסה את כל הגחלים, אלא ישנו רק היכר שמזכיר לו שלא יחתה. וכ"ה פשטות דברי רבינו בהיתרי חזרה ע"ג קדירה הטמונה וע"ג המעזיבה (ראה לעיל ציונים 587 אות א, 611 אות א). וי"ל שזוהי ההכנה בדברי רבינו דכאן בחזרה ע"ג הדבר נוסף, שהוא היכר המונעו כשיבוא לחתות (ראה לעיל ריש אות לט) 660.

רק דבר נוסף על כלי הבישול מועיל כהפסק והיכר למנוע חיתוי

מא. "ויש אומרים כו', צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק בינה להגחלים שבתנור, כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות,

אותו להרחיק קצת יש לו בזה היכר וזכרון ולא יבא לחתות בגחלים".

ב. המבואר בפנים הוא לשיטת המ"א ורבינו, שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי, וההיתרים לחזרה הם לחשש זה, ראה לעיל בפנים אות לו. והנה לביאור זה, היתר חזרה ע"ג הפסק הוא פחות מהיתר קטומה ורק כהיתר כנגד המדורה, כמבואר בפנים.

ולהעיר שמקור ההיתר להחזיר ע"ג קדירת חמין שבשו"ע כאן ס"ה הוא מהר"נ והרשב"א, וגם הם מדמים זאת להיתר כנגד המדורה, ולא להיתר קטומה. אבל הם סוברים שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, והביאור בדעתם הוא להיפך מהביאור הקודם: היתר גו"ק הוא רק היכר שאינו מבשל. אבל השו"ח חזרה ע"ג קדירת חמין לחזרה כנגד

וי"ל יתירה מכך: המ"א סובר שקטימה אינה דומה כלל לחזרה ע"ג מעזיבה, שבגרופה וקטומה התחדש "דקים להו לרבנן שכל שגרף הוא מסיח דעתו" (כסף משנה הובא לעיל אות ו), וזה במיעט החום בגוף האש, ואין לנו מקור שגם כשמיעט החום שלא בגוף האש "קים להו לרבנן" כן 659.

אלא היתר חזרה ע"ג המעזיבה הוא חידוש שהיכר המזכיר שלא יחתה הוא גם היתר. והמ"א מביא כדוגמא את היתרי חזרה ע"ג קדירה ריקנית, וע"ג קדירת חמין, וכנגד המדורה, שלדעתו גם בהם אין היסח הדעת מהגחלים, כיון שלא מיעט החום בגוף האש, אלא גדרם שההיכר מזכיר שלא יחתה (אבל למסקנת המ"א אין ללמוד היתר חזרה ע"ג המעזיבה לעצמה, גם מההיתרים הנ"ל,

659) ואין זה דומה לדין דלעיל ס"ח בתבשיל חי או השליך חתיכת בשר חי בקדרה, שאין חוששים לחיתוי (ולא עשה מעשה באש), דשם הוא מסיח דעתו מהתבשיל עד למחר, אבל כאן דעתו על התבשיל לאכלו בלילה, ורוצים לומר שאעפ"כ מסיח דעתו מחיתוי הגחלים (ראה לעיל אות ו מקושיית הרמ"ך על הרמב"ם וביאור האחרונים).

א. 660) עפ"ז נפרש בדברי הרא"ש פ"ג סי' י, הובא במ"א סי' שיח סקל"ח, שהיתר חזרה כנגד המדורה הוא בכך שמרחיק קצת מהמדורה ויש לו היכר ולא יבוא לחתות, ונפרש שזה היכר בשעה שרוצה לחתות. ואולי לזה כוונת רבינו סי' שיח סוסכ"ד: "אלא צריך להרחיק קצת, כי יש לחוש שמא ישכח שהוא שבת ויבא לחתות בגחלים, אבל כשאנו מצריכים

והנה הרשב"א (לו, ב ד"ה עד (הב"י)) והר"ן (טו, ב ד"ה עד) מדברים בשיטת בעה"מ, שבגריפת הגחלים לצד הכירה הר"ז גרופה (ואין צריך שיוציאם מהכירה), ומקשים שבגמ' (לו, א) הסתפקו בדין סמיכה לכירה שאינה גו"ק, וקשה כיצד סמיכה בצד הכירה תהיה חמורה מהושבה בתוך הכירה בצד הגחלים המותרת. ומיישבים שבסמיכה אין מעשיו מוכיחים עליו שמסית דעתו (רשב"א) ו"לא עביד מעשה להיכרא" (ר"ג), משא"כ בגריפת הגחלים לצד הכירה. היינו שבסמיכה ההפסק הוא עשוי מכבר ולא שינה (או הוסיף) דבר להיכר⁶⁶². ובפשטות מכל שכן לדידן שמחמירים שצריך לגרוף כל הגחלים לחוץ (ראה לעיל ס"א), שיש את סברת האיסור הנ"ל.

אבל המעזיבה שהיא עשויה מכבר אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות: המ"א (מקור הדברים, ראה לעיל אות לו) כותב (בקיצור): שצריך "שיניח שום דבר עתה להיכרא". ורבינו מבאר שהמעזיבה ה"עשויה מכבר [בתנור ולא נעשית לצורך הפסק והיכר] אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות", ולכן "צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק בינה להגחלים שבתנור, כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות"⁶⁶¹ (או יעשה שינוי היכר בגחלים כגו"ק).

[לפי המבואר לעיל (אות לט"ז) הכוונה: הפסק "העשוי מכבר" לא יזכיר לו שלא יחתה, ורק דבר נוסף המפסיק בין הגחלים לקדירה יזכיר לו שלא יחתה].

ודבר נוסף הוא בכך שאינו מניח "ע"ג התנור לבד". כלומר שאינו מניח ע"ג התנור עצמו, אלא ע"ג דבר אחר. וראה במ"ש בדבריהם לעיל ציון 587 אות ו.

661) ראה כיו"ב הגהות בית מאיר שיובא להלן ציון 664 אות א. וכן בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' צג (ד"ה ובדבר תנור, בסופו): "ולא דמי [הבלעך]", ראה להלן אות מב] להא דהביא המ"א כו' בדבר [חזרה] על התנורים שלנו שמפסקת מעזיבה שמכל מקום צריך שיניח איזה דבר להפסיק להיכרא, דהתם המעזיבה אינה היכרא דלא נעשית לזה דהיא מעצם התנור, אבל הפח [הבלעך] הרי אינו מהתנור והוא [נעשה] להיכרא".

662) א. ההדגשה ברשב"א ובר"ן שאין "הוכחה" ו"היכרא", ולא שלא עשה מעשה, כיון שאפי' עממו הגחלים מאליהם

המדורה דוקא, בכדי להתיר גם להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין כמו שמותר בכנגד המדורה, והטעם שבשניהם מלכתחלה אינו נראה כמבשל ואין איסור חזרה. ראה בכ"ז לעיל בפנים אות יא"ב וציון 584 אות א, ולעיל ציון 258 אות א. דעות אחרות בגדל היתר חזרה על גבי מעזיבה ודבר נוסף

ג. במ"ב סקפ"א ושעה"צ סקע"ה כתב, שהיתר חזרה ע"ג (מעזיבה ו)דבר נוסף הוא שיש היכר שאינו חפץ בחום הרבה ולא יבוא לחתות באש שלמטה לחמם התנור. וכוונתו בפשטות שיש כאן היסח הדעת מהגחלים, וה"היכר" הוא גילוי דעת שאינו חפץ בגחלים, כלשון הר"ג ועוד בהיתר גו"ק, ראה לעיל בפנים אות ה וציון 567.

ובאגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב בסופה) כתב שהיתר חזרה ע"ג מעזיבה

אבל הדעה דכאן סוברת שהמעזיבה אינה מועלת, ומבאר רבינו שזה מפני שהיא "עשויה מכבר" (כ"ל), וצ"ל לדעתם שהספק בגמ' בדין סמיכה, אינו בסברא שהספק העשוי מכבר אינו היכר (כפשטות הר"ג הנ"ל, עיי"ש), כיון שגם למסקנא שפושטים שסמיכה מותרת נשארת סברת איסור זו. אלא הספק הוא האם יש לחוש לחיתוי בסמיכה בצד הכירה שהחיתוי אינו מועיל כ"כ, ופושטים להיתר (ראה בהרחבה לעיל ס"ג אות ב"ד, ס"כ אות ז')⁶⁶³.

אכן הדעה הקודמת בסעיף זה (אות כג) סוברת שהפסק המעזיבה העשויה מכבר מועיל, י"ל מפני שלמסקנת הגמ' סמיכה מותרת (לתוס' וסייעתם ולדין גם בחזרה בשבת, ראה לעיל ס"כ אות ב), והוא משום שסוברים שגם הפסק העשוי מכבר מועיל (ואינם סוברים שחזרה מעל התנור עם הפסק חמורה בסברא מסמיכה בצד התנור ולכן אין ללמוד היתר חזרה ע"ג המעזיבה מהיתר סמיכה (ראה קושיות האגלי טל מלאכת האופה סקנ"ד אות ב)).

והיכר, ראה בכ"ז לעיל ציון 279 אות ג. וראה גם לעיל ציון 601 אות ג. וכיו"ב י"ל שלדעתם חזרה ע"ג המעזיבה אסורה, ראה לעיל ציון 611 אות ד, אבל בהוסיף "שום דבר" מותרת. [וראה להלן בפנים אות מב שה"שום דבר" מועיל בפשטות גם כשהוא ע"ג הגחלים עצמם]. וצריך לומר חילוק זה גם בדעת רבינו שפוסק לעיל ס"כ אות טו לחוש לכתחלה שסמיכה בשבת אסורה, וכאן הוא מתיר בפשיטות להחזיר ע"ג "שום דבר".

דעות אחרות בטעם איסור חזרה על גבי המעזיבה לעצמה

ג. באגלי טל (מלאכת האופה סקנ"ד אות ב) כתב, שע"ג מעזיבת התנור זה חמור יותר מבסמיכה בצד התנור, כמ"ש ההגמ"ר שהחום למעלה חזק יותר ויש סברא לאסור ע"ג התנור יותר מבצד התנור, ולכן חזרה ע"ג המעזיבה לעצמה אסורה אפי' שסמיכה מותרת (ראה לעיל ס"כ אות ב וש"נ), ע"כ.

ופשטות דבריו שהחום החזק במקום שמחזיר (קודם החיתוי) גורם שיחתה אפי' עם הפסק המעזיבה, משא"כ בסמיכה בצד הכירה והתנור שהפסק הדפנות גורם שלא

הם כקטומים, גמ' לז' סוע"א. וראה שולחן שלמה סק"ד.

ב. הרשב"א עצמו סובר שם, שגם לסברא זו סמיכה אינה יכולה להיות חמורה מהושבה בתוך הכירה בצד הגחלים, וחולק על פסק בעה"מ. אבל הר"ג מסכים עם פסק בעה"מ משום סברא זו, עיי"ש.

ג. ראה לעיל ציון 258 אות ב בדברי הר"ג, שבסמיכה לא עשה מעשה להיכר, לפי שיטתו שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא משום שנראה כמבשל.

ד. (663) ראה לעיל סי"ד אות יא וציון 258 אות ב, שע"פ הסברא שחזרה ע"ג המעזיבה אסורה כיון שהיא "עשויה מכבר", נטה רבינו משיטת הר"ג שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל (שבחשש נראה כמבשל אין שייכת הסברא להחמיר הנ"ל).

ב. את החסרון בהיכר העשוי מכבר, יש ללמוד גם בשיטת הרמב"ם והמחבר שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בשבת אסורה, אבל חזרה ע"ג קדירה ריקנית וקדירת תבשיל ומיחם מותרת, ובפשטות החילוק הוא אם הוסיף דבר לצורך ההפסק

כ"כ חזק, וכל שכן שאסור לתת מעל התנור [גם בהפסק מעזיבת התנור], שיש שם יותר חום, ע"כ. והאג"ט לומד מזה שהחום שמעל הכירה הוא רב יותר מהחום שבצדה. ונכתב לעיל שפשטות האג"ט שלומד שהחום שמעל הכירה הוא רב יותר כבר קודם החיתוי ולכן מביא שיחתה.

ויש להוסיף שאכן ההגמ"ר ממשיך שבאין היסור"ל שם מותר לתת ע"ג מעזיבת התנור, היינו שכשאינן חום רב ללא החיתוי, הפסק המעזיבה מועיל, בפשטות כהבנת האג"ט בדעתו (ולדעת האג"ט באין היסור"ל שם אי"צ גם להפסק המעזיבה, כנ"ל ציון זה אות ג).

אבל רבינו ילמד שההגמ"ר מדבר הרי בתנור שאסור לסמוך אליו (לדעתו גם בתנור שלנו, כנ"ל), שחוששים לחיתוי גם בסמיכה אליו (ראה לעיל ציון 173 אות ג), ולא אומרים שהחיתוי אינו מועיל לקדירה שבצד התנור, ולכן ההגמ"ר מדבר בחומרא אחרת במעזיבה על חזרה לצד התנור - שבמעזיבה החום שקודם החיתוי רב יותר. אבל רבינו מדבר בכירה ותנור שבימינו ולשיטה שמותר לסמוך אליהם (ראה לעיל ריש ס"כ ובכ"מ), ולכן כותב שיש קולא בסמיכה להם ביחס לחזרה על גביהם גם בכך שהחיתוי אינו מועיל שם כ"כ, כנ"ל. וראה לעיל ציון 370 אות ב בהבנת פסק ההגמ"ר שבאין היסור"ל שם מותר לתת ע"ג מעזיבת התנור, לשיטת רבינו.

וראה פרטים נוספים במחלוקת רבינו והאגלי טל, לעיל ציון 587 אות ו וש"נ.

חזרה במקום שאין דרך לבשל ולא הוסיף דבר ה. להלן קו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות יז), מדבר במחזיר ע"ג מעזיבה קודם שיוסק התנור, שסומכים על המעזיבה

יחתה (או ר"ל שהחום החזק במקום שמחזיר גורם שייראה כמבשל גם ע"ג המעזיבה, למשמעות דבריו בסקמ"ח אות ט ועוד שאיסור חזרה הוא מפני שנראה כמבשל. וראה להלן בפנים אות מג בשיטת רבינו בחזרה ע"ג המעזיבה לעצמה לסברת נראה כמבשל).

והנה לטעם זה גרידא, צריך להיות מותר להחזיר ע"ג המעזיבה באם אין היסור"ל שם, כמו בסמיכה והיסור"ל שם. ובאמת באג"ט (שם סקנ"ב אות ו) פוסק שבאין היסור"ל שם אין כלל איסור חזרה (אפי' ע"ג הגחלים עצמם). וא"כ ביאורו הנ"ל שייך לשיטתו.

אמנם המ"א ורבינו פוסקים שאסור להחזיר ע"ג המעזיבה גם באין היסור"ל שם, ראה לעיל בפנים אות לח (שחוששים לחיתוי גם בחזרה במקום שאין היסור"ל, ראה לעיל ציון 319 אות ה), ולשיטתם צריך סברא אחרת בטעם שחזרה ע"ג מעזיבה חמורה מסמיכה, אלא רבינו כותב במקו"א שבסמיכה בצד הכירה יש קולא שהחיתוי אינו מועיל כ"כ (שהחום שלאחר החיתוי הוא חלש בצד הכירה, ראה במצויין בפנים), אבל ע"ג המעזיבה שמעל האש אין קולא זו ולכן חוששים לחיתוי. [ראה לעיל ציון 319 בכ"מ פרטים נוספים במחלוקת רבינו והאג"ט אם יש איסור חזרה במקום שאין היסור"ל].

ד. והנה האג"ט למד סברתו הנ"ל מדברי ההגמ"ר (פ, א), שאסור לתת תבשיל ע"ג תנור שלנו [שאינו גוי"ק] בסמוך לחשכה [לשיטה הב' דלעיל סכ"ב שיש איסור חזרה בסמוך לחשכה], כיון דאפילו אצל הדופן מן הצד אסור [ההגמ"ר סובר שתנור שלנו דינו כתנור שבימיהם שאסור לסמוך אליו (ראה לעיל סט"ו אות ב)], שאין שם חום

דבר נוסף שעל האש יתכן שאסור (ראה לעיל אות ח"י וציון 576).

ומכאן מקור ל"בלעך" (טס ברזל) שלנו (החוכר בכף החיים סק"א, שו"ת ארץ צבי סי' קט (ד"ה אמנם לפי), שו"ת אגרות משה אורח ח"א סי' צג, ועוד. וראה לעיל ציון 22 בטעם שכירות שלנו דינם ככירות של ימיהם שמועיל גר"ק).

והנה למבואר לעיל (אות לט"ז) בהבנת רבינו, הבלעך יועיל כהיכר שמזכיר שלא יחתה, בכך שמפסיק בין האש לקדירה. אבל אין בזה היסח הדעת מהחיתוי, כיון שלא מיעט את החום בגוף האש.

דין חזרה בקטמה והובערה ובנפול הבלעך ובזה מבואר בהקדים: המ"א (סק"ג) ושוע"ר (לעיל סוס"א) הביאו בדין שהייה מע"ש את הגמ' (לו א"ב) שקטמה והובערה אח"כ מאליה דינה לענין שהייה כקטומה, כיון שגילה דעתו מערב שבת שאינו צריך לגחלים ואין לחוש שיחתה בשבת. ובפשטות סוברים שהיתר זה ישנו גם בחזרה בשבת (שכדיני חזרה בשבת ע"ג כירה גו"ק, לא חילקו שאין היתר זה). כברייתא (לו, א): "קטמה ונתלבתה כו' "

חיתוי, באם כל ההיכר הוא דבר העשוי מכבר.

וראה כיו"ב לעיל ס"כ אות ה. וראה לעיל ציון 325 אות יא שאולי זה טעם איסור חזרה ע"ג כירה שאינה גו"ק במקום שאין היסור"ל.

ו. בעניני חזרה בסמוך למדורה שאסורה בקירוב למדורה ומותרת בריחוק מעט ממנה, ביחס למבואר כאן שרק בהוסיף דבר יש היכר לחשש חיתוי, ראה לעיל ציונים 253, 254 אות ב, 268 אות ג.

היתר דבר נוסף הוא המקור לחזרה על גבי בלעך

מב. "צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדירה להפסיק בינה להגחלים שבתנור, כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות, אבל המעזיבה כו' אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות. וכן עיקר": פשטות הדברים שכשמוסיף "שום דבר", הדבר הנוסף לעצמו הוא היכר המתיר להחזיר לאש שאינה גו"ק (ראה לעיל אות לו), והמעזיבה אינה מוסיפה בזה. ולפ"ז גם אם יתן את הדבר הנוסף ע"ג האש עצמה שאינה גו"ק, מותר להחזיר על גבו. כמו חזרה ע"ג קדירה ריקנית דלעיל בתחלת הסעיף (אבל ראה להלן סכ"ט אות טו וציון 717 וצ"ש).

[אכן הושבה ע"ג המעזיבה עצמה (ולא ע"ג האש עצמה עם דבר נוסף), שייכת כשמושיב קודם שיוסק התנור, שאי"צ דבר נוסף ע"ג המעזיבה (ראה בהמשך הסעיף). וכן במושיב לכתחלה לתנור שהוסק, שע"ג דבר נוסף שעל המעזיבה זה מותר (לעיל אות כו רלב ובכ"מ), אבל ע"ג

(כנפסק בסוף סעיף זה). ומבאר שבשהקדירה מונחת ע"ג המעזיבה, ישנו היכר שלא יחתה גם בכך שהקדירה מונחת במקום שאין דרך לבשל (ולא רק בכך שהמעזיבה מפסקת בין הקדירה לאש, ראה לעיל בפנים אות לט"מ), עיי"ש.

וצריכים לומר בדעה דכאן שהמעזיבה אינה מועלת למנוע חשש חיתוי (ונפסק כמותה בסוף סעיף זה במחזיר לאחר שהוסק התנור), שסוברת שגם הושבה במקום שאין דרך לבשל אינה היכר לחשש

המ"א ושוע"ר (הנ"ל) שלא חילקו בזה. ועוד: באם היו סוברים שקטמה והובערה אינה כקטומה לגמרי, היו צריכים לפסוק שאין דינה כקטומה גם בשהיית תבשיל שאינו מבושל כ"צ (כסברת תוס' והרמב"ן הנ"ל). והרי פסק המ"א ושוע"ר (הנ"ל) שקטמה והובערה דינה בשהייה כקטומה, הוא לדידן כחנניה דוקא בתבשיל שאינו מבושל כ"צ (ראה פמ"ג א"א סק"ג, ראש יוסף לו, ב ד"ה והנה המ"א, הגהות רעק"א למ"א סק"ג, שעה"צ סק"ז).

ולפי זה דנים בפוסקים במקרה שנפל הבלעך מהאש בשבת, אם מותר להחזיר ע"ג האש עצמה, כדין קטמה והובערה מאליה (ראה אגרות משה אור"ח ח"ד סי' עד, בישול אות ל. שולחן שלמה סקט"ו, ב).

אמנם למבואר בדעת רבינו שהבלעך מועיל רק כהיכר שמזכיר שלא יחתה, אבל אין בזה היסח הדעת מהחיתוי, פשוט שבלא ההיכר אסור להחזיר⁶⁶⁴.

החום, ומובן שאין בזה סילוק הדעת מהגחלים, אבל כיסוי קדירה ריקנית היא בשביל לסלק דעתו מהגחלים, כמו מעשה קטימה, ע"כ. [ועד"ז בקיצור בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סי' קיז (ד"ה ולכאורה)]. ועד"ז י"ל לשיטת רבינו (ראה שיטתו בפנים שם), שהכיסוי המדובר ברש"י וטור הוא רגיל שם ונעשה בשביל לשמור על החום ואינו מזכיר שלא יחתה, אבל כיסוי קדירה ריקנית וכיו"ב אינו רגיל שם, ונעשה בשביל להזכיר שלא יחתה, וכ"ה בבלעך (ראה במחלוקת רבינו והאג"ט, לעיל ציון 569 אות ד וש"נ).

[האגלי טל שם מביא גם את הדין דרש"י רנד, בצלי שבתוך התנור וסתם פי התנור

ומחזירין עליה". וכ"כ המאירי (לו, א ד"ה מי שקטם), ופסקי ריא"ז (פ"ג ה"א אות ב). וכן משמע באגלי טל (הובא לעיל ס"ד אות ז).

[בתוס' (לו, ב ד"ה שמע, בסופו. ועוד ראשונים) יש פירוש שקטמה "והובערה" (שלא נשאר רושם מהקטימה) דינה כקטומה לענין שהייה רק בשהיית תבשיל שמבושל כ"צ, ורק קטמה "ונתלבתה" (שנשאר רושם מהקטימה) דינה לגמרי כקטומה. וברמב"ן (לו, ב ד"ה ואפשר) משמע שכיו"ב קטמה "והובערה" אין דינה כקטומה בחזרה בשבת (אלא רק בשהייה מע"ש של תבשיל שמבושל כ"צ), ורק קטמה "ונתלבתה" דינה כקטומה גם בחזרה (כלשון הברייתא הנ"ל). וכ"כ בהגהות הרא"מ הורוויץ (לתוס' שם) בשיטת רש"י לענין חזרה.

אבל במאירי ופסקי ריא"ז ואגלי טל (הנ"ל) כתבו, שקטמה "והובערה" דינה כקטומה גם בחזרה. וכן פשטות דעת

ההבדל בין כיסוי רגיל בכירה לבלעך (664) א. ברש"י (לו סוע"א ד"ה גבה) ובטור (ס"ב, עמ' סב) מבואר, שהושבה ע"ג כיסוי שעל חלל הכירה היא הושבה ע"ג כירה שאינה גו"ק. אבל אנו מחשיבים את הבלעך כגו"ק. וראה באוה"ל ריש הסי'. אלא ראה בפנים באות זו ולעיל אות לט"מ, ש"ל שהבלעך דומה להיתר "דבר נוסף", ושניהם דומים להיתר חזרה ע"ג קדירה ריקנית שבהגמ"ר ושוע"ר (וכן להיתר חזרה ע"ג קדירת חמין וע"ג מעזיבה קודם ההיסק). וראה באגלי טל מלאכת האופה סקנ"ד אות ב, שדברי הטור הנ"ל אינם בסתירה להיתר קדירה ריקנית, כיון שהטור מדבר בכיסוי בשביל לשמור על

להיכר, דאם הייה לפעמים איזה צורך לכסות בשביל הבשול, כמו בכירה שלהם, אפשר שאף שאחרים עכ"פ אין נוהגין לכסות אף שיש צורך מ"מ הוא עושה בשביל הצורך. וגם ממילא הא כבר הייה זה בכלל האיסור, ולא הייה בידינו להתיר. אבל כיון שאין שום צורך לכסות בשביל הבשול, ומחמת זה לא נמצא מי שמכסה, לא הייה זה בכלל האיסור, ויש להתיר אף להטור.

וכיו"ב מבואר בפוסקים בתנור שרגילים לבשל בו ע"ג הפסק שעל האש, שאין בזה היתר לחשש חיתוי (גם בשהייה מע"ש): ראה שו"ת פנים מאירות ח"א סוס"י פד (שנותנים "על כסוי הברזל", הובא בשו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קעא אות א. ולהעיר שבשערי תשובה סי' רנד העתיק מהפמ"א: "על כלי הברזל", ולכן בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' נ הבין שמדובר דוקא בלא הפסק, וכ"מ בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קסה (בתחלתו)). שו"ת חסד לאברהם (תאומים) תנינא או"ח סי' כט (ד"ה והואיל).

ובהגהות בית מאיר (למ"א סקל"א) כתב, שאת הקדירה ריקנית נותן בכוונה ולכן היא היכר לחשש חיתוי, אבל הכיסוי המדובר ברש"י והטור "ממילא הוא". היינו כדברי רבינו לעיל בפנים אות מא שהפסק "העשוי מכבר" אינו הפסק והיכר. [ברש"י הנ"ל מדובר בפשטות גם בשהייה מע"ש, עיי"ש בסוגי, וא"כ להבנת הבית מאיר יוצא שגם בשהייה יש את החומרא שהפסק העשוי מכבר הוא אינו הפסק, ראה בזה להלן ציון 730 אות ג].

וגם יש לעיין שאולי הכיסוי שעל הכירה המדובר ברש"י וטור הייה כמין רשת. ובמהר"ם שיק שם כתב שאולי הכיסוי המדובר לא כיסה את כל חלל הכירה. וכן

(ולא טח בטיט), שברוב המקרים חוששים לחיתוי, ומבאר שזה מפני שסתימה זו היא בשביל לשמור על החום, משא"כ בקדירה ריקנית (כנ"ל), ע"כ. ויש להעיר שלא הדגיש שישנו חילוק מעיקרא בין המקרים, בסי' רנד מדובר בצלי שנמצא בתוך התנור והסתימה היא מעל שניהם, משא"כ קדירה ריקנית שמפסקת בין הגחלים לקדירת התבשיל (ראה באוה"ל ריש הסי'). אלא נראה שהבנת האג"ט שהיתר קדירה ריקנית הוא בכך שמקשה על מעשה החיתוי (ראה לעיל ציון 569 שם), וזה ישנו גם במקרה המדובר בסי' רנד].

ועד"ז בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' צג (ד"ה והנה הייה): "דהתם [בכירה של ימיהם] דרך הבישול הוא כך הרבה פעמים, דאם האש גדול וירא שיקדיח, שבעצים קשה לצמצם [שתובער רק אש הצריכה לו], וגם הרבה פעמים שאש קטן לא ידלק ומוכרח לעשות אש גדול, מניח כסוי על גבה ואופה ומבשל שם. דהא גם על עובי שפתה יכול לבשל, משום שהכירה בעצמה יש לה חום לבשל ולא יגרע על גבה שהוא על האש. ולכן [הכסוי] לא הוי היכר [כדברי הטור]. וא"כ בגעו [כירות שלנו] שלא נמצא אף אחד שיבשל בכסוי פח מתכות, משום שיכול להקטין האש ולהגדילו בצמצום כפי שצריך, לכן אין היכר גדול מזה [מהבלעף] ומותר [להשהות ולהחזיר על גבון] כו'. שבתנורי הגעז אין מכסין לעולם בשביל בשול, [ולכן] יש לחלק ולהתיר, ולומר שלא הייה זה בכלל האיסור, כיון שיש היכר ברור אחרי שאין בזה צורך להבשול. אבל אם לא הייה טעם על זה שאין נוהגין לבשל בכסוי, לא הייה נוחא לחלק מצד שעכ"פ אין נוהגין לכסות [ולכן] להחשיב הכסוי

באם אינו ממעט את החום], וצ"ע. וראה להלן סכ"ט אות טז וציון 717. כיסוי כפתורי הכירה

ג. בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' צג (ד"ה ולפ"ז): "ולפ"ז אף בלא כסוי גם על הכפתורים שעל ידם מקטינים ומגדילים, אלא שיכסה רק את האש לבד [בבלעך], נמי אפשר יש להתיר [שהייה וחזרה]. דגם בכסוי על האש לבד הוא היכר גדול שאין דעתו לחתות ולהגדיל האש יותר, וכמו שנוהגין הרבה. אך יותר טוב שהכסוי של פח המתכות יכסה גם את הכפתורים, כדי שההיכר יהיה גם במקום החתוי, כמו הקיטום [ולא רק במקום האש]. שיש אולי לחוש שלא ירגיש בהכסוי [שע"ג האש] ויחתה. ואף שהוא דבר רחוק, מ"מ כיון שהיתר ההיכר מצינו בהיכר שבמקום החתוי, אולי הוא דוקא בהיתר כזה. אבל ודאי זה לבד שיכסה את הכפתורים ולא את האש, לא יועיל, שהעיקר הוא שצריך להראות שדעתו להפחית [בחום], שזה נראה יותר בכסוי האש [ולא מספיק שמראה שאין דעתו להגביה את האש, ע"י כיסוי הכפתורים]. אבל כיון ששם [בגו"ק] היו תרופותיהם למעליותא, שמפחית את החום, והיה במקום החתוי, אפשר הוא בדוקא, ולכן יש להחמיר לכסות גם את הכפתורים. אבל כיון שיותר מסתבר שגם בלא כסוי הכפתורים הוא היכר חשוב, יש להקל בשעת הדחק, ואין למחות באלו הנוהגים היתר בכסוי האש לבד".

אבל בשולחן שלמה (סק"ה, ג ובהערה) כתב שהתקנה דגו"ק היתה לשנות במקום האש עצמו [ולא דוקא שינוי במקום החיתוי]. ואין לנו לחדש גזירות מדעתנו, ואי"צ מדינא לכסות את הכפתורים, ע"כ. ויש להעיר: בדברי האג"מ שאולי היתר

להעיר מהראשונים והטושו"ע שהובאו לעיל ס"י, שהקדירה היתה מונחת ע"ג כסא של ברזל או תלויה ע"ג אבנים (ולא כתבו שהיתה מונחת על כיסוי הכירה), וראה בזה בחי' ר"מ קזיס רפ"ג (ד"ה ממה שכתב).

אם הפסק הבלעך מועיל רק כשממעט את החום

ב. ראה הלשון לעיל בתחלת הסעיף: "שהקדירה הריקנית סותמת פי הכירה תחת הקדירה שהתבשיל בתוכה", וביארנו (אות ז) בכונתו שהקדירה הריקנית שמפסקת בין קדירת התבשיל לבין האש, היא היכר שמזכיר שלא יחתה. ויש להוסיף שאולי נלמד בלשון "שהקדירה הריקנית סותמת פי הכירה", שדוקא הפסק שממעט את החום מועיל כהיכר.

וא"כ לפי מ"ש בפנים כאן שהבלעך מועיל לחזרה מדין הפסק והיכר, הוא מועיל דוקא באם הוא ממעט את החום. וכ"כ בשולחן שלמה סק"ה, ב ושש"כ פ"א הע' סג' בשם הגרש"ז אויערבך, שנייר כסף (אלומניום) מועיל כבלעך רק בכופלו כמה פעמים וגם שלא ישרף.

אכן לשון רבינו כאן: "צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדירה להפסיק בינה להגחלים שבתנור", ופשטות הדברים שמועיל גם אם יניח דבר דק. וממשיך: "כדי שיהיה לו היכר בזה ולא יבא לחתות, אבל המעזיבה כו' אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות", ופשטות הדברים, שהדבר הנוסף לעצמו הוא היכר המתיר להחזיר לאש שאינה גו"ק (כמבואר בפנים). [אין לומר שהדבר נוסף לעצמו מועיל להיכר, והמעזיבה מועילה כאן למיעוט החום, שכיצד הדבר הנוסף יהיה היכר

המעזיבה לעצמה מועלת לענין חשש נראה
כמבשל לכתחלה

מג. "צריך שיניח עתה שום דבר תחת
הקדרה כו', כדי שיהיה לו היכר
בזה ולא יבא לחתות, אבל המעזיבה
שהיא עשויה מכבר אינה חשובה הפסק
והיכר למונעו מלחתות": רבינו פוסק
בכ"מ שהצורך בגו"ק הוא מחשש חיתוי
ואיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה
כמבשל לכתחלה (ראה לעיל סי"ד אות ה, כו וש"ם).

ולפ"ז הכוונה כאן שהמעזיבה אינה
מועלת כגו"ק והדבר הנוסף מועיל לזה

(התבאר לעיל אות לו ואילף). והנה רבינו אינו
מזכיר לדעה זו שיש חסרון במעזיבה
לעצמה גם לחשש נראה כמבשל לכתחלה
(בפרט שלעיל (אות כד) מרמז רבינו לדעה
שהמעזיבה מועלת, שמותר גם להושיב
לכתחלה ע"ג המעזיבה). ולמדנו שאם
האש שבתוך התנור קטומה, מותר
להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה בלא דבר
נוסף (גם אם היסור"ל שם).

[ואמנם בקו"א סק"י כותב רבינו שלדעה
דכאן מותר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה
ודבר נוסף (דוקא) (ראה לעיל אות כו, לב), אבל

והיכר שמזכיר כשיבוא לחתות (ואי"ז היתר
כגו"ק), דיתכן שזה מועיל דוקא מפני
שמפסיק בין הקדירה למקום החיתוי (ולא
למקום האש גרידא). וכיו"ב בכירות שלנו
(שגם הבלעך אינו מועיל כגו"ק אלא רק
כהפסק, ראה בפנים באות זו), שצריך
לכסות את הכפתורים, אבל צ"ע אם נחדש
זאת.

ד. ראה שולחן שלמה סק"ה וסקכ"ג,
לענין הניח את הבלעך מערב שבת ולאחר
מכן שינה את גודל האש (ואפי' הקטינה),
שיש לדון אם הבלעך יועיל עדיין, ולכן
לכתחלה יש להמנע מזה (אלא ישנה
ואח"כ יגביה ויניח שוב).

ה. בדין הבלעך כהיתר חזרה ע"ג אינה
גו"ק, לסברא שאיסור זה הוא מפני שנראה
כמבשל, ראה לעיל ציון 569 אות ה.

ו. בדין הבלעך לאיסור מושיב לכתחלה,
ראה לעיל סי"ד אות יח, ציון 576.

ז. לענין אם הבלעך הוא מוקצה, ראה
שולחן שלמה סק"ה, ד שהדבר צריך
הכרע. ואגרות משה או"ח ח"ד סי' עד
בישול אות כט מתיר.

גו"ק נאמר דוקא במקום החיתוי (בנוסף על
מקום האש), יש לעיין דגדר היתר גו"ק
הוא שמיעוט החום ה"ה גילוי שמסיח
דעתו מהחום וממילא לא יבוא לחתות,
ראה לעיל בפנים אות ו, ומדוע נאמר
שדוקא ההיכר במקום החיתוי משלים את
ההיתר, ודו"ק.

וכן סגנון דיון האחרונים הנ"ל מוקשה
לענ"ד, שהרי חזרה ע"ג מעזיבה עם דבר
נוסף (הרחוקים מהאש) מותרת, ומדוע
כתבו שאולי צריך היכר במקום החיתוי
ובודאי שצריך היכר במקום האש. [וכן
הבנת המ"ב, שהיתר חזרה ע"ג מעזיבה
ודבר נוסף הוא, מדין היסח הדעת
מהגחלים ע"י מיעוט החום כקטימה, ראה
לעיל ציון 660 אות ג, וראה אג"מ הנ"ל
שכ"ה גדר היתר הבלעך, ומובן הטעם שגם
בריהוק מהאש יש היתר, ולכן צ"ע מדוע
דיברו על היכר במקום החיתוי או אפי'
האש].

ועדיין יש לעיין לפמ"ש לעיל בפנים
אות לט"מ בדעת רבינו, בגדר היתר
מעזיבה עם דבר נוסף, שמועיל רק כהפסק

[במקו"א נכתב שהחילוק הנ"ל הוא יסוד בשיטת רבינו באיסור חזרה: דהנה שיטת הר"נ וסייעתו שהצורך בגו"ק הוא לחשש שלא יהיה נראה כמבשל, ורבינו בכל סימן זה נוטה מדבריהם וכותב שהצורך בגו"ק הוא לחשש חיתוי. ונראה שכאן מרומז טעמו של רבינו. שסובר שלטעם הר"נ וסייעתו יהיה מותר להחזיר ע"ג המעזיבה לבדה והאש שבתוך התנור אינה גו"ק, כיון שאין דרך לבשל ע"ג המעזיבה⁶⁶⁵. וכיון שנפסק ברמ"א ומ"א שהמעזיבה אינה מועלת לאש שאינה גו"ק (ראה לעיל אות לו ולהלן אות מד), מוכח שלהלכה אין פוסקים כסברת הר"נ (ראה בכ"ז לעיל סי"ד אות יא, ס"ב אות ו וציון 258 אות ב)⁶⁶⁶.

למשמעות רבינו כאן הפי' בזה שלאיסור מושיב לכתחלה ההיתר הוא בכך שמניח ע"ג המעזיבה לעצמה, והטעם שצריך דבר נוסף הוא רק מפני שהאש אינה גו"ק, כנ"ל].

וזה כמ"ש רבינו בסוף קו"א סק"י: "מכל מקום על גבי תנור פשיטא דאינו מקום הראוי לבישול כלל בתחלה", וע"כ אינו נראה כמבשל לכתחלה. ומסיים: "אם לא משום הכירא" (התבאר לעיל אות לח).

ולמדנו בשיטת רבינו שבהיתר מחשש נראה כמבשל לכתחלה, אין צורך שיוסיף דבר על כלי הבישול העשוי מכבר, כמו בהיתר מחשש חיתוי (ראה לעיל אות מא). ועד"ז משמעות רבינו לעיל ס"כ בסמיכה לכירה, עיי"ש (אות ד"ה וציון 255 וש"ג).

יותר מהצריך להתיר חזרה לאינה גו"ק, ראה לעיל בפנים אות יג, לג"לה. ואכן כוונת היתר המ"א להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה ודבר נוסף, ראה לעיל בפנים אות כז ו"לב וציון 647 אות א, הוא שהדבר נוסף דוקא מוריד את איסור מושיב לכתחילה. וראה במ"ש לעיל ציון 652.

ויש לחקור לשיטה זו בדין מושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה לבדה והאש שבתוך התנור גו"ק: יש לומר שאסור, שהרי גו"ק אינן מועילות להושיב לכתחילה וגם המעזיבה אינה מועילה לזה (כנ"ל) או שנאמר שכשהאש גו"ק, המעזיבה עצמה היא הפסק והיכר לחשש חיתוי דמושיב לכתחלה. וראה לעיל ציון 614 אות א.

ולפי הצד הראשון יוצא, שבכך שקבע רבינו שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש נראה כמבשל לכתחלה, חידש קולא, שאם האש שבתוך התנור גו"ק מותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת

665) ליתר ביאור: משמעות רבינו כאן שסברת אין דרך לבשל ע"ג המעזיבה מועילה להתיר להושיב על גבי המעזיבה לכתחלה (כנ"ל בפנים), ולפי"ז מכל שכן שצריכה להועיל להתיר להחזיר לאש שאינה גו"ק (לסוברים שאיסור זה הוא מפני שנראה כמבשל), שהרי איסור מושיב לכתחלה הוא חמור מהצורך בגו"ק, שאסור להושיב לכתחלה גם ע"ג גו"ק. הושבה לכתחלה על גבי מעזיבה לסוברים שהאיסור מחשש חיתוי

666) א. אבל משמעות המ"א בכ"מ, שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, ראה לעיל סכ"ג אות כו וציון 437 וש"ג, ולשיטה זו י"ל שכיון שאמרו שהמעזיבה שעשויה מכבר אינה הפסק והיכר לחשש חיתוי בחזרה לאינה גו"ק, ראה לעיל בפנים אות לו ואילך, מכל שכן שאינה מועילה לחשש חיתוי במושיב לכתחלה. שהרי להתיר מושיב לכתחלה צריכים היכר גדול

למעזיבה (בצירוף הדבר נוסף) להתיר להושיב לכתחלה.

[אמנם רבינו מוסיף: "אבל המעזיבה שהיא עשויה מכבר אינה חשובה הפסק והיכר למונעו מלחתות", שלדעתו הדבר נוסף מועיל לבדו לכל החשש חיתוי דאיסור חזרה, ראה לעיל בפנים ריש אות מב וריש אות מג].

ג. בהגהות רעק"א סוסי רנט סק"ב-ג כתב, שלמשמעות הרמ"א סוף הסי' שאסור להושיב לכתחלה בסמיכה בצד התנור (ראה לעיל ס"כ אות יא), אסור להושיב לכתחלה על גבי מעזיבת התנור (אולי במכל שכן). וכיו"ב לפי ההלכה שהמעזיבה לעצמה אינה מועלת אפי' בחזרה וצריך דבר נוסף, שהדבר הנוסף מועיל לרמ"א להחזיר ולא להושיב עליו לכתחלה (על דרך חזרה ע"ג קדירה ריקנית שברמ"א דלעיל בפנים אות ח). ומקשה על המ"א סוסי רנט שמתיר להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה ודבר נוסף (ראה לעיל בפנים אות כו ו-לב), ע"כ.

ויש להעיר, דהנה הפסק קדירת חמין או מיחם שע"ג הכירה מועילים להושיב לכתחלה גם לדעת הרמ"א, ולסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, יש לבאר שלרמ"א הפסק הנוסף על כלי הבישול (וגם אין דרך בישול בכך, והוא היכר בולט), הוא היכר גם במושיב לכתחלה, ראה לעיל ציון 601 אות ג.

ולפ"ז י"ל שאכן לרמ"א אסור להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור לעצמה (גם לפי הצד שהמעזיבה לעצמה מועלת כגו"ק), אבל זה מותר ע"ג מעזיבת התנור עם דבר נוסף, כיון שהמעזיבה עם הדבר נוסף מצטרפים יחד, כנ"ל ציון זה אות ב בשיטת המ"א. [ואכן כך לרמ"א אם יניח

התנור לבדה, כמבואר בפנים. וראה לעיל ציון 137 אות ג וש"נ קולות נוספות לפסק רבינו בטעם איסור מושיב לכתחלה.

ב. יש לעיין בשיטת המ"א הנ"ל, בהקדים המבואר לעיל בפנים אות יג לשיטה זו, שבמושיב במקום או באופן שאין דרך בישול בכך (כמו ע"ג קדירה מלאה), יש "היכר גדול" שלא יחתה ואז מותר להושיב לכתחלה. אבל התבאר שם אות לג-לה לשיטה זו, שאסור להושיב לכתחלה ע"ג קדירה ריקנית שעל הכירה, מפני שאין זה היכר גדול למנוע חשש חיתוי במושיב לכתחלה. וכן התבאר לעיל ציון זה אות א, שאסור להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה לעצמה לשיטה זו, מפני שהמעזיבה שעשויה מכבר אינה היכר. ויש לעיין בגדר ההיתר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור עם דבר נוסף, שהרי המעזיבה אינה היכר (כנ"ל) וא"כ מושיב ע"ג המעזיבה זה לכאור' כמושיב ע"ג האש שתחת המעזיבה, ואילו הדבר הנוסף (שיתכן שהוא משהו בלבד, ראה לעיל ציון 664 אות ב) אינו היכר גדול יותר מקדירה ריקנית.

וצריך לומר שהמעזיבה והדבר הנוסף מצטרפים יחד, דאכן המעזיבה לעצמה אינה היכר למנוע חיתוי כיון שעשויה מכבר, אבל בצירוף לדבר נוסף שאינו עשוי מכבר, המעזיבה היא "היכר גדול" למנוע חשש חיתוי אפילו במושיב לכתחלה.

ולפ"ז מבואר דברי המ"א סקל"א בסתם שצריך "שיניח שום דבר עתה להכירה" (ראה לעיל בפנים אות לז), ולא הזכיר שהמעזיבה אינה מועלת. וי"ל מפני שמרמז שם שמותר גם להושיב לכתחלה ע"ג המעזיבה עם דבר נוסף, ראה לעיל בפנים אות כו ואילך, ולדעתו אכן צריכים גם

וכן כותב רבינו בסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "אבל על התנור צריך ליתן לבנה או דבר אחר תחת הקדרה על התנור שהוסק כבר ויש גחלים לוחשות בתוכו" [שאינן גו"ק] כו' 667.

קודם שהוסק התנור מחזירים על גבי המעזיבה לעצמה

מה. "ומכל מקום קודם שהוסק התנור, נהגו להקל ליתן על גבו בלא הפסק אע"פ שיתחמם אחר כך כשיוסק" 668 ואז יהיה חשש שמא יחתה, 669, אעפ"כ אין למחות בידם כיון שיש להם על מי 670 שישמוכו: מ"א

להלכה אין מחזירים על גבי המעזיבה לעצמה **מד.** "צריך שיניח עתה שום דבר תחת הקדרה להפסיק בינה להגחלים שבתנור כו'. וכן עיקר": וכן כתב רבינו לעיל סוסכ"ב (אות ז) שיש לזוהר שלא להניח בסמוך לחשכה ע"ג התנור שאינו גו"ק (למחמירים בחזרה סמוך לחשכה) "אא"כ מניח שם שום דבר תחת הקדירה, כמו שצריך להניח בשבת עצמה כמו שיתבאר" [כאן]. ובקו"א סק"ו כתב שכ"ה כוונת המ"א סק"ח, ושכן פסק המ"א סוס"י רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור (התבאר שם אות ח"י, ועיי"ש ציון 367 אות ב בדברי המ"א סקמ"ג בוח).

חיתוי דוקא מפני ההיכר, אבל מעיקרא אינו נראה כמבשל שם לכתחלה, יש השלכות לדין אם מותר ליטול תבשיל שמונח ע"ג המעזיבה ולהניחו בתנאי חזרה ע"ג כירה גו"ק, ראה לעיל סי"ד אות יז.

667 א. בהחזיר בשבת ע"ג המעזיבה בלא דבר המפסיק, נראה שהתבשיל אינו אסור, ראה לעיל ציון 480 אות ג.

ב. ראה להלן ציון 730 אות ג שנראה דעת רבינו שגם בשהייה מערב שבת יש חומרא זו.

668 ע"י גוי, לצורך חימום הבית [ראה להלן סכ"ז אות ג מסי' רעו. וי"ל שמדובר בקטע זה בסתם בתנור בית החורף (תנור חימום הבית), כמו במ"א סקמ"ג מקור הדברים כאן, ראה לעיל ציון 608 אות ב, ולהלן ציון 677 אות ב]. והאש לא תהיה גו"ק.

669 ראה לעיל אות לו ואילך.

670 כלומר יש סוברים שהמעזיבה מועלת, ויש לסמוך עליהם עכ"פ קודם שיוסק התנור. וכ"מ רבינו לעיל קו"א סק"ו

איזה דבר כשסומך לכירה, שיהיה מותר להושיב שם לכתחלה].

ורק לסברא שאיסור מושיב לכתחלה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ולפ"ז הרמ"א שאוסר להושיב לכתחלה בסמיכה ומכל שכן ע"ג מעזיבת התנור, הוא סובר שהוא נראה שם כמבשל לכתחלה, א"כ לדעתו יהיה אסור להושיב שם לכתחלה גם בצירוף דבר נוסף (כמ"ש הרעק"א), שהרי הדבר הנוסף לא משנה בענין זה, כמ"ש בפנים. ואולי כיו"ב יהיה אסור לסמוך לכירה עם דבר נוסף. וראה לעיל ציון 601 שם, שצ"ע לסברא זו בטעם החילוק שמותר להושיב לכתחלה ע"ג קדירת חמין ומיחם שעל האש, גם לדעת הרמ"א.

וראה לעיל ציון 276 אות ו וש"נ בשיטת הרמ"א בטעם איסור מושיב לכתחלה, וטעם האיסור לדעתו להושיב לכתחלה בסמיכה.

ד. בסברות המדוברות באותיות האחרונות בפנים בעניני הושבה ע"ג המעזיבה (ודבר נוסף), שאין שם חשש

ולהלן בקו"א סקי"א יבאר רבינו, שההיתר לדעת המ"א הוא דוקא מפני שבחזרה קודם שהוסק התנור סומכים שהמעזיבה מפסקת (וכ"כ מחה"ש סקמ"ג ד"ה אצל תנור), ולא מפני שבחזרה קודם שהוסק התנור אין חוששים כלל לחיתוי (יתבאר בסכ"ט אות טז)⁶⁷³.

סקמ"ג⁶⁷¹. וכ"כ המ"א סוס"י רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור (הזכר לעיל קו"א סקי, התבאר בסכ"ב אות י). וכן המשך דברי רבינו בסוס"י רנט (הנ"ל אות מד): "אבל כשלא הוסק עדיין נהגו להקל, אע"פ שרוצה להסיקו מיד"⁶⁷².

בשבת אסורה. ויש לעיין אם הקולא דכאן שחזרה ע"ג המעזיבה קודם שיוסק התנור מותרת, היא גם לשיטת הרי"ף והרמב"ם. או שיתכן שלרי"ף והרמב"ם זה אסור, אבל אין להחמיר בזה כדעתם.

ב. המדובר בפנים בהיתר חזרה ע"ג מעזיבת התנור שלא הוסק, בתבשיל לח זה דוקא בלא הצטנן לגמרי (בהמשך למזכר לעיל בפנים אות יט, ליד ציון 598), ראה להלן סכ"ז אות ג.

א. (673) אכן מקילים בהושבה ע"ג מעזיבת התנור קודם שהוסק התנור דוקא (ולא לאחר שהוסק, כנפסק לעיל בפנים אות מד), היינו שמצרפים לקולא את הסברא דלהלן קו"א סקי"א (יתבאר בסכ"ט אות טז ואות יט), שבמושיב קודם שיוסק התנור "אין חוששים כל כך שמא יחתה אחר כך", ראה בסברא זו, לעיל ציון 367 אות ג, ולהלן ציון 730 אות ב (ובחזרה בלא הפסק כמעזיבה, קודם שיוסק התנור, לא מקילים, ראה בזה להלן סכ"ט אות ט"י). וראה להלן ציון 730 אות ג בדין חזרה ע"ג המעזיבה קודם שיוסק התנור - בשהייה מערב שבת.

ב. ראה לעיל ציון 666 שלסוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, המעזיבה לעצמה אינה מועילה גם לאיסור זה (בהושבה לאחר שהוסק התנור), והדבר נוסף דוקא מוריד את איסור

(התבאר בסכ"ב אות ט), שיש מי שסובר כן, עיי"ש ציון 365. וראה במ"ש בזה לעיל ציונים 12 אות ד, 370 אות ב(ג).

[לשון המ"א סקמ"ג: "ומיהו העולם נוהגים היתר בזה, ועיין מה שכתבתי סעיף ג [סקל"א] דיש להם על מה שיסמכו", והיה אפשר לפרש בכוננתו שיש לסמוך על הרוגמאות שהביא בסקל"א, מההיתרים של הפסק קדירה ריקנית וקדירת חמין ומיחם וסמיכה למדורה (דברי המ"א סקל"א וביאורו, ראה לעיל אות כג, כה"כו, כח). וראה לעיל אות מ בהבנת השוואת המ"א חזרה ע"ג המעזיבה להיתרים הנ"ל. אמנם למסקנת המ"א יש לחלק בין חזרה ע"ג מעזיבה "שהיא עשויה מכבר", לבין חזרה ע"ג קדירה ריקנית וקדירת חמין ומיחם, שנוספים על כלי הבישול, ראה לעיל אות מא (ועיי"ש ציון 663 אות ו וש"נ בסמיכה למדורה). ואולי לכך הכריח רבינו שמנהג העולם סומכים על סוברים שהמעזיבה מועלת (ולא הוזכרו במ"א)].

(671) ראה במ"ש בדבריו לעיל ציון 367 אות ב.

א. (672) ראה לעיל ציון 611 אות ד, שלרמב"ם והמחבר שסמיכה לכירה שאינה גו"ק בחזרה בשבת אסורה, נראה שחזרה ע"ג המעזיבה לעצמה אסורה במכל שכן. והנה רבינו פוסק לעיל ס"כ אות טו לחוש לכתחלה לסוברים שסמיכה

דוקא מפני שמצרפים את שתי הקולות (ע"ד מ"ש לעיל לענין חזרה לאינה גו"ק), שהמעזיבה תועיל לאיסור מושיב לכתחלה (מהסברות דלעיל בפנים אות לג"לה, וראה רמז לזה בדברי רבינו, לעיל ציון 614 אות א), ושמושיב קודם שהוסק התנור.

זה. וכן ראה להלן ציון 700 אות ה, שנראה שלסוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי יש (מן הדין) חשש ואיסור זה גם בהושבה קודם שיוסק התנור ע"י הגוי. ולפ"ז צ"ל שהמנהג להושיב ע"ג מעזיבת התנור לעצמה קודם שיוסק, ובפשטות גם מושיבים לכתחלה, הוא

סמיכה
לתנור
המותרת
והאטורה
משום בישול

כז. יאכל לסמוך אצל תנור בית החורף שאינו גרוף ג. רמ"א
וקמום ואפילו האש בתוכו, מותר בכל ענין לפי
מנהגינו שנתבאר למעלה. רק שיהיה התבשיל חם קצת
אם יש בו מרק והיד סולדת במקום שסומך לתנור.
אבל אם אין היד סולדת שם אצל התנור, אע"פ שנצטנן
התבשיל לגמרי, מותר לסמוך בכל ענין כמו שנתבאר
למעלה.

ומכל מקום אם יודע^ס שהנכרי יסיק אח"כ את התנור
לחמם את הבית, שזהו מותר בשבת על דרך שיתבאר
בסי' רע"ו, וכשיתחמם התנור מאד יתחמם גם כן
התבשיל שאצלו עד שהיד סולדת בו, אסור להניחו שם,
אלא יטלנו משם קודם שיסיק הנכרי. לפי שזהו כאחד
מניח את הקדרה ואחד נותן את האור שתחתיה,
שהראשון פטור אבל אסור מדברי סופרים:

שאינו גו"ק, "ואפילו האש בתוכו"
(שכבר הוסק)⁶⁷⁴ "בכל ענין" (שאינו מוסיף
שום דבר), "לפי מנהגינו שנתבאר
למעלה" (לעיל ס"כ (אות יד), כסוברים
שסמיכה לכירה ותנור שלנו שאינם גו"ק
מותרת (ועיי"ש ציון 263). ועיי"ש שלמעשה טוב
להחמיר ושלא לסמוך לכירה ותנור שאינם
גו"ק במקום שאין צורך כ"כ (אות טו)⁶⁷⁵).

ומוסיף שאם היסו"ל במקום שסומך
מחוץ לתנור (כלומר: החום במקום יביא
שתבשיל המונה שם יגיע ליסו"ל בו (ראה לעיל
סכ"א אות א, ג)), והתבשיל שמניח יש בו
מרק, צריך שהתבשיל יהיה חם קצת,

סמיכת תבשיל שאין בו בישול מותרת

א. "אבל לסמוך אצל תנור בית
החורף שאינו גרוף וקמום ואפילו
האש בתוכו, מותר בכל ענין לפי
מנהגינו שנתבאר למעלה. רק שיהיה
התבשיל חם קצת אם יש בו מרק והיד
סולדת במקום שסומך לתנור": בסוף
הסעיף הקודם נפסק שחזרה ע"ג
מעזיבת התנור לאחר שהוסק והאש
אינה גו"ק, מותרת רק אם מוסיף שום
דבר תחת הקדירה, להיכר שלא יחתה.
וממשיך כאן שמותר לסמוך לתנור בית
החורף (תנור חימום חדר מגורי החורף)

דבר נוסף ע"ג המעזיבה (והקדירה בצד
התנור), שרק הפסק בין הקדירה לאש
הוא היכר שלא יחתה, ראה לעיל סכ"ז
אות לו.

(674) ראה לעיל ציון 608.

(675) לחומרא זו, תועיל נתינת דבר
נוסף בצד הכירה, ראה לעיל ציון 663
אות ב, אבל בפשטות לא תועיל נתינת

סימן רנג סעיף כו

תפט

סמיכת כל תבשיל במקום שאין היד סולדת מותרת

ב. "אבל אם אין היד סולדת שם אצל התנור, אע"פ שנצמנן התבשיל לגמרי, מותר לסמוך בכל ענין כמו שנתבאר למעלה": באם אין היסור"ל במקום שמניח (כלומר: החום במקום לא יביא שהתבשיל שמונה שם יגיע ליסור"ל בו (כנ"ל אות א ושי"א)), מותר לסמוך תבשיל צונן "בכל ענין" (גם תבשיל לח), כיון שבמקום זה אין חשש בישול "כמו שנתבאר למעלה" (לעיל סכ"א (אות יב וציון 324)).

וכ"ה במ"א סוס"י רנט שם: "ובתבשיל קר כו', ואם מניחו במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו, מותר לסמוך אצל התנור" (ראה במ"ש רבינו בהבנת דבריו, לעיל סכ"א אות ג).

ובשוע"ר סוס"י רנט שם: "ואם סומך אצל התנור במקום שאין יכול להתחמם עד שהיד סולדת בו, מותר אפילו נצטנן [התבשיל] לגמרי" (ראה במ"ש בדבריו, לעיל ציון 290 אות ב)⁶⁷⁷.

אלא בפשטות כותב כל זה כהקדמה לדין שיביא בסיום הסעיף (אות ג) שאסור להניח תבשיל שיש בו בא"ב בסמיכה לתנור במקום שאינו מבשל והגוי יסיק אח"כ את התנור. ומקדים שמותר לסמוך תבשיל שאין בו בא"ב לתנור שהוסק והיסור"ל שם, וממשיך שכיו"ב מותר לסמוך אפי' תבשיל שיש בו בא"ב במקום שאין היסור"ל, ומסיים בתנאי נוסף, שמותר רק אם הגוי לא יבעיר את התנור לאחר ההושבה. אבל אי"ז מבאר לגמרי, שכבר בהמשך

שבתבשיל לח שהצטנן לגמרי יש בא"ב (ראה לעיל ס"ט אות א ושי"א).

מהרמ"א סוס"ה (צויין בשוה"ג): "אבל אם הקדירות עדיין חמין מותר להעמידן [אפילו ישראל (מ"א סקמ"ב)] אצל תנור בית החורף [שאינו גו"ק (מ"א סקמ"ג)], מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה [ראה לעיל ציון 232 ושי"א], וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה" [היינו כדין חזרה ע"ג כירה גו"ק, שזה מותר], ע"כ.

[עד"ז לעיל ס"כ: "ואפילו הוא תבשיל ישן ונצטנן לגמרי אלא שהוא בענין שאין בו משום בישול כגון שהוא יבש, הרי זה מותר לסמוך". ובסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה (מהמ"א דשם): "ומותר לסמוך תבשיל חם שנתבשל כל צרכו, אצל התנור שהוסק כבר והאש בתוכו [שאינה גו"ק]⁶⁷⁶ כו'. אבל תבשיל צונן כו' אסור כו'. ואם עדיין לא נצטנן לגמרי אע"פ שיש בו רוטב נהגו להקל כאילו הוא חם לגמרי"].

676 ראה לעיל ציון 608 אות ג.
677 א. לעיל ריש ס"ב כבר הזכיר בקצרה שדין סמיכה לתנור שלנו הוא כדין סמיכה לכירה (נראה שמדבר שם בסתם בתנור בישול), ויש לעיין בטעם שמעתיק כאן (אות א) בהרחבה את דברי הרמ"א בהיתר סמיכת תבשיל חם לתנור בית החורף שאינו גו"ק. וכן לעיל סכ"א כבר מרמו שבמקום שאין היסור"ל אין חשש בישול (ומדובר שם בהושבה אפי' ע"ג הכירה), ויש לעיין בטעם שחזרו על דין זה כאן (אות ב).

סמיכת תבשיל שיש בו בישול לתנור שיוסק
אחר כך אסורה

הכנת מלאכה שתיעשה על ידי גוי בהיתר

ג. "ומכל מקום אם יודע שהנכרי יסיק אח"כ את התנור לחמם את הבית, שזוהו מותר בשבת על דרך שיתבאר בסי' רע"ו, וכשיתחמם התנור מאד יתחמם גם כן התבשיל שאצלו עד שהיד סולדת בו, אסור להניחו שם, אלא יטלנו משם קודם שיוסיק הנכרי. לפי שזוהו כאחד מניח את הקדרה ואחד נותן את האור שתחתיה, שהראשון פטור אבל אסור מדברי סופרים": בהמשך למ"ש לעיל (אות ב) שמותר לתת תבשיל לח וקר (שיש בו כא"כ) במקום שאין היסור"ל (שהתבשיל לא יגיע שם שתהיה היסור"ל בו), מוסיף שבאם יודע שהגוי יסיק לאחמ"כ את התנור (ראה סי' רעו סט"ו שמותר לומר לגוי לחמם את תנור בית החורף ביום שהקור גדול, שהכל כחולים אצל הקור הגדול (ובמקום חולי כל הגוף מותרת אמירה לגוי, סי' שכח ס"ג ובכ"מ)), ועי"ז יתחמם גם התבשיל עד שהיסור"ל בו, אסור לישראל בעצמו ליתן את התבשיל

בסמוך לתנור, "שזהו כאחד מניח את הקדרה ואחד נותן את האור שתחתיה [ומבשיל], שהראשון פטור אבל אסור מדברי סופרים" (ביצה לד, א).

תרומת הדשן (סי' סו, הובא בב"י עמ' סז),
רמ"א ס"ה (עמ' פח), מ"א ריש סקמ"א.

[ולפ"ז גם ההלכה דלעיל סכ"ו (אות מה), שמותר לתת תבשיל ע"ג מעזיבת התנור (לעצמה) קודם שיוסק התנור, ואח"כ יסיקו הגוי, ישנה כתבשיל שאין בו משום בישול דוקא (ראה ברמ"א, מחצית השקל ריש סקמ"א)].

כיו"ב להלן סי' זה סכ"ט (אות יא) בנתינת מים לקדירה הקבועה (וש"נ). ובסי' רנד ס"ד בפירות חיים: "ואפילו לסמכם אצל התנור קודם שיוסק התנור אסור כו', כמו שנתבאר בסי' רנ"ג" (ראה מ"א דשם סקי"ד). ובסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "אבל תבשיל צונן, אפילו קודם שהוסק [התנור], אסור אפילו לסמוך אצלו כו'. ואסור ליתן המים לקדירה ההיא אפילו קודם שהוסק התנור" (מהמ"א דשם). ובסי' שיח סוס"ט: "אבל

ג. ברמ"א סוס"ה ונ"כ, מדובר קודם בדין הושבה ע"י גוי לתנור בית החורף, ואח"כ בדין הושבה ע"י ישראל, אבל רבינו כותב קודם דין הושבה לתנור זה ע"י ישראל (סכ"ז, בהמשך למדובר בסוסכ"ו, כנ"ל ציון זה אות ב. לאחר שרבינו צירף את הקטע האחרון שבסכ"ו (מהמ"א סקמ"ג בסוף דיני חזרה לתנור בית החורף), לשאר דיני חזרה ע"ג הפסק שבסכ"ו, ראה לעיל סכ"ו אות א), ואח"כ כותב דין הושבה ע"י גוי (סכ"ח-כט).

לדין דלעיל סוף סכ"ו שחזרה ע"ג מעזיבת התנור שאינו מוסק (ואח"כ יסיקו הגוי) מותרת, היה יכול לומר שתבשיל שיש בו בא"ב אסור להחזיר גם באופן זה, ודו"ק.

ב. הקטע האחרון דלעיל סכ"ו מדבר בחזרה ע"ג מעזיבת תנור קודם שיוסק, וזה בתנור בית החורף שמצוי היתר להסיקו ע"י גוי בשבת עצמה (ראה בהמשך סעיף זה מסי' רעו, וראה לעיל ציונים 608 אות ב, 668). ובהמשך לכך באים סעיפים כזיכט שגם עוסקים בחזרה לתנור זה, וגם רוב דבריהם בחזרה קודם שיוסק ע"י הגוי.

בכל דבר שיתבאר [בסי' שיח בהמשך] שיח בו משום בישול" [אסור ליתנו על התנור, כדי שיתחמם כשיסיקו הגוין] (ראה מ"א דשם סקי"א (וראה במ"ש להלן ציון 689 אות ב) 678. ובסי' שיח סכ"ז, שמותר ליתן פת הממולאת בשומן

אם נצטנן [התבשיל לח] לגמרי, נוהגין כסברא הראשונה [שיש בזה בא"ב] כו'. ואפילו ליתנו על תנור בית החורף קודם שמסיקו הנכרי, כדי שיתחמם כשיסיקנו, אסור, כמו שנתבאר שם [בסי' רנג]. וכן

זה אות א שאסור לעשות מקצת מלאכה גם דרבנן שתושלם ע"י גוי, אבל כאן מדובר במנהג חומרא בלבד (לסוברים כן). ועוד שהט"ז סי' שז סקי"ב סובר שאין איסור מקצת מלאכה במלאכה דרבנן, עיי"ש.

ג. בשו"ת בית אפרים (או"ח סי' כא, בתחלתו. הוזכר בשערי תשובה כאן) כתב שהמניח את הקדירה ועדיין אין אש, לא עשה אפי' מקצת מלאכה, ואיסורו רק מפני שיודע שהשני עומד ליתן את האור ויעשה איסור דאורייתא, והוא מסייע ע"י נתינת הקדירה ביד עובר עבירה.

וזה דומה לדין בריש מס' שבת: "פשט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעה"ב או שנטל מתוכה והוציא, העני חייב ובעה"ב פטור", ומבואר בגמ' ג, א שהבעה"ב לא עשה איסור שבת דמקצת מלאכה כיון "שלא עשה מעשה", וכתבו תוס' והרא"ש ושאר"ר שהבעה"ב עבר באיסור לפני עור לא תתן מכשול (הובא בשוע"ר סי' שמו ס"ג). ונראה שכיו"ב המניח את הקדירה "לא עשה מעשה", היינו שלא עשה מקצת המלאכה, ועבר רק באיסור לפני עור ומסייע (כשישראל מביא את האור).

[ויא"ז דומה לדין שם: "פשט העני את ידו לפניו ונטל בעה"ב מתוכה או שנתן לתוכה והוציא, שניהם פטורים", ומבואר בגמ' שם שכ"א עשה איסור מקצת מלאכה בעקירה או הנחה, וראה לעיל ציון זה אות א שאוסרים זאת גם כשגוי עושה את החלק האחר].

678 א. בדומה לזה, ראה סי' שז סכ"ז (מהמ"א סק"כ) בגוי שהביא אגרת בשבת, שאסור ליטול האגרת מיד הגוי קודם שיעמוד לפוש, שהישראל עושה בכך הנחה. ואסור גם כשהגוי מביא דרך כרמלית. ונהגו להחמיר אפי' שלא לקבל האגרת מהגוי שמניח בידו, אלא אומרים לגוי שיניחה ע"ג קרקע או שולחן, כי חוששים שיטול ממנו קודם שיניחה.

ובסי' שכה ס"ב (מהמ"א סק"ב) שמותר לתת מזונות בחצר לגוי ויודע שיוציאם לחוץ, אבל יש לו רשות לאכלם בחצר. ולא יתן הישראל ליד הגוי, כדי שלא יעשה הישראל העקירה מרה"י. אלא הגוי יטול מיד הישראל, שאז הגוי עושה גם העקירה. וכ"ה שם סוס"ד (מהמ"א סק"ו), סט"ז (בשולח מאכל ע"י גוי דרך כרמלית לצורכי שבת שהם צרכי מצוה, ומתירים זאת משום שבות דשבות לצורך מצוה, שהישראל יזהר שלא יתן ליד הגוי או יקחנו מיידו כשמביא, ועיי"ש בתהל"ד סק"ח).

ב. ראה לעיל ציון 484 בשיטות בהבנת הרמ"א, אם חימום דבר לח וצונן בשבת הוא איסור דאורייתא או מנהג חומרא בלבד. והנה הרמ"א אוסר כאן אפי' הכנת החימום, וזה מובן טוב אם לרמ"א המלאכה עצמה היא איסור ממש ואפילו דאורייתא, משא"כ לסוברים שלרמ"א האיסור בעשיית עצם המלאכה היא מנהג חומרא בלבד, יש חידוש נוסף בכך שאפי' הכנת מלאכה זו אסורה. וראה לעיל ציון

שגם לאוסרים, בנתינה קודם שיוסק התנור האיסור הוא רק מדרבנן (מהמ"א סקמ"ב וראה במ"ש להלן ציון הני"ל).

על תנור בית החורף קודם שהוסק, וסומכים על הסוכרים שאין בזה איסור מוליד כשתתחמם וימוח השומן, כיון

איסור גמור לסייע במעשה לגוי לעשות מלאכה בשבת אפי' לצורך עצמו.

[צ"ע בדבריו: א. בשו"ע סי' רחצ ס"ה: "אבל אם הדליקו גוי בשבת, כיון שאם היה מדליקו ישראל היה עובר, לא שבת ממלאכת עבירה מקרי". ובט"ז סק"ג: "אע"ג דבסי' רע"ו הוי היתר לישראל להשתמש [בשבת] לאור הנר שהדליקו עכו"ם לצרכו כו', כאן לענין ברכה שאני, שצריך שלא יהיה שום צד עבירה". ב. בסי' שכה מ"א סק"ד ושאר פוסקים מבואר שמותר להניח בשבת לפני גוי חפץ של גוי על מנת להוציאו לחוץ (ובאוה"ל סובר שמותר אפילו לתת ליד הגוי כשהוא עומד). וכן מבואר בשו"ע שם ס"ב ונו"ב שמשום דרכי שלום מותר להניח לפני גוי ע"מ להוציא גם מזונות של ישראל].

ומביא בשם ג"א ביאור אחר: מביא את הקדירה זה דרך רגיל של הכנת בישול, ולכן חששו שיבוא מכך למלאכת בישול. וכ"כ בשש"כ מבואר הערה קטו.

ה. יש להוסיף בזה, בהקדים: ראה לעיל ציון זה אות א מהמ"א ורבינו סי' שכה, שהישראל לא יתן מזונות ליד גוי שיוציאם לחוץ, שהישראל עושה עקירה. והנה באליה רבה סק"ב מקשה שבנותן לגוי כשהוא עומד, הישראל אינו עושה עקירה שהיא מקצת המלאכה, שעקירת גוף הגוי כעקירת חפץ דמי (שבת ג, א). והסכים עמו באור הלכה ריש הסי'. ותהל"ד סק"ד מתרץ שהאיסור מחשש שיתן לגוי כשהוא מהלך, ואז הישראל עושה עקירה, ראה לעיל שם מסי' שז. ועצ"ע בלשון רבינו בזה, ואכמ"ל.

ולפ"ז כשגוי יסיק את התנור ובפרט בהיתר, אין סיבה לאסור לישראל להניח את הקדירה, דלא כתרוה"ד ורמ"א (למעשה בסוף התשובה מתיר רק את התבשיל בדיעבד), ע"כ.

ויש להוסיף: אולי נאמר שהמביא את הקדירה עשה מקצת מלאכה מפני שעשה מעשה שא"א לבישול בלעדו (ואמנם המביא את האור היה יכול לבשל במקו"א, אבל כאשר בישל במקום שהראשון הניח את הקדירה, נמצא שמעשה הראשון היה חלק מההכנה המוכרחת לבישול), אבל אי"ז מספיק, שבראשונים (ושוע"ר) הנ"ל משמע שבפשט העני את ידו לפניו ונטל מתוך יד הבעה"ב והוציא, הבעה"ב לא עבר באיסור שבת דחצי מלאכה אפי' אם העני לא היה יכול להוציא בלעדו, עיי"ש. ד. בשולחן שלמה (סקל"ב, ד) דן מעצמו בקושיית הבית אפרים, וכתב שאולי נאמר שהאיסור כאן הוא מדין אמירה לגוי, שאם אמירה בעלמא אסורה, כל שכן שמעשה הגורם לגוי שיעשה מלאכה אסור. וכתב שלא משמע בפוסקים שזהו האיסור. ועוד שבפשטות האיסור כאן ישנו גם בקדירה של גוי, שאין בזה איסור אמירה לגוי. [יש להוסיף: בבישול הגוי המדובר כאן אין איסור אמירה לגוי גם בקדירה של ישראל, ראה בסעיף הבא].

ואלא יש כאן דין חדש: אסור לגרום ע"י מעשה, שתיעשה מלאכה בשבת ע"י אדם, אפילו גוי. כמבואר בברכות נב, ב - נג, א שגם נר שהודלק בשבת ע"י גוי, נקרא "לא שבת ממלאכת עבירה" (ולכן אין מברכים עליו ברכת האור במוצ"ש). ולפ"ז יש

זה מותר במקום הצורך, וכך יש ללמוד בהבנת הרמ"א סוס"י רסה (שמתיר לשים בע"ש מים תחת השמן בעששית, ויש לומר שסובר שגרם כיבוי כזה בשבת אינו איסור מוחלט). ולרוב הפוסקים זה גרם כיבוי האסור. ולהלכה אפשר להקל רק לצורך גדול, ע"כ.

והנה בתוחב נר, מלאכת הכיבוי משתמשת במעשה שלו, ואעפ"כ לרמ"א אי"ז איסור מוחלט, וגם רבינו מקיל בזה לצורך גדול, אבל כאן הם אוסרים בפשטות בכל אופן (ואדרבא, כאן בפשטות קל יותר, כיון שהמלאכה נעשית בכח אדם אחר. ולהעיר שהט"ז המקיל בתחיבת נר (כנ"ל), הוא בלאו הכי אוסר כאן מטעם אחר, ראה בסעיף הבא). וכיו"ב הרמ"א סי' שיכול לבוא לאחמ"כ רוח ולכבותו (אבל המ"א סק"י ורבינו ס"י אוסרים).

ואולי נחלק שבמלאכה דאורייתא כבישול אסור, ובמלאכה דרבנן ככיבוי נר (מלאכה שאי"צ לגופה, סי' רעח ס"א) התיירו. אבל בהוצאה אסרו גם במוציא לכרמלית, ונצטרך לומר טעם אחר בביאור הדין בהוצאה.

ו. ועוד יש לדון ובהקדים, שמצאנו בפוסקים שמלאכת בישול היא מלאכה הנעשית מאליה (מעצמה, ולא מיד העושה), וחידשה תורה שחייב מפני שכן הוא דרך המלאכה וכך היה במשכן (גם באם נאמר שבשאר מלאכות אין חיוב כשנעשית מאליה). ולומדים זאת בסוגי' מנחות נו סוע"ב. ראה מ"א סי' רנב סק"כ והגהות נתיב חיים וחת"ס לשם, ועוד. [ואולי הביאור, שהרי האדם שם בידיים את הקדירה ע"ג האש והאש מבשלת, ומה בין זה לבין מלאכת הבערה, שהאדם שם את

ואולי הביאור שהאיסור לישראל לתת ביד גוי העומד, זה מפני שעקירת הגוי את החפץ תהיה לאחמ"כ בעקירת הגוף וחפץ עליו (כנ"ל), היינו שעשיית המלאכה משתמשת במעשה הישראלי, ולכן הישראל נקרא מדרבנן שותף במלאכה, ואסרו זאת מחשש שיבוא מכך למלאכה שלימה (אבל בפשט העני את ידו לפניו ונטל מיד מבעה"ב והוציא, הבעה"ב לא עשה איסור שבת דמקצת מלאכה וגם אם המלאכה התקיימה רק מפני סיוע הבעה"ב, כנ"ל ציון זה אות ג, מפני שהמלאכה היא העקירה מיד בעה"ב).

וי"ל שהתרוה"ד וכו' סוברים כיו"ב בא' מביא את הקדירה, שכיון שהמלאכת בישול משתמשת בקדירה המונחת במקום זה, לכן המביא את הקדירה הוא מדרבנן שותף במלאכה.

ובפרט שהתרוה"ד וכו' לא כתבו שכיו"ב יש איסור על הישראל להגיש את הקדירה לגוי שיניחה בסמוך לתנור, אלא נראה שזה מותר לדעתם (העיר בזה בית אפרים שם ד"ה ומ"ש עוד, אבל ראה מקור חיים (לחיות יאיר) ס"ה ד"ה מותר לומר, ויתכן אפי' אם הגוי אינו יכול לעשות זאת בלעדי סיוע הישראלי. וע"פ הנ"ל מובן שבמקרה זה מעשה הבישול עצמו אינו משתמש במעשה הישראלי, ולכן זה מותר. ודומה לישראל שנותן לפני הגוי מזונות ע"מ שהגוי יוציאם לחוץ (ורק ליתן את המים לקדירה אסור לישראל, ראה מ"ב סי' שכח סקנ"ח, שהבישול משתמש במעשה הישראלי).

אבל ביאור זה אינו מספיק, דראה בסי' רסה קו"א סק"ג וסי' תקיד קו"א סק"ג בתוחב נר בתוך מים בכדי שיכבה כשהאש תגיע למים, שלט"ז סי' תקיד סק"ו (בסופו)

מלאכה דרבנן בשבת (ראה לעיל ציון 467 וש"נ). והנה לפי ספק רבינו לעיל סכ"ד אות ר"ז וסכ"ה אות כז בחימם ישראל תבשיל לח שמבושל כ"צ וצונן אם התבשיל אסור, יש לומר שבאם הניח תבשיל זה קודם שיוסק התנור, אפשר להקל. (אבל פלא מ"ש התהל"ד סי' רנט סק"כ בדעת רבינו בענין זה, כמ"ש לעיל ציון 554). וראה לעיל ציון 482 אות ג, שיתכן שבאיסור דידן דהכנה לבישול אין כלל איסור בדיעבד.

ח. בהגהות רעק"א סי' שיח סק"ט כתב, שיש לומר שמותר ליתן ע"ג התנור קודם ההיסק תבשיל לח וחם קצת, ויודע שהגוי יסיק את התנור לאחר שהתבשיל יצטנן. כיון שבשעה שנותן את התבשיל היה מותר ליתן אפילו אם יש אש, ואחרי שהתבשיל הצטנן, לא עשה כלום, וצ"ע לדינא, ע"כ. וראה עוד בדברי הרעק"א להלן ציון 689 אות ב.

נתינת תבשיל שיש בו בישול לכירה שתופעל על ידי שעון שבת

ט. לתת בשבת תבשיל לח וקר ע"ג כירת חשמל שאינה מופעלת, ומכוסה כגו"ק (או פלטה חשמלית, ראה לעיל ציון 83 אות ד), ואח"כ השעון שבת יפעיל את הכירה והתבשיל יתחמם עד שהיסור"ל בו: בפשטות זה אסור מדין א' מניח את הקדירה, כמבואר בסעיף זה [וכשאינה גו"ק יש בזה גם איסור חזרה, ואין בזה את הסברא דלהלן סכ"ט אות יח בהושבה ע"י גוי קודם שיוסק. אבל אין בזה איסור מושיב לכתחלה לשיטת רבינו שאיסור זה הוא מפני שנראה כמבשל לכתחלה, ראה להלן ציון 688 אות ג].

אבל בשולחן שלמה שהובא לעיל ציון זה אות ד כתב שלסברתו שהובאה שם,

האש במקום פלוני והאש שורפת וזה נקרא מעשה בידים (ראה ב"ק כב, א: "על מקום גחלת משלם נזק שלם", וברש"י: "בידים עבד"). אלא שמלאכת הבישול הנעשית לאחר זמן (כשמגיע לשיעור בישול), זה נקרא מלאכה שנעשית מאליה, וכ"מ בשו"ת בית אפרים או"ח סי' כ (ד"ה איברא)].

ו"ל שהתרוה"ד וכו' סוברים כיו"ב בא' מביא את הקדירה, שאסרו גם מעשה הבאת הקדירה שרק מביא למלאכה ואינו מתחילה, משום שהחיוב דאורייתא של מלאכה זו הוא בדבר שיעשה לאחר זמן וכאילו מאילו (ובהוצאה נצטרך לביאור אחר). אמנם עדיין צריך שיעשה מעשה הבאת הקדירה שהמלאכה משתמשת בו (כנ"ל ציון זה אות ג, ה).

[מעין זה סברת האחרונים בדין א' הביא את האור וא' את העצים וא' את הקדרה וא' את המים וא' את הבשר וכו' בבת אחת כולם חייבים משום מבשל לדעת הרמב"ם, שאינם פטורים כדין שנים שעשו מלאכה. כיון שבמלאכת בישול יש דבר חדש שחייב על "גרם" בישול שיעשה לאחר זמן, ולכן גורם ומשתתף בלבד חייב. ראה מרכבת המשנה פ"ט ה"ד (בסופו, ד"ה לכן נ"ל), כלי חמדה פ' ויקהל (אות א ד"ה ודרך) ופ' קדושים (אות ב ד"ה והנה עמ' 151) ופ' קרח (אות ג במכתב אות ד עמ' 155-156). אבל יש בדין זה ביאורים נוספים, ואכ"מ].

וראה עוד בסברות הבית אפרים שם, להלן ציון 685 אות ב.

ז. לאיסור בפנים להניח תבשיל שיש בו בישול בסמוך לתנור קודם שיוסק ע"י הגוי - יש לעיין בעשה כן במזיד, אם התבשיל אסור בדיעבד, כדין דבר שנעשתה בו

האיסור דא' מניח את הקדירה ישנו רק כשאדם יבשל, ולא כשהבישול ייעשה ע"י השעון [להעיר: בכל אופן יש בזה איסור גרמא, מלבד לצורך גדול, ראה לעיל ציון זה אות ה. וגם בשולחן שלמה שם כתב, שלמעשה אין להקל בזה]. ובש"כ שהובא לעיל ציון זה אות ד כתב שלסברתו שהובאה שם, האיסור דא' מניח את הקדירה ישנו רק כשעושה בדרך הבישול, ובישול ע"י שעון אינו דרך הבישול.

[וכן הם מתירים בשעת צורך גדול (מניעת הפסד, חולה שאין בו סכנה, מצוה), לשנות בכלאחר יד את הזיזים בשעון השבת, במטרה שזרם החשמל ייפסק או יידלק אפי' מוקדם יותר (אבל שלא יקרה מיד כשמשנה, שאז עושה בידים). וכן להכניס בכלאחר יד תקע חשמלי לשקע, והאור יודלק מאוחר יותר

ע"י השעון שבת. וכן לשנות בכלאחר יד את המתג בשעון שבת למצב של שבת (באם נמצאים בזמן הקבוע בשעון להמשך הפעלת החשמל, ולא בזמן הקבוע בשעון להפסק החשמל, שאז החשמל ייפסק עם שינוי המתג ומכבה בידים). שבכ"ז אין את האיסור דא' מניח את הקדירה, כיון שאינו עושה מעשה ממשי כהבאת הקדירה, אלא רק איסור גרמא (ואיסור מוקצה, כשעושה בדרך הרגיל), שש"כ פי"ג סכ"ח, לג, לה].

ושו"ת הר צבי או"ח ח"א סי' קלו ועוד כתבו, שיתכן שבמעמיד את הקדירה במקום שסוף האש לבוא לשם מעצמה (כמו בשעון שבת) יש איסור דאורייתא (ואי"ז דומה למדובר בסעיף זה שהבישול צריך להיעשות ע"י אדם), ראה הדעות בזה באנציקלופדיה תלמודית כרך כח ערך כחו טור קד-קו.

הושבת
תבשיל שיש
בו בישול על
ידי גוי
וירתח
בהסקת
התנור
בהיתר

כח. אבל מותר לומר לנכרי שיניח שם את התבשיל ואח"כ יסיק התנור לחמם הבית ונרתח התבשיל מאליו. לפי שעיקר כוונת הנכרי בהסיקו אינה בשביל התבשיל, אלא בשביל חימום הבית שהוא דבר המותר והתבשיל נרתח מאליו. ואף שהוא פסיק רישיה ולא ימות, אין בזה איסור באמירה לנכרי מטעם שנתבאר למעלה.

ויש מי שאוסר^ע בזה, כיון שהנכרי מתכוין בהסיקו^ע. ט"ז
גם בשביל התבשיל, שהרי הניחו על גבי התנור או אצלו, [ואף שעיקר כוונתו בשביל הבית אין זה מועיל כלום.

^פ והמנהג כסברא הראשונה. ומכל מקום כל בעל^פ נפש^צ
יחמיר לעצמו במקום שאין שם צורך כל כך:
פ. רמ"א
צ. ט"ז

מחלוקת אם כוונה ספלה של הגוי נחשבת וממשיך כאן, שיש מחלוקת אם מותר לומר לגוי שיניח את התבשיל ויסיק באופן הנ"ל⁶⁷⁹:
הדעה הראשונה מתירה, כיון שכוונת הגוי בהסקה היא בעיקר לצורך חימום

בסוף הסעיף הקודם נפסק שאסור לישראל להניח תבשיל לח וקר בסמוך לתנור ואין היסור^ל שם, בכדי שיתחמם כשהגוי מסיק את התנור לצורך חימום הבית (שהישראל מכין את מלאכת הבישול).

או אצלו, ראה להלן ציונים 682 אות ג, 684 אות ג.
ב. בפירוט, מדובר בסעיף זה בשני אופנים שהגוי מושיב את התבשיל ואין איסור חזרה: א. במדובר בסעיף הקודם, בסמיכה לתנור אפילו יש בתוכו גחלים בוערות (אבל אין היסור^ל במקום שמניח ולכן אינו מבשל קודם ההיסק). ב. במדובר לעיל סכ"ו אות מה, ע"ג מעזיבת התנור קודם שהוסק. ראה בהמשך בפנים: "שהרי הניחו ע"ג התנור או אצלו". וכ"ה ברמ"א שיצויין בפנים ובמ"א סק"מ, שההיתר

679 א. בשו"ת ארץ צבי סי' סח (סוד"ה נראה) מעיר בלשון רבינו: "מותר לומר לנכרי שיניח שם את התבשיל ואח"כ יסיק התנור לחמם הבית", והרי הדיון כאן בעיקר אם מותר לומר לגוי להסיק את התנור כשהתבשיל סמוך אליו (או שצריך להסיר את התבשיל קודם שיאמר לגוי להסיק). ע"כ. ויש להוסיף שכ"מ בט"ז האוסר (ראה להלן בפנים): "ולמה נתיר אחר כך בהבערת התנור" כו'. אבל י"ל שרבינו כותב זאת כהקדמה למ"ש בהמשך בטעם הט"ז: "שהרי הניחו על גבי התנור

בידים בישול האסור גם באמירה), אבל אין איסור באמירה לגוי לעשות דבר המותר וייעשה ע"י הגוי דבר האסור (באמירה) באינו מתכוון ואפי' פסיק רישיה, "מטעם שנתבאר למעלה" (סי' אות ט ואילך). תרומת הדשן (סי' סו, הובא בב"י עמ' סז), רמ"א ס"ה (עמ' פח), להבנת מ"א סק"מ-מא⁶⁸⁰.

הבית המותר באמירה (שהכל כחולים אצל הקור הגדול. והכוונה הטפלה בהסקה, לצורך בישול התבשיל אינה נחשבת), והתבשיל נרתח רק מאליו (באינו מתכוון, והגוי עושה בידיים הבערה בלבד המותרת באמירה). ואמנם פסיק רישיה ממעשה ההסקה שהתבשיל המונח שם יתבשל (ונאמר שעושה

בגרימת מלאכה בפסיק רישיה (כמבואר בפנים, ובישראל זה אסור דאורייתא), מכל שכן שאין איסור אמירה לגוי על מעשה שאיסורו מפני שיסתעף מכך מלאכה (שבישראל זה אסור רק מדרבנן). ועד"ז בשו"ת ארץ צבי סי' עב (בסופו). וראה להלן ציונים 682 אות ד, 711.

וגם בשו"ת ארץ צבי סי' סח דן בהבנת רבינו בזה, אבל לומד שההיתר משום שבות דשבות לצורך מצוה (סעודת שבת), ראה בזה לעיל סכ"ה אות ח.

ג. באבני נזר או"ח סי' רנ (אות ה ואילך) מדבר בדין דכאן, שהכוונה הטפלה לחימום התבשיל אינה נחשבת. ומביא שברש"י ביצה (לו, א ד"ה הכי קאמר) משמע שגם כוונה טפלה היא בכלל מתכוון. ולכן כותב ביאור אחר מהתרוה"ד וכו' לדין דכאן (ראה בזה לעיל ציון 38). ואח"כ מבאר בהבנת התרוה"ד וכו', שבאיסור אמירה לגוי כוונה טפלה אינה בכלל האיסור, מכל שכן מכך שבאיסור אמירה לגוי זה שהמעשה ייעשה בפסיק רישיה אינו גורם שייחשב שהתכוון אליו, עיי"ש (ובאגלי טל מלאכת האופה סקנ"ה אות ד, ובהשמטות לשם. ושו"ת ארץ צבי בכ"מ דן בדבריו).

ואפשר להביא דוגמא נוספת שכוונה טפלה של ישראל היא בכלל מתכוון (ואוסרת מעשה של עצמו), מהדין דסי' רנד

דכאן שאינו מתכוון לבישול הוא גם כשהגוי מושיב ע"ג מעזיבת התנור. וראה במ"ש לעיל ציון 677 אות א. ולענין הושבה ע"י גוי במקום שיש איסור חזרה, ראה להלן סכ"ט אות ג ואילך ואות טו ואילך.

680 א. התרוה"ד (מקור הדברים כאן) כותב, שאמירה לגוי לעשות מעשה שאינו מתכוון ופ"ר מותרת, כיון שאינו מתכוון ופס"ר מותר בדרבנן (כבאיסור אמירה לגוי), אבל רבינו לעיל סי' כותב טעם אחר בדין זה, עיי"ש אות ט ואילך.

ב. לא ביארו את הטעם שמותר לומר לגוי להניח את התבשיל ומכין את מלאכת הבישול (וזה נעשה בידיים), והרי לישראל אסרו להניח מטעם זה כמבואר בסעיף הקודם אות ג. ונראה בדברי רבינו (בהמשך הסעיפים כדכח) שגם ההיתר בזה הוא מפני שעיקר כוונת הגוי בהסקה שלאחמ"כ היא לדבר המותר ולא לבישול האסור. ואולי הכוונה שאין שייך לאסור אמירה לגוי להכין את מלאכת הבישול, באם אין איסור אמירה לגוי על הבישול עצמו (אבל לישראל יש איסור להכין, אף שאין איסור אמירה לגוי על הבישול עצמו, ראה לעיל ציון 678 אות ג"ו).

ובספר זכרון יוסף (הג"ר חנוך פאק) סי' לז (עמ' 44) דן בהבנת רבינו בזה ומבאר באו"א: באם אין איסור אמירה לגוי

ורבינו מסיים: "והמנהג כסברא הראשונה" (כמ"ש הרמ"א), "ומכל מקום כל בעל נפש יחמיר לעצמו במקום שאין שם צורך כל כך" (הט"ז כתב שבעל נפש לא יסמוך על היתר התה"ד, ורבינו פוסק שיחמיר לעצמו במקום שאין צורך כל כך)⁶⁸².

והדעה השניה אוסרת, כיון שכוונת הגוי בהסקה היא גם לצורך הבישול, "שהרי הניחו [את התבשיל] על גבי התנור או אצלו"⁶⁸¹. היינו שגם כוונה טפלה נחשבת, ובמילא במעשה ההסקה בידיים עושה מלאכת בישול לצורך ישראל. ט"ז סקי"ח.

בפנים) או שגם הבערה ע"י גוי תהיה אסורה באם נעשית בעיקר גם לצורך דבר שאסור להבעיר בשבילו (ראה עד"ז בסי' רעו ס"ו וסי' שיח ס"ה בגוי שעשה בהיתר לצורך חולה אם מותר לבריא ליהנות מזה). ובט"ז משמע שההבערה בכל אופן אינה אסורה, שכתב: "דאם היה איסור כאן בנתקרה לגמרי [כיון שהגוי מתכוון לתבשיל], היה לן לאסור אפילו בקצת [חס], דאפילו ברותח אסור להחזיר בשבת לתנור שאינו גרוף וקטום", ולא כתב שהיה לאסור אפי' ברותח מפני שאסור להבעיר לצורך זה. וראה אבני נור או"ח סי' רמו אות ב.

ו. מבואר כאן שדעת רוב הפוסקים שכוונת הגוי הטפלה אינה נחשבת, ויש לעיין בחילוק מהמבואר בסי' רעו סוס"ז בגוי שמדליק לצורך ישראל ולצורך גוי אע"פ שהרוב גויים אסור, העיר בזה שו"ת ארץ צבי סי' סד. וראה שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קמה"קמו שדן בדברי רבינו סי' רעו הנ"ל, ואכ"מ.

ז. בפמ"ג סי' רנד א"א סקי"ד נראה שלומד שההיתר דכאן הוא מפני שמצרפים את השיטה שאין בא"ב אפי' בלח שהצטנן לגמרי, אבל בדברי רבינו לא משמע כן, וראה לעיל ציון 484.

681) ראה במ"ש לעיל ציון 679 אות

ב.

682) א. ראה במ"ש לעיל ציון 678

אות ב, והנה במדובר כאן יש סברא

סט"ו שאסור לישראל ליתן מים בקדירה וכוונתו להשתמש בהם כשיתחממו, מחשש חיתוי. והנה הכוונה העיקרית של הישראל בהסקה שלאחמ"כ היא לחמם את הבית ולא לחמם את המים (ראה להלן סכ"ט אות יב), ואעפ"כ זה אסור גם לפי הפסק כמתירים דכאן, כיון שכוונה טפלה של הישראל תמיד נחשבת ואוסרת מעשה של עצמו.

אבל עצ"ע בטעם החילוק בין ישראל לגוי, בהקדים דמשמעות רבינו לעיל סי' אות ט ואילך, שאינו מתכוון ופס"ר מותר באמירה לגוי, כיון שאמירה לגוי מדין שליחות ואין שליחות למעשה שנעשה שלא בכוונה (דסובר שאינו מתכוון ופס"ר נק' שעושה שלא בכוונה), עיי"ש, וא"כ אין ראייה מדין זה לעושה בכוונה טפלה שלא תיחשב כוונה באמירה לגוי.

ד. מבואר מדברי התרוה"ד וכו', שאמירה לגוי מותרת כיון שעיקר כוונת הגוי לחימום הבית. וכן מדגיש זאת רבינו בכל סעיף זה. ויש ללמוד שגם אם כוונת הישראל בעיקר לדבר האסור, כל שכוונת הגוי בעיקר לדבר המותר, האמירה מותרת. וראה בביאור הדבר לעיל ציון 40. ה. יוצא מהמדובר כאן, שאם כוונת הגוי לבישול התבשיל היא גם הכוונה העיקרית - אוסרת (ולט"ז שיובא בהמשך בפנים היא אוסרת גם במקרה דידן). ויש לעיין האם מדובר רק על איסור בישול ע"י הגוי (כמ"ש

הכוונה טפלה של הבעה"ב לחימום התבשיל אוסרת גם במקרה זה לדעה השניה. אבל ראה לעיל ציון 40 שבפשטות לדעת רבינו הכוונה של הבעה"ב אינה אוסרת כלל.

ד. מותר לומר לגוי להושיב בשבת תבשיל לח וצונן ע"ג כירה מכוסה כגו"ק (או פלטה חשמלית, ראה לעיל ציון 83 אות ד), ואח"כ השעון שבת יפעיל את הכירה והתבשיל יתחמם עד שהיסור"ל בו, שולחן שלמה ח"א עמ' קד בהערה, שש"כ פ"א סל"ב ופלא"א ס"ח. היינו שבאמירה לגוי אין את האיסור דלעיל סכ"ז אות ג, וכן אין איסור גרמא שהוזכר לעיל ציון 678 אות ה, ט, ואולי כ"ז מהטעם שהובא לעיל ציון 680 אות ב מזכרון יוסף, וראה גם שו"ת ארץ צבי סי' עב (בסופו).

ויש להוסיף שלדברי רבינו בקו"א סקי"א, זה מותר גם לכירה שאינה גו"ק, כיון שאין איסור אמירה לגוי להושיב קודם שיוסק התנור, ראה להלן סכ"ט אות יח (וראה ציון 688 אות ג לענין איסור מושיב לכתחלה). משא"כ למ"ש רבינו להלן סכ"ט אות ג ואילך.

שהאיסור (לדעת האוסרים) הוא כבר בהבערה (שאסורה באמירה לגוי לצורך חימום אוכל), ואי"צ לבאר את מהות איסור בישול דבר לח וצונן (ראה מעין זה בשו"ת ארץ צבי סי' סח ד"ה ואיך), אבל ראה לעיל ציון 680 אות ה, וכן מנורה הטהורה סקט"ו בסופו.

ב. ההכרעה דכאן - "ומכל מקום כל בעל נפש יחמיר לעצמו במקום שאין שם צורך כל כך" - מדברת בפשטות באמירה לגוי להסיק באופן הנ"ל, אבל באכילת התבשיל בדיעבד אי"צ להחמיר. וראה להלן ציון 685 אות ג.

ג. במקרה שהגוי המסיק אינו יודע שיש תבשיל (שהישראל הניח את התבשיל מע"ש או ע"י גוי אחר בשבת), בפשטות מותר לומר לו להסיק והתבשיל נרתח מאליו, גם לדעה השניה שבסעיף זה, ויתכן אפילו יודע מכך אבל אחר הניחו, כמ"ש בפנים שהאיסור לדעה זו הוא מפני "שהרי הניחו [את התבשיל] ע"ג התנור או אצלו", וראה לעיל ציון 679 אות א. ושו"ת ארץ צבי סי' סז כתב שלפי הסברא שכוונת הבעה"ב מצטרפת למעשה הגוי,

נתינת מים
בקדירה
הקבועה
בתנור
וירחחו
בהסקת
התנור
בהיתר

כמ. אבל אם נתן לנכרי מים לתוך הקדרה הקבועה ק. מ"א

בתנור כדי שלא תבקע כשיסיק התנור, ואחר כך הסיק התנור ונרתחו המים, מותר ליהנות הישראל מהם כשבת. (יא) ואפילו ילכתחלה מותר לומר לו שיתן מים בקדרה קודם שיסיק התנור, לדברי הכל. שהרי אין כוונתו כלל לחמם המים אלא לחמם הבית, שאין נותנים מים בקדרה אלא כדי שלא תבקע הקדרה.

(ומכל מקום אם הישראל הפיץ באותן המים שיתחממו להדיח בהם כלים, אסור לומר לנכרי שיתנם לקדרה. דכיון שהישראל בעצמו אסור לו ליתנם שם (אפילו סמוך לחשכה אם הפיץ בהם להדחת כלים), משום גזירה שמא יחתה בגחלים לאחר שיוסק התנור, כמו שיתבאר בס' רנ"ד, אסור לומר לנכרי ליתנם שם. שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה או משום שנראה כמכשל בתחלה, אסור לומר לנכרי לעשותו.

ואפילו אם אין לו הפיץ כלל במים שיתחממו, אסור לו ליתן המים בעצמו אפילו קודם שהוסק התנור].

ולפי המנהג שנהגו בסברא הראשונה (דסעיף כ"ח), אף אם כוונתו בנתינת המים כדי לחממם, מותר, כיון שעיקר כוונתו בהסיקו הוא בשביל הבית.

ואם נתן המים בקדרה לאחר שהסיק התנור, אע"פ שהיתה הקדרה צוננת עדיין כשנתן בה המים, אם ידוע בבירור שנתנן כדי לחממם, הרי הם אסורים עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, לדברי הכל, כדון נכרי שעשה מלאכה גמורה בשביל ישראל. אבל מן הסתם לא נתנן אלא כדי שלא תבקע הקדרה:

קונטרס אחרון

(יא) ואפילו לכתחלה כו'. כן משמע בהדיא במ"א, שלא אסר אלא להישראל עצמו משום פסיק רישיה, ובנכרי לא מחמירין משום פסיק רישיה.

ואף שכתב המ"א סוף סי' רנ"ד דחיישינן שמא יחתה היכא דקבעי

להו להדחת כלים, ובכל דבר דאיכא למיחש לחיתוי אף על ידי נכרי אסור כמשמעות לשון כללו של רמ"א. יש לומר דבסוף סי' רנ"ד מיירי אחר שהוסק, אבל קודם שהוסק אין חוששים כל כך שמא יחתה אחר כך. שהרי נהגו להקל מהאי טעמא בעל גבי התנור וכמו שכתב המ"א סוף סי' זה. ואף שמלשוננו משמע שסומכין על זה שיש לומר דהמעויבה מפסקת, מכל מקום גם כאן יש לומר דדמי לתוך הקבלי"ן שכתב המ"א סוף סי' רנ"ט דמהני דבר המפסיק, אם כן קודם שהוסק שרי למנהג העולם אף בלא דבר המפסיק.

ומיהו זה דוחק, דעל כרחק מדלא נתן לתוך הקבלי"ן והקדירה דין סמוכה, מכלל דמיירי בכהאי גוונא שהם בולטין על הגחלים, ואם כן כשנותן (במים) בקדרה הרי זה כשופת קדרה על גבי כירה ממש שאין דבר מפסיק בין גחלים לקדירה, דמאי שנא קדרה זו משאר קדירות.

בשלמא על גבי התנור ותוך הקבלי"ן, אף אם גוף התבשיל נוגע (בקרעיתיה) [בקרעיתם] יש לומר דאין דרך בישול בכך, כמו שכתב המגיד משנה לענין תבשיל על גבי קדירה, שמשם למד המ"א להקל על גבי התנור, עיין שם בס"ק ל"א ול"ג ובסי' ש"ח ס"ק כ"ו ובמה שנתבאר לעיל. אבל במים שבקדרה, זו דרך בישולם הוא כן כל השנה, ולא דמי כלל לעל גבי תנור שנהגו להקל קודם שהוסק.

ואפשר דהכי נמי אין להקל קודם שהוסק משום גזירת חיתוי, אף בלא איסור בישול, כגון בערב שבת סמוך לחשכה, ואפילו הכי שרי לומר לנכרי אף בשבת. שהרי ליתן על גבי תנור בית החורף שאסר רמ"א לישראל אפילו קודם שהוסק משום שמא יחתה כמו שכתב המ"א ס"ק מ"ג, ואפילו הכי התיר על ידי נכרי.

אלא על כרחק צריך לומר דכשהנכרי מושיב הקדרה לא חיישינן שיחתה הישראל, אלא דכיון שאסרו לישראל להושיב מאיזה טעם שיהיה, החמירו בהושבה זו לעשותה כמלאכה גמורה של המבשל ואסרוה גם על ידי נכרי כמבשל ממש. אבל בגוונא דאין לאסור משום מבשל ממש, כגון על ידי נכרי קודם שהוסק, גם משום חיתוי אין לאסור.

ואם תימצי לומר דאף כשהנכרי מושיבה חיישינן שמא יחתה, על כרחק צריך לומר לדעת רמ"א, שאין סברא כלל לאסור בכהאי גוונא דבבישול גמור שרי.

והא דהוצרך המ"א כאן לאסור לישראל משום פסיק רישיה ולא משום שמא יחתה, היינו למיסר אפילו בכי האי גוונא דלא בעי להו להדחה.

אי נמי משום דמהאי טעמא אסור לדברי הכל, אבל בלאו הכי יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דמשום הדחה גרידא לא אתי להתויי, ולתרץ בסוף סי' רנ"ד כתירוצין הראשון.

אי נמי משום שיש מקום לבעל דין לחלוק מחמת המנהג שנהגו להקל להעמיד על גבי התנור קודם שהוסק ואין חוששין שמא יחתה אחר כך. ומהאי טעמא אפשר להקל בדיעבד כמו שיתבאר בפנים בסוף סי' רנ"ד.

אבל לאחר שהוסק משמע במ"א סוף סי' רנ"ט שאין להקל עיין שם.

הנה במ"א ס"ק ל"ב הזהיר ליתן הקטניות לבסוף לרוטב, ולא לערות על הקטניות שהוציאו בכף והם בכלי שני, עיין שם דעל כרחק מיירי שהקטניות נגובים קצת בענין שאי אפשר לשופכן אלא להוציאן בכף, דאם לא כן, יערה הקטניות על הרוטב. ולכן לא העתקתי זה, משום דלפי מ"ש רש"ל וש"ך ביורה דעה סי' (צ"ח) [צ"ד] דבדבר גוש לא שייך כלי שני, אם כן יש לעשות איפכא, לערות הרוטב על הקטניות, שלא יחממו הקטניות את הרוטב שבכלי שני. וכן המנהג פשוט.

וסעיף ד' שבשלחן ערוך לא העתקתי, משום דלא קיימא לן הכי, כמו שכתב המ"א עיין שם:

א. בסעיפים הקודמים (כ"ד) דובר בדין הושבת תבשיל בשבת בסמוך לתנור בית החורף (– תנור חימום חדר מגורי החורף) קודם שיוסק התנור, וכשיסיק גוי התנור לצורך חימום הבית ירתח התבשיל מאליו.

ובסעיף זה ידבר במקרה דומה: בתנור בית החורף שלהם היתה קבועה חתיכת נחושת שהפיצה את חום התנור לפינות הבית (טבע הנחושת שמפיצה חום). אכן הנחושת שמתחממת מאוד עלולה להיבקע, ולכן היו עושים את חתיכת הנחושת בצורת קדירה, ושמים בתוכה מים שיקררו אותה.

ההיתר הוא משום שאין כוונת הגוי שיתחממו המים

ב. "אבל אם נתן נכרי מים לתוך הקדרה הקבועה בתנור כדי שלא תבקע כשיסיק התנור, ואחר כך הסיק התנור ונרתחו המים, מותר ליהנות הישראל מהם בשבת. ואפילו לכתחלה מותר לומר לו שיתן מים בקדרה קודם

שלא תיבקע בלבד, ולא בשביל שהמים יתחממו (ראה במ"ש להלן ציון 685 אות א), ובודאי שחימום המים נעשה באינו מתכוון והמים שהתחממו מותרים (משא"כ במקרה דלעיל סכ"ח כוונת הגוי בהסקה גם לחימום התבשיל שנתנו בעצמו בסמוך לתנור, ואעפ"כ מותר כנ"ל), ע"כ. ואלו דברי רבינו כאן.

ורבינו מפרט ב' נק':

א. ההיתר הוא לא רק ליהנות מהמים שהתחממו, כדברי המ"א המפורשים (ונבאר שהגוי נתן מדעת עצמו), אלא מותר גם לומר מלכתחלה לגוי שיתן את המים לקדירה ויסיק את התנור, שהרי כוונת הגוי בהסקה היא לחימום הבית המותר, ורתיחת המים נעשית באינו מתכוון (כנ"ל. וכ"כ מחצית השקל סקמ"א ד"ה ומוזה נראה, סוסי" רנט ד"ה אך אם)⁶⁸⁴. ובשוה"ג מציין על זה "משמעות המ"א", ומבאר זאת בקו"א (ראה להלן אות יד).

ב. ההיתר הוא "לדברי הכל", גם

שיסיק התנור, לדברי הכל. שהרי אין כוונתו כלל לחמם המים אלא לחמם הבית, שאין נותנים מים בקדרה אלא כדי שלא תבקע הקדרה": ראה לעיל סכ"ח בדין אמירה לגוי להסיק את התנור לצורך חימום הבית, ועי"ז יתחמם גם התבשיל המונח בסמוך לתנור. ודעת רוב הפוסקים שחימום התבשיל נעשה ע"י הגוי באינו מתכוון ומאליו ולכן זה מותר (שמותר לומר לגוי לעשות דבר המותר באמירה, וייעשה ע"י הגוי דבר האסור באמירה באינו מתכוון ואפי' פסיק רישיה). והנה המ"א סקמ"א כותב, שכיו"ב באם הגוי נתן בשבת מים בקדירה הקבועה בתנור בית החורף והסיק את התנור והמים התחממו (ויש סברא לאסורם כדין מים שבישולם גוי בשבת לצורך ישראל), שמותר לישראל ליהנות מהם להדיח בהם כלים⁶⁸³. ובפרט שבמקרה זה כוונת הגוי בהסקה רק לחימום הבית המותר ולא לחימום המים האסור, שנתן את המים בקדירה בשביל

כי אם על ידי נכרי, ומותר ליהנות מהמים בשבת אם נתנם נכרי קודם שהוסק התנור, ונראה שמרמוז שמותר גם לומר מלכתחלה לגוי שיתן את המים (אבל בהמשך השאיר את דברי המ"א שמותר ליהנות מהמים). וראה פרטים נוספים בהבנת הקטע הנ"ל, להלן ציונים 706 אות ב, 710 אות א.

ג. הדין בכללותו הוא, שמלאכת איסור שנעשתה בשבת ע"י גוי אפי' מעצמו לצורך ישראל, אסור לישראל ליהנות ממנה (וצריך למחות בגוי שעושה מלאכה אפי' מעצמו בכלי הישראלי). ובד"כ במקרים שמותר ליהנות ממעשה הגוי, מותר אפילו לומר לו לעשות, כמבואר

(683) ראה סי' שכג ס"ו ואילך, שמדיחים כלים בשבת לצורך היום. ולהעיר עוד שכנראה הקדירה היתה מפוייחת, ובד"כ המים שבתוכה לא היו ראויים לשתייה, ולכן הפוסקים מדברים כאן שמשתמש במים להדחת כלים. אבל בפמ"ג א"א סקמ"א (ד"ה ועוד נראה) משמע שהיו משתמשים במים גם לשתייה. (684) א. כיו"ב: במ"א סוסי" רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור: "אך אם נתנם עכו"ם [את המים בקדירה הקבועה] קודם שהוסק [התנור] שרי ליהנות מהם". אכן רבינו כותב שם בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "ואסור ליתן המים לקדירה ההיא אפילו קודם שהוסק התנור

בקדרה אלא כדי שלא תבקע הקדרה", והמים נרתחים באינו מתכוון (כדברי המ"א ה"ג⁶⁸⁵).

להשתמש במים. אבל אסור לומר לגוי שיתן את המים לקדירה אפי' בכדי שלא תיבקע בלבד. ראה להלן ציון 710 אות ב. ולכן מדגיש רבינו כאן שקודם שהוסק התנור מותר אפי' לומר מלכתחלה לגוי שיתן את המים.

ג. רבינו כותב: "ואפילו לכתחלה מותר לומר לו שיתן מים בקדרה קודם שיסיק התנור", והנה החידוש כאן הוא בעיקר שמותר לומר לגוי שיסיק את התנור כשיש מים בקדירה, ואין בזה איסור בישול ע"י גוי (ראה לעיל בפנים). ראה גם לעיל ציון 679 אות א, ולהלן ציון 711. ואולי הלשון כאן נמשך אחרי ההמשך, ששם הדיון על מעשה נתינת המים, ראה להלן בפנים אות ז ואילך.

ד. מבואר בפנים שהגוי אינו מתכוון לחימום המים (ראה גם להלן ציון 685 אות א), ולכן אין כאן איסור אמירה לגוי לבשל. אבל לא הזכיר את כוונת הישראל, דמשמעות רבינו בכ"מ שכוונת הבעה"ב הישראל לדבר האסור אינה אוסרת את האמירה לגוי, באם הגוי עושה באינו מתכוון לדבר האסור ואפי' פס"ר, ראה בזה לעיל ציון 40 (משא"כ לענין שהייה ע"י גוי, ראה להלן בפנים אות ג ואילך).

ה. רבינו כותב: "שהרי אין כוונתו [של הגוי] כלל לחמם המים אלא לחמם הבית, שאין נותנים מים בקדרה אלא כדי שלא תבקע הקדרה" (כ"מ המ"א, ראה לעיל בפנים), וכן בסוף הסעיף (אות יג): "מן הסתם לא נתנן [הגוי] אלא כדי שלא תבקע הקדרה", אבל מדבר בכל הסעיף אם מותר להשתמש במים להדחת

לשיטת הט"ז האוסר לעיל סכ"ח. כיון שבמקרה דידן הגוי אינו מתכוון כלל בהסקה לחימום המים, "שאינן נותנים מים

בכ"מ בהלכות שבת. ובכל זאת רבינו מפרט כאן שמותר ליהנות מהמים שהתחממו, ואפילו מותר לומר לו מלכתחלה שיתן את המים לקדירה.

נראה הביאור, בהקדים: בהמשך בסוגריים (אות ג ואילך וציון 688 אות ב) משמע, שמותר לישראל להשתמש במים רק באם הגוי נותן את המים מעצמו בשביל שלא תיבקע הקדירה, ואפי' הישראל מתכוון מלכתחלה להשתמש בהם כשיתחממו. אבל אסור מאיסור שהייה לומר לגוי ליתן את המים לקדירה אפי' בשביל שלא תיבקע - והישראל רוצה מלכתחלה להשתמש במים שיתחממו.

ולכן מפרט רבינו כאן שמותר אפילו לומר מלכתחלה לגוי שיתן את המים לקדירה - כלומר, באם נקבל את סברת הסוגריים, הקטע האחרון הוא הקדמה אליהם, שמפרט היתר לומר לכתחלה לגוי, ויבאר בסוגריים ש(כ"ז כשהישראל אינו מתכוון להשתמש במים שיתחממו, אבל במקרה שהישראל מתכוון מלכתחלה להשתמש במים שיתחממו, זה אסור (ראה להלן בפנים ריש אות ג). ובאם לא נקבל את סברת הסוגריים (ראה להלן בפנים אות ג בסופה), רבינו מפרט כאן שמותר אפילו לומר מלכתחלה לגוי בכל אופן (כשיטת רבינו בקו"א דלהלן אות יד ואילך, המוסב על קטע זה, עיי"ש), ולא אוסרים זאת כסברת הסוגריים.

נק' נוספת: יתכן שההדגשה היא משום שיש חילוק לגבי נתינה לאחר שהוסק התנור: כשגוי נותן מעצמו את המים לקדירה בשביל שלא תיבקע, מותר

כלים, אסור לומר לנכרי שיתנם לקדרה. דכיון שהישראל בעצמו אסור לו ליתנם שם (אפילו סמוך לחשכה אם חפץ בהם להדחת כלים)⁶⁸⁶, משום גזירה שמא

כשכונת הישראל שיתחממו אסור לומר לגוי ליתנם לקדירה
ג. "ומכל מקום אם הישראל חפץ באותן המים שיתחממו להדיח בהם

בחום זה (ראה סברא זו בשו"ת בית אפרים או"ח סי' כא קרוב לסופו, הובא בשערי תשובה כאן בסופו, ולא העירו שאי"ז כרמ"א הנ"ל). ואלא שבמתכוון לתחלת החימום, ההמשך הוא בכלל הכוונה ונעשה בידים].

ג. רבינו מתחיל: "אבל אם נתן נכרי מים לתוך הקדרה הקבועה בתנור כו', ואח"כ הסיק התנור ונרתחו המים, מותר ליהנות הישראל מהם בשבת". והנה אפילו הפסק בסוף הסעיף הקודם: "ומכל מקום כל בעל נפש יחמיר לעצמו במקום שאין שם צורך כל כך", מדבר בפשטות באמירה לגוי להסיק (באופן המדובר שם), אבל באכילת התבשיל בדיעבד אי"צ להחמיר, ראה שם ציון 682 אות ב, וא"כ יש לעיין בלשון "אבל כו' מותר ליהנות" כו' שבסעיף זה.

ואולי הלשון "אבל" מתייחס בעיקר לנכתב בהמשך: "ואפילו לכתחלה מותר לומר לו שיתן מים בקדרה קודם שיסיק התנור, לדברי הכל", ואין חשש חומרא בזה, וזה רק במים שבקדירה, משא"כ במדובר בסעיף הקודם שנפסק שבעל נפש יחמיר לעצמו (כנ"ל).

686 לא ברור הטעם שהוקפו תיבות אלו בסוגריים, וראה קונטרס השולחן (לרא"ח נאה) מבוא עמ' י שיש סוגריים שמציינים השלמות להעתקה מהכת"י (העיקרי, ואכן אין להם משמעות בהבנה). [בדפוסים מאוחרים השמיטו את פתיחת הסוגריים קודם תיבת "אפילו", כנראה מפני שלא ידעו היכן מסיימים הסוגריים

כלים (כמו הדרך לכך). וכן בסי' רנד סט"ו (מהמ"א סקכ"ו) בנתינת מים לקדירה מע"ש ע"י הישראל: "שחפץ גם כן במים הללו שיתחממו כדי להדיח בהם כלים בשבת, כמו שדרך הוא להדיח בהם".

ואולי הכוונה: המנהג להשתמש במים שבקדירה הקבועה להדחת כלים היה אצל ישראל דוקא (בשבת, שא"א לחמם מים), ומדובר כאן בסתם בגוי שתפקידו להסיק את התנור בלבד, ולא היה משרת בבית ויודע שמשתמשים במים להדחת כלים.

ב. המ"א ורבינו כותבים שכונת הגוי בנתינת המים בשביל שלא תיבקע הקדירה בלבד, ולא בשביל שהמים יתחממו, כנ"ל בפנים. ויש לעיין שהרי המים מקררים את הקדירה ע"י ששואבים לעצמם את החום שבקדירה (ודרכם הוא מתאדה), וא"כ כוונת הגוי בהנחת המים היא, שיתחממו, וצ"ע.

[וגם נראה שאין קולא שהגוי מתכוון רק שהמים יתחממו ואינו מתכוון שיגיעו ליסו"ל בהם. כפי משמעות המ"א ורבינו בפנים בכל אות זו, שאם הגוי היה מתכוון בהסקה באופן עיקרי גם לחמם את המים להדחת כלים, היה אסור לומר לו להסיק את התנור (ובודאי גם מאיסור בישול ע"י גוי, ראה להלן בפנים אות יג). וכן מבואר לעיל סכ"ה אות ה ואילך ע"פ הרמ"א שאסור לומר לגוי לחמם תבשיל לח מבושל כ"צ וצונן (גם בלא מעשה הבערה) - והרי יש לומר שהגוי אינו מתכוון שהמים או התבשיל יגיעו ליסו"ל בהם, שא"א להשתמש במים או לאכול את התבשיל

טו יובא, שאסור להשהות מים מע"ש סמוך לחשכה ע"ג האש שאינה גו"ק אם לא יוכלו להתחמם חצי חימום מבעו"י, וזאת מחשש שיחתה בשבת למהר את החימום. וכיו"ב אסור ליתן מים בזמן זה בקדירה הקבועה בתנור, שדרך להשתמש במים אלו להדחת כלים בשבת, ויש לחוש שיחתה בשבת למהר את החימום, ע"כ. ופשוט שכל שכן שיש איסור זה בשבת עצמה (כפי שבשבת יש חשש חיתוי ואיסור חזרה החמור אפילו במבושל כ"צ, ראה לעיל ריש סי"ד).

והנה הרמ"א ס"ה כותב (עמ' פו): "וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו", כלומר שאסור לומר לגוי להושיב קדירה בכל האופנים האסורים בסי' רנג (ורנד) להיעשות ע"י ישראל⁶⁸⁷.

ויוצא מכל זה שאמירה לגוי לתת מים לקדירה הקבועה, וכוונת הישראל להשתמש במים שיתחממו להדחת כלים, היא אמירה לעשות איסור שהייה, ואסורה (יבואר בהמשך)⁶⁸⁸.

אסור לומר לנכרי לעשותו, וכ"ה בקו"א: "ובכל דבר כו' אף על ידי נכרי אסור", ולומד זאת מדיוק הרמ"א: "וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו", כנ"ל. ונראה שמרמז לחידוש שאפי' שהיית מים להדחת כלים (ואפי' קודם שיוסק התנור) אסורה באמירה לגוי, והרי גם איסורה ע"י ישראל זה חידוש, ראה בכ"ז להלן בפנים אות יט. (688) א. רבינו מבאר שבאם כוונת הישראל להשתמש במים החמים, יש איסור אמירה לגוי להשהות. ולמדנו שגם

יחתה בגחלים לאחר שיוסק התנור, כמו שיתבאר בסי' רנ"ד, אסור לומר לנכרי ליתנם שם. שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה או משום שנראה כמבשל בתחלה, אסור לומר לנכרי לעשותו: "בהמשך לדבריו לעיל, שמתר לומר לגוי לתת מים בקדירה הקבועה בתנור והוא מסיק התנור לצורך חימום הבית והמים נרתחים מאליהם, ממשיך בקטע זה שאם מלכתחילה הישראל חפץ שהמים יתחממו כדי שידח בהם כלים, אסור לומר לגוי ליתנם לקדירה (אפי' שכוונת הגוי בשביל שלא תיבקע בלבד) (ולפ"ז סיום הקטע הקודם ("ואפילו" כו') מדבר במקרה שלכתחלה הישראל אינו מתכוון להשתמש במים החמים להדיח כלים, ולכן ההדגשה שם היא על עצם ההיתר לומר לגוי ליתן המים בתנור, ולא כ"כ על ההיתר להשתמש בהם לאחר שיתחממו).

יש בזה איסור אמירה לגוי לעשות שהייה הטעם, בהקדים: להלן סי' רנד סי"ד-

הקודמים שנפתחו בתחלת הקטע (ראה להלן ציון 701).

(687) א. זהו מקור דברי רבינו כאן: "שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה או משום שנראה כמבשל בתחלה, אסור לומר לנכרי לעשותו". ראה גם בקו"א סקי"א (יתבאר להלן בפנים אות טו): "ובכל דבר דאיכא למיחש לחיתוי אף על ידי נכרי אסור כמשמעות לשון כללו של רמ"א".

ב. מדגיש: "שכל דבר מדברים אלו כו'

ללמוד שגם לדברי רבינו כאן המים מותרים (במקרה שלא אמר במפורש לגוי). וכן משמע לעיל ציון 684 אות ב ולהלן ציונים 700 אות ג, 712, 713. וכן יש ללמוד שרבינו מדבר בדוקא באיסור לומר לגוי שיתן את המים לקדירה, אבל מותר להניח לגוי לתת מעצמו, גם אם כוונת הישראל להשתמש במים להדחה. ראה בביאור הדבר להלן ציון 700 אות ב.

[ולפ"ז מובן שדברי המ"א, שמותר ליהנות ממים שחיממם הגוי בקדירה הקבועה, כיון שהגוי אינו מתכוון לחימום המים (ראה לעיל בפנים אות ב) - ובסתם מדבר גם שהיה כוונת הישראל ליהנות כבר בעת שהגוי נתן את המים בקדירה - אינם בסתירה לדברי רבינו כאן שבאם הישראל רוצה ליהנות מהמים יש בחימום איסור שהייה, די"ל שהמ"א מדבר כשהגוי נתן מעצמו את המים ואז אין איסור].

וכן כוונת הגוי אינה משנה בכל זה, שאם (בנוסף לכוונת הישראל) המשרת הגוי נתן את המים (מעצמו) גם בשביל הדחת כלי הישראל, המים אינם אסורים מפני איסור שהייה, כיון שלהלכה כוונת הגוי הטפלה לחימום המים אינה נחשבת לענין דין המים בדיעבד, ראה לעיל ציון 682 אות ב ולהלן בפנים אות יב וציון 706.

איסור נראה כמבשל לכתחלה במקרה זה ג. רבינו כותב: "שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה או משום שנראה כמבשל בתחלה, אסור לומר לנכרי לעשותו". והנה כאן אומר לגוי להושיב מים לכתחלה, ורבינו פוסק לעיל סי"ד אות כז ובכ"מ שמושיב לכתחלה אסור מפני שנראה כמבשל לכתחלה, אבל בפשטות אין כאן נראה כמבשל לכתחלה, שהרי

במקרה זה אין איסור אמירה לגוי לבשל (כל שאינו אומר זאת לגוי, וכוונת הגוי בהסקה לחמם את הבית, ראה לעיל בפנים אות ב. וההיתר הוא לא (דוקא) מפני שכוונת הישראל בהסקת הגוי לחימום המים היא טפלה לכוונה העיקרית שלו לחמם הבית (ראה להלן בפנים אות יב) וטפלה לענין מעשה הגוי, שהרי מהמשך דברי רבינו מלעיל בפנים אות ב, משמע, שאין כאן איסור אמירה לגוי לבשל גם לשיטת הט"ז שכוונה טפלה אוסרת, אלא טעם ההיתר) כמו שנכתב לעיל ציון 684 אות ד וש"נ, שמשמעות רבינו בכ"מ שכל שהגוי עושה באינו מתכוון לדבר האסור האמירה מותרת, וגם אם הישראל מתכוון לדבר האסור והוא פס"ר.

ובכל זאת כותב רבינו שכוונת הבעה"ב גורמת איסור אמירה לגוי להשהות, והטעם יבואר בהמשך בפנים וציון 700 אות א וש"נ.

בהשהה הגוי מעצמו המים אינם נאסרים ב. במקרה שאסור לומר לגוי לעשות מלאכה בשבת, צריך גם למחות בידו אם עושה כן מעצמו, כמבואר בסי' רעו בכ"מ, ועוד. ולכן כשישראל רואה שהמשרת הגוי נותן מעצמו את המים לקדירה והישראל מתכוון להשתמש במים להדחת כליו, הוא עשה בכך איסור לכאורה (למבואר כאן).

אבל אם כן, המים גם ייאסרו במקרה זה להדחת הכלים, כדין תבשיל שנעשה בו איסור שהייה דלעיל סי"ב. והנה באם המים אסורים זה חידוש גדול יותר, מאשר עצם איסור אמירה לגוי ליתן את המים, כפי שמשמע מסגנון רבינו לעיל בפנים אות ב. ולכן מכך שרבינו לא הזכיר זאת (אלא מדבר רק באיסור לומר לגוי) יש

גו"ק, שסמיכה לתנור שלנו מותרת (ראה לעיל ס"ב אות ב). ובמ"א סקמ"ג: "אצל תנור, אבל עליו [ע"ג מעזיבת (גג) התנור] אסור [להושיב לדעת הרמ"א], כיון ש[התנור] אינו גרוף וקטום [והפסק המעזיבה לבדה אינו מועיל]. ומשמע מלשון רמ"א דאפילו ליתן עליו קודם היסק אסור [הרמ"א מקודם מדבר בהושבה קודם שיוסק התנור, ובפשטות גם כאן מדבר במקרה זה], כיון דלבסוף יהיה בתוכו אש, גזרינן שמא יחתה בגחלים. ומיהו העולם נוהגין היתר בזה" [להושיב ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק, שסומכים שהפסק המעזיבה מועיל כגו"ק בהושבה קודם שיוסק התנור (כך מפרש רבינו בקו"א סק"א את דברי הרמ"א יתבאר להלן אות טז)]. ולמדנו שהרמ"א והמ"א סוברים שאסור להחזיר תבשיל שאין בו בישול לתנור שאינו גו"ק (ואין הפסק המועיל) אפילו לפני ההיסק, ואח"כ יסיק הגוי לצורך חימום הבית⁶⁸⁹.

ד שיש איסור חזרה קודם שיוסק התנור זה דוקא מפני שסוברים שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי, כמ"ש הרמ"א שם במפורש, ראה בשיטת הרמ"א לעיל ציון 276 אות ו וש"ג, ובשיטת הרמ"א לעיל סי"ד אות ה וציון 63 וש"ג.

689 א. בביאור יותר: במקרה שהתבשיל מונח ע"ג הגחלים עצמם, יתכן שאסור לומר לגוי להסיק את הגחלים לצורך חימום הבית, כבר מפני שבמקרה זה כוונת הגוי בהסקה לחימום התבשיל אינה טפלה לכוונה לצורך חימום הבית (אפי' בתנור בית החורף, ראה לעיל ציון 608 אות ב), והגוי עושה בהסקה מלאכת חזרה בידיים (ואולי עושה בידיים גם מלאכת הבערה האסורה לצורך החימום, ראה לעיל ציון 680 אות ה).

והנה רבינו כותב דין זה בסוגריים, היינו שמסתפק בזה. ואכן בקו"א סק"א מבאר רבינו בהרחבה שאין בכך איסור (יתבאר להלן אות טו ואילך). וכפה"נ הקטע דכאן והקו"א הם ממהדורות שונות.

חשש חיתוי בהושבה קודם שיוסק התנור נכתב בפוסקים בחזרה על ידי ישראל

ד. רבינו כותב שבאמירה לגוי לתת את המים לקדירה הקבועה ואח"כ יסיק את התנור לצורך חימום הבית – אבל כוונת הישראל להשתמש במים שיתחממו, יש איסור אמירה לגוי להשהות באיסור.

ופשוט שמקורו מדברי הרמ"א סוס"ה: "אבל אם הקדירות עדיין חמין [שאינן בהם איסור בא"כ בלה] מותר להעמידן [בשבת] אצל תנור בית החורף" [שאינו

מושיב קודם שיוסק התנור ואין בישול באופן זה בתבשיל שיש בו בישול, ראה עד"ז לעיל ציון 325 אות ה וש"ג, ולכן רבינו מזכיר מקודם שהאיסור בשהיית המים הוא (רק) משום "גזירה שמא יחתה בגחלים". וצ"ל שאיסור נראה כמבשל בתחלה מוזכר כאן דרך אגב. וראה להלן בפנים ליד ציון 693 שהמוזכר כאן הוא סימן וכלל בלבד ולא טעם האיסור. וכל זה גם אם רבינו אינו סובר כאן את הסברא דלהלן בפנים אות יח (ראה להלן ציון 727).

וכיו"ב י"ל לסוברים (ראה לעיל סי"ד אות ט) שגם איסור חזרה לאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל, שאיסור זה אינו שייך בהושבה קודם שיוסק התנור. וא"כ משמעות הרמ"א והמ"א דלהלן בפנים אות

שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה כו' אסור לומר לנכרי לעשותו⁶⁹⁰ (ואין סיבה לומר שיש איסור רק במדובר ברמ"א ומ"א – בחזרה בשבת, ולא במדובר כאן באיסור שיסודו שהייה אפי' מערב שבת. ומלבד זאת, הרי כאן מדובר בשבת).

כיוצא בזה אסור באמירה לגוי

ורבינו מוסיף כאן שאותו איסור יש גם באמירה לגוי ליתן את המים לפני ההיסק, "דכיון שהישראל בעצמו אסור לו ליתנם שם כו', משום גזירה שמא יחתה בגחלים כו', אסור לומר לנכרי ליתנם שם שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה

יתכן היתר אמירה לגוי להסיק את הכירה לצורך חימום הבית, והרי בפשטות במקרה זה כוונת הגוי בהסקה לבישול אינה טפלה, ראה לעיל ציון 608 אות ב, וצ"ע. [ואכן בסי' שיח סוס"ט משנה רבינו מלשון המ"א וכותב: "ואפילו ליתנו [לתבשיל לח וצונן שיש בו בא"ב] על תנור בית החורף קודם שמסיקו הנכרי, כדי שיתחמם כשיסיקנו, אסור" (ואינו מזכיר ע"ג כירה, וכן מדגיש שמדובר בתנור בית החורף, ראה לעיל ציון 608 שם וש"נ). וכן במ"א סי' שיח סקמ"ב מדבר בסתם בנתינה לתנור קודם שיוסק, אולם רבינו סוסכ"ז מדבר בתנור בית החורף (וראה סי' תקיא ס"ב, דשם הכוונה לחידוש שמותר להסיק אפילו תנור בית החורף כשכוונתו לחמם האוכל)].

וראה להלן בפנים אות יט בהבנת המ"א כאן סקמ"א בדין חזרה קודם שיוסק התנור. וראה גם פמ"ג שיובא להלן ציון 700 אות ג שנוקט, שיש איסור שהייה לתנור שיוסק לאחמ"כ ע"י הגוי לחימום הבית.

690 ברמ"א מקודם לזה משמע, שחזרה ע"י גוי קודם שיוסק התנור קלה מחזרה זו ע"י ישראל, יובא להלן אות יח, וכפה"נ רבינו לומד כאן שהרמ"א מקיל רק בפרט שמעזיבת התנור מועילה כגו"ק בחזרה קודם שיוסק, ולא בעצם איסור חזרה קודם שיוסק התנור. ורק בקו"א

אכן מדברי הרמ"א והמ"א (לפי' רבינו) שהובאו בפנים, יש לדייק שאפי' בהושבה ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק שייך איסור חזרה (באם הפסק המעזיבה אינו מועיל כגו"ק), ויש בזה חידוש שהרי התבשיל יתחמם באינו מתכוון (ולכן מותר לומר לגוי להניח שם אפילו תבשיל שיש בו בישול ואח"כ יסיק את התנור, ראה לעיל ציון 679 אות ב).

ג. המ"א סי' שיח סקי"א כותב, שהושבת תבשיל שיש בו בישול על הכירה או התנור בשבת קודם היסק, ע"י ישראל אסורה (ראה לעיל סכ"ז אות ג), והגהות רעק"א לשם מביא אופן שזה מותר (הובא לעיל ציון 678 אות ח), ע"כ. ויש להקשות שלנאמר כאן איסור חזרה על הכירה גם בתבשיל שאין בו משום בישול, ישנו אפילו קודם היסק (ובפשטות כירה שייסיקה הגוי בשבת היא אינה גו"ק. ושש"כ פ"א הע' פז בסופה נוקט שלרעק"א הנ"ל אין איסור חזרה קודם היסק, ולא העיר שהרעק"א נמשך אחר לשון המ"א דשם, והמ"א סי' רנג סובר שיש בזה איסור, כמובא כאן בפנים. וראה גם הגהות רעק"א סוס"י רנט סק"ג שנוקט שאסור להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור קודם שהוסק, הובא לעיל ציון 666 אות ג).

אכן בלאו הכי א"א ללמוד את דברי המ"א ורעק"א סי' שיח כפשוטם, שביצד

אבל לפי הדרך האחרונה מובן, שגם כשהגוי מניח הקדירה לפני ההסקה – עדיין חוששים שהישראל יחתה אחרי ההיסק (משא"כ איסור בישול שנעשה במעשה ההסקה והגוי אינו מתכוון בהסקה לבישול).

אמנם רבינו סותם כאן: "אסור לומר לנכרי ליתנם שם. שכל דבר מדברים אלו שנבאר בסמך זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה כו' אסור לומר לנכרי לעשותו", ואינו מפרט אם האיסור באמירה לגוי הוא דוקא משום שחוששים שיחתה הישראל או גם משום עצם מעשה ההושבה (או ההסקה והחימום), ולכן הפסק הנ"ל שיוצא מדברי הרמ"א והמ"א (כנ"ל אות ד) ישנו לפי שתי הדרכים שבקו"א.

ובאמת גם הדרך השניה – שחוששים שיחתה הישראל כשהגוי מושיב – אינה מספיקה, כיון שאומר לגוי להושיב הקדירה לפני ההיסק, ומעשה איסור השהייה והחזרה הוא לכאורה בהסקת האש (לצורך חימום הקדירה), וזה נעשה הרי ע"י הגוי בהיתר (כנ"ל) (ואילו החשש חיתוי הוא רק טעם האיסור ולא מעשה האיסור), ומאיזה טעם נאסור לומר לגוי להניח הקדירה לפני ההיסק.

אכן צריך ביאור, שהרי גם איסורי שהייה וחזרה הם לכאורה בחימום התבשיל, וזה נעשה על ידי הגוי שמסיק לצורך דבר המותר (חימום הבית) והתבשיל מתחמם מאליו, והתירו בכך איסור בישול באמירה לגוי (כנ"ל אות ה), ולמה לא נתיר כן איסורי שהייה וחזרה.

קשה שהרי מעשה האיסור דהסקה נעשה על ידי הגוי באינו מתכוון

ה. הנה רבינו כותב בקו"א סקי"א שתי דרכים בדעת הרמ"א והמ"א, שאסור להושיב ע"ג כירה שאינה גו"ק ע"י גוי: א. עשו איסור הושבה כמלאכת בישול גמורה האסורה לעצמה, וממילא אסור להושיב גם ע"י גוי (אבל לא חוששים שמא יחתה הישראל). ב. גם כשגוי מושיב קדירה של ישראל חוששים שיחתה הישראל, ולכן ההושבה ע"ג גוי אסורה, ע"כ (יתבאר להלן אות יח).

ולפי הדרך הראשונה קשה, שהרי הושבה לפני ההיסק אינה גורמת את הבישול האסור, אלא ההושבה האסורה היא לכאורה הסקת האש שגורמת את חימום הקדירה, וזה נעשה הרי ע"י הגוי בהיתר, לצורך חימום הבית, ומדוע זה אסור (כנ"ל אות ד).

טעם החילוק מי מחזיר, והרי בכל אופן הגוי מסיק, והבנת הט"ז שההיתר הוא שהגוי אינו מתכוון בהסקה כו'. ותהל"ד סקב"א וסי' רנט סקי"ט כתב, שלט"ז חזרה ע"י גוי דינה כחזרה ע"י ישראל, דלא כרמ"א, וצ"ע מנליה. אבל רבינו סובר שלענין חזרה אי"ז היתר, ראה בהמשך בפנים.

מחדש רבינו בהבנת הרמ"א שאכן אמירה לגוי להחזיר קודם שיוסק התנור קלה יותר, ראה להלן שם.

ובט"ז סקי"ח (ופמ"ג מ"ז בהבנה השניה בט"ז) משמע שלומד ברמ"א, שחזרה ע"י גוי קודם שיוסק התנור מותרת מפני שהגוי אינו מתכוון בהסקה לחימום התבשיל (משא"כ בחזרה ע"י ישראל שאסורה, וצ"ע

השבת⁶⁹¹. וכתב בארץ צבי שלשון הטושו"ע (ריש סי' זה), שאסור ליתן תבשיל מבעו"י ע"ג כירה שאינה גו"ק להשהותו עליה (ומשמע שהאיסור במעשה ההושבה בע"ש) – אינו ברור, ע"כ.

ולפ"ז מוכן האיסור להשהות בתנור שיוסק אח"כ ע"י הגוי לצורך חימום הבית (כדברי רבינו כאן). כיון שזה שהגוי מחמם את המים באינו מתכוון, אי"ז מוריד את האיסור על הישראל שקדירתו נמצאת ע"ג האש בשבת (ואיסור זה ישנו גם לדרך הראשונה הנ"ל (אות ה)), שעשו את ההושבה כמלאכה גמורה האסורה לעצמה, וזה שייך גם כשמניח הקדירה לפני ההיסק והיא נמצאת אחר כך על האש המוסקת).

ויש להוסיף: לדרך זו כאשר גוי מושיב תבשיל בשהייה עבור ישראל, הישראל עשה בעצמו את האיסור, ואי"ז אסור מדין אמירה לגוי⁶⁹².

[אך כל זה אינו מבאר את משמעות הרמ"א

אפשר לומר שאיסור שהייה נעשה מאליו בשהיית הקדירה במשך השבת

ן. אולי נבאר בהקדים מ"ש שו"ת ארץ צבי (סי' קט, ד"ה אך לשון), שגדר איסור שהייה הוא שהקדירה תהיה ע"ג האש בשבת מחשש שיחתה. (ולכן מעשה איסור שהייה מערב שבת נעשה בכניסת השבת (ואילך), כאשר הקדירה נשאר ע"ג האש ואינו מורידה). ומוכיח זאת מהגמ' (לח, רע"א) שדנה ב"שכח קדירה ע"ג כירה ובישלה" אם התבשיל נאסר מפני שנעשה בו שהייה (אפי' בשוגג), והכוונה בפשטות שהניח קדירה מערב שבת בכוונה להורידה קודם שבת, אבל שכח להורידה ונעשה איסור שהייה בשוגג בכך שהיתה מונחת ע"ג האש בשבת. ומסיקים שהתבשיל אסור בדיעבד (עכ"פ כשהשהה תבשיל שאינו מבושל כ"צ) (ראה לעיל סי"ב). וגם בתוך הסוגי' שם כתבו סברא שבשהייה מקילים בדיעבד אפי' בהשהה במזיד, כיון ש"לא עשה מעשה", והכוונה בפשטות שהמעשה איסור נעשה מאליו (בכניסת

גם מהמיוחס לר"נ (לו, ב ד"ה אפי' בשבתא), ששהייה לצורך חולה שאין בו סכנה מותרת כדין כל מלאכה בשבת ע"י גוי. היינו שהדמיון מפני שאיסור שהייה אינו נעשה בידיים.

692 נפק"מ, שהתבשיל אסור בדיעבד גם לאחרים עד מוצ"ש בכדי שיעשה (כשהייה ע"י ישראל, ראה לעיל סי"ב), ראה תהליך סק"ב. וגם נפק"מ, שאסור באמירה לגוי לצורך מצוה ועוד. וראה להלן ציון 694 הדין בדיעבד באם האיסור הוא מדין אמירה לגוי.

691 א. כן משמע שלמד גם באבני נזר יו"ד סי' תסג אות י. וראה גם חי' גור אריה למהר"ל (לו, ב קרוב לסוף, לו, א ד"ה בשלמא).

וראה גם שפת אמת ורש"ש לגמ' שם, שיש מזיד שעשה מעשה והוא שהזיד כבר בנתנה, ויש מזיד שלא עשה מעשה והוא, שהנתנה היתה בכוונה להוריד ואח"כ הזיד בשהייה גרידא. ונראה שגם הפנ"י שם (ד"ה אבל האי) התכוון לחילוק זה. וראה גם ראש יוסף (ד"ה ומה שמקשין). אבל כתבו שהתוס' לא חילקו כן.

ב. בארץ צבי שם בסוף התשובה מביא

כמבשל בתחלה, אסור לומר לנכרי לעשותו", וכוונתו לסימן וכלל איזה דבר אסור לומר לגוי לעשותו⁶⁹³). כלומר האיסור הוא מפני מעשה נתינת המים לקדירה הקבועה. ולכן האיסור כאן הוא רק אמירה לגוי (לתת את המים, ולא איסור ע"י הישראל בעצמו שמשאיר את הקדירה)⁶⁹⁴.

וכן רואים את שיטת רבינו בסי' שיח ס"א, שמבאר מדוע מעשה שבת דשהייה שנעשה ע"י ישראל אסור בדיעבד עד מוצ"ש בכדי שיעשה: "שלא הוצרכו להמתין כן אלא בנכרי העושה בשביל ישראל כו', וכן אפילו בישראל העושה אלא שהתחיל מבעוד יום עשייתו בדבר שאסרו להתחיל כמו שנתבאר בסי' רנ"ג, שאיסור זה גם כן קל בעיני הבריות ויש לחוש שיעבור עליו בשביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד, ולכן הצריכו להמתין בכדי שיעשו גם לאחרים גזרה שמא יאמרו לאחר שיתחיל להם מבעוד יום" (היינו שמעשה שהייה נעשה מערב שבת⁶⁹⁵).

ויש לומר בדעת רבינו שחידוש לומר שאיסור שהייה נעשה רק בדרך ממילא

והמ"א, שבחזרה לתנור שאינו גוי"ק (ואין הפסק המועיל) קודם שיוסק ע"י הגוי לצורך חימום הבית, יש איסור חזרה (כנ"ל אות ד). שהרי בחזרה האיסור הוא בפשטות בעצם הושבת הקדירה (ראה להלן אות ה, וכ"מ שפשוט לארץ צבי שם בכל התשובה), ובמקרה שההושבה היא לתנור שאינו מוסק, מעשה האיסור נעשה בפשטות בהסקת התנור, וכאן ההסקה נעשית ע"י הגוי באינו מתכוון לחימום התבשיל].

דעת רבינו שאיסור שהייה הוא בהושבת הקדירה קודם שבת

ז. אכן בעיון בדברי רבינו רואים שכותב להיפך, כלשונו: "ומכל מקום אם הישראל חפץ באותן המים שיתחממו להדיח בהם כלים, אסור לומר לנכרי שיתנם לקדירה. דכיון שהישראל בעצמו אסור לו ליתנם שם כו', משום גזירה שמא יחתה בגחלים לאחר שיוסק התנור כו', אסור לומר לנכרי ליתנם שם". ומסיים: "שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו כו' אסור לומר לנכרי לעשותו" (ורק מפרט: "שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה או משום שנראה

בישולי גויים, כגון שישראל הדליק את האש.

וכן המלאכה מותרת לכתחלה באמירה לגוי לצורך מצוה ועוד, כמו שאר מלאכה דרבנן דשבת, ראה סי' שז וסי"ב ובכ"מ (וגם בנק' זו יתכן שיש חומרא בחזרה (דוקא), ראה לעיל סכ"ה אות ח).

695) הרמב"ן (חולין טו, א ד"ה ר' יהודה, בסופו) ורשב"א (חולין שם ד"ה במזיד, ושם, ב ד"ה ולענין מה) ור"נ (שבת יז, א ד"ה הלכך, וחולין ד, א ד"ה מתני')

693) וכן משמע מהמבואר לעיל ציון 688 אות ג.

694) ראה גם להלן ציון 727. ולפ"ז בהשהה גוי תבשיל של ישראל, דינו כשאר מלאכה דרבנן דשבת שנעשה ע"י גוי שמותר בדיעבד למי שלא נעשה בשבילו, ראה סי' שכה סי"א (ואף שבחזרה ע"י גוי פוסק רבינו לעיל סכ"ה אות ט ואילך, שאסור לכולם עד מוצ"ש בכד"ש, אבל בשהייה לכאן לא מצאנו זאת, ראה להלן ציון 724 אות ג). וזה באם אין איסור

להשהותו עליה לצורך הלילה⁶⁹⁶. וכן
בברייתא (יח, ב) אמרו: "לא תמלא אשה
קדרה כו' ותניח לתוך התנור ע"ש עם
חשכה, ואם נתנן אסורין" כו', וכיו"ב
בהמשך מכמה ברייתות. ובמשנה (לו, ב)
"כירה שהסיקה בקש וגבכא נותנים
עליה תבשיל, בגפת ועצים לא יתן" כו'
(ויש מ"ד בגמ' "לשהות תנן"). היינו
שמדברים תמיד במעשה הנתניה.

ובכל זאת בסוגיית הגמ' (שם) מחלקים
בין "חזרה" בשבת ל"שהייה" (המתנת
הקדירה על האש) מע"ש. י"ל מפני
שאיסור שהייה נעשה בב' הפרטים:
מעשה הנתניה בידים מע"ש והשהייה
מאליה לתוך השבת. (ולזה כוונת רבינו
סי' שיח הנ"ל: "שהתחיל מבעוד יום
עשייתו בדבר שאסרו להתחיל", היינו
שבערב שבת נעשה התחלת האיסור
בלבד) והדגישו את הפרט ד"שהייה"
כשרצו לחלק מחזרה בשבת (שאינן שם
פרט זה (ראה להלן אות ח)). וברמב"ם (פ"ג ה"ד):
"תבשיל כו' אין משהין אותו על גבי
האש בשבת אע"פ שהונח מבעוד יום"
ועד"ז כמ"פ בהמשך. אבל כותב גם (שם
ה"ג): "לא ימלא אדם קדרה כו' ויתן לתוך
התנור כו' וישהה אותן" (ומשמע

שגם איסור כ"י וב"י בחמץ בא עם
מניעת עשיית מ"ע דתשבתו. וכן הלאו
דנותר בא עם מניעת עשיית המצוה
דאכילת קדשים (ויש לעיין בסה"מ לרמב"ם עשה פט
לעניין קדשים קלים). ולכן אפילו אם נאמר
שעצם שהיית תבשיל שאינו מבושל
כמאב"ד (לחנניה) ע"ג האש גורמת חשש
חיתוי (ראה להלן ציון 724 אות ב), אבל האיסור
צריך להיות גם בשב ואל תעשה, ולכן
גזרו על מעשה ההושבה עצמו (ולא רק
על השהייה). וכן קשה לומר שאיסור
שהייה הוא במעשה חיובי להוריד את
הקדירה, כיון ששהייה היא "איסור" ולא
"חיוב".

ויש להוסיף, שאולי רבינו לומד שגם
בשהייה, מעשה ההושבה גורם בעיקר את
החשש חיתוי (כמשמעות רבינו בכ"מ
בחזרה), היינו שהושבת תבשיל שאינו
מבושל כמאב"ד ע"ג האש מערב שבת,
יכולה לגרום שיחתה אפי' לאחר זמן –
בשבת (ראה להלן שם). ולפ"ז מובן שמעשה
האיסור מתחיל בהושבה עצמה.

ולכן מעשה איסור שהייה הוא
כפשטות לשון הטושו"ע, שאסור ליתן
תבשיל מבעו"י ע"ג כירה שאינה גו"ק

הנעשה בשבת ע"י ישראל לא שייך למיגור
ומותר למוצאי שבת מיד".

696 גם בפמ"ג מ"ז סקט"ז ("משהייה
דעתו עד שבת") אפשר ללמוד שעצם
השהייה מע"ש בכוונה להשאיר זאת
בשבת היא איסור, עיי"ש. וראה גם
בפמ"ג שיובא להלן ציון 700 אות ג.
וראה ראש יוסף לו, א (ד"ה גרסינן, סוד"ה
עוד).

נוקטים, ששהייה קלה בעיני הבריות כיון
שהיא מלאכה הנעשית מאליה. וי"ל
שמדברים על הפרט שהמלאכה בשבת
היא נעשית רק מאליה (ראה בהמשך
בפנים בביאור הגמ' שבת לח, א).

וברא"ש (חולין פ"ק סי' יט) אפשר
ללמוד כמ"ש רבינו, שהקולא בשהייה היא
בכך שנעשית מערב שבת, שכתב
בשהייה אסרו עד בכד"ש, "אבל בדבר

שהנתינה לתנור היא כבר דבר אסור) ועד"ז כמ"פ בהמשך. (ועיי"ש בגמ' שהאיסור במזיד לדעה זו הוא מעיקר הדין, ורק בשוגג אסרו מגזירה מיוחדת)⁶⁹⁷.

איסור חזרה הוא במעשה הושבת הקדירה בשבת

ח. והנה עד כאן דובר בנוגע לאיסור שהייה, אבל איסור חזרה כשבת הוא כודאי בעצם מעשה ההושבה (ולא בהשאת הקדירה על הכירה). כפי שפוסקים במקרה שגוי החזיר קדירה שהיתה חמה, שהתבשיל מותר בדיעבד כדין דבר שנעשה ע"י גוי והישראל לא נהנה כ"כ מהאיסור (ראה לעיל ריש סכ"ה)⁶⁹⁸,

ולקושיות הארץ צבי (ראה לעיל אות ו): יש לומר שב"שכח קדרה ע"ג כירה ובישלה" באיסור שהייה, הנה מעשה הושבת הקדירה היה למפרע באיסור בשוגג, ולכן התבשיל אסור. ומה שאמרו סברא שבשהייה מקילים בדיעבד אפי' בהשהה במזיד, כיון ש"לא עשה מעשה" (ראה לעיל שם), י"ל שהכוונה שלא עשה מעשה בידים בשבת (אלא רק בערב שבת). ובפרט י"ל כן בדעת הסוברים שם (וכן הלכה), שמעשה שבת דשהייה אסור

מעשה שלו (יושב ומשמר) אלא רק על השאת הקדירה].

ויש להקשות, שביצד ישאירה על האש והרי יש חשש שיחתה. והנה להלכה לעיל סי"ב, שהקדירה אסורה באכילה, יש לומר שאין גם חשש שיחתה (ראה עד"ז ברמ"א סי' רנד סוס"ה ומ"א ריש סק"כ). ועצ"ע בדברי הגמ' לח, א, שמעיקר הדין ("קודם גזירה") בהשהה בשוגג הקדירה היתה מותרת, אם היה חיוב להורידה. ועוד ועיקר, לרי"ף (טז, ב) והרמב"ם (פ"ג ה"ט) והשו"ע (ס"א, עמ' עו) יש חשש חיתוי ואיסור שהייה במבושל כ"צ, ובהשהה קדירה זו בשוגג הקדירה מותרת, ואעפ"כ הנו"כ לא כתבו שבנוכח צריך להורידה שלא יחתה.

וכנראה הביאור בכ"ז, ש"איסור" שהייה מהותו שב ואל תעשה, ראה לעיל בפנים, ולא גזרו דין שהייה שני (במקרה שכבר עבר) שיהיה "חיוב" בקום ועשה בכדי שלא יחתה.

כשהישראל ידע שהגוי מחזיר תבשילו (698) וראה שם אות ב, שכ"ה אפילו

השהה קדירה באיסור אם צריך להורידה (697) בארץ צבי הנ"ל מקשה, שבאם איסור שהייה הוא במעשה ההושבה, ייצא שאדם שהושיב קדירה ע"ג הכירה בשוגג ואח"כ נזכר, כבר אינו צריך להורידה, וזה לא הוזכר בפוסקים, ע"כ. והנה לפי מש"כ בפנים, באם נזכר קודם שבת, בודאי שצריך להורידה כדי שלא יעבור באיסור (שתלוי גם בשהייה לתוך השבת). ע"ד המוזכר לעיל ס"ח אות ב "וצריך לסלקו משחשכה". ובאם נזכר בתוך השבת, יתכן שאכן אי"צ להורידה, כדמשמע מכך שהטושו"ע ונו"כ לא כתבו בקדירה שהשהה אותה באיסור ונזכר בשבת, שצריך להורידה.

[וראה יתירה מכך בשו"ע"ר סי' שטז סי"א בעשה צידה בלא ידיעה, שמותר לישב ולשמר עד מוצ"ש. וגם לבאווה"ל שם ס"ו ד"ה ישב, שבעשה צידה בידיעה אבל בשוגג אסור לישב ולשמר, הר"ז רק בדאורייתא כמבואר שם, וכאן מדובר בשהייה דרבנן, ועוד דכאן אין מדובר על

לעיל סי"ד אות ח). ולפ"ז מובן שאיסור חזרה הוא בעצם מעשה ההושבה – שגורם החיתוי (וההמשך אינו משנה בזה. ואי"ז דומה לשהייה, שמעשה ההושבה נעשה בערב שבת, ולכן האיסור תלוי גם בשהייה לתוך השבת, בזמן החשש חיתוי)⁶⁹⁹.

ולכן סתימת רבינו כאן, שכל האיסור כשגוי מושיב את המים בשבת הוא רק באמירה לגוי (ראה לעיל ריש אות ז).

ואף שהישראל לא הוריד אחר כך הקדירה מהכירה. וכן הרמ"א ס"ה (עמ' פח) מקיל בחזרה ע"י גוי (דוקא) ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק (ראה להלן אות יח). ולמדנו שכשגוי מושיב את הקדירה האיסור נעשה רק ע"י הגוי.

ובפרט ע"פ מ"ש במקו"א בטעם החשש חיתוי בחזרה בשבת של תבשיל שמבושל, שמעשה ההושבה יכול לגרום שיחתה (בסמיכות אליו) בכל תבשיל (ראה

ג. מדובר בפנים לשיטת רוב הפוסקים, שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מחשש חיתוי (ראה לעיל סי"ד אות ה). אבל י"ל שכיו"ב לפוסקים שאיסור חזרה לאינה גו"ק הוא מפני שנראה כמבשל (ראה לעיל שם אות ט) שהאיסור הוא במעשה עצמו. וכ"מ באג"ט שהובא לעיל ציון 319 אות יא ע"פ הרשב"א והר"ג, שאסור לכו"ע להניח מים ע"ג האש בכוונה ליטלם קודם שיתבשל, כיון שנראה בזה כמבשל, ע"כ. היינו שאיסור נראה כמבשל הוא במעשה עצמו. וראה שם בשיטת הסוברים שאיסור חזרה הוא מחשש חיתוי, ולדעת רבינו שיש חשש ואיסור זה גם בחזרה במקום שאין היסור"ל – שנראה שכיו"ב בהושבה במקום שהיסור"ל בכוונה ליטול את התבשיל קודם שיגיע ליסור"ל בו יש חשש חיתוי ואיסור חזרה, ע"כ. והנה זה יובן טוב למבואר כאן שאיסור חזרה הוא במעשה עצמו, אבל אי"ז מוכרח.

וראה שם עוד שהרמב"ן סובר, שמותר להניח מים ע"ג האש ויטלם קודם שיגיעו שתהיה היסור"ל בהם, ע"כ. ויש לעיין אם זה מפני שסובר שאיסור חזרה אינו במעשה עצמו.

ולדעת רבינו כ"ה אפילו כשהישראל אמר לגוי להחזיר.

699 א. ראה גם להלן ציון 727.

החזיר קדירה באיסור אם צריך להורידה

ב. ויש ללמוד מכך שאין חיוב להוריד קדירה שהוחזרה ע"ג האש בשבת באיסור. ובאמת בלאו הכי: אם הוחזרה ע"י ישראל והתבשיל מוי"ל הוא נאסר (למי שהוחזר בשבילו), ראה לעיל סכ"ד (או דבר יבש וצונן ע"י גוי, ראה לעיל סכ"ה אות ו). ובפשטות אין חשש חיתוי ומדוע שיהיה חיוב להורידה. ורק יש לעיין בתבשיל שמור"ל, שמותר בדיעבד, לעיל סכ"ד אות יג, או שהוחזרה קדירה חמה ע"י גוי, שהקדירה מותרת בדיעבד, לעיל ריש סכ"ה, ולפי הסברא דלהלן סעיף זה אות יח, שכשגוי מושיב את הקדירה חוששים שיחתה הישראל, שכיצד ישאירה על האש ויש חשש שיחתה (עכ"פ בסמיכות למעשה ההושבה, ראה בפנים), וכנראה הביאור (כמ"ש לעיל ציון 697 לענין שהייה), ש"איסור" חזרה מהותו שב ואל תעשה, ולא גורו דין חזרה שני (במקרה שכבר עבר) שיהיה "חיוב" בקום ועשה בכדי שלא יחתה.

לפמ"ש במקו"א שהחשש חיתוי בחזרה הוא מפני שמעשה ההושבה עצמו גורם בעיקר את החיתוי (כנ"ל אות ח וש"ג), ונאמר לכאורה שמעשה ההושבה במקרה זה הוא הסקת התנור שע"י הגוי (כנ"ל), אמנם עדיין יתכן שמעשה ההושבה (וההסקה) של הגוי יכול לגרום שיחתה גם הישראל (ואולי עד"ז כוונת רבינו בקו"א סקי"א בדרך השניה, שגם כשגוי מושיב את הקדירה חוששים שיחתה הישראל (ראה להלן ציון 726)). ג. ועיקר: יש לומר שמעשה הושבת התבשיל ואחר מסיק את הכירה מיד לאחמ"כ, הוא כמעשה הושבה לאחר ההיסק לענין החשש חיתוי, ולכן כשישראל מושיב תבשיל לתנור ומיד אח"כ הגוי מסיק יש חשש שהושבת הישראל תגרום לו שיחתה כבכל שהייה וחזרה ע"ג האש.

אלא שיש לומר, שבמקרה שישראל א' נתן את הקדירה ואח"כ ישראל שני הבעיר את האש (מע"ש) והשהו את הקדירה באיסור, לא החמירו חכמים לעשות את מעשה ההושבה של הראשון כמעשה שהייה, אלא איסור שהייה נעשה במעשה העיקרי – הבערת האש של השני (כנ"ל) (אף ששייך למעשה חשש חיתוי גם אצל הראשון כנ"ל). אמנם במקרה שגוי יסיק את התנור לצורך חימום הבית, הרי אם נדון על מעשה ההסקה בלבד זה צ"ל מותר (כיון שהגוי אינו מתכוון לחימום התבשיל ולכן אין איסור אמירה לגוי להסיק (כנ"ל אות ב)). והרי עדיין יש חשש חיתוי לגבי הישראל. לכן הוכרחו לקבוע שאיסורי שהייה וחזרה נעשו כאן בעצם מעשה הושבת התבשיל (כמו מעשה איסור שהייה וחזרה רגיל על האש, שהוא בהושבת

מעשה הושבה בתנור קודם שהגוי יסיקו הוא מלאכת איסור

ז. והנה כל זה הוא בהושבת קדירה על האש, ואז אומרים שאיסורי שהייה וחזרה הם כמעשה הושבת הקדירה (כמו הראיות דלעיל), אמנם כשמושיב ע"ג כירה בלא אש, בהשקפה ראשונה לא עשה כלום, ומעשה ההושבה והאיסור במקרה זה הוא בהסקת הכירה שלאחמ"כ ויש על גבה קדירה. וכמו במקרה שישראל א' נתן את הקדירה מע"ש ואח"כ ישראל שני הבעיר את האש והשהו את הקדירה באיסור, שמסתבר שהשני עשה איסור שהייה ולא הראשון. אבל משמעות רבינו כאן שנתנית המים קודם שיוסק התנור ע"י הגוי היא מעשה איסור שהייה (כנ"ל ריש אות ז).

ובאמת זה מוכח מדברי הרמ"א באיסור חזרה, שמחלק בין הושבה ע"י ישראל ע"ג התנור קודם שיוסק, לבין הושבה ע"י גוי (כנ"ל אות ח וש"ג), ויש ללמוד מכך שהאיסור כאן הוא כמעשה ההושבה קודם שיוסק התנור (שאם איסור החזרה היה בהסקה או בשהיית הקדירה ע"ג האש, לא היה חילוק מי הושיב את הקדירה).

ואולי טעמם בהקדים, שבעיקרו של דבר, גם בהושבה לתנור קודם שיוסקו הגוי שייך חשש חיתוי, מכמה טעמים: א. לסברא שהחשש חיתוי בשהייה הוא מפני שעצם שהיית תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד ע"ג האש בשבת יכולה לגרום חיתוי (ראה להלן ציון 724 אות ב), מובן שלענין החיתוי אין חילוק אימתי הושיבו את התבשיל וכן מי הדליק את האש. ב. גם

[ורק לאיסור בישול יש היתר במקרה זה, שמעשה איסור בישול נעשה כאן בהבערת התנור, והישראל אומר לגוי להבעיר את התנור לצורך חימום הבית, והתוצאה בבישול נעשית באינו מתכוון ומאליה (כנ"ל אות ב)].

ואלו דברי רבינו: "ומכל מקום אם הישראל חפץ באותן המים שיתחממו להדיח בהם כלים, אסור לומר לנכרי שיתנם לקדרה. דכיון שהישראל בעצמו אסור לו ליתנם שם (אפילו סמוך לחשכה אם חפץ בהם להדחת כלים), משום גזירה שמא יחתה בגחלים לאחר שיוסק התנור, כמו שיתבאר בסי' רנ"ד [סט"ו, שאסור ליתן מים מערב שבת לקדירה הקבועה בתנור (שהוסק, ומוזכר שם גם מקרה שנותן קודם שיוסק בעצמו) וכוונתו להדיח בהם כלים, שיש בזה חשש חיתוי. וכן אם ישראל נותן את המים לקדירה ואח"כ הגוי יסיק את התנור לצורך חימום הבית, שהישראל עושה איסור שהייה בנתינת המים. ולכן כיוצא בזה] אסור לומר לנכרי ליתנם שם [בשבת ואח"כ יסיק הגוי את התנור לצורך חימום הבית]. שכל דבר מדברים אלו שנתבאר בסימן זה שאסור לעשותו משום גזירה שמא יחתה כו' אסור לומר לנכרי לעשותו"⁷⁰⁰.

התבשיל ע"ג האש (כנ"ל אות ד-ח)). [ואסרו את מעשה הושבת התבשיל בכל אופן, גם אם הגוי יסיק את התנור משך זמן לאחמ"כ ואולי לא יהיה חשש חיתוי].

מעשה הושבה זה נעשה בידיים

י. ועפ"ז מובנת משמעות הרמ"א והמ"א, שיש איסור חזרה בחזרה לתנור שאינו גו"ק (ואין הפסק המועיל) קודם שיוסק ע"י הגוי לצורך חימום הבית. וכן דברי רבינו, שאמירה לגוי לתת את המים לקדירה הקבועה (בשביל שלא תיבקע) ויסיק את התנור לצורך חימום הבית – אבל כוונת הישראל להשתמש במים שיתחממו – אסורה מדין אמירה לגוי לעשות איסור שהייה (ראה בכל זה לעיל אות ד). כיון שמעשה איסור חזרה ושהייה הוא בעצם נתינת התבשיל והמים (בשביל שיתחממו) – ואפילו במדובר שם שנותנם קודם שיוסק התנור (כנ"ל באותיות הקודמות) – ולזה לא מועיל שהחימום ייעשה ע"י הגוי באינו מתכוון. אלא הושבת התבשיל היא מעשה חזרה הנעשה בידיים. וכן אמירה לגוי לתת את המים היא אמירה לגוי לעשות בידיים דבר האסור.

כוונת הישראל להשהות מצטרפת לאמירתו ולמעשה הגוי

700 א. רבינו מחדש בפנים, שאם הישראל מתכוון להשתמש במים החמים יש בזה איסור אמירה לגוי למלאכת שהייה, ובפשטות כ"ה אפי' כשהגוי אינו מתכוון לכך. ולמדנו שכוונת הישראל מצטרפת למעשה נתינת המים שע"י הגוי, ולכן נעשתה כאן "מלאכת איסור שהייה".

וראה לעיל ס"י אות יא ואילך, שרבינו פוסק שאמירה לגוי היא מדין שליחות, וא"כ הפירוש בדין דכאן, שמצרפים כוונת המשלח למעשה השליח. (ולהעיר שאין לומר בהבנת רבינו, שזה חומרא בשהייה דוקא מחשש שיחתה הישראל אפי' כשגוי מושיב, ראה לעיל בפנים אות ה).

[בקו"א סי' רסג סק"ח מבואר, באומר לחבירו שמור לי פירות בתחומך, שאין

קודם שבת, ראה סי' רנד סי"ד), ומקשה שרגיל שהתנור נכבה במשך ליל השבת והמים מתקררים, והגוי מסיק את התנור למחרתו וכוונת הישראל אפי' להשתמש במים לשתייה, ויש איסור שהייה במים כמו בשהייה מערב שבת של מים שכלל לא התבשלו, ע"כ.

ויש לעיין מדוע לא הקשה (כמו רבינו לעיל בפנים אות ג ולהלן בפנים אות טו) על המדובר במ"א כאן, שהגוי נותן מים לקדירה בשבת עצמה ולא חשש לאיסור שהייה. אולי זה מפני שהמ"א לא הזכיר במפורש שמותר לומר לגוי ליתן מים, אלא מדבר רק בהיתר ליהנות מהמים שחיממם הגוי (מעצמו), וזה בודאי אינו אסור מאיסור שהייה, כנ"ל בציון זה אות ב וש"נ (ורבינו לומד בקו"א שמותר לומר לגוי רק מדיק לשון המ"א, ראה להלן בפנים אות יד-טו). ואולי הפמ"ג סובר שאיסור שהייה הוא במעשה ההושבה אפי' קודם שהוסק התנור (כמ"ש בפנים בשיטת רבינו), ראה גם לעיל ציון 696, וא"כ במקרה שהישראל עשה בעצמו את השהייה בכך שהניח מערב שבת, זה חמור יותר ממקרה שהגוי מושיב את המים והשהייה נעשית רק באמירה לגוי.

ד. מבואר בפנים שבהושבת תבשיל האסור בהושבה, אפי' בתנור שאינו מוסק, אבל לאחמ"כ יוסק ע"י גוי, שמלאכת האיסור נעשית במעשה הושבת הישראל. ויש מזה נפק"מ בימינו בחוץ לארץ, במקרה שיש הפסקת חשמל בערב שבת, ורוצה להניח תבשיל ע"ג הכירה שאינה מכוסה מערב שבת בכדי שכאשר יתוקן החשמל ע"י הגוי בשבת, יתבשל התבשיל (ומתירים ליהנות מתיקון הגוי (הנשלח מהרשויות, ומתקן ברה"ר) גם ברוב

בזה איסור שליחות, כיון שמעשה המלאכה הוא דוקא כשהאומר נמצא בתחום חבירו ועכשיו שאיננו שם לא נעשתה מלאכת איסור (על אף השליחות), עיי"ש. וצ"ל שאין מצרפים מעשה המשלח, אבל כאן מצרפים רק כוונת המשלח].

אמנם משמעות דעת רבינו בכ"מ, באמירה לגוי לעשות דבר המותר באמירה, והדבר האסור נעשה באינו מתכוון ואפי' פס"ר, שאין איסור אמירה אפילו אם הישראל מתכוון לדבר האסור באמירה. היינו שבמקרה זה אין מצרפים את כוונת המשלח למעשה השליח, ראה בביאור החילוק (ובדברי אחרונים בענינים אלו) לעיל ציון 40.

ב. והנה משמעות רבינו בכ"מ, שגם אם הישראל התכוון מלכתחלה להשתמש במים החמים אבל לא אמר לגוי ליתן את המים, והגוי נתנם מעצמו בשביל שלא תיבקע הקדירה, המים מותרים, ונראה שכיו"ב הישראל אינו צריך מעיקרא למחות בגוי שנותן את המים כשיודע שהגוי לא מתכוון להשתמש בהם (אבל הישראל מתכוון), ראה לעיל ציון 688 אות ב וש"נ, וצריך לומר שהטעם בזה, שמחשבה בלבד אינה גורמת איסור אמירה לגוי, וכוונת הישראל לעצמה ועשיית הגוי לעצמה, ועשיית הגוי שאינה בשביל לחמם את המים אינה מעשה איסור שהייה. ורק כשהישראל אומר לגוי לתת את המים, הכוונה שלו מצטרפת לאמירתו ולעשיית הגוי שעל פיה שייעשו מעשה איסור.

ג. הפמ"ג א"א סקמ"א (ד"ה ויש לראות) מדבר בהיתר ליתן מים לקדירה מערב שבת מבעוד יום (שהמים התבשלו בחלקם

התנור(])⁷⁰¹: "לישראל עצמו אסור לתת את המים לקדירה אפילו קודם שהוסק התנור, וגם אם אין לו חפץ במים שיתחממו. הטעם בפשטות שזה כא'

מע"ש של בישול בשבת ועוד טעמים, ראה שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' ס, מנחת יצחק ח"ד סי' כרכו, חלקת יעקב ח"א סי' נו, ציץ אליעזר ח"ב סי' וזו, ועוד. ויש מהם שנראה שאוסרים גם בתבשיל מבושל כ"צ וקר ויתחמם בהפעלת השעון בשבת, אבל יש מתירים בתבשיל מבושל כ"צ וקר (לדוגמא שש"כ פ"א סל"ב), ואכ"מ. לעומת זה בשולחן שלמה סק"ד, ד נראה שמתיר להשהות מערב שבת ע"ג כירה מכוסה אפי' תבשיל שאינו מבושל כלל.

ה. לטוברים שאיסור מושיב לכתחלה הוא מחשש חיתוי, ראה לעיל סי"ד אות כו, נראה שיש חשש ואיסור זה אפי' באם מושיב קודם שיוסק התנור (ע"י הגוי), בכל שכן מהמבואר בפנים לענין החשש והאיסור במקרה כזה מפני שמחזיר לאינה גו"ק, והרי חשש חיתוי במושיב לכתחלה חמור שישנו אפי' בגו"ק. וראה רמז לזה בדברי רבינו לעיל ציון 614 אות א. והנה מכיון שההסקה נעשית ע"י הגוי בהיתר שאינו מתכוון לתבשיל, צריכים לומר שמעשה איסור מושיב לכתחלה הוא בעצם ההושבה אפי' קודם שיוסק, כמ"ש בפנים לענין האיסור שמחזיר לאינה גו"ק. (701) נראה שכאן מסתיימים הסוגרים שהתחילו לעיל אות ג. ובפרט שהנכתב להלן אות יב הוא המשך למדובר באות ב לפני הסוגריים (ולא לקטע דידן שמדבר בנתינת הישראל, ולא לסוגריים דאות ג, ראה באות יב בסופה). אכן צ"ע בטעם שהדין דכאן (שמקורו מהמ"א) נכתב בסוגריים.

אסור לישראל לתת את המים בעצמו בכל אופן יא. "ואפילו אם אין לו חפץ כלל במים שיתחממו, אסור לו ליתן המים בעצמו אפילו קודם שהוסק

ישראל, כיון שעושה בשביל עצמו לקבל שכרו, שהיה מתקן גם אם היהודים לא היו בבית ונהנים מהתיקון, ראה שש"כ ח"א עמ' תקו). וי"ל שאסור בדבר מבושל פחות מכמאב"ד, כיון שבהושבה מערב שבת עושה איסור שהייה (אבל כמדומה שאין בזה איסור בישולי גויים), ומותר בתבשיל מבושל כמאב"ד (קודם זמן סמוך לחשכה, ראה לעיל סכ"ב) כיון שאין בו שהייה (ראה לעיל ס"ט, וכן במבושל כמאב"ד אין איסור בישולי גויים, שו"ע יו"ד סי' קיג ס"ח). וגם מותר להשהות תבשיל הנ"ל בתוך התנור, שאי"ז כמחזיר בשבת שיש בזה איסור תוכה (לעיל סט"ז).

הושבה על הכירה קודם שבת ותופעל על ידי שעון שבת

כיו"ב מותר להניח קודם שבת (וגם קודם סמוך לחשכה), תבשיל שמבושל ע"ג כירה שאינה מכוסה בבלעך, בכדי שהשעון שבת יפעיל את הכירה בשבת והתבשיל יתחמם. שהרי מתירים הפעלת חשמל בשבת ע"י כיוון השעון מע"ש, ולא מחשיבים זאת כעשה מעשה בשבת. ובפשטות כיו"ב לא נעשה כלל מעשה הושבה בשבת, אלא רק בערב שבת (כמבואר בפנים במקרה שגוי מסיק את התנור). והשהייה מערב שבת של תבשיל שמבושל מותרת. וכן פסק בשו"ת ארץ צבי סי' קט. וראה עד"ז בשולחן שלמה סקי"ט. וגם מותר להשהותו בתוך התנור, כנ"ל.

אבל כמה פוסקים אסרו להשהות באופן הנ"ל תבשיל שאינו מבושל כ"צ אפי' ע"ג כירה מכוסה, מפני זילותא דשבת או גרמא

בתנור (קודם שיוסק) בשביל שלא תבקע בלבד (ואינו מתכוון לחימום), אין איסור זה. והמ"א כותב שגם זה אסור. כדברי רבינו: "ואפילו אם אין לו חפץ כלל במים שיתחממו, אסור לו ליתן המים בעצמו אפילו קודם שהוסק התנור" (היינו שיש כאן שתי הדגשות: א. אפילו אינו רוצה במים שיתחממו, ובנתינת המים אין איסור שהייה (כמו במדובר באות ג ואילך), אסור ליתן את המים בעצמו מטעם אחר. ב. אפילו אינו רוצה במים שיתחממו, יש איסור ליתן את המים מדין א' נותן את הקדירה כו' (כנ"ל)). והמ"א מבאר שמפני שבישראל אינו מתכוון ופס"ר – אסור כמתכוון (ראה לעיל סי' אות ט ושי"ג), לכך בנותן את המים ויודע שיוסק את התנור ופס"ר שהמים יתחממו עד שהיסול"ל בהם – גם הידיעה אוסרת ככוונה, ואסור מדין א' מביא את הקדירה כו'⁷⁰⁴.

אכן להבנה זו, האיסור במקרה ש"אין לו חפץ כלל במים שיתחממו", הוא דוקא לסוברים שגם פס"ר דלא ניהא ליה (שאינו נהנה מהמעשה שנעשה ממילא) אסור, ואפילו באיסור דרבנן (ראה לעיל ציונים

37, 43 ושי"ג).

מותר לומר לגוי לתת מים לקדירה באם עיקר כוונת הגוי לחמם את הבית **יב.** "ולפי המנהג שנהגו כסברא הראשונה (דסעיף כ"ח), אף אם

מביא את הקדירה וא' מביא לאחמ"כ את האור והקדירה תתבשל, שמעשה הראשון אסור מדברי סופרים (ראה לעיל סכ"ז אות ג).

מהמ"א סקמ"א: "אבל ישראל אסור ליתן המים אפילו קודם שהסיקו, דהוי פסיק רישיה" (הובא בקו"א סק"א, יבואר להלן אות יד).

נכיו"ב בסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה (מהמ"א דשם): "ואסור ליתן המים לקדרה ההיא [הקבועה בתנור] אפילו קודם שהוסק התנור"⁷⁰².

והנה השעה"צ כאן ס"ק קח מקשה בדברי המ"א, מה שייך פסיק רישיה אצל הנותן את המים קודם שיוסק התנור (שאינו עושה כלל את מלאכת הבישול, ובודאי שלא עושה אותה בפס"ר, אלא הבישול יעשה בהסקת הגוי שלאחר מכן), והו"ל לומר שזה כא' נותן את הקדירה כו' (ואסור אפילו שאינו עושה את מלאכת הבישול), ע"כ.

האיסור מפני שיודע שהמים יתחממו על ידי הגוי

וי"ל בהבנת המ"א, שסובר שא' נותן את הקדירה כו' אסור דוקא בעשה במזיד שכוונתו להביא לבישול⁷⁰³ (אבל אם לא ידע שלאחמ"כ א' יביא את האש, לא עשה איסור אפי' בשוגג). ולפ"ז יש סברא שבישראל שנותן מים לקדירה הקבועה

ג ואילך, שכל איסור א' נותן את הקדירה במקרה דידן (שאינן איסור מסייע לעבירה) הוא חידוש.

704) ראה עוד בענין זה, להלן ציון

711.

702) ומסיים שם בחידוש: "אם נתנם ישראל אסור ליהנות מהם עד מוצאי שבת בכדי שיעשו", ראה בזה לעיל סכ"ד אות ח וציון 482. וראה עוד בהבנת הדין בדיעבד שבקטע זה, להלן ציון 730 אות ד.

703) ראה במ"ש לעיל ציון 678 אות

[והנה הדיון כאן אם מותר לומר לגוי ליתן מים בקדירה, וכוונת הגוי לחימום המים, מדבר בודאי שהבעה"ב יודע מכוונת הגוי ומסכים לכך (ולכן שואל אם מותר לומר לגוי במקרה זה), ולמבואר בסוגריים דלעיל (אות ג ואילך) אסור לומר לגוי ליתן את המים בכוונה זו של ישראל מדין שהייה. אלא צריך לומר שהנכתב כאן הוא מהדורה אחרת מהנכתב בסוגריים דלעיל (ראה לעיל אות ג בסופה), וזה מהמהדורה שנכתב בה הקו"א (דלשיטת הקו"א כשאין איסור אמירה לגוי בכישול כיון שאינו מתכוון, אין גם איסור אמירה לגוי בשהייה (ראה להלן בפנים אות יד ואילך))⁷⁰⁶].

אסור ליהנות ממים שנתנם הגוי לאחר שהוסק התנור באם היתה כוונתו גם שיתחממו יג. "ואם נתן המים בקדירה לאחר שהסיק התנור, אע"פ שהיתה הקדירה צוננת עדיין כשנתן בה המים,

כוונתו בנתינת המים כדי לחממם, מותר, כיון שעיקר כוונתו בהסיקו הוא בשביל הבית": חוזר למדובר לפני הסוגריים (אות א) שמותר לומר לגוי ליתן מים בקדירה ואח"כ יסיק התנור והמים יתחממו, לדברי הכל (גם לדעה השניה דלעיל סכ"ח). ואין בזה איסור אמירה לגוי לבשל, כיון שאומר לו לעשות דבר המותר באמירה, והמים מתחממים מאליהם באינו מתכוון. שהגוי נתן את המים בקדירה בשביל שלא תיבקע בלבד, ולא בשביל שהמים יתחממו. ומוסיף כאן, שלפי המנהג כדעה הראשונה דלעיל סכ"ח שכוונה טפלה של הגוי אינה נחשבת (ראה שם), מותר לומר לגוי ליתן את המים אפילו אם כוונת הגוי בנתינת המים ובהסקה גם כדי להשתמש בהם כשיתחממו (לצורך הבעה"ב), כיון שעיקר כוונת הגוי בהסיקו הוא בשביל חימום הבית, והמים כמתחממים מאליהם באינו מתכוון⁷⁰⁵.

מלמד, שהעיקר כסברא זו ולכן המים מותרים בודאי בדיעבד (אבל למעשה היתר המים הוא גם לבעל נפש המחמיר לעצמו לענין האמירה לגוי לכתחלה יותר מהמנהג, ראה לעיל ציון 682 אות ב).

ג. בסוסי"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "ואסור ליתן המים לקדירה ההיא [הקבועה בתנור] אפילו קודם שהוסק התנור (ראה לעיל בפנים אות יא), כי אם על ידי נכרי, ומותר ליהנות מהמים בשבת אם נתנם נכרי" כו' (ראה לעיל ציון 684 אות א), ונראה שמדבר בסתם אפילו כשכוונת הבעה"ב והגוי גם להשתמש במים החמים, ומתיר זאת כמבואר כאן בפנים. וראה עוד להלן ציון 710 אות א.

705 משמע שאם הגוי היה מתכוון בהסקה באופן עיקרי גם לחמם את המים להדחת כלים, היה אסור לומר לו להסיק את התנור, ראה במ"ש בזה לעיל ציון 685 אות ב.

706 א. בדוחק נלמד שמדבר בקטע זה רק בהיתר ליהנות ממים שחיממם הגוי מעצמו אפי' בידיעת הבעה"ב (ולא בהיתר לומר מלכתחילה לגוי להסיק את התנור), והרי כוונת הבעה"ב מלכתחילה להשתמש במים שיתחממו (ולא אמר לגוי ליתן) אינה אוסרת את המים מדין שהייה, ראה לעיל ציון 688 אות ב. ורבינו מבאר, שהמים אינם אסורים גם מדין בישול, כיון ש"המנהג שנהגו כסברא הראשונה (דסעיף כ"ח)"

אולי הסברא בזה, שבמעשה נתינת המים לקדירה, הכוונה לחממם אינה טפלה ושווה לכוונה לשאוב חום התנור ע"י המים. ורק במעשה הבערת התנור אומרים שהכוונה לחימום הבית שהוא התפזרות חום האש היא עיקר, והכוונה לבישול שהוא השינוי בתבשיל, טפלה (כנ"ל סכ"ח).

ורבינו מפרט שהאיסור המדובר ישנו "אע"פ שהיתה הקדרה צוננת עדיין כשנתן בה המים", ולא נאמר שכאשר הקדירה צוננת בשעת נתינת המים והם יתחילו להתחמם רק לאחר זמן, הבישול ייעשה מאליו (בפס"ר) ולא בידיים ומותר ע"י גוי (כנ"ל סי' אות ט ושי"ג)⁷⁰⁸.

ומסיים: "אבל מן הסתם לא נתנן

אם ידוע בבירור שנתנן כדי לחממם, הרי הם אסורים עד מוצאי שבת בכדי שיעשו, לדברי הכל, כדין נכרי שעשה מלאכה גמורה בשביל ישראל. אבל מן הסתם לא נתנן אלא כדי שלא תבקע הקדרה": גם לדעה הראשונה לעיל סכ"ח, שכוונה טפלה של הגוי בהסקת התנור אינה נחשבת כוונה, הנה אם הגוי נתן את המים לאחר שהסיק את התנור, וידוע בבירור שנתנן גם בכדי להשתמש בהם כשיתחממו, לא אומרים אפי' לדעה הנ"ל שהכוונה לחמם את המים טפלה ואינה נחשבת, אלא בנתינת המים בכוונה זו הגוי עושה בידיים מלאכת בישול האסורה לצורך ישראל, והמים אסורים עד מוצאי שבת בכדי שיעשו לדברי הכל (ראה סי' שכה

ס"ט ובכ"מ)⁷⁰⁷.

כמבואר לעיל בפנים אות יב בסופה (ולמצויין שם, כאן היא תאסור לאחר שיש איסור באמירה לגוי בבישול, ודו"ק)). ובאם הישראל לא ידע או לא התכוון להניח לגוי להשתמש בהם לצרכו (ועכשיו התחרט ורוצה להשתמש במים), ראה לעיל ציון 547.

ג. אבל במלאכת ההבערה לא נעשה איסור (ראה לעיל ציון 680 אות ה), כיון שהיתה גם לצורך חימום הבית, והכוונה לחימום המים טפלה, ראה לעיל בפנים אות יב. ובפרט שבשעת ההיסק לא היה מים, וי"ל שההבערה היתה בהיתר גם לדעה הב' דלעיל סכ"ח.

708) הנה בטעם האיסור, י"ל בב' אופנים: א. אף שהבישול שמתחיל רק לאחר זמן נעשה ממילא ולא בידיים, בכ"ז זה אסור כיון שהגוי מתכוון לבישול (כנ"ל בפנים), והיתר "ממילא ופס"ר" באמירה

707) א. כשהגוי מתכוון גם לחימום המים הוא עושה במים גם מלאכת שהייה, כ"מ במ"א סקמ"א שמדבר בהיתר כשהגוי נותן את המים לאחר שהוסק התנור בשביל שלא תיבקע הקדירה בלבד (ראה בהמשך בפנים), וכותב: "ולא דמי לסי' שכ"ו ס"ג וסי"א [שבמים שהתחממו בשבת לצורך רחיצה יש חשש חיתוי ואסורים], דהתם [בסי' שכו] כוונתו לחממו" [את המים, אבל כאן כוונת הגוי בשביל הקדירה, ואינו מתכוון לחימום המים, ולכן הגוי לא עשה במים שהייה שאסרה אותם]. ולמדנו שבמתכוון לחמם את המים שבקדירה יש איסור שהייה.

ומדובר בכל זה בסתם שהישראל ידע מלכתחילה ממעשה הגוי וכוונתו והסכים לכך (רק שכוונת הישראל לעצמה לא אוסרת, לא מפני הבישול, ראה לעיל ציון 684 אות ד ושי"ג, ולא מפני שהייה,

אחר שהסיק התנור, דשרי מטעם שכתבתי" [שבסתם כוונתו שלא יבקע הקדירה]. ורבינו לומד בהבנת המ"א שבנותן לתנור לאחר שהוסק, המים מותרים רק אם "אין כוונתו [של הגוי כלל] לחמם המים" (כמו המקרה שהמ"א מדבר מקודם, ולא כשהכוונה שלא תיבקע הקדירה היא רק הכוונה העיקרית), וכן שבסתם כוונת הגוי שלא תיבקע הקדירה בלבד (ולא לחמם המים כלל)⁷¹⁰.

[הגוי] אלא כדי שלא תבקע הקדירה"⁷⁰⁹ – בסתם הגוי נותן את המים רק כדי שלא תבקע הקדירה, והבישול נעשה באינו מתכוון והמים מותרים (ראה לעיל אות א).

כל זה ע"פ המ"א סקמ"א, שלאחר שמתיר ליהנות ממים שנתחממו בקדירה הקבועה, ובפרט "שאין כוונתו [של הגוי כלל] לחמם המים אלא שלא יבקע הקדירה" (ראה לעיל אות ב), הוא כותב: "ואפשר דאפילו נתן העכו"ם המים

בשבת אם נתנם נכרי קודם שהוסק התנור". אבל יש לומר שמדבר גם במקרה שכוונת הגוי גם לחימום המים (ראה לעיל ציון 706 אות ב, שבוה מדבר בתחלת דבריו), ולכן מזכיר היתר רק כשהגוי נתן את המים קודם שיוסק התנור, שבנתן הגוי לאחר שהוסק התנור וכוונתו להשתמש בהם אסור ליהנות מהם, כמבואר כאן. ובכל אופן מקצר שם, שכאן כותב: "אבל מן הסתם לא נתנן [הגוי אפילו לאחר שהוסק התנור] אלא כדי שלא תבקע הקדירה", והמים מותרים.

ג. המ"א ורבינו לא הזכירו שכיון שהגוי שנותן את המים בקדירה אפי' לאחר שהוסק התנור הוא נותנם מן הסתם רק כדי שלא תיבקע הקדירה, לכן מותר לומר מלכתחילה לגוי שיתן גם לאחר שהוסק, ואכן במחה"ש סקמ"א ד"ה ומזה ואליה רבה סק"מ ומ"ב ס"ק כתבו שאסור לומר לגוי באופן זה, אבל לא ביארו הטעם, וצ"ע. וראה גם לעיל ציון 684 אות ב בסופה.

ג. המ"א סקמ"א מסיים בדין הדחת כלים מהשומן שבהם ואיסור מוליד שבוה, ורבינו השמיט, ואכ"מ.

לגוי הוא רק באינו מתכוון. ב. הבישול גם שמתחיל לאחר זמן הוא נקרא שנעשה בידים, שכן הוא דרך הבישול (ראה לעיל ציון 678 אות ו).

[נפק"מ בישראל שמניח את המים לקדירה הקבועה לאחר שהוסק התנור בשביל שלא תיבקע הקדירה, והקדירה עדיין צוננת, ואינו צריך למים החמים – אם יש איסור דאורייתא, שהרי פס"ר דלא ניחא ליה מותר דאורייתא (אבל איסור דרבנן יש בכל אופן, לסוברים שפס"ר דלא ניחא ליה אסור, ראה לעיל אות יא בסופה וש"נ. ועוד ועיקר: מאיסור א' מניח את הקדירה כו', ראה לעיל סכ"ח אות ג)].

709) ראה במ"ש לעיל ציון 685 אות א.

710) א. במ"א סוס"י רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור: "אך אם נתנם עכו"ם [את המים לקדירה הקבועה בתנור] קודם שהוסק [התנור] שרי ליהנות מהם", ולא הזכיר (מ"ש כאן) ש"אפשר" שמותר ליהנות מהמים גם אם נתנם הגוי לאחר שהוסק התנור.

וכיו"ב כותב רבינו שם בהלכות שהייה והטמנה בקצרה: "ומותר ליהנות מהמים

שיתן את המים לקדירה ויסיק את התנור
(ראה בכ"ז לעיל אות ב).

שיטה אחרת: אין איסור אמירה לגוי קודם
שיוסק

ביאור קונטרס אחרון סקי"א:

ומבאר בקו"א: "י"א) ואפילו לכתחלה
כו'. כן משמע בהדיא במ"א, שלא אסר
אלא להישראל עצמו משום פסיק רישיה,
ובנכרי לא מחמרינן משום פסיק רישיה":
המ"א (הג"ל) מסיים: "אבל ישראל אסור
ליתן המים אפילו קודם שהסיקו [התנור],
דהוי פסיק רישיה" (הובא והתבאר לעיל אות יא).
ומשמע שרק אסור לישראל לתת בעצמו
את המים, אבל מותר לומר לגוי שיתן.
והטעם שאין איסור אמירה לגוי בעשיית
מלאכה באינו מתכוון ואפילו פסיק
רישיה (ראה לעיל אות ב)⁷¹¹.

יך. המ"א סקמ"א כותב בגוי שנתן מים
בקדירה הקבועה בתנור בית החורף
כדי שלא תיבקע הקדירה, והסיק את
התנור לצורך חימום הבית, שמותר
לישראל להדיח כלים במים החמים (כיון
שחימום המים נעשה באינו מתכוון).

ורבינו כותב בתחלת סעיף זה: "אבל
אם נתן נכרי מים לתוך הקדירה הקבועה
בתנור כדי שלא תבקע כשיסיק התנור,
ואח"כ הסיק התנור ונרתחו המים, מותר
ליהנות הישראל מהם בשבת. (יא) ואפילו
לכתחלה מותר לומר לו שיתן מים בקדירה
קודם שיסיק התנור" כו', ע"כ. היינו
שרבינו מוסיף שההיתר הוא לא רק
בהנאה מהמים שהתחממו, כדברי המ"א
המפורשים (ונבאר שהגוי נתן מדעת
עצמו), אלא מותר גם לומר לכתחלה לגוי

היינו גם כשכוונת הישראל שיתחממו ובישראל
זה מעשה שהייה

זו. "ואף שכתב המ"א סוף סי' רנ"ד
דחיישינן שמא יחתה היכא דקבעי
להו להדחת כלים, ובכל דבר דאיכא

לגוי, שמותר לומר לגוי שיתן את המים
לקדירה הקבועה כיון שפס"ר מותר
באמירה לגוי (ואינו כותב שמותר מפני
שמעיקרא בגוי אין איסור א' נותן את
הקדירה כו'). אולי מפני שרבינו מדבר כאן
גם על ההיתר לומר לגוי להסיק לאחר מכן
את התנור ואפי' שעי"ז יתחממו המים
שבקדירה (ולא רק בהיתר להניח את
המים קודם שיוסק), ראה לעיל ציון 684
אות ג, ואכן טעם ההיתר לכך הוא מפני
שפס"ר מותר באמירה לגוי, ראה לעיל
אות ב וסכ"ח. ועוד: ראה לעיל סכ"ח וציון
680 אות ב, שזה שבאמירה לגוי אין איסור
א' נותן את הקדירה כו', הוא קשור לדין
שבאמירה לגוי אין איסור בפס"ר, עיי"ש.

711) ראה לעיל אות יא בקושיית
השעה"צ על המ"א, מה שייך פסיק רישיה
אצל ישראל הנותן את המים קודם שיוסק
התנור, שאינו עושה כלל את מלאכת
הבישול, ובודאי שלא עושה אותה בפס"ר,
והו"ל לומר שאסור מדין א' נותן את
הקדירה כו', ע"כ. וביארנו שהמ"א סובר
שא' נותן את הקדירה אסור דוקא אם
כוונתו להביא לבישול, ומבאר שבנותן את
המים כדי שלא תיבקע הקדירה, מכיון
שיודע שיוסקו את התנור ופס"ר שהמים
יתחממו עד שהיסו"ל בהם, זה אסור מדין
א' מביא את הקדירה כמו מכוון לבישול,
עיי"ש.

והנה רבינו מבאר כאן חילוק בין ישראל

לומר לגוי להושיב קדירה בכל האופנים האסורים בסי' רנג (ורנד) להיעשות ע"י ישראל.

ולפ"ז קשה משמעות המ"א (הנ"ל אות יד) שמותר לומר לגוי לתת מים לקדירה הקבועה בתנור, ולפי המדובר לפנ"ז בישראל שרוצה להשתמש במים להדחת כלים (כנ"ל ריש אות יד), משמע שמותר לומר לגוי גם כשהישראל מתכוון מלכתחלה להשתמש במים שיתחממו, וקשה שהרי מעשה זה אסור ע"י ישראל מחשש חיתוי ואיסור שהייה, וא"כ הוא אסור גם באמירה לגוי (ראה קושיא זו גם בפנים הסעיף לעיל אות ג ואילך, ובמבואר בהרחבה שם)⁷¹².

הטעם מפני שקודם שיוסק התנור סומכים על הפסק הקדירה

זו. "יש לומר דכסוף סי' רנ"ד מיירי אחר שהוסק, אבל קודם שהוסק אין חוששים כל כך שמא יחתה אחר כך. שהרי נהגו להקל מהאי טעמא בעל גבי התנור וכמו שכתב המ"א סוף סי' זה. ואף שמלשונו משמע שסומכין על זה שיש לומר דהמעזיבה מפסקת, מכל מקום גם כאן יש לומר דדמי לתוך הקכלי"ן שכתב המ"א סוף סי' רנ"ט דמהני דבר המפסיק, אם כן קודם שהוסק שרי למנהג העולם אף בלא דבר

למיחש לחיתוי אף על ידי נכרי אסור כמשמעות לשון כללו של רמ"א: "בשו"ע סי' רנד ס"ט: "כיוצא בו לא ימלא אדם חבית של מים ויתן לתוך התנור ערב שבת עם חשיכה" [באם לא יתבשלו קודם שבת, מחשש חיתוי ואיסור שהייה]. והמ"א סקכ"ו מקשה, שמים ראויים לשתייה בלא בישול ואין בזה חשש חיתוי ואיסור שהייה (ראה להלן סי' רנד ריש ס"ד). ומיישב שהמים אינם טובים כל כך בלא בישול כמו בבישול (ראה שם ס"ה). תי' נוסף: מדובר שצריך את המים להדחת כלים, ולכן הוא צריך שיהיו חמים. ומסיים שלפי זה אסור לתת מים לקדירה הקבועה בתנור סמוך לחשכה, באם לא יתחממו קודם שבת, כיון שרוצה בהם גם להדחת כלים, ע"כ (הובא בשוע"ר שם ס"ד-טו. וראה גם במ"א ושוע"ר סוסי' רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה, בסופם). למדנו מהמ"א שברוצה את המים להדחת כלים, יש חשש חיתוי ואיסור שהייה. והנה פשוט שכל שכן שבשבת עצמה ישנו חשש ואיסור זה (כפי שבשבת יש חשש חיתוי ואיסור חזרה החמור אפילו במבושל כ"צ, ראה לעיל ריש ס"ד).

והנה הרמ"א ס"ה כותב (עמ' פח): "וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו", כלומר שאסור

בתחלת הסעיף (שלא מוזכר בקו"א), שבאם הגוי נתן את המים (מעצמו) בשביל שלא תיבקע הקדירה, המים מותרים, מובן גם אם כוונת הבעה"ב הישראל היתה מלכתחילה להשתמש במים החמים, ראה בזה לעיל ציון 688 אות ב.

712) מהמשך דברי רבינו נראה שהקושיא היא בעיקר על המובא בתחלת הקו"א (לעיל בפנים אות יד), שמשמעות המ"א שמותר אפי' לומר לגוי ליתן את המים בקדירה, ומקשה שבמקרה שכוונת הישראל להשתמש במים החמים יש בזה איסור שהייה (כמ"ש בפנים). אבל הדין

התנור קודם שיוסק ואין חוששים לחיתוי, הוא מפני שבחזרה קודם שיוסק סומכים על ההיתר שמעזיבת (גג) התנור מפסקת והתנור כגו"ק (ראה בכל זה לעיל סכ"ו אות כג, מה. וכ"כ מחה"ש סקמ"ג ד"ה אצל תנור). אבל יש לומר גם כאן שבנתינה קודם שיוסק התנור, הקדירה הקבועה מועילה כהפסק בין המים לבין הגחלים והוי כגו"ק.

דהנה המ"א סוס"י רנט (בדיני שהיה והטמנה בקיצור) כותב שחזרה לתוך הקכלי"ן⁷¹⁵ לאחר שהוסק התנור, מותרת אם יש דבר נוסף המפסיק⁷¹⁶ (שדין הקכלי"ן כמו מעזיבת התנור, שמותר להחזיר על גבה לאחר שהוסק התנור עם דבר נוסף המפסיק (ראה לעיל סכ"ו אות לו). ולמדנו שמלבד המעזיבה יש עוד אופנים של הפסק בגוף התנור שמועיל (קצת) לחשש חיתוי⁷¹⁷. ועפ"ז יש לומר שבנתינה לקדירה הקבועה קודם שיוסק התנור,

המפסיק": יש לומר שדברי המ"א בסי' רנד (שיש חשש חיתוי בשהיית מים בקדירה הקבועה סמוך לחשכה ורוצה בהם גם להדחת כלים) - מדברים שנותן אחר שהוסק התנור. אבל משמעות דברי המ"א כאן (שמותר לומר לגוי ליתן מים לקדירה הקבועה וכוונת הישראל להשתמש במים שיתחממו) - מדברים בנתינה קודם שהוסק התנור (ראה לשונו לעיל אות יד), ובמקרה זה "אין חוששים כל כך שמא יחתה אחר כך" לאחר שיוסק⁷¹³. וכפי שהמ"א סוף סי' זה (סקמ"ג) כותב שהעולם נוהגים היתר להחזיר תבשיל לח וחס (שאין בו משום בישול) ע"ג התנור שאינו גו"ק, קודם שיוסק⁷¹⁴, ואין חוששים לאיסור חזרה מחשש חיתוי.

ואף שהמ"א הנ"ל מציין בהמשך לדבריו בסקל"א, שהפסק מועיל כגו"ק, כלומר מפרש שהיתר העולם להחזיר ע"ג

ובתוכו היו מחממים תבשילים. ולפעמים בנו את התנור הקטן מעל האש. [הוזכר בפוסקים בכ"מ, ראה לדוגמא שוע"ר סי' תנא סע' סה]. הכוונה בכתב כאן שמושיב את התבשיל בתוך הקכלי"ן היא, שמושיב את התבשיל בתוך התנור הקטן. ולהלן אות יז ידון אם מדובר בקכלי"ן (בתנור הקטן) בצד הגחלים או מעליהם.

(716) וכ"כ רבינו סוס"י רנט הלכות שהייה והטמנה בקצרה: "והוא הדין לתוך הקכלי"ן צריך דבר המפסיק".

וראה להלן ציון 720 אות ג בדברי המ"א ורבינו סוס"י רנט שם בחזרה לקדירה הקבועה בתנור.

(717) אבל מלשון רבינו לעיל סכ"ו אות מב משמע, שהדבר המפסיק שע"ג

(713) המ"א מוסיף שאפילו אם הגוי נותן את המים לאחר שהוסק התנור מותר, ראה לעיל אות יג בסופה, אבל זה מדבר בהיתר ליהנות מהמים שהתחממו ע"י הגוי שעשה מעצמו, ראה לעיל ציון 710 אות ב, ורבינו מדבר כאן רק בדין אמירה לכתחלה לגוי ליתן את המים, ראה לעיל ציון 712.

(714) ראה במ"ש לעיל ציון 367 אות ב.

(715) "קכלי"ן": אריחי חרסינה. צורת תנור חימום בית החורף בימי האחרונים היתה עם קירות אריחים סביב מקום האש, מקורים בשכבת טיט. ולפעמים בנו מבפנים לקירות, מבנה קטן שקירותיו (ואולי גם גגו) אריחים, והיה נקרא תנור קטן או רע"ר,

קדירה, שמשם למד המ"א להקל על גבי התנור, עיין שם בס"ק ל"א ול"ג ובסי' שי"ח ס"ק כ"ו ובמה שנתבאר לעיל. אבל במים שבקדרה, זו דרך בישולם הוא כן כל השנה, ולא דמי כלל לעל גבי תנור שנהגו להקל קודם שהוסק:

לעיל (אות טז) נכתב בכיור המ"א (כאן סקמ"א), שנתנית מים בקדירה הקבועה, דומה להושבה בתוך הקכלי"ן שיש בזה הפסק המועיל קצת לחשש חיתוי, ולכן מותר לתת בה קודם שיוסק התנור, כמו הושבה ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק המותרת.

אבל ביאור זה דוחק, בהקדים שצריכים ללמוד בדברי המ"א (סי' רנד) – שנתנית מים לקדירה הקבועה מע"ש סמוך לחשכה אסורה מאיסור שהייה (כנ"ל אות טו) – וכן בדבריו (סוס"י רנט) שחזרה בשבת לתוך הקכלי"ן מותרת רק אם יש

הקדירה הקבועה עצמה מועילה כהפסק, כמנהג העולם להושיב קודם שיוסק התנור ע"ג המעזיבה בלא דבר נוסף המפסיק (כנ"ל)⁷¹⁸.

באמת הקדירה אינה מפסקת והחזילוק ממעזיבת התנור

יז. "ומיהו זה דוחק, דעל כרחק מדלא נתן לתוך הקכלי"ן והקדירה דין סמיכה, מכלל דמייירי בכהאי גוונא שהם בולטין על הגחלים, ואם כן כשנותן מים בקדרה הרי זה כשופת קדרה על גבי כירה ממש שאין דבר מפסיק בין גחלים לקדירה, דמאי שנא קדרה זו משאר קדירות.

בשלמא על גבי התנור ותוך הקכלי"ן, אף אם גוף התבשיל נוגע בקרקעיתם יש לומר דאין דרך בישול בכך, כמו שכתב המגיד משנה לענין תבשיל על גבי

דומה לקכלי"ן יותר מאשר למעזיבה, ולכן רק אחרי הדוגמא שקכלי"ן הם הפסק המועיל (קצת), אפשר ללמוד שקדירה הקבועה מועילה כהפסק בחזרה קודם שיוסק התנור, כמו מעזיבה.

ג. מדברי רבינו בכל קטע זה מבואר, שגם באיסור שהייה מערב שבת יש סברא שמושיב קודם שהוסק התנור קל יותר, כפי שכותב שבסי' רנד מדובר לאחר שהוסק התנור דוקא, וכן כותב שההיתר דכאן באמירה לגוי ליתן מים לקדירה הוא מפני שנתניה קודם שיוסק התנור קלה יותר, ומדבר במים שלא התבשלו שאסור ליתן אותם כבר מאיסור שהייה (ראה לעיל בפנים אות טו), ראה בזה להלן ציון 730 אות ג.

המעזיבה לעצמו, הוא היכר המועיל לחשש חיתוי והמעזיבה אינה מוסיפה בזה. וכיו"ב אנו מתירים חזרה ע"ג בלעך שעל האש עצמה, עיי"ש. ולפ"ז לכאור' אין ראייה מדין המ"א סוס"י רנט בהיתר חזרה לתוך הקכלי"ן עם דבר המפסיק – שקכלי"ן (וקדירה הקבועה) עצמם הם הפסק המועיל קצת, וצ"ע. וראה גם לעיל ציון 664 אות ב.

718 א. ראה לעיל סכ"ו אות לט"מ שהיתר הפסק הוא משום היכר, וכנראה שדפנות הקדירה הקבועה היו עבים (יותר מאשר דפנות קדירה רגילה), ולכן יש סברא שהם הפסק והיכר (קצת) לחשש חיתוי, כמו מעזיבה וקכלי"ן.
ב. יש לעיין בטעם שקדירה הקבועה

גחלים לקדירה, דמאי שנא קדרה זו [הקבועה] משאר קדירות" [ובנתינה לקדירה הקבועה קודם שיוסק התנור צריך להיות חשש חיתוי, כמו בנתינת שאר קדירות ע"ג האש קודם שיוסק התנור (ראה לעיל אות טז בהבנת המ"א סקמ"א)].

ואף שהמ"א פוסק שנהגו להקל להחזיר ע"ג המעזיבה לעצמה קודם שיוסק התנור (כנ"ל אות טז), וכיו"ב י"ל

דבר המפסיק (כנ"ל אות טז) – שמדברים בקדירה הקבועה או קכלי"ן שבנויים מעל הגחלים⁷¹⁹. שאם היו בנויים בצד הגחלים, היה להושבה לתוכם דין סמיכה (לתנור שלנו) המותרת בשהייה וחזרה (ראה לעיל ס"ג וריש ס"ב)⁷²⁰. "ואם כן [שהקדירה הקבועה בנויה מעל הגחלים], כשנותן מים בקדרה [הקבועה] הרי זה כשופת קדרה על גבי כירה ממש שאין דבר מפסיק בין

מבעוד יום, שאף שכוונתו שלא תבקע הקדרה, מכל מקום כיון שחפץ ג"כ במים הללו שיתחממו כדי להדיח בהם כלים בשבת כמו שדרך הוא להדיח בהם, יש לחוש שמא יחתה בגחלים. (ואע"פ שמוותר לסמוך אצל תנור שאינו גרוף וקטום כמו שנתבאר בסו"רנ"ג, מכל מקום כיון שקדרה זו בולטת על הגחלים שבתנור הרי זה כמשהה על גבי הגחלים ממש)".

ג. במ"א סוס"י רנט דיני שהיה והטמנה בקיצור (קרוב לסופם): "ועל גבי קדירה הקבוע בתנור נמי דינא הכי", ומחצית השקל ועוד מפרשים שהושבת תבשיל ע"ג קדירה הקבועה הוא כהושבה ע"ג מעזיבת התנור או הקכלי"ן שכתב המ"א מקודם שצריך דבר המפסיק (ראה לעיל בפנים אות טז).

אבל רבינו כותב בסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקיצור: "וליתן על גבי קדרה הקבועה בתנור דינא כאצל התנור", היינו שמוותר להושיב שם בכל אופן תבשיל שאין בו משום בישול, כבסמיכה לתנור. והסכים עם זה תהל"ד שם סקי"ז. והדברים לכאן קשים: איזה עדיפות יש לקדירה הקבועה ביחס למעזיבה וקכלי"ן. ובפרט שמשמעות רבינו כאן שהושבה בקדירה הקבועה אפי' חמורה מהושבה

719 ראה לעיל ציון 715 במהות הקכלי"ן שבצד הגחלים או מעליהם.
720 א. נראה שרבינו לשיטתו לעיל ס"ג אות ב"ד וס"כ אות ד, שהיתר סמיכה הוא מפני שהחיתוי לא יועיל שם כ"כ (שחום מועט שבתוך הכירה שנוצר ע"י החיתוי, אינו מגיע לצדה עם הפסק הדפנות), וסובר שכ"ה ביחס לנמצא בקדירה הקבועה הנ"ל, שאם היתה בצד האש, הרי דופני הקדירה המפסיקים (ראה לעיל ציון 718 אות א) גורמים שהחיתוי לא יועיל כ"כ (אולי זה דומה לסמיכה בב' כירות המתאימות דלעיל ס"ג אות ה, שבשני המקרים יש היתר סמיכה גם בקדירה שמונחת בכלי בישול, עיי"ש).

אבל לסוברים שהיתר סמיכה הוא שהדפנות הם הפסק והיכר (ראה לעיל ס"ג אות ב וציון 12 אות ד), בקדירה הקבועה אין הפסק שהוא היכר, כדברי רבינו בהמשך בפנים, ובפשטות כ"ה בקדירה הקבועה בצד האש.

וראה הגהות הגר"ב פרענקיל (בילקוט מפרשים שבשו"ע השלם) בסוס"י רנט.

ב. כ"כ רבינו בסו"ר ט"ו: "אסור ליתן מים סמוך לחשכה לתוך קדרה הקבועה בתוך תנור בית החורף, אלא אם כן יש שהות שיוכלו להתחמם חצי חימומם

גבי קדירה [שע"ג האש], שמשם [מדין זה] למד המ"א להקל [בחזרה] על גבי [מעזיבת] התנור, עיין שם ב[מ"א] ס"ק ל"א ול"ג ובסי' שי"ח ס"ק כ"ו ובמה שנתבאר לעיל⁷²².

"אבל במים שבקדרה [הקבועה], זו דרך בישולם הוא כן כל השנה [ואין קולא כשמושיב שם, בחשש חיתוין], ולא דמי כלל לעל גבי תנור שנהגו להקל קודם שהוסק" (כנ"ל).

שעדיין מותר להחזיר לתוך הקכלי"ן שמעל הגחלים קודם שיוסק התנור⁷²¹, וי"ל שדין זה ישנו גם בתבשיל (יבש) המונח על קרקעית המעזיבה או הקכלי"ן ואין שם הפסק נוסף לחשש חיתוי – אולם אין זה דומה לתבשיל בקדירה מעל הגחלים. כיון שע"ג המעזיבה וכתוך הקכלי"ן אין דרך בישול בכך, ויש בזה היכר לחשש חיתוי. "כמו שכתב המגיד משנה לענין [טעם היתר חזרת] תבשיל על

ד. פשטות המ"א ורבינו סוס"י רנט, שבתוך הקכלי"ן עם דבר המפסיק או ע"ג קדירה הקבועה עם דבר המפסיק, היה מותר אפי' להושיב לכתחלה לאחר שהוסק התנור (כמו תבשיל יבש וצונן), עיי"ש. והנה רבינו מבאר כאן שמדובר שם בקכלי"ן וקדירה הקבועה שמעל הגחלים, וצ"ב בטעם שהותר להושיב שם לכתחלה. וכנראה שבתוך הקכלי"ן היו מחממים בלבד (ראה לעיל ציון 715) ולא מבשלים, ולכן למקום זה היה דין כמקום שאין דרך לבשל שם, ראה בביאור לעיל ציון 139 אות ג, וכן בקדירה הקבועה היו שמים מים ולא קדירת תבשיל, ודינה לענין תבשיל כמקום שאין דרך לבשל שם, ולכן היה מותר להושיב שם לכתחלה, כמו ע"ג מעזיבת התנור דלעיל סכ"ו אות יג, לה, לו, מג וציון 666. וראה במ"ש לעיל ציון 269 אות ה.

721) כך נראה לפרש את איזכור רבינו כאן "ותוך הקכלי"ן", ואינו מדבר בהיתר חזרה לתוך הקכלי"ן עם דבר המפסיק לאחר שהוסק התנור (בהמשך למוזכר עד עתה), שהרי מדבר כאן שגוף התבשיל נוגע בקרקעית הקכלי"ן.

722) כ"לומר: המגיד משנה פכ"ב ה"ד כותב, שמותר לחמם תבשיל שאין בו

ע"ג המעזיבה, ואסור ליתן מים לקדירה הקבועה (בלא דבר נוסף) אפילו קודם שיוסק התנור.

אולי נאמר שרבינו מדבר בסוס"י רנט בקדירה הקבועה בצד התנור, כדברי רבינו בפנים כאן שהושבה בקדירה כזו דינה כסמיכה. אכן קשה: רבינו כותב שם לפנ"כ שע"ג הקכלי"ן דינו כע"ג מעזיבת התנור (ראה לעיל ציון 716), ויוצא שמחלק שהקכלי"ן הם ע"ג התנור (שרבינו כותב כאן שאם הקכלי"ן היו בצד התנור, היה להם דין סמיכה), ואילו הקדירה הקבועה היא בצד התנור (כנ"ל). אבל בדברי רבינו בפנים כאן נראה שהם היו בנויים באותו מקום. ועוד ועיקר: רבינו ממשיך בסוס"י רנט: "אם נתנם ישראל [את המים לקדירה הקבועה] אסור ליהנות מהם עד מוצאי שבת בכדי שיעשו", וזה מורה שלומד שבקדירה הקבועה המדוברת שם יש איסור שהייה וחזרה, ראה לעיל סכ"ד אות ח וציון 482.

ואלא צ"ל שיש בדברי רבינו הנ"ל ט"ס, וצ"ל: "וליתן על גבי קדרה הקבועה בתנור דינה כעל גבי התנור", שמותר להושיב שם תבשיל עם דבר נוסף המפסיק, וקודם שהוסק התנור בלא דבר המפסיק.

אלא על כרחך צריך לומר דכשהנכרי מושיב הקדרה לא חיישינן שיחתה הישראל, אלא דכיון שאסרו לישראל להושיב מאיזה טעם שיהיה, החמירו בהושיבה זו לעשותה כמלאכה גמורה של המבשל ואסרוה גם על ידי נכרי כמבשל ממש. אבל בגוונא דאין לאסור משום מבשל ממש, כגון על ידי נכרי קודם שהוסק, גם משום חיתוי אין לאסור.

ואם תימצי לומר דאף כשהנכרי מושיבה חיישינן שמא יחתה, על כרחך

הטעם מפני שכשאין איסור בישול על ידי גוי אין גם איסור הושיבה

יח. "ואפשר דהכי נמי אין להקל קודם שהוסק משום גזירת חיתוי, אף בלא איסור בישול, כגון בערב שבת סמוך לחשכה, ואפילו הכי שרי לומר לנכרי אף בשבת. שהרי ליתן על גבי תנור בית החורף שאסר רמ"א לישראל אפילו קודם שהוסק משום שמא יחתה כמו שכתב המ"א ס"ק מ"ג, ואפילו הכי התיר על ידי נכרי.

מהמ"מ שהיתר אין דרך בישול בכך מועיל למנוע חשש חיתוי (ולכאוי) המ"מ הזכיר רק שהקדירה מפסקת). עכ"פ המ"א הנ"ל הוא מקור דברי רבינו כאן, שאין דרך בישול ע"ג המעזיבה וזה מועיל לחשש חיתוי.

ב. רבינו מחדש כאן שמלבד היתר לחשש חיתוי משום הפסק, יש גם היתר בכך שמניח במקום שאין דרך לבשל (בפשטות גדרו היכר לחשש חיתוי). ויש להדגיש שרבינו מדבר בחזרה קודם שיוסק התנור דוקא, אבל לאחר שהוסק התנור נפסק לעיל סכ"ו אות לז ואילך שאין היתר להחזיר ע"ג מעזיבת התנור לעצמה (בלא דבר נוסף המפסיק), וצריך לומר שהסברא דלעיל סכ"ו שם שהמעזיבה היא "עשויה מכבר" ולכן אינה היכר לחשש חיתוי, היא שוללת גם את ההיכר מפני שאין דרך לבשל שם, ראה בזה לעיל ציון 663 אות ה ושי"נ.

ג. ראה סגנון דומה לעיל ס"ב אות ג בהיתר סמיכה לכירה (גם לאחר שהוסק התנור), שמדגיש שההיתר הוא גם כשגוף התבשיל נוגע בדופן התנור מן הצד.

בישול ע"ג קדרה שע"ג האש, כיון שהקדירה מפסקת". והמ"א סקל"א לומד מזה שמותר כיו"ב להחזיר ע"ג המעזיבה (ראה לעיל סכ"ו אות כג). והמ"א סקל"ג לענין היתר חזרה ע"ג קדירה מביא את דברי המ"מ ומצרף את דברי הר"נ והמחבר שההיתר שם מפני "שאין דרך בישול בכך" (היינו שע"ג קדירה על האש זה הפסק שאין דרך בישול בכך), ומבאר שלכך אין חשש חיתוי (ראה לעיל שם אות יא, יג). והמ"א סי' שיח סקכ"ו מביא את טעם המ"מ "כיון שהקדירה מפסקת", ובהמשך לומד מזה שמותר להושיב לכתחלה בכל אופן ע"ג קדירה (ראה לעיל שם אות לב). ורבינו לומד לעיל בקו"א סק"י (התבאר בסכ"ו אות כח), שהמ"א סקל"א לומד מדין הושבה ע"ג קדירת תבשיל שמותר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור ומרמוז לכך בציון למגיד משנה. וכן רבינו לומד שם (התבאר שם אות לג ואילך) בהבנת המ"א ועוד, שההיתר להושיב לכתחלה ע"ג מעזיבת התנור הוא מפני שאין דרך לבשל שם לכתחלה.

וצ"ע במשמעות רבינו כאן, שיש ללמוד

גזרינן שמא יחתה בגחלים", (והמ"א מסיים שבחזרה קודם שיוסק התנור נוהגים לסמוך על הפסק המעזיבה (ראה לעיל סכ"ו אות מה)).

והנה הרמ"א התיר לפנ"ז לומר לגוי להעמיד את התבשיל (שיש בו משום בישול) "אצל תנור בית החורף או עליו", ואח"כ יבעיר את התנור (לצורך חימום הבית) והתבשיל נרתח מאליו (ראה לעיל סכ"ח). וקשה שלרמ"א לשיטתו בהמשך יש באופן זה חשש חיתוי בישראל עצמו (בנ"ל), והרמ"א סובר ש"כל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשותו" (ראה לעיל אות טו)⁷²³.

איסור הושבה על ידי גוי הוא מפני שעשו הושבה כבישול או מחשש חיתוי

אלא יש ללמוד שאין איסור באמירה לגוי להושיב לתנור קודם שיוסק, גם באופן שבהושבה ע"י ישראל יש בזה חשש חיתוי. והביאור: "אלא על כרחך צריך לומר דכשהנכרי מושיב הקדרה [של ישראל ע"ג אש שאינה גוי] לא חיישינן שיחתה הישראל. אלא [גדר איסורי שהייה וחזרה ע"י גוי (כדברי הרמ"א הנ"ל) הוסיף:] דכיון שאסרו לישראל להושיב [בעצמן] מאיזה טעם שיהיה [מחשש חיתוי], החמירו בהושבה זו לעשותה כמלאכה גמורה של המבשל] – של בישול, ולא רק כמלאכה האסורה מפני התוצאה – חשש חיתוי ואסורה

צריך לומר לדעת רמ"א, שאין סברא כלל לאסור בכהאי גוונא דכבישול גמור שרי":

לאחר שדחה (אות יז) את האפשרות, שבנתינה לקדירה קודם שיוסק התנור אין חשש חיתוי, מביא רבינו אופן נוסף לבאר את משמעות המ"א (אות יד-טו), שמותר לומר לגוי בשבת שיתן מים לקדירה הקבועה בתנור קודם שיוסק.

"אפשר" שבנתינת מים לקדירה הקבועה קודם שיוסק התנור יש אכן חשש חיתוי, ולכן אסור לישראל לעשות כן אפי' מאיסור שהייה מערב שבת (ואין זה אסור רק בשבת עצמה מאיסור הכנה לבישול (ראה לעיל אות יא)) – ובכל זאת מותר לומר לגוי לעשות כן אפילו בשבת (כמשמעות המ"א הנ"ל).

ראיה לכך: הרמ"א סוס"ה כתב: "אבל אם הקדירות עדיין חמין [שאינן בהם איסור בא"ב בלה] מותר להעמידן [בשבת] אצל תנור בית החורף" [שאינו גוי], שסמיכה לתנור שלנו מותרת (ראה לעיל ס"ב אות ב). ובמ"א סקמ"ג: "אצל תנור. אבל עליו [ע"ג מעזיבת התנור] אסור, כיון שאינו גרוף וקטום [והמעזיבה אינה מועלת]. ומשמע מלשון רמ"א דאפילו ליתן עליו קודם היסק אסור [שהרמ"א דיבר קודם בנתינה קודם שיוסק התנור, ובפשטות גם כאן מדבר במקרה זה], כיון דלבסוף יהיה בתוכו אש,

כלצורך מצוה, אבל רבינו אינו מיישב שזה טעם הרמ"א דכאן, שמקיל באמירה לגוי לעשות חזרה, וראה במ"ש לעיל סכ"ה אות ח.

723 ראה במ"ש לעיל ציון 690. להעיר שהרמ"א סי' שכה ס"י מביא, שיש מקילים לומר לגוי לעשות שבות לצורך סעודת שבת, שמחשיבים זאת

אין לאסור" [אמירה לגוי. אפילו שהושבה ע"י ישראל באופן זה (בתבשיל שאין בו משום בישול) אסורה מחשש חיתוי ואיסורי שהייה וחזרה.

וזה טעם הקולא באמירה לגוי לתת מים לקדירה הקבועה קודם שיוסק התנור (כנ"ל אות יד-טו), וכן באמירה לגוי להושיב ע"ג מעזיבת

גם ע"י נכרי כ[פי שאסור] מבשל ממש [ע"י גוי בשבת]⁷²⁴. אבל בגוונא דאין לאסור [אמירה לגוי] משום מבשל ממש, כגון על ידי נכרי קודם שהוסק [התנור, שאומר לגוי לעשות דבר המותר באמירה והבישול נעשה באינו מתכוון (ראה לעיל סכ"ח, סעיף זה אות ב וי"ג)], גם משום חיתוי [- מאיסורי שהייה וחזרה]

תורה, ואסרו בהם אמירה לגוי (בפשטות) מדין שליחות כדי שלא יבואו לעשות בעצמם את האיסור דרבנן.

הסברות המדוברות - לענין שהייה

ב. רבינו כותב בפנים, שכשגוי מושיב את הקדירה אין חוששים שיחתה הישראל, והנה סברא זו שייכת בפשטות באם אומרים שמעשה ההושבה עצמו גורם את החיתוי, ועפ"ז אומרים שרק כשהישראל מושיב חוששים שזה יגרום לו שיחתה (אבל באם עצם שהיית הקדירה ע"ג האש גורמת את החיתוי אין חילוק ביחס לישראל שהקדירה שלו מי הושיבה ע"ג האש). וזה מתאים למ"ש לעיל סי"ד אות ח ובכ"מ בהבנת רבינו שבחזרה בשבת חוששים לחיתוי גם בתבשיל שמבושל (ובשהייה מע"ש לא חוששים לזה), מפני שמעשה החזרה יכול לגרום שיחתה בסמיכות לזה בכל תבשיל.

אבל משמעות רבינו כאן, שגם **בשהייה מערב שבת** באיסור ע"י גוי אין חוששים שיחתה הישראל (שמוכרח שרבינו מדבר גם באיסור שהייה, שכן הסברות שכותב מבארות מדוע אין איסור בנתינת המים מדין שהייה, ראה לעיל בפנים אות טו), היינו שגם החשש חיתוי באיסור שהייה מערב שבת נגרם ע"י מעשה ההושבה (ולכן בהושבה ע"י גוי אין חשש שיחתה הישראל). וצריכים ללמוד שמעשה הושבת

(724) א. רבינו כותב שבאם בהושבה (שהייה וחזרה) ע"י גוי לא חוששים שיחתה הישראל, צריכים לומר שיסוד איסור הושבה ע"י גוי הוא איסור בישול ע"י גוי. ובהמשך יכתוב ואם תמצוי לומר שגם בהושבת הגוי חוששים לחיתוי הישראל, ע"כ. ופשטות דבריו שצריך טעם לאיסור אמירה לגוי לעשות איסורי הושבה.

והנה ראה לעיל ס"י אות י"א בטעמי איסור אמירה לגוי, ושרבינו פוסק בטעם האיסור, שגזרו שליחות באמירה לגוי בכדי שלא יבואו לעשות בעצמם, עיי"ש. אבל נראה כאן, שרבינו סובר מאיזה טעם שבאיסורי הושבה אין לאסור אמירה לגוי מטעם זה גרידא, ללא טעם איסור הושבה שזה חשש חיתוי. ולכן כותב רבינו שני אופנים באיסור אמירה לגוי איסורי הושבה: א. עשו הושבה כבישול ממש, בכדי שיוכלו לאסור אמירה לגוי (כלומר: הוצרכו להחמיר במהות המעשה, בכדי שיוכלו לאסור את המעשה לעצמו ע"י הגוי). ב. בהושבה ע"י הגוי אכן חוששים שיחתה הישראל.

וצ"ע בטעמו שאין לאסור אמירה לגוי איסור הושבה מדין שליחות כדי שלא יבוא להושיב בעצמו, ומה זה שונה משאר איסורים דרבנן שאיסורם ע"י ישראל הוא בכללות כדי שלא יבוא לעשות איסור

וחזרה לאינה גוי"ק נגזרו יחד, ראה לעיל סכ"ד אות ה, וי"ל שאיסור חזרה שהוא בכל תבשיל (וכן אסור גם בתוך הכירה, לי"א מחשש חיתוי, ראה לעיל סט"ז) הוא חמור מאיסור שהייה, ולכן שהייה אינה יכולה להיות אסורה במקום שחזרה מותרת. וגם כשיש טעם לאסור בשהייה ולא בחזרה - למעשה אין פוסקים כך, כיון שנראה כחובא (ראה לעיל ציון 151). ולכן במקרה שאין לאסור משום חזרה ע"י גוי (מפני שיסוד איסור חזרה הוא באיסור בישול וכאן מחזיר לפני ההיסק), אין אוסרים גם משום שהייה ע"י גוי, כמו בהושבה קודם שיוסק התנור (וראה במ"ש להלן ציון 730 אות ג, ולעיל ציונים 475 אות ג, 483 אות ד).

ולפ"ז אכן מ"ש רבינו "דכיון שאסור לישראל להושיב מאיזה טעם שיהיה, החמירו בהושבה זו לעשותה כמלאכה גמורה של המבשל ואסרוה גם ע"י נכרי כמבשל ממש", זה בעיקר בחזרה (ולא בשהייה), ורק ההמשך נוגע לשהייה כמו לחזרה: "אבל בגוונא דאין לאסור משום מבשל ממש, כגון על ידי נכרי קודם שהוסק, גם משום חיתוי אין לאסור".

[רמז ליסוד הנ"ל, בדברי הראשונים הפוסקים כחנניה, שהגמ' לז, א למדה היתר סמיכה בחזרה מברייתות שמתירות סמיכה דשהייה (ראה גם לעיל ציון 248). היינו שהיכן שאפשר לא מחלקים ביניהם. וכל שכן שיש ללמוד היתר בשהייה מהיתר בחזרה. ואמנם להיתר סמיכה בחזרה יש טעם (ראה לעיל ס"ב), וכאן מתירים בלא טעם. אבל לאידך י"א שם שהשוו ביניהם אפילו שטעם שתי הגזירות הוא שונה, ראה לעיל ציון 83 אות ג מהרשב"א והר"ג, וכאן מדובר לפסק רבינו,

תבשיל החמור שאסור בשהייה מערב שבת יכול לגרום שיחתה אפילו בריחוק זמן מההושבה (בשבת עצמה), ולכן השהייה אסורה (מעין הדין שגוי"ק מערב שבת מועילות למשך השבת משום היסח הדעת, ראה לעיל סכ"ו אות ו). וזה חמור ממעשה הושבת תבשיל המותר בשהייה, שגורם חיתוי רק בסמיכות אליו ואסור רק בחזרה בשבת (כנ"ל). וראה בנושא זה גם לעיל בפנים אות ז.

[אולי נלמד בטעם שכשגוי מושיב לא חוששים שיחתה הישראל, שאי"ז קשור לסברא שהחשש חיתוי הוא תוצאה ממעשה ההושבה (כיון שבשהייה אין סברא זו), אלא הוא מפני שעצם זה שהגוי מושיב ולא הבעה"ב עצמו, זה היכר לישראל שלא יחתה בשבת (מעין קטימה מערב שבת שמועילה שלא יחתה בשבת ואף שכבר אינה ניכרת, ראה לעיל סוס"א), ודוחק כיון שבגמ' לא מצאנו היכר זה].

ועוד י"ל בהקדים קושיא נוספת: רבינו כותב שיסוד איסור הושבה ע"י גוי הוא איסור בישול ע"י גוי, ולכן אין איסור הושבה ע"י גוי קודם שהוסק התנור, כפי שאין איסור בישול במקרה זה, ע"כ. ויש לעיין כיצד שייך שיסוד איסור שהייה מערב שבת הוא באיסור בישול, והרי מותר לבשל ממש בשבת ע"י הושבה מערב שבת (ע"ג כירה גוי"ק או שהתבשיל מבושל מערב שבת כמאב"ד).

אלא הביאור בכ"ז: יתכן שגם לצד המדובר כאן, שהייה ע"י גוי גורמת חשש שיחתה הישראל (כיון שעצם שהיית תבשיל האסור בשהייה ע"ג האש שאינה גוי"ק בשבת גורם חשש חיתוי), ומצד זה לבד, שהייה ע"י גוי קודם שהוסק התנור היתה צ"ל אסורה, אמנם איסורי שהייה

ולכן בכל מקרה שיש חשש חיתוי בהושבת ישראל, יש לכאורה איסור לומר לגוי להושיב, [אכן] על כרחך צריך לומר לדעת רמ"א [שהתיר אמירה לגוי להושיב ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק, ולא חשש לחיתוי לפי

התנור קודם שיוסק (לדעת הרמ"א) (כנ"ל ריש אות ז)⁷²⁵.

"[ואפילו] אם תימצי לומר [בגדר איסור שהייה וחזרה ע"י גוין] דאף כשהנכרי מושיבה חיישינן שמא יחתה [הישראל]⁷²⁶,

זה" [ואף שהייה מקום לגזור איסור הטמנה בשמן למ"ד הנ"ל מצד שמא יחתה], הובא והתבאר בקיצור לעיל סי"ד אות כח. ולהעיר שישנו חילוק בין הנאמר שם לבין הנאמר כאן: בהטמנה מחדש רבינו שגזרו את כל האיסור דוקא באופן שהמטמין ייחשב כמבשל את הדבר המוטמן, ולכן אין איסור הטמנה בשמן למ"ד שאין בו איסור בישול בשום אופן (וראה לעיל ציון 148 אות ב בטעם חידוש זה בהטמנה). אבל בשהייה וחזרה משמעות רבינו כאן בסברא הראשונה, שהחשיבו מלאכה זו כבישול רק לענין שיהיה איסור באמירה לגוי (ראה לעיל ציון 724 אות א בטעם שהוצרכו לזה). ואכן רבינו סובר במהדורא בתרא שם שיש איסור חזרה (ע"י ישראל עצמו) מחשש חיתוי גם בשמן למ"ד הנ"ל, ראה לעיל ציון 144.

אכן יש לעיין לפי הסברא השניה בהמשך כאן: "על כרחך צריך לומר לדעת רמ"א, שאין סברא כלל לאסור [ההושבה] בכהאי גוונא דבבישול גמור שרי", אם יש איסור שהייה וחזרה (עכ"פ ע"י ישראל עצמו) בשמן למ"ד הנ"ל.

[וראה ע"ד המדובר כאן, בפני יהושע לח, א (ד"ה בגמרא למחר), שדן במשהה באיסור ואפי' בשוגג שהתבשיל אסור בדיעבד, כיצד זה מובן לרבי מאיר שמבשל בשבת בשוגג מותר בדיעבד, עיי"ש].

726) אפשר לבאר זאת בכמה אופנים: א. לסברא שהחשש חיתוי הוא

ראה לעיל סי"ד אות ה וש"נ, שהטעם לשניהם הוא חשש חיתוי].

ג. לשון רבינו: "החמירו בהושבה זו לעשותה כמלאכה גמורה של המבשל", אולי מרמז לסברא שדין מעשה שבת דחזרה ע"י גוי הוא כדין מעשה שבת דמלאכה דאורייתא שנעשתה ע"י גוי, ראה לעיל סכ"ה אות ט. אבל בשהייה לכאוי לא מצאנו סברא זו, וראה לעיל בציון זה אות ב אם בהכרח שמדובר כאן גם בשהייה.

ד. ראה לעיל בפנים אות ג, שהאסור מפני שנראה כמבשל לכתחלה זה גם אסור באמירה לגוי. ויש לעיין בגדר איסור זה באמירה לגוי, וע"ד המדובר כאן בפנים באיסור מחשש חיתוי. ובכל אופן במדובר כאן בהושבה קודם שיוסק התנור נראה שאין איסור גם כשישראל מושיב, ראה לעיל ציון 688 אות ג.

725) בדומה לזה יש במהדורא בתרא להלכות הטמנה (בקטעים האחרונים), לדוגמא: "כי לא רצו לגזור [איסור הטמנה] אלא [משום שקבעו] שיהיה המטמין כאילו הוא מחמם ממש חום שהיד סולדת בו [ומבשל] בשבת". וממשיך [שלפ"ז מובן שבשמן למ"ד שאין בו בישול, אין איסור הטמנה]: "אבל שיהיה מותר לחמם ממש [להרתיח ולבשל שמן למ"ד שאין בו בישול], ולא [יהיה מותר] להטמין [ויהיה נחשב במעשה ההטמנה כאילו הוא מחמם בתבשיל חום שהיסו"ל בו ומבשל], יהיה כי חוכא בעיני העם, ובוודאי לא גזרו על

אי נמי משום דמהאי טעמא אסור לדברי הכל, אבל בלאו הכי יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דמשום הדחה גרידא לא אתי לחתויי, ולתרץ בסוף סי' רנ"ד כתירוץ הראשון.

אי נמי משום שיש מקום לבעל דין לחלוק מחמת המנהג שנהגו להקל להעמיד על גבי התנור קודם שהוסק ואין חוששין שמא יחתה אחר כך. ומהאי טעמא אפשר להקל בדיעבד כמו שיתבאר בפנים בסוף סי' רנ"ד.

אבל לאחר שהוסק משמע במ"א סוף סי' רנ"ט שאין להקל עיין שם:

שיטתו (כנ"ל ריש אות זו), שאין סברא כלל לאסור [הושבה ע"י גוי, אפילו כשיש חשש חיתוי], בכהאי גוונא דכבישול גמור שרי" במקרה שאין איסור לבשל תבשיל שיש בו כישול ע"י גוי (ואפילו שסברת הרמ"א אינה ברורה לנו), וזה טעם הקולות הנ"ל⁷²⁷.

נתינת המים לקדירה על ידי ישראל בעצמו אסורה גם ללא איסור הושבה

י"ג. "והא דהוצרך המ"א כאן לאסור לישראל משום פסיק רישיה ולא משום שמא יחתה, היינו למיסר אפילו בכי האי גוונא דלא בעי להו להדחה.

בסוסי' רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה, ראה לעיל ציון 706 אות ב). אבל בפנים הסעיף אות ג ואילך רבינו אוסר זאת מאיסור שהייה. והנה ראה במ"ש שם, שיסוד סברת רבינו לאסור היא, שאיסורי שהייה וחזרה הם במעשה ההושבה עצמו (וכ"ה אפילו בהושבה קודם שיוסק התנור) ולא רק בשהיית התבשיל ע"ג האש (או בהסקה והתבשיל כבר מונח שם, שלכן נתינת המים אסורה אפילו שהגוי אינו מכוון בהסקה לחימום). אבל גם כאן רבינו סובר כן, כפי שמחלק שנתינת התבשיל והמים ע"י גוי קלה מבאם ישראל יתנם, שזה שייך רק באם איסור הושבה הוא במעשה ההושבה עצמו (אבל אם האיסור הוא בשהיית התבשיל והמים, וכן אם האיסור הוא בהסקה והתבשיל מונח כבר, לא היה חילוק מי הניח את התבשיל והמים). רק החילוק בין הנכתב בפנים לבין הנכתב כאן בקו"א הוא, שבפנים אינו מחלק שאמירה לגוי קלה יותר מהושבה ע"י ישראל, כיון שלא לומד את הסברא

מעצם זה שהקדירה מונחת ע"ג האש, ולכן אין חילוק מי הושיבה ע"ג האש (אבל בחזרה נראה שלא אומרים סברא זו, ראה לעיל סי"ד אות ח ובכ"מ. וראה לעיל ציון 724 אות ב בשהייה). ב. ועיקר: אפילו לסברא שהחשש חיתוי נגרם בעיקר ממעשה ההושבה, ראה לעיל שם ושם, אומרים שמעשה הושבת הגוי תבשיל של ישראל יכול לגרום שהישראל יחתה כמו באם הישראל עצמו מושיב (ובפרט אם הישראל מצווה לגוי שיושיב. ואסרו אמירה לגוי להחזיר בכל אופן, גם אם מצווה לגוי שיושיב לאחר זמן, ואפילו שהחשש חיתוי בחזרה הוא בעיקר בסמיכות למעשה ההושבה, ראה לעיל סי"ד שם). אמנם הבנת רבינו, שגם אם בהושבת הגוי חוששים שיחתה הישראל, זה נק' חזרה ע"י גוי (ולא ע"י ישראל), ויש בזה את הקולא שבפנים. וראה לעיל סכ"ה אות ח.

(727) רבינו מסיק כאן שמותר לומר לגוי ליתן מים בקדירה הקבועה קודם שיוסק התנור, וכוונת הישראל להשתמש במים שיתחממו להדיח בהם כלים (וכ"מ

להדחת כלים, ואין חשש חיתוי, ואסור רק מהטעם שהמ"א מזכיר.

ב. המ"א מלמד שאסור ליתן את המים לדברי הכל, גם ל"בעל דין שיחלוק" ויאמר שברוצה את המים להדחת כלים אין חשש חיתוי⁷²⁸, וילמד את איסור שהיית מים כמ"א סוס"י רנד בתי' הראשון (ראה לעיל אות טו), ואעפ"כ אסור מהטעם שהמ"א מזכיר.

קולא בדיעבד בהשהה ישראל קודם שיוסק

ג. המ"א מלמד שאסור גם אם "בעל דין יחלוק" (על המ"א סקמ"ג) ויאמר שקודם שהוסק התנור אין חשש חיתוי (ואיסורי שהייה וחזרה), וילמד כן מהמנהג להושיב ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק ואין חוששים שמא יחתה אחר כך (ראה לעיל אות טז)⁷²⁹, ואעפ"כ אסור ליתן את המים מהטעם שהמ"א מזכיר.

ועל פי האופן האחרון בהבנת המ"א, פוסק רבינו בסי' רנד סט"ו בישראל שהשהה מים מערב שבת בקדירה הקבועה וכוונתו גם שיתחממו וידיח בהם כלים ועשה שהייה באיסור, ד"אם נתנם שם קודם שיוסק התנור, אפשר שיש להקל [שהמים אינם אסורים בדיעבד] אם היה שוגג⁷³⁰.

מפני שבהושבה ע"ג הגחלים אין היתר שהגוי מסיק את התנור לצורך חימום הבית והכוונה לבישול התבשיל היא טפלה, אלא ההסקה אסורה מפני שעושה בישול, ראה לעיל ציון 608 אות ב.
730 א. אולי הכוונה (ב"ומהאי טעמא") שההיתר בדיעבד הוא גם מפני צירוף הסברה שבחימום מים לצורך הדחת

לעיל (אות יד) הובאו דברי המ"א שאסור לישראל לתת מים לקדירה הקבועה אפילו קודם שהוסק התנור, כיון שזה פסיק רישיה שהמים יתחממו (כלומר: הנותן מים ויודע שיוסק את התנור ופס"ד שהמים יתחממו עד שהיסו"ל בהם, אסור כמו א' מביא את הקדירה וכוונתו לבישול (ראה לעיל אות יא)). ורבינו דייק מכך שמותר לומר לגוי לתת את המים. והביא (אות טו) מהמ"א סי' רנד בתי' השני שברוצה את המים להדחת כלים יש חשש חיתוי, וביאר שאף שבנתינת מים לקדירה הקבועה גם קודם שהוסק התנור יש חשש חיתוי (אות טז ואילך), אבל באמירה לגוי זה מותר (אות יח).

ולפי דרך זו צריך ביאור בדברי המ"א, שאסור לישראל ליתן את המים בעצמו מפני שזה פסיק רישיה, ולא הזכיר שאסור גם מחשש חיתוי ואיסור שהייה (העיר בזה גם מחצית השקל ד"ה אבל ישראל) (ואולי נלמד מכך שבנתינת מים לקדירה הקבועה קודם שיוסק התנור, אין חשש חיתוי לשיטת המ"א).

ויש ליישב בג' אופנים:

א. המ"א מלמד שאסור לישראל ליתן את המים גם כשאינו צריך לחימום

שבמקום שאין איסור בישול אין גם איסור הושבה.

728 ראה סי' רנד ציון 70.

729 הטעם שהמנהג מושיב ע"ג המעזיבה ולא במקום הגחלים להבנה זו, אולי מפני שכך היה נוח יותר (במדובר שם, בתנור בית החורף, ראה ברמ"א סוף הסי' שעליו מוסבים דברי המ"א), ואולי גם

שאכן הוא מקיל בסי' רנד סט"ו ע"פ סברא זו בדין מים שהושהו בקדירה הקבועה מערב שבת קודם שהוסק התנור (כמ"ש שם: "אפשר שיש להקל [בדין המים בדיעבד] אם היה שוגג"), ע"כ. ויש ללמוד מכך גם לענין הקולא שמותר להושיב ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק קודם שיוסק, שישנה גם בשהייה מע"ש של תבשיל האסור בשהייה. [וכן משמע בדברי רבינו דלעיל ציון 718 אות ג, שגם בשהייה מערב שבת יש סברא להקל כשמושיב קודם שיוסק התנור ביחס למושיב לאחר שהוסק התנור, עיי"ש].

אבל יש לעיין בהקדים, שהסברא להקל במושיב קודם שיוסק התנור היא בפשטות מפני שסוברים, שמעשה ההושבה לאש גורם שיחתה בסמיכות למעשה ההושבה, וזה טעם איסור חזרה, ובמושיב קודם שיוסק התנור אין חשש זה, ראה בציון זה לעיל אות ב. והנה אפילו אם נאמר שגם החשש חיתוי באיסור שהייה הוא דוקא מפני מעשה ההושבה (רק ההושבה דשהייה גורמת שיחתה אפילו לאחר זמן), ראה דיון בזה לעיל ציון 724 אות ב, וישנו רק בהושבה לאש, אבל סוכ"ס בשהייה מערב שבת הישראל בעצמו מדליק את האש ומעשה זה אפי' לאחר ההושבה גורם בודאי חיתוי כהושבה לאחר שיוסק התנור.

[בתהל"ד סק"ג ושו"ת מהרש"ג ח"ב סי' נ (ד"ה ואשיבך) כותבים סברא, שכל שהייה מערב שבת היא כמשהה קודם שיוסק התנור, שהרי החיתוי האסור הוא רק לאחר זמן (בשבת עצמה), ולכן שהייה בערב שבת ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק מותרת גם לאחר שיוסק, כחזרה בשבת ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק, ע"כ.

כלים אין חוששים לחיתוי, וכ"כ תהל"ד סי' רנט סקי"ט, והמשך דברי רבינו: "אבל לאחר שהוסק כו' אין להקל" (ע"פ הסברא שבחימום לצורך הדחת כלים אין חוששים לחיתוי, ראה בדברינו בהמשך בפנים), כוונתם שמפני סברא זו בלבד אין להקל. וראה לעיל ציון 687 אות ב.

ג. ראה לעיל בפנים אות ח"ט, שהחשש חיתוי בחזרה בשבת של תבשיל שמבושל הוא, שמעשה ההושבה יגרום שיחתה (בסמיכות אליו) בכל תבשיל, וכן בהושבה קודם שיוסק התנור חוששים שמעשה ההסקה (אפי' ע"י הגוי) יגרום שיחתה הישראל, או שחוששים שיוסיק הגוי מיד לאחר ההושבה ובמקרה זה הושבת הישראל תגרום לו שיחתה כמושיב לתנור המוסק, ולכן להלכה זה אסור.

אמנם הסברא דכאן לקולא היא, שבהושבה קודם שהוסק "אין חוששים כל כך שמא יחתה אחר כך" (כמבואר בפנים כאן ולעיל אות טז), ויש לבאר: בהושבה לתנור שאינו מוסק, מעשה ההושבה אינו גורם (כ"כ) חיתוי, וההסקה שלאחר מכן ע"י הגוי אינה גורמת שיחתה הישראל, וכן אין יודעים אם הגוי יסיק מיד לאחר ההושבה, ומפני כל זה לא אסרו.

[אבל בהושבה לתנור המוסק חוששים (גם לסברא דכאן) שיחתה גם בהפסק זמן קצת, כחשש חזרה בסמוך לחשכה, ראה לעיל ציון 367 אות ג].

הבנת הקולא במשהה מערב שבת ואחר כך מסיק את התנור

ג. רבינו כותב שיש סברא ללמוד במנהג להחזיר בשבת (תבשיל שמבושל ואין בו משום בישול) ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק קודם שיוסק, שבהושבה קודם שיוסק התנור אין חוששים שיחתה אח"כ, ומזכיר

שהייה והטמנה בקצרה (בסופם): "אבל אם נתנם ישראל [את המים בשבת לקדירה הקבועה] אסור ליהנות מהם עד מוצאי שבת בכדי שיעשו" (ומדבר לפנ"ז גם בנתן קודם שהוסק התנור, עיי"ש). וממשיך: "ואפילו נתנם בערב שבת סמוך לחשכה אחר שהוסק התנור אסור ליהנות מהם". ולמדנו שלמעשה בנתן בשבת אפי' בשוגג קודם שהוסק התנור רבינו אינו מקיל בדיעבד, ורק בשהייה מערב שבת הוא מקיל בזה (כמוזכר בפנים).

והנה, באמת בנתינת המים (שיש בהם בד"כ איסור בישול) בשבת במקרה הנ"ל, עשה גם איסור א' נותן את הקדירה כו', ראה לעיל בפנים אות יא, ואכן ראה תהל"ד סי' רנד סקי"ב שכותב מטעם זה (מסברת עצמו), שקולת רבינו סוסי רנד בנתן את המים בשוגג קודם שיוסק התנור, היא רק לענין איסור שהייה ואינה שייכת כשעשה כן בשבת (התהל"ד מזכיר איסור "פסיק רישיה", וראה במ"ש לעיל בפנים שם).

אמנם לענ"ד קשה ללמוד שזה טעם רבינו סוסי רנט: א. רבינו פוסק שם שהמים אסורים "עד מוצאי שבת בכדי שיעשו", וחומרא זו ישנה רק באיסור מחשש חיתוי ולא באיסור א' נותן את הקדירה, ראה לעיל סכ"ד אות ח וציון 482, ולכן עדיין קשה הטעם שרבינו מדבר שם בעיקר בנתן את המים בשוגג (כפי שכותב בסתם, שבנתן את המים מערב שבת אסור בדיעבד כשנתנם לאחר שהוסק התנור דוקא, כנ"ל), ואוסר בדיעבד עד מוצ"ש בכד"ש (היינו מאיסור חזרה). ב. יתירה מכך נראה שמצד איסור א' נתן את הקדירה אין כלל איסור בדיעבד, ראה לעיל ציון הנ"ל אות ג.

אבל מדברי רבינו רואים שסובר שבאופנים שמקילים בחזרה קודם שיוסק התנור, יש להקל בשהייה אפי' מערב שבת רק קודם שיוסק התנור, כנ"ל. וראה גם לעיל ס"ג אות ג, ציונים 280 אות ו, 356. (ואכן הקשינו שלכאור' בשהייה אי"צ להיות חילוק - לחומרא). וכ"מ בכמה פוסקים שגם שהייה ע"ג התנור אסורה, ראה הגהות בית מאיר דלעיל ציון 664 אות א, פמ"ג סי' רנד א"א סקי"ג בטופו (שלתוך הקכלין מותר רק מפני שהתפוחים כמבושל כמאב"ד, והרי בתוך הקכלין דינו כע"ג התנור, כמבואר במ"א סוסי רנט. ובפשטות כך הפי' גם במ"ב סי' רנד סקכ"ד), מנחת פתים סי' רנד].

ולענ"ד י"ל בכונת רבינו, שבשהייה בקדירה הקבועה בתנור או ע"ג מעזיבת התנור קודם שיוסק, ההסקה שלאחר מכן היא בעיקר לצורך חימום הבית, והכוונה לחימום המים או התבשיל היא טפלה (ראה לעיל סכ"ח וסעיף זה אות ב), ורק מפני זה יש סברא שהסקה זו לא תגרום חיתוי (ולפ"ז הסברא להקל בשהייה ע"ג מעזיבת התנור היא רק בתנור בית החורף, ראה לעיל ציון 608 אות ב).

[אבל אין לבאר ע"פ הסברא דלעיל ציון 724 אות ב וש"נ, שאיסורי שהייה וחזרה נאמרו ביחד, וחזרה חמורה משהייה (שחזרה אסורה גם בתבשיל שמבושל), ולכן במקרה שחזרה מותרת גם שהייה מותרת. שהרי לדידן כחנניה שהייה נאמרה באינו מבושל, וזה אכן אסור בשבת משום בישול, ואי"צ להקל בשהייה רק בכדי שחזרה לא תהיה קלה משהייה].

אם יש קולא בדיעבד בהחזיר ישראל קודם שיוסק

ד. רבינו כותב בסוף סי' רנט בהלכות

נגובים קצת בענין שאי אפשר לשופכן אלא להוציאן בכף, דאם לא כן, יערה הקמניות על הרוטב. ולכן לא העתקתי זה, משום דלפי מ"ש רש"ל וש"ך ביורה דעה סי' צ"ד דבדבר גוש לא שייך כלי שני, אם כן יש לעשות איפכא, לערות הרוטב על הקמניות, שלא יחממו הקמניות את הרוטב שבכלי שני. וכן המנהג פשוט.

וסעיף ד' שבשלחן ערוך לא העתקתי, משום דלא קיימא לן הכי, כמו שכתב המ"א עיין שם":

בשו"ע ס"ד: "יש למחות ביד הנוהגים להטמין מבעוד יום קומקום של מים חמים ונותנין אותם לתוך הקדירה בשבת כשהתבשיל מצטמק", והמ"א סקל"ב מבאר בטעם המחבר שלפעמים אחד היסור"ל בו והשני אין היסור"ל בו ומבשלים זא"ז. וא"כ לפסק הרמ"א סי' שיח סט"ו, שבדבר לח שחם קצת אין בא"ב, זה מותר. וכן מעשים שבכל שבת שנותנים לתוך הקערה קטניות (לחיס,

אבל על האופן הקודם בהבנת המ"א (שבחימום מים להדחת כלים גם לאחר ההסקה אין חשש חיתוי), אין לסמוך להתיר את המים בדיעבד. כיון שהמ"א סוף סי' רנט בדיני שהיה והטמנה בקיצור (בסופם) כותב: "וגם אם נתן ישראל [את המים לקדירה] ערב שבת עם חשכה אסור [המים אסורים], כמו שכתוב סוף סי' רנ"ד", היינו שעכ"פ בנתן את המים לאחר שהוסק התנור פוסקים שהמים אסורים.

[וכ"כ רבינו בסוף סי' רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה (בסופם): "ואפילו נתנם [ישראל את המים לקדירה הקבועה] בערב שבת סמוך לחשכה אחר שהוסק התנור אסור ליהנות מהם"].

דעת המגן אברהם שעדיף ליתן קטניות מהקדירה לרוטב שבקערה

ב. "הנה במ"א ס"ק ל"ב הוזהיר ליתן הקמניות לבסוף לרוטב, ולא לערות על הקמניות שהוציאו בכף והם בכלי שני, עיין שם דעל כרחק מיירי שהקמניות

רבינו ישנה גם בנותן בשבת בשוגג לתוך התנור (בית החורף) תבשיל שאין בו בישול קודם שיוסק ע"י הגוי, שהתבשיל מותר בדיעבד אף שעשה איסור חזרה (אם לא נאמר שהקולא ישנה רק בחימום להדחת כלים, ראה לעיל ציון זה אות א), ע"כ. ומשמע שלומד, שמותר לומר לגוי להסיק את התנור בית החורף כשהתבשיל נמצא בתוך התנור (ולא על גבו), ראה לעיל ציון 608 אות ב. ובכל אופן, למבואר לעיל בציון זה אות ד, משמעות רבינו בסוסי" רנט, שבנעשה בשבת עצמה אין קולא זו.

אלא נראה בטעם רבינו, שמקיל רק במעשה שנעשה מערב שבת, ולא בנעשה בשבת עצמה החמורה (וכ"ז אפי' שהסברא, שבהושבה קודם שיוסק התנור אין חוששים כ"כ שיחתה אח"כ, היא ע"פ המנהג להחזיר בשבת ע"ג מעזיבת התנור שאינו גו"ק קודם שיוסק, כמבואר בפנים). וראה לעיל סכ"ד אות ה בסופה בטעם איסור חזרה בשוגג בדיעבד. ודומה לזה דברי המ"א סקי"ד, עיי"ש. וראה גם בפסק רבינו לענין לכתחלה, לעיל סוסי"ב. ה. בתהל"ד סי' רנט סקי"ט כתב, שקולת

יש ליתן הרוטב תחלה ואח"כ הקטניות לתוכו, שאין בזה עירוי מכלי ראשון אלא רק חשש אולי הרוטב כבר אינו רותח, ולא לעשות להיפך שיש בזה ביטול לעולם לדעת המחבר, ע"כ.

ורבינו מבאר: המ"א "הזהיר ליתן הקטניות לבסוף לרוטב, ולא לערות על הקטניות שהוציאו בכף והם בכלי שני" (צע"ק ההדגשה שלא לערות על הקטניות שהוציאו בכף לכלי שני). ונראה שהמ"א מדבר בקטניות יבשים קצת וא"א לשפכם, ולכן לעצת המ"א הוא נותן בסתם את הקטניות בכף על הרוטב. דאם לא כן, בעצת המ"א הוא מערה את הקטניות מכלי ראשון על הרוטב ומבשלו, ואין בזה מעלה על עירוי הרוטב על הקטניות (ואין לומר שהקטניות לחים אבל מוציאם בכף ומערה מן הכף, שהמ"א לא התנה שיעשה כך ויערה מן הכף, ועוד שיכול לעשות כן עם הרוטב, להוציאו בכף ולערות על הקטניות)⁷³¹.

מכלי ראשון שלהם), ומערים עליהם רוטב מכלי ראשון של בשר, ואף שלדעת המחבר הקטניות שבכלי שני מתבשלים בעירוי עליהם מכלי ראשון (שעירוי מכלי ראשון מבשל, ולסוברים שיש בא"ב בדבר לח שאינו רותח, דבר הנמצא בכלי שני נחשב לעולם כאינו רותח לענין זה, מפרשים). ואפילו אם יתן את הרוטב תחלה לקערה ואח"כ את הקטניות לתוכו (ואינו מערה מכלי ראשון, ראה בהמשך), יש לחוש שהקטניות רותחים יותר מהרוטב (כנראה הכוונה שהקטניות רותחות ולא הרוטב) ויבשלו אותו (שאנו מחמירים בכל דבר (מלבד תבלין) לחוש לביטול גם בכלי שני, מ"א סי' שיח סי"ח). ומוכח שאנו נוהגים למעשה כפסק הרמ"א שאין בא"ב בדבר חם קצת. והמ"א מסיים: "ומכל מקום יש ליתן הקטניות לבסוף לרוטב" (דהיכן שאפשר יש להימנע מאיסור לדעת המחבר, ולכן

והנה המ"א כאן כותב בתוך דבריו, שיש לזהר שלא להגיס בקטניות בכף (כשעדיין נמצאים בקדירה שהתבשלו בה), כפסק הרמ"א סי' שיח סי"ח שאין להגיס בכף אף בקדירה שהורידה מהאש. ומחה"ש העיר שלדברי המ"א סי' שיח (הנ"ל) אין נזהרים בזה, ע"כ. אבל לדברי רבינו שבפנים גם המ"א כאן מדבר שמוציא את הקטניות בכף מהקדירה, וכיצד אמר שיש לזהר שלא להגיס. וצ"ל שרבינו למד שהמ"א שולל רק שלא יגיס ממש, ע"ד חילוק הט"ז סי' שיח סקכ"ג הובא בשוע"ר שם ס"ל: "והרוצה להחמיר [בקדירה שהורידה מהאש] יחמיר בהגסה ממש אבל להוציא בכף אין להחמיר כלל בנתבשלה כל צרכה

731) א. בבדי השלחן סי' קכד סקל"ט כתב שאולי יש כאן ט"ס וצ"ל: "אין יערה הקטניות על הרוטב", וכיו"ב.
ב. אבל פמ"ג ומחצית השקל ביארו במ"א, שבשפיכת קטניות יש הפסק ביניהם ולא קילוח כברוטב, ולכן אין בזה עירוי מכ"ר. ומקור חיים (לחור"ד, הובא בשו"ע השלם כאן הגהות והערות אות ס) כתב בסתם שדרך ליתן את הקטניות ע"י כף, וכ"כ שעה"צ סקע"ט, והביא מהמ"א סי' שיח סקמ"ד: "והעולם נהגו היתר במיני קטניות שמוציאין אותן בכף [מקדירה שהורידה מהאש, ואין חוששים להגסה], כיון שאי אפשר בענין אחר" [להוציא קטניות מקדירה].

לרוטב, שנותן דבר גוש לדבר הנמצא בכלי שני ומבשלו לדעת המחבר. וכן המנהג פשוט ליתן את הקטניות ולערות עליהם את הרוטב (ולא צריך לכתוב שעדיף לעשות כן)⁷³².

ורבינו מסיים שלא העתיק את השו"ע ס"ד (שלא ליתן מים חמים לתבשיל שהצטמק), כיון שאיננו סוברים שיש בזה בישול כמ"ש המ"א (וזה מותר לכתחלה, כיון שהרוצים שהתבשיל לא יצטמק, אין להם דרך למנוע בישול גם לדעת המחבר)⁷³³.

דעת רבינו שעדיף לערות את הרוטב מהקדירה על גוש הקטניות שבקערה שדינם ככלי ראשון וכיון שמדובר בקטניות שמוציאים אותם בכף דוקא, לכן לא העתיק רבינו את עצת המ"א (לתת הקטניות לתוך הרוטב), שדעת רש"ל וש"ך ביורה דעה סי' צד (ראה ט"ז סק"ד, ש"ך סק"ל, ובסי' קה ש"ך סק"ח) "דבדבר גוש לא שייך כלי שני" ובאם היסו"ל בו דינו ככלי ראשון. ולפ"ז עדיף לערות את הרוטב לקטניות (ומערב הנערה מכלי ראשון שהוא בד"כ רותח, עם דבר גוש), ולא ליתן את הקטניות

סי' סה, ואכ"מ. וראה נפק"מ נוספת לענין שבת בדין דבר גוש בכלי שני, לעיל ציון 119 בסופו.

ב. המחבר ביו"ד שם סובר כפה"ג, שדבר גוש בכלי שני אין דינו ככלי ראשון, וקושיית רבינו היא לדין ומפני שבדאורייתא מצרפים חומרות (ראה לעיל סכ"ג אות ה).

ג. בבדי השלחן סי' קכד סק"ט מדייק בדברי רבינו "שהקטניות נגובים קצת", שסובר שדבר גוש שבתוך רוטב אינו מבשל (ראה הדעות בזה בדרכי תשובה יו"ד סי' צד סקצ"ח ד"ה ומ"ש), ע"כ. ולענ"ד אי"ז מוכרח אלא כוונת רבינו רק שהם דבוקים בגוש (עד ש"אי אפשר לשופכן" וצריכים להוציאם בקף).

ד. רבינו כותב "שהקטניות נגובים קצת", דאם נגובים לגמרי אין בהם בא"ב, בדי השלחן שם. אבל להעיר שלדעת רבינו גם בלחות מועטת יש בא"ב, ראה לעיל ציון 205 אות ב.

733 המ"א ורבינו למדו כפה"ג, שהשו"ע מדבר במקרה שהתבשיל אינו על האש וגם אינו מתכוון להחזירו לאש

ואינה על האש". וכ"מ שהבין במ"א השער הציון הנ"ל בהמשך, עיי"ש.

732 א. בפוסקים ביו"ד שם יש דעות שונות, אם לרש"ל וש"ך דבר גוש בכלי שני דינו ככלי ראשון גם לענין בישול או רק לענין שמפליט ומבליע, ורבינו כאן מחמיר (ובפלתו סוף סי' קז מחלק שעד שהושם בכ"ש דינו ככ"ר, וכשהונח - השתנה דינו. וכיו"ב מחלק בצ"צ (שיצויין להלן) לענין צלי. אבל רבינו כותב: "דבדבר גוש לא שייך כלי שני", היינו שגם לאחר שהדבר גוש נמצא בתוך הכלי שני דינו ככלי ראשון, ולכן פוסק שיערה את הרוטב מכ"ר על הדבר גוש שבכ"ש ואינו מבשל אפי' לדעת המחבר, ואולי רבינו מדבר כאן לדברי המ"א סי' שיח סקמ"ה, שאין לטוח שמן ושום על הצלי כל שהוא רותח, כיון שכתבו הפוסקים ביו"ד שדבר גוש אפילו בכלי שני מבשל, וכל שכן צלי (בדפוסים מאוחרים של שוע"ר הקיפו תיבת "רש"ל" דכאן בסוגריים, אולי מפני שבד"כ הפוסקים סוברים שרש"ל אינו מדבר לענין בישול). וראה בעניני דבר גוש, שוע"ר סי' שיח סוס"ב וסל"א, שו"ת צמח צדק יו"ד

אין איסור מגיס (ולכן רבינו לא אסר הלכה זו עכ"פ משום מגיס), ומסיים שכן המנהג להוסיף מים לקדירת חמין **שעל הכירה**, ע"כ. אבל כמ"ש לעיל מדובר כאן בקדירה שאינה על האש, וא"כ אין ראייה שמותרת גם נתינת מים לקדירה שעל האש, ראה סי' שיח ס"ל בחילוק ביניהם. וראה עוד בדין עירוי מים לסיר תבשיל החמין ש(רוצה להחזירו) על האש, לעיל ציון 119 אות ג"ד.

(ופוסק שעדיין אסור משום בישול), ולכן הם כותבים בסתם שזה מותר. אבל להחזיר את הקדירה על האש אסור, מפני שמושיב לכתחלה את המים החמים שהיו טמונים מע"ש ולא היו על האש, ראה לעיל סי"ד בסופו. [ואי"ז דעת הרשב"א שבב"י (עמ' סו), שמתיר לתת מים גם לקדירה שעל האש, ואכ"מ]. ובדי השלחן סי' קכד סק"י (ד"ה כ' הב"י) למד מדברי רבינו כאן, שבנתינת מים לקדירת תבשיל

סימן רנד

דיני תבשילים המוכנים מערב שבת כדי
להגמר בשבת
ובו ט"ו סעיפים

שהיית בשר
בצלייה
בגזלים

א. כבר נתבאר בס' רנ"ג, שבשר חי מותר להשהותו
סמוך לחשכה אפילו בתנור שאינו גרוף וקטום, במה
דברים אמורים *במבושל בקדרה, שאינה ממהרת
להתבשל ומסיה דעתו ממנה עד למחר ובכל הלילה
יכולה להתבשל בלא חיתוי בגחלים, והוא הדין ^בבצלי
שנצלה בקדרה, אבל בצלי שאצל הגחלים או שעל גבי
הגחלים אסור להשהותו שם אפילו הוא חי, ואפילו אם
הוא בתנור וכסה פי התנור. לפי שהצלי שאין קדרה
מפסקת בינו לגחלים ממהר הוא לצלות ויוכל להגמר
שיהא ראוי לסעודת הלילה, ויש לחוש שמא ישבח שהוא
שבת ויסיר כיסוי התנור ויחתה בגחלים לגמור צליתו.
^גאלא אם כן טח במיט סביב הכיסוי שאז אין חוששים
^דשמא יטרח כל כך לסתור המיחוי ולא יזכור על השבת,
לפיכך מותר להשהותו בתוכו בין צלי שעל גבי הגחלים
בין ^המבושל בקדרה בין חי לגמרי בין ישחתחיל לצלות
או להתבשל ולא נצלה ונתבשל עדיין כמאכל כן
דרוסאי:

א. בה"ג, תוס',
רא"ש

ב. מ"א

ג. גמרא י"ח

ד. רש"י

ה. מ"א
ו. ב"י, רמ"א

ובסימן זה יבאר דיני שהיית שאר
מאכלים (חיים ומבושלים קצת): כשר על
גבי גחלים (סעיפים א-ג), פירות (ד-ה), פת
בתנור (ו-י), קטניות וירקות (יג) ומים (יד-טו).
ב. בסעיף זה מבאר כמה דינים:
אסור להשהות גם בשר חי בצלייה
(א). בשר בלא קדירה אין היתר
להשהותו חי, בין מונח אצל הגחלים או

א. "כבר נתבאר" כו': בסימן רנג (סעיפים
א-ג) התבאר איסור שהיית קדירת
תבשיל מערב שבת, מחשש חיתוי. ושם
בס"ח התבאר, שמותר להשהות בשר חי
(בקדירה) סמוך לחשכה בכל אופן, שאין
חוששים שיחתה בשבת, כיון שמסיה
דעתו ממנו עד למחר שבליילה לא יהיה
ראוי עדיין לאכילה, ועד למחר יתבשל גם
בלא חיתוי.

טיחת פי התנור בטיט מתירה להשהות בתוכו
כל דבר

(ג). טיחה בטיט סביב כיסוי פי התנור
מתירה להשהות אפילו צלי בלא קדירה
ותבשיל בקדירה (בשוה"ג מצויין למ"א
סק"ה (לענין תבשיל בקדירה)) – בין חי ובין
התחיל להתבשל (בשוה"ג מצויין לבי"י (עמ'
סט ד"ה וכתבו ע"פ כמה ראשונים), ולרמ"א ס"א,
שכתבו במדובר בסעיף זה, שהיכן שמותר, כ"ה
גם בהתחיל להתבשל ולא התבשל כמאב"ד),
ש"אין חוששים שמא יטרח כל כך לסתור
הטיחוי ולא יזכור על השבת" (בשוה"ג
מצויין לגמ' יח, ב ורש"י (ד"ה וטוחה וד"ה שריק)).
[וראה סי' רנט ס"ז בדיון סתירת סתימה זו
בשבת].

וכל זה כפסקי הטור והרמ"א ס"א
(והנו"כ בהבנת הרמ"א), והיסוד מהגמ'
יח, ב (לפי ה"איכא דאמרי" ורכב ירמיה
מדפתי). ולמחבר ס"א-ב יש פסקים
אחרים בחלק מהמדובר לעיל, ראה
במפרשים.

על גבם, שמחמת הקירוב לגחלים ממהר
הבשר להיצלות ותוכל להיגמר צלייתו עד
סעודת הלילה וחוששים שיחתה (בשוה"ג
מצויין לבה"ג שהובא בתוס' (יח, ב ד"ה האני)
ורא"ש (פ"א סי' לה), שמפרש בגמ' שבצלי אין
היתר שהיית חי, ואחריו פירשו כן כל
הראשונים. וכן מצויין (לענין היתר חי בצלי
בקדירה) למ"א סק"א, שכתב שצלי בקדירה
(שמתבשל במוהל שיוצא ממנו בלבד) דינו
לענין שהייה כמבושל בקדירה¹ (ועפ"ז כותב
רבינו גם בהמשך "שהצלי שאין קדרה מפסקת
בינו לגחלים ממהר הוא לצלות" כו'').

[ולהלן ס"ב (אות ב ואילך) יבאר דין
שהיית צלי בגחלים כשצלוי כמאב"ד].

(ב). כיסוי פי התנור אינו מועיל כהיכר
לחשש חיתוי (כאשר הבשר בתוך התנור (ראה
סי' רנג ציון 664 אות א)).

[ולהלן ריש ס"ב יבאר, שזה דוקא
בבשר שור ועז שהוא קשה כו', אבל
בבשר גדי שהוא רך כו', כיסוי התנור
מועיל].

(1) ראה בענין זה בצמח צדק חידושים למשנה פ"א מ"ו (עמ' לז, ב).

שהיית בשך
רן או מוכן
כמאכל בן
דרוסאי
בצלייה
בגזלים

ב. וכל זה זבכשר שור^ה ועזו או איל^ט גדול וכיוצא בהם
'ממינים שבשרם קשה ואין הרוח מזיק לו, אבל בשר
גדי ועוף וכיוצא בהם ממינים שבשרם רך והרוח מזיק
לו מותר לצלותו על הגחלים או אצל הגחלים בתוך
התנור מכוסה אף על פי^ז שאינו טוח במימ, בין שהוא
חי לגמרי בין^כ שהתחיל לצלות ולא נצלה כמאכל בן
דרוסאי, לפי שבדאי לא יגלה פי התנור כדי לחתות
בגחלים כיון שהרוח מזיק לבשר.

כ. רש"י, סה"ת,
סמ"ג, סמ"ק
ל. הגהות אשר"י,
טור, רמ"א
מ. ב"י, רמ"א

במה דברים אמורים כשהגדי והעוף הם^י מנותחים
לחתיכות, אבל אם הם שלמים אין הרוח מזיק להם,
והרי דינם כבשר שור ועזו. וכל^פ זמן שחלל הגוף שלם
אף על פי שאין עליו ראשו וברעיו נקרא שלם לענין זה,
שהצלעות מגינות עליו מבפנים שלא יזיק לו הרוח.
ומכל מקום אם נצלה מבעוד יום^ע משני צדדיו כמאכל
בן דרוסאי, מותר^ב להשהותו אפילו הוא שלם ואפילו
בשר שור ועזו ואפילו חוץ לתנור על הגחלים או^צ אצל
הגחלים.

ג. גמרא
ס. הגמ"ד
ע. גמרא, ב"י
פ. משנה י"ט
צ. ט"ז, מ"א

ואף להאוסרים להשהות קדרה בכירה שאינה גרופה
וקמומה כל זמן שמצטמק ויפה לו (כמו שנתבאר בס"י
רנ"ג), מכל מקום בצלי שמונח על גבי הגחלים ממש (א)
מודים הם שמותר כשנצלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד
יום, דכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי אם יחתה בגחלים
יחרוך הבשר.

ק. ר"ן

אבל בצלי שאינו על גבי הגחלים ממש, אסור להשהותו
שם אלא אם כן ינצלה כל כך מבעוד יום עד שהוא
מצטמק ורע לו להאוסרים שם להשהות קדרה על גבי
כירה כל זמן שמצטמק ויפה לו. וכבר נתבאר שם
שהמנהג כהמתירין להשהות קדרה כל שנתבשלה
כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום, ולפי זה מותר להשהות
הצלי שנצלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום אף שהוא
חוץ לתנור סמוך לגחלים וכל שכן על גבי הגחלים
ממש. רק שצריך ליוהר שימתין להסיר הבשר מעל^ש

ר. הר"ר יונה,
רא"ש

ש. מ"א

גבי הנחלים בשבת עד לאחר שכבו הנחלים, שלא
 היכבה כלום בסילוקו הבשר שעליהם. שאינו דומה
 לקדרה שמותר לסלקה מעל גבי הנחלים בשבת כמו
 שנתבאר בס' רנ"ג לפי שאין הקדרה מכבה אותם
 כלל, אבל הבשר מכבה אותם קצת (במוהל הנוסף
 ממנו) בסילוקו מהם:

קונטרס אחרון

(א) מודים הם בו'. ואף שהט"ז כתב דאף 'אצל האש' שרי
 להטור, מכל מקום במ"א משמע שהסכים למה שהעתיק בשם
 המאור דדוקא בתנורים שבימיהם, והאידנא לא שייך זה (לכן לא
 העתקתיו).

בשגם כי המעיין בסיום דברי המאור גבי 'בישרא אגומרי', יראה
 לעינים דמיירי קודם מאכל בן דרוסאי, כפי שיטתו ריש פרק
 כירה דלא כהרי"ף. ובאמת שלפי פירושו ב'קשיא ליה זיקא',
 דהיינו שהתנור צר לחתות בו 'בעוד הצלי בתוכו שלא יקטום
 הצלי' (פירוש שלא ישבור כמו 'נקטם ראשו') ויצטרך להוציאו
 לחוץ ו'קשיא ליה זיקא' עיין שם, אין סברא כלל לחלק בין הגיע
 למאכל בן דרוסאי ללא הגיע, כמו שבאמת שגם המאור לא
 חילק ביניהם, ואם כן אי אפשר לומר כלל שהטור וסיעתו יסברו
 כפירוש המאור.

והדבר ברור שהטור עומד בשיטת אביו הרא"ש, שכתב בהדיא ריש
 פרק כירה בשם הרב רבינו יונה, דמתניתין דאין צולין דאוקמיה
 כמאכל בן דרוסאי אתי שפיר לכולי עלמא, להמחמירים מיירי
 שיגרוף הנחלים ולחנניה אף בלא גריפה עיין שם. ומה שסתם הטור
 כאן, משום דסבירא ליה כהרא"ש דפסק כחנניה כמו שכתב בס' רנ"ג.
 הילכך הרוצה לחוש לדברי הרי"ף וסיעתו אין היתר אלא
 (כמו שכתבו הר"ן ומגיד משנה) על גבי הנחלים ממש. ובעטרת
 זקנים כתב שכן הוא גם דעת הטור.

אבל שאר פוסקים העומדים כאן בשיטת הטור, דהיינו רש"י, תוס',
 רו"ה, ספר התרומה, סמ"ג וסמ"ק, אין מהם ראייה כלל לשיטת
 הרי"ף, שכולם פסקו כחנניה.

אבל מהרמב"ן במלחמות והרב רבינו יונה והרא"ש והר"ן יש ראייה,
 שכאן לא סבירא להו כפירוש הרמב"ם ואפילו הכי החמירו לשיטת
 הרי"ף וסיעתו:

ת. מרדכי

א. שארית יוסף
 ר"פ כירה

דבריהם, שההיתר הוא בצלית בשר הגדי בתוך התנור (מכוסה) ואין חילוק אם הבשר על הגחלים או אצל הגחלים. וכן להגהות אשר"י (פ"א סי' מ) וטור ורמ"א שהזכירו בפסקם, שההיתר בתוך התנור מכוסה הוא גם כשאינו טוח בטיט (כאיכא דאמרי ודלא כרב ירמיה ללישנא קמא). ובהמשך מצויין לב"י (עמ' סט ד"ה וכתבו ע"פ כמה ראשונים), ולרמ"א שכתבו במדובר בסעיף זה, שהיכן שמותר כ"ה גם בהתחיל להתבשל ולא התבשל כמאב"ד).

[רבינו מדגיש: "אבל בשר גדי כו' מותר לצלותו על הגחלים או אצל הגחלים בתוך התנור" כו', היינו שבקדירה זה אסור. וזה כמשמעות בה"ג שבתוס' (ד"ה האי) שכל הסוגי' מדברת רק בצלי, עיי"ש. וכן ברא"ש (פ"א סי' לה), הגהות אשר"י (שם סי' מ) "ובתנור מותר לצלות", ועוד. אבל בספר התרומה (סי' רכג) לומד, שההיתר גם בבשר בקדירה בתוך התנור מכוסה].

"כמה דברים אמורים כשהגדי והעוף הם מנותחים לחתיכות, אבל אם הם שלמים" כו': גמ' כ, א, שו"ע שם. "וכל זמן שחלל הגוף שלם" כו': רמ"א שם. "שהצלעות מגינות עליו" כו': דרכי משה סק"א (בשוה"ג מצויין להגמ"ר (עט, א) מקור הרמ"א).

בחינוך (מצוה צב): "שאיך לשון גדי אלא לשון [בשר] בהמה, והוציאו [הכתוב] בלשון 'גדי', לפי שהבשר דבר רך כגדי". אבל בהלכה דכאן הכוונה ב"גדי" - ולד רך - כפדה"ג לכבש (ואולי גם עגל), אבל לא לעז, וצ"ע.

בשר רך מותר להשהותו בצלייה וכיסוי פי התנור

א. "וכל זה בבשר שור ועז או איל גדול וכיוצא בהם ממינים שבשרם קשה ואין הרוח מזיק לו, אבל בשר גדי ועוף וכיוצא בהם ממינים שבשרם רך והרוח מזיק לו" כו': לעיל ס"א התבאר, שכיסוי פי התנור (בלא טיחת הכיסוי בטיט) אינו מועיל כהיכר לחשש חיתוי, אכן מבאר כאן, שזה רק בבשר שור ועז ואיל גדול וכיו"ב שבשרם קשה, אבל כיסוי מועיל לבשר גדי ועוף וכיו"ב שבשרם רך, בין חיים ובין התחילו להתבשל, ומונחים על גבי הגחלים או בצדם, כיון שבודאי לא יפתח את התנור בכדי לחתות מפני שהרוח מזיק להם.

מהגמ' יח, ב (לפי ה"איכא דאמרי"), לפסקי הטור ורמ"א ס"א (וביאור הנו"כ ברמ"א). ולמחבר יש פסקים אחרים בזה (ראה להלן סי' ג אות א). (בשוה"ג מצויין לרמב"ם (פ"ג די"ג), שנקט "בשר שור ועז". ולרש"י (שם ד"ה ברחא), שנקט בשר "איל גדול". ובהמשך מצויין לרמב"ם, אולי הכוונה לדברי הרמב"ם (שם) שכ"ה ב"כיוצא בו" של הבשר שמוזכר בגמ', אבל הלשון "בשר קשה" ו"בשר רך" הוא של רבינו². ובהמשך מצויין לרש"י (שם ד"ה בבשרא, ראה ב"י עמ' סט ד"ה וכתבו), סה"ת, סמ"ג וסמ"ק (ראה ב"י עמ' ע סוף דיבור ראשון), שמשמעות

(2) ברש"י עה"פ "לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות כג, יט, שם לד, כו): "אף עגל וכבש בכלל גדי [ולא רק עז], שאין גדי אלא לשון ולד רך" כו' (ודיבר הכתוב בהווה, שמבשלים בשר רך בחלב, כ"מ ברמב"ם הל' מאכ"א פ"ט ה"ג). ועד"ז

היתר שהיית צלוי כמאכל בן דרוסאי על גבי גחלים לדעת הרמב"ם

ג. "ואף להאוסרים להשהות קדרה בכירה שאינה גרופה וקטומה כל זמן שמצטמק ויפה לו (כמו שנתבאר בסי' רנ"ג)³, מכל מקום בצלי שמונח על גבי הגחלים ממש (א) מודים הם שמותר כשנצלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום, דכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי אם יחתה בגחלים יחרוך הבשר. אבל בצלי שאינו על גבי הגחלים ממש, אסור להשהותו שם אלא אם כן נצלה כל כך מבעוד יום עד שהוא מצטמק ורע לו להאוסרים שם להשהות קדרה על גבי כירה כל זמן שמצטמק ויפה לו": הרי"ף והרמב"ם פוסקים, שאסור להשהות אפי' תבשיל שמבושל כ"צ אם הוא מצטמק ויפה לו, הובאו בסי' רנג ס"ט. אבל בגמ' אמרו בהבנת המשנה, שמותר להשהות צלוי כמאב"ד (כנ"ל אות ב). והפוסקים מבארים ע"פ הרמב"ם (פ"ג הט"ז), שבצלי כמאב"ד המונח ע"ג האש ממש יש קולא, מפני "שאם יחתה בגחלים יחרוך" הבשר, "שעל גוף האש הם" (מלחמות טז, א), ר"נ (ו, ב ד"ה והאי). ב"י ס"ב ומ"א סק"ו בדעת הרי"ף והרמב"ם, מ"א סק"י וביאור"ג סק"ד בהבנת השו"ע ס"ב)⁴, ואלו דברי

בשר צלוי כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו ב. "ומכל מקום אם נצלה מבעוד יום כו' כמאכל בן דרוסאי, מותר להשהותו אפילו הוא שלם ואפילו בשר שור ועז ואפילו חוץ לתנור על הגחלים או אצל הגחלים": במשנה (יט, ב) אמרו "אין צולין בשר כו' אלא כדי שיצולו מבעוד יום", ופירשו בגמ' (ב, א), שמותר להשהות צלוי כמאב"ד, הובא בטור ס"ב. והביאור בפשטות, שבצלוי כמאב"ד אין איסור שהייה, כמו שבמבושל כמאב"ד אין איסור שהייה לפי המנהג (סי' רנג ס"ט וש"ג), ועפ"ז מפרט רבינו, שמותר להשהות כל מין בשר שצלוי כמאב"ד ובכל אופן של שהייה, וכן יבאר להלן (אות ט, וראה גם אות ח) (ראה ב"י ס"ב, ובשוה"ג מצויין לט"ז ומ"א, כפה"נ הכוונה למשמעות הט"ז סק"א והמ"א סק"ד וסק"ו).

"נצלה מבעוד יום משני צדדיו כמאכל בן דרוסאי": בשוה"ג מצויין לב"י (ריש עמ' עא) מגמ' מנחות, וכ"ה בשו"ע ס"ב. [השו"ע ומ"א מדברים גם בשיעור מאב"ד (חצי כישול), ורבינו הביא דבריהם בסי' רנג ס"ג].

כתב) וכן המאירי (יח, ב סוד"ה הואיל, ופ"ג ביאור המשנה הראשונה ד"ה ואע"פ שגדולי), כתבו בסתם, שבצלוי כמאב"ד שאין דבר מפסיק בינו ובין האש, החיתוי גורם לו להתחרך ומפסידו, משא"כ בתבשיל בקדירה, ע"כ, ולא פירטו שזה רק בצלי ע"ג גחלים.

ובמאירי במקו"א (פ"ק פירוש המשנה העשירית) משמע, שבצלוי כמאב"ד אין

(3) סוגריים אלו נוספו בשוה"ג, ומצויין אליהם בפנים (בכוכב). וכן בהמשך הסעיף (אות ט) נוקט עפ"ז: "וכבר נתבאר שם".

(4) א. וכ"מ ח"י הרמב"ן לו, סוע"ב. וכ"כ הרשב"א יח, ב ד"ה האי קדרה, לו, ב ד"ה ומיהו לא.

כמה ראשונים מביאים את ההיתר הנזכר לעיל בכל אופן של צלייה

אמנם להעיר שהר"נ פ"ג (טז, ב ד"ה תו

סברא להקל להשהות כל בשר צלוי כמאב"ד אפילו בצד הגחלים:

הט"ז סק"א מוכיח זאת מכך שהטור ס"ב כתב בסתם, שמותר להשהות מבעו"י צלוי כמאב"ד (ולא ציין שלמחמירים בשהייה שהביא שיטתם בסי' רנג ס"א, זה מותר רק על גבי הגחלים ולא בצידם), ולכן הט"ז מקשה על הרמ"א ס"א שלא ציין קולא זו לדעת הטור.

רבינו כאן⁵ (מדובר בבשר קשה, אבל בשר גדי וכיו"ב והוא מנותח, מותר לרמב"ם להשהותו גם אצל הגחלים ושם אפי' צלוי פחות מכמאב"ד (ראה להלן ס"ג אות א)).

יש פוסקים שמתירים שהיית צלוי כמאכל בן דרוסאי גם בצד הגחלים ולמחמירים בשהיית תבשיל

ד. והנה, כמה פוסקים כתבו, שגם לדעת המחמירים בשהיית תבשיל – יש

ב. רבינו נוקט, שמותר לדעה זו כשמניח על גבי הגחלים ממש, כלשון המ"א סק"ו וסק"י. ולהעיר שהמ"א סק"ב נקט בשיטה זו "סמוך לגחלים" (יובא להלן סי"ד אות ד), והפמ"ג למד שהיינו נוגע בגחלים מן הצד והמ"א מבאר שגם זה מותר (אפי') לדעה זו, אמנם מחה"ש מוסיף, שגם זה נק' "על גבי הגחלים".

ג. בפיה"מ לרמב"ם על המשנה "אין צולין" (פ"א מ"י): "ואמרו כדי שיצולו, כדי שיהו ראויים לאכילה אע"פ שעדיין לא נצלו כראוי", ואע"פ דשם בר"פ כירה פוסק כחכמים דחנניה דשהיית מבושל כמאב"ד אסורה (כשיטתו בספר היד), ורואים כהבנת הראשונים הנ"ל בדעתו, שצלוי כמאב"ד קל מבושל כמאב"ד, דלא כמרכבת המשנה פ"ג הט"ז בהבנת הרמב"ם.

ד. על התיבות "אלא אם כן נצלה כל כך מבעוד יום עד שהוא מצטמק ורע לו", צויין בשוה"ג לרבינו יונה והרא"ש (שאוסרים שהיית מבושל (או צלוי) כ"צ ומוי"ל). וצע"ק, שהרי הם אוסרים שהיית צלוי כ"צ ומוי"ל גם ע"ג הגחלים, ראה להלן בפנים אות ז, וכאן נפסק כמתירים להשהותו ע"ג גחלים.

ה. במהדורא בתרא להלכות הטמנה, מדבר רבינו בטעם שבשהיית הצלי ע"ג

איסור שהייה בכל אופן של צלייה, מפני "שבלא חיתוי ימהר להגמר צלייתו וראוי לאוכלו בלילה" ולכן לא יחתה, משא"כ בבישול ש"אין הבישול ממהר כל כך כו' הואיל והבישול מתאחר יבוא לחתות" כו' (בדומה לטעם החילוק בשהיית חי בין צלייה לבישול, ראה לעיל ס"א). ובריטב"א (לז, ב ד"ה אמר רבא) כתב באו"א: "ועוד י"ל דאפילו ד'כדי שיצולו היינו כמאב"ד אינה ראייה לקדירה [שמותר במבושל כמאב"ד], דשאני צלי דלא אתו לחתויי כו' משום דרובה דעלמא אכלי ליה כיון שנצלה כמאכל בן דרוסאי שיש בו חימוד בשר". ובפשטות המאירי והריטב"א חולקים בשני הטעמים שהובאו בסי' רנג ס"ח אות ג להיתר שהיית מבושל כמאב"ד לחנניה, ומבארים שהטעם של חנניה ישנו לכו"ע בצלוי כמאב"ד. (אבל המאירי במקו"א אינו מחלק בין צלי לתבשיל בדין שהייה בכמאב"ד, ראה להלן ציון 10 אות א). ופי' ר' יהונתן מלוניל (למשנה פ"א מי"ג, ולגמ' ח, א) ומיוחס לר"נ (כ, א ד"ה וכמה), מביאים את שני הפירושים הנ"ל.

וראה בהשלמה ר"פ כירה (הובא במאורות יט, ב ד"ה אין נותנין) טעמים נוספים בקולת צלי לרמב"ם, ולא פירש שזה רק ע"ג הגחלים.

"(א) מודים הם כו'.⁷ ואף שהט"ז כתב דאף 'אצל האש' שרי להטור, מכל מקום במ"א משמע שהסכים למה שהעתיק בשם המאור דדוקא בתנורים שבימיהם, והאידנא לא שייך זה (לכן לא העתקתיו)": הט"ז כתב, שלטור שהייה בצלוי כמאב"ד מותרת בכל אופן, גם בצד הגחלים (כנ"ל אות ד). אבל המ"א סק"ו (לאחר שמבאר שלטור וסייעתו שהייה בצלוי כמאב"ד מותרת בכל אופן (כנ"ל שם)), מביא את פי' בעל המאור (ה, ב) (להבנת המ"א), שהקולא בשהיית צלוי בתוך התנור (בבשר שהרוח מזיק לו (כנ"ל אות א)), וכן בכל בשר צלוי כמאב"ד (אף לאוסרים תבשיל גם מבושל כמאב"ד)) היא דוקא בתנורים שלהם שהיו קטנים, והמ"א מפרש שהיו חוששים שהבשר ישרף בחיתוי (כיון שהחום בתנורים ההם היה רב (פמ"ג), ובשרים אלו נצלים כל צרכם במהרה והחום הרב יגרום להם להשרף⁸), והמ"א מסיים, שלפ"ז בתנורים שלנו הגדולים אין היתר להשהות צלוי כמאב"ד, למחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד, ע"כ. ורבינו לומד שהמ"א מסכים לפירוש

והמ"א סק"ו מוכיח כן, מפני שבגמ' (יח, ב) אמרו לענין היתר שהיית בשר צלוי בתוך תנור (מכוסה) (ראה לעיל אות א), שהמשנה "אין צולין" האוסרת שהיית צלוי – מדברת "בבשרא אגומרי" (בבשר בגחלים) ולכן אוסרת להשהות. ולטור וסייעתו הכוונה לאסור שהיית בשר צלוי (בגחלים) בלא תנור (מכוסה) (ראה לעיל ס"א). והנה לשיטה זו, גם היתר משנה זו להשהות צלוי כמאב"ד (כדברי הגמ' (כנ"ל אות ב)), הוא בצלייה בכל אופן [ורק לשיטת הרמב"ם שאיסור המשנה והגמ' "בבשרא אגומרי" – מדבר בשהיית בשר גדי ע"ג גחלים דוקא ולא בצידם (ראה להלן ס"ג אות א), שהיתר משנה זו להשהות צלוי כמאב"ד מדבר בסתם ע"ג גחלים ולא בצידם (כדברי הפוסקים, כנ"ל אות א)⁶], ע"כ.

המגן אברהם פוסק על פי בעל המאור שהיתור זה היה רק בתוך תנורים קטנים שבימיהם ה'. אבל רבינו כותב כאן, שלמחמירים בשהיית תבשיל, מותר להשהות צלוי כמאב"ד ע"ג הגחלים דוקא ולא בצידם. ובקונטרס אחרון מבאר את טעמו:

שהרוח מזיק לו) בתוך תנור (מכוסה) והיתר המשנה להשהות כל מין בשר הצלוי כמאב"ד הם מאותו טעם, והרי הגמ' יח סוע"ב מחלקת בין האמוראים למשנה, שהאמוראים התירו להשהות צלוי (אפי' לא הגיע לשיעור כמאב"ד) בתוך תנור (מכוסה), ואילו המשנה אוסרת להשהות צלוי "בבשרא אגומרי" דוקא (היינו מחוץ לתנור ולכן אסרו פחות מכמאב"ד).

והנה אפשר לחלק, שהגמ' אומרת זאת

הגחלים אין איסור הטמנה במקצת (לאוסרים זאת, ראה סי' רנג ס"ז), ואכ"מ. (6) ראה צמח צדק חידושים למשנה

שבת פ"א מ"י (עמ' לז, ד), שרן בנק' זו. (7) הד"ה של הקו"א לבאורה לא מדוקדק, שצ"ל מהתיבות לפני"כ "על גבי הגחלים ממש", או מדבריו בהמשך "אבל בצלוי שאינו על גבי הגחלים ממש" כו', וראה במ"ש בסי' רנג ציון 477.

(8) צ"ע כיצד המ"א לומד בבעה"מ, שהיתר האמוראים בשהיית צלוי (של בשר

להוציא מדברי בעל המאור קולא להשהות צלוי כמאב"ד לשי' המחמירים בשהיית תבשיל – אפי' בתנורים שבימיהם. כיון שהבעה"מ מפרש בהמשך (שם) את דברי הגמ' שהמשנה "אין צולין" כו' מדברת ב"בשרא אגומרי": "ובבשרא אגומרי דכ"ע גזרינן דלמא אתי לאחתויי, [אבל רק] עד שיגיע למאכל בן דרוסאי, בין בתנור בין בכירה, והוא הדין לקדרה על גבי כירה לפי מה שנראה לנו בדעתנו". היינו שטעם המשנה ד"אין צולין" פחות מכמאב"ד בלבד הוא, שבמבוסל כמאב"ד ואילך אין איסור שהייה וכך הוא בצלייה בתנור (ולכן בעה"מ כותב, שאותו דין יש גם בתוך ועל גבי כירה, אבל להבנת המ"א בבעה"מ (הג"ל אות ה) הקולא היא דוקא בתוך תנור קטן שחומו רב). וזה כדברי בעה"מ ר"פ כירה (טו, א), שמותר להשהות מבוסל כמאב"ד (והוא מור"ל) כמשמעות משנה זו, ומקשה על הרי"ף שמחמיר בשהייה (כחכמים דחנניה), מהמשנה.

בעה"מ ואין קולא בתנורים שבימינו,⁹ ולכן רבינו לא העתיק את קולת הט"ז (והמ"א בתחלת דבריו), שמותר להשהות כל בשר צלוי כמאב"ד אפי' אצל הגחלים, גם למחמירים בשהיית תבשיל.

דעת רבינו: בעל המאור אינו מחלק בין מבוסל לצלי בראוי כמאכל בן דרוסאי

ו. "בשגם כי המעיין בסיום דברי המאור גבי 'בישרא אגומרי', יראה לעינים דמיירי קודם מאכל בן דרוסאי, כפי שיטתו ריש פרק כירה דלא כהרי"ף. ובאמת שלפי פירושו ב'קשיא ליה זיקא', דהיינו שהתנור צר לחתות בו 'בעוד הצלי בתוכו שלא יקטום הצלי' (פירוש שלא ישבור כמו 'נקטם ראשו') ויצטרך להוציאו לחוץ ו'קשיא ליה זיקא' עיין שם, אין סברא כלל לחלק בין הגיע למאכל בן דרוסאי ללא הגיע, כמו שבאמת שגם המאור לא חילק ביניהם, ואם כן אי אפשר לומר כלל שהמור וסיעתו יסברו כפירוש המאור":

יתירה מכך: באמת אי אפשר

ולדעתו צ"ל שהמשנה אינה מדברת בתוך התנור (מכוסה) והתירה צלוי כמאב"ד מסיבה אחרת. וכיו"ב יש להקשות בדברי הריטב"א (יח, ב ד"ה איכא דאמרי, לו, ב ד"ה אמר רבא), ומיוחס לר"נ (יח, ב ד"ה איכא דאמרי, לו, ב ד"ה הא קרמו, ואולי נאמר שפוסק כרב ירמיה), עיי"ש.

9) צ"ע לפ"ז, מדוע היתר צליית בשר גדי מנותח בתוך התנור מכוסה, ישנו גם בתנורים שלנו, כמבואר ברמ"א ס"א.

לרב אשי שמתיר להשהות כל בשר בתוך תנור (מכוסה), ובודאי שאיסור המשנה מדבר באופן אחר של צלייה, עיי"ש בגמ', משא"כ לרב ירמיה וההלכה, שרק בשר גדי מותר, אבל בשר שור ועז אסור להשהות בתנור (כל שאינו טוח בטיט), ראה לעיל ס"א וס"ב אות א, שנבאר שהמשנה האוסרת אכן מדברת בבשר שור ועז בתוך תנור מכוסה, ומתירה צלוי כמאב"ד בתוך התנור. אבל בהבנת בעה"מ עצמו א"א ללמוד כן, כיון שהבעה"מ (ו, ב) פוסק כרב אשי, ראה להלן ס"ג אות ב,

קטנים, וגם אין דרך זה להוציאו לחוץ ולהחזירו משום דקשי ליה זיקא, כלומר, אין דרך לחתות בתנור שצלי בתוכו, שלא יקטום – "פירוש שלא ישבור כמו נקטם ראשו" (סוכה פ"ג מ"א"ב) – את הצלי (ויפול מהשפוד), וגם אינו יכול להוציא את הצלי לחוץ בכדי שיוכל לחתות, שהרוח מזיק לבשר זה, ולכן לא חששו בזה לחיתוי. ובאמת סברא זו ישנה בשווה בצלוי כמאב"ד ובפחות מזה. וכבר כתבנו שהחילוק בין צלוי כמאב"ד לצלוי פחות מכמאב"ד, נאמר להבנת בעה"מ לענין קולא אחרת¹⁰.

בקולת בעל המאור בתנורים קטנים אין חילוק בין צלוי כמאכל בן דרוסאי או פחות מזה ולפי זה, פירוש דברי בעה"מ המובאים במ"א, שתנורים קטנים קלים לענין חשש חיתוי (אינו כדברי המ"א שהקילו דוקא בכמאב"ד ואילך משום החום הרב, אלא) הוא כך: מדבר לענין היתר שהיית בשר שהרוח מזיק לו בתוך התנור וזה מותר אפילו בפחות מכמאב"ד, וכותב: "כשפוד של צלי התלוי בתנור עסקינן, שאין דרך לחתות את הגחלים שבתנור בעוד שהצלי בתוכו, שלא יקטום את הצלי, לפי שהיו תנוריהם

שבחיתוי בתוך התנור יתלכלך הצלי מהאפר). וכן פירשו במקו"א (ריטב"א לו, ב ד"ה אמר רבא, מיוחס לר"נ לו, ב ד"ה הא קרמו), שבמשנה "אין צולין" התיירו מסברא זו רק צלוי כמאב"ד (וצ"ע בסתירה לכאן, ראה לעיל ציון 8), ולא ביארו טעם החילוק בין פחות מכמאב"ד לכמאב"ד (עד"ז בהשלמה ר"פ כירה (הובא במאורות יט, ב ד"ה אין נותנין), שבצלי כמאב"ד אין חוששים לחיתוי דאם יחתה "קשי ליה קוטר" (עד"ד הגמ' יח, ב במוגמר וגפריית), ולא ביארו טעם החילוק).

שיטת הרמב"ן בקולות שהיית צלי

ג. במלחמות פ"ג (טז, א) מבאר, שהמשנה "אין צולין" מתירה שהיית צלוי כמאב"ד ע"ג הגחלים, גם לסוברים שהיית מבושל כמאב"ד בקדירה אסורה (ראה בפנים לעיל אות ג ולהלן אות ח), דלא כבעה"מ שאינו מחלק בין צלי לתבשיל בקדירה (ראה בפנים לעיל), וכותב: "והוא ז"ל [בעל המאור] הודה בפרק ראשון במקצת טעמי[ם] שכתבנו [שצלי קל מקדירת תבשיל ע"ג כירה],

10 א. כ"ה במאירי (יח, ב ד"ה זה שביארנו), שכותב ע"ד סברת בעל המאור בהבנת קולת שהיית צלי בתוך התנור, כיון שלא יחתה כשהוא בתוך התנור, ואם יוציאו לחוץ קשה ליה זיקא (אבל מפרש, שלא חותים בעוד הצלי בתנור – "שלא לעפרו" (ללכלכו), וגם אינו מזכיר שזה דוקא בתנורים קטנים), ורק בבשרא אגומרי ("שהרי מגולה ועומד הוא, וכן שכבר הוא מתעפר לשם") שהייה אסורה, וגם משמע שם, שלסברא זו, לאוסרים שהיית מבושל כמאב"ד, גם צלוי כמאב"ד אגומרי אסור (וכן ראה לעיל ציון 4 אות א, שהמאירי במקו"א מקיל בצלוי כמאב"ד ביחס למבושל כמאב"ד, אבל אינו מקשר זאת לקולת צלי בתוך התנור, אלא מטעמים אחרים).

אמנם הריטב"א (יח, ב ד"ה איכא דאמרי), ומיוחס לר"נ (יח, ב ד"ה איכא דאמרי) כתבו כסברת המאירי (ומדבריהם למדנו, שכפה"נ למדו בכוונת בעל המאור "שלא יקטום הצלי" – מלשון אפר (ראה רש"י לו, ב ד"ה קטום), ועפ"ז פירשו,

גזירה דחתיי, דכיון שהוא על האש, אי מחתי ליה סליק ביה קוטרא. וכן בבשר בצל וביצה [במשנה "אין צולין" פחות מכמאב"ד דוקא], משום דמחרכי. ומיהו קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי חיישינן דילמא מחתי להו, דכל שלא בשיל כל צרכו לא מיחרך, וזה דבר ידוע. אי נמי מפיק להו לבר [מהגחלים] דלא קשי להו זיקא" (ולמדנו עוד, שלרמב"ן החשש חיתוי בבשר פחות מכמאב"ד ע"ג גחלים הוא, מפני שיכול לחתות בלא להזיק לבשר. ודלא כהבנת הרמב"ם דלהלן ס"ג אות ג, שהוא מפני שכשהניחו ע"ג הגחלים מראה שאינו חושש שהבשר יתחרך).

והנה יש לעיין מהי הבנת הרמב"ן בהיתר האמוראים בשהיית צלי גם שלא הגיע לכמאב"ד, שהרמב"ן אינו יכול ללמוד כהרמב"ם דלהלן ס"ג אות ג בהבנת ההיתר, שבבשר גדי המונח בסמוך לגחלים לא יחתה שאם יחתה יתחרך, כיון שהרמב"ן לומד שאדם יכול לסלק את הבשר בשביל לחתות - כפי שהרמב"ן מוסיף בהבנת היתר בשר כמאב"ד ע"ג גחלים, שקשיא ליה זיקא ומפנ"ז לא יסלקו ורק לכן אין חשש חיתוי - וא"כ כשהניחו בצד הגחלים והראה שאינו חושש לזיקא יכול גם לסלקו בשביל החיתוי.

ואכן הרמב"ן במלחמות פ"ק (ו, ב) מדבר על שיטת בעה"מ בסוגיית היתר האמוראים, ואינו חולק על ביאור בעה"מ, שהיתרם הוא בתוך התנור, ונראה מזה שהרמב"ן לומד (כרוב הראשונים), ש(מאיזה טעם) בבשר גדי (שהמלחמות שם פוסק כרב ירמיה שההיתר הוא רק בבשר גדי) הנמצא בתוך התנור (אולי גם תנור מכוסה) לא חששו לחיתוי בכל אופן. ועפ"ז מובנים דברי רבינו בקו"א דלהלן

ואמר שאין דרך לחתות הגחלים בעוד שהצלי בתוכו שלא יקטום את הצלי ובוזה די לנו [שלא חוששים שיחתה], שאם יאמר הוציאו את הצלי [בכדי לחתות] אין אנו חוששים לחששא זו, דכל צלי שהגיע למאב"ד זיקא קשיא ליה. אבל לשהות ע"ג כירה א"צ לסלק אלא [יכול] לחתות ועודה עליה, לפיכך אין זו דומה לזו בדינא ובטעמא", והנה סוגיית הגמ' והבעה"מ מדברים בפשטות גם בהתחיל ליצלות ולא הגיע למאב"ד, שצלי בתוך התנור קל (ראה ב"י עמ' סט ד"ה וכתבו ע"פ כמה ראשונים), ויש לעיין בהבנת המלחמות (העיר בזה מנורה הטהורה סק"ב ד"ה והמג"א).

וכפד"י יש איזה חסרון בלשון המלחמות, שחסר חילוק, שהבעה"מ מבאר שבשהיית צלי בתוך התנור רואים שחושש לזיקא ולכן זה קל משהיית תבשיל, והמלחמות משווה לזה, שהיית צלוי כמאב"ד ע"ג גחלים (ואפילו חוץ לתנור), דגם זה קשיא ליה זיקא, ולכן לא יסלק אותו מע"ג הגחלים (אפילו חוץ לתנור) בכדי לחתות בהם (וכשהוא עדיין ע"ג הגחלים לא יחתה שאינו רוצה שיתחרך הבשר, כ"כ המלחמות מקודם לזה, הובא בפנים לעיל אות ג), וזה טעם היתר המשנה להשהות צלוי כמאב"ד ע"ג הגחלים, לאוסרים שהיית מבושל כמאב"ד (וכשצלהו בצד הגחלים, יש לומר שלא אכפת לו מהזיקא).

וכן משמע בחידושי הרמב"ן (לו, סוע"ב): "מיהו מאן דאית ליה [איסור שהייה] משום מחתה בגחלים אפילו [במבושל] כמאכל בן דרוסאי, לא קשיא ליה מתני' דפת [יט, ב, שהתירו להשהות בקרמו פניה מבעו"י], דשאני התם דליכא

אביו הרא"ש, שכתב בהדיא ריש פרק כירה בשם הרב רבינו יונה, דמתניתין דאין צולין דאוקמיה כמאכל בן דרוסאי אתי שפיר לכולי עלמא, להמחמירים מיירי שיגרוף הגחלים ולחנניה אף בלא גריפה עיין שם. ומה שסתם הטור כאן, משום דסבירא ליה כהרא"ש דפסק כחנניה כמו שכתב בס' רנ"ג. הילכך הרוצה לחוש לדברי הרי"ף וסיעתו אין היתר אלא (כמו שכתבו הר"ן ומגיד משנה) על גבי הגחלים ממש. ובעמרת זקנים כתב שכן הוא גם דעת הטור:

ולכן "הדבר ברור" שהטור, שמפרש את המשנה "אין צולין" גם בצלי שמונח בצד הגחלים, הוא מפרש כן גם למחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד (כנ"ל אות ד ואילך) – אבל רק משום שמדובר לדעתם במשנה בגו"ק. כיון שהטור "עומד בשיטת אביו הרא"ש", שכתב (פ"א סי' א) בשם הרבינו יונה, שלמחמירים בשהייה, המשנה "כיצד צולין" מתירה שהיית צלוי כמאב"ד כשהגחלים גו"ק דוקא¹¹, ולמקילים בשהייה היא מתירה שהיית צלוי כמאב"ד בגחלים גם שאינם גו"ק. והטור כאן סתם שמותר להשהות

ולפי הנ"ל, א"א ללמוד שהטור וסייעתו (שמפרשים את המשנה "אין צולין" בכל צלי ולא דוקא המונח ע"ג הגחלים), ילמדו שהיתר המשנה להשהות בשר צלוי כמאב"ד אפי' למחמירים בשהיית תבשיל (כסתימת הטור) (ראה בכ"ז לעיל אות ד) – הוא משום סברת הבעה"מ שמדברת בצולה בתוך תנורים שלהם שהיו קטנים ולכן זה מותר גם בצד הגחלים (כהבנת המ"א בבעה"מ (ראה לעיל אות ה), ואפילו שהובא (בריש אות זו) שהבעה"מ עצמו לומד אחרת בהבנת היתר המשנה) (ומדברת במין בשר קשה ולכן גם השהייה בתוך התנור המדובר אינה היתר בצלוי פחות מכמאב"ד (ראה לעיל סי' א וריש סי' ב)) – אין ללמוד כן, כיון שהמשנה התירה רק צלוי כמאב"ד ואסרה צלוי פחות מכמאב"ד, אבל מסברת בעה"מ צריך להיות מותר גם צלוי פחות מכמאב"ד (כנ"ל). אלא מוכרח שהמשנה מדברת במקרה שאין בו את סברת הקולא של הבעה"מ.

אין סובר שמותר להשהות צלוי כמאכל בן דרוסאי בצד הגחלים למחמירים בשהיית תבשיל

ז. "והדבר ברור שהטור עומד בשיטת

ומכל זה מבואר, דשיטת הרמב"ן שצלוי כמאב"ד קל מצלוי פחות מזה לענין קשיא ליה זיקא. אמנם הבנת הרמב"ן למעשה, שהיתר שהיית צלוי כמאב"ד למחמירים בשהיית תבשיל הוא, ע"ג גחלים דוקא, כפסק רבינו. וכן לא מצאנו ברמב"ן חילוק בקולת צלי בתוך התנור בין צלוי כמאב"ד לצלוי פחות מזה.

(11) ומשמע שצלוי פחות מכמאב"ד

בפנים אות ה, שהמלחמות לומד כרוב הראשונים, שהמשנה אוסרת שהיית צלוי פחות מכמאב"ד בכל אופן של צלייה (דלא כשיטת הרמב"ם שהמשנה אוסרת בשר גדי רק ע"ג גחלים), וי"ל שלומד זאת מכך, שבהכרח שההיתר לרמב"ן בבשר גדי הוא בתוך התנור (מכוסה) דוקא, ולפ"ז כל שהיית צלי (פחות מכמאב"ד) שאינה בתוך התנור (מכוסה) היא אסורה.

ח. "אבל שאר פוסקים העומדים כאן בשיטת הטור, דהיינו רש"י, תוס', רו"ה, ספר התרומה, סמ"ג וסמ"ק, אין מהם ראייה כלל לשיטת הרי"ף, שכולם פסקו כחנניה.

אבל מהרמב"ן במלחמות והרב רבינו יונה והרא"ש והר"ן יש ראייה, שכאן לא סבירא להו כפירוש הרמב"ם ואפילו הכי החמירו לשיטת הרי"ף וסיעתו:

והנה, גם רש"י ותוס' (יח, ב) ובעל המאור (ה, ב) ועוד ראשונים מפרשים את המשנה "אין צולין" (הצלוי פחות מכמאב"ד) בצלי שמונח בכל אופן (ולא דוקא ע"ג הגחלים, ובבשר גדי, זה כל שאינו מונח בתנור מכוסה) (ראה ב"י סי' רנג עמ' סט"ע, וראה לעיל ציון 8 בהגנת הבעה"מ), ולפ"ז גם היתר המשנה להשהות צלוי כמאב"ד הוא בכל אופן, אבל אין ראייה מדבריהם שכ"ה אפילו למחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד, כיון שראשונים אלו פוסקים כחנניה בשהייה (ראה סי' רנג ס"א בטור עמ' נז וב"י עמ' נב"ג).

אמנם מדברי "הרמב"ן במלחמות

צלוי כמאב"ד (ומשמע בגחלים אפי' שאינם גו"ק), אפילו שזה תלוי במחלוקת שהביא בסי' רנג בשהיית תבשיל (ראה לעיל אות ד מהוכחת ה"ט"ו), כיון שסובר להלכה כמו הרא"ש, שכדברי הטור סי' רנג (ס"א, עמ' נח) פסק כחנניה המקיל בשהיית תבשיל¹².

ועולה מכל זה, ש"הרוצה לחוש לדברי הרי"ף וסיעתו" המחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד ואילך¹³, אין לו היתר בשהיית צלוי כמאב"ד ואילך ע"ג אינה גו"ק, רק כמ"ש הר"ן (ה, ב ד"ה והאי) והמגיד משנה (פ"ג ה"ט"ו. ראה ב"י ס"ב), שלרי"ף וסיעתו מותר להשהות צלוי כמאב"ד ע"ג הגחלים ממש, ש"אם יחתה בגחלים יחרוך הבשר" (אבל לא בצד הגחלים)¹⁴. ויש להוסיף שהעטרת זקנים כתב גם בהגנת הטור, שמדבר בצלי שמונח ע"ג הגחלים ממש והוא מתיר בסתם שהיית צלוי כמאב"ד גם למחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד שהביאם בסי' רנג (דלא כמ"ש רבינו לעיל, שהטור לומד בשיטה זו, שמותר צלוי כמאב"ד רק ע"ג גחלים גו"ק). ואלו דברי רבינו בפנים הסעיף (אות

ג).

להשהות ראוי כמאב"ד ואילך, ולכן כל האריכות פה היא רק ל"רוצה לחוש לדברי הרי"ף וסיעתו". ועד"ז כתב מחצית השקל (סק"ו סוד"ה דהא אינהו), שהדיון כאן הוא "אם יש מי שרוצה להחמיר על עצמו כדעת הרי"ף בסי' רנ"ג". ועצ"ע טעם האריכות בכ"ז, בפרט אצל רבינו שאינו מביא בסי' רנג את דברי המ"א שמוטב לצאת יד"ח המחמירים, ראה במ"ש שם ס"ט.

14) להעיר מהראשונים שהובאו לעיל ציון 4 אות א.

אסור להשהותו (לשיטה זו) גם ע"ג גחלים גו"ק, שרק בכמאב"ד המשנה חידשה היתר, וראה במ"ש בסי' רנג ציון 6. והוא להיפך משיטת הב"ח בכ"מ, שלמחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד ואילך, שהיית מבושל פחות מכמאב"ד מותרת אפי' בלא גו"ק, וראה במ"ש בסי' רנג ציון 54 אות ג. 12) ראה במ"ש בסי' רנג סי"ד אות ג וציון 58.

13) כמבואר בסי' רנג ס"ט וש"נ, שלמעשה פוסקים כחנניה שמותר

[שהרמב"ן במלחמות והר"ן מפרשים, שזה מותר לרי"ף וסייעתו רק ע"ג גחלים ממש (ראה לעיל אות א)¹⁶, והרבינו יונה והרא"ש מפרשים, שההיתר הוא רק בגחלים גו"ק (כ"ל אות ז)].

עד כאן מהקונטרס אחרון.

אסור להסיר בשר מעל גבי גחלים בוערות

מ. "וכבר נתבאר שם שהמנהג כהמתירין להשהות קדרה כל שנתבשלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום, ולפי זה מותר להשהות הצלי שנצלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום אף שהוא חוץ לתנור סמוך לגחלים וכל שכן על גבי הגחלים ממש. רק שצריך לזוהר שימתין להסיר הבשר מעל גבי הגחלים בשבת עד לאחר שכבו הגחלים, שלא יכבה כלום בסילוקו הבשר שעליהם. שאינו דומה לקדרה שמוותר לסלקה מעל גבי הגחלים בשבת כמו שנתבאר בסי' רנ"ג [סי"א] לפי שאין הקדרה מכבה אותם כלל, אבל הבשר מכבה אותם קצת (במוהל הנוטף ממנו) בסילוקו מהם":

חוזר ומפרט את האמור בקיצור לעיל (אות ב), שלפי הפסק ("שם" – בסי' רנג ס"ט (ראה לעיל ציון ג)) כחנניה בשהייה, מותר להשהות צלוי כמאב"ד בכל אופן של צלייה.

ומוסיף כאן, שבצולה ע"ג גחלים אין להסיר את הבשר קודם שכבו הגחלים, כו', דהנה המ"א סק"ז מביא מהמרדכי,

והרב רבינו יונה והרא"ש והר"ן יש ראייה [לפסק רבינו בפנים הסעיף (אות א), שלמחמירים בשהיית מבושל כמאב"ד, אין היתר להשהות צלוי כמאב"ד בכל אופן], שכאן לא סבירא להו כפירוש הרמב"ם [שהמשנה "אין צולין" אוסרת שהיית צלוי פחות מכמאב"ד – בבשר גדי – "בבשרא אגומרי" דייקא (– שהוא ע"ג הגחלים ממש (ראה להלן סי"ג אות א)), אלא מפרשים כשא"ר שאוסרת שהיית צלוי פחות מכמאב"ד בכל אופן של צלייה – מלבד בשר גדי בתוך התנור (מכוסה) – (הר"ן כתב כן במפורש (ו, ב ד"ה והשתא). וכן הרא"ש כתב (פ"ק סוסי" לה), שהיתר שהיית בשר גדי מנותח הוא מפני "דקשיא ליה זיקא", וזה מתאים לסוברים שההיתר הוא בתנור מכוסה דוקא (ראה לעיל אות א), ומכאן שבכל צלייה שאינה בתנור מכוסה יש איסור שהייה [אבל לרמב"ם היתר בשר גדי הוא מפני "שאם יחתה בגחלים יחרוך הבשר, שאינו צריך אלא חמימות האש בלבד", ולכן ישנו גם מחוץ לתנור (ראה ב"י עמ' סט ד"ה אבל הרמב"ם, להלן סי"ג שם)]. וכן הרמב"ן במלחמות (ו, ב) מדבר על שיטת הבעה"מ בסוגיית היתר בשר גדי, ואינו חולק על ביאור בעה"מ, שההיתר הוא בתוך התנור, ולפ"ז חילוק הגמ' שבמשנה נאסר בשר (אפי' רך) "אגומרי", מדבר בכל צלייה שאינה בתוך התנור (מכוסה)¹⁵. ורבינו כותב שכן גם דעת הרבינו יונה, ויש לעיין בהכרחו לזה) – ולפ"ז היו יכולים בפשטות לפרש את היתר משנה זו להשהות צלוי כמאב"ד ואילך, לדעת הרי"ף וסייעתו המחמירים בשהייה, שזה בכל אופן של שהייה (גם בצד הגחלים)] "ואפילו הכי החמירו לשיטת הרי"ף וסייעתו"

הרמב"ן בחידושים מבאר, שהיתר צלוי כמאב"ד הוא ע"ג הגחלים דוקא.

15) ראה עוד במ"ש בהרחבה בשיטת הרמב"ן, לעיל ציון 10 אות ב.

16) וראה לעיל ציון 10 אות ב, שגם

סימן רנד סעיף ב

תקנו

יקח. וגם רבינו בסי' רנג סי"א (אות ב) פוסק שההיתר שם הוא רק בדיעבד (אם אין גוי) וגם "יזהר ליטלה בנחת" כו', אבל דעת רבינו שמשמעות המרדכי ומ"א דכאן שאוסרים ממש]. ורבינו מביא את ביאור השארית יוסף בחילוק דברי המרדכי (צויין בשוה"ג, מחידושי אנשי שם למרדכי סי' רצט אות 1) שכתב, שבשר מכבה, וקדירה אין מכבה כמו בשר, ורבינו מבאר ש"בשר מכבה אותם קצת בסילוקו מהם", מפני "המוהל הנוטף ממנו", משא"כ קדירה.

שכתב במשהה צלוי ע"ג גחלים (סי' רנא): "דהיאך יקח הבשר מעל הגחלים, אולי אין נכבין עדיין" (מלשון ספר התרומה סי' רכג, וכן אוסר בריטב"א יח, ב ד"ה ובשרא אגומרי) בשם תוס', מאירי שם (ד"ה זה שביארנו), והמ"א הסכים שיש להמתין עד שיכבו. אבל המ"א סי' רנג סק"ח הביא מהמרדכי במקו"א, שמותר ליקח קדירה מע"ג גחלים. וצ"ע בחילוק דברי המרדכי ומ"א¹⁷. [ומחצית השקל כאן מיישב, שההיתר במ"א סי' רנג הוא רק בדיעבד, וכאן הכוונה שלכתחלה לא

סובר שאי"ז פס"ר שיבעירם, ראה לו, א ד"ה כבר ביארנו.

(17) וכ"ה במאירי, שבנטילת בשר מע"ג גחלים סובר שבודאי יבעירם, מצויין לעיל בפנים, ובנטילת קדירה מע"ג גחלים

ג. אם עבר והשהה צלי שלא נצלה כמאכל בן דרוסאי במקום שאסור להשהות, בין בשוגג בין במזיד, אסור בין לו בין לאחרים עד למוצאי שבת בכדי שיעשו.

ומכל מקום ^באם השהה בתנור מכוסה אפילו אינו מוח כשיט מותר בדיעבד אפילו הוא בשר שור ועז, לפי ^גשיש מתירים אפילו לכתחלה, שאין חוששים שיגלה פי התנור כדי לחתות, ויש לסמוך על דבריהם בדיעבד.

(ובן אם השהה בשר (ב) גדי מנותח וכיוצא בו אצל הגחלים, ולא על הגחלים ממש, בין בתוך התנור אפילו מגולה בין חוץ לתנור, יש להתיר בדיעבד, לפי ^דשיש מתירים אפילו לכתחלה, שאין חוששים שיחתה בגחלים, כיון שהבשר הוא רך אם יחתה בגחלים יתחרך הבשר, שאין צריך אלא חמימות האש בלבד.

אבל על גבי הגחלים ממש אפילו בשר גדי אסור לדברי הכל אפילו בדיעבד אם לא נצלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום, כיון שהניחו על גבי הגחלים ממש אינו חושש אלא שיצלה מהרה אע"פ שיתחרך ושמא יחתה. אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי מאחר שראוי לאכילה קצת למה יחתה להפסידו ולפיכך מותר אפילו להאוסרים לכתחלה אף בקדרה):

קונטרס אחרון

(ב) גדי מנותח כו'. המ"א אפשר דכלל זה במה שכתב 'וכן כל כיוצא בזה'.

ועוד דאתי במכל שכן, שהמתירין בתנור מכוסה לא נזכרו כלל בש"ע, שדחאום בעלי הש"ע מהלכה משום דהר"ף והרמב"ם ותוס' והרא"ש ור"ן וטור פליגי עליהו, ומהר"ם כתב דלעולם יש לפסוק כהר"ף לבר היכא דהתוס' פליגי עליה, והכא גם התוס' מסכימים הכי, ואפילו הכי בדיעבד סמכינן עליהו, כל שכן דעת הרמב"ם שפסק כמותו בש"ע.

ואף רמ"א לא סיים אחר המחמירים, כדרכו בכל המקומות שמכריע נגד הרמב"ם, אבל כאן סיים 'והכי נהוג', והיינו לכתחלה, כמשמעות לשון 'מנהג', אבל בדיעבד אין לנו הכרעה וממילא הלך אחר המיקל בדברי סופרים.

והב"ח, משום שהש"ע אינו (ספוק) [ספון] בעינו מלחלוק עליו ולסתור פסקיו, כדרכו, לכן לא היקל בזה, דהרמב"ם יחידאה הוא. אבל אנן הנמשכים אחר הש"ע בכל מקום שאין רמ"א חולק עליו בפירושו, פשיטא שיש להקל כאן בדיעבד. וגדולה מזו כתב רמ"א סי' רנ"ז ס"א בהגה"ה עיין שם:

הבשר אסור

המתירים לכתחלה שאין הלכה כמותם (ראה סי' רנג סכ"ד אות רז, שם סכ"ה אות כו, סי' רנד ס"ו אות ד, סי' שבג סוס"ח). וראה עוד בדברי הב"ח והמ"א, להלן בקו"א סק"ב (יתבאר באות ד).

"אם השהה בתנור מכוסה אפילו אינו טוח בטיט מותר בדיעבד אפילו הוא בשר שור ועז": הסה"ת וסייעתו (הני"ל) שפוסקים כרב אשי, כתבו כולם שמותר לדעתו רק בגוף מנותח (דלא כמשמעות תוס' יח, ב סוד"ה התם, ראה ביאור"ג סק"ד), ולכאן צריכים לבאר, שלזה כוונת הפוסקים שסמכו עליהם בדיעבד (ראה תהלי"ד סק"א וח"ב סי' לט).

"אם השהה בתנור מכוסה אפילו אינו טוח בטיט מותר בדיעבד": בסה"ת וסייעתו (הני"ל) יש דעות שונות, אם מותר אפילו בשר בקדירה בתנור מכוסה (לא נתבאר למתירים, אם גם בקדירה עם מים), וצ"ע לדידן בדיעבד (תהלי"ד סק"ב).

"שיש מתירים אפילו לכתחלה, שאין חוששים שיגלה פי התנור כדי לחתות": רבינו מקצר בטעם ההיתר. והנה ברש"י (יח, ב ד"ה בבשרא אגומרי: "כיסוי ליכא ומוכן להפוך בו ולחתות"), תוס' (שם סוד"ה התם, שסתמו) והר"ן (ו, ב ד"ה נמצא, שסתם) נראה שלמדו בטעם רב אשי, שכשיטרח להוריד את הכיסוי יזכר שאסור לחתות (ע"ד טיחה בטיט לדעה דלעיל ס"א). וספר התרומה (סי' רבג' רכד) ומרדכי (סי' רנא) כתבו בטעם ההיתר, שבתנור סגור הבשר

א. "אם עבר והשהה צלי שלא נצלה כמאכל בן דרוסאי במקום שאסור להשהות, בין בשוגג בין במזיד, אסור בין לו בין לאחרים עד למוצאי שבת בכדי שיעשו": עיקר הדין הובא בשו"ע ס"ג. ועל פרטי הדין, ראה במ"ש בסי' רנג סי"ב.

בתנור מכוסה הבשר מותר

ב. "ומכל מקום אם השהה בתנור מכוסה אפילו אינו טוח בטיט מותר בדיעבד אפילו הוא בשר שור ועז, לפי שיש מתירים אפילו לכתחלה כו', ויש לסמוך על דבריהם בדיעבד": כאמור לעיל ס"א וריש ס"ב, כיסוי פי התנור (בלא טיחה בטיט) אינו מועיל כהיכר לחשש חיתוי, ואינו מתיר להשהות בתוך התנור בשר שור ועז וכיו"ב (אלא רק "בשר גדי ועוף [מנותחים] וכיוצא בהם ממינים שבשרם רך והרוח מזיק לו, לפי שבודאי לא יגלה פי התנור כדי לחתות בגחלים כיון שהרוח מזיק לבשר"). אמנם הב"ח (עמ' סט) והמ"א סק"א הביאו, שהסה"ת וסייעתו פוסקים בכיסה פי התנור, שמותר להשהות בתוכו גם בשר שור ועז (כרב אשי בגמ' יח סוע"ב), וכתבו שיש לסמוך עליהם בעבר ושהה באופן זה, שהבשר מותר בדיעבד (כפי שנפסק במ"א ושוע"ר בכ"מ, שסומכים בדיעבד, על

שאין צריך אלא חמימות האש בלבד. אבל על גבי הגחלים ממש אפילו בשר גדי אסור לדברי הכל כו', דכיון שהניחו על גבי הגחלים ממש אינו חושש אלא שיצלה מהרה אע"פ שיתחרך ושמא יחתה": רמב"ם פ"ג הי"ג, טו"ט, כ"י ושו"ע ס"א-ב.

"שהבשר הוא רך": לשון רבינו (וכ"ה במאירי (יח, ב ד"ה ויש מפרשים): "שהגדי כו' מתוך רכותו יתחרך בחיתוי"), ראה לעיל ס"ב (אות א וציון 2).

"אבל על גבי הגחלים ממש אפילו בשר גדי אסור לדברי הכל אפילו בדיעבד": מדבר אליבא דאמת, שאסור לד"ה אפילו בדיעבד (כמשמעות השו"ע ס"א). אבל בפשטות גם אם לרמב"ם היה אסור רק לכתחלה, ורק לפוסקים שנפסק כמותם לעיל ריש ס"ב, שאסור להשהות בשר גדי אם לא בתנור מכוסה, היה אסור גם בדיעבד, היינו אוסרים בדיעבד (כמו בדינים אחרים שיש מחלוקת אם אסור בדיעבד ועדיין פוסקים כאוסרים). שגם לקולא דכאן שבדיעבד מקילים יותר מבלכתחלה, הכל תלוי באם האיסור לכתחלה אינו לכו"ע¹⁹.

"אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי מאחר שראוי לאכילה קצת למה יחתה להפסידו ולפיכך מותר אפילו להאוסרים לכתחלה אף בקדרה(ן)": שו"ע ס"ב, ראה בהרחבה לעיל ס"ב (אות א).

מתבשל במהרה ואין לו צורך לחתות. ושיטת בעל המאור (ג, ב), הרשב"א (יח, ב ד"ה כי פליגי) והריטב"א (שם ד"ה איבא דאמרי), שלרב אשי הרוח קשה לכל בשר מנותח (כמו לדעה דלעיל ריש ס"ב בבשר גדי), ולכן לא יפתח את התנור ויחתה. ובהגמ"ר (עט, ג ד"ה פ"ח) נראה שמרמז לכל הפירושים ונראה בראשונים, שלב' הפירושים האחרונים דוקא, ההיתר רק בגוף מנותח (כנ"ל). ויש להוסיף, שלענין תנורי חשמל שלנו שהחיתוי מבחון (במקום הכפתורים) אין את ההיתר, לטעם הא' והג' (עכ"פ).

השהה בשר גדי אצל הגחלים – מותר לפסק רבינו

ג. "וכן אם השהה בשר (ב) גדי מנותח וכיוצא בו אצל הגחלים כו', בין בתוך התנור אפילו מגולה בין חוץ לתנור, יש להתיר בדיעבד, לפי שיש מתירים אפילו לכתחלה": ראה לעיל ס"ב (אות א) ע"פ הרמ"א, שמותר להשהות בשר זה בתוך התנור מכוסה דוקא, ורבינו פוסק כאן, שבדיעבד שהשהה בשר זה בצד הגחלים אפי' בלא כיסוי הבשר מותר, שסומכים על המתירים זאת לכתחלה (כדלהלן).

"בשר גדי מנותח וכיוצא בו אצל הגחלים כו', שיש מתירים אפילו לכתחלה, שאין חוששים שיחתה בגחלים כו', אם יחתה בגחלים יתחרך הבשר,

19) ראה בנק' זו בס"י רנג ציונים 485,

18) ראה קטע זה דהגמ"ר, בהרחבה בספר "מהר"ם מרוטנבורג תשובות פסקים ומנהגים" ח"א (תשובות סי' ט).

מקורות רבינו לפסג זה

גדי מנותח אצל הגחלים בכל אופן] **במכל שכן** [מההיתר בדיעבד בהשהה בשר שור ועז בתנור מכוסה (והמ"א לא הוצרך לכתוב זאת)], שהמתירין [להשהות לכתחלה בשר שור ועז בתנור מכוסה לא נזכרו כלל בש"ע, שדחאום בעלי הש"ע מהלכה משום דהרי"ף [ג, ב] [והרמב"ם [פ"ג ה"א] ותוס' [יח, ב ד"ה התם]] והרא"ש [פ"א ס"י לה] [ו, נ] [ב ד"ה נמצא]] וטור [ס"א] פליגי עליהו [שכולם פסקו כרב ירמיה (יח, ב), שאין היתר להשהות בשר שור ועז אם לא בתנור טוח בטיט (ראה ב"י עמ' סט, לעיל ס"א)], ומהר"ם כתב [בתשובה²¹ שהובאה במרדכי כתובות פ"ד ס"י קע, הובא להלכה בסמ"ע חו"מ ס"י כה סק"ט]²² דלעולם יש לפסוק כהרי"ף לבר היכא דהתוס' פליגי עליה, והכא גם התוס' מסכימים הכי [כהרי"ף]²³, ואפילו הכי בדיעבד סמכינן עליהו [על החולקים, כפסק המ"א (הני"ל)]²⁴, כל שכן דעת הרמב"ם [המתיר להשהות בשר גדי מנותח אצל הגחלים בכל אופן] שפסק כמותו בשלחן ערוך [ראה לעיל אות ג

ד. ובקונטרס אחרון מבאר רבינו את מקורותיו לפסק זה, בהקדים, שהמ"א סקי"א, לאחר שכותב (ע"פ הב"ח), בהשהה בשר שור ועז בתנור מכוסה, שמותר בדיעבד כיון שיש מתירים לכתחלה (ראה לעיל אות ב), מסיים: "ועיין מה שכתבתי סוף סי' רנ"ג שהוא הדין לכל כיוצא בזה" [שבמקום שיש מתירים לכתחלה סומכים עליהם בדיעבד]²⁰.

וכותב רבינו: "(ב) גדי מנותח כו'. המ"א אפשר דְּכָלֵּל זה [את ההיתר בדיעבד בהשהה בשר גדי מנותח אצל הגחלים, גם שלא בתנור מכוסה] במה שכתב 'וכן כל כיוצא בזה' [דלא כמחצית השקל, שמדייק במ"א שלא הזכיר היתר בדיעבד בהשהה בשר גדי אצל הגחלים בכל אופן, שסובר שבמקרה זה אין סומכים בדיעבד על הרמב"ם המתיר לכתחלה].

ועוד דאתי [ההיתר בדיעבד בהשהה בשר

הגמ"ר (עט, ג) מ"לשון מור"ם ז"ל בהלכות הטמנה", שנראה שמסכים לפסק רבינו חננאל כרב אשי, שמותר להשהות גם בשר שור ועז בתנור מכוסה ואינו טוח בטיט (ראה גם ספר מהר"ם מרוטנבורג, הנ"ל [ציון 18]), וכ"כ בדעתו הב"ח (עמ' סט). (24) כיו"ב בסי' רנג קו"א סק"ב (התבאר שם סי"ג אות ב): "לפי מה שכתבו הב"ח והמ"א סי' רנ"ד להקל בדיעבד בתנור מכוסה ולא שריק כדעת ספר התרומה וסיעתו, אף דרבים פליגי עליהו כמ"ש שם וגם לא הוזכר דעתם כלל בשו"ע".

(20) ראה בדברי המ"א אלו, סי' רנג קו"א סק"ט (התבאר שם סכ"ד אות ז).

(21) נדפסה בשו"ת מהר"ם דפוס ברלין עמ' 138 סי' ד.

(22) כיו"ב בשוע"ר סי' שנ בקו"א: "והיא דעת רוב הפוסקים, עיין ב"י, ומכללם הרי"ף והתוס', וידוע מ"ש מהר"ם שבכל מקום פוסקים כו' עיין סמ"ע סי' כה". וראה כנסת הגדולה או"ח בסוף הספר, כללים בדרכי הפוסקים אות ט, ציונים להרבה פוסקים קדמונים שהביאו דברי מהר"ם להלכה.

(23) להעיר שכפה"נ מהר"ם עצמו פסק במדובר כאן דלא כרי"ף ותוס', ראה

אין לנו הכרעה [שאינן שייך 'מנהג' לדין בדיעבד באם עבר ועשה איסור זה²⁵, ולכן לענין הדין בדיעבד 'אין לנו הכרעה' כמי הלכה (וגם פסק 'המנהג' ושלנו לאסור לכתחלה, אינו מכריח שנאסור גם בדיעבד)], וממילא הלך אחר המיקל בדברי סופרים²⁶ [ומותר בדיעבד בהשהה בשר גדי אצל הגחלים בכל אופן (כלומר, בקטע זה התחדש, שההיתר דכאן אינו כמו היתר הב"ח והמ"א בדיעבד בהשהה בשר שור ועז בתנור מכוסה (הג"ל אות ב), שהוא חידוש שלהם נגד משמעות השו"ע ס"ג ששהיית צלי בכל אופן שנאסר בשו"ע, אסורה

וש"ג) – שיש לסמוך עליו בדיעבד (וזה מוכן מאליהו ללומד את השו"ע, והמ"א לא הוצרך לכתוב זאת)].

ואף רמ"א [האוסר (ס"א) להשהות לכתחלה בשר גדי מנותח אם לא בתוך תנור מכוסה (ראה לעיל ריש ס"ב)] לא סיים [שהעיקר] אחר המחמירים, כדרכו בכל המקומות שמכריע נגד הרמב"ם [מפני שיטת התוס' והפוסקים בני אשכנז], אבל כאן סיים 'והכי נהוג', והיינו לכתחלה, כמשמעות לשון 'מנהג' [שזה הדבר שרגילים בו, והיינו שלא לעשות לכתחלה מעשה זה], אבל בדיעבד

(בכד"ש) שספיקו אסור. ועד"ז מבואר בסי' תצו ס"ח וסי' תקיג ס"ד ואילך, בספק איסורי יו"ט דמוקצה ומוכן, שהוא דשיל"מ וספיקו אסור.

אבל כאן נוקט רבינו, שכיון שאין לנו הכרעה בדין המעשה שבת, בדברי סופרים הלך אחר המיקל (ומותר אפילו בשבת עצמה) – נראה מפני שמחלק, שספק ממחלוקת הפוסקים בד"ס, הוא לקולא גם בדשיל"מ (בפמ"ג סי' שיח מ"ז סק"ג וא"א סק"י, יש לכאן סתירה בדין ספק פלוגתא במעשה שבת).

וכיו"ב בהקדים: בשו"ע"ר סי' תצו ס"ח מבואר (כנ"ל), שספק מוקצה אסור (גם) מפני שהוא ספק דשיל"מ (ראה גם סי' תקטו קו"א סק"ג), אמנם בסי' תצו קו"א סק"ה כתב: "ובלא הכי לא מסתבר כלל להחמיר במוקצה דרבנן בספיקא דפלוגתא, אלא בספק מעשה", ומביא ראיות לזה (ראה שם בפרי"ח ס"ג, ובאנציקלופדיה תלמודית כרך ז ערך דבר שיש לו מתירין [ציון 130]).

ג. ראה במה שביארנו בסי' רנג סכ"ד אות י ואילך ע"פ דברי רבינו כאן.

25) להעיר משו"ע"ר סי' שיח ס"ט: "אבל אם נצטנן לגמרי, נוהגין כסברא הראשונה [שיש בא"ב] אפילו לענין דיעבד". וצ"ל שכתב "נוהגין" לענין לכתחלה, ולענין דיעבד לעצמו היה מתאים הלשון "פוסקים" וכיו"ב.

26) א. ראה במ"ש בסי' רנג ציון 53. ספק במעשה שבת הבא ממחלוקת הפוסקים – הולכים לקולא

ב. ראה שו"ע"ר סי' שיח ס"ד בישראל שבישל בשבת, שמעשה שבת הוא דבר שיש לו מתירין. וראה סי' שכה (ס"י וסי"ד) וסי' תקטו (ס"ג וקו"א סק"ב וסט"ז) בגוי שהביא מאכל לישראל בשבת או יו"ט, וספק שהביאו באיסור (הביא פירות שיש במינם במחובר, וספק אם ליקטם היום או מאתמול, וכן אם ודאי שליטתם היום וספק אם ליקטם מתחלה לישראל או שליטתם לגוי ונמלך להביאם לישראל, וכן הביא דבר שאין במינו במחובר אבל ספק שהביאו מחוץ לתחום), שהמאכל אסור לישראל עד מוצ"ש ויו"ט בכד"ש, ואין אומרים בזה ספק דברי סופרים להקל, כיון שאיסור זה הוא דבר שיש לו מתירין (אחרי

(וכן הסכמת הרמ"א לשו"ע, שאין הכרעה בדין בדיעבד אינה נחשבת בעיני הב"ח). אבל אנן הנמשכים אחר הש"ע בכל מקום שאין רמ"א חולק עליו בפירוש, פשיטא שיש להקל כאן בדיעבד [מפני הרמב"ם והשו"ע המתירים אפילו לכתחלה וכן הרמ"א אינו מכריע נגדם בדיעבד]. וגדולה מזו כתב רמ"א סי' רנ"ז ס"א בהגה"ה עיין שם [שפסק שסומכים בדיעבד על המתירים הטמנה לצורך מחר לכתחלה. והנה דעה זו תלויה במקילים שהטמנת מבושל כמאב"ד מותרת, ומוסיפה עליהם שהטמנה לצורך מחר מותרת, והרמ"א מקיל בדיעבד בהטמנה לצורך מחר הגם שאיננו פוסקים לכתחלה אפילו כמקילים שהטמנת מבושל כמאב"ד מותרת (ראה בכ"ז שם בשו"ע ורמ"א ס"ז, מ"א סק"ח, שוע"ר סוס"א)]²⁹.

שכן במדובר כאן לענין דעה שהובאה בשו"ע וגם הרמ"א מסתפק בזה, וראה גם להלן סי' אות ד. והנה לא נתבאר אם להלכה אומרים כלל זה בכל מקום שיש מתירים לכתחלה, ובפרט אם לא הובאה דעתם בשו"ע (ורק שאינם דעת יחיד), ואפילו שהמ"א לא הזכיר זאת. ולכאורה משמעות אריכות רבינו בקו"א דכאן, שאי"ז כלל בכל מקום. והנה באיסור דאורייתא ונעשה ע"י ישראל, רבינו מסתפק במפורש אם יש כלל זה, ראה סי' רנג סכ"ד אות ז, שם סכ"ה אות כז, וכאן נראה שאי"ז מוחלט לרבינו אפילו באיסור שהייה דרבנן, וכ"מ בסי' רנג ציון 54 אות ב. וראה נפק"מ בסי' רנג ציונים 480 אות ד, 502 אות ה.

אבל משמעות הפמ"ג סי' שיח מ"ז סק"ג וא"א סק"י, שבכל מקום שיש מחלוקת לכתחלה, פוסקים בדיעבד (דספיקא דרבנן)

גם בדיעבד²⁷ – אלא במדובר כאן, גם לרמ"א יש להתיר מדין ספק ד"ס לקולא, שלא נפסקה הלכה כאוסרים)].

והב"ח [פירושו נכתב על הטור, שלא הביא קולת הרמב"ם, ולכן מכך שהב"ח, שהתיר בדיעבד שהיית בשר שור ועז בתנור מכוסה (כ"ל), אמנם אעפ"כ לא הזכיר היתר בדיעבד בשהיית בשר גדי אצל הגחלים בכל אופן, הרי זה מראה שאינו מתיר זאת, וי"ל בטעמו: משום שהשו"ע אינו ספון [חשוב²⁸] בעיניו מלחלוק עליו ולסתור פסקיו, כדרכו, לכן לא היקל בזה, דהרמב"ם יחידאה הוא [כנגד רש"י והטור ושאר שמתירים שהיית בשר גדי רק בתוך תנור מכוסה (ראה ב"י עמ' סט, לעיל ס"ב אות א, ח), והשו"ע אינו נחשב בעיני הב"ח לחזק דעת הרמב"ם, לסמוך עליו בדיעבד

(27) וכ"ה בדין בא"ב של תבשיל לח וצונן שחיימו בסמוך לאש, שהרמ"א אוסר גם בדיעבד, אבל המ"א חולק ומתיר בדיעבד מפני המתירים לכתחלה, ראה סי' רנג סכ"ה אות כז.

(28) "ספון, חשוב בלשון ברייתא", רש"י מגילה ו, א ד"ה שפוני.

סגנון זה גם בשו"ת שארית יהודה יו"ד סי' ד בשם רבינו: "ובפירוש שמיעא לי מינייה, שאין ספון וחשוב בעיניו רבי שמואל בן חפני נגד רש"י ורשב"א וסיעתם".

סיכום שיטת רבינו בדין דבר שיש מתירים לכתחלה

(29) מבואר מדברי רבינו בקו"א שבפנים, שהמ"א כתב את הכלל שלו, שבדיעבד סומכים על המתירים לכתחלה (שאינן הלכה כמותם), לענין מתירים שלא הובאה דעתם בשו"ע, ורבינו כותב שכל

שמשמעות רבינו בגוי שעשה מלאכה בשבת לצורך ישראל באיסור, שאין היתר הנאה בדיעבד לצורך מצוה, ויתכן שהוא לשיטתו הנ"ל. אבל עצ"ע, כיון שספק רבינו בסי' רנג סכ"ד וסכ"ה הנ"ל הוא רק בנעשה ע"י ישראל ולא בנעשה ע"י גוי, עיי"ש.

לקולא, וכן פוסק המ"ב סי' שיח סק"ב ובכ"מ. וראה שש"כ פ"ל הע' קנג, שלפסק הפמ"ג והמ"ב, באם גוי הדליק אור בשבת לצורך ישראל, צ"ל מותר ליהנות מהאור לצורך מצוה, מפני הסוברים שאמירה לגוי לצורך מצוה מותרת אפילו במלאכה דאורייתא (ראה שוע"ר סי' רעו ס"ח).
אולם ראה בסי' רנג סכ"ה אות ח,

ד. פירות הנאכלים חיין, כגון תפוחים וכיוצא בהם, מותר לצלותם סמוך לחשכה אע"פ שאין שהות שיצלו מבעוד יום, ומותר להשהותם אפילו שלא על גבי הגחלים ממש, לפי מנהגינו שנתבאר שכל שנצלה כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו, ופירות שנאכלים חיין אינן גרועים מצלי שנצלה כמאכל בן דרוסאי.

ומכל מקום בשבת עצמה, אסור להניחם בכל מקום שיוכלו להתחמם עד שהיד סולדת בו, ואפילו ילסמכם אצל התנור קודם שיוסק התנור אסור אלא אם כן נצלו כל צרכן מבעוד יום כמו שנתבאר בסי' רנ"ג. [ו] אפילו אם הטמינם מבעוד יום אצל קדרה תמה המכוסה כבגדים או בשאר דבר שאינו מוסיף הבל ובשבת נפל הכיסוי, אסור להתזירו עליהם אם עדיין לא נתבשלו כל צרכן והיד סולדת שם, ובן אסור להוסיף עוד כנגד אחר בשבת, מפני שממהר לגמור בישולם בשבת:

ה. אבל פירות שאין נאכלים כשהם חיים, וואפילו בצל שלפעמים אוכלים אותו חי מכל מקום אין טוב לאכלו חי כמו תפוחים וכיוצא בהם, והוא הדין כל דבר שאין טוב לאכלו חי, אסור לצלותו סמוך לחשכה אלא אם כן יש שהות כיום שיצלה כמאכל בן דרוסאי, אבל אם לא נצלה כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום אסור להשהותו בכל מקום שאסור להשהות בשר שור ועז שלא נצלה כמאכל בן דרוסאי:

ח. משנה (כ) [ט]

ט. תוס', רא"ש

י. מ"א

כמאב"ד, ולדידן מותר להשהות בשר צלוי כמאב"ד בסמוך לחשכה (אפילו שלא על גבי גחלים ממש) (ראה לעיל ס"ב אות ב, ט), מפני שכשיכול לאכול את התבשיל (אפי") בדוחק, כבר לא חששו שיחתה (ראה בסי' רנג ס"ח אות ג, ובסי' רנד ס"ד אות ג).

טור וב"י סוס"י רנז (מרשב"ם שהובא בתוס' (מח, ב ד"ה דויתים) והרא"ש (פ"ד סי' ב) ושאר, צויינו בשוה"ג), שו"ע כאן ס"ד

שהיית פירות הנאכלים חיים מותרת

א. סעיף ד: "פירות הנאכלים חיין, כגון תפוחים וכיוצא בהם, מותר לצלותם סמוך לחשכה אע"פ שאין שהות שיצלו מבעוד יום" כו': פירות הנאכלים חיים מותר (אפילו) להתחיל בצלייתם בסמוך לחשכה (דלא כמו בשר שאסור לצלותו חי בסמוך לחשכה (לעיל ריש ס"א)), שכיון שנאכלים חיים הם כבשר שכבר מוכן

(אבל כשהמוטמן כבר מבושל (וחם), מותר להחזיר כיסוי שנפל מעליו בשבת או להוסיף על הכיסוי (כשאינם מוסיפים הבל), ראה סי' רנז ס"ח. וראה קירוב בישול דומה, בסוסי רנט לענין סתימת התנור).

והמ"א סקי"ד מוסיף, שכיו"ב אסור להניח את הפירות סמוך לתנור (בית החורף) קודם שיוסק (ע"י הגוי לצורך חימום הבית), ראה בדין זה בסי' רנג סכ"ז (אות א)³¹.

ורבינו מקדים לכל זה (את עיקר הדין): "ומכל מקום בשבת עצמה אסור להניחם בכל מקום שיוכלו להתחמם עד שהיד סולדת בו" (כיון שיש בהם איסור בישול (כנ"ל, וראה עוד בביאור שורה זו, להלן אות א)).

צליית פירות כאלו בכדי שתהא היד סולדת בהם הוא בישול

ג. "ומכל מקום בשבת עצמה, אסור להניחם בכל מקום שיוכלו להתחמם עד שהיד סולדת בו": יש ללמוד בדברי רבינו, שכשמביא פירות אלו ליד סולדת בהם עשה כבר איסור. וכן משמעות רבינו סי' שיח סכ"ד, שכותב שאסור ליתן קיתון

ומ"א סקי"ג. נופשוט, שלפי החומרא בסי' רנג סכ"ב בחזרה סמוך לחשכה אפי' בתבשיל שמבושל כ"צ, יש להניחם בזמן שיספיקו לרתוח קודם חשכה].

קירוב בישול בשבת של פירות הנאכלים חיים ב. "ומכל מקום בשבת עצמה, אסור להניחם בכל מקום שיוכלו להתחמם עד שהיד סולדת בו, ואפילו לסמכם אצל התנור קודם שיוסק התנור אסור בו' כמו שנתבאר בסי' רנ"ג. [ו]אפילו אם הטמינם מבעוד יום אצל בו' דבר שאינו מוסיף הבל ובשבת נפל הכיסוי, אסור להחזירו עליהם אם עדיין לא נתבשלו כל צרכן בו', וכן אסור להוסיף" בו': סוף דברי רבינו לגבי הטמין את הפירות אצל קדירה חמה, הוא מהמשך דברי תוס' ושאר" ושו"ע הנ"ל (אות א), והכוונה, שיש איסור בישול בפירות אלו (ופשטות ההלכה בשו"ע בכ"מ, שאיסור בישול פירות אלו הוא דאורייתא, וכ"כ רבינו בכ"מ, ועוד פוסקים (ראה סי' רנג סכ"ד אות ב וציון 458 אות א ורש"י), וכיון שכל קירוב בישול אסור, לכן יש להזהר בהטמין פירות ונפל הכיסוי, שאין להחזירו או להוסיף על הכיסוי³⁰

המ"א, ואח"כ [ו]אפילו אם הטמינם מבעוד יום" בו', היינו שדין המ"א פשוט יותר מהדין שאסור לכסות או להוסיף על הכיסוי (ויותר קשה לדברי רבינו בכ"מ (ראה לעיל בפנים), שבישול פירות אלו (דאורייתא). ואף שי"ל שה"אפילו" בדין פירות הטמונים הוא ביחס לכללות הדין הראשון, שאסור להניחם במקום שיגיעו ליסור"ל בהם (וזה יותר פשוט שאסור מאשר להחזיר כיסוי).

30 יש לעיין אם קירוב בישול ע"י כיסוי או ע"י הוספה על הכיסוי הוא דאורייתא, ראה בזה סי' רנג ציון 510.

31 לשון המ"א "ובל שכן שאסור להניחם בשבת סמוך לתנור, אפילו קודם שהוסק", ורעק"א מקשה שהדין בשו"ע פשוט יותר, כיון שממהר בידיים את הבישול, אבל בדין המ"א אינו עושה כלום בידיים, ואין זה "כל שכן" שחייב. והנה כיו"ב צע"ק בלשון רבינו, שכותב את דין

לגמר בישולם יש בהם בישול נוסף (ראה להלן אות ד).

וזה דומה לדברי רבינו בסי' שיח סי"ג לסוברים שיש אפייה וצלייה אחר בישול: "דהיינו שכל דבר המבושל אסור ליתנו בלא רוטב סמוך לאש, במקום שיכול להתחמם עד שתהא היד סולדת בו", ויש לומר בכוונת רבינו, שכשמגיע ליסו"ל בו עשה צלייה גמורה, כיון שהתבשיל ראוי לאכילה.

וצ"ע בפירות שכבר הגיעו בצלייה ליסו"ל בהם (אבל לא התבשלו כ"צ) והתקררו, אם יש חיוב בהבאה נוספת ליסו"ל בהם, ואכ"מ להאריך בכל המדובר באות זו³².

וכן מדייק רבינו כאן: "בשבת עצמה אסור להניחם בכל מקום שיוכלו להתחמם עד שהיד סולדת בו", שההנחה במקום זה אסורה בכל אופן, אפילו אם כוונתו ליטלם קודם שיגיעו ליסו"ל בהם. וכן שבמקום שהיסו"ל בו ורק הפירות לא יגיעו ליסו"ל בהם מותר להניח (כמבואר בשוע"ר סי' שיח סכ"ד, ע"פ ב"י, שו"ע ורמ"א שם סי"ד).

בישולם הוא עד שיצולו כל צרכן ד. "בשבת עצמה אסור להניחם בכל מקום שיוכלו להתחמם עד שהיד סולדת בו כו', אלא אם כן נצלו כל צרכן מבעוד יום כמו שנתבאר בסי' רנ"ג. [ו]אפילו אם הטמינם כו' ובשבת נפל הכיסוי, אסור להחזירו עליהם אם עדיין לא נתבשלו כל צרכן והיד סולדת שם כו', מפני שממהר לגמור

של מים סמוך למדורה, שמא ישכחם ויגיעו ליסו"ל בהם (וזהו בישולם (רא"ש פ"ג סי' ט), וממשיך: "והוא הדין פירות או שאר דברים הנאכלין כמות שהן חיים, שאף שאין צריכים בישול, מכל מקום אם נתבשלו חייב, לפיכך אסור להניחם במקום שיכולין להתבשל אם ישהו שם זמן מרובה, דהיינו במקום שיכולין להתחמם עד שתהא היסו"ל בו", ומשמע שכשמגיעים לשיעור זה, עשה איסור (דאורייתא (ראה לעיל אות ב)). אמנם יש לעיין אם עשה בישול גמור (או שאסור רק מדין חצי שיעור ממלאכת בישול).

הנה כותב רבינו בסי' שיח סי"א: "ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת אין שורין אותו בשבת בחמין שאין היסו"ל בהם, אפילו אינו נמוח שם כלל, ואם שרה בכלי ראשון חייב", מבאר שכל דבר שהגיע ליסו"ל בו ע"י שרייה בכ"ר, חייב. ועיין ברמב"ם (פכ"ב ה"ח) שסתם. אבל כ"מ בב"י (סי' שיח, עמ' תג): "אבל לדעת הרמב"ם כל שלא נתבשל כל צרכו, אם שורה אותו בחמין חייב חטאת כמבשל באור עצמה".

ועדיין בפירות יש חידוש נוסף, כיון שמדובר בצלייה בלא מים. והרי החיוב בצליית בשר הוא בכמאב"ד משני צדדיו (רמב"ם פ"ט ה"ה). אלא נחלק, שעל צליית בשר אין שייך לחייב משום מבשל כשלא הגיע למאב"ד, כיון שעדיין אינו ראוי לאכילה. אבל בפירות הראויים לאכילה אפי' כשהם חיים, שכשמגיעים ליסו"ל בהם גם בצלייה יש חיוב מבשל (ובאם מביאם

שאינו נוגע בצידיה ועל הכלי את הבגדים, ואז אין כאן הטמנה בדבר המוסיף הבל (ש"ע סי' רנו ס"ח), ולכן אסור להוסיף בכיסוי הקדירה, שממהר גמר בישול הקדירה מפני הגחלים, ע"כ. אמנם המ"א כאן לא העיר בזה, אולי מפני שבלאו הכי השו"ע כאן מדבר בסתם כשיש גחלים, כיון שדין זה הוא בהמשך לדין שהיית פירות אלו מבעו"י (דלעיל אות א) ושהייה שייכת רק כשיש גחלים.

והנה רבינו סי' רנו ס"ח, כתב כדברי המ"א דשם: "אבל אם אינה מבושלת כל צרכה, והיא טמונה על גבי הכירה (שיש בה גחלים) על דרך שיתבאר [בס"י], אסור אפילו להוסיף על הכיסוי, שתוספת זו גורם למהר הבישול מהגחלים". ואילו כאן לא הזכיר שהאיסור הוא דוקא כשיש גחלים, אולי מפני שדין זה הוא בהמשך למדובר בריש הסעיף בשהייה (וכנ"ל בהבנת המ"א). או שנלמד (להיפך), שרבינו כותב דין זה בסי' רנו בסוגריים כיון שמסתפק בו (ראה באור הלכה (סי' רנו ס"ד ד"ה גורם) מכמה אחרונים שחולקים על המ"א), וכאן קיצר ולא הזכיר ספק זה.

וראה סי' שיח ס"ד-טו, שקדירה רותחת הטמונה בלא אש יכולה לגרום לדבר המונח על גבה בכלי שיהיה היסור"ל בו, ואינה יכולה לגרום לדבר שמונח על גבה בכלי וחם שהיסור"ל בו – אפילו להוספת בישול, עיי"ש. ולפ"ז באם נאמר שמדובר כאן (גם) בלא גחלים, נבאר שפירות בלא כלי בסמוך לקדירה רותחת

בישולם בשבת": מבאר, שאיסור בישול פירות אלו הוא, עד שיצולו כל צרכן, כפי שנפסק להלכה בסי' רנג ס"ח (וש"ג) בכל תבשיל (ובפשטות הציון כאן "כמו שנתבאר בסי' רנג" הוא גם על נק' זו), ולכן יש איסור בקירוב גמר הבישול כל צרכן³³ [הרא"ש (פ"ד סוסי"ב) ורבינו ירוחם (ני"ב ח"ג, סט, א) כתבו בסתם שאיסור הכיסוי הוא "עד שיצולו", וי"ל שהרא"ש לשיטתו (פ"ג סי' יא) שאין בישול במבושל כמאב"ד והוא רותח].

ורבינו מוסיף, שאיסור הכיסוי הוא "אם עדיין לא נתבשלו כל צרכן והיד סולדת שם", מפני שכל שהיסור"ל (בפירות) (ראה לעיל אות ג בסופה) הם מוסיפים בבישולם, ולכן כשמכסה הוא מקרב את גמר הבישול.

בישול על ידי הטמנה בלא גחלים

ה. "[ו]אפילו אם הטמנים מבעוד יום אצל קדרה חמה המכוסה בבגדים או בשאר דבר שאינו מוסיף הבל ובשבת נפל הכיסוי, אסור להחזירו עליהם אם עדיין לא נתבשלו כל צרכן והיד סולדת שם, וכן אסור להוסיף עוד בנגד אחר בשבת, מפני שממהר לגמור בישולם בשבת": כיו"ב מובא בשו"ע סי' רנו סוס"ד לענין הוספת כיסוי על קדירה הטמונה שאינה מבושלת כל צרכה, והמ"א שם סקי"ג מבאר, שלענין קדירה הטמונה בדבר שאינו מוסיף הבל גרידא לא יתווסף בבישולה ע"י כיסויה, אלא השו"ע מדבר שהקדירה אכן מונחת מעל גחלים, ורק הניח על הקדירה כלי רחב

33 ראה גם ביאור מהר"ז זק לסמ"ג ל"ת סה (סמ"ג מהדורת מכון י"ם ח"א עמ' קלא ד"ה אסור להטמנים).

שהיית פירות שאינם טובים כל כך כשהם חיים
בצלייה

ז. סעיף ה: "אכל פירות שאין נאכלים
כשהם חיים, ואפילו בצל כו', והוא
הדין כל דבר שאין טוב לאכלו חי, אסור
לצלוחו סמוך לחשכה" כו': פירות וכיו"ב
שאינם טובים חיים כמו מבושלים, דינם
כבשר, ואסור להשהותם בצלייה בלא
קדירה כשהם חיים (ראה לעיל ריש ס"א בבשר),
אלא רק כשכבר נצלו כמאב"ד (ראה לעיל
אות א), שחוששים לחיתוי [אא"כ צולה
אותם בתוך תנור טוח בטיט (ראה לעיל סוס"א
בבשר אפי' שאין הרוח מוקת לו)].

כך אמרו במשנה (ט, ב): "אין צולין
בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד
יום", ופירשו בגמ' (ב, א): "שיצולו מבעוד
יום כמאכל בן דרוסאי", הובא בשו"ע
ס"ב, והראשונים דלעיל (אות א), מפרשים,
שזה מפני שבצל וביצה אינם טובים חיים
כמו מבושלים, הובא במ"א סקי"ג,
והוסיף שכ"ה בכל דבר שאינו ראוי
לאכילה חי כמו מבושל (צויין כ"ז בשוה"ג.
ולהעיר שרבינו לא הקפיד להזכיר ביצה, אף
שהוזכרה במשנה).

שהיית דברים אלו בקדירה

ח. "בצל כו', אסור לצלותו סמוך
לחשכה": אולי נדייק שמותר לבשל
בצל חי במים בקדירה בסמוך לחשכה
(ואולי אפילו בקדירה בלא מים), כמו
שמותר לבשל בשר חי (ראה לעיל ריש ס"א),

מתבשלים בקלות יותר ויכולים לגמור
בישולם באופן זה, כלשון כאן "שממהר
לגמור בישולם בשבת" (או שאכן בלא
גחלים האיסור רק אם לא הגיעו ליסור"ל
בהם, ואסור כיון שיכולים להגיע ליסור"ל
בהם, וגם זה בישולם (ראה לעיל אות ג)).

נתינת כיסוי הטמנה על תבשיל המונח על
גחלים

ו. "אם הטמנים מבעוד יום אצל קדירה
חמה המכוסה בכגדים או בשאר דבר
שאינו מוסיף הבל ובשבת נפל הכיסוי,
אסור להחזירו עליהם אם עדיין לא
נתבשלו כל צרכן": משמע שבהתבשלו
כל צרכן מותר להחזיר את הכיסוי מעל
הקדירה והפירות, ויש לעיין בהקדים:
הפוסקים דנים לפי ההלכה שאסור להגיס
ואפי' להוציא בכף מתבשיל מבושל כ"צ
שע"ג האש (ראה סי' שיח ס"ל, תהלי"ד סי' רנב סק"א),
אם כ"ה בכיסוי הקדירה, מפני שגם זה
קירוב בישול באינו מבושל כ"צ. והנה
כאמור (לעיל אות ה) מדובר כאן בודאי (גם)
כשיש גחלים תחת הקדירה, ולכן יש
לדייק מדברי רבינו כאן, שמותר להחזיר
כיסוי של קדירה מבושלת כ"צ ונמצאת
ע"ג האש. אבל אי"ז מוכרח, כיון
שבפשטות איסור ההגסה במבושל כ"צ
שע"ג האש הוא מפני שנראה כמבשל³⁴,
וי"ל שאפי' אם כ"ה בכיסוי הקדירה אבל
אין חשש זה בכיסוי שענינו הטמנה (ככלי
הרחב והכגדים (ראה לעיל שם))³⁵.

שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' עד
בישול אות ה), עיי"ש.

34) ראה סי' רנג ציון 279 אות ב.

35) דיברו בהבנת רבינו בענינים
שנכתבו באות היו, תהלה לדוד סק"ד,

והרי המשנה (הניל אות ז) השוותה בשר עם בצל וביצה. אבל צ"ע מהסוגי' (פ, ב) שביצת תרנגולת קל לבשלה, וא"כ תתבשל לסעודת הלילה ויש לחשוש שיחתה בכדי למהר הבישול (דלא כמו בשר בקדירה (ראה לעיל ריש ס"א)). כ"ז מתהל"ד סק"ג³⁶.

ובראש יוסף (יט, ב ד"ה במשנה אין), ובאור הלכה (ס"ב ד"ה אין צולין, בסוגריים), משמע, שבצל וביצה חיים אסורים בשהייה אפי' בקדירה (כירקות (ראה להלן סי"ג)). לעומת זה בכף החיים סק"ח נוקט שביצה ופירות (אפי') שאין נאכלים חיים, מותר לבשלם בקדירה חיים בסמוך לחשכה (כבשר).

והרי המשנה (הניל אות ז) השוותה בשר עם בצל וביצה. אבל צ"ע מהסוגי' (פ, ב) שביצת תרנגולת קל לבשלה, וא"כ תתבשל לסעודת הלילה ויש לחשוש שיחתה בכדי למהר הבישול (דלא כמו בשר בקדירה (ראה לעיל ריש ס"א)). כ"ז מתהל"ד סק"ג³⁶.

(ד"ה עוד רגע) שמדבר בדין בצל, ולא כתב חידוש זה.

36) ומציין שהפמ"ג א"א סקי"ג כתב, שבצל חי אסור בשהייה אפילו בקדירה, ע"כ. ולמ. שם, וראה בפמ"ג מ"ז סק"א

ו. ^באסור ליתן סמוך לחשכה פת לתנור שהיה בימיהם ^אאע"פ שהוא גרוף וקטום או לתנור שלנו שאינו גרוף וקטום ולא חררה על גבי גחלים, אלא אם כן יש שהות ביום כדי ^בשיקרמו פני הפת המדובקים בתנור ופניה של צד חלל התנור וכן בחררה, שאז אין לחוש שמא יחתה, שלא יפסיד הפת. ועיסה הממולאה כבשר או בדגים (או כנבינה) צריך שיקרמו פניה מלמעלה ומלמטה ויתבשל המילוי שבתוכה כמאכל בן דרוסאי. וכל פת ^גשנאפית כל כך עד שאם פורסה אין חוטים נמשכים הימנה בידוע שקרמו פניה כראוי עיין סי' תס"א.

ויש אומרים ^דשאיזה צד הפת שקרם תחלה די בכך. ויש לסמוך על דבריהם בדיעבד, שאם עבר ונתן פת לתנור סמוך לחשכה ולא קרמו אלא פניה המדובקים בתנור שמן הסתם אותו הצד קרם תחלה, וכן פני החררה שלצד הגחלים, מותר לו לאכלה בשבת.

אבל אם ^הלא קרמו פניה כלל, אסורה בין לו בין לאחרים עד למוצאי שבת בכדי שיעשו, ^ואפילו נתנה סמוך לחשכה ממש בענין שכיוצא בזה גבי בשר שבקדרה היה מותר אפילו לכתחלה כיון שהוא חי לגמרי סמוך לחשכה, מכל מקום בפת וכל כיוצא בזה כגון עוגה ומיני בצק שאופין בקדירה אין זה מועיל כלום, לפי שהן אינן צריכים שהות גדול לאפייתן כמו שצריך לבישול בשר, ויכולין הן להגמר שיהו ראויין לסעודת הלילה, ויש לחוש שמא יחתה בגחלים לגמור אפייתן לצורך סעודת הלילה:

לתנור שהיה בימיהם אע"פ שהוא גרוף וקטום או לתנור שלנו שאינו גרוף וקטום: במשנה מדובר בתנור שבימיהם, ובזה לא מועיל גו"ק (סי' רנג סי'ד, וראה במ"ש שם אות א). והמ"א סקט"ז כותב, שפשוט שמותר לתת בכירה גו"ק פת אפי' שלא קרמו פניה. ועפ"ז כותב רבינו, שבתנור שבימינו שדינו

איסור השהייה הוא כשלא קרמו פני הפת א. "אסור ליתן סמוך לחשכה פת לתנור כו' ולא חררה על גבי גחלים אלא אם כן יש שהות ביום כדי שיקרמו פני הפת": משנה יט, ב, טוש"ע ס"ה.

בתנור שלנו הגרוף וקטום זה מותר ב. "אסור ליתן סמוך לחשכה פת

להשהות תבשיל שאינו מבושל כמאב"ד ע"ג כירה גו"ק³⁷, ולכן המשנה ר"פ כירה דיברה באיסור להחזיר תבשיל מבושל ע"ג אינה גו"ק, שהוא לדעתה חידוש גדול יותר מהאיסור להשהות מבושל פחות מכמאב"ד ע"ג אינה גו"ק³⁸.

אמנם בסוגי' שם הביאו מרב ששת שמשתיין מבושל כמאב"ד ע"ג אינה גו"ק, כחנניה, ואמרו שזה מבואר מהמשנה שאין נותנין פת שלא קרמו פניה, ומשמע שבקרמו פניה מותר. והנה, באם האיסור במשנה דפת הוא גם בגו"ק, א"א להכריח שהדיוק שמותר בקרמו פניה הוא גם לאינו גו"ק, אלא נלמד שדיוק המשנה הוא ללמד על כירה גו"ק. ולכן יש ללמוד שהגמ' הבינה, ששהיית פת שלא קרמו פניה בכירה אסורה רק באינה גו"ק.

פרטי שיעור קרימת הפת

ג. "אלא אם כן³⁹ יש שהות ביום כדי שיקרמו פני הפת המדובקים בתנור ופניה של צד חלל התנור וכן בחררה כו'. ועיסה הממולאה בבשר או בדגים (או בגבינה) צריך שיקרמו פניה מלמעלה ומלמטה ויתבשל המילוי שבתוכה כמאכל בן דרוסאי": בב"י (עמ' עא) מהגמ"י בשם סמ"ג וסמ"ק וסה"ת: "דפשטיד"א

ככירה (סי' רנג ס"ז), האיסור הוא רק כשאינו גו"ק.

ובשוה"ג מצויין "משמעות גמ' לו, ב", והנה השוו שם היתר שהיית תבשיל מבושל כמאב"ד ע"ג אינה גו"ק לחנניה, למשמעות המשנה שמותר להשהות פת שקרמו פניה בתנור, אבל לכאו' לא דיברו בדין שהיית פת שלא קרמו פניה, אם זה מותר בגו"ק.

ואולי י"ל, בהקדים: המשנה דפ"ק אומרת "אין נותנין פת לתנור עם חשכה כו' אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום", והמשנה ר"פ כירה אומרת שכירה שהוסקה בגפת ועצים אין נותנים עליה תבשיל אא"כ גרופה וקטומה, ולחנניה משנה זו מדברת בחזרה בשבת (ראה סי' רנג ס"א אות ב). ויש לעיין בטעם, שלענין פת דיברו בדין שהייה ולענין תבשיל דיברו בדין חזרה. ולכן היינו יכולים לדייק (להיפך מהאמור לעיל), שהמשנה דפת אוסרת שהיית לא קרמו פניה בכל אופן, גם בכירה גו"ק, והוצרכה לומר דין זה. ואמנם המשנה מדברת בתנור, שגו"ק אינו קולא בו מעיקרא (גם כתבשיל), אבל אומרת את הדין ללמד על פת בכירה. לעומת זה לגבי תבשיל, מותר

(37) ראה סי' רנג ציון 6.

(38) כל זה להו"א, אבל למעשה החשש חיתוי בחזרה בשבת חמור מבשהייה מערב שבת ע"ג אינה גו"ק של פחות מכמאב"ד, ראה סי' רנג ציון 6 אות ג, ולכן אולי זה מורה שאיסור חזרה פשוט יותר.

(39) במהדורא בתרא להלכות

הטמנה, מדבר רבינו בטעם שבשהיית החררה ע"ג הגחלים אין איסור הטמנה במקצת (לאוסרים זאת, ראה סי' רנג ס"י), ואכ"מ.

בענינים שבאות זו, ראה צמח צדק חידושים למשנה שבת פ"א מ"י (עמ' לח, א).

(דלא כרש"י), והמ"א מפרש כן גם בשו"ע.

[ובהלכות בציעת הפת ברמ"א סי' קסז ס"א ונו"כ מבואר, שיש אומרים שצריך לבצוע מצד הפת שקורם תחלה בשעת האפייה, ויש מחלוקת לענין אפייה בתנורים שלנו איזה צד קורם תחלה, שכנגד אור התנור או הנוגע בתנור, ולכן יש לבצוע לרוחב הפת (ומצידה), שחותך מצד העליון והתחתון יחד. ורבינו כתב שם ס"ב בסברא השניה "ויש אומרים שצד התחתון מתבשל תחלה מחום שולי התנור שהיתה אש בוערת עליו" (כשביל האפייה היו גורפים את הגחלים מהתנור) (ראה סי' תקו סי"ב)], ומביא את ההלכה שיש לבצוע לרוחב הפת בכדי לצאת יד"ח שתי הדעות, ומוסיף: "אע"פ שהעיקר כסברא אחרונה, אפילו בתנורים שבימיהם שהיתה אש בוערת בשולי התנור בשעת אפיית הפת שהיתה מודבקת בדפנותיו כמו שיתבאר בסי' רנ"ד", היינו שבתנורים שלנו שהפת מונחת ע"ג שולי התנור שהיתה עליו אש, פשוט שצד הנוגע בתנור קורם תחלה, אמנם אפי' בתנורים שבימיהם שהפת היתה מודבקת בדופני התנור (רש"י ב, א ד"ה דגבי תנור), שהעיקר כסברא שצד הנוגע בתנור קורם תחלה, לפני הצד שכנגד האש. וראה עוד להלן ס"ט (אות ט) לענין הדבקות הפת בתנור בימיהם].

"וכן פני החררה שלצד הגחלים": שקורם תחלה, מ"א שם.

ה, "אבל אם לא קרמו פניה כלל, אסורה בין לו בין לאחרים עד למוצאי שבת בכדי שיעשו": עיקר הדין

או פלאדו"ן צריך לתתם מבעו"י כל כך שיקרמו פניה העליון והתחתון ויתבשל מה שבתוכו כמאב"ד". הובא ברמ"א ס"ה. והט"ז סק"ב והמ"א סקט"ז מבארים, ששיטה זו סוברת שלעולם צריך שיקרמו שני הפנים, ואלו דברי רבינו כאן (אבל כמה מנו"כ המ"א חולקים ע"ז, וסוברים שההגמ"י וסייעתו אמרו כן רק בפשטיד"א וכיו"ב, שמפני המילוי שביניהם נחשבים שני הפנים כשני לחמים ולכן צריך שיקרמו שניהם, אבל בפת בלא מילוי, דעתם כדעה השניה דלהלן, עיי"ש).

"שאו אין לחוש שמא יחתה, שלא יפסיד הפת": ע"פ לשון הב"י (עמ' עא סוד"ה ואין נותנין מהרמב"ם (פ"ג הי"ח).

"וכל פת שנאפית כל כך עד שאם פורסה אין חומים נמשכים הימנה בידוע שקרמו פניה כראוי": הגהות מיימוניות הובא בב"י (שם), רמ"א שם. "עיי"ן סי' תם"א": סוס"ט וס"י.

"ויש אומרים שאיזה צד הפת שקרם תחלה די בכך": דעת הרמב"ם (פ"ג הי"ח) והטושו"ע ס"ה, להבנת הט"ז סק"ב והמ"א סקט"ו.

ד"ן פת שהושהתה קודם שקרמו פניה ד. "ויש אומרים שאיזה צד הפת שקרם תחלה די בכך. ויש לסמוך על דבריהם בדיעבד" כו': פסק רבינו, שבדיעבד סומכים על הטושו"ע (דלעיל אות ג בסופה), וראה לעיל ס"ג (אות ב"ד).

"פניה המדובקים בתנור שמן הסתם אותו הצד קרם תחלה": ראה ט"ז סק"ב ומ"א סקט"ו, שכן דעת רוב הראשונים

כיון שהוא חי לגמרי סמוך לחשכה":
 ראה סי' רנג ס"ח. "בפת וכל כיוצא בזה
 כגון עוגה ומיני בצק שאופין בקדירה":
 מ"א שם (הוזכר גם בסי' רנו סי"ב, ובהלכות
 שהייה והטמנה בקצרה שבסוס"י רנט). "שהן
 אינן צריכים שהות גדול לאפיתן"⁴⁰.

מהרמב"ם (פ"ג הי"ח) ושו"ע ס"ה (עמ' צו). ועל
 פרטי הדין, ראה במ"ש בסי' רנג סי"ב.

"אפילו נתנה סמוך לחשכה ממש"
 כו': מ"א סקט"ז (ורבינו הרחיב). "סמוך
 לחשכה ממש בענין שכיוצא בזה גבי
 בשר שבקדרה היה מותר אפילו לכתחלה

השהה פת
בשוגג מותר
לרדותה
בשינוי
ולאכלה

ז. כמה דברים אמורים שנתנה במזיד, אבל אם היה שוגג

צ. ברייתא ק"ז

מותר ללו לרדות ממנה כדי מזון שלש סעודות של

שבת אם אין לו פת אחרת לשבת. ויכול לומר לאחרים

שאין להם פת לשבת באו ורדו לכם מזון שלש סעודות. ק. ר"ן

ר. [שם] בברייתא

וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין וכיוצא בו,

שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ואם שאי אפשר לו

לרדות בשינוי יכול לרדות במרדה כדרכו:

ח. ולמה לא קנסו על השוגג, כמו שקנסו על המשהה

ת. מ"א

תבשיל בשוגג ת"אע"פ שאין לו תבשיל אחר, לפי

שאין חיוב כל כך לאכול תבשיל בשבת, אבל בלא פת

אי אפשר לקיים מצות שלש סעודות בשבת כמו

שיתבאר בסי' רע"ד.

ומכל מקום אם אין לו מה לאכול כלל בשבת כי אם

אותו התבשיל בלבד שהשהה בשוגג, מותר לו לאכול,

מפני כבוד השבת שאסור להתענות בו כמו שיתבאר

בסי' רפ"ח.

ואם יש לו חתיכת פת גדולה מספקת לשלש סעודות,

אסור לו לאכול בשבת מפת זו שנאפית באיסור כדי

לברך על לחם משנה שלמים, כיון שעיקר מצות שלש

סעודות בשבת יכול לקיים בלא פת זו:

ההיתר הוא רק לצורך שלש סעודות בפת

א. סעיף ז: "אם היה שוגג מותר לו

לרדות ממנה כדי מזון שלש סעודות

כו', ויכול לומר לאחרים" כו': ברייתא ק"ז,

ב, טור סוס"ה, שו"ע ס"ה (עמ' צו). והר"ן

מוסיף (הובא בב"י עמ' עג), שההיתר דוקא

כשאין לו או לאחרים מה לאכול, וכ"ה

בשו"ע שם ומ"א רסקי"ז. ורבינו מבאר,

שמותר כשאין לו או לאחרים פת אחרת

לשבת (היינו אף שיש להם שאר מאכלים),

וזה לפי המבואר להלן ס"ח, שההיתר הוא

מפני מצות (ג' סעודות ב) פת.

וראה מ"א סקי"ז, שגם בפת שנאפית

בתנורים שלנו, שאין בהם איסור רדייה,

אסור לאכול יותר מג' סעודות מפני

איסור מעשה שבת. וכן משמעות רבינו

להלן ס"ט (בתנורים שלנו): "מותר

להוציא מהתנור כל הפת שנאפית בהיתר

אע"פ שיש לו פת אחרת", ועיי"ש (אות ח).

"וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא

בסכין" כו': ברייתא ורש"י שם, טושו"ע

שם. "ואם אי אפשר לו לרדות בשינוי

יכול לרדות במרדה כדרכו": ר"ן (הובא בב"י

שם), שו"ע שם.

מפני "כבוד שבת", ורבינו לא הזכיר זאת בכדי להדגיש שג' סעודות הם מצוה בפנ"ע, ולכן התירו רדייה בשבילם (ראה לעיל אות ג ולהלן אות ו).

"בלא פת אי אפשר לקיים מצות שלש סעודות בשבת כמו שיתבאר בס"י רע"ד": מבואר בשוע"ר בכ"מ, שאף שאכל בסעודת שבת כל מיני מעדנים ומיני תבשילין הרבה אינו יוצא ידי חובת סעודה אלא בלחם, ומביא כמה טעמים בזה: א. משום שבאכילת המן – שהיא המקור לחיוב ג' סעודות שבת – נאמר בה לחם (ע"פ תוס' סוכה כז טו"א, סמ"ג עשין ל, מרדכי פ' כל כתבי ס"י שצו). ב. אין עונג (סעודה) בשבת בלא אכילת לחם, כיון שכל הסעודה נקראת ע"ש הלחם (ע"פ הרשב"א ברכות מט, ב ד"ה תפלה)⁴¹. ג. עיקר סעודה הוא הלחם שעליו יחי' האדם (ע"פ הרא"ש ברכות פ"ז ס"י כג, דרכי משה ס"י רמט אות ד בשם אור זרוע). ראה בזה בשוע"ר ס"י קפח ס"י, ס"י רמט ס"י, ס"י רסג ס"ג, ס"י רעא ס"ח, ס"י עדר ס"ה, ס"י רצא ס"ז, ס"י תקכט ס"ד⁴².

אם מצות עונג שבת דאורייתא ולענין האיסור שלא להתענות בשבת

ה. "מפני כבוד השבת שאסור להתענות בו כמו שיתבאר בס"י רפ"ח": בשוע"ר ס"י רמב ס"א ושוה"ג

ב. סעיף ח: כל הסעיף מהמ"א סקכ"ג (ורבינו הרחיב בכמה פרטים).

אכילת תבשיל בשבת אינה חובה כל כך ג. "שקנסו על המשהה תבשיל בשוגג": ראה ס"י רנג ס"י"ב, ולהלן ס"י זה ס"י"ג ואילך. "לפי שאין חיוב כל כך לאכול תבשיל בשבת": ראה בס"י רנו ס"י"ג שאכילת חמין היא מכבוד ועונג שבת. ובס"י רסא קו"א סק"א שהטמנת התבשיל היא דבר מצוה וצורך שבת (באין לו תבשילים אחרים). ובס"י רמב ס"ז: "אף מי שאין ידו משגת להרבות במאכלי שבת טוב לו ליזהר שלא יפחות משני תבשילין". אמנם זה רק פרט במצות כבוד ועונג, ולכן נדחה מפני איסור מעשה שבת דשהייה (ראה להלן אות ד, ו).

יטוד חובת שלש סעודות ואכילת פת ד. "לקיים מצות שלש סעודות": בשוע"ר ס"י עדר ס"א כתב, שחייב לאכול ג' סעודות בשבת, ו"רמז" לזה ששלש פעמים נאמר "היום" בפרשת המן. ונראה שפוסק שחייב ג' סעודות דרבנן (ראה ט"ז ס"י תרעח, לבוש ואליה רבה רס"י רצא דעות שונות בזה).

וראה ברי"ף (א, ב) וב"י (ריש עמ' עג) שהיתר רדיית הפת לצורך ג' סעודות הוא

42 ראה צמח צדק פסקי דינים בחידושים על הרבינו ירוחם (עמ' שנו, ג) שדיבר בדין זה. וראה הלכות ליל הסדר ח"ב ס"י תעה סל"ב הע' 6 אות ד"ה בדין מיני מזונות לענין זה.

41 לדעה שאין עונג בלא אכילת לחם, אכילת פת בשבת אם היא מה"ת תלויה בדעות אם עונג שבת מן התורה (ראה להלן אות ה). אמנם כאן מדובר באכילת פת לכל הג' סעודות, וזה ודאי דרבנן, לפמ"ש רבינו (כמובא לעיל בפנים) שחייב ג' סעודות דרבנן.

על ידי הנביאים], ולדעתו יש איסור דאורייתא רק שלא להתענות בשבת [ויו"ט], "כמבואר בבית יוסף סי' תי"ח" [שכתב (עמ' רסח), שהרמב"ם פוסק (הל' שבועות פ"א ה"ו) שנשבע להתענות בשבת ויו"ט שאין שבועה חלה כיון שנשבע לבטל את המצוה, ולא הזכיר שכ"ה שנשבע להתענות בראש חודש, והחילוק – שעל איסור דאורייתא דתענית בשבת ויו"ט אין שבועה חלה, אבל על איסור דרבנן דתענית בר"ח שבועה חלה (ועד"ז כתב בהבנת הרמב"ם, בתשובת הרשב"א (ח"א סי' תריד), הובא בב"י יו"ד סי' רלט (עמ' תקעד). וראה גם שו"ע או"ח סי' תקע ס"ג], "ונפקא ליה מדכתיב [שמות טו, כה] 'אכלוהו היום כי שבת היום לה', מכלל דבשבת אסור להתענות" [כמדומה שהוא לימוד מחדש של רבינו]⁴⁴. אמנם הרמב"ם לא מנה איסור זה במנין תרי"ג מצוות, כיון שנלמד מפרשת אכילת המן שאינה נוהגת לדורות

וקו"א סק"א מביא, שהשבת נקראת "מקרא קדש" ו"קדש", ופירושו חכמים [תו"כ אמור פרשה יב ובכ"מ, לענין יו"ט]: "מקרא קדש, לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בעונג אכילה ושתיה" [לשון חכמים: "מקרא קדש, קדשיהו, במה אתה מקדשו, במאכל ובמשתה ובכסות נקיה", ורבינו מחלק את פרטי ה"קידוש" לב' המצוות כבוד ועונג, וראה בסי' רפח בכ"מ שמצות סעודות שבת אינה אלא בשביל עונג, ובסי' קסז סכ"ג]. וכן כתב הרמב"ן עה"ת [ויקרא כג, ב] שהשבת ככלל "מקראי קדש", וענין "מקראי קדש", שיהיו נאספים ביום הזה לקדש אותו בתפלה והלל בכסות נקיה ויום משתה, ומביא פירוש חכמים הנ"ל]. וכן פירש רש"י עה"פ [שמות כ, ח] "זכור את יום השבת לקדשו", שמדבר בהזמנת מנה יפה לשבת⁴³.

משא"כ הרמב"ם כתב [פ"ל ה"א] שמצוות כבוד ועונג שבת מדברי סופרים ונתפרשו

43) ודעת ספר יראים (השלם ח"ב סי'

תיב), שמצוות עונג שבת דאורייתא מהלכה למושה מסיני, וישעיה הסמיכה על הפסוק "וקראת לשבת עונג". ועיי"ש בתועפות ראם אות א. ובשו"ת חתם סופר או"ח סי' קסח מבאר את הרמב"ם הל' שבועות שאסור להתענות בשבת דאורייתא (יובא בהמשך בפנים) כשיטה זו, ואכ"מ.

ויש שכתבו בסתם, שעונג שבת דאורייתא, ולא כתבו טעמם, ראה שו"ת ריב"ש רס"י תקיג, שו"ת צמח צדק (קדמון) סי' כח (בפמ"ג (פתיחה כוללת ח"א אות יט, סי' שז מ"ז סק"א וסי' שדמ מ"ז ד"ה והנה) כתב, שטעם הצ"צ מדכתיב (ישעיה נח, יג"ד): "וקראת לשבת עונג גו' כי פי ה' דיבר". וראה גם שו"ת הרשב"א ח"א סי'

קכו.

44) וכ"מ בפמ"ג סי' רפח א"א סק"ז: "מה שכתב דתענית בשבת אסור דבר תורה, יש לומר מאכלוהו היום", ובסי' שדמ מ"ז ד"ה והנה. וכן בספר שרשי הים (על הרמב"ם ריש הל' שבועות, שורש דין נשבע לבטל את המצוה, עמ' קא ד"ה איברא) כתב לימוד זה. ובכך מיישב קו' הפוסקים (שו"ת רלב"ח סי' קד קרוב לסופו, ופר"ח על הרמב"ם (הובא בספר הליקוטים שברמב"ם מהד' פרנקל) הל' דעות פ"ג ה"א כתב ע"ז שהיא "קושיא גדולה"), כיצד נשבע להתענות בשבת ויו"ט הר"ז שבועת שוא (כמבואר ברמב"ם שבפנים), והרי שבועת

לצורך לחם משנה שלמים בלבד "שאינו חובה כל כך". והנה בתוספת שבת סי' רעא סק"ד פוסק, שייך של קידוש קודם ללחם משנה, כיון שכתב המ"א סי' רנד שלחם משנה "אינו חובה כל כך". אמנם רבינו סי' רעא ס"ח פוסק, שלחם משנה קודם לייך של קידוש. ובקו"א סק"ב כתב, שאף שבמ"א דכאן מבואר שלחם משנה "אינו חובה כל כך" (ולכן נדחה מפני איסורי מעשה שבת ורדייה), מכל מקום לענין קדימה לייך יש להורות כהט"ז (סי' תרעח סק"ב, שסובר שלחם משנה קודם לייך של קידוש (לדעתו מפני שלחם משנה דאורייתא)), כיון שיכול לקדש על הפת (והמצוה ביין נדחית מפני מצות לחם משנה שחשובה ממנה). ואולי גם המ"א (שכתב שמצות לחם משנה "אינה חובה כל כך" ונדחית מפני איסורי מעשה שבת ורדייה) מודה בזה, כיון שלמצות "לחם משנה" יש אסמכתא מדאורייתא (שמות טו, כב), "משא"כ ביין שלא נזכר בתורה", ואכ"מ⁴⁷.

והנה רבינו כאן אינו מעתיק את לשון המ"א שלחם משנה אינו חובה כל כך

דסעיף ז) "מציל מזון שלש סעודות", והנה פשוט המ"א שאסור להציל (אפי') מאיסור רדייה לצורך לחם משנה בלבד, אבל רבינו כותב "אסור לו לאכול מפת זו" בו, היינו שאיסור מעשה שבת הוא (בעיקר) הדוחה מצות לחם משנה, ואולי זה לשיטתו באיסור רדייה שתובא להלן ס"ט אות ב ואילך, עיי"ש.

47) ראה הלכות ליל הסדר ח"ב סי' תעה ס"ד הע' 4 אות ג, שמצות לחם משנה דוחה איסור אין מעבירין על המצוות.

[ראה הקדמה לספר המצוות שורש שלישי], ע"כ מסי' רמב.

וכן בסי' רפח ס"ז כתב: "שעונג השבת הוא מן התורה, ואף לאומרים שהוא מדברי קבלה כמו שנתבאר בסי' רמ"ב, מכל מקום להתענות לגמרי לדברי הכל אסור מן התורה⁴⁵ [מהמ"א שם סק"ז ע"פ תשובת הרשב"א שבב"ח] כמו שיתבאר בסי' תק"ע" [ראה בשו"ע שם שהזכיר לעיל], ע"כ.

ויש לעיין בלשון רבינו כאן: "מפני כבוד השבת שאסור להתענות בו" (כ"ה בשאלות (פרשה ויקהל שאילתא טז): "ואסור להתענות בשבת מפני כבוד השבת"). וראה אנציקלופדיה תלמודית (כרך כו טור ג"ד) שיש שנזכר לשון כבוד שבת בתלמוד ובפוסקים גם על עונג שבת ועל הסעודות, וש"נ.

שיעור חובת לחם משנה

ן. "אסור לו לאכול בשבת מפת זו שנאפית באיסור כדי לברך על לחם משנה שלמים, כיון שעיקר מצות שלש סעודות בשבת יכול לקיים בלא פת זו": לשון המ"א שאסור להציל⁴⁶ מפת זו

שוא היא רק בנשבע לבטל דבר המפורש בתורה ולא הנלמד מדרשה (ראה רב"ז הל' שבועות פ"ה ה"ז והי"ז, שו"ע יו"ד סי' רטו ש"ך סקי"א ד"ה ולענין שבועה, סי' רלו ש"ך סק"ג, סי' רלט שו"ע ס"ו), והיכן מפורש בתורה איסור להתענות בשבת.

וראה תורה שלמה על הפסוק אות קלו מספר מזמן הגאונים שמשמע לימוד זה.

45) יש לעיין בשו"ת צמח צדק או"ח סי' לו בסופו, ואכ"מ.

46) ע"פ לשון הברייתא (מקור הדין

(ראה סי' רעד ס"ב מהגמ' קיז, ב שלחם משנה "חיוב"), אלא מבאר באו"א: "כיון שעיקר מצות שלש סעודות בשבת יכול לקיים בלא פת זו", היינו שלחם משנה שלמים הוא רק פרט במצות ג' סעודות, ולכן נדחה מפני איסור מעשה שבת דשהייה (ראה לעיל אות גד)⁴⁸.

השהה פת
בהיתר יכזל
לרדותה בלא
שינוי

ט. לא הצריכו לרדות בשינוי אלא כשנאפית באיסור,
 "אבל אם נאפית בהיתר כגון שקרמו פניה מבעוד
 יום או בתנור שלנו הגרוף וקמום או שפי התנור מכוסה
 ומזה ^בכמיט שאז אין לחוש לחיתוי כמו שנתבאר
 למעלה, מותר לרדות במרדה כדרכו כיון שהוא צורך
 שבת שאין לו פת אחרת.
 אבל אם יש לו פת אחרת אסור לרדות אפילו בשינוי,
 שרדיית הפת היא אסורה מדברי סופרים ולא התירוה
 אלא לצורך שבת.

^גבמה דברים אמורים בתנורים שבימיהם שהיה בעין
 קדירה והיו מדביקים פת לדופני התנור ושייך בהם
 רדייה, אבל בתנורים שלנו שהפת מונחת על שולי
 התנור לא שייך בהם כלל רדייה ומותר להוציא
 מהתנור כל הפת שנאפית בהיתר ^ד"אע"פ שיש לו פת
 אחרת. ומכל מקום לא יוציא ברחת, שלא יעשה כדרך
 שהוא עושה בחול, אלא יתחוב בה סכין וכיוצא בו או
 יוציאה במקל:

^הבמה דברים אמורים כשדעתו לאכול בשבת מהפת
 שמוציא ^ו"אע"פ שאינו צריך לה שיש לו אחרת, אבל אם
 אין דעתו לאכול ממנה אסור להוציאה אפילו על ידי
 שינוי, שאסור להכין משבת לחול אפילו בענין שאין בו
 שום סרך מלאכה אלא מלמול בעלמא, כגון להביא יין
 מהמרתף לבית בשבת לצורך הכדלה במוצאי שבת וכל
 כיוצא בזה, וכמו שיתבאר בס"תק"ג לענין יו"ט עיין שם:

פת אחרת" (ובהמשך: "אבל אם יש לו
 פת אחרת"), היינו שהצורך שבת דכאן
 הוא כמו הצורך שבת דלעיל ס"ז בהדביק
 באיסור, שמותר לרדות לצורך ג' סעודות
 ולא יותר ודוקא באם אין לו פת אחרת
 לג' סעודות (והחילוק הוא רק אם יכול
 לרדות כדרכו או שצריך שינוי). והגהות

ההיתר הוא רק לצורך שלש סעודות בפת
א. סעיף ט: "אם נאפית בהיתר כגון
 שקרמו פניה מבעוד יום כו', מותר
 לרדות במרדה כדרכו כיון שהוא צורך
 שבת שאין לו פת אחרת": ב"י (עמ' ע)
 מהר"נ, שו"ע סוס"ה. ומדובר שם בסתם
 על "צורך שבת". ורבינו מוסיף "שאיין לו

שנתבאר למעלה: בתנור שלנו מועיל גו"ק להשהות בתוכו כל דבר, כבכירה (סי) רג ס"ז). אבל בתנור של ימיהם אסור להשהות גם בגו"ק (שם ס"ד, וראה במ"ש שם אות א). ובתוך תנור טוח בטיט מותר להשהות בכל אופן (לעיל ס"א).

ב. "אבל אם יש לו פת אחרת אסור לרדות אפילו בשינוי": ב"י (שם) מהר"נ, שו"ע שם (כותבים שכשאינו לצורך שבת אסור לרדות, ורבינו מפרש שהכוונה שיש לו פת אחרת לג' סעודות, ראה בזה לעיל (אות א)).

רדיית הפת ותקיעת שופר הן עובדין דחול ושבות קל

"שרדיית הפת היא אסורה מדברי סופרים ולא התירוה אלא לצורך שבת": במ"א סקי"ח "משום דרדיה שבות היא". ורבינו כותב "שרדיית הפת היא אסורה מדברי סופרים". ויתכן שמרמז לדבריו במקו"א, שרדיית הפת היא איסור עובדין דחול, ואינה שבות גמור⁵⁰.

בהקדים: בגמ' משמע בכ"מ שתקיעת שופר בשבת ויו"ט אסורה⁵¹, ונו"כ הטושו"ע סי' תקפח ס"ה נקטו מטעם שמא יתקן כלי שיר⁵². ודנים, שביו"ט

רעק"א סק"ד כתב, שכ"מ במ"א⁴⁹ סקכ"ג (שכתב שבהדביק בהיתר מותר להוציא יותר מג' סעודות בתנורים שלנו דוקא. וכ"כ הפמ"ג בהבנת המ"א, שבתנורים שלהם והדביק בהיתר אסור יותר מצורך שבת, משא"כ בתנורים שלנו). ולפ"ז אפשר ללמוד את דברי הב"י (ריש עמ' עד) בהבנת רבינו ירוחם (שתנורים שלהם חמורים מתנורים שלנו לענין הוצאת יותר מג' סעודות), שמדברים (גם) בהדביק בהיתר (ועל סיוס דברי הב"י לפי הבנה זו, ראה תהל"ד סק"ז).

אבל באור הלכה (ס"ה ד"ה וצורך שבת) מקשה, שבר"נ ושו"ע (מקור ההלכה), לא הגבילו "צורך שבת" בדין דכאן (שלא עשה איסור באפיייה) לג' סעודות ולא יותר, ולכן לדעתו בהדביק בהיתר, מותר לרדות כמה שרוצה לאכול מהפת אפי' מתנורים שלהם (והיינו שרודה במרדה כדרכו, כפסק השו"ע בסתם בהדביק בהיתר ורודה "לצורך שבת") (וראה בהמשך לזה להלן אות ח בסופה).

"נאפית בהיתר כגון כו' או שפי התנור מכוסה וטוח בטיט": רמ"א סוס"ה.

"נאפית בהיתר כגון כו' או בתנור שלנו הגרוף וקטום או שפי התנור מכוסה וטוח בטיט שאז אין לחוש לחיתוי כמו

תקצו סק"ב ומפרשים אם כ"ה רק בשבת או גם ביו"ט.

דברי פוסקים שאיסור תקיעת שופר בשבת

מטעם שיתקן כלי שיר

(52) יש בזה שני איסורים דומים: בעירובין קד, א וסי' שלח ס"א מובא איסור השמעת קול שיר ונעימה בכלי. ובביצה לו, ב וסי' שלט ס"ג (שווע"ר ס"ב). מובא איסור השמעת קול בגופו (או בכלי קטן

(49) הרעק"א מציין גם למ"א סק"ב, וצ"ע דשם מדובר במשהה פת שלא קרמו פניה, עיי"ש.

(50) ראה גם לעיל ציון 46.

(51) ראה שבת לה, ב, קיד, ב, ר"ה לג, א, תוס' שבת ג, ב ד"ה התירו, קיז, ב ד"ה שהיא, ר"ה כט, ב ד"ה רדיית, ל, א ד"ה וביבנה, חולין פד, ב ד"ה תקיעת, רמב"ם הל' שופר פ"ב ה"ו. וראה ט"ז סי'

דוחים איסור קל כזה [כשחל בשבת] מפני מצות עשה של תורה, כמו שדוחין אותו בכל יום טוב של ראש השנה הואיל ואין בו שבות גמור, לפי כו' גזירה שמא יטלנו כו' ויעבינונו כו'. מבאר, שלא מנעו תקיעה בר"ה שחל בשבת מפני איסור תקיעת שופר בשבת (לכד), דאיסור זה הוא משום "עובדין דחול" והוא "איסור קל" ו"אינו שבות גמור" ונדחה בר"ה שחל בחול, ולכן מנעו התקיעה בר"ה שחל בשבת דוקא מפני גזירה שמא יעבינונו.

של ר"ה שחל להיות בשבת מנעו תקיעת שופר משום גזירה שמא יעבינונו כו' (ר"ה כט, ב), אבל לא מנעו את התקיעה משום איסור תקיעת שופר בשבת ויו"ט, ומבארים את החילוק בכמה אופנים, עיי"ש.

אמנם רבינו כתב סי' תקפח ס"ד: "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר, אע"פ שהתקיעה בשופר אינה מלאכה ואינה אסורה בשבת ויום טוב אלא מדברי סופרים משום עובדין דחול, ולמה אין

ס"כ כתב: "וכן השופר או חצוצרות ושאר כלי שיר אסור לטלטלם כי אם לצורך גופם או מקומם כדין כלי שמלאכתו לאיסור, שאסור לתקוע או לזמר בכלי שיר בשבת כמו שיתבאר בסי' תקפ"ח ושל"ט", ומשמע שאיסור תק"ש בשבת דומה לאיסור נגינה בכלי שיר, ואיסורם מהדין דשמא יתקן כלי שיר, אמנם בשוע"ר הל' ר"ה ויוהכ"פ בכ"מ מבאר, שאיסור תק"ש ביו"ט הוא רק משום עובדין דחול ולכן הוא שבות קל ונדחה מפני מצוה, ראה בהמשך בפנים. אלא י"ל דלרבינו איסור תק"ש דשמא יתקן הוא מפני הדין הראשון, שמשמיע קול שאינו של שיר בכלי המיוחד לכך, ולכן במקום מצוה מעיקרא אין איסור כיון שאינו קול שיר, ואז נשאר רק איסור עובדין דחול, וכותב רבינו שנדחה מפני המצוה מפני שהוא שבות קל (ועצ"ע בציון רבינו סי' שח לסי' שלט, ולא ציין לסי' שלח).

ולהעיר, שהמגיה בשפת אמת (שבת ג, ב ד"ה ועי' בר"ג) מקשה על הט"ז, שהגמ' ר"ה כח, ב מדברת ב"תוקע לשיר" אם יוצא יד"ח (ורואים שתקיעה היא קול נעימה).

שמחזיק ביד), ושניהם מחשש שמא יתקן כלי שיר. וביאור הרא"ם לסמ"ג הל' שופר (ד"ה יבא עשה) כתב, שתקיעת שופר אינה קול שיר, ולכן אסורה מהדין השני בלבד (היינו שסובר שהדין השני הוא גם בקול שאינו של שיר, ובפוסקים בסי' שלט אי"ז ברור כ"כ). וכן נקט הגהות מהר"ם פדובה לרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"ו.

והט"ז סי' תקפח סק"ה כתב על דברי הרא"ם: "דקול השופר לא ניתן לשיר אלא לתקיעה של מצוה, על כן לא גזרו כן" [לא אסרו תק"ש משום גזרה זו]. ונראה שהט"ז לומד שתק"ש אינה שייכת לדין השני שהוא רק בגופו (או בכלי קטן), וביחס לדין הראשון: הנה הרמ"א סי' שלח שם פוסק, שאסור להשמיע קול גם שאינו נעימה בכלי המיוחד לכך, אמנם במ"א שם סק"א מבואר (ראה בהרחבה שוע"ר ס"א), שלצורך מצוה זה מותר, ומובנת קולת הט"ז בתק"ש דמצוה שאינה קול שיר ולכן מותרת גם בכלי המיוחד לה (אמנם יש לעיין בט"ז סי' שלח סק"א וביור"ד סי' רפב סק"ב, אם סובר כהיתר המ"א הנ"ל).

ועפ"ז מובנים דברי רבינו, שבסי' שח

מיבעי לן קניבת ירק ביום הכפורים שחל להיות בערב שבת, שהרי בשבת לא יבשלום, ולא תהא תקיעה זו אלא להודיענו היתר בשנה אחרת, שיחול יום הכפורים באמצע שבת, לא התירו, (רש"י), ואמרו שהתי' הראשון עיקר, ע"כ.

ויש לעיין בטעם שר' זירא לא תירץ על הקו' שיתקעו בשביל דין החלבים, את התירוצים שאמרו בהמשך על הקו' השניה, ויישב את שתי הקושיות (ומכך שר' זירא לא תירץ כן, אולי יש קושיא על הגמ' שסוברת תי' אלו). ראה בזה בתוס' (ד"ה אמר רב), ושאר. ויש לומר שרש"י התכוון לתרץ קושיא זו: בקו' הראשונה מפרש רש"י "ליתקע להבטיל מהקריב חלבי יום הכפורים בשבת, ובתקיעה זו יבינו שהוא יום הקל, ולכשיחול" כו', היינו שהתקיעה בקו' הראשונה היא גם בשביל לאסור בשבת שלמחר, ולכן אין את התי' שבהמשך⁵³. ובקו' השניה מפרש רש"י "וליתקע כו' לאודועי דקל הוא משבת" כו', ואינו מזכיר שהתקיעה היא גם להבטיל את העם מקניבת ירק בשבת שלמחר, ולכן שייכים תי' הגמ'⁵⁴.

אבל צ"ע הטעם שאין תוקעים בע"ש שחל בו יוה"כ בכדי להבטיל את העם מקניבת ירק בשבת שלמחר (ויבטלו שבות א' מפני שבות שני, כיון שהתקיעה היא גם בשביל להודיע היתר יוה"כ"פ בקניבת ירק (כקו' הגמ' הנ"ל: "וליתקע כי היכי דלידעי דשרי בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה"). ובפרט דשבות דתקיעת שופר הוא קל, כפי שיתבאר בהמשך (אות ד)). אלא הביאור, דרש"י מבאר (שם ד"ה אסור בקניבת,

ג. ובשוה"ג על התיבות "משום עובדין דחול", צויין: "משמעות הגמרא ורש"י" [לענ"ד הכוונה לגמ' שבת קיד, ב שאמרו שיום הכפורים שחל בערב שבת אין תוקעין קודם שבת כדי להבטיל את העם ממלאכה בשבת (כיון שיוה"כ"פ קדוש ואסור במלאכה כשבת, רש"י). והקשו, שלרבי ישמעאל שחלבי שבת קרבים ביוה"כ"פ אבל חלבי יוה"כ"פ אינם קרבים בשבת, שיתקעו בע"ש שהוא יוה"כ"פ "כי היכי דליהוי ידעי דחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים", וברש"י "ליתקע להבטיל מהקריב חלבי יום הכפורים בשבת, ובתקיעה זו יבינו שהוא יום הקל, ולכשיחול יום הכפורים במוצאי שבת ולא יתקעו, ידעו שמתור להקריב בו חלבי שבת", ותירץ ר' זירא ש"כהנים זריזים הם" ("בקיאים הם בכל ואין צריכים סימן", רש"י). והגמ' מקשה, "וליתקע כי היכי דלידעי דשרי בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה", וברש"י "וליתקע כו' לאודועי דקל הוא [יוה"כ"פ] משבת, דיום הכפורים שרי בקניבת ירק תלוש, לנתק העלין מן הקלחין כדי להשוותם, שיהו מוכנים לחתכן ולפרמן" [ובשבת זה אסור משום שבות], ומיישבים "שאיין דוחין שבות להתיר" (תקיעת שופר שבות הוא, וקאמרת דלידחיה להודיע היתר בקניבת ירק, אין דוחין שבות [בכדין להתיר, אלא לאסור, כגון יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין להבטיל ולהבדיל, רש"י). ועוד תירוץ, "שבות קרובה התירו, שבות רחוקה לא התירו" (לעולם דוחין שבות להתיר אי הוה מיבעי לן היתרא האידנא, אבל השתא דלא

54 ראה שפת אמת בסוגי' ד"ה בגמ' וליתקע).

53 ראה חי' הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והר"ן בסוגי', שביארו כן מדעתם או ע"פ רש"י.

ונזכר שהוא שבת קודם שתאפה וקיימא לן דרדיית הפת שבות היא שהיא חכמה ואינה מלאכה. התירו לו את האיסור מדבריהם וירדנה קודם שתאפה ויתחייב כו' או לא התירו כו'. והנה רש"י ד"ה הדביק, מבאר את איסור רדיית הפת (כהקדמה לבעיא דרב ביבי אם התירו כו'), ולכן קשה לשונו "שהיא חכמה ואינה מלאכה" שאין זה טעם האיסור (וכן יבואר בהמשך מהר"נ, שהגמ' בדף קיז, מביאה לשון זה לענין קולא. ובאמת תוס' בסוגי' ג, ב ד"ה התירו) כותב באו"א, שאע"פ שהיא חכמה ואינה מלאכה מ"מ אסורה מדרבנן, כמו שאמרו שלא ירדה במרדה (ראה להלן אות ה)⁵⁵. ואלא, רש"י מבאר את טעם הצד שהתירו רדיית הפת, ומבאר שהיא שבות שאינה מלאכה (היינו שבות קל ולא שבות גמור), ולכן "התירו לו" כו' (כפי שממשיך. ועדיין הגמ' פושטת מהסוגי' דהוציא ידו, שלא התירו רדיית הפת הקלה, כיון שלמדובר כאן, גם האיסור להכניס ידו הוא שבות קל, כמ"ש רש"י לעיל שאי"ז משום שעשו ידו ככרמלית אלא קנסא בעלמא. וכן דברי רש"י בהמשך דרדיית הפת חמורה ד"שבות הוא ונגזרה במנין" (ועד"ז ברא"ש פ"א סי' א, הכוונה שחמורה בכך שנגזרה גם כשלא התחיל באיסור תורה (כמו בהכניס את הפת לתנור מבעו"י), משא"כ בהוציא ידו, עיי"ש, אבל היא שבות קלה ביחס לשאר שבותים)).

ה. וברי"ף ור"ן שם נהרי"ף כתב (א, ב), שחכמים הקשו על מימרא דרב ביבי בר אביי (למסקנא) בהדביק פת בתנור שהתירו לו לרדותה כדי שלא יעבור כו', שהגמ' פרק כל

שאיסור קניבת ירק בשבת הוא "שבות דקטרה משבת לחול" (היינו שאסור כשעושה זאת לצורך חול (ורק ביוכ"פ זה מותר לצורך אכילת מוצאי יוכ"פ)) (ראה שוע"ר סי' תריא ס"ה). ויש לומר ששבות דתקיעת שופר בשבת ויו"ט הוא משום עובדין דחול, ומובן שמעשה דעובדין דחול ביו"ט דיוהכ"פ אינו מבטיל את העם מאיסור הכנה משבת לחול].

ד. ועל התיבות "ולמה" כו', צויין: "עיינן ברש"י שבת ג ע"ב נבגמ' הקשו בהוציא ידו לחוץ מלאה פירות אם קנסוהו שתיעשה ידו ככרמלית (כשהיא בחוץ, כיון שהתחיל באיסור) ואסור להחזירה לפנים (שמכניס את הפירות מכרמלית לרה"י). ואמרו שאם הוציאה מבעו"י (שלא התחיל באיסור) מחזירה משתחשך, אבל אם הוציאה משתחשך קנסוהו שלא יחזירה אלא ישאירנה כך עד סיום השבת (וברש"י, שאי"ז משום שעושה ככרמלית דא"כ גם בהוציאה מבעו"י ייאסר להחזירה, אלא קנסא בעלמא). והקשו שהיו צריכים לומר להיפך: בהוציאה מבעו"י קנסוהו כיון שגם אם ישליך החפץ מידו בחוץ להקל בטירחא לא יעבור באיסור תורה, אבל בהוציאה משחשכה לא קנסוהו כיון שאם ישליך מידו החפץ בחוץ יעבור באיסור תורה. ולכן מכך שלא תירצו כן, יש לפשוט קושיית רב ביבי בר אביי, שלא התירו בהדביק פת בתנור בשבת לרדותה, כדי שלא יעבור באיסור דאורייתא (ובהמשך דוחים זאת, ואכ"מ. ומסיקים בשם רב ביבי שהתירו לרדותה (ראה להלן סי' א)).

וברש"י: "הדביק פת בתנור בשבת בשוגג

וצ"ע. וראה ערוך לנר ר"ה כט, ב ד"ה בתוס' ד"ה אבל), שו"ת כתב סופר או"ח סי' קו (ד"ה והנה המג"א).

55) אבל בתוס' חולין פד, ב ד"ה תקיעת: "דאיכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה ואינה מלאכה",

גמור⁵⁶. וכן משמעות הגמ' ("כמה דאפשר" כו'), שאם א"א לרדות במרדה ירדה בסכין, וזה מפני שהרדייה אינה שבות גמור. ולכן הקשו החכמים שברי"ף, מדוע לא יתירו זאת לגמרי. והרי"ף מבאר, שעדיין רדיית הפת ותקיעת שופר הם עובדין דחול, ומתירים זאת רק לכבוד שבת או בכדי שלא יעבור כו'. והר"נ ממשיך, שהסוגי' דפרק כל כתבי מדברת בהדביק את הפת באיסור, שלא קרמו פניה מבעו"י, אבל בהדביק בהיתר מותר לרדות לצורך ג' סעודות בלא שינוי, והטעם שכיון שרדיית הפת אינה שבות [גמור] אלא אסורה רק מפני עובדין דחול, לכן כשלא עשה איסור ויש צורך היום, מותר בלא שינוי, וכשעשה איסור מתירים לצורך היום לכתחלה בשינוי וכשא"א בלא שינוי (כנ"ל שאם א"א במרדה ירדה בסכין). וכן הטעם שהתירו במשנה וגמ' ר"ה (לב. ב - לג. א) להתעסק עם התינוקות בתקיעת שופר, ואפילו בר"ה שחל בשבת, זה מפני שתקיעת שופר אינה שבות גמור אלא אסורה רק משום עובדין דחול, וכשלא עשה איסור מתירים לצורך היום]⁵⁷.

ו. ובגמרא דף קי"ז ע"ב [כנ"ל (אות ה) מהר"נ, שרואים בגמ' שרדיית הפת קלה משבות סתם]. ובב"י סי' רנ"ד [שהביא (עמ' ג) את קולות הר"נ (דלעיל אות ה) להלכה (להעיר שהב"י לא העתיק את טעם הר"נ, אבל רבינו לומד כפה"נ, שהפסקים הנ"ל ישנם רק לשיטת הר"נ שרדייה אינה שבות גמור. ואכן הרמב"ן

כתבי (קיו, ב) אומרת: "תנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו, יצאו רדיית הפת ותקיעת שופר שהן חכמה ואינם מלאכה" (והתירו לרדות ג' סעודות), וא"כ מדוע שלא יתירו רדיית הפת אפילו בלי שלא יעבור כו', "והא לאו מלאכה קא עביד". והרי"ף מיישב, שאף שרדיית הפת "חכמה ואינה מלאכה", התיירו בפי' כל כתבי שם רק לצורך כבוד השבת דג' סעודות, ואף זה רק בשינוי, אמנם במקרה דרב ביבי אין היתר לצורך שבת, שהרי הפת אסורה, שנאפתה בשבת, ע"כ.

והר"נ מבאר את הקושיא והתירוץ, בהקדים, שמימרא דתנא דבי שמואל לא באה להוציא רדיית הפת ותקיעת שופר ממלאכה דאורייתא, שהרי אלו לא היו במשכן ואי"צ להוציאם, רק התנא דבי שמואל מבאר, שחכמים בשבותים שלהם לא אסרו מה שהוא חכמה ואינה מלאכה, ואכן רדייה אסורה רק מפני עובדין דחול. וכן משמעות הגמ' פרק כל כתבי הנ"ל, שאמרו שמי ששכח פת בתנור וקדש עליו היום מותר לו לרדות כדי שלש סעודות, וכשהוא רודה לא ירדה במרדה (שהוא דרך חול, רש"י) אלא בסכין, והקשו מדתנא דבי שמואל שרדיית הפת חכמה ואינה מלאכה, ואמרו שכמה שאפשר לשנות משנים, ע"כ. ומכך שהקשו מפני תנא דבי שמואל, שאין לאסור אפילו מדרבנן, רואים שלמדו בדבריו שר"ל שרדיית הפת אינה שבות

(57) גם בראש יוסף שבת ד, רע"א (ופמ"ג כאן א"א סקכ"ב) דן בשיטות הראשונים אם רדיית הפת משום שבות או משום עובדין דחול (אבל לומד, ששבות היא בודאי אינה עובדין דחול, ולכן מקשה סתירת רש"י ג, ב לרש"י קיז, א), עיי"ש.

(56) כיו"ב ברש"י עירובין (צו, ב) בסוברים שנשים אסורות לתקוע בר"ה משום שאסורות במצוות עשה שפטורות מהם: "הא נשים מעכבין. אף על גב דלא חלול יום טוב הוא, כדתנא דבי שמואל יצאה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, מיהו נראות כמוסיפות".

וכ"כ הר"נ (הנ"ל אות ה)⁵⁹, ולכן נדחית לצורך מצות היום]⁶⁰.

ז. [וכ"כ רבינו בסי' תקפט ס"ב, שמותר לתקוע לנשים בר"ה, אפילו שהם פטורות: "מכל מקום כדי לעשות רוח לנשים התירו להן איסור קל כזה שאין בו אפילו משום שבות גמור אלא משום עובדין דחול", ובשוה"ג (על התיבות "משום עובדין דחול"): "משמעות רש"י וגמרא". ובסי' תקצו ס"ב: "וכן הנוהגין לתקוע אחר התפלה, כיון שהן צריכין לתקיעה זו מטעם הידוע להם, התירו להם חכמים, לפי שאין בתקיעת שופר שבות גמור אלא עובדין דחול". ובסי' תרכג סי"א לענין התקיעה שבמוצאי יוה"כ פ: "ואע"פ שעדיין לא הבדילו בתפלה אעפ"כ אין כאן איסור כלל, כיון שהתקיעה אינה מלאכה כלל ואין בה אפילו משום שבות גמור כמ"ש בסי'

במלחמות (א, ב), שלומד ברי"ף שרדיית הפת היא שבות גמור, אינו מקיל כקולות הנ"ל (עיי"ש, ובר"נ בדעתו). והנה הר"נ כתב, שמשמע גם ברמב"ם (פ"ג הי"ח) שבהדביק בהיתר מותר לרדות בלא שינוי⁵⁸. וא"כ להנ"ל יש ללמוד שהרמב"ם סובר גם כטעם הר"נ, ואמנם לשון הרמב"ם במקו"א (פכ"ב ה"א): "רדיית הפת אע"פ שאינה מלאכה אסרו אותה חכמים שמא יבוא לאפות, המדביק פת בתנור מבעוד יום וקדש עליו היום מציל ממנה מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם, ואע"פ שהרדייה אינה מלאכה כשהוא מציל לא ירדה במרדה אלא בסכין כדי לשנות". אבל הרמב"ם כתב פעמים רבות (פכ"א ואילף), שאיסור עובדין דחול הוא בכדי שלא יבוא לעשות מלאכה. ולהעיר שבהל' שופר (פ"ב ה"ד) כתב בסתם: "שהתקיעה [בשבת ויו"ט] משום שבות", אבל עיי"ש בלח"מ (ה"ט), ואכ"מ]] ותקיעת שופר שוה לרדיית הפת" [אצל "תנא דבי שמואל",

רק באם הדבר שמווד מועיל למצוה בלבד, ולכן ברדיית הפת לצורך סעודת שבת התירו לכתחלה רק בשינוי. ואפילו בתקיעת מצוה לא אומרים סברא זו, אלא משמעות הר"נ ורבינו שהשבות הקלה "נדחית", ואכ"מ. וראה עוד במעשה עובדין דחול לצורך מצוה, בסי' שז ס"ב, סי' שלג ס"א, סי' שלה ס"א, סי' תקא ס"ב, סי' תקו ס"א.

ב. משמעות רבינו בהל' שופר שהובאו בפנים, שמניעת תקיעת שופר בר"ה שחל בשבת היא, מגזירת שמא יעבירונו בנוסף על איסור שבות דתק"ש, ראה בזה בלקוטי שיחות ח"ט עמ' 374, חיי"ט עמ' 541, רשימות כ"ק אדמו"ר זי"ע חוברת ס', ואכ"מ. וראה עד"ז בשו"ת כתב סופר או"ח סי' קו, צפנת פענח הל' שופר פ"ב ה"ו.

(58) אבל במגיד משנה פ"ה הי"ט משמע שאוסר גם בהדביק בהיתר. ראה גם חמד משה סקט"ו, צמח צדק פסקי דינים ח"ב (חדושים על רבינו ירוחם, עמ' שנה, ב), שפת אמת (שבת ג, ב ד"ה ועי' ברמב"ן), שער הציון סקל"ה.

(59) ראה גם בתוס' שצויינו לעיל ציון 51, שהשוו תמיד ביניהם לענין החיוב.

(60) א. ראה במ"א סי' שו סקט"ז מתוס' (קכו, ב ד"ה ומדבריהן) שמדידה אסורה בשבת משום עובדין דחול, ולכן מותרת לצורך מצוה. ולהעיר שרבינו כתב שם סי"ח (כמ"ש המ"א בתחלת דבריו) "כיון שהוא מודד שיעורי תורה אינו נראה כמעשה חול". אמנם צ"ל שלא בכל היתר עובדין דחול לצורך מצוה יש סברא זו (אלא

בהדביק באיסור), ע"כ.

ואולי מפנ"ז כותב רבינו "ומותר להוציא מהתנור כל הפת שנאפית בהיתר אע"פ שיש לו פת אחרת", היינו שמדבר באופן שיש לו פת אחרת לג' סעודות מחוץ לתנור (ושניה מלשון השו"ע "מותר להוציא יותר משלש סעודות"), ולכן בהדביק באיסור אסור להוציא כלל, כיון שאסור לאכול מכל הפת מדין מעשה שבת (ראה לעיל שם) ומפנ"ז היא מוקצה⁶¹.

(והכוונה שאין גם אחרים שצריכים לאכול מהפת שבתנור לצורך ג' סעודות, שאם יש אחרים הצריכים ומותר להם לאכול (ראה לעיל ריש ס"ז), הפת אינה מוקצה גם לבעה"ב (ראה סי' שח בסופו, תהל"ד כאן סק"ז ד"ה והנה וסק"י)⁶². ויש להוסיף: לרבינו אפ"ל שהב"י הנ"ל מדבר (גם) בהדביק בהיתר (ראה במ"ש לעיל אות א).

"ומכל מקום לא יוציא ברחת, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, אלא יתחוב בה סכין וכיוצא בו או יוציאה במקל": ב"י ושו"ע שם.

"בתנורים שלנו כו' מותר להוציא מהתנור כל הפת שנאפית בהיתר אע"פ שיש לו פת אחרת. ומכל מקום לא יוציא ברחת" כו': לפסק רבינו לעיל (אות א) שבהדביק בהיתר בתנורים שלהם מותר להוציא לצורך ג' סעודות ולא יותר, מובן האיסור דכאן אפי' בהדביק בהיתר להוציא מתנורים שלנו יותר מג' סעודות, בלא שינוי. אבל לפסק הביאווה"ל דשם, שבהדביק בהיתר בתנורים שלהם, מותר

תקפ"ח] ולא אסרו בשבת ויום טוב אלא משום עובדין דחול כמו שנתבאר שם, לפיכך יש להתיר תקיעה זו אפילו בין השמשות אם כבר גמרו תפלת נעילה" (ראה טור וב"י סי' תרכד ס"ב, שכיון שתק"ש חכמה ואינה מלאכה לא החמירו בה כ"כ כיון שכבר עבר יום. ובשו"ע ר"י סי' רצט סט"ו לענין עשיית מלאכה קודם הבדלה: "וכן יש מתירין כל איסורי דברי סופרים שאין בהם סרך מלאכה ואינן אסורים משום שבות אלא משום עובדין דחול, וכן נוהגים במוצאי יום הכיפורים כמו שיתבאר בסי' תרכ"ג]).

בתנורים שלנו מותר להוציא כל הפת בשינוי ח. "במה דברים אמורים בתנורים שבימיהם כו', אבל בתנורים שלנו כו' מותר להוציא מהתנור כל הפת שנאפית בהיתר אע"פ שיש לו פת אחרת" כו': ב"י ע"פ רבינו ירוחם, שו"ע ס"ז ומ"א ריש סקכ"ג.

וראה משנה ברורה (באוה"ל ס"ז ד"ה מותר, ושעה"צ סקל"ד) שמקשה על פשטות המ"א שדין זה נאמר בהדביק בהיתר דוקא, שגם בהדביק באיסור (בשו"ג) בתנורים שלנו (שאינן בהם איסור רדייה) יהיה מותר להוציא כל הפת, שכיון שמותר להוציא עבור ג' סעודות (ראה לעיל ס"ז) א"כ אין איסור טלטול בכל הפת, ויכול לומר על כל פת שהיא לצורך שבת. ולדעתו כ"מ בב"י (ריש עמ' עז) בהבנת רבינו ירוחם (שיש חילוק בין תנורים שלהם לשלנו לענין אם מותרת הוצאת יותר מג' סעודות –

איסור מעשה שבת, שאסור בטלטול משום מוקצה, ראה סי' רנג ציון 48 אות ה.

61) אולי בשו"ע השלם הגהות והערות אות לט הבחינו בדיוק זה.
62) לענין אוכל שאסור לכל מחמת

היתה חכמה להפריד את הפת מהתנור בלא לפרוך את הפת (לבוש ס"ז) (וראה גם לעיל ס"ו אות ד מסי' קסז). ונראה שרבינו מבאר כאן כיצד היו מדביקים את הפת שלא תפול, וכותב שהתנור היה עשוי כקדירה, כלומר ההרחבה היתה באמצעותו בלבד (כמ"ש בקו"א ס' רנו סק"ג "שהקדרה היא רחבה באמצעותה"), ועל שפת הבליטה שבפנים היו מדביקים את הפת (ראה גם ס' תקז ריש ס"ט וסי"ט).

בתנורים שלנו ואין צריך לפת לשבת – אסור להוציא

י. סעיף י: מ"א סקכ"ג. ויש לעיין במקרה שרוצה לאכול חלק מהפת שבתנור, אם מותר להוציא כולם (ראה באור הלכה ס"ז ד"ה מותר מחמד משה סקי"ז). **"בסי' תק"ג":** ס"ג (ועד"ז יש בכ"מ בהל' שבת).

להוציא כמה שרוצה לאכול (ומשמע, אפי' בלא שינוי, עיי"ש), צ"ל שהפרט בשו"ע כאן, שמותר להוציא (מתנורים שלנו) יותר מג' סעודות רק בשינוי, מדבר בהדביק באיסור דוקא, וצ"ע (בפרט שמקור פרט זה מהרבינו ירוחם, והבאזה"ל ושעה"צ (שצויינו בריש אות זו) לומד שהרבינו ירוחם מדבר בהדביק בהיתר).

הדבקות הפת בתנורים שבימיהם

מ. "בתנורים שבימיהם שהיה כעין קדירה והיו מדביקים פת לדופני התנור ושייך בהם רדייה": ראה בסי' רנג ס"ד "תנור שהוא עשוי כעין קדירה גדולה רחב למטה וצר למעלה" (וש"א). וברש"י (ב, א ד"ה דגבי תנור), שהפת שלהם היתה מודבקות לדופני התנור (והרדייה

שהיית פת
שלא קרמו
פניה לצורך
מוצאי שבת
אסורה

יא. 'אפילו אם אין דעתו לאכול מהפת בשבת, אסור ^{ו. מ"א} ליתנה לתנור שלנו שאינו גרוף וקטום סמוך לחשכה כל כך שאין שהות שיקרמו פניה מבעוד יום, אע"פ שהוא אופה אותה לצורך מוצאי שבת ובכל השבת כולה יכולה להאפות בלא חיתוי, מכל מקום חוששים שמא ימלך אחר כך לאכלה בשבת שהרי מותר לו להוציאה מתנור שלנו שאין בו רדייה, וכיון שיהיה דעתו עליה לאכלה, שמא ישכח ויחתה בגחלים לגמור אפייתה, שמטעם זה אסור להשהות תבשיל לצורך סעודת שחרית בכל מקום שאסור להשהותו לצורך סעודת הלילה משום גזרת שמא יחתה כמו שנתבאר בסי' רנ"ג אע"פ שעד סעודת שחרית יוכל להתבשל בלא חיתוי:

"אפילו" כו': כל הסעיף ע"פ מ"א בסי' רנ"ג: ס"א (אות ד וציון 2), עיי"ש.

סק"כ.

"אסור ליתנה לתנור שלנו שאינו גרוף

וקטום כו' אע"פ שהוא אופה אותה לצורך מוצאי שבת כו', חוששים שמא ימלך אחר כך לאכלה בשבת כו', שמטעם זה אסור להשהות תבשיל לצורך סעודת שחרית": המ"א כתב, ששהיית פת לצורך מוצאי שבת אסורה, "כי היכי דאסרינן בכל התבשילין, ולא מחלקים בין רוצים לשבת או למוצאי שבת" כו'. אמנם רבינו מזכיר שהייה לצורך מוצ"ש רק לענין שהיית פת, אבל בשהיית תבשיל מזכיר איסור שהייה לצורך סעודת שחרית ולא מזכיר משהה לצורך מוצ"ש, ראה במ"ש בזה במקו"א

(סי' רנג ציון 50 אות א).

"לתנור שלנו שאינו גרוף וקטום":

ראה במ"ש לעיל ס"ט (אות א).

"ליתנה לתנור שלנו שאינו גרוף וקטום": להעיר שבכ"מ מבואר, שהאפייה בזמן האחרונים היתה בד"כ בתנור גרוף מגחלים (ראה סי' קסו ס"ב (הובא לעיל סי' אות ד), סי' תקן סי"ב ואילך).

"שהרי מותר לו להוציאה מתנור שלנו שאין בו רדייה": כנפסק לעיל ס"ט (אות ח).

"אסור להשהות תבשיל לצורך סעודת שחרית בכל מקום שאסור להשהותו לצורך סעודת הלילה כו' כמו שנתבאר

נתן פת
בתנור בשבת
אם מותר
לרדותה
קודם
שתיאפה

יב. ז'מי שנתן פת לתנור בשבת עצמה, בין בשוגג בין ז. רב ביבי ד' כמזיד ונמלך לרדותה מהתנור קודם שתיאפה, מותר לו לרדותה אע"פ שאין בה צורך שבת ה'שהרי אינה ראויה לאכילה, ואפילו בתנורים שלהם ששייך בהם רדייה, שהתירו לו חכמים איסור של דבריהם כדי שלא יבא לידי איסור סקילה או לידי איסור חטאת. ט'ומכל מקום אם אפשר לו לרדות על ידי שינוי, ישנה. ט. ר"ן אבל לאדם אחר לא התירו לרדות אפילו על ידי שינוי י. רב אשי כדי שלא יבא חבירו לידי חיוב חטאת או סקילה, שאין אומרים לאדם חטא כדי שיוזכה חבירו, כיון כ'שחבירו פשע במה שנתן הפת לתנור עיין סוף סי' ש"ו:

"ואפילו בתנורים שלהם ששייך בהם רדייה": לשון רבינו, וע"ע איזה חידוש יש בהיתר בתנורים שלנו (שאמנם כתב לעיל "שאיין בה צורך שבת" היינו שאין ברדייה צורך לאכילת שבת ולכן אין בזה את ההיתרים דלעיל ס"ז-ט, אבל עדיין הרדייה בכדי שלא יעבור באיסור שבת היא לצורך). ואולי משום מוקצה (ראה א"ר סק"ז, תהליד סק"ח), ובמקרה שאינו יכול להוציא את הפת כלאחר יד. ועצ"ע מדוע בסוגי' בגמ' דיברו לענין רדיית הפת (שהיא שבות קל (ראה לעיל ס"ט אות ד"ה) אם נדחית מאיסור דאורייתא, ולא דיברו לענין מוקצה⁶³. וכן רבינו כותב "ואפילו בתנורים שלהם ששייך בהם רדייה", ומשמע קצת שאיסור רדייה חמור יותר, ויש לעיין.

"שלא יבא לידי איסור סקילה": ראה בתוס' (ד"ה קודם), שאם לא יתירו ולכן לא ירדה, לא יתחייב סקילה. "או לידי איסור חטאת": ראה בגמ', שכיון שנודע לו

מותר לרדותה לצורך עצמו שלא יעבור באיסור א. "מי שנתן" כו': גמ' ד, א. טוש"ע ס"ו ומ"א סקכ"א. ועיין בס"י שמח, ואכ"מ.

סדר הדינים בטוש"ע: דיני רדייה מתנורים שלהם כשהשהה מערב שבת (ס"ה), דין רדייה כשנתן בשבת (ס"ו), ומדבר בתנורים שלהם. דין רדייה מתנורים שלנו כשהשהה מערב שבת (ס"ז). אבל רבינו צירף דין רדייה מתנורים שלנו כשהשהה מערב שבת לדין רדייה מתנורים שלהם כשהשהה מערב שבת (לעיל ס"ט ואילך). ורק לאח"ז כותב דין רדייה כשנתן בשבת, וכותב את הדין גם בתנורים שלנו (ראה בהמשך).

"בין בשוגג בין כמזיד": ראה מ"א שם שיש מחלוקת ראשונים באיזה מקרה ההיתר מחודש יותר.

"אע"פ שאין בה צורך שבת שהרי אינה ראויה לאכילה": ר"ף (א, ב).

"אפילו ע"י שינוי": בתנורים שלנו שהאיסור להוציא הוא רק משום מוקצה (ראה לעיל אות א) הכוונה לשינוי שאינו כלאחר יד, דלפסק רבינו טלטול כלאחר יד מותר בכל מוקצה (סי' שח סט"ו).

"כדי שלא יבא חבירו לידי חיוב חטאת או סקילה": באם חבירו לא יידע שעושה איסור עד שתיאפה, הוא יתחייב חטאת. וכשכל זה נעשה במזיד והתראה, יתחייב סקילה כיון שהתירו לו לרדות ואינו רודה מעצמו⁶⁵.

"כיון שחבירו פשע כמה שנתן הפת לתנור": מ"א שם, ע"פ תוס' (ד, א ד"ה וכו'). וגם כשנתן בשוגג נק' שפשע (תוס' עירובין לב, ב ד"ה ולא).

"עיון סוף סי' ש"ו⁶⁶: מבואר שם, שכשחבירו לא פשע אלא אונסים אותו לעבור עבירה, לפעמים עושים חטא בשביל להצילו.

באמצע המעשה (ולכן בא לשאול) לא יתחייב חטאת.

"ומכל מקום אם אפשר לו לרדות ע"י שינוי, ישנה": המ"א מביא דין זה מהמגיד משנה (פ"ה הי"ט). ובשוה"ג ציין לר"נ (ב, א סוף דיבור ראשון).

אסור לרדותה לצורך אדם אחר שלא יעבור באיסור

ב. "אבל לאדם אחר לא התירו לרדות" כו': גמ' שם (לפנינו בגמ' בשם רב ששת. ורש"ל הגיה שצ"ל רב אשי, וכ"ה בשוה"ג), מ"א שם ע"פ רבינו ירוחם.

"אפילו ע"י שינוי": כ"ה משמעות המ"א, עיי"ש. וזה לפי ההלכה דלעיל (ס"ז), בהשהה מבעו"י באיסור, שמותר לרדות אפי' בסכין רק לצורך ג' סעודות, ויש ללמוד מזה שגם רדייה בשינוי היא איסור. ועוד שיש כאן איסור טלטול מוקצה (ראה לעיל אות א)⁶⁴.

65) בצמח צדק פסקי דינים ח"ב (חדושים על רבינו ירוחם, עמ' שנה, ב) מחלק, שרבינו ירוחם והמ"א מדברים במקום "איסור" סקילה, "אבל במקום חיוב ממש נראה דראוי לרדות" [עבור חבירו].
66) בדפו"ר כנראה בט"ס: "ש"י", ותוקן כאן.

64) במשנה ברורה סק"מ נקט לענין תנורים שלנו, שהאיסור הוא רק מפני שבצק הוא מוקצה, ולכן בתבשיל בקדירה יש להוריד מהאש לצורך חבירו. ויש לעיין מדוע תבשיל בקדירה שאינו ראוי לאכילה או שאסור באכילה הוא אינו מוקצה (ראה בציון 62 וש"נ).

שהיית
קטניות
ירקות

יג. ללא ימלא אדם קדרה עססיות ותורמסין או שאר
כל מיני קטניות ויניח על גבי כירה או לתוך התנור
שלנו שאינו טוח כמיט אם אינם גרופים וקטומים אלא
אם כן יש שהות ביום שיתבשלו כמאכל בן דרוסאי לפי
מנהגנו, אבל אם אין שהות ביום כל כך אסור להניחה
שם אפילו סמוך לחשכה ממש, בענין שביוצא בזה
כבשר מותר להשהותו שם כיון שהוא חי לגמרי סמוך
לחשכה ולא יוכל להגמר עוד לסעודת הלילה, אבל כל
מיני קטניות הם ממהרים להתבשל ויכולין להגמר
לסעודת הלילה. וכן הדין בכל מיני ירקות.

ס. רמב"ם

ע. ב"י מ"א סי'
רנ"ג

ואם עבר והניחה שם בין כשונג בין במזיד, ולא נתבשלו
כמאכל בן דרוסאי מבעוד יום, אסורים עד למוצאי שבת
בכדי שיעשו:

א. "לא ימלא אדם קדרה עססיות ותורמסין או שאר כל מיני קטניות ויניח" כו': ברייתא ית, ב, לפירוש הרמב"ם פ"ג הי"ב (שעססיות וכו') אסורים בשהייה כשהם חיים כיון שיגמרו לסעודת הלילה, אבל רש"י ושאר פי' שאסורים כיון שצריכים בישול הרבה ולכן חיתוי אפילו למחר (ראה טור ובי"י), שו"ע ורמ"א ס"ח, מ"א סק"ב וסקכ"ד, רמ"א סוס"י רנז ומ"א סקי"ט (ושוע"ר סי"א)⁶⁷.

שיתבשלו כמאכל בן דרוסאי": מ"א סי' רנז סקי"ט (וכ"כ רבינו בסוס"י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה). והרי לשון הברייתא שאסור להשהות עססיות ותורמוסין "עם חשכה", ומשמע שקודם לכן מותר. "לפי מנהגנו": כחנניה (סי' רנג סי' ובכ"מ). [באמת צריך לומר שגם לפוסקים כחכמים (ראה סי' רנג שם) יתכן היתר, כמשמעות הברייתא (בני"ל), וכ"ה פשטות הרמב"ם (שם), וכפה"נ כוונתו שבהתבשלו כ"צ מותרים בשהייה כיון שהם מור"ל. אבל רבינו לא הזכיר זאת (דלא כמ"ש להלן סייד אות ו בסופה לענין מים), כיון שבסעיף זה מדובר בכל מיני קטניות וירקות, ויש ירקות שהם מוי"ל (ראה בגמ' לו, ב - לח, א, פמ"ג סי' רנג מ"ז סקי"ג)].

"על גבי כירה או לתוך התנור שלנו שאינו טוח כמיט אם אינם⁶⁸ גרופים וקטומים": ראה במ"ש לעיל ס"ט (אות א).

"אלא אם כן יש שהות ביום

להשהותם חיים בסמוך לחשכה.

(68) בדפו"ר כנראה בט"ס: "אינו", ודוקן כאן.

(67) בבדי השלחן סי' עא סק"י כתב, שקטניות שטבעם שמתבשלים בזמן ארוך (לדוגמא חומוס), דינם כבשר, ומותר

סימן רנד סעיף יג

תקצג

"וכן הדין בכל מיני ירקות": בשוה"ג מצויין לב"י סי' רנג (עמ' נד) ומ"א שם סק"ד, הובא גם בסי' רנג סוס"ח.
"ואם עבר והניחה שם בין בשוגג בין במזיד" כו': עיקר הדין מברייתא ושו"ע שצויינו בתחלת הסעיף. ועל פרטי הדין, ראה במ"ש בסי' רנג סי"ב.

"שכיוצא בזה בבשר מותר להשהותו שם כיון שהוא חי לגמרי סמוך לחשכה": היינו בבשר בקדירה (ולא בשר בצלייה) (סי' רנג ס"ח, סי' רנד ס"א). "אבל כל מיני קמניות הם ממהרים להתבשל ויבולין להגמר לסעודת הלילה": לשון רבינו.

שהיית מים

יך. וכן הדין בנותן^פ מים בקדרה לחממם לתנור שלנו פ. ברייתא שם
שאינו גרוף וקטום (ג) לצורך שתיה או אפילו)

לצורך^ז הדרחת כלים בשבת, שצריך שיניח שם הקדרה ז. מ"א
מבעוד יום כל כך שיהא שהות כיום שיוכלו להתחמם
חצי החימום לכתחלה לפי מנהגנו או שיחמו כל צרכם
להאוסרים להשהות שם תבשיל שנתבשל כמאכל בן
דרוסאי או אפילו כל צרכו עד שיחיה מצטמק ורע לו,
והמים חמין, גם בן מצטמקין ורע להן.

ק. ברייתא ל"ח

אבל לא יניחה שם סמוך לחשכה ממש, שהמים גם כן
הם ממחרים להתחמם, ואף שהמים ראויים לשתיה גם
כשהם צוננים מכל מקום^ה אינם טובים כל כך כפירות
הנאכלים חיים שנתבאר למעלה.

ה. מ"א

ואם עבר והניח שם בין בשוגג בין במזיד, ולא נתחממו
שליש חימומם מבעוד יום, אסורים עד למוצאי שבת
בכדי שיעשו:

קונטרס אחרון

(ג) לצורך שתיה. מה שכתב המ"א^א דהכא מיירי, צ"ע היכא
מיירי, שהרי כל הפוסקים לבר הרמב"ם פירשו הכא כפרש"י דוק
ותשכה, והרמב"ם לא סבירא ליה כרשב"ם בפירות חיון, וכמ"ש
(הכ"י סוף סי' רנ"ו) המ"א ס"ק י"ב דהרב ב"י בסעיף ד' מיירי
אליבא דהרמב"ם בסמוך לגחלים, אבל הכא הקדירה מפסקת.
ובגוף הדין, משמע בהדיא במרדכי ריש פרק כירה דמים לא דמו
לפירות אלא לביצה, ואין סברא כלל לדחוק ולומר דמיירי בהדחה,
דהוה ליה לפרש, ומסתמא מיירי דומיא דביצה.

וגם בגמרא דף ל"ו ע"ב דאמר רב ששת דסבירא ליה כחנניה
ד'משהין חמין שלא הוחמו כל צרכן, ומשמע בהדיא דלא הוחמו
כלל, לא, גם כן דוחק גדול לומר דמיירי בהדרחת כלים, דאמורא
הוה ליה לפרש, ומסתמא מיירי דומיא דתבשיל.

ובר מן כל דין, מצינו מפורש במשנתנו 'מעשה שעשו אנשי טבריא'

כו', שאסרו בשתיה, ומשמע אף אם הוחמו* (ואף אם הוחמו בשביל
בשביל שתיה, ולא משום הטמנה כמפורש שם רחיצה אין לאסור
בגמרא. ורשב"ם עצמו שהמציא היתר הפירות, בשתיה לפי סברא זו)

מתיר גם בהטמנה, וכן דעת המרדכי ריש פרק כירה, מכלל דס"ל
לחלק בין פירות למים:

שהיית מים שאינם מבושלים אסורה

א. "וכן הדין בנותן מים בקדרה לחממם לתנור כו', לא יניחנה שם סמוך לחשכה כו', שהמים גם כן הם ממהרים להתחמם": בברייתא (יח, ב): "לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה", והרמב"ם (פ"ג ה"ב) מביא את הדין ב"אדם" סתם, וכ"ה בשו"ע ס"ט. וכן הרמב"ם מפרש, שהחידוש בדין זה, שאין במים היתר להשהותם חיים, "מפני שאינן צריכים בישול הרבה ודעתו עליהן לאכלן לאלתר" (ולכן יש לחשוש שיחתה למהר בישולן). דלא כבשר חי בקדירה שמותר להשהותו כיון שיאכלו רק למחר ועד אז יתבשל בלא חיתוי (ראה סי' רנג ס"ח, סי' רנד ריש ס"א). ואלו דברי רבינו (ומה שמתחיל "וכן הדין", וכן כותב "שהמים גם כן הם ממהרים להתחמם" – היינו כמו דין קטניות שבסעיף הקודם. ו"ממהרים להתחמם" זה לשון עצמו). [וגם ההמשך "ואף שהמים ראויים לשתייה גם כשהם צוננים" כו', זה שייך כשמעמידים את ההלכה באדם סתם, ולא לפי פי' שאר ראשונים שמעמידים במי נחתום לאפיייה שצריכים להיות חמים, כפי שיבאר בקו"א (ראה להלן אות ד וציון 72)].

"לתנור שלנו שאינו גרוף וקטום":
ראה במ"ש לעיל ס"ט (אות א).

כן הוא בשהיית מים לשתייה

ב. "בנותן מים בקדרה לחממם (ג) לצורך שתיה או אפילו לצורך הדחת כלים בשבת כו', לא יניחנה שם סמוך לחשכה ממש כו', ואף שהמים ראויים לשתייה גם כשהם צוננים מכל מקום אינם טובים כל כך כפירות הנאכלים חיים שנתבאר למעלה": המ"א סקכ"ו מקשה על האיסור להשהות מים, שהרי מים טובים לשתייה גם חיים, והדין שמותר להשהות פירות הראויים לאכלם חיים, שדינם כתבשיל מבושל כמאב"ד (ראה לעיל ס"ד). ומיישב, שמכל מקום מים צוננים אינם טובים כל כך לשתייה כפירות חיים לאכילה, ולכן שהיית מים דינה כשהיית דבר שאינו ראוי כל כך לאכילה כשהוא חי (ראה לעיל ס"ה). "או יש לומר, דהכא מיירי דקא בעי ליה [למים] להדחה [של כלים]⁶⁹, ואז צריכין [המים] להיות חמין" [ואינם טובים צוננים, ולכן יש חשש שיחתה בהם בשבת למהר את החימום], ע"כ.

ורבינו פוסק (בסוגריים) שהאיסור הוא במים לשתייה "ואפילו" במים להדחת כלים, היינו שהאיסור במים לשתייה הוא פשוט בגמ' וראשונים, ויבאר בקו"א את מקורו (יתבאר באות ה), ויש חידוש שגם במים להדחת כלים יש איסור (כדברי המ"א⁷⁰, אבל כותב את הפסק שאסור

ומציין לסי' שכו ס"ג וסי"א, שבמים שהוחמו לרחיצה יש חשש חיתוי (בס"ג הנ"ל מדובר בהטמנה, אבל בסי"א הנ"ל נראה שאין מדובר במים מוטמנים, אלא במגוללים ומתחממים ע"י האש באיסור

(69) ראה סי' שבג ס"ו ואילך, שמדיחים כלים בשבת לצורך היום.

שהיית מים לצורך הדחת כלים אסורה (70) גם המ"א סי' רנג סקמ"א מדבר באיסור שהיית מים לצורך הדחת כלים,

חושש כ"כ לגמר הבישול.

אמנם כפה"נ המ"א (הג"ל שם) למד שהיתר הרשב"ם נאמר לפי טעם הב', ולכן כותב שדין שהיית מים לשתייה תלוי בהאם הם טובים לשתייה חיים – היינו עד כמה צריך לחימום – וכן כותב שבמים להדחה יש בודאי איסור שהייה מפני שרוצה בחימום. אמנם לטעם הא' יש לדון באם המים מתבשלים מהר – הרי אז אין בהם חשש חיתוי ואיסור שהייה, וכן אין חילוק בין מים לשתייה למים להדחה.

וכך צ"ל בהבנת דברי רבינו (דלעיל שם): "ואף שהמים ראויים לשתייה גם כשהם צוננים מכל מקום אינם טובים כל כך" כו' (היינו שהכל תלוי עד כמה צריך בחימום). אמנם יש לעיין, שהרי רבינו סי' רנג הביא גם את הטעם הראשון, ואולי יש היתר להשהות מים לפי טעם זה (וקשה לומר, שהפוסקים מחדשים חילוק, שדוקא לענין תבשיל יש זמן סעודה ועד אז יתבשל בלא חיתוי, אבל לענין תפוחים ו)מים אין זמן אכילה, ויתכן שירצה בהם מיד בכניסת השבת ולצורך כך יחתה).

מים לשתייה בסוגריים כיון שזה הוספה שלו על דברי המ"א). ובהמשך הסעיף מביא את טעם המ"א בתי' הראשון: "ואף שהמים ראויים לשתייה גם כשהם צוננים מכל מקום אינם טובים כל כך כפירות הנאכלים חיים שנתבאר למעלה" (היינו ששורה זו שייכת לסוגריים שבתחלת הסעיף).

בטעם איסור שהיית מים שאינם מבושלים ג. ויש לעיין בכ"ז, בהקדים: לענין ההיתר להשהות קדירת תבשיל מבושל כמאב"ד ואין בזה חשש חיתוי, הביא רבינו ב' טעמים (ראה סי' רנג ס"ח אות ג): א. "שאף בלא חיתוי יכולה להתבשל כל צרכה לצורך הלילה, כיון שנתבשלה כבר חצי בישולה מבעוד יום". ב. "וגם היא ראויה כבר להאכל ע"י הדחק בבישול זה שמבעוד יום" (ואינו חושש כ"כ להמשך הבישול ולא יחתה עבורו).

והנה הרשב"ם ושאר כתבו, שפירות שראויים לאכלם חיים דינם כתבשיל מבושל כמאב"ד (כנ"ל אות ב), ואפשר לכאור' לפרשם לפי שני הטעמים, שבראויים ליאכל, גמר הבישול הוא תמיד מהר ואין צריך לחתות, וכן שבראויים ליאכל אינו

וכן כתב רבינו בסי' רנג קו"א סקי"א (התבאר שם סכ"ט אות יט) "יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דמשום הדחה גרידא לא אתי לחתיי", וראה גם שם ציון 687 אות ב. אכן למעשה פוסק רבינו בכ"מ (כאן בסי"ד טו, סי' רנג סכ"ט וקו"א סקי"א, סוסי' רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה). שיש חשש חיתוי בשהיית מים לצורך הדחת כלים.

שהייה). ויש להוסיף מדברי הר"נ (יח, ב ד"ה אמר, הובא בשוע"ר רס"י שכו) מהירושלמי, שאיסור רחיצה בחמין בשבת הוא מפני שהבלנים היו מחממים מים לרחיצה באיסור שהייה. אמנם אעפ"כ באליה רבה סי' רנד סקכ"ב סובר שבשהיית מים לצורך הדחת כלים אין חשש חיתוי, דלא כמ"א (ומנחת פתים סי' רנד הקשה עליו מהחשש במים לרחיצה).

מפני שכל הראשונים (לבד הרמב"ם) פירשו באיסור הברייתא "לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה", שהנחתום משהה מים לאפיית מוצאי שבת, וחוששים שיצטננו במשך השבת (מפני שרגילים להשהות על אש רפה) ויחתה בכדי שיהיו מוכנים לו חמים במוצאי שבת מיד (ראה תוס' ד"ה לא, רשב"א ד"ה מאן תנא, ריטב"א ד"ה גזירה, רא"ש פ"ק סי' לד, טור סוף הסי') [שהברייתא מחדשת שגם בשהיית דבר חי לצורך מחר (דוקא) יתכן חשש חיתוי. וזה בהמשך לפי רש"י בדין הברייתא שלפנ"ז באיסור שהיית עססיות ותורמוסין, שפי' (ד"ה האי, וכ"כ שא"ר) שאין קולא במשהה אותם חיים, כיון שצריכים בישול הרבה ויצטרכו חיתוי גם למחר (דלא כמשהה בשר חי בקדירה, שאין חוששים לחיתוי כיון שלסעודת הלילה לא יהיה מוכן גם עם חיתוי, ועד סעודת היום יתבשל מאליו בלא חיתוי (סי' רנג ס"ח, סי' רנד ס"א)], "דו"ק ותשכח". ולראשונים אלו הברייתא מדברת על חיתוי לחמם מים לאפייה שצריך אותם חמים, ומובן החשש⁷².

ימלא נחתום" כו': "אע"פ שיש שהות הרבה להתחמם, חיישינן שמא יצטנן לפי שרגילים לחמם על אש רפה, ויהא צריך לחתות". ורבינו לומד כפה"נ גם בדעתם (כמו שכתב: "כל הפוסקים"), שהשהייה דכאן היא (של נחתום בדוקא) לאפייה, כפי' הרא"ש ושאר (אע"פ שתוס' לא פירשו). ואולי למד זאת מהקושיא "אע"פ שיש שהות הרבה להתחמם", וכוונתם בפשטות להקשות מדוע שהיית המים כשהם חיים אסורה והרי אינו צריך לחתות

אלא נראה הביאור, שהטעם שתבשיל שמבושל כמאב"ד ייגמר בישולו עד שעת אכילה גם בלא חיתוי, ואי"צ לחיתוי למהר את הבישול – הוא מפני שלסיום הבישול מספיק חום אש נמוך (משא"כ בתחלת הבישול). ומובן שקולא זו היא רק בתבשיל שהתחיל להתבשל והגיע לכמאב"ד, ולא בכל דבר שלא הגיע לשיעור זה (כולל במים שלא הגיעו כו').

הוכחות רבינו ששהיית מים לשתיה אסורה
ד. ביאור קונטרס אחרון סק"ג:

ראה לעיל (אות ב) מדברי המ"א סקכ"ו, והנה המ"א לא הכריע אם במים לשתיה יש איסור שהייה.

אמנם רבינו בפנים הסעיף אוסר שהיית מים גם לשתיה, ומביא את סברת המ"א בחילוק מים מפירות (ראה לעיל שם). ובקו"א מבאר טעמו⁷¹. ומתחיל, ש"מה שכתב המ"א [בתירוץ השני] דהכא מיירי [במים להדחה, ולא במים לשתיה], צ"ע היכא מיירי" [שביאור המ"א אינו שייך כפי' הברייתא מקור דין השו"ע (ראה לעיל אות א)]:

71) בבדי השלחן סי' עא סקי"א כתב, שהד"ה של הקו"א "לצורך שתיה" הוא טעות וצ"ל "לצורך הדחת כלים", ע"כ. אבל אי"ז מדוייק, שעיקר הקו"א מדבר באיסור שהיית מים לצורך שתיה. וכן הלשון להלן אות ה "ובגוף הדין" כו' [של שהיית מים לצורך שתיה], זה המשך לד"ה של הקו"א.

בשיטת ראשונים שאיסור שהיית מים נאמר לענין מים לאפיית מוצאי שבת

72) א. בתוס' כתבו לענין איסור "לא

שהמים אסורים בשהייה גם כשלא התחילו להתבשל (דלא כבשר בקדירה

והרמב"ם כשהביא דין הברייתא לא העתיק שמדובר ב"נחתום", ופירש

שהייה לצורך מוצ"ש אסורה מטעם זה, ראה מ"ש בסי' רנג ציון 50 אות א. וצ"ל שסוברים שבשהיית נחתום לאפייה אין חוששים שימלך לשתות. ולכן בהכרח שמדובר על חשש חיתוי לצורך שימוש במוצ"ש (והברייתא מחדשת שחוששים גם לזה).

והיסוד של הראשונים הוא, מהבנת רש"י במקרה הקודם בברייתא, דשהיית עססיות ותורמוסין, שמדובר על חשש חיתוי לצורך מחר (כיון שצריכים בישול רב), ולמדו שכ"ה גם בשהיית מים המדוברת בברייתא, שמדובר לאפייה דייקא, ובחשש חיתוי לצורך מחר דוקא, כנ"ל. ואלו דברי רבינו כאן, שפי' כל הראשונים שמדובר במים לאפייה, הוא ע"פ פרש"י בעססיות ותורמוסין, כמ"ש בפנים. וראה ברשב"א הנ"ל שמדמה את הפי' בשני המקרים.

[להעיר מהרשב"א (לח, א סוד"ה והתימה) ופסקי ריא"ז (פ"ג ה"א אות יג), שמפרשים בברייתא דעססיות ותורמוסין כרש"י, ואעפ"כ בברייתא דמים מפרשים שהחיתוי לצורך הלילה.

וראש יוסף (יח, ב ד"ה גזירה, ד"ה אמר רבינא (בסופו)) לומד, שתוס' יפרשו בברייתא הראשונה כהרמב"ם (ראה לעיל סי"ג), ואעפ"כ יפרשו בברייתא השניה כהרא"ש שמשעה לצורך מוצ"ש].

ב. צ"ע לפירוש הראשונים דכאן, שיהיה אסור להשהות מים אפילו נתבשלו כל צרכם, אבל בברייתא אמרו שאסור להשהות "ערב שבת עם חשכה" (ומשמע שיש שיעור שמותר). ראה בזה בדרישה סק"ב, א"ר סקכ"ג.

עבור חימום לצורך מחר (ראה ביאור הגר"א סוף הסי'). וקשה בדבריהם, שמים מתבשלים מהר ומדוע פשוט לתוס' שהשהייה היא לצורך מחר, ואדרבא יש לחשוש שיחתה למהר בישולם לצורך הלילה (כפי' הרמב"ם שהובא בפנים הסעיף, וכ"ה ברשב"א (שצויין בפנים) בתוך דבריו: "והמים ודאי אין צריכין אלא בישול מועט" [בהגהות רעק"א רס"י רנג (סק"ב) מדבר בדין שהיית מים חיים, ומביא מתוס' לט, ב ד"ה ממעשה, שמשמע שה"ר יונה סובר שיש למים חיים דין קדירה חיייתא (בשר חי, לענין הטמנה), עיי"ש. אבל מדעת רשב"ם (בתוס' ר"פ כירה) שבהטמנה אין איסור בקדירה חיייתא מוכח שסובר שאין למים חיים דין קדירא חיייתא (שהרי מבואר בסוגי' דאנשי טבריה (לח, ב ואילך) שבמים יש איסור הטמנה), ע"כ]). אלא תוס' הבינו שהברייתא דחבית מדברת בשהיית נחתום דייקא, היינו שמשעה מים לאפייה לאחר השבת (כפי' הרא"ש ושאר), ולכן הוצרכו לבאר את הטעם שצריך לחתות בשהייה לצורך מוצ"ש.

ובאמת כיו"ב צריכים ללמוד גם בדברי הרא"ש ושאר, שביארו בטעם החשש חיתוי, שהמים עשויים להצטנן במשך השבת ויחתה לצורך מוצ"ש, וקשה מדוע לא פירשו שאכן חוששים שיחתה לצורך הלילה. אלא שלמדו את דברי הברייתא כפשוטם, בנחתום שצריך את המים לאפיית מוצ"ש, וכנ"ל.

ועצ"ע מדוע לא פירשו הראשונים הנ"ל שהחשש הוא שמא ימלך לשתותם בתחלת השבת ולצורך כך יחתה, כפי שכל

משמע בהדיא במרדכי ריש פרק כירה [סי' ש] דמים לא דמו לפירות אלא לביצה [שפוסק שמותר להטמין בגחלים דבר שמכושל כמאב"ד, וכן פירות חיים הראויים לאכילה. אבל ביצים חיים ומים מותר להטמין בגחלים רק לצורך מחר ולא לצורך הלילה, שחוששים שיחתה למהר בישראל (ראה על היתרים הנ"ל, בסי' רנו סס"א), ורואים שמים חיים לענין חשש חיתוי אינם דומים לפירות אלא לביצה (שיש בה איסור שהייה (משנה יט, ב. ראה במ"ש לעיל ס"ה אות ז)], ואין סברא כלל לדחוק ולומר דמירי [המרדכי] ב[נמים ל]הדחה, דהוה ליה לפרש, ומסתמא מירי [במים לשתייה] דומיא דביצה [שהיא לאכילה].

וגם בגמרא דף ל"ז ע"ב דאמר רב ששת [אמר רבי יוחנן] דסבירא ליה כחנניה ד'משהין חמין שלא הוחמו כל צרכן [והוחמו כמאב"ד בלבד], ומשמע בהדיא דלא הוחמו כלל [שלא הוחמו עד שלא כל צרכן (כמאב"ד)], לא [משהין]⁷⁵, גם בן דוחק גדול לומר דמירי [רב ששת] ב[נמים ל]הדחת כלים [אבל מים לשתייה מותרים תמיד בשתייה, כהיתר מים להדחה שהוחמו כמאב"ד לדעתו], דאמורא הוה ליה

שמותר להשהותו חי (כנ"ל), מפני שמים מתבשלים מהר "ודעתו עליהן לאכלן לאלתר" ויש לחוש שיחתה למהר את הבישול (ולכן נקשה לכאן בחילוק בין מים לאכילה לפירות) – אבל הרמב"ם אינו סובר כקולת הרשב"ם בפירות הראויים לאכילה כשהם חיים, שהרמב"ם פוסק שאפי' במכושל כ"צ (ומו"ל) יש איסור שהייה (ראה סי' רנג ס"ט). כפי שכתב (הב"י סוף סי' רנז⁷³) והמ"א סקי"ב, שהיתר השו"ע ס"ד להשהות פירות חיים, מדבר לרמב"ם דוקא בסמוכים לגחלים (ונוגעים בהם, שזה מותר בכל צלוי כמאב"ד גם לרמב"ם, מפני שאם יחתה יחרוך הבשר" (ראה לעיל ס"ב אות ג ואילך, תעיי"ש ציון 4 אות ב)). והרי במים בקדירה אין היתר זה (שנאמר שלא יחתה מחשש שהמים יתאדו מהר), כיון שכשקדירה מפסקת אין קולא ז'⁷⁴, ולכן לרמב"ם, הברייתא מדברת בפשטות (גם) במים לשתייה, והחשש חיתוי בהם מוכן לדעתו.

ה. "ובגוף הדין [אם מותר לדין להשהות מים לשתייה כפי שמתירים להשהות פירות הראויים לאכילה כשהם חיים (לעיל ס"ד):

ור"ל שלר"ף והרמב"ם אין קולת רשב"ם. ולהעיר שבב"י סי' רנג (עמ' סז ד"ה כתב רבינו ירוחם) הביא מרבינו ירוחם, שכתב כן בפירוש.

74) כ"כ גם המח"ש והפמ"ג על המ"א סקכ"ו.

75) ראה חי' הריטב"א, מיוחס לר"ג, ראש יוסף והגהות רא"מ הורוויץ, שדיברו בדברי רב ששת שאין משהין אפי' חמין פחות מכמאב"ד.

73) ציון זה הוא כפה"נ ע"פ המ"א שציוין בהמשך בפנים וכפי שמגיהים במ"א כמה פוסקים (ראה שו"ע השלם). והכוונה לדברי הב"י דשם (סוד"ה כתוב בהגהות), ששהיית כמאב"ד בתוך התנור שיש בו גחלים אסורה לר"ף והרמב"ם. ובפשטות קאי על דברי ההגמ"ר (הסמוכים) לענין שהיית תבשיל, אבל הפוסקים למדו שקאי גם על דברי רשב"ם בקולת שהיית פירות, שהובאו בב"י לפני דברי ההגמ"ר,

מדעת רב יוסף בגמ' שם, שהאיסור לא היה משום הטמנה, יש ללמוד, שבמים (אפי') שמחממים לשתייה בלבד, כנ"ל) אין היתר כבפירות הראויים לאכלם חיים. (צ"ע הכוונה, שהרי מעשה האיסור לדעת רב יוסף היה בפשטות מפני בישול בשבת בתולדות האור או גזירה שלא יבוא לבישול בשבת⁷⁸, ואכ"מ. ומאיסור זה במים לשתייה אין ללמוד שיש בהם גם איסור שהייה. כפי שבפירות הראויים לאכלם חיים יש איסור בישול ואין איסור שהייה (ראה לעיל ס"ד). ובודאי שמעשה האיסור דאנשי טבריה לא היה משום שהייה, כיון שלא היה שם גחלים⁷⁹).

(ואף⁸⁰ אם הוחמו בשביל רחיצה אין לאסור בשתייה לפי סברא זו [גם מהמקרה המדובר במשנה, שאנשי טבריה העבירו את הסילון גם בשביל רחיצה וחממים אסרו לשתייה, יש ללמוד ששהיית מים לצורך שתייה בלבד אסורה, שאם שהיית מים לצורך שתייה מותרת, בהשהה לצורך רחיצה אין לאסור בדיעבד לצורך שתייה אלא לצורך רחיצה בלבד].)

ורשב"ם עצמו שהמציא היתר הפירות, מתיר גם בהטמנה, וכן דעת המרדכי ריש פרק כירה, מכלל דם"ל לחלק בין פירות למים" [באמת גם מפני איסור מי הסילון בהטמנה, יש ללמוד לנידון כאן. כיון שרשב"ם שחידש היתר שהיית פירות

לפריש⁷⁶, ו[נעוד ה]מסתמא מיירי [במים לשתייה] דומיא דתבשיל [שממשיך שם ש'משהין תבשיל שלא בישל כל צרכו] (והתבשל כמאב"ד)].

ובר מן כל דין מצינו מפורש במשנתינו [לח. ב]: 'מעשה שעשו אנשי טבריא' כו' [שהביאו סילון (צינור) מים צוננים לתוך אמה של חמי טבריה (מערב שבת), בכדי לחמם את מי הסילון שיוכלו לרחוץ בהם], שאסרו בשתייה [חכמים אסרו שתייה בשבת ממי הסילון (וכן אסרו לגמרי רחיצה בהם, כחמין שהוחמו (שהתבשלו) בשבת)], ומשמע אף אם הוחמו בשביל שתייה [שפשטות המשנה שהמים נאסרו לשתייה בשבת בכל אופן ולא היה עצה לזה, ויש ללמוד שגם אם היו מעבירים את הסילון לצורך שתייה בלבד, המים היו אסורים (והאיסור בשתייה לא היה דוקא מפני שהעבירו את הסילון גם לרחיצה, ונאמר שכיון שנאסרו לרחיצה (מפני שבזה צריך שיהיו חמים ויש חשש חיתוי) לכן נאסרו גם לשתייה)]. ולא משום הטמנה כמפורש שם בגמרא [בגמ' (לט. א"ב) מבארים (לרוב הדעות), שמעשה האיסור דאנשי טבריה היה בהטמנת מי הסילון מבעו"י במי טבריה החממים שהם דבר המוסיף הבל⁷⁷, והנה באיסור הטמנה קי"ל שאסור גם בדבר שמבושל כמאב"ד (ראה סי' רנו ס"א), ומובן איסור הטמנת מים לשתייה גם אם הם דומים לפירות שראויים לאכלם חיים. אמנם

מעשה, ועוד.

(79) ראה סי' רנג ציון 268 אות ב.

(80) סוגריים אלו נכתבו כפה"נ במקורם כשוה"ג או "חלון" לקר"א, ורק בדפוסים הוכנסו בפנים (וגרמו עי"כ קושי בהבנה), וכאן תוקן.

(76) ראה יד מלאכי כללי הגמרא כללי הא' אות נג. הוזכר כלל זה גם בקר"א סי' רסו סק"ו בסופו.

(77) ראה בפירוט בסי' רנג ציון 153.

(78) ראה מהר"ם לט, א בסופו, קרבן נתנאל פ"ג סי' ה אות ר, צמח צדק חידושים למשנה פ"ג מ"ד (עמ' לט, ג) ד"ה

דברי רבינו כאן, שמותר להניחם בכדי שיתחממו מבעו"י חצי החימום לכתחלה (ראה סי' רנג ס"ג) "לפי מנהגנו" כחנניה (ראה שם ס"ט ובכ"מ) (ועפ"ז כותב בהמשך "אבל לא יניחנה שם סמוך לחשכה ממש"). וכ"ז בדומה לנפסק בסעיף הקודם בשהיית מיני קטניות (ולכן מתחיל סעיף זה "וכן הדין" כו').

ורבינו מוסיף: "או שיחמו כל צרכם להאוסרים להשהות כו' עד שיהיה מצטמק ורע לו": היינו לפוסקים כחכמים (ראה סי' רנג ס"ט). "והמים חמין, גם כן מצטמקין ורע להן": רבי יהודה בברייתא (לח, א).

שיעור מאכל בן דרוסאי בהיתר שהיית מים ז. "שיהא שהות ביום שיוכלו להתחמם חצי החימום לכתחלה": כיו"ב כותב בהמשך (לענין דיעבד) "שליש חימום" (ועד"ז כותב להלן ס"ו). ויש לעיין בכוונת רבינו, האם משערים לפי חימום מים לענין חיוב בישול, שזה היסוד"ל בהם (ראה רא"ש פ"ג סי' י, שוע"ר סי' שיח סכ"ד), ולכן משערים חצי ושליש משיעור זה (כך נראה שלמד בשביתת השבת מלאכת מבשל בא"ר סק"ד). או שמשערים

הראויים לאכלם חיים מפני שדומים לתבשיל מבושל כמאב"ד, הוא סובר שמבושל כמאב"ד מותר גם בהטמנה מבעו"י (ראה תוס' ורא"ש ושאר ריש פ"ד), ולפ"ז יסבור שמותר גם להטמין פירות הראויים לאכלם חיים, וכ"כ המרדכי ר"פ כירה לדעה זו (כנ"ל ריש אות ז), וכיון שהמשנה אסרה הטמנת מים, מוכרח שרשב"ם מחלק בין פירות למים (כמ"ש המרדכי בפירוש (כנ"ל שם))⁸¹.

מים שהתחממו כמאכל בן דרוסאי מותרים בשהייה

ו. "וכן הדין בנותן מים בקדרה לחממם לתנור כו', שצריך שיניח שם הקדרה מבעוד יום כל כך שיהא שהות ביום שיוכלו להתחמם חצי החימום לכתחלה לפי מנהגנו": בגמ' ופוסקים נאמר בסתם: "לא ימלא כו' חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה" (ולא הזכירו היתר), אכן מהלשון שאסור "עם חשכה" משמע, שקודם לכן מותר. וכ"ה בגמ' (לו, ה) "אמר רב ששת אמר רבי יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעצים משהין עליה חמין שלא הוחמו כל צורכן" כו' (והוחמו כמאב"ד, ומותר לדעתו כיון שסובר כחנניה, עיי"ש בגמ' (ולעיל אות ה)). ואלו

כב, סי' רנג ציון 83 אות ד. וכיו"ב אין צריך להקפיד לכתחלה שהמים ירתחו (יגיעו ליסוד"ל) קודם שקיעה, לדין מושיב לכתחלה בסמוך לחשכה, ראה סי' רנג סכ"ב אות ד, כיון שרבינו כותב בסי' רנג ק"א סק"ח (התבאר בסכ"ג אות כט), שבסמוך לחשכה חוששים רק למושיב לכתחלה מחשש חיתוי ולא מחשש נראה כמבשל לכתחלה, ובמיחם זה אין חשש חיתוי, כנ"ל.

81) א. ראה גם סי' רנג ציון 258 אות ד בהבנת הרשב"א והר"נ בענין זה. וראה שפת אמת (לו, ב ד"ה בגמ' איבעיא, לט, ב ד"ה בתוס' ד"ה ממעשה), שלא חילק בין פירות למים (בשהייה ובהטמנה).

נתינת מים במיחם שבת בסמוך לחשכה

ב. למעשה במיחם שבת מצוי (ופשוט), אין איסור שהייה וחזרה לאינה גו"ק כיון שא"א לשנות בו את החום, ראה שו"ת אגרות משה אור"ח ח"ד סי' עד בישול אות

וסייעתם, שנאמר במשנה איסור חזרה בסמוך לחשכה "דמשעה שלא יוכלו להרתיחו מבעוד יום אסור להחזיר" (תוס' לו, ב ד"ה וביה, ראה בס"י רנג סכ"ב) (וזה נאמר בעיקר למפרשים במשנה כחנניה (ראה ס"י רנג ציין 374 אות ב)), וקשה הרי רב ששת אומר (להיפך) ד"משהיין עליה חמין שלא הוחמו כל צורכן" (רק כמאב"ד) (ראה לעיל אות ו). אלא צ"ל שהרתיחה שנאמרה באיסור חזרה בסמוך לחשכה היא ביסור"ל במאכל, ועדיין שיעור זה נק' אפילו במים – "לא הוחמו כל צרכן" (רק כמאב"ד). ולכן אומר רב ששת שמותר להשהות מים ש"לא הוחמו כל צרכן" (היינו שהם חמים ביסור"ל בהם או מעט יותר), ואין בזה איסור חזרה בסמוך לחשכה.

ועוד שנראה ששני הטעמים להיתר שהיית כמאב"ד, אינם שייכים במים שהתחממו חצי מיסור"ל בלבד (ראה לעיל אות א). ולכן צ"ל ששיעור כמאב"ד במים לענין שהייה הוא ביסור"ל או במעט יותר מזה⁸².

תה, לא יועיל להם מבושלים חצי מהבישול, ואולי במקרה זה יש חשש חיתוי גם בשיעור זה, וצ"ע, ע"כ. ויש לעיין אם אפשר להתיר זאת מפני מ"ש לעיל אות ג בטעם היתר שהיית כמאב"ד, שלסיום הבישול מספיק חום אש נמוך (משא"כ בתחלת הבישול). וראה בהשלמות לבדה"ש שם (שבסוף הספר).

שהיית מים שהוחמו והתקררו
ב. לענין מים שהוחמו והתקררו, ראה פמ"ג ס"י רנג סקמ"א (ד"ה ויש לראות), שלפי הפסק ברמ"א ס"י שיח סט"ו שיש

לפי רצונו בכמות החימום, וכמו שבאם רצונו לחמם עד שהמים יעלו בועות, משערים חצי ושליש מזה. ובתהל"ד כתב (ס"י שיח סוף סקי"ז) בפשטות, שכוונת רבינו שמשערים לפי רצונו בכמות החימום, שכאשר התחממו חצי ממה שרוצה שיתחממו לא יחתה.

ובאגרות משה כתב (ארי"ח ח"ד ס"י עה, בישול אות כד) יתירה מכך, שאם נשער לפי היסור"ל במים, הרי שליש חימום הוא צונן ממש וגם חצי חימום הוא חם מעט בלבד, ואי"ז נק' כמאב"ד, שלדעת הרא"ש (פ"ג ס"י יא) בכמאב"ד זהו נק' מבושל שאין אחריו חיוב בישול⁸². אלא מוכרחים לומר, ששיעור מאב"ד במים הוא לעולם היסור"ל בהם, וזה שליש ממה שדרכם של בנ"א להחשיב מים מבושלים, שהוא שירתחו הרבה. ולסוברים שכמאב"ד הוא חצי בישול, שהיית מים מותרת במעט יותר מיסור"ל בהם, ע"כ⁸³.

ויש להוסיף, בהקדים דשיטת תוס'

82) ראה עד"ז בראש יוסף לתוס' לו, ב ד"ה חמין ותבשיל ("ויש לראות" כו').

83) להעיר שלפ"ז צ"ל דאף ששיעור בישול במים הוא ביסור"ל, ראה לעיל בפנים, אבל גם להביא מים מיסור"ל לרתיחה מרובה זה בישול, כמו ההלכה בבישול תבשיל מכמאב"ד למבושל כ"צ, ראה שו"ע ס"י שיח ס"ד (שווע"ר ס"י), ואכ"מ.

84) א. בבדי השלחן ס"י עא סקי"א (ד"ה ויש) מקשה, שהרוצים לחמם מים דוקא עד שירתחו מאוד, כמנהג לשתיית

במזיד" כו': עיקר הדין מברייתא ושו"ע שצויינו בתחלת הסעיף. ועל פרטי הדין, ראה במ"ש כסי' רנג סי"ב (וכאן מרומז שגם בנותן מים לצורך הדחת כלים, המים אסורים בדיעבד, וכ"כ במפורש להלן סט"ו שאסורים אפילו לצורך הדחת כלים, עיי"ש⁸⁵). "ולא נתחממו שלישי חימומם מבעוד יום, אסורים" כו': ראה כסי' רנג סי"ג. "נתחממו שלישי חימומם": ראה במ"ש לעיל (אות⁸⁶).

[במיוחס לר"נ כתב (לו, ב ד"ה אמר רב ששת) בהיתר רב ששת להשהות חמין ותבשיל שלא הוחמו כל צרכן, שההיתר בתבשיל הוא בהגיע למאב"ד, "אבל מים, מכיון דהוי חמין כלל, לאלתר חשיביה כדינייהו כתבשיל שהגיע למאב"ד לענין שהייה" (הובא בשביתת השבת שם), ויש לעיין בדעתו, אם כמאב"ד במים לענין שהייה הוא רק ביסו"ל שם או אפי' בפחות מזה].

מים שהושהו באיסור אסורים

ה. "ואם עבר והניח שם בין בשוגג בין

ואח"כ התקררו, אם מותרים בשימוש בשבת: ראה סי' רנג סכ"ה אות י ואילך, שתבשיל שהתחמם ע"י גוי באיסור שבת ונאסר, הוא אסור גם לאחר שיצטנן. ונכתב שם שזה מפני שאיסור מעשה שבת חל על התבשיל עצמו ככל איסורי אכילה, ולכן איסורו קיים גם כשמעשה האיסור כבר אינו קיים. וכן נכתב שם, שיסוד זה הוא טעם הדין שדבר שנעשתה בו מלאכה בשבת ע"י גוי הוא אסור גם למי שלא נעשה בשבילו. ושם ציון 475 אות ה נכתב, שבפשות כ"ה בהתחמם ע"י ישראל, שאסור גם לאחר שיצטנן. ולענין מלאכה דרבנן נכתב שם ציון 457 אות ו, שנראה שאין חומרא זו, כפי שבעשה גוי מלאכה דרבנן הדבר מותר למי שלא נעשה בשבילו. מלבד באיסור חזרה.

והנה לענין שהייה נכתב שם ציון 694, שנראה שבעשה גוי הדבר מותר למי שלא נעשה בשבילו, ולפי"ז י"ל שבהשהה מים באיסור ואח"כ התקררו הם מותרים בשימוש בשבת כיון שמעשה האיסור אינו קיים. וראה עוד בזה להלן ציונים

בא"ב בדבר לח שהצטנן לגמרי, יש במים אלו איסור שהייה, כלא התחממו מעיקרא כלל, ע"כ. ויש להעיר, שאיסור בישול בדבר אינו מורה בהכרח שיש בזה איסור שהייה, כמו בכל תבשיל מבושל כמאב"ד, שלהלכה יש בזה איסור בישול דאורייתא, ראה סי' רנג סי"ח אות א וש"ג, ואין בזה איסור שהייה, סי' רנג ס"ט. וכיו"ב בפירות הראויים לאכלם חיים, ראה לעיל ס"ד. אלא נראה שהפמ"ג מסתמך בעיקר על סברא שמים שהצטננו הם לרועה לשתות מים חמים כלא התחממו מעולם ולכן יש בהם איסור שהייה.

ולכן לענ"ד, אין ללמוד מהפמ"ג שבכל תבשיל מבושל לח שהתקרר, יש איסור שהייה (כיון שיש בו איסור בא"ב), ובודאי שלא לדין שפוסקים כחנניה. ודלא כמ"ש כמה מלקטים.

(85) וראה שם אות ג"ד, במשהה באיסור לצורך שתייה אם המים אסורים גם להדחת כלים, וכן במשהה באיסור לצורך הדחת כלים אם המים אסורים גם לשתייה.

ד"ן מים שהושהו באיסור והתקררו

(86) בדין מים שהושהו באיסור

שהיית מים
בקדירה
הקבועה
בתנור

מ.ו. "אסור ליתן מים סמוך לחשכה לתוך קדרה ש. מ"א סו"י רנ"ט
הקבועה בתוך תנור בית החורף אלא אם כן יש
שהות שיוכלו להתחמם חצי חימום מבעוד יום, שאף
שכוונתו שלא תבקע הקדרה מכל מקום כיון שחפץ גם
כן במים הללו שיתחממו כדי להדיח בהם כלים בשבת,
כמו שדרך הוא להדיח בהם, יש לחוש שמא יחתה
בגחלים (ואע"פ שמותר לסמוך אצל תנור שאינו גרוף
וקטום כמו שנתבאר בס"י רנ"ג, מכל מקום כיון שקדרה
זו בולטת על הגחלים שבתנור הרי זה כמשהה על גבי
הגחלים ממש).

ואם עבר ונתן אפילו בשוגג ולא נתחממו שליש חימום
מבעוד יום, אסור אפילו להדיח בהם כלים עד למוצאי
שבת בכדי שיעשו (ומכל מקום אם נתנם שם קודם
שהוסק התנור, אפשר שיש להקל אם היה שוגג):

השהייה אסורה

ב. "ואע"פ שמותר לסמוך אצל תנור
שאינו גרוף וקטום כמו שנתבאר
בס"י רנ"ג [ס"כ (אות יד), סכ"ז (אות א)], מכל
מקום כיון שקדרה זו בולטת על הגחלים
שבתנור הרי זה כמשהה על גבי הגחלים
ממש): "מבאר, ששהייה בקדירה
שנמצאת מעל הגחלים ולא בצידם דינה
כשהייה מעל הגחלים ולא כשהייה
בסמיכה לכירה (אף שכפה"נ הקדירה
היתה עבה, ותחתיתה דומה לדופני
הכירה), וכ"כ בהרחבה בס"י רנג קו"א
סקי"א (התבאר שם סכ"ט אות יז), ומבאר שם,
שמים בקדירה חמורים לענין חשש חיתוי

א. "אסור ליתן מים סמוך לחשכה
לתוך קדרה הקבועה בתוך תנור
בית החורף⁸⁷ כו', שאף שכוונתו שלא
תבקע הקדרה מכל מקום כיון שחפץ גם
כן במים הללו שיתחממו כדי להדיח
בהם כלים בשבת, כמו שדרך הוא
להדיח בהם⁸⁸, יש לחוש שמא יחתה
בגחלים": מ"א סקכ"ו, ע"פ הדין דלעיל
סי"ד (וראה במ"ש לעיל ציון 70)⁸⁹.

"אלא אם כן יש שהות שיוכלו
להתחמם חצי חימום מבעוד יום": דברי
עצמו, ראה במ"ש לעיל סי"ד (אות רז).

את הבית ולא לחמם את המים, ראה סי'
רנג סכ"ט אות יב, ואעפ"כ זה אסור גם לפי
הפסק שם סכ"ח, כיון שכוונה טפלה של
הישראל תמיד נחשבת ואוסרת מעשה של
עצמו, ראה שם ציון 680 אות ג.

(87) ראה סי' רנג סכ"ט אות א במהות
קדירה הקבועה בתנור בית החורף.
(88) ראה סי' רנג ציון 685 אות א.
(89) באמת הכוונה העיקרית של
הישראל בהסקה שלאחמ"כ היא לחמם

(“אסור אפילו להדיח”), שמכל שכן שאסור לשנות מהמים (אבל אי”ז מוכרת, כיון שכנראה הקדירה היתה מפויחת, וכד”כ המים שבתוכה לא היו ראויים לשתייה (ראה סי’ רנג ציון 683)).

מים שהושהו באיסור לצורך שתייה דינם להדחת כלים

ד. “ואם עבר ונתן כו’, אסור אפילו להדיח בהם כלים”: יש לעיין, שלעיל סי”ד מדבר רבינו באיסור שהיית מים לשתייה ואפילו להדחת כלים, וכותב בסתם שבדיעבד המים אסורים ואינו מדגיש שאסורים גם להדחה, ורק בסעיף זה מזכיר זאת כחידוש “אסור אפילו להדיח בהם כלים”. ואולי נלמד בדעתו, שבמשהו באיסור לצורך שתייה, המים אסורים רק לשתייה, ומפנ”ז בסי”ד המדבר גם במשהו לצורך שתייה, לא פירט שהמים אסורים גם להדחה. ורק בסעיף זה, שמדבר כולו במשהו לצורך הדחה, מפרט שהמים אסורים אפילו להדחה. והביאור, שבמשהו לצורך שתייה חל על המים איסור אכילה גרידא (וזה כמשמעות רבינו במקו”א, שאיסור מעשה שבת מפני הכנת אוכל באיסור הוא גדר איסור אכילה ולא גדר איסור הנאה מהמעשה שבת⁹¹), אבל במשהו לצורך הדחה חל על המים איסור הנאה

גם מתבשיל שמונח על גבי מעזיבת התנור (שמעל הגחלים), עיי”ש נאבל בסוס”י רנט בהלכות שהייה והטמנה בקיצור, כתב: “וליתן על גבי קדרה הקבועה בתנור דינה כאצל התנור”, ראה במ”ש בזה במקו”א (סי’ רנג ציון 720 אות ג).

מים שהושהו באיסור אסורים

ג. “ואם עבר ונתן אפילו בשוגג ולא נתחממו שליש חימומם מבעוד יום, אסור אפילו להדיח בהם כלים עד למוצאי שבת בכדי שיעשו”: ע”פ הנפסק לעיל סי”ד (אות ח). וכ”ה (בקיצור) במ”א ושוע”ר סוף סי’ רנט בדיני שהייה והטמנה בקיצור (בסופם), שאם השהה מע”ש סמוך לחשכה מים בקדירה הקבועה המים אסורים⁹⁰.

והנה רבינו כותב כאן שאסור “אפילו להדיח בהם כלים”, שכ”ה סתימת המ”א שם, וכן זה פשוט בסברא, שהרי (החשש חיתוי כאן ולכן) האיסור לכתחילה היה מחמת הצורך שלו להשתמש במים להדחה. ודומה לדין בסי’ שכו סי”א לענין מרחץ שהוחמו מימיו בשבת באיסור שהייה, שאסור לרחוץ בו למוצ”ש עד בכד”ש. וראה עד”ז בסי’ רנה ס”ב, בהדליק מדורה באיסור מחשש חיתוי, שאסור ליהנות ממנה. ויש להוסיף, שפשטות דברי רבינו כאן

ואמנם ראה לעיל ציון 86 שנראה שבמעשה שבת דאיסור שהייה דרבנן אין גדר זה (לחומר), אבל לא מסתבר שאיסור שהייה דרבנן יהיה חמור מאיסור דאורייתא.

90 ראה בסי’ רנג סכ”ט אות יג בנתן הגוי (המשרת) את המים לאחר שהוסק התנור (אפילו בשבת) אם יש איסור בדיעבד.

91 ראה סי’ רנג סכ”ה אות יא ואילך (לענין מעשה שבת באיסור דאורייתא).

(ואכן ישנו גם לענין שתייה (כנ"ל אות ג)⁹², ועיין.

ובסי' רנג קו"א סקי"א (התבאר שם סכ"ט אות יט) מבאר את הטעם, שיש סברא שבנתינה קודם שהוסק התנור אין איסור שהייה וחשש חיתוי. אבל עיי"ש (ציון 730 אות ג), שיש לעיין בגדר הקולא בשהייה בהושבה קודם שהוסק התנור, שהרי הבעה"ב מסיק לאחר ההושבה, והתבאר שנראה שהקולא היא דוקא במדובר כאן, שהסקת התנור נעשית בעיקר לצורך חימום הבית ולא לצורך חימום המים, ולכן יש סברא שהסקה זו לא תגרום חיתוי⁹³.

יש קולא בדיעבד בשהייה קודם שיוסק התנור ה. "ומכל מקום אם נתנם שם קודם שהוסק התנור, אפשר שיש להקל אם היה שוגג": מרמז לפסק זה גם בסוף סי' רנט בהלכות שהייה והטמנה בקצרה (בסופם): "ואפילו נתנם וישראל את המים לקדירה הקבועה] בערב שבת סמוך לחשכה אחר שהוסק התנור אסור ליהנות מהם" (היינו שקודם שהוסק יש מקרה שמותר).

לענין קולא זו בחזרה בשבת. וראה שם בכל סכ"ט וקו"א סקי"א, שמדבר אם מותר לגוי לתת את המים קודם שיוסק התנור, ועיי"ש בציון 724 אות ב לענין דין זה בשהייה מע"ש.

92 ולפ"ז במשהה מים באיסור לצורך הדחת כלים, פשוט שמותרים לאחר שיתקררו (גם לשתייה), ראה סי' רנג ציון 528 אות ה.

93 ראה סי' רנג ציון 730 אות ד"ה